

Mat. med. 891^p

Renodaens

DISPENSATORIVM
MEDICVM,

Continens

INSTITVTIONVM PHAR-
MACEVTICARVM

Lib. V.

DE MATERIA MEDICA

Lib. III.

PHARMACOPOEAM ITIDEM,
sive Antidotarium varium & ab-
solutissimum.

AUCTORE

IOAN. RENODÆO

MEDICO PARISIEN-
si Regio.

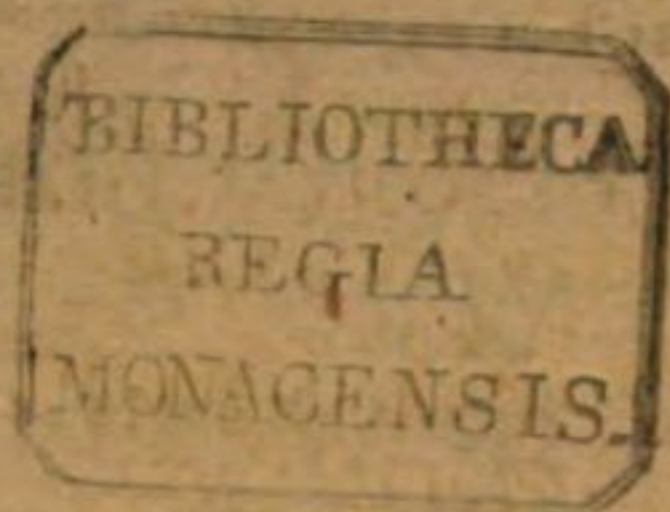
Nunc cum triplice INDICE editum.

FRANCOFVRTI,
Impensis Ioan. Theobaldi Schönvyetteri,
prelo Richteriano.

Anno

M. DC. IX.

CLARISSIMO

ET OMNI GENERE

VIRTUTVM CVMVLATISSI-

mo D. D. ANDREÆ LAVREN-

TIO, Regis Consiliario, &

Archiatrorum Co-

miti.

HISTORIAM *Anatomicam*,
omnium absolutissimam, diui-
num quidem opus, doctrina mi-
ra refertum; inuictissimo Gal-
lia & Nauarra Regi consecrasti (Archiatre
clarissime) & in fabrica *μικροκόσμου* describen-
da; *μεγαλόκοσμον* tui nominis celebritate, do-
ctrinae fecunditate, titulorum dignitate exorna-
sti. Vniuersam ego artis Pharmaceuticae doctri-
nam, tibi & Medicorum principi, & Medico
principum offero. Tibi, inquam, literarum or-
namento, cui tota Apollinis familia multis no-
minibus obstricta est; non modo quae Oceano
Aquilonio & Austrino littore circumuallatur,
sed quae ultra Gangem, & Asia fines Apollinem
): (2 agno-

agnoscit. Ante te enim corporis humani structura pene latebat; & quæ de Anatomia vix finita controuersia oriebantur, frustra doctiorum ingenia exercebant. Ante te februm circuitus, symptomatum insultus, & morborum exitus tanquam in occulto iacebant. Ante tuum ophthalmologicum opus, singulorum oculi in oculorum admirabili structura, morbis & curatione caligabant. Te igitur viuentem, latius Musæ viuunt, quas tu perpetuo colis. Te viuentem, Schola Parisiensis, cuius te alumnū profiteris, feliciter exultat; quæ tanquam seminariū fecundissimum Medicos Europæ totius celebres alit, erigit, diligit. Archiatros multos protulit, sed duos omnium maxime doctrina, splendore, & dignitate insignes, Ferneliū & Laurentium. Felix quidem tam inclita schola, viros quæ tam celebres educavit. Felicitas, quæ quotidie Laurentium videt. Felicissima, quæ tantum Archiatrū nostris rebus consulentem, fauentem, beneque precantem agnoscit. Tanto quidem viro multa debet res literaria, præsertim Medica, quæ iugiter, ubique, undique; dictis, factis, scriptis; laudat, auget, exornat. Omnium autem maxime, maxima tibi debeo, Medicorum regiorum Primarie, qui non modo publicam me Anatomen in dicta schola celebrantem, & de singulis corporis humani partibus differentem, tuam præsentiam cohonestaueris, sed in Medicorum regiorum ordinem cooptaueris, humanitus ex-

cepe-

ceperis, ad hoc peragendum opus impuleris:
Quod sub te, tanquam extenatum, gaudeo in
lucem prodire. Tuo enim ut eguit flamine, nu-
mine sic egebit, aduersus Sycophantarum mor-
sus, mordacesq; conuitiatores, qui seu nihil, nisi
quod ipsi faciunt, rectum putant: seu inuidi &
male sortis viri, aliorum fama, rebusq; secun-
dis pessime insultantes, ab alijs aliquid edi ani-
mo iniquo ferunt, aut edere renuunt ipsi: atq;
dum quicquam luce dignum prostare vident,
mox si non ridendo, sane ringendo, vel abnu-
endo, certum quoddam male mentis iudicium
ostendunt. Hæc tamē à doctis viris, ut clarissi-
mis Parisiensibus Medicis minime mihi perti-
mesceda duco, qui hoc habent cū Mompelien-
sibus eruditissimis commune, ut artē Asclepia-
dicam singuli Empiricorū, & circulatorū cri-
mini subijci, patienter quidē ferre non queant:
A dogmaticis vero, & probatis illustrari con-
cupiscant omnes. Omnes, inquam, qui vel scri-
ptis, vel prælectionibus publicis, vel Therapeu-
ticis operibus, tam nobilem artem quotidie
magis ac magis exornādo, ipsius ditionē exten-
dunt, augēt, ac locupletant. Illius autē partem,
quæ instituendo Pharmacopæo, simplicibus di-
gnoscentis, & medicamentis componendis in-
seruit, cū tandē assiduis lucubrationibus ad co-
ronidē perduxerim, ut tua dignitatis authori-
tate, & authoritatis dignitate splendorē quen-
dam nanciscatur, tibi consecro, ac voueo. Per-

*mitte quaeso, sub tuis auspicijs prodire: A Equū
enim videtur, ut quod tuo nutu fuit quasi ani-
matum, eodem erigatur, fulciatur, protegatur.
Hoc si concesseris, animum ad maiora dabis,
tuo nomini perpetuo consecranda. Bene vale,
Medicorum princeps, & toti Galliae diu vive
semper incolumis. Lutetiae ex nostro Muscolo,
3. Kal. August. 1608.*

Tuus ad omnia paratissimus
IOAN. de RENOV, Paris.
Med.

AUTHOR BENEVOLO

LECTORI.

HÆc est Pharmacopœa magna, candide Lector, aut si mauis, vniuersa artis medicinaliæ doctrina, quam vix adhuc vllus in opus vnum congeffit, aut debita methodo digestit, aut in artem redegit. Hæc, inquam, primæua est Medicinæ curatricis filia, quæ sedula artifex, ac veluti Medici manus, non modo salutarem quamuis Antidotum parat, sed ingerendam exhibet, & topicum admouet ipsa, atque sanandis ægrotis non exiguas suppetias adfert, cuius nunc laudes egregias à Medicina, tanquam radios à Sole prodeuntes huc attexere nec libet, nec licet; verum grauitè fero tam vtilem artem indigne ac perperam à multis exerceri, qui ne quidem priora illius elementa norunt, aut illis noscendis operam nauarunt. Eorum autem, qui huic arti segnius incumbunt, alii in antiquiores Græcos suæ vecordiæ culpam reiciunt, qui vel simplicia incognita, aiunt, aut inusitata, aut indebite parata præscribunt: Alii tum in Barbaræ gentis idiomata, non satis fideliter ab interpretibus expressa, tum in simplicia, quæ exotica tellus eruât, sibi inuisa. Sunt qui suam opponunt ignauiam difficultatibus artis, cuius præcepta nullus hucusque simul omnia coniunxit, aut optima methodo, sine qua vix quicquam discitur, aut scitur, disposuit, sed hic tantum sparsim quædam, ille alia, prout in ea parte sese magis exercuit: Multorum tamen extant libri & vulgari, & Latino sermone conscripti, qui de re Pharmaceutica tractant, quam Fernelius multis

):(4 præ-

præceptionibus stabiliuit, Syluius præparationibus illustrauit, Rondeletius compositionibus ditauit, VVeckerus laboriosus transcriptor & confectionibus aptis ornauit, & ineptis onerauit. Est vero cachinno dignum, multos composita medicamenta describere, quorum simplicia penitus ignorant, compositionis rationem, & apparandi modum. Est & flagitio plenum, imo cruce dignum, alios non modo medicamentorum, sed monetarum adulterationem, & ponderis accretionem docere, & Pharmaca quædam literis mandare & laudare, quæ sine sanitatis iactura vix ingeruntur: Nam cum optima quæque sint adiaphora, & pro ratione boni vel mali vsus profint vel obsint, si quæ ab imperitis, vel inexpertis, vel non probatis scripta dantur, suspecta sunt, infida, aut non satis secura. Ne quis autem in posterum se excusatum velit, si oscitanter Pharmaciam exerceat, & simplicia male feligat, paret, misceat, opus hoc Pharmaceuticum exhibemus: Quod multo fœcundius conscriptum, facundius elaboratum, felicius absolutum, ab alio quodam ex clarissimis Medicis Parisiensibus, quorum minimus sum, habuisses, candide lector; Quot enim viri sunt, tot oracula, tot Apollines, tot Medicinæ principes, qui tum docendo, tum medendo vitam quidem laboriosam, sed gratam, felicem, honoribus multis decoratam Lutetiæ degunt. In ea enim, quæ velut est orbis in vrbe, vix singulis datur horis diurnis, vel cibandi, vel placide respirandi tempus, illorumq; Musæ silere malunt, quam scriptitare, vel ignauorum quorundam exemplo, ineptire. Ego vero nocturnis lucubrationibus, quibus sæpe de-

pe delector, moderatis, vires diuturno labore fatigatas, vtcunque erigens, ac animum pharmaciam illustrandi desiderio recreans, cuncta, quæ ad hanc artē spectare dicuntur, aut vtiliter queunt referri, tam perspicua, & accurata docendi methodo contexui, vt nihil ad illius perfectionem desiderari videretur.

Totum autē opus in duas partes secatur. Prior Institutiones Pharmaceuticas, seu theoriam, posterior Officinam, seu praxim tradit. Inter vtrāq; sunt libri tres, de materia Medica, vt ambabus possint inferuire. Seu enim medicamenta in rem præsentem expetantur, quæ in Institutionibus multa sunt, seu ad futuros vsus, q̄ in Officina adhuc plura describuntur, singulorum materia ex dictis libris querenda & agnoscenda: quæ idcirco sic aptius collocatur, quā in totius operis initio, licet prius debeant simplicia dignosci, q̄ seligi. In libro igitur priore de medicamentorum delectu agitur; In secundo, de præparatione: In tertio, de compositione: In quarto, de legibus in compositione seruandis: In quinto, de formalis remediorum. His accedunt alii tres libri, nempe de plantis, mineralibus, & stirpibus. Posterior pars, quā Officinam Pharmaceuticam, seu Antidotarium nominauimus, in duas rursus partes diuiditur; Prima de medicamentis sumēdis, altera de admo- uendis differit. Atq; denuo vtrāq; in libros tres distinguitur, & singuli in plures sectiones, pro rerum docendarum varietate, & ordinis elegantius disponendi ratione. Omnia, Lector beneuole, grata mente accipias, & æqui, bonique consulas, rogo,

AD CELEBERRIMVM AMPLISSIMVMQVE

Parisiensium Medicorum Or-
dinem.

ESTER Renodæus (clarissimi artis
Asclepiadicæ proceres) vestra , quæ
faterur è vestro orta horto, vobis red-
dit, libat, vouet, consecrat. E vestris
floribus tanquam apes mellilega, hæc
Thymiamata suxit, congeffit, diges-
sit. Excipite, olfacite, quæso, fauum, non fumum o-
lent, non pseudomedicum *Hobanbekin*, seu hariolum
Bombast, ex quo vespæ Heracliense mel lambunt, sua-
que Balsama & Mumias mutuuntur. Vestra fragrantius
spirant, amabilius recreant, felicius expetuntur, salu-
brius ingeruntur. *Kirra* laborant, qui lutum & carbo-
nes habent in delitiis, hisque torpet mens inscia recti,
qui volatilis, & arsenicalis auræ suffitu recreantur. Istis
per me suum relinquatur caput mortuum, vt & Tarta-
rum, aliaque similia tenebrionum idola. Vobis vestra,
hoc est, optimis optima, doctis docta, probatis proba-
ta magis placent. Probatis vero non obuia quæque,
bardorum more, qui bonum & malum idem sæpe pu-
tant, & , vt vulgo fertur, vix ab auro Molybdenam sine
Lydio lapide distinguunt, sed tanquam Diui Apollinis
filij nihil incompertum habetis, nihil à vera Medicina
alienum admittitis. Talem dico veterum, quæ Theo-
rematis, ratione certa, & experientia firmatis nititur,
& quæ simul medicamenta quædam, recentiorum do-
ctrina probatorum scđulitate complectitur. Priscos enim
omnia vidisse, dixisse, nouisse, non tulit ætas; Et neo-
tericos de rebus præsentibus, quæ illis erant futura, cer-
tius loqui, & maiorem rerum experientiam callere cer-
tissimum est. Hinc peritis ætatis nostræ viris, quædam
inue-

** Sic se vidicu-
lenominabat
Paracelsus.*

inuenire, & inuentis addere facile fas est. Etsi primis inuentoribus prima laus debetur; Posterioris tamen sæculi doctoribus spectatissimis sua non deneganda; vt clarissimis scholæ vestræ alumni, D. D. Fernelio, Syluio, Holerio, Tagautio, Gorraeo, Dureto, Palmario, Riolano, scriptis qui doctissimis Hippocrateam artem illustrarunt. Datur siquidem rerum vicissitudo; Monarchiæ multæ fines imperij vix constituentes affatim conciderunt; Quædam quasi ex atomis natæ, coronas coronis adiunxerunt. Sæuit in Ægyptios olim frequens Elephantiasis, in Romanos Mentagra; At hæc fere nunc prorsus inuisa, illa tam rara, vt non fuisse putetur. Europæis ann. 1493. Indica lues noua fuit, & primo sui aduentu ita effera, vt pauci conualescerent: nunc ita mitis est, & quasi cicurata, vt in bene natis sponte sæpe desinat. Viros quoque ingenij acutie, & doctrina claros non quæuis ætas semper protulit, sed alia ignauorum, alia percelebrium ferax extitit. Destitit vero nunquam ferax virorum clarissimorum vestra schola, Theatrum quæ Apollinis est, in quo sedere tot Medicinæ principes; Templum quæ musarum, in quo virtutes omnes de excellentia certant: Terribilis quæ locus, vt vocitabat Carpentarius vester professor Reg. In quo perpetuus est musarum concursus, in quo quot magistri, tot oracula, tot lumina, tot sydera micantia, quorum radiis & aspectu Hippocratica tribus fœcundatur: quorum præsentia contremiscunt agyrte, circulatores, & Empirici, qui dum medicos agunt, vel his similes sunt, qui in tragœdiis introducuntur: Reges enim simulant, cum homines flocci sint, vel pseudosyderibus, qui stellas micantes & beneuolas referunt, cum cometæ sint perniciosi, terræ qui pinguedinem absumendo, famem, nec raro pestem inferant, & adferant. Genus hoc hominum odi, spectatissimi viri, mores & humores auersatus sum, & pharmaca, seu ingerenda, seu topica, toxica quæ cuncta sunt, improbaui. Optima vero sunt tantum, & salutaria, quæ probatis: Probatis, quæ vestra, hoc est, nostra. Videte, si placet, legite, gustate: vestri poma sunt fruticeti: omnia matura, gratiosa, salutaria. Gratiola forsan dedissent vestri collegæ Ioan. Tagautius & Anton. Gallus, quibus ante 70. annos, hæc prouincia fuerat demandata: Sed cum

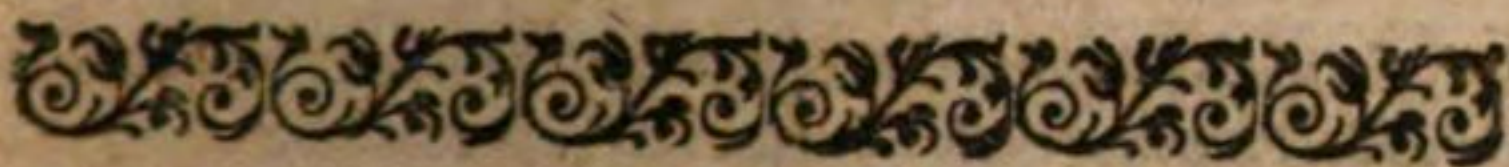
Hipocr. libr. de lege.

*Circa finem
p̄fat. sua
Pharmacop.*

cū vterque ad Pharmacopœam instruendam laboraret, immatura morte cuiusque, opus est interceptum, inquit Fœsius. Eundem sponte laborem susceperat Stephanus Gormelenus: Verum tot, tantaque difficultates hoc in negotio honorandus, perdoctusque senex invenit, ut ætatis occasu, & studiis irrequietis perfractus, ut sanitati prospiceret, ab incepto statim opere destiterit. Hunc autem operæ multæ laborem, ut libenter, & ex animo suscepi, sic, D E O duce, feliciter peregi. Valet, legitimi filij Hippocratis, diu viuite, & animo grato meas lucubrationes accipite.

Vester R E N O D Æ V S, vobis singulis deuotissimus.

IOAN.

IOANN. DE RENOV

LECTORI.

MULTOS habes (candide lector) Antidotariographos, paucos, qui de medicamentis recte seligendis, accurate preparandis, & debite componendis scripserint; Vix ullos, qui medicamenta tantum optima designarint, methodice simul congegserint, & inepta quæque castigarint, & improbarint. In multis enim Antidotariis vulgaribus, tantum quadam veluti farrago medicamentorum, seu Receptarum, ut vocant, inatillium collecta videtur, quæ & tibi sunt oneri, si legeris; & damno Pharmacopœis, si pararint, & forsitan agrotis periculo, si sumpserint. Nonnulla quadam excipio, doctrina quæ sunt, politioris, experientia certioris, mixtura melioris; ut quæ à dogmaticis, probatis, & expertis edita, illustrataq;, Pharmacia studiosos multum inuare queunt. Nulla tamen videre contigit, quæ omnium animos expleant: Quæque enim regio suam ut habet vivendi legem, sic medicandi modum. Et quod agrius ferendum, Pharmacopœi eiusdem Urbis, aut medicamenta inter se varia, aut eadem varie parant, & misere celebrem artem lacerant. Singuli enim codicillos quosdam manuscriptos in scriniis asservant. In quibus compositionum secretiores formulas, & parandi modos se solos habere putant; quos, aiunt, à suis magistris, aut seniore quodam Apothecario acceperunt. Sic enim apud illos adeo inualuit hac improba consuetudo, ut tyrones caute, si possint, magistrorum, quibus operam dederunt, eiusmodi codicillos surripiant ante discessum. Omnes vero singulis medicamentis typo non excussis, vel addunt, vel adimunt, & immutant, atque in sua ignorantia typum omnia fingunt. Vnde Pharmacopolia multa pilis, arcutis, & aliis pluribus vasis nitentibus ornantur, sed medicamentis optimis & probatis destituta, vel parum referta: Atque pyxidibus inscriptiones apposita, simplicia aut composita quadam sape designant, quæ nec Pharmacopola novit, nec vidit unquam; sed sat esse putat, si ad ostentationem ea plebecula obiciantur, à quibus gloriam aucupatur, si-

zur, simul & lucrum. Ne igitur diutius ancipites Pharma-
copœi in Pharmacopoliis extruendis, & medicamentis ha-
bendis, parandisque relinquantur, illis hanc Officinam Phar-
macenticam damus absolutissimam, quam Antidotarium
Dogmaticorum vetus, & renouatum nominamus: Sele-
ctiora enim & probatiora medicamenta à veteribus tradita,
à Chymistis spreta, ab ignavis deprauata, Empiricis ignota
pristina dignitati restitimus: Eorum compositionis rationem
ostendimus, parandi modum docemus, qualitates aperimus.
Priscis tamen non tanta tribuimus, quin recentiorum quo-
que sedulitati multa nos debere fateamur; qui cum medica-
mentariam artem non parum auxerint, ex his confectioes
quasdam salutes deprompsimus: Quibus adhuc alias, no-
bis usu longo probatas, & ex ratione descriptas adiun-
ximus. Bene vale, Lector, & omnia gra-
tamente, si placet, ac-
cipe.

AD

A D

DOCTISSIMUM VI-
RVM DN. DE RENOV DO-
ctorem Medicum,

HIPASTICHON.

ST, qui res nouiter cunctas, quot Tar-
rara claudunt,

Quot cœlum, & Tellus, non ego
mirer eum?

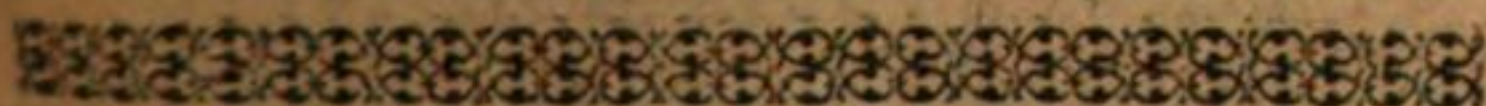
Est quoque, qui vires harum, atque ef-
fecta recenset,

Quanto plus tantum miror Aristotelem.

Est &, ad humanos qui cuncta hæc applicat vsus

Quæ nouit. Soter hic Deus est homini.

N. LABOT *Schola Med. Paris.*
Decanus.

A D

IOANNEM RENODÆVM
MED. REG. DE PHARMA-
cia magna ab ipso edita,
Εὐχαριστήν.

IT E truces Parca, non isthic pulla trahuntur
Stamina; Non vestro colla paranda iugo.
Hic micat aeternum volitans per secula nomen,
Hic nostras cingit laurus amica domos.
In te vera loquor, dulcis Renodæ; Videte
Vos procures, si me talia cogit amor.

An me-

*En medicas gemebunda trahens suspiria Phœbus
Collapsas artes viderat arce sua:
Vos iubet ire viam, procures, qua semita monstrat,
Ardua, qua gressus Pharmaca tuta tenent;
His dictis animos incendit; siccine inulta
Pharmacopœa iaces? Isne peribit honos?
Non tulit instantem Renodamus; Gloria soli;
Gloria nunc ipsi; Non peritura dies.
Exit opus tandem vario molimine mentis
Aureum, & hac calamo ferrea secla domans.
Ex illo qua sint methodo tractanda perite,
Pharmaca; qua mala sint, quæve sequenda vides.
Ex illo tibi parva salus: Morbonia dextras
Hic videt hostiles; Vita, perenne decus.
Ecquid erit præmij? Sic te tua fata secudent,
Vt sit, quanta operis, sic tibi longa dies.*

IOAN. d' EGORRIS
Med. Paris.

IOAN-

INDEX CAPITVM

PRIMÆ PARTIS
HVIVS OPERIS, QVÆ LIBROS
OCTO CONTINET, IN QVORVM
quinque prioribus de Institutionibus
Pharmaceuticis, in aliis tribus de
materia Medica agitur.

LIBER PRIMVS,

*In quo Pharmacia utilitas, dignitas, & Medica-
mentorum qualitates, effectus & dele-
ctus explicantur.*

EIVSDEM LIBRI CAPITA.

- I. **Q**uid Pharmacia & eius utilitas. fol. 1
II. **Q**uid Pharmacopœus, qualis esse debeat, il-
lius subiectum, obiectum & finis, 3
III. Quid medicamentum, quid alimentum, quid
inter vtrumque medium, 5
IIII. Antiquitus solummodo simplicium vsus & mi-
rabiles eorum proprietates. 6
V. De materia medicamentorum, & vnde sumi-
tur. 8
VI. De facultatibus medicamentorum, & quotuplex
secundum generales facultates medicamen-
tum. 10

I N D E X

- VII.** De primis & secundis medicamentorum facultatibus. 11
- VIII.** De tertia medicamentorum facultate, seu proprietate occulta. 13
- IX.** De facultate medicamentorum purgantium, unde promanat, & quomodo agit. 15
- X.** De medicamentis quæ citra ventris solutionem, occulta proprietate morbos multos faciunt. 17
- XI.** De simplicibus medicamentis, quæ proprietate specifica partes quasdam respiciunt. 20
- XII.** De periammatis, seu Amuletis, quæ gestata, vel appensa, mira & cæca virtute morbos multos curant. 22
- XIII.** De Venenis. 26
- XIV.** De facultatibus medicamentorum in genere, quæ ab effectis dominantur. 34
- XV.** De generali delectu medicamentorum purgantium. 35
- XVI.** Unde sumatur purgantium medicamentorum delectus. 37
- XVII.** Quomodo sumatur medicamentorum electio à rebus enumeratis. 39
- XVIII.** Particularis saporum disquisitionis. 41
- XIX.** Quis medicamentorum delectus à saporibus sumitur. 45
- XX.** De tempore colligendi medicamenta. Quamdiu vis eorum perduret; Et quo tempore melior. 46
- XXI.** Quis medicamentorum purgantium ex loco sumitur delectus. 49
- XXII.** De delectu medicamentorum purgantium à facultatibus sumpto. 52

C A P I T V M.

*Institutionum Pharmaceuticarum liber secundus,
in quo de Medicamentorum præpara-
tione agitur.*

EIVSDEM CAPITA.

I.	Medicamentis omnibus, vt alimentis præpa- rationem aliquam deberi.	55
II.	De præparationum differentijs.	57
III.	De lotionē.	59
IV.	De purgatione medicamentorum.	62
V.	De infusione.	63
VI.	De humectatione, aliisque infusionum diffe- rentijs.	65
VII.	De nutritione.	66
VIII.	De maceratione, infectione, & digestionē.	67
IX.	De tritura.	68
X.	De varijs trituræ speciebus.	71
XI.	De coctione.	73
XII.	De affatione & frictione.	75
XIII.	De vſtione.	76
XIV.	De extinctione.	81
XV.	De calfactione, insolatione, & refrigeratio- ne.	82
XVI.	De putrefactione & fermentatione.	83
XVII.	De dissolutione.	84
XVIII.	De liquatione.	86
XIX.	De mollitione & duratione.	ibid.
XX.	De siccatione.	88
XXI.	De expressione.	89
XXII.	De extractione.	90
XXIII.	De extractis chymicorum.	92
XXIV.	De cribratione.	94
XXV.	De colatione & filtratione.	95

):():(2

XXVI. De

I N D E X

XXVI.	De despumatione.	97
XXVII.	De clarificatione.	98
XXVIII.	De aromatizatione.	99
XXIX.	De coloratione.	100
XXX.	De conditura, salitura & fattura.	101
XXXI.	De destillatione.	103
XXXII.	De destillatione per descensum.	105

*Institutionum Pharmaceuticarum liber tertius, in
quo agitur de compositione Medicamento-
rum generalium.*

EIVSDEM CAPITA.

I.	Cur medicamenta componantur.	109
II.	De syrupis in genere.	111
III.	De propomatis.	113
IV.	De syrupis mellitis.	115
V.	De succis mellitis.	117
VI.	De sapis.	118
VII.	De conseruis.	119
VIII.	De conditis in genere.	121
IX.	De pulueribus.	122
X.	De eclegmatis.	124
XI.	De electuariis.	126
XII.	De hieris.	128
XIII.	De opiatis.	130
XIV.	De pilulis.	132
XV.	De trochiscis.	135

*Sectio secunda libri tertii, in qua generalis Me-
dicamentorum externorum explica-
tio trahitur.*

EIVSDEM CAPITA.

I.	De oleis.	136
II.	De	

CAPITULUM.

II.	De vnguentis.	139
III.	De ceratis.	142
IV.	De emplastris.	143
V.	De sparadrappis.	147

Institutionum Pharmaceuticarum liber quartus: De legibus in compositione seruandis.

EIVSDEM CAPITA.

I.	Quis primus medicamenta composuit, & ratio compositionis.	148
II.	De basi medicamentorum, & eorum colloca- tione in formulis.	150
III.	De formis & fine medicamentorum.	152
IV.	De Medicorum ponderibus & eorum notis.	155
V.	De Medicorum mensuris.	158
VI.	De quantitate medicamentorum exhibendo- rum.	160
VII.	Iustam medicamentorum quantitatem vix defi- niri, non tamen dum parum excedit, aut de- ficit, periculosam.	161
VIII.	De his, quæ innoxie magna quantitate sumun- tur, quibus conueniant, & quando.	163
IX.	De his, quæ parua quantitate prescribuntur.	165
X.	Qua quantitate simplicia medicamentis com- ponendis permisceantur.	167
XI.	De medicamentorum repositione.	169
XII.	De conseruatione & duratione medicamento- rum.	171
XIII.	De his, quæ antonomasia quadam cæteris præ- stant, à qua illorū denominatio sumatur.	173
XIV.	De radicibus, feminibus, floribus, lapillis & aquis, quæ dignitate quadam cæteris præfe- runtur.	175
	XV. De	

INDEX;

XV.	De succedaneis.	177
XVI.	Quæ, & quando recte substituuntur.	179
XVII.	De medicamentis adulteratis.	184

Institutionum Pharmaceuticarum liber quintus.

De medicamentorum formulis, quorum usus ad morborum præcautionum, vel proflig- ationem celebratur.

	Præfatio.	187
I.	De solemnibus quibusdam decoctionib. lon- go usu celebratis.	188
II.	De dosi.	190
III.	De potione purgatoria.	192
IV.	De iulepis.	194
V.	De distillatis restauratiuis.	196
VI.	De apozematis.	197
VII.	De gargarismatis.	200
VIII.	De emulsionibus.	201
IX.	De amygdalatis.	202
X.	De ptissana antiquorum, seu hordeato.	203
XI.	De lohoch, seu eclegmatis in rem præsentem imperandis.	205
XII.	De apophlegmatismis.	206
XIII.	De bolo purgatorio.	207
XIV.	De opiatis.	208
XV.	De conditis.	210
XVI.	De pasta regia.	ibid.
XVII.	De mazapane.	211
XVIII.	De piniolato, seu pignolato.	212
XIX.	De pandaleis.	213
XX.	De hypoglottidibus, vulgo sublinguis.	214
XXI.	De tabellis.	215
XXII.	De pulueribus.	216

C A P I T V M.

S E C T I O I I.

De his quæ vel induntur, vel injiciuntur.

Et primum

I.	De errhinis.	217
II.	De pessis.	218
III.	De nodulis, vel potius penicillis.	220
IV.	De suppositoriis.	221
V.	De clysteribus, seu enematis.	222

S E C T I O I I I.

De his quæ extrinsecus adhibentur.

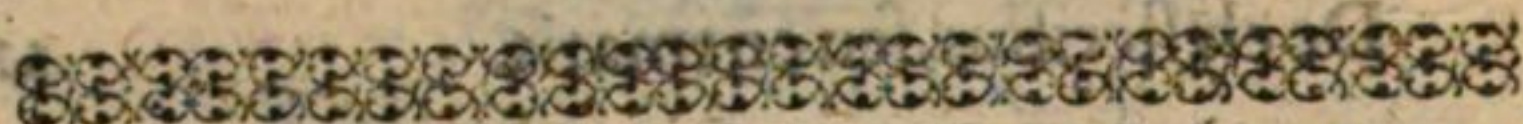
Et primo

I.	De Balneis.	225
II.	De semicupio, seu infessu.	227
III.	De vaporario.	228
IV.	De hypocausto, seu sudatorio.	229
V.	De fomentis seu fotibus.	230
VI.	De epithematis.	231
VII.	De lotione	232
VIII.	De embroche & aspersione.	233
IX.	De linimento, seu litu.	234
X.	De mucaginibus.	235
XI.	De collyriis.	236
XII.	De lacte virginali.	238
XIII.	De aqua aluminosa.	239
XIV.	De frontali.	240
XV.	De cataplasmatibus & pultibus.	241
XVI.	De cataplasmatibus, empalmatis, & diaplasma- tis.	243
XVII.	De synapismis seu phcenigmis.	244
XVIII.	De dropace & picatione.	245
XIX.	De Psyllothis.	246
XX.	De vesicatoriis.	247

XXI. De

INDEX

XXI. De pyroticis seu cauteriis.	248
XXII. De scuto.	250
XXIII. De cucuphis, & semicucufa.	251
XXIV. De sacculis.	252
XXV. De dentrificiis.	254
XXVI. De odoramentis.	255
XXVII. De fuffitibus, & auiculis Cypreis.	257

DE MATERIA MEDICA, COMPOSITIONIBVS IN PHARMA-

copolio parandis & seruandis necessaria,

Libri tres.

De Plantis, Liber primus.

EIVSDEM CAPITA.

Præfatio	261
I. De aqua.	263
II. De Vino.	265
III. De aceto.	267
IV. De omphacio.	269
V. De saccharo.	270
VI. De melle.	272
VII. De manna.	274
VIII. De floribus cordialibus & primum de violis.	275
IX. De flore buglossi.	276
X. De flore borraginis.	277
XI. De communibus quatuor emollientibus, & primum de maluis.	ibid.
XII. De acantho, seu branca vrsina.	279
XIII. De alijs emollientibus, & primum de mercuriali.	280
XIV. De parietaria.	ibid.
XV. De	

CAPITV M.

XV.	De beta & atriplice.	281
XVI.	De quinq; capillaribus, & primum de vero capillo veneris.	282
XVII.	De adianto vulgari.	283
XVIII.	De polytricho.	284
XIX.	De cetarach.	ibid.
XX.	De salvia vita.	285
XXI.	De quibusdam alijs capillaribus minus proprie dictis, & primum de hemionitide.	ibid.
XXII.	De cuscuta & epithymo.	286
XXIII.	De quinque radicibus aperientibus, & primum de Apio.	287
XXIV.	De petroselino.	ibid.
XXV.	De asparagis.	288
XXVI.	De fceniculo.	289
XXVII.	De rusco.	290
XXVIII.	De quatuor seminib. frigidis maioribus.	ibi.
XXIX.	De quatuor seminibus frigidis minoribus: Et primum de lactuca & eius semine.	291
XXX.	De portulaca eiusq; semine.	292
XXXI.	De aliis seminibus frigidis minoribus, ac obiter de Chicoreaceis.	293
XXXII.	De seminibus quatuor calidis maioribus, & primum, De aniso.	295
XXXIII.	De cumino.	296
XXXIV.	De caro.	297
XXXV.	De aliis quatuor seminibus calidis minoribus, & primum de Ammi.	ibid.
XXXVI.	De Amomo.	298
XXXVII.	De dauco.	299
XXXVIII.	De eximiis aliquot floribus, ex quibus aque & olea trahuntur efficacissima, & primum, De rosis.	300

I N D E X

XXXIX.	De nymphaea.	301
XL.	De lilio.	ibid.
XLI.	De croco.	302

S E C T I O II.

De simplicibus purgantibus.

	Præfatio.	303
I.	De Rhabarbaro.	304
II.	De cassia.	305
III.	De Tamar-Indis.	ibid.
IV.	De myrobolanis.	306
V.	De aloë.	307
VI.	De fenna.	308
VII.	De radice mechoacan.	309
VIII.	De agarico.	310
IX.	De polypodio.	311
X.	De carthamo.	312
XI.	De ebulo.	313
XII.	De esula.	314
XIII.	De Hermodactylis.	ibid.
XIV.	De turpetho.	315
XV.	De scammonio.	316
XVI.	De elleboro.	318
XVII.	De colocynthide.	319
XVIII.	De mezereo & chamelæa.	320
XIX.	De Thymelæa.	321
XX.	De laureola.	ibid.
XXI.	De Ricno.	322
XXII.	De brassica Marina.	ibidem.

S E C T I O III.

De calefacientibus exeticis.

I.	De zinzibere.	323
	II. De	

CAPITVM.

II.	De zerumbet.	324
III.	De zedoaria.	325
IV.	De galanga.	ibid.
V.	De acoro.	326
VI.	De calamo aramatico.	ibid.
VII.	De costo.	327
VIII.	De behen vtroque.	328
IX.	De scecachul.	329
X.	De cinnamomo.	330
XI.	De nuce moschata, maci & macere.	332
XII.	De piperibus.	333
XIII.	De caryophyllis.	334
XIV.	De cardamomis.	335
XV.	De cubebis.	336
XVI.	De carpobalsamo & cæteris balsami parti- bus.	337
XVII.	De Kermes.	338
XVIII.	De scœnantho.	340
XIX.	De folio seu malabatro.	341
XX.	De spica Indica & Nardis.	ibid.
XXI.	De Agallocho.	342
XXII.	De santalis.	343
XXIII.	De sassafras.	344
XXIV.	De guaiaco.	ibid.
XXV.	De sarsaparilla.	345
XXVI.	De chyna radice.	346

SECTIO IV.

De calefacientibus indigenis.

I.	De Pyrethro.	347
II.	De Sinapi.	348
III.	De Thlaspi.	349
IV.	De Eruca.	350
	V. De	

I N D E X A

V.	De Vrtica.	351
VI.	De Inide.	353
VII.	De Helenio.	354
VIII.	De Cypreo.	355
IX.	De Angelica.	356
X.	De libistico, seu ligustico.	ibid.
XI.	De Sefeli.	357
XII.	De Gentiana.	358
XIII.	De tormentilla.	359
XIV.	De pæonia.	ibid.
XV.	De rubia.	360
XVI.	De oinone.	361
XVII.	De eryngio.	362
XVIII.	De gramine vulgari.	ibid.
XIX.	De glycyrrhiza.	363
XX.	De cyclamine.	364
XXI.	De scylla.	365
XXII.	De bulbis.	ibid.
XXIII.	De Satyrio.	366
XXIV.	De porris.	367
XXV.	De raphano & rapo, seu buniade.	368
XXVI.	De anemone.	369
XXVII.	De Keiri.	370
XXVIII.	De thymo.	371
XXIX.	De serpillio.	ibid.
XXX.	De sampfuco & maiorana.	372
XXXI.	De pulegio.	373
XXXII.	De polio.	ibid.
XXXIII.	De ozymo.	374
XXXIV.	De origano.	375
XXXV.	De mentha.	376
XXXVI.	De calaminta.	377
XXXVII.	De absynthio.	378
	XXXVIII. De	

C A P I T V M.

XXXVIII.	De artemisia.	379
XXXIX.	De melissa, seu melisophillo.	380
XL.	De prassio.	ibid.
XLI.	De betonica.	381
XLII.	De veronica.	382
XLIII.	De dictamno.	383
XLIV.	De stœchade.	ibid.
XLV.	De salvia.	384
XLVI.	De hormino.	385
XLVII.	De scordio.	ibid.
XLVIII.	De ruta.	386
XLIX.	De lithospermo.	387
L.	De saxifraga.	388
LI.	De Aristolochia.	ibid.
LII.	De asaro.	389
LIII.	De pimpinella.	390
LIV.	De chamedry.	391
LV.	De chamæpyti.	ibid.
LVI.	De parthenio.	392
LVII.	De hyperico.	ibid.
LVIII.	De Androsæmo.	393
LIX.	De melanthio seu nigella.	394
LX.	De hyssopo.	ibid.
LXI.	De geranio.	395
LXII.	De Doronico & Damafonio.	396
LXIII.	De carduo benedicto.	398
LXIV.	De cardio botano, seu cardiaca.	ibid.
LXV.	De chameleone nigro.	399
LXVI.	De Cynara.	400
LXVII.	De phu, seu valeriana.	401
LXVIII.	De fumaria.	ibid.
LXIX.	De euphrasia.	402
LXX.	De centaurio minore.	ibidem.
	LXXI. De	

I N D E X

LXXI.	De Rapontico.	403
LXXII.	De Meu.	404
LXXIII.	De anetho.	405
LXXIV.	De petroselino Macedonico.	ibid.
LXXV.	De Coriandro.	406
LXXVI.	De capparibus.	407
LXXVII.	De periclymeno.	ibid.
LXXVIII.	De genista.	408
LXXIX.	De fabina.	409
LXXX.	De roremarino.	ibid.
LXXXI.	De agno casto, seu vitice.	410
LXXXII.	De fraxino & Ornithoglossio.	411
LXXXIII.	De visco querno.	412
LXXXIV.	De populo.	413

S E C T I O V.

De simplicibus refrigerantibus.

I.	De mandragora.	414
II.	De solano.	416
III.	De alkekengi.	418
IV.	De hyoscyamo.	419
V.	De papauere.	ibid.
VI.	De semperuiuis.	421
VII.	De cynoglossio.	422
VIII.	De plantagine.	423
IX.	De centinodia.	424
X.	De symphyto.	425
XI.	De oxalide.	426
XII.	De oxylapatho.	427
XIII.	De hepatica, hepatorio, & eupatorio, sine agrimonia.	428
XIV.	De primula veris, seu herba paralyfis.	429
XV.	De brassica hortensi.	430

XVI. De

C A P I T V M.

XVI.	Depsyllio.	ibid.
XVII.	De tussilagine.	431
XVIII.	De lupulo.	432
XIX.	De bistorta.	ibid.
XX.	De fragaria.	433
XXI.	De pentaphylo.	434
XXII.	De Despargula, seu apparine.	ibid.
XXIII.	De scabiosa.	435
XXV.	De Gossipio.	436
XXV.	De hispidula, seu Aeluropo, quem vulgus pedem cati nominant.	ibid.
XXVI.	Demeliloto.	437
XXVII.	Delino.	438
XXVIII.	De scœnugræco.	ibid.
XXIX.	De ciceribus rubris.	439
XXX.	De orobo siue eruo.	ibid.
XXXI.	De lupinis.	440
XXXII.	De hordeo.	441
XXXIII.	De Sumach seu Roë.	442
XXXIV.	De myrto.	ibid.
XXXV.	De millefolio.	443
XXXVI.	De tamarisco.	444

S E C T I O V I.

De fructibus.

I.	De pomis.	445
II.	De pyris.	447
III.	De malo citri.	448
IV.	De arantiis.	449
V.	De granatis.	450
VI.	De malo cotoneo.	451
VII.	De mespilis.	452
VIII.	De sorbis.	453
IX.	De	

I N D E X

IX.	De cornis.	ibid.
X.	De prunis.	454
XI.	De malis armeniatis.	455
XII.	De persicis.	456
XIII.	De cerasis.	457
XIV.	De moris.	458
XV.	De moris syluestribus & Idæis.	459
XVI.	De sebesten seu mixis.	460
XVII.	De iuiubis.	ibidem
XVIII.	De ficibus.	461
XIX.	De dactylis.	462
XX.	De Oliuis,	463
XXI.	De uis acerbis & passulis.	464
XXII.	De Ribes.	466
XXIII.	De berberis.	467
XXIV.	De auellanis.	ibid.
XXV.	De pistaciis.	468
XXVI.	De amygdalis.	469
XXVII.	De nucibus.	470
XXVIII.	De nucibus pineis.	ibid.
XXIX.	De nucibus cupressi.	471
XXX.	De fructibus, seu baccis lauri.	472
XXXI.	De granis iuniperi.	473
XXXII.	De gallis.	474

S E C T I O V I I.

De Gummis.

I.	De succis, seu plantarum humoribus.	476
II.	Quid gummi, & qui differat à resinis & aliis liquoribus concretis.	477
III.	De gummi arabico.	478
IV.	De gummi tragacantho.	479
V.	De ammoniaco.	480
VI.	De	

CAPITV M.

VI.	De lacca & Cancamo.	ibid.
VII.	De sanguine draconis.	482
VIII.	De asa foetida.	483
IX.	De sagapeno.	486
X.	De Galbano.	ibid.
XI.	De opoponace.	487
XII.	De sarcocolla.	488
XIII.	De gummi hederæ.	ibid.

SECTIO VIII.

De Resinis.

I.	Quid resina & eius varietas.	490
II.	De pice.	491
III.	De terebinthina.	493
IV.	De thure.	495
V.	De Beniuno.	496
VI.	De euphorbio.	497
VII.	De lacryma oleæ Æthiopicæ, improprie gummi elemi dicta.	ibid.

SECTIO IX.

De Gummi-resinis.

I.	De mastiche.	499
II.	De caphura.	500
III.	De styrace.	501
	Apendix de Anomalis gummi-resinis	502
IV.	De myrrha.	503
V.	De bdellio.	504

SECTIO X.

De aliis stirpium humoribus seu succis.

I.	De opio.	505
II.	De elaterio.	507
III.	De ladano.	ibid.

):():():()

IV. De

I N D E X

IV.	De hypocistide.	508
V.	De tartaro.	509
VI.	De succo glycyrrhizæ.	510
VII.	De cera.	511
VIII.	De succis quibusdam aliis, alio loco aptius descriptis.	512

DE MATERIA MEDICA, LIBER SECVNDVS.

De Mineralibus.

	Præfatio.	513
I.	De terra lemnia.	514
II.	De bolo armena.	515
III.	De alijs quibusdam terris minus vsualibus.	516
IV.	De quibusdam fossilibus è mari, terraque erutis, quæ inter metalla, lapides, & terras ambigunt : Et primum De chrysocolle seu Borace.	518
V.	De Vitriolo seu calchanto.	519
VI.	De alumine.	521
VII.	De sale.	522
VIII.	De bitumine.	524
IX.	De sulphure.	525
X.	De ambaro griseo.	526
XI.	De ambaro fuluo, seu electro.	527
XII.	De corallio.	528
XIII.	De auripigmento.	529
XIV.	De minio.	530
XV.	De hydrargyro.	532

S E C T I O II.

De lapidibus pretiosis & medicatis.

I.	De smaragdo.	535
II.	De	

C A P I T V M.

II.	De saphyro.	537
III.	De rubinis.	538
IV.	De granatis.	539
V.	De Sardio lapide.	ibid.
VI.	De Hyacintho.	540
VII.	De Topazio.	ibid.
VIII.	De lapide Lazuli.	541
IX.	De magnete, seu lapide Heraclio.	542
X.	De aliis quibusdam gemmis in Medicina rarius usurpatis.	544
	De lapidibus quibusdam medicatis, nec pretiosis, & primum	
XI.	De marmore.	547
XII.	De crystallo.	548
XIII.	De gypso.	ibid.
XIV.	De calce.	549
XV.	De lapidibus spongiarum.	550
XVI.	De lateribus.	551

S E C T I O III.

De Metallis.

I.	De auro.	553
II.	De argento.	554
III.	De stanno.	555
IV.	De plumbo.	556
V.	De ære.	557
VI.	De ærugine.	558
VII.	De ferro.	559
VIII.	De septimo metallo.	561
IX.	De cerusa.	562
X.	De cadmia vtraque factitia & factili.	563
XI.	De spodio.	564
		XII. De

INDEX

XII.	De pompholige.	566
XIII.	De Lithargyro.	567

DE MATERIA MEDICA,

LIBER TERTIVS,

De medicamentis ex animalibus integris, aut eorum partibus sumptis.

	Præfatio	569
I.	De sanguine humano.	570
II.	De Mumia.	571
III.	De sanguine hirci.	573
IV.	De sanguine leporis.	474
V.	De pinguedinibus: & primo De medulla cerui.	575
VI.	De seuo caprino.	576
VII.	De axungia Suis.	577
VIII.	De axungia vrsi.	ibid.
IX.	De axungia anseris.	578
X.	De axungia anatis.	579
XI.	De axungia gallinarum.	580
XII.	De Butyro.	582
XIII.	De pulmone vulpis.	583
XIV.	De testiculis castoris.	584
XV.	De excrementis animalium: Et primum De moscho.	584
XVI.	De Cibetho.	586
XVII.	De ichthycola.	587
XVIII.	De Oesypo.	588
XIX.	De ossibus medicatis: Et primum De osse cordis cerui.	589
XX.	De ebore.	590
XXI.	De cornu monocerotis.	591
	XXII. De	

CAPITVM.

XXII.	De lapide bezaar.	393
XXIII.	De Margaritis ac vnionibus.	596
XXIV.	De vmbilicis marinis.	597
XXV.	De dentalio.	598
XXVI.	De Antalio.	599
XXVII.	De testudinibus.	600
XXVIII.	De ranis.	601
XXIX.	De cancris.	603
XXX.	De viperis.	ibid.
XXXI.	De scincis.	606
XXXII.	De scorpionibus.	607
XXXIII.	De Lumbricis	609
XXXIV.	De cantharidibus.	610
XXXV.	De Formicis.	611
XXXVI.	De Serico.	612

INDEX CAPITVM

ISAGOGES.

	Præfatio.	fol. 615.
Cap. I.	De domo & officina pharmacopœi.	617
II.	De instrumentis officinæ necessariis.	619
III.	De mortariis & pistillis.	621
IV.	De spatulis & cochlearibus.	622
V.	De ahenis & aliis quibusdam vasis metalli- cis.	623
VI.	De torcularibus & prælis.	624
VII.	De cribris & incerniculis.	625
VIII.	De colatoriis.	626
IX.	De fornacibus.	627
X.	De alembicis & cucurbitis.	629
XI.	De mensis & abaco officinæ necessariis.	630
XII.	De arculis, pyxidibus & alijs officinæ va- sis.	631

I N D E X

- XIII. De simplicibus vel integris vel eorum partibus
in Pharmacopolio seruandis. 633
- XIV. De mineralibus & metallis in officina seruandis. 637
- XV. De animalibus aut eorum partibus in pharmacopolio seruandis. 638
- XVI. De medicamentis cōpositis in officinis pharmacopœorum seruandis. 639

OFFICINÆ PHARMACOPOEO- rum seu antidotarii

L I B E R I.

Est de medicamentis alterantibus, & preparantibus, habetq; sectiones octo,

- I. Et agit de Syrupis. fol. 641
- II. De syrupis qui quouis tempore possunt parari. 670
- III. De syrupis mellitis. 681
- IV. De succis mellitis. 687
- V. De rob seu sapa & aliis Robub. 691
- VI. De conferuis. 695
- VII. De fructibus & aliis plantarum partibus conditis. 700
- VIII. De eclegmatis in officina seruandis. 711

L I B R I I I.

- Sect. I. Est de medicamentis purgantibus selectissimis & usu longo probatis. 716
- II. De hieris. 736
- III. De electuariis Solidis & Trociscis purgantibus. 741
- IV. De pilulis. 750

C A P I T V M.

L I B R I I I I.

- Sect. I. De pueribus cardiacis selectioribus. 780
 II. De antidotis humidis. 805
 III. De trociscis alterantibus & roborantibus. 829

OFFICINÆ PHARMACEVTICÆ

Pars altera,

De medicamentis externis tribus adhuc libris distincta, in quorum primo agitur de omni oleorum genere, quibus additur appendix de balsamis.

- Sect. I. Est de oleis ex infusione medicatis. 852
 II. De Oleis, quæ quouis tempore conficiuntur. 868
 III. De oleis ex animalibus, & eorum partibus. 874
 IV. De oleis expressione eductis. 880
 V. De oleis per destillationem extractis.
 Appendix libri de oleis, tractans
 De balsamis. 904

L I B R I V.

- Sect. I. Est de vnguentis. 918
 II. De ceratis. 943

L I B R I VI.

Nullas habens sectiones tractat de emplastris
 incipitq; fol. 948.
 Appendix de quibusdam aquis medicatis arte
 paratis. 977

Finis huius indicis.

):():():(

4

INDEX

INDEX

INDEX

MORBORVM EO- RVMQVE REMEDIORVM IN TOTO HOC OPERE CON- tentorum.

Dolor capitis.

Portulaca. 293. Laurcola. 321. pyrethrum. 348. Solanũ. 416.
succus meliloti cum vino & rosaceo exceptus. 438. oxymel
scilliticum. 683. antidotum asyncritum. 814. Theriaca An-
dromachi. 826. vnguentum populeon. 915. Electuarium de
psyllio. 727. hiera picra Galeni. 737. hiera pachij. 739. pilula
mastichina. 752. pilula sine quibus. 756. pilula aurea. 757. pi-
lula cochia. 759. pil. assaiaret. 764. Trocisci narcotici Fernelij.
848. oleum rosatum. 856. oleum nenupharinum. 859. oleum ex
pomis mandragora. 868. Oleum de Euphorbio. 872.

Debilitas cerebri & capitis.

Cerebrum totumq; caput corroborant, puluis pro suffitu.
258. crocus. 302. pœonia. 360. maiorana. 373. melissa. 380. beto-
nica. 381. stœchas. 384. salvia. ibid. ambra grisea. 527. corallia.
529. smaragdus. 536. moschus. 586. mel anthosatum. 689. con-
serua rosarum. 696. conserua anthos. 699. cons. bethonica. ibi.
cons. melisse & salvia 700. Emplastrum de ianua. 956. Troci-
sci gallia moschata. 834. Trocisci alipta moschata. 835. oleum
sampsuchinum roborat caput & omne neruorum genus. 862.
aromaticum rosatum. 787. puluis dianthos. 790. oleum myr-
tynum & myrtillorum. 865. oleum mastichium. 868.

Sternutationem promouentia sunt:

Puluis. 218. Sinapi. 349.

Vertigo.

M O R B O R V M.

Vertigo.

Vertiginem tollunt colocynthis. 319. radix china. 346. oxymel scilliticum. 683. antidotum asyncritum. 814. Theriaca Andromachi. 826. Aqua theriacalis. 977. Electuarium de psyllio. 727. biera picra cum agarico. 738. biera pachij. 739. pilula de agarico. 758. pilula de nitro. 767.

Infania, Mania & melancholia hypochondriaca.

Melancholiam hypochondriacam & alios huiusmodi affectus eradicare creduntur, elleborus niger verus. 318. Topazius. 541. Syr. de borragine & syr. de succo buglossi. 660. antidotum asyncritum. 814. vnguentum rosatum Mesue. 913. confectio hamech. 730. Electuarium sene. 733. biera pachij. 739. oleum ex pomis mandragora. 868.

Lethargus.

Lethargum curant, Embroche. 234. sacculus. 253. serpillum. 372. castorium. 584. mel anthosatum. 689. Aqua theriacalis. 977. clareta. 979. biera picra cum agarico. 738. biera pachij. 739. biera diacolocynthidos. 740. pilula de agarico. 758. oleum de Euphorbio. 872.

Epilepsia.

Epilepsiam sanantia sunt pœonia. 7. elleborus niger verus. 318. colocynthis. 319. pyrethrum. 348. pœonia. 360. scylla. 365. pulegium. 373. betonica. 381. viscum quercinum. 413. corallia. 529. smaragdus. 536. syrupus de stœchade. 673. oxymel scilliticum. 683. conserua anthos. 699. radices pœoniae conditæ. 708. antidotum asyncritum. 814. Theriaca Andromachi. 826. Trocisci scillitici. 833. oleum vitrioli. 898. oleum sulphuris. 899. Aqua theriacalis. 977. clareta. 979. Electuarium sennatum. 733. biera picra cum agarico. 738. biera pachij. 739. biera diacolocynthidos. 740. Trocisci albandal. 749. pilula de nitro. 767. puluis dianthos. 790.

):(): (): (

Apople-

INDEX

Apoplexia.

Apoplexiam sanantia sunt; clyster. 225. Sacculus 253. colocynthis. 319. pyrethrum. 348. mel anthosatum. 689. Syrupus anthos. 699. Aqua theriacalis. 977. clareta. 979. hiera diacolocynthidos. 740.

Paralyfis.

Paralyfin corrigunt radix chinae. 346. pyrethrum. 348. decoctum radice helenii potum. 355. primula veris. 429. bitumen. 525. syrupus de stœchade. 673. Syrupus anthos. 699. conserva melissæ & Salviae. 700. oleum vitrioli. 898. balsamum Mesuae. 905. balsamum Hollerii. 906. balsamum medicorum Florentinorum. 908. balsamum D. Euonymi. 909. balsamum mirabile. Ibid. vnguentum martiatum. 937. Aqua theriacalis. 977. clareta. 979. hiera diacolocynthidos. 740. pilula de nitro. 767. oleum keirinum. 854. oleum de castorio. 877.

Spasmus siue conuulsio.

Conuulsionem sanant pulegium. 373. prassium. 381. hypericum. 393. cardiaca. 399. rhaponticum. 404. roris marinus. 410. castorium. 584. balsamum Hollerii. 906. balsamum vulnerarium. 907. balsamum Medicorum Florentinorum. 908. balsamum vnguentum aregon. 934. vnguentum martiatum. 937. oleum anethinum. 862. oleum Keirinum. 854. oleum irinum. 855. oleum de castorio. 877.

Melancholia.

Melancholiam abigunt vinum. 266. flores buglossi. 277. flores borraginis. ibid. ocymum. 375. stœchas. 384. Granati. 539. Sardæ. 540. hyacinthi 540. Topazius. 541. lapis Lazuli. 542. aurum. 554. lapis Bezoar. 595. Syrupus regis Saboris. 668. cōserua buglossi. 697. conserva borraginis. 698. confectio alkermes. 807. cōfectio de hyacintho. 808. antidotum asyncritum. 814. confectio hamech. 730. Electuarium Sennatum. 733.

hiera

MORBORVM.

*hiera diacolocynthidos. 740. Electuarium de gemmis. 783.
species diacinnamomum. 792.*

Catarrhus.

*Quæ catarrhum fiſtunt, ſunt ſequentia, vt Lohoch. 205.
aliud contra fluxiones acres & erodentes. 206. puluis pro
ſuffitu. 258. hyſſopus. 395. bolus armena. 515. Syrupus papaue-
ris erratici. 650. Syrupus cytoniorum. 666. Syr. myrthinus.
668. Syr. de Glyzyrrhiza. 674. Syr. iuiubinus. 675. conſerua
roſarum. 696. folia tuſſilaginis condita. 705. pilula de agari-
co. 758. Trociſci de caphura. 836. oleum roſatum. 856. oleum
omphacinum. 857. pilula de cynogloſſo. 775.*

Incubus.

Incubum tollit hiera pachii. 739.

Debilitas viſus.

*Viſum acuunt Aqua communis. 237. ſeniculus. 289.
caryophylli. 335. Thymus. 371. borminum. 385. Succus ſuma-
ria. 402. Euphraſia. ibid. ſuccus centaurii minoris cum melle
illitus. 403. Lapis Lazuli. 542. aqua ophthalmica. 980. Aqua
communis. 981. pilula ſine quibus. 756. pilula aurea.
757.*

Oculorum Rubor.

*Oculorum ruborem auferunt vnguentum citrinum. 939.
Aqua ad Epiphorum & ruborem oculorum. 981.*

Dolor oculorum.

*Dolorem oculorum ſedant aqua ſolani. 416. antido-
tum aſyncritum. 814. vnguentum ophthalmicum. 921. hiera
pachii. 739. Trociſci albi Rhafiſis. 848.*

Oculorum vlcera.

*Ad vlcera oculorum cadmia lota eſt conuenientiſſima. 61.
collyrium ad ſcabiem palpebrarum. 237. Tragacanthæ. 479.*

ſarco-

INDEX

sarcocolla. 488. *pompholix.* 567. *aqua communitalis.* 981. *aqua ad Epiphoram.* 981.

Dolor & tinnitus aurium.

Contra dolorem aurium faciunt succus aparine infusus. 435. succus meliloti cum passo instillatus. 438. axungia anseris immissa facit contra tinnitum aurium, &c. 578. axungia gallinarum. 580. adeps vulpinus. 583. balsamum Medicorum Florentinorum. 908. hiera pachij. 739. pilulae sine quibus. 756. oleum irinum tollit aurium tinnitum. 855.

Hæmorrhagia narium & omnium aliarum partium.

Hæmorrhagiam sistunt, Errhinum. 218. symphytum. 425. myrthi fructus sanguinis scretum compescunt. 443. cotonea cocta. 452. Sorbi. 453. mastiche. 500. hypocystis. 509. bolus armena. 515. succinum. 528. corallia. 529. sarda. 540. Topazius. 541. Gypsum. 549. syrupus cytoniorum sistit sputum sanguinis. 666. syr. myrthinus. 668. Rob citoniorum. 694. radices symphyti condite. 710. philonium romanum. 816. vnguentum stypticum. 917. Trocisci de carabe. 838.

Fætor narium.

Fætorem narium tollit oleum vrinum. 855.

Ozenæ.

Ozenas curant trocisci hedychroi cum vino veteri odorato subacti. 832.

Dentium mobilitas.

Dentes mobiles firmant portulaca. 293. radix helenij commanducata. 355. dentiscalpia ex lentisco. 499.

Dolor dentium.

Dolorem dentium mitigant & auferunt pyrethrum. 348. Syrupus de moris compositus. 663. antidotum asyncritum. 814. oleum sulphuris dentes dealbat, eorumq; dolores sedat. 899.
oleum

M O R B O R V M.

oleum caryophyllorum. 901. Trocisci narcotici Fernelij. 848.
oleum myrtinum & myrtillorum. 865.

Vlcera oris.

Vlcera oris & tonsillarum sanant portulaca. 293. bolus
armena. 515. Syrupus de moris compositus. 663.

Fœtor oris.

Oris halitum commendant anisum. 295. caryophylli. 335.
folium siue malabathrum. 341. cortex arantiorum saccharo
conditus. 450. mastiche commanducata. 500. myrrha com-
manducata. 504. confectio de hyacintho. 808. species diarrho-
don Abbatis. 788.

Scissuræ labiorum.

Scissuras labiorum sanat axungia gallinarum. 580.

Aphonia.

Amissam loquelam restituit balsamum Mesue. 905.

Vitia pectoris & pulmonum

Mitigant & auferunt: Emulsio. 202. Lohoch. 205. Electua-
rium regium. 211. pasta regia. 211. saccharum. 272. Manna. 275.
adiantum verum. 282. salvia vita. 285. apium. 287. folia sen-
ne. 309. Syrupus de lamio. 353. Glycyrrhiza. 364. pulegium.
373. prassium. 381. brassica rubra. 430. succus radices penta-
phylli. 434. scabiosa. 435. hispidula. 437. ficus. 462. dactyli.
463. auellana. 468. pistacy. ibid. grana iuniperi. 474. lac. 583.
syrupus violatus. 643. Syrupus de hispidula. 648. syr. capillorū
veneris. 652. Syr. regius. 671. mel violatum. 689. conserua vio-
larum. 696. eclegma de pineis. 715. electuarius lenitiuum. 719
diapenidion. 804. penidia. 805. diaprunum simplex. 722. oleum
violatum. 853.

Tussis & asthma.

Tussim sedant semen vrticæ vt & asthma. 64. eclegmata
varia. 125. saccharum. 272. manna. 275. adiantum vulgare. 283
radix

INDEX

radix mechoacan. 310. colocynthis. 319. vrtica. 352. radix he-
lenii condita. 355. eiusdem radicis decoctum potum. ibid.
Glycyrrhiza. 364. origanum. 375. calamintha. 378. aristolo-
chia. 389. nigella. 394. hyssopus. 395. periclymenum. 408. Tus-
silago. 430. semen Gossipii. 436. Sebesten seu mixa. 460. iuiu-
ba. 461. nuces pineæ. 471. tragacanthum tussim, raucedinem
& arteriæ scabritiem tollit. 479. mastiche. 500. Styrax. 502.
Sulphur. 526. succinum. 528. Syrupus de tussilagine. 644. Sy-
rupus de papauere simplex. 649. Syr. ex papauere erratico.
650. Syr. de glycyrrhiza. 674. Syr. iuiubinus. 675. Syr. de
hyssopo. 676. conferva buglossi. 697. folia tussilaginis condita.
705. lohoch de scilla. 712. lohoch de caulibus. ibi. eclegma sa-
num & expertum. 715. eclegma de pinæis. ibid. diapenidion.
804. confectio de Rebecha. 805. penidia. 805. antidotum asyn-
critum. 814. Theriaca Andromachi. 826. oleum Sulphuris.
899. oleum terebinthine. 900. clareta. 979. hiera pachii. 739.
hiera diacolocynthidos. 740. Trocisci Albādal. 749. pilule de
agarico. 758. pilule de cynoglossō. 775. pilule bechicæ nigre.
778. bechicæ albæ. 779. diamargarithum frigidum. 781. pul-
uis dianisi. 791. diacalaminthes. 795.

Pleuritis.

Pleuritidem curant Fomentum. 231. litus. 235. carduus be-
nedictus. 398. petroselinum macedonicum. 406. Syrupus vio-
latus. 643. Syrupus papaueris erratici. 650. Syr. iuiubinus.
675. Electuarium lenitiuum. 719. diapenidion. 804. confe-
ctio de Rebecha. 805. antidotum asyncritum. 814. oleum vio-
latum. 853.

Phthisis.

Phthisi conueniunt lactuca. 291. semen gossipii. 436. pista-
cii. 468. nuces pineæ. 471. lac. 583. decoctum testudinum. 601.
Syrupus resumptiuus. 679. lohoch de pulmone vulpis. 713. an-
tidotus

MORBORVM.

antidotus analeptica. 813. diamargaritum frigidum. 781. species diatrionis alorum. 786.

Syncope.

Synopem auferunt lapis bezoar. 595. Syrupus de pomis simplex. 667. confectio alkermes. 807. confectio de hyacintho. 808. antidotus analeptica. 813. Theriaca Andromachi. 826. Aqua theriacalis. 977. diamargaritum frigidum. 781. electuarium de gemmis. 783. puluis dianthos. 790.

Palpitatio cordis.

Palpitationem cordis sanant doronicum. 398. ambragrisea. 527. argentum. 555. moschus. 586. lapis bezoar. 595. Syrupus de succo buglossi & borragine. 660. Syrupus de pomis simplex. 667. conserua buglossi. 697. conserua anthos. 699. confectio alkermes. 807. confectio de hyacintho. 808. Theriaca Andromachi. 826. Aqua theriacalis. 977. Electuarium de gemmis. 783.

Imbecillitas cordis.

Cor imbecillum confortant Opiata. 209. conditum. 210. Tabula confortantes. 215. 216. puluis. 216. Epithema. 232. sacculus. 253. puluis pro suffitu. 258. flores borraginis. 277. Rosa. 300. crocus. 302. Myrobalani. 307. Zerumbet. 325. Costus. 328. cinnamomum. 332. Kermes. 340. lignum aloes. 343. Santali. ibid. angelica. 356. acetosa. 427. malacitria. 449. arantia. 450. succus granatorum. 450. Beniuinum. 486. styrax. 502. ambragrisea. 527. corallia. 529. rubini. 539. Granati. 539. hyacinthi. 540. argentum. 555. moschus. 586. Syrupus ex succo acetosa. 660. Syrupus de agresta. 665. Syrupus limonum & granatorum. 666. Syrupus regius. 671. rob ribes. 693. conserua buglossi. 697. conserua borraginis. 697. radices enulae condita. 710. rosata nouella. 809. antidotus analepti-

I N D E X

analeptica. 813. *oleum caryophyllorum.* 901. *clareta.* 978. *claretta vulgaris.* 979. *el. de citro solutium.* 745. *Trocisci galliæ moschata.* 834. *Trocisci aliptæ moschata.* 835. *species diambra.* 784. *diamoschum.* 785. *aromaticum rosarum.* 787. *pulvis letificans.* 789. *diacinnamomum.* 792.

Coloris natiui defectus.

Colorem natiuum restitunt calamus aromaticus. 327. *cardamomi.* 335. *syrupus ex quinque radicibus.* 654. *antidotum asyncritum.* 814. *Theriaca Andromachi.* 826. *electuarium senarum.* 733. *Trocisci hystericæ.* 847.

Pestis.

Pesti aduersantur decoctum radicis helenij potum. 355. *angelica.* 356. *gentiana.* 359. *Tormentilla.* 359. *dictamnus.* 383. *Scordium.* 385. *doronicum.* 398. *carduus benedictus.* ibi. *Terra lemnia.* 514. *hyacinthi.* 540. *cornu unicornis.* 593. *lapis bezar.* 595. *radices Enulæ conditæ.* 710. *opiata Salomonis.* 818. *Electuarium de ouo.* 820. *Mithridatium.* 822. *oleum vitrioli.* 898. *oleum sulphuris.* 899. *Emplastrum diapalma valet ad tumores pestilentes.* 961. *Aqua theriacalis.* 977. *pilula Ruffi.* 751. *Trocisci alexiterij.* 845. *Pulvis contra pestem.* 796.

Sudorifica.

Sudorem mouent, tormentilla. 359. *carduus benedictus.* 398. *syrupus de pomis simplex.* 667.

Sudor diaphoreticus.

Sudorem nimium impediunt Gypsum. 549. *Ebur.* 592.

Venena & morbi venenati.

Venena oppugnant vinum. 266. *althæa.* 279. *fœniculus.* 289. *Hippomarathrum.* ibid. *cuminum.* 296. *carum.* 297. *amomum.* 299. *Zerumbet.* 325. *Zedoaria.* ibid. *semen erucæ.* 351. *urtica.* 352. *decoctum radicis helenij epotum.* 355. *angelica.* 356.
radix

M O R B O R V M.

radix & semen ligustici. 357. gentiana. 359. cyclamen. 364.
porrum. 368. serpillum. 372. pulegium. 373. poliu. 374. melissa.
380. prassium. 381. betonia. 381. dictamnus. 383. scordium. 385.
aristolochia. 389. chamepytis. 391. doronicum. 398. carduus be-
nedictus. 398. valeriana. 401. rhaponticum. 404. agnus castus.
410. fraxini folia, succus & alie arboris partes. 411. bistorta.
433. pentaphyllu. 434. succus aparine. 435. mala citria. 449.
arantia. 450. venenis resistunt bacca iuniperi. 474. galbanu.
487. styrax. 502. calcathum. 521. rubini. 539. saphyrus. 538. ca-
storiu. 584. cornu unicornu. 593. lapis bezoar. 595. caro renum
scincoru. 606. syrupus de agresta. 665. conserua betonica. 699.
radices enule condite. 710. confectio de hyacintho. 808. opiata
salomonis. 818. mithridatium. 822. theriaca Andromachi. 826.
Trocisci de vipera. 831. trocisci scillitici. 833. Aqua theriacalis
977. puluis contra pestem. 796. oleum scorpionum. 876.

Imbecillitas ventriculi.

Imbecillitatem ventriculi corrigunt. 108. Aloe. 10. nux mo-
schata, mastiche, absynthium, mentha & anethum. 22. condi-
tum contra euomitionem assumptorum. 210. opiata. 209. Fo-
mentum. 230. scuta. 250. 251. vinum. 266. anisum. 293. carum.
297. Myrobalani. 308. Zinziber. 324. Galanga. 326. nux mo-
scata. 333. cardamomi. 335. cubebe. 336. radix & semina ligu-
stici. 357. gentiana. 359. pulegiu. 373. mentha. 377. absynthiu.
379. rhaponticum. 404. aqua fragarie estum ventriculi com-
pescit. 433. idem prestat succus granatorum. 450. cotonea co-
cta. 451. dactyli. 463. oliue. 464. bacca iuniperi. 474. masti-
che. 500. staete. 504. ebur stomachi dolores abigit. 592. syr. ex
succo acetoso calorem flammeum extinguit. 660. oxysacha-
rum prestat idem. 661. idem etiam syr. de agresta. 665. syr. cy-
toniorum simplex. 666. syrupus myrtinus. 668. syr. regius. 671.
syr. de absynthio. 672. hydromel vinosum. 686. mel rosatu. 688.
rob citoniorum. 694. cons. betonica. 699. radices enule condi-
te. 710. rosata nouella. 809. antidotum asyncritum. 814. oleum

) : () : () : (

moscha-

moschatellinū. 873. Theriaca Andromachi. 826. oleum macis. 901. oleum anisi. 902. ceratum stomachicum. 945. emplastrum de baccis lauri sedat dolorem ventriculi. 958. emplastrum pro stomacho. 965. empl. de mastiche. 966. clareta. 979. diaphœnicū aufert dolorem ventriculi. 724. hiera picra simplex. 737. hiera picra cum agarico. 738. hiera pachij. 739. hiera diacolocynthidos. 740. electuarius de citro solutiuum. 745. pilula stomachica. 750. pilula mastichina. 752. pil. de tribus solutiuis. 753. pil. aggregatina. 761. pilula assaiareth. 764. pilula de aromatibus. 765. trocisci gallie moschata. 834. Trocisci aliptæ moschata. 835. Trocisci diarrhodon. 837. Trocisci de antispodio inflammationem ventriculi corrigunt. 840. Trocisci de berberis præstant idem. 840. oleum de absynthio. 861. oleū rosatum æstuantē ventriculū temperat. 856. idē præstat oleum omphacinū. 657. oleum de mentha. 860. electuariū de geminis. 783. species diatrionsantal. ventriculi æstū contemperat. 786. aromaticum rosatum. 787. diarrhodon Abbatis. 788. puluis lætificans. 789. species diacalaminthes. 795. oleum myrtinum & myrtillorum. 865. oleum cydoniorum. 866. mastichinum. 868.

Singultus.

Singultum cessare faciunt ceterach. 285. aristolochia. 389. anethum. 404. periclymenum. 408. antidotum asyncritum. 814. philonium romanum. 816.

Vomitus.

Nimum asiduumq; vomitum sistuntia, sunt cotonea. 452. sorbi. 453. berberis. 467. syrupi ribes & berberis sistunt vomitum biliosum. 664. syr. de agresta. 665. syr. granatorum. 666. syr. ex rosis siccis. 670. Rob ribes. 693. Rob de cornis. 694. rosata nouella. 809. antidotum asyncritum. 814. opiata salomonis. 818. emplastrum de mastiche. 966. oleum de mentha. 860. aromaticum rosatum. 787. oleum cydoniorum. 866.

Obstructio.

M O R B O R V M.

Obstructio Mesenterij.

Mesenterium deobstruunt salvia vita. 285. syrupus ex floribus persicorum. 645. syr. byzantinus. 662. diacassia mesenterij aestum mitigat. 718. hiera picra Galeni. 737. hiera picra cum agarico. 738. electuarius diacarthamum siue diacnicum. 742. pilulae de tribus solutivis. 753. pil. imperiales. 754. species diatrion santalorum. 786.

Hepatis nimia caliditas.

Hepatis intemperiem calidam contemperant Epithema. 232. oxysacharum. 661. syrupus de endiua. 657. caules lactucae conditi. 706. vnguentum rosatum Mes. 913. ceratum santalinum. 945. electuarius de psyllio. 727. Trocisci de caphura. 837. trocisci de antispodio. 810. Trocisci de berberis. 840. oleum nenupharinum. 859.

Obstructio & dolor epatis.

Obstructione epatis auferunt adiantum verum. 282. salvia-vita. 285. phyllitis. 286. cuscutha & epithymus. ibid. asparagus. 288. animum. 299. Myrobalani. 307. cubeba. 336. santali. 343. radix graminis. 363. asarum. 390. centaurium minus. 403. rhaponticum. 404. meum. ib. Genista. 409. fraxinus. 411. hepatica. 428. succus radicis pentaphylli. 434. nuclei persicorum. 457. cerasa. 457. syrupus capillorum veneris. 652. syrupus de 5. radicibus. 654. syr. de fumaria. 658. 659. syr. byzantinus. 662. oxymel compositum. 684. philonium romanum. 816. emplastrum ex baccis lauri. 958. electuarius de psyllio. 727. hiera picra Galeni. 737. hiera pachij. 739. Trocisci de rhabarbara. 747. pilulae de tribus solutivis. 754. pil. imperiales. 754. pilulae cochiae. 759. pilulae aggregatae. 761. Trocisci alipta moschatae hepatis corroborant. 835. Trocisci de capparibus. 843. species diatrion santalorum. 786. spec. diarrhodon abbatis hepatis corroborant. 788. oleum mastichinum. 868.

Colica passio.

Colicam passionem curare creduntur semicupium. 228.

):():():():():(2 saccu-

INDEX

sacculus. 253. cuminum. 296. radix mechoacana. 310. colocynthis. 319. zedoaria. 325. Galanga. 325. radix china. 346. radix iridis. 354. serpillum. 372. petroselinū macedonicū. 406. oleū nucum. 470. hydromel vinosum. 686. rosata nouella. 809. confectio de baccis lauri. 810. antidotum asyncritum. 814. philonium romanum. 816. Theriaca Andromachi. 826. oleum terebinthinae. 900. vnguentū aregon. 934. diaphœnicū. 724. hiera diacolocynthidos. 740. Trocisci albandal. 749. pilulae de aromatibus. 765. oleum sambucinū. 863. oleū moschatellinū. 873.

Flatus discutientia sunt.

Marcipanis. 212. puluis. 216. cataplasma. 242. vinum. 266. apium. 287. cuminum. 296. carū. 297. ammi. 298. semen dauci. 300. agaricus. 311. zedoaria. 325. galanga. 326. cardamomi. 335. cubebe. 336. radix & semina ligustici. 357. ocymum. 375. mentha. 377. calamintha. 378. nigella. 394. doronicum flatus vteri discutit. 398. meum. 404. anethum. 405. petroselinū macedonicum. 406. oleum nucū. 470. grana iuniperi. 474. opoponax. 487. syrupus regis savoris. 668. syr. de absynthio. 672. hydromel vinosum. 686. mel anthosatū. 689. radices enulae conditae. 710. rosata nouella. 809. antidorum asyncritum. 814. Theriaca Andromachi. 826. oleum anisi. 902. emplastrum de meliloto. 954. aqua cinnamomi. 978. clareta. ibid. pilulae de aromatibus. 765. trocisci de capparibus. 843. oleum de absynthio. 861. oleū anethinum. 862. oleum rutaceum. ibid. oleum de mentha. 860. species diarhodon Abbatis. 788. puluis latificans. 789. puluis dianisi. 791.

Hydrops.

Hydropi cōueniunt sacculus. 253. saluia vitæ. 285. anisum. 293. cuminum. 296. semina & radices ebuli. 313. laureola. 321. soldanella. 322. radix china. 346. radix iridis cœruleæ. 354. radix cyperus. 355. poliū. 374. asarū. 390. lupulus. 432. syrupus ex lupulo. 646. syrupus rosarum pallidarum. 647. confectio de baccis lauri. 810. oleum anisi. 902. vnguentum Agrippæ. 933. empla-

M O R B O R V M.

emplastrum ex baccis lauri. 958. emplastrū tonsoris. 959. elect.
hydragogum. 734. Trocisci de rhabarbara. 747. Trocisci de
capparibus. 843. pilula mechoacana. 768.

Icterus.

Icterus eradicant ceterach. 285. cuscuta & epithymus. 286.
petroselinum. 287. asparagus. 288. hippomarathrū. 289. ruscus
290. radix rubia. 361. radix ononidis. 361. cyclamen. 364. poliū
374. calamintha. 378. asarum. 390. chamepyti. 391. rorisma-
rinus. 410. agnus castus. ib. lupulus. 432. syrupus ex lupulo. 646
syr. ex quinque radicib. 654. syr. byzātinus. 663. antidotū asyn-
critum. 814. trocisci de rhabarbara. 747. pilula de eupatorio.
755. trocisci de capparib. 843. species diatrionsantalorū. 786.

Obstructio & dolor splenis.

Obstructionē lienis soluant tolluntq; fomentū. 230. adian-
tum verum. 282. cetarach. 285. salvia vita. 285. phyllitis. 286.
cuscuta & epithymus. ib. asparagus. 288. folia sennae. 309. elle-
borus niger verus. 318. semen crucae. 351. rubia semen ex ace-
to potum. 361. radix graminis. 363. pulegium. 373. poliū. 374.
dictamnus. 383. aristolochia. 389. asarū. 390. centauriū minus.
403. rbaponticum. 404. radix & fructus capparidis. 407. peri-
clymenum. 408. genista. 409. agnus castus. 410. fraxinus. 411.
semen gossipij. 436. farina fœnugræci. 439. Tamariscus. 445.
nuclei persicorum. 457. ammoniacum. 480. corallia. 529. syr-
pus capillorum veneris. 652. syr. de quinque radicibus. 654. syr.
de fumaria. 658. 659. syr. ex succo buglossi & borraginis. 660.
syr. byzantinus. 663. oxymel cōpositum. 684. antidotū asyn-
critum. 814. philonium romanū. 816. vnguentum Agrippæ. 934.
vnguentum martiatum. 937. vnguentum spleneticum. 940.
emplastrum tonsoris. 959. hiera pachij. 739. pilula de tribus
solutiuis. 753. pil. imperiales. 754. Trocisci de capparibus. 843.
oleum de capparibus. 871.

Dysenteria & alij alui Fluxus.

Dysenteriam & alios alui fluxus cessare faciunt clyster. 225.

): (): (): (): (3

plan-

INDEX

plantago. 424. *symphytum.* 425. *pentaphyllum.* 434. *sumacha.*
 447. *cotonea.* 452. *ossicula mespilorum trita & assumpta.* 452
forbi. 453. *corni.* 454. *mora sylvestria.* 459. *passula cum acinis*
comejta. 465. *Ribes.* 466. *berberis.* 467. *eupressus.* 472. *hypocy-*
stis. 509. *cera in sorbitione data.* 511. *bolus armena.* 515. *corallia.*
 529. *saphyrus.* 538. *lac.* 583. *syrupi ribes, & berberis & de agre-*
sta sistunt fluxus biliosos. 664. 665. *syr. de citonijs simplex.* 666
syr. myrthinus antiquatum fluorem alui sistit. 668. *syr. ex ro-*
sis siccis. 670. *Rob berberis.* 693. *Rob de cornis.* 694. *Rob citonio-*
rum. 694. *Trocisci de berberis.* 840. *oleum cydoniorum.* 866.

Lumbrici.

Lumbricos enecantia & expellentia sunt aloë. 10. 308. *sup-*
positorium. 222. *Zedoaria.* 325. *gentiana.* 359. *gramen.* 363.
calamintha. 378. *absynthium.* 379. *Nigella.* 394. *carduus be-*
nedictus. 398. *cardiaca.* 399. *lupini cum melle illiti.* 440. *aur-*
cum posca poti. *ibid.* *mixa seu sebesten.* 460. *calcanthum.* 521.
ebur. 592. *syrupus de floribus persicorum.* 645. *oxysacharū.* 661
opiatā salomonis. 818. *Theriaca Andromachi.* 826. *balsamum*
Medicorum florentinorum. 908. *unguentum ad vermes.* 929.
oleum de absynthio. 861.

Suppressio vrinæ.

Suppressam vrinam promouent vinum. 266. *ceterach.* 285.
salvia-vita. 285. *cuscuta & epithymus.* 286. *apium.* 287. *petro-*
selinum. 287. *asparagus.* 288. *fœniculus.* 289. *Hippomarathrū.*
ibid. *Ruscus.* 290. *anisum.* 293. *carum.* 297. *ammi.* 298. *semen*
dauci. 300. *schœnanthus.* 340. *malabathrum siue folium.* 341.
spica indica & nardus. 342. *radix china.* 346. *semen eruce.*
 351. *urtica.* 352. *rad x helenij.* 355. *radix cyperī.* *ibid.* *radix &*
seminā ligi stici. 357. *semen sceseleos.* 358. *rubie radix.* 361. *ra-*
dix ononidis. *ibid.* *radix eryngij.* 362. *semen porri potum.* 368.
raphani. 369. *serpillum.* 372. *polium.* 374. *ozymum.* 375. *ori-*
ganum. *ibid.* *dictamnus.* 383. *salvia.* 384. *lithospermon.* 388.
saxifraga. *ibid.* *asarum.* 390. *chamæpytis.* 391. *hypericum.* 393.

cynara

M O R B O R V M.

cynara seu scolymus. 400. valeriana. 401. menm. 404. petroselinum macedonicum. 406. periclymenum. 408. Genista. 409. alkekengi. 418. lupulus. 432. mixa seu sebesten. 460. grana iuniperi. 474. ammoniacum. 480. Terebinthina. 484. bdellium. 505. syrupus de quinque radicibus. 654. syrupus de absynthio. 672. oxymel compositum. 684. hydromel vinosum. 686. antidotum asyncricum. 814. Theriaca Andromachi. 826. oleum vitrioli. 898. clareta contra calculum. 980. lithontripcion. 793. diacalamintbes. 795.

Vrinæ ardor.

Vrinæ ardorem mitigant lactuca. 292. sebesten seu mixa. 469. iuiuba. 461. syrupus de althea. 655.

Ardor renum.

Sedatur per emulsionem. 202. vnguentum rosatum Mes. 913. oleum rosatum. 856. oleum nenupharinum. 859. oleum ex pomis mandragora. 868.

Calculus & dolor nephriticus.

Calculus atterit pulvis leporis vsti. 77. El. iustinum. 167. Semicupium. 227. Fomentum. 231. parietaria. 281. adiantum verum. 282. ceterach. 285. salvia vita. ibid. petroselinum. 287. Hippomarathrum. 279. Ruscus. 290. radix cyperi. 355. radix ononidis. 361. radix eryngij. 362. radix graminis. 363. cyclamen. 364. lithospermon. 388. Saxifraga. ibid. pimpinella. 390. cardus benedictus. 398. petroselinum macedonicum. 406. periclymenum. 408. alkekengi. 418. decoctum primulae veris. 429. semen gossipij. 436. ticer virumque. 439. ossicula mespilorum trita & assumpta. 452. pistacij. 478. ammoniacum. 480. Terebinthina. 484. bdellium. 505. lapis spongia. 551. syrupus capillorum veneris. 652. syr. de quinque radicibus. 654. syrupus ex althea. 655. syr. de hyssopo. 676. oxymel compositum. 683. radix eryngij codita. 709. antidotus diasatyrion. 811.

):():():():():(4 antido-

I N D E X

antidotum asyncritum. 814. philoniū romanum. 816. Theriaca Andromachi. 826. oleum terebinthina. 900. balsamū Medicorum Florentinorum. 908. emplastrum de baccis lauri. 958. clareta contra calculum. 980. diaprūnum simplex. 722. diaprūnū compositū. 723. benedicta laxatiua. 728. lithontripticon. 793. oleum scorpionum. 876.

Gonorrhœa.

Curatur per emulsionem. 202. lactuca. 292. nymphaea, succinum. 528. corallia. 529. aqua ad gonorrhœam. 980. Trocisci ad gonorrhœam. 847.

Imbecillitas coeundi.

Imbecillitatem coeundi corrigunt cerebella passerum. 76. secacul. 330. caryophilli. 335. cubeba. 336. semen eruce. 351. vrtica. 352. radix eryngij. 362. bulbi. 366. satyrium. 367. porrum comestū. 368. semen homini in vina potum. 385. fraxinus. 411. cicer vtrumq. 439. pistacij. 468. nuces pineae. 471. caro renum scincorum. 606. radices eryngij conditæ. 709. radices satyrj conditæ. 711. antidotus diasatyrion. 811. oleum formicarū. 880.

Sterilitas.

Sterilitatem auferunt. 408. ebur. 592.

Veneris appetitus nimius.

Venerem nimiam extinguunt nymphaea. 301. ruta. 387. agnus castus. 410. smaragdus. 536. syrupus de nymphaea. 651. oleum nenupharinum. 859.

Herniæ.

Quæ herniam curare dicuntur, sunt cauterium. 249. prassium. 381. rhaponticum. 404. symphytum. 425. hispidula. 437. hernias humidas discutit bdellium. 505. Gypsum. 549. emplastrum contra herniam. 969.

Hæmorrhoides prouocantia sunt.

Vaporarium. 228. aloë. 308. folia ficus. 462.

Hæmorrhoides sustentia sunt.

Vaporariū. 228. 229. sumach. 442. cotonea. 452. corni. 454

syrupus

MORBORVM.

Syrupus cytoniorum. 666. *Hæmorrhoidum dolorem sedat vaporarium* fol. 229. *descriptum.*

Ficus.

Ficum sanantia sunt herba ficaria siue clymenum rubrum. 7.

Mensium defectus.

Mensium defectum corrigūt pessus. 219. *vaporarium.* 228. *suffitus.* 258. *adiantum vulgare.* 283. *Salvia uita.* 285. *apium.* 287. *petroselinum.* *ibid.* *asparagus.* 288. *fœniculus.* 289. *Hippomarathrum.* *ibid.* *Ruscus.* 290. *carum.* 297. *ammi.* 298. *amomum.* 299. *Semen Dauci.* 300. *aloe.* 308. *calamus aromaticus.* 327. *cinnamomum.* 332. *Schœnanthus.* 340. *radix china.* 346. *Tiblasti* 350. *urtica.* 352. *radix iridis.* 354. *radix helenii.* 355. *radix cyperi.* *ib.* *Angelica.* 356. *radix & semina ligustici.* 357. *semen seseleos.* 358. *rubia radix.* 361. *radix ononidis.* 361. *radix Eringie.* 362. *cyclamen.* 364. *semen leuconi lutei ad 3ij cum vino datum aut cum melle subditum menstrua, fœtus, lochia & secundinas mouet.* 370. *Thymus.* 371. *Serpillum.* 372. *maiorana.* 373. *pulegium.* 373. *polium.* 374. *origanum.* 375. *calamintha.* 378. *artemisia.* 380. *melissa.* *ib.* *prassium.* 381. *dictamnus.* 383. *Salvia.* 384. *aristolochia menses & secundinas potenter mouet.* 389. *asarum.* 390. *chamedrys.* 391. *chamæpytis.* *ibid.* *partheniū seu matricaria.* 392. *hypericum.* 393. *Nigella.* 394. *valeriana.* 401. *succus centaurii minoris in passo usurpatus.* 403. *meum.* 404. *Sabina.* 409. *agnus castus.* 410. *Cicer vtrūque.* 439. *ammoniacum.* 480. *Sagapenum.* 486. *galbanū.* 487. *styrax.* 502. *Myrrha.* 504. *bdellium.* 505. *Elaterium.* 507. *castorium.* 584. *Syrupus ex quinque radicibus.* 654. *Syr. byzantinus.* 663. *Syrupus de hyssopo.* 676. *Syr. de artemisia.* 677. *conserua borraginis.* 698. *Theriaca Andromachi.* 826. *Aqua cinnamomi.* 978. *clareta contra calculum.* 980. *hierapachii.* 739. *Trocisci de myrrha.* 844. *Trocisci hystericis.* 847. *Species diacalamintbes.* 795.

INDEX

Mensium abundantia.

Mensium nimium fluorem reprimūt pessus. 220. vaporarium. 229. Sumach. 442. cotonea cocta. 452. corni. 454. corallia. 529. Syrupus cytoniorum. 666.

Fluor albus.

Ad fluorem mulierum album sistendum faciunt vaporarium. 229. succinum. 528. & corallia. 529.

Suffocatio vteri.

Suffocationem vteri curant sinapi 349. radix & semen ligustici. 357. maiorana 373. asa foetida. 483. sagapenum. 486. bitumen. 525. zibethū. 586. lapis bezoar. 595. syrupus de artemisia. 677. Emplastrum pro matrice. 967. Electuariū sennatum. 733. oleum rutaceum tollit dolores vteri à causa frigida subortos. 8. species diambra affectib. vteri prosunt. 584. idem præstant species diamoschi. 785.

Intestini recti & vteri prolapsus.

Intestini recti & vteri prolapsum prohibet vnguentum stypticum. 917. Emplast. pro matrice. 967.

Defectus lactis.

Lac generant fœniculus, anethū. 404. cicer vtrumq. 439. nuces pineae. 471.

Mammillarum & ventris puerperarum rugæ.

Mammillas pendentes & rugosas corrigit vnguentum stypticum 917.

Pustulæ papillarum.

Pustulas papillarum sanat axungia gallinarum. 580.

Variolæ & morbilli.

Contra variolas & morbillos facit lapis bezoar. 595.

Podagra, Chiragra & affectus iuncturarum.

Affectus iuncturarum sanant Hermodactyli. 315. turbiti

MORBORVM.

316. colocynthbis 319. radix china. 346. pulegium. 373. folia populi in aceto trita & illita. 414. farina fœnugræci cum oxymelite in pultem redacta. 439. axungia anatis. 579. oleum vulpinum. 583. oleum mellis. 900. balsamum Medicorum Florentinorum 908. vnguentum aregon. 934. vnguentum martiatum. 937. Emplastrum oxycroceum. 955. sigillum cœleste 960. benedicta laxatiua. 728. hiera picra Galeni 737. Trocisci de albandal. 749. pilula de hermodactylis. 760. pilula de nitro 767. oleum chamomelinum & anethinum. 862. oleum hypericonis. 864. oleum Keirinum. 854. pilula fœtida. 769. oleum lumbricorum. 875. oleum vulpinum. 878.

Dolor ischiadicus.

Dolorem ischiadicum sedat Thlaspi. 350. chamæpytis. 391. hypericum. 393. Androsæmum. ibid. chamaeleon niger. 400. rhaponticū. 404. pentaphyllon. 434. Emplastrū tonsoris 959.

Febres.

Contra febres faciunt santali. 343. raphonticum. 404. Cerasa. 357. Ribes. 466. syr. violatus. 643. syr. de nymphaea. 651. syr. ex cichorio cōposito 656. syr. de endiuia. 657. syr. de sumaria. 658. 659. syr. ex succo acetosa. 660. syr. byzantinus. 663. syrupus ribes & berberis. 664. syr. limonum & granatorum. 665. conserua de nymphaea. 698. vnguentum populeon. 914. diacatholicum. 721. diaprunum simplex. 722. diaprunum compositum. 723. diaphœnicum. 724. Electuarium de psyllio. 727. Triphera solutiua. 731. Electuariū sennatū. 733. Electuarium diacarthami siue diacnicum. 742. electuarium de citro solutiū. 745. pilula de eupatorio. 755. pilula aggregatiua. 761. Trocisci diarrhodon. 837. Trocisci de antispodio. 840. Trocisci de berberis. 840. Trocisci narcotici Fernely. 848.

Febris quartana.

Quartanā tollunt elleborus niger verus. 318. Theriaca andromachi. 826. vnguentum aregon. 934. pilula de lapide lazuli. 763.

Febris

INDEX

Febris pestilentialis & maligna.

Febres malignas & pestilenciales oppugnant pimpinella. 390. acetosa. 427. bistorta. 433. scabiosa. 435. Ribes. 466. Syrupus ex succo acetosa. 660. Syr. limonum & granatorum. 665. Vigiliae.

Somnum prouocantia nimiasque vigilias auferentia sunt iulepus. 195. Lotio pedum. 233. irrigatio. 234. frontale. 241. vinum. 266. Lactuca. 291. 292. nymphaea. 301. crocus. 302. oleum ex mandragora. 415. Solanum. 416. papauer. 420. hyacinthi. 540. Syrupus de papauere simplex. 649. Syr. papaueris erratici. 650. Syr. de nymphaea. 651. conserua de nymphaea. 698. antidotum asyncritum. 814. philonium romanum. 816. vnguentum rosatum Mesues. 913. vnguentum populeon. 914. Trocisci narcotici Fernelii. 848. oleum nenupharinum. 859. pilulae de cynoglossa. 775.

Sitis immoderata.

Sitim extinguunt lactuca. 292. mora matura. 458. mixa seu sebesten. 460. Ribes. 466. Syrupus violatus. 643. Syr. de nymphaea. 651. Syrupus ribes & berberis. 664. Syr. de agresta. 665. Syr. regius. 671. rob berberis. 693. conserua violarum. 696. conserua nymphaea. 698. caules lactucae conditi. 706. Trocisci de antispodio. 840. Trocisci de berberis. 840.

Inflammatio.

Inflammatione curant. 236. omphacium. 269. althea. 279. parietaria. 281. lactuca. 291. coriandrum. 806. aqua solani. 416. semperuiuum. 422. plantago. 423. polygonum mas. 424. pentaphyllum medetur inflammationi tonsillarum & asperae arteriae. 434. melilotus. 437. linum. 438. mora immatura faciunt contra inflammat. oris & faucium. 458. idem praestantia mora sylvestria. 459. vnguentum rosatum Mes. 912. vnguentum de bolo. 917. ceratum refrigerans Galeni. 944. ceratum santalinum. 945. Emplastrum de cerusa. 963. Trocisci narcotici Fernelii. 848. oleum violatum. 853. oleum de pomis mandragorae. 868

Tumo-

MORBORVM.

Tumores præter naturam.

Tumores præter naturam discutiunt & auferunt cuminũ.
296. viscum quercinum. 412. ammoniacũ. 480. bdellium. 505.
ceratum æsypatum. 946. diachylon album seu simplex. 950.
diachylum magnum. 951. diachylon magnum cum gummis.
952. emplastrum diachylon compositum. ib. Empl. de melilo-
to. 954. oleum irinum. 855. oleum mastichinum. 868.

Dolorem lenientia siue anodyna sunt.

Penicillus. 220. litus. 235. cataplasma. 242. oleum ex man-
dragora. 415. gummi Elemi. 498. vnguentum resumptiuum
alias tetrapharinacum siue basilicum vocatum. 925. ceratũ
æsypatum. 946. Emplastrũ diuinum. 962. Trocisci narcotici
Fernelii. 848. oleum chamomelinum & anethinum. 862. o-
leum rutaceum. 862. oleum hypericonis. 864. oleum violatũ.
853. oleum liliorum simplex. 858. oleum nenupharinum. 859.
oleum de pomis mandragoræ. 868.

Cutis vitia & fœditates.

Cutis vitia & fœditates eius multifarias auferunt bal-
neum. 227. Lotio ad phthiriasin. 232. Lac virginale. 239. radix
liliorum. 302. semen erucæ aufert grauem odorem alarum.
351. aufert itidem lentiginem. ib. rubiæ radix ex aceto illita.
361. cyclamen. 364. veronica. 382. Radix cynaræ in vino cocta
& pota graueolentiam alarum & totius corporis per vesicã
cum lotio pellit. 400. periclymenum faciei lentigines tollit.
408. aqua fragaria. 433. oleum ex semine gossipii expressum
pustulas & lentigines faciei delet. 436. oleum ex semine lini.
438. decoctum lupinorum. 440. oleum ex baccis lauri. 473.
galbanum. 481. gummi hederæ. 481. pix. 493. Sulphur. 526.
Syr. de fumaria. 659. oleum sulphuris. 899. vnguentum albũ
Rhasis. 913. vnguentum enulatũ cum Mercurio. 929. vnguen-
tum ad achoras. 930. vnguentum citrinum. 939. ceratum
refrigerans Galeni. 944. Empl. de cerusa. 963. Aquæ fucato-
ræ. 982. confectio hamech. 730. pilula de fumaria. 762. pilulæ
fetida. 769. oleum de viperis. 878.

Sca-

INDEX

Scabies.

Pentaphyllon. 434. Scabiosa. 435. decoctum lupinorum. 440. oleum ex baccis lauri 473. alumen. 522. vnguentum album Rhasis. 914. vnguentum ad pruritem scabiosum. 920. vnguentum enulatum cum mercurio. 929. vnguentum egyptiacum. 933. pilula de fumaria. 762.

Morbus gallicus.

Curari creditur per suffitum. 259. Radix machoacana. 310. sassafra. 344. Guaiacū. 345. sarsaparilla ibi. radix chinæ. 346. opiata neapolitana. 827. vnguentum neapolitanum 941. Emplastrum de ranis. 974. Electuarium sennatum. 733. pilula de hydrargyro. 771.

Alopecia.

Capillos amissos restituunt adiantum verū. 282. adiantum vulgare. 283. ladanum. 508. oleum mellis pilos producit eosq; ruffo colore inficit. 900. Capillos pilosque alios denigrat totio folio 233. descripta. oleum myrtinū & myrtillorū. 865.

Cancer.

Ad cancerosos affectus commendatur pulvis cancerorum vstorum. 78. veronica. 382. plumbum. 557. pompholyx. 567. vnguentum diapompholygos. 920. confectio hamech. 730. pilula de lapide lazuli. 763.

Elephantiasis.

Elephantiasi medentur elleborus niger verus. 318. Confectio hamech. 730. Electuarium sennatum. 733. pilula de lapide lazuli. 763. pilula foetida. 769.

Strumæ.

Strumas auferūt, adiantū vulgare. 282. pentaphyllon. 434. folia aparine trita & in fece vini collecta. 435. decoctum lupinorum. 440. galbanum. 487. styrax. 502. oleum irinum. 855.

Erysipelas.

Erysipelas curant. 406. semperuiuum. 422. plantago. 423. polygonium mac. 424. vnguentū rosatū Mesue 913. vnguentū de bo-

MORBORVM.

de bolo. 917. Ceratum refrigerans Galeni. 944. Trociscinarum totici Fernelii. 848. oleum omphacinum. 857.

Vstiones.

Vstiones sanant porrum. 368. Androsæmum. 393. centaurium minus. 403. vnguentum album Rhasis. 913. Emplastrum de cerusa. 963.

Herpes.

Herpetas curant semperuiuum. 422. plantago. 423. polygonum mas. 424. pentaphyllum. 434. vnguentum rosatum Mes. 913.

Vulnera.

Vulnera sanantia sunt pulvis vulnerarius autoris 123. aloë 368. Kermes. 340. cicatrices nigras delet semen eruce. 351. polium. 374. veronica. 382. hypericum. 393. Androsæmum. ibi. Symphytum. 425. hispidula. 437. millefolium. 444. sanguis draconis. 483. asa fœtida. 483. Terebinthina. 484. sarcocolla 488. syrupus de hispidula. 648. radices symphiti conditæ sanant vlcera interna. 709. oleum mellis. 900. terebinthina ibid. oleum caryophyllorum. 901. balsami vulnerarii 907. balsamum D. Euonymi 909. balsamum mirabile. 909. vnguentum desiccatiuum rubrum. 919. vnguentum apostolorum. 931. emplastrum de ianua curat vulnera capitis. 956. emplastrum diapalma 961. Empl. de gratia Dei. ibid. Tela galteri. 975.

Vlcera.

Vlcera sanant radix cyperi. 355. Androsæmum. 393. Geranium. 396. decoctum lupinorum. 440. millefolium. 444. sarcocolla 488. chrysocolla. 519. calcanthum. 521. alumen. 522. plumbum. 557. es. 558. arugo. ibid. cerusa. 563. cadinia. 564. pompholyx. 567. lithargyrus. 568. syrupus de hispidula 648. syr. ex rosis siccis. 670. mel violatum. 689. oleum sulphuris curat vlcera gallica. 899. oleum caryophyllorum 901. balsamum vulgare. 909. balsamum mirabile 909. vnguentum album

INDEX MORB.

album Rhasis. 913. vnguentum de lithargyro. 916. vnguentum
desiccatiuum rubrum. 919. vnguentum diapholygos curat
maxime vlcera tiliarum. 920. vnguentum de minio alias ru-
brum & caphuratum dictum. 922. vnguentum resumptiuū
alias basilicum vocatum. 925. vnguentum mundificatiuum.
926. vnguentum aureum. 927. vnguentum apostolorum. 931.
vnguentum è calce. 932. vnguentum egyptiacum. 933. Em-
plastrum de ianua curat vlcera capitis. 956. Empl. diapalma.
961. Emplastrum de gratia dei. ib. Empl. de cerusa. 963. Tela
Galter. 975. Aqua calcis. 981. Trocisci cypheos. 833. Trocisci
Gordonii imprimis curant vlcera renum. 841.

Morsus canis rabidi.

Ad morsum canis rabidi commendatur puluis cancrorum
vstorum. 78. betonica. 381. pimpinella. 390. Theriaca Andro-
machi. 826. Trocisci de vipera. 827. vnguentum mundificati-
uum. 926. puluis contra rabiem. 797.

Fractura ossium.

Ossibus fractis medentur symphytum. 425. fructus myr-
tbi. 443. Emplastrum oxycroceū. 955. Emp. de betonica. 957.
Emplastrum catagmaticum. 971.

Tela infixa.

Tela & alia præternaturalia in vulneribus relictæ extra-
hant dictamnus. 383. & Emplastrum de betonica. 957.

Clauis pedum.

Pedum clauos tollunt folia portulacæ vtriusq; tusa &
adhibita. 293. dentiscalpia ex lentisco. 499.

Finis indicis morborum.

IOANNIS

RENODÆI

MED. PARIS.

INSTITUTIONVM

PHARMACEVTI-

CARVM

LIBRI QVINQVE.

De medicamentorum electione

LIBER PRIMVS.

CAPVT I.

Quid Pharmacia, & eius utilitas.

PHARMACIA [Cor. Cels. cap. 1. lib. 1.] est secunda Medicina curatrix pars, quæ per medicamenta [Galen. com. ad part. 1. 6. lib. 1. de vict. acut.] absoluitur. Vel, est ars, quæ modum docet medicamenta seligendi, preparandi, & miscendi. In his siquidem tribus tota Pharmacopœæ doctrina consistit, quæ salutare morbo omni pollicetur subsidium: Rerum enim optima parens Natura, suum cuiq; contrarium opposuit, sed fatiscientis naturæ [Fernel. præfat. ad lib. 4. Meth.] hebetudo id ipsum perpetuo consequi minime potest; Tum quia hominis vita brevis est, [Aphor. 1. li. 1.] qui citius fa-

tis cedit, quam ut artem perfecte nanciscatur. Vnde con-
queritur Hippocrates *Epist. ad Damoget.* quod iam senex
nondum peruenisset ad Medicinæ finem. Hæc siquidem
ars longa est, quæ de omnibus sublunaribus in hominis
[*Aristot. lib. 5. Politic.*] fauorem à Deo creatis differit, ut
primo sint illi nutrimentum, dein medicamentum, vel
aliud ad sanitatem auxilium.

*Medica mate-
ries amplissi-
ma.*

Amplissima igitur patet materiæ medicamentariæ se-
ges, qua & terræ viscera grauidata turgent, & tota ipsius
facies luxuriat, nihilq; in aere volitat, aut voluitur, aut in
aqua natat, vel nascitur, quod non trahi queat in hominis
solarium. Nam ex angue [*Galen. cap. 1. lib. 11. de simplic.*] se-
pe sanitas, ex luto leuamen, ex fimo morborum profliga-
tio: Ex medicamentis alimenta, [*cap. 17. lib. 3. simpl.*] ex
alimentis [*Hippoc. libr. de alimen.*] medicamenta sæpe de-
promuntur.

*Pharmacia
dignitas.*

Antiquitas.

Est vero Pharmacia encomio multo celebranda, quæ
Medicinæ instrumenta, medicamenta nempe, suggerit ac
ministrat. Vtramq; enim à mundi primordio non solum
extitisse, sed ab altissimo ortam Sacræ paginæ testantur,
Eccles. 38. Animantia namque, stirpes, vniuersamq; medi-
cam materiem Deus creauit, *1. Genes.* qua prioris sæculi
Magnates suæ sanitati feliciter prospiciendo multos ad
annos ætatem duxerunt.

Ægrotauit usq; ad mortem Rex Ezechias, *cap. 20. lib. 4. Reg.* & Esaia præscripto malagmate ex ficibus super
affecta parte admoto conualuit.

Ab omni peste & veneno sese vindicauit Mithridates,
[*Galen. lib. 2. de Antid.*] antidoto, quæ ab ipso nomen ha-
bet, cui cum cessisset toxicum sumptum, ferro in viscera
adactò sibi mortem consciiuit.

*Reges olim
multos medi-
camenta pa-
rasse.*

Regium quidem olim putarunt Imperatores, medica-
menta parare, vel parata secum ferre, & his offerre, quorum
gratiam aucupabantur. Eam ob rem vnguenta & aroma-
ta Cambyles misit Ægyptiorum regi, quibus suam opti-
me tueretur sanitatem. Præstat enim Regem, vel Ducem
militum in castris esse sine clypeo & casside, quàm sine medi-
camentis. Hinc sapienter multi pluris faciunt aliquod sa-

*Darius quan-
ti medicamē-
ta duxerit.*

lutare medicamentum, quam thesaurum. Aiunt, Darium
tanti fecisse quoddam balsamum, ut non modo inter pre-
cio-

ciosissimam suppellectilem reponeret, sed cunctis opibus præponeret. Idem scribitur de Tiberio Imperatore, qui trochiscos ad herpetas apud se perpetuo seruabat.

Nunc vero Reges ad castra non modo pixidē, aut paruulam lagenam oleo plenam aut balsamo, sed officinam pharmaceuticam circumferri iubent, præsidiorum omni genere refertam, quibus & se & totum exercitum ab ingentibus malis & morte sæpe liberant. Hinc Medici Dij tutelares, vel, ut cū Galeno *lib. de Med. cap. 3* loquar, Deorum filij merito perhibentur: Hinc medicamenta Deorum manus Herophilus *lib. 6. comp. med. locis* vocat, quod præsentī quasi numine & sanandi celeritate ægros ab interitu vindicent. Vnde Antidotus quædam *Isid. 9. 10* appellatur, quod parem Deo vim obtineat: Et apud Mirepsium *cap. 280. sect. 1. de Antidot.* cuiusdam descriptio legitur, cui cum morbi cedant quamplurimi [*cap. 245.*] SANITAS nominatur. Ob vires tot egregias ab eodem alia describitur, dicta THEODORETOS, [*cap. 214. 215. 216. Mireps.*] quasi munus diuinum, immissum cœlitus morbis interioribus abigendis, ut Emplastrum diuinum externis. *Emplastrum diuinum.*

Infinita pene ac mirandæ virtutis è suo penu medicinalia promittit ars Pharmaceutica, quibus nulla domus, aut ciuitas, sine magna ciuium iactura & Reipub. detrimento carere potest. Hac siquidem arte noluit DEVS carere tabernaculum testimonij, quod vnxit Moyses *cap. 30. Exo.* vnguento sancto, ex myrrha, cinnamomo, calamo, cassia, & oleo, opere vnguentarij composito. *Vnguentum sanctum.*

Magni quoq; duxit Pharmacia Ioseph, qui mortuo patre Iacob, [*Gen. cap. 50.*] præcepit seruis suis & pharmacopœis, ut corpus eius aromatis condirent. Non vulgari igitur cōmendatione digna est Pharmacia, quæ sano corpori conseruationem, ægrotanti salutem, mortuo honorem præstat.

C A P. I I.

Quid Pharmacopœus, qualis esse debeat, quale itidem illius subiectum, obiectum, & finis.

VT à manuum opera, qua quis dextere, ac cito, tuto, Chirurgus & iucunde morbis medetur externis, Chirurgus; sic quis dicatur, ab arte ea, quæ pharmaca docet facere, vel potius com- *Chirurgus quis dicatur, & quid præstet.*
A 2 pone-

Pharmacopœus.

Pharmacopola.

**Apothecarius
Seplasiarius.**

**Vita probita-
tē in Pharma-
copœo deside-
vari.**

**Qualis esse de-
beat Pharma-
copœus.**

**Indigni Phar-
macopœi qui.**

**Pharmaciam
Medicina in-
seruire.**

ponere, Pharmacopœus nominatur; ut Pharmacopola, qui rudes ac magna ex parte simplices medicamentorum materias, præsertimque exoticas vendit. Vocatur & Apothecarius ab apotheca, id est, à loco, in quo medicamenta reconduntur & vaneunt; olim Seplasiarius, à Seplasia foro Capuæ, in quo vnguenta optima conficiebantur. Sed hæc nomina sæpius indistincte vsurpantur, eorumque est inanis concertatio, quando res ipsa intelligitur.

Vitæ autem probitas non tam in Philosopho quam in Pharmacopœo, qui vel tuendæ, vel resarciendæ sanitatis gratia, medicamenta parat & porrigit, expetitur; in eius enim manibus morbus & sanitas, vita & mors. Atque illi cum mala mens est, vel nescia recti, libera patet nocendi & necandi potestas: sicque præstat Pharmacopœum esse virum bonum, quam Socratem.

Debet autem imprimis esse pietatis studiosus, diuini nominis cultor, inuidiæ & liuoris omnis expers, sanus mente, artis Grammaticæ gnarus, bonorum fortunæ nec indigus, nec auri vel pecuniæ sitiens, & laboris diurni nocturniq; patientissimus. Atheos enim ut nihil ducit Creatorem, sic nec creaturam; Et inuidus alterius marcescit rebus optimis. Fatuus vero id habet proprium, ut velit nocere; Et imperitus nil nisi quod ipse facit, rectum putat, atque nunquam quicquam iniustius. Auarus autem nulli bonus, adeo ut sibi ipsi pessimus sit; & egenus facile fit veneficus; Ad turpia enim cogit egestas.

Indigni quoque sunt Pharmacopœi nomine & dignitate scurræ, bibuli, histriones, mimi, erronei, garruli, impostores, agyræ, tenebriones, & circulatores, qui nugis, fraude, iactationibus, promissis vanis, adulatione & mendacio plebeculam decipientes, ipsius crumenam exhauriunt; nihil enim Reipubl. magis infensum id genus hominibus cane quous peioribus & angue.

Cum autem idem sit subiectum Pharmacix & Medicinæ, nempe corpus humanum, quatenus sanitatis est vel morbi susceptiuum, multa habet inter se communia Medicus & Pharmacopœus, ut prudentiam, probitatem, diligentiam, & medicamentorum cognitionem; Sed cum Pharmacia inseruiat, ministret, atque subiecta sit Medicinæ, habeatque tantum pro obiecto medicamentum, & pro

& pro scopo & fine formam debitam medicamento, dum ulterius progredi Pharmacopœus audet, pro Pharmacopœo veneficus & circulator habendus est.

Multos Pharmacopœos in Gallia vniuersa noui, sed inter eos periclitatores semper expertus sum, qui verborum lenocinio ditiores mulierculas decipiunt, quas argento non tantum emungunt, sed fucos & purgatiâ gratissima, vt temere loquuntur, exhibendo, morbidas in posterum relinquunt. Sunt & horum nonnulli, qui viros etiam prudentiores, vt Senatores quosdam suis technis circumveniant: [Plin. cap. 1. lib. 29.] Medicos enim simulant, pulsum contrectant, urinam inspiciunt, atq; de morborum causis, symptomatis, prognosi & curatione disserentes, ridicula multa fingunt & dicunt: sicq; impie suam falcem immittunt in Medicorum messem, & iniquissime pharmaciam exercent maximo mortalium damno. Nec sciolis quibusdam fidendum, qui medicamenta quæuis, modo benigna, quouis tempore sine consilio, posse tuto exhiberi pronunciant; Lactuca enim non oportune, & nimia quantitate sumpta interficere potest, vt cicuta; Et vino licet naturæ familiarissimo, plures sepe pereunt, quam se potest, ali- gladio; licet enim sit valde cardiacum, & veluti senum lac, ac principiorum vitæ restauratiuum, datum tamen non apto tempore, valde nocet.

*Qui Pharma-
copœi pericli-
tatores.*

*Qui Pharma-
copœi impro-
bandi.*

*Lactuca medi-
camentum es-
se potest, ali-
mentum, &
venenum.*

Officium igitur Pharmacopœi est medicamenta solūmodo tractare, atq; ad vsum salutarē Medici probati iussu adhibere. Quod vt feliciter consequatur, primo debet ea seligere, secundo præparare, tertio componere. Sed antequam seligatur medicamentum, quid sit, noscendū est.

*Officium Phar-
macopœi.*

C A P. III.

*Quid Medicamentum, quid Alimentum, quid in-
ter vtrumque medium.*

TO T V S homo totus morbus est, inquit Hipp. Epist. ad Damog. Talis enim ex vteri inquinamenti in lucem prodiit. Nam ex dissidio quatuor qualitatum, quibus constat illius corpus, [Gal. de Elem. cap. 24.] ex iugi fluore, cui obnoxium est, & ex prauo rerum non naturalium vſu, in morbos pene innumeros incidit, quos ars Medica

*Homo morbis
in finitis obno-
xius*

docet abigere, vel optima victus lege, vt docet Hippoc. *lib. de dieta.* & Gal. *lib. de sanit. tuend.* partim medicamentis, tum interius assumptis, tū topicis, seu exterius admotis.

Ea autem sunt vel simplicia, quibus vt plurimum utebatur Hippoc. vel debita arte composita. Simplicia dicuntur, quæ talia sunt, qualia natura produxit, vt cassia, rhabbarum, polypodium, colocynthis, & infinita alia, quæ naturalem tantum compositionem, ex quatuor videlicet elementis sunt consecuta. Composita vero, quæ ex multis virtute diuersis arte & industria simul vnitis constant.

Medicamentum quid.

Diffident autem inter se Medicamentum & Alimentum. Nam Medicamentum dicitur, *quicquid introsumptum, vel foris admotum nostrum corpus immutare potest*, vt piper, euphorbium, pyrethrum, nymphaea, cichorium.

Alimentum quid.

Alimentum vero, *quod intro sumptum nostrum corpus nutrit, & auget*, vt panis, vinum, caro animalium volatiliū & quadrupedum, non rapacium: Quæ enim viuunt ex rapto, prauī sunt succi, prauūq; sanguinem generāt, & tanquam immunda reijcienda. Propterea diuina sanctione prohibitum est filiis Israel, ne comederēt aquilam, vulturem, gryphem, coruum, accipitrem, & similia. Et prudēter nunc iuxta diuinum hoc decretum abstinemus a carne vulpiū, luporum, leonū, & similium rapacium.

Alimentum medicamentosum.

Medicamentū esse medium inter alimentum & venenum.

Inter vtrumq; medium est alimentum medicamentosum, *quod scilicet vtriusq; est particeps*; partim enim nutrit, partim alterat & immutat, vt lactuca, raphanus, cucurbita, allium, & infinita alia. Atque vt inter alimentum & medicamentum quoddam velut medium datur, sic inter alimentum & venenum: Illud enim reficit, conseruat, auget; hoc destruit, enecat, corrumpit. Inter autem vtrumque medicamentum est, quod neutrum efficit.

C A P. I. V.

De antiquis solummodo simplicium vsibus, & mirabilibus eorum proprietatibus.

RE C T E Galen. *lib. i. de Elem.* ex Hippocrate scripsit, hominem nunquam dolere, aut vnico egere medicamento, si vnico elemento constaret: Esset enim vniuscuiusque vnica natura, vnicus effectus, ratio redeundi ad naturalem statum vnica. Id quod absurdum est, cum infinita

finitæ sint morborum species, vt etiam præsidiorum tam simplicium, quam compositorum.

Inter simplicia numeratur oxymel simplex, diai, s, diaprunum, & alia plurima, quæ comparate tantum, & improprie simplicia dicuntur, quatenus scilicet ad alia magis composita referuntur. Proprie vero rosa, endiuia, plantago, mētha, absynthium, plantarum genus omne, atq; , vt vno verbo dicam, omnia creata, q̄ ab arte nullam cōpositionem & mixtionē acceperunt, Simplicia à Medicis vocantur, quibus solis nonnūquam vtuntur, vt succo plantaginis, vel sedi, aut nenupharis, ad Erysipelata & ignem sacrum, succo veronicæ ad cancrum, cui mirum in modum conuenit, vt succo capreolorum vitis consilio Galeni, ad herpetas, vt carne citoniorum adhibita regioni stomachi ad cholera morbum, & assumpta, ad dysenteriam, corpore prius repurgato, vt betonica ad cephalalgiam, vt fere omnibus plantis ad singulorum morborum expugnationem.

Superat vero fidem, quod de stirpibus multis scribitur, quæ videlicet effectus plane mirandos proferunt: Nam pzonix radix vel capiti apposita, vel collo tantum adhe-
Paonia anti- epileptica est.
 xa Epilepsiæ paroxysmos eludit, eamque sanat. Mentha lacti imposita ipsum coagulari, & in caseum densari non sinit, vt ex probatæ fidei authoribus creditur.

Æthiopis herba, si vera narrat Plin. cap. 4. libr. 26 solo
Æthiopidis herba mira
 attactu sarras ferreas euellit. Idem asserit Matthiolus de
vis.
 Lunaria, quæ quod soleas ferreas ab equis transeuntibus
 quasi extorqueat, *Sferra cauallo* ab Italis vocatur.

Author libri sanitatis asserit, cum Tribio picum auem, cuneum, seu clauum ligneum nidi orificium obturātem, herbule cuiusdam solo contactu foras excutere nonnulli hanc vim auxilli tantum tribuunt. Theophrast. rei herbariæ peritiss. alicuius plantæ meminit, quæ tam potenter cōgressus venereos concitat, vt si vera narrauit grauissim⁹ author, credibile est eam ipsam solis frigidis & maleficiatibus vouisse naturam, vt salacibus viticem & nympheam.

Clymenum rubrum tāta vi pollet ad fici sanationem, *Ficaria herba*
 vt qui radicem herbæ huius gestauerit, ab hoc morbo tutus erit. Vix credi potest, quod Iosephus scribit de planta mirabili, quæ à Baaran valle Iudeæ Baara dicta fuit Ea
Baara.
 extra terrā erumpēs fulgur quoddā igneum emittebat &

ut fax accensa noctu lucebat. A nullo autem hominum attingi patiebatur, nisi prius vrina, aut sanguine muliebri irrigata, alioquin illam, qui contrectarent, illico moriebantur: Euulsa vero deleteriam qualitatem amittebat. Et quod mirum est, maniacos, & à dæmonibus obsessos perfanabat. Quod cum aduerterent regionis eius incolæ, illi canem prudenter & artificiose alligabant, qui postea fame coactus, aut accitus plantam trahebat & euellebat.

*Contrario cō-
trarium Deus
opponit.*

*Quæ cuiq; ve-
neno cōtraria.*

*Miræ planta-
rum natura.*

Alia multa Deus miracula in hoc pedū suorum scabello quotidie oculis obiicit, quorum fidem vnica tātum experientia facit: Nihil tamē humano generi modo quocunq; infensum educit, quin ex aduerso salutarē illi antidotum proferat & suggerat. Contrarium n. opponit cōtrario, dissimile dissimili, ut aconito, Aristolochiæ lōgæ radicem; Cicutæ, Apij semen; Hyosciamo, allium; Napello, semē Raphani; Viperæ, Anchusam; Scorpionib. Polemoniam: Cuius radicem qui gestauerit, à scorpionibus non icitur, aut icit⁹ nulla molestia afficitur. Manus quoq; illitæ succo cotulæ foetide, apum aut vesparū aculeis nunq̃ punguntur.

Non præter rem hic notantur miræ & variæ plantarum naturæ: Quædam enim inter niues & gelu medium virēt & florent, ut Aconitum hyemale, & Eleborus niger: Aliæ vernum æquinoctium expectant: Quamplurimæ calorem æstiuum: Et quædam Autumno tantum florib. coronantur & induuntur, quo tempore reliquæ pene omnes & foliis, & floribus spoliantur.

C A P. V.

De materia medicamentorum, & vnde sumatur.

PRÆCIPVÆ medicamētorum simplicium tam nostratum, quam exoticorum differentia sumuntur, vel ab eorum materia, vel à facultatibus. Ex materia, cum triplex sit Dioscoridi & Galeno, tres statuuntur medicamentorum generales differentia. Aut enim ex plantis sumuntur, aut ex mineralibus, aut ex animalibus.

*Medicamenta
ex plantis
sumpta.*

In primo genere continentur omnia stirpium genera, earum partes, & quæ ab ipsis proueniunt, ut radices, cortices, thyrsi, ligna, rami, folia, flores, fructus, semina, gummi, resina, succi, lacrymæ, fungi, liquores, visci, aquæ stillatitiæ, muscus, cachrydes, lanugo, nucamenta.

In sc.

In secundo continentur elementa ipsa elementata, vt *Medicamenta ignis, flamma, fumus, Aer serenus, aut ventis agiturus, è mineralibus calidus, frigidus, humidus, siccus; Aqua dulcis, salsa, plu- sumpta.* uialis, marina, bituminosa, sulphurea, nitrosa, ænea, ferrea; Terræ omnes species, vt bolus armena, terra Lemnia, Melitea, Chymolia, rubrica, Ampelitis, Erithrea, Ochra, Creta, & vt paucis absoluam, omnia mineralia, quæ scilicet è terræ visceribus effodiuntur, vt lapidum varia genera, vt lapis *Æthites, Cyaneus, seu Lazuli, Iudaicus; vt metalla, quæ septem à multis agnoscuntur, Metalla se- aurum, argentum, stannum, plumbum, ferrum, cuprum, ptem.* & hydrargyrus, pro numero septem planetarum, quorum nomen mutuuntur, secundum Spagyricos. Ad mineralium ordinem referuntur adhuc salis genera, bitumen, naphtha, calchantum, succinum, & ambra.

Syderum influxus, musici cantus & numeri secundum quosdam crism mouentes, cum vix ad materiam *Quæ remedia improprie ad medicamentariam spectent, improprie à nonnullis ad mineralia referantur.* istud genus secundum referuntur.

In tertio genere continentur animalia, vel integra, vel eorum partes. Integra, vt gallus gallinaceus annosus in *Medicamenta ex animalibus sumpta.* iusculo ad ciendam aluum & corporis nutritum, Hyrundo in pastu ad oculorum aciem, galerita assa ad colicum dolorem, Cancris fluuiatiles tabidis, Scorpiones triti ad ipsorum puncturas ac morsus, cantharides ad ruptoria.

Partes animalium sunt cerebella passerum ad stimulum Veneris; Cerebellum leporis ad odontalgiam infantulorum; Pulmo vulpis ad phtisim; Hepar lupinum ad *Partes animalium ad multa commendari.* vitia iecoris; asininum ad epilepsiam; intestina lupi ad colicum affectum; Stincorum renes ad mentulæ tentiginem; sanguis hirci ad frangendum calculum; fel perdicis & milui ad visus claritatem; ossa cranii ad morbum caducum, os de corde cerui ad animi deliquium, dentes apri ad pleuritim nascentem, pudendum cerui ad natam & progressam; dentes Elephanti ad cordis robur; cornu cerui, Monocerotis & Rhinocerotis ad infringenda venena; vnguis Alces ad morbum sacrum, seu comitiale.

Multæ sunt adhuc aliæ partes animalium, à quibus medicamenta sumuntur, vt medullæ; seuum; pinguedo

vitulorum, ceruorum, suum, hœdorum, anatum, caponum, anserum; lac muliebre, asininum, ouillum; caseus, butyrum, coagulum, serum; oua gallinarum, perdicum, pauo-gallinarum, senecta serpentis, testæ piscium, pili animalium & excrementa, vt ex medicamentorum compositione, quæ in nostra Officina, seu Antidotario describuntur, patet.

C A P. V I.

De facultatibus medicamentorum: Et quotuplex secundum generales facultates medicamentum.

Facultas medicamenti quid.

Aloes facultas,

Tria medicamentorum alterantium genera.

Medicamentum substantiam corrumpens.

FA C V L T A S medicamenti est *causa quadam effectrix, à qua pendet eius actio.* [Galen. lib. de plenitud. & lib. 1. simplic.] Vnde colligere est, tot esse facultates, quot actiones, vt apparet in aloë, & permultis aliis simplicibus medicamentis. Aloë siquidem facultatem habet purgandi, ventriculum roborandi, vermes enecandi, tergendi, & palpebrarum humores exiccandi.

Triplex est igitur omne medicamentum secundum facultates, Alteratiuum, Purgatiuum, & Roboratiuum. Alteratiuum dicitur, quod intro sumptum, vel foris admotum, manifestam corporibus nostris adfert mutationem; idq; trifariam, vel secundum temperamentum, vel secundum materiam, vel secundum formam, ex Fernelio. Vnde tria medicamentorum alterantium genera constituuntur: Primum, quod impense calefacit, refrigerat, humectat, aut siccatur: Secundum, quod materiæ commodationem & consistentiam mutat, vt quod nimis indurat, vel emollit, quod rarefacit, vel densat, quod adstringit, vel laxat, quod incrassat, vel attenuat: Tertium, quod substantiam & formam ipsam corrumpit, vel labefactat; cuiusmodi sunt, quæ præter manifestam qualitatem, qua calefaciunt, erodunt, vel refrigerant, & stupefaciunt, occulta etiam proprietate substantiam ipsam destruunt ac corrumpunt, & putredinem cum fœtore inducunt, vt cicuta, anthora, napellus, aconitum, sublimatum, & alia quamplurima. Atq; horum alia toti corpori,

pori, vt quæ dicta sunt; alia certis partibus inimica, vt lepus marinus pulmonibus, cantharides vesicæ, aconitum vtero, cerebro cicuta.

Roboratiuum, seu Confortatiuum, vt vulgus loqui-
tur, medicamentum est, *quod proprietate quadam partem* *Roboratiuum*
nostri corporis aliquam respicit, roborat, ac conseruat, vt ce- *quid.*
phalica caput, otica aures, ophthalmica oculos, odontica
dentes, stomatica os, stomachica stomachum, cardia-
ca cor, hepatica hepar, splenem splenica, renes nephritica,
vterum hysterica, neruos nerualia. Quæ singula, aut
eorum multa aptius suo loco postea docebuntur.

Catharticum, seu purgatiuum dicitur, *quod vitiosum,* *Catharticum*
& sibi familiarem e corpore trahit humorem. Quod enim *quid proprie.*
sine delectu, ac promiscue quosuis humores euacuat, vere
purgatorium dici non debet, vt Antimonium, Cata-
putia maior, & similia; sed quod familiarem ac proprium,
ad quem ipsa eius facultas dirigitur, educit ac purgat. Ista
enim violentiora ad interitum sæpe præcipitant; de hisq;
loquitur Galenus *cap. 12. lib. 2. de vict. acut.* dum scribit,
cathartica qualitatem quandam deleteriam & veneno-
sam habere. Quod sic confirmat Actuarius *cap. 7. lib. 3.*
Medicamenta, inquit, *purgantia communi quadam generis*
ratione, ex censu sunt eorum, qua perniciem creant, atq; dele-
teria & nostri venenosa ac mortifera appellant. Verum ab
his, *que magna sunt corrumpendi vi prædita, dissident, quod*
hac eadem quantitate non perinde ac corrumpentia interi-
mant.

Tanta vero est antipathia inter purgantia & nostram *Purgantiuum*
naturam, vt odore solo displiceant, qui multis vix nares *odor ingratus.*
ferit, quin simul corpus totum concutiat, aliis ventricu-
lum subuertit, & quibusdam aliquando aluum subdu- *Eius vis.*
cit. De purgantium facultate, quomodo agat, & vnde
erumpat, paulo post, nempe *cap. 9.* fusissime dicetur.

C A P. VII.

De primis & secundis medicamentorum
facultatibus.

CV M simplicia medicamenta sæpe duas habeant fa-
cultates, & aliquando tres simul. Prima dicitur sim-
plex

plex & elementaris, quæ ex elementorum quatuor permixtione confurgit. Altera materialis, ac secunda, quæ ex commodatione & consistentia materiæ, cui diuersa proportionem quatuor qualitates inhærent, emergit. Præter has nonnunquam tertia conspicitur, nempe purgatoria, quam Fernelius occultam nominat. Syluius cum quibusdam non vulgationis doctrinæ quatuor simplicium medicamentorum facultates in vniuersum constituit, sed tertiam parum notam, & quartam adhuc incognitam asserit. Verum vtrique pro vnica passim vsurpatur. Nam quæcunque medicamenta proprietate quadam inexplicabili, aut non satis conspicua, nec à primis aut secundis prodeunte agunt, tertiis qualitatibus, aut totius substantiæ proprietate, aut viribus occultis agere dicuntur.

*Qualitates
prima medi-
camentorum.*

Facultas autem prima medicamentorum communis est, & tanquam basis reliquarum ex ipsis elementis prodiens. Eaquæ consistit maxime in calefaciendo, refrigerando, humectando, siccando: in quibus singulis vel obscure conspicitur, vt cum primo gradu agit; vel manifeste, vt secundo; vel vehementer, vt tertio; vel summe, vt quarto: atque in horum singulorum aut principio, aut medio, aut fine; ita vt medicamentorum & calidorum, & frigidorum, & humidorum, & siccorum ordines duodecim constituentur. Quod etiam locum habet in his, quæ coniugatas sortiuntur qualitates, quæ scilicet vires habent calefaciendi & humectandi, vel calefaciendi & siccandi, vel refrigerandi & humectandi, vel refrigerandi & siccandi. Has siquidem exerunt non tantum obscure, manifeste, vehementer, aut summe, sed in singuli gradus principio tantum, aut medio, aut fine.

*Qualitates
singulorum
medicamentorum
quot.*

*Qualitates se-
cunda.*

Qualitates secundæ primas, seu elementares ac simplices comitantur, earumquæ adiutu vt sint, & vires suas patefaciant, opus habent. Nam aperiendi facultas, rarefaciendi, attrahendi, tenuandi calfactionem sequitur: Crassandi, densandi, claudendi, repellendi refrigerationem: Molliendi humectationem: Indurandi siccationem. Siccitas enim indurat, vt ex luto, aquilonio, vel æstiuo statu indurato, & ex lateribus igne siccatis vi-
dere

dere est: vt etiam humiditas emollit, modo cum calore modico perseueret. Glaciei enim humiditas dura, quod omnino sit expers caloris.

Vires autem & qualitates secundæ in austeris, acerbis, acris, amaris, aperientibus, tenuantibus, resoluentibus, contrahentibus, repellentibus, emollientibus, stupefacientibus, & dolorem lenientibus sunt manifestissimæ, atque euidenti ratione, quod possunt, præstant, perinde ac primæ seu elementares.

C A P. VIII.

De tertia medicamentorum facultate seu proprietate occulta.

PRÆTER primas ac secundas medicamentorum facultates, tertia quædam dicitur occulta & inexplicabilis, quod eius certa ratio minime reddi possit, nec scientia exactissima comprehendere, sed per solam cognoscatur experientiam: Nam cur iaspis, inquit Galenus *cap. 7. lib. 3. meth.* tacto vulnere, vnde sanguis prorumpit, cum sistat, nondum noui. Atque si particulatim cuiusque naturam explorare ad vnguem scirem, utique qualem fuisse Æsculapium mente concipio, talem me esse putarem. At vero proprietates quædam omnino dici, aut explicari non possunt ex Galeno *ibid.* & *Com. in 6. epid.* Nullus enim rationem adferre validissimam potest, cur cantharides vesicam inflammatoria dispositione lacefant, ab ipsa etiam longius adhibitæ; vt neque cinis can-

Facultas inexplicabilis.

Cineris cancrorum proprietas.

crorum, exiccatorius cum sit, cur & per se mirabilis sit proprietate specifica ad canis rabidi demorsos, & cur efficacior sit & præstantior gentianæ & thuri potius, quam aliis medicamentis commixtus.

Certum ac securum huiusce medicamenti successum admiratus Galenus *cap. 30. lib. 11. de simplici.* in causæ perquisitione non sese parum exercuit, tandemque librum pollicitus est. De his, quæ occulta proprietate quid agunt; non tamen promissis stetit, forsan veritus, ne famæ iniuria fieret, si susceptum opus imperfectum relinqueret, nec in eo docte, vt in omnibus aliis consuevit, peragendo, sibi & lectoribus satisfaceret.

Tertia facultatis medicamentorum latitudo.

Illa autem tertia facultas magnam habet latitudinem, complectiturq; sub se purgantia, morbos occulta vi curantia, partem quandam respicientia, periammata seu suspensa medicamenta & venena, de quibus particulatim differere cogitamus.

In alimentis qualitas inexplicabilis notatur.

Neque vero tantum ineffabilis quædam proprietas agnoscitur in medicamentis & venenis, qua illa medentur, hæc perimunt, & quosdam aliquando morbos expugnant, sed etiam in alimentis, quæ perennis effluuii iacturam resarciunt. Esculenta enim multa multi fastidiunt, alii appetunt avidissime; quæ licet primum dissimilia, post multas coctiones similia redduntur, & naturæ nostræ familiaria, vnde magna inter nutriens & nutritum similitudo perhibetur, quam vix ullus possit definire, & quare hic potius hoc edulio, ille alio delectetur.

Historia notanda.

Carnium & piscium esus vniuersæ genti familiaris est: At plures nouimus, inquit Amatus Lusitanus *curat. 36. cent. 2.* qui ab esu carnum in totum abhorrebant: alios, quibus caseus non solum comestus, sed odoratus pro veneno habebatur: Sed & alium nouimus, natione Hispanum, qui nunquam pisces gustarat: at cum ab amico semel ad cœnam fuisset inuitatus, ouaq; degustasset, quibus siccati piscis puluis caute fuerat admixtus, in animi angustias, cordis pressuras, cum vomitu & secessu incidit, ita vt prope exanimis defecerit. Vidit & idem author celebris Monachum Venetum, qui sine animi deliquio rosarum odorem non poterat perferre: quod etiam obseruaui in nobili matrona, & Iul. Scaliger in illustrissimo Cardinali, vt asserit *in exercitationibus contra Cardanum, exerc. scilicet 153. part. 10.* vbi meminit cuiusdam fœminæ spectatæ formæ & virtutis, cui Francisca nomen erat, quæ ante 14. annum suasu nullo flecti potuit, vt carnibus vesceretur. Asserit & vnum ex libris omnino brassicam auersatum, vt eum ipsum Cressones: & in ciuitate Mediolanensi familiam quandam haustu cassiæ fistulæ interire: *Peculiare enim suum cuiq; est,* & multi vinum quasi venenum respuunt, alii tanquam Deum colunt.

Vinum tanquæ venenū multi querantur.

In cæterorum animantium pabulo obseruatur adhuc illa inexplicabilis & occulta qualitas. Quis enim rationum

num momentis aperire posset? cur Struthiocamelus ferum habeat in deliciis? cur ceruus serpentes, vrsus formicas, asinus ferulam, quæ perimit equos? Quædam enim tantum piscatu, alia venatu, quædam granorum cultu, alia plantarum solo naturali prouentu viuunt. Optime siquidem anas, ardea, fiber pisciculis aluntur; accipiter, aquila, vulpes aniculis; gallina, perdix, equus cerere; bos, dama, ceruus paruulis stirpibus integris, aut earum partibus tenellis. At cur illa potius illo, quam hoc alimento gaudeant & pinguescant, hæc potius hoc, quam illo, ratione non satis dilucida explicatur. Fame enim citius perit vultur, quam triticum attingat; phasianus, quam ex raptu pabulum quærat.

C A P. I X.

De facultate medicamentorum purgantium, unde promanet, & quomodo agat.

MEDICAMENTORVM purgantium facultatis disquisitio multorum exercuit ingenium: in illa enim dignoscenda quot capita, tot fere sensus. Chymiatrî manifestam credunt, vt quæ à mixtorum sale suboriantur, & sales omnes purgatorios mordicus asserunt. Alii prorsus abditam tenent, nec ratione euidenti explicabilem. Sunt, qui à speciali mixtionis temperie oriri credunt; alii veluti quintam qualitatem concedunt. Mesue illam deducit à cælo, & cœlestem facultatem nominat: *Medicamentum, inquit, purgans non est à temperamento tale, non ut contrarium agens in contrarium, non ut simile trahens simile, neq; ut graue deorsum, aut leue sursum humorem exagitans, sed quia talem cœlitus sortitum est facultatem.*

Chymistarum opinio de purgatoria facultate.

Est vero cœlestis ea facultas, forma cuiusque medicamento purgantis; aut formæ ipsius proprietas, quæ nullo sensu, nullaq; ratione manifesta deprehendi potest, sed sola experientia, & ex effectis, quæ substantiæ ipsius facultatem demonstrant.

Appellatur autem ipsa cœlestis facultas à quibusdam Medicis [Fernel.] & Philosophis [Scaliger.] facultas occulta,

Varia qualitatis purgant-

*tium appella-
tiones.*

culta, aliquando proprietas rei totius, aliquando intimum cuiusque rei principium, aliquando causa incognita, virtus superelementaris, totius substantiæ proprietas, & à quibusdam quinta qualitas; sicq; diuersa rei eiusdem nomenclatura. Quia tamen vis illa cathartica ex primæ notæ philosophis, à syderibus ortum ducit, non improprie cœlestem Mesue vocat: sed male putat humores educere, non tanquam simile trahens simile, contra veterum decreta, rationem & experientiam. Hippocrates enim *lib. de nat. human.* medicamentum purgans humoribus detrahendis esse simile, sic docet: *Pharmacum*, inquit, *cum corpus intrauerit, primo id, quod omnium maxime sibi secundum naturam cognatum, atq; simile est in corpore, trahit; deinde reliqua ducit & purgat.*

Id ipsum autem manifestissime probat hac eleganti comparatione, quemadmodum semina & stirpes terram ingressa, sibi quæque, quod in terra idoneum est, ac naturale, trahunt, vel acre, vel dulce, vel amarum, vel salsum, vel quodcunque, primumq; & plurimum, quod ipsis maxime secundum naturam est, alliciunt.

*Opinio Galeni
de purgatrice
facultate.*

Hoc pluribus ostendit Galenus *lib. 1. de natural. facul. & cap. 23. lib. 3. de simplic. & lib. de Ther.* verbis expressis scribens, qualitatibus, quæ in substantiis sunt, proprietate actiones perfici. Idcirco medicamentorum purgantium quædam, vbi forte purgatione frustrantur, non modo corpori nullam noxiam afferunt, sed etiam homini alimentum præbent; alia vero in corruptionem & venenum vertuntur; non tamen perpetuo est permista vis venenosa. Quare non perpetuo licet non purget, incommodabit. Verum coctionem accipiet, talemq; producet humorem, qualem trahere natum erat, quod nunquam contingit in medicamentis mochlicis, seu valentioribus.

Medicamenta igitur purgantia similitudine quadam substantiæ humores attrahunt & educunt: eaque ratione magnes attrahit ferrum & succinum paleam; non autem ferrum magnetem, aut palea succinum. Licet enim magna sit similitudo inter magnetem & ferrum, tamen simile non est idem, nec magnes est ferrum, nec ferrum magnes. Trahens autem esse debet

bet validius tracto, propterea ferrum non trahit, sed trahitur.

At vero cum tractio fiat propter substantiæ similitudinem; quare magnes magnetem, & ferrum ferrum non trahit? Respondeo, vnā & eandem rem seipsam non trahere, sed quod cum ea ipsa affinitatem quandam habet & similitudinem. Sic agaricus pituitam attrahit, Rheum bilem, senna melancholiam, quod inter illa sit quædam affinis conditio, aut conuenientia magis, quam similitudo. Illa autem conformitas nec plane manifesta est, longe siquidem rheum à bile distat, agaricus à phlegmate, à melancholico humore senna.

Licet autem omnia cathartica humores attrahant, eorum tamen quædam specialius dicuntur purgare attrahendo, quæ nempe sunt potentioris virtutis, & humorem habent excrementitium, inquit Mesue, vt scammonium, turbith, euphorbium: alia comprimendo, vt myrobolani omnes, & rhabarbarum: alia, quæ lubricando & leniendo aluum subducunt, vt cassia fistula, tamarindi: alia denique, quæ tantum molliendo, vt attri-plex, viola, vt malua, lapathum, vt multa olera.

C A P. X.

De medicamentis, quæ citra ventris solutionem, occulta proprietate morbos multos sanant.

INNVMERA & mira sunt medicamenta simplicia, quæ per os sumpta, aut exterius tantum adhibita, cæcavi, ac specifica proprietate morbos futuros arcent, & factos perfecte sanant, aut mirabiles alios effectus proferrunt, vt in paucis quibusdam supra demonstraui, & mox in quamplurimis demonstrabimus. Illa autem abdita facultas non in plantis modo, verumetiam in animalibus & mineralibus cernitur. Nam literarum monumenta fidem faciunt pollicem Pyrrhi lienosos solo tactu sanasse, & Christianissimus ac potentissimus Galliarum rex solius manus attactu strumas ad perfectam reducit sanitatem.

Obiectio.

Responsio.

Quæ purgent attrahendo.

Quæ comprimendo.

Quæ lubricando.

Pollex Pyrrhi quid presterit.

*Os aurum
trahens.*

In corporibus quoque demortuis occulta & efficacissima illa qualitas cernitur. Os enim muli piscis aurum trahere author est Simplicius, cui assentitur Scaliger *exercit. 102. & 112.* Et renes Scincorum triti, & cum vino poti, aut cum idonea conferva subacti & sumpti veretritentiginem excitant, & ad Veneris ludibria potenter mouent.

Priapus cerui siccatus, in puluerem laeuigatus, & cum aqua cardui aut tussilaginis sumptus, valde pleuriticos iuuat.

Idem efficit dens apri in scobem tenuem redactus & haustus, maxime in huius morbi principio.

Cornu monocerotis mirabiliter cor tuetur à venenis & pestilentibus morbis omnibus succurrit.

Effectus fere similes experiuntur, qui cornu cerui & rhinocerotis sumunt. Bouis astragalus cum oxymelite potus lienem minuit.

Caro leporis vsta, trita, & pota, calculos atterit & expellit.

Senecta anguim.

Viperæ exuium pulueratum, & impositum alopeciis, mirum in modum pilos regenerat. Idem pollicentur vsta murium capita partibus glabris ex melle illita.

Galerita seu alaunda cristata affata, vel elixa, sæpe comesta colicis affectibus obnoxios, vel detentos, efficacissime iuuat. Galen. *lib. de Theriac.*

Vngula capræ, aut eius vesica, vel etiam ouilla cremata, & ex posca sumpta, medetur his, qui noctu stragulas permingunt.

Hepar lupi hepaticos proprietate specifica iuuare scripsit Galenus *lib. 8. comp. med. local.*

Aspidis senecta puluerata ex melle illita, visum facit acutissimum.

Excrementa animalium.

Excrementa quoque animalium occulta proprietate morbos quosdam abigunt, vt sterces pauonum epilepsiam, sterces canum, vt etiam nidi hyrundinum anginam.

Pauca hæc pro multis ex animalibus sumpta sufficiant, vt ea omittam, quæ lædunt, vt leporem marinum & torpedinem. Hæc enim neruosum genus vi abdita afficiendo stuporem inducit, ille solos hominis pulmones lædit;

lædit; vt etiam cantharides, quæ vesicam inflammatione tentant, & vrinam sistunt, vel stranguriam mouent.

Hanc proprietatem occultam in multis stirpibus ad-
mitatione dignam obseruamus: nam sarsaparilla, guaia-
cum, saffrafras & illa radix, quæ à Chyna nomen habet,
speciali & occulta proprietate luen veneream perfecte
curant.

*Occulta pro-
prietas stirpium.*

Satyrum & eruca penem erigunt, Venerem accen-
dunt, & frequentiores congressus efficiunt.

Vitex & nymphaea contra libidinis ardores mitigant,
semen extinguunt, & testium accretionem impediunt.

Opium phreneticos & delirantes iuuat, & placidum
somnia conciliat, etiam paruula quantitate sum-
ptum.

Viscus quernus tritus & potus, epilepsiam foelieiter
curat.

Vua passa familiaritate quadam substantiæ hepati be-
nefacit.

Staphisagria vi non satis cognita pediculos enecat, vt
conyza pulices.

Brassica ebrietati reluctatur, vt etiam hederæ.

Parmica sternutationem mouet. Necnon eleborus
vterque.

Dictamus facultate prorsus abdita spicula euellit.

Fraxinus serpentes fugat, & eorum venenis mede-
tur.

Lithospermon, saxifraga, & sanguis hirci calculos ex-
pellunt.

Sabina menses & fœtum, seu viuum, seu mortuum e-
ducit.

Symphitum maius vulnera citò glutinat.

Veronica vlcera maligna corrigit, ad sanitatemq; ac-
celerat.

Therebinthina vulnorum est balsamum optimum,
quæ facillime & citissime sanat.

Mirum est autem, plantas quasdam quadam sui par-
te hunc effectum præstare, alia alium & sæpe diuersum, *Plantas quas-*
vel etiam contrarium: nam flores chamæmeli olfactu *dam contra-*
profunt capitis dolori, folia summe nocent, si Galeno *rias habere sa-*
culitates.
cap. 2. lib. 2. comp. med. fides non denegatur.

Lapathi folia ventrem subducunt, semen assumptum retinet.

Brassicæ decoctum aluum soluit, ipsa brassica comesta vel comprimit, vel pigriorem reddit.

Gallorum vetulorum ius ventrem quoque mouet, caro sistit. Idem adhuc asserit Galenus *lib. de Ther. cap. 6. de ostreis & cochleis marinis.*

Lactis pars serosa ac butyrofa subducit ventrem, caseosa cohibet, ac siccatur.

Miraculo autem tribuit Galenus, quod trifolii decoctum moribus phalangii aut vipere pro fotu adhibitum, statim dolores sedet, & virus adimat: Parti vero sanæ idem admotum, dolores similes his, quos inuehit, excitat. Huius tamen effectus ratio non videtur valde obscura, nec à reliquarum stirpium natura & conditione aliena. Mirum enim non est, si fetus, cuius ope pars inquinata liberata est, & ab ea venenum eductum, parti sanæ adhibitus, eidem impressum, veneni, cuius est particeps, relinquat vestigium.

Non miranda trifolij qualitas cum Galeno.

De specifica & admiranda hydrargyri virtute ad luis Indicæ curationem, deq; aliorum mineralium virtutibus occultis, & fere diuinis speciatim fusius *lib. 3. de materia medica* disputabimus.

C A P. X I.

De simplicibus medicamentis, quæ proprietate specifica partes quasdam respiciunt.

MULTA simplicia certis partibus tantæ amicitia coniunguntur, ut eas vel sumpta, vel admota, vel sæpe solo odore iuuent, reficiant, & à morbis multis liberent. Non tamen illa ob id ita particularibus membris deuota censeo, ut omnes earum affectus tollant, aut aliis quoque partibus non conferant, sed speciali dote, quædam hanc potius, quam illam partem respiciant & tueantur, alia aliam.

Cephalica.

Sic multa Cephalica dicuntur, quod tota sua substantia capiti sint amica & conferentia, longa virorum doctorum experientia & usu sic comprobata, ut inter aromata

mata moschus, ambra, zibethum, caryophilli, macis, calamus aromaticus, schœnantum, caphura, & inter alia simplicia vulgatiore, bethonica, rosmarinus, salvia, maiorana, melissa, stœchas, cneoron, mirthus, flores vethonica caryophyllatæ, & arantiorum.

Ophthalmica sunt euphrasia, chelidonium, feniculum, ruta, & hominum, cuius grana oculis imposita nullum molestiæ sensum adferunt. Facile enim sub palpebris continentur, & oculos à sordibus purgant. *ὀφθαλμικά.*

Odontica quædam dicuntur, quæ dentes roborant & nitidiores reddunt, ut lentiscus, salvia, mirthus, laurus. *ὀδοντικά.*

Pulmonibus dulcia omnia conueniunt, sed peculiari facultate herba quædam pulmonaria dicta ad illorum affectus commendatur.

Pulmo vulpis si hominis pulmoni conferat, ut veterum multi crediderunt, id propter familiaritatem substantiæ contingit. *Pulmonica.*

Passæ, strobili, pistacia, dactyli, iuiubæ, mel benefaciunt quidem pulmonibus, sed tantum dulcedine; iris, hyssopus, & prassium attenuatione.

Cardiaca sunt aurum, argentum, lapides pretiosi, cinamomum, & alia aromata sua uolentia. Item & borago, buglossum, carduus benedictus, scabiosa, vlmaria, oxytriphillum, viola, rosa, crocus. *Cardiaca.*

Quæ stomachum respiciunt, stomachica dicta, sunt nux moschata, mastiche, absynthium, mentha & anethum; hæc enim proprietate particulari illi profunt. Alia quoque pene innumera benefaciunt quidem, sed potius calore, quam speciali virtute, ut piperis genera, zinziber, synapi, vinum. *Stomachica.*

Hepati familiaria sunt, hepatica quædam dicta, ut agrimonium, cichorium, fumaria, rhabarbarum. *Hepatica.*

Splenica sunt ceterach, hemionitis, capparis, tamariscus, epithymus, ut & alia multa, quæ causa breuitatis omitto. *Splenica.*

Nervos proprietate roborant salvia, rosmarinus, & primula veris; articulos & hæc, & chamæpitis. *Nervalia.*

Quæ speciatim singulas partes respiciunt, huc nolo reducere, cum his lector etiam morosus facile contentus

esse poterit. Granum enim salis ei sat esse potest, qui ipsius saporem voluerit dignoscere.

C A P. XII.

De periammatis seu Amuletis, quæ gestata, vel appensa mira & cæca virtute morbos multos curant.

Amuleta duplicia.

Periammata.

AD medicamenta, quæ abdita facultate quasdam ægri-
tudines solvunt, pertinent, quæ periammata,
periapra & amuleta, hoc est, alligata & suspensa reme-
dia vocantur. Ea autem duum sunt generum: Alia enim
solis characteribus & verbis constant: Alia simplicibus collo,
aut alteri membro subnexus. Priora tanquam infida, incertaq;
aspernantur Medici; de his enim nec loquitur Physicus, nec Metaphysicus, nisi forsan cacodæmon
aliquis ad suam metaphysicam referat. At Medicus & Philosophus est
moralis, qui vitæ probitate, omnia secundum bonum & æquum molitur,
nec illicitis artibus ignaros & credulos decipit; & naturalis, qui
rerum omnium causas perquirat. Scire enim est rem per causam
cognoscere, & felix, rerum qui poterit cognoscere causas.
Vnde Galenus; *Medicina fit non morbo, sed causa morbifica, qua sublata tollitur effectus.* At periammata
nec causam, nec morbum tollunt, neque symptoma, ut falso sibi
persuadent hi, quibus fuerunt appensa, eorum suasu decepti,
qui dæmones colunt & inuocant, atque eorum nomine & virtute
omnia fieri sine alia causa putant; de quibus, horumq; similibus
nequissimis viris sic ait Poëta:

*Gens inuisa dijs maculandi calida cœli,
Quæ nunc stare polos & fulmina mittere nouit,
Æthera sub terras adigit, montesq; reuellit.*

Duobus autem modis id præstant: nam alii malos dæmones
virtute quadam maxime diuinorum nominum aduocant, & cogunt,
quippe cum omnis creatura timet & reueretur nomen illius, qui
fecit eam: alii istis pessimis viris nequiores se dæmonibus
submittunt, illis sacrificant, & cultum quendam reddunt.

Cur cacoda-

Cur vero illi Goetici solis vtantur malis dæmonibus,

ea ra-

ea ratio in promptu est, quia boni angeli difficile com-
parent, quia Dei iussu expectant, nec nisi mundis cor-
de & vita sanctis hominibus congregiuntur. Mali au-
tem faciles se exhibent ad inuocandum, falso fauentes,
& diuinitatem mentientes, semper præsto sunt, ut astu
suo decipiant, ut venerentur, ut adorentur.

Ex horum dæmonicularum taberna profluxerunt o-
mnes isti tenebrarum libri, quos improbatæ lectionis
Vlpianus J.C. vocat, protinusq; comburendos esse sta-
tuit: cuiusmodi primus excogitasse dicitur Zabulus qui-
dam, illicitis artibus deditus; deinde Barnabas quidam
Cyprius, & nostris temporibus Cornelius Agrippa, at-
que alii multi viri perditæ, inter quos Paracelsus, cuius
impietas sordes omnium vitiorum comites habuit, pri-
mas sibi vendicauit.

*Libri impro-
bata lectionis
qui.*

*Theophrasti
impietas.*

At vero cum ex eiusmodi virorum nefariorum offici-
na characteres & verba suspensa prodierint, nullis ratio-
nibus stabilita, & humano generi pestifera, non solum
Medici, sed omnes Deicolæ debent aspernari.

*Characteres
unde prodie-
runt.*

Fernelius tamen summus & Medicus & Philosophus,
& nostra ætate inter clarissimos maximus magnam vim
verbis & omnibus amuletis tribuit. Et certe si Hebræos
virtutis & omnium disciplinarum optimos authores se-
qui velimus, maiorem in verbis, quam rebus naturali-
bus vim inueniemus: Quicquid enim, aiunt, est in mente,
in voce, in verbo, in oratione, totum hoc in scriptura est, cu-
ius literæ mysteriorum cœlestium plenissima sunt, ac in syde-
rum positionem exarata: unde rerum altissimus creator se-
ipsum nomine duarum literarum Α & Ω vocare voluit.

*Vis verborum
secundum He-
bræos.*

Præterea secretiores Hebræorum mechubales ex lite-
rarum figura, & simplicitate, compositione, tortuositate,
defectu, abundantia, coronatione, apertura, ordine,
transmutatione, colligantia, & reuolutione literarum,
punctorum & apicum omnia explicare promittunt.

*Literarum fi-
gura.*

Verba igitur & characteres vim habere dicuntur ad
multorum morborum profligationem, hancque curan-
di viam Trallianus non omisit: Ad podagram, inquit, cu-
randam, effodito ante solis occasum, cum luna est in Aquario,
aut piscibus altercum herbam, dicasq;: Adiuro te herba sacra
per sancta nomina Iaoth, Sabaoth, Adonai, Eloi, Deus, qui

*Circa finem
lib. II.*

terram firmavit, & fixit mare fluuijs abundans fluentibus, & qui exsiccauit uxorem Loth in statuam salinariam. Adiuro, inquam, te, ut sis fluxionem pedum.

Ad dentium dolorem ridiculum hoc à nonnullis appenditur, *Galbes, galbat, Galde, galda.*

Ad fluxum sanguinis sistendum quidam hæc verba obmurmurant, *Charat, Cara, Sarite, Confirma, Consona, Imaholite.*

Ad canis rabidi morsum, pani comedendo hæc verba à quibusdam inscribuntur, *Irioni, Rhiciori, Eflera, Rhuder, fere*, vel pomi frustulo, *Hax, Pax, Max, Deur, adimax*, deinde voratur.

Vulgare est illud Quint. Sereni Samonici aduersus Hemitritæum, *Abracadabra*, quod ita depingitur, vt in conum ad extremam vsque literam desinat, sicq; collo appenditur.

Lamella aurea, in qua voces hæ sculptæ sint *ὀφθαλμοῦ, ἰσχυροῦ*, collo subnexa lippientem sanat, ex Marcello.

Profluentem sanguinem vt sistas, digito annulari partem tanges, & vicies septies dices, & quoties volueris, repetes, donec fluorem peruincas, *Socnon, Socnon*, mire prodest.

Ad paronichiam digito parietem continges, inquit Marcellus, & rursum digitum ducens, dices ter, *Pu, pu, pu*; Nunquam ego te videam per parietem repere.

Inepte sic mederi suadet lippitudini Marcellus: *De manu sinistra*, inquit cap. 8. lib. de Medic. muscam capies, & dum capies, dicere debebis nomen eius, cui remedium facturuses, te ad curandos oculos eius muscam prendere: tum viuum eam ligabis in linteo, & suspendes collo dolentis, nec retro respicies.

Quamplurima farinæ similis exempla leguntur apud Mercurium, Marcellum, Trallianum, Albertum Villanouanum, & inter recentiores apud Fernelium lib. 2. de abdit. rerum caus. qui omnes grauissimi viri verbis tantam inesse vim, pronuntiant, vt pene omnem naturam subuertere credant. Apuleius enim vir perdoctus asserit magico susurramine amnes agiles reuerti, mare pigrum colligari, ventos inanimes expirari, solem inhiberi, stellas auelli, diem tolli, noctem teneri, de quibus sic ait Poëta:

Carmi-

*Carminibus vel celo possunt deducere Lunam,
Carminibus Circe socios mutauit Vlyssis.
Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis,
Atque satas alio vidi traducere messes.*

*Leuius Poeta-
rum creduli-
tas.*

Et Ouidius :

*Cum volui, ripis ipsis mirantibus, amnes
In fontes rediere suos, concussa que sisto.*

Item Lucanus.

*Cessauere vices rerum, dilataque longa
Hæsit nocte dies, legi non paruit æther,
Torpuit & præceps audito carmine mundus.*

Vis autem verborum maxime patet in morborum pro-
figatione. Illa enim & prolata & inscripta, ac gesta mul-
tos affectus mira celeritate soluunt. Quod Medici cuius-
dam talia demirantis non parum exercuit ingenium, vt
refert Pomponatius: cum enim duorum puerorum cu-
ram suscepisset, quorum alter morbo velut Erysipelate
laborabat, alter vero in ignem inciderat, quidam super-
uenit, qui hos pueros solis verbis & carminibus liberauit:
Additque alium fuisse, cui ferrum infixum erat, quod
nulla arte Medicorum poterat euelli, ab eodem tamen
eadem curandi methodo euulsum.

*Historia nota-
tu digna.*

In oppidis fere singulis quedam anus reperiuntur, quæ
verbis aliquot nulli hominum notis, matricem releuant,
sic enim loquuntur; hocque etiam in viris pollicentur, li-
cet matricem non habent.

Mille exempla alia possem recensere, quæ quod ridi-
cula sint & inepta, præstat reticere. qui enim ipsis vel sus-
pensis, vel prolatis melius se habere fatentur, id fit potius
quadam opinione, quam illorum virtute.

*Authoris opi-
nio.*

Quidam asserere non erubuit, se à febre liberatum ex
Amuleto, cui hæc erant inscripta, *Sancti Petre & Paule
stultum hunc persanate.* Alius hoc Amuleto conualuit,
Rapiat eum demon & similes eius. Sed hæc ægre refero: de
aliis, quæ magis probantur, nunc sermo noster institue-
tur. Quæ vero amuleta simplicibus medicamentis sus-
pensis vel alligatis constât, non omnino à Medicis impro-
bantur. Et re vera proprietate quadam abdita effectus
sæpe salutare proferunt. Experientia enim docet, radi-
cem prætoniæ collo appensam epilepsiam sanare. Idem

præstat viscus quercinus, ut etiam ungula Alces annulo tantum inclusa. Stercus lupi ad ilia gestum, instar amuleti, inquit Aetius *cap. 31. tet. 3. ser. 4.* colicos dolores sedat. Similis effectus tribuitur ipsius intestinis siccatis, & vëtri adhibitis. Radix cynoglossi circa collum alligata linguæ nigredinem, quam vulgus imperite cancrum nominat, delet. *Res enim quedam parua molis solo tactu nonnunquam maximas inducunt alterationes,* ait Galen. *cap. 5. libr. 6. de loco aff.* Dictamnus adhibitus incredibili proprietate spicula trahit. hydrargirus gestatus à morbis pestilentibus ructur. Æthites lapis inter mammas, aut ventriculo alligatus foetum retinet, femori adnexus præcipitat: quod & de radice hyosciami traditur. Selenitis annulo inclusus nudæ carnis contactu sanguinem è parte quavis manantem sistit. Viridis iaspis quadam proprietate auxiliatur stomacho & ori vëtris appensus, ait Aetius *cap. 35. tet. 2. ser. 2.* Heraclius lapis, magnes vulgo dictus, præter miram vim, quam habet ad trahendum ferrum, manu tantum detentus Chiragricorum & podagricorum dolores leuat. Qui gestabit pedes & chelidas anteriores cancri, aprorum incursum vitabit. Democrit. *in Geopon.*

*Icteri curatio
miranda.*

Non præter rem est Icteri miranda curatio, quæ tum accidit ægro, si ipse hanc auem, quam Holerius galbulam, Galli loriotum vocant, attente conspexerit. Est & mirum, auem ægre conspectum icterici perferre.

*Curatio mor-
sus venenati
per musicam.*

Huc spectat & tarentulæ morsus curatio, quæ frustra medicamentis quibuslibet tentatur, feliciter autem sola musica sanatur.

Similes multorum morborum curationes aliæ quamplures narrantur, quas breuitatis causa omitto.

C A P. X I I I.

De venenis.

OCCULTA quoque qualitas venenis inest, de quibus Physiologi ac rerum naturalium indagatores aliquando loquuntur, item & scelerati venefici; illi, ut omnipotentis naturæ prudentiam & sagacitatem in bonis simul & perniciosis rebus agnoscant, & ornatum mundi contemplantur, hi peste peiores, & humani generis hostes

stes perniciosissimi, ut singulos, quorum vitam, ac fortunas moleste ferunt, exanimant, atq; ex rerum natura tollant. Miro siquidem artificio saporem, odorem, coloremque venenorum adulterare solent, quæ adeo astute cibis & medicamentis recondunt, ut etiam prudentes & cautos decipiant, & pro pane lapidem, pro pisce serpentem, pro sacharo sublimatum porrigunt: Sicque boni à malis non tam possunt esse tuti, quam omnes homines ab omnibus serpentibus & aliis belluis.

De illis vero loquitur Medicus, ut Logicus de Sophismate & fallaciis, quas docet advertere & auertere, Theologus de vitiis, quæ monet fugere: Nec mala suadet, ut inde bona contingant; in quo sane discrepat à Medico, qui nefarios quidem veneficos damnat, de venenis tamē loquitur, quatenus in corporibus nostris vel generantur, vel mala sorte ingeruntur, vel ad malignorum morborum curationem expetuntur, alioquin eorum tractatio perniciofa & reuera eos damnat Gal. cap. 42. lib. 2. de antid. qui

*Improbantur,
qui venena
componunt.*

venenorum compositionem tradiderunt, ut Horum mendesium, Aratū, Heliodorum Atheniensem, & Orpheum. De simplicibus autem venenatis libere scribit, ut ante hunc Dioscorides, & post utrumque Nicander, ut dignoscantur, vitentur, & in quibusdam morbis feliciter à docto Medico vsurpentur. Ad carnem enim vlcera cadauerosa arsenicum aliquando adhibetur; Oleum viperarum ad luis Indicę stigmata, pustulas & duritates gummosas: Oleum scorpionum ad ipsorum ictus; pilus canis rabidi ad vulnus ex ipsius demorsu inflictum: Trochisci de vipera intus & extra ad venenatos quosuis affectus.

In corpus vero non solum ingeruntur, sed aliquando generantur, ex Galen. cap 5. lib. 6. loc. aff. similesque producunt & affectus & effectus his, qui pernicioso epoto veneno contingunt. Nam pestis venenum est, quæ interdum sponte sine causa manifesta in corpore generatur, atque in mulieribus histericis retentum semen venenatæ qualitatē est particeps. Et canes per æstatem feruidissimam facile rabie percelluntur. Hæc autem Medicis præscienda sunt, ut sanitatem ab omni labe tueantur, & morbos quosuis profligent.

*Venena in
corpore homi-
nis interdum
genita.*

Etsi

Venena aliquando nutrire.

Historia.

Etsi autem venena deleteria sint, consuetudine tamen, quod valde mirum, alimenta fiunt. Nota enim historia, puto, de puella quadam, cuius Auicenna, Ruffus & Gentilis meminerunt, quæ à primis annis veneno solo educata, halitum pestiferum, & proxime astantibus deleterium inspiraret.

Alia Agripinæ vixit, referente Alberto, quæ araneas in deliciis haberet, cum tamen paucò vino epoto, in quo suffocata sit aranea, multi perire possint.

Rex anguivorus.

Porus quidam Indorum Rex serpentibus & venenis quotidie vescebatur, hocque alimenti genere diutissime alitus, adeo venenosus factus est, ut cæteros homines vel tactu, vel halitu, vel sreatu perinde ac serpentes alij perimeret.

Ophiogenes.

In Helesponto genus est quoddam hominum, qui venenis solum aluntur, Ophiogenes propterea dicti.

Marfi & Psilli simili victu delectabantur, nec serpentum morsus & venena reformidabant: Cuius rei certum dedit experimentum vnus ex ista familia Exagon vocatus, qui Consulum Roman. iussu in dolium serpentibus plenum iniectus, intactus euasit. *Plin. cap. 29. lib. 6.*

Athenagoras Argius dicitur à scorpionibus nūquam lædi potuisse, ut neque Æthiopes hydaspidis fluuij incolæ.

Alia historia.

Refert Galenus *lib. 3. simpō. cap. 17.* anum quandam Atheniensem innoxie magnam sæpe cicuræ quantitatem esitasse. Idem narrat Sex. Empiric. de alia vetula.

De Liside ferunt historiæ, quod opij vnciam dimidiam sine sanitatis iactura vorabat. Vidi mulierem Nemoxij, quæ quotidie semidragmam sumeret.

Familia quædam in Creta solo aspectu fascinabat, & pueros in tabem deducebat. Quid plura? venenis assueti ab his tandem sunt immunes.

A quibus venena sumantur.

Desumuntur porro omnia venena vel à plantis, vel animalibus, vel mineralibus. A plantis, ut à papauerum genere, ab hyosciamo & mandragora, quorum licet qualitas perhibeatur venenata, vsus tamen quotidie feliciter ad morborum curationem celebratur. Et quæ hominibus ac belluis præsentissimum sunt aliquando venenum, si rite tractentur & dentur, sæpe securum sunt auxilium.

Aco-

Aconitum pharmacum quidem toxicum est, oculorum tamen medicamentis leuandi doloris gratia adiicitur. Et cicuta sacros ignes & vlcera serpentia illitu restinguit.

*Venena sunt
sæpe medica-
menta.*

Nerium quoq; contra serpentium morsus præsidium est è vino potum. Sedum maius Erysipelata & herpetas extinguit. Solanum omne adhibitum dolores quosuis mitigat.

At hæc omnia venena sunt Dioscoridi, vt etiam ranunculus, esula, hermodactylus, quorum vt quotidianus, sic saluberrimus est vsus. Præterea Napellus, herba Paris, taxus, stibium, & alia pleraque sunt & medicamenta & venena; interficiunt namque & medentur.

Fungi vero non quidem medicamenta sunt, sed aliquando alimenta, aliquando venena. horum enim esu ingenui quinq; adollescentes Lutetiæ literis operam dantes interierunt; Aulici tamen talium eduliorum auidissimi sunt liguritores.

Alias stirpes venenatas, quæ medicis vsibus quotidie feliciter inserviunt, nolo recensere, cum pauca quædam attigisse sufficiat; Omnia siquidem hoc capite completi nec opus, nec facile est.

Ex animalibus autem venenatis quotidie medicamenta parantur. Nam caro Stincorum pigrioribus maritis ad ciendum libidinis æstum sæpe datur.

*Ex animali-
bus venenatis
medicamenta
sumta.*

Viperæ Elephantis & venenatis affectibus detentis quasi miraculo profunt. Item & Colubri, quorum, vt decet, apparata caro multa ad venena securissimum est alexipharmacum.

De Dracone marino superat fidem, quod narratur: Is enim aculeum osseum in dorso gerit, adeo homini infensum, vt quæcunque punxerit, nisi mature succurratur, ad interitum præcipitat. Illius autem caro salubriter & suauissime hominem alit, vulgus Gallorum Viuam nominat, sicque mirum videtur, quod animalia quædam simul & alimentum & medicamentum, & nonnunquam venenum homini suggerant. In ipsorum enim parte quadam vita est, in alia interitus.

*Draconē ma-
rinum esse ali-
mentum &
venenum.*

Adhuc vero valde mirum, animalia venenata, cum corporibus suis nostro prorsus inimica sunt, subitoq; nos interi-

interimant, moribus ac puncturis à se illatis secure mēderi, & fere sola ab eiusmodi vulneribus & periculis liberare; quia nempe simile sibi simile allicit, & quasi suam substantiam reuocans, partem læsam à veneno & damno vindicat. Sic à Crocodilo læsos ipsius adeps impositus sanat, & à Scorpionibus icti, ab iisdem tritis & admotis conualescunt. Idem efficit mus araneus, vbi aliquem momordit, si tritus adhibeatur.

Venena venenum trahere.

Admiratione quoque dignum est, venena non solum venena trahere, sed plurima etiam spicula & aculeos à corporibus nostris sine dolore foras educere, quæ ante vix vi, aut arte vlla extrahi potuerant.

Idē fecit maledictus ille Hebræus Francofurtanus, Aaron vocatus, qui ante biennium ad Cæcodamones suos abiit.

Multa autem animalcula tota homini malefica sunt, vt cantharides, buprestis, salamandra, pinorum erucæ, lepus marinus, rubeta, rana palustris muta, non tamen semper inutilia & sanitati incommoda. Nam cantharidibus, lacertis, scorpionibus, formicis & similibus animalibus extra audacter vtimur, interius vero non ita libere. Tutum enim minime est, quæ praua qualitate à natura donata sunt, in corpus ingerere. Sic nefarie egit circumforaneus quidam & imperitus Agyrta, qui probo, sed parum prudenti viro mihi noto, medicamentum ad tentiginem mentulæ proritandam postulanti, cantharides exhibuit, eumque non ad campos Veneris amœnos, sed Charontis cymbam demisit.

Ex mineralibus venena multa.

Nonnulla vero etsi malefica, quæq; vel morfu vel instratu lædunt, ab expertis artificibus præparata, à Medicis doctis præscripta, & opportune data non modo non nocent, sed mirabiles & salutare præstant effectus. Vinum enim, in quo vipera quodam casu extincta fuit, elephanticum iamdiu à communi ciuium societate seiunctum perfecte sanauit. Idem polliceri & præstare potest coluber. Quid igitur vtriusq; caro vt decet apparatus?

Ex mineralibus deniq; venena quamplurima habentur efficacissima, tam sponte nascentia, vt hydrargirus, cinnabaris gypsum, mysi, sory, sandaraca, magnes, antimonium crudum, atque etiam adamas: quam arte talia reddita, vt sublimatum, calx, ærugo, cærusa, aqua fortis vulgo dicta, & alia pene innumera, quæ præstat ignorari, quam sciri. Sat enim est, simplicia quædam attingere mor-

morbis quibusdam utilia, quorum alia aliis ut naturæ minus infensa, & rebus sanitatis magis idonea præferuntur.

C A P. X I V.

De facultatibus medicamentorum in genere, quæ ab effectis denominantur.

MEDICAMENTA multa specifica virtute quasdam partes respicere & roborare, ut cephalica caput, ophthalmica oculos, pulmonia, hepatica, splenica, pulmones, hepar, lienem, & alia alias, ab ipsisque denominari, paulo superius ostendimus: Nunc quæ ab effectis suam nomenclaturam habent, breui & generali dilucidatione recensemus, ut in promptu sint medicinam facturo, ad propositos & consequendos effectus, medicamentorum qualitate requisita dignotio & appellatio. Verba enim cum sint notæ rerum, si ipsis convenientissime, ut decet, aptentur, aptius docent, & artificem melius regunt & dirigunt.

Medicamenta autem fere omnia idioma Græcorum, à quibus primo fuit impositum, retinent: Nonnulla ex Arabum balbutie profecta vix ad antiquam euphoniā redierunt, & annorum lapsu quandā gratiam comparant. Ab effectu igitur medicamenta sic à classicis authoribus appellantur. Catharticū medicamen dicitur, quod modo quovis à corpore noxios humores, seu per vomitum, seu per secessum educit; Cholagogon Medici vocant, quod biliosum humorem ducit: Phlegmagogon, quod pituitosum; Melanagogum, quod melancholicum; Hydragogum, quod aquas seu serosos humores purgat; & Panchymagogon, quod omnes.

Polychrestum sic nominatur, quod multos exhibet usus.

Eccoproton inter benigna medicamenta numeratur, atque id dicitur, quod tantum feces deturbat.

Hypercathartica, hoc est, superpurgantia sunt, quæ primum humorem sibi familiarem purgant, dein alios adsequendum paratiores, postremo sanguinem, adeo ut dysenteriam suscitent.

Eme-

Εμετικά.

Emetica vocantur, quæ vomitum excitant, & foras humores per os excludunt.

Alliotica, hoc est, alterantia, quæ intemperiem quandam emendant, vt calida frigidam, frigida calidam, humida siccam. Euchyma & cacochema ad alimenta spectant; illa, quæ sanguinem optimum, hæc, quæ prauum gignunt, dicuntur. Epicrastica, quæ succum optimum paulatim sufficiunt in locum prauum paulatim vacuati, vnde Epicrasis.

Hypnoticum, quod somnum potius quam soporem conciliat. [Galen. lib. 9. Method.] Narcoticum, quod non modo soporem, sed stuporem & sæpe necrosim, siue mortificationem adducit.

Vreticum, quod vias diducendo, laxando & pellendo urinas & arenas mouet, & sæpe expellit.

Lithontriptica, hoc est, saxifraga, quæ lapides seu calculos frangunt, seu atterunt, & foras eiiciunt.

Anodynum, quod moderato calore dolorem aliquem delinit & sedat. Vocatur quoque Paregoricum, & aliquando Lysiponium, hoc est, laborem soluens, seu dolorem sedans.

Chalasticum medicamentum generali significato vocatur, quod partem quandam, cui adhibetur, lenit, & temperato calore solatur: Strictius vero sumptum, quod relaxat & tensioni medetur, sine qualitatis excessu, vt, adeps, butyrum, cæsyphus.

Ανασπαστικόν.

Quod venarum orificia diducit ac reserat, & sanguinem ad exitum suo calore & acrimonia excitat, ανασπαστικόν dicitur, cuiusmodi est allium, sabina, porrum, cyclamen, & alia quamplurima.

Αποκρουστικόν.

Repercussuum medicamentum Græci ἀποκρουστικόν nominant, quod qualitate refrigerante & astringente humores in membra irruentes repellit, vt plantago, sorba, pilosella. Quædam tamen sola qualitate refrigerante repellunt, vt aqua & alia simplicia repersua. [Gal. libr. 14. method.] Omnia autem repellentia medicamenta tantum admouenda sunt in principio fluxionis, ex Galeno & Oribasio.

Ελκτικόν.

Επισπαστικόν.

Helcticum, seu epispasticum vocatur, quod humores ex alto euocat, contrariumq; est repellentibus; calidum enim

enim est, & partium tenuium, repercussiva frigida, & crassarum. [Gal. lib. 10. compos. med. loc. cap. 25. lib. 1. synopsis. cap. 16. lib. 5. simplic.] Et quodcunque calidum trahit; frigidum quoduis repellit. Quod gradu secundo calidum est, manifeste trahit: quod tertio, partim trahit, partim digerit, vocaturque *μελασυγκρητὴν*. Attrahentium autem medicamentorum quatuor sunt differentiae. Quaedam enim qualitate elementari trahunt, ut quæ calida sunt secundo recessu; Alia casu, ut putrefactione, eoque modo fermentum validissimum est tractorium: Alia quadam similitudine, ut venena venenum; alia occulta proprietate, ut dictamnus spicula, magnes ferrum.

*Μελασυγκρη-
τικὴν.
Attrahentia
quadruplicia.*

Διαφορητικὴν est, quod seu intro sumptum, seu foris adhibiturum, attenuando & detergendo non solum meatus aperit, sed obuios humores incidit, digerit, ac sudore vel halitu resoluit. Eorum duo traduntur discrimina, quædam debiliora sunt *ἀραιωτικὰ* dicta, hoc est, relaxantia, quæ calida quidem sunt ac tenuium partium, sed non desiccant, & magis humores ad resolutionem apparent, quam resoluunt. Materia resoluentium multa est: nam quæ à medio secundi gradus ad finem tertij calefaciunt, & sunt tenuium partium, resoluunt.

Διαφορητικὴν.

Σπυγνωτικὴν, seu *συνακτικὴν*, hoc est, stipans seu obstruens, anastomotico contrarium est: Vasorum enim oscula claudit, & vacuationes sistit: Eius siquidem substantia crassa est, proinde facile occludens.

Σπυγνωτικὴν.

Πυκνωτικὴν, seu condensans, vim quidem habet occludendi, sed imbecilliore, atque cutis tantum meatus stipat; Stegnoticum orificia venarum.

Πυκνωτικὴν.

Εμπλαστικὴν, seu glutinosum vocatur, quod parti cuiuspiam illitum tenaciter adhærescit, & cutis meatus obstruit, multoque infarctu implet, ut resinae & gummi. Quædam Emphractica dicuntur, quæ scilicet poros suo lentore obstruunt, & visciditate opplent.

Εμπλαστικὴν.

Incrassans, Græce *παχυντικὴν* dictum, succos consistentia tenues & liquidiores, multo crassiores reddit: Illius vis sita est in materia crassa & terrestri, acrimoniæ omnis experte.

Παχυντικὴν.

Huic contrarium est *λεπτυντικὴν*, quod nempe crassos & compactos humores attenuat, varieque dissolvit. Val-

Λεπτυντικὴν.

de tenui substantia constat, seu frigidum sit, vt acetum, seu calidum, vt aqua vini, quam vulgus aquam vitæ, & Chymistarum multi Elixir nominant.

Εκφρακτικόν.

Εκφρακτικόν, id est, infarctu liberans, quod humore viscido & lento vias expedit. Eius autem facultas varia est, pro varia humoris obstructionem committentis ratione. Nam quæ à glutinoso succo nascitur, Ecphræctico attenuante & incidente opus habet; Quæ simul duritiem coarctat, emolliente qualitate simul eget.

Μαλακτικόν.

Μαλακτικόν, seu emolliens appellatur, quod durum corpus, vt scirrhum, emollit, & in statum naturalem reducit, estque saltem gradu secundo calidum, & in humiditate & siccitate temperatum, [cap. 4. & 8. lib. 5. simpl.] Quod in calore temperatius est, potius suppuratorium existit. At, quod duritiei ex siccitate natæ adhibetur, esse debet humidius, & in calore moderatius, vt oleum, & medullæ multæ.

Διαπηκτικόν.

Διαπηκτικόν, seu suppuratorium vocatur, quod nostræ naturæ simillimum est, atque calore & humiditate quasi symmetrum; [cap. 5. 7. & 8. lib. 5. simpl.] Vnde manus ad-mota cuiuspiam parti, in qua materiam in pus vertere cupimus, si in ea diutius detineatur, facile suppuratum efficiet & mouebit. Remollientia vero calidiora sunt, non ita tamen, vt ea qualitate humiditatem exuperantem discutiant. Itaq; suppurantia potius quantitate, remollientia qualitate id ipsum, qd pollicentur, præstare dicuntur.

Πεπαστικόν.

Πεπαστικόν, simillimum est, sed peculiariter id dicitur, qd humorem concoquit, Diaptyeticum, quod in pus mutat.

Ρυπτικόν.

Ρυπτικόν, seu detergens ac mundificatiuum, humores quosuis crassos & tenues, & sordes omnes expurgat, vnde purgatiuum quoque dicitur: Sapore id fere amarum est, aut salsuginoso & aliquantum exiccante.

Εναιμεν.

Εναιμεν dicitur, quod cruentis vulneribus adhibetur: vocatur & ἱσκαίμον, hoc est, sanguinem sistens.

Σαρκαωλικόν.

Σαρκαωλικόν, quasi incarnatiuum, seu medicamentum, quod vim regenerandæ carnis habet, dicitur. Estque sic-cum primo gradu & modice, ac sine morfu detergens. cap. 15. lib. 5. simpl. & 3. Meth.

Κολλητικόν.

Κολλητικόν, hoc est, glutinatorium, medicamentum appellatur, quod agglutinat & coniungit solutas partes, vt

in

in naturalem unitatem redeant. Dum cruentis vulneribus adhibetur *Εναιμον & τραυματικόν*, à quibusdam Symphyticum & aggregatiuum dicitur.

Καταγματικόν, quod fractis ossibus solidandis & poro *Καταγματικόν* sarcoide citius meliusque ferruminandis conuenit.

Επουλωτικόν, vel Synuloticum, quod ulceri cicatricem *Επουλωτικόν* inducit, hocq; præstat efficacissima siccitate & astrictione moderata; Siccatur enim tertio recessu, Colleticum secundo, Sarcoticum primo tantum.

Καθαριστικόν, medicamentum est, quod superfluam carnem, cui adhibetur, absument, & ad nativam superficiem reducit; unde à quibusdam *σαρκωφαγόν* nominatur: *Καθαριστικόν* *Σαρκωφαγόν*. Calidum est tertio gradu.

Εχαραπτικόν, quasi crustificum, quod vehementissimo *Εχαραπτικόν* ac igneo calore partem adurendo ei crustam relinquit, cuiusmodi est sublimatum & pyrotica.

Σηπτικόν, id est, putrefaciens, malignæ qualitatis est particeps, & partem, quam attingit, fœtorem & pravam qualitatem inducendo, destruit ac putrefacit, ut Sandarach, aconitum & alia multa.

Quædam *ἐν λικωλινγὲ* dicuntur, quæ callum absumunt, quæ vere cathartica sunt, aut hæc facile in illorum locum substituuntur.

Hæc præcipua cum sint facultatum medicamentorum ab effectis sumpta nomina, cætera non persequemur.

C A P. X V.

De generali delectu medicamentorum purgantium.

TRIA si bene nouerit pharmacopœus, artis suæ peritissimus habetur, Simplicia nēpe medicamenta seligere, eadem præparare & componere. Electio cognitionem prænuntiat; Vix enim bonum à malo secernet, & seliget illud, nisi nouerit utrumq; Præparatio quoque supponit industrium artificem, qui in arte diu exercitatus, multis modis, aqua, igne, manu simplicia maligna castigat, bona meliora reddit, imbecilla validiora efficit. Compositio autem sine electione & præparatione nulla: Simplicium namq; cumulus confusio, non compositio est.

Delectus quid.

Erit itaq; delectus medicamentorum, primum pharmacopœi officium, qui sic solet definiri. Delectus est boni à malo discretio ac distinctio, noxij ab innoxio, male-

**Benignū medi-
samentū quid.**

fici à benigno. Benignum medicamentum purgans, seu beneficum dicitur, quod clementer purgat, & placide aluum subducit, vt cassia, manna, thamarindi, rhebar-

Malignum.

barum. Malignum & insalubre, quod violenter trahendo purgat, nostraque corpora conturbat, ob eam, quam habet nostræ naturæ essentiam aduersam.

**Medicamentū
malignum
quod duplex.**

Est vero medicamentum malignum duplex. Vnum toto genere tale, cuius nempe genus vniuersum effrene est, & violentum, qualecunque sit, & vndequaque desumptum, vt Euphorbium, Laureola, Antimonium. Alterum specie aliqua & ex accidenti secundum aliquod indiuiduum sui generis, quod à natura sui desciiuit atque degenerauit, vt agaricus niger, turbith nigrum, Colocynthis vnica in planta, vel ex vnica planta in agro, [Me- sue] quia sola in agro planta, vel solum in planta pomum, omnem vel agri, vel plantæ amarorem & malignitatem creditur ad se rapere.

**Quando ma-
lignis purgan-
tibus liceat
vti.**

Ab his autem ambobus malignis purgantibus abstinere debemus, nisi in magnis quibusdam affectibus, quibus benigna aut nihil, aut parum profunt, aut defunt; Tunc enim malignis rite correctis & præparatis peritus Medicus poterit vti, quandoquidem morbis multis venena etiam sæpe sunt salutaria, vt vipera Elephantiasi, caro scorpionum vulneribus ab iisdem excitatis, sanguis canis rabiosi, à cane rabioso demorsis; Vnde prouerbum: *A scorpionibus iæti, solent ab ipsis remedium accipere.*

**Quando à be-
nignis absti-
nendum.**

Ab his etiam, quæ blanda vocantur, abstinendum, nisi ea optime, vt decet, exhibeantur iusta quantitate & tempore, & quibus conferre creduntur. *Sanas enim carnes habentibus*, ait Hippocrates *Aporis. 16. libr. 4. medicamentum purgans noxium*, iuxta illud, [Matthai 9.] *Bene valentibus non opus est Medico.*

CAP. XVI.

*Vnde sumatur purgantium medicamento-
rum delectus.*

ELECTIO medicamenti purgantis desumitur ex i- *Essentia medi-*
psius essentia, seu natura & facultatibus. Essentiam *camenti quid.*
vocamus ipsam cuiuscunque medicamenti rationem,
quæ ex materia & forma confurgit: Vel, id omne, quod
in medicamento spectatur, & inest absolute citra vllam
comparationem.

Facultatem vero vim ipsius medicamenti, quam in *Facultas medi-*
nostris corporibus exercet, vel exercere potest. *camenti quid.*

Bonam vel malam medicamenti purgantis essentiam
ostendunt illius substantia, qualitates primæ, seu tempe-
ramentum, qualitates secundæ, temperamentum sequen-
tes, & dispositio extrinsecus acquisita. Substantiæ no- *Substantia*
mine intelligitur materiæ commodatio & consistentia, *medicamento-*
quæ ab elementis certa inter se proportionem mistis, nasci- *rum.*
tur; vnde alia graua, vel leuia, alia densa, vel rara, alia
crassa vel tenuia, alia lenta vel friabilia dicuntur. Ex qui-
bus differentiis dispositio quædam nascitur, & virtus ipsi
medicamento, per quam in eodem genere bonum à ma-
lo distinguere potest.

Secundo à primis qualitatibus delectus sumitur, hoc *Temperamen-*
est, à temperamento, cuius octo constituuntur differen- *ti quot diffe-*
tiæ, calidum, frigidum, humidum, siccum, quæ sim- *rentia.*
plices qualitates vocantur, & totidem compositæ cali-
dum humidum, calidum siccum, frigidum humidum,
frigidum siccum, quibus adiungitur medium tempera-
mentum, seu temperatum, in quo consistit hominis na-
tura, à qua cum variæ recedant aliæ temperaturæ, quæ-
dam vno, quædam duobus, quædam tribus, & quædam
quatuor gradibus, ob eam causam gradus varij excessus
distinguuntur.

Tertio sumitur electio medicamentorum à secundis *Secunda qua-*
qualitatibus, quæ quatuor potissimum generibus distin- *litates quot*
guuntur: Etenim aliæ tactiles sunt, aliæ odoratiles, aliæ *differentiis in-*
gustatiles, aliæ visibiles. Audibiles omittuntur, quoniam *cludantur.*
ab his certus non potest sumi medicamentorum dele-
ctus: Tactiles dicuntur, quæ tactus iudicio discernun-
tur.

tur, quarum alia sunt elementorum propria, quibus scilicet qualitates primæ, calidum, frigidum, humidum, siccum, tactu diiudicantur. Alia temperamentum sequuntur, & dicuntur secundæ, quarum ratione medicamentum graue dicitur, aut leue, durum vel molle, lentum vel friabile, asperum aut leue vt dictum est.

Odor quid.

Quarto medicamenta seliguntur ab odore, qui vaporosa quædam est substantia, quæ à re odorabili expirans, & ad nares delata sensum mouet odoratus. Eius autem tot sunt species, quot saporum: Odores enim saporibus proportionem respondent, ab hisq; denominationem plerumque mutuuntur. Non ita tamen sunt distinctæ species odorum atque saporum, quia sensus odoratus in hominibus est admodum obtusus; hinc fit, vt mille sint odorum species, qui propriis nominibus careant: Generaliter tamen omnia odorabilia in beneuolentia & graueolentia distinguuntur.

Sapor quid.

Quinto à sapore de medicamentorum delectu sumitur iudicium, certius quidem quam ab odore, quia saporum quam odorum magis sint species discretæ. [*lib. 4. simpl. med. Gal. cap. 21.*] Est enim sapor qualitas gustu perceptibilis, cuius nouem differentia constituantur; quarum tres à vincente caliditate in substantia vel crassa, vel tenui, ortum habent, acer nempe, amarus, salus; tres ab exuperante frigiditate, acidus seu acetosus, austerus, acerbus; & tres à moderato calore, dulcis, pinguis, insipidus; horum postremus ad frigiditatem, dulcis & pinguis ad calorem magis inclinant.

Sapores quot.

Sexto medicamenta seliguntur à dispositione extrinsecus acquisita, quæ oritur à tempore aut loco. [*Galenus capit. 2. libr. 4.*] Addit Mesue magnitudinem, paruitatem & numerum; his enim medicamenti qualitas validior aut imbecillior redditur. De temperie & delectu medicamentorum, à calore & sono certa satis & vniuersalis regula statui non potest, per quam maligna à benignis discerni queant. Cum enim potissimum à substantia, temperamento & facultatibus benignitas vel malitia medicamenti pendeat, in singulis coloribus frigida, humida, calida, sicca reperiuntur, nec colores ipsi medicamentorum temperamenta insinuant:

Selectio medicamentorum à dispositione extrinseca.

Potest

Potest enim facillime color medicamento extrinsecus immutari

A sono etiam ut à calore incertissima est benignitatis vel malignitatis medicamentorum indicatio: Vniuersalis enim non est illa dignotio, sed particularis tantum, & ex accidenti in quibusdam, ut in cassia, carthamo, & paucis quibusdam.

C A P. X V I I.

Quomodo sumatur medicamentorum electio à rebus enumeratis.

CATHARTICVM quidem omne consociale sibi humorem primum attrahit in aluum, sed specialius quædam dicuntur à Mesueo trahendo purgare, ut omnia valentiora; alia comprimendo, ut styptica; alia leniendo, ut viscida ac lubricantia; & quædam molliendo, ut malactica multa. Interea vero, quæ trahendo purgant, quo leuiores, eo meliores iudicanda; grauiora vero trahendo purgant, quamquam maligna: leuitas enim substantiæ tenuitatem & raritatem indicat; grauitas densitatem & crassitiem. Quæ vero crassa materia constant, grauius afficiunt. Quæ etiam humiditatem habent superfluam, quo leuiores, eo meliores, nisi exoleuerint: leuiores siquidem minus habent superfluæ humiditatis, quæ ventriculum subuertit & tormina concitat.

Contraria est eorum ratio, quæ purgant comprimendo facultate quadam styptica in terrestri materia residente, quæque natua conditione ac temperie solida sunt, non rara; Quæ etiam pleno & vacuo iudicantur, ceu quæ natura sua plena debent esse, non vacua. Hæc enim quo grauiora sunt, eo meliores, ut etiam quæ purgant, leniendo, lubricando, & molliendo. Molliendi siquidem facultas, ut & lubricandi, ab humiditate est, quæ grauitatem inducit. Humiditas autem illa naturalis est, & à proprio temperamento, non excrementitia, quæ deteriora semper efficit medicamenta.

De reliquis autem substantiis, videlicet de rara ut de leui, de densa ut de graui iudicandum est. Leuitas enim est comes raritatis, ut grauitas densitatis, eaque inter se

*Crassum.**Tenue.**Densum.**Rarum.**Grave.**Leue.**Lentum.**Friabile.*

reciprocantur. At non est eadem friabilis & tenuis ratio: Non enim quicquid friabile est, idem & tenue, nec quicquid lentum, idem & crassum; nec contra: Sed si quod tenue est, id quoque purum fuerit, erit & friabile ac tenerum: Et si quid crassum est, idem etiam impurum fuerit, erit quoque glutinosum ac viscidum: His exceptis, quorum substantia est lenta humida, ut mel, manna, butyrum, oleum. In his enim quod purius, idem & melius: quod impurius, deterius. Crassum proprie dicitur, quod egre laxigatur, seu quod vix in tenues partes comminuitur; Tenue, quod facile; Densum, quod nullis aut perexiguis meatibus est peruium; Rarum, quod multis; Graue, quod in se coactum, pondere quam mole magis est conspicuum; Leue, quod laxius mole quam pondere. Lentum & Friabile sic inter se opponuntur, ut vix illud rei trahenti & terenti cedat; Hoc vero sæpe digitorum attactu & compressu in pollinem minuatur.

Ratione autem temperamentorum calida medicamenta frigidis, humida siccis in simplicibus temperaturis sunt meliora. In compositis calida humida salubriora; frigida sicca pessima. Si ab intentionis gradu delectus capiatur, cum hominis temperamentum in mediocritate sit constitutum, quanto medicamentum est hominis temperamento medio propinquius, tanto salubrius iudicatur: Quanto remotius, tanto malignius; Ita ut quæ à medio quatuor gradibus dehiscunt, deterrima sint: & quæ extreme, quatuor nempe gradibus superant, venena potius dicenda sunt, quam medicamenta.

*De delectu in
secundis qua-
litatibus.*

*Durum quid.**Molle.**Leue quid.**Asperum.*

Ratione vero qualitatum secundarum, ut tactilium, sic iudicandum est. Quando in eodem genere medicamentorum quædam dura, alia mollia esse contingit, aut aspera vel leuia, in his mollia duris, & læuia asperis anteponenda sunt. Durum id vocamus ex Galen. cap. ult. libr. 3. de differen. puls. cui nostra caro cedit: molle contra, quod cedit nostræ carni: Estque tale vtrumque bifariam, natura nempe, vel arte sic effectum. Leue autem vocatur, cuius superficies est æqualis: Asperum, cuius hæc eadem inæqualis est, propter partes quasdam eminentes, alias vero depressas, ut in prunis, Sebesten, myrobalanis, & aliis multis.

Ab odo-

Ab odore autem ea de causa fit medicamentorum delectus, quia odor suavis spiritus reficit, vires instaurat, partes principes exhilarat, & facultates roborat. Grauis odor & foetidus contra, caput ferit & grauat, mentem percellit, ventriculum subuertit, inficit spiritus, nauseam mouet, & difficilem ac laboriosam purgationem efficit, & vomitū saepe concitat. Propterea medicamentis purgantibus, & electuariis cardiacis aromata solent misceri, quibus illorum ingratus odor emendatur, & partes principes aduersus qualitates malignas medicamentorum muniuntur. *Aromata enim omnia corroborant, vitæ fontem & principium. Proinde suavis odor olido & foetenti præferendus. Hic enim cordi & cerebro inimicus, ille vero utrumque exhilarat* [Gal. cap. 21. lib. 4. simpl.] Est enim spiritui contento in ventriculis cerebri familiaris, quem dum reficit, facultates vegetiores reddit.

Delectus ab odore.

Omnia aromata esse cardiaca.

C A P. XVIII.

Particularis saporum disquisitio.

EX nouem saporibus diximus cum melioris notæ Medicis [Oribas. cap. 5. lib. 14. collect.] tres esse calidos, tres frigidos, & temperatos tres. Calidissimus omnium est acer, qui à calore nostro excitatus, à quo in actum de potentia reducitur, mordicat, rodit, igneæ qualitatis sensum exprimit, & propemodum exurit, ut capsicum, seu piper Indicum, ut pyrethrum, ut flammula.

Sapor acer qualis.

Sunt autem acrium multa genera [Gal. cap. 17. lib. 4. simpl.] nam alia sunt ignea & sicca, quartum caloris gradum superantia, & venena sunt, ut sublimatum, calx, & arsenicum. Alia cum igneo calore multam habent humiditatem admixtam, à qua dulcia quodammodo sunt, & esui apta, ut allium, cepa, porrum, nasturtium hortense, & similia. Alia intra tertium ordinem continentur, ut galanga, piper, sabina, thlaspi, arum, helanium. Alia moderate talia sunt, ut hyssopus, thymus, anisum, coriandrum, raphanus, origanum. Sunt & alia quædam absolute & simpliciter talia, & quædam aliis saporibus permixta, ut quæ acria sunt, simul & amara.

Acrium multa genera.

**Amarus sa-
por.**

Amarus sapor acri proximus est, præsertim qui ex tenuium partium terrestrium assatione oritur, habetq; vim non rodendi, vt acer, sed detergendi magis, quam falsus, adeo vt linguam moleste exasperet. [*Paul. Ægin. cap. 1. lib. 7. Galen. cap. 10. lib. 4. simpl.*] Est vero duplex; vnus calidus, iam dictus, qui ex partium terrestrium assatione generatur, quo modo dulcia fiunt amara, vel coctione, vel vetustate: alter frigidus, qui ex vehementi congelatione fit, velut in opio, in cichorio syluestri, in lactucis, cicuta, & fructibus quibusdam immaturis, vel qui fit à coctione inchoata, seu imperfecta, vel potius à calore remisso, qui pro frigore habetur, vt alius ab intenso. Vix enim mixtum datur, quod naturis & qualitatibus diuersis non sit præditum. Vnde mirum non est, si opium & cicuta partim sint calida, partim frigida. Scriptulus enim colocynthidos poterit aquæ duabus libris amarorem, non calorem, nisi valde occultum & perpusillum inducere. Schegkius tamen putat, nonnulla propter amaritudinem calida esse, sed abstrusa & occulta vi refrigerare, vt opium & cichorium. [*lib. de occulta medic. facul.*] Est autem amarus sapor, vel simpliciter talis, vt in aloë, vel aliis saporibus permistus, vt in absynthio, cui coniuncta est stypticitas seu astrictio, vt etiam in multis fructibus experimur, qui perfectam magnitudinem nondum adepti, sæpe sunt acidamari, maturi vero simul & amari, & acido-dulces.

Salsus.

Salsus sapor amaro finitimus est, sed minus calidus & siccus propter aqueam humiditatem, à qua substantia terrena in eo temperatur. [*Orib. & Gal. cap. 20. lib. 4. simplic.*] Proinde moderate abstergit, linguamq; abluit moderatius, quam amarus, estq; gustantibus satis gratus, aliquid habens astrictionis, non tamen quæ linguam contrahat, vt sapor austerus, vel acerbus.

Est autem salsus sapor duplex; vnus naturalis; artificialis alter. Naturalis, vt in sale, in aqua maris, & in salibus multis fossilibus. Artificialis, vt in lixiuio, calce, capitello, & in salibus chymicis.

Acidus.

Acidus omnis sapor ex se frigidus est, siue talis sit à natura, vt in his, quibus frigida intemperies tenuitati substantiæ coniuncta est, vt in succo limonum, arantiorum,

rum, acetosæ, agrestæ, & similium; siue ex accidenti, ut à putredine, [*Act. cap. 1. tetr. 1. serm.*] qua ratione vinum acidum dicitur, non tamen absolute; Est enim acrimoniæ cuiusdam particeps, ut docet Galenus *lib. 1. simplic.*

Hinc acidi saporis alia statuitur diuisio, in eum videlicet, qui exacte talis est, nullius alterius saporis particeps, cuiusmodi sunt enumerati succi; & in eum, qui non exacte acidus est, sed cum alio sapore coniunctus, siue dulci, seu amaro, vel acri. Hinc acido-dulces fructus, ut mala punica, pruna, mora, cerasa. Multi quoque fructus cum aciditate amarorem habent adiunctum, ut mala persica & cerasa quædam. Acetum autem est acrimoniæ particeps, & mixtæ qualitatis, ut loquitur Galenus *cap. 19. 21. & 26. lib. 1. simplic.* propter caliditatem acquisitam. Vincit tamen in eo aciditas acrimoniam, ut acrimonia aciditatem in oleis sulphuris & vitrioli, arte Spagyrica eductis, quæ propterea linguam vellicant & rodunt, & sola exhibita insigniter calefaciunt. Porro sapor acidus, quantum ad impressionem in lingua attinet, penetrat, mordicat, deterget, vellicat, sed citra calefactionem, nisi mixtam habuerit aliam qualitatem, inquit Galenus *cap. 2. lib. 4. simplic.* in quo discrepat ab acri, quanquam acida terram fermentent ob partium tenuitatem, cum caliditate à putredine nata.

Austerus sapor siue stypticus moderate linguam & os *Austerus.* constringit, exasperatq; , atque quodammodo siccatur & refrigeratur, estq; valde peculiaris multis fructibus immaturis, ut malis cotoneis, cornis & pyris multis, præsertim agrestibus. Consistit in media materia, quæ scilicet terrestris & aqueæ est naturæ particeps, & in qua frigiditas dominatur. Quare sapor omnis austerus frigidus est, moderate astringit, & fluxiones repellit: differtq; ab acerbo, quia magis aqueus minusq; stringit & exasperat: *Cuiuscunq; enim saporis vires aquea retinuit ac hebetat humiditas,* inquit Galenus *cap. 7. lib. 4. simpl.*

Cum autem naturalis calor in ea ipsa materia dominari cœperit, & aquea illa materia terrenæ mista pepansim, hoc est, maturationem acceperit, tunc depulsa, ac euicta au-

Et a austeritate in eadem materia succedet dulcedo: sicq; dulcescunt fructus austeri post maturationem, non tam materiae, quam qualitatis mutatione.

Acerbus.

Acerbus sapor ponticus & stypticus aliquando dictus, ab austero maioris tantum & minoris ratione diffidet [*Aet. cap. 1. tetr. 1. ser. 1.*] Eo enim grauior & molestior, atque os & linguam magis constringit, & asperitate validiore coarctat [*Aet. cap. 4. lib. 2.*] In materia siquidem magis terrena siccaq; consistit, nec aqueae humiditatis manifeste particeps, in eaq; non calor, sed frigus cum siccitate dominatur: nam acerbum omne frigidum est. Est vero maxime conspicuus hic sapor in galla, in mespillis & sorbis immaturis.

Dulcis.

Dulcis sapor gustu suavis est, & iucundus, & ventri ac visceribus amicus, inquit Galen. *cap. 14. lib. 4. simpl. com. ad aphor. 37. lib. 5.* quia caliditatem habet mitem, seu temperiem laudabilem, quare dulcia solum nutriunt, & infans in utero solum trahit sanguinem dulcissimum. Ab unctuosissimo vero dulce distinguitur, quod minus sit gustu iucundum, cum alioquin temperamento conueniant, & fere similes in lingua impressiones faciant. Quod enim dulce est, linguae fibras lenit & dilatat, asperitatem demulcet, & quicquid inhæret linguae, abluat. Elucet vero dulcis sapor potissimum in saccharo, melle, manna, glycyrrhyza, lacte, passulis, iuiubis, & fructibus maturis. Eius saporis à Theophrasto quatuor species constituuntur, lacteus, melleus, aquosus, vinosus.

**Ab unctuosissimo
quomodo differat.**

Unctuosus.

Unctuosus sapor, qui & oleosus, & pinguis dicitur, dulcis est, & nutrit. *Et quicquid nutrit, ex genere est dulcium*, ait Galenus *cap. 9. lib. 4. simpl.* Inter se tamen dissident, quod dulcium humiditas aquea sit, pinguium aërea, unde celeriter in igne liquefcunt, & eduliorum sunt potius condimenta, quam alimenta [*cap. 10. lib. 3. de aliment.*] Exasperatas enim linguae partes leniunt & implent, ut butyrum, medulla, oleum. Est vero sapor unctuosus, vel exquisite talis, ut sunt oleosa & pingua; vel moderate, ut radix althææ & liliorum.

Insipidus.

Insipidus sapor ad dulcem accedit, deflectit vero magis ad frigiditatem, ob aqueam substantiam ab infuso calore minus elaboratam, inueniturq; in rebus imperfecte coctis

coctis & frigidis; nam alimentum omne ex insipidis puitosum est [Gal. cap. 64. lib. 2. de facul. alim.] Proprie vero in aqua, citrullo, cucurbita, blito, spinachiis, & similibus obseruatur: nulla enim manifesta qualitate linguam afficit, nec proprie sapor est, sed saporis velut quædam priuatio, vt nominis indicat notatio. Latini fatuum solent appellare, quod nulla qualitate manifesta sensum exciter, impressionem vero relinquat in lingua ei fere similem, quæ ab hydraleo excitatur.

C A P. X V I I I.

Quis medicamentorum delectus à saporibus sumatur.

NATURÆ nostræ conseruatio in sanitate; sanitas in temperamento consistit: à quo, quæ magis recedunt, maligniora sunt iudicanda; & quæ naturæ nostræ magis sunt affinia, eo salubriora. Ex saporibus autem acer & amarus maxime sunt naturæ nostræ alieni & ingrati; dulcis familiaris & amicus. Quapropter, quanto medicamentum purgans ab acri & amaro magis recedit & longius, tanto minus malum putandum est. Nam quæ exacte acria sunt, pessima habentur & nocentissima, vt euphorbium & thymelea, quæ ob acrimoniam & caloris vehementiam viscera exulcerant. *Exacte acria pessima.*

His proxima sunt acria simul & amara, vt succus rhamni. Ab his quæ exacte amara, vt colocynthis, & cucumeris syluestris succus, elaterium dictum.

Quæ acria & amara sunt simul, & styptica, vt aloë, (quæ venas potius occludit, quam aperit, contra Serapionem) non ita mala. Minus adhuc mala, quæ acria sunt & styptica simul, vt epithymum. [Diosc. cap. 24. lib. 3. Galen. cap. 4. lib. 5 meth. Pint. cap. 4 lib. 27.] *Acria & amara. Aloën venas occludere.*

Amara & styptica omnium minime mala, vt rhabarbarum, & absynthium ponticum. Licet enim amara omnium minime putrescant, minimeq; vermes procreent, attamen quæ exacte talia sunt, cum omnibus prope animantibus, nedum hominibus, esui inepta sint, auctore Galeno, cap. 19. lib. 4. simplic. quo sapor aliquis est minus amarus, eo magis seligendus.

*Dulcia salu-
berrima.*

Inspida.

In bonorum & salubrium genere, saluberrima sunt dulcia, ut cassia, manna, mel, glycyrrhiza, zizipha.

Secundo, his proxima insipida, ut althea, lapatum, viola.

Tertio, dulcia & acida simul, ut pruna, tamarindi.

Quarto, dulcia & amara, ut polypodium.

Quinto, dulcia, amara, & styptica, ut rosæ. Quæ enim astrictionem habent, salubriora iudicantur. Ideoque quibus medicamentis purgantibus à natura non datur astrictio, ea sæpe adiicitur arte.

C A P. X X.

*De tempore colligendi medicamenta, quamdiu vis
eorum perduret, & quo tempo-
re melior.*

ILLA medicamenti dispositio, quæ extrinsecus acquiritur, quæque magnam vim habet ad ea ipsa seligenda, vel ortum habet à tempore, quo colligenda sunt, vel à loco, in quo sunt asservanda. De tempore vero tria hæc scitu dignissima sunt: Primum, quando sint colligenda. Secundum, ad quod usque tempus vis eorum integra perduret. Tertium, quo tempore melior ac utilior existat. Quædam enim recentia meliora sunt, quam vetera: alia contra, vetera quam recentia: alia medio tempore.

*Quo tempore
colligenda me-
dicamenta.*

Quod attinet ad primum, dicimus medicamenta tunc esse colligenda, quando vis eorum melior est, ac utilior. Verum enimvero non æque ac vno & eodem tempore omnes stirpium partes efficaces sunt & salutare: Nam alio tempore radices, alio tiri seu caules, alio folia, alio flores & fructus, semina, succi, lachrymæ colligi debent.

*Quoties tem-
pore quadam
radices colli-
genda.*

Sicque radices singulis anni constitutionibus possunt colligi, & non autumno tantum, ut placuit Dioscoridi, Aui-cennæ, & aliis multis. Neque etiam vere solo, ut voluit Saladinus: sed nonnullæ quovis tempore effodi queunt, & colligi, quæ scilicet semper vegetæ sunt & succulentæ, licet caulis aruerit, cuiusmodi sunt radices buglossi, acetosæ, glycyrrhizæ, osmundæ regalis, apii, rusci, cyperi, cyclami-

elaminis, liliorum, altheę, & aliorū quamplurimum. Nonnullę cum primum suis foliis exuuntur, quo videlicet tempore vis plantę confugit ad radicem, tuncq; magis est percoctus humor, quam alio tempore, vt enula campana, angelica, pęonia, brionia, buglossum. Quędam vero euellendę ac colligendę antequam in stolones, folia, flores, & semen tota plantę vis abeat, vt polypodium, iris, sigillum beatę Marię, gentiana, satyrium. Quędam tamen vere & autumnō collectę optimę sunt, vt radix altheę, liliorū, eringiorum, aconiti, oxalidis, raphani, & multorum, quę copiosum naturalem succum continent.

Stipites autem & caules colligendi sunt, cum perfecti fuerint: folia & flores, antequam sponte decendant; semina, cum siccare cęperint, & antequam excidant; tunc enim magna ex parte perfecta sunt: Fructus, vbi maturuerint. Succī herbarum & foliorum, germinantibus adhuc cauliculis.

Lachrymę vero eliciendę & exprimendę inciso caule per adulescentiam, vt vere nouo, aut æstatis initio, dum in stipitem succus ascendit. Omnia vero, si fieri possit, cęli constitutione serena colligenda sunt, consilio Dioscoridis.

Quamdiu autem vis medicamenti non modo pur-
gantis, sed etiam alterantis & roborantis perduret, non
deficite statui potest, ac iudicari. Cum enim sua sit cu-
iusque ætas, & suum in singulis vetustum ac recens, non
idem est omnium durationis tempus. Nam rhabarba-
rum trium annorum adhuc recens est ac masculum, hoc
est, potens ac validum. Alia citius exolescunt, vt ex ra-
dicibus, quę tenues sunt & substantię rarę, velut radix
phu, asari, satyrionis, quę efficaces & valentes anno tan-
tum durant.

Nonnullę quinq; vel sex, vt aristolochia, cyperus, ru-
scus: alię decem, vt centauriū maius. Et, vt placet Theo-
phrastō, alię triginta annos durant, vt veratrum: alię
quadraginta, vt chameleo niger: & quędam centum, vt
elaterium. Et si vera narrat idem author, elaterium re-
pertum est ducentorum annorum, quod optimum erat
& pretiosum. Ideoque in genere vix statui potest, ad
quod vsque tempus vis medicamenti, præsertim pur-
gantis,

*De duratione
virtutis medi-
camentorum.*

gantis, perduret efficax, sed speciatim tantum de singulis, cum de his particulatim differetur in officina pharmacopolarum, ubi medicamentorum compositio fusissime declarabitur.

Hæc tamen regula generalis de his statui potest, si non perpetua, saltem in plerisque vera: ut quæ medicamenta rara tenuiq; substantia constant, quæq; plurima luxuriant humiditate, breviori tempore durant efficacia. Quæ vero crassa & solida, minusq; humida, longiore; quia vis eorum non ita facile exolvitur aut perit.

*Quando vis
medicamento-
rum præstan-
tior.*

*Quando re-
centia melio-
ra.*

Tertium superest inuestigandum, quo scilicet tempore vis medicamentorum purgantium sit melior; cum alia recentia sint meliora, quam vetera; alia contra; alia ætate media. Atque ut hæc dignotio certa sit, & electio optima fiat, desumi debet ex quibusdam saporum differentiis, & ex substantiæ varietate, quibus iudicamus, recentia quædam vetustis esse meliora, ut styptica, ut amara. Quæ cum propter insitam siccitatem mala sint, vetustate fiunt deteriora, quia siccitas in his tempore augetur. Recentia vero humiditatem obtinent, quæ in ipsis excessum tum caloris, tum siccitatis temperat.

Quæ etiam virtute imbecilla sunt, ut flores violarum, borraginis, hyacinthorum, buglossi, roris marini, vel quorum in superficie virtus est posita, ob idq; facile resolvable, propter substantiæ raritatem, ea recentia vetustis sunt meliora, ut flores pene omnes, quorum præsertim odor cito perit.

*Quando ve-
tusta meliora.*

Contra vero vetusta quædam recentibus meliora sunt; primum quidem acria, quæ tenuium sunt partium, quia igneus calor in superficie positus, à quo mordent & urunt, vetustate exspirat. Quæ vero acrimonia intus remanet, tempore mitescit ac frangitur, ut de euphorbio narrat Galenus *cap. 2. lib. 3. de comp. med. gen.*

De allio & cepa non est eadem ratio, quoniam acrimonia à calore est cum humiditate multa coniuncto, qua assumpta, redduntur acriora: proinde recentia sunt meliora.

Secundo, quæ validam habent à temperamento virtutem,

tutem, & difficile resolubilem, ob substantiæ densitatem, nec in superficie positam, sed intus reconditam, ea vetera recentibus sunt meliora: quæ enim est in his excrementitia humiditas, ac superflua, tempore absumitur, manente naturali, ob substantiæ densitatem.

Media vero ætate multa meliora sunt: Primo, dulcia; *Qua media ætate meliora.* Secundo, insipida: Tertio, salsa. Dulcia quidem, quia recens collecta ob humiditatem multam indigestam flatulenta sunt; vetustate vero amarescunt.

Insipida etiam recentia humore superfluo abundant, à quo flatulenta sunt & nauseabunda; antiqua vero examinata sunt.

Salsa denique nec valde recentia, nec vetusta debent esse: hæc enim propter auctam siccitatem & absumptam humiditatem propriam amara fiunt & acria, proinde deteriora; illa vero propter superfluam humiditatem ventriculum turbant ac subuertunt.

Antiqua autem & recentia pro cuiusque natura, non ex dierum, mensium, vel annorum pari numero sunt intelligenda: vnde vetustum ac recens in omnibus æque statui non potest, cum non eodem dierum numero omnia perdurent omnino, sed alia citius, alia tardius senescant. *Vetustum & recens non omnibus æquū.*

C A P. X X.

Quis medicamentorum purgantium ex loco sumatur delectus.

MEDICAMENTVM purgans benignum à malo secernitur loco; vel natali, in quo plantæ nascuntur & viuunt; vel alteri plantæ vicino aut remoto; vel soli propinquo, aut remoto magis, vel illi exposito, aut ob tenebrato. Neque enim parui est momenti, quo quæq; loco planta proueniat, cum ab eo vna cum alimento virtutem quoque alliciat, quam ipsa natura ipsi loco imperiuit. [Gal. cap. 1. lib. 3. de sympt. caus.] Arbor enim ex Perside non solum in Numidiam & Ægyptum translata, malignam qualitatem deponit, sed etiam apud nos aduecta salutaris est, & poma ferè esui gratissima & salubria.

*Cloacarū fœ-
tor ac putredo
plantas insa-
lubres reddit.*

Locus autem, in quo planta & medicamenta à plan-
tis desumpta proueniunt, vel est congestitiuus, & fimo,
cœno, tectisq; halitibus conspurcatus, vel liber ab o-
mnibus olidis inquinamentis, vel calidus aut frigidus,
humidus aut siccus.

*Hortorū sub-
urbanorum
insalubria ole-
ra.*

In loco libero, cloacarum sentinam & sordes non ad-
mittente, plantæ medicamentosæ, atque etiam alimen-
tates proprietatem acquirunt suo generi & propriæ na-
turæ debitam ac conuenientem, dum naturali sua facul-
tate attractrice humorem ex terra sibi familiarem attra-
hant, & in sui nutrimentum conuertunt; ut quæ dulci gau-
dent humore, dulcem; quæ amaro, amarum; quæ salso
& pitroso, salsum & nitrosum.

In loco vero non libero & coacto, ut sunt horti sub-ur-
bani, qui magis fimum, quam terram redolent, alioqui
melones, cucumeresq; alere minus idonei, non suo ge-
neri, vel naturæ debitam, sed rei admixtæ, ut fimi vel
alterius rei acquirunt proprietatem. Proinde melo-
nes, lactucæ, aliaque olera, quæ in eiusmodi locis pu-
tidis aluntur, insalubriores. Et omnia medicamen-
ta, quæ in loco libero nascuntur, meliora, & potius eli-
genda.

*Calida loco
calido nata,
qualia.*

Quæ vero immoderate calida sunt, in loco calidiore
nata, deteriora sunt; frigida, in frigidior. Loci enim ad
plantas similitudo qualitatem & malitiam intendit &
auget, dissimilitudo temperat ac reprimat. Vnde quæ hu-
mido abundant excrementitio, ut turpethum, hermoda-
ctili, polypodium, in loco humidior nata & educata,
quia propter humiditatem terræ siccitas & acrimonia
retunditur, ut ex pyrethro, hydropipere, & aliis quam
multis est notum.

Vicina autem & societas plantæ vnius ad alteram,
qualitatem aliquando meliorem, & sæpe deteriorem ef-
ficat: proinde nec est ad medicamentorum delectum
aspernanda.

Lupini enim vitem meliorem reddunt, quod racemos
ferat dulciores, si iuxta eam ferantur; raphanus her-
modactilos.

Epithymus ex thymo laudatur: improbat, qui col-
ligitur ex ocymo. Polypodium quernum optimum est:
quod

quod ex muris & parietibus vetustis colligi solet, damnatur.

Castia quoque arbor in agro sola, vel eiusdem arboris vnica filiqua melior. Contrarium vero de colocynthide verum esse superius, *cap. nempe 8. huius lib.* ostendimus. Quædam enim vicinia & numero meliora, alia deteriora fiunt.

A loco autem subsolari, seu soli, vel astris quibusdam magis propinquo aut remoto, quædam meliora existunt, aut deteriora. Sic senna orientalis, iris Illyrica & Florentiana, angelica Hispanica, thymus Creticus, bitumen Iudaicum, cuminum Æthiopicum, petroselinum Macedonicum, capillus Veneris Mompelliensis, sterchas Arabica, opium Thebaicum; amomum Scythicum, mastiche Chia; pruna Damascena; manna Calabriensis, rhabarbarum, hoc est, radix Barbaria, Arian-tia ex agro Narbonensi aduecta meliora, quam aliunde creduntur, ob terræ proprietatem, & causæ efficientis, nempe cœlestis, virtutem.

Verum à Solis & syderum aspectu, & à vicinia parum certa est indicatio, & maligni à benigno parum tutus delectus; quoniam vix scire possumus, quo loco quæque proueniant, vicina aliis necne: aut quæ astra benigna vel maligna quæque respiciant, estque fides penes eos, qui vel radices effodiunt, vel reliquas plantarum partes colligunt.

Et quemadmodum in quibusdam numerus vim immutat & qualitatem, vel intendit, vel remittit, vt pomum colocynthidos in planta vnicum ostendit; sic etiam magnitudo, aut paruitas: nam vis plantæ & terræ diffusa, multisque remissior est: coacta vero in plantam vnicam, aut vnicum fructum, valentior. Multi tamen fructus paruitate, vt cappares & Massilienses ficus; alii magnitudine, vt semen carthami & medullosa semina laudantur.

De delectu medicamentorum purgantium à facultatibus sumpto.

QUOMODO medicamenta purgantia seligi debeant, indicatione sumpta ab illorum substantia, temperamento proprio, qualitatibus secundis temperamentum sequentibus, à dispositione extrinsecus acquisita, ratione loci, temporis, numeri, magnitudinis & paruitatis, breuiter, perspicue tamen, ostensum est. Superest, ut eorundem delectum, qui à facultate purgatrice sumitur, paucis adhuc perstringamus. Ea autem licet iuuetur à primis & secundis qualitatibus, cœlestem tamen, ait Mesue, sortitur originem, & eam proprietatem habet specificam, qua medicamentum in ventriculo receptum, & à nostro calore sollicitatum, humorem sibi familiarem, ut alibi notauimus, ex venis & meatibus corporis sensum effugientibus, ad se, ac in aluum attrahit: tuncq; grauata natura & medicamenti & humoris attractione, viam utrique parat ad excretionem; aut vomitu per os, aut deiectione per inferiora. Vnde purgantium medicamentorum duo genera distinguuntur; vnum vomitorium seu eiectionarium; alterum deiectionarium: quæ distinctio ab excretionis seu vacuationis modo sumitur.

Est vero deiectionarium vomitorio per se optabilius, cum natura viam inferiorem expurgandis recrementis dicauerit; superiorem vero excipiendis alimentis. Vnde frequentius, dum sua sponte agit natura, nulla laceffita causis morbificis, per loca conferentia, inferiora nempe ducit, seu deiecit. Interdum tamen vi medicamenti per se vomitorii, aut humoris turgentis impetu proritata, medicamentum & humores simul foras per os excludit. Quo fit, ut eiectionaria deiectionariis aliquando potiora & utiliora, ut his accidit, quibus prima corporis, & maxime superioris ventriculi regio multa bile saturata est, quæ propter leuitatem & tractionis facilitatem facilius & citius per vomitum extruditur. Propterea his & gracilibus, qui ut plurimum biliosi sunt, Hippocrates imperat vomitum, præsertim æstate: *Graciles*, inquit *Aphor. 6. lib. 4.*

*πικρόχρολοι
ὥς ὡς quomodo
purgandi.*

lib. 4. & ad vomendum facilis, per superiora purgandi, cauendo hyemem. Et Aphor. 40. lib. 4. *Æstate superiores magis ventres, hyeme inferiores purgare decet.* Humor enim crassior & frigidior hyeme collectus per secessum facilius educitur. Vnde peritus Medicus aliquando deiectionis, & nonnunquam eiectionis vtitur, prout humoris turgentis conditio postulat, & ægri natura facile fert. *Nemo enim cogendus est vomere.* ait Galenus lib. 1. de loc. affect. *nisi sit ad vomendum procliuus. Et tabidi nunquam per vomitum purgandi. Nec qui pectus habent angustum.*

Quod si vomitus aliquando, quibus conuenit, impetrandus, per ea conciterur medicamenta, quæ sine molestia graui ventriculum subuertunt, minimeq; per elleborum album, Galeni iudicio, [*libro quos, quando, & quib. medicam.*] ne vas aliquod thoracis disrumpatur. Minus adhuc multo per stibium, quo vafri circulatores multos, & interdum seipsos interimunt, vt ex mirabili constat historia apud Cornelium Gemmam cap. 4. lib. 2. pag. 239. linea 14.

Idem delectus seruandus in cæteris purgantibus, vt benignioribus semper vtamur morbificis humoribus analogis: *Nam oportet biliosis dare cholagogum, ait Galen. pituitosis phlegmagogum, melancholicis melanagogum: aliter grauius peccatur.*

Sanguini autem per os, aut sedem purgando, nullum præscribitur medicamentum hamagogum, quia iugulare, non gando medicum purgare homines foret, ait Galenus cap. 6. lib. de purg. med. camentum nõ facul. Quod confirmat historia cuiusdam rustici Thraciæ Bitiniensis, qui herbam inuenit, quam si quis assumpserit, sanguinem primo, tum vitam emittebat. Multis itaque hoc pacto morientibus, cum hoc facinus diligentis inquisitione dignum arbitraretur magistratus, veneficum comprehendit, qui interrogatus, a quo tam deleterium edidicisset venenum: Respondit, a nullo didicisse; verum cum in suburbanum aliquando iecur suillum deferret, urgente ventre super herba quadam iecur deposuisse, quod aliquanto post, cum sustulisset, vidisse ex vniuerso iccore vniuersam saniem ad herbam confluere. Ex hoc coniectura facta corpori sanguinem ea detrahi posse, periculo mox in obuium quodam facto, vt verum

Qua vomitoria seligenda.

Sanguini purgandum. Historia notanda.

Herba sanguinem purgans.

comperit, quod fore iudicabat, ad malos vsus herbam deinceps transtulisse; se tamen alicui hanc herbam, quæ in illa regione erat plurima, monstrasse negavit. Hæc veneficus inter tormenta retulit, & vinctis oculis ad crucem ductus est, ne inter eundem herbam indicaret.

*Medicamenta
partibus affi-
cta.*

Relictis igitur medicamentis, quæ sanguinem ducunt, tanquam venenis, alia alijs humoribus analogæ non modo seligenda, sed etiam quæ partes quasdam affinitate respiciunt. Sic prudenter Medici præscribunt agaricum, stæchadem, betonicam ad capitis multos affectus; mannam & cassiam ad thoracis & renum morbos; Alcæon, myrobalanos, absinthium ad ventriculum purgandum & roborandum; Sennam, asplenium, seu scolopendrium ad lienem; Hermodactilos & chamæpytim ad articulos; Saluiam & rorem-marisnum ad neruos. Non ita tamen astricta sunt cuiuspiam parti hæc medicamenta simplicia, quin alijs quoque conueniant.

Et quemadmodum familiaritate quadam multa medicamina, siue simplicia, siue composita, peculiariter certam partem roborant: Sic nonnulla opposita ratione partes corporis quasdam destruunt, vel manifeste lædunt, vt lepus marinus pulmones, cantharides vesicam, cicuta cerebrum, vt superius notatum

est. [*Gal. cap. 1. lib. 1. compos. medic. per genera.*]

FINIS LIBRI PRIMI

INSTI.

INSTITVTIO- NVM PHARMA- CEVTICARVM

LIBER SECVNDVS;

In quod de medicamentorum præ-
paratione agitur.

C A P. I.

*Medicamentis omnibus, vt alimentis, aliquam
præparationem deberi.*

NON modo medicamen compositum, antequam ex multis arte & industria simul vnitis emergat, varia præparatione eget, sed etiam quod sua sponte & naturaliter tale est, ac simplex, ad vsus humanos vix refertur, apparatu quodam nõ immutatum. Alimenta etiam quibus vescimur, si assatione, aut elixatione, aut alia præparatione cõuenienti careant, belluarũ magis, quam hominũ videntur esse. Boum siquidem est & iumentorũ fœno vesci & cræo, naturæ solius opera paratis; quæq; simul & creat, & apparat maris insecta pisciculis, & piscibus pisciculos. At homini quasi ingrata tellus & male feriata, neq; vinum, neque panem porrigit, sed messoribus tantum post indefessos labores & expectationem longam, triticum pollicetur, quo solo multa cœli volatilia, quadrupedaq; nutriuntur optime: homo vero nequaquam, nisi ex eo aqua & fermento conficiat panem. *Homini enim non sufficit idem cibus ac potus, ait summus Dictator, lib. de veter. medicam. qui boui ac equo, & omnibus alijs, veluti*

sunt ex terra nascentia, fructus, herba, & scænum, ex quibus aluntur & viuunt. Nam differt corpus à corpore, natura à natura, alimentum ab alimento, inquit idem lib. de flatibus. Non enim omni animantium generi, eadem aut non conferunt, aut commoda sunt, sed sunt alia aliis magis conuenientia.

Medici panificium docuerunt.

Quæ vero nunc inuenta sunt edulia, multa arte sunt à Medicis excogitata, qui ex tritico cortice purgato, molito, cribrato, subacto & cocto panem conficere docuerunt.

Si igitur esculenta, potulentaq; hominis temperamento familiaria, præparatione quadam, ut assumantur, egent: multo magis medicamenta simplicia. De compositis enim dubium non est, cum talia esse non queant, nisi arte prius & præparatione multa condita fuerint ac concinnata.

Inter autem simplicia, quod catharticum appellatur, naturæ nostræ qualitatem aduersam habet, ac pene deleteriam [*Actuar. cap. 7. lib 3.*] qua ratione tale est, & vincere, non vinci natum, habetq; medicamentum omne purgans quidpiam ipsi ventriculo, & præcipue stomacho infensum & ingratum. Proinde ut noxia vis ab eo remoueatur, aut gratia quædam ipsi concilietur, præparatione & correctione, priusquam exhibeatur, eget, ut eius actio sit melior, & ægro ipsi minus molesta. Nihil enim à natura gignitur, quod in hominis mensam trahi debeat citra quandam præparationem.

Præparantur autem medicamenta, ut vsui & compositioni reddantur commodiora: Ea enim vel gratio-
ra, vel validiora, vel salubriora, vel magis miscibilia, ut loquitur Syluius, efficit præparatio. Sic utimur radicibus & foliis lotis & coctis, non crudis; ut etiam pulueribus, infusionibus, succis, aquis stillatitiis, liquoribus, decoctis, non plantis integris. Sic medicamenti facultatem vnâ noxiâ tollimus, ut cum viperæ virgis cæcæ, ac capite & cauda abscissis, minus venenatæ redduntur; vel desideratam detegimus, ut cum sanguis hirci ad comminuendum calculum redditur efficacior, si prius saxifragis & lithospermo educatus fuerit; vel nouam acquirimus, ut cum capram aut asinam scammonio, esula,

esula, aut aliis purgantibus herbis alimus, vt lac purgatorium facultatem nanciscatur.

C A P. II.

De preparationum differentiis.

OMNIS medicamentorum præparatio generaliter *Preparationes* fit tribus modis, additione, detractiōe, & immu- *tantum tres* tatione. Additione præparatur agaricus cum zinzibere *generales,* & vino: coriandrum cum aceto: caro viperarum præmis-
sis flagris cum pane & aniso. Detractione præparantur cantharides abscissis pedibus & alis: hordeum detractis glumis & cortice: amygdalæ dum mundantur: radices dum lauantur, purgantur, & illarum meditullia nerua eximuntur. Immutatione, cum artificiosa quadam industria ipsum medicamentum sic paratur, vt vis eius noxia ab eo remoueatur, vel melius ipsum aut ad vtendum, aut ad componendum efficiatur. Indiget vero sæpe artificiosa ista præparatio aliis duobus modis, adiectione scilicet eorum, quæ prosunt, & eorum detractiōe, quæ obsunt. Sic additur castoreum & crocus opio, vt illius malefica vis emendetur: sic cyaneus lapis vritur, vt illius pereat purgatoria facultas, antequam abeat in confectionem Kermeticam.

Præparationis autem medicamentorum artificiosæ *Quatuor præ-* quatuor modi magis particulares à Mesue traduntur, co- *parationes se-* cundum Me-
sue nimirum, lotio, infusio & tritura; præter quos alij *suem.* plures traduntur à Medicis recentioribus, qui Pharmaco-
pœam excoluerunt, vt lotio, purgatio, infusio, humectatio, maceratio, dissolutio, clarificatio, emollitio, colatio, extractio, solutio, digestio, fermentatio, tritura, puluerisatio, confricatio, rasio, limatura, fissio, coctio, calefactio, vstio, frixio, assatio, liquatio, putrefactio, insolatio, extinctio, refrigeratio, despumatio, exsiccatio, induratio, destillatio, digestio, mixtio, fattura, extractio, conseruatio, duratio. Generaliter tamen humectatio, maceratio, dissolutio, emollitio, & quæ aqua vel humido quodam emolliuntur, sub infusione solent comprehendi; puluerisatio, rasio, & quæ attritu læuigantur, sub tritura; calefactio, vstio, frixio, & quæ igne aut ca-

lore parantur, sub coctione: sicque infiniti pene præparationum modi ad aliquot summa genera facilius reducuntur.

*Cohobatio
quid.*

Spagyricis frequentes sunt isti præparationum modi, calcinatio, digestio, fermentatio, destillatio, circulatio, sublimatio, fixatio. Ad destillationem pertinent exaltatio, exhalatio, circulatio, cohobatio, rectificatio. Cohobationem vocant destillationem iteratam, qua liquor destillatus denuo affunditur ad suum caput mortuum, & rursus destillatur.

*Qua potissimè
medicamenta
probanda.*

*Pharmacopœ-
sæ Medici ma-
nus.*

*Chymica re-
media non ne-
gligenda.*

*Qui debeant
uti chymicis
remediis.*

Lotio.

Infusio.

Trituratio.

Verum relictis præparationibus chymicis, quas sæpe præstat scire, quam experiri, medicamentorum solitos apparatus & principum Medicorum salutaria remedia persequamur, quibus secure, ac sine metu periculi, quicquid ad morborum depulsionem & sanitatis tutelam uti possit: cuiusmodi sunt ea quæ à Pharmacopœis quotidie palam ac coram omnium oculis parantur: atque vel in rem præsentem, vel ad multum tempus in officinis cōseruantur. Ex his enim pro rei exigentis necessitate, modo hæc, modo illa seligit Medicus; & quantum & quale huic vel illi morbo conueniat abigendo, præscribit. Non vero parat, neq; præbet, sed fidus Pharmacopœus, qui propterea Medici manus vocatur. Sic enim tutius est sanitatem & vitam duobus committere, quam vni, qui dum solus medicamenta præscribit, parat & præbet, ut ius habet vitæ & necis, sic impune sæpè occidit. Quod cum sit impium, instituendus est Pharmacopœus, qui solito more medicamina paret, & ad futuros vsus conseruet.

Nolo tamen omnia Chymicorum remedia à Pharmacopolio ablegare: multa enim sunt eximie virtutis ad plures affectus contumaces soluēdos, sed quibus docti tantum debeant uti non ignari circulatores & agyræ vafri, qui vix norunt antimonium calcinare & vitratum efficere, quin Galeno & Gebro doctiores se profiteantur.

Ad rem igitur reuersus, varias esse dico medicamentorum præparationes; quas ut ordine persequar, initium sumam a lotionibus: mox de his asturus, quæ interdum cum aqua etiam simpliciter fiunt, sæpe cum medicamentaria, vel alio succo aut liquore: Tum eos apparatus ostēdam, qui ictu, aut attritu & confricatione perficiuntur. Quar-

to, quos calor absoluit, explicabo. quibuseos adiuciam, *Cottio.*
qui mixto modo peraguntur.

C A P. III

De lotionē.

LOTIO medicamentorum vltimus est præparatio. *Primus præpa-*
nis modus Syluio, quibusdam medius; nobis vero *rationis mo-*
primus quod plura medicamenta priusquam vsui nostro *dur, & cur.*
inferuiant, ante omnem præparationem debeant primo
lauari, licet quædam non nisi vsta, aut trita, vel pinsita
abluantur.

Est autem lotio medicamentorum duplex, vna super- *Lotio duplex.*
ficiaria tantum, quæ sordes in superficie radicibus herba-
rum & aliorum medicamentorum simplicium inhæren-
tes detrahit: Estque communis etiam cæteris rebus, quæ
luto, aut aliis inquinamentis conspurcatæ abluuntur.
Altera vero magis intima quæ scilicet fit foris & intro, &
per totam rei abluendæ substantiam; Fitque ea medica- *Lotio quid.*
mètorum præparatio in aqua vel alio liquore ad noxiam
quandam qualitatem remouendam, vel vtilem aliquam
introducendam, prout morbus, vel ægri natura, vel occa-
sio postulat.

Res autem abluenda vel dura est, solida, & lapidosa,
qualis est testarum, ossium, lapidum, succorum concre-
torum, lacrymarum siccarum, & metallorum; vel per se
liquida, vt terebinthina, vt oleum; aut facile liquabilis,
vt cera, pix, resina, butyrum; aut dissolubilis, vt calx, bo-
lus armena, lythargirium.

Quæ dura sunt & solida, ante lotionem tenuissime pul-
uerisanda sunt; aut vrenda, deinde terenda, si citra v-
stionem teri non queant, vt ebur, aut cornu: sicque hu-
mor aut liquor partem quamlibet attingit, abluit &
purgat.

Quæ facile liquantur, vt cera, prius calfacienda sunt,
vt liquata facilius cedant, & permeabilia fiant. Si per se
prompte dissoluuntur, aqua vel succo quodam perfun-
denda sunt, deinde lauanda. Si per se liquida sunt, talia
sunt abluenda, qualia ipsa sunt.

Liquor autem, in quo fit lotio, aut aqua pura est, vt *In quibus li-*
ton-

*quoribus fiat
lotio.*

fontana vel pluuiialis; aut medicamentosa, qualis sulphurea, marina, bituminosa; vel alius humor, vt lac, vinum, acetum, succus plantarum, aquæ stillatitiæ. & decocta simplicium medicaminum. Est vero lotio vel multa & fortis, vel pauca & leuis, vel mediocris. Res enim, quæ lauantur ad fordium detractionem, vel fortiter vel leuiter abluī postulant, toties aqua mutata, donec pura remaneat, & omnis impuritas fuerit segregata & eiecta.

Imbutio quid.

Quæ vero medicamentoso liquore lauantur, ea in ipso per noctem aut horas aliquot residere debent, vt ex liquore maiorem vim attrahant, aut malignam à se qualitatem magis abiiciant. Abusue tamen lotio dicitur Syluio, cum sit potius infusio, aut maceratio. vel, vt ipse loquitur, imbutio. Liquor enim medicamento facultates vel non, vel raro adfert, sæpius aufert, vt in infuso rheo videmus, cuius vis purgatrix in succo, aut liquore remanet.

*Quid efficiat
ablutio.*

*Aloe cur ab-
luatur.*

Medicamenta autem non tam lauantur, vt eorum facultas aboleatur, quam vt augeatur. Sic aloë lauatur, Mesuei iudicio, cum aqua specierum aromaticarum, vt magis roboret; & aliquando cum decocto purgante, vt alium magis subducatur. Non tamen semper lauatur, vt eius purgatrix facultas intendatur, sed calor illius obtundatur, vt cum aqua endiuivæ, vel cichorij, aut simili abluatur, ne iecur illius usu nimium exæstuat; frequentius autem nutritur, quam lauatur.

Itaque lotio medicamentis vel adfert, vel aufert, efficitque non modo, vt sordes detergeantur, sed vt acrimonia quorundam hebescat, malignitas pereat, violentia obtundatur, & felicius assumantur, vel admoveantur.

*Metallica vt
abluenda.*

Metallica vt commode lauentur, debent tenuissime leuigari, deinde in aquam puram, aut aliam medicamentosam immissa, totū diem in feruido sole rudicula commoueri, & per noctem residere: Mane vero aqua effunditur, & alia denuo affunditur, atq; simul omnia, vt prius agitantur, donec aqua tandē effusa pura remaneat ac limpida: hocq; pacto mordacitatem & acrimoniam, si quæ sit, deponunt. Pompholix enim sic lota, mordacitatis omnis est expers, atque ob id ea vtimur ad tenues & acres fluxiones oculorū, ait Gal. cap. 2. lib. 4. de comp. med. local.

Tutia lotio.

Idem

Idem sentiendum de calcitide, misy & pluribus aliis metallis, quæ vsta & lota acredinem multum remittunt, vt pluribus docet idem 4. compos. med. gener. cap. 2.

Veteres cadmiam vstam lacte asinino mitigabant: Secundo & tertio vrebant & extinguebant, tum in mortario diutissime aqua affusa ducebant, siccata rursus bis aut ter in mortario cum aqua ducebant: Tandem siccabant, & ad vlcera oculorum siccanda, & arcendas fluxiones seruabant.

*Cadmia lotio
& preparatio.
Vlceribus oculorum cadmia lota conuenientissima.*

Cerusa sæpe in lacte lauatur, nonnunquam in aqua pluuiæ; & aliquando in stilatitia pro vario Medici scopo.

Cerusa lotio.

Vulgus Pharmacopœorum chalybis scobem in aceto lauat, Arabum consilio, deinde siccatur in latere calido, vel feruente sole; siccam rursus ex aceto terit, siccatur vt ante: idque septies repetit. Iste tamen apparatus simplex non est lotio, sed multiplex præparationis modus. Laboriosius adhuc à Chymicis præparatur limatura ferri, quo suum Crocum martis efficiunt, de quo libr. 3. offic. pharmac. differimus.

Chalybis lotio vulgaris.

Plumbum dicitur abluui, quando aqua pluuiæ in mortario plumbeo tamdiu pistillo plumbeo agitur, ac ducitur, donec aqua instar limi cuiusdam nigricantis crassescat: Tunc liuescens ille liquor colatur, exsiccat, in pastillos formatur, & seruatur.

Plumbi lotio.

Adipes, & medullæ liquantur, deinde percolantur, vt eximantur fibræ, venulæ, & membranæ: Tum in aqua succussantur, quæ postea effunditur, & rursus alia affunditur, donec pura remaneat.

Adipum & medullarum ablatio.

Iecoris lupi præparatio, illius lotio est & exsiccatio: Lauatur vino odorato simplici; sæpe & eo, in quo absinthium fuerit incoctum. Probe lotum exsiccat in clibano, deinde cum absinthio sicco aut menta reconditur in loco sicco.

Iecoris lupi preparatio.

A quibusdam commendatur ad hepatis atoniam & imbecillitatem, illius tamen saporis & odoris insuauitas officit, & apud me vix commendatur, sed omnino reiicitur.

Eodem modo lauatur & seruatur intestinum lupi, sed in aere tantum aquilonio exsiccat. Laudatur à quibusdam proprietate speciali ad colicum dolorem, vt notaui-
mus supra.

Intestini lupi preparatio.

Oleum,

Olei lotio.

Oleum, dum in aqua lauatur, non est multum verberandum, ne aquæ adeo misceatur, ut post ablutionem vix possit ab aqua separari, sed ita, ut paulisper quiescere siueris, facile queas innatans detrahere, ait Galenus *cap. 15. lib. 2. simpl.*

Resinarum & picis lotio.

Resinæ, cera, pix liquantur primum ad ignem, deinde in aquam puram fontis demerguntur, ubi permouentur & expurgantur, ex Gal. *cap. 14. libr. 1. comp. med. gener. cap. 58. lib. 9. de simpl. med. fac. cap. 3 lib. 6. Meth.*

Calcis ablutio.

Calx quoque, licet vehementer vrat, abluta tamen bis, terque, mordacitatis est expers, & neruo puncto exquisitissimo sensu prædito salubriter admonetur. Melius nonnulli septies vel etiam pluries aqua noua abluunt, & postea cogunt in offas, quæ siccantur & seruantur.

Minutius autem singulas cuiusque medicamenti præparationes inuestigare superfluum, ac lectori onerosum videretur; tum quia de his iam fulissime Syluius egit: tum quia in officina nostra multas multorum medicamentorum lotiones, aliasque præparationes adiunximus, quæ compositiones in illa descriptas ingrediuntur.

C A P. I V.

De purgatione medicamentorum.

LO T I O N E quidem sordes permixtæ medicamentis eluuntur, sed pars illorum inutilis, aut superflua, vel noxia non repurgatur. Millies enim elotum hordeum vix decorticatur; neque alia semina à suis glumis & inuolucris, nec fructus à cute ac corticibus, aut nuges à putaminibus, neque adipēs à suis membranis sola lotura repurgantur. Proinde cremor hordei, iussu Hippocratis, ab eo ipso prius mundato, seu cortice purgato elicitur. Et prudenter artis Pharmaceuticæ procures semina quatuor frigida maiora in Catholici descriptione à suis squamis polienda esse statuunt.

Radicum purgatio.

In vniuersum omnia pene medicamenta plus minus repurgantur detractione, quæ non tam lotionē sit, quam sectione, rasione, fractione, aut alia quadam artificiosa manus industria. Sic radicum cortex exterior abraditur, aut capillamenta præscinduntur, aut medullium eximitur. Aliquando tamen medicamenta non quidē à cortice

vice purgantur, sed cortex ab illorum partibus singulis tanquam superfluis vel inutilibus. Ex cynamomo enim sola cortex multum expetitur, ex zinzibere radix, ex santalis, lignum; ex cannis, medulla, ex capillaribus folia, ex rosis flores, ex pipere semen. Reliquæ partes fere inutiles cum sint, repurgantur, vel minus expetuntur.

Eam ob rationem medulla fistularis seernitur è canna & seminibus, passulæ purgantur ab acinis, dactyli à nucleis, ex rosis eicitur lanugo, ex colocynthide semen, ex multis seminibus cortex, ex multis fructibus nihil. Cortex namque citri, seu mali medici succus, semen, odor, omnia utilia.

Nuces & amygdalæ cum triplici induantur inuolucro, ter debent repurgari. Primum siquidem corium aliis crassius eximitur, dein nucamentum confringitur, tum quod proxime nucleum, tanquam amnios foetum inuoluit, se- iungitur.

Debent vero in aqua calente macerari, & digitorum contrectatu confricari, vt facilius repurgentur: hordeum tamen vix exiit post macerationem, nisi multo pistilli attritu varie ductum fuerit ac commotum.

Adipes vt purgentur à membranis, frustratim solent diuidi, & cultello aut digitis separari. Nonnunquam igne liquantur, & per lintecum traiciuntur, sic enim pinguedo sola facile transmittitur, remanentibus in linteo pelliculis & membranis.

Metalla solent repurgari attritu, fusione, & aliis preparationibus, de quibus postea fusius agemus. Quibusdam vero maior purgatio debetur, aliis minima, quibus scilicet rei inutilis est perpusilla portio.

C A P . V .

De infusione.

IN FUSIO est preparatio medicamentorum, qua in humore aliquo nostra intentioni conueniente, medicamenta minutim incisa, aut trita infunduntur; idque per horam tantum, aut plures, vel dies, vel etiam hebdomadas, pro varia medicamenti natura, & Medicorum scopis. Quæ enim duram habent substantiam,

Malum Medicum.

Nucum & amygdalarum preparatio.

Adipum purgatio.

Metallorum purgatio.

Infusio quid.

tiam, compactam, & qualitatem firmiter substantiæ in-
hærentem, diutius terenda & infundenda sunt: Quæ ra-
ram & imbecillem, minus.

*Infusionis v-
sus.*

Infusionis autem tres potissima vsus traduntur; vt
malefica vis medicamentorum emendetur, aut penitus
absumarur; vt bona melior reddatur; vel vt eorum quali-
tas in humorem aut succum vtendum transferatur.

*Turpethi pra-
paratio.*

*Mezerei &
laureola appa-
ratus.*

*Quinq; radicū
aperientium
preparatio.*

*Vrtica semen
quibus conue-
niat.*

*Catharticoꝝ
infusio.*

Infunditur turpethum in lacte recens mulcto, deinde
siccatur, vt minus ventrem, dum assumitur, torminibus
exerceat. Mezereon & laureola, quibus conueniunt, an-
tequam dentur, in vino albo solent infundi, dein siccari,
vt eorum vis nimis effrena magis hebescat.

Radices quinque aperientes in aceto sæpe maceran-
tur, vt viscidam pituitam magis incidant, & viam excer-
nendo lotio dicatam citius diducant. Semen vrticæ in-
fufum in decocto tragacanthi, & assumptum ad vitia
thoracis (tussiculosis enim & asthmaticis prodest) gut-
tur, & alias partes, quas permeat, vrere definit.

Maxime vero purgantia medicamenta & aromata in-
funduntur in vino aut aqua simplici, vel in decocto con-
ueniente, aut aqua stillatitia, vel succo ex plantis extra-
cto, pro variis Medicorum scopis, vt qualitates proprias
amittant, & in succum aut liquorem transmittant. Sic
rheum, agaricus, & radix Mechoacana solent infundi,
non modo, vt illorum virtus in liquorem idoneum ab-
eat, sed vt melior reddatur.

*Vinum hypo-
craticum.*

Ex vino simplici componitur hypocraticum, relictis
in illo per infusionem cynamomi viribus, ac dissoluto sa-
charo. Sæpe tamen caute aliquid ex zinzibere permisce-
tur à Pharmacopolis. vt bibulorū palato magis arrideat.

*Gummorū
infusio.*

Infunduntur in aceto, & interdum in vino gummi, am-
moniacum, galbanum, opoponax, & sagapenum, ante-
quam vel accedant ad mixturam emplastri de mucagini-
bus, vel dissoluantur ad alios vsus.

*Florum infu-
sio.*

Flores nymphæ, rosarum, & violarum infunduntur
in aqua simplici calente, vt inde colatura facta, &
addito saccharo, syrupi coquendo
conficiantur.

*De humectatione, aliisque infusionum
differentiis.*

AD infusionem reduci solent humectatio, maceratio, infectio, seu tinctura: Ad humectationem immersio, & irrigatio, seu inspersio. His enim modis humescunt medicamenta aceto, lacte, aut aqua, vel alio humore insuccata, ut commodius & felicius in compositionem & usum veniant.

Vtilis est humectatio ad exotica medicamenta, quæ ad nos è longioribus plagis aduecta, sicciora sunt, & minus succulenta: Proinde nativam humiditatem resarcimus, vel fouemus immersione leui, vel irrigatione: Sæpe etiam sola repositione & asservatione in vdo loco, ut cum cassia in cella vinaria asservatur, vel theriaca in pyxide plumbea reponitur, ne vis illorum tam cito exhalet.

*Quæ medica-
mēta egeant
humectatione.*

Aromata etiam multa, ut caryophilli, ambra, moschus solent humectari, si terenda sint, ne subtiliores partes ac magis odoratæ dissipentur.

*Aromatum
humectatio.*

Vtilissima vero est humectatio ad condiendos fructus, atque à corticibus repurgandos. Amygdalæ enim siccæ, ut facile exuantur, aqua tepente prius humectandæ sunt. Et nuclei pinei, & nuces virides, ante condituram pluries in aqua sunt infundendi, humectandi & macerandi, ut illorum acrimonia & amaritudo retundatur. Mitescunt enim omnia, quæ insignem habent qualitatem, si in aquam, aut alium liquorem sæpe immergantur.

Caphura, colocynthis, euphorbium, & alia pleraque pulueranda, ante trituram pauco oleo amygdalino aut alio humectantur, ut comminuantur facilius, & eorum vis difficilius expiret.

Ad humectationem reducitur irrigatio, quæ velut parua quædam humectatio est. Quæ enim improbantur, ut sicciora, leui aspergine humescunt, & vsui sunt aptiora.

De nutritione.

VIx probabili ratione medicamenta dicuntur nutrirī, nisi quatenus mutua appositione duorum vel trium, aut plurium medicamentum aliquod accretionem capessit, quam vulgus Pharmacopœorum nutritionem vocitat. Fortassis etiam id nominis inditum est, quia medicamento miscendi, vt nutrimenti nutriendi fieri debeat alteratio.

Nutritio humectationi affinis.

Est autem nutritio humectationi non multum dissimilis: In vtraque enim humor aliquis, aut succus necessario permiscetur, sed qui copiosus est in humectatione, in nutritione paucus, in qua nō affatim, vt in illa, sed paulatim ac subinde affunditur. Nam quod semel humore pauco irrigatum est, illico siccat Sole, aut igne, dein adhuc humectatur, atque ter, quater, aut quinque iterum irrigatur. Quemadmodum Sarcocolla lacte mulieris, aut asinæ nutritur, sed paucus: copiosiore enim lactis copia macerata liquatur, accescitque lac ante sarcocollæ deficcationem.

Sarcocollæ nutritio.

Spagyrici solent metallica humore cognato certo modo apparato nutrire, vt facilius liquecant, aut diluantur, vel succo velut nutrita & aucta tumescant.

Vnguentū crudum quibus constat.

Ad confectionem vnguenti crudi, seu de lithargyro, quod paratur ex parte vna lithargyri, quatuor olei, & acetī quinque, tam diu terendo nutritur his succis lithargyrus, vt in vnguenti consistentiam absque ignis ope, & ceræ mixtura cecat.

Myrobalanorum nutritio.

Radices multæ nonnunquam vino, interdum aceto irrigantur, vt turgeant, quemadmodum & myrobalani lacte nutriuntur aliquando, vel alio liquore, pro vario Medicorum proposito.

Aloe nonnunquam nutritur decocto aromatico, aut alio liquore idoneo pro Medici scopo: Sæpiissime vero succis herbarum, foliorum & florum, vt rosarum vel rubrarum ad robur, vel pallidarum ad purgatricem eius vim augendam: aliquando in succo endiuivæ ad calorem ipsius mitigandum. Dissoluitur autem primum in succorum ipsorum aliquo, deinde exsiccat: teritur rursus,

sus, eademque succi eiusdem portione diluitur, agitur, nutritur, & denuo exsiccat, atque hoc toties iteratur, donec succi aut liquoris expetitam quantitatem aloe ebiberit.

C A P. V I I I.

De maceratione, infectione & digestionē.

MA CERATIO humectationi tam finitima est, ut pro vno eodemque præparationis modo vsurpentur. Ad eisdem enim vsus, & eodem artificio medicamenta infunduntur, humectantur, & macerantur: longiori tamen spatio temporis est opus ad macerationem; flores enim populi & semen abietis, Galeni consilio, *cap. 24 lib. 2. de sanit. tuend.* macerantur oleo, sæpe tres, aut quatuor, vel plures etiam menses: postea oleum exprimitur, ad omnem lassitudinem soluendam aptissimum.

Oleum acopum.

Zinziber, radices duriores, amygdalæ virides & durifructus ante condituram tanto tempore macerantur, donec mollescant, vel inutilem aut ingratam qualitatem amittant.

In syrupo de papauero simplici macerantur capita papaueris in aqua diem integrum aut alterum, & sæpe tri-
duum, donec tenerescant, & illorum qualitas ad aquam transmittatur.

Syrupus de papauere.

Lignum pali sancti, & illa radix peregrina, quam Orientales Indi Lampatan vocant, suas qualitates vix suggerunt, nisi longa maceratione prius maduerint ante concoctionem.

*Guaiacum.
Radix China.*

Idem fit in cæteris lignis & radicibus, quæ diutissime macerantur in apto liquore, ut vires eorum, qualescunque sint, in decoctum aut aquam transmittantur.

Dactyli tres dies integros aceto macerantur, Mesuei decreto, antequam ad Diaphoenici mixturam trahantur. Macerantur quoque tamarindi & myrobalani in sero lactis capræ, aut aqua, vel succo conueniente, ne lædant stomachum, ait Mesue, & nocumentum emendetur.

Affinis quoque est infusioni, humectationi, & macerationi tinctura seu infectio: quæ enim inficiuntur, de-

Infectio seu tinctura.

bent in succum quendam immergi. Non tamen semper medicamentum immergitur, ut colorem solum acquirat, sed etiam qualitatem præstatiorem, ut cum sericum crudum succo cocci baphicæ tingitur, antequam confectionem Alkermes ingrediatur, ut vim magis cardiacam nanciscatur, coloremque magis rubellum, imo totum ipsum quod habet laudabile, ab eo succo mutuatur.

Digestio.

Ad macerationem adhuc digestio reduci potest, per quam res digerenda vase, tanquam ventriculo includitur, & maceratur, eiusque pars minus & tractabilis, & mitis edomatur digerendo, & mitior euadit, atque operibus aptior, superaddito vino, vel aceto, vel oleo, aut succo conueniente. Latius tamen patet Chymicis digestio, sub qua rectificationem, insolationem, & nutritionem aliquando complectuntur.

C A P. I X.

De tritura.

CUM medicamenta per se dura & solida assumi, vel cōuenienter adhiberi non queant, à Pharmacopœis tanta industria solent præparari & immutari, ut eorum usus sit postea facilis & salutaris. Ea enim ipsa percussu vel friatu comminuunt, & in puluerem reducunt, aut tenuiorem, aut crassiorem, pro vario Medicorum proposito.

Tres scopi triturationis.

Sunt autem tres præcipui terendorum medicamentorum scopi, ut aliis nempe medicamentis exacte commisceantur, vel ut ipsis noua facultas conquiratur, vel ut malefica corrigatur.

Terendi modus varius.

Modus vero terendi plurimum varius; multa namque in mortario lapideo, ut marmoreo; alia metallico, ut ferreo, æneo, plumbeo, & aliquando vitreo: alia in ligneo, ut buxæo, cum pistillo, simili fere materia concinnato, teruntur. Pistillus siquidem ferreus mortario ferreo aptior est, ligneus ligneo, plumbeus plumbeo, vitreus vitreo.

Nonnulla minime possunt ita exacte puluerari percussu, atque friatu, qui fit super lapidem planum, ac marmoreum, seu porphyrium, cui pistilli loco apponitur parua mola marmorea, quæ manu concepta, hac illac

circumducitur, ut nihil intactum ex medicamento terendo relinquatur. Hocque modo gemmæ, & lapides pretiosi solent læuigari, donec amplius nulla digitis inæqualitas percipiatur. Sic læuigarum tum puluerem vulgus porphyratum vocitat; quo modo solent ea medicamenta attenuari, quæ vel tabellas cardiales, vel vnguenta ophthalmica ingrediuntur.

Gemmarum tritura.

Quædam molis versatilibus colliduntur seu moluntur, perinde ac triticum aut hordeum in pistrino. Sic enim magna seminum duriorum quantitas facile & paucotempore colliditur, & in pollinem abit.

Pauca autem debet esse tusio eorum medicamentorum, quæ ad coctionem tantum apparamus, atque eorum, quæ raram habent texturam, & virtutem facile dissipabilem, quæ nimirum multa tritura exoluuntur prompte, cuiusmodi sunt flores pene omnes.

Quæ paucam trituram desiderant.

Multam vero trituram patiuntur medicamenta dura, crassa, solida, neruosa, & fractu contumacia, quæque maligna qualitate participant, ut colocynthis, quæ cum leuiter trita sumitur, eius portio crassior gyris intestinorum inhærens, partem eam exulcerat, ac dysenteriam monet.

Quæ multam trituram desiderant.

Quæ mediocri substantia constant, ut aromata multa, moderate terenda sunt, ne tenuior eorum portio ac magis odorata exhalet, atque dissipetur. Si quando tamen ad electuarij alicuius confectionem trahenda sint, tunc tenuissime læuiganda.

Quæ moderatam.

Quæ partes remotissimas petere volumus, in pollinem reducenda: si eadem in ventriculo, intestinis, & primis venis diutius immorari, nec prompte vasorum ora subire cupimus, crassiuscule pulueranda, modo nulla sint prædita maligna qualitate. Nonnulla quoque leuissime terantur, ut citius id actu sint, quod potestate esse dicuntur, hoc est, ut celerius suas vires exerant.

Quæ tenuissime læuiganda.

Radices & herbæ nunc teruntur virides, nunc siccæ, nunc crudæ, nunc coctæ in varios usus. Semper vero mediocriter teruntur, dum concoqui debent. Maior tamen tritura radicibus, quam foliis semper debetur, fructibus minor, seminibus mediocri. Medio siquidem modo inter herbas & radices semina teri desiderant.

*Colocynthis,
caphura & se-
ricum quomo-
do facile te-
renda.*

Porto multa vix possunt sola in puluerem reduci, nisi quid admisceatur, vt pomum colocynthidos, sericum crudum, caphura, & alia multa quæ terendo lateſcunt, si quid ex oleaginosiſ non ſuperaddatur. Nonnunquam vino quædam irrorantur, vt etiam aquæ tantillo, tum vt commodius teri poſſint, ac puluerari, tum vt felicius intentioni noſtræ inſeruiant.

Partes animalium duriores, vt oſſa, cornua, & ungues: ſi aſſatione, vel uſtione, vel alio modo torrida ſint, puluerantur facilius.

*Male ſericum
aduritur, vt
pulueretur.*

Sunt qui ſericum crudum, lanam & pilos animalium ante trituram adurant, ſed vires amittunt priores, & nouas conquirunt. Proinde minutim præſtat eadem ſecare, deinde valenter terere, & in puluerem minutulum reducere.

*Quæ piſtillo
vix queunt
puluerari.*

Semina quædam oleoſa, vt quatuor frigida maiora, quia ſub ictu piſtilli percutientis lateſcunt, ac pingueſcunt, minutim crebro cultelli verberatu inciduntur, corrice tamen ante ſpoliata.

Multa gummi, lacrymarum, & ſuccorum genera fibroſa, & velut coriacea, ac fractu & ſolutu contumaciſſima, atque per ſe ſicca minus, quam vt ſola puluerari queant, minutim inciduntur, dein cum aliis ſiccioribus teruntur. Tragacanthum, maſtiche, gummi Arabicum, thus, ſarcocolla, & ſucci, qui lentum retinent humorem, non facile tundendo puluerantur, niſi piſtillus velut friando per fundum ad latera mortarij ducatur, & in quibuſdam prius affuſis aliquot aquæ guttis.

*Quæ facile ac
cito læui-
gantur.*

Quædam adeo ſunt friabilia, vt etiam digitis ſummis attrita cito læuigentur, vt amylum, agaricus albiſſimus, & multæ terrarum ſpecies. Alia & valide & diutiſſime contundenda ac terenda, antequam in uſum veniant, quæ ſcilicet craſſam, duram, ac compactam habent ſubſtantiam & virtutem profundam, ac validam, & ægre vaneſcentem, vt metallica, ligna, oſſa, cornua: hæc enim omnia tundendo vix puluerantur.

In genere autem quæcunque validam concoctionem poſtulant, eadem & maiorem trituram: & quæ minus aut mediocriter coquenda, minus quoque vel medio-
criter terenda.

Debet vero inter terendum corio quodam aut charta mortarium operiri, ne dum aromata aut gemmæ teruntur, pars subtilior exhalet, aut fragmenta foras euolent & pereant: vel dum euphorbium & veratrum puluerantur, tenue pollen nares aromatarij moleste feriat, & sternutationem moueat importunam.

Is vero seruandus est ordo, inquit Syluius, in medicamentis puluerandis, vt primum iniiciantur in mortarium crassa, dura, lenta, deinde minus solida, tandem quæ pistillo minus reluctantur.

Plumbum sic ex Fernelio *cap. 16. lib. 6. method.* pulueratur. In laminas tenellas primum ducitur, quæ minutissime concisæ, aceto quam acerrimo immerguntur, maccanturque triduo, permutato quotidie, si videtur, aceto, postea exemptæ, & igni siccatae citra vstionem, in mortario laboriose teruntur, sic tandem in tenuissimum puluerem rediguntur, cuius vis eximia est ad maligna vlcera blande corrigenda, expurganda, & ad cicatricem perducenda.

Puluis plumbi.

C A P. X.

De variis triturae speciebus.

VT multiplex est materia terenda, sic multiplex ac varius terendi modus, nō solum enim medicamenta comminuuntur terendo, molendo, ducendo & friando, sed etiam atterendo, confricando, secando, frangendo, radendo, limando: hinc triturae multæ species constituuntur, quæ pistillo quidem & mortario minime peraguntur, sed aliis instrumentis, vt cote, malleo, secura, scalpro, lima: vnde attritio, confricatio, sectio, fractio, ratio, limatio.

Attritio dicitur Syluiio præparationis quidam modus, quo medicamenta nonnulla in cote medica, qualis ad nos Naxia ex Cypro insula aduehitur, [*Plin. cap. 7. lib. 16.*] atteri solent, vt lapis Iudaicus, aut collyria in pastillos formata & sicca, quæ ad cotem cum aliquo humore idoneo confricantur, vt materia hoc apparatu tenuior facta dolentem oculum, cui adhibebitur, minime lædat vel exasperet. Galen. *cap. 4. lib. 4. comp medic. local.*

Attritio.

Atteritur nonnunquā butyrum in mortario plumbeo,

cum pistillo materiæ similis, donec similem colorem acquirat, ad pruriginem, & cutaneos affectus mitescēdos; sicque butyri qualitas non communicatur butyro, sed plumbi qualitas isto attritu butyro permiscetur. Idem sentiendum de cæteris liquoribus aut succis similiter in simili materia attritis.

Confricatio.

Confricatio levis quædam est attritio, per quam res facile puluerabiles, digitorum friatu, aut solidioris corporis confricatu cito læuigantur, vt amyllum, aut cerusa, quæ statim vt confricantur, puluerantur: sicque confricatio & attritio secundum magis & minus tantum discrepare videntur.

Sectio.

Ex arboribus radices & ligna primum serra aut securi præscinduntur, dein ad pharmacopolium aduecta minutius secantur, vt in pyxidibus aut folio commodius queant asseruari; tandem minutuli fiunt pulueres vsibus nostris inseruiendi. Ossa, vngulæ, cornua iisdem feramentis diuidi solent, vt frustulatim veneant: vsus tamen tempore scalpro rasorio & tusione assuescunt læuigari. Hic autem apparatus, qui per sectionem fit, ab instituendo Pharmacopœo non parum remotus censetur, cum potius ad medicamenti venditorem, quam emptorem spectet: Proxime tamen ad eum spectat subtilior illa sectio, per quam semina oleosa, vt cucumeris, citrulæ, melonis, peponum, pistaciorum, & similium, scalpro sutorio, huc, illucve identidem inclinato, vel frequentissimo cultelli verberatu in tenuissimas partes inciduntur, pro Medici instituto.

Secantur crassiuscule forcipibus aut cultello radices multæ, caules, & folia plantarum, antequam terantur, vt elixentur ad medicinales vsus.

Fractio.

Franguntur herbæ tenellæ, dum manibus præhensæ intorquendo trahuntur: partes vero illarum sicciiores non nisi extremis ad sese adductis per medium quasi crepitando abrumpuntur. Mineralia sæpe casu franguntur, sæpius industrioso percussu.

Fissio.

Finduntur eo modo radices cultello, necnon caules multi, quo doliarij sua vimina findunt. Crassiora & duriora ligna interdum ascia egent, interdum & cuneo ferro, & malleo.

Radun-

Raduntur multæ radices tum ad corticem eximen- *Rasio.*
dam, tum ad inutilia expurganda. Ligna vero seu durio-
ra, vt buxus, guaiacum; seu minus compacta, vt xylo a-
loë, fantala, dentes apri, cornua cerui, vnicornis, & rhi-
nocerotis, vngulæ Alces, priapi animalium siccati, & ple-
raque alia, vt facilius postea puluerentur, vel coctione
suas vires in humorem transmittant.

Rheum, agaricus, zinziber, nux moschata & sacha-
rum sæpe lamina ferrea, incurua, multis exasperata fo-
raminibus abraduntur: nonnunquam & mala cytonia,
vt ex his maior succi quantitas eliciatur, quam si in mor-
tario terantur, inquit Syluius.

Limantur præsertim metalla, quæ rasione aut tusione *Limatio.*
puluerari non queunt, diutissime namq; percussa, vel tu-
di aut pistillo non cedunt, aut latefcunt potius, quam læ-
uigentur.

Aurum & argentum ideo limantur, vt illorum scobs
minutula citra præparationem aliam exhibeatur. Cha-
lybs, ferrum, æs, plumbum fere limantur, vt vrantur, at-
que postea teruntur, vt rei exigenti inseruiant. Liman-
tur & dentes, vel verius cornua elephanti, ossa caluariæ
humanæ, & quædam ligna perdura: sic enim minutius,
quam rasione, diuiduntur: nam limaturæ ramentis sunt
tenuiores.

C A P. XI.

De coctione.

VT medicamenta gratiora, salubriora, & vsui ac com-
positioni magis idonea reddantur, solent conco-
ctione conuenienti commutari: Est enim coctio [*Probl. Coctio quid.*
7. sect. 12. Problem.] rei concoquenda alteratio, vel commu-
tatio.

Eius autem tres [*cap. 3. lib. 4. Meteor.*] constituuntur
differentiæ, maturatio, elixatio, & assatio. Sed quia ma-
turatio, *πύκνωσις* Græcis dicta, naturalis quædam est co-
ctio, hic omittitur, quoniam de artificiali tantum agi-
mus, ad quam elixatio, vstio, calfactio, frixio, despuma-
tio, & quæ calore mutationem quandam acquirunt, tan-
quam ad genus solent referri.

Pro rerum autem coquendarum substantia & viribus, fit coctio levis, aut valida, aut mediocris. Quædam enim leuem tantum coctionem sustinent, quorum scilicet virtus longiore coctione facile resoluitur; vel quia imbecilla est, aut in superficie posita, aut quia rara substantiæ textura constant, vt semina quædam, aromata multa, & flores pene omnes.

Alia longiorem coctionem desiderant, vt quæ contrario modo affecta sunt, quorum nempe virtus non facile resoluitur; aut quia valida est, ac firma; aut quia in substantia crassa ac densa residet; aut quia in profundo est sita: cuiusmodi sunt radices, ligna, gummi, lapides, & acria, vt cepæ & allium, quæ coctione mitescunt. Quædam mediocrem coctionem patiuntur, quæ inter dicta extrema media sunt, in substantia & viribus, vt santala omnia, iuiubæ, passulæ, tamarindi, molliusculi fructus & semina multa.

Elixatio quid. Coctio autem, quæ fit in humido à calore moderato, elixatio dicitur. At humidum illud, cui medicamenta incoquuntur, magna ex parte aqua est, eaq; vel simplex, vt communis, vel medicamentosa, & composita, ad quam reducuntur lixiuium, hydromel, lac, serum, vinum, acetum, succi plantarum, aquæ salsæ, vel sulphureæ, & liquor omnis, in quo medicamenta excipiuntur & incoquuntur.

Multiplex elixationis utilis. Est vero multiplex elixationis vsus: Primo siquidem humorem medicamenti excrementitium coquendo resoluit; vnde colocynthis & elleborus coquuntur, ne moleste ventrem perturbent, & torminibus exerceant. Contrarium tamen accidit his medicamentis, quæ leniendo & lubricando purgant, quæq; cum plena sunt, eadem meliora, vt cassia & tamarindi: coctione namq; deteriora fiunt, quia humiditas illorum natua imminuitur, & vis purgatiua deperditur.

2. Secundo, elixatio flatus crassos & mordaces ad nauseam ventriculum laceffentes, ab eodem medicamento dissipat, vt in senna, polypodio, carthamo, ebulo.

3. Tertio, acrimoniam, violentiam & qualitatem vlcerantem frangit, vt de scammonio scribit Mesue, quod illius iussu, in malo austero, vt citonio, vel succo rosarum coqui-

coquitur, & præstantius redditur, vt omnia acria coctione fiunt meliora.

Quarto, vehementiorem medicamento attractionem & maligniorem obtundit: proinde elleborum album, & medicamenta valentiora incoquimus, vt illorum violentia fracta maneat; sicq; omnia medicamenta redduntur benigniora, dum in aqua vel succis herbarum, seminum aut fructuum coquuntur.

Denique elixatio facultates medicamentorum diuersas optime permiscet, vt ex his omnibus vna resultet, veluti concreta facultas: quæ si fuerit imbecilla in planta quadam, leuius coquenda est; si potentior ac validior, validius; eoq; magis, quo substantia illius crassior, solidiorq; fuerit. Idcirco primum ligna, dein radices, tertio semina, postea lignorum cortices, tum fructus, postremo flores igne lento, tetri fumi experte concoquuntur, dum arida duraque mollescant, cætera contabescant, & in aquam aut liquorem suas vires deferant.

Hic elixationis ordo semper tenendus in omni medicamentorum & maxime apozematum apparatu, quæ fiunt ex decocto radicum, foliorum, seminum & florum saccharo aut syrupis quibusdam dulcorato.

Tempus autem coctionis, non vna hora, aut aliquo temporis certo spatio, vt quidam arbitrantur, sed vno artificis periti iudicio definitur. Quædam enim ad elixationem multum temporis, alia parum exigunt.

C A P. XII.

De assatione & frixione.

ASSATIO est medicamentorum cum succo tantum proprio concoctio: Quo præparationis modo carnes, radices, & fructus sine aliquo humore aduentitio coquuntur.

Ea autem assatio fit modis pluribus: Carnes enim vel transfixæ versatili ad ignem coquuntur; vel catino figulino exceptæ in clibano; vel suprapositæ crati suppositis prunis ardentibus assantur. Radix quoque betæ nigra sub cineribus assatur, vt & castaneæ in pertusa

4.

5.

Ordo coctionis medicamentorum.

Quo modo fiunt apozemata.

Tempus coctionis.

Assatio quid.

Assationis modi.

Beta Romana. sacra.

sartagine : sed hæc cuncta magis ad popinam , quam pharmaciam pertinere creduntur.

*Assationis va-
rij usus.*

Assantur vero medicamenta multa, vt qualitatem inutilem deponant , & retineant salutarem : alia vt fiant mitiora : nonnulla vt facilius & citius puluerentur. Sic rheum assatur aliquando, vt minus sit purgatorium , & valentius astringat : quemadmodum & scylla , vt illius vehementia obtundatur , qua interanea lædit , ex Dioscoride. Sic & cerebella passerum assantur , vt sicciora sint & magis puluerabilia , vt commodius his permisceantur, quæ Venereem suscitant.

*Cerebella pas-
serum Vene-
rem excitant.*

Multa quoque præparantur assando, vt copiosa & excrementitia illorum humiditas absumatur. Dum vero super regulam ignitam , vel in furno aut sartagine assantur , cochleari aut rudicula quadam ferrea debent versari, ne vrantur, atque amoueri, antequam nigrescant.

Frixio.

Hoc autem discrimine dirimuntur inter se assatio & frixio , quod illa fiat cum succo proprio : hæc vero cum aduentitio , vt cum oleo , butyro , vino , aceto , aut alio succo vel liquore : quo modo multa alimenta friguntur, vt fabæ & cicera, tum vt suauiora sint, tum vt flatum magis deponant, ex Gal. *cap. 29. lib. 2. de aliment.*

*Coriandri
præparatio.*

Coriandrum frigitur , hoc est, præparatur cum aceto, vt illius qualitas cerebro noxia obtundatur. Frigitur & viticis semen, vt flatum magis discutiat , & Venereos appetitus inhibeat. Nonnulla vero friguntur in oleo amygdalarum dulcium, vt myrobalani citrini , chebuli & nigri in compositione Trypheræ Persicæ : alia in omphacio ; & quædam in vino, aut alio succo, pro vario Medici scopo, vt qualitatem meliorem acquirant, vel deteriorem amittant.

C A P. XIII.

De vstione.

MULTA medicamenta præsertim solidiora , vt mineralia , vel quæ malignam habent qualitatem, priusquam veniant in vsus humanos, vruntur : nonnulla etiam vruntur, vt citius queant puluerari, vt ossa , cornua, vngues, sericum, & pili animalium : alia, vt mutant colo-

colorem: alia, vt facultatem, & nouam nostro proposito idoneam nanciscantur: multa acria interdum vruntur, vt mitescant, & acrimoniam amittant: & quædam non acria, vt eandem acquirant. Sicq; acria, vt notauit Galenus *in procæmio lib. 9. simplic.* multum caloris amittunt vsta; at quæ eiusmodi non sunt, assumunt. Hoc probat exemplo calchanti, quod mitius moderatiusq; redditur per vstionem. Nonnulla vero non acria, vrendo redduntur calidiora, & magis erodentia, vt fex vini, hydrargyrus, calx cruda, & alia multa.

Qua autem ratione idem efficiens effectus tam oppositos promat, sic sentiunt medicinæ proceres. Acrimonia acquiritur, aucto calore ad certum gradum, quem dum per adustionem excedant acria, suam acrimoniam amittunt. Quæ vero acria non erant, cum ad istum caloris gradum, seu secundum aut tertium peruenerunt, eandem acquirunt, quorum vsus à Galeno improbatur. Laudat enim æs vstum rubrum, reiiicit nigrum, quod nimis sit vstum.

Cur acria per vstionem acrimoniam amittant, non acria vero eandem acquirant.

Spagyrici tamen malunt acrimoniam amitti vstione, propter dissipationem sulphuris & salis volatilis; acquiri vero in non acribus, discusso sulphure volatili, cui nulla aut exigua erat acrimonia, ac remanente sale fixo, cuius acrimonia hebes erat, & obscurata à sulphure ante vstionem.

Porro varius est vrendi modus. Quædam enim in clibano vruntur; alia in patina; alia in olla fictili cruda; alia in vrceolo æneo; alia in catino cupreo: & quædam in fornace aurifabrorum, vel in reuerberio Chymistarum.

Multiplex vrendi modus.

Vritur lepus in clibano, quo vsque possit in puluerem læuigari, ad calculos atterendos & saburram renum pellendam utilissimum. Vruntur viperæ, Galeni consilio, *cap. 2. lib. 11. simpl.* in olla noua ad salem theriacum, lepris & impetigini agresti discutiendis maxime idoneum. Sed inter vrendum cauendum est, ne vapor teter, ac venenatus cerebrum laceßat.

Puluis leporis vsti ad calculos atterendos. Viperarum vstio.

Vruntur animalia pleraque integra, si pusilla sint; vel partes grandiorum, vt ossa, cornua, pili, pennæ, corium, ungues. Excipiuntur vero fictili nouo, & in furno, vel forn-

fornace, & interdum solis circumcirca prunis subditis vruntur, donec facili negotio puluerari queant. [*cap. 33. lib. de theriac.*]

Rami arborum, arbusta, sarmenta, & multa simplicia per se accensa, interdum & vase quodam terreo aut metallico concepta, solent vri.

*Puluis cancro-
rum vstorum
quos affectus
sanet.*

Cancrī nonnunquam vruntur in sartagine creta, quandoque in olla, sæpe inter carbones ignitos, donec cinefiant; vel saltem quousque ex his torridis fieri queat pulvis tenuissimus, qui commendatur ad cancerosos affectus, & eos, qui à rabioso cane infliguntur.

Lapidū vstio.

Lapides inter prunas ardentes à follibus excitatas vruntur. Cyaneus tamen, Phrygius, & alii pretiosi in partes exiguas, ante vstionem frangi debent, & olla fictili, noua, operculo tecta perforato, excipi, vt facilior exhalationi pateat exitus, dein tamdiu vri, donec igniantur.

*Vstionis ter-
minus.*

Vstionis enim terminus in quibusdam est ignitio; in aliis, dum nihil fumidum amplius exspirat. Multi tamen lapides ter aut quater igniuntur, & toties humore quodam suffunduntur ante trituram.

*Fex vini v-
stio.*

Fex vini tamdiu torretur, donec albescat, atque tantam acrimoniam acquirat, vt linguam & palatum quasi vrendo mordicet.

Quorum putamina, ostreorum, & limacum testæ, cornua & dentes animalium ita debent accendi, vt conflagent, & albescant, & fiant puluerabilia.

Accenduntur & vruntur nonnunquam resinæ, styrax, thus, pix, terebinthina, & multa similia, vt ex his accensis fuligo quædam medicamentosa excipiatur ad futuros vsus.

*Aluminis v-
stio.*

Alumen in patina ignita vritur, quousque bullas excitare desierit. Et calchantum, donec colorem mutauerit.

Salis vstio.

Sal vritur olla exceptus & opertus, ne exiliat. Exilit vero & strepit vrendo, donec perfecte crematus fuerit. Nitrum quoque est eodem modo vrendum.

*Cerussa præ-
paratio.*

Cerussa, inquit Dioscorides *cap. 103. lib. 5. trita in fictili nouo, flagrantibus igni carbonibus, assidue versando vritur, donec cinereum colorem traxerit: tunc exime, refrigerato, vritor. Vel, in patinis nouis super prunas vrito, & ferula-*

et arde moueto, donec colore fiat similis Sandaracha. *Qua Sandaracha. vero sic parata est, Sandix à quibusdam dicitur, inquit idem Sandix. author.*

Est autem Sandarach non quidem gummi iuniperi, *Sandarach* quod vulgo vernix, & à Mauritanis Sandarax dicitur, *quid.* sed species auripigmenti rubelli. [*Brasual. in exam. simpl. cap. 66. lib. 9. simpl. cap. 53. lib. 9. simpl.*] Eadem enim in fodina Sandarach & auripigmentum effodiuntur: Imo simul mista sunt, & vires easdem possident. Alio nomine Sandaracha vocatur, à Chymistis Arsenicum rubrum, ut & Auripigmentum, Arsenicum croceum. *Pot.* Porro, *Cerussa vsta in Sandica transit*, ait Galenus, *nunquam Auripigmentum tamen in Sandaracham, qua est vrentis facultatis.* *Sandix vero nulla sui parte calefacit, sed potius refrigerat: Hacq; pictores vtuntur, vt Cerussa, cuius colorem vrendo, & aliquando acetum permiscendo varie permu-* *Sandaracha vires.*

Auripigmentum torretur in testa noua, viuis carbonibus subiectis, assidueq; versatur, donec igne flagret, & mutet colorem. Et Sandaracha eodem modo vritur. *Et dos Auripigmenti vtriusq; eadem,* ait Dioscor. *cap. 80. & 81. lib. 5.* Crustas enim cum vredine vehementi excitant, capillos euellunt, excrefcentia reprimunt, & tubercula discutunt. *Sandicis quibus litas.*

Cadmia crematur carbonibus obruta, donec translucida spectetur, & scorix ferri modo bullet, mox extinguitur [*cap. 45. lib. 5. Dioscor.*] Nonnulli exustam terunt in vino, rursusq; fictili crudo vrunt, donec pumicosa videatur: Iterumque tritam ex vino tertio vrunt, donec prorsus in cinerem redigatur. *Cadmia praeparatio.*

Pumex crematur flagrantissimis carbonibus obrutus, & vbi canduerit, extractus vino restinguitur odorato; Iterumq; incensus restinguitur, & tertia vstione exemptus, & per se refrigeratus ad vsus conditur. Dioscor. *cap. 125. lib. 5.* *Pumicis vstio.*

Vritur ærugo minutissime fracta & comminuta in fictili patina flagrantibus prunis superposita, versaturq; donec se mutet, & colorem cinereum concipiat, *ibidem lib. 5.* *Æruginis vstio.*

Chalcitis vritur fictili nouo viuis carbonibus superposito. Finis autem vstionis in humidioribus est, vbi ipsa *Chalciteos vstio.* *Chalci-*

chalcitis bullas excitare defierit, & perfecte inaruerit. In reliquis vero, dum mutata in floridum colorem fuerit, & sanguineum aut miniatum colorem contraxerit, tum demum eximenda est.

*Chrysocolle v-
stio.*

Chrysocolle patinis supra carbones vritur: & Ochra cadmiæ modo. Dos Chrysocolle ad purgandas cicatrices, excrescentem carnem coercet, astringit, excalfacit, & modice corpus mordendo exest. Ochra vero astringit, erodit, collectiones & tubercula dissipat. Dioscor.

*Plumbū mul-
tis modis v-
ri.*

Plumbum multifariam crematur: antequam tamen vstionem experiatur, solet vel in scobem, vel in laminas attenuari, dein fictili nouo excipi, & addito sulphure ita conflagrari, vt in cinerem perfecte redigatur. Interfici- tur vero sulphur laminis, & dum vtrumque conflagra- tur, rude ferrea versatur; interea sedulo cauendum, ne halitus plumbi nocentissimus naribus excipiat. Cere- bro enim multum obest propter admixtam hydrargyri portionem, cuius ratione nervos etiam lædit, & plum- bariis sæpe stuporem & paralysem inuehit.

*Halitus plum-
bi cur cerebro
& nervis no-
xiu.*

Adiicitur vero ad rem comburendam aliquando sul- phur, aliquando nitrum, cum scilicet admodum valida est, & indomita rei compages: alioquin volatilia eius- dem citius dissiparentur, quam fixa vincerentur à flam- ma, vt placet Spagyricis.

Et quemadmodum assatio finitima est vstioni, imo quoddam velut iter ad vstionem, sic vstio ad calcinatio- nem, & calcinatio ad cinefactionem. Proprie tamen ci- nefactio rebus cremabilibus & flammæ concipere natis competit. Ex mineralibus enim, in quibus vix compe- ritur flammæ pabulum, vix cineres post vstionem relin- quuntur; ex lignis succensis, quid nisi cinerum cumu- lus? Æque tamen cremabilia & incremabilia possunt læuigari; illa, dum cinefiunt, hæc vero, dum post vstio- nem puluerando, vel super tabula marmorea ducendo in alcool, seu pollinem læuissimum attenuantur. Hæc si lectoris animum non expleuerint, specialiozem medi- camentorum, quorum est frequens apud nos vsus, v-

stionem, in officina pharmacopœorum
à nobis illustrata com-
periet.

CAP. XIV.

De extinctione.

EXTINGCTIO est *ignita materia in aliquo humore suffocatio*. Illa vero materia extinguitur sæpius vsta, sæpe & ignita tantum; vt cum gemmæ, & multa metallica, priusquam vrantur perfecte, vino, aceto, aqua simplici, vel stillatitia, vel succo quodam, aut liquore extinguuntur, donec plane refrixerint.

*Extinctio
quid.*

Multa pluries extinguuntur, vt lapis pyrites; nonnulla semel tantum, vt galla, & quædam extinguuntur ex se sola, citra materiæ cuiusdam humectantis affusionem.

Weckerus Syluii transcriptor argentum viuum saliuæ hominis ieiuni extingui dicit. Improprie tamen nō ignita dicuntur extingui, sed emendari, seu præparari. Præparatur autem hominis ieiuni saliuæ, emendatur saluæ: Nam vt melius aliis miscendis cōcorporetur recte saliuæ cogitur, quæ tamen illius qualitatem nihilo meliorē efficit: Saluæ vero castigat, & minus efferam reddit. Dicitur enim saluæ quasi saluatricis: cerebrum namq; & nervos plurimum roborat, quibus argenti viui malefica vis plurimum obest, quæ succo saluæ debet emendari.

Auri massa sæpius ignita nonnunquam extinguitur aqua communi, quæ vtiliter datur dysentericis ad occludenda vasorum oscula, & elephantibus ad robur partium principum & exhilarandos spiritus. Non enim temere creditur aurum, vt exteriora reficere, sic & interiora.

Aqua extinctionis auri.

Vt aqua salutaris est ad multorum affectuum profligationem, in qua pluries chalybs fuerit extinctus: Sic chalybs ipse in scobem redactus, ignitus, & extinctus aceto, eximius est ad multos vsus, de quo alibi fusius.

Tanta vis est extinctionis, vt vires humoris, quo aliquid extinguitur, in se trahat & retineat. Sic cadmia interdum vino, interdum aceto, pro varia intentione Medici extinguitur: Et ferrum ignitum nonnunquam hydræleo extinguitur, vt magis ductile fiat, ad cassides

& alia arma facienda: aliquando vero aqua

sola extinguitur, & magis fragile redditur.

*

De calfactione, insolatione, & refrigeratione.

**Calefactio
quid.**

CALFACIO est medicamentorum tam simplicium, quam compositorum preparationis quidam modus, quo ea ipsa non quidem coquantur, aut uruntur, sed moderate calefiunt, vel in sole, vel igne, vel rerum putridarum calore, ut commodius percolentur, vel malaxentur, vel misceantur, vel facilius & felicius exhibeantur. Sic medicamentum infusum, antequam percoletur, calefit, ut illius qualitas non modo tota in liquorem transmittatur, sed ut liquor promptius permeet, & totus eliciatur.

Clysteres colico dolore laborantibus præscripti, solent feliciter à Pharmacopœis paulo calidiores iniici, modo non sit à bile; febrientibus vero tepidiores, ne feruor magis incandescat, sed mitescat: Et vomituriensibus aqua tepida bibenda datur, ut naturæ motum adiuuet, humorisq; fiat sursum per os facilior exclusio. Cum vix quidpiam actu frigidum debeat exhiberi, siue topicum sit remedium, vel intro sumendum, ut & balneæ, & ipsa lintheamina, priusquam ægrotis inseruiant, debent modice calefieri. Multa quoque medicamenta calefactione indigent, ut facilius terantur, misceantur, dissoluantur, & percolentur.

Insolatio.**Hydromel vinosum quomodo fiat.**

Insolatio calefactioni tam est finitima, ut altera alterius vicem facile queat subire. Vtraque enim eundem effectum pollicetur, & instar cuiusdam coctionis est: ut cum circa caniculam, aut vigentibus cœli squaloribus, dies circiter quadraginta insolatur hydromel, ut sic magis concoctum vinosum reddatur. Non tamen ea arte sola fit vinosum, sed quod paratur ex libris quatuor aquæ fluuiatilis & vna mellis, tam diuq; coquitur ante insolationem, donec ouum crudum supernatet.

Conseruæ recentes insolantur, ut omnes earum partes simul fermententur, & humidior quædam materia discutiatur; maxime vero quæ ex foliis aut floribus frigidis paratæ, ad multum tempus debent asservari.

Scillæ succus, consilio Gal. [cap. ult. lib. de puero epileptico.] elicitur insolatione. Obscuro tamen cœlo, igne extrahi-

trahitur. Et quæ medicamenta insolari hyemis constitutio denegat, eadem igne calefiunt per hyemem, ut æstate per solem.

Olea multa ex infusione florum, vel rerum aliarum permixtione parantur, insolanturq; diebus vel pluribus, vel paucioribus, pro infusæ rei quantitate & viribus. Calidiora namq; & sicciora, aut nulla aut pauca egent insolatione, frigida & humida diuturniore.

Par est ratio de aceto, variis floribus alterato. Rosa-cum enim diutius debet insolari, sambucinum minus, & quod allia, mentam, & vetonicæ garyophyllatæ flores admittit.

Refrigeratio quoque medicamentorum ad apothecarium spectat. Quæ enim post coctionem cogi desiderat, ea ipsa refrigerat, ut gelatinam: Quæ etiam calore præparata in pharmacopolio reponit, ut electuaria solida, conseruam siccam, & emplastra. In hoc vero differt refrigeratio ab extinctione, quod quæ extinguuntur, refrigerantur, non contra.

Refrigeratio.

C A P. XVI.

De putrefactione & fermentatione.

PUTREFACTIONEM ab externo semper oriri calore, in materia humida, ex Aristotele docuit Galenus, cap. 9. lib. 2. de diff. feb. & comm. ad part. 1. lib. 3. epid. Ut enim calor internus coquit, non corrumpit: Sic quod omni ex parte siccum est, nunquam manifeste putrescit: neque siquidem tegula, nec aurum, nec argentum putrefieri cernuntur.

Et quia putrida ab alieno calore talia sunt, putrefactio coctio quædam est, ut cum medicamentosa quædam materia putrere relinquitur in ampulla sepulta fimo, seu ventre equi, ut loquuntur Chymistæ (sic enim forsân arti fictæ ficta nomina donant) dies triginta & aliquando quadraginta, qui postremus terminus ab illis vocatur mensis philosophicus, ut & liquor putrefactionis, *Mensis philosophicus chymicorum.* menstruum, *Menstruum quid chymicis.*

Hunc autem præparationis modum Spagyrici tanquam peculiarem sibi vendicarunt: Galenus tamē mul-

tis seculis ante illos natos, calcitrim & lithargyrum olla noua cum aceto excepta, & obruta fimo putrefieri docuit. Nostræ ætatis pharmacopœi Galenum quoque secuti, furculos populi nigre plures menses macerant & putrefaciunt, vel axungia porci, ad confectionem vnguenti populeonis, vel oleo ad medicamenta acopa, seu lassitudini conferentia.

Fermentatio.

Fermentatio non tantum ad medicamenta, sed potulenta & esculenta pertinet: fermentatur enim massa triticea subacta, vt ex ea panis conficiatur & suauior, & salubrior.

Fermentantur vinum & zithum, dum efferuescunt, fitq; tunc sinceri succi à fecibus segregatio: fermentantur quoque syrapi, confervæ, & electuaria, dum recens parata in vasis efferuescunt.

Sua est & chymicis fermentatio, quam interdum viuificationem, & aliquando resuscitationem vocant. Per eam enim, inquit, velut ex mortuis reuocatur destructa materia, & vires acquirit nouas.

Talem fermentationem vani pollicentur aurifices ad metallorum transmutationem, sed fermenti materiam nondum norunt, nec conficiendi modum.

C A P. XVII.

De dissolutione.

Alexeris.

MEDICAMENTA varie solent immutari, priusquam exhibeantur: vt plurimum vero cum integra displiceant, tritura quadam & dissolutione in succo quodam apparantur. Est autem dissolutio velut tritura quadam, per quam medicamenta tam simplicia, quam composita diluuntur in humore quopiam idoneo, ad consistentiam mediocrem: & aliquando liquidiores, vel crassiusculam pro variis Medicorum scopis.

*Dissolutionis
usus multiplex.*

Ob varios autem vsus medicamenta dissoluuntur: primo, vt facilius assumantur: dein, vt promptius aliis misceantur ad compositionem: tertio, vt citius distribuuntur: quarto, vt in affectam partem penetrare valeant, & illic, si fuerit opus, diutius immorari, vt cum in vterum, vesicam, intestina, aut vlcus sinuosum liquida medi-

medicamenta iniiciuntur: quinto, medicamenta dissol-
uuntur, vt postea queant percolari, atque vt illorum vir-
tus ab excrementis repurgata, citius partes subeat inte-
riores.

Sic medicamenta, quæ calculos atterunt, dissoluun-
tur interdum in vino albo, aliquando in succo limonum
& aqua parietariæ, raphanorum, aut simili, vt facilius
renum cuniculos & vterum ductus possint peruadere.
Contra quæ sputo mouendo imperantur; in liquore
quodam spissiore, vt syrupo bechico dissoluenda, vt po-
tius eclegma vel linctus, quam potus appareatur.

*Lithontripti-
ca.*

*Anachartasis
quomodo mo-
uenda.*

Vt vero dilutioni inferuit tritura, sic & infusio, & sæ-
pe calefactio. Quæ enim dura sunt, aut lenta, vel visci-
da, vix possunt dissolui, nisi prius terantur aut infundan-
tur, & sæpe calefiant ad ignem aut solem.

Sic multa medicamenta statim diluuntur trita, &
multæ terrarum differentia: alia non nisi diu agitata, vt
blactæ byzantiæ, conchæ, opium thebaicum, & infinita
alia: quædam maceratione & calefactione egent, vt gum-
mi multa, quæ, vt dissoluantur, debent prius aceto forti,
vel aqua vini, aut vino generoso macerari.

Non autem in quouis succo aut liquore metallica, at-
que etiam mineralia facile dissoluuntur, sed vel in succo
limonum, vel aceto distillato, aut aquis illis, quas Spa-
gyrici valentes nominant. Ideoq; non omnia in omni li-
quore dissoluuntur, sed in idoneo & quasi determinato.
Terebinthina enim diem naturalem in aqua aut decocto
ducta, vix vnquam diluetur, nisi quid ex ouorum vitellis
superaddatur.

*Non quæuis in
quouis liquore
diluui.*

In summa liquantur igne axungia, medullæ, pingue-
dines, vt dissoluantur, & ingrediantur facilius vnguen-
torum & emplastrorum compositionem. Diluuntur spe-
cies aromaticæ in aquis cardiacis, vel alterantibus pro
epithematis. Soluuntur catapotia, vel alia purgantia tam
simplicia, quam mixta in aqua vitæ, vel alia conuenien-
ti, ad extractorum eliciendorum artificiosam sedulita-
tem. Denique solida quæ sunt, cum ea forma non pos-
sint aut debeant exhiberi, prius sunt atterenda, & ido-
neo succo aut humore dissoluenda, vt facilius & utilius
assumantur.

*De liquatione.**Liquatio
quid.*

PO S S V N T quidem omnia dissolui, prius, vt decet, apparatus, sed pauca liquari. Vruntur namq; lapides, accenduntur ligna, concreta tamen cum non sint à frigore, haud quaq; liquantur. Est enim liquatio, ait Aristot. cap. 6. lib. 7. meteor. eorum, quæ à frigido concreuerunt, in liquidiorum consistentiam ac fluxilem, à calore facta solutio, vt adeps, medulla, oleum hybernium, & similia, quæ cum leui frigore coëant, leui quoq; calore funduntur.

*Dissolutio non
nisi fit cum
humore.*

Sed quæ vehementi ac diuturno frigore obriguerunt, ægerrime liquefcunt, vt aurum, æs, & ferrum, quorum sane fusio ad eos potius, qui metallica, quam qui pharmaceutica tractant, pertinet.

Differt autem liquatio à dissolutione, quod liquatio semper fiat à calore, & sine aut raro cum humore, dissolutio veto semper cum humore, & raro cum calore.

*Quomodo me-
talla facile li-
quentur.*

A calore solo facile liquatur plumbum, sulphur facilius, pix, & resinæ. In aqua calida nonnunquam liquantur sal, manna, saccharum, gummi, hederæ, pruni, iuniperi, & pleraque alia, quæ sic sæpe funduntur, vt dissoluantur.

Chymici pyrothecniam illustrarunt, multaq; adinuerunt, quibus ars fusoria ditatur, vt cum illorum doctrina, sal ammonius semel sublimatus cum sale communi, postea bis per se, statim fluere facit dura metalla. Aliter quoque breui cuprum funditur, si inter liquandum aliquid vngulæ caballinæ iniiciatur.

Porro magnus est liquationis in pharmacia vsus. Efficat enim, vt medicamenta formam mutant, & aliam nanciscantur; tum, vt purgentur, & eorum pars impurius à sincera & puriore separetur.

De mollitione & duratione.

MV L T Æ medicamentorum præparationes tantam inter se habent affinitatem, vt eadem fere iudicentur, vt liquatio & mollitio, quæ tantum secundum magis

gis & minus videntur discriminari, ita vt mollitio sit liquationis principium. Cuncta enim, quæ liquantur, prius mollescunt, & multa postquam fuerint emollita, si diutius calefiant, liquefcunt, non tamen omnia. Ebur enim, vngues & cornua possunt emolliri, non liquari.

Fit autem mollitio duobus modis, vel solo calore ignis, solis, aut animalis, vel rei cuiusdam putrescentis, vel affuso humore, vt cum cæra emollitur in aqua calente; aut cum massa quædam medicamentosa durior in aliquo syrupo aut succo idoneo malaxatur, vt mollescat, & tactui cedat. Arbitrari enim duri corporis & mollis tactus est, ait Galenus, *cap. ult. lib. 3. de differ. puls.* *Mollitionem fieri duobus modis.*

Vniones, conchæ, & ouorum putamina, aceto destillato macerata adeo mollescunt, vt ad libitum tractentur, & ducantur. Ebur quoque zytho creditur emolliri, atque etiam, dum sex horas cum radice mandragoræ percoquitur.

Cornua mollescunt igne rarefacta, aut aqua diutius cocta, vel sub fimo per septem dies sepulta. Et corallia succo berberum, & margaritæ succo limonum, & lapides multi certis liquoribus, vt decet, apparatus creduntur emolliri.

Porro cum dura sint, ait Galenus, *cap. 1. lib. 4. de dignos. puls.* quibus caro nostra cedit, & mollia, quæ carni, durationis & mollitionis, vt oppositorum, eadem erit ratio doctrinæ. Locum autem habet in pharmacia duratio, in medicamentis compositis, quæ ad conseruationem & vsum, plus, minus sicca, solidaq; debent esse, cuiusmodi sunt, electuaria, conseruæ sicca, emplastra, pilulæ, trochisci, & miuarum genera. *Duratio.*

Indurantur vero medicamenta frigore, calore, & rerum siccarum admistione. Frigore, quando, quæ liquata sunt, aut tantum emollita, ab igne remouentur, & aëri exposita refrigerantur & coalescunt. Calore, dum ad iustam consistentiam medicamenta coquuntur, & pars humidior absumitur; tunc enim sicciora reddita indurantur. Admixtione quoque rerum siccarum medicamenta durescunt, siue vt diutius asseruentur, siue vt consistentia facilius & felicius exhibeantur. *Quot modis medicamenta indurentur.*

De siccatione.

QVÆ in hyemem sunt asservanda simplicia, vel ad nos è peregrinis regionibus aduehenda, priusquam in arculis, aut pyxidibus & sacculis reponantur, debent accurate siccari. Excrementosa enim illorum humiditas coacta, nec difflata cito corrumpitur, peritq; tunc salutaris cuiuslibet medicamenti qualitas.

Quare medicamenta siccantur.

Neque vero conseruationis gratia tantum medicamenta siccantur, sed sæpe ut puluerentur, vel ut viribus polleant insignioribus. Quicquid vero humidius est, & aridum expetitur, id ipsum vel igne, vel sole siccandum, vel in vmbra relinquendum perflatili, pluuiæ & pulueris experte, donec tabescat, illiusq; superflua humiditas penitus dissipetur.

Ignis calore siccantur ad puluerationem, quæ in fornace, vel clibano vruntur, vel in carbonibus accensis, ut ossa, vngues, cornua, conchæ; vel in olla fictili, ut pili animalium; & quæ sartagini calidæ imponuntur, vel catino, aut calatho excepta, supra aut intra furnum, à quo panis de nouo extractus est, reconduntur. Sic enim pruna, pyra, cerasa solent desiccari, fructusq; alii humidiores.

Qua in sole melius siccantur.

Solis calore siccantur æstate & autumnno potissimum folia & flores, quorum color in his aridis expetitur, ut etiam semina, quæ collecta ante perfectam maturitatem, vel cælo pluuioso, ut necessitas rei cogit aliquando, vix nisi sole aut igne possunt exacte siccari.

Radices quoque crassiores & magis succulentæ, nisi minutius diuidantur, melius in loco soli exposito, vel aëri perflatili & aquilonio, quam in vmbra ventis non agitata siccantur, estq; multorum minus idonea desiccatio, nisi præcesserit insolatio.

Paruæ tamen radices in vmbra facile arescunt, ut alia maiores, quæ per frustula, ac taleolas incisæ & transfixæ filo, vmbroso aëri, ac ventoso & minime pluuiali exponuntur. Facilius vero folia, quæ manipulis ligata, in solio pensa, partim aëri externo, partim calori ignis fere iugis officinarum exponuntur: Omnium facillime flores:

flores : Papyro enim aut catino excepti & subinde versati cito siccescunt.

Exsiccata vero folia sacculis cannabinis, aut papyra- *Quomodo cor-*
ceis reponuntur, radices, flores & semina, vasis vitratis *tices & flores*
aut ligneis. *siccandi.*

Flores nenupharis quia crassiores & humidiores sunt, filo transfiguntur, ut sic aeri expositi, commodius arrescant. Eodem modo & cortices arantiorum, limonum, granatorum, & lignosæ radices in officinis solent desiccari.

Pulmones vulpium in vino loti siccantur in clibano parum calido, priapi ceruorum in aere libero, intestina lupi in umbra, ficus & passulæ insolatu, ut & confectiones solidæ, quæ post condituram in sacharo, siue syrupis debent asservari.

C A P. X X I.

De expressione.

VT purior tenuiorque medicamentorum substantia separetur à terrestri & crassiore, valido sæpe compressu opus est, quem cum solæ manus exequi minime valeant, prælum quoddam siue torcular à Mesueo est inventum, quo medicamenta sacculo excepta, aut panno forti, ut cānabino, aut setaceo inuoluta, tam valide comprimuntur, ut tenuis substantia tota exilire cogatur, remanente crassiore & magis compacta.

Sic in torculari ab vuīs attritis vinum expressum in dolia aut cupas delabitur. Sic pomorum educitur succus ad *Pomaceum*
pomacei aut Syrupi regis Saboris cōfectionem. Eodem- *qui fiat.*
que modo seplasiarij plantæ frumentacæ nondum ado- *Intinctus vi-*
lescentis succum extrahunt, ad condimentum illud cum *ridis.*
paucō aceto pane tosto, & speciebus aliquot parandum, quod intinctum viridem nominant. Quibusdam Græcis *Vinum ex*
βότρυς, vinum ex herbis vocatur. *herbis.*

Pleraque telâ excipiuntur, dein manibus premendo *Aqua alumi-*
contorta, sufficienter exprimuntur, ut succus agrestæ, *rosa quibus*
portulacæ & plantaginis, pro aqua aluminosa, additis o- *constet.*
uorum albuminibus & alumine.

Simili modo fit expressio rhabarbari, vel agarici, alio-

rumque medicamentorum in decocto, aut aqua conuenienti infusorum, vt ex his, quod profuturum est, habeatur, eiiciatur, quod nociturum.

Acacia.

Acacia ex succo seminis spinæ Ægyptiæ exprimitur, qui siccatus in vmbra, niger, si ex maturo semine, subrufus, si ex viridi eliciatur, apparet.

Mel Anacardinum qui fiat.

Expressio igitur fit aliquando succi tantum simplicis alicuius medicamenti, nonnunquam eiusdem in decoctione vel aqua macerati, vt cum exprimitur infusio oleorum, & decoctio syruporum & apozematum. Mel Anacardinum exprimitur ex Anacardiis exiguis ac recentibus diutius coctis. Ex his enim sic tabefactis, liquor aliquis enatat fere mucaginosus, quem mel Anacardinum appellant. Quod vt probe fiat secundum Arnaldum de Villanova, cap. de memor. defect. debent Anacardi teri, & diebus septem in aceto macerari; octauo coqui lento igne ad duarum partium dissipationem. Colatura autem cum melle cocta à multis perhibetur mel Anacardinum.

Quomodo succi diu sine putredine seruandi.

Vt expressi succi diutissime seruentur absque putredine, sal admiscetur, vel reponuntur in vase oris angusti, superfuso oleo sufficienti, vt digiti crassitudine.

Infusa medicamenta & succi nunc leui, nunc forti expressione extrahuntur. Olea vero simplicia, vix nisi validissimo compressu extrahi queunt, siue cum, siue sine igne. Vtroque enim modo educitur amygdalinum, & quod ex nucibus, pistaciis & fructibus multum oleosis elicitur.

C A P. X X I I.

De extractione.

Euphorbium, unde & quomodo colligatur.

OMNIS expressio quædam extractio est, sed non contra: Nam multa extrahuntur sine expressione, vt succi & resinæ ex plantis incisis vel percussis; Sic enim euphorbium ex Lybica arbore conto vulnerata extrahitur, nam succus è plaga confestim stillat in pelles ouinas arbori circumligatas; Tanta siquidem eius est acrimonia, vt gustum & olfactum molestissime feriat, & ardorem ori naribusque maximum excitet. Propterea rustici quidam vocantur ad huius succi collectionem, qui spe-
mer-

mercedis allecti corticem arboris feriunt è longinquo, vt minus ab acerrimo euphorbij feruore lædantur; nunquam tamen tuti ac illæsi discedunt.

Ex fructu cucumeris agrestis elaterium extrahitur consilio Dioscoridis, [cap. 148. libr. 4.] hoc modo: Decerpti cucumeres, qui tacti protinus exiliunt, feruantur vna nocte. Postridie imposito supra craterem aut peluim rariore cribro, vtrisque manibus præhensi, sigillatim supino cultro, sursum versus aciem habente finduntur, atque per cribrum humor in vas subiectum exprimitur, & quod carnosum cribro hæsit, vt facilius exudet, eliditur. Humor in pelui agitatur, dein residere sinitur. Tum linteo opertus soli exponitur: & cum steterit, supernatans aqua identidem effunditur, qua partim effusa, partim exhausta, quod remanet sedimentum in mortario teritur, & cogitur in pastillos.

*Elaterium
quomodo parandum.*

Ex plantis integris, vel earum partibus, extrahuntur non modo succi, vt hypocistis ex germinibus adnatis cisti radicibus; succus glycyrrhicæ & laserpitij seu Cyreniacus; sed alij quoque varij liquores, ex incisis arborum, & fructuum cortice, & stipitibus, vt gummi, resinæ, lacrymæ.

Succi.

In gummi erasu numerantur ammoniacum, sagapenum, opoponax, galbanum, bdellium, myrrha, styrax, thus, & alia multa, quæ pro varia cuiusque natura facilius, aut difficilius extrahuntur. Nonnulla sine arboris vulnere, dehiscente per calores æstiuos cortice, sponte defluunt.

Gummi.

Resinæ extrahuntur facilius, quia magis fluxiles, & fere sine manuum auxilio deciduæ, vt quæ ex Terebintho lacrymatur, quæ resinis omnibus antecellit, ait Dioscorides cap. 67 lib. 1. Proxima lentiscina, dein, quæ è pinu & abiete extrahitur.

Resina.

Inter lacrymas multa locum habent, vt aqua è vite resecta defluens, lac tithymalorum omnium, & papaue- rum succus ille crassior, qui dum plene coaluit, opium nominatur.

Lacryma.

Sauciatur ergo in plantis multis tantum cortex, inde stillat δάκρυον, hoc est, lacryma in peluim aut aliud vas appen-

appen-

appensum. In multis radix vulneratur, vel secatur omnino: interdum & rami. Ita Balsamum extrahitur cortice fruticis præciso, cultello quodam eburneo. Ferrum enim sine magno sui dispendio tolerare minime potest.

Fit adhuc oleorum extractio, sed modo multifariam artificioso. Vel enim extrahuntur destillatione, quæ fit per ascensum, vel descensum, de qua plenæ sunt Chymicorum farragines; vel expressione; vel infusione: de quibus iam supra locuti sumus, fusiussq; loquemur in pharmacutica officina.

C A P. X X I I I.

De extractis Chymicorum.

NON paruum est discrimen inter extractionē Pharmacopœorum & Chymicorum: Illi enim liquorem tantum quendam, ut lacrymam, resinam, & gummi, vel quid simile ac fluidum extrahunt, secernuntque à substantia crassiore ac solidiore: Hi vero non modo corpus illud crassum deferunt, sed & tenuiorem substantiam exhalant, relicta eius portione crassiuscula ac paucula, cui, ut subiecto, virtus vnita adhærescit. Vnde extractum quasi essentiam à corpore separatam appellant.

Eiusmodi enim extractum parua mole vires habet eximias, illiusque dragma non minoris est efficacix, quam vncia medicamenti tota cum sua substantia crassiore exhibita.

Solent vero his extracta dari, quorum nauseat ventriculus super pharmacopœorum medicinis, & quibus maxima est rei familiaris vbertas. Extractum enim rhei aut vnionum pauperi præscribere, vitam illi eripere est.

*Extractum
quomodo parandum.*

Fiunt autem extracta ex medicamentis tam simplicibus, quam cōpositis sæpius hoc modo. Immergitur medicamentum minutim incisum, vel si fuerit massa catapotiorum aut electuarij, dissoluitur in aqua vitæ optima, vel alio liquore idoneo, ita ut ad duos digitos emineat, in vase bene obturato; tum relinquitur duos aut tres dies in loco calido; dein valida fit expressio; quæ postea in balneo Mariæ ponitur, ut separetur aqua vitæ à facultate medi-

medicamenti, quod exigua quantitate crassiusculum remanet in fundo vasis; Tuncque colligitur, & reponitur in vase vitreo, aut fictili, sed vitrato.

Cum validius extractū quis parare voluerit, in priore expressione aliud eiusdem generis medicamentum macerabit, & post diutinam ac perfectam infusionem exprimet, ut ante. Idque ter, aut quater, si extractum potentius expetierit; tandemque facta expressione ultima, vel ignis calore blando, vel balneo Mariæ segregabit aquam vitæ; vel insolatu dissipabit, solo remanente extracto, quod exiguo corpore viribus est eximium.

Rhabarbarum & alia medicamenta pretij maioris, post primam macerationem & expressionem abiicienda non sunt, ut vulgaria, sed bis, aut ter, vel etiam quater, in alia aqua vitæ infundenda, donec colorem & saporem prorsus amiserint, & quicquid illis inerit virtutis, in aquis ipsis reliquerint: tunc enim fieri debet ultima expressio, quæ aliis miscetur, à quibus omnibus aqua vitæ separatur, per balneum Mariæ, quousque subsidentia, seu extractum relinquatur.

Non vero semper extracta fiunt per aquam vitæ, sed multoties per herbarum decocta, aquas stillatitias, & aliquando per aquam pluuiam vel fontanam. Massæ enim pilularum nōnunquam macerantur in aqua pluuiæ *Extractum pilularum.* per octiduum, adhibitis, si videtur idoneum, succis bu-glossi, vel betonicæ, vel alterius pro exigentia rei. Postea igni lentissimo coquantur, filtrantur, & coagulantur.

Hoc modo rhei optimi minutim concisi libra vna maceratur per diem integrum, in libris duabus succorum *Extractum rhei.* depuratorum borraginis & fumariæ; deinde igne lentissimo coquitur, donec succi absumentur: tunc fit expressio fortis, quæ denuo igne coquitur lento in diplomate ad mellis crassitudinem. Sunt qui sacchari duas vncias adiiciunt, sed augetur moles, & hebescit extracti facultas.

Multis aliis modis extracta parantur, quos pluribus persequi nostri nunc non est instituti, quandoquidem

Pharmacopœi instituendi methodum, non
Chymici meditamur.

De cribratione.

VT agricola paleas & acus à tritico excutit vannio, sic ab optimis marcida secernit semina cribro, ipsique potius, quam Pharmacopœo, cribratio competit, sed vterque illo vtitur instrumento ad farinam à furfure secerendam, quod tamisium vulgus nominat, nonnulli incerniculum, & aliquando setaceum, quod ex seta equina concinnetur, interdum ex tela cannabina, & aliquando ex sericea. Cribrum vero fit ex pergamina multis foraminibus rotundis aut longis peruia, per quæ lolium & semina minutula facile descendunt, remanentibus succulentis, ac melioribus. Vsurpatur itaque cribratio pro eo medicamentorum apparatu, qui cribro, aut incerniculo peragitur.

**Cribrationis
usus.**

Est autem multiplex huius præparationis vsus; per eam enim flos seminum molitorum, seu farina à furfure separatur: Radices coctæ à corticibus mundantur, & fructus ab acinis repurgantur.

Pulpa quoque fistularis canne cribro equina tela concinnata transmittitur, vt medulla sic à siliquis confractis & seminibus perpurgata sola extrahatur.

Eodem modo & Tamarindi & dactyli macerati aceto vel alio liquore per setaceam traici solent ad definitos vsus.

Semina multa coquuntur ad crepaturam, vt radices & folia ad putrilaginem, deinde transmittuntur per setaceum crinibus equinis concinnatum ad cataplasmatum, vel aliorum diuersæ formæ remediorum confectiorem.

Pulueres cardiaci, vt etiam alij, qui medicamentorum compositiones ingrediuntur, tamisio sunt tenuissimo cernendi, & maxime qui obstructionibus liberandis, vrinæ & mensibus mouendis dicantur. Quo enim tenuiores sunt, eo citius ad partes attingendas deferuntur.

In quibusdam pulueribus cernendis tamisia setacea exquiruntur, in aliis multitia, vel quæ ex linteis fiunt tenui & raro.

In summa cribratio fit ad mixtionem commodiorem rerum

rerum pulueratarum, vel certe iam mole minimarum, & ad tenuioris portionis sæpe melioris, à crassiore sæpe de-
tèriore, separationem.

Vt autem varia sunt, quæ cribrationi inseruiunt instru- *Varius cri-*
menta, sic varius cribrandi modus. nam proprie Cerealia, *brandi modus.*
vt & legumina cribro excepta suspenso, manu agitantur,
& hac, illac versando semina, quæ mala sunt, ablegan-
tur, retinentur quæ bona.

Eodem modo cardiaci pulueres cernuntur, cribro in- *Pulueres car-*
ter manus versato, nec violenter succussato, vt tantum *diaci quomo-*
pulueris pars tenuior transmittatur, relicto crassiore. *do cribrandi.*

Nonnulla vero vt optime transmittantur, debet incer-
niculum numero so percussu in abacum aut aliud corpus
solidum succussari, ne partes crassiusculæ cribro impin-
gantur. Proinde terenda fere sunt omnia, antequam cri-
bro volutentur. Et quæ cribrum vix permearunt ob cras-
situdinem, denuo terenda, donec ob tenuitatem tota
transmittantur.

C A P. X X V.

De colatione & filtratione.

QU A ratione medicamenta sicca cribrantur, eadem
colantur humida: Vt enim sordes omnis secerna-
tur, habeaturque purus humor ac syncerus, colo trans-
mittitur, vel denso, aut raro, vel textura mediocri, pro rei
exigentia & commodiore vsu. Ideoque pharmacie pro-
ceres iubet in officinis multa cola asseruari rara, aut den-
siora: eaque vel lanea, vel lineæ, aut cannabina, vel se-
tacea, & sæpe detrita; Sæpius tamen noua, vt validiori
compressu totus succus colandæ rei absque telæ crepatu-
ra traiciatur.

Vt recte colentur crassa & viscida, tria expostulant, vt *Ad crassorum*
ampliore humore diluantur, vt colo traiciantur rariore *& viscidorum*
ac nouo, & diutius calefiant ante colaturam. Sic enim il- *colaturam*
lorum densitate magis rarefacta facilius transueant. My- *quid requira-*
ua seu gelatina carniū & fructuum, sic prius calefacta *tur.*
colatur. Et mellis genus omne, & manna per os ex liquo-
re quodam sumenda, vt res quædam extranea ac sordida,
si quæ sit admixta, per colaturam separetur.

Quæ

Quæ tenuia sunt, vt succus herbarum, limonum & multorum fructuum, tepida colari solent, & sæpe frigida; Sic namque terrestrior pars ac crassior remanet, traiecta puriore ac magis syncera, veluti defecata. Lac tamen colatur frigidum, nec non aqua turbida; vt ab illo pili, si qui sint allapsi, ab hac vero vt conspurcamenta secernantur. Sæpe tamen per residentiam ab aqua id omne separatur, à quo turbida reddita est, vt in cisternis videri potest.

Vinum quoque Hippocraticum ter aut pluries colatur frigidum per manicam laneam, oblongam & acuminatam, ad sachari, vini & aromatum, quibus conficitur, mixturam & consistentiam iucundior.

Quædam tamen non nisi calidissima percolanda sunt, alia frigida, quædam tepida. Et multa vnica tantum colatura egent, quædam duabus, & nonnulla tribus, donec clarescant.

Apozemata percolantur stamine vulgari extenso; interdum & sacculo laneo, aut lineo: Syrupi vero, qui ob sachari vel mellis admixtionem & longiorem coctionem crassiores sunt, nec tam facile transire queunt, linteo raro, dum percolantur, egent.

Simili modo decocta colantur, quibus vnguenta parantur, vt etiam vnguenta ipsa liquefacta, dum quid crassiusculum, quod vim pistilli aut ignis effugerit, secernendum est.

Filtratio.

Multorum medicamentorum tenuior portio à crassiore segregatur per aliam colationis speciem, quæ filtratio nuncupatur: Quo apparatus modo solent vti, qui lac virginale dictum conficiunt, vel tenuiorem aliquius medicamenti substantiam tantum expostulant. Fasciam enim laneam, duos, aut tres digitos latam & oblongam assumunt, eiusque extremum in vasis fundum, quod medicamentum filtrandum continet, immergunt; Alterum vero extra vas ascendens in aliud vas propinquum spectat, ac propendet, in quod humorem, quem à priore vase continenter quasi surgendo trahit, stillatim eructat.

De despumatione.

DE S P U M A T I O dicitur, cum spuma innatans de- *Spuma quid.*
trahitur vel cochleari solo, vel penna, si pauca fue-
rit, vel colatura. Nam cum spuma sit *succus quidam len-*
tus includens flatum; generatio enim omnis spuma duarum
substantiarum mixtura perficitur, inquit Galenus *comm. ad*
aphor. 43. libr. 2. quarum spirituosae una est, altera humida,
proinde varia agitatione mouetur ac disiecitur; Idcirco spu-
mae secernendae ouorum adduntur albumina, quae suo
lentore & visciditate eam ipsam cogant, ac colligent, ut
quando gelatina, syrupi multi & apozemata coquendo
despumantur.

Cum autem motus & calor sint efficientes causae spu- *Spumae effici-*
mae, nihilque crudum & immotum spumescat, despu- *entes causa.*
mari tantum debent, quae agitatione vel coctione spu-
mam edunt.

Ut mel aut sacharum despumetur, humoris equa portio,
& saepe dupla adiicitur, dein coquendo, spuma cochlea-
ri pertuso deraditur, ne simul cum ea ipse humor, in quo
fit concoctio, abiiciatur. Quod si hac arte imperfecta vi-
deatur despumatio, singulis libris singula ouorum albu-
mina adiunguntur, quae continuata elixatione simul ut
indurantur, spumam colligant, unde postea spumae faci-
lis est à liquore secretio, ut quae per colaturam una cum
albuminibus in colo seu stamine relinquuntur, humore
syncero solum transmissio. Si mel valde impurum est, cum
triplo humore coquitur ad dimidias, ut optime despu-
metur. Idem iudicium de ceteris rebus despumandis
valde impuris.

Per se autem mel aliquando despumatur & purgatur, *Quando mel*
si modo cuiusdam alienae qualitatis expers sit, vel cum *per se despu-*
tam longam coctionem sustinere non potest viribus in- *mandum.*
tegris, ut ea, quae cum illo admiscuntur: Tunc enim pra-
staret non despumatam miscere, quam cum miscendis
despumare.

Sacharum despumandum tamdiu coquendum est, ut
post despumationem admixti liquoris unciae duae aut tres
solum, pro sachari libra supersint.

Coadiendi fructus dum coquuntur cum sacharo, aut mellis portione, vt nonnulli faciunt, solo cochleari despumantur; vt decocta & succi laneo colatorio. Solent enim traici per pannum extensum clauis affixum, vt spuma & feces desuper relinquantur.

C A P. X X V I I.

De clarificatione.

*Clarificatio
quot modis
fiat.*

CLARIFICATIO est sordium crassiorum à medicamentis liquidis expurgatio; sic enim gratiora palato redduntur, & facilius distribuntur. Clarificatur autem multa per se sola, dum portio magis feculenta subsidet, vt succus pomorum, arantiorum, citriorum, buglossi, acetosæ: Quædam despumatione, alia colatione, nonnulla coctione, additis sæpius albuminibus ouorum; aliquando etiam sine his, vt cum succi plantarum & fructuum coquuntur ad tertiæ partis consumptionem, deinde biduum sinuntur, donec clarescant. Vnde clarificatio modis quinque fieri dicitur, quiete, colatione, despumatione, aceti vel acidæ rei mixtione, & albuminum ouorum cum re clarificanda agitatione & coctione. Decocta enim & syrapi si acetum recipiant, per se magis ac magis aceti vi purgantur. Ouorum autem albumina scopulis agitanda sunt, donec tota spumescant, tum syrupis admiscenda vel decoctis, quæ postea recoquuntur. Et vbi coctione perfecta perfecte albuminibus spuma colligata est, artificiose deradenda ac separanda vel traiectione communi, quæ fit per pannum quatuor angulis totidem clauis firmatum; vel colatura magis particulari, quæ fit per manicam Hippocratis. Debet vero ter aut quater iterari colatio, donec syrupus aut decoctum plane claruerit.

Recentiores quasdam potiones forma iulepi conficiunt, quæ cum sint consistentia valde claræ, Claretæ nuncupantur. Tales vero redduntur modis superius enumera-

tis.

* *
*
~

C A P.

De aromatizatione.

AROMATIZATIO dicitur artificiosus præpara-
tionis modus, quo medicamenta magis odorata ac
suauolentia redduntur, ad gratiam palati, cordis, ac fa-
cultatis vitalis, & animalis robur & oblectationem. Me-
dicamenta siquidem ventriculum subuertentia, si caryo-
phillis aut cinamomo, aut aliis aromatis condiantur mi-
nus infensa sunt, ac molesta partibus præcipuis, & lau-
brius humores excrementitios per secessum, aut etiam
vomitum, si contigerit, educunt.

Licet autem aromata calida sint omnia Galeno, *cap. 15. lib. 2. de aliment.* facultatemque vitalem exhilarent, quæ-
dam tamen magis respiciant cerebrum, vt caryophilli;
quædam cor vitæ fontem, vt cinamomum; alia ventri-
culum, vt nux moschata; alia iecur, vt santali; & quæ-
dam vterum, vt moschus, ambra, zibethum; non quod
sane his delectetur vter⁹ sub odoris specie; organū etenim
non est odoratus, sed afficitur tantum odoribus ratione
materiæ tenuissimæ, seu vaporis aerei, quo recreantur
spiritus, quibus genitalia turgere omnibus est in cōfessio.

*Quæ aromata
hanc vel illam
partem corpo-
ris magis re-
spiciant.*

Multas confectiones aromaticas descripsit Mesue, vt
diacinamomum, aromaticum rosatum, diamoschum v-
trumque, diambra, electuarium de gemmis, & pleraq;
alia, quorum felicissimus est vsus ad robur principibus
membris conciliandum & conseruandum, putredinem
arcendam aut corrigendam, & reficiendos spiritus.

Qui ex morbo conualescunt, aut valde sunt senes, fa-
tisque valent opibus ad iacturam virium resarciendam,
consilio Medicorum, conditis solent vti paratis ex con-
seruis, syrupis & pulueribus cardiacis, quorum eximia
vis aromatum odori suauissimo maxime tribuitur.

Similem ob causam syrupi multi aromatizantur con-
fectione Alkermes, aut trochiscis galliæ moschatae, vel
moscho, ambra, zibetho & aliis suauolentibus inclusis
nodulo, ita vasi, quod syrupum aut liquorem cōtinet, al-
ligato, vt circa illius medium suspensus maneat. Sic enim
aromatica vis æque distribuitur ad totum humorem,
quod etiam norunt Oenopolæ, qui vinum fragrantius

*Cur medica-
menta aroma-
tizentur.*

& suauius reddunt, suspensis in dolio zinzibere, cinamomo & similibus.

**Quibus salaces ad Venerē
videntur.**

Qui inter aulicos ditiores sunt, salaciores & magis desidiōsi, vt belluarum more potentius ruant in Venerem, ad illiusque ludibria sint vegetiores exercenda, ouis interdum vescuntur sorbilibus, vel frixis cum multo moscho aut zibetho, ita vt naturam destruant magis, quam reficiant.

Multi vero fructus, vt nuces & pyra, ante condituram cinamomo aut caryophyllis configuntur, cum vt palato, tum vt cordi gratiora sint & magis amica. Iulepi sæpius aromatizantur aqua rosacea, apozemata cinamomo, aut santalo citrino, opiata & condita confectionibus aromaticis, pomatē ambra vel moscho, vt & alia multa medicamenta styrace, belzoin, caphura.

C A P. X X I X.

De coloratione.

**Coloratio
quorū modis
acquiratur.**

LICET color, docente Galeno *cap. 2. lib. 1. Simpl. cap. 30. lib. de histor. philes.* medicamento facultatem non ostendat, quia tamen qualitas est corporis visibilis, quæ quod vel obsit, vel prosit, magis aut minus expetitur: Vt enim nigredo videndi vires lædit, vt etiam albedo: sic viridis color exhilarat, vt præter experientiam Philosophus scripsit *Probl. 60. sect. 32.* Ex medicamentis tamen nonnulla magis expetuntur alba, quædam rubra, alia nigra, vel alius coloris. Color autem illis acquiritur quatuor potissimum modis, lotionē, agitationē, coctionē, mixtionē. Lotione candida fiunt multa, vt oleum, terebinthina, cera. Quædam etiam agitatione talia euadunt, vt penidia, vnguentum album Rhasis, emplastrum diachylon, & ceratum refrigerans Galeni: Ea enim omnia, quo diutius tractantur & subiguntur, eo magis albescunt, vt pilulæ albæ, Bechicæ confectiones, & sacharata omnia: Motus siquidem seu agitatio colorem expetitur medicamenti conciliat. Hoc non tantum in enumeratis cernitur, sed manifestissime in vnguento crudo, quod ex lithargyro, oleo & aceto paratur: Hæc enim tam diu in mortario agitantur, donec formam vnguenti albescens acquirant.

**Vnguentū cru-
dum ex qui-
bus constat.**

Coctio-

Coctione adhuc medicamenta magis colorata fiunt, aut albiora, aut nigriora, prout concoctio validior ac diuturnior, vel imbecillior erit. Sic emplastrum ex cerussa cruda paratum candidum est, ex eadem vsta rubrū, & ceratum, quod æruginem crudam recipit, viride est, quod vstam, album ac melinum. Deniq; pro rerum admixtarū vario colore, varius est medicamentorum color. Quæ enim recipiunt crocum, flavescent; quæ cinnabarim, rubent; quæ cerussam, albescunt; q̄ cassiæ medullam, nigrescunt.

C A P. X X X.

De conditura, salitura, & fartura.

VT salitura & fartura potius ad popinam quam Pharmacopolium spectare videntur, sic conditura ad artem aromatariam. Medicamēta tamen iisdem interdum egent: nam salitura plurimum facit ad conseruationem, fartura ad saporis gratiam, cōditura ad vtrumque. Condiuntur enim non tantum fructus, aut flores, sed & cauliculi, cortices, & radices tenellæ, tum vt diutius asseruentur, tum vt iucundius edantur. Sic radix zinziberis tenella, siliquæ cassiæ fistularis, quæ non multum adoleuerunt, nuges moschatæ, myrobalani, & alij fructus exotici recentes condiuntur, vt felicius ad nos sine magna viuum iactura è longinquis regionibus aduehantur. Nostrates fructus dulces subacidis aut alius saporis iucundi palato, statim atq; selecti fuerunt, & à cortice nudati, si sit opus (multi enim non decoritantur, vt ribes, berberis, agrestia) cum sacharo, aut melle vel vtroque coquuntur. Amari vel acidissimi & acres tamdiu in aqua macerantur, donec vehementem qualitatem deposuerint.

Solent vero potissimum Pharmacopœi condituras, vt vocant, humidas parare, sicut dum cum sacharo & aqua, vel cum syrupo fructus aut radices tamdiu concoquunt, vt humiditatem omnem aqueam amittant, & cum syrupo perfecte cocto conditi ac reconditi asseruentur.

Aromatarij vero non solum condituras eiusmodi conficiunt, sed etiam siccās, vt loquuntur, quæ fiunt ex fructibus vel sacharo extrinsecus incrustatis, vt tragetæ omnes species, vel intrinsecus coquendo sacharatis &

*Salitura.**Epicurei anima pro sale.*

postea in solatu exsiccatis. Fructus vero multi vel sale condiuntur solo, ut cappares, vel addito aceto, ut cucumeres in frustula secti, ut portulaca, lactuca, & multa olera, ut sine putredine ad hyemem usque possint asservuari. Sal enim miram vim habet desicandi & conservandi: unde carnes & pisces saliti in plures non tantum menses, sed annos, sine corruptela reconduntur. Ob eam rationem anima à philosophis quibusdam dicta est sal corporis, quia quamdiu in ipso remanet, tamdiu ab omni putredine vindicat ac tuetur. Confert etiam ut medicamenta qualitatem aliam, præter peculiarem nanciscantur, propterea carnes viperinæ & multorum animalium partes insperguntur sale marino, aut fossili, (sunt enim omnes eiusdem facultatis Galeno) eoque pauco, si saporis; vel copiosiore, si condituræ gratia adhibeatur.

Fartura.

Quæ autem alimenta medicamentosa desiderantur, si cauitatem habeant manifestam, fructibus aut herbis farciuntur, aut radicibus, quibus etiam sæpe configuntur. Nunc multa animalia farciuntur ante afflationem vel elixationem, ut palato magis arrideant, & aliquando ut sanitati refarciendæ aut conservandæ magis conveniant, ut cum polypodium, cappares, passulæ, hordeum, vel aliæ plantarum partes ventre exenterati caponis vel anseris includuntur. Gallinaceus annosus hordeo solet farciri, ut simul cum facultate alium subducendi, qua pollet ex Galeno & Oribasio, detergeat & nutriat. Cucuræ sæpe farciuntur è cephalicis pulueribus, exceptis bombace, sindone duplici intersuto, vel ut vulgus loquitur, interbastato. Simili modo paratur topicum remedium forma scuti, quod regioni stomachi adhibetur. Excipit vero pulveres roborantes & stomachicos, quales præscribi solent in ventriculi debilitate. Proprie tamen fartura dicitur, per quam exenterata animalia, vel excavati fructus medicamentosis rebus, vel alimentosis, & aliquando aromaticis tantum adiucunditatem faciuntur.

De destillatione.

DESTILLATIO est *humoris aquei vel oleosi ex re quapiam vi caloriseductio*. Fit autem ea vel per ascensum, vel per descensum, idque calore humido aut sicco. Humido calore destillationes fiunt in balneo Mariæ, & in vapore aquæ calentis. Balneum Mariæ, aut maris, ut aiunt nonnulli, dicitur vas quoddam cupreum aut æneum, aquam calidam continens, in quod vas aliud immittitur, quod materiam destillandam contineat. Cucurbita seu boccia vocari solet, cui aliud vas rostratum superimponitur, quod vulgus alembicum seu capitellum nominat, dein glutine ex farina & ouorum albuminibus facto, simul arctissime compinguntur.

*Destillatio quid.**Balneum Maria.**Cucurbita.*

Destillatio in vapore aquæ calentis fit quoque in vase duplici, vnum materiam destillandam continet, & in alterum vas oblongum cupreum aut æneum immittitur aqua semiplenum, ita ut relinquatur sufficiens spatium inter cucurbitam & aquam bullientem, cuius solo vapore sursum elato, destillanda materia incalescat, & ad capitellum rostratum vapores extollat.

Balneum rostris.

Varia vtriusque balnei formæ describi solent; quique enim pro arbitrio aliquid mutat, innouat, addit, aut detrahit, potius ad vasorum elegantiam, quam destillationis facilitatem. In omnibus autem ignis, qui causa est efficiens destillationis, tam conuenienti loco est astruendus, ut negotio facili materiam in boccia contentam calefaciat.

Varia sunt forma balnei.

Debet vero ignis luculentus esse, non fumidus, aut foetidus, ut qui ex ligno putri aut carbonibus indebite extinctis paratur; atque ita regendus, ut nec valentior sit, & materiam adurat; nec ita paruus, ut ante perfectum opus extinguatur. Antequam aqua feruendo deficiat; alia substituatur calida, aut saltem tepida; atque eo feruoris gradu calefacienda, quem materiæ postulat conditio. Quædam enim vapore tantum benigno, alia validiore, nonnulla aqua feruente commodius destillantur.

Ignis in destillatione qualis.

*Plantarum
destillatio.*

Plantæ recentes integræ, vel eorum partes in frusta sectæ in humido balneo convenientissime destillantur. Siccæ si fuerint, humore quodam idoneo madere debent ante destillationem. Sic enim aquæ destillatæ plantarum vires & qualitates melius retinent; sed quia sunt magis excrementosæ, non ita possunt seruari. Aquæ tamen multæ saporibus plantarum non retinent, quod substantiæ terrenæ ita inhæreant, ut calore etiam vehementissimo non ascendant.

*Balneum sic-
cum.**Fornacis stru-
ctura.*

Balneum autem humidum aquis destillandis, siccum vero (si modo balneum dici debeat, ut multis placuisse video) & aquis & oleis educendis aptissime convenit. Proprie quidem dicitur siccum, quod cucurbitæ non supponatur aqua, sed solus ignis, interpositis aliquando cineribus, aut arena vel limatura ferri aut chalybis. Quod ut commodè fiat, ea industria fornax astrui debet, quæ ima sui parte ostium apertum habeat, per quod cineres eximantur, qui à prunis accensis craticulæ transversæ superpositis deciderint. Super cratem aliud patebit ostium, per quod carbones immittentur, dein super ostij concamerationem, trabeculæ ferreæ transversim inserentur. Tum desuper lebes æneus, aut figulinus, vel ferreus collocabitur, in quem cucurbita imponetur, sepelieturque adiectis arena aut cineribus: Tandem capitellum rostratum superponetur. In fornacis parte summa, quædam ventilia seu foramina constituentur, per quæ fumus exilire queat.

Alembicus.

Frequens nunc est usus instrumenti cuiusdam cuprei, quod alembicum vocant, in cuius camera inferiore trabeculæ ferreæ, quæ prunas ardentes sustinent, continentur, in media boccia, in suprema capitellum rostratum ac coniforme, & aliquando rotundum cum refrigeratorio instar aheni efformato, ut copiosam aquæ quantitatem continere valeat, quæ dum validius incaluit, per epistomium in eius parte declivi situm, effunditur, ut nova & frigida denuo affundatur.

In multis alembicis rostrum prominet longissimum, rectumq; , & sæpe instar serpentis, à quo subinde nominatur, flexuosum, ut per dolium frigida plenum traiciatur, & aqua prolectata magis concreascet & contemperetur.

Inser.

Inseruit quoque destillationi, quæ fit per arenam, aut cineres boccia quædam vitrea, incurua, retorta dicta, ut *Retorta.* etiam alia recta, quæ à vesica nomen habet, figura ovali, *Vesica.* vitrea aut cuprea intus stanno obducta, quæ his inseruit destillandis, quæ facili negotio in altum subleuantur; ut radices, semina, folia, flores, & aromata. Quæ vero difficilius attolluntur, ut pinguedines, resinæ, lachrymæ, gummi, retorta, vitrea, densissima, aptius sublimantur.

Sunt vero tam variae destillandi formæ, tamq; varia *Varia destil-* destillandi instrumenta, & instrumentorum materiæ, ut *landi forma.* vix possint certis legibus coerceri. Vetus tamen hæc inuauit consuetudo, ut vulgus Pharmacopœorum plantas recentes multaq; alia medicamenta destillet alembicis plumbeis intus stannatis, quæ non tantum adferunt nocumenti, ut plerique reformidant. Vitrea tamen & figulina meliora sunt, sed quæ facile franguntur, fracta euiciuntur inutilia. Quæ autem caloris vehementiam non sustinent, melius in balneo Mariæ destillantur, dein in cineribus, in quibus, ut in balneo, calor mitis ac temperatus asseruari potest ac foueri. In arena & limatura ferri non item. Hæc enim vix, nisi calore acerrimo incallescunt, unde oleis destillatione prolectandis commodissime usurpantur. Debent vero aquæ destillatæ dies aliquot insolari in vasis charta foraminulenta obturatis, ut *Quomodo a-* *qua destillata* impurior magisq; excrementitia portio resoluator, si *insolanda.* mulq; impressum deleatur ignis vestigium, quod aquas destillatas solet comitari.

C A P. XXXII.

De destillatione per descensum.

VT R O Q V E calore, & humido, & sicco fit destillatio, tam per ascensum, quam per descensum. Per ascensum, quando vi caloris ignis solius, aut aquæ, vel alius corporis interpositi, materiæ in cucurbita latentis portio tenuior sursum ad capitellum aduolat, ibiq; condensata ad rostrum decliue suo pondere delabitur, & ad lagenam aut vas aliud, recipiens dictum, rostro subditum effluit. Atque ut destillatio per ascensum fit pluribus modis, sic etiam quæ per descensum. Alia enim pro-

Varij destillationis per descensum modi.

prie dicitur fieri per descensum, quando sine exaltatione humor eductus stillat deorsum. Alia per inclinationem, alia per transudationem, alia per lacinias seu filtrationem.

Quæ fit sine calore, ut exprimendo & colando, improprie destillatio nuncupatur, ad huncq; locum minime debet referri.

*Destillatione
fieri interdum
sine calore.*

*Quomodo a-
qua educatur
per descensum.*

Destillatio autem per descensum, aliquando fit sine calore, ut cum in aëre vapido, ut in cella vinaria sacculus suspenditur impletus myrrha aut tartaro. Hæc enim, ut alia multa, in vdo loco diu asseruata tabescunt, & succum purum velut exudant, atque in catinum subditum emittunt. Frequentius vero fit cum igne, cuius vi non solum aquæ, sed etiam olea per descensum prolestantur. Sic enim aqua rosarum aut florum quorumlibet optime destillatur. Olla sumitur cuprea, aut ænea, vel figulina, panno tegitur lineo, aut cannabino vndequaq; firmiter succincto; rosæ desuper aut alii flores imponuntur, dein patina prunis impleta superponitur floribus, ex quibus calefactis exudabit aqua optima in ollam subiectam. Ignis autem ita regendus, ne flores adurantur, proinde multi prudenter chartam inter vas ignem continens & flores adhibent: Sic enim vim caloris tutius perferunt. Hic vero destillandi modus ut facilis, sic plebeculæ familiarissimus.

*Destillatio in
fimo.*

*Destillatio in
calore Solis.*

Sunt qui in fimo aut alia re putrente aquas destillant, sed quibus facile carere possit Pharmacopœus, penes quem mundities omnis esse debet, & selectiorum remedium præparatio. Magis arridet illa destillatio, quæ fit in calore Solis, hoc modo: Rosæ aut aliis floribus impleta matula, ollæ alteri subiectæ probe applicetur, & firmiter coniungatur, dein Soli exponatur splendidissimo: Si enim illius radii ollam superiorem verberarint, aqua stillabit optima in inferiorem.

*Oleorum de-
stillatio per
descensum.*

Oleorum autem per descensum destillatio difficilior est, vixq; nisi magno cum apparatu, labore, & tempore perficitur. Est vero Chymicis valde familiaris, qui variis modis olea per descensum prolestant. Ita enim vasa, aliaq; instrumenta destillationi inferuentia apparant, ut via non detur sursum ascendendi, sed velut colliquefactus

Humus & eductus humor deorsum instar stillicidii exudat. Locum habere solet in his, quæ calor ascensorius destrueret, vel à fortibus spiritibus dissiparentur, antequam consistere possent.

Huius autem destillationis varii traduntur modi: *Destillatio per transfudationem.* Alia enim fit in fornace per transfudationem, per quam humor prolectatus transfudat, & guttatim in excipulum delabitur, igne supra adhibito: Alia quoque fit per transfudationem, sed inhumando, quando scilicet fouea in terra excauatur, in quam demittitur olla, cuius orificio altetius ollæ fundum foraminulentum adaptatur, & optime coniungitur. Orificium vero superius superioris ollæ materiam destillandam continentis operculo commodo tegitur, & firmiter agglutinatur; tum adhibita terra sepelitur vtraque olla vsque ad ventrem superioris, ita, vt commissura lateat: Dein ignis admouetur per gradus, pro destillandæ materiæ conditione & natura. Res enim solidior maiorem postulat calorem, minus solida minorem.

Est vero alia destillatio media inter ascensoriam & descensoriam, quæ fit per inclinationem, in qua scilicet parua fit eleuatio, indeq; mox deorsum reflexio. Vocatur quoque destillatio per retortam, quia fit in boccia reflexa, in cuius curuatura spiritus coadunati descendere coguntur in receptaculum inferius locatum, & proboscidi retortæ probe iunctum. Debet vero retorta in fornace, vt decet, extructa decumbere, cuius venter in catino arenario vel cinereo sepeliatur, & cornu per rimam extra propendeat. *Destillatio per inclinationem.*

Porro solent vsurpari retortæ in his, quæ difficilime ascendunt, vt in oleis metallicis & spiritibus mineralium, in quibus educendis, cum ignis sæpius vehemens desideretur, cauendum, ne retortæ disrumpan- *Quando retorta in destillationibus vsurpanda.* tur. Proinde antequam igni adhibeantur, luto, aut argilla, aut alia conueniente materia debent incrustari, maxime vero, si ipsis nitrosa includantur, & sine intermedio cinere aut sabulo igni violentissimo adhibeantur. Sed quia nostri non est instituti, Spagyricorum destillationes recensere, nec illorum matralia, cucurbitas, ampullas, vasa hermetica, circulatoria, sublimatoria, catinos, ollas & fornaces.

fornaces describere, destillationis præcepta non ulterius persequemur: hæc enim multo facilius & citius praxi & manuum actione ediscuntur.

Plures autem non modo destillationes, sed præparationes aliæ à Chymicis traduntur, ut sublimatio, cohobatio, exhalatio, euaporatio, exaltatio, & aliæ multæ, quarum pleni sunt eorū libri. Sublimatio dicitur, quando extractum vasis partem sublimem attingit, ibiq; subsistit. Cohobatio, quando id, quod prolectum est, de novo capiti mortuo redditur. Caput vero mortuum illis est velut exucca fex, & expers qualitatis excrementum: fit tamen interdum materia salis chymici. Exhalatio est spirituum siccorum per calorem in aëra dissipatio. Euaporatio humidorum resolutio. Exaltatio autem non idem ac sublimatio designat. Est enim artificiosa præparatio, per quam res quodammodo immutatur, ut ad altiore substantiæ & virtutis dignitatem perducatur; ut cum rude quidpiam crudumve maturatur & perficitur. Huic dicuntur inservire maturatio & gradatio; maturatio, digestio & aliquando circulatio. Maturatio est exaltatio e rudi crudove ad coctum & magis elaboratum atque perfectum. Digestio est maturatio simplex, per quam res inconcoctæ & intractabiles calore digestorio coquuntur, & mitiores tractabilesq; redduntur. Circulatio est liquoris puri per solutionem circularem, ope caloris in vase Hermetis, seu Pelicano, exaltatio. Gradatio vero proprie ad metalla pertinet. Est enim illorum ad bonitatis & perfectionis gradum maiorem exaltatio, qua pondus, & color, & consistentia ad excellentiorem gradum perducuntur. Sed ne longius à proposito digredi videar, Chymicis suas præparationes relinquam. Tractatio enim destillationum eo me impulit, ut hæc obiter attingerem, & velut parergon, ad latus, breuibus lineis depingerem.

*

FINIS LIBRI SECVNDI.

INSTL

INSTITVTIO- NVM PHARMA- CEVTICARVM

LIBER TERTIVS;

De compositione medicamentorum
generalium.

C A P. I.

Cur medicamenta componantur.

VT simplex composito natura prius est, sic medicamenta simplicia compositis; primumq; veteres Medici, referente Plinio, *cap. 2. lib. 26. nat. hist.* ad morborū curationem simplicia tantum præscribebant, vt Diocles, Praxagoras, Chrysippus, & Erasistratus. Hippocrates quoque, qui primus artis Medicæ fundamenta stabilivit, ac leges condidit, omnibus pene affectibus medebatur solis simplicibus medicamentis. Necessitas tamen exercitatos coëgit Medicos, inquit Aëtius, *cap. 25. tetr. 4. serm. 2.* aliquando noua conquirere remedia, & ex simplicibus quædam componere, cum scilicet simplicia vbique mederi non possunt. Nam si solis simplicibus, ait Galenus, *cap. 5. lib. 1. comp. med. general.* vniuersos præter naturam affectus curare liceret, nullus vtiq; compositi vnquam vsus foret. At nullum datur tale simplex, quod præstare id valeat: quare compositionis medicamentorum necessarius est vsus; maxime vero in morbis, qui contrarias simul medicamenti facultates desiderant, quæ in his, quæ suapte natura proueniunt, non inueniuntur.

Multæ

*Multas esse
causas compo-
sitionum me-
dicamentorum.*

- Multæ autem sunt compositionis medicamentorum causæ [*Serapio cap. 2. lib. 7.*] Prima, quando morbo profligando deest aliquod simplex medicamentum omnino contrarium: tunc enim aliquod compositum vsurpatur, quod simplicis suppleat defectum; ut cum ad vlcus moderate detergendum, miscemus duo simplicia medicamenta; vnum, quod potenter; alterum, quod negliger id præstat, ex quorū concursu ac commistione vnum nascitur moderate deterforium. Secunda compositionis causa est, ut violentia medicamenti obtundatur, vel ut eius ignauia excitetur. Violenta illius qualitas hebescit admixtione benignioris, aut oppositi, ut cum acris lenientia permiscantur, amaris dulcia, impense calidis refrigerantia, malignis cardiaca. Tertia ratio deprompta est ab affectuum curandorum varietate. Quot enim sunt affectæ partes & humores noxii, tot medicamenta his analogæ & destinata debent præscribi. Cerebro siquidem & pulmonibus, aut aliis partibus male affectis, id dari medicamentum debet, quod singulis prospiciat, & à causa morbifica liberet. Situs quoq; & dignitas partium affectarum compositionem necessariam demonstrant; nam pars quælibet non solum roboranda, quæ principatum obtinet; ut cerebrum cephalicis, cor cardiacis, ut iubet Galenus *cap. 1. lib. 1. comp. med. gener.* sed etiam sæpe alteranda, & ab humore peccante vindicanda, quod vno atque simplici medicamento fieri minime potest. Pars insuper longe à remediis distita, ostendit sæpe attenuantia permisceri debere, ut facilius qualitas medicamenti ad partem deferatur, ut ostendit Galenus *lib. 1. de comp. med. per genera.*
5. Sunt aliæ quædam compositionis causæ minus necessariae, ut cum ad gratiam palati, vel cordis medicamenta dulcorantur saccharo, aut melle; vel condiuntur cinamomo, aut aliis aromatis; vel diluuntur in decoctis idoneis, vel in forma boli, aut electuarii solidi componuntur. Ad odorem enim, saporem, colorem, & iucunditatem medicamentorum, atq; ad eorundem conseruationem in futuros vsus, multa sæpe adiunguntur, permiscantur, & simul vniuntur.

De syrups in genere.

C V M plantæ multæ non semper nobis sint ad manum, sed earum vel folia aruerunt, vel radices in terra latent hyeme, vel earum vis post flores & folia amissa perit, nec dum urgente necessitate expetuntur, possunt inueniri; ex his ad futuros vsus aut succi extrahuntur, aut decocta parantur, mellis, aut sachari, aut vtriusque simul quantitate sufficienti condita, vt possint in tempus longissimum, viribus integris manentibus, asseruari, præcedente multa concoctione, vt syrupi consistentiam acquirant. Est autem syrupus *medicamentum quoddam liquidum, ex succis, vel decoctionibus, cum melle aut sacharo, ad saporis gratiam & conseruationem tam diu coctum, donec iustam consistentiam acquirat*: cuius indicium est, si guttula in marmor effusa non diffluet, sed hæreat, aut digitis excepta, horum abductione in fila ducatur.

Syrupus quid.

Sunt vero syrupi Arabum inuenta, quos Auicenna *Sarab. lib. 3. ferm. 1. tract. 6.* vocat decoctiones, vel succos inspissatos cum dulcedine, iuxta vocem Arabicam *Sarab*, quæ potum quemlibet, modo suauem, vel *Srab*, quæ vinum dulce vel potius syrupum nostro more paratum, aut potionem medicatam designat: Græci propomata, vel propotismata, & aliquando ἀποκυνλίσματα vocare solent: Sæpius tamen his nominibus veteres Oinomel, aut alias potiones mellitas intellexerunt: nam antiquioribus Græcis vix Syrupi nomen, eiusque parandi modus innotuit.

Sarab.

Contendunt nonnulli probabilius syropos dici ab ὀποῖς, id est, succis, & σύρω, id est, traho, quasi sint succi extracti: siue quod è Syria primum sint allati; siue ab eo, quod Alexandro Aphrodiseo dicitur σέραγον, defrutum, mustum, sapa, aut duleis ex vino & melle potio.

Nominis syropi etymologia.

Perfekte autem coquuntur syrupi cum melle aut sacharo, ne corrumpantur, totoque anno sint vsui, habentque propterea consistentiam crassiorem, eamque mediam inter sapa & iulepum, vt apozema inter iulepum & syrupum. Syrupus enim est minus crassus sapa, syrupo iulep, apozema iulepo. Sapa enim vt & syrupi, quia crassio-

crassio.

crassiores, diutius & tutius sine corruptione seruantur, apozemata & iulepia, quia tenuiora minusq; cocta, minus: Vix enim integram hebdomadam perdurant, solentq; à Medicis in rem præsentem imperari, vt quoties rei necessitas postularit, ægrotis exhibeantur. De his vero fusius libro sequenti tractabimus: Nunc enim de his agimus, quæ apud Pharmacopolas in longissimum tempus asseruantur ad futuros vsus: ex illis tamen in rem præsentem, vel apozemata conficiuntur, si in plantarum decoctis; vel iulepia, si in aquis stillatitiis dissoluantur. Sæpe quoque eclegmatum, opiatarum, & conditorum confecturam ingrediuntur, tum vt gratiam & vim præstantiorem, tum vt consistentiam acquirant scopo proposito conuenientiore. Per se tamen & impermissi sæpissime præscribuntur: maxime vero qui sensim lambendo, ad expectoratum mouendum debent assumi, vt syrûpi omnes bechici, cuiusmodi sunt syrupus de tussilagine, violatus, de glycyrrhiza, capillorum Veneris, de hyssopo, aliq; quamplurimi, qui propter dulcedinem sputum concoquunt.

Materia syrûporum.

Fiunt autem syrûpi ex decoctione herbarum, radicum, fructuum, seminum, florum, vel earum succis, atque etiam aliis quibusdam, quæ feliciter possunt decoqui. Eliguntur vero decoquenda, quæ intentioni respondeant, seu ad partem quandam roborandam, seu ad humorem quemlibet vitiosum emendandum, vel educendum, vnde syrûporum nunc prostat tanta varietas. Componuntur enim ad calefaciendum, refrigerandum, humectandum, siccandum; ad aperiendum, obstruendum, incidendum, incrassandum, & purgandum.

Aqua optima qua.

Decoctio vero eorum, ex quibus syrûpi parantur, fieri debet in aqua, interdum pluuiâ, sæpius fontana, aut fluuiatili, eaq; optima, qualitatis scilicet omnis experte. Cuius quantitas rerum coquendarum quantitati & duritiei respondeat. Quæ enim duriora sunt, vt radices & ligna, vix nisi tempore multo, & aqua multa coquuntur citra adustionem. Proinde quantitas aquæ augenda est, quando simplicia diutius coquenda sunt, vt etiam quando nimis sunt amara.

Decoctum colatum & clarificatum denuo coquitur
cum

cum pari quantitate sachari, aliquando mellis; sepe cum ambobus, & interdum cum sapa & alterutro, vt in Officina patebit.

C A P. III.

De Propomatis.

MELLE dulcoratos omnes potus, generali significatione, veteres Græci [*Aët. c. 30. et. 3. ser. 1.*] Aëtii & Pauli [*Paul. Æg. c. 15. lib. 7. de re med.*] iudicio Propomata nominarunt. Cum enim illis vix sacharū innotuisset, potulenta multa ad gratiam palati mellita reddebant, quæ nunc nos sacharata, vt suauiora efficimus. Quædam tamen non sachari defectu, melle condiuntur, tum ad peculiarem saporis conditionem, tum ad qualitatū, quibus pollet, eximiarum consecutionem. Mel enim præter dulcedinem, quam adfert linguæ iucundissimam, tantam vim habet conseruandi, vt salis loco in multis vsurpetur. Babylonii [*Dionys. Areop.*] enim corpora mortuorum olim in melle sepeliebant: & Appius [*Herod. in Thalia.*] cocus, vt sine sale diu carnes asseruaret, melle contegebant. Multa quoque condita, vt & alia pleraque medicamenta, mel excipiunt, tum vt magis arrideant, palatoq; sint gratiora, tum vt securius absque corruptela conseruentur, & vires acquirant insigniores. Vnde Galenus cap. 177. de simpl. medic. recte scripsit, mel omnibus antidotis posse tuto commisceri: Est enim dulcissimum [*cap. 11. lib. 1. de alim.*] succumq; gignit tenuissimum; & medicamentis admixtum efficit, vt ea permaneant [*Paul. cap. 14. lib. 7. de re med.*] ac durent. Non tamen omnibus æque salutaris est illius vsus: nam vt [*cap. 8. lib. 2. de fac. nat.*] senibus & frigidis confert, sic acute febricitantibus & iuuenibus præsertim biliosis obest sæpissime, quia in corporibus calidis cito mutatur, & bilescit, & amarescit, atque igni si plusculum admoueatur [*cap. 16. lib. 4. simpl.*] amarum efficitur, vt etiam vetustate. Pater enim [*cap. 11. lib. 1. de Antidot.*] Galeni mel quoddam habuit ita amarum, ac si in Ponto natum foret, eo in tractu, vbi ex absynthio mel apes colligunt: id ipsum tamen & Atheniense & optimum fuisse dicebat: verum temporis diuturnitate amarum e-

Propomata quid.

Melle qui corpora condiebant.

Pater Galeni mel amarum habebat.

*Mellis primus
inuentor.*

uasisse. Mel autem primus ostendit Aristæus quidam Atheniensis, authore Plinio, *cap. 56. lib. 7.* Et Curetes populi omnium primi, illius usum docuerunt, licet Bacchus illius perhibeatur author ab Ouidio, dum ait;

Liber & inuenti premia mellis habet.

Porro ex melle multa medicamenta parantur, necnon potiones quædam vel liquidiores, iucundæ Paulo dictæ, ut hydromel aquosum & parum coctum; vel crassiusculæ, & diutius coctæ, vel insolatæ, ut hydromel vinosum vulgo dictum, ut oxymel, & alia pleraque medicamenta, quæ à melle habent nomenclaturam, ut mella medicamentosa ex violis, anacardis, rosis, & similibus.

Quid hydromelitis nomine intelligendum.

Hydromelitis vero nomine multa comprehenduntur, ut mulsa, melicratum, hydromel aquosum & vinosum, simplex & compositum. Nullum tamen est adeo simplex, quin melle constet & aqua, ut nominis indicat notatio, verum sic ad differentiam magis compositi nuncupatur, cuius multæ differentiæ sparsim describuntur à primæ notæ Medicis, ut à Galeno *lib. de Dinamid.* & Paulo *lib. 7. de re med.*

*In hydromelite
qua mellis ad
aquam pro-
portio.*

Varia autem est in hydromelite conficiendo mellis ad aquam proportio, pro vario Medici scopo, atque sumentis temperatura. Æstatis enim tempore, & iuuenibus aquosissimum præscribitur; hyeme, & senibus, & pituitosis magis vinosum seu melleum. Sic enim placuit maioribus nostris hydromel parum aquosum & perfecte coctum, non improprie nominare. Saporem namq; & calorem vini cuiusdam generosi, ut maluatici, referre videtur. Sputum enim potenter mouet, pituitam concoquit, calorem fouet natium, & stomachum roborat. Eius genuina descriptio & parandi modus traditur in officina à nobis edita.

*Hydromel vi-
nosum.*

*Melicratum,
mulsa, & hy-
dromel, idem.*

Et licet vna non sit aquosi melicrati seu mulsæ, aut hydromelitis (hæc enim nomine tantum, non re discrepant) conficiendi norma, vulgaris tamen præparatio, à Mesue *part. 3. distinct. 6.* tradita, est aquæ librarum octo ad vnâ mellis, tamdiu solum simul coctorum, donec spuma amplius non emergat, quam opinionem sequitur author luminacis maioris. Multi tamen cuiq; libræ mel-

mellis, aquæ libras decem, & aliquando duodecim miscent, pro intentionis varietate.

Rustici loturam fauorum colatam æstate decoquunt, *Hydromel rusticorum.* optimeq; despumant, dein in vasis amplissimis reponunt, & suspenso in vase paucio fermento nodulo ligato, biduum aut triduum relinquunt; tum magna voluptate ad sitim explendam bibunt. Est enim potus hic dulco-acidus, & illorum palato suauissimus: alii incoquunt mellis libras sex in aquæ fontanæ libris quinquaginta, optimeq; despumant: deinde fermenti vnciam vnā cum dimidia vel vncias duas dissoluunt, & in dolia coniiciunt, relicto quodam spatio, vt duorum aut trium digitorum vacuo.

Apomeli vero parum dilutum est, viresq; vt æquat hydromelitis vinosi, sic mellis ad aquam proportionem habet eandem, eundemq; parandi modum, vt in officina demonstrauimus. *Apomeli.*

Inter potiones mellitas annumeratur Oinomeli, quod *Oinomel.* fit ex partibus duabus vini veteris, & vna mellis. Interdum etiam ex partibus sex musti & vna mellis secundum Oribasium *cap. 25. lib. 5. collect.* Et quia mel tenuium est partium, atque dulcissimum, medicamenta, quæ illud admittunt, ad crassorum humorum attenuationem, coctionem, & expurgationem maxime conducunt.

C A P. IV.

De syrupis mellitis.

Q V O D Græcis oxymeli dicitur, & Arabibus Secania-
bin, Pharmacopœi sæpe, nec improprie acetū mul-
sum nominant. Est enim acetosus syrupus, ex aqua &
melle, seu mulsa, & aceto paratus, vnde dulco-acidus
gustu percipitur: Saporemq; vt mistum habet & varium,
sic quoque vires mistas, tam ratione mellis ad acetum,
quam aceti ad seipsum. Acetum enim pugnantibus *Acetum esse*
qualitatibus constat, estq; [*Gal. lib. 1. simpl. & lib. 2. comp. calidum &*
med. loc.] frigidum & calidū, discussorium & repulsorium. *frigidum.*
Proinde oxymel morbis calidis prodest & frigidis, humo- *Oxymelitis*
res crassos & lentos incidit & attenuat, abstergit, sputum *qualitas.*
educit, obstructions aufert, humores frigidos ad expul-
sionem

*Mellis optimi
nota.*

*Aqua bonitas
qui dignosca-
tur.*

*Aceti quod-
nam optimū.*

*Oxymelitis
preparatio.*

tionem præparat, calidos temperat, & sitim extinguit. Mel enim humoribus frigidis reluctatur, acetum illorum lentori, aqua calori: efficitq; præterea, vt mel diutius concoquatur, commodius despūmetur, & oxymelitis virtus melius distribuatur, vt recte Mesuei interpretes notaui. Non solum autem mel esse debet optimum, dulcissimum nempe & acerrimum, colore pallidum, nec valde crassum, nec dilutum, & quod spumæ parum egerat; sed etiam aqua, quæ cum sit tam sanis, quam ægrotis commune solatium, vt loquitur Galenus *cap. 27. lib. de renum dignot. & medicat.* omnibusq; maxime necessaria, purissima, ac optima esse debet. Talis autem indicatur gustu, visu, olfactu: Gustu, si nullam plane qualitatem præ se ferat, sed videatur ab omni qualitate immunis: Visu, si pura, sincera, & exquisitè clara: Olfactu, si eorum nihil inest, quæ in aquis vitiosis esse olfactus testatur. Acetum quoque optimum sit, est necesse, & album potius, quam rubrum, non stillatitium, nec aquosum; sed acerrimum, quod vim habet ad incidendum & tenuandum potentiozem. Ab aceto siquidem id habet oxymel, vt inter pharmaca numeretur, cum vix in eorum censu sit malsa, inter vtrumque est Apomeli, à Serapione Acumeli dictum.

Cum autem cuiuslibet aceti non sit eadem virtus, nec singulis hominibus in gustando eadem delectatio, apud omnes mellis ad acetum non est eadem proportio. Sunt enim, qui magis, alii, qui minus mellitum, aut acetatum desiderant. Vnde Serapio censet, debere fieri secundum illum, qui bibit ipsum, vt loquitur. Descriptio tamen à Mesue & Oribasio tradita recipitur, & vbiq; parata inuenitur.

Fit autem ex aceti vna parte, aquæ partibus duabus, & mellis quatuor: omniaq; simul coquuntur ad consistentiam syrupi liquidioris. Licet enim minus perfecte coquatur, ratione tamen mellis, tuto ac diu sine corruptela seruator.

Dicitur vero oxymel simplex, collatione facta ad magis compositum, quod scilicet præter aquam, mel, & acetum, multas excipit radices, aut fructus, cuiusmodi multæ formulæ describuntur à Nicolao Myrepso, & recentioribus.

De succis mellitis.

RVSTICORVM sacharum est mel, quo sæpe cerasa, ribes, agrestam, & pyra condiunt. Pharmacopœi vero non sachari defectu, sed recto Medicorum consilio fulti, fructus quosdam, succos & flores melle conficiunt, efficiuntq; velut conseruam, sapam, & syrupum. Conseruam quidem, vt mel illud rosatum, *Geleniabin.* Atabibus, & Rhodomel Græcis dictum, quod sit ex vna *Conserua rosarum.* parte florum rosarum rubearum contusarum, & triplo mellis despumati: Sapam, vt mel passulatum, quod ex libra vna passularum mundatarum, in libris tribus aquæ per diem integrum maceratarum, coctarumq; ad dimidias, & postea colatarum, & æqua mellis despumati quantitate conficitur: Syrupum, vt mel aliud rosatum, *Mel passulatum.* quod ex pari mellis despumati & succi rosarum rubrarum pondere paratur. Mel quoq; mercuriale simili modo conficitur, & coquitur in consistentiam scilicet syrupi crassioris.

Vt autem varia est mellis rosati consistentia, sic varia descriptio præparatioq;. Multi enim eandem quantitatem rosarum ab vnguibus purgararum & mellis ponunt, vt Mesuco placuit, non tamen, vt ille, excoquunt igne, sed Soli æstiuo per dies decem aut duodecim exponunt, antequam in Pharmacopolio reponant. Sic citra colaturam paratum rhodomel, à recentioribus vocari solet *Rhodomel.* mel rosatum foliatum, & à nonnullis, Conserua mellis *Mel rosatum foliatum.* rosarum.

Quod vero ex partibus æquis succi rosarum rubearum, & mellis despumati conficitur, propter saporem, consistentiamq;, syrupus mellis rosati nuncupatur. Inter vtrumque medium est, quod partim ex foliis rosarum & earum succo, atque pari mellis pondere præparatur. Prior tamen parandi modus magis recipitur, illiusq; instar cætera mella medicata ex aliis floribus conficiuntur.

Præstat autem ea insolari, quam igne decoqui, quia *Cur præstat hæc insolari* facile dissipabilis florum odor perit, illorumq; qualitates vix integræ remanent post cocturam. Insolatum ve- *quam coqui.*

ro facillime ferunt, qui calore potius blando, ac longiore, quam feruido ac breuiore agens, ista medicamenta melius permiscet. Mel tamen illud, quod ex rosas paratur recentibus, igne lento solet concoqui; quod ex ficis, tantum insolari.

Quoquo modo paretur mel rosatum, seu ex floribus integris, vel pistis, ante usum debet paululum calefieri, ut percoletur, vocaturq; tunc mel rosatum colatum.

*Quomodo mel
ex fructibus
parandum.*

Vt autem fructus duriores sunt, coctu difficiliore & minus dissipabiles foliis & floribus, sic mel ex illis medicatum dissimili modo paratur. Insolatus enim non sufficit, sed longa concoctione opus est; idq; in aqua, priusquam mel accedat ad confectionem. Atque ut rite fructus percoquantur, debent viginti quatuor horas in aqua tripla macerari, dein ad tertias aut dimidias feruefieri: Tandem colaturæ par mellis pondus additur, peragiturq; concoctio ad consistentiam syrupi.

C A P. VI.

De sapis.

EX herbis fructibusq; succi educuntur, qui ubi colati & expurgati fuerint, & Solis aut ignis beneficio consistentiam nacti fuerint duriusculam, sapa & succagines medicatae, Græcis ἀποκυσμῆλαι, & Arabibus Rob, seu Robub nominantur. Sapa tamen proprie loquendo, vinum est ex uvis albis maturisve expressum, & ad mellis consistentiam percoctum, estq; verum Rob Arabum. Alia vero quævis succago extracta, & ad iustam spissitudinem percocta, generalius Robub appellatur.

*Rob & Sapa
quid.*

Robub.

Ista tamen Barbarorum nominum distinctio fere negligitur, & sine discrimine Rob & Robub pro quouis inspissato succo usurpantur, ut ex Mesue liquet, qui proprii idiomatis non ignarus, quosvis concretos succos, potius Rob, quam Robub nominat, licet aliter senserit interpres.

Extrahuntur autem succi vel prelo, vel solo manuum compressu, dein per mantile traiciuntur, ut quicquid inest sordium, linteo adhærescat, & purior tantum succus transmittatur; qui postea lebete, aut alio vase excep-

ptus

ptus infolatur, vel igni lento coquitur, dum crassescat, & formam solidam acquirat. Sic enim illius aquea humiditate resoluta, in multos menses annosve sine putredine asseruatur.

Porro succaginum alia simplices sunt, alia composita. Ex simplicibus quædam substantiam habent friabilem, & facultatem purgatoriam; coquunturq; diutius, vt perfectam soliditatem acquirant: cuiusmodi est aloë, scammonium, & similia: Alia substantiam habent magis lentam & viscidam, & qualitatem vt plurimum astringentiam acidamq; , vt sunt omnia Rob à Mesue distincta. Compositæ succagines dicuntur, quæ præter succos concretos sacharum admittunt, vt Rob berberis conditum, rob citoniorum, mororum, & similium fructuum.

*Sapa simplices
& composita.*

Vt ergo defrutum dicitur *vinum dulce ad tertiam tantum coctum & expumatum, ac liquidum adhuc manens*, sic quid. Sapa proprie dicitur vinum expressum in consistentiam duriusculam calore inspissatum, quod & rob, & robub dici potest. Si quis nomen, quam rerum magis sollicitus est, liceat illi Robub ad omnes æque succos potius referre.

Defrutum

Vsus saporum ad multa commendatur, præsertim ad morbos oris, sæpeq; præscribuntur per se, nonnunquam & aliis confectionibus admiscuntur, vt diamoro, diacodio, & quibusdam syrupis.

Saporum usus.

C A P. VII.

De conseruis.

FLORVM virtus facile cū sit dissipabilis, vix diu retinetur integra, sed multum coctione, vel tempore immittitur & resoluitur sæpe. Vt autem retineatur, flores sacharo aut melle condiri solent, efficiturq; conditū, quod multos menses annosve sine magno viriū dispendio conseruatur, vnde conserua nō improprie nominari consuevit: cuius duæ differentiæ statuuntur; vna dicitur liquida seu mollis: digitis enim prementibus cedit, illisq; nō nihil lentoris relinquit; altera vocatur sicca, quæ solidior est multo, atque in pastillos efformatur, quibus potius digiti cedunt.

*Conseruarum
differentia.*

Quia vero flores omnes substantiam non habent æque compactam, nec eandem temperiem, non omnes modo simili condiuntur, nec eandem sachari quantitatem in sui conditura postulant.

Qui humidiores sunt, in loco, nec humido, nec valde calido, diem vnum aut alterum parum tabescent, vt superflua illorum humiditas resoluatur. Sicciores, quo recentiores & magis succulenti, eo meliores.

Inter humidiores, ex quibus conseruæ fiunt, numerantur flores nenupharis, rosarum, cichorii, violarum, borraginis, & buglossi. Sicciores sunt flores saluæ, hyssopi, rorismarini, arantiorum, iasmini, betonicæ, persicorum, atque multorum aliorum simplicium, qui nunquam aut rarissime condiuntur.

Humidiores maiorem quantitatem sachari ad sui confectionem desiderant, sicciores minorem. Quibusdam æquum sachari pondus sufficit; aliis sesquiportio: multis duplum requiritur: rosis & nympheis conceditur triplum.

Nonnulli cum sachari duplo pondere, aut quantitate idonea integri commiscuntur, & vnum aut duos menses, pro florum crassitie vel tenuitate relinquuntur in solari.

*Conseruatio
rosarum qui fi-
at.*

Alii, vt rosæ ex vnguibus purgatæ, in mortario lapideo, cum pistillo buxco laboriose teruntur, & sachari triplo exquisite permiscuntur: postea reconduntur in vase figulino, vitrato, charta recte obturato, non foraminulenta, ne florum vis dissipetur.

His peractis vas mensem integrum aut dies quadraginta in soletur; Sic enim nulla virium aut odoris dissipatione, optima fiet conditura fermentatio, cuius singulas partes calor solis felicius peruadet, si singulis hebdomadis bis aut ter rudicula quadam agitur.

Quidam sacharo liquato, & ad electuarii consistentiam cocto, flores aliquando integros, sæpius tamen tenuissime tritos, immergunt, perfecteque commiscunt. Dein vbi eiusmodi mistura refrixit, pyxidibus recondunt & insolant.

*Quomodo con-
seruatio rubra fi-
at.*

Si inter condiendum parum succi limonum aut agrestæ adiiciatur, rubeus color, viuendusque comparabitur, vix intra annum delectabilis, si adhuc calens vase reponatur:

tur: Simul enim atque refrigerat, crustula quædam in superficie adnascitur, quæ colorem, odorem & virtutem diutius tuetur.

Folia autem cum substantiam habeant magis compactam, & qualitatem minus euanidam, raro conseruæ ex illis parantur. E longinquis enim regionibus feliciter aduehuntur viribus integris. Quædam tamen cum facultatem habeant eximiam, eamque in superficie positam, vix sine facultatum iactura exsiccantur, vt oxalis & capillus veneris verus. Proinde ex illis optime repurgatis conseruæ parantur, vt ex capillo veneris Monspeliensi; *Monspeliensis* Præ cæteris enim laudatur, vt & alia multa simplicia, quæ *ager multis* vberime illo in tractu luxuriant; Audio tamen Mompeffulum magis ob Medicorum, quam medicamento- *simplicibus luxuriat.* rum præstantiam commendari. *Mompessulani*

Vt fit, conserua capillorum veneris optima ex agro *Medici celebres.* Monspeliensi in multas Galliæ regiones aduehitur, quæ ex æquis partibus foliorum mundatorum tritorum, & sachari puluerati simul mistorum, parata est, & legitimo tempore ac sufficienti insolata.

Sunt, qui hanc conseruam meliorem putant, si ex herbæ decocto & sacharo syrupus fiat perfecte coctus, cui rursus folia herbæ mundata & optime trita permisceantur. Sic enim vim acquirit præstantiorem, & consistentiam magis idoneam.

Conserua vero sicca fit ex rosis siccis tenuissime læuigatis cum octuplo sacharo ad consistentiam electuarij cū *Conserua ex rosis siccis.* aqua rosacea cocto, cui parum succi cuiusdam acetosi, vt limonum, aut agrestæ commiscetur. Reddit enim hoc acidulum conseruam non modo dulco-acidam & gustui suauissimam, sed colore magis rubram, ac iucundio- rem.

Eadem arte ex aliis floribus siccatis ac tritis, siccæ conseruæ parantur.

C A P. VIII.

De conditis in genere.

RADICES, fructus & aliæ plantarum partes con- *Conditura* diuntur, vel ad conseruationem, vel ad saporem, *cur fiat.* vel ad vtrumque. Ad conseruationem, sale vel aceto, &

ambobus sæpe multa condiuntur, vt oliuæ, cappares, crithmum, cucumeres & flores genestæ. Ad saporem, cortex citri, arantiorum, amygdalæ, pinei, caryophilli, nuces, & multa semina, melle aut sacharo conficiuntur. Ad vtrumque radices multæ, vt & fructus & flores. Sic enim radix Satyrionis, pyra, pruna, berberis, agrestis, & flores buglossi, aut violarum suauius eduntur, & melius ad tempus longum asseruantur.

Condita liquida.

Quæ autem condienda sunt, prius syrupo idoneo concoquuntur, & vasis fictilibus aut vitreis simul cum eo reponuntur, asseruanturque, & à Pharmacopœis condita liquida nuncupantur. Quod si post coctionem perfectam, ea ipsa aeri exponantur, donec illorum extima superficies aruerit, vduſque lentor, quo digiti contrectantium inuiscantur, plane resolutus fuerit, confecturæ sicca nominantur.

Confectura sicca.

Huc quadam rerum affinitate referri posset quædam conditi species, quæ pasta regia vocari solet, sed de ea magis apposite libro quinto agemus, in tractatu remediorum particularium.

Tragemata.

Ad condita solida spectant ista bellaria, quæ aromatarij trageas & tragemata nominant. Ignis enim adiutu, & appulsu sachari præparantur, vt cætera condita, modo tamen dissimili. Si enim semina, exempli loco, condienda sint, sacharum prius in consistentiam syrupi coquitur, dein sensim super semina affunditur: Tum manu agitantur. Idque toties repetitur, donec ea ipsa sacharo prorsus obducta sint & incrustata. Hoc modo arantiorum cortex minutim secta, vt & cynamomum solet condiri. Fructus cum sint humidiores, liquidam confecturam desiderant; semina, quia sicca, siccam.

C A P. I X.

De pulueribus.

PULVERIBVS ars pharmaceutica minime carere potest. Cum enim medicamenta plus minus humida sint, vel arida, *ἐνεῖα* Græcis dicta; hæc pulueres, vt plurimum sunt, illa maiori ex parte, sunt pulueribus concinna, vt electuaria, conseruæ solidæ, trochisci, emplastra,

plastra, & pleraque alia medicamenta, tum quæ intrinsecus assumuntur, tum quæ adhibentur exterius. Nihil siquidem in Chirurgia tam frequenter auditur, præscribitur, quam pulvis sarcoticus, astringens, escharoticus; Nihilque tam sedulo à Pharmacopœis præparatur ac custoditur, atque pulveres cardiaci, cephalici, & roborantes, qui non solum aliis remediorum formis commiscuntur, sed etiam per se sæpissime imperantur ad varios usus, affectusve, ut ad principes partes roborandas, conservandas vires, extinguenda venena, fluxiones compescendas, coctionem iuvandam & alium sistendam aut ciendam.

*Pulverum in
Chirurgia frequens usus.*

Affectus vero externi sæpe solis, vix sine illis curantur, ut vulnus pulvere rubro, ex partibus duabus sanguinis draconis, & vna thuris composito; ut vlcus cauum & detersum pulvere sarcotico; ut ad cicatricem utrumque; perducendum pulvere epulotico, cuiusmodi est pulvis pompholigis, cadmiæ, cerussæ, spodij, terræ lemnæ, & plumbi, ut decet, præparati.

*Pulvis vuln-
rarius opti-
mus.*

*Pulvis epuloti-
cus optimus.*

In summa, vel medicamenta forma pulverum dantur, vel ex his solidiores formæ parantur, materiamque mutantur suam. Hi etenim non solum in varias formas medicamentorum coaptantur, sed ipsorum, seu corpus, seu qualitatem spectes, ex maxima parte sunt basis.

*Pulveres in
medicina quid
prestent.*

Fiunt vero pulveres ex selectissimis medicamentis, plus minusve tritis, pro medicamenti natura & exigentia rei. Verum, quæcunque læuigata sunt, ac in pollinem redacta, generali nomine, Latinis pulveres dicuntur, quos distinctius Arabum idiomata his tribus designant, suffuf, alkool, & sief. Suffuf pulverem quemlibet, læuem aut crassiusculum complectitur: Alkool tantum signat tenuissimum: Sief quorundam trochiscorum attritionem denotat, quæ fit in cote, ex aqua rosarum, aut fœniculi, vel alterius convenientis, ad affectus oculorum.

Alkool, Suffuf, Sief.

Ex pulveribus autem nonnulli condimentis sunt tantum destinati, qui scilicet ex aromaticis parantur, ut piper, zinzibere, nuce moschata, galanga, cinamomo, & similibus aromatum speciebus, vocanturque à seplasia-
rui minutæ species, quas solent in sacculis coriaceis affer-
uare. Alij dicuntur cardiaci ac roborantes, qui ad medica-

*Minuta spe-
cies.*

*Pulveres cor-
diales.*

men-

mentariam artem tantum spectant, vt puluis diarrhodonis abbatis, diacinamomi, dianisi, lætitia Galeni, & similes pulueres cordiales, qui reponi debent in pyxidibus aut vasis vitreis, vel figulinis optime clausis, ne subito eorum virtus expiret. Alii parantur pulueres cathartici potius in rem præsentem, quam in futuros vsus, quia diutius asservati vires amittunt, aut imbecilliores multo redduntur.

Vix autem quilibet puluis intro sumitur solitarius & immixtus, sed aqua vel alio liquore excipitur. Exterius vero non item; nam vulneribus & vlceribus sæpe solus adhibetur.

*Cosmeticorum
studium.*

Suffitores & cosmetici, quique fucis vetulas erugant, & tetrum expirantem ab edentulis odorem fascinare ac tegere pollicentur, varios pulueres ex aromatis & suaueolentibus conficiunt, vt ex radice ireos, rosis, santalis, storace calamita, belzoino, schœnanto, calamo aromatico, cinamomo, caryophyllis, maiorana, ambra, moscho, zibetho, Ex quibus & aliis odorem iucundum spirantibus, varia proportionem mixtis, pulueres duos insignes, Chyprium nempe & violeteum, vt vocant, conficiunt, aliosque multos ac varios, pro varia eorum, à quibus expetuntur, delectatione. Solent vero reponi in sacculis sericeis, & in arculis cum vestibus asservari & gestari. De his autem parum sollicitus esse poterit Pharmacopœus, quem magis decet puluerem diamargaritonis habere optimum, quam chyprium.

C A P. X.

De Eclegmatis in genere.

AD asperæ arteriæ & pulmonum affectus medicamentum quoddam paratur, syrupo crassius, & electuario quouis liquidius, quod Arabibus Lohoch, Græcis Eclegma & ἐκλειπὸν, & aliquando ἀρτηριακὸν, Latinis linctus nominatur: Sensim enim velut lingendo, seu lambendo sumitur, vt sic in via diutius cunctando, aliquid in thoracem deerret, vel saltem illius bechica vis ad inania thoracis spatia & bronchia pulmonum deferatur, spiritum concoquat & moueat ad exclusionem, quæ feliciter natu-

naturæ robore suscipitur ex sputo concocto, per anacatharsin, seu per os expectorationem.

Exhibentur non solum mane, ieiuno stomacho, sed *Eclegmatum* etiam vesperi, ac inter pastus sæpe, ad varios effectus, *vsus.* pro varia intentione & medicamentorum, quibus constant, materia, intentione, & qualitate: dantur enim ad leniendum, detergendum, incrassandum, incidendum, expectorandum, & sanguinem sistendum. Proinde ex medicamentis cuiuslibet saporis, ut olim veteres, eclegmata possunt confici. Displicent tamen valde amara & acerrima, quæ scilicet, præter ingratum, quem adferunt palato, sensum, tracheam arteriam & fauces exasperant, & pulmones moleste lacerant. Acidula tamen interdum præscribuntur ad crassorum humorum attenuationem.

Nunc vero sic apud omnes inualuit bechicorum vsus ad eclegmatum confecturam, ut solis dulcibus fere componantur, ut succo glycyrrhizæ, pineis, iuiubis, saccharo cando, aut rosato, penidiis, diatragacantho, & eiusmodi electuariis tritis, & melle aut syrupo idoneo exceptis.

Quod si alicuius præter naturam affectionis conditio amara vel acria postularit, ea minore copia reliquis medicamentis immiscenda sunt, tum ut liberius sumantur, tum ut humorem contentum alterando, continentem partem non lædant. Eiusmodi lohoch propter vim, quam habent insignem, incidendi & aperiendi imperantur Asthmaticis, & his, qui propter crassos humores pulmonibus contentos difficile spirant.

*Quæ eclegmata
conueniant
Asthmaticis.*

Solent vero eclegmata sumi ex bacillo glycyrrhizæ parum contuso, vel ex cochleari, & in ore detineri, donec sua sponte liquecant, & sensim dum per œsophagum delabuntur, aliquid in subditam arteriam sese insinuet.

Reponuntur in vasis fictilibus vitratis, & annum integrum asseruata vires seruant integras. Quæ tamen amygdalas, nuces aut pineas excipiunt, ut rancescunt citius, sic illorum virtus citius senescit.

Prostat in officinis electuarium quoddam liquidiusculum pro clysteribus, ex libra vna decocti violarum, mal- *Lohoch pro
clysteribus.* uæ, mercurialis, parietariæ, betæ & absynthij, cum pari pondere medullæ cassiæ & mellis despumati paratum;
Quod

Looch de cassia.

Quod cum syrupo quouis crassius, & à cassia colorem mutuetur & virtutem, lohoch de cassia nominatur.

C A P. X I.

De electuariis in genere.

Electuaria liquida.

MEDICAMENTA, quæ foris adhibita, veneno cuilibet, siue intra corpus sumpto, seu morfu inflicto, medentur, Alexiteria dicuntur Græcis; ut antidota, quæ non quidem extrinsecus adhibita, sed intro sumpta, grauissimis affectibus auxilio sunt. Latini vero interdum, ut nomen utrumque retinent & confundunt, sic sæpius electuarij nomine designant. Vterum enim antidota, recentiorum electuaria sunt, quorum pro consistentiæ varietate duo genera constituuntur: Alia enim solida sunt, & in tessellas, seu lozengias, ut vulgus Pharmacopœorum loquitur, complanata; Alia molliora in opiata consistentiam subacta & formata.

Si vero Galeni arbitrio, antidotorum, seu electuاريorum differentia sumatur ab illorum qualitate, & viribus, alia medicamentorum lethalium gratia assumuntur; Alia valent aduersus bestias virus eiaculantes; Alia morbis ex prauo victu contractis offeruntur. Sunt vero quædam ad hos omnes vsus accommodata, ut quæ non modo salubriter intro sumuntur, sed etiam exterius admouentur, ut theriaca, & mithridatium.

Electuaria sicca ac tabulata.

Pro varia igitur electuariorum soliditate, quædam dicuntur sicca & tabulata; alia minus dura, quæ scilicet opiata consistentiam, eamque mediam inter eclegma & pilulas, ut omnes antidoti, quarum pulueres sapa, melle, aut vino subiguntur; qui si sacharo, ut decet, apparato, excipiantur, & ligneo pistillo agitentur, iustam electuarij solidi consistentiam acquirunt; Ita ut pro mellis aut sachari adiectione, & artificiosa mixtione, vnum & idem electuarium, liquidum aut solidum possit efformari. Raro tamen quæ cassiæ medullam, aut fructuum pulpas admittunt, in tabellas complanantur.

Tan-

Tanta vero esse solet mellis proportio ad pulue-
res in electuariis liquidis, quanta sachari in solidis, i-
ta nimirum, vt vbi libræ sachari, aut mellis, tres vn-
ciæ puluerum commisceantur. Alterutrum tamen
modo augetur, modo minuitur, prout antidoti vis
desideratur validior aut imbecillior. Quo enim ma-
ior sachari aut mellis quantitas pulueribus additur,
eo vis electuarij erit imbecillior, quo minor, eo ma-
ior.

*Proportio mel-
lis, aut sachari
in electuariis.*

Tabellis purgantibus solet dragma vna tantum pul-
ueris vnciæ sachari paulo supra consistentiam syrupi, in
aqua aut succo cocti permisceri. Cardiacis accedunt
sæpe vnciæ duæ sachari ad dragmam vnam puluerum,
quorum quantitas tanto minor esse debet, quanto qua-
litas validior, & sapor magis ingratus.

Debent autem Medici iustam sachari mellisve quan-
titatem definire. Dum enim vtriusque tantum, quan-
tum satis, more nimium solito, in suis formulis præscri-
bunt, incipitem in electuario conficiendo Pharmacopo-
lam relinquunt, illiusque arbitrio salutem commit-
tunt ægroti, ita vt possit vim medicamenti vel imbecil-
liorem, vel intensiorem, vti libuerit, efficere; Vixque
duos Pharmacopœos inuenies, qui eidem remedio, ea-
dem proportionem mel aut sacharum adiiciant, vbi quan-
titas vtriusque subticetur.

*Medicorum
error.*

In mollis antidoti confectura, mel cum aqua pau-
ca diluitur, sensimque moderato igne coquitur, ac
despumatur, dum aqua, vel alius liquor ante mix-
tus exhalarit. Tum ab igne remouetur, & antequam
plane refrigerit, puluerum confusorum vnciæ tres in
mellis sic præparati singulas libras paulatim inspergun-
tur, & ligneo pistillo permiscantur, dum mixtorum quæ-
dam sit æqualitas.

*Electuarium
liquidum fa-
ciendi modus.*

Si pulpa cassiæ, vel tamarindorum, aut manna, da-
ctyli, amygdalæ, alijsve fructus admiscendi sunt, non
debet istorum causa, mellis pondus immutari. In le-
gitimæ enim consistentiæ electuario conficiendo, pul-
uerum maxime siccorum ad sapam, mel, aut sacharum
est habenda ratio.

Non debet autem electuarium molle in pyxide reponi,
ante-

antequam plane refrixerit, ne illius pars superior extrinsecus velut membranula quadam incrustetur, melius fermentetur, & vbiq; sit æqualis crassitudo.

*Electuarium
siccum facien-
di modus.*

Sacharo quoque sua debetur præparatio, antequam pulueres excipiat. Debet enim aqua stillatitia, aut alio liquore idoneo solui, igne despumari, & lente ac tam diu coqui, dum syrupo crassior euadat, eiusque gutta extracta propter spissitudinem vix effluat: Dein aliquantum refrigerato, species paulatim admiscuntur, confunduntur, & agitantur pistillo, donec totum soliditatem & æquabilitatem adeptum sit. Tum marmori priusquam refrixerit, admouetur, pistillo dilatatur, complanaturque. Refrigeratum in tabellas discinditur, quadratas, vel rhomboideis, easque pondere dragmæ vnius aut duarum, triumve, quæ postea in sachari duritiem concretæ, in arculis reconduntur.

Cuiuscunque sit consistentiæ electuarium, siue solidum, siue molle, simplicium vires optime, ac diu seruat integras. Diutius tamen solido, molle, cuius humiditas maior medicamenti facultates magis coercet, impeditque, ne tam cito ab aere dissipentur.

Quo electuaria quæuis palato gratiora sunt, eo citius hebescit illorum energia ac facultas: Vix enim annum durant efficacia. Amara & ingrata biennium, & triennium sæpe; Interdum theriaca sine magna virium iactura decennium.

C A P. X I I.

De Hieris.

HIERÆ parum admodum differunt ab opiatis, opiata ab electuariis liquidis: Consistentia enim omnibus est eadem, & sæpe vis purgandi. Electuaria tamen & opiata interdum nec purgando aluum turbant, nec moleste feriendo gustum, palato displicent. At hieræ præter purgatoriam, quam semper habent, facultatem, valde sunt amaræ, & ingrata, vt cognominis indicat notatio. Picræ siquidem dicuntur, ob insignem amarorem, vt hieræ, id est, sacra, ob insignes effectus. Conficiuntur ex laxantibus & amaris, eustomachicis tamen,

*Hiera picra
unde habeant
nomen.*

tamen, quæ scilicet à ventriculo, & regione prima corporis, crassos ac pituitosos humores incidunt, & clementer expurgant: Maxime vero ea, quæ à Galeno *cap. 11. libr. 8. Hiera picra comp. med. local.* immutata & emendata, ab ipso nomen Galeni dicitur, quod eam emendarit. multos stomachicos creditos persanet. Nam ex his, quæ *Eius efficacia.* ei admiscuntur, cum aloë stomacho valde sit commoda, & cinamomum vim habeat aperiendi, extergendi & attenuandi, (est enim partium tenuissimarum) si quid *Quibus conueniat, & quibus non.* crassum sit, aut viscosum in humoribus, ad omnes affectus circa ventrem, & stomachum ex vitiatis succis utiliter exhibetur, modo ex acuta febre non incanduerint.

Hieræ siquidem facultas calfactoria cum sit & exsiccatoria, febribus his, per quas humores accenduntur in vasis, & corpus totum æstuat, vix secure potest exhiberi, licet per febres non vehementes, aliquando Galeni consilio detur.

Sunt vero hierarum, præter picram Galeni, varie descriptam, variæ compositiones, quæ omnes ab effectu, *Hiera varia descripta.* hieræ, à sapore, picræ nomen sibi vendicant: vt à materia, quæ in compositione, quantitate aut qualitate præpollet, quædam hiera colocynthidos dicitur; & aliæ Logadij, Pacchi, aut Myrepsi nomine conficiuntur, quod illarum compositiones primi inuenerint, aut inuentas castigarint, auxerint, immutarint.

Singularum descriptiones extant in officina, earum compositio docetur, & vires fusissime explicantur.

Potro, ex hieris, quædam vim purgatoriam ab aloë tantum mutuuntur, eamque fortem non habent, & vix, ait Galenus, *cap. 2. lib. 4. de loc. affect.* vsque ad locos circa hepar conscendunt, nisi ampliori pondere sumantur, Suffusionibus enim oculorum utiliter dantur, quatenus ex stomacho potius, quam cerebro noxios humores educunt. Verum quæ colocynthidem, vel agaricum, vel vtrumque recipiunt, aut scammonium, potenter aluum turbant, & inutiles succos ab vniuerso corpore trahunt, forasque propellunt.

De opiatis in genere.

INTER electuaria liquida opiata numerantur, id fortitæ nominis, vel ab opio mixto, aut hypnotico simili, vel ab illius recens inspissati consistentia, & fortassis colore, qui ut plurimum idem est in opio & in mollibus antidotis, tam cardiacis, quam laxantibus.

*Opiatorum
appellatio am-
plissima.*

Et licet angustiori significato, opiata tantum dicantur veteribus, medicamenta, quæ opium admittunt, cuiuscunque sint consistentiæ; vel solidæ, ut ladanum Chymicorum, & pilulæ de cynoglossio; vel molles, ut Philonium Romanum, nunc tamen latius pro quibusvis confectionibus molliusculis vsurpantur, cardiacis, alterantibus, purgantibus & narcoticis; seu opium admittant, ut Theriaca; siue cardiacis tantum & alterantibus consent, ut confectio Alkermes & de hyacintho; siue purgantibus, ut Triphera, Diaprunum, & similia, quæ tamen frequentius electuاريorum & confectionum nomine designantur.

*Opiata cur
inuenta.*

Fuerunt autem opiata ab antiquioris notæ Medicis [*Galen. cap. 2. libr. 2. de loc. affect. Aet. cap. 12. libr. 2. de sign. & caus. diut. morb.*] inuenta, ad sæuitiam dolorum leniendam. Nam cum dolor sit tristis sensus, naturæ grauis, & toleratu molestissimus; humores varie exagitat, sanguinem corrumpit, febrem accendit, deiecitque vires; ita ut cogatur interdum Medicus, morbum relinquere priorem, ut tanto symptomati his præsidii medeatur, quæ licet morbi causam non tollant, sensus tamen sopiendo conciliandoque somnum, vires symptomatum acerbitate fatiscentes, animumque adeo reficiunt, ut postea vegetiore conatu morbificam causam facilius extrudant.

*Dolor quid.
Eius effectus.*

Narcoticorum igitur vsu fallenda nonnunquã doloris acerbitas, quæ multos eo dementiæ impulit, ut crucem, quam vitam potius eligentes, manus sibi violentas attulerunt.

*Doloris vehe-
mentia despe-
rationis inter-
dum parens.*

Tam sæuos cruciatus multoties obseruauit Galenus *cap. 5. libr. 7. comp. med. loc.* in doloribus colicis, qui nullis mitescerent remediis communibus, ut ad illorum sedatio-

dationem opiatas quasdam narcoticas, posteritati consulens descripserit, confectionesque nominavit colicas, ut quæ symptomatis huius feritatem lenirent, motum compesceret humoris, & sensus stupidos redderent. Hinc opiatæ dicuntur narcoticæ, quod veluti necrosim quandam, seu mortificationem adferant. Vocantur & anodynæ, quod dolorem ad tempus mitigant sedantve. Anodyna namque non sunt vniusmodi omnia. Alia enim vocantur paregorica, seu lenientia, quæ temperata sunt, & nostro calori similia, ut hydreleum, radix liliorum in lacte cocta, & oleum amygdalinum. Alia dicuntur Alliotica, quæ cum lenientia sint, sedant quidem dolorem, cui præterea quadam qualitate opposita aduersantur, ut oleum rosaceum aut violarum ad dolorem moderate, nenupharium ad impense calidum; l. aurinum vel anethinum ad frigidum. Alia deniq; Narcotica sunt, quæ sensum stupefaciendo, dolorem auferunt: quorum tamen usus non est temere vsurpandus; nam diutius ad-mota, calorem partis extinguunt, nervos resoluunt, vnaque motum & sensum adimunt; & quantitate paulo maiore sumpta, Galeno iudice, *cap. 18. libr. 5. simplic. med.* interficiunt.

Confectiones colicae.

Paregorica quæ.

Alliotica.

Narcotica.

Quod ex periculosis circulatorum experienciis constat, qui cum suo stibio vitrato, tormina, aliaque sæuissima symptomata excitant, ut suum errorem alio tegan-
gant peiore, narcoticis indebite paratis, & exhibitis, dolores quidem summouent, & facile somnum conciliant; verum ægrotos in æternū dormituros, ad cimbam Charontis intrudunt. Vnde Empiricorum hypnoticum, sæpe malorum omnium medicina est.

Somniferum Empiricorum.

Nolo nunc historias de sceleratis istis periculatoribus mihi notissimas memorare, ne longius à proposita institutione discedam, quia in immensum cresceret opus, si quæ à fide dignis viris accepi, huc referre vellem.

Ipsa autem Narcotica improprie, ac solum nomine tenus, anodyna vocantur: Præter enim qualitatem elementarem, qua refrigerant, aliam habent calori nativo inimicam & deleteriam, nisi exigua quantitate, ac debite apparatus, & quando conuenit, sumantur, ut opium, mandragora, hyosciamus, cicuta.

Anodyna

Anodyna qua.

Anodyna vero proprie sumpta, paregorica sunt, calida in primo gradu, seu temperata, vel parum symmetriam excedentia, quæque tuto sumuntur. & admouentur.

Medicamenta igitur, quæ opium vel alia narcotica excipiunt, paruo pondere sumenda sunt, vereque opiatarum nomen, cuiuscunque sint consistentiæ, merentur: Reliquæ tamen confectiones molliusculæ, alteyantes, purgantes, & roborantes, etiam nunc opiata vocitantur.

C A P. X I V.

De Pilulis.

*Pilula chirita
dicta.*

*Vnde dicantur
catapotia.*

*Forma pilula-
rum quid
praestet.*

PILULA à parua pilæ & velut globuli forma sibi nomen adoptauit, quæ quod non diluatur, sed deuoretur integra, *καταποτιον* Græce dicitur. Propter enim ingratum saporem, odoremve simplicium, ex quibus pilulæ conficiuntur, vt aloe, colocynthide, agarico, opoponace, sagapeno, & aliis acribus, foetidis, & amaris, consistentia solida, ac sphaerica effigie formantur, & parua exhibentur quantitate, vt facilius ac minore molestia sumantur. Efficat namque medicamenti exigua moles, vt iucundius deglutiat; Soliditas, vt minus diluatur; forma teres, vt citius delabatur, in ventriculo diutius immoretur, à partibus remotis efficacius trahat, nec tam cito prorumpat ad intestina, vel per vomitum excludatur. Medicamenta namque liquida, eodem instanti sæpe sumuntur & euomuntur.

Ad insuauitatem catapotiorum regendam ac fallendam, auro foliato extrinsecus artificiose velantur, aromataque varia nonnunquam permiscuntur, quibus gratia conciliatur maior visceribus & palato. Si tamen paulisper ante deglutionem stabulentur in ore, atq; dentibus aut lingua compressius attingantur, quendam tristitiæ sensum gustui non tantum excitant, sed velut horrorem & ventriculi subuersionem.

*Pilularum sa-
por ingratus.*

Omnes autem pilulæ amaræ sunt, paucis exceptis, vt bechicis, quæ non affatim deuorantur, sed diu in ore detinentur, vt liquecant ac sensim deglutiantur, non catapotia aut pilulæ, sed pastilli seu uochisci potius nominantur.

Insua

Insuauietas vero pilularum aloe potissimum tribuenda, quæ est earum fere omnium basis, quæque vix alio modo sumi potest propter insignem illius amarorem. Tum quia visciditatis cuiusdam est particeps, qua pulueres facile coniungit, & in pilulas cogitur.

Augetur ista amaritudo rerum ingratarum, ut colocynthidis, agarici, sennæ, & aliorum purgantium commixtione. Quæ eo magis palato displicent, quæ plura fuerint admixta, cuiusmodi sunt, quæ ex colocynthide, aloe, agarico, scammonio, & gummi Arabico parantur, quas ad plures excrementorum purgandas species imperat Galenus *cap. 14. lib. 5. method.*

Sunt vero pilularum differentia multæ, partim sumptæ à membrorum, quibus destinantur, partim ab humorum, quos trahunt, diuersitate. Partium ratione, quædam dicuntur Cephalicæ, quæ scilicet à capite pituitosos humores purgant, ut Cochix, & de agarico: Aliæ opticæ, quia multis constant, quæ oculis conferre creduntur, ut pilulæ lucis, maiores & minores: Aliæ stomachicæ, ut pilulæ ante cibum, & de rhabarbaro: Aliæ artheticæ, quæ ab articulis educunt humores: A quorum discrimine quædam dicuntur phlegmagogæ, quæ pituitam; aliæ cholagogæ, quæ bilem; aliæ melanagogæ, quæ melancholicum succum deturbant. Atque pro operandi modo aliquando dicuntur aluum soluere constringendo, ut pilulæ de rhabarbaro, & de myrobalanis; vel moderate trahendo, ut pilulæ de agarico; vel trahendo simul & fundendo, ut pilulæ de euphorbio.

Pilularum magna varietas.

Porro ad massam catapotiorum conficiendam, maxima pars miscendorum simplicium, in puluerem tenuem debet comminui, dein excipi melle despumato, vel tragacanthi mucagine in succo conueniente soluti, aut potius syrupo quodam idoneo, ita ut viscositatem aliquam habeat, quod pulueres confusos est excepturum, ut commodius mixtura cohæreat, siccitate non tam cito interhiet, simplicia intus conclusa fermententur, & minus prompte eorum exhalet facultas. Ob eam causam inquit Sylius, pilularum species melle cocto debent comprehendendi. Nam aqua aut succo comprehensæ non coherent,

Pilularum compositio vbi recte fiat.

& panis furfuracei modo, prompte siccantur, facile friantur, cito senescunt

Quod si lacrymas, gummi, aut succos inspissatos induratosve pilulę exceperint, ea liquore quodam tenui ante debent mollescere, calido pistillo duci; dein pulveres commisceri: Ac postremo mellis, aut liquoris alius visciditantum, quantum mistura postulat, confuse permisceri, ut fiat velut pasta quędam, seu massa primum molliuscula, in dies enim induratur, quę exacto biduo, aut triduo, paucō oleo amygdalino extrinsecus liniatur. Tum aluta obuoluatur, aut corio quodam tenui; tandem in stannea pyxide reponatur.

Crassities pilularum qualis esse debeat.

Vfus tempore, istius massę portio, quę definitę dosi respondeat, cum idoneo succo, si opus fuerit, teritur, ut mollescat, ex eaque globuli maiores, minoresve aut mediocres fingantur, prout eos diutius aut minus in ventre cunctari desideramus.

Pilula validiores quando sumenda.

Quę valide trahunt à capite & aliis partibus remotis, horis quatuor, aut quinque à cœna tenui, vel circa mediam noctem debent exhiberi; quibus sumptis superdormire confert.

Benigne quando.

Quę blande purgant, tuto hora vna, aut duabus ante quo suis pastus deuorantur. Quę medio modo se habent, securius ieiuno ventre, ac mane sumuntur.

Pilularum dosis.

Ad aluum ciendam tantum, dragmę dimidię pondus, ex eccoproticis sat esse potest. Ex validioribus, ad validius purgandum integra dragma sæpe datur, & aliquando sesquidragma in robustis corporibus, quę crassis potissimum humoribus scatent.

Sunt, qui pilulas omnes auersantur; alij nullas: Quidam non nisi crassiores: paruulas vero tantum ex cochleari cum multo syrupo sumunt. Alij quasuis, modo pauciores: Multi vix nisi ceraforum conditorum, aut pasfularum cortice inuolutas assumunt: nonnulli in oui vitello reconditas, aut spinachiorum vel lactucarum coctis foliis obductas; alij alio modo facilius deglutiunt:

Ingratus enim sapor, eas mille modos sumendi adinuenit.

De trochiscis.

A Placentularum effigie medicamenta quædam *πασίλοι*, quasi parui panes, rotundi, lupinis similes, & aliquando *τροχίσκοι*, Latinis pastilli, & orbiculi dicuntur. Sic autem efformantur ad medicamentorum conseruationem, & interdum castigationem. Tutius enim medicamenta sine virium dispendio, in ea forma solidiore conseruantur, quam in puluerem reducta.

Vfus tamen tempore, cum assumi vix queant integri, puluerantur, his solum demptis, qui diutius in ore detinentur, vt liquefiant, pilulæ bechicæ, à nonnullis vocati. Nam trochisci de Scilla & de viperis in Theriacæ confectura, pastillorum formam amittunt, dum in pulueres reducuntur. *Pilula bechica.*

Fiunt vero ex medicamentis, vt plurimum siccis, tritise, cum aqua, aut vino, vel alio liquore malaxatis, donec catapotiorum consistentiam acquirant; dein formantur in rotulas aut orbiculos, qui postea siccantur in umbra, priusquam in pyxidibus reponantur; vbi annum durant integrum; sæpe duos, & aliquando tres, præsertim qui opium excipiunt, vel medicamentum quoddam validissimum, cuius vires non facile dissipantur. Trochisci igitur ob duritiem & densitatem vim medicamentorum, quibus constant, diutius conseruant, faciliusque resistunt iniuriis aeris: Pulueres multo minus; quia cum tenues sint, statim aer eos subit, atque ita facile alterantur: Non tamen omnes trochisci fiunt ex pulueribus, vt qui ex medicamentis quibusdam, quæ minime possunt puluerari, vt Scilla & viperarum carne parantur.

Non solum autem trochisci intus assumuntur, sed adhibentur extra. Qui per os ingeruntur, vt ex omni medicamentorum genere parari queunt, sic facultatem habent roborantem, aut purgantem, vel alterantem. Roborare dicuntur, qui partem quampiam specialius respicientes, illius robur adaugēt; vt trochisci galliæ moschatæ, cerebrum; terræ lemnæ, cor; rhabarbari iecur; diarhodonis, ventriculum; capparum, lienem. Qui confi-

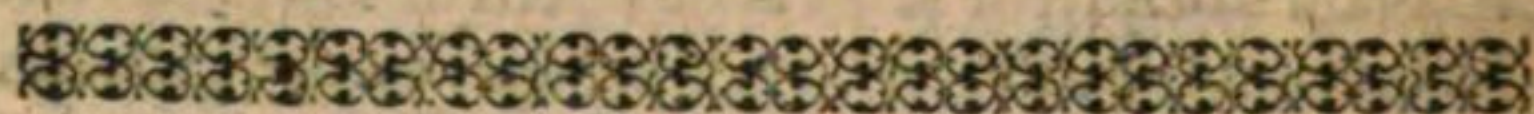
Trochisci roborantes.

*Purgantes.**Alterantes.*

ciuntur ex catharticiis, simplicium vires retinent, & aluum ducendo, foras humores propellunt, vt trochisci de agarico, alhandal, & de rhabarbaro. Idem iudicium de alterantibus, qui qualitate opposita intemperiem quamuis immutant; vt frigidam, calida; calidam, frigida; sicca humidam; humida, siccam.

Nec defunt etiam affectibus externis pastilli, vt illi sunt, qui à forma, colore, authore, trochisci albi Rhafis nominantur: vtque alii multi, qui atteruntur in cote, vt fiat sieff, pro collyriis ad multos affectus oculorum.

Peculiaris trochiscorum confectio, in officina fusissime explicatur. Sequitur nunc, vt de his medicamentis agamus, quæ tantum extrinsecus adhibentur.

SECTIO SECVNDA LIBRI TERTII, IN QVA GENERALIS MEDICAMENTORUM externorum explicatio traditur.

C A P. I.

De oleis.

VT morbi omnes intus generantur, vel extrinsecus adueniunt. sic remedia, quæ illis subueniunt, vel interna sunt, de quibus abunde supra; vel externa, de quibus nunc agendum: Inter quæ oleum cum iure quodam primas tenere dicatur, ab eo medicamentorum localium explicationem auspicabimur. Multis siquidem medicamentis Pharmacopœus interdum carere potest, oleo vix vnquam. [*Gal. cap. iiii. lib. 6. simpl. med.*] Ad mensam enim non tantum trahitur, præsertim quod dulce est, & ex oliuis maturis expressum; De eo namq; semper est intelligenda olei absolute dicti denominatio, sed lituum, vnguentorum, emplastrorum, & ceratorum velut basis est, & commune simplicium, ex quibus conficiuntur, vinculum. Atque per se, quod temperatum sit, seu calidum & humidum in primo recessu, vel, vt loquitur Galenus capit. 25. libr. 3. simplic. medicam. inter calfacientia & re-

*Oleum alimentum est
& medicamentum.*

& refrigerantia, humectantia & siccantia medium, ac-
cum est, seu lassitudines tollit, asperitates lenit, squali-
dam cutim emollit, aliisq; multis affectibus, quorum
alibi, nempe *cap. 6. & 7. lib. 2. simpl. medic.* meminit, salu-
briter, suauiterq; medicatur.

Olea autem, quorum vsus est frequens, vel simplicia
sunt, vel composita. Simplicia dicuntur, quæ homoge-
nea sunt, habentq; nihil ab arte præter extractionem,
quæ sine rerum aliarum mixtura peragitur. Quo modo
Pallas omnium prima oleum eduxit, vel artem educen-
di docuit, vt scribit Diodorus: nam ante illius hortum e-
rat oliua omnibus ignota; oleiq; vsus tunc nullus ante-
quam exprimendi modum docuisset.

*Oleorum dif-
ferentia.*

*Pallas olei in-
uentrix.*

Simplicia vero fere sunt olea omnia, quæ expressione
trahuntur, vt oleum simpliciter dictum, quod ex matu-
ris oleæ fructibus; omotribes, seu omphacinum, quod
ex iisdem immaturis exprimitur; vt oleum amygdali-
num, caryinum, & alia multa ex fructibus seminibusve
educta; quæ tantum inter sese discrepant, quantum ipsa
semina à se inuicem dissident. Ex seminibus calidis, ca-
lidum; ex frigidis, frigidum oleum extrahitur. Vetusta-
te tamen oleum quodcunque aliquantum immutatur,
& aquosioris partis dissipatione, quod ex se calidum est,
potentius calefacit, quod frigidum, segnius refrigerat:
nam vetus oleum, iudice Galeno, *cap. 6. lib. 1. compos. med.*
secundum gener. digerendi vim, quæ effectus est caloris,
habet.

*Oleum omo-
tribes.*

Pro fructus etiam ipsius, ex quo trahitur oleum, di-
uersitate, cum is maturus aut immaturus extiterit, præ-
parandi modo, & alteratione artificio inducta, aliam
atque aliam acquirit qualitatem & efficaciam alterandi.
Oleum de vitellis ouorum, exempli loco, licet sit imper-
mixtum, ob præparationem tamen, humiditatem quan-
dam amittendo, calidius ac siccus efficitur, fitq; medi-
camentum vtilissimum ad cutim detergendam, impetigi-
nem, & alios plures cutaneos affectus persanandos, &
ulcera quædam fistulosa & maligna curanda.

*Oleum ouo-
rum.*

Idem omnibus accidit, quæ vi ignis exprimuntur, ex
quo calorem acquisititum perpetuo retinent. Et cum
simili modo amygdalinum extrahitur, tantum extrinse-

*Olei amygda-
lini facultas.*

cus applicatur: cum absque igne, instar lohoch pergrati lingitur, ad demulcendam tracheæ arteriæ asperitatem, & ad sputum coquendum ac mouendum; vt solet dari cum pauco saccharo pueris tussiculosis, & quibus aliquid è cerebro ad pulmones delabatur. Extra quoq; casticum, & omnium maxime anodynum medicamentum.

*Olea exprimi-
mendi modus.*

Vt exprimantur olea, debent fructus & semina repurgari; perperamq; faciunt apothecarii, vt obiter dicam, qui ex amygdalis non decorticatis oleum extrahunt. Mundata semina pistillo contunduntur: contusa excipiuntur lebetes, igni adhibito, agitanturq; paulo diutius, vt calefiant, dein setaceo inuoluuntur, subiiciunturq; ligneo torculari, donec compressu validissimo olea exprimantur.

Quæ nullo caloris aut ignis adiutu educere volumus, vbi minutim attrita fuerunt, statim prælo committuntur, vt oleum guttatim exudet.

Inter olea simplicia annumeratur, quod ex petra educit petroleum vocatur. Sed de his nostra tantum agit institutio, quæ arte parantur. Simplicia quoque sunt liquidambor & balsamum, quæ ex arboribus exoticis incisus guttatim stillant, de quibus in Officina fufius agemus.

*Oleaeducta
per ascensum
& descensum.*

Interdum etiam eliciuntur destillatione tam per ascensum, quam per descensum olea quædam simplicia, vt è iunipero, guaiaco, caryophillis, & similibus, tam lignis, quam fructibus siccis; quibus olla comprehensis, vi ignis suppositi aut superpositi, oleum in vas superne, aut inferne annexum ascendit, aut descendit. Non omnia tamen, nec semper caloris adiutu, per descensum eruuntur. Ex tartaro namq; & myrrha sacculo conclusis, & in vdo loco, vt cella vinaria suspensis, absq; ignis interuentu, oleum facile exodat, de quibus olea parandi modis omnibus alias.

Composita vero olea, quibus potissimum pharmacopola debet esse munitus, ea sunt, in quæ stirpium, fructuum, florum, & quorumuis simplicium materia immergitur, maceraturq;. Deinde totum insolatur, dum materiæ istius vires in oleo remaneant, quod postea exprimi-

primitur, atque reconditur. Hoc modo fit oleum violaceum, rosatum, hypericonis, nenupharinum, lumbricorum, & alia multa, quæ veteribus Græcis *μύρα*, Latinis *Olea veteres unguenta nominabant.* unguenta nominabantur, potissimumq; ea, quæ lacrymarum & rerum odoratarum admixtione spissiora redderentur. Vnde myropolæ seu unguentarii dicuntur, qui eiusmodi olea odorata & unguenta vendunt, apud quos oleum quoduis fragrans, ut laurinum, pro unguento sæpe est, ut unguentum pro oleo.

Vix eorum probatur sententia, qui olea tantum simplicia vocant, quæ ex floribus, fructibus, aut aliis simplicibus in oleo oliuarum infusis, maceratis, & insolatis parantur: Composita vero, quæ cum vino, aqua, infuso, aut decoctione idonea, lento igne coquuntur, donec omnis fere admixtus humor absumatur. Hæc enim illis non minus, imo magis videntur composita, quod rerum infusarum non modo tota vis, sed substantiæ, cui inhæret, non exigua portio confuse, cum oleo post expressionem remaneat. Hinc oleum, licet nullius excessus particeps, sed temperatum, tale perpetuo est, qualis infusæ rei conditio: si frigida, frigidum; si calida, calidum; & exsiccatorium, si ea ipsa vim siccandi habuerit.

Quæ expressione sola, vel maceratione & expressione *Quibus vasis olea seruanda.* simul eruuntur olea, optime seruantur reposita in vasis vitreis aut figulinis, validissimo fornacis calore perfecte induratis. Quæ vero destillatione tam per ascensum, quam per descensum eliciuntur, quæ vulgus Chymicorum essentias appellat, in vasis semper vitreis, ac solidissimis, & angustiore, bene obturato seruari debent, ne substantia ac qualitas eorum facile dissipabilis cito expiret.

C A P. II.

De unguentis.

UNGUENTA veteribus dicuntur, Galeno teste, *cap. ult. lib. 7. simpl. med.* oleagina medicamenta ex odoramentis confecta; Aëtuario [*cap. 1. lib. 5. meth.*] quæ exterius adhibentur, & illita tantum opem ferre creduntur partibus, quæ alia remedia non facile ferunt; *ut quæ*, inquit, Oriba-

Oribasius *cap. 27. lib. collect. cataplasmatibus grauantur, & madesactionibus fluentibus laeduntur.*

*Vnguenta cur
dicta & in-
uenta.*

Sunt vero vnguenta crassioris consistentiæ, quam olea, & velut media inter hæc & emplastra; vt linimenta, inter olea & vnguenta. Vnguentum siquidem liquidius, sæpe vocatur linimentum, de cuius parandi modo & vsu *lib. 5.* fusius: Consistentia tamen cum sit parum dissimilis vnguentorum, linimentorum, & ceratorum, pro iisdem fere vsurpantur. Nam linimentum dicitur, quo iuandæ partes liniuntur; vnguentum, quo inunguntur: Ceratum, quod ex cera & oleo paratur.

Arabes sub vnguenti nomenclatura, cerata & emplastra sæpe complectuntur, vt multi olea quæuis spissiora, vt veteres Græci odorata sola. Sic Dioscorides *lib. 1.* olea pleraque odorata, vnguenta vocat: & Hippocrates *lib. de medic.* Medicum non tantum optima corporis constitutione, & ornatu decenti, apud ipsum vulgus, gloriam capere debere vult, sed etiam vnguentis odoratis, hoc est, rebus aromaticis, ac suaueolentibus.

*Vnguentum
quid.*

Clarioris tamen explicationis gratia à se inuicem distinguuntur; Et specialius, vnguentum dicitur, *medicamentum quoddam oleaginum, media inter oleum & emplastrum consistentia*: quæ tamen semper vniusmodi non manet. Nam quo tempore calor vehementior est, vnguina & pingua magis liquat, & vnguenta liquidiora & molliora reddit; quo imbecillior, eo solidiora. Propterea solent myropolæ plus olei hyeme; minus æstate, vnguentis commiscere; frigus siquidem vnguentum quantumuis fluidum, vt & oleum ipsum inspissat: quod etiam obseruauit Galenus *cap. 1. lib. 8. comp. med. gener.* in cerati stomachici compositione.

*Olei proportio
in vnguento-
rum confectu-
ra qualis.*

Ea vero proportio olei in vnguentorum confectura seruatur, vt vnciæ olei, pulueris dragma, & ceræ dragmæ duæ commisceantur, siue vt loquitur Galenus *cap. 2. lib. 4. comp. med. gener.* ceræ quadruplum oleum adiiciatur, pulueribus octuplum, hoc est, singulis olei vnciis singulæ drachmæ puluerum, quorum materia ex herbis arefactis, metallis, & terris depromitur; eaq; cerato refrigeranti confuse ac paulatim permiscetur, & accurate rudicula agitatur, ne quid grumosum remaneat.

Cum

Cum succos vnguenta recipiunt siccos, puluerare eos oportet & dissoluere: Si liquidos & fluidos, reliquæ materiei commiscere, & coquendo absumere.

Quæ probe puluerari queunt, tenuissime debent la- uigari, vt radices, ligna, resinæ, & ipsa etiam gummi, quando sunt sicciora: Sin minus, pistillo calido subiici- untur, vt mollescant, vel aceto aut humore idoneo sol- uuntur.

Quæ humidiora sunt, vt terebinthina, instillantur. Herbarum humidiores, vt & animalia, vel eorum partes vix puluerabiles, vino, vel alio liquore perfecte coquuntur, donec tabescant, & absumpta prope sit humiditas: Dein in percolato liquore, reliqua dicta proportionem, commi- scentur materialia, vt legitimæ consistentiæ fiat vnguen- tum; Cui oleum & cera, non modo formam, & multam materiæ portionem suppeditant, sed reliquorum admix- torum vim connectunt, & diutius asseruant.

Fiunt vero vnguenta nunc igni, vt omnia, quæ ceram admittunt, nunc sola subactione, sed longa, vt quæ sine ceræ concursu paratur; cuiusmodi est vnguentum cru- *Vnguentum crudum.* dum, siue de lithargyro, quod ex oleo, aceto, & lithargy- ro, simul diuturno pistilli percussu nutritis, nutritum no- minatur.

Porro multæ sunt vnguentorum differentiæ, partim *Vnguentorum varietates* sumptæ ab eorum coloribus, vt viride, album, citreum, aureum; partim ab effectis, vt resumptiuum, analepti- cum, mundificatiuum; partim à qualitatibus primis, quarum ratione quædam dicuntur calida, vt apostoli- cum, Ægyptiacum, Martiatum, Enulatum: alia frigi- da, vt nutritum: alia siccantia, vt diapompholix, & de- siccatiuum: alia humectantia, vt rosatum.

Cera autem alba magis expetitur ad frigidorum, fla- ua ad calidorum vnguentorum confectionem: Sine ta- men discrimine Pharmacopœi modo hanc, modo illam assumunt, prout suæ res alterutram habendi, faciliorem præstant commoditatem.

Reponuntur vnguenta pyxidibus, seu vasis stanneis, *Quibus vasis vnguenta re- ponenda.* & aliquando fictilibus vitratis; durantq; annum inte- grum, sæpe biennium, & quædam triennium.

De ceratis.

*Ceronea &
cerata à cera
dicta.*

CERATA vnguentis, ceronea emplastris sæpe designantur: illa, quod molliora; hæc, quod duriora: Ambo sic dicta, quod ceram admittant, ut emplastra multa, quæ indiscriminatim ab his ceronea perpetuo dicuntur, qui omnibus morbis emplastra quædam catagmatica, in myropolarum officinis empta, adhibent; ita ut adeo inualuerit nunc apud vulgus Ceroneorum usus, ut omnia emplastra ceronea dicantur. Quidam Lutetiæ emplastrum quoddam, ceroneum vocat, ad omnem dolorem, omneq; morbi genus adhibet.

*Ceratum
quid.*

Est autem ceratum, de quo præsens examen suscipitur, *medicamentum consistentia quodammodo medium inter vnguenta & emplastra*: his etenim non ita solidum, illis non ita molle. Quisque tamen modo olei pondus adauget, modo minuit, & pro arbitrio, ceratum, nunc vnguento solidius, nunc liquidius efficit. Ut re vera vniuersum si semper paretur, sic semper, dum asseruatur, diu manere non potest. Nam cum glaciali tempestate, & rigido cælo, quantumuis liquidum facile concreascit, & æstuoso solidum liquetur, hyeme plus olei, minus ceræ; æstate plus ceræ, minus olei adiungitur.

*Olei quantitas in cerato
non semper eadem.*

Cum vero ambientis aëris constitutio vel temperata fuerit, vel qualitates primas non multum excesserit, solet quadrans ceræ, aut paulo plus minusve olei libræ liquari & permisceri, ut per cæli mutationes, cerata non contingat multum liquefcere, aut incrassari. Pauca tamen diu in pharmacopoliis asseruantur, quia omni & paucò tempore parari queunt ex oleo & cera, à quibus cerata proprie dicta, vel potius Cerelæa nominantur. Quædam enim minus proprie sic dicuntur, quod præter ceram & oleum alia multa recipiant, cuiusmodi sunt, ceratum, fantalinum, stomachicum, ac pleraque alia; ut quæ ex tempore, prout res postulat, fiunt ex emplastris, oleo liquatis, quando scilicet partis affectæ conditio, solidioris cuiusdam emplastri duritiem ferre minime potest. Sic enim cerata quædam acopa, seu lassitudinem leuantia,

uantia, fatigatis neruis, & affectis lassitudine musculis
utiliter adhibentur.

Adhibentur & regioni lienis, ventriculi, iecoris, vte-
ri, & ossium fractorum, extensa prius super corio, ad si- *Ceratorum ef-*
militudinem partis, chi superponenda sunt, efformato. *formatio pro*

Quod ad lienem imperabitur, formam habebit ob- *ratione partis*
longam, instar bubulæ linguæ. Quod ad ventriculum, *affecta.*
erit scutiforme; ad reliquas partes, pro varia singularum
inter se figura, varie concinnabitur.

In cerelæi confectione cera minutim secta in oleum *Cerelæi confi-*
coniicitur, eaq; igne lento liquantur; liquata ab igne re- *ciendi modus.*
mouentur, & continenter spatha permiscuntur, dum
coëant. Postremo affusa paulatim frigida denuo agitan-
tur, & percutiendo lauantur. Sic enim ceratum, aquæ
multæ affusione, quantum scilicet absorbere poterit,
subactum, accurateq; madefactum, magis refrigerat, &
Galeno iudice, *cap. 6. lib. 1. de simpl. med.* morbis omnibus
calidis admotum confert, maxime, si vbi affectæ partis
ardore nimis incaluerit, subinde mutetur.

Cum ceratis minus proprie sumptis, adipēs, medullæ,
axungia, & mucagines adduntur, vt sæpe fit, ea paula-
tim refrigerantibus permisceantur, quemadmodum &
pulueres, quorum eadem ac in vnguentis ad olea pro-
portio fere obseruatur.

Reponuntur in vasis stanneis aut fictilibus, sed quæ
facile quouis tempore parari possunt, ea præstiterit re-
centia habere.

C A P. IV.

De emplastris.

QVÆ medicamenta topica, in solidiorem massam
coacta, Arabes Cerota, & Græci veteres [*Gal. cap. 12.*
lib. 1. comp. med. gen.] emplasta vocarunt, iuniores eupho-
niæ cuiusdam gratia, addita litera, maluerunt emplastra
nominare; qua detracta, eorum qualitas non empla-
strica, sed emplastica, seu *ἐμφρακτική*, quasi dicas infar- *ἐμφρακτική*
ciens appellatur. Dum enim emplastrum parti superin- *medicamenta,*
ducitur, propter substantiæ, qua constat, viscidita-
tem, cutis meatus videtur occludere, halituosos retine-
re spi-

re spiritus, & calorem partis coërcendo, suppuratum aliquando mouere. Illius namq; glutinosa substantia vix intro sese insinuat, sed foris tantū insidens, tenaciter corporis meatibus inhæret. Minime tamen ipsius qualitas otiosa manet, sed calore partis excitata, adiutaq; , varios effectus pro varia ipsiusmet facultate producit [*cap. 9. lib. 5. de simpl. med.*] Si glutinatoria, labrorum vulneris coalitum adiuuat: Si catagmatica, ossium fractorum ferruminationem: Si sarcotica, hanc naturæ fert opem, vt facilius nouam carnem generet; quod non tam medicamentorum, quam ipsius naturæ proprium est opus.

*Sarcosis non
tam medica-
mentorum,
quam natura
est opus.*

*Eccathartica
emplastra.*

Vt autem varia ac multiplex est emplastrorum compositio, sic etiam qualitas: Ex omnibus enim prope medicamentis componuntur; vnde non omnia perpetuo emphractica sunt, seu lentore suo poros stipantia, sed quædam ecphractica, hoc est, fractu liberantia, & quasi expurgantia; alia epispastica seu extrahentia, & diaphoretica; alia rhyptica, quæ sordes ex cute & vlceribus detergunt: Et quædam, quod multis affectibus conueniant, vt pleraque alia medicamenta polychresta dicuntur, quæ scilicet contrariis constant medicaminibus, *teste Gal. initio lib. 5. comp. med. gener.*

Debet tamen medicamentū emplasticum omni mordacitate vacare: nam si qua illi insit acrior & mordacior qualitas, hæere poris vix poterit, ait Galenus *cap. 9. lib. 5. comp. med. gener.* sed excernetur facile, aliquam partem liquando, aut humorem aliquem ex alto attrahendo; proin terrenæ consistentiæ & viscosum esse oportet emplasticum.

*Emplastrorū
conficiendorū
scopi.*

Porro componendorum emplastrorum duo sunt scopi præcipui, consistentia crassa, ac solida, & facultas. Odor & color sæpe expetuntur, atque ad ægrorum potius gratiam, quam quod medicamentorum naturam & efficaciam concilient.

Consistentiam idoneam & materiam suggerunt, cera, oleum commune, lithargyrus, & interdum resinæ; virtutem vero nullam aut exiguam. Quæ superadduntur prope omnia, corpus emplastro & facultatem impertiuntur, vt mineralia, metalla, radices, furculi, ligna, flores, semina: Quæ si arida fuerint, pulueranda, & empla-

stro

stro ab igni remoto, miscenda. Si qua ex his vix friabilia sint, humore aliquo soluuntur, qui absimitur coquendo, antequam illa emplastro perficiendo commiscantur; vel simul eidem sæpe commixtus coctione dissipatur.

Herbæ virides, vt quæ in puluerem attenuari non possunt, ex idoneo liquore coquuntur, colo traiciuntur, miscantur; vel succo ex his tritis educto, alia incoquantur; quo absumpto, viribus tamen relictis, si quæ supersint adicienda, quæ longam coctionem non ferunt, postremo commiscantur.

Diutius vero coquenda sunt emplastra, quæ succos, vel aquam, acetum, vinum, aut decoctum aliquod recipiunt; quia cum emplastrum esse debeat omne spissum, & viscidum, vt parti, cui adhibetur, adhæreat, humiditas illi contraria est, quæ tamen sæpe admiscetur, & calore resoluitur, vbi qualitas illius accessura est, & in emplastro conficiendo retinenda. Nam quæ succis incoquantur, eorum facultates seruant, etiam ipsis exhalatione dissipatis. Efficit quoque humiditas, quæ conficiendis emplastris accedit, vt reliquorum virtus altius subeat, & ad partes magis distitas deferatur.

*Humiditas
emplastris
conficiendis
aduersa.*

Ex materialibus oleum quidem additur, non modo, vt corpus emplastris præstet, sed, vt cera cum ipso liqueatur, actia vel austerior obtundantur, & vim magis anodynam & emollientem emplastra nanciscantur.

Oleum vetus simplex, & quod infusione paratur, vel quoduis compositum, aliquando in emplastrum immititur, vt præter materiam suam quoque virtutem immittat.

Cera vero materiam duntaxat emplastris præbet, sed vim agendi nullam, vt & resinae quædam. Non tamen omnia ceram aut resinam excipiunt, quæ scilicet aliunde materiam illis analogam, vt thus aut ladanum copiosum, aut simile medicamentum admittunt.

Primum autem, si cera emplastrum ingrediatur, ea liquatur in oleo: si lithargyrium, & id quoque in illo coquitur, dein mucagines, succi, liquores, si permiscendi, cum his adhuc feruefiant, dum aquea & humidior portio resoluator: tum resinae & adipēs inducuntur, vt & gummi genera; ex quibus nonnulla pura miscantur, alia

*Emplastrorum
conficiendorum
modus.*

non nisi vino, oleo, aut aceto macerata & percolata. Postea permiscetur terebinthina emplastro percocto, & ab igne semoto, ut nullam ignis vim, vel minimam sentiat. Postremo his omnibus confusis, & in legitimam consistentiam decoctis, igne subducto, pulveres creti paulatim insperguntur, & sedulo rudicula versantur, agitanturq; dum omnia in massam coeant, nec mollem, nec plane duram, sed lentam, glutinosam, & adhærentem, non ita tamen, ut partem, cui adhibetur, vel inquinet, vel difficillime auellatur.

Et ut magis legitima emplastri forma existat, si in illius confectione in adeps veniat; aut medulla, aut terebinthina, minuendum erit oleum: Si arida quævis, ut lacrymæ non pingues, friabiles succi, resinae, stirpes aridae, & mineralia puluerata commiscenda sint, augenda olei quantitas.

*Olei proportio
in emplastrorū
confectura.*

Ea autem olei proportio ad arida servatur, ut singulis puluerum uncias tres olei tribuantur. Cera vero quadrupla sit ad oleum, adeo ut ad huius quartarium ceræ libra aut paulo minus esto.

Hæc tamen singulorum in temperatione quantitas, cum potius iudicio, quam certis legibus ubique definiri vix queat, hodie pulueris & olei designato pondere, ceræ quod satis est, adiaci solet, ut liquidis, liccis, viscidis, malaxatione simul coadunatis, lenta, sequax, acidonea emplastri moles inducatur: Ex qua magdaliæ uncia dimidia, vel etiam integræ, si libuerit, pondere formentur, chartis oleo inunctis inuolutæ, ut sic in pharmacopolio ad futuros usus reponantur.

Sic fiunt emplastra proprie dicta ad aliorum discrimen, quæ citra ignem & æeram parantur, quorum scilicet materialia, melle, aut mucaginibus, aut viscido quodam cremore malaxata, in emplastri consistentiam coagmentantur: cuiusmodi est emplastrum de crusta panis, & de baccis lauri, & alia quædam parari solita, quæ inter emplastra & cataplasmata ambigunt.

Ad emplastra quoque refertur & ceratum illud durius ex pari ceræ & olei pondere confectum, ut & cerota, seu ceronea, de quibus abunde supra.

De Sparadrappis.

TELA vtrunque emplastica in multis prostat officinis, quam recentiores modo Sparadrappum, modo telam Galterii, primi forsan illius inuentoris, vel potius infectoris nominant. In emplastrum enim idoneum, iam paratum, sed liquefactum, tela vetustate quodammodo attrita demergitur, & inculcatur sæpe, dum plane infecta & inquinata fuerit, ac vndequaque velut incrustata: tum extrahitur, & exponitur aëri, vt refrigerata obdurescat, ac postea ad rerum exigentiam seruetur.

Tela Galderi.

Eius autem varietates inueniuntur multæ, quæ non à telæ, sed ab emplastrorum, in quæ immergitur, diuersitate sumuntur. Aliæ enim catagmaticæ sunt, quæ fractis ossibus solidandis, & roborandis partibus conueniunt, quæ scilicet ex emplasticis astringentibus, & roborantibus parantur, vt:

℞. ol. citonior. & rosat. seu ariet. an. ℥ iij. thuris, mastiches, picis, boli armena, farina volatilis an. ℥ ij. cera alba q. s. fiat emplastrum, in quod liquatum tela immergatur.

Aliæ vim habent exsiccantem & epuloticam, & vlceribus ad cicatricem perducendis commendantur, cuiusmodi est, quæ sic describitur.

Tela catagmatica.

℞. ol. rosat lb. j. cera citrina lb. ss. cerissa veneta, thurstia an. ℥ ij. lithargyri auri ℥ ij fiat emplastrum, & cum tela vetustate quodammodo iam attrita, fiat Sparadrap.

Cicatricem inducens.

Plures alias formulas describit Ioannes Vigonius in suo opere chirurgico, quas huc transcribere nec volui, nec debui: cum minimo negotio, quisque varia, pro vario seopo, emplastra sumere potest, & in his liquatis linteam inculcare: nam qui præscribendi & conficiendi emplastra modum nouit, is ex hisdem telam inquinare, seu sparadrappum efficere

facile poterit.

INSTITVTIO- NVM PHARMA- CEVTICARVM

LIBER QVARTVS;

De legibus in compositione medica-
mentorum seruandis.

C A P. I.

*Quis primus medicamenta composuerit, & quæ
ratio compositionis.*

VM morbus omnis sit via ad interitum, antequam supra modum augeatur, omni præsidiorum genere profligandus, atque in medicamentis inuestigandis, feligendisq; , tanta sedulitas est adhibenda, vt quæ singulis præter naturam affectibus oppugnandis conducunt, perpetuo sint ad manum, & quasi medicamentorū eximiorum sylua præsto sit nobis.

Ea autem nec simplicia exhibentur, nisi arte quodam modo immutata, nec composita, sine multo præcedente apparatu, vt supra demonstratum est, quo simplicia singula non solum abluuntur, siccantur, teruntur; vel infunduntur, macerantur, exprimuntur; aut alia præparatione commixtioni magis idonea, vel vsui feliciora redduntur, sed ea ratione, & proportionem simul vniuntur, vt omnium concursu noua quædam è totius complexione mixtura comparetur, seruata tamen singulorum virtute, si non integra, saltem primis mensibus conspicua, cum adhuc scilicet recens est mixtorum coitio, nec perfectam adepta fermentationem, *cap. 2. lib. 1. comp. med. gener.*

Quia

Quia vero medicamenta interdum exhibita sola nocent, ceteris admixta profunt mirifice; cum medicamenti cuiuspiam qualitas probatur, improbatur alia: diuersas enim qualitates in simplicibus medicamentis reperiunt, certum est: per compositionem, alterius admixtione, noxia deletur, aut obtunditur; optima magis exurgit, & effectus præstat insigniores. Et licet quædam simplicia non lædant, quia tamen non satis iuuant, citra alterius mixturam non veniunt in vsum, vt medicamen emplasticum, quod simplex nullum tale est, inquit Galen. *cap. 13. lib. de ther. ad Pis.* vnde primi emplastrorum authores non temere ex oleo quædam liquare, & emplastra conficere excogitarunt.

Ob multas rationes alias libro allatas superiore, medicamentorum fit compositio, cuius omnium primus defenditur Mautias Herophilæus, dein Cappadox Heras, Musa, Asclepiades, & Andromachus, *cap. 2. lib. 2. comp. med. gener.* Sed omnium maxime Galenus *cap. 2. lib. 1. comp. med. gener. Epilogismo.* pharmaci componendi rationem inuenit, mixtorum legitimam proportionem, & vtendi modum docuit; Non Empiricorum more, qui ad insomnia, casum, & fortunam medicamenta prope omnia referunt, paucis exceptis; quæ communi * iudicio, quod pluribus eiusdem facultatis consent, per compositionem meliora redduntur, & ex eis nonnulla curandi corporis naturæ idonea inueniantur. Quod tamen exemplo optimi Sarcotici, ex cerato & duodecima æruginis parte confecti, Galenus *cap. 3. lib. 6. comp. med. loc. negat, probatq;*, medicamenta ex duobus aut pluribus oppositæ facultatis, optime componi. Ceratum namq; sordes parit, ærugo carnem vlceratam erodit, ex his tamen pharmacum exurgit optimum, quod carnem generet, & cauum vlcus impleat. Sic calida frigidis, discutientia roborantibus, cardiaca venenis miscentur, & ex diuersi generis simplicibus medicamenta præstantissima componuntur.

Cuidam [referente Galeno *cap. 29. lib. 9. de facul. medic.*] Historia Galeni ex eorum numero, qui citra rationem, & experientia sola medicamenta esse composita tenent, pharmacum podagricum iactanti, aduenit forte fortuna, quidam podagricus,

cus, qui tam mediocriter laborabat, ut incedere etiam posset, qui pedi medicamentum apposuit. At misellus totam noctem egit insomnem; ac postero die, tantum abest, ut commode sicut antea, incederet, ut nec quidem gestari posset.

Ex fortuita igitur medicamenti compositione, fortuitus & sæpius infelix euentus, ut pluribus ostendit Galenus, præter historiam allatam, qua pseudomedici vanitatem & ignauiam irridet, censetq; Medicum non modo compositorum medicamentorum causam, sed componendi viam & rationem habere, & ad singulos affectus, optima pharmaca, dum est necessum, componere; ne illi graue forsan accidat, quod duobus Medicis [*cap. 1. lib. 2, comp. med. gener.*] Galeno cognitis, quorum ob amissas medicamentorum compositorum formulas quasdam, alter contabefactus periit, alter ab operibus medicis destitit.

Historia notanda.

C A P. II.

De basi medicamentorum & eorum collocacione in formulis.

IN medicamento præscribendo debet primum illius quædam basis constitui, hoc est, medicamentum aliquod simplex, in compositione præcipuum, & morbo depellendo accommodatissimum, cui cætera innitantur. Ut cum morbus aliquis suscipitur oppugnandus, si quidem fuerit simplex, nullo prauo symptomate comitatus, seligendum est tantum aliquod simplex medicamentum, quod viribus sit par, & partem iuuet. Sed si simplex nullum detur idoneum; ex multis vnum concinnetur, cuius basis, & veluti columnen affectui auersetur: atque alia adiiciantur, quæ membrum affectum roborent, qualitatem medicamenti ad partem longe distitam deferant, atque reliqua permisceantur, quæ vel palato gratiam concilient, vel opus felicitent, ac promoueant.

Basis autem sæpius qualitate, quam mole præpollet, ut in confectionibus aromaticis & purgantibus; atque quo depellendus morbus fuerit grauior, eo basis remedii præscribendi maiores vires habeat: Et sæpe ad expu-
gnatio-

gnationem affectionis alicuius prauæ, multæ bases confuse in quandam compositionem referuntur, quæ in tuam operam conspirant, & vicem gerunt vnius; vt cum ad sedationem doloris vehementioris, multa simul anodyna medicamenta confunduntur.

Multa bases aliquando in vno medicamento.

In componendis igitur medicamentis, primum basis querenda affectui & affectæ parti accommodatissima, sed non semper omnium prima in compositione collocatur. Non enim affatim, ac promiscue inordinateq; omnia, quæ in compositionem veniunt, simul confunduntur, sed alia aliis priora aut posteriora. Et cum miscendorum ordo negligitur, medicamentum sæpe nec vires habet eximias, nec formam idoneam. Quæ enim longiore coctione egent, si parum; & quæ breuiore, si multum coquantur; nec illorum integra virtus, vt quæ nondum exierit; neque horum, vt quæ iam perierit, comparabitur.

Accurate quoque debitus ordo seruandus in formulis medicamentorum describendorum faciendis, vt ne posterius in recepta, vulgi more, vocata, scribantur, quæ priore eius parte & capite describenda sunt: In quem errorem incidunt, qui medicamentorum substantiam, qualitates, & apparatus ignorant: Vt etiam interdum iuniores Medici, qui longo medendi vsu nondum probati, quæcunq; veniunt in mentem, modo facultates illorum norint, confuse inordinateq; describunt.

Ordo seruandus in describendis formulis medicamentorum.

Peius agunt, qui, quæ citra virium iacturam vim ignis non patiuntur, diu concoquunt; quæ propter insignem amarorem in bolum fingenda & tegenda, in potu dant; Quæ debent concoqui, cruda; quæ puluerari, integra; Quæ tantum infundi, dissoluta, nec expressa porrigunt.

Qui ista parum cauti negligunt, vix antiquiorum Pharmacopœorum effugiunt censuram, qui à peritioribus Medicis edocti, non solum componendi medicamenta modum habent compertum, sed ex his multi rationem ordinis, quo simplicia singula collocanda sint, habent perspectam.

Hæc autem sit prima lex describendi medicamenti, vt ea primo loco scribantur, quæ longiore apparatu, vt diutur-

Prima lex medicamenti describendi.

diuturna coctione, aut laboriosa tritura egent, veluti radices & ligna non odorata: Postremo, flores & aromata: Medio inter utrumque, herbae, fructus, semina. Qui secus faciunt, ligna, radices, folia, flores, & aromata, nullo ordine, & affatim, eodemq; instanti miscentes & concoquentes, vel horum qualitatem facile dissipabilem non retinent, vel illorum ægre separabilem non assequuntur; istoq; improbo parandi ac miscendi modo medicamentum efficiunt, quod nec singulorum vires genuinas habebit, nec Medici votis respondebit.

Secunda lex.

Secunda ordinis seruandi lex in præscribendis medicamentorum formulis hæc est, ut si angustia temporis urgeat, & quædam coquenda sint, vel infundenda, & alia pulueranda, ab his semper incipiatur, quæ cocturam vel macerationem postulant; ut dum hæc fiunt, alia comminui & læuigari queant, & eodem tempore suum quæque habeant apparatus.

Tertia.

Tertia observatio est, ut quæ vel quantitate, vel qualitate præpollent, cæteris in compositione describenda præmittantur, ita tamen, ut præparationis, mixtionisq; modus, cuius potior est habenda ratio, non dissentiat.

Quarta.

Hæc quarta lex fere perpetua seruatur, ut in compositionum formulis ea postremo scribantur loco, quæ materiae rationem habent, ut mel in magnis confectionibus, saccharum in electuariis solidis, in multis vnguentis oleum aut cera, & sæpius utrumque.

Hic ordo si seruetur, tyronibus medicamenta parandi miscendiq; viam aperiet felicior, atq; in mixto firmiores eorum vires manebunt; quæ nisi arte debita retineantur, aut hebescent, aut periclitantur.

C A P. III.

De formis & sine medicamentorum.

VT qui sano sunt corpore, difficile ferunt [aphor. 37. lib. 2. Hippoc.] sic minus appetunt medicationes. Et qui vel ad *περὶ φύλαξιν* imminentis morbi, vel præsentis *ἀλώσιν* seu profligationem medicamento quodam opus habent idoneo, sæpius antequam mali feritas inualuerit, Medicum non vocant, aut medicamentum respuunt, aut ea arte & mixtu-

& mixtura paratum desiderant, ut odore, colore, sapore, naribus, oculis, palato arrideat. Sed apud imprudentes eiusmodi viros & pueros, Coquus, inquit Galenus *lib. 2. de pranotione.* ex Platone, Medico præstat, & maiore laude dignus, ut qui gulæ nova quotidie irritamenta paret.

Coquus apud quos Medico præferatur.

Sed cum per ea puniatur, per quæ quis peccat, morborumque pene omnium nutrix sit immanis gula, iure quasi diuino, medicatio, quæ fit per os, ultionem commissi peccati in eo ipso relinquit. Medicamenta enim fere omnia, præsertim cathartica, propter dissidentaneam, quam cum nostra natura qualitatem habent, gustui ac olfactui displicere, non est mirum; Cum non ut alimenta mutari, sed mutare nata sint, & noxiam humorum qualitatem emendare, vel eosdem foras protrudere.

Quæ inodora insipidaque sunt, & mole parua varie corpus exagitando, susque deque humores excutiunt, ut stibium, his postponenda medicamentis, quæ maiore quantitate exhibitæ, licet ingrata, blande, ac cum delectu è partibus affectis vitiosos succos educunt.

Forma autem medicamentorum non solum efficit, ut assumantur ipsa facilius, (alij enim liquidis, alij solidis tantum delectantur) sed ut effectus diuersos, pro formæ diuersitate, polliceantur. Quod enim ad incidendum & extenuandum imperatur medicamentum, forma liquida accommodatius est, ut solida ad astringendum.

Forma medicamentorum quid præstet.

Non hic formam, quæ dat esse rei, nec ipsam rei facultatem effectiōis causam appello, sed ipsam compositi medicamenti consistentiam qualemcunque, solidam, liquidam, mediocrem: præterquam & alia interdum in multis, præsertim siccis, industria Pharmacopœi manu effingitur, aut sigillo imprimitur; aut materia in pilulas, trochiscosve formatur, vel complanatur in tessellas, nunc quadratas æquilaterales, nunc rhomboides, seu altera parte longiores.

Ista vero impressa forma exterior, & veluti sigillatio, parui momenti est, ut quæ nihil opis adferat ad effectum medicamenti promouendum, aut felicitandum, ut superstitiosi quidam autumarunt, ut illud omittam, quod Spagyricorum nonnulli somniant, de signaturis plantarum externis, quibus illarum dotes partibus corporis ac-

commodant, cum quibus certis notis, aut externa forma, si Deus voluerit, conueniunt. At illa medicamenti forma, qua ipsum densum est, tenue, vel liquidum, multos ac varios præstat usus: Nam idem nunc urinam mouet, nunc aluum deiecit, pro vario componendi modo. Galen. cap. 13. lib. 4. de sanit. tuend.

*Crassities aut
tenuitas pul-
uerum quid
efficiat.*

Quæ tenuissime læuigantur, instar pollinis, citissime deferuntur ad renes & vesicam: quæ crassiuscule, diutius subsistunt in intestinis, & aluum per secessum turbant. Si obstructionem quis liberare voluerit, mensesq; mouere, nec satis feliciter solida medicamenta exhibebit: vt neque liquida, si è cerebro & partibus dissitis noxium sit educturus humorem.

Et vt partibus quibusdam roborandis, & affectibus depellendis, medicamenta quædam crassa debentur, alia liquida: sic nonnullis, inter ambo media, qualia sunt eclegmata, & antidota quædam inter remedia interna; vnguenta, litus, mucagines cataplasmata inter externa.

Quæ autem forma singulis medicamenti sit idonea, superius abunde dictum est, speciatim vero de his postea disputabitur, quatenus formantur varie, pro partium conditione, quibus adaptantur, vt cum ex emplastro stomachico scutum formatur regioni ventriculi apponendum, pessarium sinui pudoris, glans subdititia podici, turanda vulnere.

*Nimis sum-
ptuosa medi-
camentorum
confectura sæ-
pe vana.
Historia.*

Sunt, qui nulla ratione formam medicamentorum non tantum idoneam, sed illorum quoque sumptuosam confecturam expetunt, alioquin tanquam vilem & inutilem aspernantur; cuiusdam diuitis exemplo, qui cum à Galeno cap. 10. lib. 3. comp. med. gen. postulasset, excepissetque formam medicamenti, quo vlcus malignum in famulo curaret, vidissetq; omnia, quibus constabat pharmacum, esse vilis pretij: Hoc, inquit, mendicis serua, me autem sumptuosius aliquod medicamen doceto.

*Artis arcana
non detegēda.*

Sic multi medicamenta etiam eximia parui ducunt, si nouerint; vilia vero ignota sibi, pro secretis habent, & tanquam aliquod deductum è cœlo remedium sæpe mirantur. Proinde Medicinæ dignitati consulunt minus, qui tam diuinæ artis arcana detegunt, & plebeculæ, vt arri- deant, medicamenta idiomate vulgari conscripta præbēt.

Præsti-

Præstitit enim gratis medicinam facere, & pauperi medicamentum dare, aut aliquod parui pretij præscribere, quam illius compositionem docere; quam dum semel nouit, periculum in aliis, vt in se, feliciter tentans, cos ducit ad exitium. Medicamentum enim quoduis, maxime catharticum, bonum & malum est, & pro ratione bene vel male vtentis, sanat vel interficit.

Finis autem compositionis medicamentorum est, cuius gratia ea ipsa suscipitur: vel ad quem omnia, quæ mixtioni sunt necessaria, referuntur, vt tandem medicamenta ex arte composita, sanitati vel tuendæ, vel exorandæ, vel morbis profligandis inseruiant.

Finis compositionis.

C A P. I V.

De medicamentorum ponderibus, & eorum notis.

CVIQUE nationi & ditioni sua semper fuerunt, vt adhuc sunt, pondera & mensuræ. Libra mercatorum Constantinopolitanorum pendet uncias viginti sex; Mediolanorum, viginti quatuor: Parisiensium sexdecim: Lugdunensium quindecim: Hispanorum quatuordecim: Genuensium & multorum aliorum duodecim: aurifabrorum octo tantum; vulgus Markum nominat.

Ponderum magna varietas.

Veteres quoque Græci, Arabes & Romani non solum propria habebant idiomata & characteres, sed etiam pondus. Et nisi regia potestate arcerentur mercatores, nulla esset certa ac definita statera, quandoquidem pondere volunt emere maximo, & minimo diuendere.

Quia vero in Medicina sæpe bis peccare non contingit, & errata in præscribenda dosi fere semper periculi plena sunt, Medicis omnibus communia & definita debent esse pondera, vt vna lege vnus sit omnium consensus.

Libra autem illorum semper uncias duodecim pendet, quæ sic scribitur, lib. j. Vncia dragmas octo, cuius hæc est nota, ʒj. Dragma scrupulos tres, quæ sic pingitur, ʒj. ita vt in vncia tot sint scrupuli vel scriptuli, quot in Alphabeto Græco literæ, nempe viginti quatuor, iuxta illud Faunij Poetæ:

Libra Medicorum.

Vncia

*Vncia fit dragmis bis quatuor, unde putandum,
Grammata dicta, quod hac viginti quatuor in se
Vncia habet, tot enim formis vox Græca notatur,
Horis quot mundus peragit, noctemq., diemq.,*

*Granum est
omnium pon-
derū initium.*

Quibus verbis scriptuli videntur quasi vicem gerere lite-
rarum; dragmæ syllabarum; vnciæ, dictionum; libræ, o-
rationis; vel saltem periodi completæ. Sunt tamen pon-
dera quædam minutiora scriptulis; nam granum est o-
mnium ponderum minimum, seu minutum, è quo fit o-
bulus, seu scriptulus dimidius, qui sic notatur ϰ β. Gra-
num vero duabus literis gr. simul iunctis, & aliquando g
solo designatur.

Cum sesquilibram, seu libram vnam cum dimidia, &
sexcunciam, hoc est, vnciam vnam semis notare volu-
mus, maiori ponderi picturam hanc lib. ϰ β; minori istam
 ϰ j β damus.

λεπτὸν.

Granum igitur λεπτὸν Græcis, omnium minimum est,
indivisibile & minutum, minutia ob id nominatum.

Chalcus, seu æreolum, pendet minutias seu grana
duo.

Siliqua, seu Ceration, Kirat Arabice dictum, chalcos
duos, hoc est, grana quatuor.

Semiobolus æreola tria, id est, siliquam vnam & di-
midiam.

Obolus siliquas tres, seu chalcos sex, aut grana duo-
decim.

χαίμα.

Scriptulus duos obulos, seu chalcos duodecim, aut
grana viginti quatuor.

δηνάριον.

Denarius est octava pars vnciæ Romanorum, & pen-
det scriptulos tres, seu obulos sex, vel grana septuagin-
ta duo.

δραγμή.

Dragma est octava pars vnciæ Græcorum, & leuior
est denario, pendetque tantum sexaginta grana, hoc est,
scriptulos tres vulgares, quorum singuli grana solum vi-
ginti pendunt.

Olim denarius decem asses seu libras valebat, unde illi
nomen, ait Syluius, nunc libræ tantum est pars octogesi-
ma quarta, vt dragma nonagesima sexta: Libram intel-
ligo Medicam, quæ vncias duodecim pendet.

Multi [Scrib. Larg.] autem pro denario dragmam po-
nunt,

nunt, illo non multo leuiorem, vt pro dragma denarium, iuxta Græcorum interpretum versionem, qui cum nihil haberent, quod exacte denario Romano responderet, pro denario dragmam reliquerunt.

Sicilicus duas dragmas valet, estque quarta pars vnciæ.

Semivncia media est vnciæ pars, sicilicos duos continens. ἡμισύνησιον.

Vncia medica octo dragmas, negotiatoria denarios totidem pendit.

Dragmam quoque interdum ab antiquis Hexagion ἑξάγων. dici comperio, mercatores vulgo *grossum* appellitant.

Bes continet vncias octo, & media pars est minæ, seu minæ medicæ, quæ sexdecim vncias continet, videturque libra mercatorum. *Ex Dioscor. & Gal.*

At Medicorum λίτρα, id est, libra, minor est, & vncias tantum duodecim valet.

Omnia autem sic in pauca contrahere lubet, vt memoriæ mandentur facilius.

Libra seu pondo, & As sæpe dicta, pendet vncias duodecim; deunx, vndecim: dextans, decem: dodrans, novem: bes seu octunx, octo: septunx, septem: semis, sex, vel mediam ponderis cuiusq; notati partem: quincunx, quinque: triens, quatuor: quadrans seu quartarium, tres.

Vncia continet sicilicos quatuor, sicilicus dragmas duas, dragma scriptulos tres, scriptulus obulos duos, obulus duas filiquas semis, filiqua duos chalcos, chalcus duo grana.

Nomina ponderum Arabibus familiaria non subtrahissem, sed tam varia deprehendi, vt infida arbitratus sum, apud quos vnciam *adar*, *alsatil*, *sacros* & *assathis* dici comperi. Dragmam quoque modo *alchi*, modo *nabach*, & aliquando *darchamet* nominant; vt scriptulum aliquando *guanthus*, sæpe *gormin*, & aliquando *kermec* & *arane* nominant: Obolum vero *Seminen*, *Seminer*, *Onolos*, *Onolosat*, *Ologinat* indiscriminatim efferunt, mediam eius partem *Danich*, tertiam *Kirat* nuncupantes: Ipsi autem sua vocabula relinquenda, nobis nostra ex usu sunt.

Nomina ponderum Arabica.

Porro

Herba quomodo mensurantur.

Manipulus quid.

Ana quid significet.

Porro cum herbae mensurentur manipulis, per literam M. flores pugillis, per literam P. designantur. Manipulum vocant Medici, quantum manu complectuntur; Pugillum, quantum tribus digitis capere valent.

Cum vero æquale pondus, aut mensura duorum aut plurium simul medicamentorum præscribitur, hæc dictio *Ana* additur, quæ singulorum medicamentorum præscriptorum equalem assumendam esse portionem indicat.

Inter notas ponderum, vel potius quantitatis finiende in præscribendis medicamentorum formulis, cum fructus multi nec trutina librentur, nec cyathis, conchis, acetabulis, aut vasis similibus concauis mensurentur, sed numero tantum ponantur, solita litera N. apposita, numerus illorum notatur; Non tamen quantus, nisi quoque notam ponderis, quo opus est, una subiungatur, ut exempli loco, si amygdalæ, sebesten, pruna, aut similia præscribenda sint, quæque numero duo, tria, quatuor, quinque, sex aut plus, minusve pro vario Medici scopo præscribuntur, præstat Rondeletio testante, in numero signando notis priscorum Romanorum uti, quæ sic depinguntur, I, II, III, IIII, V, VI, VII, VIII, IX, X, XI, XII, quam aliis characteribus, Ziphra nomine vulgari nuncupatis, atq; sic designatis, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10. Ne forsan ignarus quidam tyro dum dragmas duas aut tres sic 3. 2. 33. depictas oscitanter legit, perperam triginta duas aut triginta tres dragmas assumat.

C A P. V.

De Medicorum mensuris.

NON sine ratione DEVM omnia pondere, numero & mensura creasse, literæ Sacrae testantur. Nam cum numerus sit actus rationis, Plato hominem animal ideo sapientissimum asseruit, quod nouerit numerare, omniaque Deus iusto pondere & mensura præcepit trutinari. *Leuit. 19. & Deut. 25.*

Per mensuras, instrumenta quædam instar pyxidum concaua, certis speciebus excipiendis, mensurandi sive accommodata, intelligimus, quibus medicamenta, tam

sim-

simplicia, quam composita, sicca, liquidave non modo Pharmacopœi, sed mercatores dimetiri solent.

Sæpius tamen ad liquores, ut oleum, acetum, ptisanam, decoctum, vel similia dimetienda efformantur, eaque industria adaptantur ponderibus, ut alia sint vnciæ tantum vnius, alia duarum, aut trium, alia libræ vnius, alia quinque aut decem, vel plurium sit capax.

Omniū minima mensura capere potest 3j. & 3 ss vini substantiæ mediocris, vocaturque cochlearium.

Cochlearium.

Alia maiuscula, Cheme dicitur, & duplo superiore maior est, capitque vini 3ij. & 3j.

Tertia adhuc maior, ligula interdum dicta, & à nonnullis mystrium, seu cochlearium paulo maius, capit eiusdem 3ij. ss. aut 3iij.

Ligula.

Mystrium.

Concha continet mystra duo, seu chemas duas, vel 3v.

Concha.

Cyathus conchas duas, seu 3x. vel 3j. ss.

Cyathus.

Acetabulum, Oxybaphum Græcis dictum, sesquicyathum, seu 3ij. & 3ij. vel 3ij. ss. ad summum.

Acetabulum.

Oxybaphum.

Quartarius acetabula duo, seu 3iij. ss. vel paulo plus.

Hemina, seu hemisextarius quartarios duos, seu 3ix.

Hemina.

Sextarius, seu chopina Parisiensis, duas heminas, hoc est, 1b j. ss.

Chœnix, seu modulus sesquiseptarium, nempe 1b ij. & 3iij.

Chœnix.

Chus seu Congius sextarios sex, hoc est, lib. ix.

Congius.

Urna congios quatuor, seu libras quadraginta.

Urna.

Amphora urnas duas, seu libras octoginta.

Amphora.

Metretes seu Ceramium Græce, Cadus Latine, sesqui-amphoram.

Metretes.

Cadus.

Culeus amphoras viginti, seu urnas quadraginta.

Culeus.

Sic enim ab ea mensura, omnium minima, sensim ad maximam progrediendo mensuræ liquidorum, ut solidorum à granis, incipiunt. Atque ut maior numerus continet minorem: sic maius pondus, aut mensura, utriusque minus.

Mensurarum igitur aliæ parvæ sunt, aliæ magnæ, aliæ mediocres: Et ex illis quædam liquidis, aliæ siccis, aliæ ambobus mensurandis destinantur.

Culeus, amphora, urna, congrus & quartarius, liquidis; modius & semimodius, siccis; sextarius, hemina, acetabulum, cyathus, his & illis dimetiendis inservire solent.

Modius.

De quantitate medicamentorum exhibendorum.

IN componendis medicamentis non tantum simplicium qualitas requiritur, sed qua quantitate singula misceri debeant, vel iam compositum exhiberi, est inquisitione dignum. Minorem enim quantitas ut sæpe non prodest, sic maior obest sæpius; nec minus læstuca interficit ipsa cicuta; pluresque vinum, quam aconitum occidit.

Alimentorum nimia quantitas periculosa.

Quod si alimenta plus equo ingesta veneni sunt loco, summa artis & artificis laus est medicamentorum iustam describere quantitatem, & quæ, ac quanta, cuique sexui, ætati, naturæ, & tempori conueniunt, definire. Purgat enim potenter turpethum, colocynthis, veratrum; imbecillime polypodium, tamarindi, ius galli veteris: moderate cassia, senna, rheum: difficilime, senes & melancholici autumno: facillime pueri humidiores hyeme, & vere; ut & biliosi æstate: Qui mediorum participes sunt, medio modo purgantur.

Idem medicamentum non eadem semper præstat.

Et cum per ætatum, tempestatumque mutationes humorum conditionem mutari contingat, contingit quoque, ut idem medicamentum eadem quantitate non similiter moueat ac operetur. Nam cum humoresurgent &urgent, natura leui sæpe medicamento proritata, molitur excretionem materiæ grauantis, eamque vel per secessum, aut vomitum excludit. Ut contra, cum propter lentorem tenacius impingitur, nec sua qualitate naturam ad exclusionem laceffit, validissimum nonnunquam medicamentum ignauum est, nec aluum satis turbat, ducitve, aut certe molestos ac redundantes succos tantum mouet, non promouet.

Fallit hæc sæpe diuersitas humoris incautos, qui cum experientia didicerint, cassiam vnciiis, non granis; scammonium granis, non vnciiis; rhabarbarum dragmis præscribi & exhiberi, dum cuiusque pro efficacia agendi conuenientem dosim præscripsisse putant, ne semel quidem, aut contra, impense & profuse vident aluum moueri. Nam cum in orgasmo natura est, turgetque superfluous humor,

humor, pauca sæpe grana rhei ventrem turbant, imo & cathartici cuiusvis odor cum aliquando solus exagitat.

Odor medicamenti cur ventrem aliquando ducat.

Quare non imprudenter agunt Medici, si ab ægrotis, à quibus vocantur, & à se nunquam antea visis sciscitentur, num illorum alius facile & blando eccoproto moueatur, an mochlico & validiore indigeat; vel sic, Sit ne perpetuo liquida, vel dura, & clysmis quotidie solita moueri. Sic enim feliciter imperabitur medicamentum purgans, quod nec supra, nec infra vires ventrem agitabit; & quanta, & qualia purgari oportet, purgabit. Ea tamen lege, vt si totum corpus prauis scateat humoribus, non affatim, sed partite; nec vno die, sed pluribus, si opus fuerit, moueantur. Natura siquidem non facile fert magnas cuiuscunque humoris, etiam laudabilis, euacuationes; Semperque cum ea bene agitur, si omnia paulatim fiant, nec quicquam immoderate ac violenter ducatur.

C A P. VII.

Iustam medicamentorum quantitatem vix definiri, non tamen, dum parum excedit, aut deficit, periculosam

MEDICA quidem ars coniecturalis est, sed quam experientia iuuat, auxit ratio, & doctorum auctoritas stabilivit, qui ex causarum indagatione effectus perquirentes, ac longa obseruatione prudentiores facti, theoremata posteritati reliquerunt multis rationibus validissimis, & necessariis fulcita, quibus morbi dignoscuntur, remedia inueniuntur, & medicamentorum quantitas describitur, si non iusta ac definita, saltem adeo naturæ & morbo accommodata, vt illa vincat, hic vincatur. Quid enim mali reformidandum, si vbi cassiæ vncia, aut rhabbari dragma conuenit, illius tantum dragmæ septem, vel etiam nouem, huius vero scriptuli duo aut quatuor exhibeantur? Nā paruulus error non valde pertimescendus; Atq; vt sine sanitatis insigni iactura, per medicamentorum humores excrementitij non semper omnes educuntur, sic cum præter illos nō nihil ex his, qui qualitate non

Paruulus error non pertimescendus.

ledunt, educitur, graue quid suspicari nihil est necesse: Cum nec ipsa edulia potulentave eadē semper copia, nec iisdem horis ingerantur. Vt nec si cacochyma sunt, morbos statim inuehūt. Multis saepe contigit innoxie aliquot cicutæ folia in iusculis comedisse ancillarum incuria, quæ petroselinum, cui externa quadam forma conuenit, selegisse putabant. Et qui ranas habent in deliciis, buffonum coxas interdum sine periculo mandunt.

Summo autem iudicio, artificiosaque coniectura efficiendum est, vt medicamento quantitas naturæ viribus, & educendæ sarcinæ respondeat, quæ si copia grauet, nec medicamentum illi proportionatum vna vice tuto possit exhiberi, melius erit partite diebus singulis, vel alternis, totam illuuiem deplere, quam affatim humores & vires simul deiicere.

*Superpurgatio
timenda.*

Miserum est etiam corpus iterato medicamento repurgare, cum vnico tantum egeat, aut violentum porrigere, cum oneri tollendo blandum satisfaciat. Hypercatharsis namque seu superpurgatio timenda, quæ venas nimium reserando, dysenteriam interdum excitat, sanguinem vacuat, & virium integritatem proster nit. Prodest siquidem magis aliquid ex superfluis humoribus deferere, quam immoderata vacuatione portionem optimorum vna cum excrementitiis protrudere.

*Quomodo me-
dicamentum
idem varios
promat effe-
ctus.*

Et quemadmodum idem medicamentum eidem homini, eadem quantitate, sed diuersis temporibus datum, plerumque diuersos promit effectus: sic semper dum variat illius quantitas, agit varie, & modo huic, modo illi morbo tutius feliciusque datur. Si enim [aphorism. 1. libr. 4. Hippocr.] grauidam purgare consilium est, vt certe quadrimestrem vsque ad sextum mensem, fas est, medicamentum roborans audacter illi parua quantitate dabitur, vt molestiæ causa, de qua per grauiditatem primis mensibus conqueri solet, blande subtrahatur, nullamque ex medicamento foetus aut prægnans percipiet.

*Qua magna
religione pon-
deranda.*

At vero cum opij, diagridii, aut alius medicamenti, quod parua mole maximas vires habet, quantitas exquiritur, ea religiosius, ac prudentius præscribi debet ac pon-

ponderari, vt si iuste definiti vix queat, solum tantillo plus exuperet aut deficiat. Cum enim lex non sit de minimo, nec de eo iudicet prætor, vt vulgo fertur, leuiter in excessu vel defectu minimo peccatur.

C A P. V I I I.

De his, quæ innoxie magna quantitate sumuntur, quibus conueniant, & quando.

OMNE medicamentum aliquod naturæ negotium, aut maius, aut minus facessit, prout illius facultas imbecillior fuerit aut validior. Quod catharticum est, vt odore, saporeve magis displicet, sic molestiam adfert maiorem. Nam quæcunque purgant, omnia, inquit Galenus, cap. ult. lib. quos, quando & quibus, ventriculum ledunt, & maxime eius ostium, quod nervis quamplurimis constat, & acute sentit. Propterea excogitatum est purgantibus beneuolentia, & plerunque castigantia admiscere, vel ea seligere, quæ non multum ingrata sunt, nec aluum immoderate turbantia: Quæ talia dum habentur, non tamen imprudenter exhibenda, sed quibus conueniunt, atq; ea quantitate, quæ viribus naturæ respondeat, eaque facile ferat.

Quantitas autem illa varia est, pro varia singulorum facultate; quæ quo imbecillior est, eo maiore dosi sumitur; quo validior, eo minore. Imbecilla dicuntur purgantia, quæ lente ac benigne ventrem ciendo, primam corporis regionem eluunt, atque vaciis potius, quam dragmis mensurantur: cuiusmodi est manna, pulpa tamarindorum, medulla cassiæ, & similia: Valida, quæ exigua mole, vt quæ granis tantum aut scrupulis ponderantur, magnos & sæpe violentos præstant effectus, de quibus postea. Inter imbecilla quoque numerantur omnia, quæ vnciis; inter violenta, quæ granis mensurantur: inter ambo media quædam sunt, vt rheum, senna, aloë & similia, quæ dragmis ponderantur; quæ omnia, vt quæcunque lubricando & roborando purgant, maiore quantitate sumuntur.

*Alterantium
dosis.*

Idem est iudicium de alterantibus medicamentis, quæ quo minus à symmetro corpore distant, ut calida, aut frigida primo ordine, usque ad secundum, eo maiore dosi præscribuntur; Quo longius ab eodem recedunt, ut quæ ad quartum recessum caloris aut frigoris accedunt, eo minor ipsorum quantitas exhibetur: Tutum siquidem non foret piper, pyrethrum, euphorbium, aut cicutam, hedum, nympheam larga copia porrigere, cum horum usu algerent interiora; illorum, conflagrarent.

Roborantia vero cum à se inuicem dissideant agendi viribus, valde dissimili quantitate præbentur, ut aquæ cordiales, vnciis; conseruæ principum partium roboratrices, dragmis; Alexiteria efficaciora, scrupulis; lapis bezoardicus & cornu monocerotis, granis.

*Qui medica-
mentis validis,
qui benignis
egeant.*

Quæ item forma liquida sumuntur, ad roborandum, alterandum, aut purgandum, ea semper dosi maiore solent imperari.

Porro non ex parte tantum medicamenti, sed corporis status & humoris, quantitas augeri debet, vel minui. Robustum, firmumque corpus, laboribus & crebris purgationibus affectum, aut multis obstructionibus impeditum, blanda imbecillaque medicamenta aspernatur. Molle, ac rarum, quale puerorum & mulierum est, ut è diuerso, macilentum, exuccumve, medicamenti tantum eget blandioribus, ut & mulieres grauidæ, & qui ex longo morbo resurgunt.

*Frigidus &
crassus humor
tardius pur-
gatur.*

Humoris quoque species & copia medicamenti quantitatem distinguit. Nam lentus humor, crassus, frigidus, melancholicus, pituitosus, & tenaciter cuiuspiam parti adhærescens pigre delabitur, validioreque cathartico ad illius exclusionem habet opus. Tenuis, calidus, biliosus, interdum sponte per vomitum excernitur, aut facile blando medicamento purgante per secessum educitur.

*Medicamenti
dosis pro cœli
& soli natura
immutanda.*

Præterea cœli status, regionis natura, & anni tempestatisque conditio, non idem semper medicamentum, eademque copia exhibendum arguunt. Nam cum tempestate aquilonia alui duræ sint, [aphor. 5. libr. 3.] & hyeme rigida corpus coarctetur, denseturque præsertim in regione gelida, humor tunc partibus tenaciter obhærescens

scens, non nisi valido medicamento, aut blando libera-
lius, aut sæpius exhibito profunditur. Et vt annus tales
plerunque morbos facit, qualis est eius constitutio, [*a-*
phor. 5. lib. 3.] pro humoris morbū committentis specie,
cuius prouentum magnum facit aut minorem; sic im-
mutari quoque suadet non tantum medicamenti genus,
sed quantitatem, quæ copiosior esse semper debet, cum
vel ratione corporis, humoris, cœli status, regionis, con-
suetudinis purgatio difficilis esse solet: vt contraria ratio-
ne cum facilis est, illius etiam copia debet esse minor, vt
mox docebitur.

C A P. I X.

*De his, quæ parua quantitate præscri-
buntur.*

SV A cuiusque medicamento est purgandi virtus for-
tis, aut imbecilla; sua & virtutis particularis proprie-
tas, qua hunc potius, quam illum humorem blande aut
potenter educat. Blandum illud dicitur, *quod mediocri
tantum quantitate sumptum, alium pigre ac benigne mo-
uendo, pauca deiecit; superflua tamen ducit, dum superfluo
pondere sumitur.* Si enim rhei vel cassiæ, quæ inter fami-
liarissima naturæ pharmaca recensentur, immoderata
quantitas, vt illius selsquiuncia, & huius selibra ingera-
tur, magna, immoderataque ventris turbatione, humo-
res agitando, per secessum, aut vomitum, aut vtrum-
que mouebit.

*Blandum me-
dicamentum
quale.*

Potenter purgat, *quod exigua mole, vt qua granis pōn-
deratur, citam ac copiosam deiectionem efficit;* proinde par-
ua semper quantitate datur: vt & omnia, quæ ingra-
ta sunt, aut rara, magnoque venduntur pretio, aut vires
habent efficacissimas, ac malignæ cuiusdam qualitatis
participes.

*Potenter pur-
gans.*

Ingrata sunt, quæ vel odore moleste feriunt nares &
cerebrum, vt castoreum, sagapenum & assa fœtida, quam
ob tetrum halitum Germani stercus diaboli vocant; vel
sapore, cuiusmodi sunt amara, vt colocynthis, cœtaurium
minus; acria, vt euphorbium, pyrethrum; acidissima, vt
oleum sulphuris & vitrioli, cuius aliquot guttæ syrupo

*Ingratum
quale.*

violato proportionē debita commixtæ, eundem colorem ex rubro micante, fucant, & acidulum simul reddentes, oculis & palato suauem admodum efficiunt. Eiusmodi syrupum arte dicta alteratum, aulicus quidam Medicus, primo sui aduentu, omnibus æque morbis, propriis manibus dabat, plebeculamq; vanis ostentationibus fallendo, arcanum omnium arcanorum asseribat.

Quæ rara sunt, nec nili magno emuntur, vt gemmæ, smaragdi, vniones, balsamum, aromata pretiosa, ambra, moschus, zibethum, & quæ quarto recessu calfaciendo aut refrigerando corpus immutant, minore quantitate præscribuntur.

*Quæ magna
cautela su-
menda.*

*Cantharides
an & quomo-
do moueant
urinam.*

Religiosius adhuc assumuntur, quæ antipathia quadam & speciali dote vitæ primordia spiritum & calorem impetere, carnes colliquare, & sanitatis integritatem destruere nata sunt vt caro viperarum ad pestem & lepram, renes, vel potius lumborum caro stinctorum, ad æstus Veneris ciendum, cantharides ad ischuriam; hæ enim, vt decet, præparatæ, aliisque medicamentis idoneis permixtæ, & quantitate parua datæ, urinam mouent innoxie, maiore copia sistunt, & vesicam impense calefaciunt. *Rondeletius.*

Mineralia quoq; , vt ea omnia, quæ facultates habent efficacissimas, parcius; quæ minus validas ac remissas, liberalius sumuntur.

*Quæ parua
dosi præscri-
buntur, & si
tuta.*

Præterea, quæ ad aromatizationem, vel correctionem, vel aliorum medicamentorum deductionem conducunt, ea semper minori quantitate ponuntur, vt cinamomum, vel santali, aut schœnantum ad odoris, saporisve suauitatem pharmacis conciliandum, zinziber ad agarici, crocus ad opij castigationem; incidentia & aperientia ad reliquorum medicamentorum virtutem medicandis partibus deferendam.

Nilil vero æque pharmaci cuiusdam magnam dosim dehortatur, atque vis illius effræna, præpotens & maligna, quæ cum intro subit, simul vt educitur in actum, sæpe naturam anxie ducit, & symptomatum excitat cateruam.

Quæ rara sunt, pretiosaque principibus & diuitibus, maiori pondere, si res postularit, audacter præscribuntur.

Quæ quantitate simplicia medicamentis componendis permisceantur.

MEDICAMENTA pauca inueniuntur multis simplicibus eadem proportionem mixtis composita, quin duo, vel plura reliquorum quantitatem superent. Superant, quæ materiæ vicem gerunt, & idoneam medicamentis formam inducunt, vt oleum, cera, lithargyrus emplastris & vnguentis: vel præcipuam agendi vim præstant, & basis locum in compositione obtinent, vt aloë in multis catapotis: vt etiam, quæ sub magna mole vires habent imbecillas, vel ad reliquorum conseruationem adhibentur, vt mel & sacharum in electuariis & syrups.

Hæc vero præcipua lex in medicamentorum miscendorum proportionem seruanda est, vt, quo quid maiorem medicamento vtilitatem affert, eo in huius compositione, copia maiore adhibetur.

Æquali pondere miscentur, quæ symbolo quodam conueniunt, habentque inducendæ formæ medicamento aptam materiam, & æque affectui, affectæ parti, causæ & symptomati aduersantur: quod videtur obseruatum in vnguento tetrapharmaco, seu basilicone, quod ceræ, picis, resinæ, adipis tauri partibus constat æquis: vt etiam in electuario Iustino descriptione Nic. Mirepsi cap. 403. quod partes æquales, triginta simplicium excipit, quæ proprietate quadam omnia calculos atterere, & vias loto dicatas referare creduntur. His excipiendis additur mel aut sacharum diuersa proportionem commistum, vt ex omnibus simul electuarium paretur, quod formam sibi conuenientem, ac consistentiam idoneam habeat, & ad futuros vsus diutius conseruetur.

Quæ simul æquo pondere possunt misceri.

Electuarium Iustinum ad quid vtile.

Porro ex medicamentis simplicibus alia pondere, alia numero, alia vtroque modo, quædam mensura, nonnulla manipulis, alia pugillis mensurantur.

Radicum quantitas pro singulis dosibus varie, pro varia illarum virtute & agendi efficacia mensuratur. Si blande aluum ducendi facultatem habeant, dragmis; si potenter, scrupulis: si tantum alterant, vncis integris,

Radicum quantitas in medicamento componendo.

vel mediatis : Et cum balneas ingrediuntur, libris, & aliquando manipulis, si tenuiores sint, ponderantur.

In syrupis magna quantitate conficiendis, ponuntur ab $\mathfrak{z}$ j. ad $\mathfrak{z}$ ij. aut $\mathfrak{z}$ iij. In apozematis pro vna dosi, à $\mathfrak{z}$ ij. ad $\mathfrak{z}$ ss. vel $\mathfrak{z}$ j. aut plus, minusve, pro radicum viribus. Si pro multis dosibus parandum sit decoctum, eadem proportionem ipsarum augenda quantitas.

Cum vero duæ, vel tres, vel plures qualitatis eiusdem, aut fere similis radices præscribuntur, singularum minor quantitas poni debet, adeo, ut omnes simul iunctæ equipollegant vnus quantitati, inquit Rondelet. Quod etiam fieri debet in omnibus aliis simplicibus medicamentis, facultate similibus, dum æque affectui propugnando, & parti iuuandæ conueniunt. Atque ut paucis repetam, quæ acrimoniam quandam, aut facultatem habent eximiam, parua quantitate; quæ blandam, aut imbecillam, maiore ponuntur.

*Herbarum
quantitas.*

Idem est iudicium de herbis tam recentibus, quam siccis, quæ manipulis mensurantur, aut singulis, aut pluribus, pro illarum facultate, & medicamenti parandi natura. Singulas enim ad vnam dosim, aut alteram, manipulo solo, & plerumque tantum dimidiato metimur: ad fœtus parandos, manipulis duobus: ad balneum pluribus, & interdum fasciculis vsurpamus.

Flores.

Minutuli flores sicci, aut recentes, ut roris marini, violarum, buglossi, modo pugillis, modo pondere mēsurantur: Maiores ac recentes, ut liliorum, nymphææ, rosarum sæpius manipulis: aridi dragmis, vnciiisve in trutina expendantur.

Semina.

Semina quæuis calida, frigida, temperata, acria, acerbæ, amara, vel ingrata, pondere semper librantur, sed diuersa quantitate in compositione medicamentorum ponuntur, pro illorum diuersa virtute & Medici scopo.

Callidissima, frigidissima & narcotica, dum extrinsecus adhibere consilium est, dantur à $\mathfrak{z}$ ij. ad $\mathfrak{z}$ j. Si intrinsecus sumere, à $\mathfrak{z}$ j. ad $\mathfrak{z}$ j. aut paulo plus, aut minus, pro illorum vi potentiore aut imbecilliore.

Fructuum, ut radicum cum sit diuersa magnitudo & qualitas, diuersa quoque illorum quantitas præscribitur, diuer-

diuersoq; modo iudicatur. Minimi pondere, vt Ribes & *Fructus ma-*
berberis : maiusculi numero, vt sebesten & pruna : non- *mero & pon-*
nulli vtroque modo, vt amygdalæ, iuiubæ, & passulæ. *deremensu-*
Multi, quia crassissimi sunt, nec integri expetuntur, fru- *rantur.*
statim secandi sunt, & à cortice, nucleis, & acinis repur-
gandi; postea dragmis aut vnciis mensurantur.

Et vt summarim omnia complectar, liquida sæpius *Brenis epilo-*
mensuris, solida pondere, fructus numero, folia mani- *gus.*
pulis, flores pugillis mensurantur. Atque pro varia sin-
gulorum qualitate, varia quæque dosi præscribuntur:
hinc lignorum, corticum, leguminum, animalium, &
eorum, quæ ab ipsis sumuntur, dosim, mensuram, &
pondus minutius persequi superfluum videtur, cum ex
eorum consistentia & qualitate, atque ex his, quæ supe-
rius dicta sunt, hæc omnia facile dignoscantur.

C A P. XI.

De medicamentorum repositione.

VT accuratam ac dilucidam medicamentorū com-
positionem explicaremus, illarum conficiendi mo-
dum, basim, formam, finem, & singulorum mixturam
ingredientium quantitatem, atque eorundem æqualita-
tis aut inæqualitatis rationem fusissime aperuimus. Se-
quitur nunc, vt medicamenta iam composita his in locis
reponantur, in quibus diutissime viribus integris queant
asseruari.

Medicamentum autem quodq; seu simplex, seu com-
positum; nam vtrumque asseruandum est, non vbi vis
ante vsum reponitur, sed in loco idoneo, ne alteretur,
corrumpaturve, & adhuc validum vtendi tempore, qui-
bus conuenit, opportune ac feliciter detur.

Simplex primum seligitur, & à sordibus, eiusq; parti-
bus excrementitiis, aut inutilibus repurgatur; dein, vt
asseruetur, siccatur: humida namq; diu seruari non pos-
sunt, quin marcorem & putredinem acquirant.

Siccantur autem herbæ in vmbra, vel sole non mul- *Herbarum re-*
tum feruido, nec loco marcido, sed sicco, aut fumi, pul- *positio.*
uerisq; experte, & manipulis aut fasciculis colligatæ, re-
ponuntur in sacculis cannabinis aut papyraceis, ne à præ-
dictis

dictis detrimentum capeſſant. Flores modo ſimili ſiccantur, reponuntur, & conſervantur: Eſtq; conſervatio tam affinis reſolutioni, vt hæc ad illam referatur.

Frigus non item officit, cum ab eius rigiditate tuta ſint omnia, quæ ſicca ſunt aut craſſa, ſed liquida ac humida facile cogit, quæ adueniente tepore ſtatim ad priſtinum ſtatum redeunt. Aquæ tamen deſtillatæ, immoderato gelu concretæ, de ſua bonitate non parum amittunt, ſæpiusq; lagenis vitreis, quibus continebantur, per hyemis ſæuitiam abruptis effunduntur, niſi prudenter aromatarii prouiderint.

Sæuitia hyemis anni 1608.

Anno ſalutis 1608. menſibus Ianuario & Februario, dum hæc conderem, hebdomadas ſex integras adeo ſæuit hyemis rigiditas, vt vaſa confringeret non modo figulina, vitrea, ſtannea, ſed cuprea etiam craſſiſſima, quibus aqua continebatur: Atque tum panis recens è clibano extractus, mox in duritiem velut lapideam concreſcebat, nec in cellis vinariis à glacie tutus erat. Miteſcente vero frigoris ſæuitia, ſingulæ ædes Lutetiæ intus & extra horrido gelu incanefcebant. Multi autem morbi pulmonum & partium ſpirabilium toto illo tempore graſſabantur, quibus quamplurimi peribant.

Fructuum.

Fructus reponuntur aliquando in horreis, vt poma, interdum in doliis, vt pruna, ſæpe in pyxidibus vitreis aut ligneis, charta, vt decet, obturatis, vt iuiubæ, ne à fumo aut puluere alterentur, aut à muſcis inquinentur, & erodantur.

Seminum.

Semina prius ſiccata reponuntur in vaſis vitreis, & aliquando ligneis, & loco ſiccior ſeruantur.

Radicum.

Radices purgatæ, & arefactæ ſeruantur in arculis & pyxidibus ligneis, goſſipio nonnunquam inuolutæ, ſi pretioſæ ſint, vt rheum, ne ab æris nociua qualitate, aut caloris edacitate, vis earum pereat, ac cito corrumpatur.

Succorum.

Succi liquidi excipiuntur lagenis, aut aliis ore anguſto vaſis, quibus deſuper oleum affunditur, ne ab ære alterentur.

Sicci pyxidibus ligneis, aut vaſculis vitreis, fictilibusve reponuntur; vt etiam lacrymæ, gummi, animalia, vel eorum partes, & mineralia.

Liquo-

Liquores & olea, vt liquidambar & balsamum vitreis *Liquorum, & lagenis excipiuntur, & subere, aut cera & membrana oleorum.* quadam obturantur, ne citius ab aere dissipentur.

Terebinthina non tantum optime vase ex ferro albo, aut vitreo reposita seruatur, sed etiam figulino.

Quadam in ædium parte suprema; alia in media; alia non nisi in cella vinaria, aut alio loco madente, & vliginoso, feliciter reponuntur & conseruantur, vt cassia.

Medicamenta composita pro diuersa illorum consistentia & viribus, in diuersis vasis reponuntur, vt hydromel in doliis, syrapi in vasis fictilibus, & aliquando venturæ facilioris gratia, ex ferro albo confectis, vt syrupus capilli Veneris Mompeliensis, qui eiusmodi vasculis exceptus, commodius ad longinquas regiones vehitur; electuaria solida in arculis ligneis; liquida in vasis stanneis & figulinis vitratis; pulueres in vitreis; vnguenta in ollis stanneis. Sicq; singula varie, pro varia singulorum natura reponuntur.

Syrupus capilli Veneris Mompeliensis.

C A P. XII.

De conseruatione & duratione medicamentorum.

VT medicamenta composita pro vna tantum dosi non solent confici, sic nec simplicia colligi, sed quæque ad futuros vsus maiore quantitate seliguntur & parantur: atque vt à puluere, fumo, putredine, iniuriis aëris & infectis, vt muscis formicisve tuta sint, reponuntur in vasis idoneis, aut includuntur sacculis, aut inuoluuntur chartis, & in pharmacopoliis asseruantur, his solum exceptis, quæ in loco vel humidior, vel siccior vtilius asseruantur, vt cassia in spelunca vinaria; & sacharum, conditura, tragemata, omniaq; sacharata in fornace aut scrinio, iuxta ignem.

Multa ad sui conseruationem aceto, aut sale, aut utroque condiuntur, vt cucumeres, cappares, oliuæ; vel sacharo, aut melle, vt omnia medicamentorum genera, ex quibus electuaria vel syrapi componuntur.

Decocta, æstate biduum, aut triduum; hyeme hebdoma-

bdomadam integram; aquæ destillatæ & conseruat an-
num vnum durant.

Syrupi perfecte cocti, electuaria, trochisci, pilulæ, o-
lea, vnguenta & emplastra biennium sæpe conseruantur;
vt & radices, ligna, cortices, succi sicci, lacrymæ, gum-
mi, triennium & aliquando quadriennium; elaterium
triginta annos; vngues, ossa, cornua seculum.

*Ferrum ma-
gnetis alimen-
tum.*

Præter hæc quædam vix diu conseruantur, nisi eorum
fruantur præsentia, cum quibus familiaritatem quan-
dam habent, vt magnes cum ferro, cuius limatura, qua-
si nutritur, qua absente cito senescit, amittitq; vigorem.

Alia securius vires suas tuentur, si rerum quarundam
appulsu, ab aëris iniuriis & teredine vindicentur. Sic
camphura granis milii aut psylli obruta tutius seruat;
mala citria, arantiaq; aceruo tritici sepulta tardius pu-
trefcunt, & radix Mechoacam absynthio inuoluta, non
tam cito carie eroditur, eiusq; facultas magis integra
conseruatur.

*Non probatur
Platearij con-
siliū.*

Moschus & zibethum tuto seruantur in pyxidibus
plumbeis, nec credibile est, ea mediis in latrinis suspen-
sa, aut recondita, vires amissas, vt Plateario placuit, re-
sarcire.

Crocus, caryophilli, piper, macis, & alia aromata o-
ptime ac diu seruantur in sacculis coriaceis: Storax, be-
noin, in pyxidibus vitreis: Santali, xyloaloe, lentiscus,
schœnantum, semina, & alia pene innumera in capsulis,
seu vasis ligneis, vt fusius in Officina docebitur.

Medicamenta igitur tam simplicia, quam composita,
si dicto modo, ac sedulo seruentur, diutius durant: si ne-
gligenter, celerius senescunt.

*Quando me-
dicamenta
mutanda.*

Pars autem illorum maxima singulis annis debet mu-
tari. Si quæ tamen colorem, odorem, saporem diutius
seruant, durant quoque diutius, vt sesquiapnum, aut bi-
ennium, aut triennium; vt quæ crassam habent substan-
tiam, & vires firmiter substantiæ inhærentes, vt contra,
quæ easdem facile vanescentes habent, & substantiam
raram, minus durant, vt flores, & ea omnia, quorum
virtus superficialis est, & cito dissipabilis. Tutius vero
ac diutius semper seruantur, quæ in arculis optime clau-
sis, aut vasis striete operculatis includuntur: sic enim il-
lorum

lorum virtus securius retinetur. Multi theriacam in vase plumbeo durabiliorem putant, quæ tamen tempore Galeni in pretioso, vt nunc in figulino fere semper reconditur.

C A P. XIII.

*De his, quæ antonomasia quadam cæteris præstant,
à qua illorum denominatio sumitur.*

VT erueret Deus hominem ab ærumnis & ægritudinibus, quibus quotidie laceffitur, terram hanc tanquam paradysum inferiorem, seu hortum locupletissimum stirpibus innumeris ditauit, quarum amœno halitu reficitur, colore vario recreatur, in sanitate nutritur, in morbo iuuatur, & à morte liberatur.

In illo autem fecundissimo solo permulta fruticant, & quotidie nobis occurrunt generis eiusdem, & qualitatis parum dissimilis, quæ eodem quoque nomine designantur ac nuncupantur. Nam iridum & graminum infinitæ pene dixerim, recensentur differentia, nec certo quis hucusque numero eas definire valuit; vt nec geraniorum, hyacinthorum, anemones, narcissorum, aliarumq; multarum stirpium, in quarum omnium varietate varianda naturam delectari, & quasi ludere videmus.

Ex his vero dum absolute quædam scribuntur, sine ampliori aut peculiari singulorum descriptione, ea semper sunt eligenda, & vsurpanda, quæ meliora & vsu longo probata; hocq; theorema in his, quæ analogiam habent inter se, perpetuo est obseruandum, vt in quoquo genere semper assumendum est, quod optimum. Veluti quando aloë simpliciter ponitur de ea, quæ succum citrinum habet, succotrina vulgo dicta, nominis significatio intelligenda venit.

*Aloë quam
melior.*

Atque vt pauca, pro multis exempla sint, cum simpliciter acerum ponitur, non acetum zythi, sed vini sumendum est. Si balsamum, natium illud ex arbore Egyptiæ elicium. Si benioin, illud, quod à maculis candidis, instar amygdalarum, amygdaloides dicitur, sumendum.

Quan-

Quando etiam absolute cassia ponitur, fistula vsurpanda, quando corallus, ruber, qui præstantior iudicatur.

Sic quoque cætera de præstantioribus semper intelliguntur, vt

Dictamnus		Cretenſi.
Aristolochia		Rotunda.
Dulcis radix		Glyzyrrhiza.
Endiuia		Cichorio latifolio.
Epithymus		Casslytha thymo innata
Fœniculus		Marathro.
Fel terræ		Centaurio minore.
Gummi		Arabico.
Granatum		Acido.
Hepatica		Lichene.
Hedera		Corymbifera.
Iasminum		albo.
Hyoscyamus		albo.
Lactuca		Satiua.
Lilium		albo, ac bulboso.
Marrubium		Prassio albo.
Menta	DE	Vera & hortensi.
Nigella		Semine tantum.
Nymphaea		alba.
Nasturtium		Semine eius.
Oleum		Oliua.
Opium		Thebaico.
Papauer		albo.
Polypodium		Querno.
Quercula minor		Chamædri.
Quinque neruia		Lanceolata.
Rosa		Rubra.
Regina prati		Ulmaria.
Stœchas		Arabica.
Santalum		citrino.
Tapſus barbatus		albo.
Terebinthina		Veneta.
Veronica		Maſcula.
Viola		nigra vel potius cærulea.
Xyloaloë		nigricante.

Iris } Florentiana.
Zinziber } Maluarico ; quod nul-
li bonitate cedit, & à Persis, Arabibus, & aliis Barbaris
maxime omnium expetitur.

C A P. XIV.

*De radicibus, seminibus, floribus, lapillis, & aquis,
quæ dignitate quadam cæteris præ-
feruntur.*

PERMVLT A simplicia etiam diuersi generis, quali-
tates habent affines; Ex his tamen alia aliis esse præ-
stantiora, vsus comprobauit, & ad morborum profliga-
tionem conuenientiora; vt quæ qualitate quadam alte-
rante, roborante, vel purgante cæteris præstant, & effe-
ctus exhibent feliciores; cuiusmodi sunt plantæ multæ,
vel earum partes, & quædam mineralia: Quæ cum ab-
solute scribuntur, ancipitem sæpe cum relinquunt Phar-
macopœum, quem latet genuina dilucidatio; cuius te-
nuitati fauentes, dicimus, radicem quinq; aperientium *Rādices aperi-*
nomine, radices apii, asparagi, petroselini, fœniculi, ru- *entes maiores.*
sci intelligi. Præter quas adhuc aliæ quinque, nempe, *Rādices aperi-*
graminis, rubiæ maioris, ænones, capparis, eryngii mul- *tinae minores.*
tum celebrantur.

Semina frigida quatuor sunt maiora, citruli, cucurbi- *Semina frigida*
tæ, melonum, cucumeris: & quatuor minora, lactucæ, *4. maiora.*
portulacæ, endiuæ, tichorii.

Totidem etiam calida, tam maiora, anisi, fœniculi, ci- *Semina 4. ca-*
mini, carui; quam minora, ameos, amomi, apii, dauci. *lida maiora.*

Flores cordiales tres tantum perhibentur, violarum, *& totidem*
buglossi, & borraginis: qui si tales sunt, maxime qui- *minora.*
dem, dum recentes sunt adhuc, & colorem saporemq; *Flores cordia-*
retinent. Exsiccati enim vt insipidi & inodori, sic nul- *les tres.*
lius aut imbecillimæ sunt qualitatibus.

Idem est iudicium de floribus aliis seruari solitis, quo-
rum odore, sapore, colore pereuntibus qualitas perit.

Rosas vero, quæ cum suauitate hæc omnia diutissime
retinent, maxime cardiacas puto, vt & flores vniuersos,
qui odore gratioso spiritus exhilarant. Flores enim sua-
uiter

uiter olentes, non herbarum modo, vt tunicis, lilii conuallii, sed etiam arbuſtorum, arborumve, vt lilacis, arantiorum, tiliæ, cordiales ſunt, poſſuntq; in vſu medicamento feliciter vſurpari.

Flores chamemeli, meliloti, anifi inter cordiales calidos numerantur; ſed arantiorum, iaſmini, ireos, ſaluiæ, anthos, vetonicæ, caryophyllatæ, aliosq; pene innumeros flores, qui fragrantia ac ſuauitate nares iucunde feriunt, & mentem recreant, præfero.

Herba capillares quinque.

Capillares herbæ quinque ſunt, capillus Veneris verus, Mompeliensis vulgo dictus, adiantum vulgare, polytrichum, ceterach, ſeu aſplenium, & ruta muraria, nulla ratione ſaluia vita dicta; quibus epithymum & caſſuta ſpecies poſſunt annumerari.

Emollientes herba octo ſunt.

Quatuor emollientes herbæ communes ſunt, malua, althea, viola nigra, acanthus ſatius, ſeu brancha vſina: quibus adhuc aliæ quatuor adiunguntur, Mercurialis, parietaria, ſicla, vulgo beta, & attriplex. Omnium ſiquidem vſus æque celebratur in decoctis clyſterum & cataplaſmatum emollientium parandis.

Fragmenta pretioſa quinque.

Fragmenta pretioſa multa ſunt, ſed quinque potiffimum in vſu Medico commendantur: Sapphiri, granati, ſmaragdi, hyacinthi & ſardæ ſeu cornallinæ.

Duodecim aquæ cordiales.

Quatuor aquas cordiales plebecula tantum nouit, endiuia ſcilicet, cichorii, bugloſſi, borraginis, nec quintam dari cenſet: Ego vero præter has adhuc octo etiam magis cardiacas puto, cardui nempe benedicti, ſcabioſæ, calendulæ, morſus, hoc eſt, ſuccisæ, oxytriphilli, vlmariæ, acetosæ, nenupharis.

Quatuor aquæ cephalicæ.

Cerebro quoque roborando quædam aquæ confeſunt, cephalicæ propterea dictæ, quæ quaternario numero deſcribuntur, videlicet, aqua betonicæ, meliſſæ, roſarum & florum arantiorum.

Quatuor vnguenta calida, & quatuor frigida.

Præter ea quatuor in officinis vnguenta calida proſtant, Aregonium, Martiatum, Altheæ, & Agrippæ. Et totidem frigida, album, roſaceum, populeum & citrinum.

De Succedaneis.

SUCCEDANEIS raro, nec nisi, quasi coacti Medici debent vti, cum scilicet quædam defunt vel incognita, vel non satis probata, vel ita rara, vt haberi, vel ita pretiosa, vt emi vix queant: tunc enim Pharmacopœi Medicorum consilium secuti, in eorum, quæ deficiunt, locum alia subrogare possunt; ita tamen, vt succedanea deficientibus specie, genere, viribus, sint valde similia, & affinia. Debet enim, si fieri possit, simplex medicamentum poni pro simplici, compositum pro composito, vt;

planta pro planta,	minerale pro minerali,
radix pro radice,	sal pro sale,
cortex pro cortice,	terra pro terra,
semen pro semine,	lapis pro lapide,
liquor pro liquore,	gemma pro gemma,
gummi pro gummi,	metallum pro metallo,
resina pro resina,	animal pro animali,
oleum pro oleo,	pars pro parte.

In compositis quoque seruatur eadem lex, sed non adeo stricte. Solet enim & debet sumi puluis pro puluere, eclegma pro eclegmate, electuarium pro electuario, syrupus pro syrupo; sæpe tamen est tanta virium affinitas inter composita medicamenta consistentiæ diuersæ, vt facile admittatur substitutio. Si quis enim auersatur eclegma bechicum, ei secure & feliciter imperabitur syrupus iuiubinus, aut de vngula cabalina; & qui catapotia respuerit, quidni catharticum aliud forma potus, aut boli, viribus analogum assumet? Sic nonnunquam Medici solent ægrotis indulgere, quibus solida respuentibus, liquida præscribunt, aut contra, solida imperant, quibus nauseat ventriculus super liquido-
rum usu.

Non semper autem substituitur simplex medicamentum pro simplici: nam cum vix duo simplicia facultatibus omni ex parte similia reperiantur, sæpe alicuius penuria, cui nullum simile datur, duo aut plura miscentur, quorum concursus illi vires similes exhibet, vel in quali-

tatibus elementaribus caloris, frigoris, humiditatis, aut siccitatis, vel in secundis, quæ materiæ commodationem sequuntur. Sat enim est, si supposititium medicamentum id efficiat, quod genuinum ac defectuum pollicebatur. Qui enim eguerit simplici quodam raro & pretioso, secundo gradu calefaciente, aut refrigerante, habueritq; duo alia, vnum, quod tertio gradu, aliud, quod primo sit tale, ambo si permiscuerit, vnum quid efficiet, quod pari recessu aut calefaciet, aut refrigerabit, scopo proposito accommodatissimum. Eadem est in attenuantibus, incrassantibus, digerentibus, & aliis permiscendis ratio.

*Iris ab iride
multum dif-
fert.*

Quia vero solum & cœlum qualitates simplicium mutant, ut ostendimus supra, de arbore persica, diligenter obseruandum, quæ optime substitui possunt; nam multum est discriminis inter iridem nostratam & Florentinam. Hæc enim cephalica & bechica est, illa phlegmagoga & potenter serum ducendo ventrem subducens. Et quemadmodum vinum Canariæ generosius est Hispanico, & Hispanicum Gallico: sic & racemi, è quibus exprimitur, aliam atque aliam sortiuntur qualitatem, saporem nempe & caloris excessum. Proinde licet eiusdem generis & speciei simplicia deligantur, non tamen pari qualitatum recessu suam temperiem nacta sunt omnia; nam quod in solo calidiore creuit, calidius est: quod in frigidiore, frigidius.

*Quomodo gra-
du tertio aut
quarto calidū
substituatur
pro minus ca-
lido.*

Quando igitur id ipsum, quod ratione loci calidius est, præscribitur, nec reperitur, aliud eiusdem generis substitui potest, licet frigidius, modo maiore quantitate sumatur.

Quod enim quarto recessu calidū est, ea potest quantitate sumi, ut tertio tantum gradu vel etiam secundo calefaciat. Euphorbium, exempli gratia, quod quarto recessu calefacit, si infra quatuor grana detur, tertio tantum gradu calefaciet; atque quo minor illius quantitas dabitur, eo minus calefaciet. Verum cuilibet medicamento est determinata dosis, alioquin posset dari medicamenti tam exigua portio, atque etiam ipsius ignis, ut nec calefaceret, nec vteret. Et caryophilli ordine tertio calidi, si minus octo granis dentur, infra tertium gradum cale-

calefacient, vt principio, vel medio, vel fine secundi, pro maiore, vel minore illorum quantitate. Et sic de reliquis qualitatibus in singulis gradibus dicendum.

Cuiusque autem gradus tres partes, seu mansiones constituuntur, principium, medium, & finis, quæ sic inter se habent, vt principium vnius coincidat cum fine alterius, vt principium quarti cum fine tertii: Sic finis huius vix veris initio dissimilis.

Cuiusq; gradus tres partes.

Vsitata dosis calidorum in quarto gradu est granorum quatuor, cuius cum sint tres mansiones, summa eorum dosis, quæ finem eiusdem gradus attingunt, est granorum duodecim: quæ medium, granorum sexdecim: quæ principium, granorum viginti, qualis est eorum dosis, quæ in fine tertii ordinis calefaciunt.

Dosis calidorum in quarto gradu.

Quocirca, qui medicamentum aliquod in fine primi gradus calidum, aut frigidum non habebit, aliud quod initio secundi tale erit, poterit substituere: qui medicamento in fine secundi calido indigebit, aliud pro succedaneo, quod calefacit, in principio tertii exhibebit.

Compositorum autem doses cum è simplicibus deducendæ sint, pro singulorum deficientium qualitate, alia substituentur ipsis analogæ, in quorum mixtione, si dictæ leges seruentur, compositum exurget, optimum deficienti substitutum.

C A P. XVI.

Quæ & quando recte substituantur.

NE quid igitur nostræ institutioni pharmaceuticæ desit, nec præsidii destituatur æger, cum ad opem illi ferendam vocatus Medicus nonnulla præscribit, quæ nec in officinis, nec hortis pharmacopolarum inueniuntur, quædam in eorum, quæ deficiunt, locum supponenda, quæ ob id Græci *αντιστακόμενα*, Latini succedanea & substituta, myropolæ vulgo, quid-pro-quo nominant.

Quid-pro-quo.

Debent autem substituta viribus esse his similia, quorum defectum suppleant, vicemq; gerunt, vt dictum est. Quæ si talia non queant inueniri, ea saltem eligenda

*Substituta
quam mala.*

veniunt, quæ ab illis non multum dissentiant, sed in pluribus respondeant. Absurdum namq; est, succedanea illa vocare, quæ non succedaneas & symbolas, sed oppositas qualitates sortiuntur: neque vlla ratione, euphorbium pro agarico, pyrethrum pro lapatho, melilotum pro malo cydonio in quibusdam codicibus videtur substitutum. Hæc enim inter se affinitate nulla consentiunt, ut sane consentire debent, quæ subrogantur.

At vero cum meliorum penuria quædam imbecilliora substituuntur, horum qualitas quantitate aucta, compensatur, & duplum pondus substituitur: ut contra, succedaneum validius si sit, & efficacius, de eius quantitate detrahatur, ut qualitas minuatur.

*Succedanea si-
ne Medici con-
silio non esse
danda.*

Hoc autem fieri neutiquam fas est, absque periti Medici consilio, quod tamen permulti non aspernantur modo, sed medicamenta præscribunt ipsi, magna civium interneccione, cuius maxime sunt authores nonnulli varri nebulones, ac importune dicaculi, qui compto vestitu ægrotis assident, & blando sermone & fallaci incautos decipiunt. De improbis tantum loquor, qui de corio humano audacter ludentes medicaftulos simulant, & inique bardos ac imperitum genus scæminarum ludificantur. Sciunt pellaces, quid velim, in quos tamen nihil acerbius dicam, cum pauci sint, multi vero & pii & prudentes, qui nil temere suscipiunt, & cum de hominum salute agitur, Medicos accersunt, quorum consiliis & præceptionibus adiuti affinia, legitimaq; antiballomena, in eorum, quæ defunt, vel iam exoleuerunt, locum, apposite substituunt.

Qui sine delectu & ratione, quævis medicamina, ut quæ manibus sese offerunt priora, pro genuinis & optimis reponit, periculosum medicamentum, quid-proquo facete dictum, dedisse creditur.

De tali ardelione quidam festiue illud ex Niniuita inculcare solebat, *Sape loco illius quid pono.*

Ne igitur in succedaneorum repositione quis error committatur, recentiores Galenum secuti, simplicia deficientia, aut exoleta, ordine alphabeti scribunt, illisq; antiballomena, seu simplicia substituenda opponunt: ut quæ incipiunt à litera;

A. Primo loco, quæ à litera B. Secundo, & ita deinceps scribantur. Ergo substituitur, pro

Abſynthio,	origanum vel abrotonum.
abrotono,	origanum.
acacia,	hypociftis.
acantho,	malua.
acoro,	radix afari.
adianto vero,	commune.
ammi,	anifum.
amomo,	acorus.
ammoniaco,	propolis.
amygdalis amaris,	nuclei perficorum.
adipe vulpis,	adeps mustelæ.
adipe cerui,	adeps capræ.
alumine,	ſal foſſilis.
althea,	malua.
arſenico,	ſublimatum.
aqua pluuiæ,	fontana.
aqua marina,	ſalita.
aniſo,	daucus.
ariſtolochia rotunda,	longa.
Balauſtio,	malicorium.
balaſamo,	terebinthina limpida.
borragine,	bugloſſum.
bethonica,	meliffophylum.
blito,	atriplex.
butyro,	oleum.
Calamo aromatico,	ſchoenanthum.
cardamomo,	cyperus.
calamintha,	mentaſtrum.
chamædry,	chamepythis.
cinamomo,	canella vulgaris.
cinnabari,	minium.
citri ſucco,	ſuccus limonum.
Dauco,	paſtinaca.
daſtylis,	ſicus Maſſilienſes.
dictamno,	ſaluia.
dente apri,	porcinus.
diphryge,	æſ uſtum.
dulci radice,	paſſulæ.

Ebulo,
 eleboro albo,
 eleboro nigro,
 epithymo,
 eruca,
 eupatorio,
 eryngio,
 Fenugræco,
 fœniculo,
 felle perdicis,
 flore æris,
 fumaria,
 folliculis fennæ,
 foliis myrti,
 Galanga,
 galbano,
 gentiana,
 glyzyrrhiza,
 Hepatica,
 helenio,
 hyfopo,
 hypocifti,
 Iafmini floribus,
 iuiubis,
 iunco odorato,
 hyofcyamo,
 Lactuca,
 lapatho,
 laureola,
 lacca,
 lepidio,
 Magnete,
 malua,
 mandragora,
 melle,
 mumia,
 Nardo Syriaca,
 nepetha,
 nuce moschata,
 nymphaea,

sambucus.
 elaterium.
 lapis lazuli.
 epithymbrum.
 erifimum.
 lichen.
 œnone.
 orobus.
 apium.
 fel cothurnicis.
 ærugo.
 cicerbita.
 duplum foliorum.
 eius baccæ.
 acorus.
 sagapenum.
 radix tormentillæ.
 passulæ.
 agrimonium.
 iris.
 fatureia.
 acacia.
 anthos.
 passulæ.
 cardamomum.
 papauer.
 cichorium satium.
 viola nigra.
 mezereum.
 styrax.
 nasturtium creticum.
 phrygius lapis.
 attriplex.
 papauer.
 sacharum.
 pissasphaltum.
 schœnanthum.
 mentastrum.
 caryophilli.
 lactuca.

Oesyfo,	medulla vituli.
oleo,	butyrum.
omphacio,	succus limonum.
opio,	meconium, vel succus lactucæ.
opobalsamo,	stacte vel oleū caryophyllorū.
opoponace,	ammoniacum, vel galbanum.
oryza,	farina tritici.
oxyacantha,	ribes.
Papaueris succo,	mandragoræ succus.
peplo,	tithymalus.
petroselino,	apium.
plantagine,	pilosella.
pompholige,	cadmia vsta.
Quercula minore,	chamepythis.
quinqueneruia,	plantago.
Raphani semine,	succus eius.
rosmarino,	maiorana.
ribes,	berberis.
ruta,	tanacetum.
Sagapeno,	resina pini.
salvia,	calamentum.
sambuco,	ebulus.
santonico,	abrotonum.
sapa,	vinum dulce.
sepiæ ossa,	pumex.
satureia,	thymus.
saxifraga,	pimpinella.
sedo,	solanum.
spica alba,	lauendula.
Tanaceto,	parthenium.
taraxaco,	cichorium.
trifolio acetoso,	oxalis.
thymo,	satureia.
thimelæa,	chamelæa.
tamarisco,	asplenium.
tuffilagine,	pulmonaria.
Valeriana hortensi,	sylvestris.
veronica mare,	scemina.
venerea concha,	ostreorum conchæ.
veratro albo,	turpethum.

*Vers. surculi
lentisci.*

viola nigra,	alba,
vino rubro,	album.
Xylocassia,	cinamomum.
xylobalsamo,	radix ligustici.
Zinzibere,	piper.
zibetho,	moschus.

Quia vero in medicina bis peccare sæpe non contingit, diligenter caueant illi barbatuli ac iuniores apothecarii (de ignaris loquor) sine consilio quidpiam substituere: alioqui ut illi ipsi succedanei, vel verius spurii sunt, sic spuria medicamenta pro legitimis vendere & exhibere solent. Ut ab ignaris quibusdam audaculis fieri millies obseruaui, qui sine discrimine simplicia quæuis in eorum, quæ deficiunt, locum perperam substituunt.

C A P. XVII.

De medicamentis adulteratis.

IMMANIS hominum auaritia eo nequitiae multos interdum rapit, ut medicamenta notha & adulterata pro veris & natiuis exhibeant, quorum dignotio magni est in medicina facienda momenti, & à Medicis & Pharmacopœis accurate perdiscenda, ut ægrotis medicamenta tantum optima exhibeant, quibus feliciter adiuti, breui conualescant, non adulterata, quibus anxie lacerant, vel statim periclitentur, vel misere diuturno languore pereant.

Illa igitur subticuisse non visum est, ne parum prudens Pharmacopola à præstigiatoribus & circumforaneis quibusdam agyrtis decipiatur, qui sæpe carthami flores pro croco, & ebur pro monocerotis cornu vendunt, ut & alia multa simulant, præsertim rarissima & pretiosissima, quorum usus multum expetitur, & ob vires eximias celebratur.

Propterea, ne Pharmacopœus, penes quem ægrotantis est mors & vita, imprudenter ab improbis & cautis institoribus circumuentus, pecuniæ resarciendæ, aut maioris lucri causa ægros circumueniat, his artibus instructus impiorum dolos ac fraudes aperiet & vitabit.

Moschum

Moschum simulat massa quædam è sanguine hœdi, *Moschi adul-*
pane asso, & trito, atque ladano subacta, in pyxide aut *terium.*
alio vase idoneo seruata, in quo diu moschus verus as-
seruatus fuerit. Fraus subtilius occultatur, si portio mo-
schi optimi commisceatur. Sed detegitur non modo
consistentia & colore, sed odore, qui in fictitio cito va-
nescit.

Ambra fingitur puluere Agalloci læuigato, benjoin, *Ambra.*
styrace, calamita, ladano, & pasta auicularum Cypria-
rum.

Verum peculiaris ambrae nativæ halitus facile ab ar-
tificiali discernitur: Adde quod illa longiore manuum
attritu mollescit, hæc potius friatur.

Cinnamomum adulteratur corticibus tamaricis in a- *Cinnamomi.*
qua cinnamomi maceratis, & postea siccatis; Sed gustu
facillime à vero distinguitur.

Caryophylli iam vetustate inodori fragrantès reddun- *Caryophyllo-*
tur, si vino maduerint, quod optimos ante caryophillos *rum.*
ad macerationem admiserit. Verum fugax est acquisiti-
tius hic odor, & qui breui perit.

Belzoin fraudulenter simulatur mixtis simul resina, *Belzoin.*
thure masculino, cum pauco styrace. At vt odor valde dis-
similis, sic & color, qui maculis albidis in spurio, vt in
vero non est variegatus.

Camphoram nonnulli referri putant gummi solo iu- *Camphora.*
niperi: sed rudioribus tantum & ignavis sic maliciöse va-
fri imponunt. Quisque enim vel mediocriter in re medi-
camentaria versatus primo intuitu fraudem aperit.

Opobalsamum oleo liquidambar repræsentatur dolo *Balsamo li-*
parum fallaci, cum vtrumque viribus sit affine. Tam *quidambar*
astute autem solet à multis adulterari, vt etiam exercita- *affine.*
tissimos fallat.

Terra orientalis Lemnia dicta fingitur bolo, vel etiam *Terra Lemnia*
argilla vulgari siccata, puluerata, aqua plantaginis suba- *orientalis.*
cta, in pastillos formata, & Turcarum Imperatoris sigil-
lo, cuius multiplex à Bellonio character datur, notata.
Ast deprehenditur falsitas, si vtraque multa diluatur a-
qua, quæ post residentiam in Lemnia reperitur pinguior,
in spuria tenuior ac limpidior.

Bitumen vitiatur pice mista; quod facile dignoscitur *Bituminis.*

igni, dum admouetur: Nam quod picem admisit, halitum efflat gratiorem.

Opj.

Opium adulteratur meconio, seu succo foliorum & caulium papaueris nigri; sed error innotescit ex pinguedine, quæ in illo maior, ac fere resinosa, in hoc minor, vel potius nulla.

Manna thuris.

Manna thuris adulterium admittit facile, cum pollen resinæ illam perbelle referat. Ignis autem fraudem detegit.

Tacamahaca

Tacamahaca, gummi, vel potius resinæ elemi mixta inexpertis sincera putatur; Vtriusque enim color idem, aut parum ab similibus, consistentia affinis & odor non multum varius; Altera tamen gratus altera nares ferit.

Sagapenum, galbanum, opoponax, Serapinum, quod satis vulgaria sint, adulterari non solent. Bdellium, quod rarius, illorum quodam admixto nonnunquam immutatum idiotis venditur.

Sassafras antiquioribus Europeis fuit ignotum, & cum primum adferri cœpit, magno vendebatur: ob id adulterio non fuit diu expertus. Noui hominem, qui puluerem buxi & seminis sceniculi pro sassafras polline vēdidit. Sed cum vbertas natiui postea fuisset aduecta, desit adulterari.

Os è corde bouum pro osse cordis cerui latrunculi quidam vendunt. Sed qui vtrumq; norunt, illud multo maius affirmant, hoc prorsus expertus eximiæ qualitatis.

Pro Tamarindis nonnulli pruna crassiora non male substituunt: verum hæc inique Tamarindos nominant, cum nucleo, pulpa, sapore, manifeste dissentiant.

Mille possem alia medicamenta & adulterandi modos ex Dioscorid. & aliis antiquis, nec non ex recentioribus recensere, sed reticere melius duco, Cum mens hominis non tam ad bona, quam praua, prona sit, & fallendi satis gnara. Hoc obiter adhuc dicam, aquas, liquores, succos & medicamenta composita facile posse adul-

terari, simplicia difficilior, præsertim integra.

FINIS LIBRI QVARTI.

INSTI-

INSTITVTIO- NVM PHARMA- CEVTICARVM

LIBER QVINTVS;

De Medicaminum formulis, quorum
vsus ad morborum præcautionem
vel profligationem cele-
bratur.

Sectio prima de his est, quæ per os sumuntur.

P R Æ F A T I O.

Talimenta quædam rerum diuersa-
rum mixtura condiuntur, laborioso-
que parantur artificio, vt sine corru-
ptela aut marcere possint diutissime
conseruari, vt artocrex, Lucanicæ,
farcimina multa, & panes bis cocti,
quibus nautæ, dum velis, ventoque feruntur ad Indos,
anno sæpe, & interdum biennio vesci coguntur: vt &
pulsis ille Turcarum castra sequentium zonis, quibus *Miles Turca*
cinguntur, loculorum instar efformatis, inelusus, quo *fert in Zona*
solo, aqua diluto, & ad pultis consistentiam cocto, men- *victum men-*
sem integrum victitant. Alia vero diem vnum, aut bi- *strium.*
dium, imo quædam tantum horam sine alteratio-
ne conseruantur. Sic medicamenta multa annum inte-
grum, aut biennium viribus integris durant, vt quæ su-
perius à nobis in genere tradita, in pharmacopoliis, tan-
quam in penu ditissimo ad futuros vsus conseruantur.

Alia vero recens tantum parata optima sunt, vel diem,
aut biduum, vel ad summum triduum, æstate, sine virium
iacta-

*Libri huius
dispositio.*

iacitura perdurant, ut ea medicamenta, quæ in rem præsentem parantur, curandis ægrotis exhibenda, de quibus ordine, hoc postremo libro disputare, nunc nostrum est consilium; Initio ab his sumpto, quæ intra corpus sumuntur, vel per os, vel alia loca conferentia, ut nares, sedem, uterum, vesicam: quæ non solum pro varietate morbi & naturæ varie componuntur, sed etiam partis affectæ; Cui ut commode adhibeantur, vel inhæreant, vel ut ad eam facilius deferantur, aliam atque aliam consistentiam nanciscuntur, vel liquidam, ut quæ bibuntur, vel iniiciuntur; aut solidam, vel mediam, quæ sumuntur, deuorantur, induntur, adhibentur. Quæ omnia ut sigillatim persequamur, à potulentis auspicabimur, dein alia medicamenta solidiora in libri huius sectione prima describemus. In secunda, quæ in anum, aut uterum induntur, iniiciunturve lectione speciali subiungemus; In tertia vero eorum medicamentorum descriptionem dabimus, quæ tantum externis corporis partibus adhibentur.

C A P. I.

De solemnibus quibusdam decoctionibus longo vsu celebratis.

*Decoctio potu-
lentorum ex
valde ingratis
non paranda.*

SI M P L I C I V M medicamentorum substantia non raro per se datur, ut aliquando succus, & sæpissime decoctio, quæ, ut facilius vtiliusque assumatur, fieri solet in aqua simplici, aut stillatitia, vel aliquo humore conuenienti pro Medici intentione & exigentia rei. Is vero liquor, in quo fit decoctio, per os sumenda (de ea enim tantum loquimur) qualitatem non valde insuauem, nec violentam debet habere. Potulenta siquidem decoctione in succo absynthij, centaurij minoris, sorbarum immaturarum, vel in lixiuio, aut aceto parare, nec tutum, nec gratum esset: quæ vero exterius adhibentur, ut vnguenta quædam, cataplasmata, foci, ad quorum præparationem decoctione est opus, humore quouis idoneo decoqui possunt, amaro, acerbo, falso, ac etiam oleo, si ita curandi morbi, & partis sanandæ conditio postularit.

Nunc

Nunc autem de ea specialiori agimus decoctione, quæ *Quarum decoctionum frequens usus.*
colata, per os assumitur, vel sola, vel aliis mista simul dissolutis. Cuiusmodi est decoctio communis medicinae, & decoctio pectoralis, quibus vix bonus therapeuticus carente potest.

Est vero omnis decoctio levis, aut valida, aut mediocris, pro rerum coquendarum substantia & viribus. Quædam enim leuiter tantum decoquenda, ut quæ facultatem habent imbecillam, facileque dissipabilem, & substantiam raram; Alia validiorem decoctionem sustinent, quorum scilicet substantia firma est, crassa, densaque, & virtus non facile resoluitur; Alia mediocrem, quæ substantia & viribus interdicta media sunt, ut fructus, qui nec tam leuiter, ut flores, nec tam valide, ut radices decoquuntur. *Qua parum aut multum decoquenda.*

Cum vero absolute imperatur decoctio sine speciali liquoris designatione, semper ea fieri debet in aqua, vel pura & simplici, ut fontana, aut fluuiatili, & aliquando pluvia, cuius quantitas simplicium decoquendorum quantitati respondeat, ita, ut nec multum exuperet, aut deficiat. Nam cum per decoctionem simplicia vires suas in aquam deponant, si hæc valde copiosa fuerit, & illa pauciora, decoctio tandem colata vires habebit imbecilliores: Ut contra, si in aqua pauca decoquantur multa simplicia, illius cita fiet exhalatio dissipatioque; horum potius vstio, quam elixatio, quæ à calore moderato fit in humido, naturæ, & quantitati rei coquendæ proportionato. *Aqua quantitas in decoctione parandis.*

Quæ longissimam decoctionem sustinent, copiosior aquam postulant; quæ breuiorem, minorem. Multam quoque, quæ multa sunt, ita, ut hæc in aquam demersa, ab ea duos digitos, aut tres, si duriora sint, & coctu difficilia, superentur. Sicque certa aquæ mensura vix potest definiri, & industriæ Pharmacopœi sæpius relinquitur.

Cum vna dosi tantum paranda decoctio proponitur, fatest, pauca quædã simplicia in libra dimidia igne lento, ad partis mediæ dispositionem elixare; Si pro duabus, in libra integra; Si pro quatuor, in duabus. Hocque pacto sensim, ut aquæ, sic simplicium quantitas augenda. *Aqua quantitas pro dosi paranda.*

Tres

Tres decoctiones valde vsuales.

Tres porro decoctiones in medicina facienda valde sunt vsuales. Prima dicitur communis, quæ communiter ad dissoluenda purgantia, & interdum in coquenda folia sennæ, aut alia quædam tantum infundenda vsurpatur.

Secunda vulgo dicitur pectoralis, quod omnibus constet, quæ partes ad pectus attinentes iuuant. Tertia est decoctio clysteris, de qua postea suo loco.

Singularum autem descriptiones apud omnes eadem non sunt, quisque pro suo arbitrio quicquam adiiciens, aut detrahens. Vulgaris & maxime vsualis decoctio communis hæc est.

Decoctio communis medicina.

℞. hordei mundat. p. j. prunorum dulc. nu. vj. passul. glycyrrhizæ rasæ an. ʒ ss. anisi, & fœnicul. an. ʒ ij. hyeme: Æstate vero, sem. quatuor frigid. maior. an. ʒ ij. flor. trium cord. an. p. j. si. decoctio in lib. ij. aqua, ad partis mediæ consumptionem. Colata hæc decoctio satis esse potest, pro dosibus quatuor mediocribus, vel tribus tantum maiusculis.

Decoctio pectoralis, cuius frequens est vsus in affectibus pectoris, varie quoque præscribitur; sed quam Rondeletius restituerat, sic non inepte Bauderonius emendauit.

Decoctio pectoralis.

℞. hordei integr. p. j. caricarum, iuiubar. an. nu. vj. dactylor. num. vj. passul. glycyrrh. an. ʒ ss. hyssopi mediocriter siccat. m. ss. bull. in lib. ij. aqua pluuiæ aut fontana ad dimidias.

Sunt, qui scabestem pro iuiubis substituunt, alij hyssopi quantitatem augent, alij capillares & flores cordiales adiciunt, sed cum satis pectoralis sit eorum vis, quæ in præscripta formula continentur, eam pluribus onerare nihil videtur necesse, cum præsertim difficilius parentur, assumenturque ea, quæ pluribus, quam quæ paucioribus simplicibus medicamentis constant.

C A P. I I.

De dosi.

DO S I S vocatur illa medicamenti conueniens ac certa quantitas, quæ vna vice, ac iterum, si sit opus, ægrototo præscribitur, vel potius datur: *Dosis* enim datio est, cuius tot sunt varietates, quot medicamentorum, &

cor-

Dosis.

corporum, quibus offeruntur, naturæ & diuersæ proprietates. Alia enim dosis est liquidorum; alia solidorum; alia mediam consistentiam habentium. Dosi quoque varia dantur cathartica, quæ semel corpus ingressa, si validiora sint, aut maiore copia exhibita, superfluos humores non solum exagitant sed etiam laudabiles, & viscera lacerando, facultates illis inhærentes lædunt. Item & alia medicamentorum dosis pueris datur, alia adultioribus, ut & prouectioribus ætate & senibus alia, pro singulorum natura, consuetudine & viribus. Liquidorum dosis vnciis mensuratur, daturque. Solidorum nonnunquam granis; sæpius dragmis, & interdum vnciis.

Dosis medicamentorum varia.

Alterantia medicamenta raro vncia sola, nisi pueris dantur, aut qualitates eximias habuerint ac validissimas, cuiusmodi est, aqua vitæ, cinamomi, & ea, quæ imperialis vulgo dicitur.

Alterantium medicamentorum dosis.

Uitatio dosis vnciarum est trium, aut quatuor. Quæ maiore copia exhibentur, nauseam sæpe mouent, ventriculum subuertunt, ac sine prospero successu foras per os excluduntur.

Roborantia quoque potissimum liquida, dantur ab vncia vna ad vncias tres aut quatuor. Solida aliquando granis, ut puluis monocerotis; aliquando scriptulis, dragmisque dantur, ut cardiacæ confectiones, & antidota multa.

Roborantium dosis.

Eodem modo mensurantur, danturque purgantia, quorum nonnulla dantur à granis tribus ad sex aut octo, ut diacrydion; Et forsan stibium, quod licet effectum sit ac immitte, arte tamen castigatum atque domitum, & à prudente Medico exhibitum, sæpe felices producit effectus: Eiusque vsus ad contumacis morbi curationem, cum meliora desunt, non videtur omnino reſpuendus.

Purgantium.

Si enim fas est, ex serpentum carne, imò ex eorum senecta & recrementis, in hominis subsidium remedia mendicare, vix nefas esse potest, ex illis medicamentis solatium expectare, quæ recentiorum sedulitas inuenit, industriosa dexteritas secura reddidit, multa experientia probauit, licet illa veteres minus norint, aut neglexerint, vel indebite dederint; ut nunc certe multi ac

Neotericorum in inueniendis remediis sedulitas.

venc-

venefici circulatores, qui suo stibio male parato, & improba dosi, nec quibus, nec quando conuenit exhibito, penè innumeros interficiunt.

*Quam varia
catharticoꝝ
dosis.*

Et vt ad propositum redeam, quædam cathartica tantum parua dosi, vt granis paucis dantur; alia scrupulis, vt colocynthis & veratrum; alia dragmis, vt rheum; alia vnciis, vt manna, cassia, tamarindi.

Dosis igitur medicamento quantitatē idoneam, vna vice exhibendam denunciat, vt cum forma potus, pharmacum quoddam ex vnciis, vt plurimum, tribus, aut quatuor, decocti, vel aquæ stillatitiæ paratur; In quo, vel roborantia, vt pulueres, antidota, & confectiones cardiacas aliquando diluimus; vel cathartica infundimus, vt agaricum; vel dissoluimus, vt catholiconem aut diacarthamum; quorum etiam sua dosis est particularis, qua singula maiore aut minore copia dantur, pro cuiusque viribus imbecillis, aut validioribus. Hæc vero singula pro cuiusque medicamento & corporis natura velle complecti, integram curandi methodum amplecti est.

C A P. I I I.

De potione purgatoria.

*Purgantia cur
in forma po-
tabili sint con-
uenientiora.
Catharticum
liquidum ci-
tius ducit.*

MEDICAMENTORVM genus omne forma quauis dari potest, sed sanando morbo & iuuandę parti non semper idonea. Vsitatior cuiusque forma liquida est, eorum præsertim, quæ meatus obstructione liberant, vasa diducunt, & menses, atque vrinam mouent. Maxime vero, quæ vim habent purgatoriam, forma potabili sunt cōuenientiora. Sic enim promptius sese diffundunt, subeuntque venas exiles, & humores partibus inherentes efficacius deducunt. Sola siquidem dragma solidioris medicamento humore quodam diluta, non minus aluum turbare solet, quam eiusdem integri duplum pondus. Vnde cum medicamentum purgans absolute dicitur, de potione solutiua semper intelligitur; Cuius dosis raro tres vncias excedere debet, ne ventriculum proritando, vomitu statim excludatur.

Sunt autem variæ potionum purgantium differentiæ, pro varia humorum ducendorum & medicamentorum natu-

natura; Nam singuli humores proprio cathartico ducuntur, sanguinem si exceperis, qui sola venæ, aut arteriæ sectione vacuatur. Quod bilem purgat, cholagogum dicitur; Melanagogum, quod melancholicum succum, phlegmagogum, quod pituitam.

Ex his vero singulis, tam simplicibus, quam compositis, liquore idoneo maceratis, infusis, vel solutis, aut coctis, purgatoriæ potiones parantur, vt ad bilis educationem, hoc modo.

℞. radic. cichor. oxalyd. glycyrrhizæ an. ʒ ij. endiuia, fumar. agrimon. an. m. ℞. flor. trium cordial. an. p. j. fi. decoct. In parua quantitate aqua, in qua infund. rhabarb ʒ ij. ℞. santal. citr. ʒ ℞. in express. dissol. syrup. violat ʒ vj. fi. potio. Cholagogon.

Cum validius purgandum est, augenda rei quantitas, aut potentiora præscribantur medicamenta, vt:

℞. diaprun. solut. vel electuar. de succo ros ʒ iij. Dissol. in Alia potio ʒ iij. decoctionis supra descripta, vel aqua endiuia, adde syrup. validior. de cichor. composit. cum rhabarb. ʒ j. fi. potus.

Ad purgandum humorem pituitosum, vt ad biliosum, multa dantur tam simplicia, quam composita medicamenta: Ex quibus pauca quædam, pro multorum exemplo, forma potus sic optime præscribuntur.

℞. polypod. quern. graminis, passul. an. ʒ iij. sem. cartham. Phlegmagogon. ʒ ij. chamædr. chamapith. betonic. an. m. ℞. anis. ʒ j. fi. decoct. In qua decoque lento igne folior. senna ʒ ij. ℞. in colatura infunde agaric. ʒ j ℞. macu ʒ ℞. in express. dissolue syrup. rosar. pallid. ʒ j. fi. potio.

In simili decocto colato possunt dilui electuarij diacarthami ʒ iij. vel ʒ ℞. & syrupi rosar. pallid. ʒ j. vt fi. potus.

Senna quoque, rheum, & polypodium pituitam vacuant, vt & turpethum, semen carthami, colocynthis, mezereon, veratrum album, semen & radix ebuli, benedicta laxatiua, diaphœnicum: Ex quibus artifex peritus varias potiones purgatorias parare potest.

Sua quoq; sunt melancholico humori ducendo desti- Melancholiam
nata cathartica, vt epithymum, lapis lazuli, senna, ellebo- que ducant.
rus niger, & inter composita confectio Hameck, catholi-
cum, diasenna, Syrupus regis Saboris. Ex quorū vno aut
altero in cōuenienti liquore soluto, aut infuso, aut cocto
purgans medicamentum, potabili forma confici potest,
hoc modo:

N

℞. cor-

*Melanagogen
optimum.*

℞. cortic. radic. cappar. tamarisc. radic. bugloss. glycyrrhiza. passul. corinthiacar. an. ʒ iij. hordei integr. ʒ ss. ceterac. adianti, politric. calendu. borrag. an. m. ss. flor. trium cord. an. p. j. si. decoctio, in qua infunde & coque solior. sennæ ʒ ss. sem. fœnicul. dulc. ʒ j. in colatura dissolue syrupi regis Saboris ʒ j si potus.

Item, ℞. glycyrrh. passul. mundat. an. ʒ iij. iuiubar. nu. vj. epithymi, scolopendrij, summitatum lupuli, oxalydis, fumarie an. m. ss. flor. genista. p. ij. si. decoctio, in qua dissolue confectiois Hamech. ʒ j. ss. diasenna ʒ ij. syrup. violar. ʒ vj. aut ʒ j. fiat potus.

*Catholicum
polychrestum
est.*

Utiliter quoq; catholicum ad melancholiam ducendam imperatur. Cum enim polychrestum sit, & quosuis humores noxios clementer purget, facile his sese accommodat, quibus permiscetur, ut additum rheo bilem purgat; dilutum decocto sennæ, aut commixtum confectio- ni hamech, melancholicum succum.

C A P. I V.

De iulepis.

I V L E P I & syrupi vix est dissimilis apud Arabes ac- ceptio, qui de utroque simul ac confuse iisdem capi- tibus loquuntur: & per iulepum absolute positum, sa- charum aqua rosata dissolutum, & in modum syrupi co- ctum intelligunt. Nos autem distinctius loquentes, de ambobus diuersis capitibus & libris scribimus; de syru- pis nempe, longiore coctione inspissatis, in officina, de iulepis vero nunc assumendis, & leuius coctis, in hoc li- bro de remediorum formulis.

Iulep quid.

Est autem iulep nomen Persicum petitionem dulcem signi- ficans, quam Græci ζουλάπιον nominant, parantque ex a- quis quibuslibet stillatitiis, dulcoratis, ut syrupis ex suc- cis, vel decoctis simplicium, cum sacharo aut melle ad crassiorem substantiam elixatis.

*Syrupus sim-
plex.*

Ad fugiendam odoris & saporis insuauitatem, Sera- pio ex aqua sola & sacharo iulep, vel potius hydrosacha- rum conficit, quod syrupum simplicem vocat. Auicen- na maioris suauitatis gratia tertiam rosaceæ partem adii- cit. Mesue non tantum ex aquis iulepos conficit, sed etiam

ex

ex succis, infusionibus & decoctis. Et vulgus potiones quaslibet limpidissimas & sacharatas, non tantum ex aquis distillatis, sed etiam ex pauciorum simplicium, nec insuauum, & aquæ multæ decoctione colata, clarificata & dulcorata paratas, iulepos vocat; Cuiusmodi est iulepus zizyphorum, vel verius syrupus. Cum enim fiat ex iuiubis maiusculis numero centum, & aquæ fontis libris quatuor ad medias coctis, cum libra vna sachari, consistentiam habet iulapio crassiore, sæpeq; vtendi tempore aqua simplici, cocta, aut prisana diluitur, cum ex se iulepi satis sint diluti. Improprieque syrupus ille, qui ab Alexandria, vbi frequens est eius vsus, nomen habet, iulepus rosatus nominatur, cum æque, ac reliqui syrupi, coctione inspissetur, & asseruetur.

Iulepus rosatus fit vere ex aqua rosarum cum dimidio sacharo cocta prope ad crassitiem syrupi, aut multo minus, si mox sit assumendus, vt vulgares iulepi, qui in rem præsentem fiunt ex sacharo, vel syrupo quodam cum aqua tripla; vt

℞. Aqua endiuia ℥ iij. syrupi limonum ℥ j. si. iulapium. Sic iulepi consistentiam habent liquidiorē, vt colari possint: sed qui diutius concoquuntur, vel duplam tantum aquam ad sacharum recipiunt, vt rosaceus Rondeletij, vel vtriusque æquale pondus, vt Syluio placuit, ob crassitiem pigre defluunt, vixque colo traiciuntur.

Pro diuersa igitur coctione & quantitate aquæ ad sacharum fit, vel syrupus, ex vtriusque scilicet partibus æquis; vel iulepus, ex aqua tantum tripla ad sacharum, vt Ioubertus voluit.

Paratu cum sint facillima eiusmodi iulapia, vnus tantum aut alterius formulam subducam.

℞. aquarum sumaria & oxalydis an. ℥ ij. sachari ℥ j. coque lento igne ad vnius uncie resolutionem, si. iulep pro vna dosi.

Ad somnum conciliandum iulep hypnoticum sic recte parabitur.

℞. Aqua nenupharis ℥ ij. aqua betonica & syrupi de papauere simplicis an. ℥ j. misc. si. iulep, hora somni sumendum.

De distillatis restauratiuis.

OMNIA medicamenta analeptica, quæ scilicet habitum corporis, longo vel morbo, vel inedia absumptum reficiunt, & instaurantia, quæ ad virium languore quodam effatarum, refarciendum robur, impurantur, non tantum ex medicamentosa, sed etiam alimentosa materia sumuntur. Cum enim partim alant corpus, partim affectibus, à quibus male habet, medeantur, multiplici, ac varia qualitate esse prædita, ratio manifesta suadet.

*Distillata cur
dicta.*

Dicuntur autem distillata, quod per alembicum guttatim in vas subiectum distillent; instaurantia vero, quod ex carnibus euchymis, cōseruis, pulueribus cardiacis, atque his omnibus, quæ vel odore, vel substantia, spiritus instaurare, & partes nobiles roborare valēt, extrahuntur.

Multi porro maiorum consuetudinem vix probant, qui carnem caponum, aut perdicum crudam ab ossibus & pinguedine purgatam distillant, adiectis pulueribus & cōseruis. Cum enim caro cruda non nisi longo tempore possit concoqui, facultas vero puluerum sit cito & facile dissipabilis, non iusta ratione, simul cruda & dura pulueribus dictis commiscentur: tum quia ex carne cruda, quæ primum stillat aqua, citius corrumpitur. Æquius videntur agere, qui carnes ex dimidio coctas cum proprio succo, in vase distillatorio, cum reliquis materialibus permiscent.

*Catenarum
aurearum decoctio non
utilis.*

Neque eorum iudicium probatur, qui catenas aureas cum carnibus decoquunt, cum nihil ex ipsis dissoluatur, aut extrahatur præter sordes, quæ ex contrectantium manibus impuris contrahuntur.

Laudabilior est eorum consuetudo, qui panniculos auri coniiciunt, vt solent Parisienses Pharmacopœi, qui nullis sumptibus parcunt, vt sua probe distillata restauratiua, vt & reliquas compositiones conficiant.

Sic vero ista solemnis & eximia distillatio parabitur optime.

*Distillatum
restauratiuū
optimū.*

℞. iuris vnius caponis & duarum perdicum lb ij. aquarum buglossi, oxalydis & nenupharis an. q. s. conserua violarum,

rum, cichorij, & rosarum an. ʒ ij. pulueris diamargariti frigidij, electuarij triasantali & diarrhodonis abbat. an. ʒ j. trochiscorum de camphura ʒ ij. foliorum auri nu. xij. ponantur omnia in alembico vitreo pasta recte obturato, & per balneum Mariae fiat distillatio, ut artis est.

Distillatum aliud ad febres syncopales & malignas imperari potest hoc modo descriptum.

℞. aquarum oxalydis, ulmariae, cardui, cichorij, an. ʒ iiij. Aliud valde decoctionis caponis unius agrestis alterati lb j. conserva ne- nupharis & rosarum an. ʒ j. thcriaca ʒ lb. radicum angelica, tormentilla pulueratarum an. ʒ ij. dictamni ʒ j. sem. cardui benedicti & citriorum an ʒ ij. florum salvia & arantiorum an. p. iij. ponantur omnia in vase vitreo, bene obturato, quod in lebetem aqua feruida plenum postea immittatur, & fiat distillatio.

Vfus tempore distillati huius portioni addi poterit succus quidam idoneus, ut citri, vel granatorum cum paucosacharo communi, vel rosato, si ita efflagitarit ægrotus.

C A P. V I.

De apozematis.

FELIX quidem Germania, ut obiter dicam, quæ simul viros percelebres gignit, & cunctis opibus luxuriat: ut tamen arbor frugifera simul cum pomis fragrantibus fungos vel inutiles, vel venenatos aliquando profert, sic illa magnum naturæ monstrum peperit, pseudo-medicum scil. Paracelsum, qui suæ medicinæ diabolum authorem professus est, atque characteres & verba, medicinas dæmonum nominavit, ut syropos & apozemata hominum. Sanctius hæc, ut & reliqua medicamenta Philosophus antiquus [Herophilus] deorum manus auxilia- trices nūcupavit, ut quæ diuinis ac mirandis viribus prædita corpus humanum, vel morbidum sanent, vel salubre tueantur. Ob eam rationē Heraclitus inter philosophos nō illecebris, sacrificia solebat medicamēta vocare, quoniam pharmaci præpotentis instar, animam, ut medicamēta corpus, à suis morbis expurgāt. Cal. Rhod. cap. 2. l. 12.

Vere autem dixit nebulo, & forsan semel, apozemata hæc hominum medicamenta, quibus scilicet peccantium

Characteres
sunt medicina
dæmonum Pa-
racelso.

Apozematum
effectus.

*Apozema
quid, & unde
dicatur.*

*Apozematum
materia.*

*Iulepi, syrupi,
& apozema-
ta, quomodo
differant.*

*Veterum apo-
zemata.*

humorum qualitas contēperatur, mille cruciatus sedan-
tur, mortis ante diem ferocientis impetus eluditur, sym-
ptomatum acerbitas lenitur, partes ad nativā bonitatem
& vigorem reducuntur. Parantur enim ex omni genere
medicamentorum, præsertim alterantium & roboran-
tium: quibus interdum simplicia quædam purgantia ac
benigna, atque exigua quantitate infunduntur: Vocare
enim apozema, decoctum quoddam nigricans, valde
ingratum, & multa senna laxativum, cui crassioris cu-
iusdam electuarij, vt catholici, vel lenitiui sesqui vncia
dissoluta fuerit, absurdum est: nam ἀποζεμα Græcis de-
coctum est, à verbo ἀποζέω, feruefacio, decoquo &
apozema tantum pro herbarum tenuiore decocto vsur-
patur.

Est vero omnis apozematū materia à plantis, ex qua-
rum aquis fiunt iulepi, decoctis apozemata & syrupi, in-
ter quæ præcipua hæc differentia constituitur, vt iulepi
tenues sint, syrupi crassi, apozemata vtcunque media;
omnia melle aut sacharo, vel utroque simul dulcora-
ta, & pro varia cuiusque consistencia, magis aut minus
cocta.

Olim veteres aquam mulsam, cui plantarum folia
quædam incoxerint, apozematum vice utebantur, vt
multi adhuc hodie iusculis virentium stirpium mixtura
alteratis. Æque enim in brodio pulli per elixationem
relinquitur herbarum vis, atque in aqua simplici; & mi-
nore sumptu, auidiusque eiusmodi alterantia iuscula su-
muntur, quam apozemata. Potest tamen æger his & il-
lis uti, & à coquo, qui nil præter lebetem & veru novit,
iuscula herbis idoneis, Medici consilio, alterata repete-
re; A Pharmacopœo vero apozemata, iusta ratione, in-
dustriosoque artificio parata; non quidem ad alendum,
vt iuscula, sed calfaciendum, refrigerandum, hume-
ctandum, siccandum, aperiendum, aut alio quouis
modo immutandum. Propterea radices, aut aliæ plan-
tarum partes sæpius amaræ, aut alia qualitate insua-
ues, modo vtilis, aliquando sumuntur, purgantur, &
in aqua sufficienti coquuntur: Atque ex iusculo co-
lato, sacharo aut melle dulcorato, & santalis aut cin-
namomo, si ita videtur, aromatizato, apozema ad
plures

plures aut pauciores, pro decocti quantitate doses, paratur.

Neque vero æstate tantum, dum adhuc stirpes virent, sed etiam hyeme, cum desunt, aut arida tantum suppetunt, apozemata conficiuntur, licet per id temporis, syruporum sit frequentior usus, qui ab apozematis non differunt, nisi *coctione*, quæ in syrupis longior est ad maiorem crassitiem & custodiam, in apozematis, breuior: ita ut syrupus vicem apozematis gerat hyeme, apozema syrupi, æstate: videturque eadem res, nomina diuersa: sed in syrupis maior quantitas sachari requiritur, ut huius & decoctionis æquale pondus: in apozematis varium, ut tertia, aut quarta tantum pars sachari, vel mellis ad decoctum. Sat enim est singulis huius libris, quadrans, hoc est, uncias tres sachari, vel syrupi, vel ad summum triens, seu uncias quatuor permiscere: cum tamen liquoris sapor valde est ingratus, sachari pondus solet augeri, & cum ouorum albuminibus apozema paratum despumari, & à sordibus expurgari.

Porro apozemata varie fieri solent, ad varias intentiones, ut ad liberandas obstructions, hoc modo:

℞ rad. asparag. rusci, graminis, cichor. glycyrrhizæ, passul. mundatar an. ʒ ss. fol. adianti, polytric. agrimonij. pimpinella, summitatum lupuli, arthemisia an. m. ss. summitatum hyssopi p. ij. florum trium cord. an. p. j. si. decoct. in lb. ij. ss. aqua ad medias. in colatura dissolue syrupi capilli veneris, aut sachari ʒ iiij. fiat apozema clarum, pro quatuor dosibus.

Ad bilis feruorem contemperandum aliud sic parabitur.

℞ radic. cichor. oxalydis, lapati acuti an. ʒ ss. glycyrrhizæ, passul. corinthiac. an. ʒ iiij. fol. endiuia, scariol. tarraxaci, oxytriphylli, fumaria, lactuca, portulacæ an. m. j. florum ros. alb. recentium m. ss. vel florum trium cordial. an. p. j. si. decoct. in sufficienti quantitate aque. In colatura dissol. syrupi de succo acetosæ, aut limonum, vel sachari rosati ʒ iiij. si. apozema clarum aromatizatum santali citrini ʒ ss. pro quatuor dosibus.

De gargarismatis.

AD oris, gingivarum, palati, pharyngisque vitia gargarismata instituuntur, quæ vim habent, inquit Celsus *cap. 23. lib. 5.* vel læuandi, vel reprimendi, vel euocandi. Læuant lac, & cremor hordei: Reprimit aqua, in qua vel lenticula, vel rosa, vel rubus, vel cotoneum malum, vel palmulæ decoctæ sint. Euocant synapi, piper & acria similia; Quibus tamen gargarizationes non fiunt, nisi dulcibus quibusdam admixtis, Actuarius iudice *cap. 6. libr. 3. method. med.* ne gustum plurimum offendant.

Nam cum liquor haustus ad gurgulionem vsque reuocetur, totum oris concauum eluit, & mordacius, dum acrior est, organa gustatoria ferit. Proinde acria, quibus gargarizatus fiunt, hydromelite misceri solent, vel aqua simplici, cui syrupus vel de stœchade, vel de rosis siccis, aut alius, qui propositæ rei conueniat, ea quantitate dissoluitur, vt acria, vel amara, multum de sua qualitate ingrata deponant: vt cum è cerebro & faucibus est elicienda pituita, gargarisma sic rite parabitur.

**Gargarisma
ad educendam
è cerebro pi-
tuitam.**

*℞. radicis pyrethri ʒ ij. rad. cyperi, turpethi an. ʒ iij. rad. enul. campan. ʒ ss. summitatum origani, hyssopi, salvia an. m. j. fi. decoct. in lb j. ss. ad consumptionem tertia partis. Im-
colat. dilue oxymelit. ʒ iij. fi. gargarisma. vel sic:*

*℞. glycyrrhiza, sem. carthami an. ʒ ss. baccarum lauri, staphysagria an. ʒ iij. synapi, macropiper. an. ʒ ij. galang. ʒ j. stœchad. betonic. an. m. ss. fi. decoctio in hydromelite. Cola-
tura sit pro gargarizatu.*

Ad roborandum & detergendum collutiones oris multæ fieri solent, vt quæ sequuntur.

**Gargarisma
roborans &
detergens.**

℞. foliorum pruni, summitatum rubi, plantaginis, pilosella, rosarum an. m. j. balaustiorum, summitatum myrthi an. m. ss. hordei, berberis an. ʒ ss. fi. decoctio in lb ij. aqua ad medias: Colatura adde syrupi rosar. succar. & sapa an. ʒ ij. fiat gargarisma.

Ad vlcera pharyngis venerea, & reliquarum oris partium, hæc confert gargarizatio.

℞. sco-

*℥. scobis ligni sancti ℥j. sarsaparilla, saffraſas an. ℥ ℞. len. Ad vlcera
visci ℥ iij. fiat decoctio in lb. ij. aqua ad tertia partis absum- pharyngis ve-
ptionem, addendo sub finem glyzyrrhizæ ℥ vj. rosar. m. ℞. flo- nerea.
rum salvia & anthos an. p. j. Colatura detur ad oris collutio-
nem ſepiſſime iterandam.*

Vtendum gargarismatis quouis tempore, præcipueq;
matutino, & ſubinde inter paſtus; atque his quidem re-
center paratis: diutius enim ſeruata corrumpereſcentur, &
ore excepta, eius concauo partes contentas læderent,
non ſanarent.

C A P. VIII.

De emulſionibus.

VT morbus vnus multis ac diuerſis forma medica-
mentis aliquando curatur, ſic vnicum medicamen-
tum morbos ſæpe diuerſos curat, vt emulſio, iunioribus
dicta, quæ ad vſus multos inſtitui poteſt. Plurimum e- *Emulſionum*
nim confert ad pectoris pulmonumq; vitia lenienda, ſo- *vſus multus.*
mnum conciliandum, immoderatum calorem refrige-
randum, acrimoniam vrinæ contemperandam, & renum
ardorem extinguendum. Proinde videntur illi falli, qui
gonorrhœæ virulentæ curationi emulſiones tantum in-
ſeruire putant: In multis namq; apozematum vicem
gerunt & hordeatorum, cum ex contuſis ſeminibus fi-
ant, quæ vim habent refrigerandi, leniendi, vrinam mo-
uendi, interdumq; ſomnum conciliandi; quibus inter
conterendum, vel piſana ſuperfunditur, vel decoctio
ſimplicium, quæ viribus polleant, inſtitutioni propoſitæ
conferentibus, vt cum ad faucium aſpredinem contun-
dantur amygdalæ mundatæ, & ſtrobili cum decocto iu-
ubarum & paſſularum; ad viſcerum æſtus ſemina frigi-
da, cum decocto lactucarum & florum nenupharis; ad
vrinæ acrimoniam, eadem cum decoctione radicum vel
ſeminis althææ, glyzyrrhizæ & ficuum.

Pro quantitate ſeminum contuſorum decocti quanti-
tas augetur, vel minuitur, ne emulſio craſſior ſit, aut li-
quidior, & velut media inter apozema & ſyrupum, cu-
iuſmodi ſunt amygdalata dilutiora, quæ colore & ſapo-
re, non multum ab emulſionibus differunt; fere tamen

sunt spissiora, vt hordeata amygdalatis, & syrupi hordeatis, eclegmata syrupis, electuaria eclegmatis.

His vero formulis emulsiones optime describuntur, vt ad pectoris & pulmonis vitia.

*Emulsio ad
vitia pectoris
& pulmonum.*

℞. amygdalar. dulc. mundatar. ℥j. pinearum non rancidarum ℥℥. seminum cucurbit. melonum, bombacis an. ℥iij. pistentur in mortario lapideo cum lb. j. decoctionis iuu-bar. & passular. sensim affusa, & sacchari ℥iij. fiat emulsio ad quatuor doses.

Ad renum ardorem extinguendum, & acrimoniam vrinæ demulcendam, ex usu erit aptissimo emulsio sic parata.

*Emulsio ad re-
num ardorem.*

℞. sem. quatuor frigid. maior. an. ℥℥. sem. lactuca & pau-er. alb. an. ℥ij. pistentur in mortario marmoreo cum lb. j. aqua simplicis, vel ptisana, adde syrupi de nymphaa ℥iij. fiat emulsio ad tres doses.

Ad gonorrhœam virulentam, præmissis vniuersalibus remediis, hæc conuenienter imperabitur emulsio.

*Ad gonorrhœ-
am virulen-
tam,*

℞. lentis palustris, sem. lactuca an. ℥ij. sem. portulac. & plantag. an. ℥j. sem. quatuor frigid. maior. an. ℥℥. pistentur in mortario lapideo cum lb. j. aqua decocta; adde sacchari rosati ℥iij. fiat emulsio pro quinq; aut sex dosibus, sumendis horis duabus ante pastus.

C A P. IX.

De amygdalatis.

AMYGDALÆ vel amaræ sunt & prorsus medica-mentosæ, vel dulces, quæ partim alimentosæ sunt, partim etiam medicamentosæ. Ex his potius quidam paratur instar lactis albidus, qui febrientibus & thoracis affectibus lacesitis solet exhiberi. Licet enim amygdalæ moderate calidæ sint ex Paulo Ægin. lib. 7. de re med. & Oribasio cap. 2. lib. 2. Synopseos. vel potius temperatæ, tri- tæ tamen & aqua dilutæ feruorem contemperant, & vi quadam incidendi & attenuandi viscera thoracem ex- purgant, *Actuar. cap. 7. de spirit. animal. nut.* Ex earum au- tem cremore sorbitiuncula paratur, quæ simul & nutrit, & asperam arteriam lenit, & humores in thorace con- xentos projectu faciles reddit. Sic vero paratur:

℞. amy-

℞. amygdalarum mundatarum ℥ij. terantur in mortario cum aqua elixata paulatim affusa lb. ss. adde sacchari ℥vj. misce, & coque parum. Detur. *Amygdalata quomodo parandum.*

Nonnulli grana duo aut paulo plus salis commiscunt, alii respuunt. Datur quauis hora, maxime his, qui iuscula, & alia edulia auersantur, sed sæpius datur hora somni, tuncq; parum seminis papaueris albi, aut lactucarum adiici solet, maxime cum ægroto præscribitur, qui vigiliis assiduus male exercetur. Nonnulli terunt amygdalas cum aqua tepida, & addito pauco saccharo potionem parant ignis vim non expertam, talemq; porrigunt. Præstat cum aqua parum feruefacta terere, & rursus parum elixare iuxta modum descriptum & consuetum. Solet augeri vel minui sacchari quantitas pro affectus conditione. Nam vt dulcia bechica sunt, & vitiis pulmonum & thoracis conuenientissima: sic amygdalatum multo saccharo dulcoratum ipsis sunt conuenientiora; febrientibus magis conuenit, si sacchari receperit minus.

Lutetia familiaris est iste dulciarius potus, quem & ipsæ mulierculæ quotidie parant, nec formula communi Medici præscribunt, sed Pharmacopœorum relinquentes arbitrio solum imperant, vt paretur amygdalatum. Quibus magis arridet crassius, siue ad alimoniam, siue ad gratiam, maior amygdalarum & sacchari quantitas adicienda; quibus liquidius, horum minus, aquæ vero multum commiscetur.

Amygdalata Lutetia usitatissima.

C A P. X.

De ptisana antiquorum, seu hordeato.

PTISANA vulgaris & officinarum potus est, ex glycyrrhiza, aqua, & pauco hordeo, & sæpe sine ipso confectus: Antiquorum vero ptisana cibus est, ex hordeo selecto, & pinsendo exteriori cortice purgato, & aqua confectus. Hinc ptisanæ nomen ἀπὸ τοῦ πίνειν, hoc est, pinsere, & decorticare sumptum. Debet vero sumi, Galeni consilio [cap. 2. lib. de ptisana.] hordeum carnosum, nullius adscititiæ qualitatis particeps, non nimis recens, nec nimis vetustum, nec corrugatum: Ita selectū in aqua maccatur; dein in mortario tunditur, vt exterior cortex

Hordeati præparatio.

*Antiquorum
ptisana.*

tex & quodq; glumofum excutiat: tum manibus con-
fricatur, abluitur, à furfure purgatur; poſtea ſiccatur &
ſeruatur. Cum autem uſus poſtulat, eius portio cum a-
quæ optimæ & probatiſſimæ partibus duodecim igni
lento diutiſſime coquitur, ut quam ampliſſime intume-
ſcat, flatum omnem deponat, & in ſuccum læuem, con-
tinuum, æqualem, & lubricum abeat. Sic ſuam veteres
ptiſanam primum coquebant, & ægrotis exhibebant:
eorum tamen nonnulli ſapam, aut mel, aut amyllum, vel
cuminum; alii parum olei, aceti, & ſalis permiſcebant.
Nos vero forſan delicatiores nihil iſtorum addimus, ſed
tantum ſacharum, & aliquot interdum amygdalas: at-
que ut antiquam mixturam non retinemus, ſic neq; no-
men, & hordeatum non improprie vocamus, quod Hip-
pocrates & Galenus ptiſanam proprie vocant, quæ ſic
Lutetiæ parari conſuevit.

*Hordeatum o-
ptimum.*

*℞. hordei electi, à corticibus purgati, ℥ ij. coquantur len-
to igne in aqua limpidiſſima, qua ubi parum efferbuerit, pro-
ijciatur & affundatur alia. Tum coquantur denuo per qua-
tuor horas aut quinque, igni blando; dein colo transmittantur.
Colatura adde ſachari ℥ vj. aut ℥ j. poſtea ruruſus parum co-
que:* Sic enim hordeatum habebis craſſius & magis
nutritorium. In Italia non ſolet recoqui poſt colatu-
ram, tuncq; liquidius eſt, & auidius à multis ſumitur æ-
grotis, ſed minus nutrit, propterea non tantum ſemel in
die circa horam ſomni datur, ſed bis, & ſæpe ter, zula-
piorum ritu.

*Hordei quali-
tas.*

Cum autem hordeum frigidum ſit ex Galeno, *com. ad
part. 30. lib. 1. de vict. acut. cap. 16. lib. 1. de aliment.* nam quo-
cunque modo paraueris, nunquam calefacit, ptiſana ex
his duobus parata more Hippocratis, febricitantibus o-
ptimum eſt & medicamentum, & alimentum. Nutrit
enim & medetur, & nutriendo vicem præſtat potus &
cibi, ac ſimiliter operatur, ut alicæ vel oryzæ ſuccus,

ut narrat Galenus, *lib. 1. de alim. lib. 1. de vict.*

acut. cap. 237. lib. de ſimplic.

medicament..

*De lohoch seu eclegmatis in rem presentem
imperandis.*

DE eclegmatis in genere egimus fusissime, nunc de his, quæ extempore parata solent ægrotis exhiberi, nec diu sine alteratione queunt asseruari: altero siquidem aut tertio die tanta fermentatione exurgunt, vt vix in pyxidibus possint arceri, nisi rudicula, aut baccillo glyzyrrhizæ, vt mos est, subinde agitentur. Sic enim sacharum liquori accuratius permiscetur, & mixtura facilius subsidet, ac securius cohibetur. Præscribuntur *Eclegmatum
usus.* autem lohoch ad varios effectus, pro varia medicamentorum, quibus constant, materia & qualitate, quæ cum dulcis est ac palato gratiosa, asperam arteriam lenit, humores concoquit, sputum mouet, educit: si dulcoacida, pituitam, lentam & crassam incidit, attenuat, præparat; si dulcoamara, deterget, coquit, expurgat. Quia tamen amaror propter insuauitatem valde gustui displicet, amara vix nisi parua quantitate veniunt in eclegmatum confecturam: Solis enim dulcibus fere componuntur, vt succo glyzyrrhizæ, iuiubis, pineis, sacharo rosato, aut cando, penidiis, electuario diaireos, aut diatragacantho, aut confectionibus aliis similibus, pulueratis, & melle aut syrupo idoneo, & interdum vtroque simul exceptis & subactis.

Ad crassos humores incidendos & attenuandos conferet lohoch hac arte paratum.

*℞. electuarij diareos simplicis ℥j. sachari candi ℥℥. anisi Lohoch inci-
conditi ℥ij. syrupi de hysopo & oxymelitis simplicis an. ℥j. ℞. dens.
fiat lohoch, cuius frequens sit vsus mane ieiuno stoma-
cho, & inter pastus.*

Ad humorum coctionem & expectorationem, aptissimus erit eclegmatis sequentis iteratus sæpe vsus.

*℞. diatragacanthi frigid. ℥vj. diaris Salomonis, Alphe- Lohoch conco-
nici an. ℥℥. cum syrup. de glyzyrrhiza aut capill. Vener. q. s. quens & ex-
fiat lohoch. pectorans.*

Ad compescendum catarrhi in pulmones irruentis impetum, sic præscribatur eclegma.

*℞. penidiarum, diatragacanthi frigid. an. ℥℥. sachari ro- Lohoch catar-
sati rhum sistens.*

sati 3 vj. terra lemnia 3 ij. cum syrupo de papanere albo vel in lepe rosato, fiat linctus.

Item ad fluxiones erodentes, & vitia pulmonum sananda, vel saltem ad meliorem statum reducenda.

*Ad fluxiones
erodentes &
vicia pulmo-
num.*

℞. manus Christi perlata 3 j. terra sigillata, pulu. diatragacanthi frig. an. 3 j. coralli rubr. 3 ss. lapidis hamathit. 3 j. cum syrupo resumptivo, fiat lohoch.

C A P. XII.

De apophlegmatismis.

*Apophlegma-
tismorum uti-
litas.*

MULTIPLICI remedium genere caput humore excrementitio, maximeq; pituitoso grauatam depletur, sed nullum hoc præstare sine reliquarum partium molestia cernitur. Potiones enim phlegmagogæ, vel catapotia, dum è cerebro pituitam eliciunt, importune ventriculum & associata membra lancinant, aliumque turbando dolores sæpe mouent acerbos, nec raro cordis morsus & lipothymiam excitant. Apophlegmatismi vero sapore non ita ingrato, leniter totum oris concauum ferientes, per emissaria palati, copiosam pituitam è cerebro attrahunt, quæ sensim postea frequenti sputatione facile excluditur. Sunt autem omnia simplicia, quibus parantur apophlegmatismi, calidæ & sæpe acris facultatis, per quam non solum humorem frigidum attenuant, incidunt, attrahuntq;, sed etiam facultatem expultricem ad opus suum stimulant.

Materia.

Per palatum hæc pituitam facile proliciunt masticata aut gargarizata mastiche, saluia, staphysagria, thymus, pulegium, carthamus, piper, synapi, pyrethrum, zinziber, acorus, radix ireos, & cyperi: ex quibus nonnulla, vel in partes minutas concisa mastificantur, atque dentibus atteruntur, vel puluerata liquore idoneo excipiuntur, & in globulos seu trochiscos confinguntur, vel tenui linteo obuoluta in nodulos efformantur, vel elixantur, & colata decoctio in ore, instar gargarismatis continetur.

Vsitatio forma solida est, vt diutius in ore detineatur, & subinde masticaretur, vnde apophlegmatismus pro masticatorio, & contra masticatoriū pro apophlegmatismo usurpatur. Caput autem inter mastigandum inclinandum

dum est, & labra diducenda, ut attractus & congestus humor liberius ac citius effluat.

Multæ huiusce remedii formulæ parari possunt, quas hic recensere lectori forsan esset molestum, cum vna aut altera tantum illius animum explere valeat, ut:

*℞. staphysagria ʒ iij. mastiches ʒ ij. cubebar. ʒ j. pyrethri Pastilli masti-
ʒ s. fiat omnium puluis, qui excipiatur succo vel syrupo rosar. catorij.
pallidar. fiant pastilli mansiles, vel sic:*

*℞. radic ireos ʒ ij. piperis longi, synapi, pyrethri, agarici an. Globuli.
ʒ j. staphysagria ʒ ij. s. terantur omnia, excipiantur melle,
& fingantur globuli, linteo raro innoluendi, qui vsus tem-
pore in ore contineantur.*

C A P. XIII.

De bolo purgatorio.

QUI vomituriunt, & dilutas purgationes aspernan-
tur, nec catapotia propter insuauitatem, aut cœli
squalores admittunt, medicamento egent, inter potum
& pilulas, consistentia medio, quod bolum iam pridem
vsitatus mos nominare consuevit. Sic enim dicitur, quod
frustatim, seu per morsellos, ut loquuntur barbari, su-
matur; ita ut bolus sit *medicamenti cuiusdam purgantis, o-
piata consistentia frustulum, ingestioni aptum, cuius crassitu-
do ea sit, qua integra deuorari facile possit;* eam nonnulli
Latinorum bucceam vocant.

Bolus quid.

Paratur ex omni purgantium genere, his solum exce-
ptis, quæ vel propter insuauitatem fastidium mouent,
horroremq; excitant, vel malignitatem castigari, nec in
propria substantia dari debent.

Eius materia.

Nonnunquam ad efferam purgantium vim corrigen-
dam, vel gratiam odoris saporisve conciliandam, vel par-
tium quarundam robur augendum, alterantia & aroma-
tica permiscuntur, sed parua quantitate, ne boli moles
nimis intumescat, quod ægroti plurimum auersantur:
Multi enim ad primum medicamento cuiusq; solidi fru-
stulum rigent, ad secundum stomachantur, ad tertium
desipiunt.

*Delicatus
purgantia
auersantur.*

Modus conficiendi bolum simplicissimus est, ut qui ex
castia fere sola & sæpe paretur. Est enim velut basis reli-
quorum

quorum medicamentorum in bolis, vt aloë in pilulis. Per æstus cœli feruidiores, eiusmodi bolus, vt frequens, sic aptus & salutaris esse solet.

*Bolus eccopro-
ticus & refri-
gerans.*

℞. pulpa cassia orientalis. è canna pingui recens extracta ℥ j. s. pulueris santali citrini ℥ j. misce, fiat bol. cum sacharo, vel syrupo violato, ex cochleari, paulo ante iusculum sumendus: vel sic,

℞. medulla cassia optima recenter mundata ℥ vj. pulpa tamarindorum pinguium ℥ s. electuarij lenitiui ℥ ij. fiat bolus. Sumatur cum syrupo capilli Veneris.

Sæpe solet cassiæ rhabarbarum, aut aliquid ex diagridiatis adiungi, vt ad bilis educationem, hoc modo:

℞. medulla cassia orientalis recens mundata ℥ j. diapruni solutiui ℥ ij. puluer. glycyrrhizæ ℥ j. fiat bolus cum sacharo, vel syrupo cichorij sumendus.

Quia vero cassia flatum excitando sæpe dolores in aluo parit, quorum molestia leues animi defectus delicatulis interdum contingunt, eius quantitas vel minor esse debet, vel ad eorum vaporem, quæ flatum discutiunt, extrahi, vel ex his nonnihil permisceri, vt,

℞. pulpa cassia fistula ad vaporem decoctionis anisi extracta ℥ vj. electuarij de succorosa. ℥ ij. rhabarbari optimi ℥ s. cum sacharo fiat bolus.

*Boli non semper cassiam habent proba-
si.*

Si defuerit cassia, nec deerit tamen boli conficiendi modus & vsus, cum ex pulpa prunorum, tamarindorum, passularum, & electuariis multis facile queat parari. Ex his enim & aliis pluribus medicamentis purgantibus, tam simplicibus, quam compositis fiunt opiata laxatiua, quæ forma boli ieiuno ventre sumuntur.

C A P. XIV.

De opiatis.

QUOD de opiatis in genere sentiendum, abunde supra [cap. 13. lib. 3.] disseruimus, nec bis de re eadem idem dicere, cum non videatur æquum, particulares quarundam opiatarum formulas tantum hic paucis describam, quarum paradigmate, quasuis alias conficere non erit arduum.

Non

Non solum autem opiatæ ad conciliandum somnum imperantur (ab opio enim appellationem habent suam) sed ad purgandum, roborandum, & alio modo quouis immutandum, vt electuaria liquida, in quorum censu iure numerantur, cum eandem consistentiam habeant, & compositionis rationem.

Fiunt enim ex pulueribus, syrupo aut melle, & aliquando sapa exceptis, & accurate pistillo simul subactis, quibus conseruæ quædam, aut aliæ confecturæ cordiales aut cephalicæ permisceri solent, vt ad roborandum cor, & facultatis vitalis integritatem tutius conseruandam, & exhilarandam. Pro ditioribus opiata recte parabitur in hunc modum.

℞. conserua florum bugloss. & borraginis an. ʒ iij. conserua flor. calendula, corticis citri conditi an. ʒ j. ℞. confectio- nis alkermes & de hyacintho an. ʒ j. puluer. electuarij de gem- mis, diamargarit. frigid. & latitia Galeni an. ʒ j. lapidis be- zahardici & cornu monocerotis an. ʒ ℞. cum ʒ ij. syrapi de conseruatione myrobalanorum, vel limonum, fiat opiata. Opiata mul- tum cordialia.

Qui minus valent opibus, hanc sibi parandam cura- bunt.

℞. conserua rosarum ʒ j. conserua rad. enula campana ʒ j. ℞. boli orientalis in aqua vlmariæ vt cardui lota ʒ ℞. cum sy- rupo acetoso, fiat opiata. Alia pro pau- peribus.

Roborando cerebro, & sopitis facultatibus animali- bus recreandis formula sequens valde conferet.

℞. conserua betonica ʒ vj. conserua rosarum ʒ ℞. confe- ctionis alkermes ʒ iij. pulueris electuarij dianthos ʒ ij. specie- rum electuarij diamargarit. frigid. dianisi, diamoschi an. ʒ j. cum syrup. de stœchade q. s. fiat opiata. Opiata cepha- lica.

Languenti ventriculo ob frigiditatem, vel humidita- tem, & coctricis facultatis imbecillitatem, prospero suc- cessu imperabitur opiata, hoc modo concinnata.

℞. conserua veteris rosarum ʒ ℞. conserua anthos ʒ ij. nu- cis moschata condita ʒ j. pulueris aromatici rosati ʒ ij. pul- uer. diacynamomi ʒ j. diambra ʒ ℞. syrapi de menta, vel in- lepi rosati q. s. fiat opiata, cuius ʒ j. detur mane ieiu- no stomacho, & in fine singulo- rum pastuum. Opiata stom- achica.

★

O

C A P.

De conditis.

AD commoditatem earum partium, quæ principatum in naturæ æconomia tenent, mixtura quædam inuenta est, opiatis suauior, quam recentiores conditum vocarunt.

Materia conditorum.

Paratur ex conferuis, pulueribus cardiacis & sacharo, quantitate multum inter se dispari mixtis. Granulatum enim vt fiat, plus additur conferuæ, quam in opiatis, minus pulueris & sachari plurimum, soletq; conspergi foliis auri conditura, tum ad oculotum gratiam, tum ad virium præstantiam. Conficitur namq; ex omni genere cardiacorum, modo gustui non ingratorum. Cum enim eius vsus frequens esse debeat, quibus imperatur, vt macilentis, languidis, & his, qui ex longo morbo conualescere incipiunt, nullius, si fieri possit, aut pauculæ insuaui-
tatis particeps esse debet.

Sic vero ad iacturam virium omnium refarciendam, conditum recte parabitur.

Conditum cordiale.

℞. corticis citri conditi ʒ ij. conferua bugloss. & rosar. an. ʒ ss. specierum electuarij de gemmis, diambra, & diamargaritionis frigidi an. ʒ j. ossis de corde cerui ʒ ss. scobis unicornis, lapidis bezoardici an. ʒ r. vj. folia auri n. vj. sachari rosati tripulum, aut quod sufficit, fiat conditum granulatum.

Quibus præ imbecillitate subinde nauseat ventriculus, vel esculenta, potulentave, statim vt assumpta fuerunt, eructat in intestina, feliciter exhibebitur conditum, si iuxta formulam hanc conficiatur.

Contra euomitionem asumptorum.

℞. conferua veteris rosar. ʒ vj. conferua symphyti maioris ʒ ij. pulueris diarrhod. abb. ʒ ij. scobis eboris, coralli rubri an. ʒ j. cum sachari rosati triplo pondere, aut q. s. fiat conditum, de quo mane ieiuno ventre, atque ante & post singulos pastus ʒ j. sumatur.

De pasta regia.

PASTA regalis & opiata non parum habent affinitatis, ex iisdem enim fere constant ambo, eaq; sola, Ronda-

Rondeletio teste, distinctio intercedit, quod *regalis pasta* sit *opiata siccior*, & *electuario humidior*, imo utroque solidior: consistentia enim electuarii & opiatae tam parum dissimilis est, ut eadem esse putetur. Vtut sit, pasta regia non quidem mazapanis est, ut putat Gorræus, sed confectio quædam sic à recentioribus dicta, quæ alio nomine electuarium regium à Mesue nuncupatur. Propter enim vires, quibus pollet, regias, id est, eximias, ad expectorationem & alios pectoris affectus, id nominis sibi vindicauit.

Differentia inter pastam regalem & opiatas.
Electuarium regium.

Constat vero conseruis, pulpis, syrupis, pulueribusque tanta industria præparatis, & simul subactis, ut ex mixtura quædam exurgat tractabilis massa instar pastæ, à qua nomen, & ex qua boli, aut paruuli panes dulciarii cuiusvis figuræ concinnantur, qui sensim exsiccantur, ne vltimo tempore digitos contrectantium lentore quodam commaculent. Sic autem eiusmodi pastæ conficiuntur.

Panes dulciarii.

℞. amygdalar. dulc. pistacior. mundatorum. strobilorum per diem in aqua rosarum maceratorum an. 3 lb. pulpa iunbar. daetyl. passular. damascenar. an. 3 iij. gummi tragacanthæ 3 j. amyli 3 lb. sacchari rosat. quod sufficit. fiat pasta.

Ad sputum mouendum Rondeletius pastam imperat descriptam hoc modo:

℞. conserua capillor. vener. & bugloss. an. 3 lb. puluer. diatragacanti frigid. diatreos simplic. an. 3 ij. pentdiorum sacchar. cand. an. 3 ij. syrupi de glycyrrhiza parum, vel quantum sat est, fiat pasta: cuius consistentiam, si paulo maior syrupi quantitas liquidior effecerit, ex pasta opiata efficiet.

Pasta regia ad sputum mouendum.

C A P. XVII.

De mazapane.

MAZAPANIS vel marcipanis confectio est, à recentioribus sic nominata, quæ pro bellariis frequentius habetur. Esui enim gratissima est, plurimumque nutrit, unde macilentis imperatur, & his, qui pulmonum pectorisque præter naturam affectibus diuexantur.

Ad eius confectionem bechica ac dulcia multa accedunt, ut saccharum, pistacia, strobili, & alii fructus sua-

Marcipanis quibus constat.

ues, ex quibus tuis, & cum aqua vel simplici, vel rosacea accurate subactis fit massa, de qua placentulae, vel morselli, ut loquitur Rondeletius, concinnantur, & in furno leniter concoquuntur, donec colorem ex rufo flavescentem & duritiem mediocrem acquirant.

*Marcipanis
quibus con-
stet.*

Vulgaris huius confecturae modus apud dulciarios pistores simplicissimus est, ut qui ex amygdalis, rosacea & saccharo tantum praeparant.

Aromatarii vero praeter haec adiiciunt nonnunquam Medicorum consilio, quae partem quandam respiciant, humorem noxium contemperent, & simul alendo & medendo sanitatem tueantur, vel resarciant.

Est autem usitatissima suauissimaque massae panis haec confectio.

*Marcipanis
optimus.*

℞. amygdalar. dulc. decorticator. ℥ iij. pistaciorum mundat. ℥ j. pistentur in mortario lapideo cum pauca aqua rosar. adde sacchari albiss. lb. ss. fiat pasta, de qua formentur cylindri, vel placentulae, quae in clibano leuiter coquantur.

Est & hic conficiendi marcipanis modus usitatus, & ad flatus discutiendos accommodatus.

*Panemarci
flatu discuti-
ens.*

℞. pistaciorum ℥ j. amygdalar. dulc. à cortice purgatarum ℥ ij. anisi ℥ j. cinamomi ℥ j. terantur fructus in aqua rosata; adde sacchari ℥ iiij. fiat pasta, quae si ob aquae copiam liquidior fuerit, lento igne leuiter feruefiat in pelui, donec crassescat; deinde formentur placentulae in furno, post extractum panem parum coquenda.

*Panis bisco-
ctus.*

Huc rerum affinitate spectare possunt illi paruuli ac oblongi panes, ex farina, triplo, aut quadruplo saccharo, & pauco coriandro, cum exigua ouorum portione subactis simul confecti, quos vulgus panes biscoctos appellat. Sed cum sua cuique relinquenda sint, nec in mensem alienam falx iniicienda, eiusmodi dulciarii panes pistoribus conficiendi sunt relinquendi.

C A P. XVIII.

De piniolato, seu pignolato.

NON multum dissimili modo fit aliud pastae genus, à neotericis pignolatum & piniolatum dictum, quod

quod ex pineis mundatis paretur immerfis in facha-
rum liquatum, & ad fachari rofati confidentiam co-
ctum.

Vt autem pinei rancorem omnem deponant, debent
prius in aqua diem integrum, aut faltem dimidium ma-
cerari, & facharum in rofacea liquari. Sic enim confe-
ctura gustui erit amior, vt & olfactui, fi moschi aliquot
grana commisceantur, vt in multis bellariis interdum
fieri videmus, quæ in principum mensis apponun-
tur. Vfitatior autem conficiendi piniolati formula hæc
est.

*℞. fachari paulo infra confidentiam electuarij solidi in a- Pineolatum
qua rosarum cocti ℥b. ss. misce pinearum mundatarum, & in optimum.
aqua subinde mutata per duodecim horas infusarum ℥ ij. de-
in rudicula agitentur simul, vt probe tota massa subigatur,
cui antequam plane refrixerit, adde moschi ℥ j. fiat pasta, de
qua formentur cylindri super charta reponendi & exsic-
candi, vt indurescant.*

C A P. XIX.

De pandaleis.

ALIVD solidioris adhuc pastæ genus, pandaleon di-
ctum, ad pulmonum & pectoris affectus à Ronde-
letio præscribitur. Ex multis enim constat, quæ humo-
rem lentum attenuant & coquunt, & ad expectoratio-
nem mouent; videnturq; pandalea omnia bechica esse
nec ab eclegmatis & syrupis pectori destinatis, nisi con-
sistentia, differre, vt nec ab electuariis solidis, nisi forma
quadam externa. Simili namque modo componuntur, *Pandalea quæ
parantur, & coquuntur; sed electuaria solida duriora differant ab
sunt, & in tabellas complanantur figuræ cuiuslibet, qua- eclegmatis &
dratæ, aut oblongæ; pandalea vero integra seruantur in electuarijs so-
pyxide lignea, perinde ac conseruæ in vitrea aut fictili, & lidis.
vtendi tempore frustum aliquod cochleari aut cultello
confringitur, quod perinde ac tantillum alphœnici aut
tabellæ alicuius bechicæ in ore retinetur, vt lique scat, &
paulatim instar lohoch deglutiatur. Eandem consisten-
tiam habent, & in similibus vasis solent asseruari, atque*

Marmelade.

sacharatae illae confectiones, seu conditurae, in Hispania celebratae, quas vulgus Marmeladas appellat.

Fiunt igitur ut plurimum ex puluere quodam non insuaui, & sacharo in aqua conueniente liquato & perfecte cocto, ut concrefcere valeat.

Conseruae nonnunquam adduntur, ut & portio mellis, si ita rei exigentia postularit, ita tamen paratum pandaleon, utcunque palato displicet, aridet vero plurimum, quod paratur hoc modo:

℞. puluer. diatreos Salomonis ℥j. diatragacant. frigid. ℥ij. puluer. santal. citrini ℥j. sachari in aqua tussilaginis, ut decet, cocti, ℥iiij. fiat pandaleon, quod in vase ligneo reponatur.

Sunt etiam, qui pandalea conficiunt ex pineis, vel amygdalis decorticatis atque contusis, & sacharo, vel melle, ad hunc modum:

℞. pinearum mundatarum & contusarum ℥j. penidiarum ℥℔. mellis despumati & cocti quantum satis, fiat pasta solida, seu pandaleon.

C A P. XX.

De hypoglottidibus, vulgo sublinguis.

TVSSIS & oris faetor obuios quosuis exercent molestissime, cum aures illa, hic vero nares importune feriat. Vtrique affectui medentur bechici & aromatici quidam parui pastilli, qui à terete forma, quam illis non raro Pharmacopœi tribuunt, & à qualitate, qua insigniter pollent, ad humorem tussim committentem expectorandum, pilulae bechicae nominantur; ab vtendi modo, quod sub, vel potius super lingua contineantur, hypoglottides; ab odore, quem à moscho mutuuntur, moschardini nuncupantur.

Moscardini.

Suaues sunt, quae iuxta hanc formulam componuntur.

℞. sachari albissimi ℥j. ℔. penidiarum ℥℔. ireos ℥℔. santali citrini, cinamomi an. ℥j. moschi ℥℔. cum mucagine gummi tragacanthae in aqua rosacea extracta, fiat pasta: de qua formentur parui pastilli figurae cuiusuis, teretis, quadratae, rhomboidis, in ore saepe inter pastus continendi.

Faci-

Facilis quoque est paratu & usu suauissima hæc descriptio:

℞. sacharirosati ℥ ij. sacharicandi ℥ j. amyli ℥ ij. specier. diacinamomi, dianisi, & ireos an ℥ j. macis ℥ ss. Zibethi gr. vj. cum mucilagine tragacanthi in aqua melissa extracta, fiant hypoglottides.

C A P. XXI.

De tabellis.

TABELLÆ ad electuaria solida pertinent, imo electuaria sunt ipsa, cum ex pulueribus fiant & sacharo perfecte cocto, ut consistentia durior acquiratur, & diutius ac securius absq; virium dispendio conseruetur.

In tabellis autem conficiendis par sachari quantitas, ut mellis in electuariis liquidis additur. Alterutrum tamen nunc augetur, nunc subtrahitur, prout electuarii virtus expetitur validior aut imbecillior. *Sachari quantitas in tabellis.*

Tabellis purgantibus dragma vna tantum pulueris solet commisceri vnciæ sachari in aqua aut alio liquore, ut decet, cocti. Roborantibus ad gratiam palati, maius sachari pondus additur, ut vnciarum duarum, ad dragmas singulas puluerum. *Portio sachari in tabellis purgantibus.*

De tabellis autem paucis nunc, ac obiter tantum in hoc libro de remediorum formulis ago, cum iam supra [*cap. 11. lib. 3.*] in medicamentorum, quæ in officinis diutissime conseruantur, descriptione, non modo de electuariis liquidis, sed & solidis seu tabellis fusissime disseruerim.

Sed ut medicinam facturo omnia remedia, quæ ad manum esse debent, suggeram, aliquot tabellarum roborantium formulas describam, ut;

℞. specierum electuarij diamargarit. frigid. electuarij de gemmis an. ℥ ss. puluer. ossis de corde cerui ℥ ss. scobis eboris tenuissime leuigati ℥ j. cum sachari in aqua rosar. soluti ℥ ij. fiant tabellæ, pondere ℥ j. aut ℥ ij. Singulæ sumantur mane ieiuno stomacho. *Tabella roborantes.*

Qui valent opibus, & ex longo morbo resurgunt, vel à quacunque causa, Palmo, aut lipothymia laborant, has tabellas curabunt præparari.

℞. puluer. aureæ Alexandrinæ ℥ ss. diacinamomi, hyacinthor. smaragdor. margaritar. subtilissime tritarum an. ℥ j. cor- *Alia confortantes.*

num monocerotis, lapid. bezoardic. an. ℥ ss. cum sachari in rosea dissoluti ℥ ij. aut iij. fiant tabellæ parvæ.

Ad hoc caput attinent tabellæ, manus Christi, vulgo nuncupatæ, quæ nihil aliud sunt, quam sacharum rosatum, vel simplex, ut vulgare, vel magis compositum, quod margaritas recipit, vocaturq; manus Christi perlata, cuius hæc est descriptio.

Tabella manus Christi.

℥ ss. sachari albissimi in aqua rosarum optima soluti, & supra syrupi consistentiam cocti ℥ ij. margaritarum electarum tenuissime lanigatarum ℥ j. fiant tabellæ.

C A P. XXII.

De pulueribus.

PRÆTER eos pulveres, qui in officinis ad futuros usus asservantur, de quibus alibi diximus, alii quoque multi in rem præsentem solent præparari, ut ad frigiditatem ventriculi, & facultatis coëctricis imbecillitatem, pulvis digestivus vulgo dictus, qui ex stomachicis, roborantibus, coctionem iuvantibus & flatus discutientibus conficitur, hoc modo:

Pulvis flatus discutiens.

℥ ss. anethi & coriandri preparatorum an. ℥ ij. corticis arantiorum conditorum ℥ j. ss. cinamomi ℥ j. macis, caryophyllor. an. ℥ ss. sachari candi ℥ ij. aut ℥ iij. fiat omnium pulvis.

Alius quoque pulvis virtutis eximie ad corroborationem ventriculi & partium sanguificationi dicatarum, & ad flatuum dissipationem sic parari poterit.

Alius.

℥ ss. fœniculi dulcis & coriandri conditorum an. ℥ j. schœnanthi, calami aromatici an. ℥ ss. dianisi, diamargar. frigid. & diacinamomi an. ℥ j. crustæ panis tostæ ℥ ij. sachari albissimi ℥ ij. fiat omnium pulvis.

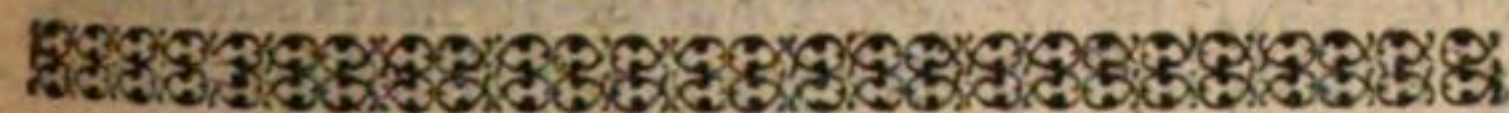
Ad earum partium, quæ nobilitate cæteris præstant, & facultatum robur, in febribus malignis confici possunt pulveres cardiaci & alexiterii, hoc modo:

Pulvis cardiacus.

℥ ss. radic. angelicæ, tormentillæ an. ℥ ss. ligni aloës ℥ j. seminis citri, cinamomi an. ℥ ss. ossis de corde cervi, scobis eboris, margaritarum electarum an. ℥ j. cornu monocerotis, lapidis bezoardici an. ℥ ss. dictamni ℥ ss. sachari rosat. ℥ j. ss. fiat omnium pulvis, qui ieiuno ventre, aut longe post pastus detur cum aqua scordii, aut cardui, aut distillato restaurativo, vel alio liquore idoneo.

Fiunt

Fiunt & pulueres topici, qui vulneribus solidandis, vel
vulneribus carne implendis admouentur, de quibus suo
loco.

SECTIO SECVNDA DE HIS, QVÆ VEL INDVN- TVR, VEL INIICIVNTVR;

[ET PRIMVM,

CAP. I.

De Errhinis.

MEDICAMENTA vel sumuntur, vel induntur &
iniiciuntur, vel admouentur. Assumuntur zolapia,
apozemata, syrapi & alia pleraque, quæ non, nisi per os
ingeruntur, de quibus supra: Induntur, iniiciuntur ve er-
rhina, glandes, pessi, & enemata: Admouentur vnguen-
ta, emplastra, fots & alia multa, de quibus ordine
nunc differendum, initio ab his sumpto, quæ corpus
quidem ingrediuntur, sed non per os, sed per nares, vte-
rum, aut sedem; per easque partes habent egressum, per
quas ingressum.

Quæ naribus immittuntur, errhina ob id, & nasalia *Nasalia.*
vulgo dicta, medicamenta sunt, quæ naribus purgando
capiti exhibentur; vnde & caputpurgia etiam communi
therapeuticorum Medicorum consensu vocantur.

Fiunt ex his, quæ facultatem acrem habent & exter-
gentem, qua vis expultrix validius laceffita, humorem in *Errhinorum*
cerebro stabulantem mouet & foras excutit: cuiusmodi *materia.*
est betæ, cyclaminis, cucumeris agrestis, & maioranæ
succus; vt & puluis euphorbij, ellebori, piperis, & simi-
lium qualitate acri præditorum, qui in nares insufflatus
sternutamentum mouet, & cerebrum purgat. Nonnulla
quoque fiunt ex astringentibus & agglutinantibus, vt
quæ ad hæmorrhagiam sistendam præscribuntur.

Dantur sub varia forma, vel liquida, quæ per nares
attrahitur, vel solida, quæ intra ipsas inditur, vel forma
pulueris, qui insufflatur.

**Errhinum li-
quidum.**

Errhinum liquidum sic recte parabitur.
℞. succorum radicis betæ & foliorum maiorana, an. ʒ. j.
succorum brassica marina & cyclaminis an. ʒ. ss. misce & fi.
errhinum, cuius portio ut ʒ. ss. mane per nares attrahatur,
& subinde iteretur, & aqua in ore contineatur, ne ad
ipsum è naribus errhinum refluat.

**Errhinum in
forma un-
guenti.**

℞. radicis cucumeris sylvestris, pyrethri an. ʒ. j. piperis al-
bi, carpesiorum, staphysagria an. ʒ. ss. cum paucò oleo Ireos &
cera fiat linimentum.

Errhinum solidius ad sistendum sanguinis è naribus
profluvium, sic poterit parari.

**Aliud solidius
ad sistendam
hemorrhagi-
am aurium.**

℞. boli armena, sanguinis draconis an. ʒ. j. rosar. balau-
stior. pulveratorium an ʒ. ss. cum paucò albumine oui simul a-
gitentur, immergantur pili tenuiores leporis, vellanugo sali-
cis, & fiat velut turunda, seu errhinum forma pyramidalì
naribus intromittendum, cui filum alligabitur, ut pro
arbitrio queat extrahi.

**Pulvis sternu-
tatorius.**

Pulvis ptarmicus seu sternutatorius, cum ad nasalìa
pertineat, sic à nobis describetur.

℞. ellebori utriusque an. ʒ. j. euphorbij ʒ. ss. radicis Ireos
nostratis sicca ʒ. ss. fiat omnium pulvis tenuissimus, de quo
portio tantilla in nares insuffletur, præmissò convenien-
te cathartico.

C A P. I I.

De pessis.

Priapiscota.

NOMINE pessi, seu pessarij omnia, quæ intra fi-
num pudoris adhibentur, intelligere licet, quæ ab
Hippocrate *περίσσωτα* vno verbo nominantur, ut vnguen-
ta, litus, radices, aut herbae intrita, & penicilli. Hic vero
sumitur pro medicamento oblongo, digiti crassitudinem
& longitudinem æquante & aliquando superante, quod
intra mulierum naturalia reconditur, eique filum alliga-
tur, cum penitus intrudendum est, ut commodius extra-
hi possit.

For-

Forma pessarij pyramidalis esse debet, laeuis, rotunda, *Pessorum forma.* nullaque inaequalitate aspera, ne collum vteri laedat; debentque duo aut plura inaequalis magnitudinis parari, vt primo tenuius immittatur, postea crassiora.

Sunt autem duae huius remedij differentiae: vel enim *Dua differentia.* ex materia quadam solidiore, vt plumbo, fit pessus, tunda canulatae similis, qui vtero angusto, agglutinato, obstrueto & clauso inseruit, aperiendo, reserando & dilatando; vel ex alia materia medica, & sanguini tenuando, vel incrassando, vel mouendo, vel sistendo conuenit.

Fere autem ex aromaticis parantur, cum menses praesertim ducendi sunt, aut hystericae suffocationis symptomata compescenda. [*aphor. 28. lib. 5. Lib. de morb. mul. Hip.*] Aromata enim non parum recreant vterum, licet non sub *Aromata recreare vterum.* odoris specie, sed suo vapore benigno & aereo vasorum ora diducunt, & obstrueta liberant, ob idque fluorem menstruum concitant. Sed cauendum, ne acria valde sint ipsa, aut talia simul misceantur, ne os vteri & ceruicem exulcerent, quando diutius in vteri vagina pessus haerere debet.

Ante vero intromissionem pessarij, aditus vteri rebus odoratis inungatur, vt oleo moschelino, aut liquidambar, vel simili, quod zibethum aut moschum exceperit; ex quibus & cera fiunt saepe litus, quo virginum naturalia inunguntur: pudor enim puellaris pessaria respuit, quae non nisi refractis virginitatis repagulis queunt intromitti.

Porro materia pessorum fere ad vnguenti formam reducitur, in eamque liquatam immergitur lana pexa, aut gossipium, & formatur pessus iustae longitudinis tenui linteo aut panno sericeo inuolutus, cui filum appenditur, propter causam superius allatam.

Sic autem ad menses ducendos conficietur pessus.

℞. nigella, baccarum lauri an. 3 ss. myrrha 3 j. sabina, di- Pessus ad mē-
etamni an. 3 ij. castorei 3 j. puluer hiera picra 3 ij. cum oleo sium accele-
nardino & pauca cera, fiat linimentum, quo insuccata lana rationem.
pexa panno sericeo inuoluatur, & fiat pessarium, oleo mosche-
lino, aut nardino, ante intromissionem liniendum.

Non omnia priapiscota obuoluuntur, sed instar suppositorij, ex materialibus ad consistentiam solidiorem reductis formatur pessus, qui penis longitudinem referat, vt ad sistendos menses, hoc modo.

℞. bo-

*Pessus ad mē-
ses sistendos.*

*℞. boli armena, sanguinis draconis an. ʒ ij. pulueris myr-
tillorum, rosarum, balaustiorum hypocistidis an. ʒ j. unguen-
ti comitissæ ʒ j. igne lento simul commisceantur, & fiat pessus
formæ pyramidalis, & iusta magnitudinis.*

C A P. I I I.

De nodulis, vel potius penicillis.

PA R T I S cuiusque conditio & natura non omnia
semper remedia etiam eximia ferre potest, ut quæ
propter pondus grauant, vel duritiem lædunt. Vnde em-
plastra ad affectus alicuius curationem etiam optima re-
linquuntur, vel ad formam vnguenti reducuntur, ut fa-
cilis possint tolerari: hinc in ano, qui condylomatis vel
rhagadibus exasperatur, & in orificio pudendi muliebris
externo, quod vlceribus scatet, nec suppositoria, nec pes-
si adhihentur, sed penicilli molles, quos non satis pro-
prie quidam nodulos vocitant, cum apophlegmatismi
verius nomen hoc sibi valeant arrogare.

Penicilli namq; non in nodum efformantur, nec per-
inde sunt duri, sed mollissimi, ut qui ex cotone, vel lana
fiant, succo vel vnguento quodam idoneo insuccata: Sic-
que à partibus affectis sine molestia admittuntur, & fa-
cile feruntur. Ut etiam in curandis vulneribus fieri cer-
nimus, intra quorum labra duo, aut plures aliquando
reconduntur.

Sæpe autem adhibentur ano, ut anteriori vuluæ, cum
harum partium vlceratarum conditio alia remedia non
facile ferat: fiunt vero ex materia diuersa pro affectus,
cui destinantur, varietate, ut ad dolorem ani, quem acer
humor inuexit, demulcendum.

*Penicillus a-
nodynus.*

*℞. cerati refrigerantis Galeni ʒ ss. vnguenti crudi seu nu-
trit: ʒ ij. cum dimidio oui vitello fiat linimentum, quo floccu-
lus lanæ inungatur, & admoueatur affectæ parti.*

Ad vlceris sordidi deterfionem penicillus hic erit vti-
lissimus.

*Alius deter-
gens.*

*℞. syrupi de absinthio, mellis rosati an. ʒ j. myrrha, aloes
an. ʒ ss. misce, & cum lana fiant penicilli.*

Idem præstat hapsus lanæ aut gossipij, vnguento de
apio imbutus & parti admotus.

Ad

Ad vlceris desiccationem commendatur & hic.

*℞. unguenti albi Rhafis ℥ ss. desiccati uirubri, & unguen- Alius desic-
ti diapompholigos an. ʒ ij. misce & cum pexa lana, vel carpto cans.
bombace fac penicillos.*

C A P. I V.

De suppositoriis.

EX ventris torpore humorum fit confusio & immen-
sa morborum propago, quæ vt viterur, alius pigrior
alimentis humectantibus lubricanda, vel clysteribus e-
luenda, vel glandibus subdititiis sollicitanda, vt singulis
diebus, præcedentis diei excrementa deponat: fecibus *Ventris segni-
ties naturam
male laceffit.*
namque diutius cohibitis, nec pro assumptorum ratione
descendentibus, ad caput vapores ascendunt, corpus in-
grauescit, ciborum concoctio læditur, ac reliquæ fun-
ctiones euadunt deteriores.

Quibus igitur pudor obrepit, vt virginibus, sæpe nates
Pharmacopœo nudare, de aluo per clysterem sollicitan-
da, cogitanti, aliud dabitur medicamenti genus, à sup-
ponendo, suppositorium dictum, quod quisque propriis
manibus, intra anum recondere facile poterit.

Olim subdititium hoc medicamentum, glandis for- *Glans subdi-
titia.*
mam à qua & glans sæpius vocatur, referebat, nunc vero
longius efficitur, & digiti aut pelli cuiusdam longitudi-
nem æquat.

Est autem plurimus suppositoriorum vsus: cum enim *Suppositorio-
rum vsus.*
facultas expultrix hebes est, nec statò tempore fæces ad
exclusionem cogit, suppositorio acri, velut aculeo sti-
mulanda, seu quando rectum intestinum induratis feci-
bus nimio opere saturatum, nec clysmum admittere po-
test, seu iam admissum egerere nequit.

Multum vero conferunt eiusmodi subdititia medica-
menta ascaridibus enecandis, & his affectibus, quibus
aluum fluere optimum est, nec enematis eluere tutum, vt
in enterocèle, & in intestini recti ab humiditate nimia
prolapsu & inuersione.

Basis eorum est mel, quo solo sæpe eousque cocto *Suppositorio-
rum basis.*
dum crassescat, nec amplius inquinet digitos concinnan-
tur. Mel enim cū tenuium sit partium, acrimoniæ quid-
dam

dam habeat, necesse est, ait Galenus *cap. 38. libr. 3. de aliment.* qua aluum ad excretionem proritet.

Melli nonnunquam additur sal communis, aut gemmæ, aut pulvis hieræ, aut alius simplex, vel compositus.

Suppositorium commune ad facultatis excretricis stimulum paratur hoc modo.

Suppositorium commune.

℞. mellis ℥ ij. salis communis ℥ ij. vel salis gemma ℥ iiij. lento igne coquantur in pariuulo cacabo ad crassitudinem legitimam, & fiant suppositoria iusta longitudinis multa pro quantitate mixtorum. Vix enim vnicum suppositorium ex cocto melle tantum paratur, sed simul plura fieri consueuerunt, ne exigua mellis portio, quæ cōficiendæ glandi sat esse potest, citius vratur, aut patina ignita pereat, quam tractabilem consistentiam acquirat.

Ad vermes sedis enecandos, & ad pituitā qua nutriuntur, educendam, sic parata suppositoria feliciter indūtur.

Aliud ad vermes.

℞. aloes ℥ j. ss. agarici, absynthij an. ℥ j. salis gemmei ℥ ss. fiat omnium puluis, cui admisceantur mellis, ut decet, cocti ℥ ij. fiant suppositoria, quorum singula oleo amygdalarum amatarum, aut absynthij, vel felle bouis peruncta, dum opus erit, indantur in anum.

Pro infantibus interdum exacuitur frustulum oblongum saponis albi, ad formam glandis, & inditur; aliquando & cauliculus betæ vel mercurialis butyro illita vicem gerit suppositorij: hæc n. omnia blande aluum exoncrant.

C A P. V.

De clysteribus seu enematis.

CLYSTER vel clysmus nomen à Græcis mutuatum Ablutionem significat, ut enema iniectionem, atque pro eadem vtraque vox vsurpatur; per inferiora enim aluus ablui non potest, nisi iniectione quadam præmissa, quæ per sedem in intestina infunditur, ad vim eorum excretoriam pigriorem iusto proritandam, duritiem ventris emolliendam intemperiem alterandam, dolorem sedandum, flatus discutiendos, fluorem cohibendum, intestinorum vermes enecandos expellendosque.

Magnus clysterum usus.

Ad alios quoque multos effectus consequendos clysteres instituuntur, quia nulla fere corporis pars est, quæ

ex illo solamen aliquod non percipiat. *com. ad aphor. 17. lib. 8.* Si caput dolor exercuerit, si oculos lippitudo, si fauces strangulatio, si pectus suffocatio, si ventrem inflatio, si renes inflammatio, si mesenterium obstructio, si vesicam dysuria, ischuria ve, his omnibus prospere clysmus medetur malis.

Sui quoque sunt & vtero clysteres, per metrenchytem in illius fundum iniiciendi, sui & vesicæ; Sui nec vlceribus desunt, quorum os angustum est, & sinuosa profunda-que cauitas.

Sumitur vero pro medicamento liquido, quod per sedem in intestina infunditur, cuius descriptiones traduntur variae, pro affectuum, quibus destinantur, varietate, ut ad emolliendam aluum, hoc modo.

℞. malua, violarum, althea, branca vrsina, mercurialis, Decoctio comparietaria, an. m. j. seminis fœniculi, ℥ ss. hyemali tempesta- *munis clystere, aestiua vero, seminum quatuor frigidorum maiorum ℥ j. si. ris.*
decoctio in sufficiente quantitate aqua, de cuius colatura sumatur ℔ j. ss. ad summum pro grandioribus, libra dimidia pro infantibus, & ℔ j. vel paulo plus aut minus, pro his, qui inter pusillos & proceros media sunt statura.

Seruatur eiusmodi decoctio biduum æstate, in frigido loco incorrupta, hyeme quatrimum; recens tamen *cocta pro clyst.* parata semper melior iudicanda, perperamque faciunt *possint incor-* multi Pharmacopœi, qui hebdomadam integram idem *rupta seruari.* decoctum ad quosuis usus seruant.

In ea sæpè decoquuntur folia orientalia, vel dissoluntur electuaria quædam & mel, pro vario Medicorum scopo, ut ad segnitiam ventris & humorum illic cunctantium educationem.

℞. quatuor emollientium, atriplicis, parietariae florum melilot: & chamæmeli an. m. j. fiat decoctio in sufficiente quantitate aque; in colatura ad ℔ j. dissolue mellis mercurialis ℥ ij. sacharirub. ℥ j. benedicta laxatiua ℥ vj. hiera picra Galeni ℥ ss. fiat clyster, iniiciatur manu, vel longe post pastus.

Ad sopitam vim magis irritandam, quidpiam salis Clysteris inuē-
communis, vel gemmei solet adiici, cuius facultatem ad *tionem auis*
ciendam aluum nouisse creditur, auis quædam nomine *dedisse fertur,*
Ibis, ciconiæ non multum dissimilis, quæ aqua marina
rostro oblongo exœpta, ac in aluum immisso, se proluit.
vsum.

vsunque clysteris, etiam referente Galeno in *prafatione* *sui introductorij* docuit. Cauendum tamen, ne clysteribus ad dysenteriam præscriptis, falsugo quædam dissoluatur; dolorem namque intestinorum redderet multo acerbior.

Ad flatus discutiendos clyster, carminatiuus vulgo dictus, ad hunc parabitur modum.

Clyster carminatiuus.

℞. althea, parietaria, comarum anethi, origani, calamenti, abrotoni, florum meliloti & chamameli an. m. j. coriandri, anisi, cumini an. ʒ ss. fiat decoctio in colatura ad ℥ j. dissolue mellis anthosati ʒ ij. benedicta laxatiua ʒ vj. electuarij de baccis lauri ʒ ss. olei anethi ʒ iij. fiat enema.

Sunt, qui pro oleis ex infusione paratis, ʒ j. olei anisi arte spagyrica educti, aut paulo plus, minusve, pro corporis & morbi conditione dissoluunt: quod sæpe successu felici sum expertus, dum cætera votis non respondebant.

Validius purgant clysteres, qui pingua non admittunt.

Hic notandum venit, enemata, quibus oleum permiscetur, aut butyrum, vel vtrumque, segnius humores attrahere. Pinguium enim adiectione, cathartorum vis magis hebes, ac ignaua redditur, sed leniuntur, sedanturque citius dolores intestinorum. Propterea ad emolliendum potius & leniendum, quam attrahendum olea, pinguiave commiscentur, vt:

℞. decoctionis quatuor emollientium ℥ j. dissolue mellis violati, sacchari rubri, catholici an. ʒ j. ss. olei chamameli & butyri recentis an. ʒ ij. fiat clysmus.

Quousq; enemata pertinent.

Nec omittendum est, enemata non solum inferiora intestina proluere, sed etiam media, & superiora nonnunquam, cum scilicet ventriculus male affectus est, & ab inferioribus intestinis trahit, ita vt, inquit Galenus *cap. 1. libr. 3. de sympto. caus.* nonnulli portionem clysteris per vomitum excluderunt, quamuis alibi contrarium tenere videatur.

Hoc quoque accidit, dum macilento clyster ex lacte, vel decocto carniū paratus iniicitur, cuius dulcedine & gratioso tepore famelicus, & inanis ventriculus allectus, velut sugendo liquorem ad se trahit, quo sese reficiat, vt ex Auenzoare scriptum legimus in *suo Theysar. cap. 18. tract. 10. lib. 1.*

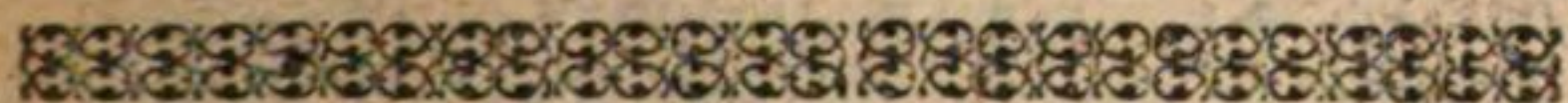
Adle-

Ad lethargum, apoplexiam & alios affectus cerebri, in quibus sensus torpent, ignauaque est vis facultatum, clysteres hoc debent modo parari.

℞. betonica, maiorana, calamenti, salvia, origani, an. m. j. mercurialis, atriplicis, an. m. ij. fiat decoctio, in qua bulliat foliorum senna ℥ j. cum ℥ ij. anisi. In colatura ad ℔ j. dissolue mellis anthosati ℥ ij. confectionis hamech & hiera diacolocynthidos an. ℥ ss. aut ℥ vj. salis ℥ ij. aut ℥ iij. fiat clyster. *Ad apoplexiam.*

Ad dysenteriam & alium ventris fluxum citatiorem cohibendum dabitur enema sic paratum.

℞. plantaginis, centinodia, tapsi barbati an. m. j. bulliant in ℔ j. lactis & ℔ ss. aqua fabrorum ad tertia partis riam. consumptionem. In colatura dissolue boli armena, amyli an. ℥ ij. vitellum oui j. fiat clyster. *Ad dysenteriam.*

SECTIO TERTIA DE HIS, QUÆ EXTRINSE- CVS ADHIBENTVR; ET

PRIMO,

CAP. I.

De balneis.

CVM absolute balneum dicitur, de tepido ex aqua dulci, seu pluuiali, seu fluuiatili parato, intelligitur, nō de sordido Celtiberiorum balneo, qui vrina diu seruata lauari, vel potius conspurcari curabant, nec de balneis medicatis, quæ in diuersis terræ plagis scaturiunt, quæque pro varietate mineralium, quæ proluunt, varium saporem & halitum sortiuntur, & vim ad multos affectus curandos eximiam. Tot enim fere medicatarum aquarum scaturigines, quot morbos, terra profert. [Galenus capit. 5. libr. 1. de sanitate tuenda.] Multas nunc insignesque Normania, peneque tota Gallia fundit, vt & Germania, Italiaque, sed hic loquimur tantum de balneo, quod ex aqua simplici, vel herbarum decocto, in singulorum ædibus parari potest.

P

Para-

*Balneorum v-
sus triplex.*

Paratur autem triplicem ob causam, ob delicias nempe, sanitatis custodiam, & morborum depulsionem. Prioris, quod scilicet ad molliciem & voluptatem refertur: veteres Romani fuerunt olim cultores mirum in modum profusi, nam balnea publicis vñibus, magna mole ac inimitabili artificio struxerunt, Alexandrino & Numidico marmore. Nam parietes Thasio lapide partim fulgebant, partim picturis nitentes visum non parum reficiebant, atq; in eorum piscinas argentea epistomia aquam vel tepidam, vel calidiorē ad libitum fundebant. Tanto enim studio prosequerantur balnea, ut ex his nonnulli septies singulis diebus lauarentur; maxime vero Imperatores & patritij, qui seorsim lauabantur. Cum tamen balneum voluptaria sit res, ut aſſerit Iureconsultus *Ul-*

*Balneorum su-
perba structu-
ra.*

*Balnea Roma-
ni habebant in
deliciis.*

pianus, ad maiorem voluptatem, olim ante Antoninum Philosophum, promiscua fuerunt viris æque & mulieribus lauacra, quæ gymnasia vocantur à Iudæis, qui apud Tripolim & Damascum degunt.

*Balneorum
magna utili-
tas.*

Ad sanitatis custodiam, qui feruido sunt iecore, vel cutim habent squalidam, balneas aquæ tepidæ ac dulcis sæpe & feliciter ingrediuntur. *Oribasius cap. 27. lib. 1.*

Ad morborum depulsionem multus quoque est balneorum vsus. Laudat namque Galenus [*cap. 10. lib. 10. method. med. cap. 20. lib. 12.*] in hæctica febre, in diaria, & etiam aliquando in putrida, obseruatis obseruandis.

In plerisque morbis conferre Hippocrates [*Part. 44. libr. 3. de victu acutor.*] ante Galenum multis in locis scripsit. Cutis enim spiracula soluit, humores discutit, feruorem viscerum temperat, lassitudinem tollit, terrenumque ac melancholicum humorem diluit, temperat, lenit.

Hæctici ditioribus parabitur balneum ex lacte vel solo, vel aquæ portione adiecta. Aliis minus opulenti aqua sufficiet, eaque potius fluuiatilis, aut pluuiæ, quam fontana aut pluuiæ, cui proderit stirpes quædam vel integras, vel earum partes incoquere, ut:

*Balneum ex
decoctione
herbarum.*

℞. althea, maluarum, violarum, foliorum vitis & tussilaginis an. m. iiij. bulliant in sufficienti quantitate aquæ fluuiatilis aut pluuiæ pro balneo.

Ad morpheam & alias cutis sceditates proderit, corpus primum in balneum immergi supra descriptum, modo ante

ante per vniuersalia remedia, charta sim phlebotomiam-
que, praua succorum colluies emendata fuerit, & san-
guinis copia imminuta; dein in infra descriptum, quater
aut quinquies, aut pluries in ipsum, si vitium postularit,
lauare.

*℞. foliorum enula campana, oxylapathi, scabiosa an. m. vj. Balneum ad
clymeni rubri, fumarie an. m. iij. bull. in sufficienti quantita morpheam
re aqua, balneo qua satisfaciat parando.*

alias cutis for-

ditates.

Credidit olim nimis insipienter perdita quedam gens,
Elephantiasim balneo ex humano sanguine parato sana-
ri; Sed hoc cum sit horrendum etiam dictum, & a cacoda-
mone quodam inuentum, prorsus fugiendum. Tantum
enim malum, in quo tota naturæ œconomia labefactata
est, nec remedio cuiuspiam externo, nec ei, quod intrinse-
cus assumitur, nec sæpe simul omnibus cedit.

C A P. I I.

De semicupio, seu infessu.

VT balneum corporis totius est lauacrum, excepto
capite, quod tamen sæpe vaporibus tentat sic semi-
cupium dimidij: Est enim balneum abdominis tantum,
vel dimidium solum, aqua vel decocto idoneo plenum,
cui æger ad ventriculum vsque insidet, cruribus & tibiis
extra porrectis. A Græcis *εμψυγισμα* vocatur, à Latinis
infessus, & infessio, & aliquando semicupium. Fit ex ea-
dem materia, qua fons & balneum, quorum altero maius
& altero minus est, ac velut inter vtrumque medium.

Huius præsidij multiplex agnoscitur vsus. Inseruit e-
nim vtero molliendo, vasis eius referendis, colicæ affe-
ctionis cruciatibus sedandis, & aliis doloribus, qui vel re-
nes à calculo obritos, vel vtereres obstructos, vel alias
ventris partes imas excruciant, mitigandis.

Ad doloris nephritici sedationem, ubi emollitione &
vasorum diductione opus est, sic parabitur semicupium.

*℞. betula, althea, maluarum, violarum, parietaria, flo-
rum meliloti, summitatum anethi an. m. iij. seminis lini ℥ ij.
coquantur omnia in aqua pluuialis, vel fontana pro semicupio.*

*Semicupium
ad nephriticū
dolorem.*

Sunt, qui materialia excipiunt sacco, parti magis do-
lenti, in ipsa infessione admouendo. Ante ingressum cor-
pus crudis & viscidis humoribus scatens medicamento

idoneo, si tempus permiserit, repurgandum, sin minus, alius tantum clystere laxanda.

Ad ventris exsiccationem, duritiem, tensionem & colicum dolorem encatismata parantur aliquando ex omazorum decoctione; quibusdam lac additur, aliis vinum, nonnullis oleum.

Vbi dolor colicus à flatuum copia ortus, ventrē distendit & excruciat, semicupium parabitur ad hūc modum.

Aliud ad colicā flatuosam.

℞. polij, calamenti montani, origani, summitatum anethi, florum meliloti, maiorana an. m. iij. seminum anisi, fœniculi, cumini, baccarum lauri an. ʒ j. Includantur omnia duobus sacculis, qui bulliant in aqua sufficienti, & fiat semicupium, in quod æger resupinus, à genibus ad umbilicum demergatur.

C A P. I I I.

De vaporario.

EX iisdem paratur vaporarium, quibus semicupium, sed quantitate minore. Sat enim est in lebete pauca quædam concoquere, quorum vapor sursum per cathedræ foramen, cui æger insideat, delatus, vel vterum, vel anum feriat. His enim maxime partibus medetur, cum scilicet referendus est vterus, menses euocandi, vel sistendi, hæmorrhoides aperiendæ, vel constringendæ, dolor sedandus, & intemperies quædam alteranda.

Ad mensium prouocationem, ne vapor disgregetur, & in ambientē exhalet aerem, cathedra pertusa, cui mulier insidebit, accurate pānis multis inuoluetur; Sic enim sursum ascendens, ad sinus pudoris orificium facile deferretur, & vasorum ora permeans, sanguinem attenuabit, & ad motum concitabit.

Remedium hoc sequenti formula descriptum, mensibus & hæmorrhoidibus ciendis erit idoneum.

Vaporarium ad mensium & hæmorrhoidum con-sitationem.

℞. fol. alth. artemisia, calamenti, calamintha, hyssopi, satureia, maiorana, an. m. j. sabina, m. ij. florum melilot. chama-meli & iasmini an. m. ʒ. fiat decoctio in aqua & quarta parte vini albi, cuius vapor admittatur dicto modo.

Ad fluorem vtrumque sistendum, accommodatissimum erit sic descriptum.

℞. bur-

*℞. bursa pastoris, centinodia, pilosella, plantaginis, equi- Ad fluorem
setian. m. j. rosarum m. ij. balaustiorum m. j. si. decoctio in a- uteri utrum-
qua fabrorum, cuius vapor inhient naturalia. que sistendum*

Ad hemorrhoidum dolorem leniendum, placandum-
que, sic parabitur.

*℞. tapsi barbatim. ij. althea m. j. sem. lini ℥ ss. bulliant Ad dolorem
in lacte, & podice tepidus vapor excipiat. hemorrhoidū
sedandum.*

C A P. I V.

De hypocausto, seu sudatorio.

HYPOCAVSTVM locus est, ad fornaculæ cuius- *Hypocaustum
dam instar concinnatus, in quo sudor elicitur sicco quid.*
calore, ab igne subiecto, per spiracula parua ascendente.

Alio nomine vocatur laconicum, quod eo præcipue La- *Vnde dicatur
cones vterentur, ut balneo Romani. Morbis confert fri- laconicum.
gidis ac diuturnis: Illius enim calor acer & feruidus, cum Eius usus.*
externum corporis habitum non modo calefaciat, sed
etiam præcordia & partes omnes internas, potenter mea-
tus aperit, humores calefacit, liquat, & per sudores prolicit.

Sed quia calor eiusmodi sic extrinsecus occurrando, &
simul intro sese insinuando, humores affatim prolicit, vix
horæ quarta parte tolerari potest, sine spirituum dissipa-
tione, & iactura virium, quam lipothymia non raro con-
sequuntur. Maxime vero delicatuli in hypocausto animo
deficiunt, ut etiam hi, quibus est corpus impurum, & ex-
crementis pluribus onustum. Proinde qui suæ sanitati o-
ptime consultum voluerit, ipsas fornaculas adibit nun-
quam, nisi prius humorum sarcina, medicamento subla-
ta idoneo, & sanguine, si plenitudo sua ferit, imminuto.
Sic enim utilius succorum, qui habitum corporis infar-
ciunt, reliquæ foras per sudores ablegabuntur.

*Quæ ingros-
sum hypocau-
sti præcedere
debent.*

Non est improbanda rusticorum consuetudo, cum
inopia Laconici, artificiosa industria, ut decet, extructi,
dolum iustæ magnitudinis, vel ad ignem, vel cacabo car-
bonibus ignitis, vel decocto quodam feruente impleto,
ac in fundo illius reposito, calefaciunt, illicque sedentes
profuse sudant, & facile sine animi deliquiis.

Ex his nonnulli furnum, à quo nuper panis extractus
est, ingrediuntur, atque caput extra præfurnium tantum
exerunt, & illic sudant ad libitum.

Ad sudorem his promouendum, qui lue venerea laborant, Chirurghi quoddam æstuarium ex viminea textura effinxerunt, instar caueæ cuiusdam, in qua cicurandæ aues incarcerantur, vocantque nec improprie, nec infacete caueam, in qua quidem aues non nutriunt, sed ab his nutriuntur.

Illic inclusi miscelli, cum lateribus aliquot ignitis, & stragulis inuoluti, coguntur, donec sudor copiosissimus ex vniuerso corpore proliciat, præbuito ante guaiaci cremore aut sarsaparillæ, aut alterius alexiterij, quod simul sudores moueat & virus luis veneræ deleat.

C A P. V.

De fomentis, seu fotibus.

TANTA foci habet commoda, vt nulla pars est corporis, quæ foueri, hoc est, per fotum curari non patiat. Hunc præscribit Aetius oculis male affectis; Trallianus *initio libr. 6.* auribus, alui profusio, imo dolori cuiuslibet sedando quoddam describit convenientissimum. Nec in febre Celsus *cap. 12. libr. 3.* omisit fomenta validiora; vt nec omittenda pleuriticis, hepaticis, lienosis, calculosis arthriticis, & partibus omnibus, quarum nec vlcus continuitatem diuisit, nec vulnus secuit integritatem: cutim enim ad transpirationes raram faciunt, ait Orribasius *cap. 29. libr. 9.* sanguinem attenuant, eius portionem discutunt, & sic efficiunt, vt affectæ partes mitius dolor premantur.

Ad multas igitur intentiones fit fomentum, vt ad robur ventriculo conciliandum sic:

Fotuum magna utilitas.

Fomentum roborans ventriculum.

℞. absynthij, menthae utriusque comarum anethi, rosarum an. m. ij. pulegij, maioranæ an. m. j. balaustrorum, nucum cupressi, coniuarum an. 3 j. bulliant in aqua cum quarta parte vini sub finem decoctionis additi, fiat fotus cum spongiis.

Ad lienis mala Trallianus varios foci præscribit, ex his, quæ vel ipsum roborant, vel humores incidunt, digeruntque, vel eius intemperiem quamlibet immutant; vt, ad illius robur, obstructionemque liberandam, corpore prius rite purgato, fiet sic fomentum.

Fom. pleneticum.

℞. ceterach, scolopendrij, absynthij Romani, stæchades utri-

utriusque, tamarisci, an. m. ij. florum genista, lasmini an. m. j. fiat decoctio in aqua & vino, modo nulla sit inflammationis suspicio; vel, in aqua sola, & singulis decocti libris olei capparium 3 ij. adiciantur, pro fotu partis cum spongiis, vel sacculis, dictis simplicibus impletis.

Ad pleuritidē fotus sic descript⁹ vtiliter admouebitur.

℞. althea, violarum, malua an. m. ij. florum meliloti & Aliud ad pleu-
chamam. comar. anethi an. m. j. sem. lini 3 j. si. decoctio in aqua ritidem.
vellacte, pro fotu lateris dolentis, cum lana aut spongiis.

A fotu liniatur pars oleo quodam paregorico, vt liliorum, amygdalino, violarum, aut butyro recenti.

Fotus calculosis sæpe imperantur, regioni renum adhibendi, vt:

℞. nasturtij aquatici, parietaria, betula, violarum an. m. Aliud pro cal-
ij. fenugraci 3 ij. fiat decoctio in hydraleo, pro fotu regionis culosis.
renum.

C A P. V I.

De Epithematis.

INTER fotum & epithema nihil discriminis quidam *Differentia*
constituunt; Fernelius contra, medicamenta diuersa *inter fotum &*
esse tum formula, tum viribus recte putat. Fotuum si- *epithema.*
quidem est multiplex qualitas, & parandi modus, fereq;
partibus singulis possunt admoueri. Epithemata vero
duabus potissimum qualitatibus eximia sunt, alterante,
qua intemperiem quandam emendant, & roborante, sæ-
peque alexiteria, qua viscus nobile tuentur, & virus ali-
quod oppugnant, atque iecoris fere cordisque regioni
tantum admouetur.

Parantur sæpius ex aquis stillatitiis, cardiacis & alte- *Epithematum*
rantibus, aut liquidissimis decoctis, quibus pulueres vi- *materia.*
ribus singulares permiscentur. Proportio pulueris est
scrupuli vnus, aut dragmæ dimidiæ tantum ad vncias
singulas stillatitiarum aquarum, quibus parum aceti so-
let commisceri.

Diluitur interdum puluerum loco, nonnihil ex confe-
ctione quadam alexipharmaca, tempore pestilenti, vel
cum ægrotus ipse, maligno quodam morbo, qui cor &
facultatum robur impetit, iam correptus est: tunc enim

securum est parum Theriacæ, aut mithridatij epithematis commiscere.

Ad iecur ex febre exæstuans, refrigerandum & roborandum sic fiet epithema.

Epithema hepatis refrigerans. ℞. aquarum cichorii, endiuia, nenupharis & plantaginis an. ℥ iij. aceti rosati ℥ j. pulueris triasantali ℥ j. ℞. pulueris diarrhod. abbat. ℥ j. trochisci de caphura ℥ ℞. fiat epithema, quo tepido insuccentur panni lanei, vel linei, & subinde admoucantur regioni hepatis.

Ad muniendum cor, & tuendum vitalis facultatis robur, epithemata sic parata optima sunt.

Aliud conforans cor. ℞. aquarum buglossi, scabiosæ, cardui, oxalydis & rosarum an. ℥ iij. aqua theriacalis ℥ ij. specierum diamargar. frigidi, triasantali an. ℥ j. ℞. pulueris radicum tormentilla, gentiana, dictamni & grani tinctorij an. ℥ ℞. misce, & fiat epithema, quo linteum insuccatum regioni cordis applicetur.

Veteres pannum coccyneum laudant, qui cum in baphia arsenico multo inficiatur, à recentioribus improbat. Probo tamen ego in morbis venenatis, in quibus ipsa venena sæpe sunt salutaria.

C A P. V I L

De lotione.

NON hic per lotionem intelligimus balneum aquæ frigidaë, quemadmodum Oribasius cap. 7. libr. 1. & Paulus cap. 51. libr. 1. sed particularis alicuius membri ex decocto medicato ablutionem, ad sordes auferendas, intemperiem corrigendam, humorem digerendum, partem roborandam, dolorem mitigandum, & somnum conciliandum. Ad pediculos quoque capitis enecandos lauare capillitium prodest, ut decocto ad hunc modum parato.

Lotio ad phthiriasum. ℞. staphysagria ℥ ij. absynthij, tanaceti, betonica, centaurij minoris an. m. ij. bulliant in sufficienti quantitate aqua ad tertias. Coletur decoctio, qua caput abluatur cum spongiis vel linteis.

Vetulis, quæ moleste ferunt canos habere capillos, quod à maritis despiciantur, hæc denigrans capillos imperabitur lotio.

℞. cor.

*℞. corticum quercus & alni an. ℥ ij. gallarum ℥ ij. corti- Lotio deni-
cinucum viridium lb. ℞. foliorum mali granati & myrthi grans capillos.
an. m. j. fiat decoctio, cui adde aluminis ℥ ij. vitrioli ℥ j. De-
cocto colato abluatur capillitium, nec detergeatur lin-
teis, sed in sole non feruido, aut aëre calidiusculo exsic-
cetur.*

Quæcunque tamen præ deliciis seipsas ornant, inquit Galenus *cap. 2. lib. 1. de compos. med. local.* harum nulli tale quippiam à me petenti exhibui. Sic enim multæ sese fucant, ut fallant.

Olim autem frequentius, quam nunc, caput lauabatur, nec sine ratione, vulgare prouerbum auditur, *nunquam caput lauandum, raro pedes, sæpe manus.*

Ad somnum conciliandum lauantur aliquando pedes, decocto simplicium, quæ calorem mitigant, & sensus sopiunt, ad hunc modum parato.

*℞. lactucarum m. iij. betonica, florum nenupharis an. m. Lotio pedum
ij. florum papaueris m. j. fiat decoctio in aqua pro lotionem pe- concilians so-
dum. mum.*

C A P. VIII.

De embroche & aspersione.

PER embrochationem oleum, vel alius liquor, ut decoctum affectioni curandæ accommodatum, instar pluuiæ, super partem aliquam delabitur, sicq; dicitur à Græca dictione βρέχω, id est, pluo, seu irriquo, vnde embrochatio, quasi à pluuiâ descendente irrigatio. Hoc medicamentum in vsum venit, ait Aëtius *cap. 172. ser. 3. tetr. 1.* ubi ob aliquam circumstantiam balneum adhiberi prohibetur. Et in vigiliis, & in febribus, & in delirantibus valde conuenit, velut est decoctum papaueris & chamæmeli. Archigenes præceptorem suum Agathinum ex vigiliis delirantem, confestim à delirio & vigiliis liberauit, capite eius multo oleo calido irrigato.

Eiusmodi irrigationes à fotu tantum dissentire videntur, quod illæ supra partem ex alto delabantur, hic vero admoueat cum spongiis, aut pannis, & aliquando sacculis.

Iam vero irrigamus, inquit Oribasius *cap. 23. lib. 9. ubi Irrigatio
inflammatio resoluenda, aut abscessus suppurandus. A-*

Aspersio.

spersione vero utimur ad faciem, atq; in febribus ardentibus; æstiuo tempore, aqua frigida; hyberno, ea ipsa calidior. Verum in simplicioribus febribus, & in stomachi subuersione etiam poscam aspergimus. Utimur adhuc asperсионibus in oculis fluxione infestatis, ocymi decoctum velut efficacissimum adhibentes, sed subiicienda mento spongia sicca, ne defluat aqua ad pectus.

Embroche ad lethargum.

Componitur autem embroche, seu irrigatio ex simplicibus, vino, aqua, lixiuio, aut oleo coctis, ut ad lethargum, hoc modo:

℞. cyperī, calami aromatici, iridis, ligni lauri an. ʒ. ʒ. salvia, rosmarini, pulegij, sampsuci, calamanti, stœchades vtriusq; an. m. ʒ. schœnanthi, seminis coriandri, cumini an. ʒ. ij. fiat decoctio in libris tribus aqua ad tertia partis consumptionem. Colatura adde aqua vita ʒ. iij. fiat embroche capitis.

Irrigatio somnum promouens.

Ad somnum vero conciliandum, ex simplicibus contrariam facultatem habentibus parabitur irrigatio ad hunc modum:

℞. lactucarum m. ij. florum nymphae, rosarum albarum an. m. j. florum papaueris, betonicae an. m. ʒ. fiat decoctio, cuius colatura pro embroche capitis esto.

Ad irrigationem referri potest aquarū medicatarum, ut Borbonensium stillicidium, seu gutturnium, de quibus agere, nostri non est nunc instituti.

C A P. IX.

*De linimento, seu litu.***Linimentum quid.**

LINIMENTUM mediæ est consistentiæ inter unguentum & oleum: Illo siquidem liquidius est, hoc vero crassius; nam ad sui spissitudinem parum ceræ aut pinguedinis admittit, ne tam facile diffuat, nisi sole aut igne parum ante incaluerit. Basis illius oleū est, cui nonnunquam additur aliquid ex resinosis & pinguibus præter ceram; ita tamen, ut consistentiam semper retineat molliusculam. Est enim litus seu linimentum nil aliud, quam unguentum valde molle, ad cuius confectionem oleum quoduis assumi potest, modo viribus polleat proposito scopo accommodatis. Omnis autem fere litus, cum paregoricus sit, & doloris sedatiuus, ex oleo, ut plurimum

rimum simplici, vel amygdalino, violato, aut simili, quod nullo excessu temperiem quandam immutet, conficitur, vt ad lateris dolorem in pleuritide sedandum hoc modo:

*℞. olei amygdalarum dulcium ℥ij. ℞. butyri recentis in- Litus ad pleu-
salsi ℥j. cera parum, fiat litus. ritidem.*

Ad dolorem ex intemperie ab humore frigido natum, oleum quoddam assumendum est, quod pari gradu calefaciat, quo & humor ipse à temperie discessit. Idem est iudicium de intemperie contraria, ad medicamentum viribus contrarium. Litus enim ad dolorem ex humore calido natum, ex oleis refrigerantibus parandus est, vt;

*℞. olei nemupharini ℥ij. ℞. olei rosati ℥℞. cera ℥ij. lique- Litus ad dolo-
scant omnia simul, & fiat linimentum. Vel sic: rom ex humo-
re calido.*

*℞. olei violati ℥ij. mucaginis seminis altheæ, vellini, ℥j. re calido.
cera parum, fiat litus, affectæ parti admo- uendus.*

Intemperiei frigidæ sic paratus litus applicabitur.

*℞. olei chamameli & anethi an. ℥j. ℞. axungia anatis ℥j. Alius ad in-
cera ℥ij. liquecant omnia simul, & fiat litus. temperiem fri-
gidam.*

C A P. X.

De mucaginibus.

QUONIAM de mucagine sæpe fit mentio, quæ vel sola admo- uetur, vel aliis remediis admiscetur, de ea quoque paucis, vt agamus, nunc nostrum suadet in- stitutum.

In primis autem efficax est ad molliendum, hume- ctandum, & dolorem leniendum, vt quæ ex glutinosis radicibus & seminibus extrahitur: nonnunquam & ad digerendum, & attrahendum, vt quæ ex gummis multis educitur. Semina fere sunt lini, fcenugræci, maluæ, cito- niorum, psyllii & altheæ, cuius & radices aqua tepida maceratæ, multa mucilagine luxuriant. Multum quoq; eructant ficus, gummi Arabicum, tragacanthum, & ic- ty- oeola, si per noctem, in aqua, vel alio liquore infundan- tur, & postridie recalacta, exceptaq; tela noua, aut sac- culo fortiter exprimantur. Sic extrahitur mucago bdel- lii, sagapeni, ammoniaci, galbani ad confectionem em- plastrum de mucilaginibus accessura.

*Mucaginum
usus.*

Singu-

Singulis autem aquæ vel liquoris alterius vnciis, singulæ radicum, vel seminum vnciæ solent imponi. Si tamen crassior mucago expetatur, augenda seminum aut radicum quantitas; si liquidior, minuenda, & dragma tantum seminis vnciæ liquoris infundatur.

Ad inflammationes quasvis proderit mucaginem adhibere sic paratam.

Mucago ad inflammationē.

℞. radices altheæ ℥ ss. seminis psyllij ℥ ij. infunde super cineres calidos, per diem integram aut dimidiam in aquarum nymphææ & solani ℥ iiij. dein eliciatur mucago, dolenti parti admouenda.

Oculorum dolori à causa calida mitigando, conueniet, & quæ sic elicitur.

Alia ad dolorē oculorum ex causa calida.

℞. seminis citoniorum ℥ iiij. infunde per noctem in aquarum nenupharis, solani & euphrasie an. ℥ j. ss. mane fiat extractio mucaginis, affectæ parti admouenda.

C A P. XI.

De collyriis.

MEDICAMENTVM optimum non tantum affectui, sed affectæ parti accommodatum est. Non enim quoduis auribus, ori, naribus, vtero præscribitur, sed quod accommodate singulis exhiberi potest. Oculis peculiaria quædam decernuntur, collyria dicta, quæ qualitatibus eximiis prædita, illorum vitiis eximie succurrunt. Cuiusmodi sunt, quæ Galenus libro de oculis, & libris 4. & 5. composuit. medicament. loc. literis mandauit, ut etiam Paulus & Aëtius multis in locis.

Collyriorum differentia.

Collyria sicca.

Sunt autem collyriorum duo genera; alia sicca, ab Arabibus Sief, à Græcis ξηρογνώμεια, à Latinis collyria sicca dicta; alia υγρογνώμεια, quæ humida sunt, & à recentioribus absolute collyria nominantur, seu quod ex forma liquida melius adhibeantur: vix enim oculi remedium aliquod durum crassumve perferunt, seu quod ex collyriis siccis fiant, ad cotem læuigatis, & in aqua, aut alio succo idoneo solutis. Ex humidis quædam habent consistentiam mellis, aut vnguenti molliusculi, ut thutia multa vstione & lotionem præparata, & cum succo fœniculi, aut alio idoneo liquore ad vnguenti formam redacta.

Thutia præparatio.

redacta : alia plane liquida sunt & fluxilia , vt quæ ex aquis euphrasie , rosarum , aut plantaginis cum exigua portione trochiscorum alborum Rhasis parantur.

Hæc in vitreis lagenis reponi solent, vt solidiora in vasæreis.

Et vt numerosæ oculorum affectiones collyriis sanantur, sic eorum est materia multiplex , quæ desumitur, vt tota reliquorum medicamentorum familia ex mineralibus, animalibus, & plantis, ex quibus vel pulueres fiunt, vel aquæ distillantur, vel succi extrahuntur, vel excrementa sumuntur.

Cum visus acuendus est, paratur collyrium oxydoricum, ex his, quæ oculorum caligini medentur, vt sunt tella animalium, aquæ chelidonii & euphrasie, vel aqua communitatis, vulgo dicta, quæ sic parata, optima est.

℞. euphrasia m. ij. chelidoniij, fœniculi, verbenæ, sileris montani an. m. ij. ruta, melissa an. m. j. caryophyllorum, macis, piperis longi an. ʒ ss. macerentur per noctem in aquis partibus aquæ rosarum albarum & vini albi, tum fiat distillatio lento igne. Aqua seruetur pro collyriis.

Ad palpebrarum scabiem pruriginosam, commendatur collyrium Bruni sic descriptum.

℞. vini albi, aquæ rosarum an. ʒ j. ss. aloës hepatica subtiliter puluerata ʒ j. fiat collyrium.

Roborantia & refrigerantia collyria ad hunc rite parantur modum.

℞. aquarum plantaginis & rosarum rubrar. an. ʒ ij. albuminis ouorum ʒ ss. misceantur, agitenturq; simul, & fiat collyrium.

Oculorum dolori sedando vtiliter adhibetur collyrium sic descriptum.

℞. aquarum portulacæ & plantaginis an. ʒ j. ss. mucaginis seminis citoniorum in aqua solani extracta ʒ j. fiat collyrium.

Ad desiccationem, roborationem, & refrigerationem, collyrium sic paratum, efficacissimum est.

℞. aquarum pilosellæ, rosarum & euphrasie an. ʒ j. trochiscorum alb. Rhasis ʒ j. tuthiæ preparatæ ʒ ss. fiat collyrium.

Collyrium Eleisir, vulgo dictum, roborat oculum, & vucæ prolapsum impedit. Sic vero conficitur.

℞. an.

Collyrium E-
leiser.

℞. antimonij, hamatites an. ʒ x. acacia ʒ ℔. aloës ʒ j. te-
rantur subtilissime, & cum aqua corrigiola, fiant trochisci.
Ex quibus vsus tempore dissoluatur vnus in aqua rosa-
rum.

Aliud cognominatur de plumbo, quod vim habet far-
coticam & consolidatiuam, ad huncq; modum confi-
citur.

Collyrium de
plumbo.

℞. plumbi vsti, antimonij, tuthia lota, aris vsti, gummi
Arabici, tragacanthi an. ʒ j. opij ʒ ℔. fiat omnium puluis, &
cum aqua rosar. fiant trochisci, quorum singuli vsus tem-
pore diluantur in liquore quodam idoneo.

Collyriū Lan-
franci.

Ad vlcera venerea commendatur collyrium Lanfran-
ci, apud quem tamen inuenisse, mihi illius opera excur-
renti nondum contigit. Eius descriptio à recentioribus
datur sic:

℞. vini albi ℔. j. aquarum plantaginis & rosarum an. q.
s. auripigmenti ʒ ij. viridis aris ʒ j. aloës, myrrha an. ʒ ij. te-
rantur subtilissime, & fiat collyrium.

C A P. XII.

De lacte virginali.

Lac virginale
sic dictum.

LA c virginale ex his est, quæ iuniorum adinuenit se-
dulitas, qui non paruum apud vulgus gloriam ca-
prant, cum ex duobus succis vnicoloribus & aqueis si-
mul mixtis, lacteam quandam substantiam, albam, vi-
scidam & lentam instar lactis oculis subiiciunt. Sic enim
multi ingenii sui specimen exhibentes, quasi miracula
facere crediti sunt, & soli naturæ secreta rimari. Dicitur
autem lac virginale, partim à colore, quem habet la-
ctis, partim à consistentia & viribus, quibus pollet ma-
ximis, ad vitia cutis delenda, quæ virgineum faciei co-
lorem immutant. Est vero multiplex huiusce topici me-
dicamenti parandi modus, sed vsitatior hac formula de-
scribitur:

Lac virginale
quasi fiat.

℞. lithargyri subtiliter puluerati ʒ iij. aceti, vini albi opti-
mi ℔. ℔. misceantur, agitentur, & sic tres horas relinquan-
tur: dein panno villoso ita filtrentur, ut liquor infusus in ex-
cipulum subiectum guttatim stillet. Tum aquæ sic filtrata a-
lia aqua vel pluvialis, vel fontana, cui parum salis fuerit so-
lutum.

lutum, commisceatur: Ex utriusq; enim concursu lac prodibit virginalē.

Est & hæc vsitata parandi methodus.

℞. aceti albi optimi ℔. ℞. lithargyri, auri tenuissime triti ℥j. bulliant simul ad consumptionem tertiae partis. Colatura adde parum olei tartari, & fac lac virginalē.

Aliud sic adhuc fit:

℞. cerusa ℥ ℞. lithargyri ℥j. trochiscorū de camphora ℥ ℞. aceti fortissimi ℔. ℞. macerentur tres aut quatuor horas, agitentur, filtrentur. Liquori extractio admisceatur aqua florum fabarum, vel plantaginis, aut rosarum, cui salis parum fuerit dissolutum, & fiat lac virginalē.

Valeat plurimum faciei rubori, herpetibus & aspredi- *Eius virtutibus cutis.*

C A P. XIII.

De aqua aluminosa.

RERVM affinitas aliam aquam exhibet, ad multa *Re*ximiae virtutis, quæ ab alumine, quod habet probasi, aluminosa nuncupatur. Eius confectionem cum multi succi ingrediantur, quos recentes habere melius sit, quam asservatos, vix ante & post æstatem paratur, sed fere circa finem Augusti, aut initium Septembris. Tunc enim agrestæ succus copiosus est, & acidissimus, quia immaturus, propterea aquæ huic parandæ magis idoneus.

Extrinsècus utiliter adhibetur ad inflammationes, *Aqua aluminosa facultas.* herpetas, & alias plerasque cutis infectiones cohibendas, detergendasq;. Admota quoque super lingua per febres acutas nigricante, illius non modo scabritiem delet, sed calorem temperat, & ad colorem naturalem reducit.

Eius descriptionem vsitatiores & magis probatam hic exhibeo, cui peritus Medicus alia facile poterit adiungere, si cuiusdam affectionis particularis natura ac conditio ita suaserit. Formula autem parandi talis est:

℞. succorum plantaginis, portulacæ, agrestæ, aluminis ruperi an. ℔. j. albuminum ovorum n. xij. agitentur omnia simul baculo aut rudicula, & postea distillantur in alembico.

Sunt,

Aqua aluminosa magistralis.

Sunt, qui præstantiorem reddunt ad pityriasis & alias affectiones cutis, succos solani & limonum commiscen-
tes, vocantq; aquam aluminosam magistralem.

C A P. XIV.

De frontali.

Quibus frontalia bene vel male conveniunt.

FRONTALE, *αιανθινον* Græce dictum, medicamentum est, quod fronti impositum, capitis dolore laborantes iuvat. Datur quoque sæpe ad illius ardorem extinguendum, & conciliandum somnum, cum per febres perpetuæ vigiliæ vires deiciunt, sanguinem corrumpunt, & mentem exagitant. Tunc enim salutare est, topico refrigerante & hypnotico, super osse coronali ad-
moto, dolorem lenire, feruorem minuere, sanguinem temperare, & fumos sursum repentes cohibere. Ad oculos quoque lippientes, aut fluxione obsessos, ex Nicolao Myrepso, utile est, frontalia adhibere, vt decet, confecta. Sed cauendum, ne cerebro pituitoso humectantia, refrigerantiaq; frontalia adhibeantur, præsertim hyeme, ac senibus, cum ne quidem ipsis, æstate conveniant, nec aliis quibuslibet frigidis naturis. Iuuenibus vero & biliosis, & calido morbo, qui molestissimum capitis dolorem inuexit, laceffit, tempore quouis admota profunt.

At vero puellis, quorum ossa cranii adhuc hiant, nec verticem observant firmiter, minime tutus est frontali-
um vsus; atque horum præsertim reformidandus, quæ vel acetum recipiunt cerebro inimicum, aut qualitatem habent narcoticam, aut valde refrigeratorem, aut cal-
factoriam, aut alio excessu eximiam.

Profunt, quæ primis gradibus quatuor qualitatum in-
temperiem quandam immutant, vapores compescunt, sensus benigne sopiunt, & cerebrum roborant.

Frontalium forma varia.

Omnia autem frontalia sunt plus, minusve humida, vel prorsus sicca; humida, polyphormia sunt, & variam inter se consistentiam habent: vel enim forma vnguenti parantur, vel litus, vel opiatæ, vel ceratomalagmatis, vt cum herbis intritis oleagina quædam superadduntur, & ex mixtura conficitur frontale.

Sicca

Sicca quoque non vniformia sunt, sed ex foliis & floribus plantarum integris, vel pulueratis, & duplici sindone interfutis parantur.

Familiares est etiam mulierculis, quod fit hoc modo.

℞. foliorum lactucæ & betonica minutim incisorum, rosarum, an. m. j. madeant in oxyrrhodino, & fiat frontale.

Capitis feruori mitigando, & somnum conciliando *Frontale feruorem miti-*
valebit, quod sequitur.

℞. conserua nenupharum ʒvj. conserua rosarum ʒss. florum papauer. alb. p. ij. pistentur simul in mortario cum pauco concilians, unguento populeone fiat frontale.

C A P. XV.

De cataplasmatibus & pultibus.

CATAPLASMA Græcis & Latinis dicitur, *medicamentum quoddam molle, quod dolori sedando, repellendo, molliendo, laxando, calefaciendo, pus mouendo, vacuando, & digerendo extrinsecus tantum applicatur.* Consistentiam habet pultis, à qua sæpe nomen assumit; sed proprie loquendo, puls alimentum dicitur, cataplasma medicamentum topicum, quod non modo ex melle, cui incocta essent, vel mixta medicamenta scopo accommodata, paratur, vt olim ab antiquis solebat, sed ex radicibus, herbis, farinis, oleo & butyro: atque nunc sæpe à clinicis mulieribus ex lacte, mica panis, oleo, & vitellis ouorum vtiliter fit, ad mitigandum, leniendum, & concoquendum. Sic vero paratum cataplasma, pulsem qui vocatit, vt pulsem ex farina hordei, mucagine feminis lini & vitellis ouorum, cum Fernelio cataplasma, nusquam aberrabit. Vtriusque enim eadem est consistentia, inter vnguentum scilicet & emplastrum media, & quasi ex materia amborum mixta; vtriusque eadem ratio conficiendi & vtendi.

Cataplasma quid.

Eius vsus.

Fernelius existimat, veteribus cataplasma & malagma idem esse. Galenus tamen *initio lib. 7. de comp. med. gener.* medicamenta solum, quæ partes præter naturam induratas emolliunt, iuxta antiquorum sententiam nominat: ita vt medicamentum malacticum, seu mollitium, & malagma non discrepare, nec rem diuersam constituere credibile sit.

Materia.

Fiunt ergo cataplasmata ex radicibus, foliis, cauliculis ad putrilaginem coctis, farinis, pinguedinibus, & oleis. Stirpes siccae, si expetantur, in puluerem reducuntur tenuissimum; si virides coquuntur, dum contabescant, pinguentur, cribro traiciuntur; traiectis adduntur mucagines, pingua, aut oleagina, & aliquando farinae, atque denuo coquuntur, dum pultis crassitiem acquirant.

Ad doloris sedationem, & duritiei mollitionem hoc cataplasma laudatur.

**Cataplasma,
anodynum, &
malacticum.**

℞. radicum liliorum & althae an. ℥ ij. maluarum, parietariae, violarum an. m. ij. coquantur omnia ad putrilaginem, pistentur, cribro transmittantur: Cribrata adde farina lini ℥ ij. olei lilior. ℥ iij. fiat cataplasma.

Valde quoque emollit, & dolorem quemuis mitigat, quod paratur ex seminis lini farina in hydrelæo, ad iustam consistentiam cocta.

**Flatus diffi-
pans.**

Ad serosos humores eliciendos, poros cutis aperiendos, & flatuum dissipationem, valet cataplasma hoc modo confectum.

℞. radicis bryonia lb. j. radic. ebul. & cyclaminis an. ℥ iij. mercurialis m. ij. coquantur ad putrilaginem in aqua cum quarta parte vini albi, terantur, & cribro cernantur. Cretis adde pulueris baccarum lauri ℥ ss. puluer. sem. faeniculi, cumini & florum chamameli an. ℥ ij. farina lupinorum & faenugraci an. ℥ j. olei Irini q. s. fiat cataplasma.

Syncomistum.

Cataplasma ex pane cibario syncomistum vocant, ad omnia, si Oribasio credimus, utile est: Omnibus enim prope modum, inquit, inflammationibus conuenit, cum aqua & oleo rosaceo paratum. Ad multa quoque utile est, quod ex fermento & oleo conficitur. Duritiem enim maturat, contusiones sanat, humores delitescentes ad cutim attrahit, digerit, resoluit.

Formulae cataplasmatum variae apud authores sparsim leguntur, quas hic recensere, ut operosum, sic non satis utile, cum pauciorum exempla sufficiant.

De catapasmatis, empasmatis, & diapasmatis.

CATAPASMA proprie dicuntur pulueres odorati, ex pluribus compositi, qui ad fragrantiam & suauitatem, vestibus insperguntur. Pulueres quoque sic dici possunt, qui partibus corporis, vt stomacho, post litum, ad illius robur adhibentur; quemadmodum & qui ex pluribus aromatis ad condimenta parantur, nec non ad vsus alios, veluti sunt pulueres narcotici ad carnem vlcenibus generandam. Cathartici, ad hyperfarcosim absumendam, epulotici ad cicatricem inducendam. *Paul. cap. 13. lib. 7.* Sed quia eiusmodi pulueres iam supra attingimus, de his ne verbum quidem effluxisset, nisi cataplasmatum & catapasmatis peronomasia eo nos rede-
Catapasma
quid.

Similis vocum affinitas de empasmatis & diapasmatis aliquid enuntiare, & differentiam, quæ inter vtrumque & cataplasma datur, aperire, nobis occasionem obtulit: *Empasmata sunt*, inquit Oribasius *cap. 31. lib. 10. quæ vt* Empasma
quid. *immoderati sudores, aut alia per halitum digestio cohibeatur, aut cutis extremitas scarificetur, aut pruritu tentetur, adhi-*
bentur. Diapasmata, quæ ad suauem odorem cuti aut toti cor- Diapasma
quid. *pori conciliandum, forma quacunque, aut pulueris, aut un-*
guenti, aut litui accommodata sunt. Cataplasmata sunt, quæ ad modum superiore capite descriptum, & ad vsus dictos conficiuntur.

Empasmata autem inseruiunt, vel profusioni sudorum sistendæ, qui immoderate fluunt, nec critici sunt, & vires exoluunt naturæ, vel hydropicis, ischiadicis, & orthopnoicis. Quæ sudorum eruptionem compescunt, parantur ex gypso, myrtho sicca læuigata, malicorio, rhoë Syriaco, sorbis siccis, tritis, galla, acacia, & similibus astringentibus. Quæ hydropicos, ischiade laborantes, & recta solum ceruice spirantes iuuant, fiunt ex arena, fece vini vsta, nitro, sale, sulphure, sinapi, nasturtio, pipere, pyrethro, & similibus acerbis, ex quibus dropaces & sinapismi, quorum eadem est cum empasmatis agendi ratio, parantur.

De sinapismis, seu phœnigmis.

SINAPISMVS species cataplasmatidis quædam esse dicitur: vtriusque enim consistentia similis est, sed vires multum diuersæ, quod in sinapismo fere sint vniuersi modi, & perpetuo calefacientes: In cataplasmate multiplicis qualitatidis, quæ efficit, vt ad calefaciendum, refrigerandum, emolliendum, laxandum, & alios affectus supra dictos præscribatur. In acutis autem morbis raro, imo nunquam adhibetur sinapismus, nec in tabidis & colliquatis, inquit Oribasius *cap. 13. lib. 10.* sed in lethargicis, in catoche, in perfractione, quæ ægre calefiat, atque in stupidis & segnioribus naturis, vt sensus partis hebes excitetur, facultas affulgeat, calor excitetur, humor discutiat.

Sinapismi conficiendi modus.

Conficiendi sinapismi modus ex Oribasio & Aëtio *cap. 181. tetr. 1. serm. 3.* est huiusmodi: *Caricas in aqua tepida pridie macerare oportet, postridie vehementer expressas contundere, dein acerrimum sinapi per se terere, caricarum cremorem inter terendum paulatim affundendo, quo facilius teri possit, non tamen fiat aquosum. Tum in massas leues redigito, alteram ex caricis, ex sinapi alteram. Et cum vehementem sinapismum volueris, duas sinapi partes uni caricarum addito; si mediocrem, vtriusque partes aquas; si imbecillam, tertiam tantum sinapi partem duabus caricarum.*

Si ex aceto paratur sinapismus, inefficacior est ac imbecillior, quia sinapi virtutem discutit acetum.

Linteo autem excipi debet sinapismus, vt parti adhibeatur, quam sæpe intueri oportet, vtrum ex illius admotione satis ruboris contraxerit; alii enim citius, alii serius eius sensum percipiunt. Propterea certum temporis spatium, quo in parte manere debet, definiri non potest. Quod si longo temporis spatio sinapismus cuiuspiam parti admotus non agat, nec cutis colorem immutet, spongiis aqua calida imbutis fouenda est, vt facilius intro facultas illius queat subire. Vt enim sinapismus ad cutim excrementa possit euocare, hanc si non vlcerare, saltem rubrificare debet; vnde & phœnigmus, hoc est, rubrificans medicamentum solet appellari.

Phœnigmus.

Post

Post sufficientem sinapismi vsum, in balneum ducendus est æger, à quo pars rosaceo illinenda.

C A P. XVIII.

De dropace & picatione.

DR O P A X topicum quoddam medicamentum est, *Dropax quid.*
interdum emplastri modo durum, interdum vt ma-
lagma molle, prout postulat vsus. Est vero dropax alius *Differentia.*
simplex, qui tantum pice & oleo modico paratur, voca-
turq; *πίπιωσις*, id est, plicatio, alius compositus, qui scili-
cet præter oleum & picem multa calefacientia recipit, vt
piper, pyrethrum, bitumen, sulphur viuum, salem, ci-
nerem sarmentorum.

Conuenit autem maxime diuturnis morbis, inquit *Quibus modis*
Aëtius cap. 180. tetr. 1. serm. 3. & omnino ante & post sina- *conueniat.*
pismum adhibetur: Ante, vt corpus ad sinapisimum præ-
paret: Post, vt reliquæ affectionis excindantur. Sim-
plex sic & fit, & adhibetur.

Pix arida cum modico oleo liquatur, deinde calida adhuc Picatio quo-
cuti illinitur, & præras locis agglutinatur, & priusquam modo fiat.
perfecte frigescat, auellitur. Ea rursus ad ignem calfacta ag-
glutinatur: & similiter, priusquam frigescat, auellitur: atq;
hoc sæpe repetitur.

Vtilis est assidue vomentibus, cœliacis affectionibus, *Picatio qui-*
cruditatibus, & partibus alimentum non sentientibus. *bus affectibus*

Compositior dropax fit ex calefacientibus enumera- *conueniat.*
tis, cum videlicet partem quandam perfrigeratam ad *Dropax magis*
pristini caloris bonitatem reducere oportet, & cum ex- *compositus.*
siccandi est opus, inquit Oribasius cap. 30. lib. 1. additur
sal, sulphur viuum, cinis sarmentorum: Si aperire, eu-
phorbium & lymnestis, quæ alio nomine adarce vo-
catur. Singula autem hæc trita pici liquefactæ insper-
guntur.

Oportet autem dropacem calidum adhibere, crassitu-
dinem habentem pro ratione virium ægri, pilis ante, vt
dictum est, abrasis, in locis, quibus adhibetur.

Porro dropax confertim auulsus, spiritum remissum *Dropacis effe-*
firmat, ad superficiem reuocat, & priorum operum *ctus.*
commonefacit, Aët. loco dicto.

Nonnunquam & adhibetur psyllothri vice, ad euellendos pilos capitis achoribus obsessi. Malignum enim, foetidum ac contagiosum istud capitis vlcus, quod mulierculæ tineam, Arabes asaphati, vocant, non nisi euulsis, aut sæpius abrasis capillis perfecte sanari potest.

C A P. XIX.

De psyllothis.

*Psyllothis
quid.*

PSYLOTHRUM ad cosmetica medicamenta, quæ scilicet corporis cultui & ornatui inferuiunt, refertur, nec vnguenti aut emplastri, aut alicuius specialis formæ genus est, sed depilatorium medicamen, quod forma qualibet adhibitum, hispidam partem, pilos ac lanuginem perdendo, glabram reddit. Omne autem psyllothis proprie sumptum, eum erodentem & vstoriam habeat facultatem, non modo pilos attenuat, sed auellit, & ad tempus partem omnino denudat. Propterea non nisi magna cautione ac prudentia adhibendum est. Si enim cuti diutius immoretur, præsertim quod vstorium est, cutem ulcerat, pustulas excitat, & instar pyrotici adurit, vel vt escharoticum erodit. [*cap. 7. lib. 4. de loc. affect.*] Ex his, quæ partes glabras tuto faciunt, vtile est, inquit Oribasius *cap. 13. lib. 10.* lixiuium stillatiuum, itemq; arsenicum, sandaracha, & calx viua. Aliquid autem eorum, quæ vehementer exulcerant, alicui imbecilliori miscendum est, cuiusmodi est psyllothis, sic à Paulo Ægineta descriptum, *cap. 52. lib. 3.*

*Psyllothis
Pauli.*

℞. asellorum domesticorum ℥ ij. sandaracæ ℥ ss. calcis viuæ ℥ j. aceti veteris, lixiuij ficulne an. ℥ ss. coquito in olla ad consistentiam linimenti.

Aselli domesticij.

Notandum vero, domesticos asellos animalcula esse, quæ sub vasis aquariis stabulantur, & in globulos se conuolunt, à Græcis ὄβας, à Latinis vulgo millepedæ, à Gallicis Cloportes nominantur.

Vt pili cadant, nec denuo renascantur, Rondeletius hoc imperat psyllothis.

*Psyllothis
Rondeletij.*

℞. auripigmenti, ouorum formicarum, gummi Arabici an. ℥ ss. gummi hedera ℥ ij. cum sanguine vespertilionis, vel succo

succo hyoscyami, fiat linimentum ex arte; cuius portio adhibeatur loco nudando, abradis prius capillis.

Ob insignem, quam habet, vim ad perdendos pilos vitis alba, seu bryonia, ab Oribasio & Actio psyllothum nominatur.

Efficacissimum est, & quod ad hunc modum paratur:

℞. calcis viua ℥ ij. auripigmenti ℥ ss. lixiuij fortis q. s. coquantur, donec immissa pluma depiletur, & fiat linimentum, quo partes pilosa inungantur, & per hora quadrantem sinantur, dein tergentur, tum locus aqua calida lauetur. Aliud:

In Turcarum dominio minerale quoddam Rusma illis dictum inuenitur, quod agendi præstantia omnibus psyllothis iure debet anteponi; licet enim admodum sit temperatum, nec partem, cui adhibetur, viat, pilos tamen celeriter & sine dolore perdit, & loca læuia glabraq; reddit, nullo remanente pilorum vestigio. Ut ad votum applicetur, debet in tenuissimum pollinem læuigari, & cum portione media calcis viuæ in aqua dilui. Hanc mixturam Turcicæ mulieres paulo ante balnei, aut hypocausti ingressum partibus obscœnis & axillis adhibent, quas depilare & perpetuo glabras manere desiderant. Est autem rusma scorix ferri multum simile, sed *Rusma quid.* leuius, nigrius, & quidpiam exustum referens, ut ex Bellonii observationibus *cap. 33. lib. 3.* narratur.

C A P. XX.

De vesicatorijs.

AB effectu, quem præstat paruulum quoddam medicamentum externum, vesicas scilicet excitando, vesicatorium nominatur. Est autem paulo vehementius phœnigmo, seu sinapismo, qui tantum superficiem cutis rubrificat, & imbecillius pyrotico, quod eam ipsam adurit. Admotum enim cuti, epidermidem attollendo pustulam excitat, qua rupta, serum effluit; vel paucum, si in corpore sicciore, ac parte superna adhibetur; vel multum, si in humidior, ut in hydropico, ac in parte decliui, ut in tibia. Rupta enim cute, aliquando fluctuantis in abdomine & cruribus aquæ portio delabatur,

Vesicatorium quomodo à sinapismo & pyrotico differat.

& per vlcusculum, tanquam fonticulum perenniter effluit, sed vlcus sæpe dyscupuloticum relinquit.

*Vesicatoriorū
utilitas.*

Prodest vero ad odontalgiam, pone aurem dentis dolentis vesicatorium ad mouere, vt aliquando ad pedium, in gonagra, podagraq; , sed pituitosis magis, quam biliosis conferre creditur. Vidi tamen herpetem vesicatorio admoto perfecte sanatum, qui nullis alijs præfidijs cesserat. Marcellus laudat *cap. 19. lib. de re med.* ad lichenem, & alios affectus cutis sanandos, si vulnere ex morfu ferarum inflicto, & bubonibus malignis applicetur vesicatorium, ex alto virus euocat, & faciliorem ac tutiorem curationem efficit. Rustici parare solent ex sola radice ranunculi intrita & admota; Pharmacopœi ex cantharidibus pulueratis, pauco aceto & fermento mixtis: Optimum est, quod ex earum puluere, pauco gummi elemi excepto, conficitur. Sic quoque recte fit.

*Vesicatorium
rusticorum.*

Aliud.

℞. euphorbij ℥ ss. piperis gr. vj. cantharidum preparatarum ℥ ss. fiat omnium puluis, qui excipiatur pauco fermento veteri & aceto, fiat massa mollis, de qua exigua portio extendatur super panno sericeo, & fiat vesicatorium.

C A B. XXI.

De pyroticis, seu cauterijs.

*Pyroticum cur
dictum.*

RE C T E scribitur ab Hippocrate, *aphor. ult. lib. 7.* *quacumq; non sanant medicamenta, ea ferrum sanat: qua ferrum non sanat, ea sanat ignis: qua ignis non sanat, ea incurabilia putanda.* Sæpe enim morbi cuiusdam feritas tam sæua est, vt nullo sit medicamento locus, sed vel pars secanda, vel vrenda, vel vtroque modo curanda. Vritur sæpe ferro candente, sed cum hocce remedium etiam fortissimorum terreat animos, Medicorum sedulitas illius tanquam vicarium adinuenit, quod ab agendi vi & effectu, pyroticum nominatur. Ignis enim efficaciam præstat, quando ipsius admotione, caro viua demoritur, mortua absumitur, & pars sana perforatur, vt morbida excretionem suscipiat; morbida aperitur, vt proprium excrementum eructet. Sic abscessus cauterio diuiditur, vt pus extra profiliat, sic rumpitur vomica, sic pertunduntur bubones, vt suum quodq; virus euomat.

Ad

Ad humoris rheumatici resolutionem, vel diuersionem, in diuersis partibus corporis adhibetur pyroticum, modo in capite, modo in brachio vtroque, modo in tibia alterutra. Admouetur quoque ad curationem enterocetes super ea peritonei productione ampliore, quæ spermaticæ venæ feruntur ad testes, vt caro noua in locum deperditæ succenturietur, quæ viam intestino descendenti intercipiat, & sic in loco proprio, intestinum labi solitum contineatur.

Cauterium ad herniam.

Hac curandi methodo multi circulatores incautos euiant, dum vasa seminalia simul cum productione pyrotico identidem repetito adurunt.

Desumitur autem pyroticorum omnis materia ex adurētibus, seu causticis, quæ scilicet quartum caloris gradum superant, veluti est: calx viua, arsenicum, sublimatum, tartarum, auripigmentum, vitriolum, nitrum, & lixiuium forte, vt quod paratur ex cineribus famentorum.

Pyroticorum materia.

Est vero multiplex pyrotica conficiendi modus, quique enim sua, suoque modo parata seruat, quæ omnium præstantissima profitetur. Noui barbitonsorem omnium maxime ignarum, qui sublimatum tantum admouebat, paucolunguento Ægyptiaco subactum, omniumque pyroticorum securissimum mordicus contendebat.

Conficiendi modus.

Marianus in sua Chirurgia, plurimi facit cauterium quoddam ex Ioan. Vigonio surreptum, quod sic describitur.

℞. lixiuij ℥vj. saponis, vitrioli Romani an. ʒj. bulliant omnia simul in vase aneo ad aquæ consumptionem. Quod in fundo remanebit, colligatur, atque ex eo fiant cauteria diuersæ magnitudinis pro arbitrio.

Cardanus ex solo sapone & calce mixtis, tritis, & ad vnguenti consistentiam subactis, cauteria sua conficiebat; Nunc vero parantur ad ignem, & formam nanciscuntur solidiorem, & magis idoneam. Vt hoc modo.

℞. calcis viuæ ℥j. salis nitri ʒj. infunde per diem integrum in ℥. iiij. lixiuij ex cineribus vasorum vinariorum, vel herbarum calfacientium parati: Subinde baculo tota mixtura agitetur, postridie coletur, ter, quaterque, dum aqua clara euaserit, quæ aneo vase excepta coqnatur ad ignem luculentum.

tum, ad aqua consumptionem, non tamen ad perfectam lentoris exsiccationem. Tum ex ea massa fiant cauteria multa, multiplicisq; magnitudinis, quæ in vase vitreo, oris angusti diligenter operculato ad futuros vsus asseruentur.

Sic adhuc recte ad hunc conficiuntur modum.

℞. cineru sarmentorum ℔ iij. salis gemmei ℥ iij. calcis viva ℔ j. ℞. infunde per horas quatuor, aut quinque, in ℔ xv. aqua pluuia, omnia simul, ac saepe agitando: tum bulliant parum; Atque cum tota plane mixtura refrigerit, sexies, aut septies per linteum satis crassum coletur. Colatura limpidissima excipiatur area pelui, tam diuque concoquatur, donec in ipsius fundo relinquantur petrea quædam materia, ex qua pyrotica varia magnitudinis formentur.

Inter Parei farragines cauterium quoddam inuenitur, ridiculo nomine, sericeum, dictum, cuius vanam pollicitationem cum effectus improbet, eius descriptionem subdicebo.

C A P. X X I I.

De scuto.

VENTRICULI intemperiei frigidae, ac imbecillitati multa medentur tam assumpta, quam admota. Assumuntur blanda purgantia & eustomachica, vt pilula ex aloe, & rheo, aromaticum rosatum, & pulueres digestiui, vulgo, dicti.

Admouentur calefacientia & roborantia, vt litus, fottus, de quibus supra, & scutum, de quo nunc agendum.

Scutum cur sic dictum, & cui parti accom-

modatum.

Eius differ-

entia.

Sic autem vocatur medicamentum quoddam ventriculo peculiare, quod scuti formam habet, illiusq; calorem suscitatur, robur adauget, & coctionem iuuat admotum.

Concinnatur interdum ex emplastro quodam stomachico, super aluta extenso & admoto, & aliquando ea parte, qua proxime carnem contingit, raro syndone inuoluto.

Sæpius tamen fit ex arida materia, quæ ventriculo confert roborando, crassiuscule trita, bombace excepta, & duplici linteo ad scuti formam confuta.

Materiam illam copiosissimam nobis suggerit calefacientium & roborantium vberissima seges, inter quæ ea potius seligenda, quæ speciali dote ventriculum respiciunt, vt nux moschata, macis, caryophilli, calamus aromaticus.

maticus, schœnanthum, rosæ, menta, absynthium, & alia multa, quæ suauis odore spiritum recreant, & amico calore iuuant concoctionem. Sic autem parari potest scutum viribus ad dictos vsus efficacissimum.

℞. cyperi, ligni aloes, calami aromatici an. ʒj. schœnanti, Scutum robo-
cinamomi, caryophyll. nucis moschate an. ʒ℥. macis ʒj. rosa- rans & cale-
rum rubearum, maiorana, absynthij, menta an. ʒij. salvia ʒj. faciens.
fiat omnium puluis, qui cotone moschato exceptus & interfu-
tus geminis linteis, in scuti formam concinnetur.

Minori sumptu confici poterit, quod sic describitur.

℞. galanga, ireos, piperis, an. ʒj. baccarum lauri, cumini Aliud.
an. ʒ℥. absynthij utriusque, menta, salvia & rorismarini an.
ʒ℥. fiat omnium puluis, excipiatur carpto gossipio, & fiat
scutum regioni ventriculi ad mouendum.

C A P. X X I I I.

De cucufa, & semicucufa.

CV M cerebrum sit velut magna glandula Hippocra-
ti lib. de glandul. & caput sit pituitæ sedes ac locus: in-
stare enim cucurbitulæ trahit, magna congeries humoris
frigidi in toto capite solet asseruari, qui nisi medicamentis
idoneis vacuetur, aut perennis illius generatio impedia-
tur, ad membra subiecta, puta fauces, pulmones, thora-
cem, & reliquas partes inferiores delabatur. Multi ta-
men adeo medicamenta vacuantia auersantur, aut tan-
ta cerebri frigiditate laborant, vt etiam repurgati, sæpe
de capitis grauitate, ac catarrho conquerantur, maxime
si crepusculo sese commiserint, aut subdiu caput paucu-
lo tempore nudarint.

Post igitur vniuersalem purgationem, ad robur ca- *Cucufa capiti*
pitis, ad frigidam eius intemperiem, ad dolores inde *sunt peculia-*
genitos, ad destillationem sistendam, ex gossipio pul- *res.*
ueribus cephalicis consperso, & duplici linteo interfu-
to, cucufa capiti apta ac conueniens, instar pileoli for-
matur.

Omnis porro materia puluerum, ex quibus infarci- *Earum mat-*
patur cucufæ, non ex stirpibus siccis tantum pendet, sed *ria.*
ex mineralibus & animalibus quædam sæpe mutuamur,
quæ multum adferunt, vt suauitatis, sic vtilitatis.

Sua.

Suavis & utilis est puluis ad cucufas, capiti roborando aptandas, qui sic paratur.

Puluis ad cucufas.

℞. caryophyll. cinam. calami aromatici, schœnanthi, ireos an. ʒ j. baccarum lauri ʒ ij. styracis, benioin an. ʒ ss. macis ʒ j. maiorana, rorismarini an. ʒ ij. moschi ʒ ss. fiat omnium puluis, qui excipiatur bombace ad cucufam.

Quibus non licet propter rei familiaris angustiam, cucufas sic paratas gestare, minore sumptu conficiuntur, hoc modo.

Alius.

℞. betonica, melissa, salvia, stœchados utriusque, rorismarini an. m. ss. ligni lauri. ʒ iij. cumini ʒ j. fiat omnis puluis ad cucufam concinnandam.

Is quoque puluis ad eisdem vsus tuto ac feliciter capillis inspergitur.

In summa, vna est & eadem cucufæ & scuti parandi ratio; sed illius forma, capiti adaptatur, huius stomacho; utriusque facultas parti, cui destinatur, iuuandæ accommodanda; stomachica, stomacho; Cephalica, capiti, cui astringentia quandoque miscemus, dum catarrhos sistere consilium est.

Et ut cucufa totum cranium inuoluit, sic semicucufa tantum dimidium; vel certe puluis medicamentosus vni tantum parti, quæ scilicet male habet, adhibeatur, & cum bombace interbastetur, ut loquitur vulgus, ad semicucufam.

C A P. X X I V.

De sacculis.

CV M minutula semina, ac etiam paulo maiora, magna ex parte integra & sicca, ex vsu sint Medico, vixque per se sola partibus corporis possint adhiberi, ante illorum vsum sacculo includuntur, vel magno, vel paruo, pro partis, cui adhibentur, conditione. Ad auris tinnitum, non nisi paruus admodum vsurpatur; Ad colicum dolorem & Tympanitem, magnus, ut qui sæpe totum abdomen operiat. Eius magnitudo, qui regioni cordis admonetur, proportionem quadam illi respondere debet, ut nec multo maior, aut minor concinnetur: cuiusmodi sunt, qui ex cardiacis & alexiteriis pulueribus parantur, & tem-

& tempore pestilenti super cordis regione, ad illius & facultatum tutelam, gestantur.

Sunt autem vel sicci, vel humidi; Sicci alio nomine à *Fomenta sicca.* veteribus, fomenta sicca vocantur, apud quos idem est usus sacculorum & fotuum. Admouentur multis corporis partibus, capiti, cordi, ventriculo, iecori, lieni & vtero, sub eadem forma, quadrata nempe, quæ tamen oblonga esse debet, instar linguæ bubulæ, dum lieni; vt scutiformis, dum ventriculo adhibetur.

Vt autem equabilis sit materiæ per omnes sacculi partes dispensatio, is transuersim filo acu traiecto, consueendus est. Qui cordi applicatur, fere sericeus est; qui reliquis partibus, lineus, aut cannabinus, sed rara filorum serie contextus.

Ad refrigeratos artus, ad flatus dissipandos, ad humores euocandos & absorbendos, sacculi non nisi calentes adhibentur, veluti sunt, qui ex seminibus frixis, & vino aut aceto irrigatis fiunt, vt ad colicum dolorem, & Tympanitem hoc modo.

℞. milij lb. ss. baccarum lauri contusarum ℥ iij. sem. fœniculi, anethi, cumini, an. ℥ j. salis communis ℥ ij. ocymi, maiorana an. m. ss. torrefiant omnia simul in sartagine, & calidiora recondantur in sacculo, qui affectæ parti inducatur, quique refrigerescens denuo calefiat & admoueatur; vel duo simul parentur, vt vicissim adhibeantur. *Sacculus ad Tympanitem & colicum dolorem.*

Ad cordis affectus eximia est virtutis sacculus hoc modo paratus.

℞. radicum angelicæ, iræos, enulæ campanæ, cyperi, gentianæ, tormentillæ an. ℥ j. trochiscorum de caphura, benioin, styracis calamitæ an. ℥ ij. aliptæ moschatæ, ligni aloes santali citri. an. ℥ ss. macis, caryophyllorum, schœnanthi an. ℥ j. granorum kermes, corticis citri sicca an. ℥ ij. fiat omnium puluis crassiusculus, qui exceptus sacculo sericeo regioni cordis adhibeatur. *Alius ad affectus cordis.*

Vix probantur sacculi sicci ad pleuritidem, etiam liquoris cuiusdam vapore madidi, præstiterit foris humidos applicare, de quibus supra.

Ad capitis & stomachi affectus, cucuræ, frontalia, & scutum imperantur, cum tamen lethargum, apoplexiam, Carum, aut sopitos sensus excitare consilium est, sacculi magis conuenient sic descripti.

℞. cy-

Sacculus ad ℞. *cyperus, galanga, caryophyllorum, radic. angelica, bac-*
cethargum, a- carum lauri, cumini an. ʒ ij. *salvia, maiorana, betonica, ste-*
poplexiā, &c. chados utriusq, lauendula an. m. j. fiat omnium pulvis crassi-
 usculus, excipiatu duobus sacculis interbastatis ad caluaria
 frictionem. Sic enim magis conducit duos habere saccu-
 los, maxime cum calidos admouere proponim⁹, vt dum
 vnus adhibetur, alter paulatim calefiat, & vicissim alter
 alteri succedat adhibendus.

C A P. X X V.

De dentifriciis.

DENTES permultis vitiis obnoxij sunt: eos enim
 nigredo deturpat, caries absumit, laxitas tremulos
 facit, dolor anxie laceffit. Nigredini præscribuntur den-
 tificia, laxitati astringentia, cariei detergentia roboran-
 tiaque, dolori mille remedia. Quisque enim expertum
 ad Odontalgiam se habere secretum profitetur. Sed acci-
 dit sæpe, vt quod semel profuit, postea irritum esse, & in-
 terdum obesse comperiatur.

Historia.

Ægrius autem ferunt multe mulieres, dentium nigre-
 dinem, quam dolorem, qui licet à plebecula, tanquam
 momenti nullius affectio despiciatur, filio tamen Metro-
 dori maxillæ marcor superuenit, exciderunt dentes mo-
 lares & ipsa maxilla. Hippoc. lib. 5. §. 7. epid.

Porro dentibus extergendis & dealbandis dentificia à
 Medicis præscribuntur, eaque forma multiplici, vt pul-
 ueris, opiatae, linimenti, sed vsitatiora forma pulueris
 dantur, vt:

*Pulvis dentes
dealbans.*

℞. ossis sapia ʒ ij. coralli albi, crystalli an. ʒ j. cornu cer-
 ui, lentisci an. ʒ ij. fiat omnium pulvis, quo fricentur den-
 tes.

Parem habet vim dentibus dealbandis dentificium,
 hoc modo descriptum.

*Varia denti-
friciorum for-
mula.*

℞. scobis eboris, pumicis, cornu cerui an. ʒ j. coralli ʒ ij.
 margaritarum ʒ j. caryophyllorum, cinnamomi, rosarum, re-
 ris marini an. ʒ j. fiat omnium pulvis pro dentifricio.

Forma opiatae dentifricium sic imperari potest.

*Dentifriciū in
forma opiata.*

℞. dentium equorum vstorum, aluminis, coralli albi an.
 ʒ j. ossis sapia, pumicis an. ʒ j. salis vsti ʒ ij. macis caryophyl-
 lorum ʒ

lſum, lentisci an. 3 ſ. fiat omnium puluis, & cum melle roſato, fiat opiata, qua mane fricentur dentes, & poſtea vino abluantur diluto.

Quibus magis arridebit dentifricium forma linimenti, ſic parabitur.

℞. putaminum ouorum uſtorum, cornu cerui, cryſtalli an. Aliud in forma linimenti. 3j. ſantalſ citrini, lentisci an. 3 ſ. radicia ireos ʒj. moſchi ma ʒ ſ. fiat omnium puluis tenuiſſimus, & cum ſyrupi roſarum ſiccarum quantitate ſufficienti fiat dentifricium liquidiuſculum, quo mane dentes circumliniantur.

Sunt, qui forma trochiſcorum parant, quibus exſiccatis & induratis dentes ſæpe fricando detergant, expolunt, & candidiores reddunt.

C A P. X X V I.

De odoramentis.

NON abs re ſcripſit Hippocrates *initio lib. de medico.* in Medico præter cætera, cultum artificialem in veſtitu & odoramentis ſuauiſſimis requiri, quibus tanto ſolet æger delectari, quanto his offendi, quæ vel ingrata ſunt, vel nimis fragrantia. Ea ſiquidem auerſantur multi, quod caput vel repleant, vel moleſte feriant, & cephalalgiam inferant: Contra vero ſuauiſſimi halitus ex rebus odoratis prodeunt, vterum, ventriculum, cor, & cerebrum multum recreant. Cuius rei rationem reddens Galenus *cap. 6. libr. 1. de ſymptom. cauſ.* & proportionem conſtituens odoratus ad guſtum, ſic *libris ſimplicium [cap. 21. libr. 4. de ſimplic. medic. facultat.]* loquitur: *Quemadmodum ſapores grati & familiares, ijdem quoque & dulces ſunt; ingrati, nec dulces, nec familiares: Sic odores familiares ſpiritui animali, ijdem quoque grati & ſuaues ſunt. Qui vero non familiares, non ſuaues ſunt, & male olentes.* Atqui vt dulcia temperata ſunt Galeno *[cap. 10. libr. ſimpl. libr. 1. de cauſ. plant.]* ſic odorata ſuauium modum habent calorem, vt placet Scaligero.

Quæ cum ita ſint, odores ſuaues grati erunt cerebro & partibus principibus. Quædam tamen odorata tertium caloris gradum attingunt, vt cinnamomum, caryophilli, calamus aromaticus, verum his non vtimur, niſi

Sapores dulces grati.

Odores qui grati.

*Male olentia
ingrata & fa-
cultatibus no-
xia.*

nisi parua quantitate, aut his admixtis, quæ calorem illum contemperant; Odorata namque magna quantitate naribus obiecta, grauem odorem & cerebro noxium spirare solent, quæ minima quantitate recreant, quod vnitus odor, & grauis temperetur aere ambiente, aut rerum aliarum permixtione. At male olentia quantumuis aere temperentur, non solum qualitate sua, sed etiam substantia cerebro, & partibus neruosis aduersantur ex Galeno [cap. 10. lib. de instrum. odorat.] Quod confirmat Aristoteles, dum cap. 24. lib. 8. de hist. animal. scribit, mulieres ad odorem lucernæ extinctæ abortire.

Cum igitur suavis rerum odoratarum halitus sit consocialis spiritibus, illorumque familiare pabulum, Medicus non modo captabit gloriam apud vulgus, si fuerit vnguentatus, sed etiam ipse aliis odoramenta præscribet, ad spirituum robur & custodiam sanitatis.

Ea vero vel forma pulueris, vel vnguenti, vel pomi, vel trochiscorum describuntur. Forma pulueris diapasma, vel odoramentum sic fiet suauissimum.

*Puluis odora-
tus.*

℞. calami aromatici ʒ iij. creos florentia ʒ ij. styracis calamita, benioin an. ʒ j. rosarum ʒ ij. caryophyllorum ʒ ss. moschi, ambræ an. ʒ ss. fi. omnium puluis, accurate seruandus, ne vis eius exhalet.

*Puluis Cy-
prius.*

A recentioribus celebratur puluis quidam, Cyprius vulgo dictus, vt & violeteus, cuius cum variæ descriptiones dentur, quisque puluerem odore suauissimo fragrantem, Cyprium, vel violeteum nominat.

Vnguenti forma facile parabitur odoramentum, si puluis supra descriptus excipiat paucis oleo liquidambar & cera, vt consistentiam acquirat idoneam. Vel sic:

*Odoratum
vnguentum.*

℞. santali citrini, calami aromatici, schœnanthi, cinamomi an. ʒ j. styracis calamita, benioin, macis an. ʒ ss. cera ʒ iij. ol. moschelini q. suff. fiat vnguentum. Vel hoc modo:

Aliud.

℞. macis, cinamomi an. ʒ ss. benioin ʒ ij. Zibethi, moschi, ambræ an. ʒ ss. caphuræ gr. v. cum oleo amygdalino. fi. litus.

Fit quoque ex aromatis selectis odorata massa, ex qua vel pomum, vel trochisci formantur, quorum suauitas magni fit. vt:

Odorata mas-

℞. corticis citri sicci, cinamomi, ladani an. ʒ j. styracis cala-

calamita 3 ij. macis, caryophyllorum, ligni aloes, ireos an. 3 lb. caphura 3 j. moschi, Zibethi, ambræ an. 3 lb. cum mucagine gummi tragacanthi in aqua rosarum extracta, fiat massa, ex qua fiat pomum, vel orbiculi, aut pastilli cuiusvis figuræ.

C A P. X X V I I.

De suffitu, & auiculis Cypriis.

SVAVES quidem odores, spiritus omnes exhilarant; sed multa suum non nisi vi ignis halitum communicant; Proinde prunis ignitis incenduntur, aut ita certe calefiunt, ut quoquo versum odorem spargant.

Sic sua Thymiamata primi DEI cultores parabant; sic suos suffitus Medici ad sanitatem; sic suos Aulici ad voluptatem conficiunt. Non tamen in prunas semper materia suffituum iniicitur, sed cocula quadam, sic Pompeio dicta, ænea, vel argentea, quam vulgus Cassoletam nominat, excipitur, simul cum aqua rosarum, vel arantiorum, in eaque, dum feruet tota mixtura, suppositis in eius media parte carbonibus accensis, vapore suavi totam ædiculam implet.

Cocula.

Cassoleta.

Est igitur suffitus vel humidus, vel ficcus, & uterque vel voluptatis, vel sanitatis. Humidus paratu facilis est, & familiaris mulierum splendide viventium; quæ dum ægrotant, vel saltem his diebus, quibus medicamenta purgantia sumunt, ex cortice arantiorum, citriorum, caryophyllorum, cinamomo & aqua rosarum simul mixtis, & ignita Cassoleta receptis, cubiculum suffiunt.

Suffituum differentia.

Siccus à Pharmacopœis Medicorum consilio frequentius paratur, non modo ad voluptatem, sed etiam ad utilitatem.

Voluptatis suffitus dari solet his, qui deliciis & cultui corporis indulgentes, res paternas effuse diripiunt.

Qui sanitatis est, his præscribitur, quibus spiritus reficiendi sunt, roborandum cerebrum, cor exhilarandum, & à malignitate extrinsecus adueniente vindicandum.

Suffitus ad sanitatem.

Confert etiam pulmonibus infarctis à crassa pituita liberandis, non tamen omnibus affectionibus circa tho-

R

racem

Suffitus quibus affectibus conueniunt.

Lues Indica suffitu non nunquam curatur.

Puluis pro suffitu cerebri corroborens & exsiccans.

Alius ad sistendum humorem delabentem ad pulmones.

Ad corroborationem cordis.

Auicula. Cyprea.

racem consistentibus idoneus est: Sanguinem enim spurcentibus aduersatur, inquit Aetius cap. 144. *et. serm. 3.* cum per eorum, quæ suffiuntur, vasa rursus aperiantur, neque his adhuc, qui siccum morbum circa thoracem habent; Verum Asthmaticis, Orthopnoicis, & quibus thorax copia crudorum humorum infestatur, prodest, vt etiam lue venerea laborantibus, si ex medicamentis idoneis, quæ istius morbi virus, per frequentem saluationem abiciunt, vt decet, paretur, atque corpore prius per vniuersalia remedia vacuato, vsurpetur. Fere autem forma pulueris crassiusculi, suffimigium datur, vt ad roborandum & siccandum cerebrum, hoc modo:

℞. styracis calamitæ, benioin an. ʒj. ḡ. gummi ianiperi, thuris an. ʒj. caryophyllorū, cinamomi an. ʒij. foliorum lauri, saluie, roris marini, maioranæ, an. ʒḡ. fiat omnium puluis crassiusculus, cuius portio prunis candentibus inspergatur, vt odoratum fumum expiret æger.

Ad sistendum humorem, qui è cerebro ad pulmonem delabitur, ad hunc modum parabitur suffitus.

℞. nucum cupressi, balaustiorum, ladanī an. ʒj. rosarum ʒij. baccarum myrthi, mastiches, an. ʒj. ḡ. fiat puluis pro suffimigio.

Cordi roborando & refarciendis spiritibus, suffitio confert ad hunc confecta modum.

℞. calami aromatici, xylcalois, schœnanti, cinamomi, an. ʒj. styracis calamitæ, benioin an. ʒj. ḡ. macis, caryophyllorum an. ʒḡ. rosarum, maioranæ an. ʒij. alipta moschata ʒij. fiat omnium puluis ad suffitum.

Ex iisdem pulueribus cum carbone salicis, & liquore quodam idoneo aliquando cōficitur massa, ex qua fiunt pastilli, vel tedæ, vel auiculæ, vulgo Cypreæ dictæ, quæ citra flammam, ignem facile admittunt, & suauem fumum exhalant. Sic rite possunt fieri.

℞. benioin ʒj. styracis calamitæ ʒij. ladanī ʒḡ. alipta moschata ʒij. caryophyllorum, schœnanti, an. ʒij. ligni aloes ʒj. carbonis salicis ʒij. terantur omnia: puluis excipiatur gummi tragacantho aqua rosarum soluto, fiat velut pasta, ex qua formentur vel auicula, vel clauī, aut orbiculi, cuiuslibet figura.

Ad ciendos menses vult Hippocrates lib. de nat. mulieb.

ut mulieres singulis quibusque diebus bis suffiantur, in fundibuli fistula, per quam fumus deducitur penitissime in sinum pudoris intromissa. Eligenda vero, quæ primo, aut ad summum secundo gradu calefaciunt; dein ad vehementiora transeundum, ea tamen cautione seruata, ut non valde acris usurpentur, ne caput grauetur, & uteri cervix exulceretur, ut iussit Hippocrates, *libr. de super-foetis.*

Fiunt vero suffimenta, ut vasa diducantur, & proxime uterus accurrat ad orificium, sicque sanguis extra facile prorumpat. Sed cum mensium cunctatio à duritie & siccitate uteri proficiscitur, materia suffitus aliquo liquore excipienda est, quo possit uterus humescere, ut cera & oleo simplici, vel odorato, aut terebinthina, vel ladano, vel gummi tragacantho, ut fiant pastilli, qui usus tempore in carbonem ignitos iniiciantur, vel potius in cineres calidos, ut voluit Aristoteles in *problematis*, ut:

℞. radic. cyclaminis, asari, myrrha, bdellij, ireos, an. 3 j. Syrac. calamita 3 iij. nigella Romana 3 ij. cinnam. omi, caryo- phyll. an. 3 j. sebina, maiorana, calamintha, dictamni an. ʒij. gallia moschat. 3 j. fiat omnium puluis pro suffitu muliebrium; vel excipiatur terebinthina Veneta, & fiant pastilli ad eundem usum.

Ulcerebus quoque dyssepuloticis, quibus frustra tentata fuerunt alia remedia, & indicæ sui suffimenta sæpe feliciter usurpantur, maxime vero quæ ex cinnabari fiunt, cui, ut hydrargyro, cuius est multum particeps, mira virtus inest, & alexiteria, ad venerei morbi virus, per saluationem excludendum. Illius namque fumus, toto exceptus corpore, per spiramenta cutis sese transfert in corpus internum, & humorem attenuando, impellendo ac dissolviendo, tandem ad os deducit, & frequenti sputatione foras excludit. Sicque non modo ulcera, quæ pharyngem & internas oris partes occupant, perfecte delet, sed & dolores sedat & materiam, quæ tubercula & pustulas committebat, optime sanat. Sic autem parari debet ad huius mali curam suffitus.

℞. benioin, & turis libani an. 3 ij. baccarum lauri, calami aromatici an. 3 j. cinnabaris 3 x. fiat omnium puluis, qui excipiatur styrace liquida pro suffumigio. vel sic:

R 2

℞ gra-

Suffitus con-
fert mensibus
mouendis.

Suffitus men-
ses prouocant.

Suffimenta ad
luem vene-
ream.

℞. granorum iuniperi, thuris, mastiches, ladani an. ʒj. ʒ. cinnabaris ʒj. ʒ. terantur omnia, & ad vsum seruentur pro suffimento. hoc quoque modo recte parabitur.

℞. styracis calamita, benioin, caryophyllorum, thuris masculi, ladani an. ʒj. myrrha ʒij. gallia moschata ʒij. mastiches ʒj. cinnabaris ʒj ʒ. terantur omnia, & excipiantur terebinthina, ut coeant in massam, ex qua fiant pastilli pro suffimigio.

Eiusmodi autem suffitus non nisi summa prudentia sunt adhibendi, ne strangulationem, aut neruorum resolutionem, aut tremorem adferant. Cinnabaris enim, ut & hydrargyrus, cum vix naturę legibus coerceantur, non nisi à peritis & expertis Medicis debet exhiberi.

Historia.

Vidi quendam pedisequam regis à muliercula suffitum, qui ob recurrentium neruorum resolutionem, duos menses ante obitum, à maligno fumi halitu concitatum, *au d'au d'* seu loquendi impotens misere periit.

Alios obseruaui ab Empiricis & ignaris cinnabari indebite parata, tractataque suffitos paralyticos euasisse, nec arte vlla post ad sanitatem redire potuisse.

Nolo plures historias eorum, qui à circulatoribus suffiti, sæuis doloribus cruciati, ac tandem victi interierunt, enarrare. Si quis enim misellus lue venerea infectus, vel guaiaci decocto, vel hydrargyrato litu, vel cinnabaris suffitu tandem conualuit, idē eandem opem, quam ipse sensit, in aliis vult experiri. vnde multi sartores, fabri, & etiam baiuli his remediis Lutetiæ nunc istius morbi curam audacter pollicentur, & infeliciter suscipiunt.

Sic videor omnes remediorum formulas, tum in hoc, cum in tertio libro descripsisse. Si quę alio nomine ab antiquis designantur, sub illis continentur, vel iam eorum tanquam inutilium exoleuit vsus, quod si quis nauseabundus has lucubrationes fastidiat, ac malo animo fame nostrę insultet, det illi Deus meliorem; atque malenolus cum sit & omnibus displiceat, illi forsan displicere, non

nefas. Sequitur nunc, ut beneuolo artis Pharmaceuticę studioso Officinam extruamus.

FINIS LIBRI QVINTI.

IOAN.

IOANNIS

RENODÆI

MED. PARIS.

DE MATERIA ME-

DICA, COMPOSITIONIBVS

IN PHARMACOPOLIO PARANDIS

ET SERVANDIS NECESSARIA,

LIBRI TRES.

LIBER PRIMVS.

De plantis.

PRÆFATIO.

NIVERSI compendium homo, vl-
uentium perfectissimus, diuinum a-
nimal, & corporum omnium μετεϊό-
της nature lege, sequissimis ac innume-
ris morbis, ἀπὸ τῶν ἐνέοντων, καὶ ἀπὸ τῶν ἐ-
ξωθεν lacessitur; Ex principiis enim

μετεϊόσμε

generationis humanæ connascitur infausta quædam la-
bes, ex qua morborum seges immensa sobolescit; nam
seminalis hæreditas non ex omni parte beata, sed iniuriis
permultis, quæ ad interitum necessario fatalē iter parant, *Moriendi ne-*
obnoxia. Ex qualitatibus siquidem oppositarum, quibus *cessitas.*
constat corpus, dissidio, ex perenni, ac triplici ipsius efflu-
vio, excrementorum prouentu, prauo rerum nō natura-
lium usu, animi pathematis, humidi primigenii iactura,
& caloris extinctione natiui, qui virtutis est finitæ, atque

Materia.

Fiunt ergo cataplasmata ex radicibus, foliis, cauliculis ad putrilaginem coctis, farinis, pinguedinibus, & oleis. Stirpes siccae, si expetantur, in puluerem reducuntur tenuissimum; si virides coquuntur, dum contabescant, pmsuntur, cribro traiciuntur; traiectis adduntur mucagines, pinguia, aut oleagina, & aliquando farinae, atque denuo coquuntur, dum pultis crassitiem acquirant.

Ad doloris sedationem, & duritiei mollitionem hoc cataplasma laudatur.

**Cataplasma,
anodynum, &
malacticum.**

℞. radicum liliorum & althae an. ℥ ij. maluarum, parietariae, violarum an. m. ij. coquantur omnia ad putrilaginem, pistentur, cribro transmittantur: Cribatura adde farina lini ℥ ij. olei lilior. ℥ iij. fiat cataplasma.

Valde quoque emollit, & dolorem quemuis mitigat, quod paratur ex seminis lini farina in hydrelæo, ad iustam consistentiam cocta.

Platus dissipans.

Ad serosos humores eliciendos, poros cutis aperiendos, & flatuum dissipationem, valet cataplasma hoc modo confectum.

℞. radicis bryoniae lb. j. radic. ebul. & cyclaminis an. ℥ iij. mercurialis m. ij. coquantur ad putrilaginem in aqua cum quarta parte vini albi, terantur, & cribro cernantur. Cretis adde pulueris baccarum lauri ℥ ss. puluer. sem. fœniculi, cumini & florum chamameli an. ℥ ij. farina lupinorum & fœnugraci an. ℥ j. olei Irini q. s. fiat cataplasma.

Syncomistum.

Cataplasma ex pane cibario syncomistum vocant, ad omnia, si Oribasio credimus, utile est: Omnibus enim prope modum, inquit, inflammationibus conuenit, cum aqua & oleo rosaceo paratum. Ad multa quoque utile est, quod ex fermento & oleo conficitur. Duritiem enim maturat, contusiones sanat, humores delitescetes ad cutim attrahit, digerit, resoluit.

Formulae cataplasmatum variae apud authores sparsim leguntur, quas hic recensere, ut operosum, sic non satis utile, cum pauciorum exempla sufficiant.

De catapasmatis, empasmatibus, & diapasmatis.

CATAPASMATATA proprie dicuntur pulueres odorati, ex pluribus compositi, qui ad fragrantiam & suauitatem, vestibus insperguntur. Pulueres quoque sic dici possunt, qui partibus corporis, ut stomacho, post litum, ad illius robur adhibentur; quemadmodum & qui ex pluribus aromatis ad condimenta parantur, nec non ad vsus alios, veluti sunt pulueres sarcotici ad carnem vlcenibus generandam. Cathartici, ad hyperfarcosim absumendam, epulotici ad cicatricem inducendam. *Paul. cap. 13. lib. 7.* Sed quia eiusmodi pulueres iam supra attigimus, de his ne verbum quidem effluxisset, nisi cataplasmatibus & catapasmatis peronomasia eo nos rede-
Catapasma
quid.

Similis vocum affinitas de empasmatibus & diapasmatis aliquid enuntiare, & differentiam, quæ inter utrumque & cataplasma datur, aperire, nobis occasionem obtulit: *Empasmata sunt*, inquit Oribasius *cap. 31. lib. 10. quæ ut* Empasma
quid. *immoderati sudores, aut alia per halitum digesto cohibeatur, aut cutis extremitas scarificetur; aut pruritu tentetur, adhibentur. Diapasmata, quæ ad suauem odorem cuti aut toti cor-* Diapasma
quid. *pori conciliandum, forma quacunque, aut pulueris, aut unguenti, aut litæ accommodata sunt.* Cataplasmata sunt, quæ ad modum superiore capite descriptum, & ad vsus dictos conficiuntur.

Empasmata autem inseruiunt, vel profusioni sudorum sistendæ, qui immoderate fluunt, nec critici sunt, & vires exoluunt naturæ, vel hydropicis, ischiadicis, & orthopnoicis. Quæ sudorum eruptionem compescunt, parantur ex gypso, myrtho sicca læuigata, malicorio, rhoe Syriaco, sorbis siccis, tritis, galla, acacia, & similibus astringentibus. Quæ hydropicos, ischiade laborantes, & recta solum ceruice spirantes iuuant, fiunt ex arena, fece vini vsta, nitro, sale, sulphure, sinapi, nasturtio, pipere, pyrethro, & similibus acerbis, ex quibus dropaces & sinapismi, quorum eadem est cum empasmatibus agendi ratio, parantur.

De sinapismis, seu phœnigmis.

SINAPISMVS species cataplasmatidis quædam esse dicitur: vtriusque enim consistentia similis est, sed vires multum diuersæ, quod in sinapismo fere sint vniufmodi, & perpetuo calefacientes: In cataplasmate multiplicis qualitatidis, quæ efficit, vt ad calefaciendum, refrigerandum, emolliendum, laxandum, & alios affectus supra dictos præscribatur. In acutis autem morbis raro, imo nunquam adhibetur sinapismus, nec in tabidis & colliquatis, inquit Oribasius *cap. 13. lib. 10.* sed in lethargicis, in catoche, in perfriktione, quæ ægre calefiat, atque in stupidis & segnioribus naturis, vt sensus partis hebes excitetur, facultas affulgeat, calor excitetur, humor discutiat.

Sinapismi conficiendi modus.

Conficiendi sinapismi modus ex Oribasio & Aëtio *cap. 181. tetr. 1. serm. 3.* est huiusmodi: *Caricas in aqua tepida pridie macerare oportet, postridie vehementer expressas contundere, dein acerrimum sinapi per se terere, caricarum cremorem inter terendum paulatim affundendo, quo facilius teri possit, non tamen fiat aquosum. Tum in massas leues redigito, alteram ex caricis, ex sinapi alteram. Et cum vehementem sinapismum volueris, duas sinapi partes uni caricarum addito; si mediocrem, vtriusque partes æquas; si imbecillam, tertiam tantum sinapi partem duabus caricarum.*

Si ex aceto paratur sinapismus, inefficacior est ac imbecillior, quia sinapi virtutem discutit acetum.

Linteo autem excipi debet sinapismus, vt parti adhibeatur, quam sæpe intueri oportet, vtrum ex illius admotione satis ruboris contraxerit; alii enim citius, alii serius eius sensum percipiunt. Propterea certum temporis spatium, quo in parte manere debet, definiri non potest. Quod si longo temporis spatio sinapismus cuiquam parti admotus non agat, nec cutis colorem immutet, spongiis aqua calida imbutis fouenda est, vt facilius intro facultas illius queat subire. Vt enim sinapismus ad cutim excrementa possit euocare, hanc si non vlcerare, saltem rubrificare debet; vnde & phœnigmus, hoc est, rubrificans medicamentum solet appellari.

Phœnigmus.

Post

Post sufficientem sinapismi vsum, in balneum ducendus est æger, à quo pars rosaceo illinenda.

C A P. XVIII.

De dropace & picatione.

DR O P A X topicum quoddam medicamentum est, *Dropax quid.*
interdum emplastri modo durum, interdum vt malagma molle, prout postulat vsus. Est vero dropax alius *Differentia.*
simplex, qui tantum pice & oleo modico paratur, vocaturq; *πίπιωσις*, id est, plicatio, alius compositus, qui scilicet præter oleum & picem multa calefacientia recipit, vt piper, pyrethrum, bitumen, sulphur viuum, salem, cinerem sarmentorum.

Conuenit autem maxime diuturnis morbis, inquit *Quibus modo*
Actius cap. 180. tetr. 1. serm. 3. & omnino ante & post sinapismum adhibetur: Ante, vt corpus ad sinapismum præparet: Post, vt reliquæ affectionis excindantur. Simplex sic & fit, & adhibetur. *conueniat.*

Pix arida cum modico oleo liquatur, deinde calida adhuc Picatio quocuti illinitur, & prærasis locis agglutinatur, & priusquam modo fiat. perfecte frigescat, auellitur. Ea rursus ad ignem calfacta agglutinatur: & similiter, priusquam frigescat, auellitur: atq; hoc sæpe repetitur.

Vtilis est assidue vomentibus, coeliacis affectionibus, *Picatio quibus affectibus*
cruditatibus, & partibus alimentum non sentientibus. *conueniat.*

Compositior dropax fit ex calefacientibus enumeratis, cum videlicet partem quandam perfrigeratam ad *Dropax magis*
pristini caloris bonitatem reducere oportet, & cum ex *compositus.*
siccandi est opus, inquit Oribasius *cap. 30. lib. 1.* additur sal, sulphur viuum, cinis sarmentorum: Si aperire, euphorbium & lymnestis, quæ alio nomine adarce vocatur. Singula autem hæc trita pici liquefactæ insperguntur.

Oportet autem dropacem calidum adhibere, crassitudinem habentem pro ratione virium ægri, pilis ante, vt dictum est, abrasis, in locis, quibus adhibetur.

Porro dropax confertim auulsus, spiritum remissum *Dropacis effectus.*
firmat, ad superficiem reuocat, & priorum operum *et.*
commonefacit, *Act. loco dicto.*

Nonnunquam & adhibetur psyllothri vice, ad euellendos pilos capitis achoribus obsessi. Malignum enim, foetidum ac contagiosum istud capitis vlcus, quod mulierculæ tineam, Arabes asaphati, vocant, non nisi euulsis, aut sæpius abrafis capillis perfecte sanari potest.

C A P. XIX.

De psyllothis.

*Psyllothrum
quid.*

PSYLOTHRUM ad cosmetica medicamenta, quæ scilicet corporis cultui & ornatui inferuiunt, refertur, nec vnguenti aut emplastri, aut alicuius specialis formæ genus est, sed depilatorium medicamen, quod forma qualibet adhibitum, hispidam partem, pilos ac lanuginem perdendo, glabram reddit. Omne autem psyllothrum proprie sumptum, cum erodentem & vstoriam habeat facultatem, non modo pilos attenuat, sed auellit, & ad tempus partem omnino denudat. Propterea non nisi magna cautione ac prudentia adhibendum est. Si enim cuti diutius immoretur, præsertim quod vstorium est, cutem ulcerat, pustulas excitat, & instar pyrotici adurit, vel vt escharoticum erodit. [*cap. 7. lib. 4. de loc. affect.*] Ex his, quæ partes glabras tuto faciunt, vtile est, inquit Oribasius *cap. 13. lib. 10.* lixiuium stillatiuum, itemq; arsenicum, sandaracha, & calx viua. Aliquid autem eorum, quæ vehementer exulcerant, alicui imbecilliori miscendum est, cuiusmodi est psyllothrum sic à Paulo Ægineta descriptum, *cap. 52. lib. 3.*

*Psyllothrum
Pauli.*

℞. asellorum domesticorum ℥ ij. sandaracæ ℥ ss. calcis viuæ ℥ j. aceti veteris, lixiuij ficulnei an. ℥ ss. coquito in olla ad consistentiam linimenti.

Aselli domestici.

Notandum vero, domesticos asellos animalcula esse, quæ sub vasis aquariis stabulantur, & in globulos se conuolunt, à Græcis ὄροι, à Latinis vulgo millepedæ, à Gal-
lis Cloportes nominantur.

Vt pili cadant, nec denuo renascantur, Rondeletius hoc imperat psyllothrum.

*Psyllothrum
Rondeletij.*

℞. auripigmenti, ouorum formicarum, gummi Arabici an. ℥ ss. gummi hedera ℥ ij. cum sanguine vespertilionis, vel succo

succo hyoscyami, fiat linimentum ex arte; cuius portio adhibeatur loco nudando, abradis prius capillis.

Ob insignem, quam habet, vim ad perdendos pilos, vitis alba, seu bryonia, ab Oribasio & Actio psyllothrum nominatur.

Efficacissimum est, & quod ad hunc modum paratur:

℞. calcis viua ℥ ij. auripigmenti ℥ ss. lixiuij fortis q. s. coquantur, donec immissa pluma depiletur, & fiat linimentum, quo partes pilosae inungantur, & per hora quadrantem sinatur, dein tergentur, tum locus aqua calida lauetur.

Aliud:

In Turcarum dominio minerale quoddam Rusma illis dictum inuenitur, quod agendi præstantia omnibus psyllothis iure debet anteponi; licet enim admodum sit temperatum, nec partem, cui adhibetur, vrat, pilos tamen celeriter & sine dolore perdit, & loca læuia glabraq; reddit, nullo remanente pilorum vestigio. Vt ad votum applicetur, debet in tenuissimum pollinem læuigari, & cum portione media calcis viuæ in aqua dilui. Hanc mixturam Turcicæ mulieres paulo ante balnei, aut hypocausti ingressum partibus obscœnis & axillis adhibent, quas depilare & perpetuo glabras manere desiderant. Est autem rusma scorix ferri multum simile, sed leuius, nigrius, & quidpiam exustum referens, vt ex Bellonii obseruationibus *cap. 33. lib. 3.* narratur.

Rusma Turcarum.

Rusma quid.

C A P. XX.

De vesicatorijs.

AB effectu, quem præstat paruulum quoddam medicamentum externum, vesicas scilicet excitando, vesicatorium nominatur. Est autem paulo vehementius phœnigmo, seu sinapismo, qui tantum superficiem cutis rubrificat, & imbecillius pyrotico, quod eam ipsam adurit. Admotum enim cuti, epidermidem attollendo pustulam excitat, qua rupta, serum effluit; vel paucum, si in corpore sicciore, ac parte superna adhibetur; vel multum, si in humidior, vt in hydropico, ac in parte decliui, vt in tibia. Rupta enim cute, aliquando fluctuantis in abdomine & cruribus aquæ portio delabatur,

Vesicatorium quomodo à sinapismo & pyrotico differat.

& per vlcusculum, tanquam fonticulum perenniter effluit, sed vlcus sæpe dyssepuloticum relinquit.

*Vesicatoriorum
utilitas.*

Prodest vero ad odontalgiam, pone aurem dentis dolentis vesicatorium admovere, ut aliquando ad pedium, in gonagra, podagraq; sed pituitosis magis, quam biliosis conferre creditur. Vidi tamen herpetem vesicatorio admoto perfecte sanatum, qui nullis aliis præfidiis cessabat. Marcellus laudat *cap. 19. lib. de re med.* ad lichenem, & alios affectus cutis sanandos, si vulnere ex morfu ferarum inflicto, & bubonibus malignis applicetur vesicatorium, ex alto virus euocat, & faciliorem ac tutiorem curationem efficit. Rustici parare solent ex sola radice ranunculi intrita & admota; Pharmacopœi ex cantharidibus pulueratis, pauco aceto & fermento mixtis: Optimum est, quod ex earum puluere, pauco gummi elemi excepto, conficitur. Sic quoque recte fit.

*Vesicatorium
rusticorum.*

Aliud.

℞. euphorbij ℥ ss. piperis gr. vj. cantharidum preparatarum ℥ ss. fiat omnium pulvis, qui excipiatur pauco fermento veteri & aceto, fiat massa mollis, de qua exigua portio extendatur super panno sericeo, & fiat vesicatorium.

C A B. XXI.

De pyroticis, seu cauterijs.

RE C T E scribitur ab Hippocrate, *aphor. ult. lib. 7.* *quacumq; non sanant medicamenta, ea ferrum sanat: qua ferrum non sanat, ea sanat ignis: qua ignis non sanat, ea incurabilia putanda.* Sæpe enim morbi cuiusdam feritas tam sæua est, ut nullo sit medicamento locus, sed vel pars secanda, vel vrenda, vel utroque modo curanda. Vritur sæpe ferro candente, sed cum hocce remedium etiam fortissimorum terreat animos, Medicorum sedulitas illius tanquam vicarium adinuenit, quod ab agendi vi & effectu, pyroticum nominatur. Ignis enim efficaciam præstat, quando ipsius admotione, caro viua demoritur, mortua absumitur, & pars sana perforatur, ut morbida excretionem suscipiat; morbida aperitur, ut proprium excrementum eructet. Sic abscessus cauterio diuiditur, ut pus extra profiliat, sic rumpitur vomica, sic pertunduntur bubones, ut suum quodq; virus euomat.

*Pyroticum cur
dictum.*

Ad

Ad humoris rheumatici resolutionem, vel diuersionem, in diuersis partibus corporis adhibetur pyroticum, modo in capite, modo in brachio vtroque, modo in tibia alterutra. Admouetur quoque ad curationem enterocæles super ea peritonei productione ampliore, quæ spermaticæ venæ feruntur ad testes, vt caro noua in locum deperditæ succenturietur, quæ viam intestino descendenti intercipiat, & sic in loco proprio, intestinum labi solitum contineatur.

*Cauterium
ad herniam.*

Hac curandi methodo multi circulatores incautos euiuant, dum vasa seminalia simul cum productione pyrotico identidem repetito adurunt.

Desumitur autem pyroticorum omnis materia ex adurētibus, seu causticis, quæ scilicet quartum caloris gradum superant, veluti est: calx viua, arsenicum, sublimatum, tartarum, auripigmentum, vitriolum, nitrum, & lixiuium forte, vt quod paratur ex cineribus fæmentorum.

*Pyroticorum
materia.*

Est vero multiplex pyrotica conficiendi modus, quique enim sua, suoque modo parata seruat, quæ omnium præstantissima profitetur. Noui barbitonforem omnium maxime ignarum, qui sublimatum tantum admouebat, paucolunguento Ægyptiaco subactum, omniumque pyroticorum securissimum mordicus contendebat.

*Conficiendi
modus.*

Marianus in sua Chirurgia, plurimi facit cauterium quoddam ex Ioan. Vigonio surreptum, quod sic describitur.

℞. lixiuij ℥vj. saponis, vitrioli Romani an. ʒj. bulliant omnia simul in vase aneo ad aquæ consumptionem. Quod in fundo remanebit, colligatur, atque ex eo fiant cauteria diuersa magnitudinis pro arbitrio.

Cardanus ex solo sapone & calce mixtis, tritis, & ad vnguenti consistentiam subactis, cauteria sua conficiebat; Nunc vero parantur ad ignem, & formam nanciscuntur solidiorem, & magis idoneam. Vt hoc modo.

℞. calcis viuæ ℥j. salis nitri ʒj. infunde per diem integrum in ℥. iiij. lixiuij ex cineribus vasorum vinariorum, vel herbarum calfacientium parati: Subinde baculo tota mixtura agitetur, postridie coletur, ter, quaterque, dum aqua clara euaserit, quæ aneo vase excepta coquatur ad ignem luculentum,

tum, ad aqua consumptionem, non tamen ad perfectam lentoris exsiccationem. Tum ex ea massa fiant cauteria multa, multiplicisq; magnitudinis, quæ in vase vitreo, oris angustî diligenter operculato ad futuros vsus asseruentur.

Sic adhuc recte ad hunc conficiuntur modum.

℞. cineru sarmentorum ℔ iij. salis gemmei ℥ iij. calcis viua ℔ j. ℞. infunde per horas quatuor, aut quinque, in ℔ xv. aqua pluuiæ, omnia simul, ac sæpe agitando: tum bulliant parum; Atque cum tota plane mixtura refrixerit, sexies, aut septies per linteum satis crassum coletur. Colatura limpidissima excipiatur area pelui, tam diuque concoquatur, donec in ipsius fundo relinquatur petrea quadam materia, ex qua pyrotica varia magnitudinis formentur.

Inter Parei farragines cauterium quoddam inuenitur, ridiculo nomine, sericeum, dictum, cuius vanam pollicitationem cum effectus improbet, eius descriptionem subdicebo.

C A P. X X I I.

De scuto.

VENTRICULI intemperiei frigida, ac imbecillitati multa medentur tam assumpta, quam admota. Assumuntur blanda purgantia & eustomachica, vt pilulæ ex aloe, & rheo, aromaticum rosatum, & pulueres digestiui, vulgo, dicti.

Admouentur calefacientia & roborantia, vt litus, fottus, de quibus supra, & scutum, de quo nunc agendum.

Scutum cur sic dictum, & cui parti accommodatum. Eius differentia.

Sic autem vocatur medicamentum quoddam ventriculo peculiare, quod scuti formam habet, illiusq; calorem suscitatur, robur adauget, & coctionem iuuat admotum.

Concinnatur interdum ex emplastro quodam stomachico, super aluta extenso & admoto, & aliquando ea parte, qua proxime carnem cõtingit, raro syndone inuoluto.

Sæpius tamen fit ex arida materia, quæ ventriculo confert roborando, crassiuscule trita, bombace excepta, & duplici linteo ad scuti formam confuta.

Materiam illam copiosissimam nobis suggerit calefacientium & roborantium vberissima seges, inter quæ ea potius seligenda, quæ speciali dote ventriculum respiciunt, vt nux moschata, macis, caryophilli, calamus aromaticus.

maticus, schoenanthum, rosæ, menta, absynthium, & alia multa, quæ suauis odore spiritum recreant, & amico calore iuuant concoctionem. Sic autem parari potest scutum viribus ad dictos vsus efficacissimum.

℞. cyperi, ligni aloes, calami aromatici an. ʒj. schoenanti, Scutum robo-
cinamomi, caryophyll. nucis moschate an. ʒ ss. macis ʒj. rosa- rans & calo-
rum rubearum, maiorana, absynthij, menta an. ʒij. saluia ʒj. faciens.
fiat omnium puluis, qui cotone moschato exceptus & intersu-
tus geminis linteis, in scuti formam concinnetur.

Minori sumptu confici poterit, quod sic describitur.

℞. galanga, ireos, piperis, an. ʒj. baccarum lauri, cumini Aliud.
an ʒ ss. absynthij utriusque, menta, saluia & rorismarini an.
m. ss. fiat omnium puluis, excipiatur carpto gossipio, & fiat
scutum regioni ventriculi ad mouendum.

C A P. X X I I I.

De cucufa, & semicucufa.

C V M cerebrum sit velut magna glandula Hippocra-
ti lib. de glandul. & caput sit pituitæ sedes ac locus: in-
stare enim cucurbitulæ trahit, magna congeries humoris
frigidi in toto capite solet asseruari, qui nisi medicamentis
idoneis vacuetur, aut perennis illius generatio impedia-
tur, ad membra subiecta, puta fauces, pulmones, thora-
cem, & reliquas partes inferiores delabitur. Multi ta-
men adeo medicamenta vacuantia auersantur, aut tan-
ta cerebri frigiditate laborant, vt etiam repurgati, sæpe
de capitis grauitate, ac catarrho conquerantur, maxime
si crepusculo sese commiserint, aut subdiu caput paucu-
lo tempore nudarint.

Post igitur vniuersalem purgationem, ad robur ca- *Cucufa capiti*
pitis, ad frigidam eius intemperiem, ad dolores inde *sunt peculia-*
genitos, ad destillationem sistendam, ex gossipio pul- *res.*
ueribus cephalicis consperso, & duplici linteo intersu-
to, cucufa capiti apta ac conueniens, instar pileoli for-
matur.

Omnis porro materia puluerum, ex quibus infarci- *Earum mate-*
untur cucufæ, non ex stirpibus siccis tantum pendet, sed *ria,*
ex mineralibus & animalibus quædam sæpe mutuamur,
quæ multum adferunt, vt suauitatis, sic utilitatis.

Sua.

Suavis & utilis est puluis ad cucufas, capiti roborando aptandas, qui sic paratur.

Puluis ad cucufas.

℞. caryophyll. cinam. calami aromatici, schœnanthi, ireos an. ʒ j. baccarum lauri ʒ ij. styracis, benioin an. ʒ ss. macis ʒ j. maiorana, rorismarini an. ʒ ij. moschi ʒ ss. fiat omnium puluis, qui excipiatur bombace ad cucufam.

Quibus non licet propter rei familiaris angustiam, cucufas sic paratas gestare, minore sumptu conficientur, hoc modo.

Alius.

℞. betonica, melissa, salvia, stœchados utriusque, rorismarini an. m. ss. ligni lauri. ʒ iij. cumini ʒ j. fiat omnis puluis ad cucufam concinnandam.

Is quoque puluis ad eisdem vsus tuto ac feliciter capillis inspergitur.

In summa, vna est & eadem cucufæ & scuti parandi ratio; sed illius forma, capiti adaptatur, huius stomacho; utriusque facultas parti, cui destinatur, iuuandæ accommodanda; stomachica, stomacho; Cephalica, capiti, cui astringentia quandoque miscemus, dum catarrhos sistere consilium est.

Et vt cucufa totum cranium inuoluit, sic semicucufa tantum dimidium; vel certe puluis medicamentosus vni tantum parti, quæ scilicet male habet, adhibeatur, & cum bombace interbastetur, vt loquitur vulgus, ad semicucufam.

C A P. X X I V.

De sacculis.

CV M minutula semina, ac etiam paulo maiora, magna ex parte integra & sicca, ex vsu sint Medico, vixque per se sola partibus corporis possint adhiberi, ante illorum vsum sacculo includuntur, vel magno, vel paruo, pro partis, cui adhibentur, conditione. Ad auris tinnitum, non nisi paruus admodum vsurpatur; Ad colicum dolorem & Tympanitem, magnus, vt qui sæpe totum abdomen operiat. Eius magnitudo, qui regioni cordis admouetur, proportionem quadam illi respondere debet, vt nec multo maior, aut minor concinnetur: cuiusmodi sunt, qui ex cardiacis & alexiteriis pulueribus parantur, & tem-

& tempore pestilenti super cordis regione, ad illius & facultatum tutelam, gestantur.

Sunt autem vel sicci, vel humidi; Sicci alio nomine à *Fomenta sicca.* veteribus, fomenta sicca vocantur, apud quos idem est vsus sacculorum & fotuum. Admouentur multis corporis partibus, capiti, cordi, ventriculo, iecori, lieni & vtero, sub eadem forma, quadrata nempe, quæ tamen oblonga esse debet, instar linguæ bubulæ, dum lieni; vt scutiformis, dum ventriculo adhibetur.

Vt autem equabilis sit materiæ per omnes sacculi partes dispensatio, is transfuersim filo acu traiecto, consueendus est. Qui cordi applicatur, fere sericeus est; qui reliquis partibus, lineus, aut cannabinus, sed rara filorum serie contextus.

Ad refrigeratos artus, ad flatus dissipandos, ad humores euocandos & absorbendos, sacculi non nisi calentes adhibentur, veluti sunt, qui ex seminibus frixis, & vino aut aceto irrigatis fiunt, vt ad colicum dolorem, & Tympanitem hoc modo.

℞. milij lb ss. baccarum lauri contusarum ℥ iij. sem. foeniculi, anethi, cumini, an. ℥ j. salis communis ℥ ij. ocymi, maiorana an. m. ss. torresiant omnia simul in sartagine, & calidiora recondantur in sacculo, qui affectæ parti inducatur, quique refrigescēs denuo calefiat & admoueatur; vel duo simul parentur, vt vicissim adhibeantur. *Sacculus ad Tympanitem & colicum dolorem.*

Ad cordis affectus eximia est virtutis sacculus hoc modo paratus.

℞. radicum angelica, ireos, enula campana, cyperi, gentiana, tormentilla an. ℥ j. trochiscorum de caphura, benioin, styracis calamita an. ℥ ij. alypta moschata, ligni aloes santalici citri. an. ℥ ss. macis, caryophyllorum, schœnanthi an. ℥ j. granorum kermes, corticis citri sicca an. ℥ ij. fiat omnium puluis crassiusculus, qui exceptus sacculo sericeo regioni cordis adhibeatur. *Alius ad affectus cordis.*

Vix probantur sacculi sicci ad pleuritidem, etiam liquoris cuiusdam vapore madidi, præstiterit foris humidos applicare, de quibus supra.

Ad capitis & stomachi affectus, cucufæ, frontalia, & scutum imperantur, cum tamen lethargum, apoplexiam, Carum, aut sopitos sensus excitare consilium est, sacculi magis conuenient sic descripti.

℞. cy-

Sacculus ad ℞. *cyperi, galanga, caryophyllorum, radic. angelicae, bac-*
aethargum, a- carum lauri, cumini an. ʒ ij. *salvia, maiorana, betonica, ste-*
poplexia, &c. chados utriusq, lauendula an. m. j. fiat omnium puluis crassi-
 usculus, excipiatur duobus sacculis interbastatis ad calnaria
 frictionem. Sic enim magis conducit duos habere saccu-
 los, maxime cum calidos admouere proponim⁹, vt dum
 vnus adhibetur, alter paulatim calefiat, & vicissim alter
 alteri succedat adhibendus.

C A P. X X V.

De dentifriciis.

DENTES permultis vitiis obnoxij sunt: eos enim
 nigredo deturpat, caries absumit, laxitas tremulos
 facit, dolor anxie laceffit. Nigredini præscribuntur den-
 tificia, laxitati astringentia, cariei detergentia roboran-
 tiaque, dolori mille remedia. Quisque enim expertum
 ad Odontalgiam se habere secretum profitetur. Sed acci-
 dit sæpe, vt quod semel profuit, postea irritum esse, & in-
 terdum obesse comperiat.

Historia.

Ægrius autem ferunt multe mulieres, dentium nigre-
 dinem, quam dolorem, qui licet à plebecula, tanquam
 momenti nullius affectio despiciatur, filio tamen Metro-
 dori maxillæ marcor superuenit, exciderunt dentes mo-
 lares & ipsa maxilla. Hippoc. lib. 5. §. 7. epid.

Porro dentibus extergendis & dealbandis dentificia à
 Medicis præscribuntur, eaque forma multiplici, vt pul-
 ueris, opiatae, linimenti, sed vsitatiora forma pulueris
 dantur, vt:

*Puluis dentes
dealbans.*

℞. ossis sapia ʒ ij. coralli albi, crystalli an. ʒ j. cornu cer-
 ui, lentisci an. ʒ ij. fiat omnium puluis, quo fricentur den-
 tes.

Parem habet vim dentibus dealbandis dentificium,
 hoc modo descriptum.

*Varia denti-
friciorum for-
mula.*

℞. scobis eboris, pumicis, cornu cerui an. ʒ j. coralli ʒ ij.
 margaritarum ʒ j. caryophyllorum, cinnamomi, rosarum, ro-
 rismarini an. ʒ j. fiat omnium puluis pro dentifricio.

Forma opiatae dentifricium sic imperari potest.

*Dentifriciū in
forma opiata.*

℞. dentium equorum vstorum, aluminis, coralli albi an.
 ʒ j. ossis sapia, pumicis an. ʒ j. salis vsti ʒ ij. macis caryophyl-
 lorum,

Utrum, lentisci an. 3 lb. fiat omnium puluis, & cum melle rosato, fiat opiata, qua mane fricentur dentes, & postea vino abluantur diluto.

Quibus magis arridebit dentifricium forma linimenti, sic parabitur.

℞. putaminum ouorum vstorum, cornu cerui, crystalli an. Aliud in forma 3j. santali citrini, lentisci an. 3 lb. radicia ireos ʒj. moschi ma linimenta ʒ lb. fiat omnium puluis tenuissimus, & cum syrupi rosarum siccarum quantitate sufficienti fiat dentifricium liquidiusculum, quo mane dentes circumliniantur.

Sunt, qui forma trochiscorum parant, quibus exsiccatis & induratis dentes sæpe fricando detergant, expolunt, & candidiores reddunt.

C A P. X X V I.

De odoramentis.

NON abs re scripsit Hippocrates initio lib. de medico. in Medico præter cætera, cultum artificialem in vestitu & odoramentis suauibus requiri, quibus tanto solet æger delectari, quanto his offendi, quæ vel ingrata sunt, vel nimis fragrantia. Ea siquidem auersantur multi, quod caput vel repleant, vel moleste feriant, & cephalalgiam inferant: Contra vero suauissimi halitus ex rebus odoratis prodeunt, vterum, ventriculum, cor, & cerebrum multum recreant. Cuius rei rationem reddens Galenus cap. 6. libr. 1. de symptom. caus. & proportionem constituens odoratus ad gustum, sic libris simplicium [cap. 21. libr. 4. de simplic. medic. facultat.] loquitur: *Quemadmodum saporis grati & familiares, iidem quoque & dulces sunt; ingrati, nec dulces, nec familiares: Sic odores familiares spiritui animali, iidem quoque grati & suaues sunt.* Qui vero non familiares, non suaues sunt, & male olentes. Atqui vt dulcia temperata sunt Galeno [cap. 10. lib. simpl. lib. 1. de caus. plant.] sic odorata suauium moderatum habent calorem, vt placet Scaligero.

Quæ cum ita sint, odores suaues grati erunt cerebro & partibus principibus. Quædam tamen odorata tertium caloris gradum attingunt, vt cinnamomum, caryophilli, calamus aromaticus, verum his non vtimur, nisi

*Male olentia
ingrata & fa-
cultatibus no-
xia.*

nisi parua quantitate, aut his admixtis, quæ calorem illum contemperant; Odorata namque magna quantitate naribus obiecta, grauem odorem & cerebro noxium spirare solent, quæ minima quantitate recreant, quod vnitus odor, & grauis temperetur aere ambiente, aut rerum aliarum permixtione. At male olentia quantumuis aere temperentur, non solum qualitate sua, sed etiam substantia cerebro, & partibus neruosis aduersantur ex Galeno [*cap. 10. lib. de instru. odorat.*] Quod confirmat Aristoteles, dum *cap. 24. lib. 8. de hist. animal.* scribit, mulieres ad odorem lucernæ extinctæ abortire.

Cum igitur suauis rerum odoratarum halitus sit consocialis spiritibus, illorumque familiare pabulum, Medicus non modo captabit gloriam apud vulgus, si fuerit vnguentatus, sed etiam ipse aliis odoramenta præscribet, ad spirituum robur & custodiam sanitatis.

Ea vero vel forma pulueris, vel vnguenti, vel pomi, vel trochiscorum describuntur. Forma pulueris diapasma, vel odoramentum sic fiet suauissimum.

*Puluis odora-
tus.*

℞. calami aromatici ʒ iij. ireos florentia ʒ ij. styracis calamita, benioin an. ʒ j. rosarum ʒ ij. caryophyllorum ʒ ss. moschi, ambræ an. ʒ ss. si. omnium puluis, accurate seruandus, ne vis eius exhalet.

*Puluis Cy-
prius.*

A recentioribus celebratur puluis quidam, Cyprius vulgo dictus, vt & violeteus, cuius cum variæ descriptiones dentur, quisque puluerem odore suauissimo fragrantem, Cyprium, vel violeteum nominat.

Vnguenti forma facile parabitur odoramentum, si puluis supra descriptus excipiatur pauco oleo liquidambar & cera, vt consistentiam acquirat idoneam. Vel sic:

*Odoratum
unguentum.*

℞. santali citrini, calami aromatici, schœnanthi, cinamomi an. ʒ j. styracis calamita, benioin, macis an. ʒ ss. cera ʒ iij. ol. moschelini q. suff. fiat unguentum. Vel hoc modo:

Aliud.

℞. macis, cinamomi an. ʒ ss. benioin ʒ ij. Zibethi, moschi, ambræ an. ʒ ss. caphura gr. v. cum oleo amygdalino. fi. litus.

Fit quoque ex aromatis selectis odorata massa, ex qua vel pomum, vel trochisci formantur, quorum suauitas magni fit. vt:

*Odorata mas-
sa.*

℞. corticis citri sicci, cinamomi, ladani an. ʒ j. styracis cala-

calamita 3 ij. macis, caryophyllorum, ligni aloes, treos an. 3 lb. caphura 3 j. moschi, Zibethi, ambra an. 3 lb. cum mucagine gummi tragacanthi in aqua rosarum extracta, fiat massa, ex qua fiat pomum, vel orbiculi, aut pastilli cuiusvis figuræ.

C A P. X X V I I.

De suffitu, & auiculis Cypriis.

SVAVES quidem odores, spiritus omnes exhilarant; sed multa suum non nisi vi ignis halitum communicant; Proinde prunis ignitis incenduntur, aut ita certe calefiunt, ut quoquo versum odorem spargant.

Sic sua Thymiamata primi DEI cultores parabant; sic suos suffitus Medici ad sanitatem; sic suos Aulici ad voluptatem conficiunt. Non tamen in prunas semper materia suffituum iniicitur, sed cocula quadam, sic Pompeio dicta, ænea, vel argentea, quam vulgus Cassoletam nominat, excipitur, simul cum aqua rosarum, vel arantiorum, in eaque, dum feruet tota mixtura, suppositis in eius media parte carbonibus accensis, vapore suavi totam ædiculam implet.

Est igitur suffitus vel humidus, vel siccus, & uterque vel voluptatis, vel sanitatis. Humidus paratu facilis est, & familiaris mulierum splendide viventium, quæ dum ægrotant, vel saltem his diebus, quibus medicamenta purgantia sumunt, ex cortice arantiorum, citriorum, caryophyllorum, cinamomo & aqua rosarum simul mixtis, & ignita Cassoleta receptis, cubiculum suffiunt.

Siccus à Pharmacopœis Medicorum consilio frequentius paratur, non modo ad voluptatem, sed etiam ad utilitatem.

Voluptatis suffitus dari solet his, qui deliciis & cultui corporis indulgentes, res paternas effuse diripiunt.

Qui sanitatis est, his præscribitur, quibus spiritus reficiendi sunt, roborandum cerebrum, cor exhilarandum, & à malignitate extrinsecus adveniente vindicandum.

Confert etiam pulmonibus infarctu à crassa pituita liberandis, non tamen omnibus affectionibus circa tho-

R

racem

Suffitus quibus affectibus conueniant.

Lues Indica suffitu non nunquam curatur.

Puluis pro suffitu cerebri corroborans & exsiccans.

Alius ad sistendum humorem delabentem ad pulmones.

Ad corroboracionem cordis.

Auicula. Cyprea.

racem consistentibus idoneus est: Sanguinem enim spiritibus aduersatur, inquit Aetius *cap. 144. et. serm. 3.* cum per eorum, quæ suffiuntur, vasa rursus aperiantur, neque his adhuc, qui siccum morbum circa thoracem habent; Verum Asthmaticis, Orthopnoicis, & quibus thorax copia crudorum humorum infestatur, prodest, ut etiam lue venerea laborantibus, si ex medicamentis idoneis, quæ istius morbi virus, per frequentem saluationem abiiciunt, ut decet, paretur, atque corpore prius per vniuersalia remedia vacuato, vsurpetur. Fere autem forma pulueris crassiusculi, suffimigium datur, ut ad roborandum & siccandum cerebrum, hoc modo:

℞. styracis calamitæ, benioin an. ʒj. ḡ. gummi iuniperi, thuris an. ʒj. caryophyllorū, cinamomi an. ʒij. foliorum lauri, salvia, rorismarini, maiorana, an. ʒḡ. fiat omnium puluis crassiusculus, cuius portio prunis candentibus inspergatur, ut odoratum fumum expiret aeger.

Ad sistendum humorem, qui è cerebro ad pulmonem delabitur, ad hunc modum parabitur suffitus.

℞. nucum cupressi, balaustiorum, ladanī an. ʒj. rosarum ʒij. baccarum myrthi, mastiches, an. ʒj. ḡ. fiat puluis pro suffimigio.

Cordi roborando & resarciendis spiritibus, suffitio confert ad hunc confecta modum.

℞. calami aromatici, xylcalois, schœnanti, cinamomi, an. ʒj. styracis calamitæ, benioin an. ʒj ḡ. macis, caryophyllorum an. ʒḡ. rosarum, maiorana an. ʒij. alipta moschata ʒij. fiat omnium puluis ad suffitum.

Ex iisdem pulueribus cum carbone salicis, & liquore quodam idoneo aliquando conficitur massa, ex qua fiunt pastilli, vel tedæ, vel auiculæ, vulgo Cypreæ dictæ, quæ citra flammam, ignem facile admittunt, & suauem fumum exhalant. Sic rite possunt fieri.

℞. benioin ʒj. styracis calamitæ ʒij. ladanī ʒḡ. alipta moschata ʒij. caryophyllorum, schœnanthi, an. ʒij. ligni aloes ʒj. carbonis salicis ʒij. terantur omnia: puluis excipiatur gummi tragacantho aqua rosarum soluto, fiat velut pasta, ex qua formentur vel auicula, vel clauī, aut orbiculi, cuiuslibet figura.

Ad ciendos menses vult Hippocrates *lib. de nat. mulieb.*

ut mulieres singulis quibusque diebus bis suffiantur, in fundibuli fistula, per quam fumus deducitur penitissime in finem pudoris intromissa. Eligenda vero, quæ primo, aut ad summum secundo gradu calefaciunt; dein ad vehementiora transeundum, ea tamen cautione seruata, ut non valde acris vsurpentur, ne caput grauetur, & uteri ceruix exulceretur, ut iussit Hippocrates, *libr. de super-foetat.*

Fiunt vero suffimenta, ut vasa diducantur, & proxime uterus accurrat ad orificium, sicque sanguis extra facile prorumpat. Sed cum mensium cunctatio à duritie & siccitate uteri proficiscitur, materia suffitus aliquo liquore excipienda est, quo possit uterus humescere, ut cera & oleo simplici, vel odorato, aut terebinthina, vel ladano, vel gummi tragacantho, ut fiant pastilli, qui vsus tempore in carbonem ignitos iniiciantur, vel potius in cineres calidos, ut voluit Aristoteles in *problematis*, ut:

*℞. radic. cyclaminis, asari, myrrha, bdellij, ireos, an. 3 j. Suffitus mens-
styrac. calamitæ 3 iij. nigella Romana 3 ij. cinnam. omni, caryo- ses prouocans.
phill. an. 3 j. sabina, maiorana, calamintha, dictamni an. 3 ij.
gallia moschat. 3 j. fiat omnium puluis pro suffitu muliebrium;
vel excipiatur terebinthina Veneta, & fiant pastilli ad eun-
dem usum.*

Ulceribus quoque dyssepuloticis, quibus frustra tentata fuerunt alia remedia, & indicæ sui suffimenta sæpe feliciter vsurpantur, maxime vero quæ ex cinnabari fiunt, cui, ut hydrargyro, cuius est multum particeps, mira virtus inest, & alexiteria, ad veneri morbi virus, per saluationem excludendum. Illius namque fumus, toto exceptus corpore, per spiramenta cutis sese transfert in corpus internum, & humorem attenuando, impellendo ac dissolviendo, tandem ad os deducit, & frequenti sputatione foras excludit. Sicque non modo ulcera, quæ pharyngem & internas oris partes occupant, perfecte delet, sed & dolores sedat & materiam, quæ tubercula & pustulas committebat, optime sanat. Sic autem parari debet ad huius mali curam suffitus.

*℞. benioin, huius libani an. 3 ij. baccarum lauri, calami aromatici an. 3 j. cinnabaris 3 x. fiat omnium puluis, qui exci- Suffimenta ad
piatur styrace liquida pro suffumigio. vel sic: luem vene-
ream.*

R 2

℞ gra-

℞. granorum iuniperi, thuris, mastiches, ladani an. ʒj. ℞. cinnabaris ʒj. ℞. terantur omnia, & ad usum seruentur pro suffimento. hoc quoque modo recte parabitur.

℞. styracis calamita, benioin, caryophyllorum, thuris masculi, ladani an. ʒj. myrrha ʒij. gallia moschata ʒij. mastiches ʒj. cinnabaris ʒj ℞. terantur omnia, & excipiantur terebinthina, ut coeant in massam, ex qua fiant pastilli pro suffimigio.

Eiusmodi autem suffitus non nisi summa prudentia sunt adhibendi, ne strangulationem, aut neruorum resolutionem, aut tremorem adferant. Cinnabaris enim, ut & hydrargyrus, cum vix naturę legibus coercentur, non nisi à peritis & expertis Medicis debet exhiberi.

Historia.

Vidi quendam pedisequam regis à muliercula suffitum, qui ob recurrentium neruorum resolutionem, duos menses ante obitum, à maligno fumi halitu concitatum, *auand* seu loquendi impotens misere periit.

Alios obseruaui ab Empiricis & ignaris cinnabari indebite parata, tractataque suffitos paralyticos euasisse, nec arte vlla post ad sanitatem redire potuisse.

Nolo plures historias eorum, qui à circulatoribus suffiti, sæuis doloribus cruciati, ac tandem victi interierunt, enarrare. Si quis enim misellus lue venerea infectus, vel guaiaci decocto, vel hydrargyrato litu, vel cinnabaris suffitu tandem conualuit, idē eandem opem, quam ipse sensit, in aliis vult experiri. vnde multi factores, fabri, & etiam baiuli his remediis Lutetiæ nunc istius morbi curam audacter pollicentur, & infeliciter suscipiunt.

Sic videor omnes remediorum formulas, tum in hoc, cum in tertio libro descripsisse. Si quę aliō nomine ab antiquis designantur, sub illis continentur, vel iam eorum tanquam inutilium exoleuit vsus, quod si quis nauseabundus has lucubrationes fastidiat, ac malo animo fame nostrę insultet, det illi Deus meliorem; atque maleuolus cum sit & omnibus displiceat, illi forsan displicere, non

nefas. Sequitur nunc, ut beneuolo artis Pharmaceuticę studioso Officinam extruamus.

FINIS LIBRI QVINTI.

IOAN-

I O A N N I S

R E N O D Æ I

M E D. P A R I S.

D E M A T E R I A M E-

D I C A , C O M P O S I T I O N I B V S

I N P H A R M A C O P O L I O P A R A N D I S

E T S E R V A N D I S N E C E S S A R I A ,

L I B R I T R E S .

L I B E R P R I M V S .

De plantis.

P R Æ F A T I O .

N I V E R S I c o m p e n d i u m h o m o , v l -
 u e n t i u m p e r f e c t i s s i m u s , d i u i n u m a -
 n i m a l , & c o r p o r u m o m n i u m *μετεϊο- μικροχόσμο*
 t i s n a t u r e l e g e , s e q u i s s i m i s a c i n n u m e -
 r i s m o r b i s , *ἀπὸ τῶν ἐνέοντων, καὶ ἀπὸ τῶν ἐ-*
ξωθεν l a c e s s i t u r ; E x p r i n c i p i i s e n i m
 g e n e r a t i o n i s h u m a n æ c o n n a s c i t u r i n f a u s t a q u æ d a m l a -
 b e s , e x q u a m o r b o r u m s e g e s i m m e n s a s o b o l e s c i t ; n a m
 s e m i n a l i s h æ r e d i t a s n o n e x o m n i p a r t e b e a t a , s e d i n i u r i i s
 p e r m u l t i s , q u æ a d i n t e r i t u m n e c e s s a r i o f a t a l e i t e r p a r a n t , *Moriendi ne-*
 o b n o x i a . E x q u a l i t a t u m s i q u i d e m o p p o s i t a r u m , q u i b u s *cessitas.*
 c o n s t a t c o r p u s , d i s s i d i o , e x p e r e n n i , a c t r i p l i c i i p s i u s e f f l u -
 u i o , e x c r e m e n t o r u m p r o u e n t u , p r a u o r e r u m n o n a t u r a -
 l i u m v s u , a n i m i p a t h e m a t i s , h u m i d i p r i m i g e n i i i a c t u r a ,
 & c a l o r i s e x t i n c t i o n e n a t i u i , q u i v i r t u t i s e s t f i n i t æ , a t q u e

ut agens physicum repatitur agendo, quotidie morimur. Summus tamen Opifex, optimus rerum & conditor & conseruator, hominem ut foueret, ac tueretur, totum repleuit terrarum orbem omni genere auxiliorum, ex quibus ille non modo victum & vestitum habet, sed adhuc auxilia multa, ut medicamenta saluberrima, quorum gratuito fauore, & virtute eximia suæ sanitati prospicit, & morbos futuros præpedit, vel iam factos felicissime pellit.

Ex quibus sumitur materia medica.

Auxilia illa sunt stirpes, mineralia, animantia, ex quibus medica materies sumitur, quam his tribus libris examinamus, non quidem totam; laboris enim esset immensi, & forsitan inutilis, sed eam tantum, quæ singulas compositiones in nostra Officina, seu Antidotario descriptas ingreditur. Qui integram plantarum historiam desiderarit, præter eruditissimam Dioscoridis lectionem, Ruellij, Mathioli, Dodonei, Lobelij, Dalecampij & Clusij laboriosissimos commentarios poterit consulere. Qui de mineralibus & metallis prolixiorum textum postulat, adeat Georgium Agricolam; qui animalium historiam, legat *libros 9. Aristot. de animal.* Conrad Gesnerum, & Edoard. Vuottonum, qui de ea materia doctissime scripserunt. Quæ enim breuiter nunc & dilucide sumus explicaturi, tum instituendo Pharmacopœo, tum instruendo Pharmacopolio sat esse putamus, cum ex his omnia medicamenta vſitatoria & præstantiora tam in rem præsentem, quam futuros vſus soleant parari.

Prioris libri dispositio.

In prima autem primi libri sectione, multa simul congeſſi adeo vulgaria, ut non solum in pharmacopoliis, sed singulorum ciuium ædibus ex parte maxima reperiantur, quorum tamen vſus in medicina tam frequens est, & necessarius, ut sine illis, vix medicinam aliquis faciat, aut medicamenta quædam recte paret, & feliciter exhibeat. Quid enim in communi medicamentorum vſu vſitatus aqua, vino, aceto, ſacharo, melle, manna & floribus cordialibus? Quid frequentius celebratur quatuor emollientibus, quinque capillaribus, quinque radicibus aperitiuis, quatuor feminibus frigidis, totidem calidis, tam maioribus, quam minoribus? & aliis quibusdam in huius libri fronte descriptis.

Hæc igitur omnia in reliquorum classes minus apte referem.

ferenda putavi, cum ex usu sint quotidiano, & illorum portio in area, alia in vestibulo pharmacopoliiorum pro-
flet, alia in cella vinaria, alia in popina, aut taberna po-
steriore conseruetur. In abaci vero capsulis anterioribus
semina frigida, calidaq; reponi solent, ut præsto sint per-
petuo, eaque, dum usus postulat, mox Pharmacopœus
habeat præ manibus. Sic duximus æquum, de stirpib. ali-
quot, aut earum partibus inter se qualitatibus valde op-
positis, sectione simul eadem methodice tamen agere.

Ab aqua autem auspiciari visum est, ut quæ sit non mo-
do communissima, sed utilissima, qua sine nec sumus,
nec vivimus sani, aut ægroti conualescimus. Ex ea, tan-
quam vulgatissima, ut obiter dicam, Christus imbecilli-
tatis nostræ memor, primum instituit sacramentum, quo
lauit nos à protoparentis crimine, aliaque multa miracu-
la fecit quæ qui tantum physicus est, minime capit. Qua-
litates vero naturales & eximias, dum accurate perqui-
rit, dignoscit, experitur, in omnibus diuinum cogitur mi-
rari Conditoris opificium.

CAP. I.

De aqua.

AQUA diuersa ratione & elementum & alimentum
dicta, non solum commune sobolis humanæ sola-
tium est, sed animantium & vegetantium omnium sub-
sidium, quo nullum viuens carere potest. *Aristot. cap. 2.
lib. 4. de gen. animal.* Degunt enim animantia multa absq;
ignis usu, sine aqua nullum, & qua sola virginem Hispa-
nam diu vitales auras traxisse viri grauissimi produnt:
[*Cal. Rhod. cap. 23. li. 13.*] Melancholicum quendam vidit
Albertus, qui septem hebdomadas ab omni pabulo abs-
tinuit, solo aquæ haustu diebus alternis sumpto, recrea-
tus. Animalia multa non solum ex aqua generantur &
nutriuntur, sed & plantæ sine huius benigno appulsu nec
fruticant, nec florescunt, sed exuccæ & aridæ cito tabe-
scunt, ut contra, lignum, quod plātatum est fecus decur-
sus aquarum, ait Propheta, fructum suum dabit in tēpo-
re opportuno: vnde forsan prodit Hesiodi opinio, aquam
omnibus elementis antiquiorem asserentis; cui assentitur

Historia.

Alia historia.

Psalm. 1.

*Aqua & ignis
vitæ princi-
pia.*

*Aqua diffe-
rentia.*

*Aqua fonta-
na melior.*

Thales, eam rerum principium constituens vnicum: in quorum sententiam descendit Empedocles, qui omnia ex aqua fieri credidit, & Hippon quidam apud Arist. *capit. 2. lib. 1. de anima.* animam vocauit aquam, vt Hippocrates principia vitæ aquam & ignem; sed per aquam, ille semen; hic, humidum radicale intellexit.

Aqua porro, de qua nunc loquimur, vsibus humanis maxime necessaria, seu ad sitim extinguendam, seu ad alimenta & medicamenta coquenda & paranda, elementata est, frigida nomine sæpius designata. Eaque vel fontana, vel fluuiatilis, vel putealis, aut pluuiæ & cystemina: fontana, quia è terra funditur, dicta, vt salubrior præfertur omnibus. Nonnullæ tamen improbantur, q̃ viscera terre eluentes, secū alienas qualitates adferunt; nam pro locorū varietate, per quæ transcunt, varium odorem, saporemque mutuuntur. Sic quædam visæ sunt, per loca sulphure plena traiectæ, adeo calentes, vt non possint esse vsui. Aliæ ob anfractus aluminosos & vitriolatos, quos abluunt, tam acidæ sunt & ingratae, vt quiuis siticulosus auerfetur. In Germania trans Rhenum, maritimo tractu, fons erat aquæ dulcis, qua bibita, dentes intra biennium deciderent.

*Pucenses a-
qua, medicata.*

In multis Gallia regionibus alieni & insoliti insuauis-que saporis aquæ scaturiunt medicatae, vt Pucenses, quas singulis annis, ægroti innumeri adeunt, & redeunt feliciter. Sed de his agere nostri nunc non est instituti, sat est, si ostendero, quibus qualitatibus debeat insigniri aqua potabilis, ac medicamentis in pharmacopolio conficiendis necessaria.

*Quid per leui-
tatem aqua
intelligendum.*

Ea autem, inquit Aristot. *lib. de sensu & sensibil. in seipsa omnium saporū genera permista, vel materiam, quæ tanquam saporum seminarium sit, habere debet;* vel, vt loquitur Galenus *cap. 15. lib. 1. & cap. 2. lib. 2. de alim. & nutr.* id est, insipida, seu omnis qualitatis expers esse debet, atq; leuissima, sed non pondere, vt multi putant, nam aqua ex niue leuis est, tamen insalubris, sed *quæ tenuium sit partium, celeriterque caleseat,* vt vult Hippocrat. *& cito refrigeretur,* qualis fontana, aut fluuiatilis, modo pura sit, cuius defectu, pluuiæ ex Gal. *lib. de ptis.* sumatur, præsertim ad hydromelitis confectionem. Cysteminas aquas schola Parisiensis iudi-

indicauit insalubriores: Sunt enim velut mortuæ, quæ *Cisterna aqua*
 ab aëre, à quo decidunt, à tectis quæ abluunt, à fouea, *cur insalubres.*
 in qua consistunt, quam nonnulli cauedium, quasi ca-
 uum ædium vocant, vitium quoddam contrahunt. Aë-
 ris enim inquinamenti aut pestilentis, aliave putri qua-
 litate infecti, vix non potest imber particeps fieri, qui la-
 teres ædium proluens, quosdam sæpe feles mortuos, &
 alias sordes secum rapit, quibus facile inficitur, cum ca-
 reat motu, qui velut aquæ anima est. Et licet cum mul- *Motum esse a-*
 to fabulo stabuletur aqua in cisterna, illuc tamen cum *nimam aqua.*
 fiat ingis aquæ impuræ delapsus, tandem sabulum for-
 descit, inquinaturq;: hinc aquæ postea è cisterna effluen-
 tis pessimus odor, sapor, vsus. Auget corruptelam plu-
 uiæ conditio, quæ aëris lenitate referta citissime corrup-
 pitur: Et per imbres, pisces multos deterius habere, vt
 Capitonem & Cestræum, seu mugilem viri grauiissimi
 scripserunt; nam oculi eorum albescunt, & per id tem-
 poris macilenti capiuntur. Aqua igitur optima est fon- *Aqua optima*
 tana, aut flumiatilis & putealis, modo non limosa, nec *qua.*
 foetida, sed insipida, quæ scilicet nullam habet saporis
 manifestam qualitatem, nec alienas qualitates permix-
 tas, salis, nitri, sulphuris, bituminis, aluminis, aliorumq;
 id genus. *Gal. comm. ad part. 10. lib. 4. epid.*

CAP. II.

De vino.

VETERES olim Romani diis sacrificaturi perpetuo
 vinum offerebant; hinc poëta Ouid. *Redduntur me-*
rito debita vina Ioui. Nam dii vina dedere, inquit Plato in
sympos. vt pellant hominum curas, & mentem lætitia diffun-
dant: nam Bacchus & afflictis requiem mortalibus adfert.
 Natura siquidem è suo penu nihil quicquam largita est
 præstantius vino. Vulneribus enim curandis est præstan-
 tissimum balsamum, *Luc. 12.* viribus reficiendis cardia-
 cum eximium, nutriendo corpori alimentum optimum, *Vini utilitas.*
 quod nominis indicare videtur notatio: nam Græce di-
 citur οἶνος, ἀπὸ τῆς ὀνήσεως, id est, iuuamine, iuxta illud
 Homericum; *Iuuamen senties si biberis:* lætificat enim cor
 hominis, mentem exhilarat, ætatem floridam facit, mœ-

stitionem aufert, calorem nativum fouet, viscera calefacit, coctionem iuuat, stomachum roborat, obstructions tollit, viam abigendis excrementis parat, vrinas mouet, somnum conciliat, venena frigida obtundit, spiritus refarcit, flatus dissipat, crassos humores attenuat, coquit, discutit; atque vt paucis cum Androcide sapientia claro dicam, *vinum est sanguis terra, lac senum ex vite, quasi vita prodiens, vitam conseruans, aquam vita suppeditans*, quam Chymici subinde Elixir vite nominant. Hec omnia cum verissima agnouisset, & expertus esset poëta Græcus, tam alacri animo vinum excoluit: nam *Laudibus arguitur vino vinosus Homerus*, vt non modo rerum abstrusarum cognitionem adeptus est, sed summam in scribendo facundiam consecutus: *facundi enim calices quem non fecere disertum?* Nam vt valgo dici solet, *vinum acuit ingenium, & vina*, ait poëta, *parant animos*. Ob id poëta Ennius nunquam se accingebat carminibus scribendis, nisi prius multo madidus mero. Æschilus quoque nisi potus, ad tragedias nunquam exarandas prosiluit. Facetum est autem, quod de Lampride narratur, qui cum vino ingurgitatus multa apposite diceret & responderet, se thuri similem esse fatebatur, quod non nisi calefactum suauem spirat odorem: *In vino etenim facundia, in vino veritas, in vino alacritas*: vetulam enim etiam nolentem saltare, compellit, vt prouerbio fertur; nam vinum forte, ait sapiens, quo abstinere olim apud Hebræos nefas erat, Persarumq; fuit mos, vt postquam vino maduerant, de rebus maximis decernerent. *Alexand. ab Alex.* Plato tamen, ait Galenus, neque permittebat in exercitu, vt vinum gustarent milites, neque serui, neque principes, neque hi, qui de re aliqua essent consulturi, quod scilicet velut tyrannus animæ facultatibus imperet, excessuq; sumptum vires eneruat, sanitatem destruit; vnde Hippoc. *in vino morbus & sanitas, mentis temperantia & feritas, bellum & pax*: iuxta illud; *Vinum alit lites, lites dissoluit easdem*. Vinum ergo adiaphorum, ac indifferens est, & pro ratione boni vel mali vsus bonum vel malum, atque vt sanis robur est, sic infirmis infirmitas, præsertim his, qui à causa calida male habent.

Ennium & Æschilum non scripsisse carmina, nisi vino fuerint madidi.

Vinū, quibus fuerit interdictum.

Vinum sanis robur.

Vini differentia.

Porro vini multæ differentię numerantur, à colore, sapo-

sapore, substantia, odore, virtute, & loco, omnes sumptz: A colore, quoddam dicitur album, rubrum, nigrum, flauescens, rubellum, pallidum: A sapore, dulce, austerum, acerbum, acre, insipidum: A substantia, crassum, tenue, fæculentum: Ab odore, suaue, fragrans, inodorum: A virtute, vinosum & aquosum, polyphorum & olygophorum dictum: A loco, Falernum, Albanum, Græcum, de quibus antiquatis modice bibendum ait Galenus *cap. 6. lib. 5 de sanit. tuend.* caput enim omnia grauant, sed his omnibus caremus; nostratia tamen non minus sunt vinosa, vt Aurelianum, Burgundianum, Andinum, Ainum, & quæ in Lütetianis vinetis coluntur, vt Meudonianum, Ruellinū, Argentolianum; quæ omnia generosa sunt, indigentq; Amphictione, qui primus aquam vino commiscuit. Vt vero in conuiujs semper vinum præstantissimum expetitur; sic etiam in pharmacopolijs, tum ad medicamenta, quæ per os sumuntur, paranda, vt theriacam & mithridatium, tum ad ea, quæ extrinsecus adhibentur, vt vnguenta multa & emplastra. Ex illo quoque destillato, aqua quædam habetur, ardorem & flammam cito concipiens, & ad multos vsus celebrata, quam aquam vitæ nominant. In summa, nihil est in vino, quod non sit eximium, odor, sapor, spiritus; ex quibus non solum homo recreatur, alitur, fouetur, sed etiam ex illo mortuo & in acetum mutato, nec non ex illius fæcibus, quas chymiatritartari nomine designant, & medicamenta & alia adiumenta multa mutuatur.

*Qui primus
aquam vino
miscuit.*

CAP. III.

De aceto.

ACETVM ὄξος Græcis dictum, est velut acre vinum, vel potius, vt multis placet, vinum mortuum. Ex vino enim vapido, proprijs spiritibus & insito calore destituto producitur: atque vt omphacium eleganter vinum crescens, sic acetum vinum decrescens dicitur; nam inter vtrumque est vinum. Sed vtroque acetum tenuius, acutius & liquidius; ob id non concrescit, nec gelu contrahitur, præcipue quod fit è vino, quod præstantius est salubriusq;: Nam quod è zytho putrescente in quibus-

quibusdam regionibus parari solet, vt ingratum, sic minime sanum, debetq; à pharmacopolio ablegari; & cum absolute acetum ponitur, semper id ipsum, quod ex vino laudabili, vetustate, aut artificio, non maleficio, seu malignæ cuiusdam rei mixtura, tale euasit, sumendum est, quod ob vires eximias trahitur, & in culinam ad acetaria & condimenta, & in pharmacopolium ad oxycrati, syrupi acetosi simplicis, oxymelitis, vnguenti Ægyptiaci & de lithargyro, æruginis & cerusæ præparationem.

Aceti qualitates.

Acetum autem omne vim habet attenuandi, incidendi, discutiendi simul & reprimendi, nec non refrigerandi, & aliquantum calefaciendi. *Galen. cap. 10. lib. 2. comp. med. loc.* Nam caloris in se quædam semina retinere, etiam agnouit Homerus: vnde mixtæ qualitatis esse Galenus scripsit, *cap. 19. lib. 1. de simplic. med.* nam vt lac vniuersum non est homocomeres & simile, neque vndeque sibi idem; sic nec acetum, quod multi calidum, alii frigidum nominant. At maiori parte frigidius quam calidius his liquido constat, qui vere eius facultatem expenderint. *cap. 20. eiusdem lib.* Atque longe ab illorum coniecturis recedendum, qui cauterii instar calidum putant: nam sensu constat admotum valde acre, & principio refrigerare, sublatum tamen calorem quendam relinquare, qui acrimoniæ ratione, & per accidens spatio temporis fit, tametsi non vbique, nec in omnibus corporibus. *cap. 21. eiusdem lib.*

Hinc colligitur, acetum quidem frigidum esse, sed accidentarium habere calorem, vel vt loquitur Galenus, *cap. 23. eiusd. lib.* nec esse summe frigidum, nec summe calidum, sed neutrius extremorum particeps. Multa enim ex pugnantium facultatum mixtura nascuntur, & pleraque ad sensum simplicia sunt, quæ ex pignantibus qualitatibus constant, & de his cum ambigitur, sint neutra, necesse est, vt acetum, quod ingenitam perdidit qualitatem, & alienam ex putredine adeptum est. Cuius sententiæ est Theophrastus & Aristoteles; nam vinosæ vini partes dum in acetum transeunt, refrigerantur, & aqueum recrementum putrescens, adscititiâ caliditatem obtinet, velut cætera omnia, quæ putrescunt. *cap. 2. lib. 4.*

sim.

simplic. Fitq; acetum quiddam ex contrariis facultatis partibus compositum, partim refrigerantibus, partim calidis, sicut vstorum lignorum cineres. Miras autem præbet acetum mortalibus vtilitates, sed multi frequentius eo, quam Pharmacopœi vtuntur.

CAP. IV.

De omphacio.

OMPHACIUM est *vina acerba, ac nondum mature-* *Omphacium*
scientia, quæ Græcis ὀμφαξ, in officinis agresta dici- *quid.*
 tur, *succus*, non Solis calore in Rob mutatus; cuiusmodi
 erat olim Dioscoridis omphacium: Nunc enim instar
 vini exprimitur in torculari, colatur, in doliis reponitur,
 & parum salis permiscetur. Ex vuis autem magnitudi-
 nem, sed nondum maturitatem adeptis, vt fit progressus
 ad vini expectationem, sic ex vino regressus ad acetum,
 quod viribus omphacio in multis conuenit: vtriq; enim
 vis inest refrigeratoria, sed in omphacio imbecillior, in
 aceto vero tanto est validior, quanto tenuior, cui & acri-
 monia quædam inest aliquantum excalefaciens ex pu-
 trido calore orta. Proinde Aristoteles recte scripsit, ace- *Acetum cali-*
 tum proprio vini calore frigidum esse, calidum aduenti- *dum & frigi-*
 tio: ista tamen caliditas satis esse non potest ad superan- *dum.*
 dam aciditate prouenientem frigiditatem. At vero om-
 phacium ne minimum quidem habet caliditatis, nec ita
 tenue est, nec ita expedite meatus corporis permeat: aci-
 dum quippe non modo est, sed acerbum, *teste Gal. cap. 12.*
lib. 4. de simpl. med. ob id ad hypochondria ardentia præ-
 stantius est, quam acetum, quod non tantam habeat
 violentiam, ac ferientem frigiditatem, nec eam morda-
 ci admistam caliditati. Debent enim, qui tali caloris ex-
 cessu laborant, sine violentia mitigari, nec foris vllam
 admittere caliditatem aut acrimoniam mordacem. Hinc
 est, quod summe ardoribus omphacium profit, inquit *Omphacium*
 Galenus, *cap. 2. lib. 4. de simpl.* siue ori ventris impositum, *quibus profit.*
 siue aliis partibus, quas refrigerare lubet.

Frequentius autem per os sumitur, tam alimentis ad
 voluptatem, quam medicamentis ad sanitatem mix-
 tum. Eo enim alterata iuscula faucibus & palato gra-
 tissima

tissima sunt; eo acidulata condimenta appetitum reuocant: atque eius vsu iecoris feruor extinguitur, sanguinis æstus temperatur, venter alimenta non auersatur: hæc autem omnia rite præstat syrupus ex eo paratus, quem officinæ de agresta vocant.

Licet autem ex vna qualibet immatura omphacium possit haberi optimum, in Gallia tamen ex ea tantum sub finem æstatis, & ante vindemiarum tempus exprimitur, quam vitis alba promit, in hortis culta, cuius palmites longiores, crassioresq; ad topiariorum pergulas & fornices deduci solent; quæq; racemos profert oliuarum fere magnitudine, succo multo turgidos, ex quibus vel etiam maturis cum vix bonum possit vinum haberi, ex iisdem nondum maturis optimū habetur omphacium: à cuius saporis affinitate, oleum ex oliuis immaturis expressum, acidulumq;, omphacinum dicitur.

C A P. V.

De saccharo.

SA C H A R V M antiquioribus incognitum, nunc tam frequens est, vt Ironia quadam, pharmacopola sine saccharo, vocetur, cuius officina eo non luxuriat. Non à cœlo deciduum est, roris instar, nec ex plantarum foliis colligitur, vt putarunt hi, qui tantum nomine tenus, id ipsum vestigarunt, sed ex arundinacea planta, quæ non solum in India, sed in multis aliis Asiæ & Aphricæ locis, vberrime fruticat. Nunc in quibusdam Galliæ hortis prouenit, sed vix hyemis sæuitiam aufugit secuta.

Planta saccharifera.

Est igitur arundo planta hæc saccharifera, septem, octoue pedes longa, crassissima, geniculata, foliis utrinque multis, longis, angustis, striatis obualata, fungosa, medullosa, & intus dulcissimi succi vbertate repleta, qui vel inciso trunco, instar lacrymæ cuiusdam ex arbore stillat; vel medulla à canais apertis, incisq; secreta, & ignis vi tamdiu elixa, donec totus liquor in saccharum, salis modo in fundo vasis concreuerit. Radices promit cannæ nostratis æmulas, sed minus lignosas, magis succulentas & dulciores, à quibus germina

qua-

quædam erumpunt, quæ avulsa & legitimo transplan-
tata tempore virent & adolefcunt. Comoſos flores ge-
rit, vt arundines, inter quas numerari recte, vel eius ſola
facies ſuadet.

Succus ex ea tractus, vnica coctione imperfecte elabo-
ratus, adhuc rubet, & ſacharum rubrum nonnulli, alii *Sacharum ru-*
ſpumam ſachari nominant. Quando coctione longiore *brum.*
& elaboratiore magis defæcatur, albicatq; plurimum,
ſacharum abſolute vocatur. Ex Madarenſi & Canarien- *Sacharum*
ſi regione albiſſimū quoddam defertur, quod vt cando- *Madarenſe.*
re, ſic dulcedine & ſuauiſſitate alio quouis ſacharo præfer-
tur, quod officinæ ſacharum Madarenſe nuncupant. Se-
pe tamen quoddam minus album inſtitores aduehant,
illo non minus bonum. Multi enim, vt Madarenſe ſa-
charum eimentiantur, commune cum lixiuio quodam
eluunt, excoquunt, & portionem nigriorem abſtergunt; *Sacharum quæ*
hocq; pacto albiſſimum quidem reddunt, ſed minus *albeſcat.*
dulce, minus gratum, magis rancidum.

Ex ſachato communi Candum fit hoc modo: liqua- *Sacharū Can-*
tur ſacharum cum pauca aqua, & elixatur, vt craſſus fiat *dum quomodo*
ſyrupus, qui in ollam fictilem iniicitur, in qua bacilli li- *fiat.*
gnei cancellatim, decuſſatimq; aptati fuerint. Reponi-
tur olla ſuper aſſere in loco calido, relinquiturq; quin-
decim aut viginti dies; tum ſyrupus non concretus ef-
funditur, & pauca aqua calida affunditur ad eluendam
ſyrupi pinguedinem, qua denuo effuſa reponitur vas in
loco calido, & die ſequenti ſrangitur, inueniunturq; ba-
cilli ſacharo cando, inſtar ſalis foſſilis, aut cryſtalli, col-
luceſcente onuſti.

Eſt quoddam ſacharum minus album, minusq; craſ-
ſum, partim pulueratum, partim in grumos craſſiores
reductum, quod vulgus Caſſonadam & Caſtonadam *Caſſonada.*
nominat, cuius non modo in popinis, ſed officinis eſt
frequens uſus.

Quod ex longinquis regionibus aduehitur, in metas
turbينات pyramidum æmulas coactum (vulgus panes
ſachari vocat) vt cando minus coctum, minusq; durum,
ſic minus calidum, magisq; ad condimenta, obſonia, &
alimentorum ſapores dulcorandos & ſuauiores reddenda
admittitur. Acrida ſiquidem lenit, acida retundit, au-
ſtera

stera palato gratiora efficit, & saporibus omnibus gratiam affert maiorem. Vnde non tantum Seplassarii, sed pistorum & coci sacharum frequenti habent in usu: nam ad gulæ delicias fere nihil mensis apponitur, quod aliquid sachari non receperit: Aqua enim, vinum, fructus, caro, pisces, & reliqua edulia, potulentaq; si displiceant, sacharum permisceas, & venter postea nullus auersabitur.

Vires.

Est autem sacharum omne calidum, sed moderate, & linguæ scabritiei, pectoris asperitati, tussi & sputo mouendo conducit, sed dentibus officit: eos enim nigros reddit, & mobiles, & rubiginē inficit.

C A P. VI.

De melle.

SCRIBIT Athenæus, Cyrios Corficæ incolas ideo longæuos esse, quoniam melle vtantur assidue: Et interrogatus Democritus, quoniam pacto sanus quis posset diu viuere? Si interiora, respondit, melle rigaris, oleo exteriora. [Galen. cap. 11. lib. de atten. viēt. rat.] Mel enim cum sit dulcissimum, succum gignit tenuissimum, & in [cap. 8. lib. 2. de facul. nat.] senibus sanguinem optimum; in iuuenibus tamen & biliosis facile vertitur in bilem: nam quod in melle dulce est, ait Actuarius cap. 8. lib. de spirit. anim. mot. in biliosum humorem mutetur, necesse est.

Mel præstantissimū quod.
Mustum quid.

Est vero facilis hæc mutatio, quia, teste Paul. cap. 4. lib. 2. Synops. & Oribas. lib. 5. collect. calefacit & exsiccat ordine secundo, adiunctamq; habet dulcedini acrimoniam. Præstantissimum siquidem est mel, quod hisce duobus excellit, hoc est, quod dulcissimum est, simulq; & acerrimum ex Galeno cap. 17. lib. de Antidot. Mustum vero ex uvis dulcibus expressum, & ad dimidias tertiasve coctum, licet melli dulcedine non cedat, vt aqua tamen obtusum est, nec sensum vellicat.

Solum autem mel quasi [cap. 177. lib. de simplic. Galen.] compositionem in se habet, quia ex multarum herbarum succo vel flore colligitur, & omnibus valetudinibus prodesse potest, maxime tamen senibus, temperamento frigi-

frigidis, & hyemis tempore: nam ubi [*cap. 16. lib. 4. simplic.*] calorem nactum fuerit, bilem procreat.

Hinc duorum concertationem irridet Galenus *cap. 5. Historiano*
lib. 1. de alim. facult. quorum alter mel salubre, alter insa-
lubre affirmabat, vterque ex illato sibi à melle affectu
coniectans: Sed neuter intelligebat, homines non vnum
ab initio temperamentum habuisse; neq; si habuissent,
immutabile ipsum ætatis decursu tueri potuissent. Alter
enim erat senex & pituitosus; alter vero iuuenis & bi-
liosus.

Est vero mel *secundum Galen. cap. 177. lib. de simpl. med.* *Mel quid.*
succus roris cœlestis, ab apibus collectus: nam cum o-
mne alimentum vel ab animalibus, vel à plantis desuma-
tur, mel ab utroque est secretum. Oritur enim in plan-
tarum foliis, aut floribus, neque est earum succus, neq;
fructus, neq; pars, sed eiusdem cum [*cap. 38. lib. 3. de alim.*
facult.] rore generis, nec tamen assidue, nec copiose, ut *Vnde fiat.*
ille, prouenit.

Ad illius autem bonitatem vel malignitatem aliquid
accedit ex [*cap. 62. lib. 2. collect. Oribas.*] plantis, ex quibus
colligitur, vnde venenatum dicitur illud, quod in aconi-
tis ex apibus excerpitur, ut [*cap. 52. lib. 5. Paul. Ægin.*] He-
racliense; & amarum est, quod ex Ponto aduehitur, ubi
absynthiorum prouentus luxuriat.

Debet autem mel colore pallidum esse; consistentia,
neque crassum, neque valde concretum, neque dilutum,
sed unitum omni ex parte. Optimum est, quod præter
dulcedinem, thymi acrimoniam præ se fert, sed tamen
odorem eius non reddit, ex Oribasio *cap. 62. lib. 2. collect.* *Mel optimum.*

Porro ut mel longiore coctione amarescit, sic quoque
asservatione longiore; nam pater Galeni [*cap. 11. lib. 1. de*
antid.] mel quoddam habuit ita amarum, ac si in Pon-
to natum foret, eo in tractu, ubi ex absynthio apes mel
colligunt, id ipsum tamen & Atheniense & optimum fu-
isse dicebat: Verum temporis diuturnitate amarum eua-
nisse. De melle fusius differere superuacaneum esset,

cum de eo iam abunde in *cap. 3. lib. 3. In-*
stitut. locuti fuerimus.

*

De manna.

*Aëreomeli.**Manna thur-*
*ria.**Manna Lari-*
*gna.**Man-hu.**Manna quid:**Manna de fo-*
*lio.**Manna Cala-*
*briensis.**Historia.*

PRÆSTANTISSIMUM naturæ donum & miræ diuinitatis plenum est manna, non modo, quæ præternaturæ leges, Israëlitis alendis è cœlo pluit, sed quæ nobis quotidie medicandis mellei aut sacharei rosis modo, è Iouis nubibus, super frondes exudat. Non minus enim, ut illi suas olim grandines sachareas, nunc nostrates agricolæ vulgarem & granatam mannâ mirantur, dum exultantes canunt; *Iupiter melle pluit*: hinc aëreomeli, Arabice *Terensabin*, & à sacris paginis mutuato nomine, manna dicitur; cui solum nomine tenus conuenit manna, vel potius manna thuris, quæ velut polle thuris est, ex magnis fasciculis concussu elisis, proueniens: fragmenta enim exigua & micæ congeruntur, colligunturq; pro manna thuris. Est alia quædam manna Larigna dicta, ex effractis laricis ramis collecta. Vtraque tamen licentiose nimis mannæ nomen assumit. Nam manna proprie & secundum Medicos usurpata (de Man-hu enim seu Manna Hebræorum non loquor) est velut ros cœlestis, dulcis & gratus, qui ex aëre sudoris instar exudans, sub lucanis horis, super frondes & ramos arborum, herbarumq; delabitur, & breui concrevit, ac gummi modo concrevit.

Quæ ex frondibus colligitur, præstantior est, vocaturq; vulgo manna de folio; ut pessima est, quæ de terra nominatur. Præstantissima vero censetur Calabrienfis, & maxime quæ ex Oenotriæ quodam loco defertur, in quem singulis æstatibus descendit, & ab omnibus excerpitur. *Brassauol. in exam. simpl.*

Hunc autem locum reges Neapolitani olim occluserunt, inquit Brassauolus, ne quis sine vectigali assumeret. Occluso loco desit manna, nec descendit. Eo recluso & vectigali remoto, iterum descendere cœpit. Sed rursum clauso loco & recluso, & postea clauso cessauit, ita ut reges postea liberum locum reliquerint, & omnibus colligere permiserint. Idem scribitur de Tragafæo sale in Epiro, cui cum vectigal iniunxisset Lyfimachus, euauit, mox dempto, succreuit. *cap. 12. lib. 9. Rhod. Cal.*

Sed

Sed ne longius à proposito discedam, frequens est in Gallia quædam manna Brianſonnenſis dicta, quæ Ca- *Brianſonnenſis manna.* labrienſis inopia, medicum aliquando venit in uſum, licet multo minus idoneum.

Eſt & alia quædam, maſtichina dicta, rotunda, quæ *Manna maſti-* è ramis & foliis arborum, ventorum impetu in terram *china.* delabitur, grandinis modo, nec à cælo aut aëre decidit: verum improprie manna vocatur, cum verius ſit lachryma, & veluti ſaliua arborum concreta.

Manna temperata eſt, aut paulo calidior, guttur, aſpe- *Manna quali-* ram arteriam & thoracem lenit, aluum blande mouet, & *tates.* ſeroſos humores purgat, maxime vero id præſtat manna granata, ut Calabra, non Tereniabin, quod mannâ *Tereniabin.* quandam inſtar mellis liquidam eſſe, Arabes ſcripſerunt, quo nunc non utimur, quia caremus.

CAP. VIII.

*De floribus cordialibus, & primum
de violis.*

VIOLA ¹⁰⁷ Græcis dicta, in opacis & aſperis locis ad murorum baſim, & hortorum margines naſcitur, & aliquando in pratis. Viret toto anno; floret ſæpe Februario; ſæpius Martio, unde viola Martis dicitur, interdum quoque autumnô, ſi cultus adhibeatur, folia gerit hederæ non multum diſſimilia, ſed minora, tenuioraq; cauliculis, vel potius pedunculus ſtatim à radice prodit, cuius extremo flos ex cœruleo purpurascens irini odoris æmulus adnaſcitur. Semen minutum in rotundis folliculis extrema fere æſtate producit.

Eſt autem viola martia multiplex, ac colorum vario- *Violarum dif-* rum; quædam enim alba eſt, alia violacea, alia inter v- *ferentia.* trumque media. Datur & alia, quæ ſurrectis & durieuſculis cauliculis ſeſe erigit, quibus floſculi purpurascen- tes emergunt. Eſt & alia tricolor, in locis ſiccioribus naſcens, foliis anguſtioribus, longioribus & laſcinioſis, cau- libus quadratis tenellis, ſucculentis, brachiatis & reptantibus. Ab eius trino colore quidam ex recentioribus herbam trinitatis nominant: alii violam flammeam, *Minuta pen-* vulgus Gallorum minutam penſeam. *ſeam.*

Vires.

Aliæ quædam parvæ admodum stirpes violarum nomine donantur, quæ quod nunquam vel rarissime ad medicos adhibentur vsus, vt viola mariana & matronalis, omittuntur. Martia vero tota vsurpatur; nam flores, quod vim habeant cor exhilarandi, medicamentis cardiacis fere semper commiscuntur: semen & folia, quod malactica sint, enematum decoctione & cataplasmatum confectionem sæpius ingrediuntur. Floribus autem violarum vim inesse refrigerandi omnes assueverant, acrimonia tamē, quam in ore, dum mastlicantur, relinquunt, cuiusdam caloris esse participes, denuntiat: Sed quia fugax est iste calor, qui ab exuperante frigiditate vincitur, frigidos Medici credunt.

C A P. IX.

De flore buglossi.

BV G L O S S U M, à bubulæ linguæ figura, quam non inepte refert, sic dictum, quod vi magna polleat ad hilaritatem inducendam ex Dioscor. & Plinio *ἰσχυρὸν* nominatur: folia gerit longa, lata, aspera, symphiti similia, sed angustiora, brevioraq; nec ita obscure virentia. Cauliculos gerit bicubitales, brachiatos, hispidos, flores stellatos, cœruleos, nitentes, quos semen consequitur oblongum, obscurum, medullosum. Radice fulcitur longa, crassa, exterius nigricante, intus alba, succulenta, dulci. Nascitur tum in hortis, tum in sabulosis & campestribus locis.

Hortensis siue naturam, siue effigiem spectemus, nullæ sunt varietates, nisi in florum colore, qui in quodam albus, in alio purpureus, vt in quodam Italico, in vulgari cœruleus. Verum sylvestris multæ diuersitates agnoscuntur: aliud enim perpetuo virens dicitur, quod nullo cœli statu marcescat: aliud asperum & Echioïdes, cuius folia bullis prominulis, cum rigida sint, admodum horrent, perperamq; à nonnullis pro Anchusa sumitur, à cruore, quo radix eius inficit, sic nominata.

Buglossum calidæ & humidæ, vel potius mediæ est temperaturæ; vnde inter plantas exhilarantes numeratur, quod etiam Galenum *cap. 80. lib. 6. de simpl. med.* agnouisse

uisse certum est, qui buglossum vino immersum lætitiæ & hilaritatis causam esse scripsit.

CAP. X.

De flore borraginis.

BORRAGO cuius notissima, buglossum non parum foliis & viribus affinis est: utriusque enim folia longa sunt, ad bouinæ linguæ figuram accedentia, sed borra- *Differentia inter buglossum & borraginem.* go eadem breuiora & latiora gerit, & adueniente hyemis rigore cito marcescit, ac commoritur; buglossum vero stat vegetum, nec segniter frigus perfert, præsertimq; eius radix, ut & folia, quæ non longe à terra recedunt. Flores patulos edit cœruleos, & interdum albos, atque ampliores, quam buglossum, in quorum medio velut centro, coronis quædam fusca, extremo acuminata quasi defixa est.

Nascitur in fundo quouis, sed altius viret in humidioribus & pingui. Floret tota æstate, atque etiam autumno, dum tardius seritur. Semen nigrum profert, in reliquis idem cum buglossum.

Folia in iusculis sumpta peculiarem dant gratiam, & *Vires.* aluum subducunt; atque in vinum coniecta, potantibus animi lætitiæ & voluptatem adferre viri graues scripserunt, iuxta illud; *Ego Borrage gaudia semper ago.* Flores in acetariis oculos & fauces recreant, & in medicamentis virtutem cardiacam augent.

Huic valde cognata est alia stirps frigoris patientissima, quæ modo buglossum, modo borrago semper *Borrage semper virens.* virens nominatur: utriusque enim effigiem & naturam præ se fert, & viribus iisdem pollere creditur. Nascitur in locis campestribus multis, & ab his, qui simplicium varietate delectantur, in hortis seritur, & colitur.

CAP. XI.

De communibus quatuor emollientibus, & primum, de Maluis.

QUATUOR sunt emollientes herbæ communes, malua, althæa, viola nigra, & acanthus, seu branca *virgata,*

visina, quibus adhuc alix quatuor minoris famæ adiunguntur, mercurialis nempe, parietaria, sicla, vulgo beta, & atriplex. Omnium siquidem usus æque celebratur in decoctis enematum, & cataplasmatum emollientium parandis.

*Malua unde
sic dicta.*

Est autem malua, sic ob præcipuam molliendi vim dicta, vel hortensis, quæ cultu & mangonio aliquando arborefcit, & in altissimam assurgit proceritatem: vel sylvestris, quæ cuiq; nota est: ubiq; enim foliis quamplurimis luxuriat, crassiusculis, circinatis, angulosis. Flores tota æstate promit, ex purpureo pallidos: Radices pusillas, longas, lignosas; semen parvum, planum, ac orbiculatum.

*Maluarum
differentia
multa.*

Multæ autem maluarum agnoscuntur differentix: Prima nomen generis retinet, quæ ubiq; viarum & ararum prope vrbes importuna sæpe germinat. Secunda, minus copiosa, pusilla magis, ramulis repit minoribus, prope rudera & inculta pagorum loca, flosculis purpureis albicantibus.

Arborescens.

Althea.

Tertia dicitur arborescens, quæ instar fruticis assurgit, senum & octonum cubitorum. Quarta à multiplici, qua pollet facultate, dicitur Althea, à Latinis Bismalua, & Ibiscus: Maluacea enim habet folia, lenia, oblonga, incana, flores albidiores, & semina cæteris maluis sylvestribus similia.

Radices profert crassas, longas, rotundas, in multos furculos diuaticatas, ac plurima mucagine prægnantes. Thirsi eius surrecti folia proferunt maluacea, oblonga, incana, & aliquantum tomentacea; flores subalbidos, & semen paruum, planum, ac orbiculatum, ut cæteræ maluarum species. Calefacit gradu primo, facultatemq; habet digerendi, laxandi, & pus coquendi.

Alcea.

Quinta dicitur Alcea, quæ facie malux prodit, ortu & cauliculis, sed altius incisis: Ex radice prodeunt numerosa virgulta, sesquicubitalia, floribus rubellis ornata; quibus defluxis, semen emergit rotundum, compressum reliquarum maluarum modo.

Transmarina.

Sexta vocatur transmarina & rosacea, à floris rosei elegantia & similitudine. Cuilibet genti notissima est, cum in hortis sata & culta multos annos perduret, radice denuo primo vere sese propagante.

Ad mal-

Ad maluarum familiam referuntur Ibisqui quædam *Althea vari-*
 species, videlicet althea arborea, althea palustris, althea *tates.*
 Theophrasti floribus luteis. Totidem adhuc alceæ in-
 ueniuntur differentiæ, vulgaris, exotica & fruticosior,
 quæ est folio pentaphyli.

Malua omnis vim habet emolliendi, unde nomen; e- *Virena.*
 iusq; folia decocta tritaq; profunt sacris ignibus & am-
 bustis. Valet & contra venena imposita, & dolores ab
 ichibus apum & vesparum excitatos leuat.

CAP. XII.

De acantho, seu branca vrsina.

ACANTHI vox non solum ad spinosas plantas, vt
 carduos, sed alias multas hortenses nullis aculeis
 horridas refertur, vt ad cynaram, seu scholimum, & ad
 brancam vrsinam, officinis acanthum dictam, quam
 nonnulli marmorariam vocarunt, quod olim in co-
 lumnarum epistilliis eius folia insculpta viderentur.

Nascitur in hortis & locis humentibus, ait Dioscori-
 des: folia promit longa, lata, pingua, læuia, nigricantia,
 incisuris erucæ modo diuisa: caulem bicubitalem edit,
 læuem, digiti crassitudine, à medio ad verticem ex inter-
 uallis exornatum foliolis quibusdam oblongis, velut nu-
 camentis parum acuminatis, sed non spinosis, è quibus
 flos candicans erumpit: semen illi oblongum est & lu-
 teum: caput thyrsi specie.

Subsunt radices mucosæ, longæ, rubentes, glutinosæ,
 quarum nullus aut rarus in medicina vsus, etsi vstis & lu-
 xatis illitæ profint, potæ moueant vrinam, & tabidis
 conferant: folia enim tantum vsurpari solent ad enema-
 tum decocta, cui soli duntaxat vsui tota planta destina-
 tur, & à Pharmacopœis feritur, & seruatur in hortis: syl-
 uestrem enim apud nos reperire, perrarum.

Brancam vrsinam nonnulli vocari contendunt, quod
 eius folia pedes vrsæ anteriores referant. Inuenimus &
 Pæderotam & melamphyllum nuncupari.

Pæderota.

De viola, quæ inter quatuor emollientes præcipuas
 numeratur, abunde supra locuti sumus.

*De alijs emollientibus, & primum de Mercuriali.**Linozostis.
Differentia.*

MERCVRIALIS à Mercurio nomen habet, à quo Minuenta perhibetur, vnde Græcis *ἐμυγδ βολάνιον* sæpe, sæpius tamen Linozostis vocatur. Eius duæ sunt differentia; prima dicitur mas; secunda scemina, vtrique furculi rotundi, leues, geniculis aliquot asperi, cubitales, brachiati, folia circa hos multa sunt, oblonga, mucronata, ambitu ferræ modo incisa, ozimi foliis affinia. Seminâ masculæ bina simul iuncta, pediculis cohærentia, è foliorum sinu prodeunt, aparines ritu: sceminæ vero exiguæ, spicæ erumpunt cum flosculis muscosis, racematim cohærentibus, quos tabescentes semen nullum consequitur.

Vires.

Æstate integra virescit, hyeme perit, vere redit. Eius vires maxime se produnt, & expetuntur ad aluû exonerandam; eiusq; succo conficitur mel, mercuriale dictum, ad sopitam vim expultricem ciendam, & aluum detergendam, eluendamq; aptissimum.

Est & tertia mercurialis Cynocrambe dicta, seu mas sylvestris, quæ passim secus vias, & in locis vdis nascitur, quæ quod mari multum affinis sit, placuit eius nomine, cum viris literatis insignire.

C A P. XIV.

*De parietaria.**Muralis herba.*

PARIETARIÆ plantæ vulgaris & ancillis ipsis notissimæ multiplex appellatio effecit, vt quid ea ipsa esset, & quo nomine insignita legitime, viri docti dubitarint. Frequentius autem in arte pharmaceutica helxine nuncupatur, qua tamen voce planta gemina à Dioscoride describitur: Prima cognominatur Cissampelos, estq; conuoluuli species, quæ nascitur in sepibus, vicinasq; stirpes amplectitur: Altera in parietibus & mæriis, vnde parietaria, & herba muralis dicitur; vt etiam helxine, quod vestibus hæreat, flosculos emittit herbidos, pallentes, muscosos, & folia admodum hirsuta, quæ quod detergendis vitreis calicibus aptissima sint, à nonnullis vitreo-

vitreola nuncupatur. A quibusdam quoque herbam ventinominari comperio, sed id nominis æquius sibi vendicat anemone, ut suo loco dicetur. Cum autem parietaria vulgaris sit notitiæ, longiori descriptione non eget.

Vim habet refrigerandi & detergendi, & illitu condylomata & inflammationes sanat. Cum oleo vel butyro frixa, & regioni renum admota nephritico dolori prodest, & meatus referando calculi exclusionem mouet & accelerat. Ob id recte syrupi de althea confectionem, ex Fernelij statuto ingreditur.

Vires.

CAP. XV.

De beta & atriplice.

BETA vel rubra est, vulgo nigra dicta, vel candida, vel flauescens: tot enim colorum varietates in his reperiuntur. Rubra adhuc est duplex; vna vulgaris, ab aliis, radice, foliis, colore minime distincta, sed colore tantum; alia Romana, quæ magis nigricat, radicem crassissimam habens rapi modo, unde & beta-rapa; à multis satis proprie beta erythrorisos; à Fuchio rapum rubrum, sed improprie nuncupatur.

Differentia.

Beta-rapa.

Candida inter cibos magis recipitur. Eius tamen succus potius vsurpatur ad errhina: sua enim facultate nitrosa pituitam è cerebro deducit: hinc colligitur, betam non adeo fatuam seu insipidam esse, ut putauit Martialis, stomachum enim laceffit & grauat, parumque nutrit, unde mensis tantum rusticorum & pauperum apponitur, nisi quis prima mensa ad ciendam aluum illa velit uti; maxime vero candida, quæ ut potius ventrem, sic rubra vesicam proritat & exonerat. Optime igitur ad confectionem diacassiae accedit.

Atriplex quoque vulgo arrochia, Græcis ἀτρίπλις dicta, inter herbas emollientes optimo iure numeratur. Inter enim olera vix datur vnum, quod facilius & efficacius aluum subducatur.

Atriplex.

Refrigerat enim primo recessu, humectat secundo, estque qualitatibus omnis experta, hoc est, fatua & insipida, atque aquaticam & vliginosam habet naturam: ob id citissime subit inferiora, & aluum aperit.

Vires.

*De quinque capillaribus, & primum de
vero capillo veneris.*

*Herba capilla-
res unde ha-
beant nomen.*

*Adiantum
verum.*

Vires.

QUINQUE affines herbæ, capillares in Officinis ap-
pellantur. Capillus veneris verus, seu adiantum ve-
rum, adiantum commune, asplenium, seu scolopendrium,
Ceterach vulgo dictum Polytrichum, seu trichomanes,
& salvia vita, seu ruta muraria. Sunt, qui epithymum
& cuscutam verius capillares dici existimant, quod cri-
nes & capillamenta melius referant: proinde non tam à
forma, quam facultate, qua pollent ad tingendos capil-
los & amissos refarciendos, quinque herbæ prius enu-
meratæ capillares dici videntur.

Capillus autem veneris verus nullibi frequentius in-
uenitur, quam in tractu Narbonensi: raro in reliquis Gal-
liæ partibus præsertim frigidioribus provenit; & qui Lu-
tetia anno præterito læte virefcebat in horto Ioan. Goue-
rij Pharmacopœi meritissimi, præ rigiditate hyemis anni
1608. perit.

Herbula est sine caule, flore, semine nascens in locis
verrucosis, petrosis, umbrosis, vdis, & in fontium asper-
ginibus. Pro caule cincinnos habet plusculos, capillo-
fos, fuscus, quibus adhærent paruula folia, ac tenella, co-
riandri foliis non multum dissimilia, unde à Mesueo co-
riandrum putei vocatur. Nomen autem adianti datum
fuit, quod aqua perfusum, ut etiam cæteræ species, & ἀ-
δινετον, hoc est, minime madent, asserente Theophrasto
cap. 13. lib. 7. de hist. plantar. quod tamen asserendum non
est de longiore maceratione; nam si diutius aquæ fuerit
immersum, perinde ac aliæ plantæ madescit.

Adiantum in caliditate & frigiditate symmetrum est,
ex Galen. lib. 6. de simplic. med. verum desiccatur, extenuatur,
digerit, alopecias capillis vestit, strumas & abscessus dis-
cutit, lapides frangit epotum, & mirum in modum, tho-
racis, hepatis, renum & lienis affectibus opitula-
tur. Vires illius profuse à Mesueo ca-
pit. 20. de simplic. descri-
buntur.

CAP. XVII.

De adianto vulgari.

PRÆTER adiantum verum, quod absolute dictum capillum veneris verum portendit, Theophrastus *capit. 13. lib. 7.* duas adhuc eiusdem nominis plantas humiles notat, Adiantum videlicet album & nigrum: utrique tamen ramuli nigro colore nitent; folia similia, crispa nempe, densa & punctulis rubigineis altera parte conspersa, atque prorsus eadem vires: sed cum alterum cauliculos, neruulosve proferat nigiores, & obscuro virore magis saturatos, nigrum vocatur. Misero ægrorum damno hallucinantur, qui pro utroque dryopteridem usurpant.

Miraculo quidam nimis creduli tribuunt, quod aqua perfusum non madeat, ut dictum est, aut aquam ita respuat, ut siccum semper videatur: sicque ab euentu nomen adianti detortum. Verum longiore eius in aqua demersio, infusione contrarium docet: nonnulli putant, sic iustius nominari, quod à pluvia descendente non cito madeat, pennarum anatum ritu; vel aquarum margines, ac puteorum parietes circumuestiens, aquam tamen quasi fugiens non attingat; perinde ac hyrundines, quæ in hominum ædibus delectantur & nidificant, ab hominibus tamen contrectari & cicurari nusquam patiuntur.

*Adiantum
cur dictum.*

Adiantum porro ex radice pusilla, filamentis pluribus compacta & nigra exiles surculos emittit, iunceos, reatos, sesquipalmum altos, & aliquando longiores, ex herbiditate nunc pallentes, nunc nigricantes, foliolis mollibus utrinque vestitos, filicis maris diuisura, situ, & ritu, sed multo tenuioribus & minoribus, altera facie magis, altera minus virentibus, & punctis aliquot maculatis. Locorum opacitate gaudet, perpetuo viret, folia non amittit, sed nec florem ullum, nec semen edit.

Vires adianti ad multa commendantur. Capillorum enim defluuium prohibet, vel eosdem fluxos reparat: Asthmaticis & suspiriosis prodest, menses mouet, strumas discutit, atque eosdem plane effectus præstat, quos capillus vene-

ris verus.

De Polytricho.

VT adianti nomine tres plantæ comprehenduntur, sic vnica sub triplici designatur. Trichomanes enim, polytrichum & callitrichum ex herbariæ rei peritis, idem: nam Trichomanes Romanis dicitur capillaris, quod fluentem capillū expleat; Polytrichum, quod capillos multos ac densos efficiat; & callitrichum, quasi pulchricomum, quod eosdem pulchriores reddat. *Ruel. cap. 133. li. 3.*

Sunt, qui pinnulam adhuc, alij filiculam, & nonnulli adiantum, vocant.

Nascitur in parietibus & locis opacis, & vmbrosis, & iuxta specus ac fontium aspergines, vt adiantum. Radix ei pusilla, nigra, ex qua velut capillamenta, nitida, rigida, fusca, breuia erumpunt; vtrinque folia paruula, optimo disposita ordine, & aduersos inter se pediculos habentia lentis magnitudinē & effigie, sed tenuiora, & subter maculis ferrugineis signata.

Nec flores, nec semen gerit, vt adianta, quibus in facultatum conditione conuenit.

CAP. XIX.

De Ceterach.

TO'T A Pharmacopolarum turba in hoc diu stetit errore, Scolopendrium & hemionitidem, vulgo linguam ceruinā nihil inter se discriminis habere, & vnicam plantam esse: sed Medicorum vel nudis verbis, vel libris petitiōes facti, nunc agnoscunt, asplenum seu splenium, vulgari ac barbara voce Ceterach dictū, verum scolopendrium esse, cuius folia paruula sunt, polypodij modo diuisa, subter flauescentia, hirsuta, angusta, corrugata, viridia, pediculo vix palmum longo & nigricante adhærescentia, aduersa serie disposita, ita tamen, vt alia non directe aliis, vt in polytricho, sed aliorum interstitiis, vt in polypodio quodam opponantur.

In petris inuenitur, & opacis parietibus, atq; quibusdā aliis locis saxosis & vmbrosis. Nullo caule, sed pediculo tenui fulcitur, nullo flore coronatur, nullo semine grauidatur.

Vim habet eximiam ad lienem minuendum, calculos *Vires.*
 atterendos & pellendos, vrinam mouendam, singultum
 sedandum, & icterum sanandum.

CAP. XX.

De Salvia-vita.

VIRIBVS & effigie proxima est capillaribus alia
 planta, quæ à similitudine foliorum rutæ, cui per-
 belle conuenit, & à loco natali, in quo sponte & lacte vi-
 ret, ruta muraria, in officinis Salvia-vita vocatur. Petras
 opacas, manantia saxa, ædificia vetusta & specus amat.
 Et velut saxa diuidens è medijs eorum incisuris erumpit,
 tenuibus, breuibus & iunceis furculis, & velut filamentis
 adianthi valde similibus, quibus foliola adhærescunt
 parua, crassa tamen, incisa, ex albido colore virentia, &
 ad rutam accedentia.

Tota planta vix palmum equat, flore & semine vidua,
 perpetuoq; viret, vnde frequēs est eius vsus per hyemem,
 cum scilicet aliæ stirpes defunt, vel aridæ non satis con-
 ueniunt.

Vim habet meatus referandi, obstructions liberandi, *Vires.*
 excrementa mouendi, humiditates serosas exsiccandi:
 propterea iecoris, lienis & mesenterij infarctibus expe-
 diendis conducit, menses & vrinam ciet, calculos pellit,
 hydropi medetur, & vitiis, quæ intra sunt thoracem, opi-
 tulatur. Falluntur, qui paronichiam esse putant.

CAP. XXI.

*De quibusdam aliis capillaribus, minus proprie di-
 ctis, & primum de Hemionitide.*

AVirium efficacia, quibus ad splenem minuendum
 pollet hemionitis, à Pharmacopolis vocatur nunc
 asplenium, nunc scolopendrium, vt ceterach, quod ea in
 re cæteris omnibus medicamentis antecellit: reuera ta-
 men hemionitis scolopendrium non est, aut asplenium,
 seu ceterach vulgare, sed alia quædam herba caulis, flo-
 ris & seminis expers, & foliis tantum extra terram pro-
 diens, vnde Phyllitis sæpius, quasi foliosa herba dicitur. *Phyllitis.*

E ra-

*Herba mula.**Vires.*

E radice enim multis capillamentis fibrosa & nigricante folia multa exeunt, crassa, rigida, longa, ceruorum lingue modo, hinc ceruina lingua multis dicta, superne læuia, inferne multis lineis transuersis ferrugineis asperula. Gaza herbam mulam nominat.

Multi est ad lienem vsus, cuius non modo obstructiōnem tollit, duritiem & tumorem minuit, sed etiam hepatis affectus multos feliciter sanat.

C A P. X X I I.

De cuscuta, & epithymo.

CV S C V T A, seu cassitha herbosis fruticibus adnascitur, epithymi modo, nullaque radice nixa, sed velut ab alarum sinu prodiens, cirrhis, capillamentisve longissimis repit, inquit Matthiolus. Eius autem vberior esse solet prouentus in segete linaria, crebrisque volutionibus lini fastigia scandit, vnde podagram lini officinæ appellitant.

Fuchsius non sine ratione credit, Cassitham primum radiculis niti, quæ tum arescunt, quando cirrhi, seu capillamenta plātam inuoluunt, à qua sugunt alimentum: proinde temperamentum mutat & qualitatem, pro varia plantarum, quibus innascitur, natura, putantq; multi, epithymum & cuscutam non differre, nisi quod hæc lino, illud thymo innascatur.

*Differentia
inter cuscu-
tam & epi-
thymum.*

Mathiolus tamen refragatur, & effigiem vtriusq; non parum dissimilem tradit, necnon qualitates, etiam Galeni testimonio. Epithymum enim calefacit ordine tertio, & cuscuta tantum secundo, ita, vt verisimile sit, epithymum suas vires à thymo, cuscutam à lino mutuari. Perperam igitur faciunt, qui podagram aliarum plantarum assumunt pro vero epithymo, aut cuscuta.

Vtrique nulla sunt folia, sed cirrhi tantum, & velut tenues, ac subrubræ testudinum fides, quibus flores paruuli, quasi stellulæ albicantes dehiscunt, pusillo semine grauidati, quod syrupi de cichorio laxatiui rhabarbaro ingreditur compositionem.

Vires.

Vim habet abstergendi & roborandi. Iecoris & lienis obstructions tollit, urinam mouet, ictero succurrit, &

rit, & affectibus ab humore bilioso & melancholico or-
tis prodest.

CAP. XXIII.

*De quinque radicibus aperientibus, & pri-
mum de apio.*

RADICES aperientes multe sunt, quarum quinque
cæteris dignitate quadam præferuntur, ex quibus
tres hortenses sunt, petroselini, asparagi, fœniculi; aliæ a-
grestes, quæ scilicet in locis incultis nascuntur, apij & rusci.

Apium autem Latinis, & ἄπιν Græcis multum inter *Apium:*
se dissentiunt, ut & Persilium vulgo dictum, & petroseli-
num verum.

Nam, apios ex Dioscor. *cap. 177. lib. 4.* folio constat ru- *Apios:*
taceo, breui, caulibus ternis, aut quaternis, humi prostra-
tis, radice exterius nigra, intus alba, pyri effigie, & corpus
fusque, deque mouet, licet non ita vehementer. Atque
aliquando apios pro forma pyri, aliquando pro sapore fa-
tuo aut vix perceptibili sumitur.

Apium vero sic vulgo dictum, seu Selinon, vel potius
eleoselinum, ut Dioscorides *cap. 75. lib. 3.* nominat, apio
satiuo, persilio, vulgo dicto, simile, sed grandius; Ad ea-
demque efficax, sed propter ingratum saporem & odo-
rem, inter olera minime locum habet.

Nascitur in locis, ut plurimum incultis, vdis ac riguis,
vnde Paludapium non improprie nominatur, & apium
rusticum.

Calidum est secundo gradu, siccum tertio, [*Galen. lib. 8. Vires.*
simpl.] menses & vrinas mouet: flatus quoque discutit,
& magis semen, quam ipsa herba, valetque ad aranea-
rum morsus, ait Plinius. Radix vero sæpissime vsurpatur
ad diducendos meatus, & obstructions liberandas, fo-
lia comesta pulmonibus conferre putantur.

CAP. XXIV.

De Petroselino.

QUOD veteres apium hortense, seu satium voca-
runt, nos petroselinum nostras, ac vulgare persilium,
hortis

hortis omnibus frequentissimum, & iusculis, ac cibis condiendis familiarissimum vocamus, quod non nisi in hortis lætum ac copiosum viret, in quibus ad gratiam, quam cibariis admixtum concedit, sedulo feritur; & in locis tam calidis, quam frigidis vberime provenit, modo pinguibus, adsitque iugis humor, cuius rigatu facile animetur; vnde nullum cœlum & solum respuit, modo cultum. Semen autem illius omnium tardissime germinat, nimirum quadragesimo die à satu, & nonnunquam quinquagesimo.

Folia fert coriandro similia, crispata, radices longas & capillatas, esui gratissimas, medicinæ vtilissimas.

Vires.

Dantur vtiliter calculosis, ictericiis, & iis mulieribus, quibus statimenses non procedunt, nec non his, qui vrinæ difficultatibus laborant.

C A P. X X V.

De asparago.

Vnde asparago nomen.

AS P A R A G I dicuntur sic, quod in virgultis asperi nascentur. Eorum enim scapi asperi sunt, non læues, vel quia sua sponte sine satu profiliant; Ex arietis quippe tuis & defossis cornibus prodire viri grauissimi scripserunt: Olerum tamen & aliarum plantarum recentissimi turiones, ac tenella germina, priusquam in folia explicentur, ex veterum placitis asparagi nuncupantur.

Corruda.

Est vero asparagus vel sylvestris, corruda dictus; vel hortensis, seu sativus; Et vterque vulgaris notitiæ, inquit Dioscorides *cap. 152. libr. 2.* multis ramis & foliolis longis, tenuibus & numerosis se arrigit, quæ instar fœniculi in capillamenta abeunt.

Hoc olus siccitate lætatur, & rigationem auersatur frequentem, ingruente tamen Autumno, dum irrigantur, thyrsulos edunt teneriores & magis succulentos.

Vires.

Subsunt radices rotundæ & numerosæ, quæ vim habent aperiendi, meatus diducendi, iecur & renes obstructionibus liberandi, felle suffusos sanandi, menses & vrinam mouendi.

De fœniculo.

FŒNICVLVM ad varios vsus totum celebratur: nam coma tenella acetariis mixta suauitatem addit; Semen cum fenna decoctum ab ea flatu & tormina excitari solita discutit, aliaque innumera, vel per se, vel aliis commixtum, beneficia præstat; Radices obstructionibus expediendis vnice commendantur.

Planta est ferulacei generis, hominis interdum proceritatem superans, caule geniculato, fungosa intus medulla, cortice exterius læui, & herbaceo, folio peucedani, tenui, longo, molli, capillaceo, grato odore, muscario rotundo, patulo, lato, subluteo, in orbem circinato, ex quo semen nudum, oblongum, ex pallido flauescens dependet: radice longa, crassa, alba, odorata.

Sunt vero duæ fœniculi species; prima Græcis dicitur marathrum, cuius adhuc duæ agnoscuntur differentiæ: *Marathrum* vnum dulce est, in Italia frequentissimum: Alterum vulgare, cuius semen est acrius & minutius.

Secunda species dicitur erraticum, seu Hippomarathon, à magnitudine sic appellatum, satiuo enim grandius ac procerius est, & in Mauritania nonnūquam duodecim cubitis assurgit, crassitudine quatuor palmorum, semine miliaceo, radice alba & odorata.

Fœniculum calefacit tantum gradu secundo, aut in *Vires* principio tertij.

Contra serpentum ictus in vino potum confert, menses & vrinas mouet, lac generat, suffusis medetur.

Hippomarathrum vero ad omnia fœniculo efficacius: Potenter enim menses pellit & vrinas, calculos eiicit, regium morbum purgat, & contra serpentum morsus nihil æque conducit.

Elaphoboscum nonnulli inter fœniculorum genera *Elaphoboscæ* recensent, quod ei fœniculaceus sit caulis, vt & muscarius, folia tamen valde dissimilia, vt & color, odor, sapor, virtus & facies. A quibusdam ocellus ceruæ, ab aliis gratia Dei vocatur. *Ocellum*

De Rusco.

R V S C V S, & Officinis Brusculus, videtur esse myrthantha, seu rusculus sylvestris: Exurgit enim facie & foliis myrtheis, sed rigidioribus, durioribus, mucronatis & inodoris. Virgultis adhærescunt baccae prærubrae, magnitudine cerasorum, quibus nuclei bini, ternive includuntur ossei, ac tritura vix puluerabiles.

Hypoglossum.

Huic affinis est alia planta, Hypoglossum, & laurus Alexandrina dicta, sed folia gerit molliora & maiora, e quorum media ac superna parte foliola, velut lingulae supernascuntur.

Vires.

In asperis & incultis locis rusculus nascitur; eiusque radicis decoctio menstrua ciet, calculos atterit & pellit, stranguriae medetur & ictero.

C A P. X X V I I I.

De quatuor seminibus frigidis maioribus.

Q V A T V O R semina frigida maiora sunt semina cucurbitae, cucumeris, melonum & citrulli: sub quibus alij fructus multi oleracei comprehenduntur, ab antiquis nomine σίξυς designati. Est vero inter eos affinitas tanta, ut fere sit indistincta & indeterminata cuiusque nomenclatura: Nam multi sub cucumeribus melones & pepones complectuntur; Sub cucurbitis citrullus & melopepones.

*Cucurbitarum
varietates.*

Singulorum autem multae sunt varietates, cultura praesertim & mangonio sic effectae. Nam cucurbitarum differentiae quatuor notantur, maior, minor, seu lagenaria, anguina, seu oblonga & indica, praeter colocynthida, quae cucurbita sylvestris nuncupatur.

Cucumeres.

Cucumer vero aut sylvestris est, & nuncupatur asinus, ex cuius succo conficitur elaterium; aut sativus, cuius multae quoque differentiae comperiuntur: Alij enim longi sunt, recti & flavescentes; Alij breviores, virides & incurvi; Nonnulli compressi, lati, rotundi; Alij clypeiformes, & vulgo pepones nominantur.

Melo-

Melones Galli sæpe vocant, quos Itali pepones, Dioscorides Melo pepones, & antiquorum nonnulli cucumeres domesticos: sed vitata nominum confusione, præstat eos fructus è Sicya sativa prouenientes, (sic enim vocatam plantam, ex qua melones leguntur, obseruauimus) & instar mali citonij, aut pomorum redolentium fragrant, melones, quasi fructus pomolos nominare; quorum, ut prædictorum multæ varietates notantur: Alij enim propter odoris & saporis suauitatem dicuntur Moschatellini, alij saccharini; Alij à solo & regione, vbi nascuntur, aliam habent denominationem.

Citrulli magnitudine dictos omnes fructus superant, locupletantque hortos rusticorum: quorum etiam per multæ traduntur varietates, tam in colore & figura, quam in magnitudine atque etiam sapore. Nonnulli enim breuiores sunt, alij longiores; Aliqui plani, alij rotundi, & velut sulcati; Alij ex rubro & viridi flauescetes, qui dulcedine cæteris præstant.

Vt autem quatuor hæ plantæ effigie sunt valde affines, sic & viribus, & semina ex illis collecta pro quatuor seminib. frigidis seruantur maioribus, quorum frequentissimus est in Medicina vsus.

CAP. XXIX.

De quatuor seminibus frigidis minoribus, & primum de Lactuca, & eius semine.

LACTUCA à lactei succi, quem fundit, dum abrumpitur, vbertate, dicta primas inter olera tenet; ut enim gratissima est in acetarijs & iusculis, sic in medicis vsibus salutaris; Nam præter quod sanguinem generat satis laudabilem, feruorem etiam sanguinis & viscerum extinguit, somnum conciliat, & hecticis prodest, ex Galeno, cap. 40. lib. 2. de aliment. & cap. 13 lib. de Maras. estque familiare medicamentum alimentosum, iuuenibus & biliosis naturis tutissimum.

Toto anno seri potest, & si terram pinguem, probe subactam & soli exposita nata fuerit, læte viret, & in latum

Lactuca pomata.

Differentia.

Vires.

fese diffundit. Dum adhuc tenella est, si euellatur, & alio fundo probe stercoreato plantetur, pluribus foliis in globum conuolutis extuberat, & capitata vulgo pomata euadit.

Lactuca autem vt nullum olus præstantius, sic notius nullum, nec frequentius, cuius tres præcipuæ varietates in hortis visuntur. Rugosa & vulgaris non capitata; Sessilis, seu pomata ac capitata, & Romana nigro semine, & scariolæ folio. Addunt nonnulli alias duas, Cecilianam & Cypriam, seu Græcam: Præter quas in locis incultis alia nascitur, quæ à lacte & semine potius, quam effigie, lactuca dicitur, à Galeno Thridacine. Nonnulli à colorum varietate varias enumerant, albas, rubentes, nigras, purpureas.

Omnis autem lactuca, vt & semen eius refrigerat, & somnum conciliat. Eoque remedio feliciter vsus est Galenus ad vigilias immoderatas, quæ illi acciderant ob studia longiora & raro intermissa.

Semen vero, quod inter refrigerantia minora sumitur, ad multa vsurpatur: valet enim ad gonorrhœicam virulentam, ad vrinæ ardorem, ad humectandum, refrigerandum, leniendum, sitim extinguendam, & somnum conciliandum.

C A P. X X X.

De portacula, eiusq; semine.

PORTACULÆ semen etiam numeratur inter semina refrigerantia minora. Est vero portulaca vna ex hortensibus, quæ omnium maxime in iusculis & acetariis expetitur, sæpeque pauperum & diuitum mensas inchoat, & apud multos aceto & sale condita ad hyemem integram seruatur.

Species.

Duo autem portulacæ discrimina traduntur: Est enim vna syluestris, quæ passim in vinetis multis sponte nascitur, multisque surculis in terram reptantibus, ex viridi rubentibus luxuriat. Altera domestica seu hortensis, quæ studiosissime excolitur. Folia emittit ampliora, magis carnosa & succulenta: surculos magis erectos & minus duros. Vtriusque effigies parum dissimilis, sed vires aliquan-

quantum varix. Satiuam enim refrigerare omnes asse-
runt, syluestrem calefacere nonnulli contendunt.

Alterutrius folia tusa & clauis pedum adhibita secu- *Vires.*
remedentur; Ignibus sacris etiam auxiliantur: capitis
dolores insolatu contractos, cum oleo rosaceo sedat.
Commanducata dentes mobiles firmat, oris & tonsilla-
rum vlcera sanat.

Est & portulaca quædam marina & aquatica, sed ista-
rum nulla medicamentorum compositiones in Officina
nostra descriptas ingreditur.

CAP. XXXI.

*De aliis seminibus frigidis minoribus, ac obiter
de cichoraceis.*

DV o alia semina frigida minora desumuntur ex
cichoraceis, ad quæ stirpes multæ referuntur; vt
Chondrillæ, Hieracia, Sonchi, Scariolæ, lactucæ sylue-
stres & intybacea omnia: sed cum absolute cichorium *Cichorium.*
ponitur, semper erraticum & sylvestre intelligendum est,
cuius scilicet frequentior est in medicina vsus: estque ge-
nus ad alias intybaceorum, tam satiuorum, quam sylue-
strium differentias.

Satiuum autem cichorium, seu intybum, Græcis dici *Intybum.*
solet seris, quia seritur: cuius duæ sunt species, vnum lati- *Seris.*
foliū, quod à nonnullis endiuiæ hortensis; alterum angu- *Scariola.*
stifolium, quod seris, seu Seriola & Scariola, & Syluio in- *Endiuiæ hor-*
tybus dicitur. Vtrumque intubolachanum, quasi cicho- *tensis.*
rium olus vocat Galenus, quod inter olera tam ad altera *Intybolacha-*
iuscula, quam acetaria conficienda reponatur. *num.*

Ad sylvestre refertur taraxacum, seu cichorium lute- *Taraxacum.*
um, Dens leonis, & Hedipnois, quasi somnum conci- *Dens leonis.*
lians dictum. A Rondeletio Chondrilla Dioscoridis nun- *Hedipnois.*
cupatur. A quibusdam caput monachi, ab aliis vrinaria
quoque dicitur.

Cicerbita, seu Sonchus, Gallice *lacteron*, quod eius *Cicerbita.*
sit lacteus succus, dicta, ex endiuiarum familia est, pas-
simque in locis cultis & incultis prouenit; eiusque tres
differentiæ à Dioscoride statuuntur, aspera, læuis, & ar-
bore-

Rostrum porci. borefscens. Primum rostrum porcinum à multis nuncupatur. C. lusus agnouit quinque inter se discrepantes, duas vulgares, læuam & læuiorem, duas Austriacas læuam & læuiorem, & Pannonicam.

Chondrilla.

Ad syluestre quoque cichorium referuntur omnes Chondrillæ species, quas alij duas tantum, alij quatuor agnoscunt, præter zacintham, seu cichorium verrucarium, & perdicium, seu perdion, quod nonnulli chondrillam marinam, alij bulbosam nominant. Sicque in vniuersum chondrillarum erunt sex varietates, quæ magis viribus, quam facie cichoraceis respondent.

Hieracia.

Quod si ex qualitatum affinitate conforme genus inferre liceat, hieracia inter cichoraceia, aut vt alij volunt, inter sonchos, cum quibus magnam habent similitudinem, reponere nihil vetat. Sunt vero hieraciorum varietates multæ, nempe maius, latifolium, angustifolium præmorsa radice, longius radicum, villosum, montanum, folio hedipnoidis, foliis & facie Chondrillæ, & Narbonense falcatum. De quibus consule recentiores rei herbariæ scriptores.

Cichorij varia nomina.

Cichorij autem varia nomina, vt ad institutum redeam, cichoraceis obscuritatem attulerunt. Genus enim pro specie, species pro genere, & vna species pro altera sæpe ponitur, & eodem nomine designatur. Nam cichorio sæpe hæc nomina dantur, Ambubeia, Picris, Intybum, Seris, Endiuia, Seriola, Scariola, Intubolachanum: atque omnes hieracij, cicerbitæ, seu sonchi, chondrillæ & lactucæ syluestris species cichorij nomine sæpius donantur.

Lactuca syluestris.

Lactuca syluestris partim affinis est cichoraceorum generi, folia enim scariolæ hortensis gerit, & partim naturæ papauerum, cum opij odorem vteunque eructet soporiferum & virosum.

Semina frigida minora.

Semina autem cichorij syluestris & endiuiz sumuntur pro seminibus frigidis minoribus, quarum qualitates appellatio satis indicat.

★ ★
★

*De seminibus quatuor calidis maioribus, & pri-
mum de aniso.*

SEMINA quatuor calida maiora desumuntur ex ani-
so, fœniculo, cumino & caruo. Quid sit fœniculum,
supra diximus, quid anisum, ipsæ etiam mulierculæ di-
cere queunt, cum eius semine sæpius utantur sacharo in-
crustato. Et quæ inter eas opere pistorio delectantur,
panificij quoddam genus conficiunt (biscotum nomi-
nant) cui semen anisi permiscent, quod odorem, sapo-
remq; conciliat pergratum. Id ipsum multis adhuc con-
dimentis adiiciunt ad gratiam maiorem. Oris enim ha-
litum commendat, urinam ciet, hydropicis prodest, &
nullum ex oleraceis seminibus ventriculo magis ami-
cum, [*Dioscorid. cap. 63. lib. 3.*] Calefacit & siccatur ordine *Vires.*
tertio ex Galeno, *libr. 5. simplic.* gustus tamen nondum
percepit tantum caloris excessum. Latinis & Græcis ani-
sum vocatur, estque nomen seminis & plantæ, quam à
nonnullis anicetum vocari comperio.

Anicetum.

Planta nec apio similis est, ut scribit Fuchsius, nec
etiam fœniculo, ut asseruit Ruellius, sed inter utramque
media: folia enim nec ita lata, ut apio, nec ita tenuia &
capillacea, ut fœniculo. Sed cum vulgaris sit notitiæ, in
describenda illius historia non diutius immorabor.

Non est tamen prætereundum, illa semina calida &
Pharmacopœis Carminatiua, hoc est, flatus discutien- *Carminatiua*
tia, ut interpretantur, vocitari, erytro non satis noto, *unde dicta.*
nisi forsan à verbo Græco *καρμῆνίζω*, id est disceipo, & in
minutas partes diuido, vel potius à carmino, id est, pecto,
vnde apud Arabes *Carmos* ad capillos veneris refertur, & *Carmos.*
carminare est pillos seu lanam pectere, idque non affa-
tum, sed paulatim, perinde ac flatus sensim discutun-
tur. Non tamen mihi satis constat vera car-
minatiui vox & origo, licet usu
iamdiu admissio com-
probetur.

* * *

De cumino.

CYMINVM, seu Cuminum, & seminis, & plantæ cuiusdam fœniculo similis nomen est; cuius duo genera perhibentur, vnum satium, ac domesticum, aliud syluestre. Satium regium Hippocrati dictum, morbis mulierum multis ab eodem commendatissimum, à Dioscoride Æthiopicum, à quibusdam Ægyptium & Asiatum nuncupatur.

Id fere vnicaule, raro cubitale, sæpe pedem tantummodo altum, interdumque humilior, frequentibus ramulis brachiatum: folia in tenues particulas secantur ad fœniculum accedentia, sed breuiora, minoraque: In virgularum fastigijs exeruntur umbellæ, primum flosculis ornata, postea seminibus onusta, nudis, angustis & canaliculatis: Radix subest aliquantum tenuis & odora, quæ seminibus maturis tabescit. Seritur & vberè prouenit in Hispania, Italia, & quibusdam Gallia regionibus calidis, modo semen in pingue solum iniiciatur. Inter olera maxime fruticat, atque eo magis, si cum probris & maledictis seratur, vt idiotæ putant, quos irridendos magis, quam probandos puto.

Cuminum syluestre.

Syluestre cuminum gingidij folia profert, cauliculos exiles, scandicis seu pectinis venerei ritu: in cacumine capitula quina, aut sena, rotunda, villosa, in quibus semen est acetosum. *Dioscor. cap. 69. lib. 3.*

*Consolidaregia.
Vires.*

Est alterum satiuo valde simile, quod à floribus singulis cornicula promit in sublime exerta, in quibus semen est melanthio simile, ait Dioscor. hocque videtur ea esse planta, quam Officinæ pedem alaudæ & consolidam regiam dicunt.

Cuminum calefacit & siccatur tertio recessu, attenuat, digerit, resoluit: Sumptum & adhibitum flatus discutit, frigidos humores incidit, tumores pituitosos dissipat, venenis aduersatur: contra colicum dolorem & Tympaniam prospere vsurpatur.

CAP. XXXIV.

De caro.

TO T V S aromatariorum chorus Caron, siue Carum, vno consensu Carui vocitat, Athenæus Pastinacam maiorem, cui viribus & vultu apprime respondet. Caule assurgit cubitali, & sæpe altiore, quadrangulari, geniculis quibusdam intercepto, intus cauo, foliis pastinacæ agrestis, vel dauci nigri, quem vulgus carottam nominat. Radix ei carnosa, gracilis tamen, oblonga, candida, interdum flauescens, sapore pastinacæ. Semen feceniculi modo in furculorum summitatibus multum, subnigricans & angulosum. Ab Arabibus vocatur Cardumini, quod pro Cardamomo vsurpat Syluius, sed eum deceptum credunt Arabicæ linguæ peritiores.

Caruum tertio quodam modo recessu calefacit & sic- *Vires.*
cat, vrinam mouet, menstrua pellit, flatus discutit, stomachum roborat, coctionem iuuat, vtiliter miscetur antidotis, & anisi vicem gerit. Eius radix cocta, pastinacæ modo manditur ex Dioscoride *cap. 66. lib. 3.*

CAP. XXXV.

*De alijs quatuor seminibus calidis minoribus,
& primum de Ammi.*

AM M I Cumino tam affine est, vt quod in Æthiopia nascitur, pro Cumino habeatur. Semen notum est, inquit Dioscorides, & minutulum, multoq; minus cumino. Quod videtur indicare ipsius appellatio; *ἀμμή* siquidem perpusillum & quasi arenaceum semen portendit; qua voce & tota planta designatur.

Duplici autem discrimine Ammi notatur: Vnum dicitur Æthiopicum, quod maius est & vulgare, foliisq; constat latioribus.

Alterum minus, tenuifolium, nec adeo frequens. Prius caule sese erigit herbaceo, rotundoq; furculis multis & exiguis; folio oblongo, angusto, pluribus incisuris in ambitu diuiso; muscario aneti proximo, paruulis floribus coronato, seminulis multis origanum spirantibus, cum acrimonia amaricantibus referto.

Ammi minoriculus brevis est, multis ramulis dis-
remptus, folia oblonga, capillacea, sursum versus magis
attenuata; flores vt priori, paruuli, albidii, in umbellas
coacti: semen oblongum, paruulum, & acre. A quibus-
dam pro Sifone vsurpatur: nam cum Sison, seu Sinon, se-
cundum Dioscor. semen sit exiguum, in Syria natum, a-
pio simile, nigrum, feruens, oblongum, ac ammi paruo
simile, pro eo si non sumi, certe substitui potest.

Vires.

Ammi gustu acre ac subamarum est; incidit, tenuat,
calefacit, siccant, & digerit: urinam & menses mouet; in-
flationes & tormina discutit.

Creduntur mulieres facilius concipere, si post coitum
ammi halitum odorentur.

C A P. XXXVI

De amomo.

NON modo inter exoticas stirpes, sed prorsus inco-
gnitas, Amomum numeratur: Nullus enim anti-
quorum illius effigiem, aut accuratam descriptionem
dedit; & inter recentiores Clusius rei herbariae studiosis-
simus, & amomi perquirendi dignoscendiq; auidissimus,
triplicem quidem illius iconem exhibuit, sed vix proba-
bili coniectura sciri potest, quænam illarum amomo ve-
ro respondeat: forsitan nulla. Priorico, vt ipse scribit, est
ramuli cuiusdam arboris, odore & suauitate ei affinis,
quæ caryophyllos gerit, fructibus ramen & foliis rotun-
dioribus & minoribus. Secunda sarculos Tithymali pa-
ralii non male refert. Tertia ramum breuem, granis car-
damomo vtcunq; similibus racematim onustum refert.
Verum vt fatetur vir nobilis, difficile est statuere, quid sit
verum amomum.

*Amomum
Dioscoride-
um.*

*Amomum
Creticum.*

Ipsi quidem viribus, à Dioscoride recensitis, opti-
me respondet minutulum quoddam semen & oblon-
gum, aromaticum, gustu suaue & calefactorium, quod
in officinis seruatur, Amomum Creticum nuncupatum;
verum ex quanam planta natum, non dicitur. Hoc vt &
alia multa simplicia rara in pharmacopolio Pasch. Ba-
zoini, viri pietate & doctrina probatissimi sepe vidi & gu-
stauit, maxime vero amomum vulgare, quod verum si
mini-

minime teneatur, illius tamen optimū est succedaneum, non Amomum Flinii, frigoris impatientissimum, quod *Amomum* Lutetiae in vasis figulinis alitur, surculis rectis, copiosis, *Plinij.* viridi cortice vestitis, foliis myrtheis, sed longioribus, floribus candidis, stellatis, quos sequuntur fructus alkekengi, modo teretes, crassi, ex rubro flavescentes, multo succo & semine turgidi. Galenus Amomo substituit acorum, licet illius nomenclatura Cardamomo magis cognatum portendat.

Vim habet amomum calefaciendi, astringendi, & ex- *Vires.* siccandi. Eius decoctum iecori & renibus conuenit, atque eos iuuat, quos scorpius percussit.

CAP. XXXVII.

De dauco.

DAUCUS tres sub se nominis eiusdem plantas diffe- *Species.*
rentes complectitur: Prima generis nomen reti-
nens, absolute dicitur daucus, qui de Cretico intelligen-
dus est, quiq; secundum Dioscoridem foliis sceniculo si-
milis est, caule dodentrali, umbella coriandri, flore al-
bo, semine oblongo vt cumini, lanugine quadam albe-
scente hirsuto, suavis odoris in mandendo, cuius potis-
simum celebratur vsus in syrupo de Arthemisia; aliis
quoque medicamentis multis vtiliter permiscetur.

Daucus hic non in sola Creta fruticat, sed in multis a-
liis regionibus, vt in Germania & Italia; & qui nunc e-
mitur Venetiis, solum nomine tenus Cretenlis est; nam
ex alpibus & Genuensium tractu adfertur, nec tamen
Cretico vlla in re cedit.

Secunda dauci differentia apio similis est, sed acrimo-
niam quandam habet, halitum maiorem, saporemq;
feruidiorem.

Tertia foliis est coriandri, floribus albis, coma & se-
mine anethi, sed oblongiore & acri. Aliæ quædam stir-
pes daucis affines, pro daucis nonnunquam habentur:
Sic Carotta à Theophrasto daucus appellatur; sic & pa-
stinaca sylvestris & Caucalis illius nomenclationem sæ-
pe mutantur.

Dauci semen medicis vltibus frequentissimum calefa- *Vires.*
cit,

cit, siccatur, aperit, incidit, urinam & menstrua mouet, & flatus discutit.

De apio, cuius semen numeratur inter calida minora, superius egimus.

C A P. XXXVIII.

De eximijis aliquot floribus, ex quibus aqua & olea trahuntur efficacissima, & primum de Rosis.

Rosarum varietates.

ROSA vix potest non esse omnibus nota, cum mire sit ferax, & in dumetis ac sepibus sponte nascatur. Eius duo constituuntur genera; syluestris vna, quæ Cynorrhodon, seu rosa canina vocatur; & altera hortensis, quæ absolute rosa dicitur. Cuius multæ sunt differentiae, rubra, alba, pallida, seu ex albo rufescens, incarnata, lutea, cœrulea, quæ in multis Italiæ locis nascitur, & moschata, quæ omnium vltima, nempe autumno floret.

Ex his mangonio & arte immutatis, multæ videntur aliæ varietates suboriri, sed trium præsertim vsus in medicina expetitur, albarum, rubrarum, pallidarum. Ex albis aqua distillantur: Ex rubris, mel rosatum, conserua, oleum rosaceum, & syrupus de rosis siccis parantur: Ex pallidis syrupus rosarum laxatiuus.

Rosarum partes.

In rosis multæ partes distinguuntur, flos, vnguis, capillamenta, granula, flosculi, calix, semen, lanugo. Flosculos capillamentis appensos, Antheram male nonnulli vocant, cum Anthera non sit medicamentum simplex, sed compositum, & ad oris affectus vsurpatum, vt constat ex Actuarii cap. 7. lib. 6. meth. med. Celsi cap. 12. lib. 6. Oribasio & Marcello.

Anthera quid.

Vires.

Rosæ autem non omnes eandem habent facultatem: laxant enim pallidæ, astringunt rubræ, roborant ambæ, vt & albæ communes & moschatæ: nam suavis omnium odor partes eas, quæ principatum tenent, vt & spiritus omnes, maxime vitales & animales recreat & reficit.

De nymphaea.

NYMPHEA, quam à Nympha zelotypiæ stimulo
 erga Herculem, mortua natam Poëtæ fabulantur,
 inter plantas aquarum alumnas maxime ad medicos v-
 sus commendatur. Eius duæ in officinis agnoscuntur *Species.*
 differentiæ; vna maior, quæ flores gerit candidos; alte-
 ra minor, quæ luteos. Vtraque nascitur in stagnantibus
 aquis & paludibus.

Maior folia fert ampla, orbiculata, herbacea, caules
 graciles, longos, læues, & rotundos; flores candidos, li-
 lio candore & magnitudine similes, in medio quid cro-
 ceum continentes; radicem nigram, nodosam, longam-
 que. A quibusdam lilium aquaticum vocatur, ab aliis
 nenuphar, à nonnullis heraclea.

Minor è limoso & aquoso etiam fundo prodit, iunceis
 pediculis, trium sæpe cubitorum, quibus adnascitur flos
 luteus ac nitens, rosæ similitudine. Radix subest alba,
 nodosa, aspera, subdulcis.

Nymphaea insigniter refrigerat, Veneris insomnia *Vires.*
 compescit, semen immodice fluens retinet, id ipsum ex-
 tinguit potum & illitum, somnum conciliat, gonorrhœæ
 multum prodest, & Venerem in totum adimit, si diutius
 sumatur eius decoctum vel conserua, aut syrupus ex flo-
 ribus paratus.

CAP. XL.

De lilio.

LILIVM à Græcorum nonnullis *ελίον*, ab aliis, qui
 Lex Iunonis lacte natum credunt, Iunonia rosa di-
 ctum, in coronamentis rosæ proximum est: Illius enim
 candor eximius, odor suauissimus, & elegantia formæ
 nobilitatem illustrant.

Planta est bullosa, fecundissima, quæ ex vna radice
 quinquagenos sæpe profert, & alii bulbos. Simplici cau-
 le sæpius assurgit bicubitali, & interdum tricubitali, co-
 moso, foliis Satyrii, sed longioribus, foris striatis, ex her-
 baceo nitentibus, vt coronæ Imperiali, dictæ, quæ li-
 lium

lium quoddam est : flore calathi effigie , resupinis per ambitum labris ; ex calicis fundo emicantibus aliquot apicibus ; & velut staminibus luteis , in extremitate tuberosis.

Flos ille patulus , latus & elegantissimus pedunculo tenui , languidoq; adhærescens , hic vero surculo crasso & rigido , foliis vndiquaque cincto , qui circa finem æstatis marcescit , & adueniente autumnno radices eius denuo pullulascunt.

Species.

Sunt autem liliorum genera multa ; nam præter candidum & commune , quod sic absolute dicitur , aliud est candidum Byzantinum , à loco , vbi nascitur , nonnihil discriminis mutuatum ; aliud cruentum quoddam luteum ; aliud puniceum. Est & paruulum quoddam conuallium , seu lilium vernum dictum. Est & magnum lilium Persicum , vulgo coronæ Imperialis , *Tajai* Barbaris nominatum : quibus adiunguntur hemerocallis Chalcedonica , Byzantina & martaga multa , de quibus omnibus agere nostri non est nunc instituti.

Vires.

Radix lilii candidi malactica est & anodyna , & vsus plurimi ad enematum decocta , & cataplasmata emollientia , & pus mouentia conficienda. Ex floribus infusis paratur oleum ad eosdem vsus commendatum. Ex iisdem adhuc destillatis habetur aqua ad facies mulierum erugandas , & niueo candore illustrandas summe expetita.

C A P. XLI.

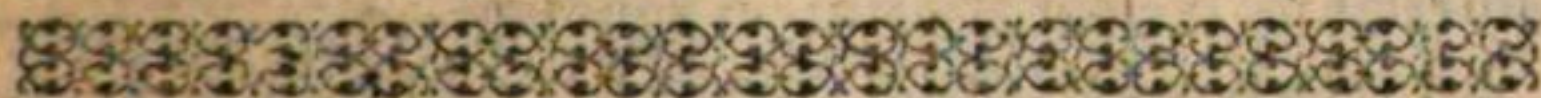
De croco.

IN ordinem florum eximiorum referimus plantæ cuiusdam bulbosæ florem , aureo cruore nitentem , quem Medici Crocum , Galli Mauritanorum idioma secuti Saffranum nominant. Est autem bulbosa stirps , viuax & carnosa , folio angusto & gramineo , flore hermodactyli pratensis , purpureo & cruore aureo nitentibus filamentis , odoris intensi cum quadam acutie. Iuxta fontes & semitas læte fruticat , gaudetq; calcari & atteri pedibus , pereundoq; , inquit , melius prouenit.

In Coryco tamen Cilicia monte omnium præstantissi- *Crocus præ-*
mus nascitur. Fragrantius enim spirat, & colore plus au- *stantissimus*
reo est. Vere viret, tota æstate sese in latum diducit, au- *ubi nascatur.*
tumno flores leguntur, qui non tantum in medicos &
culinarios trahuntur vsus, sed alios quoque multos, in
quibus aureus color desideratur.

Est vero crocus vel domesticus, cuius Dioscorides *Species.*
multas enumerat species; vel sylvestris, cuius Dodo-
næus adhuc plures describit, quas omnes breuitatis cau-
sa defero.

Calefacit ordine secundo, primo siccat: eiusq; mo- *Vires.*
deratus vsus cerebro prodest, sensus vegetiores reddit,
somnum & torporem excitat, cor recreando lætitiā
gignit, humores ad coctionem perducit, multisq; com-
modis beat illum, qui eo ipso prudenter vti scit. Ex eo
parat oleum Mes. quod emplatri confectionem de ra-
nis ingreditur. Ad alias quoque compositiones acce-
dit, vt syrupum regis Saboris, & emplastr. Oxycroce-
um, quibus non modo colorem, sed etiam vires largitur
eximias.

SECTIO SECVNDA.

De simplicibus purgantibus.

P R Æ F A T I O.

Absoluta libri huius prima sectione, in qua vulgaria
quadam simplicia, quæ velut preparantia sunt, & passim
in medicina faciendâ, medicamentisq; componendis occur-
runt, breuiter, perspicue tamen explicauimus. Secun-
dam nunc aggredimur, in qua multa cathartica, seu hu-
mores aluum subducendo purgantia describuntur, quæ ali-
quando vel per se sola exhibentur, vel alijs compositionibus
in Officina nostra descriptis permiscentur. Ea autem magna
ex parte peregrina sunt, & à regionibus barbaris mutuata,
quæ ob id non nisi arida, aut saccharo condita, vt siliqua
Cassia teneriores, ad nos deuehuntur. Eorum tamen ad nos
aliquando semen delatum, & in solo pingui, aprico, & soli
exposito satum, germinat. Sed ob hyemis rigiditatem plan-
ta hinc

ta hinc nata raro adolescit, aut adulta sobolescit, & vix unquam primigeniam retinet naturam. Medica igitur ditione augenda, & felicius hominum sanitatis conseruanda gratia, ab Indis & Arabibus multa mutuamur simplicia, quibus presentissima morbis infinitis auxilia adferimus: Non tamen est adeo nostra ingrata tellus, quin optima quoque purgantia liberali manu suggerat, ut ex hac sectione demonstramus.

CAP. I.

De Rhabarbaro.

Rhabarbarū nostrum vulgare non esse rhaponticum, nec hoc centaurium maius.

Rhabarbarū unde dictum.

Rhabarb. optimum ubi nascatur.

ATATIUS præteritæ multi Rhaponticum & Rhabarbarum idem esse putarunt, nec centaurium maius & Rhaponticum inter se dissentire: sicque de diuersis tribus plantis vnicam effecerunt. Rhabarbarum autem nostrum vulgare, non esse Rhaponticum, manifeste conuincit eius descriptio, à Dioscoride tradita; ut neque etiam Rhaponticum ipsum esse centaurium maius, author ipse docet, qui diuersis capitibus de utroque agit, diuersamque faciem & virtutem agnoscit.

Est vero Rhabarbarum vulgare sic dictum, quod sit insignis radix populi Barbari, seu Indici, vel prouinciæ cuiusdam Barbaræ dictæ, ut Troglodyticæ: forsan & à Rha fluuiio Ponti nomen habet, ut de Rhapontico probabili ratione scribitur. Sed cum Rha peregrino idiomate radicem designet, antonomasia quadam rhabarbarum, seu Rha, quasi optima radix, ab Arabibus *Raued*, à Chinesibus *Rauam*, apud quos frequentissima est, optimaque sepius sine additione denotatur.

Maxime autem laudatur Rheum, quod ex Sinarum regione, vbi duntaxat vberissime, ac fere sponte prouenit, adfertur in Indiam, in *Ormuz*, in Persiam, Arabiam, & Alexandriam: ex quibus regionibus, dum ad nos postea aduehitur, Indicum, Arabicum, Antiochenum, Turcicum quoque nuncupatur.

Est vero rhabarbarum Hippolapathi rotundi ac nostratis facie admodum simile. Radix est crassissima, rotunda, colore exterius subnigro ac rufescente, & interius ex rubro flauescente, & ad nucis moschatæ colorem inter-

internum accedente : & præterea cum maceratur, vel masticatur, croceo inficit colore.

Medicamentum est cholagogum, benignum, ac ie- *Vires.*
coris & ventriculi roborativum : Affectui dysenterico,
cholericò, & aliis ab hepatis imbecillitate natis conue-
nit, confertq; plurimum.

CAP. II.

De cassia.

TRIPLEX cassiæ nomine stirps designatur; cassia
odorata, quæ Theophrasto cneoron, & forsan Vir-
gilio lauendula dicitur; cassia lignea, seu canella; & cas-
sia nigra, seu fistula, aut siliquosa, quæ arbor procera est
instar iuglandis, folia habens ei valde similia, ex pluribus
composita. Ligni materies valde compacta, duraq; est;
cortex non valde crassus, & aliquantum flavescent.

Fructus siliquæ sunt, longæ, rotundæ, nigræ, exterius
lignosæ, intus medulla multa, nigra, & multis semini-
bus rotundis & planis, quæ à se inuicem membranis li-
gneis ac transuersis diuiduntur, prægnantes.

Antiquiores hanc vel non norunt, vel ignaue negle-
xerunt. Arabes omnium primi, cum illius salubrem vsum
essent experti, valde commendarunt.

Medulla cassiæ plurimum humectat, calorem immo- *Cassia vires.*
deratum temperat, aluum lubricat, lenit, subducit, &
clementer sine torminibus fæces educit. Vtiliter datur
pueris, senibus, & grauidis.

CAP. III.

De tamarindis.

TAMAR Arabum est idioma, quod dactylum seu
palmulam notat, non quod arbor, in qua fructus
hic nascitur, palmulæ sit congener, cum valde sit illi dis-
similis; sed quod vulgato nomini & improprie vsurpato
aliud aptius dare Barbari non curarunt, à quibus Tama-
rindi, hoc est, dactyli Indiæ vocantur.

Propter eorum aciditatem Græci ὀξύφωινγε, id est, a-
cidas palmulas nominant, aliquando & dactylos, sed

minus recte, quod nullum ex digitis satis eleganter referant.

Arbor, in qua nascuntur Tamarindi, procera est, inglandis, aut fraxini modo dura, compacta, multis cincta ramis, & foliis armata minutim incis, palmi magnitudine. Fructus hi virent immaturi, & acidi sunt; maturi subcineritii, eorumq; tunc aciditas suauitate non caret.

Male vero putat Mesue, Garcie iudicio, tamarindos esse fructus palmæ sylvestris Indicæ, cum in tota India palmæ non reperiantur, sed ex Arabia in Indiam aduehantur: Excerpunturq; ex arbore aspectu pulcherrima, ramis brachiata multis, foliis umbrata pluribus, speciosis, filicis cuiusdam feminae, Hispanis *helecho* dictæ similibus, floribus coronata pulchellis, odoratis, candicantibus: post quorum occasum fructus emergunt initio virescentes, qui noctu sese foliis inuoluunt, frigoris vitandi causa, interdiu vero explicantur: Illa tamen foliorum inflexio singulis noctibus etiam per inopiam fructuum adesse solet, tuncq; arboris rami foliis inuoluuntur.

Helecho.

Nomina.
Vires.

In Malauar tamarindi vocantur *puli*, in Guzarate *ambili*, in Canarin *chinha*, in aliis regionibus aliam sepe sumunt denominationem. Valent ad aluum blande subducendam, humores adustos leniendos, contemperandos, promouendos: tertio recessu refrigerant, siccant secundo.

C A P. IV.

De Myrobalanis.

SI nomina rebus potius iuxta, quam ultra naturam ipsarum debeant imponi, hi fructus Syriaci, Arabice nulla ratione myrobalani, seu myrobalana, dicendi sunt, cum nec glandium ideam referant, nec vnguenti aut odoramenti fragrantiam redoleant, ut nominis etymon pollicetur.

Quod si Galenus & Dioscorides fructui cuiuspiam iuxta naturam eius myrobalani nomen dederunt, tantum is à myrobalanis vulgaribus differt, quantum res inodora à fragrantē, aut à glandibus pruna.

Recepta tamen potius longo usu, quam ratione myrobalanorum nomenclatura dicimus, eos omnes pruno-

nam quædam genera esse, qui à tot diuersis arboribus ex-
 cerpuntur, quod cognominibus distinguuntur. Singulo-
 rum enim diuersa effigies & facultas illorum errorem de-
 monstrant, qui in eadem arbore nasci, sed diuersis tem-
 poribus colligi contendunt.

Sunt vero quinque numero, flauus, Indicus seu niger, Bel-
 liricus, Chebuli, & Emblici, quorum magna pars in regno
 Cambayæ inuenitur, & ab incolis singulorum nomina
 Garcias ab horto deprompsit, & paucis arbores & fru-
 ctus singulos delineauit.

Arare, inquit, seu myrobalanus citrinus rotundus est; *Citrini.*
 & folia sorbi profert: *Rez annuale* seu niger, aut Indicus, *Indici.*
 octogonus est, & folia salicis habet: *Gotum* seu Belliri- *Bellirici.*
 cus, foliis est lauri, sed pallidioribus & subcineritiis: *A-*
retca, seu Chebuli myrobalani magni sunt & rotundi, *Chebuli.*
 oblongiores tamen, cum perfectum incrementum nacti
 sunt, folia persicis similia habent: *Anuale*, hoc est, embli- *Emblici.*
 ci folia habent minutim incisa, & palmum longa.

Sunt arbores singulæ magnitudine pruni; omnes syl-
 uestres, sponte nascentes, & nuspiam domesticæ. Aui-
 cenna myrobalanos vocat *Delegi*; peculiariter vero fla-
 uos *azfar*; Indicos *asuat*; Belliricos *heleragi*; Chebulos
quebulgi; Emblicos *embelgi* vocant Arabes.

Singuli myrobalani peculiare habent dotes: Nam *Vires.*
 citrini seu flauus cholagogi sunt: Indicus seu niger melanco-
 liam ducunt & exhilarant: Chebuli & Emblici phle-
 gmagogi. Omnes autem clementer purgant astringen-
 do, & ventriculum, cor & iecur roborant.

CAP. V.

De Aloë.

ALOË nomine quædam herba percelebris, ut &
 fucus eius medicis vsibus multum commendatus
 appellatur. Per os enim seu sumatur, seu adhibeatur ex-
 terius, salutare præstat effectus. Est vero aloë planta *Aloës descri-*
 vix, aut parum scyllæ similis, ut quidam crediderunt; fo- *ptio.*
 lia enim crassiora sunt, pinguiora, longiora, latiora, v-
 trinque aspera, crenata, retrouersum repanda, spinu-
 lis aliquot retusis aculeata, lento tenaciq; succo turgi-
 da, fo-

da, foliorum sedi maioris modo: Caulem erigit pedalem: flores multos, candidos, & semen vt asphodeli. Radix singularis ac crassa, cuiusdam pali in terram adacti effigie.

Vbi plurimum nascatur.

Copiosissima prouenit apud Indos, vnde succus eius defertur, vt etiam ex Arabia & multis aliis regionibus calidis.

Hæc sæpe biennium, & aliquando diutius pensilis in tabulatis, suo tenaci lentore viuit, incrementum capit, & noua folia promit; at solo demissa marcessit. Ob viuacem eius naturam (perpetuo enim viret) semperuiuum marinum à quibusdam vocatur: nisi tamen à frigore, cuius est impatientissima, studiose conseruetur, cito tabescit.

Porro tota aloës planta grauis est odoris, & saporis amarissimi, præsertimq; succus eius, qui à quauis ipsius parte extractus bonus est, & in medicina facienda vtitissimus.

Aloë caballina.

Eius autem concreti liquoris duæ differentię ad nos aduehuntur; vna arenosa & sordibus conspurcata, quæ veterinariis, seu equis medicandis dicata est, & caballina vocatur; alia hepatis modo coacta, vnde hepatica, vel Succotrina, quasi succo-citrina, quod eius puluis citrinus sit, dicitur; aut, vt quidam volunt, Socotorina, quod ex Socotorina insula deferatur præstantissima. Laudatur ruffa, pinguis, nitida, friabilis, iecoris modo coacta, facile liquefcens: improbatur nigra, dura, arenosa, & impura.

Aloë via.

Aloë calida est ordine primo, sicca tertio. Admota densat, stringit, exsiccat, vulnera glutinat: sumpta aperit, meatus reserat, menses & hæmorrhoidas stimulat ac mouet, ventriculum roborat, aluum subducit, humores biliosos ac pituitosos purgat, ventris tineas ac lumbricos enecat & expellit, infarctus tollit, putredinem arceat, & cadauera diu absq; corruptela conseruat.

C A P. VI.

De senna.

VT omnia Medicinæ præcepta statim in artem redacta non fuerunt; sic nec omnia medicamenta cognita,

gnita, aut in vsum adhibita: nam prioris seculi Medicis ignota fuit senna, Persis Abalzemer dicta, qua nullum *Abalzemer.* medicamentum purgans frequentius, vſitatus, vtilius. Est vero planta filiquosa, è regionibus orientalibus ad nos primum aduecta, colluteæ amodum similis, cuius tamen folia ad myrthi maioris effigiem accedunt. Flores ex alarum sinu erumpunt lutei, tenuibus pediculis appensi, quibus succedunt folliculi oblongi, plani, compressi, incurui, seminibus paruis, fuscis, compressis, gygartis similibus, grauidati.

Radices eius medicis vſibus inutiles sunt, longæ ac tenues, idq; plus minus pro stirpis ætate; quæ cum sit frigoris impatiens, in plagis septentrionalibus vix quadrimestre viuit, atque etiam in Italia raro vltra autumnum perdurat.

Huius duæ statuuntur differentiæ; vna dicitur syluestris, cuius folia minora sunt, rotundiora, ac minus vtilia; altera domestica, cuius ea ipsa maiora sunt, acutiora & meliora. *Species.*

Non autem senna adeo calefacit, vt pleriq; autumant, cum vix gradum caloris primum excedat, & circa finem secundi siccet, aut initio tertii. Purgat vero blande pituitosos humores, vt crassos & melancholicos, simulq; terget, digerit, & à cerebro, pulmone, liene, hepate, ventriculo & mesenterio lentos humores, nec non bilem vſtam expurgat. Proinde morbis dictarum partium ab eiusmodi succis proficiscentibus medetur. *Vires.*

Datur & in forma pulueris, cum scilicet electuariis admiscetur, vt electuario diabalzemer & catholiconi, & infusa ac decocta, vt cum ex ea syrupus de pomis fit purgatorius, vel apozemata quædam solutiva parantur: quia vero flatus & tormina solet excitare, dum coquitur, simul anisum, aut coriandrum, vel fœniculum ad discutiendos flatus permiscetur.

C A P. VII.

De radice mechoacan.

EX prouincia Mechoacan radix quædam eiusdem nominis, crassa, per taleolas secta & exsiccata, ad nos

*Differentia
inter bryoni-
am & Me-
choacam.*

ab hinc paucis annis adferri cœpit. Radix, inquam, peregrina, purgatoria, ex pallido candicans, & valde crassa, ex qua rami multi, longi, imbecilli, qui nisi quodam nitantur fulcro, in terram sparguntur. Ad perticas vero accedentes scandunt, & multiplices eas nexu amplexantur, bryoniæ ritu, cui valde est vultu similis, sed viribus dissidens; nam bryonia acris est & calida multum, Mechoacan fere insipida, nec ullius acrimoniæ particeps. Bryoniæ folia lata sunt quinquangularia, & ad vitium similitudinem diuisa, sed asperiora, hirsutiora, & albiora: flores parui, candidi, racemosi, & vuarum ritu congregati. Mechoacanæ vero folia ampla quidem sunt, sed tenuia, atro-virentia, & altera tantum parte mucronata, non vt bryoniæ angulosa: fructus multi, racematim coherentes, coriandri magnitudine, autumno maturescen-
tes. Deligenda radix albicans, ac recens.

*Quanam me-
choacana im-
probetur.*

A nonnullis rhabarbarum album vocatur, ab aliis scammonium Americanum, in officinis radix mechoacana, quæ valde candida, aut nigra, aut cariola impro-
batur.

Vires.

Calefacit tantum primo gradu, siccat secundo. Pituitam ac serosos humores sine molestia purgat, nec partes vt reliqua purgantia debilitat, sed roborat. Cum vino melius, quam cum alio liquore soluitur, daturq; tuto senibus & pueris: tussi veteri, colico dolori & venereæ lue plurimum conuenit.

C A P. VIII.

De Agarico.

Agaricum.

Resina.

Larigna.

Manna.

Laricea.

FUNG I vel terreni sunt, boleti, & Campiniones vulgo dicti, proxime & affatim è terra exeuntes, vel arborei, truncis nempe arborum adnati: vix enim vlla senescens arbor datur, cui non adnascatur fungus, vel rugosus & nigricans, vt in quercubus & iuglandibus; vel crassus, durus & albicans, vt in betula; vel albus, plenus, mollis & friabilis, vt agaricum, quod præstantissimum ex larice excerpitur. Hæc enim arbor triplici excremento nobilitatur, resina Larigna, quæ omnibus aliis humidior est, omnisq; expers acrimoniæ, & male pro terebînthina à quibusdam venditur, Manna quadam laxatiua, quæ ex effra-

extractis illius furculis colligitur, & agarico, trunco illius arboris iam antiquæ adnato.

Est vero larix arbor conifera, eximia proceritatis, caudice assurgens recto, cortice crasso, in frequentes rimas dehiscente, foliis circa ramulos multis, ab vno tuberculo numerosis, simul cohærentibus, breuioribus, mollioribus & tenuioribus, quam pini, nec aculeatis, sed retusis. Coni admodum parui sunt, cupressinis fere similes. *Larix.*

Laudatur autem agaricum, quod ex larice decerpitur, cuius est velut apostema: præstantissimum vero album, raturum, friabile, primo gustatu dulce, mox amarum & stypticum. A Democrito medicamentum familiaræ vocatur. *Agaricū optimū quod.*

Nascitur in Galacia & Cilicia, sed præstantissimum in Agaria Sarmatiæ regione, à qua nomen. Nunc habemus optimum ex Delphinatu Galitiæ prouincia, & multis Italiæ regionibus, in quibus larices proceræ ac copiosæ proueniunt, quarum truncis agaricum adnascitur; vnde radicem esse minime credendum est, vt apud Dioscoridem & Galenum comperio. *Vbi nascatur.*

Calefacit primo gradu, siccat secundo: pituitam purgat, obstructa liberat, attenuat, terget, flatu dissipat, & omnibus morbis ab humoribus crassis, lentis, & frigidis opitulatur. *Vires.*

C A P. IX.

De Polypodio.

POLYPODIUM sic dicitur, quod eius radice predeant nodi multi, & cirrhi polyporum piscium ritu. Vocatur & Dendropteris, seu arborum filix, quod arboribus increseat, & aliquando lapidibus vmbrosis, muscosis, & muris quibusdam humidioribus.

Herba est sine caule, flore, semine, radiceq; tota constat, & foliis tantum filicis maris similibus, sed minoribus, parte auersa fuluis maculis conspersa. Radix illi longa & hirsuta est, minimi digiti crassitudine, per obliquum repens, & multis quasi verrucis exasperata, intus porracea & virescens, vt pistacium. Sapor admodum dulcis est, subamarus, austerus, & aliquantum aromaticus, sed linguam ignaue feriens.

Vires.

Neutiquam vero tertio recessu calefacere, vt asseruit Mesue, sensus iudicat, siccare secundo credibile est. Præterea humores crassos, lentos, & viscidos terget, digerit, & siccat: bilem atram & pituitam lentam educit, etiam ab articulis, si largiore copia sumatur. Longissimam coctionem sustinet, & raro solum datur, sed aliis commistum purgantibus, quæ illius purgatoriam vim, alioquin multum imbecillam augent. Sic ius galli veteris, aut decoctum betæ, vel maluæ illius vim summopere iuuat. Admotum quoque quibusdam affectibus prodest, vt Dioscorides *cap. 188. lib. 4.* scribit.

C A P. X.

De carthamo.

VT carthami nomenclatura quid purgatorium, sic cnici quid spinosum dicit. Est enim carthamus planta, & ventris subductoria & carduorum cognata, caule bicubitali & sæpe altiore assurgens, recto, duro, admodum lignoso & superne ramoso. Oblonga ei folia sunt, in medio & prope furculos lata, in fastigio acuminata, in ambitu aculeata.

E furculorum extremitatibus erumpunt capitula rotunda, oliuæ magnitudine, & sæpe maiora, multis squamulis spinosis obuallata, è quibus staminei ac crocei flores exeunt, adeo crocum referentes, vt non nisi à perspicacissimis discernantur: hinc venia quadam plebecula digna, quæ crocum syluestrem appellitat.

Succedunt semina oblonga, læuia, alba, angulosa, splendentia, seminum floris Solis Peruniani effigie, quorum cortex admodum durus, medulla candida, pinguis, subdulcis. Carthamus à Seplasiariis sæpe crocus syluestris, à Medicis cnicum sæpius nominatur: cuius duo agnoscuntur genera; satium vnum, quod carthamus vulgaris est; alterum syluestre, cuius adhuc duas Theophrastus differentias tradit, *cap. 4. lib. 6.* vnam recto caule, quo priscae mulieres pro colu utebantur, & Ruellio *cap. 155. lib. 3.* attractilis est, & carthamus syluestris; alteram humiliorum, torosiorum, hirsutiorum, humi pene serpentem, quæ in officinis carduus benedictus est, de quo postea.

*Species.**Cnicum.*

Semen

Semen carthami inter medicamenta purgantia locum *Vires* habet; eius enim medulla phlegmagoga & per se sumpta, vel aliis mixta medicamentis humores frigidos & lentos expurgat; non vero calefacere tertio recessu sensus iudicat contra Galenum.

CAP. XI.

De Ebulo.

EBULUS adeo sambuco, foliis, muscario, flore & fructu similis, ut magnitudine sola differre videantur: unde Dioscorides utrumque sambuci nomine indigitat, vnum sambucum maiorem, seu arborem, alterum sambucum minorem, seu chamæactem nominans.

Sambucus in arborem assurgit sæpe proceram, virgis *Sambucus.* arundinum ritu cauis, medullosis, rotundis, primum viridibus, deinde cineritiis, lignosis & duris, folio iuglandis, sed graueolente, & pluribus incisuris per ambitum ferrato, floribus multis, paruulis, albis in umbellam elegantem dispositis, quos baccae consequuntur sanguineo cruore turgentes: sambucus sylvestrium prima germinat, & nouissima foliis nudatur.

Chamæacte vero seu ebulus herbosior est, & humilior, ut cuius caudex lignosus non est, nec perpetuus, sed quotannis tabescit, & foliis commoritur. Vberrime fruticat in locis vdis, & pinguibus, præsertim incultis: foliis per intervalla binis, amplis ex pluribus compactis, per ambitum ferratis: flosculis in umbella numerosis, candidis, odoratis, nec foetidis: postea fructibus, ut sambuci, paruis, rotundis, nigris, succo multo & granulis prægnantibus. Radices ei crassæ, longæ, carnosæ. Ex fructibus autumnis maturis secernuntur acinuli seu parua semina, & in officinis seruantur.

Ebuli radices, ut & seminula, vim habent hydragogam, eamque validam & aperientem, ob id non tantum hydropi, sed aliis quoque morbis *Vires.*
ab humore seroso natis
utilem.

*

V S

CAP.

De Esula.

Species.

INTER herbas lactarias Tithymalorum genera septem numerantur, quibus esula multum sunt congeneres, & veluti species. Omnes enim plantæ lactariæ sunt, & moleste ac torminose pituitam purgant. Esula tamen multorum rusticorum consuetum est, & familiare rhabarbarum, cuius usu nonnulli sæpe conualescunt, & intereunt multi.

Alsebran.

Dicitur vero Esula, vel ezula, Arabibus Alsebran, Dioscoridi peplus, in officinis esula rotunda, quod orbiculata conficit coma. Nascitur in vinetis, sepium marginibus, & pluribus locis incultis.

Peplo seu esulæ cognata est alia planta, peplis & peplum à Dioscoride, & à nonnullis plantago aquatica dicta, quæ vires habet easdem; potius tamen venit in usum peplus, seu esula, præsertim rotunda & minor; nam maior, quæ foliis & floribus est Tithymali, raro usurpatur.

Esula calida est, acris, ulcerans, & cum violentia humorem pituitosum educens. Substantia enim tenui constat ignea, acris, incidente, tenuante fundente, aperiente & siccante. Præter pituitam & aquas trahit atram bilem etiam à iuncturis.

Vires.

Castigatur illius feritas infusione in aceto facta, ut in Officina cap. 8. lib. 2. docuimus, vel cardiacorum & roborantium admistione.

C A P. X I I I.

De Hermodactylis.

Differentia
inter ephemerum
colchicum
& hermodactylum.

Ephemerum
nostras.

HERMODACTYLVS & ephemerum colchicum, bulbosæ sunt plantæ vultu affines, sed viribus dissimiles: nam ephemerum dicitur strangulatorium, quod vna die suffocatu interficiat, nec multum purgando aluum ducat; hermodactylus nullum assumentis periculum adferat, & pituitam rite etiam à iuncturis expurget.

Est aliud ephemerum nostras, quod nonnulli bulbum agrestem, & crocum pratensem nominant, cui folia terna aut quaterna sunt, oblonga, utcumq; lata, leuia, pingua: flores

floribus colore & forma croco similes, eodemque tempore, nempe Autumno exeuntes: radix bulbo similis. In pratis nascitur, & locis humidioribus. Magno errore à quibusdam ignavis pro hermodactylo usurpatur: is enim exsiccatus flaccidus est, vietus, & minime purgatorius, nec perniciosus, ut colchicus, qui vna strangulat. At vero hermodactylus officinarum peregrinus est, non flaccidus, ut nostras, sed durus, compactus, & qui leui contusione in farinaceum puluerem abit, sumptusque humorem è partibus remotis, ut iuncturis educit. Est ergo ephemerum quoddam lethale & strangulatorium, ut colchicum; aliud non strangulatorium, ut nostras, & tertium purgatorium, idque tutum, ut Syriacum, quod in pharmacopoliis hermodactyli nomen habet.

Hermodactylus officinarum.
Vires.

Hermodactylus calefacit, siccaturque initio secundi ordinis, cum humiditate tamen quadam excrementitia, flatulenta, nauseabunda, qua ventriculo aduersatur, maxime dum humores à medicamento commoti, in illum confluunt. Pituitam lentam, ac alios humores viscidos etiam ab articulis efficaciter trahit: ob id chirogræ, podagræ, & omnibus iuncturarum doloribus ab eodem humore natis conducit.

C A P. XIV,

De Turpeto.

N V L L A est tam anceps & controuersa, atque ea, quæ de Turbith fertur, enarratio: Mesue laticariam. ferulaceamque herbam nominat: Serapio radicem Tripolij existimat: Actuarius modo pityusæ radicem esse putat, modo Alypum Dioscoridis, præsertim cum albicat. Nonnulli credunt esse radicem Tapsiæ; alij Scammoniæ Antiochenæ; sed Garcias ab horto plantam ab his diuersam mordicus tenet: Nam planta est, inquit, radice neque magna, neque longa, caule hederæ modo per terram extenso, digiti crassitie, & aliquando crassiore, duos palmos, & aliquando plures longo. Folia gerit alba, ut etiam flores, eosque candidos, & nonnunquam rubentes, nec colorem ter in die mutant, sicut tripolium, ut ridicule multi crediderunt.

*De Turbith
varia opinio.*

Turpethis descriptio.

Non

Non est vero totum Turbith gummosum, sed pars caulis tantum radici proxima, eaque vtilior: reliqua pars gracilior est, ac comosior, quam ut esse possit utilis.

Herba terribilis.

Pituitam duntaxat purgat, non atram bilem, ut Alypum, quod à quibusdam herba terribilis vocatur: eius enim folia, flores, semina purgationes terribiles commouent. Ob similem vim agendi, aut paulo mitiorem, fortassis Turbith, quasi turbatorium dictum est, & Arabibus Terbeth, qua voce phlegmagoga valentiora nominant.

Turbith igitur Garciae, nec radix est Alypi, nec Tripolij, nec Scammoniae, nec Tapsiae, ut neque planta lactaria, aut ferulacea; nec si gummosa, optima, nec domestica, ut asserit Mesue. Vt sit, nulla est officina, in qua Turbith optimum, & his notis insignitum, quas illi tribuit Mesue, non inueniatur; cuius viribus & illud respondet, quod aliis lineis à Garcia depingitur, Arab. *Caritamion* dictum.

Quodnam Turbith optimum.

Quid autem sit verum Turbith, adhuc ambigitur. Laudatur, quod subalbum est, aut cineritium, fractu facile, ac recens, nam vetus imbecillum est, & viscera conturbans.

Vires.

Calidum est ordine tertio: purgat trahendo mediocriter: correctum pituitam crassam, lentam, & putrem à ventriculo, thorace & remotis partibus, etiam iuncturis educit.

C A P. XV.

De Scammonio.

Scammonia planta.

SCAMMONII nomine succus plantae cuiusdam concretus, & planta ipsa intelligitur; quibusdam tamen magis proprie haec Scammonia, ille Scammonium dici videtur. Est vero planta lactaria, voluulosa, scansoria, laevis, smilacis modo, cui foliis, flore, facie, valde similis est, sed radice non parum dissimilis, quae in smilace tenuis est, in Scammonio crassa, praelonga, intus candida, odore grauis & multo succo praegnans; ex eaq; tenues & viticulosi surculi prodeunt, qui vicinos frutices conscendunt, amplexantur, & se implicant: folia ei lata & acu-

& acuminata sunt instar arifari, sed minora: flores albi-
di concaui, calathi figura. Nascitur vberius in pingui so-
lo, præsertim in Antiochia & Syria.

Ex ipsius radice, Scammonium vulgo dictum, seu li-
quor colligitur pluribus modis; primo refecatur caput
radicis, dein cultro excavatur, vt in spatium concame-
ratum succus confluat, qui postea vasis idoneis excipi-
tur. Secundo, terra foditur iuxta radicem, vt concame-
rato sinu scrobs relinquatur, in quam, subiectis iuglan-
dium foliis, profunditur succus, qui concretus extrahi-
tur. Tertio, radix omnino euulsa inciditur, lac inde pro-
fluens ficcatur, & in offas quasdam formatur, & serua-
tur. Quarto, ex foliis & caulibus tritis succus extrahi-
tur, ficcatur, cogitur, & seruatur; sed nigrum est, aut ex
nigro virescens eductum hoc modo postremo Scammo-
nium & omnium pessimum. Præstantissimum, quod ex
incisa radice superna exudat, & maxime quod ex Antio-
chia defertur, dein Armenium; Europeum omnino præ-
uum.

*Scammonia suc-
cus quomodo
extrahendus.*

*Scammonium
Antiochenum
optimum.*

Vt vero sit optimum, debet esse nitidum, splendidum,
clarum gummi modo, subalbum, rarum, fungosum,
tenuissimis fistulis spongiosum, cito liquefcens, tene-
rum, friabile, non valde ponderosum, nec odoris te-
tri, licet non suavis, sed proprii, & taurino glutini simil-
limum. Ab his notis, quod longe recedit, pessimum.

*Quibus notis
dignoscatur
Scammonium
optimum.*

Scammonium omne valenter, cum labore atque mo-
lestia mouet aluum: bilem flauam & serosos humores,
tenues & acres purgat, & si paulo largiore copia suma-
tur, intestina abradit, viscera lædit, venarum ora ape-
rit, erodit, sanguinem sæpe per inferiora ducit, dysen-
teriam excitat, cor, hepar, & reliqua viscera conturbat,
& ventriculum subuertit. Calidum & siccum est tertio
recessu.

Vires.

*Scammonij
feritas.*

Illius effera vis castigatur admixta aloë: Melius ve-
ro si in malo citonio excavato, vti veteres docuerunt,
clibano, aut prunis decoquatur, pasta vndique circum-
lita, præsertim additis quibusdam seminibus, vt apij,
fœniculi, dauci; vltatior tamen correctio fit ex solo cito-
nio, vel succo rosarum.

*Scammonij
correctio.*

Castigatum, vt decet, Scammonium, Dacrydium, Cur Dacry-
quasi dium dictum.

quasi lacrymula dicitur, & in Officinis, corrupto vocabulo diagredium. Nimis recens efferum est, antiquatum imbecillum & torminosum; mouet enim, non promouet; Bimum bonum.

CAP. XVI.

De Elleboro.

Species albi.

ELLEBORVS, seu helleborus albus est, aut niger. Albi duæ sunt differentia, maior & minor. Maior folia gerit plantaginis, vel potius gentianæ similia, sed maiora, magisque venosa, striata, & velut plicas habentia. Caulis ei rectus & longus, plures species proferens, è quibus flosculi candidi emergunt: Radix ceposa, crassa & candida, cui multæ fibræ adhærescunt. Calefacit & siccatur tertio gradu: varios humores, sed maxime pituitosos ducit, idque cum molestia: vomitum excitat sumptus, & eius puluis naribus admotus sternutamentum mouet. Est & elleborine, seu elleborus humilis albus, ei vultu multum similis, quem Officinæ non seruant.

Species nigri.

Niger vero quadruplex est, vnus dicitur verus; alius pseudoelleborus, seu elleborus niger falsus hortensis; Tertius est elleborus Dioscoridis, seu Consiligo; Quartus est elleborus falsus syluestris. Adduntur à nonnullis elleborus niger ferulaceus, & elleboraster maximus.

Elleborus niger verus.

Prior folia edit lata, plana, ex pluribus combinata, læuia, duriuscula, veluti lauri, per ambitum serrata: flores à cespite prodeunt lati, patuli, primum albidi, postea aliquantum purpurascens, è quorum decidentium meditullio enascuntur siliquæ breues, exiguo semine prægnantes. Radix subest multiplex, in fibras, seu radículas plures nigras determinata. Floret circa solstitium hybernum, & in mediis niuib.

Elleborus hic præ omnibus aliis in vsum medicum venit, semperque vsurpandus, cum absolute & simpliciter ellebori vox designatur, Latinis veratrum, Arabibus *cherbachen* nominatur.

Vires nigri veri.

Purgat humorem melancholicum. Prodest insaniensibus, maniacis, hypochondriacis, lienosis, epilepticis, elephantiacis, quartanariis, & omnibus morbis, quos

atra

atrabilis, vel humor melancholicus procreat, periculosus est autem sanis, pueris, & imbecillioribus.

CAP. XVII.

De Colocynthide.

Colocynthis cucurbita quedam sylvestris est, sic Græcis & Latinis dicta, Arabib. *Landhel*, ac plantarum nex, Persis fel terræ, ut quæ suo amarore reliquas stirpes superet & sua vicinia veneni modo, inquit Mesue, inficiat. Repit autem per terram cucurbitæ sativæ ritu, & foliis multum similibus, amplis, lanuginosis, sarmentis longis; humi serpētibus; floribus ex luteo pallescentibus, cucumeri similibus ex quibus nonnulli cito marcescunt, nec ullius fructus prodromi; alij poma suppeditant rotunda, mediocri pilæ forma, conglomerata, vehementer amara, fungosa, medulla intus candida, & seminibus cucumerinis similia, gravidata, primum colore herbaea, & ubi ad perfectam magnitudinem & Autumnum peruenerunt pallida; semper vero amarissima & stirpibus insensissima, quæ non tantum ob eius viciniam intereunt, sed & terra vicina afficitur, & quasi adusta videtur, Mesue referente, qui de Colocynthide multa scribit, quæ tanquam parum momentanea minime referenda putavi.

Calefacit & siccat ordine tertio: pituitam & alios humores crassos ab omnibus partibus etiam remotis, ut cerebro, nervis, musculis & articulis attrahit. Bilem quoque purgat, & summiopere colico dolori, apoplexiæ, vertigini, epilepsiæ, asthmati, & aliis affectibus multis, quibus clementiora medicamenta nihil profuerunt, sæpe medetur felicissime, qui plura volet, legat Mesuem *cap. 4. lib. 2. de simplic. medic. purgant.*

Est alius cucumer sylvestris, seu erraticus in Officinis, modo asininus, modo anguinus dictus, foliis, surculis, floribus à superiore non multum discrepans, sed fructu longe alienus. Non enim poma, ut ille, rotunda profert spongiosa & alba, sed glandes oblongas è glauco virescentes, quæ magnitudinem adeptæ perfectam, digitorum leui contrectatu, leuiter, citoque subsiliunt.

Ex his succus elicitus & coactus elaterium est, de quo alibi. *Elaterium.*

De Mezereo & Chamelæa.

OSCITANTER nimis multi Mezereon, Thymeleon, Chamelæam, & chameleonem nigrum confundunt. Thymelæa quidem & Chamelæa cognatæ sunt natura & effigie stirpes, dissident tamen inter se & ab utraque; Chameleon niger: Illæ enim frutices sunt, & surculos edunt tenues, rigidos, ligneos, folia admodum parua, ut mali granatæ: hic vero ex carduorum censu est, foliaque gerit scolymi, sed minora, tenuiora & spinosa, eiusque radici venenatam qualitatem tribuit Galenus.

Mezereon.

Est vero Mezereon planta quoque venenata, sic Arabibus, quasi viduifica, seu viduas faciens, aut vitam rapiens, aut leo terræ dicta, cuius stipes eleuatur super terram circiter cubitos duos, inquit Mesue, & folia eius sunt similia foliis oliuæ, sed maiora, granaque profert myrrhi similia.

Quænam autem sit hæc planta, ab his, qui commentarios in Mesuem ediderunt, ignoratur: videtur tamen Chamelææ quædam esse species, atque ea potissimum, quæ Tricoccos, quæ scilicet tria grana simul cohærentia gerit, appellatur.

Nam ut in multis plantarum generibus, quædam amicæ satis & familiares nostræ sunt naturæ, aliæ perniciosæ, sic in Chamelæarum societate, quarum vna effera est, & malignæ cuiusdam qualitatis particeps, Mezereon, seu Almezerion nuncupata, alia melior & minus formidolosa, quæ tuto sæpe medicum venit in usum.

*Chamelæa.
Olinella.*

Dicitur vero Chamelæa, quasi parua olea, quod sit oleæ non multum dissimilis: Estque suffrutex surculosus, ramis tenuibus, & cubitalibus & sæpe longioribus, foliis oliuæ, sed minoribus, amaris, acris, mordacibusque, linguam ferientibus & vlcérantibus. Fructus ei parvus, rotundus, initio viridis, post rubens. Tota planta acris est & vrentis facultatis. Folia ex Dioscoride, pitui-

Virus.

tam, bilemque detrahunt, præsertim in cata-

potiis sumpta: Sic enim uti-

lius vsurpan-

tur.

De Thymelæa.

THYMELÆA, à nonnullis Cneorum & Cnestron *Thymelæa.*
male dicta, frutex est, in quo nascitur coccum gni-
dium, ramos emittens speciosos, tenues, bicubitales,
foliis chamelææ, sed angustioribus, & admodum gluti-
nosis, ac pinguibus: floribus in virgarum summitati-
bus albidis, & interdum rubentibus, pusillis, frequen-
tibus, quos consequuntur grana quædam parua, quæ
gnidia vocant, primum viridia, dein ex flauo rubentia,
rotunda, baccarum ritu, nucleis exterius nigris, intus
albidis.

Thymelæa tota, & maxime folia & fructus vim ha- *Thymelæa fa-*
bent acrem, calefactoriam & vrentem: quare cum ace- *cultas.*
to optime præparantur. Folia circa canem colligenda,
in umbra siccanda, in usum seruanda; ea, vt & fructus,
pituitam purgant, aqueos & serosos humores.

CAP. XX.

De laureola.

IN syluis multis nascitur sponte sylvestris alia planta,
tribus his nuper descriptis minus facie, quam faculta-
te cognata, quæ in multorum hortis alitur, & à foliorum
pulchritudine eupetalon, ab eorundem cum lauro simi-
litudine laureola, & chamedaphne vocatur.

Laureola.

Nascitur in locis nemorosis, incultis, montosis & a-
speris, vt in multis Galliæ locis opacis & umbrosis.

Abs radice multos surculos profert; crassiusculos, ob-
sequiosos, crasso cortice vestitos; folia oblonga, lata,
carnosa, læuia, ex viridi nigricantia, splendentia, lauri-
nis similia, sed minora & molliora, & plurima circa sur-
culorum fastigia; flosculos oblongos, cauos, è virore
candicantes, sub foliis adnatos, fructus tandem seu bac-
cas nigras, nucleo duro prægnantes.

Laureago seu laureola pituitam ac serosos humores *Vires.*
per inferiora ducit: Ob id capitis dolori ab iisdem succis
nato, hydropi & omnibus affectibus conducit, qui à se-
roso humore proficiscuntur, non temere tam en sumen-

da, nisi, vt decet, præparata, & à docto Medico præscripta; efferam enim qualitatem habet, qua viscera & partes internas lædit.

C A P. X X I.

De Ricino.

RICINVS sic dicitur à similitudine parui ac fœdi cuiusdam animalis, bouino generi infestissimi, quod illius semen refert. Cici quoque croton, lupa, myrsola, kerua, palma Christi, & Arabice *Albimesuch* vocatur.

Herba est arborem figura & facie repræsentans; nam eius folia platani vel ficus æmula sunt, ampla, ac lata, diuisa, angulosa; caudicem ac ramos arundinum modo concauos: flores muscosos & pallentes: fructus capitulis triquetris & racematim coherentes & maculosos, exterius cortice aspero & echinato vestitos; medulla plenos candida & pingui; ex qua tusa & torculari commissa oleum exprimitur, non tantum lucernis, sed aliis vñbus expetitur. Nam aluum purgare, & alui lumbricos enecare asseruit Dioscorides. Valet quoque scabiei, capitis vlceribus & vteri suffocationibus curandis.

Vires.

Ricinum calefcere & siccare secundo recessu, & vñ purgatoriam habere, certum est. Eius grana viginti, aut plus, minusve, pro sumentis ætate & vigore, mundata, trita & pota, bilem & aquas per aluum deliciunt.

C A P. X X I I.

De Brassica marina, seu Soldanella.

Species.

I.

BRASSICA marina, Officinis Soldanella dicta, duas sub se plantas multum inter se differentes completitur, quarum prior vulgari satis est similis effigie, sed perdifolia, & quotannis germinans, noua profert folia: vocatur Brassica multiflora & monospermos.

II.

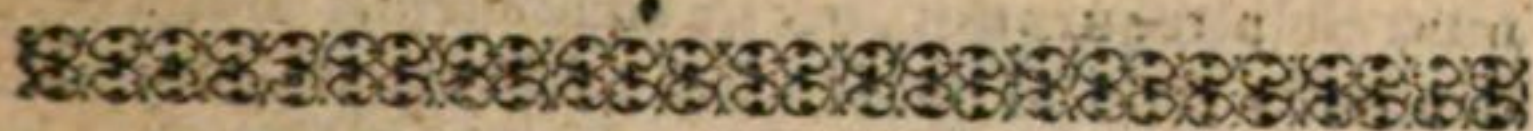
Vires.

Alia multum dissimilis, quæ ex conuoluulorum familia creditur, ob vultum congenerem: eaque semen profert mucagineum, nigrum, duriusculum, angulosum, q̃ vim habet hydragogam, & sumptum hydropicis multum adfert vtilitatis, licet stomacho inimicum, Dioscor.

Oppos.

Opportune tamen datum, & aliis mixtum, quæ interanea roborant, sine violentia aquas ducit, vtiliterque admiscetur Hydragogo eximio à nobis descripto.

Alia multa simplicia purgatoria facultate nobilitata cellas nostra promit, vt frangulam & rhamnum, spinam cerui dictam, quæ huc congerere nolui, quod vel raro vsurpentur, vel nostras compositiones minime ingrediantur.

SECTIO TERTIA.

De calefacientibus exoticis.

India medicamentis, quam Medicis beator, multas miranda virtutis stirpes occultat, quas politioris vita & peritioris literaturæ Medici mendicant, vt his feliciter medeantur enerbiæ, qui herbarum nostratium vires aspernantur. Ex diuersis autem eius Orientalis, Occidentalisve partibus diuersæ eruntur plantæ aromatica, cardiaca & calefacientes. Ex quibus eas tantum explicandas suscipio, quæ compositiones in Officina nostra descriptas ingrediuntur. Ab his autem, quæ cum excessu calefaciunt, initium ascico, dein quæ minus; postea quæ inter calefacientia & refrigerantia ita ambigunt, vt potius temperata, & à quibusdam calefacientia, ab aliis refrigerantia dicantur, paucis describo.

CAP. I.

De Zinzibere.

ZINZIBER seu gingiber planta est à Barbaris mutuata, & sic nominata, iridi aquaticæ similis, sed foliis magis nigricantibus. Radix illius repit geniculatis internodiis, folia arundinacea proferens, quæ bis, terve in anno reuifcunt. Nascitur in multis Indiæ regionibus, semine, aut radice satum. Optimum censetur, quod ex Malauar defertur, vbi frequentissimum est, & cura multa colitur, alioquin minime bonum.

Cum eruitur, internodium radicis in scrobe defosso relinquì solet ad plantæ perennitatem; Terra namq; opertū

Zinziber optimum unde ad nos deferatur.

anno sequenti germinat, & radices alias, ac folia noua profert. Tenella radix in taleolas secta, cum aceto, oleo & sale in acetariis suauiter editur; Ad nos tamen non nisi sicca aduehitur, aut sacharo condita; nulla enim arte potest in nostro solo cicurari. Quid vero sit discriminis inter zinziber, zedoariam & zerumbet, mox aperietur.

Calefacit zinziber ordine tertio. Coctionem iuuat, & ventriculum roborat imbecillum: eius tamen vsus solito nunc est infrequentior, nec ita condimentis admiscetur, fereque tantum ad quorundam medicamentorum castigationem vsurpatur.

C A P. I I.

De Zerumbet.

ZERUMBET, siue Zurumbet, zedoaria & zinziber, plantæ sunt peregrinæ & cognatæ, sed vix cognitæ omnibus omnes. Nam ex Arabibus Serapio *cap. 17 2. libr. de simplic.* ex autoritate Isaac, zerumbet zedoariam esse scribit: deinde ex autoritate sua asserit, zerumbet radices esse rotundas, aristolochiæ similes, colore & sapore zinziberis. Et alibi *cap. 271. eiusd. libr.* scribit, arborem esse magnam in montibus Indarum Orientalium.

Auicenna *libr. 2. tract. 2. cap. 247.* ait, Zerumbet esse lignum cypero simile. Nonnulli putant, esse Arnabo, cuius meminit Paulus Ægin. *cap. 3 libr. 6.* falluntur tamen, nam Arnabo multorum opinione, arbor procera est, suauissime fragrans, vel, vt aliis placet, planta quædam nunc illo nomine incognita.

Quid Zerumbet, quomodo à Zinzibere differat.

Zerumbet vero graminacea stirps est, quæ partim scitur in prouincia Malauar, partim sponte prouenit in locis quibusdam syluosis huiusce regionis, ibique zinziber syluestre vocatur. *Garcias* Eius siquidem vultus, vt & radices, cum zinzibere magnam habent affinitatem: in zurumbet tamen omnia maiora; nam folia longiora sunt, & latiora, & radices crassiores; quæ erutæ conciduntur & siccantur, deinde in Persiam & Arabiam deuehuntur, vnde post in Europam.

Zerumbet inopia, zedoaria rotunda poni recte potest, nam vtraque planca vt nominis, sic virtutis, & forsan generis

neris eiusdem non male putatur, non secus, quam cypereus longus & rotundus.

Commendatur plurimum zerumbet aduersus venena, & ad cor exhilarandum, atque ad partes interiores roborandas, & conseruandas. *Vires.*

CAP. III.

De Zedoario.

NOMINE Zador, zeduar, geiduar & zaduræ, vulgaris officinarum zedoaria intelligenda est, quam Mesue radicem rotundam esse scribit, quæque zinziberis faciem refert: odoratiores tamen est, utcumque amara, nec adeo, ut zinziber, acris & calida. *Differentia inter zedoariam & zinziber.*

Deuehitur è Sinarum regione, & ab extremis Indiæ finibus. Affinis est zerumbetho, sed vulgatior & notior; verum utraque planta Europeis integra fere inuisa.

Cypero zedoariam similem esse scripsit Auicennas, alij costo, de quo postea: omnia vero aromatica, & viribus, quam vultu similia.

Calefacit, siccatque zedoaria ordine secundo, flatus discutit, animalium venenatorum moribus medetur, colicis doloribus opitulatur, alui tineas enecat, & antidotis optime miscetur. *Vires.*

CAP. IV.

De Galanga.

GALANGÆ duæ agnoscuntur differentiæ, maior *Species.* & minor, utraque in eodem solo proueniens: sed minor, quæ odoratiores est, lætius & vberius in Sinarum regione fruticat. Maior in *Iauar* & *Malabar*; Estque duorum cubitorum alta, & sæpe amplior, præsertim in pingui solo nata. *I. Maior.*

Folia ei longa sunt duorum fere cubitorum, superne multum, inferne minus virentia. Caulis ex eorundem involucribus vestitur, ut in Orchidum generibus videtur: flos candidus & inodorus: semen paruum: radix iuxta caput crassa, bulbosa & arundinis modo nodosa. In reliquis partibus zinziberi admodum similis, similiterque

propagatur, radice nempe, non semine; fataque mirum in modum luxuriat, ac sobolescit: Iridi tamen videtur similior, non modo radice, sed foliis & facie.

2.
Minor.

Minor galanga palmos tantum duos alta est, foliis myrtheis, radice nodosa & vitro sæpius nascens. Male nonnulli calamum aromaticum, & acorum cum galanga confundunt. Chynenses & Malabarenses frequenter videntur galanga in cibis & medicamentis

Vires.

Calefacit & siccant ordine tertio: ventriculum roborat, colicos dolores sanat, flatus discutit, & frigidis omnibus morbis succurrit. Seligenda vero minor, ut præstantior.

C A P. V.

De Acoro.

ACORVS radix est odora, geniculata, iridi multum similis, sed foliis longioribus & angustioribus, nec non caule tenuiore & longiore. Ipsius quoque radices tenuiores sunt, oblique iuxta terræ superficiem proserpentes, foris & intus albicantes, & gustu acres cum quadam amaritudine.

Turpiter errant, qui Galangam utramque, zinziber & acorum non discrepare contendunt; nec excusandi, qui calamum aromaticum & acorum indistincte usurpant, & ambas stirpes unicam esse credunt: non parum enim inter se distant, ut ex singulorum descriptione patet. Adde, quod Europa tantum acorum profert, nunquam aut raro, & quasi inuita calamum aromaticum; India calamum aromaticum nunquam, aut ægre acorum.

Vires.

Reponitur acorus, ex mente Galeni, inter ea, quæ tertio recessu calefaciunt & siccant.

C A P. V I.

De Calamo aromatico.

CALAMVS aromaticus planta est Indica, & arundinacea, cuius scilicet caulis, instar calami aut rubi cauus est, assulatim fractu facilis, nam percussu cito in assulas diffilit.

Abaco-

Ab acoro non parum distat, nec similiter inter radi- *Calamus aro-*
ces connumeratur, sed potius inter furculos ligneos, *maticus quo-*
concauos, geniculatos, arundinis modo intus albidos, *modo ab acoro*
exterius fuluos, odore fragrantissimo, sapore cum acri- *distet.*
monia non exigua amaro, & in mandendo admodum
glutinoso.

Ex India sola deuehitur, & pro eo radix quædam, &
rei alterius, quam calami veri & aromatici, quem Hip-
poc. myrepicum hoc est, vnguentarium ab odoris sua-
uitate nominat, in Officinis multis venditur, quam rei
herbariæ peritiores calamum Officinarum, nonnulli Cy-
perum Babylonicum nominant, qui nunc alitur, vt & a-
liæ plantæ rarissimæ in horto celeberrimæ scholæ Medi-
corum Parisiens. Ioan Robini Regij Botanici industria &
labore; antiquorum tamen calamus aromaticus & verus
non est, hic enim acrior & calidior perhibetur, & folia
habet strictiora, magis iuncea & admodum triangula,
vulgaris latiora, & fere iriina. Sed cum facie & facultate
alter alteri non parum sit affinis, pro exotico nostras, seu
pro raro vulgaris recte substituetur.

Calefacit & siccatur ordine secundo, leniter astringit, *Vires.*
parum acer est, & partium quarundam tenuitate mea-
tus aperit, menses mouet, spiritus recreat, & colorem iu-
uat natium.

CAP. VII.

De Costo.

COSTVS planta peregrina est, à veteribus quidem
celebrata, sed suis lineamentis non satis accurate si-
gnata, ac descripta: vnde vera illius dignotio perfecte nō-
dum recentioribus patuit. Omnes quidem vno ore radi-
cem esse pronūciant, sed ex quam stirpe, & an ex vnica
tantum, vel diuersis, nullus adhuc indubitanter asseruit.

Quod si antiquis fides non denegetur (vt certe in his
potissimum, quæ probe norunt, celebrarunt, & longo
comprobarunt vsu, non nisi denegabitur iniuste) tria co- *Species.*
sti genera agnoscemus, Arabicum, Indicum & Syriacum.

Arabicus candidus est, leuis, & odoris suauitate cæte-
is præstans, recens, abunde plenus, densus. non cariosus.

*Costus ama-
rus & dulcis.*

Indicus levis quidem, sed niger & amaricans. Syriacus flauescens, tuberosus, gustu acer, odoratus, ac suauiter fragrans. Arabes vero tantum eius duo genera constituunt, amarum & dulce: credit tamen Cluius, genus costi duntaxat vnicum esse, nec nisi collatione quadam cum amariore, vel acriore costo dulcem nominari: quam saporis diuersitatem in plantis omnib. agnoscimus quotidie, quæ recentes dulciores sunt ac suauiores; vetustiores, teredinibus erosæ & corruptæ, acriores, amariore, & insuauiores.

*Costus vul-
garis.*

Costus autem vsibus medicis nunc receptus & vulgaris, radix est fere zinziberis effigie, intus albida, læuis, parum grauis, exterius è pallido flauescens, subamara suauissime fragrans, ac sæpe tam odorata, maxime cum adhuc recens est, vt importune caput feriat. Nasceitur in multis Indiæ tractibus, vt in Guzarate, & circa Amadabar, urbem istius regionis percelebrem, Græci & Latini Arabum nomenclaturam retinuerunt, omnesq; vno ore Cost, aut Gostum efferunt.

In Pharmacopoliis nonnulli pro costo radicem quandam aromaticam plantæ nunc vulgaris vsurpant, quæ è Seseleon genere deprompta videtur: ad Æthiopicum enim Mathiolo dictum proxime accedit, radice, foliis, caule, magnitudine, facie, viribus. A quibusdam pseudocostus, ab aliis Costus Belgarum, ab aliis Costus officinarum solet appellari. Qui hunc pro vero substituere verebitur, angelicam illi sumere licebit.

Vires.

Costus cum subamarus sit, modice astringit; & quia acer, calefacit insigniter, suaque odoris eximij gratia, cor & spiritus reficit & exhilarat.

C A P. V I I I.

De Been utroque.

BE N vel Been, ex *Rhas. part. 135. de nomin. Arab.* vox best Arabica, arborem quandam in Æthiopia nascentem, & tamarisci similem designans, cuius granum dicitur Abelbaa, ex quo oleum manat, Muscillinum dictum; Qua voce ipsa etiam planta insignitur: nam Been secundum Rhasim *capite 145. libr. 21.* & Arabes Muscil-

Muscillinum dicitur. Quænam vero sit illa planta, dilucidius non explicat, ut nec etiam Auicenna, qui dum *cap. 85. tract. 1. lib. 2.* quærit, quid sit Ben, respondet ipse, frusta lignea, aut radices esse contractas, ex siccitate habentes rugas, seu lineationes, ac duplici sub specie contentas, quarum una alba est, altera rubra; utraque calida & sicca in gradu secundo. Alibi tamen *tract. 2. lib. de medic. cord.* utrumque Ben siccum primo recessu scripsit, & rubrum albo calidius esse: Contrarium tamen videmus in istis duabus radicibus, in officinis Ben nomine celebratis; nam quæ albicat, calidissima est, & acriter fauces & linguam ferit: rubra id solummodo præstat languide & ignave.

Serapio plantam utramque non clarius depingit: Ben, *Opinio Serapionis.* ait, *species sunt duæ, & amba magnitudine radicum pastinacæ parvæ, & quadam tortuosæ. Deferuntur ab Armenia: Odor earum bonus: & amba viscidæ, calidæ, humidæ.*

Cum igitur Arabes antiqui de planta indigena solum nomine tenus conveniant, quid si nostrates in ea describenda, aut obmutescant, aut pauca quædam & probabilia tantum enuntient? Nullis sane Pharmacopoliis non cognitæ sunt duæ radices, quæ passim Been nomine albi & rubri celebrantur: Illa tamen dignotio penes tantum superficiem est, nec dum veram quis ipsius effigiem dedit.

Ex Arabum autem sententia Ben corroborat, corpus impinguat, semen auget, confert tremori, & alia multa commoda præstat, quæ vix in nostro vulgari albo agnoscuntur. Ob id Syluius radicem Eryngii substituit, ego angelicam nostratam vel Hispanicam prætulerim, ut magis cardiacam, aut tormentillam.

Sunt, qui polemonium opinentur Ben album esse, & *Polemonium.* bistortam, rubrum, sed leuiori coniectura, quam ut pluribus sit opus improbare.

CAP. IX.

De Scēcachul.

SCĒCACHUL varie nominari ab Arabibus, compertio, ut lochachium, lichimum, habet, alithimum;
X 5 apud

apud quos illius semen, seu potius granum Culcul dicitur, & folium, inquiunt, est simile folio Albena, seu Iulben. Hæc siquidem vocabula apud Serapionem & authorem Pandectarum videntur confundi, & pro Scecachul usurpari; secundum quos planta est breuicaulis, venosæ & nodosæ radicis, è cuius singulis geniculis folia emergunt balsami, Serapio dicit basan, similia.

*Culcul,
Kilkil.*

In illius summitate circa veris initium flores erumpunt violacei, violis tamen maiores, nec similes, quorum occasum sequuntur grana nigra ciceris magnitudine, humiditate dulci satura, quæ grana *culcul* barbari nominat. Rhasis tamen suo idiomate Kilkil mavult appellare, cuius qualitates recenset *lib. 23.* calidumq; & humidum secundo recessu tenet: Serapio in vtraque qualitate tantum primo. Ambo autem plurimum valere ad rem veneream excitandam scribunt; auget enim semen, erectionem veretri facit, & ad congressum pigros alacres reddit. Nascitur Sceeachul, seu Secacul, in locis vmbrosis, atque iuxta radices arborum.

Neque autem radices, neque grana Secacul ad nos deferuntur: Et cum è planta prorsus exotica & herbariis recentioribus incognita desumantur, à formulis remediorum debent expungi. Absurdum enim est à Barbaris ea mendicare, quibus facile carere possumus, vel forsan ipsi carent, cum illorum nullus adhuc Secacul accurate descripserit, aut ad nos mitti curarit, vel saltem venale in suis emporiis, perinde ac reliqua simplicia rariora ostenderit.

Vires.

Cum rebus Venereis inseruiat, quoties dicta planta opus erit, vel satyrium præscribendum, aut iam præscriptum augendum, aut pistacia, aut nuclei pinei, aut ornithoglossum, aut alia illius, quæ ludibria mouent, substituenda.

C A P. X.

De Cinnamomo.

QV I D sit cinnamomum, vix scitur ex antiquis, qui de eo multa somniarunt; necdum ex recentioribus innotuisset, nisi illius natale solum peragrassent, vt Garcias

cias ab horto, qui idipsum vidit in multis Indiæ orientalis regionibus, vt in Zeilan, vbi laudatissimum prouenit & in Malabar.

Illius autem dignotioni magnam attulit obscuritatem multiplex, qua designatur, apud nos & barbaram gentem, appellatio: Nam in Malayo *Cais Manis*, hoc *Cais Male.* est, dulce lignum vocatur: In Ormus *Darchini*; quo no- *Darchini.* mine etiam à Persis & Arabibus enuntiatur. Apud nos vero modo Cassia & Casia, modo canella, modo cynamomum, quasi Chynæ amomum, vel potius amomum *Cassia.* ex Chyna delatum vocatur; vnde tot diuersæ plantæ, *Cynamomū.* quot nomenclaturæ sunt reputatæ.

Re vera tamen, si Garciz fides adhibenda, vt certe tanquam testi oculato & fidissimo narratori debetur, Cassia, cinnamomum, & canella, vnum & idem sunt *Cassiam &* medicamentum: Nec cinnamomi genera plura sunt *Cinnamomū* duobus; vnum, quod in Zeilan; alterum, quod in *Ma-* *esse idem.* *labar & Iaoa* nascitur. Pro bonitatis quidem gradu quin- *Cinnamomi* que eius diuersitates aut authoribus recensentur, sed ge- *species.* nere tantum duplici distinctæ.

Canella autem crassior, xylocassia est, seu cassia lignea *Canella.* durior & crassior; Arabibus, Persis, & Indis *Salihacha* di- *Salihacha.* cta. Quæ magis odorata est, fragrantior, & tenuior, cinnamomum est verum, quod lignum odoratum portendit, ex eodemq; arbuto habetur atque canella, sed hæc ex trunco, cuius cortex crassissimus est, illud ex ramis excerpitur. Quod videtur innuere Theophrastus, dum cinnamomum in multas partes discerpit, quarum, quæ radici propinquæ sunt, deteriores & minus odoratæ, quæ in supremo sunt arbuto, odoratissimæ & præstantissimæ, quæ in medio mediæ.

Displicet tamen Matthiolo hæc Theophrasti & aliorum opinio, qui cassiam & cinnamomum idem esse scripserunt, fatetur quidem cassiam & canellam non differre, sed ab vtraque cinnamomum non tantum distingui, sed nec inueniri. Et si inueniatur, non illius corticem, sed lignum solummodo odoratissimum, & in vsum venire medicum.

Bona tamen illius venia, cinnamomum nunc habemus præstantissimum; nec differt à canella, seu cassia
odo-

odorata, nisi quodam accidente, ut gradu bonitatis. Atque eo modo accipiendæ sunt cinnamomi varietates, à Dioscoride enumeratæ. Estq; eorum optima ratio, qui asserunt, canellam seu xylocassiam esse crassissimum & extimum corticem, cinnamomum interiorem, tenuiorem, odoratiorem, præstantiorem, & ad usus multo commodiorem.

Tempore Galeni cinnamomum adeo rarum erat, ut soli Imperatores haberent, & curiose seruarent in scriniis sed huius aromatis præstantia effecit, ut ad nos è regionibus peregrinis adueheretur copiosissimum & præstantissimum.

Arbor canella.

Est autem canellæ seu cinnamomi arbor sylvestris, ac sponte nascens, magnitudine oleæ, ramis multis, ac rectis, foliis citri colore, lauri effigie, floribus candidis, fructu nigro & rotundo, oliuarum paruarum magnitudine.

Vires.

Eius eximia virtus in cortice est; excalefacit, concoquit, menses & partum accelerat, & mire cor recreat.

Est altera canella Peruana, illi vultu similis, cuius odor, sapor, & virtus non in cortice, ut in Indica orientali, sed in fructu tantum deprehenduntur, ut ex Nicolao Monardo refert Clusius *cap. 25. lib. simpl.*

C A P. XI.

De nuce moschata, maci & macere.

Moschocaryon.

EX India defertur eximia quædam nux aromatica, quæ ab odoris suauitate Moschocaryon, Moschocarydion, caryon aromaticum, & nux myristica seu vnguentaria & moschata vocitatur. Excerptur ex arbore peregrina pyri magnitudine, foliis persicæ, sed breuioribus, roseo flore, odore peramœno.

Arbor nucia moschata.

Arbos hæc veteribus, præsertim Græcis, fuit incognita. Nascitur in insula Banda, ubi Palla, & Macis Banapalla nominatur.

Huius autem arboris fructus, propter odoris suauitatem, moschatus dictus, etiamsi moschum non oleat, duplici putamine vestitur; altero externo & crassissimo, quod per maturitatem dehiscit, ut in iuglandibus; altero

tenuio-

tenuiore, quod nucleum, seu nucem proxime ambit, quodq; rubescens, ac eleganti facie se dat in conspectum, ubi cortex exterior dehiscit, & patulus remanet.

Istud vero tenuius inuolucrum & rubeum macis est, *Macis.*

quod etiam exsiccata nuce dehiscit, & per calorem immutato tandem rubore, colorem quodammodo aureum acquirit. Est ergo macis *membrana tenuis ex rubro flauescens, qua nucem aromatitem, seu moschatam contegit & amplectitur.*

Macis quid.

Potro macis & macer inter se discrepant; nam macis est inuoluerum nucis aromatitis, vt dictum est; macer vero *ligni cuiusdam cortex crassus, flauescens, seu cum Plinio rubeus, ex Barbaria allatus, gustu valde amarus & astringens.* Ex qua autem arbore, neque ex veterum, neque ex recentiorum lectione certo scitur: vnde maceris quoque cognitionem incertam credimus.

Macer quid.

Nux moschata probatur recens, grauis, pinguis, & quæ acu puncta succum mox reddit oleosum.

Nux moschata optima nota.

Eius vires, vt etiam macis, roborando ventriculo, & coctioni iuuandæ plurimum commendantur.

Vires.

C A P. XII.

De Piperibus.

MVLTÆ plantæ multum inter se dissimiles piperis nomine donantur, vt piper album, nigrum, longum, Calecutianum, seu Capsicum, & piper aquaticum seu Perficaria. Nec defuerunt, qui viticem seu agnum castum & Ribes nigrum piper agrestæ vocarunt: Sed cum absolute piper ponitur, Garcias rogat Pharmacopœos, vt album tanquam præstantius seligant, nostrates tamen forsan albi penuria nigrum sumunt.

Species.

Planta autem, quæ piper fert album, ab ea, quæ nigrum, tam parum dissidet, vt eadem esse dicatur. Vtraque scanilis est, atque adeo imbecillis & caduca, vt nisi fulcro quodam nitatur, ad terram illius sarmenta flexilia & lenta delabuntur, lupuli vel periclymeni modo. Propterea vel perticis fulcitur, vel seritur ad radices arboris, ad cuius fastigium sese conuoluendo scandit. Folia eius rara sunt, A syriæ mali effigie, sed minora: radix pulla;

silla : fructus parui rotundi, & simul multi ac racematim coherentes.

Vires.

Piper omne potenter calefacit, atque potentius album nigro, & odoratius. Sed vt planta rarissima est, sic rarissimus fructus. Est & piper quoddam caudatum, de quo suo loco.

Piper longum.

Planta vero, quæ longum piper edit, non minus effigie, quam qualitate ei, quæ nigrum, conuenit, referente Clusio, contra Garciam, qui stirpes valde dissidentes asseruit; nam folia vtriusque magnitudine æqualia, hederacea nempe, sed neruosiore & pediculo breuiore subnixa. Huius plantæ fructus Iulos Coryli perbelle referunt; ex plantæ singulis internodiis prodeunt, atque ex opposita pediculi foliorum parte, vt in aliis piperibus: fructus illi ex multis granulis constant, eleganti serie secundum pediculi longitudinem congestis. Virides autem sunt, quia ante maturitatem collecti, & nunc longiores, nunc breuiore, aut crassiores, vt in aliis fructibus contingit, perfectum incrementum non assecutis.

*Piperis longi
descriptio.*

*Macropiperis
vires.*

Macropiper seu piper longum vehementer mordet, ait Dioscorides *cap. 189. lib. 2.* & quia ante maturitatem decerptum est, subamarum relinquitur. Antidotis & Theriacis medicaminibus expetitur.

C A P. XIII.

De Caryophyllis.

CARYOPHILLA, seu caryophilli grana quædam sunt, seu fructus arboris exoticæ eiusdem nominis, quæ nascitur in insulis Moluccis, lauri forma & magnitudine, foliis persicæ, vel magis salicis, aliquantum angustis; surculis multis; flore copioso, primum albo, deinde virescente, tum rufescente; qui vbi solis æstu induit, nigricat, & rudimentum quoddam fructus, seu imperfectum fructum & exsiccatum refert, tanquam clauum, quatuor velut exertis apicibus in extremo exasperatum.

Fructus hic adhuc virens suauitate omnes alios superat: erumpit in extremis surculis, clauo modo, vnde vulgus clauum gyrofleum vocitat. Rectius enim clauo cuiusdam

iustam refert effigiem, quam nucis aut nucifolii, ut recepta videtur notare nomenclatio. Nam caryophyllum dicere, nucifolium dicere est.

Calefacit & ficit ultra secundum ordinem. Plurimus est eius ad esculenta condienda, & ad medicamina usus. *Vires.*

Cordi & cerebro benefacit: iecori & stomacho auxiliatur: oris foetorem emendat, & halitum gratiorem reddit: coctionem iuvat: oculorum aufert caligines, & visum acuit, Venerem stimulat, & obstructions tollit.

C A P. XIV.

De Cardamomis.

CARDAMUM, cordumeni, & cardamomum stirpes sunt nomine quidem partim, sed re ipsa multum dissidentes. Nam cardamum seu cardamine nasturtium quoddam est, folio & semine calidissimum, & pene aduersus ut sinapi. Cordumeni non cardamomum est, ut putauit Syluius, sed carui Romanum. *Cardamomum.* *Cordumeni.*

Cardamomum peregrina planta est, amomo, si non effigie, saltem facultate cognata, ut nominis affinitas prætendit, atque in India nascens: cuius duo traduntur genera; maius vnum, quod Arabes *Cacolaa quebir*, & minus alterum, quod *hayl* seu *Kakolahl* appellant. Vtrumque ex planta cubitali & siliquosa nascens, non ex arbore procera, ut quidam autumarunt. *Cardamomum.* *Species.*

Leguminosa vero est illa, & ubi adoleuit, siliquas multas profert, & singulae siliquae multa grana, *Cacolaa* barbaris nominata, quibusdam grana paradisi, alia tamen huius nominis dignitate insignita circumferuntur, malagetae à prouincia Melegueta, unde aduehuntur, dicta. *Cacolaa.* *Hayl.*

Cardamomum nunc notissimum est & vulgare, licet peregrinum, atque medicis usibus vtrumque optatissimum: Sed minus, ut odoratius est, sic præstantius, & magis expetitur; maius, minus.

Vtrumque cardamomum calefacit, partes, quae principatum tenent, recreat, calorem natium roborat, flatum discutit, & coctionem iuvat. *Vires.*

De Cubebis.

VISI sunt antiquiores Arabibus tantum tribuere, ut quicquid ex eorum ore vel properanter effluerit, pro certa lege debeat haberi. Sed non tam displicet in sermone barbaries, quam in re eorum dissidium, qui vix de stirpibus in propriis nascentibus hortis conueniunt: unde minus mirum, si de his, quæ nullo cultu ruri nascuntur, dissentiant, ut in Cubebarum descriptione manifestum est, quas Auicenna Carpesium, Serapio myrtum syluestrem nominat. Indi vero ex istis nullam, sed aliam longe diuersam plantam, quæ cubebas profert, agnoscunt, quas eorum nonnulli *Cubab Sini*, alii *Cumuc*, alii *Quabeb* & *Cubebe* nuncupant.

Planta autem, ex qua colliguntur, sylvestris est, ac sponte nascens, imbecilla & fruticibus similis, aut piperis modo adhærescens, foliis myrtheis, fructibus racematim congestis, sed singulis granis cohærentibus pediculis longioribus.

Fructus hic in *Iaoa*, & aliis regionibus, in quibus prouenit, tanti fit, ut ab incolis decoquatur, antequam venalis detur institoribus: Verentur enim, ne alieno in solo satus radices agat & luxuriet.

Turpiter errant, qui cubebas, viticis semen, aut rusci fructum esse contendunt, cum inter stirpes has omnes nihil sit cognationis & similitudinis. Actuarius magis tolerandus, qui Auicennam secutus, combebas; sic enim loquitur, *carpesium affirmat esse; nam aromatica & calefactoria est in ambobus qualitas*: verum effigies diuersa; nam carpesia ex Galeno, festucæ sunt tenues, surculis cinnamomi, facultate & odore similes, vocati *Phu*, sed validiore, & nonnihil aromatico, quem gustus percipit: quia tamen sunt tenuiora, viscerum obstructions expeditius tollunt, & urinam mouent, & calculum pellunt. Non tamen adeo tenuia sunt, ut cinnamomum.

Carpesium.

Vires.

Cubebæ admodum raræ sunt; ventriculum calefaciunt & roborant, hepar infarctu liberant, flatus discutiunt, intemperiem vteri frigidam emendant, & Veneris sopitam vim excitant.

De Carpobalsamo, & ceteris balsami
partibus.

BALSAMVM arbuscula est peregrina; olim in Iu-
dæa, Ægypto, & in valle Syriæ, ac maxime in Hieri-
cho nascens, aspectu non valde grata, colore cineracea,
ramis tenuibus, foliis sampsuchi, quæ quotannis De-
cembri labuntur, medio vere repullulant; floribus ad
paruum lasminum luteum accedentibus, quos paruum
consequitur semen, aromaticum, flavescent, plenum,
gustu mordax, & acre, atque modice opobalsamum re-
dolens, quod carpobalsamum nominatur.

Arbor balsa-
mi.Carpobalsa-
mum.

Planta hæc ad radicem usque sarmentosa, cuius surcu-
li tenues admodum sunt, fulvi, odorati, frequentibus
nodis asperati, balsamelæum nonnihil spirantes.

Vbi adoleuerunt, sarmenta præscinduntur, emun-
turq; ab institoribus, qui in aduenas regiones deferunt,
quæstus magni gratia; ubique enim expetuntur, & ma-
gno semper vancunt, ob insignes, quibus pollent, facul-
tates; xylobalsamum Medici nominant.

Xylobalsamū.

Nonnunquam fruticis huius abscinduntur surculi,
quibus appenduntur lagenulæ cera oblitæ, in quas gut-
tatim oleosus eximie fragrantie liquor stillat. Sæpius
tamen ineunte autumnno cultellis vitreis, aut osseis, ut e-
burneis truncus, aut rami crassiores vulnerantur; nam
ægerime ferrum ferunt, è quorū scarificatu succus cras-
sior oleo perquam similis, & suauius spirans emanat, qui
Balsamelæon & Opobalsamum nominatur.

Opobalsamū.

Inter olea quævis & balsama omnia laudatissimū hoc
est, præstantissimum & toto orbe maxime celebratum, ut
quod vires habeat abigendis morbis nulli medicamento
secundas, siue interius assumatur, ut aliquando, siue ex-
terius adhibeatur, ut sæpe fit, vel aliis commisceatur me-
dicamentis.

Landatur Syriacum, tenue & perspicuum, quale in va-
sis aqua pleni fundum delabi ac subsidere solet, quod o-
mnibus balsamis legitimis commune est, atque ei maxi-
me, quod ex horto celebri Turcarum Imperatoris habe-
tur, in quo magna sedulitate parvula dicta arbor colitur

Balsamū opti-
mum quod.

& custoditur, ex qua nempe tres partes excerpuntur, ad multorum morborum expugnationem utiles, lignum, liquor, semen; xylobalsamum, opobalsamum, & carpobalsamum propriis & usitatis vocibus Medici designant; quæ quod rarissima sint, & in paucis regionibus læte provenientia, à regibus tantum, vel solis magnatibus possidentur: Nam vulgare carpobalsamum legitimum non est, tanquam viribus ignaum; fere inodorum, vietum, rancidum, exoletum, nec suauiter spirans. Idem dicendum de ligno, quod xylobalsamum nominant; nam surculi sunt lentischi, plerumque carioli, aut ita vetusti, ut & insipidi sint, inodori & inefficaces.

His tribus Medici succedanea analogæ, prout materiæ medicæ concedit vbertas, adinuenerunt, ut carpobalsamo cubebas, xylobalsamo lentiscum recentem, opobalsamo oleum caryophyllorum & nucis moschatæ, ut etiam lacrymam limpidissimam terebinthi instar olei tenuem. Nam terebinthina ipsa balsamum est, & omnium balsamorum artificialium veluti mater, cuius omnes partes optime respondent vero & naturali balsamo.

*Balsamum
Peruvianum.*

Alia nunc duo Balsama incipiunt circumferri: vnum Peruvianum, quod ex nouo orbe aduehitur ex fructu quodam mediocris magnitudinis in Peru nascente elicium, cuius meminit Clusius: alterum à regione quadam Indica balsamum de Tolu vocatur. Stillat hoc ex arbore sauciata pumillis pinis simili: vtrumque vires habet eximias, & in Syriaci locum poterit optime substitui.

*Balsamum de
Tolu.*

C A P. XVII.

De Kermes.

STIRPES multæ in regionibus tantum meridionalibus, aliæ septentrionalibus virent: Nonnullæ in his & illis viuaces sunt, & læte fructificant, ut granum Kermes Mauritanis vocatum; cuius vocis vsurpatio, plantam magis exoticam esse, & in Asia, Armenia, Sicilia, ut vult Dioscorides, & in Arabia copiosiore, satis indicat. Ad duos enim vsus insignes dum accedit, eius Arabica nomenclatio retinetur, ad solennem videlicet confectionem

aem Alkermes dictam, & ad pannos Kermesio colore, omnium optatissimo inficiendos.

Est autem kermes, seu *karmas*, ut aliquando loquitur Serapio, nomen suffruticis ex illicum genere, & grani cuiusdam ei adnascentis, quod Coccus baphica, seu granum insectorium vulgo nominatur. *Kermes seu Karmas quid.*

Nascitur tum in dictis regionibus peregrinis, tum in multis Gallo-protiniae Arelatensis & Italiae locis calidioribus, atque his maxime, quae ad mediterraneum mare vergunt, reponiturque inter aculeatas illices. Multiplex enim agnoscitur illicum varietas; aliae siquidem glandiferae sunt, quae in proceras arbores adolescunt; aliae coccigerae perpetuo humiles; quaedam bacciferae inter ambas mediae, ut Aquifolia, in septentrionali solo frequens & viua. Nonnulli tamen ab illicum excludunt numero, licet duae priores tantam non habeant inter se affinitatem, quanta posteriori cum illis intercedit similitudo.

Est ergo planta, cui adnascitur kermes, pusilla quaedam illex, plures saepe surculos, praeduros a radice profertens, foliis obtenebratos perpetuo virentibus, oblongis, in ambitu crenatis; densis, sinuosis, angulosis, spinosis, aculeatis, horridis; quae ima sui parte, vere primo granum quoddam, tanquam ouum paruulum concipiunt, & superne reflexis spinis obualliant; quod postea augetur, ex albido cinereum, tandem maturelscens purpureum, ac per elegantem colorem acquirit. Totum enim granum id satur ac praegnant est sanguineo cruore, qui post maturitatem perfectam diutius in membranula coactus in vermiculos abit, vesicula tenui vacua pene relicta; qui ubi adoleuerint, nonnunquam fiunt alati, & volatu aufugiunt. Antetamen ipsorum procreationem studiose liquor dictus elici solet, ad syrupi de kermes apparatus, vel sericum tingendum, antequam accedat ad nobilem huius nominis confectionem.

Impeditur dictorum animalculorum generatio, vel interitus cito citatur, sola aceti aspergine, qua exanimata cadauerula colliguntur, in massam miniatam coguntur, Scoletium dictam, Plinius Cuscutham dicit, ad tincturam purpurei coloris, quem vulgus Scarlatum nominat.

Non est Coccus, seu granum illud Kermes fructus illicis, sed potius excrementum, & tanquam salivæ rubens & lucida in parva Kisti conclusa, quæ circa foliorum exortum nascitur; hæc enim illex pumilla non tantum coc-cigera, sed glandigera quoque est, in cuius nempe, præsertim vetustæ, furculis, glandes quernis longiores & nigriores adnascuntur: Verum tunc desinit coccum eructare; propterea eius præscinduntur furculi, ut ex novorum regeneratione nova fiat coccorum productio.

Vires.

Kermes vim habet eximiam, cor & facultates omnes roborandi. Nervis quoque præcisus utiliter adhibetur, ut & vulneribus, quibus coalescendis sua vi astrictoria prodest.

C A P. XVIII.

De Schœnantho.

SC H O E N A N T H U M quasi flos iunci, vel potius ob seius fragrantiam iuncus odoratus, ex Arabia, ubi magnus est eius proventus, per fasciculos deferitur in alias regiones, in quibus nulla arte potest cicurari.

Planta iuncea est, ac graminea, ex radice exigua, arida, duriuscula, nodosa, multos calamulos, præduros, sparsos, rotundos, plenos, non concavos, nitidos, pedem altos, & in summo graciles proferens: folia rigida, sesquipalmum longa, mucronata, pallida furculos gramineos amplexantur.

Eorum fastigia ornat gemina series flosculorum; ex pallido rubentium & papposorum. Nonnulli vocant paleam de *Mecha*; alii pastum Camelorum, quod eorum summitatibus vescantur & delectentur Aphricani cameli. Raro cum floribus aduehitur, licet ab eis denominationem habeat.

Vires.

Schœnanthum moderate & calefacit, & astringit: Et quia tenuium quoque partium est, mediocriter digerit, & repellit: radix cæteris plantæ partibus astringentior; flos calidior, urinas & menstrua satis potenter promo-

uens.

CAP. XIX.

De folio, seu Malabathro.

EX India folium quoddam eximium, Arabibus *Cadege Indi*, hoc est, folium Indum ad nos defertur, quod illius incolę *Tamalapatra*, officinę vero natiui nominis alteratione malabathrum vocitant. Est vero folium Indicum mali medicę folio simile, colore ex pallido virescens, tribus per longitudinem excurrentibus costis, odoratum, ac caryophyllos aliquantum spirans. *Tamalapatra. Malabathrum.*

Non aquis innatat, nec in paludibus Indicis prouenit, neque sine radice est, vt Dioscorides putauit, sed ex arbore desumitur procera, procul ab aquis, & in aridis locis fruticante.

Est autem malabathrum calidum gradu secundo, odoratum; vrinam mouet, halitum oris commendat, veses à tinea tuetur, & in aliis qualitatibus nardo conuenit, quę illius penuria substitui potest. *Vires.*

CAP. XX.

De spica Indica, & nardis.

DV o scribit Dioscorides *cap. 6. lib. 1.* esse Nardi generis; vnum Indicum; alterum Syriacum: vtrumque eodem in monte proueniens, sed altera parte, quę ad Indos flectit, Indicum; altera, quę ad Syrios, Syriacum. Adiungit tamen adhuc postea Celticum, quod in Liguria alpibus nascitur, Saliunca patrio nomine appellatum, & montanum, quod in Cilicia & Syria viret, *Thylacitis & Niris* aliquando dictum. *Species.*

Celticę nardi duas adhuc differentias agnoscit Lobelius; vnam gentianę cruciatę foliis, & radice valerianę maioris; alteram hirculum dictam, cuius meminit Clusius, eam inter spicę Celticę fasciculos nactus. *Species nardi Celtica.*

Pręter exoticam nardum & eius relatas species, spicę quędam nostrates celebrantur, nardi nominibus insignitę, vt lauendula maior alba, Gallico & vulgari idiomate, *aspic*, & à multis pseudonardus nominata, ex qua oleum artificio chymico educitur, & cum additione li- *Lauendula maior. Pseudonardus. Aspic.*

terza, vulgo oleum de Aspica nominatur: vt etiam alia lauendula maior, capulea, seu Italica; atque adhuc alia minore eiusdem coloris, odoris, & faciei. Ad easdem, si nominis etymon spectetur, stœchas, quæ vere spicata est, potest referri.

Cum autem sine adiuncto spica, seu nardus effertur, de Indica semper intelligenda est, ex cuius radice exili spicatae cœmæ nascuntur, & confertæ glomerationes, quasi per cirrhos ac torulos discriminatæ, & quarum spatiis mediis folia quædam iunceæ exurgunt.

Vires,

Spica nardi, hoc est, nardus Indica, docente Galeno *lib. 8. siml.* excalfact primo gradu, & desiccatur secundo: iecori & ventriculo prodest, vrinam mouet, stomachi morsus sanat, & mesenterii humiditates exsiccat. Omnium vero maxime Indica seu nigra nardus corporis affectibus sanandis confert.

C A P. XXI.

De Agallocho, seu ligno aloë.

LIGNUM aloë, Græcis Xyloaloë, & Agallochum dicitur. Arbor est oleæ instar, interdum maior, non cute, vt scribit Dioscorides, sed cortice crasso vestita. Lignum eiusdem odoratum est, nigricans, cinereis venis discurrentibus, & velut punctis maculatum, ponderosum, crassum, compactum, succulentum, igni adhibitum, & accensum (ægre autem flagrat) liquoris plurimum exudans.

Eius autem odor non per vniversam ligni materiam diffusus percipitur, sed in medutullio fragrantior est & vegetior; atque in sicciore, quam in virecente, aut recens secto.

*Cur agallochū
rarissimum.*

Rarissima est arbor, in India sola nascens, & maxime in his regionibus & promontoriis, in quibus Tigres & ferocissimæ belluæ victitant & commorantur: vnde non nisi summo cum periculo arbor grandiuscula cædi potest, aut iunior euelli, & sine vitæ discrimine transportari. Hinc antiquioris ætatis simplicissima gens inepte credidit, eam in solo terrestri paradiso nasci.

Eius plura genera recenset Serapio, quæ nec vidit ipse, neque

neque nouit: forsan alia ligna odorata, quæ multa sunt, ad Agallochum refert. Sic quod in promontorio Comorin nascitur, odoratum, à quibusdam lignum aloës vocatur, cum tamen non sit, inquit Garcias.

Agallochum, seu lignum aloës, Auicennæ Agalugen *Vires.* dictum, calefacit & siccatur ordine secundo, & ad cordis affectus plurimum valet.

C A P. XXII.

De Santalis.

ARBORIS cuiusdam peregrinæ & proceræ iuglandis ritu lignum ad nos defertur, quod in insula *Tymor*, ubi frequens est, *Chandama*; in Arabia Sandal; in Europa Santalum vocatur: Cuius tria dignoscuntur genera, album, pallidum, vtrumque in insula dicta vberissime luxurians; & rubrum, quod alibi, nempe in insula *Tanasarim* prouenit, vt ex Garcia ab horto narratur, qui tantam affinitatem esse scribit inter arbores santalorum, vt vix pallida à candida queat discerni, nisi forte ab ipsis incolis, qui eas arbores cædunt; cæsas mercatoribus vendunt. Facies enim vtriusque similis, folia eadem, admodum virentia, lentisci æmula, flores ex cæruleo nigricantes, fructus cerasorum magnitudine, primum virides tum nigri, fere insipidi & facile decedentes. *Species.*

Pallida seu citrina santalorum arbor, in locis apricis lætior prouenit, odoratior & præstantior, eiusq; lignum albo, album rubro longe præstat. Rubrum vero in odorum est, berfilio valde simile, sed non dulce est, nec inficit, vt brasiliū, nec ita durum ac ponderosum. *Santalum optimum quod.*

Vires autem eximias veteres santalis dedere: Cor enim & partes vitales exhilarant & roborant, ait Auicenna; Calidis morbis, vt febribus aduersantur, obstructiones liberant, & hepar valde recreant. *Vires.*

* *

*

De Sassafras.

NASCITVR in Florida arbor quædam prægrandis, Indis *Pactame*, Hispanis *Sassafras* dicta, caudice procero, cortice cinereo, ac tenui vestito: ramis in cacumine expansis: foliis ficulneis, in tres angulos diremptis: radicibus nunc crassis, nunc tenuibus, pro arboris ætate, per summos terræ cespites expansis, aliquantum aromaticis, & fœniculum spirantibus.

Arbos hæc læta fruticat in locis maritimis & temperatis. Radix eius omnibus aliis partibus præfertur, præsertimq; eius cortex, qui calidus & siccus est initio tertii ordinis.

Cæteræ eius partes gradu tantum secundo qualitatem vtramq; sortiuntur. Præter qualitates istas elementares aliæ quædam peculiare agnoscuntur ad multa perutiles & expetitæ. Sed ob raritatem circulatores interdum buxi scobem & fœniculi semen simul terunt, & pro puluere sassafras vendunt: Sat enim esse putant fallendæ plebeculæ, si pro vero sassafras, quod fuluo colore & fœniculi odore commendatur, puluerem flavescentem & fœniculum exhalantem exhibeant.

Vires.

Decoctum sassafras, inquit Clusius, commendatur in omni morborum genere, præsertim in obstruccionibus tollendis, partibus internis roborandis, morbis mulierum multis, & venerea luis curanda.

De Guaiaco.

MEDICAMENTA sex simplicia valde commendantur ad luis Indiæ curationem, sassafras, guaiacum, sarsaparilla, Chyna, Mercurius, & Cynabaris. De sassafras capite superiore, de aliis postea. Guaiacum sic à *guaiacam* voce, Indis germana, dictum, Latinis sæpe lignum sanctum, ex insulis occidentalibus *Boriquen*, *Cuenca*, *Nagrande*, & *Nicaragua* defertur.

Guaiaci descriptio.

Arbore est procera ad illicis, aut fraxini magnitudinem & faciem multum accedens, ramosa, medullio nigricante,

tante, ac præduro, cortice crasso & pingui, foliis exiguis, & duris: flore luteo, ac purgatorio, quem Indi condiunt & sumunt ad corpus purgandum.

Flores consequuntur fructus magnitudine castaneæ, ac forma duorum lupinorum simul iunctorum.

Est & alia species Guaiaci minoris, præstantioris tamen, quod Palus sanctus, & aliquando Lignum sanctum nominatur. Arbuscula est colore, viribus, magnitudine & vultu guaiaco non parum dissimilis: Nam materia ligni illius alba est, & concolor, multumque fibrosa, sapor acrior, odor fragrantior, qualitates efficaciores. Sed quia raro aduehitur, eius penuria, guaiacum usurpatur, quod quidem vires habet easdem, sed infirmiores.

Vtrumque autem plurimum valet ad luis Indicæ curationem: nam calefacit, incidit, attenuat, meatus aperit, sudores mouet, putredinem arcet, & proprietate speciali virus venereum extinguit.

C A P. X X V.

De Sarsaparilla.

EX insulis occiduis, & maxime ex Peru, & prouincia Honduras, radix quædam prælonga & vniformis defertur, quæ nunc Sarsaparilla, nunc *Salsaparillia*, & *Sarzapariglia* vocatur, quam Mathiolus & Dodonæus putant esse eandem cum Smilace nostrati. Dissident tamen inter se multum, nam smilacis asperæ radix nodosa est, & geniculata, graminis ritu, multoque breuior & mollior. Enodis vero est sarsaparillæ radix, nullis geniculis asperata, dura, fibrosa, rugosa, medullosa, & aliquando viginti pedes longa, atque viminis instar facile finditur. Cæteræ eius partes smilaci similes sunt, & simili modo frutices vicinos scandunt & amplexantur.

Sarsaparilla primis qualitatibus calefacit, sed moderate, calidis aperit, & sudorem prolicit, tertiis venereum virus extinguit.

Eius cremore vtuntur Indi ad venereæ luis, quæ illis vernacula & endemialis est, curationem.

*

Y 5

C A P.

De Chyna radice.

NEc prætereunda est alia Indicæ luis antidotus, radix nêpe quædam insignis, quæ vt & tota planta, à Chyna nomen apud nos habet: in solo vero patrio patrium nomen retinēs, *Lampetia* vocatur. Nascitur in Chynarum vastissima regione, Indiæ Orientalis Scythiæ contermina, nec in montibus & fundo sicciore, vt arbitrati sunt quidam, sed locis vdis, palustribus & aquosis, arundinum more, vt iuxta maris litus, & cuiusdam Lybiæ fluiuij oras.

Radix ei crassa est & nodosa, vt arundinibus, dura & tuberosa, vt rubo, rubea & tortuosa, vt bistortæ. E radice tenues cauliculi erumpunt & imbecilli, foliis admodum raris cincti, qui licet humiles, vt rectius stent, fulcro indigent, quo nitantur.

Vulgaris nunc est ista radix, quam antiquior ætas aut non vidit, aut oscitanter prætermisit. Nunc vero lippis & tonsoribus notissima, neque datur tyrunculus vllus, qui de Chyna radice non garriat; qua tanquam medicamento polychresto vtuntur Indi ad omnium morborum, atq; eorum maxime, qui alia remedia illis consuetæ temnunt, curationem.

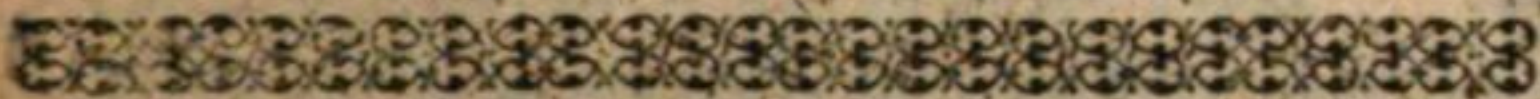
Vires,

Valet autem plurimum Chyna ad luis veneræ curationem. Vertigini quoque prodest, stomachi dolorem sanat, hydropi conuenit ex Cardano, colicis doloribus & affectionibus vteri prodest, obstructions tollit, meatus aperit, urinam mouet, sudores elicit, conuulsioni & paralyfi confert, & articulorum dolores leuat. Carolus enim Imperator huius nominis quintus, ab aliis medicamentis nullum, à Chyna maximum leuamen, aduersus arthritidem, quæ sæpe eum male exercebat, percepit. Sunt, qui tabidis prodesse contendunt, calidiorem tamen puto, quam vt atrophiam tollere, intemperiem sicciorem emendare & habitum optimum resarcire possit.

Historia.

Garcias enim ob eius usum in tantos ardores hepatis incidit, vt totum pene corpus inflammatione obsessum fuerit; & re vera nunc rarior solito eius incipit esse usus.

SECTIO

SECTIO QVARTA.

De calefacientibus indigenis.

Multas quoque calefacientes plantas habemus, quæ peregrinis in re nulla cedunt, de quibus seorsim in hac sectione disceptaturus, eas primum describam, quæ seu vltro ruri, seu in hortis nostris cultura proueniant, cum excessu magno calefaciunt, dein eas attingam, quæ remisse suas vires calefaciendo exerunt; tandem quæ segniter sese dant in conspectum, nec nisi à perspicacissimis earum qualitates accurate dignoscuntur. De his igitur, quæ ignea quadam qualitate insigniuntur, prior erit sermo, ut:

CAP. I.

De Pyrethro.

PYRETHRVM ab igneæ qualitatis impressione, quam radix eius mansa in gustatorio organo relinquit, dictum, vulgus pedem Alexandrinum, Latini à saluæ copia, quam in ore detenta elicit, herbam saluarem nominant.

Herba est cubitalis, & sæpe altior, caulem & folia dauci sylvestris, aut carotæ vulgaris æmula gerens, multipliciter diuisa, sectaque in capillamenta tenuia, fœniculi modo, florem pulchellum in surculorum summitatibus eructat, latum ac patulum & chrysanthemo, aut helenio forma similem, sed maiorem, medio orbe subluteum, foliolis eius ambitum circumdantibus angustis, oblongis, parte superna albicantibus, prona aliquantum purpurascens. In medio eius orbe, atq; inter stamina semen gignitur tenue, oblongum & odoratum.

Radix subest crassa, longa, è subruffo colore nigricans.

Nascitur in Italia & Hispaniæ locis multis: & in hortis Belgij satum viret, adolescit, floret, & sæpe semen perficit: vberius tamen & latius in regionibus calidis, ut Orientalibus prouenit, inter plantas tamen indigenas & Europeas retulimus, quod in Septentrionalibus etiam copiosum alatur.

Alia

Ptarmica.

Alia planta suo acri odore sternutamentum mouens, ptarmica, seu sternutatoria, ob id dicta, in Officinis sæpe Pyrethrum syluestre vocatur, quod suo sapore vellicante gustum Pyrethri modo feriat, & saliuam promoueat. Nasceitur non modo in montosis & incultis locis, sed etiam in pratis, & circa margines agrorum.

Vires.

Radix pyrethri feruidissima est, & ad quartum caloris excessum ascendens. Pituitam in ore detenta prolicet copiosam: proinde dentium dolori, à causa frigida prodest, diuturno capitis dolori, apoplexiæ, morbo comitiali, neruorum resolutioni, atque omnibus affectibus, qui à pituita in capite congesta proficiuntur.

C A P. I I.

De Sinapi.

SY N A P I vix alimentum est, nonnunquam medicamentum, sæpe condimentum: Dapibus enim viscidis & glutinosis, præsertim hyeme, conuenientissime admiscetur, vt earum lentor incidatur & corrigatur, ventriculusque roboretur: nam quibus palatum torpescit, aut cibi ingruit fastidium, mirum in modum prodest id condimentum; sed quia acerrimum est, gustumque ferit importune, non modo teritur cum aceto ad eius mitigandum feruorem, sed sæpe ad dulcedinem & suauitatem maiorem mustum commiscetur; sicq; gratissimum condimentum, vulgo Mustarda nominatum, quasi à musto & ardore paratum habetur, cui nobilitatem non paruam inter condimenta multi tribuunt.

*Species.**Domesticum duplex.*

I.

Est autem Sinapi vel satium, vel agreste. Satium duplici agnoscitur discrimine; Prius folia rapo effigie similia gerit, sed paulo minora, & multo asperiora; surculum teretem, hispidum, asperum, bicubitalem, & sæpe altiore, ramulis multis brachiatum, circa quos flosculi lutei, optima serie dispositi erumpunt, quibus siliquæ succedunt oblongæ, tenues & asperæ, in quibus semen paruum, rotundum, ex albo flauescens, gustu mordax & acre includitur.

II.

Sinapi domesticum alterum superiori adeo vultu est simile, vt solo seminis colore dissentire videatur, quod in
priori

priore velut luteum est, in hoc è nigro subruffum, folia tamen ad Erucam magis accedunt. Cætera omnia fere eadem.

Vtrumque in agris, hortisque feritur, terramque diligit aratam, & maxime congestitiam: quamuis vbicunque nascatur, & nullo plerumque cultu germinet.

Sylvestre vbique sponte nascitur in locis aridis, quandoque etiam humentibus, & iuxta margines & rudera. Reliquis minus est, foliaque gerit minora, laciniola, burse pastoris non parum similia, sed acutiora: flosculos emittit luteos, quadrifolios: semen in filiquis postea dat, quod aliquando euariat, & interdum album, interdum ruffum conspicitur. *Sylvestre.*

Sinapi nomen dedit nobili medicamēto, Sinapismum vocant, cuius vsus ad multa valde celebratur, vt ad vetustos capitis dolores, comitiales affectus, vertigines, orthopnoeam, tussēs antiquas, destillationes, & arthriticos dolores.

Sinapi calidum & ficcum est quarto recessu: incidit, attenuat, extrahit, pituitam in ore detentum elicit: Tritum & naribus admotum sternutamentum mouet, fœminas histerico pathemate suffocatas excitat: sed qui caliginosos habent oculos & imbecillos, eius vsum prorsus vitare debent. *Vires.*

C A P. I I I.

De Thlaspi.

RE C T E quidem & apposite sinapi & Thlaspi eadem serie describuntur. ambo enim si non effigie, saltem qualitatibus multum conueniunt, passimque thlaspi, sinapi rusticum vocatur. Sunt vero thlaspeos, seu thlaspidij, vt cum Dioscoride loquitur Plinius, multa genera, inter quæ tria præcipua notantur; maius vnum, minus aliud, & quoddam medium, ad quæ alia hoc nomine donata referuntur. *Species.*

Primum vberrime in agris cultis, incultisque prouenit, foliis latioribus, oblongis, parum crenatis, in acutum sensim desinentibus, ramulos è caule sesquipedali prodeuntes, ambientibus, floribus primum albidis, sub æsta- *Thlaspi primum.*

æstatem frequentibus, pastoriæ bursæ parum dissimilibus, in duas glumas, & tanquam valvulas subrotundas hiantibus, ex quibus semen nigricans, feruens, & acre, sapore sinapi, aut nasturtij emergit.

Thlaspi secundum.

Secundum caulem similiter ramosum edit, pedē altum, folia minora, angusta, acuminata, in terrā versa, flores albidos, semen parvū, acre & feruens, nasturtio cognatum.

Thlaspi tertium.

Tertium & minus thlaspi, herbula est angustis foliis, digitum longis, in terram se conuertentibus, in extremo parum incisus, flosculis albicantibus, caule tenui, ac ramoso, pedem alto, cui eleganti serie valvulæ multæ, parvæ, planæ, breui pediculo nixæ, ac ligularum, seu lenticulæ effigiem exprimentes, adnascuntur, in quibus semen coarctatur paruum, gustus acerrimi & sinapi, ac nasturtij modo, dum manditur, os & linguam feriens.

Nascitur in locis incultis, saxosis, montosis, soli expositis, calidis, siccis, ut in multis parietibus & tectis, unde & Nasturtium tectorium sæpe ab herbariis vocatur, & aliquando sinapi rusticum. Huius semen usurpari solet in officinis ad Antidota, nec tamen errabit, qui eius defectu aliorum semina usurpabit.

Thlaspi Crateua.

Multi multas adhuc alias stirpes semen feruens & acre ferentes ad thlaspidia referunt, sed cum effigie multum diffideant, alij malunt ad eas, quæ vultu magis sunt affines, reducere. Thlaspi enim Crateuæ, quod esse videtur viola latifolia, vulgo bolbonac, ut etiam Draba quibusdam thlaspi dicta, nihil aut parum cum reliquis thlaspidiis habet affinitatis.

Thlaspi vires.

Thlaspi semen calidum & siccum est quarto recessu: Internos abscessus rumpit, menses cit, foetus enecat, Ischiadibus prodest: per sedem infusum sanguinolenta euacuat, & alia multa commoda pollicetur, dum rite & opportune usurpatur. Admiscetur vero antidotis quibusdam, ut theriacæ, &c.

C A P. I V.

De Eruca.

ERUCA, quam vulgus Roquetam, Græci Euzomon vocant, in hortis colitur condimentorum gratia; acetariis

atūs enim vt iusculis commixta simul & suauiter, & vtiliter estur ab his, quibus languet calor internus, ignauusque est libidinis stimulus: Venerem namque reuocat Eruca morantem, & tardos ad congressum maritos, celes facit, vnde à poetis herba falax vocitatur.

Herba falax.

Proceritate cubitali assurgit, folio admodum longo & angusto, vtinque profundis incisuris, sed raris laciniato, floribus pallescentibus & aliquando luteis, ac quadrifoliis: Semine in siliquis napi modo, radice cándida & dura. Nascitur aliquando sponte inter rudera, & in locis asperis & incultis.

Est alia erratica ac syluestris, quæ squalido solo, & secus vias & ponæria gignitur, foliis ad taraxacum accedentibus, sed tenuioribus, ac minoribus, floribus luteis & brassicæ æmulis, media æstate erumpentibus.

Eruca syluestris.

Erysimum quibusdam Irio, aliis tortela dictum, vultu & gustu syluestrem Erucam tam bene refert, vt ipsius nomine à multis donetur; Cum tamen Erysimum inter cetealia à Galeno reponatur, vix inter Erucas repono.

Est vero etiam Eruca cuiusdam insecti putidi, brassicis & oleribus aliis infestissimi nomen, quod Græcis *καρπώ* vocatur, cuius multæ varietates in colore & magnitudine dignoscuntur, de quibus agere nunc nec volumus, nec debemus, sed de his tantum simplicibus, quæ compositiones pharmacopolio necessarias ingrediuntur.

Eruca calefacit & siccatur ordine tertio: lienem extenuat, graue virus alarum tollit, morsibus muris aranei medetur, venerem excitat, vrinas mouet, cicatrices nigras delet cum felle bubulo illita, & lentigines emaculat.

Eruca vires.

C A P. V.

De Vrtica.

VRTICARVM duæ generales traduntur differentia; vna foliorum improba mordacitate, & furculorum lanugine quadam pungente lēdit contrectantium manus, vel aliam partem corporis nudam, altera innoxie, ac sine molestia contrectatur. Illa Græcis modo *Acalyphe*, quod iniucundo sit tactu, modo *Cnide*, quod mole-

Species.

moleste pungat, vulgo vrtica viua & griaca dicitur: Hæc vero lamium, & anonium, & vrtica alba, & mortua, ac iners nuncupatur.

Vrentium porro vrticarum tres notantur varietates, nempe maiores duæ, & minor vna: omnes vero syluestres & vbiq; fere sponte prouenientes. Sunt tamen, qui specialius quasdam syluestres & fœminas vocant, alias vero mares, vt quæ reliquas proceritate superant.

Vrtica mas.

Omniū prima Romanis dicitur mas, quæ teretes furculos emittit sesquicubitales, & aliquando longiores, canos & vacuos: folia lata, mucronata, fimbriata, ambitu serrata, vndiquaque aspera & mordaci lanugine obfita, quæ pustulas & vredinem etiam leui contactu excitant, & cutim rubefaciunt. Semen in paruis velut pilulis includitur, rotundis, hispidis, quæ è foliorum alis prodeunt.

Vrtica fœmina.

Secunda, vrtica fœmina est, eaque non globulorum modo semen profert, sed tanquam vuas racemosas, longas, mercurialis fœminæ ritu, secundum furculos & alas exeuntes: caulem erigit altiore, ramosioreque & folia latiora; omnia vero mordaci pube multum importuna.

Tertia omnium minima, ramosissima, mordacissima, & odore grauissima est, racematimque semen producit, sed non prædictorum modo: nam è foliorum alis granula multa simul erumpunt, sed singula singulis pediculis breuibus è furculo natis prodeuntia vrticæ maris ritu. Tertia hæc vrtica cania solet appellari, & omnibus mordacior percipitur.

Nascuntur vrticæ locis incultis, & iuxta sepes, dumos, & vetustos parietes: nonnunquam & in hortis, & in solo pingui.

Vrtica vires.

Vrtica omnis siccatur insigniter, sed non item calefacit, nam licet ab vrendo dicatur, vredo tamē ab eius contactu excitata, non tam calori, quam illius lanugini aculeorum instar pungenti tribuenda: nam *describit Macer cap. 2. lib. 2.* trita aut decocta vrtica ignaue calida est. Orthopnoicis, mensibus & vrinæ mouendis conducit: semen vero venerem stimulat, & cicuta veneno præsentissimum est alexiterium. Valet etiam ad malignam hydro-

scia.

sciami, fungorum, & argenti viui qualitatem, necnon ad serpentum & virulentarum bestiarum morsus. Mavis autem vriticæ semen ceteris præstantius creditur. Non est omittendum ad dolorem & pustulas ab vritica excitatas oleum plurimum conferre, vt & sambuci folia trita & apposita; Proprietate enim hanc affectionem tollunt.

Inter vriticas reponuntur totidem aliæ plantæ, quæ nunc lamia, nunc vriticæ mortuæ & inertes vocantur; Ad quas etiam refertur multorum iudicio, alia stirps, Romanis vritica *labeo* dicta, quæ putant multi Agripalmam, seu Cardiacam esse, alij Galeopsim & Galeobdolon.

Vriticarum mortuarum prima cubitali proceritate affurgit, foliis vriticæ, in ambitu ferratis, mollibus, aliquantum hispida, nec mordacibus; floribus aliquando albis, aliquando purpurascens cassides referentibus. *Lamium.*

Altera superiori valde similis, sed minus ramosa, flores edit multos homini affines, sed purpureos ex furculorum geniculis verticillatim prodeuntes.

Tertia minor est, imbecillior, foetidior & foliis rotundioribus: vix eius in facienda medicina celebratur vsus. Ex aliarum autem floribus recentiores syrupum *Syrupus de Lamio.* parant, quem vocant de Lamio ad vitia pulmonum & thoracis, quem tamen parum commendabilem effectus indicat.

CAP. VI.

De Iride.

A Floris variegato colore illius æmulo, qui arcus instar in opaca nube soli opposita pingitur, liliū quoddam Iris vocatur. Cuius viginti duas varietates sæpe distinxi, quas omnes nunc recensere, nostrum commentariolum non finit.

Duæ autem præ cæteris species in vsum veniunt medicum, nostras nempe, quæ flore est cæruleo & suauissimo odore, cuius radix potenter aquas educit, dein Tusca, seu Florentiana, cuius radix candida est, sed multo candidior flos, atque suauissime vtrique fragrans; Ideoque

reliquis omnibus præferri solet & debet, nisi cum ex alio serofos humores ducere consilium est.

Folia fert iris omnis longa, instar gladij, vnde gladiolus sæpe dicta, radices nodosas, paucis exceptis, quæ easdem bulbosas habent, flores valde patulos, lilioformes, sed foliolis magis reflexis, quorū tria minora sunt, inter alas reliquorum trium sita, ac velut ansulas constituentia, quibus marcidis siliquæ se produnt duæ, tresve, crassæ, triangulares, in quibus semina angulosa coarctantur.

Vires:

Iris cærulea, liliū cœleste multis dicta in Pharmacopoliis multum expetitur. Nam eius radix hydragoga est, & hydropicis vtiliter datur. Ex floribus autem paratur oleum, ad multa quoque commendatum. Florentiana vero omnibus præstat: vim enim habet cephalicam, aromaticam, cardiacam, incidentem & aperientem. In vniuersum omnes irides calfaciendi, extenuandique vim habent, torminibus medentur, menses pellunt, & magni, inquit Dioscorides *cap. i. libr. i.* ad omnia vsus.

C A P. V I I.

De Helenio.

HELENIVM, siue Inula, & Officinis Enula campana, mox à radice folia promit, longa, lata, aspera, mucronata, numerosa, tenui lanugine hispida: caudicem durum, tricubitalem, & sæpe longiorem: flores aureos, stellatos, buphthalmi, aut Conizæ mediæ æmulos, qui in scappos abeunt, remanente semine carduino non multum dissimili.

Radix ei magna est, crassa, longa, ex ruffo flauescens, odorata, ac suauiter spirans. Nascitur in locis pinguibus, & humentibus. In insula Helena laudatissimum, vbi lacrymis Helenæ natum poëtæ fabulantur, vnde nomen. Alij tradunt, potius ab Helena satum fuisse, ad serpentum interneccionem. Valet enim mirum in modum ad venena, non modo quæ corpus inficiunt humanum, sed & reliquorum animantium, præsertim quadrupedum. Datum enim ouibus, cum vino aut aceto, eas seruat

uat & sanat à peste quadam, cui sunt obnoxia, quam vulgus Clauelatum vocat.

Pro radicibus behen vix cognitis, nonnulli credunt, radices helenij sumi debere, quibus libenter assentior: Helenium enim, si behenium non est, ei sane optimum est substitutum.

Radix helenij manifeste calefacit, vrinam & menstrua *Vires.* mouet, commanducata dentes firmat, condita ruffum emendat, *Dioscor. cap. 27. lib. 1.* Potum radiceis decoctum, conuulsis, orthopnoicis, pesti & serpentum moribus medetur.

CAP. VII.

De Cypero.

CYPERVS iuncus est triangulus, in riguis & palustribus locis emicans, cubitali, & sæpe altiore proceritate, ab imo candicans, fastigio niger. Folia promit longa, gracilia, arundinacea, dura, cultellata, paniculas in cacumine dependentes, inter quas semen occultatur. Subsunt radices rotundæ, nodosæ, longæ, sibi implicitæ, graminis modo serpentes, foris nigricantes, intus ex subluteo albicantes, odoræ, suaves, amaræ: hæ solæ inter plantæ partes magno sunt vsui, reliquæ fere inutiles.

Excalfacit Cyperi radix citra mordacitatem: Proinde *Vires.* vlcera validius exsiccando, citius ad cicatricem perducit, & propter vim quandam astrictoriam vlceribus oris valde conuenit; vrinam quoque mouet, menses resistantes excitat, & ad calculum & aquam subter cutem utilissime bibitur.

Est aliud cyperi genus, vultu illi simile, sed radice magis nodosa & rotunda, vnde cyperus rotundus nominatur. *Cyperus rotundus.*

Meminit & Cyperi Indici Dioscorides, zinziberis effigie, qui masticatus croceum succum reddit, gustu amarus, sentitur & acer: Illitu vim psylo- *Cyperus Indicus.* thri habet.

* *

Z 2

CAP.

De Angelica.

MIRVM est, antiquos eam stirpem nobilem, quam propter raras dotes, Angelicam recentiores nominant, non nouisse, vel subticuisse, qua vix tota Europa promit fragrantiolem & suauiolem. Est vero planta bicubitalis, & interdum altior, caule geniculato, striato, palleſcente, cano & ferulaceo. Folia edit amplissima, hipposelini æmula, mollia, virescentia, ex pluribus coherentia, serrata: flosculos albicantes in umbellis: semina subflaua, plana, lata, membranosa. Radix ei valde crassa & longa, plures in ramos aliquando dirempta, odoratissima, ac aroma suauissimum spirans, ex qua liquor sæpe oleosus exudat, pinguis, odoris eiusdem, quem & folia ipsa & surculi exhalant.

Tres autem Angelicarum agnoscentur differentie, duæ nempe hortenses, & vna syluestris. Ex hortensibus vna maior est, supra nempe descripta, quæ videtur esse laserpitij quædam species; alia minor, ei odore, facie, viribus, similis, ac sola magnitudine discrepans.

Ipsis cognata est alia syluestris, radice, caule, foliis, umbellis, odore, flore, gustu multum similis, minus tamen suauiter spirat & sapit. Frigidis locis delectatur, vdis & pratenſibus. Ea videtur esse, quæ à Dodonæo & Clusio Archangelica vocatur. Id tamen nominis, si cuiuspiam stirpi conueniat, Angelicæ veræ melius conuenit.

Angelica calefacit & siccatur ordine secundo, aperit, attenuat, digerit; humores crassos incidit & discutit: venenis aduersatur; pestilentibus morbis conuenit, menses promouet, cor & facultates recreat.

De Libistico, seu Ligustico.

Libisticum.

SIMPLICIUM multorum affinis vultus in discernenda specie magnam adfert ambiguitatem. Quid enim sit Laserpitium, qui distinguatur à libistico, qui vtrumque ab angelica, Imperatoria & Smyrnio, vix ex doctorum lectione colligi potest. Quantum vero coniecturis

& ra.

& rationibus assequi valeo, Ligusticum, Officinis Leui- *Ligusticum.*
sticum, planta est altitudine frutices multos æquans, *Leuisticum.*
caule geniculato, intus concauo, foliis paludapio simi-
libus, sed maioribus, laciniosis, ac velut in partes plu-
res determinatis & incis, atque ex pallido viridanti-
bus & nitentibus. Umbellis comatur, flosculis paruis
ac subluteis, hinc inde micantibus, quorum senio se-
men oblongum, rotundum, striatum succedit, fœnicu-
lo proximum, gustanti acre & aroma olens. *Dioscor. ca-*
pit. 51. libr. 3.

Radix ei candida est, odorata, Panacis Heracleotici si-
milis, unde & panacea quibusdam dicta.

Falluntur, qui Smyrnum aut Hipposelinum vocant;
atque grauius errant, qui non modo Silphium, seu Las-
erpitium esse contendunt, sed succum ex eo eductum, Bel-
zoinum nominant: Ex arbore enim procera hoc aroma
exilit; ex laserpitio, quod ferulacea planta est, succus Sy-
renaicus: ex Libistico vel nullus educitur succus, vel edu-
ctus minime seruat. An succus Syrenaicus sit Asa dul-
cis, vel Belzoinum, suo dicetur loco.

Panacea.
Smyrnum.
Silphium.

Ligusticum in Liguria copiosum nascitur, ac in Apen-
nino monte; ibique Panacea vocatur, quod radice, cau-
le & viribus Heracleoticum panaces referat. Quadru-
plici vero discrimine Panaces agnoscitur, Syrium, Hera-
cleum, Chironium & Centaurium, quibusdam Pharna-
ceum dictum. Sed hæc relinquo exactius discutienda his,
qui vniuersam simplicium historiam describendam sus-
cipiunt; Redeo ad propositum.

Panaces qua-
druplex.

Radicibus & seminibus ligustici vis inest calefactoria; *Vires.*
ob id coctionem iuuat, ventriculum roborat, flatus dis-
sipat, urinam & menstrua mouet, strangulatus vteri tol-
lit, & serpentum moribus medetur.

CAP. XI.

De Sefeli.

PLANTÆ multæ effigie plurimum dissidentes Se-
seleos nomine donantur, vt Massiliense, Æthiopi-
cum herba, Æthiopicum frutex, Creticum siue Tor-
dylia, Peloponnesense, Pratenae & Herbaceum, seu
Z 3 quod

Seseli Massiliense.

quod facie Cicutæ est. Massiliensi, cuius frequentior est usus, caulis est ferulaceus, bicubitalis, geniculatus, durus: folia veluti fœniculi, sed ampliora, latiora, crassiora: flosculi in umbellis albicantes: semina oblonga, ut fœniculi, admodum acria, non tamen ingrata, quæ sæpe medicis usibus insequuntur.

Æthiopicum frutex.

Æthiopico surculi lignosi sunt rigidi, subrubei, & cubitales; folia oblonga, mediocriter lata, lævia, ex albo virentia: flosculi in umbellis flavescentes: semina oblonga, ut Libistici.

Æthiopicum herba.

Aliud Seseli Æthiopicum herbaceum surculos ferulaceos habet, bicubitales; folia lata ex pluribus coherentia, Paludapio similia; umbellas flosculis albicantibus refertas; semen membranosum, latum, planum, paleaceum, odoratum & gratum.

Peloponnense.

Seseli Peleponnensi geniculatus ac feruaceus caulis est; folia lata varie distincta; umbellæ patulæ; flosculi sublutei; semen latum, oblongum, planum; radix crassa, exterius subnigra, interius albida, acris & amara, & stomacho grauis.

Tordylium.

Cretico surculus humilis est, & obsequiosus; folia incisa, & in margine crenata; flores parui in umbellis albi; semen paruum, latum, planum, odoratum, & acre. In Pharmacopoliis raro usurpatur.

Vires.

Omniū Seseleon semen calefacit & siccatur ordine secundo, urinam pellit, menses & fœtum trahit, & urinam à renibus & vesica trahit, & educit: Massiliensis autem semen aliis præfertur.

C A P. X I I,

De Gentiana.

GENTIANA non immerito à Gentio Illyriorum Rege nomen habet, & miris laudibus effertur: est enim solenne pestifugum, putredinis exitium, & veneni alexiterium. Folia gerit plantagini, aut potius elleboro albo similia, ex viridi aliquantum rubentia, venosa, pedem longa, sapore perquam amara. Caulis ei cubitalis est, sæpe altior, è cuius singulis geniculis flores exeunt, verticillatim dispositi foliolis sex, angustis, stellæ radiantibus

vis instar explicati; quibus succedunt semina lata, ac renuata, calicibus oblongis, è quibus flosculi emerferunt inclusa.

Vbique nascitur, sed delectatur magis in locis montosis, opacis tamen, atque præstantissima in Illyrico, vnde sibi regium inuentoris nomen arrogauit. Vfus eius in radice est præcipuus, & à Medicis magis laudatus.

Tanta vis inest Gentianæ, præsertim radici, vt non solum homines, sed etiam bruta aduersus venena tueatur. Stomachum corroborat ex aqua pota, lumbricos necat, putredinem arceat, virus pestilens domat, & venenatorum animalium ictibus secure medetur. *Vires.*

A similitudine quædam aliæ plantæ Gentianæ vocantur, vt Cruciata minor, & Gentianella, sed quod earum vires, aut nihil, aut parum ad veram Gentianam accedant, vix in antidotorum veniunt compositionem. *Cruciata. Gentianella.*

C A P. X I I I.

De Tormentilla.

TO R M E N T I L L A, quod tormentum, cruciatumve dentium leniat, dicta, à septena foliorum partitione, Septifolium, Græcis Heptaphylon nominatur. Nascitur in locis vmbrosis, nemorosis, ac opacis: surculos edit complures, tenues, imbecillos, humi procumbentes: folia singulis internodiis septena, inter se inæqualia: flosculos luteos: radicem crassam, tuberosam, breuem, foris nigricantem, intus rubentem, cuius magnus & eximius est ad morborum pestilentium curationem vsus.

Radix tormentillæ moderate calefacit, insigniter siccat, tertio nempe recessu, mediocriter astringit, putredini mirum in modum reluctatur, sudores mouet, pesti, & morbis venenatis efficaciter succurrit. *Vires.*

C A P. X I V.

De Pæonia.

PÆ O N I A herba est insignis nomine, flore, viribus, multos stolonos edens, pedum sæpe duorum

altitudine, in summitatibus flores pulcherrimos eructans, vel rubros, vel ex albo rubentes, multiplices, amplos, & rosarum æmulos, vnde rosæ D. Mariæ quibusdam vocantur.

Species.

Eius tres sunt differentiæ: Prima dicitur mas, quæ folia iuglandis nucis similia, sed ambitu minora & crassiora obtinet.

Secunda Smyrni modo folia diuisa & superiore minora gerit, ex obscuro virentia, surculos breuiiores atque omnia minora.

Tertia videtur quasi neutra, vel potius promiscua, quæ scilicet vtriusque ideam gerit, & effigiem, neq; plane rubra, neque candida, sed veluti pallida est.

Quædam nunc in multorum hortis cernitur prorsus alba & pulcherrima; omnium tamen elegantissima est multiflora, cuius scilicet flos non reliquarum more simplex, sed polyanthos, ac multiplex datur.

Omnes tuberosas radices habent & multifidas; quædam tamen magis glandulosas; caules oblongos; folia diuisa; flores valde patulos; in summo caule siliquas amygdalis similes, in quibus dehiscentibus, multa grana, parua, prærubra, cocci colore, splendentia, acinis granatorum conformia inueniuntur, & in medio quædam nigra, lucida, medullosa, sapore medicato, acri, subastringente, cum nonnulla amaritudine. Hæc omnia breuiter describo, ne in maiorem opus accrescat moles. Multa autem superstitiosa de præoniis narrantur, quæ tanquam literis indigna, libens omitto.

Paoniarum vires.

Radices præoniarum maxime laudantur ad neruorum & cerebri robur, ad epilepsiam arcendam, sanandamque, & totum caput roborandum.

C A P. X V.

De Rubia.

RUBIA à rubedine Latinis, & Erythrodanum Græcis dicta, ramulis à terra prodit quadrangulis, asperis, geniculatis: foliis angustis, oblongis, subasperis, ac ordine circum genicula in stellæ modum digestis. Flores in ramulorum summitatibus parui, ac dilute lutei hiant, post

post quos semen paruum ac rotundum emergit, primum viride, dein rubens, postea nigricans.

Radices prolixissimæ sunt, numerosæ, flexibus multis humi sparsæ, foris, intusq; rubentes, quibus lanæ & coria inficiuntur: officinis rubia tinctorum, vulgo garenfa nominatur. Sponte nascitur in locis vmbrosis & opacis, omnesq; regiones fere scatent ipsa radice gustu amara & anchusæ modo rubicunda, pellibus tingendis & inficiendis velleribus commoda, ob id à nostris infecto-ribus expetita.

Rubix radix urinam & menstrua mouet, iæterum sanat: Semen potum ex aceto lienem absumit: radix imposita menses, secundas, & partum trahit, & lichenas ex aceto illita curat.

Vires.

CAP. XVI.

De Oinone.

ONONIS, vel potius Oinone sic dicitur à vini colore, quem illius flos repræsentat: A Barbaris arresta & resta bouis; à Romanis remora aratri, quod inter arandum, radices illius longissimæ & fibrosæ, boues aratrumq; remorentur: dicitur & Acutella, à duris & acutis spinis, quibus transeuntes, qui eam attingunt, pungere solet. Planta notissima est, in mediis agris & sæpius iuxta eorum margines nascens, & maxime in solo pingui & glutinoso, viuaxq; supra modum; nam cum fundum lætum inuenit, sese multum propagat, singulis annis novos surculos eructans, qui in terram vicinam vagantur modo cultam & pinguem. Surculos emittit breues, rigidos, spinosos, quos folia rutæ admodum similia, sed maiora & molliora in ferti modum coronant. Capitula exerit circinata, folia parum hirsuta, gratum halitum spirantia, florem pisi, sed minorem, & vnicolorem & purpurascentem.

Resta bouis.

Remora aratri.

Acutella.

Radix excafactoria & extenuatoria est, urinam mouet, calculos comminuit & pellit, obstructions tollit, menstruum quoque sanguinem pellit, & iætero prodest.

Vires.

De Eryngio.

Species.

ERYNGIVM & corrupte Icingium vel marimum est, ad loca nempe mari vicina late germinans, foliis latis, angulosis, spinis durioribus circumseptis; vel campestre seu vulgare, cuius plures dantur varietates: quoddam enim dicitur planum, aliud pumilum, & à regione quoddam dicitur Hispanicum, Pannonicum, Alpinum, præter alia quædam spuria.

Folia vulgaris in varias secantur particulas, acuminatas ac spinosas. Caulis cubitalis est, ac ramosus, in cuius summitatibus capitella in globum coacta, muricato spiculorum vallo, in stellæ modum radiantur. Ex mediis capitulorum spinis horridis exeunt flosculi cærulei, & interdum flavescentes, radix crassa longaq; est, exterius nigra, interius alba, succulenta, dulcis, odorata.

A capitulorum indefinito numero multi centum capita vocant, rustici carduum lepusculum, & carduum volutantem. Planta enim integra marcescens, vi ventorum euellitur, & per medios agros dum volutatur, currentem lepusculum eminus diceres. Falluntur, qui eryngium secacul esse credunt, vt ex Serapione liquet, qui de vtroque, diuersis capitibus agit, & diuersam vtriusque tradit descriptionem. Dicitur vero eryngium Arabice *Astara-ricon*, non *Secacul*, aut *Scekakul*, vires tamen habere pares, ex doctiorum lectione constat; quam ob causam secacul nobis incogniti defectu, eryngium vulgare substitui potest.

Vires.

Radix eryngii vim habet calefaciendi, meatus diducendi, vrinas & mensis mouendi, arenulas ex renibus & vesica pellendi, & Veneris languores proritandi.

De gramine vulgari.

Species graminis quot.

CVM gramen ambitu suo plantam vniuersam, quæ folia & ideam segetum profert, amplexetur, non ita mirum, si eius 46. differentia à rei herbariæ peritis quibusdam enumerentur: Istud tamen solum, quod Canarium

erum vocatur, medicatum est, & à Pharmacopœis seligitur; reliqua omnia terram operiunt, vt pecudes potius alant, quam hominibus medeantur.

Est autem Canarium, seu caninum gramen agricolis vt maxime cognitum, sic infensum, qui manibus & rastris segetes eo repurgant, alioquin mire cum sit ferax, pabulum tritico, vicinisq; plantis surripit: Proserpit enim radiculis pluribus, geniculatis, viuacibus, quæ ad se totam terræ pinguedinem attrahunt.

Folia ei dura sunt, vt arundinis paruulæ lata, tenuia & acuminata, vnde gramen acuminatum & dentem canis mulierculæ vocant.

Laudatur gramen ad renum, aliorumq; viscerum flatus liberandos, tum & ad lumbricos intestinorum euacandos. Radix vero ea potius præstat, quam reliquæ plantæ partes.

CAP. XIX.

De Glycyrrhiza.

A Dulcedine radicis, tota planta glycyrrhiza, hoc est, dulcis radix, & à pharmacopolis liquiritia dicitur. Nonnulli *diſpas* appellant, quod in ore retenta sitim sedet atque arceat.

Radix est fruticosa, longa, numerosa, humi sparsa, ex qua caules assurgunt alti trium sæpe cubitorum, foliis lentiscinis, densis, pinguibus, glutinosi tactu, ac gummosis, fraxinellæ similibus, floribus, purpureis, & interdum albicantibus.

Mense Iulio, & aliquando citius fert siliquas paruas cicerculæ magnitudine. Glycyrrhiza à Theophrasto *cap. 23. lib. 9.* Scythica dici videtur, qua scilicet Scythæ contenti sola vndecim & duodecim dies sitim tolerant. Eandem pueri habent in delitiis frustatim sectam & aquæ demersam vitreis ampullis pro siti sedanda: mox enim vt aquam ex infusa glycyrrhiza flauescientem ebiberunt, aliam in lagenulam affundunt, agitant, iterandæ potionis causa. Ex glycyrrhizæ radicibus succus expressus, & in pastillos condensatus ad nos singulis annis ex Cappado-
cia & Hispania, vbi frequens est, aduehitur.

Vires.

Succus glycyrrhiza.

In

Vires.

In omnibus qualitatibus temperata dicitur, ad calorem tamen magis accedit: Asperitates lenit arteriæ & vesicæ scabræ, tussi conuenit, expectoratum mouet, & ad pulmonum & thoracis omnia vitia utilis.

CAP. XX.

*De Cyclamine.**Arthanita.**Panis porcinus.**Tuber terra.**Cissophyllon.**Pomum terra.**Species.*

CYCLAMINIS varia multaq; nomenclatio: Barbaris enim Arthanita, officinis panis porcinus, quibusdam Tuber terræ, aliis malum seu pomum terræ, nonnullis Cissophyllon dicitur.

Nascitur in locis vmbrosis sub arboribus, in vepribus & syluis multis. Circa initium autumnii floret: folia habet hederæ, angulosa, ambitu leuiter serrata, ex viridi purpurascentia, in quibus & supra infraq; maculæ plures albicant.

Est altera cyclaminis species, cui lata quidem folia sunt, sed fere nihil angulosa, & quasi rotunda, nec nisi obscure maculata.

Tertia agnoscitur, radice minore, flores magis purpureo & odore suauiore: eamq; nonnulli putant esse, quam Plinius Chamæcisson vocauit.

Cyclaminis qualitates.

Vires multas, insignesq; cyclamen obtinet: nam potenter incidit, aperit, menses mouet, foetus etiam mortuos expellit, ictero prodest, calculos expellit, contra steatomata efficax, maculas omnes emendat, venenis aduersatur, menstrua & foetus potu & appositu trahit. Aiunt, si prægnans mulier radicem cyclaminis transgrediatur, abortum fieri. Sed leuis coniectura sæpe credulos fallit.

Aliæ adhuc duæ à recentioribus traduntur, à superioribus foliorum forma & magnitudine, florum & colore, & inuersione differentes. Præterea quædam vere tantum florent, aliæ autumnio, nonnullæ medio inter vtrumque tem-

pore.

*

De Scilla.

SCILLA, quod cæpæcei generi cognata sit, & locis
 Scapidis, arenosis, mari propinquis delectetur, velet
 iam sponte proueniat, cæpa marina iamdiu cœpit appel-
 lari. Qui enim intus, & in cute scillæ & cæpæ anato-
 miam fecit, vtriusq; eadem interanea, eademq; segmina
 nouit. Multum tamen dissimilia, folia, flores, semina.

Scillæ foliis marcescentibus caudex assurgit cubitalis,
 è cuius medio, flores albidis fragraræ similes, in spicam
 circa fastigium desinentes, pullulant: hos sequuntur fili-
 quæ breues, triangulares ac compressæ, semine nigrican-
 te, plano, ac paleaceo grauidatæ.

Diutissime autem culmus floridus præstat, pro tripli-
 ci florum exortu: Primo enim tempore flores bulbo
 propiores, tempus multum visuntur expansi; deinde, qui
 medium sertum occupant; tandem, qui extremum. Mirum
 vero est, caudicem & folia simul viuere & virescere non
 deprehendi: nam caule tantum inarescente folia erum-
 punt; his tantum marcidis caudex assurgit, contra reli-
 quarum stirpium naturam, quæ primum folia emittunt,
 deinde caulem proferunt; in scilla caulis prior erumpit,
 quam vllum folium.

Scilla calefacit ordine secundo, & admodum inciden-
 tem facultatem obtinet. Præstat vero assam aut elixam
 sumere, ait Galenus: sic enim qualitas eius vehementior
 castigatur. Commendatur ad cerebri & neruorum frigi-
 dos affectus, vt decet, parata; quo modo eam repurga-
 tam, minutim sectam & in meliterio reconditam, ac qua-
 draginta dies insolatam præparauit Galenus pro puero
 epileptico.

*Scilla vires.**Meliterium**est vas, in quo**mel fuit repo-**situm.*

De Bulbis.

BVLBVS vel coronarius est, vel medicamentarius, *Species.*
 vel esculentus: inter coronarios recensentur narcis-
 forum, lilionarcissorum, seu Tulipparum & hyacintho-
 rum pene innumeræ varietates: Inter medicamentarios
 scilla,

scilla, hermodactylus, Pancratiū, bulbus vomitorius : inter esculentos , qui etiam ad medicos , eosq; eximios trahuntur vsus sæpe, porrum, ascalonium, & hi , qui an-tonomasia quadam regii dicuntur, omnibus præstantio-res , & ad Venerem stimulantem vriles , quiq; veteribus in frequentissimo fuerunt ciborum vsu, pro quibus nunc cæpis & ascaloniis tantum vrimur, quæ veri nobis bul-bi sunt , eosq; pollicentur & præstant effectus , quos ve-terum bulbi , similiterq; describuntur, adeo, vt in an-tidotis dum bulbi semen expetitur, cæparum vel asca-loniorum; escallotas vulgus nominat, semen vsurpari potest.

Bulbus quid.

Bulbus autem dicitur radix quædam sæpius cortico-sa, brevis, rotunda, membranis pluribus tunicata, qua-rum exterior omniū maxima, extra terram sæpius fron-descit, omnesq; simul coeuntes, capillamenta multa, seu radículas tenues producunt, quæ succum è terra conue-nientem alliciunt in totius bulbi nutricatum.

Frondes ei cæparum ritu teretes , angustæ , inanes in mucronem desinentes: cauliculi dodrantes, in quorum fastigio flosculi emicant purpurascens, quibus deciduis semen succedit exterius nigrum, album interius.

Vires.

Bulbi omnes acrimoniam habent, inquit Dioscorides cap. 200. lib. 2. excalfaciunt, Venerem stimulant, multum alimenti suppeditant, inflationem pariunt, ob id veretri- tentiginem excitant. Sed copia eorum largior in cibo vi-tanda, quoniam nervos tentant. Præ omnibus autem bulbis, libenter crederem, Satyrium stimulantem Veneri conferre, alios ignauis, nec nisi quia flatuosi sunt, ipsius ludibriis inservire.

C A P. XXIII.

De Satyrio.

A Radicum effigie plantæ quædam testiculi dicuntur, ab effectu Satyria, quod pronos ad Venerem red-dant, Satyrarum ritu. Inter bulbosas radices numeran-tur, quarum, quæ vnico bulbo radicator, proprie saty-rium; quæ duobus, Cynosorchis, seu testiculus canis, quæ tribus, triorchis nominatur: cuiusq; vero multæ dif-feren-

Species.

ferentia statuuntur, à forma bulbi, foliorum numero, florum colore & serie disposita sumptæ: Omnes tamen viribus affines & Veneris amicæ. Verum præ cæteris commendatur id, cuius radix vnica est, rotunda, maiori magnitudine, exterius fulua, intus candida, ac multa carne turgida, gustanti dulcis & ori non ingrata. Ex ea tria folia emergunt, vnde trifolium aliqui nominant, ad terram depressa, liliæ figura & colore similia, sed minora. Caulem pedalem erigit, flores paruos & candidos: huius radices præ aliis sunt eligendæ ad condituram, & pro vero satyrio credendæ.

Satyria condita analeptica sunt, & vtiliter dantur tabidis, atque his, qui res venereas frequenter exercent. Tanta enim vi radix satyrii ad congressus excitandos pollere creditur, vt sola manu detenta Venerem stimulet. Vnde Græci plantas pene cunctas libidinem irritantes, satyrii nomenclatione designant.

Vires.

CAP. XXVI.

De Porris.

PORRVM studiosissime seritur in hortis culinæ dictis: Planta enim vesca magis est, quam medica, vt olitores & coci satis agnoscunt: eius tamen succus interdum pharmacariis remediis vsurpatur, vt pulueribus pilularum fœtidarum excipiendis, & interdum empyreumati extinguendo, vel potius educendo; licet enim calidus sit, mira vi, impressum caloris vestigium ad se alliciens, aufert.

Est vero porrum vel hortense, vel agreste, atq; vtrumq; duum generum: hortense prius, dicitur capitatum, alterum sectium; illud quod radice constat caparum modo rotunda, hoc quod longiore & frequenter secetur. Ex syluestribus vnum dicitur ichœnoprasum, quod folia gerit tenuia iunci ritu; alterum ampeloprasum, quod in vineis & aliis multis locis sponte nascitur.

Species.

Vnius nempe capitati meminit Dioscorides, cuius scilicet caput, vel verius radix in latum excrescit, & sese dilatat, quod vt facerent antiqui, tegulam, aut silicem superponebant, atq; ita crassescere comperiebant. Alii multi traduntur modi, quibus incrementum porris concilia-

tur

tur quasi prodigiosum, sed hæc omnia rei hortensis cultoribus & scriptoribus relinquenda.

Vires.

Porrum omne calefacit insigniter, resiccat, extenuat, aperit, incidit, resoluit, serpentum moribus & vitionibus auxiliatur.

Eius semen tritum & ex passio, aut vino albo bibitum, vrinæ difficultates soluit, & meatus vrinæ dicatos diducit. Nonnulli scribunt, porrum comestum Venerem stimulare, & ebrietatem discutere, frequens tamen eius usus tumultuosos somnos facit, visui officit, & bilem æruginosam gignit.

C A P. XXV.

De Raphano & rapo, seu Buniade.

Raphani species.

MA G N A est affinitas inter raphanum, rapum, & rapistrum: Raphanus notior est, quam ut longa verborum serie explicari debeat; nam infima plebecula eo admodum delectatur, & sese cum pane & paucio sale sustinet, atq; omnibus fere gentibus non parum in cibatu placere video. Triplici vero discrimine notatur: alius enim raphanus dicitur maior, vitibus valde inimicus; alius minor, seu raphanus, & aliquando radícula sativa minor; tertius raphanus niger dicitur, quæ nonnulli raphanidem sylvestrem, hortulani Reforum vocitant.

Rapum unde dicatur buniada.

Rapum à tumente figura, Bunias, à rotunda gonzyon, vel potius strongylon, vulgo napus dictum, ex radice valde crassa, carnosâ, tuberosa, alba, vix capillata, folia edit oblonga, aspera, viridia, profundis incisuris utrinque dissecta: caules bicubitales & ramosos: flosculos luteos, quibus siliquæ succedunt, seminibus brassicæ similibus, sed minoribus prægnantes, quæ ad Mithridatii confecturam accedunt, cuius vis ad venenatorum morborum expugnationem summopere commendatur.

Suspiciantur vero nonnulli, buniadem à napo vulgari distare, illiusque non huius semen ingredi mithridatii compositionem; alterutrius tamen defectu hoc vel illud substitui potest.

Raporum species.

Tria porro naporum seu raporum dantur discrimina, à figura radicum sumpta: Primum orbiculatum, seu tur-

bina.

binatum & breue est : secundum crassum & oblongum : tertium minus & vulgare , quod vulgus absolute napum nominat.

A soli & cœli conditione, vt magnitudinem, sic bonitatem acquirunt napi : qui in agro Cadomenfi fruticant, tam suaues & grati sunt, vt omnibus aliis præferantur.

Rapistrum syluestre quoddam rapum esse videtur non bulbosum, quod passim in aruis germinat, foliis latis, virentibus, laciniatis, floribus luteis, cuius semen mulierculæ nauetam vocant. *Rapistrum.*

Alia est eius differentia foliis erysimi, lampfana dicta; vt & tertia quædam erucæ folia gerens & flores candidos : omnia vero semina, parua, nigra, rotunda, siliquis inclusa proferunt.

Raphani crudi tantum mensis apponuntur & esitantur, napi non nisi cocti; omnibus inest calefaciendi, aperiendi, & vrinas mouendi facultas. *Vires.*

CAP. XXVI.

De Anemone.

Alterapars.

SV P R A de calefacientibus tantum egimus, quorum radices magis celebrantur, paucis aliquot exceptis, propter exceedentem calorem in huius sectionis initio descriptis, quorum inutilis radicum qualitas perhibetur; nunc de his, quorum aliæ potius partes veniunt in vsum, differimus, initiumq; ducemus ab anemone, deinde cætera persequemur. Dicitur autem anemone aliquando herba venti, quod eius flos non nisi vento flante sese diducat & aperiat. Poëtarum fabellæ ex Adonidis cruore natam asserunt, vnde & flos Adonis quibusdam dicitur. Eius duæ generales differentia traduntur, hortensis vna, & altera sylvestris; atque vtriusque præsertim hortensis adhuc multæ varietates agnoscuntur, florum colore & multiplicitate tantum distinctæ: quædam enim florem habent candidum, aliæ rubrum, aliæ cæruleum, nonnullæ phœniceum, aliæ rubellum, aliæ violaceum, aliæ ex herbaceo cruentum: quæ omnes ob florum præstantiam & pulcritudinem croonis tantum dicantur:

*Herba venti.**Flos Adonis.**Species.*

Sylvestres vero pauciores sunt, & ad medicos vsus magis requisite, vt ad confectionem vnguenti Martiati des. Myrepsi, in quo sylvestris anemone, præsertim ea, quæ vulgo herba venti, & pulsatilla vocatur, debet vsurpari. Earum autem omnium varietates, cum eleganter pictæ & descriptæ dentur, à celebribus viris D. D. Dod. & Clus. in illis longius describendis non immorabor.

Vires.

Qualitatem omnes anemone acrem habent, aperientem, incidentem, detergentem, & exsiccantem.

C A P. XXVII.

De Keiri.

KEIRI Mauritana vox est, leucoion luteum designans, perpetuo virens & frigoris patientissimum, contra reliquorum leucoiorum naturam, quæ adueniente hyemis rigiditate cito marcescunt, nec nisi nouo semine fato renascuntur; violas excipio pumilas, tam hortenses, quam incultas, quæ quotannis repullulascunt; in hoc herbariorum distinctionem secutus, qui de vocum natura parum solliciti, leucoia à violis albis distinguunt, licet leucoion proferentes, albam violam enuntient.

Species.

Vt autem violarum multæ sunt differentię, vt supra ostendimus, sic & leucoiorum, inter quæ, quod luteum florem gerit, nempe Keiri, vsibus maxime medicis commendatur. Vbique fere nascitur & in maceris, muris ædificiorum, vetustis ruderibus, aliisq; saxosis & aridis locis. Seritur quoque & late viret in hortis iuxta muros ac parietes. Caules ei ramosi sunt, multi, rigidi, tenues: folia oblonga, angusta, ex glauco virentia, aliis cuiusvis leucoii foliis minora, rigidioraq; , flores lutei, odorati, suaves, filiquæ oblongæ, tenues, in quibus semen paruum planumq; coarctatur.

Vires.

Ex floribus per infusionem paratur oleum, humoribus resoluendis, frigidis doloribus sedandis, & nervis roborandis idoneum. Semen zij. pondere ex vino datum, aut cum melle subditum, menstrua, fœtus, lochia, & secundas educit. Idem efficit infusus ex florum decocto institutus.

CAP. XXVIII.

De Thymo.

TH Y M V M omnibus notum, inquit Dioscor. planta parua est, furculosa, exilibus & angustis foliis, quamplurimis vestita capitulis, in fastigio flosculis albescentibus refertis. Eius duo sunt genera; primum dicitur *Cephaloton*, stœchadi multum simile; alterum ab eo distat, quod durius sit, perpusilla habeat folia & flores, non in capitulis aut spicis, sed iuxta folia. Datur & aliud exoticum; Petuuianum dictum, quod minus furculosum & foliosum est, sapore minus acre, odore magis suaue, in reliquis, aliis simile.

*Species.**Cephaloton.**Petuuianum.*

Thymum calefacit, siccatoq; tertio gradu, incidit, attenuat, menses mouet, fœtum trudit, viscera expurgat, & à pulmonibus educit: Oculorum claritati multum prodesse creditur.

Vires.

Sæpius vero in genere condimentario reponitur; nam culinæ eo quotidie & viridi & sicco vtuntur.

CAP. XXIX.

De Serpillo.

SE R P I L L I duo genera traduntur; vnum hortense, quod maius est, magisq; succulentum, cultu & solo pingui gaudens; alterum agreste, quod locis petrosis, squalidis, siccis, sterilibus, & aruorum marginibus & collibus delectatur. Vtriq; fere thymi facies, odor & sapor, & à serpendo nomen: humi namq; serpunt ramuli, & inibi radices figunt, vbi terram attingunt. Vulgari ac syluestri exiles & tenues sunt viticuli, foliis exiguis; thymi similibus induti, duri, lignosi, quorum nonnulli palmi altitudine assurgunt; alii procumbentes in terram fibras capillatas, seu radículas demittunt.

Species.

In summitatibus capitula rotunda habent, è quibus flosculi prodeunt ex albo rubentes & purpurei, quorum vt & plantæ totius odor grauis & suaui.

Inuenitur & in multis locis aliud serpillum maius & agreste, cuius cauliculi non serpunt aliorum more, & in officinis pulegium montanum vocatur.

Pulegiū montanum.

Hortense serpillum propter gratum & suauem halitum inter coronarias stirpes locum habet. Surculos emittit longiores & crassiores: folia, item latiora & habitiora, & capita flosculis maioribus coronata.

Vires.

Serpillum acre & calidum est insigniter, menses & vrinam mouet, tormina ventris sedat, lethargo conducit, contra venenatorum animalium morsus valet, atq; serpentes, dum vritur, suo fumo repellit.

C A P. XXX.

De Sampsucho & Maiorana.

Sampsuchum.

Maiorana.

Marum.

Hysobrium.

Amaracus.

Clynopodium.

SA M P S V C H V M Dioscoridis maiorana nō est, cum sit herba ramosa per terram repens, foliis calaminthe tenuifoliae, rotundis & hirsutis; maiorana namq; minime repit, sed surculis multis, rectis assurgit in altum, nec foliis constat rotundis, sed mucronatis; attamen sampsuchi penuria vsurpari recte potest. Est enim planta viribus & facie valde affinis illi, cuius gratiosus odor saporq; efficit, vt sedulo in hortis & vasis figulinis alatur, & cura maiore conseruetur: hinc forsan maioranae nomen, vel à Maro, vt sentit Dodoneus; adeo maiorana & marum, seu hysobrium, vt ex Dioscoridea eius descriptione colligit, sint vnica planta, sampsuchum & amaracus altera, ex Dioscoride & Theophrasto: Amaracus tamen Galeno Parthenium est, ex Dodoneo, sic non suo, sed alieno lapsu nominatum, cum re vera amaracus sit sampsuchum.

Eorum vero nusquam admittenda ratio est, qui ad mari familiam Clynopodiū referunt, quod vulgus Gallorum *mastic* nominat, cum inter se non parū dissideant: nam marum Dioscoridi herba est surculosa, flore origani, foliis multo candidioribus, eiq; vulgo cognita & Origani dicta: Plinio vero exotica planta est, nec inter vernaculas numerata. Clynopodium, quod nonnulli Cleonicon, alii zopyron nominant, vulgare est, & serpilli simile.

Porro maiorana vel frigoris impatiens est, vel patientissima: hæc hyemalis dicitur, & inter niues medias innoxie viret; illa æstiuæ & algidioris brumæ cuiusdam occursu perit.

Cale-

Calefaciendi vim habet manifestissimam, cephalicam & hystericam, atque menses subdita, vel pota accellerat. *Maiorana vires.*

CAP. XXXI.

De Pulegio.

PVLEGIUM duæ sunt differentia; vnum dicitur mas, *Species.* seu satium, verum & latifolium; alterum sylvestre & angustifolium. Vero pulegio abunde caules exeunt multi, rotundi, sæpe procumbentes, in altum tamen sese attollentes, folia è singulis geniculis bina exeunt subrotunda: flores subcærulei, circulatim culmos iuxta foliorum exortum circumdant. Suauem pulegium odorem halat, maxime cum floribus ornatur. Eius odorem aqua vase vitreo, vt decet, stillata, seruat. Vt pulegium verum parum distare videtur à secunda Calaminthæ differentia, sic sylvestre à serpillio. Nascitur optimum in locis aridis, saxosis, & montibus, vnde pulegium montanum & regale, quod officinæ multæ Clynopodium esse dicunt. Pulegium recens incensum pulices necat, vnde *Pulegio unde nomen.* fortassis nomen. Ad pulegia autem plantæ multæ odoratæ referuntur, in quibus designandis vix authores conveniunt.

Pulegium calefacit ordine tertio, valenter exsiccat, attenuat, menses & secundas mouet, pectoris pituitam digerit, coctiones iuuat, conuulsis auxilio est, contra serpentum ictus ex vino confert, lienosis admotum medetur, & podagricis & comitiali morbo affectis prodest. *Vires.*

CAP. XXXII.

De Polio.

P

mul plures in capitula coacti: semen paruum, nigrum, oblongum.

Tota planta incaua est, in locis squalidis & montosis lætius virens, vnde polium montanum in pharmacopoliis nuncupatur, cui etiam Teuthrio nomen est, secundū Dioscorid *cap. 124. libr. 3*. Grauem odorem spirat, sed non iniucundum, & ad Medicos vsus sæpe adducitur.

Est alterum non vsq; adeo valens odore & viribus infirmius, cuius etiam surculi rigidi sunt, & rotundi, folia breuiora & angustiora. Flosculi multi, simul congesti, lanugine tenui incanescentes.

Alia duo recenset adhuc Remb. Dodoneus. Pena vero quatuor, quæ his inuestiganda relinquo qui vniuersalem stirpium historiam describendam susceperunt.

Vires.

Polium calefacit ordine secundo, siccatur initio tertij, hydropicis, ictericis, lienosis medetur, vrinas & menstrua mouet, substratum, suffitumve serpentes fugat; vulneribus ad cicatricem perducendis opitulatur.

C A P. X X X I I I.

De Ozymo.

O Z Y M V M planta cum sit odoratissima, hoc præ cæteris nomen iure sibi vendicauit, ne posthac minus apte Ocymum vocitetur, quod pabuli genus est, teste Varrone, ex varia segete adhuc virente, bouum causa, fieri solitum. Ob eandem fragrantiam, vulgus etiam basilicum, quasi basilica, seu regia domo dignum appellat; Ozymum tamen non male dici credunt multi cum Pompeio, à nascendi celeritate, nam tertio à satu die, & interdum ocys erumpere solet, traduntque nonnulli nimis superstitiose, aut potius ridicule lætius prouenire, si cum maledictis seratur. Verum significantius per z. scribitur ab ὄζω, hoc est, oleo, quia tota planta suauem efflat odorem. Mirum est, quod de ozymo scribit Plutarchus, cuius nempe surculi sicci, aut paleæ tenues à succino expelluntur; cuiusuis autem alterius segetis festuæ, aut paruulæ stipulæ attrahuntur. Holerius Medicus Parisiensis *cap. 1. lib. 1. de morb. inter.* rem notatu dignissimā narrat, de quodam Italo, cui ex frequenti odoratu ozymi, quod

Historia.

basi-

basilicam herbam nominat, scorpio natus in cerebro vehementes & longos dolores, postea mortem attulit: Libyes tamen asseuerant, si quispiam eo die, quo ederit ozymum, feriatur à scorpione, non posse lædi.

Quatuor autem ozymi perhibentur differentiæ, tria *Species.*
nempe satiua & syluestre vnum, Acinos dictum. Ex satis duo latifolia sunt, & vnicum tenuifolium, quod basilicum minus dicitur.

Vulgare ac latifolium cubitali profilit altitudine; surculosum est, ramulis teretibus, folio mercurialis, sed minore: Flosculi ei interdum candidi, nonnunquam purpurascentes: semen nigrum & pusillum, quod in syrupo de arthemisia D. Fern. vsurpatur.

Ozimum manifeste calefacit, flatus dissoluit, vrinas *Ozymi vires.*
mouet, mœrores, quos atra bilis inuehit, mulcet, tristes exhilarat, timidos animat. A Chrysippo tamen improbatur, vt quod stomacho & oculorum sanitati officiat, & insaniam inducat.

CAP. XXXIV.

De Origano.

QUATVOR sunt origani genera; primum & commune dicitur Heracleoticum, seu Cunila; secundum Onitis; tertium syluestre; quartum Tragoricum: cuius adhuc duæ nascantur varietates, quas breuitati studens fufius describere non libuit. *Species.*

Verum autem origanum foliis & virgultis est maioris maioranæ simile, in summitate gerens vmbellam, non circinatam, sed in paruis thyrsis, spicatis, hinc inde congestis, media æstate adolescit; atque vt facie, sic odore, ad maioranam accedit; verum hyemis sæuitiam tolerantius subit: nam inter niues innoxie viret. Brassicæ multum aduersatur & serpentum generi; quare testudines cum illis dimicaturæ origano sese muniunt, & contra frigida venena maxime valet.

Omnia origana calefaciendi, siccandi, incidendi, at- *Vires.*
tenuandi, & vrinas mouendi vim habent: purgationes foeminarum cient: peripneumonicis & tussientibus ex melle in eclegmate & sorbitione feliciter dantur.

De *Mentha*.*Species.*

LICET *Mentha* cuiq; nota sit, etiam *Dioscoridis* testimonio; nam viuacissima cum sit, ubiq; facile germinat, vix tamē species eius omnes exacte describuntur, & sæpius confuse *mentha*, *menthastrum*, *silymbrium*, & *calamintha* designantur. Sic vero distinguuntur.

Prima mentha species.

Hediosmos seu *mentha*, vel *hortensis* est, seu domestica & vera; vel sylvestris, seu *notha*, *menthastrum* dicta. *Mentha* veræ quatuor sunt species: Prima caules habet quadrangulos, obscure rubentes, aliquantum pilulos, folia subrotunda, flosculos subrubros, circum cauliculos orbiculatim natos: Radix illius, vt reliquarum, serpit, novos subinde turiones germinans.

2. *Species.*

Secunda radice, foliis, odore, magnitudine priorem æmulatur, sed color magis ex rubro nigricat, & flores in ramulorum fastigiis spicantur.

3. *Species.**Quarta.*

Tertia foliis constat longioribus & flosculis spicatim insidentibus. Quarta quoque foliis est oblongis & acutis, sed floribus subpurpureis, geniculatim cauliculorum internodia instar primæ conuestientibus.

*Mentha Græca**Herba D. Mariæ**Lassulata.*

Præter has à rei herbariæ peritissimis connumeratas, aliam adiungit *Matthiolus*, quæ à Goritiensibus *Mentha Græca*, à Val. Cordo *Sarracenica*, à quibusdam *herba D. Mariæ*, à nonnullis *salvia Romana*, ab aliis *Lassulata*, à plerisq; *herbe du coq*, Gallice nominatur.

Planta est in hortis passim nascens, foliis maioris *salviæ*, aut *betonicæ*, ex viridi albicantibus & serratis, caulibus cubitalibus & sæpe longioribus, in quorum fastigiis flores exeunt corymbacei, colore melino, tanaceti modo: huius sapor amarus est, odor vt mentharum grauis, non tamen ingratus.

Species menthastrum.

Menthastrum, seu *mentha* sylvestris suæ sunt etiam species: Prima, ubiuis secus mœnia & scrobes urbium scætet, foliis maioribus, rugosis, leuiter crenatis, floribus spicatis. Secunda pratenis est, quæ viret aquosis marginibus, folia gerens hispida, incana, subrotunda, flores, vt prior, spicatos; vtraq; grauis, nec odore insuauis.

Vires.

Mentha in re cibaria utilis est, peculiaremq; gratiam tenel-

tenella habet in acetariis, adultior autem ut prædura, sic ingrata est. Natura manifeste calida est, & eximie stomachica: Proprietate enim ventriculi calorem auget, robur firmat, coctionem iuvat, flatus dissipat. & tormina sanat.

Tanta vero est Sisymbrij cum mentharum familia cognatio, ut cultu, aut neglectu inuicem transmutentur: Officinæ balsamintham nominant, vulgus mentham crispam. Longe autem distat à Sio, seu Berula, ut & à Cardamine, seu Crescione, quem Sisymbrium aquaticum vocant: nam verum Sisymbrium, serpillū sylvestre multis dictum, menthæ hortensis admodum simile est, sed odoratius & latiore folio, viresque medicas habet insignes. *Dioscor. cap. 155. lib. 2.*

Sisymbrium.

Sion.

Cardamine.

CAP. XXXVI.

De Calamintha.

CALAMINTHÆ tres sunt species; prima montibus familiaris; secunda pulegio cognata; tertia menthastro. Prior, quod locis squallidis, tuberosis, montosis fecundius luxuriat, montana dicitur; propter tamen eius elegantem faciem & gratiosum odorem, nunc in hortis cicurata seruatur, ut menthæ omnes, quibus & viribus, & nomenclatura utcumque responderet; nam calamintha pulchram mentham portendit, atque nominis iste complexus illius nobilitatem signat; in Officinis calamentum montanum nominatur.

Species.

1.

Secunda calaminthæ species, foliis regali pulegio similis est: sed aliquantō maioribus, albidis, variegatis maculis, floribus ex candido purpurantibus, virgas cubitales amicientibus. Gaudet in locis apricis & expositis soli. Reperitur & in multis aruis post segetem demessam. Vocatur quoque interdum nepeta, Dioscoride referente, à quo nec improbatur, nec probatur hæc nominis usurpatio.

2.

Tertia menthastro similitudine responderet, foliis oblongioribus, caule & ramis maioribus, quam superiores, sed viribus est inefficacior. Dodonæus pro hac tertia calamintha Cattariam herbam exhibet; Fuchsius aliam in multis dissimilem, & reuera Dioscoridis lectio vix ullam

3.

Herba Cattaria.

Cattariæ lineam describit: iuste tamen ad calamintharum familiam referenda, ut quæ illis sit cognata, & viribus herba præstans, antiquis forsan ignota. Cauliculos edit multos, quadratos, duriusculos, folia marrubij incana, singulis nodis bina, flores in extremo spicatos, menthæ aut mentastri modo. Dicitur cattaria, quod valde à cattis expetatur, qui eius folia iucunde & quasi lasciuendo contrectant, & auide depascuntur. Vulgus Pharmacopœorum nepetam vocitat.

Nepeta.

Insigniter calefacit & attenuat; peculiari dote conceptum iuuat, atque vterum reddit fecundiores.

Vires.

Omnis vero calamintha essentia est tenui, calida & sicca in tertio quodammodo recessu; tormina sedat, lumbricos & ascaridas enecat, icterum sanat, menstrua ducit, sugillata tollit, asthmaticis medetur, strenue humores digerit, ad omnia autem efficacior montana.

C A P. X X X V I I.

De Absynthio.

Species.

Absynthium Romanum, esse vulgare.

Xantonium.

L I C E T Absynthium herba sit, Dioscoride referente, vulgo nota, in eius recensendis speciebus ac describendis, vix duo consentiunt. Relictis autem breuitatis gratia, opinionum varietatibus, dicimus tres esse absynthij differentias, Absynthium vulgare, absynthium Santonicum, & absynthium Seriphium. Falluntur vero, qui vulgare aliud à Romano & Pontico existimant, quique Santonicum appellant absynthium Romanum: vulgare enim Romanum est, sic olim dictum, quod fuerit plebi Romanæ sacrum, & quia in agro Romano, antiquisque rudibus passim inueniatur: Ponticum vero & à Ponto, & à stypticitate, seu a strictione.

At quod Santonicum, vel potius Xantonium appellatur, à Xantonum tractu, ubi plurimum nascitur, id nominis sortitur: hinc eius semen à nonnullis immutata voce sanctum, cum sanctonicum dicendum esset, appellatur. Tota planta absynthio vulgari similis est, sed minor, minusque candicans, seminibus non adeo multis, floribus exiguis.

Tertium

Tertium absynthium Seriphium, seu marinum dictū, *Absynthium*
 copiosum nascitur in monte Tauro, iuxta Cappadociam. *Seriphium, si-*
 Herba est tenuis, abrotoni parui similitudine, referta se- *ue marinum.*
 minibus minutulis, subamara & grauitur olens cum qua-
 dam calfactione: Totaque adeo simillima abrotoni fœ-
 minæ vulgaris hortorum, vt non facile sit, vtramuis ab
 altera discernere.

Absynthium omne aromaticam, suauem admodum, *Vires.*
 acrem & amaram possidet qualitatem, ait Galenus: Atta-
 men vulgare quoddam in hortis multis inuenitur, mini-
 me amarum, sed dulce, soloque sapore à Pontico distin-
 guitur. Omnia vero stomacho conferunt roborando,
 coctionem iuuant, & alui lumbricos tam sumpta, quam
 admota enecant. De absynthiorum differentiis & quali-
 tatibus videndus est Dioscorides, vt & Casparus Bauhi-
 nus. Medicus Basiliensis, qui librum integrum edidit de
 absynthiis.

CAP. XXXVIII.

De Artemisia.

ARTEMISIÆ species plures sunt duabus, contra *Species,*
 multorum opinionem; nam præter vulgares, lati-
 foliam vnā & tenuifolias duas, marina quædam est,
 quæ ab vna radice lignosa, pluribus fruticat sarmentis,
 foliis imis & humi fere stratis. Et Ruellio & Fuchio si-
 credimus, vt certe de re hac credere nefas, matricaria &
 tanacetum artemisiæ sunt species.

Omnes autem artemisiæ sunt syluestres, quarum prior
 latifolia est, laciniosa, ac per margines dissecta, caules
 habens rectos, rotundos, striatos, bicubitales, & sæpius
 longiores, flosculos exiguos, absynthij æmulos. Nasci-
 tur secus vias, & mediis interdum in hortis.

Secunda tenuior est, flore paruulo, candido & grauco-
 lente.

Tertia tenuifolia quoque in sepibus, & iuxta ductus
 aquarum nascitur, cuius flores & folia contrita odorem
 maioranæ utcunq; referunt. Vsurpanda vulgaris ad con-
 fectionem syrupi, qui ab ea nomen habet.

Ab Artemisia regis Mausoli vxore sic enunciatur, cum
 olim

olim Parthenis diceretur, hancque superstitiosi multi herbam D. Ioannis vocitant, qua sacris illi diebus lumbos cingunt.

Vires.

Calefacit ordine secundo, aperit, attenuat, menses, secundas & foetus pellit, & affectibus uteri multis auxiliatur.

C A P. X X X I X.

De Melissa, seu Melissophyllo.

Species.

QUAE dulcedine & voluptate feruntur catti ad cattariam herbam, de qua supra, eadem apes ad apiastrum, seu melissophyllon, quasi folium melleum, vel citraginem, ab odore citri, quem refert, saepe dictum. Eius plures videntur esse differentiae: nam praeter sylvestrem, quae improprie melissa dicitur à Fuchsio, cum Cymices redoleat, vulgaris maxime celebratur, deinde Hispanica, tum & aliae magis peregrinae, quae à Moluccis insulis aduectae, Moluccae dicuntur.

Melissa nostras cunctis notissima, furculis quadrangularibus assurgit, foliis latis, rugosis, subasperis, citrium malum olentibus, binis prominentibus iuxta internodia, è quibus prodeunt exigui calices, cum flosculis candidantibus, succedente postea semine minuto nigricante.

Hispanica, effigie, odore, viribus, ei valde similis est, folia tamen minora, nec ita rigida sunt, ac virentia.

Melissa Molucca.

Melissae Moluccae duae sunt, prior laevis dicta, altera spinosa: utraque culmos, ac folia edit multa, melissae nostrati non parum affinia.

Vires.

Calefacit melissa ordine secundo, siccat primo: in infussionibus valet ad ducendos menses, & in potu, ac illitu contra scorpionum, phalangiorum, & canum morsus conducit. Caput roborat, memoriam auget, & facultates animales recreat.

C A P. X L.

De Prassio.

Species.

PRASSII, seu Marrubij duo sunt genera, vnum album, aliudque nigrum, quod *Ballote* vocatur. Vtrumque abs

abs radice ramosum, altitudine sesquipedali, ac iuxta parietes & agrorum margines nascens. Candidum, quod magis est in usu, caules edit quadrangulares, tenui pube hirsutos: folia per intervalla bina, subrotunda, rugosa, ambitu incisa & lanuginosa: flosculi ex calicibus emergunt exiguis, qui verticillatim surculorum genicula circumdant. Omne marrubium in ruderato solo, & prope collapsas ædes delectatur. Nonnulli marrubiastrum seu marrubium nigrum albo præferunt; ego album nigro cum peritioribus viris prætulerim.

Calidum est ordine secundo, siccum tertio: Obstru- *Vires.*
ctiones tollit, pulmones expurgat, menses ducit, ruptis, conuulsis & neruorum contractionibus confert, daturq; ad serpentum morsus & pocula venenata.

CAP. XL I.

De Betonica.

BETONICA plane sylvestris est planta, loca amans *Betonica.*
opaca, nec aquosa; propter tamen eius dotes eximias, in hortis culta adolescit. Foliis emergit oblongis, latis, virentibus, subasperis, in ambitu serræ modo incis. Cauliculi tenues sunt, quadrangulares, aliquantum hirsuti, ac cubitales: flores fert spicatos, rubentes, & quibusdam in locis albidos. Græcis dicitur *κέρπος* & *ψυχρότερον*, Latinis Betonica; quæ vox ad aliam plantam detorqueri solet, quæ Vetonica atilis & tunix, à quibusdam flos Ar- *Vetonica.*
merius, à Germanis flos superbus nominatur.

Præter betonicam vulgarem, alia quædam latifolia multis in locis reperitur, quæ cultu magis delectatur, atque in hortis lætius viret.

Betonica calida & sicca est secundo recessu: vim habet *Betonica vi-*
cephalicam & alexiteriam: quare morbo comitiali, co- *res.*

mati, & morbis venenatis prodest, maxime vero de-
morsis à cane rabido & serpentibus, & si quis

hanc præsumpserit, lethale vene-
num haustum nihil no-
cebit.

★ ★
★

De Veronica.

Species.

VERONICA duplici agnoscitur discrimine, una dicitur mas, altera foemina, elatine multis dicta. Illa Paulo Aeginetæ Betonica dicta, surculis pedalibus, crebris, hirsutis per terram serpit, foliis oblongis betonica minoribus, serratis, & nonnihil ad Teucrium accedentibus, sed exigua lanugine pubescentibus, flosculis ordine digestis, purpurascens; semine paruo, rotundo, nigricante, in calicibus loculi formam referentibus contento: radice tenui huc illuc diuaticata.

*Elatine.**Veronica repens.*

Veronica foemina, multis Elatine, nonnullis Veronica repens dicta, surculis pedalibus, tenellis, flexilibus, lanuginosis, multis, foliosis, ab exili radice serpit; foliis ad nummulariam vulgo dictam accedentibus, incanis, pilosis, floribus pusillis, albidis, anthirrhini similibus; semine exiguo, rotundo, nigro, anagallidis finitimo. Plurima nascitur inter segetes, & in veruactis, atque locis sabulosis.

Agnoscent nonnulli veronicam quãdam surrecticaulem, quæ rigidioribus surculis sese erigit, tenuibus ramosis & foliosis, atq; superiori valde similis.

Exit & in pratis, inquit Dodoneus, ac humentibus locis alia quãdam Veronica, effigie & magnitudine ad foeminam multum accedens, cuius tamẽ folia minora sunt, nec pubescentia, sed læuia & virescentia: viticuli per terram repentes; flosculi cærulei; semen in theculis conclusum, paruum & nigricans. Huius ut & superioris, vel nullus, vel rarus in medicina usus.

Vires.

Veronicam calidam & siccam esse, sensus indicat, astrictoriam quoque & vulnerariam experientia docuit. Confert scabiei & omnibus cutis vitiis, atque vlcera & vulnera optime sanat. Peculiari autem virtute cancerosis vlceribus conuenit, si non perfecte sanandis, saltem mitigandis. Falsum est, quod scribit Fuchsius, Regem Galliaë Elephantiaë morbo correptum, huius herbaë adiumento sanatum. Nullus enim Galliarum Rex hac foeda

lue, ut nec peste, correptus fuit
vnquam.

De Dictamno.

DICTAMNO cauliculi cubitales aut paulo breuiores, in alas quasdam diuisi assurgunt, in quorū summitatibus velut spicæ squammatim compactæ dependent, floribus ex eorundem interstitiis exeuntibus. Folia eius sunt rotunda, sed altera parte acuminata, multa lanugine pubescētia, ac pulegio admodum similia; sed alatio-
*Vnde dicta-
mno nomen.*

ra. Laudatur maxime quod in Creta nascitur, & maxime quod in Dictæ, illius regionis monte, à quo nomen. Græcorum nonnulli Belocon, hoc est, telorum remedium, & Belotocon, quod infixæ spicula excludat, vocarunt. Ceruæ enim sagittis confixæ ad dictamnū accurrunt, cuius contactu, quasi partu quodam spicula excluduntur. Inde quidam dorcidium, quasi ceruariam nuncuparunt, quod ceruæ illius vim omnium primæ demonstrasse creduntur. Ostenderunt & id capræ eo pastæ & vulneratæ, cito telis decidentibus. Folia vero dictamno tomentosa sunt, & flores ex violaceo nigricantes.

Aliud quoddam in multis locis, præsertim maritimis quibusdam, ut in littore Barofluctuensi in Normania inuenitur, illi foliis valde simile, quod pseudodictamnū
*Pseudodicta-
mnus.*

appellatur, sed flores habet verticillatim surculos ambientes, & vires, quam legitimum, inefficaciores.

Dictamnū & secundum quosdam diptamnū, in
Vires.

qualitatibus primis calidum & siccum est gradu tertio, in aliis ac peculiaribus, veterum testimonio tela extrahit, intro sumptum venenum extinguit, pesti prodest, menstrua, foetum & secundas excludit, lienem minuit & strangurias sanat.

De Stœchade.

INIQUE stœchas Arabica cognominatur, cum ubique terrarum æque bona vireat & vigeat, & in Creta, & in Belgia, & Normania, ubi innoxie inter niues viuit, & in Stœchadibus insulis, à quibus nomen, vel à fastigio
*Vnde dicatur,
spicato.*

Eius

Species.

Eius tres differentiae notae fuerunt Dodoneo, prima communis est & vera; secunda Belgica, facie parum priori dissimilis; tertia folio est serrato; praeter quas alia datur, cuius coma aurei coloris est, Elio-chryso similis, & chrysome, seu stœchas citrina nostras vocatur. Hæc cauliculos edit admodum breues & tenues, folia angusta, incana & hispida: flores luteos, splendentes, bullis exiguis similes. Nascitur in locis asperis & arenosis, eiusque tres differentias Pena distinguit, de quibus is videndus.

Vera stœchas caules emittit à radice multos, cubitales, tenues, lignosos; comam in summitatibus spicæ modo angulosam; folia oblonga, lata lauendulæ minoris ritu, & similiter incana: flosculos in spica foliacea paruos, cœruleos, odoratos, suauem halitum spirantes.

Vires.

Stœchas manifeste calida est, amara, moderate astringens, plurimum cephalica. Caput enim & facultates omnes, praesertim animales recreat, humores frigidos discutit, mentem exhilarat, & omnibus capitis affectibus ab intemperie frigida natas conducit, & omnia viscera, totumque corpus roborat.

C A P. X L V.

*De Salvia.**Species.*

S A L V I A, aut domestica est, aut sylvestris: Domestica bina; maior nempe, & minor. Vtraque Elelisphacos dicta, licet maior hoc nomine sola à quibusdam donetur; minor sphacelos ab iisdem vocata, ab aliis tantum sylvestris, quæ etiam Bosci salvia nuncupatur.

Est & alia Cretenensis, baccata, figura, odore, sapore, nostrati valde similis, cuius Pena meminit.

Salvia ramosus est frutex, ait Dioscorid. cap. 41. libr. 3. virgas habens quadrangulas, incanas, & folia cotoneæ mali effigie, sed angustiora, asperiora, crassiora, & magis albicantia. Flores in summis ramulis eminent falcati, hormino similes, cœrulei.

Vires.

Salvia quasi saluatrix, vim habet cephalicam, nervalem, calefacientem, siccantem, aperientem, menses & venas cientem. Minor autem, ut præstantior, seligenda ad sy-

ad syrupi de stœchade confectionem, ipsius tamen defectum maior facile supplebit.

C A P. XLVI.

De Hormino.

HORMINUM, vel fatium est, quod scilicet cultu, satum & solo pingui delectatur; vel agreste, quod sponte in pratis & locis macilentis nascitur. Vtrumque notissimum, ab vna radice caules emittens interdum multos, cubitales, præsertim fatium, & sæpe altiores, angulosos, subhirsutos: folia, lata, mucronata, aspera, marrubij similia: flores iuxta folia surculos verticillatim ambientes, ex purpureo ad cæruleum vergentes, & interdum albicantes, & in quibusdam prorsus albos, atque ex pyxidulis erumpentes, quæ hiantes per maturitatem deorsum spectant: semen his includitur paruum, oblongum & nigrum; in syluestri rotundum & fuscum.

Horminum & Orualla tam affines sunt plantæ, ut inter vtramque grauissimi viri, & rei herbariæ peritissimi, nihil discriminis constituerint; distingui tamen debere certissimum est, ut inter recentiores Mathiolus notauit. Dicitur horminum à verbo ὁρμαίνω, quod eo videntes in venerem ruant; à nonnullis Geminalis nuncupatur. Orualla vero vulgo dicitur Tota-bona, aliquando Gallitrichum. Illis Galli centrum, aliis Sclarea, quibusdam Sca. quatuor varietates tradit Dodon. quas hic speciatim recensere, nostri non est instituti.

Vnde dicatur.
Orualla.
Tota-bona.
Gallitrichum.
Sclarea.

Hormino manifestissima caliditas inest: Eius semen cum vino potum venerem stimulat, oculorum albugines aufert, aquæ conuenienti mersum mucaginem quandam eructat, quæ mira vi multis oculorum affectibus prodest. Syluestre autem viribus maioribus pollet.

Vires.

C A P. XLVII.

De Scordio.

SCORDIUM sic ab allij odore, quem refert, dicitur. Planta surculosa est, humi procumbens, foliis è singulis geniculis, binis, oblongis, chamædri similibus, sed

Vnde dicatur.

maioribus, ambitu ferratis, molliusculis, hirsutis, imalbicantibus. E surculorum alis rubentes excunt flosculi, floribus vrticæ inertis, sed lamij valde similes, sed minores. Non solum quod in Creta prouenit, laudatur, sed etiam quod in aliis regionibus offenditur.

Miraculo proximum est, quod de scordio viri grauissimi scribunt, & præ cæteris Galen. *cap. 24. lib. de antid. corpora* nempe, quæ cruento genere belli cæsa mansissent humi diutius insepulta, quæcumque supra scordium forte fortuna ceciderant, multo tardius aliis computruisse, partesq; cadauerum, quæ herbam attigerant, fuisse prorsus à putredine vindicatas. Ob quam rem sane persuasum est, inquit Galen. *ibid* omnibus tam reptilium venenis, quam noxiis medicaminibus, quæ corpus putrescere faciunt scordium aduersari. Vberrime prouenit in locis palustribus multis, secus scrobes, ac loca concaua, & humentia: reperitur quoque in montibus multis vliginosis & pinguioribus.

Virtus.

Calefacit, siccatur, à putredine conseruat, venenis resistit, pesti curandæ conuenit, & morbis contagiosis pluribus.

Contra serpentum morsus & lethalia venena vtilissime bibitur; expurgatq; viscera & menses, & urinam mouet.

C A P. X L V I I I.

De Ruta.

Species.

INTER graueolentes herbas ruta numeratur, seu domestica, cuius vna solum differentia agnoscitur, omnibus perspicua; seu syluestris, cuius plures dantur. Est autem ruta suffrutex bicubitalis, ramosus, surculosus, foliosus, & semper virens, flosculos gerens luteos, à quorum occasu capitulum emergit quadrangulare, tot septis & loculis, quot angulis diuisum, in quibus semen continetur, quod in syrapi de Stœchade venit compositionem.

Dicitur autem ruta Græce *ῥίζα*, quod eius præsicco spiritu & calore genitale semen areseat, aut extinguatur; vires tamen alias insignes, easque multas habet, quæ eius vsum valde commendant, eamque plurimi faciebat Mithridates, in sua peculiari antidoto, qua se à quibuscunque venenis tuebatur.

Con-

Constabat ducentis foliis rutæ, ficubus duabus, iuglandibus siccis duabus simul tritis, cum grano salis. *Antidotus Mithridatis quibus constiterit.*

Sylvestris vero rutæ duæ præcipuæ differentiæ dantur, vna foliis, odore, & effigie hortensi similis est, vocaturque montana, quod in montibus fruticare soleat. Est & alia, quæ cum rarissima sit, & varie nominata, multorum in ea designanda exercuit ingenium. Dioscorides *cap. 53. libr. 3.* videtur eam *Moli* nominare: capite tamen sequenti moly describens, eius folia graminea facit, & radicem bulbosam, quod rutæ male congruit, inepteque Cappadoces id nominis illi dedere. Syri vocant *Besasan*, Arabes *Harmel* & *Harmalam*, quod nomen in Officinis pluribus pro ruta vulgari sumitur, ut recte quidem defectu veræ harmalæ, quæ est secunda species rutæ sylvestris, usurpari potest. *Ruta sylvestres quot. Besasan. Harmel & Harmala.*

Hæc harmala abs radice multos edit cauliculos dodrantes, folia angusta, tenuia & oblonga, florem album & quinquefolium, semen in calicibus rutæ hortensis modo, sed triangulis. Grauem spirat odorem. Nascitur in Cappadocia, & multis Hispaniæ tractibus incultis. *Harmel descriptio.*

Calida & sicca est tertio ordine: attenuat, incidit, humores crassos digerit, & semen extinguit. *Vires.*

De ruta capraria nihil nunc, cum sic improprie nuncupetur. De ea forsan dicetur conuenientiore loco.

CAP. XLIX.

De Lithospermo, seu Milio Solis.

LITHOSPERMUM, sic ab eius seminis duritie, *Vnde dicatur.* Quasi petreum semen dictum, folia gerit oleæ similia, sed longiora, hispida, asperiuscula, è virore nigricantia, surculos rectos, tenues, ligneos, asperos, & hirsutos: flores candidos ex foliorum alis prodeuntes, breuibus pediculis innixos.

Flores consequitur semen paruum, rotundum, durissimum ac splendens, præsertim lucente sole, vnde forsan Milium solis in officinis nuncupatum.

Eius duo sunt genera, vultu & viribus paria, sola magnitudine dissidentia, præter quæ & alia duo agnoscuntur illis affinia, quorum vsus tanquam inutilis, aut non satis expertus negligitur. *Species.*

Vires.

Milium folis calefacit & ficcet ordine secundo, vrinam mouet, calculos atterit & expellit, obstructions tollit, meatus aperit, & stranguriam auxiliatur.

C A P. L.

De Saxifraga.

MVLTÆ plantæ, multumque diuersæ, à facultate, quam habent atterendi calculos, saxifragæ nuncupantur: Sic Betonica Saxifraga Galeno dicitur: sic Dioscoridi quædam herba ferulacea, & epithymo similis; sic & pimpinellæ, & aliæ multæ stirpes lithontriptricæ, Saxifragæ vocantur, vt & aliæ quædam, quæ non tam ab atterendis & comminuendis, qui in renibus, aut vesica continentur, lapillis, quam ab exortu in petris sic dicuntur, vt Empetrum, seu Crista marina, quæ saxa quasi findens, ex eorum rimulis prodit, & viuax diu fruticat.

Vulgaris autem saxifraga pimpinellæ valde similis est, præsertim maior, cuius folia varie sunt discissa, & ambitu ferrata: caulis cubitalis & sæpe altior, angulosus, striatus: umbellæ candicantes, & semen, quale apij hortensis, acre & feruentis gustus.

Est & alia minor, à superiore vix nisi magnitudine dissidens. Pimpinellam sola hirsutie à saxifraga differre multi scribunt, illa enim pilosa est, hæc glabra.

Saxifraga alba.

Aurea.

Ad saxifragarum familiam referuntur aliæ duæ, quarum vna saxifraga dicitur, quæ florem album gerit, altera aurea, quæ aureum. Maioris saxifragæ semen seligi solet & debet ad Benedictæ laxatiuæ confectionem.

Vires.

Calida & sicca est euidentissime; attenuat, incidit, digerit, expurgat, obstructions aufert, menstrua cit, quæ in thorace glutinosa sunt, educit, vrinam cit, calculos atterit & pellit.

C A P. L I.

De Aristolochia.

*Vnde dicatur
Malum terra.*

ARISTOLOCHIA dicitur, quod puerperis conueniat, & earum lochia ducat: A multis malum terræ, quod fructum ferat veluti pomum: peculiariter tamen

men hæc nomenclatio rotundæ datur: nam aliarum fructus est turbinatio.

Porro quinque Aristolochiarum differentiæ numerantur, longa, rotunda, Clematidis seu sarmentitia, Saracenica & Pistolochia, seu Polyrhizon: quæ omnes caule, frondibus & flore adeo similes sunt, ut vix nisi à perspicacissimo distinguì valeant. *Aristolochia
varietates.*

Multis in Galliæ locis nascuntur iuxta vineas, marginesque aruorum ac sepium, læto ac restibili solo. Longa copiosa virescit ad Sequanæ ripas.

Dioscorides Aristolochias tres tantum agnouit, longam, rotundam, & clematitim; priorem masculam vocat, secundam fœminam; illa quibusdam dactylitis quoque dicitur: utrique vires eximias tribuit, non modo aduersus animalia venenata, sed etiam ad ossium squamas & spicula extrahenda.

Rotunda, quæ ad hieræ Pacchij confectionem accedit, calefacit, siccaturque potenter: ad venena, asthma, singultum & lienem prodest, & quæ à partu relinquuntur, attrahit, unde Aristolochiæ nomen; remorantes n. puerperis secundas valenter ducit, & menses suppressos mouet. *Vires.*

CAP. LII.

De Asaro.

ASARVM à quibusdam vulgago, ab aliis Perpenfa & baccharis, sed male dictum, in Officinis asarum cum Græcis & Latinis nominatur. Folia gerit colore & magnitudine hederacea, sed non acuminata, imo rotunda, vel magis oblonga, nec perfectum circulum constituentia, & auriculæ signaturam, ut loquuntur Spagyrici, referentia; quam cum iactaret Riuius Empiricus, ex eo quæsit Medicus Parisiensis doctiss. An asari folia morbis auricularum sanandis optima sint & determinata? Sed neque plantam, neque partis proprios affectus illum unquam nouisse, ridicula ipsius responsio patefecit. Flores autem asari exigui sunt, sub ipsius foliis latitantes, purascentes, hyoscyami citini similes, sed minores, in quibus semen paruum, angulosum, & aliquantum asperum continetur. Radices multæ sunt, tenues & graciles, oblique diffusæ, & sibi inuicem implicatæ.

Vires.

Radices as. ri vim habent excafactoriam & exsiccantem, vt etiam folia, sed imbecilliozem Vrinam & menses promouent, vomitum excitant, & crassos, pituitososque succos expurgant. Valde profunt ad iccoris & lienis infarctus & scirrhosos tumores, vnde vino maceratae vtiliter dantur ictericis & aquis cutem subeuntibus.

C A P. L I I I.

*De Pimpinella.**Species.*

PI P I N E L L A, seu pimpinella à nonnullis inter saxifragas numerata, duplex est; vna hortensis, quæ scribitur, & cultu delectatur; altera syluestris, quæ in pratis & aliis locis pluribus incultis viret. Vtraque saxifragis in multis conuenit, non tantum facie, sed facultatibus quoque. Nonnulli peponellam, alij bipennulam, alij sanguisorbam & sanguinariam appellant. Sunt qui nomine compositissimo Dionysionymphadem nuncupant, quod in vinum coniecta suauitatem quandam satis gratam inter bibendum conciliet.

Celebrior est hortensis, quam syluestris vsus. Vtrique folia oblonga sunt ex pluribus ad vnum pediculum congesta, quorum singula subrotunda, per ambitum serrata, aliquantum hirsuta: caulis cubitalis est, & sæpe longior, quadrangularis, & nonnihil striatus, & ramosus; atque in singulorum cauliculorū summitatibus capitula erumpunt rotunda, foliolis oleraceis velut squamulis, simul & flosculis compacta, quæ nonnunquam ante flosculorum ortum, & post occasum, fructum mori effigiant. Includuntur semina multa, angulosa, fusca.

Radix subest longa, sed non multum crassa, & dura, & inutilis.

Vires.

Pimpinella calefacit, siccatque initio secundi recessus: peramica est partibus, quæ principatum tenent cordi, hepati, & aliis visceribus: Sanguinem puriorem efficit, renes purgat, calculos & saburram efficit, à cane rabido demorsis auxiliatur, & febribus malignis ac pestilentibus conducit.

De Chamædry.

CHAMÆDRYS nascitur in petrosis & asperis locis: Suffruticula est dodrantalis, folia gerens parua quernis simillima, unde Chamædryos, seu querculæ nomen. *Vnde dicatur.*

Vocatur & Trissago, & aliquando Teucrium, male tamen, propter effigiem Teucrio affinem. Huic nullas Dioscorides substituit species, multas tamen neoterici agnouerunt, quæ magna cognatione illi congruunt: nam Fuschio duæ dicuntur mares, & totidem fœminæ: Dodoneo duæ repentes, & assurgentes totidem, quarum postrema tantum illi dicitur sylvestris, cum & omnes sint sylvestres.

Chamædrys calefacit & siccatur gradu tantum secundo, *Vires.* viscera infarctu liberat, menses educit, aliisque vrentem multis beat commodis, de quibus videndus Dioscorid. *cap. 12. lib. 3.*

CAP. LV.

De Chamæpyti.

TRES veræ chamæpyteos differentias statuit Dioscorides, quibus adiungit tres alias spurias Dodoneus. Prior dicitur Aiuga, vel Abiga, ab abiete, propter pinus odorem. *Species. Aiuga, Abiga.*

Foliis est semperviui minoris, sed multo tenuioribus, pinguioribus, hirsutis, & circum ramulos densis: flore tenui, ex luteo albicante. Vocatur & Iua arthritica, quod arthriticis doloribus sanandis conferat. *Iua arthritica.* Secunda cubitalibus est ramis, prætenuibus, incuruis, flore candido, semine nigro, parvulo. Tertia chamæpytis mas dicitur: paruula est, foliis exilibus, candicantibus, hispidis, cauliculo aspero, flosculis luteis, & semine iuxta alas. Omnes pinum redolent; nulla moschum, ut credunt nonnulli.

Chamæpytis vim habet aperiendi, calefaciendi gradu secundo, siccandi tertio: morbo regio & vrinæ difficultatibus prodest, menstrua mouet, aduersus scorpionum

ictus confert, nervos roborat, ischiadi & aliis doloribus arthriticis conducit.

CAP. LV I.

De Parthenio.

PARTHENIVM diximus supra, Artemisiam non esse, nunc esse matricariam fatemur, non cotulam foetidam, ut à perito viro quodam assertum audio. Est vero Parthenium, ut posuit Dioscorides, foliis coriandri tenuibus, varie incis, ambitu crenatis; flore per circuitum albo, intus luteo, chamameli ritu, odore viroso, amaro sapore. Radix quamplurimis fibris scinditur, tenuibus, duriusculis, totaque planta diluto colore viret, & cuius notissima.

Matricaria Officinis dicitur, quod mulieribus matricis suffocationibus obnoxiiis, & aliis ab ea ortis affectibus multis salubriter medeatur.

Species.

Eius duæ dantur varietates, vnum simplici flore, quod vulgare est; alterum pleno seu multiplici, quod in hortis ob elegantiam alitur, & nisi in solo pingui seratur, & cultu foueatur, in simplex degenerat. Aliud ab Alpibus, ubi copiosum & sponte provenit, nomen habet, Alpinum dictum, quod odore & facie priori multum responder, minus tamen est, flores simplices perpetuo gerens, & umbellatim congestos.

Vires.

Parthenium calefacit ordine tertio, secundo siccatur, aperit, incidit, expurgat, menses, secundas, foetus mortuos potenter educit.

Pro parthenio igitur matricaria sumenda est, non cotula foetida, nec parietaria, nec mercurialis, quæ male secundum quosdam hanc nomenclationem usurpant.

CAP. LV II.

De Hyperico.

HYPERICVM vulgo perforata & millefora dicitur. Planta est furculosa, cubitalis altitudinis, folia gerens myrthinis æqualia, sed tenuiora, molliora & magis flavescentia, ac innumeris poris, & tãquam foraminibus per-

peruia : flosculos luteos in furculorum summitatibus, ex quinque foliolis aureo nitore collucescentes, gerens, staminibus exilibus in medio concoloribus, quibus tabescentibus erumpunt siliquæ parvæ, & oblongæ minutis gravidatæ seminibus, quæ confricata resinam olent.

Radix eius duriuscula est, multis fibris & capillamentis sulcata, flores & folia intrita succum quendam cruentum exprimunt, & flores oleo macerati idipsum cruore sanguineo tingunt.

Confert hypericum mensibus & urinæ ciendis, & vul- *Vires.*
neribus optime sanandis; ischiadicis medetur; nervorum affectibus convenit: calefacit, & siccatur, nervosum genus roborat, & utiliter medicamentis vulneribus dictis admiscetur.

Multi ascyrum & androsæmum cum hyperico confundunt, quod sint plantæ congeneres, multum tamen inter se vultu dissident, suntq; diversæ stirpes.

CAP. LVIII.

De Androsæmo.

ANDROSÆMUM sic dicitur, quod foliorum & *Vnde dicitur.*
granorum succus sanguinem humanum referat. Planta est fruticosa, ac ramosa, furculos multos, tenues, rubentes emittens, foliaq; lata, mucronata, hederæ factis similia, sed tenuiora & lætius virentia, quæ trita vinoso succo manant, ait Dioscor. complures alas habet in fastigio utrinque expansas, pinnatasq; : circa quas pusilli flores & lutei. Semen profert in calicibus parvis, velut papaveris nigri. Illius trita coma resinofum spirat odorem.

Sponte provenit in multis Northmaniæ sylvis, & aliis locis incultis, eiusq; folia mulierculæ colligunt, & pustulis quibuslibet, furunculis, & omnibus fere cutaneis affectibus adhibent, frequentissime optato & felici successu: Experientia enim norunt, parti cuilibet admodum vel benefacere, vel nunquam obesse.

Androsæmum calefacit, siccatur, agglutinat, sanguinem *Vires.*
compescit, ambusta sanat, ischiadicis prodest, vulneribus cohibendis, ulceribus carne implendis, & ad perfe-

Etiam curationem ducendis confert. Semen tritum & ʒij. pondere sumptum, biliosa alui excrementa per secessum ducit.

C A P. LIX.

De Melanthio, seu nigella.

INTER Melantheriam & Melanthium non parum est discriminis: nam melantheria minerale quoddam est. Myrio congener, Melanthium vero seu Gith, & in officinis Nigella, stirps est, quæ fruticis instar assurgit, ramulis tenuibus, foliis coriandri ritu minutim incis, floribus in virgarum fastigio candidulis, interpositis pluribus cirrhis, & staminibus, tanquam virentibus capillis, quibus capitula succedunt quadrangularia, superne corniculis prominentibus & reflexis armata, membraneis septis distincta, ac nigro semine, anguloso, acri, odorato grauidata.

*Melanthium
citrinum.*

Est aliud melanthium sativum, à semine citrino, citrinum dictum, priori, si semen exceperis, prorsus simile.

Sylvestria.

Totidem sunt & sylvestria melanthia, quæ inter segetes nascuntur, sativis valde similia; præter quæ aliud pseudomelanthium est, quod inter cærealia numeratur.

Prior melanthii species in officinis Nigella Romana vocatur, licet Romæ pauca sit, in hortis vero Germaniæ multis multa.

Vires.

Potenter calefacit, siccaturq; lumbricos interimit, menses monet, orthopnoicos iuvat, flatum dissipat, & morbis ab utero multis opitulatur, ac benefacit.

C A P. LX.

De Hyssopo.

HYSSOPVS nulli non cognita, inquit Dioscorides *cap. 26. lib. 3.* herba est fruticosa, pedali longitudine, foliisatureiæ, aut thymi, sed longioribus, latioribusq; floribus cæruleis, thirso spicæ modo vestientibus; radice longa, dura, lignosa.

Est

Est vero duum generum; montana vna, quæ sponte fruticat in locis aridis; altera hortensis, quæ seritur & colitur, culinarum gratia, quibusdam namque esculentis gratissima est, & iuscula, si modus adsit, delectabili saporis & odoris suauitate commendat.

Vtraque desiccat & calefacit ordine tertio; minus tamen hortensis agresti, & ea præsertim, quæ flores albos gerit, quæ in multis Angliæ & Galliæ locis prouenit, adhuc minus calida, siccaq; existimatur. Eius facultates pluribus perstringit Dioscorides lib. 3. vt etiam Galenus lib. 8. simpl. & Mesue. Omnes autem fatentur, plurimum cussi diuturnæ, suspiriosis, destillationibus, & orthopnoicis auxiliari.

CAP. LXI.

De Geranio.

DIOSCORIDES duo tantum geranii genera facit, Matthioli tria, tertium ex Plinio mutuatus, Fuschius sex, Dodoneus octo, præter alia duo à Fuschio descripta, quæ paucis attingit.

Primum surculos emittit à radice subrubentes, admodum lanuginosos: folia anemones, diuisuris pluribus, longioribusq; secta; flores rubellos, quibus decidentibus emergunt in virgularum summitatibus capitula, quæ gruum, aut ciconiarum rostellum, acus longitudine, vtcunque referunt, vnde recentiores modo rostrum grui, modo ciconiæ, modo acum pastoris nominant.

Alterum surculis paruis, pilosisq; , sesquipedem longis, foliisq; maluaceis, sed candidioribus prodit; floribus purpureis; in summitatibus, capitellis gruum instar, rostellum tenuia educentibus. In errore versantur, qui animum esse dicunt.

Tertium surculos erigit, pedales, geniculatos, incanos, hispideos, odore ingratos, folia Chærephilo finissima; flores rubellos, capitula ciconiarum modo rostrata.

Tota planta euidentissime rubet, vnde Ruberta olim vocata: nunc Rubertiana, & aliquando Robertiana & herba Roberti nuncupatur.

Quar-

Vires.

Species.

1.

2.

3.

Herba Roberti.

4. Quartum folia quoque laciniata, rubentia, & flores purpureos gerit, capitulaq; rostrata, vt superiora.

5. Quintum batrachoides dicitur, quod folia ranunculo similia promat, flores magis patulos, subcæruleos, rostella aliis affinia. Hoc duplici agnoscitur discrimine; vnum maius, quod cæruleos flores; alterum minus, quod rubellos eructat.

6. Sextum ramulos pandit tenues, lanuginosos, folia tenuia, in lacinias diuisa; flores in summitatibus purpureos, quibus rostella prædictis similia succedunt.

7. Est & geranium tuberosum, sic dictum, à radice crassa, nodosa, tuberosa. Multis luxuriat surculis rotundis, foliis ad anemones effigiem accedentibus, in multas lacinias diuisis, floribus in cauliculorum fastigio rubris, patulis, pulchris, parulis rosis similibus.

*Geranium
moschatum.*

Præter hæc adhuc alia numerantur, vt montanum quoddam, vt scandix, seu pecten Veneris, per columbinus; atque aliud percelebre, quod ab odore moschi, quem apprime refert, geranium moschatum nominatur; quod in multis Normaniz locis, præsertim maritimis læte viret, & suauiter olet. A nonnullis herba camphorata dicitur, sed male; quandoquidem camphorata ad chamepythim accedit, & chamœpeuce videtur esse. Attamen abrotonum camphoratam à nonnullis dici competio; nam camphoræ halitum vtcunq; spirat.

Defectu camphoratz sumendum est geranium moschatum ad vnguenti martiati confectionem: Si vtrumque deherit, prima geranii species sumenda, quæ ybique reperitur.

Vires.

Omnia gerania virtutem non sortiuntur eandem. Moschatum calefactoriam vim habet, nerualem, discusso-riam: Rubertianum deterforiam quoque & vlceribus accommodatam.

C A P. LXII.

De Doronico, & Damasonio.

DORONICI Mesueo, Actuarius Carnabadium est, nobis Doronicum Romanum vulgare, forsân Paulo Mamiras, Matthiolo inepte Aconitum Pardalianche: qui

qui vt suam de eo opinionem fulciret, in cane periculum fecit, quem illius esu misere petiisse profitetur. Ego præter grauissimorum virorum authoritatem experientiam adhuc oppono: illius namq; multam cani quantitatem dedi, quam innoxie & auide esitauit. Singulis quoque diebus tantum abest, vt periculose, imo felicissime datur, & in decoctis, & electuariis cordialibus, vt de gemmis. Et clarissimus vir Contr. Gesnerus refert, se doronicæ radices, melle conditas, sæpe ingessisse, atque harum contritarum aliquando dragmas duas ex aqua hausisse, & ægrotis sæpe illam radicem, & per se, & aliquando mistam medicamentis vtilissime consuluisse.

Et licet Matthiolo detur, doronicum canes interficere, non propterea sequitur, hominibus esse lethale. Differt enim natura à natura, alimentum ab alimento, inquit Hippocrates *lib. de flatib.* Aloë enecat vulpem, non hominem: Nux vomica feles & aues multas, nobis est salutaris medicina.

Non est igitur improbandum doronicum tanquam venenum, quod aliqui laudant, si non tanquam aroma, certe vt alexiterium; qua forsan vsurpatione videtur à Mesueo institutum in electuario de gemmis, ei siquidem, inest theriacalitas, inquit Auicenna *tract. 2. de med. cord.*

Est autem doronicum planta admodum pusilla, cui teneri sunt caules, folia mollia, oblonga, vt plantaginis, ex viridi vtcunq; flauescencia, hirsuta, pilosellæ ritu, & ambitu rotundo, nonnihil laciniato & parum acuminato: Radices exiguae, rotundæ, orbiculatæ, in extremo sensim in angustum adductæ, quæ scorpionis corpus & caudam non male referunt: color albidus: sapor dulco-amarus, & parum astringentior: flores in summo lutei & radiati buphthalmi ritu.

Nonnulli tres tantum doronici agnoscunt varietates, *Species.* fere sola magnitudine discrepantes. Clusius septem enumerat, inter quas damasonion, Alisma aliis dictum, comprehendendi non male videtur: optimaq; ratione credunt authores classici, radicem damasonii pro radice doronici vulgaris sumendam esse in confectione electuarii de gemmis, & aliis compositionibus cardiacis: nam ad venena vel inflicta, vel ingesta commendatur radix damasoni.

sonii à Dioscoride *cap. 69. lib. 3.* proin melius dictis concoctionibus permiscetur, quam daronicum, de cuius viribus alii dubitant, alii non tanta pollicentur.

Damasoniū.

Est autem damasonium effigie daronico non parum simile, folia gerens plantaginis, sed angustiora, laciniosa, & in terram conuexa: caule tenui, simplici, cubito altiore: flore ex albido pallescente: radicibus tenuibus, acribus, odoratis, & ad venenata conferentibus.

Vires.

Daronicum accedit proxime ad tertium caloris & siccitatis gradum, vteri flatus discutit, cordis palpitationi prodest, venenosis & pestilentibus morbis confert & serpentum moribus.

C A P. LXIII.

De Carduo benedicto.

Species attractylidis.

Recticaulis.

Carduus benedictus.

ATTRACTYLIDIS, quæ Cnici sylvestris species quædam est, duæ sunt differentię; prior, quod recta assurgat, Recticaulis dicitur; secunda, quod surculis aliquantum humi stratis procumbat, straticaulis, & vsitatiorē & conuenienti nomine, Carduus benedictus dicitur. Planta est omnibus cognita, cuius caules teretes sunt, obsequiosi, brachiati, humi accumbentes: folia vtrinque laciniata, subspinosa: in singulorum surculorum fastigiis capitula, spinosis foliis, aculeisq; pungentibus stipata, ac muricata, vnde Acanacia dicta, molli lanugine & semine oblongo, fusco, velut pilis barbato, turgida: flos ex luteo pallescit; radix pro ramorum & foliorum numerosa mole parua, albida, & in fibras diuisa.

Vires.

Carduus benedictus ob insignem amarorem calefacit, cor & partes vitales roborat, sudorem mouet, venenis resistit, pestilentibus morbis confert, renum ac laterum dolores mitigat, lumbricos ventris interimit, & contra serpentum morsus valet.

C A P. LXIV.

De Cardiobotano, seu Cardiaca.

MYREPSVS ad Martiari vnguenti confecturam ponit Cardiobotanum, Nic. Præpositus Cardumcellum:

cellum: quid vero sit vtrumque, facile non est diuinare: nonnulli pro Carducello chamæleonem album, non aculeatum; pro Cardiobotano, carduum benedictum sumunt: alii Cardiacam, seu Agripalmam.

Dicitur vero Cardiacæ ab effectu; Ad cordis enim affectus conuenire creditur: Mirum tamen, quomodo tanta halitus insuauitate, cor lætificet, quod suaueolentibus vnice delectatur. Est autem cardiacæ, seu agripalma (sic enim sæpe nominatur) planta cubitalis; raro enim breuior est, altior sæpe quadrangulos caules proferens, duros, crassosq; ex nigro rubentes: folia lata, obscure virentia, ad vrticam accedentia, laciniola, profundisq; incisuris diuisa: flores paruos ex purpureo candicantes, verticillatim surculos ambientes, & ex caliculis exeuntes. Nascitur locis incultis, lapidosis, asperis. Nonnulli melissam esse dicunt: alii Syderitidem Herculanam. *Agripalma.*

Calida & sicca est ordine secundo: abstergit, expurgat, ventris lumbricos interimit, obstructions tollit, cōuulsis prodest, & cordis affectibus medetur; minime tamen cardiacam esse, fœtor illius portendit. *Vires.*

C A P. L X V.

De Chamæleone nigro.

CARDVORVM pene innumeræ sunt varietates, ad quas refertur Chamæleon vterque, albus videlicet, nigerq;. Albus fere sine caule est, & è mediis foliis per terram stratis, latis, longis, cynaræ finitimis, caput echinatum promit. A multis non sine ratione pro Carducello sumitur. Niger vero Vernilago & Carduus niger Romanis dictus, caulibus assurgit crassioribus, altioribus, foliis longis, latisq;, vtrimque profundis sectionibus diuisis. In summitatibus erumpunt velut glomeruli multi, in vmbellam coacti, flosculis pluribus micantes. Radix valde crassa est, exterius nigra, interius flauescens, gustu valde acris. *Chamæleon albus.*

*Vernilago.**Carduus niger.*

Radix chamæleonis nigri malignæ cuiusdam qualitatis est particeps, nec vnquam sumitur intra corpus; exterius vero sæpe & tuto adhibetur, præsertim aliis mixta me-

ta medicamentis, vt in emplastro tonforis videre est. Aliorum enim simplicium concursu, retunditur illius feritas, & quibusdam postea affectibus effectus salutare pollicentur, vt ischiadi & pluribus cutis infectionibus.

C A P. LXVI.

*De Cynara, seu Scolymo.**Species.*

TRIVIALIS est notitiæ Cynara, Scolymos Græcis dicta, cuius potissimum duæ constituuntur differentiae: altera enim sic dicitur simpliciter, seu Articaulis; altera spinosa & Hispanica, quæ è genere carduorum est, imo vtrique ex eorum tribu deprompta, sed cultu & arte latiore faciem & saporem gratiosum adeptæ.

Cynaræ folia longa, lataq; sunt & incisuris profundioribus vtrinque laciniata, colore cineritio albicantia, unde forsitan Cynaræ nomen: Surculi bicubitales sunt, in summitatibus fructum foliis triangulis, crassis, duris, medullosis, squamarum instar compactum, pini cono similem proferentes. Fructus hic tamdiu coctus, vt mollescat, esui gratissimus est, vulgo pomum articaulis vocatur: non tamen adeo rebus venereis inseruit, vt plerique autumant. Parum enim materiæ genitalis, & flatulenti spiritus dat corpori, succi melancholici plurimum, Galenus lib. 2. de alim. facult. Flores ex tenuibus & innumeris staminibus conglomerati eleganter ex cæruleo purpurascunt, qui senescentes abeunt in pappos, remanentibus seminibus parvis, oblongis, vt carduorum.

Scolymus sylvestris.

Cynaræ spinosæ vultum gerit Scolymos sylvestris, seu carduus coagulatorius. Caules tenelli Cynaræ (quam multi Articocum & Articocalum vocant) saccharo conditi esui grati, & in obsoniis celebrati.

Vires.

Cynara Galeno edulium est prauis succi: calefacit ordine secundo, biliosum & melancholicum succum generat, vrinam mouet: Radix eius ex vino cocta & pota, graueolentiam alarum, & totius corporis per vesicam vna cum lotio

pellit.

CAP. LXVII.

De Phu, seu Valeriana.

PHv, quod nonnulli, referente Dioscoride, sylvestrem nardum appellant, Plinius nardum Creticam, Valeriana est, quibusdam Marinella dicta; cuius quinque nascuntur & noscuntur varietates; prima dicitur *Marinella.* *Species.* mas; secunda foemina; tertia parua; quarta rubra; quinta Graeca.

Prior sola Dioscoridi nota, caulem promit cubitalem, & saepe altiore, geniculatum, concavum, intervallis rarioribus articulatum: folia ei oblonga, lata, laevia, virentia, sinuata, Elaphobosci foliis admodum similia, binae singulis furculorum geniculis exeuntia, flores pulchelli, parui, umbellatim in summis ramulis collecti, purpurantes, odori: Radix digitalis spissitudinis, transversa fibris pluribus terrae summæ adhæret.

Vim habet calefactoriam & alexiteriam, unde quibusdam Theriacaria, & herba benedicta dicitur, & antidotis miscetur. Vrinam quoque & menstrua pellit. *Vires.*

Reliquarum Valerianarum descriptio, quarum nullus aut rarissimus est usus, ex rei herbariae scriptoribus petenda.

CAP. LXVIII.

De Fumaria.

CAPNOS, seu fumaria, vel fumus terræ Latinis dicitur, quod succus eius oculis immissus, lacrymas quasi vellicando excitet, ut fumus. Herbula est notissima in arvis, hortisve nascens, coriandro aliquantum similis, fructicosa & prætenera. Flosculos edit plurimos, rubellos, & interdum albidos, atque altera parte instar cristæ auiculæ Coridalis, quam alaudam cristatam, seu galeritam vocant, acuminatos. Eius duæ differentiae traduntur; prima & vulgaris inter segetes, & in locis apricosis fruticat; alia vix nisi in hortis inuenitur bulbosa, subcineritia, floribus interdum albis, interdum luteis, aut alio colore variegatis. *Vnde dicatur.*

Fumaria omnis acris est, & amaræ facultatis, biliosam *Vires.*

urinam mouet, sanatq; iecoris obstructionem & imbecillitatem.

Eius vero succus in oculos instillatus mirifice oculorum caliginem summouet, & visum acuit.

Vulgaris in frequenti est vsu, à qua duo syrapi nomen habent; vnus de fumaria minor; alter maior dicitur: hic perpetuo paratus seruatur in officina Pasch. Bazoini Pharmacopœi doctissimi.

C A P. LXIX.

De Euphrasia.

EV P H R A S I A à nonnullis ophthalmica & ocularis herba dicta, pumila planta est, vix pedem alta, cauliculos è radice tenui & fibrosa graciles & nigricantes proferens, folia parua, serrata ad chamædryn accedentia, flosculos albos minutis punctis maculatos. Nascitur ruri in locis macilentis, siccis, strigosis, incultis, secus vias & agtorum margines modo non vmbrosas. Circa autumnii initium floret, tuncq; colligitur & seruatur, vel aqua ex ea recenti destillatur optima ad oculos, quibus præ aliis valde conuenit, vnde Germanis solamen oculorum dicitur, quibusdam Euphrosyne, quod animum exhilaret; quem ob effectum eadem etiam nomenclatione designatur buglossum.

Vires.

Calefacit leniter, desiccatur potenter, oculis confert insigniter: Sumpta enim & adhibita caliginem aufert, morbisq; omnibus oculorum pituitosis prodest. Vinum, cui multa euphrasia vindemiæ tempore maceratum fuerit, mira efficacitate iuuat oculos, & eorum affectus expugnat.

C A P. LXX.

De Centaurio minore.

CE N T A V R I I duo traduntur discrimina; vnum dicitur maius, quod rhaponticum non est, vt diximus supra; alterum minus, quæ vultu & viribus multum inter se dissident: nam maius caules erigit bicubitales, folia oblonga, ex multis cohærentia, in margine crena-

crenata, in virgarum fastigiis capitula turbinata, laceæ modo squamis herbidis inducta, ex quibus flores erumpunt staminei, cærulei & elegantes. Istud non magni fit in re medicamentaria, licet dignitate quadam veteres modo Centaurium, modo ex his nonnulli Panacæ dixerint.

Minus vero frequentius vsurpatur, & à viriis, quibus pollet, dignitate ad febrium halosim, seu expugnationem Febrifugum sæpe vocitatur: aliquando ab insigni eius amarore fel terræ; aliquando & Limnifion nuncupatur.

Fel terra.

Limnifion.

Planta parua est, cauliculo assurgens pedem tantum alto, anguloso, foliis induto exiguis hyperici similibus, per intervalla binis; floribus in summitate coronato parvulis, purpureis, interdum explicatis ante exortum, & post occasum Solis reclusis: Succedunt siliquæ perbreves, in quibus grana minutula coarctantur. Nascitur vltro locis incultis, herbosis, macilentis, acri libero expositis. Inuenitur in multis locis cum flore luteo, interdum albo: Vidi, qui eandem mequa sui parte purpuream altera albam gereret.

Centaurium minus potenter calefacit, vlcera antiqua expurgat, & ad cicatricem ducit. Eius decoctum hepatis obstructions tollit, & lienem induratum iuuat: Succus in passo vsurpatus, menses & foetum educit; cum melle oculis illitus caliginem tollit.

Vires.

CAP. LXXI.

De Rhapontico.

RHAPONTICVM Rhabarbarum non est, neque etiam Centaurium maius, vt multi multa inter has stirpes affinitate decepti crediderunt: Nam Rhaponticum peregrina radix est, in his, quæ supra Bosphorum Thracium, ac Pontum Euxinum sunt, regionibus proveniens raphani maioris crassitudine, subnigra, ac rufescens, centauro magno similis, fractu facilis, intus colore ex atro subrubescens & ferrugineo, sapore subamaro, astringentiori, acrimoniæ omnis experte, odore fere nullo.

In multis Gallia^e hortis, eorum maxime, qui raris simplicibus perquirendis, emendis, & studiose alendis operam sedulam nauant, nunc Rhaponticum late virens inuenitur, quod antiquorum Rhapontico tam bene conuenit, vt ipsissimum esse & autopsia efficit, & ratio suadet, vt credamus.

Optima Rhapontici radix ea dicitur, quæ cariem non sensit & commanducata, cum remissa astrictione in ore lentescit, coloremq; reddit ex pallido rufescentem, & ad croceum vergentem, qualem quotidie videmus in Pharmacopoliis Lutetianis. Nunc enim valde rara non est, & à cunctis pene seplasiariis agnoscitur.

Vires.

Valet ad stomachi imbecillitatem, ad lienosos, hepaticos, coxendicum dolores, ad conuulsa, rupta, febrium circuitus, venenatorum animalium morsus, & vtilissime antidotis admiscetur.

C A P. LXXII.

De Meu.

Species.

Athamanticum.

Anethum syluestre.

Fœniculum tortuosum.

ME v, siue, vt alii volunt, Meum duplex est; vnum laudatissimum, quod in Macedonia reperitur, sed copiosum in Athamante, vnde Athamanticum dictum: alterum magis vulgare, quod in multis Gallia^e & Italia^e regionibus viret, quod herbarii nunc anethum syluestre, nunc fœniculum tortuosum vocant. Vtrique folia tenuia sunt, angusta, capillacea; surculi graciles cubitales, in quorum summitatibus prodeunt umbellæ cum flosculis candidis, quos semina consequuntur angulosa, oblonga, cumino maiora, odorata, cum acrimonia quadam amaricantia. Subsunt radices admodum tenues & odoratæ.

Vires.

Meum calefacit ad ordinem tertium, siccatur ad secundum: incidit, attenuat, expurgat, obstructions aufert, urinam & menstrua cit, inflationes stomachi discutit, iecoris infarctus tollit, & vitia renum emendat.

* *

*

CAP. LXXIII.

De Anetho.

ANETHVM & Medici & mulieres commendatissimum habent: Hæ enim sedulo Iunio mense, quo scilicet tempore suis flosculis comatur, & suauissime fragrat, excerpunt vel secant, siccant, seruant, & simul cum vestibis recondunt, ad iucundum illis odorem conciliandum. Medici vero simul & semine vtuntur ad multa vtilissimo, vt dicetur.

Affurgit autem anethum bicubitali proceritate, surculis rotundis, genieulatis, foliis tenuissime dissectis, & veluti capillaribus: flosculis in muscario luteis: semine dein plano, admodum tenui, ac foliato, ex flauo pallente: radice dura, ac fibrosa. In hortis feritur, & semel satum sæpe quotannis ex deciduo semine reuiuiscit. Grauis vtcunque est anethi halitus, sed tamen iucundus ac suauis.

Excalfacit & siccatur ordine secundo, atque intro sum- *Vires.*
ptum vrinam cit, tormina ac inflationes sedat, singultum lenit, lac euocat, & eius copiam auget, incidit, attenuat, & humores ad coctionem perducit.

CAP. LXXIV.

De Petroselino Macedonico.

PETROSELINVM aut vulgare est, ac nostris in hortis frequens, Medicis apium hortense, vulgo Persilium dictum, quod vt gratissimum olus, in culinis celebratur, vt prima sectione notauimus; vel Macedonicum, quod non prorsus simili modo à rei herbariæ scriptoribus depingitur. Lobelius enim fere domestico simile contendit, caule, foliis, umbellis, seminibus, sed in locis præruptis & saxosis gignitur, vnde Petrapii & petroselini nomen, adeo, vt vnum sit nostras & hortense; aliud vero syluestre & Macedonicum. Fuschius vero folia dat ei pimpinellæ, & semina ammi, eaq; odorata, acria, & aroma olentia perhibet. Hoc non tantum ex Dioscoride rescivit, sed vidit, & expertus est. Cum enim semen petroselini, quod pro Macedonico seruabat, ter-

re mandasset, plantam habuit & foliis pimpinellæ respondentem, & semen his conditionibus absolutum, quas ei tribuit Dioscorides.

In Macedonia copiosum & laudatissimum nascitur; maxime vero in locis saxosis & asperis. Late virens in horto Ioan. Gonerii Pharmacopœi Parisiæ alitur, ut & aliæ multæ stirpes raræ & pretiosæ.

Vires.

Calefacit & siccat insigniter, urinam mouet, menstrua ducit, colico dolori prodest, tormina sedat: laterum quoque, renum & vesicæ doloribus sumptum medetur, flatus discutit, attenuat, incidit, utilissime Antidotis admiscetur.

C A P. LXXV.

De Coriandro.

TA M E T S I coriandrum herba sit virosam & tetrum odorem spirans, hortense plane est, & studiose scribitur & colitur. Eius enim grana dum resiccantur, halitum grauem & ingratum deponunt, & suauiter olent. Surculus ei admodum tenuis, teres, cubitalis & ramosus: folia primo exortu adianti similia, laciniola, in tenues ac varie incisa: nam eorum pars cauliculo propior minus; remotior, magis secatur: flosculi candidi sunt in umbellis laxis: semen nudum, rotundum, firmum, nonnihil striatum, ac inane, quod primum viret, dein arescens ex luteo albicat: radix brevis, dura, ac fibrosa: foliorum teter ac putidus odor & cimices redolens.

Semen aceto solet præparari ad qualitatis cuiusdam inimicæ castigationem, quam tamen sola desiccatione amittit, & innoxie sine præparatione sumitur.

Vires.

Coriandrum, seu Coriannon, aut Corion ex Dioscoride, vim habet refrigeratorem, & cum pane aut polenta, erysipelatis, herpetibus & inflammationibus medetur, à quo tamen optima ratione dissentit Galenus, probatq; calidum esse, nec valere ad erysipelas exactum, seu exquisitum, sed tantum œdematodes: nam calefacit moderate, resiccant manifeste, atq; astrictiōnis nonnihil ob-
tinet.

CAP. LXXVI.

De Capparibus.

CAPPARIS in multis regionibus sponte nascitur, nullo aut exiguo cultu, atque vberiore prouentu in locis siccis & agris desertis, citra rusticorum opem. Frutex senticosus est, humilis, spinis aduncis hamatus, cuius ramuli aculeis horrentes orbiculariter per terram sternuntur: Folia circinata veluti mali cotoneæ, è quorum alis pediculi erumpunt longi, umbones, seu capitula rotunda proferentes, quibus dehiscuntibus, flores candidi panduntur, quibus succedunt fructus oblongi, acinoso semine pleni.

Illa florum rudimenta, seu capitula priusquam sese explicent, & adhuc nodosa solent euelli, muria condiri, & in pharmacopoliis seruari pro capparibus, quæ minores maioribus creduntur præstantiores. Conditura redduntur suauiores & salubriores ad medicum vsum & esum. Radix quoque præscinditur, cortex separatur, siccat, seruat. Parum autem alimonie Cappares vescitibus promittunt, quod partium tenuitate polleant, & medicinæ potius cibo nascantur: à Muria tamē quendam mutantur saporem stomacho pergratum, qui fastidientes sæpius inuitant ad epulas, & languentem appetitum reuocant.

Capparis (& fructum & radicem intelligo) excalfacit, *Vires.* extergit, purgat, incidit, digerit, lienem roborat, iuuat, minuit, obstructa tollit, & morbis à splenis infarctu & imbecillitate originem ducentibus conducit.

CAP. LXXVII.

De Periclymeno.

PERICLYMENON Romanis volucrum maius dicitur, aliquando Caprifolium, à Scribonio Largo Mater syluæ & matrisylua; à nonnullis Lilium inter spinas. Frutex est surculosus, lignosus, scanforius, & sese vicinis arboribus conuoluens ac circumligans, & ad summa earum fastigia sæpe surculis obliquiosis ascendens. Folia profert ex longis interuallis & singulis *Nomina.*

geniculis bina, oblonga, læuia, mollia, ex albo virentia, prona parte albiora: flores candidos, & aliquando flavescentes, in longitudinem porrectos, fistulosos, in extremo hiulcos, simul multos, ac velut in serro congestos, & suauiter olentes, apicibus aliquot è medio exeuntibus. Fructus partim rubens, rotundus, racematim cohaerescens, in quo semen duriusculum; radix crassa & lignosa; cuius nullus est in medicina vsus.

Nascitur in syluis & dumetis, & arbuta tam arcte sæpe amplexatur, vt suæ circumuolutionis impressum illis relinquat vestigium.

Ex periclymenis quoddam frutices amplexando suos gyros ab oriente ad occidentem, aliud ab occidente ad orientem ducit, idq; semper & locorum vbique.

Vires.

Periclymenum euidentissime calefacit, siccataq; , lienem minuit, orthopnoicis confert, vrinam mouet, singultum arcet, partus celeritatem facit, calculos pellit, faciei lentigines delet, & longo vsu sterilitatem & viris & mulieribus adfert.

Xylostron periclymeno vultu quidem simile est, sed nullis, vt hoc ipsum, eget adminiculis, vt fulciatur, sed per se subsistit.

C A P. LXXVIII.

De Genista.

GENISTAM ipsæ etiam ancillæ agnoscunt, quam colligunt & colligant ad scopas. Nascitur in locis incultis, macris, & aridis, præsertim nostras, quæ syluestris est, nam Hispanica, non nisi apud nos hortensis, atque vix fruticans, syluestri similis, sed virgultis, foliolis, & floribus maioribus.

Hispanicæ flores grauius spirant, virgulta suauius, syluestris contra flores suauiores, virgulta admodum tetra.

Genistella.

Est quædam humilis genista, seu genistella dicta, cuius cauliculi hac illac, in membraneas alas, pro foliis extenduntur, à Medicis autem negligitur, nec vllus eius celebratur vsus. Genista floret initio veris, tuncq; flores nondum

dum perfecte explicati, & aceto & sale conditi, seruantur ad hyemem pro acetariis capparum more.

Calefacit & siccat ad recessum vsque secundum: flores potissimum commendantur ad lienis, & iecoris infarctus expediendos: semen tritum & potum ad ʒj. aut ʒj. ss. cum aquæ mulsæ ʒiij. aluum turbat & subducit, vesicamque aperit, & stranguriæ medetur.

CAP. LXXIX.

De Sabina.

SABINÆ duæ traduntur differentiæ, vna baccifera, *Species.* Altera fructus omnis expers: Vtraque vix procera, iunipero valde similis, & perpetuo virens. Quæ baccis non grauidatur, graueolentior est, rigidior, & breuibus spinulis asperior, coma perpetuo virente, odore molesto, sapore feruido & acri: Hæc pumila semper fere est, in latitudinem sese diffundens, nonnunquam tamen in altum assurgit, dum eius rami caulem circumdantes præscinduntur.

Alteram minus horrida est, nullis pungentibus spinis aculeata, & tamarisci admodum similis, odorem minus tetrum spirans, quam superior, baccas edens subpuniceas ac resinosas. Hæc raro in regionibus frigidis delectatur, in multis vero calidis, vt in Galloprovincia sponte, & copiosa nascitur.

Præter dictas, alia arborescens amygdali ritu ac magnitudine à Belonio visa est, in Creta & Mysia, cui credere malo, quam inibi peregrinari.

Sabina tertio gradu calefacit, siccatque, sanguinem per vrinas ducit, menstrua suppressa mouet: Cum vino sumpta, vel adhibita foetum excutit, vel viuentem, vel mortuum.

CAP. LXXX.

De Roremarino.

DE VABVS plantis multum diuersis nomen Libanotis, quam Roremardinum dicunt, à Dioscoride *Species.* cap. 87. lib. 3. datum est: Prior ab eodem vocatur libanotis

*Rosmarinum
ferulaceum.*

tis fecunda, frugiferaque, cuius folia fceniculi similia sunt, humi sparsa, iucunde olentia: caulis cubitalis, aut altior, concavus, vmbellis capitatus, ex quibus semen habetur oblongum, & acre, Canchrys dictum. Tres huius differentiae perhibentur, Prior enumerata; Secunda illi valde similis, excepto semine, quod latum est, vt Spondyli, nec mordax, nec acre; Tertia nec florem, nec semen profert.

Est aliud rosmarinum coronarium dictum, ferulaceo superius descripto multum dissimile: est enim frutex lignosus, caules habens multos, tenues, longos, foliis angustis, crebris, duriusculis, subtus albicantibus, suprema parte viridibus conuestitos, ac floribus hinc inde multis, ex cæruleo candescentibus coronatos. Odor utique grauis, non tamen ingratus, vt qui caput ac cerebrum & nervos roboret. Passim in hortis plantatur, & in calidioribus Galliae regionibus sponte provenit. Bis floret quotannis, Vere & Autumno.

Vires.

Excalfactoria qualitate præditum est. Ictero feliciter medetur, si eius decoctio ante exercitationem bibatur; deinde exercitatus balneum ingrediatur, & merum potet, nervorum resolutioni prodest, stupori & morbis omnibus cerebri à frigidis humoribus natis.

C A P. L X X X I.

De Agno casto, seu vitice.

IN multis calidis regionibus, ac fluminum ripis, & asperis locis, vt torrentium alueis, arbuscula quædam nascitur odora, Agnus castus, seu Lygos, & vitex dicta, foliis cannabinis, sed in ambitu non serratis, oblongis, acuminatis, & vnico pediculo cohærentibus. Ramos promit longos, lentos, fractu pertinaces: flores subpurpureos, verticillatim, ac spicato ordine surculorum fastigia circumdantes: Semen rotundum Cardomomo minori simile *Dioscorid. cap. 36. libr. 1.* Dicitur Agnus castus, quod ad castitatem conferat, foliis & floribus sumptis & substratis.

Vires.

Calefacit & siccat insigniter, & flatus omnium maxime discutit, venenatis ictibus & lienosis auxiliatur, men-
ses

ses ciet, seminis motum cohibet, nocturnas veneris imaginationes, ut semen rutæ compescit, ob id matronæ in Thesmophoriis Atheniensium, castitatem custodientes huius foliis toros sibi sternebant.

CAP. LXXXII.

De Fraxino, & Ornithoglossa.

FRAXINVS arbor est procera, Melia & Milea Græcis dicta, non modo ad supellectilium ligneorum fabricam, sed rem medicam vtilissima & aptissima, ex cuius cortice, ligno, fructu multa percipiuntur commoda. Assurgit autem caudice multum crasso, & alto, cortice inuoluto, tenui & læui, foliis oblongis, velut ex multis constantibus, & vno pediculo adhaerentibus, glycyrrhizæ, aut iuglandis modo.

Absque prægressis floribus conspicuis, siliquæ simul multæ & colligatæ ex vno pediculo, à ramis teneris prodeunt, quæ quod auium linguam referant, aut medulla intus conclusa veluti ligulam exprimat, linguæ auium, Ornithoglossa Græcis dicta, nominantur.

Tanta vero antipathia à veteribus traditur inter serpentes, & hanc arborem esse, ut malint ipsi in ignem profilire, quam frondes aut ramos perreptare, si iisdem & igne circumdentur: potius enim lignum, quam ignem aufugiunt.

Fraxini folia, ut etiam cortex, moderate calefaciunt, *Vires.* efficaciter siccant, semen vero, quod Ornithoglossum, & aliquando Orneoglossum nominant, calidum & siccum est recessu secundo. Quod si tanta sit huius arboris contra serpentes facultas, ut etiam sola ipsius umbra abigantur, multo potentiores aduersus venena præstabunt effectus folia, aut succus, aut aliæ partes arboris, dum assumuntur, vel adhibentur. Ob id feliciter vsurpantur ad eorum affectuum curationem, qui malignæ cuiusdam qualitatibus sunt participes, vtiliterq; antidotis admiscen-
tur. Semen autem valde commendatur ad stimulos veneris excitandos: medetur & iccoris, lienisq; doloribus ex causa frigida cum vino.

*De Visco querno.**Species.*

1.

2.

3.

VIs c i tria sunt genera, vnum Plinio, Scribonio, & Hesichio venenum est, quod ex chameleone nigro, appetente canis ortu, interdum collachrymare traditur, ab ipsis Ixia nominatum; alterum malacticum est, aui- bus inuiscandis & captandis dicatum, quod ex corticibus aquifoliae elixatis, in fimo sepultis, putrefactis, tritis, & aqua lotis, ad corticum separationem paratur, remanente tantum viscilagine.

Tertium est veluti planta plantae adnata, quam scilicet *non sua seminat arbor*, inquit Virgil. 6. *Aeneid.* Et quae, cum in terra non feratur, aut sata nusquam virescat, in aliena planta lacte nascitur & fruticat, perpetua fronde ac semper virente. Nascitur autem non in arbore singula, sed in quamplurimis, iisque dissimilibus, ut in quercubus, pomis, pyris & domesticis, & sylvestribus, salicibus, oxyacanta, populo & aliis multis.

Excedit vero rarissime cubiti altitudinem, sed in latitudinem sese diffundit, ramis multis, breuibus, geniculatis, lignosis, dilute virentibus; foliis oblongis, latiusculis, striatis, ex viridi nonnihil flauescantibus: baccae eius geniculis adnascuntur, rotundae, albae, splendidae, quibus hyeme turdi, merulae, palumbi, & aliae aues vescuntur; radices nullae, nisi arboris viscigerae fibrae ac rami pro radicibus habeantur. Anile & fabulosum est, quod asserunt nonnulli, viscum nempe non nasci, nisi à semine per auis alicuius, ut turdi aut similis ventrem, prius reddito.

Aequè ridiculum, quod Athenæus scribit; Si oivâs, id est, vinago, seu columba sylvestris visci semen comederit, super quacunque arbore aluum exonerarit, viscum nasci: Nascitur enim non ex semine, non ex animalis stercore, sed *veluti ex sudore arboris illius, cuius trunko adherescit.* Præstantissimum autem & laudatissimum, quod ex quercu habetur.

Viscum unde nascatur.

Quodnam sit optimum.

Vires.

Calefacit cum acrimonia & amaritudine; Ex eorum tamen est genere, quæ non protinus admota calefaciunt, sed quæ tempus requirunt. Discutit, emollit, attrahit: Tubercula, parotidas, cæteroque abscessus cum resina & pa-

& pari cera mixtum maturat, & morbo comitiali efficacissime prodest.

CAP. LXXXIV.

De Populo.

POPULVS arbor triplici discrimine notatur, vna dicitur alba, quibusdam farfarus; alia nigra; tertia Lybica, vulgo tremula: Hæc locis vdis & siccis æque viret, alia riguis tantum delectantur. Prior caudicem habet crassum, procerum, læui & albicante cortice indutum: folia lata, incisa, angulosa, superne læuia & virentia, inferne albicantia, lanuginosa, tussilagini similia, proluxo pediculo adhærentia, tremula.

Species.

1.

Populus alba.

Nigra citius in altitudinem sese erigit, caudice crasso, læui, albicante: folio rotundo, oblongo, superne acuto, hederaceo, pediculo longo & tenui appenso. Iulos profert longos, ac veluti racemum, cui acinuli hærent piperis rotundi modo, qui, vbi maturuere, decidunt, antequam sæpe in pappos dehiscant.

2.

Populus nigra.

Prima huius germina foliorum futurorum rudimenta, oblonga & acuta, pingue quiddam oleosum, ac resinofum habent, digitis adhærescens & subflauū: A Pharmacopœis oculi populi vocitantur, quos Veris initio excerpunt, tundunt, & cum axungia suilla ad mensem Iunium in figulino vase recondunt, ad vnguenti populei confectionem. Ex foliis eius apes lachrymam quandam colligunt, ex qua propolidem conficiunt.

Lybica, seu tremula, aut montana populus à nigra vultu vix variat, sed folia gerit duriora, minora, in ambitu profundius serrata, pediculis longioribus cohærentia: ob id ad motum ventorum flatu citatiora, & mutuo inter se collisu erepitantia. A quibusdam Cercis putatur; hæc tamen secundum Theophrastum videtur ea esse, quæ apud nos arbor Iudæ vocitatur.

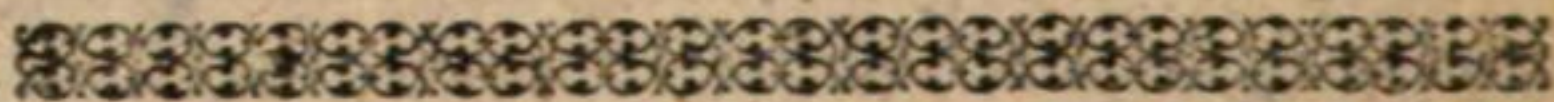
Populus Lybica, tremula, seu montana.

Gemmæ autem populi nigræ (sic enim rectius, quam oculi nominantur) tantum in re pharmacaria vsurpantur, facultatemque calefacientem & siccantem habent, & partium tenuitate incidentem ac mollientem: Folia vim eandem sortiuntur, sed imbecilliores: Cum aceto

Vires.

aceto trita & illita podagricis doloribus vtiliter medentur.

An ex populo defluat lachryma in Padum amnem, & coeat in succinum, vt plerique Dioscoridem secuti putant, postea aptius suo dicetur loco.

SECTIO QVINTA.

De simplicibus refrigerantibus.

Medicamenta non omnibus in regionibus nascuntur optima, sed alia in calidis, alia in frigidis vberius & latius; nam hic segetes, illic veniunt felicius vna. Qua ad meridiem & astuosum cœli aspectum vergit regio, calida simplicita, qua ad Septentrionem, frigida & prastantiora fecundius alit. Quod si materiei medicamentaria studiosius incumbere huius Medici, qui Asiam, Aphricam, & peregrinas regiones incolunt, ad suam & suorum incolumitatem fidelius tuendam, multas è nostro solo stirpes, quas non habent, viribus eximias pradtas efflagitarent, quarum nonnullis & suauius ad alendum, & aliis felicius ad medicandum vterentur. Multas siquidem habemus, qua nec in Ægypto, nec in Chyna, aut alibi sub Polo Antartico virent, aut arte vlla queunt cicurari. Quamvis enim cœli facies, in quouis solo, plantam quamlibet animare, latam, viuacem & fecundam reddere minime potest. Europa autem præter calefacientia multa, infinita pene refrigerantia producit; Inter qua ea tantum hic enarro, qua ad compositiones in nostra officina traditas accedunt. In quorum descriptione, de his primum, qua summe refrigerant, loquor; tum de his, qua mitius, postremo de his, qua inter refrigerantia & calefacientia ambigunt.

C A P. I.

De Mandragora.

HVCVSQVE vetularum esse credidi insomnia, quæ de Mandragora narrantur, de quibus plebeculam audiui sæpe garrientem. Ex quorundam tamen veterum tabernis illam et figmenta deprompta esse comperio, qui
nimium

nimum creduli forsan, quæ ab imperitis audiere, literis mandarunt: nam Græcorum nonnulli, quod illius radicem, tanquam philthrum quoddam ad amatoria conducere arbitrantur, Circeam nominarunt. Pythagoras, quod hominis truncum, & artus utcumque repræsentaret, eiusque radices sæpius geminæ, quasi crura duo & clunes ostentarent, Anthropomorphon nominavit; Ad cuius nominis allusionem accedit Mandragora, iuxta Septentrionalium idioma, apud quos *Man* hominem notat, & *Draghen*, quasi gerens hominis figuram. Anilia tamen fictitiaque sunt hæc omnia, quibus vafri circulatores incautos sæpe decipiunt, dum radículas quasdam bifidas circumferunt, in quibus faciem humanam sculptam, & artus discriminatos agnoscere facile est: De hisque mira & incredibilia narrant, ut ab idiotis nummos extorqueant.

A quibusdam vocatur malus canina, ab aliis pomus terrestris, eo quod poma ferat rotunda, lutea, vitellis ouorum induratorum similia, odorata quidem, sed virosa.

Eius autem duæ traduntur differentiæ; vna dicitur *Species.* mas, seu candida, *μαίον* Græci vocant, nonnulli Arsen, *Morion.* alij Hypoplomon, quæ ingentibus foliis, betæ similibus, *Hypoplomon.* latis, & læuibus viret.

Fœmina vero nigra dicta, folia pandit angustiora, lactucæ minora, aliquantum hirsuta, humi procumbentia.

Poma producit mari similia, sed minora, sorbi effigie, ex luteo pallescentia. Radices habet sæpius binas, aliquando ternas. inter se conuolutas & intortas, exterius nigras, intus albas, carnosas, longas & crassas.

Mandragora nulla patienter fert Solis æstus, & lætius *Vnde dicatur.* fruticat in locis vmbrosis & apricis; vnde Mandragora forsan dicta, ut viri quidam docti putant, quod in mandris & specubus fata delectetur.

Dioscoridis tempore colligebatur radicis succus, qui *Vires.* insolatu concretus multo erat in usu: nunc radicib. & foliis utimur quidem, sed rarissime, atq; in his solum affectibus, qui alia blandiora stupefacientia temnunt.

Ex pomis paratur oleum per infusionem, ut in Officina demonstrauius, quod prudenter adhibitum dolores quosuis tollit, & blande somnum conciliat.

Rarif.

Rarissime autem Mandragora per os sumitur; atque his, qui vrendi vel secandi sunt, ne dolores sentiant, aliud quoddam potius medicamentum opiatum, idoneis simplicibus castigatum datur, quo sine noxa sensus consopiantur. Vis enim mandragoræ non tantum impense frigida est, sed etiam narcotica: Proinde non tuto, nisi prudenter vsurpata: nam inter venena ab Actio *cap. 45. tet. 4. serm. 1.* numeratur.

*Mala insana
Melongena.*

Mandragoræ quædam planta cognata est, quæ mala fert ex cæruleo purpurea, oui magnitudine, quæ mala insana nonnulli vocant; Alij Melongena, quidam poma amoris. Adnascuntur furculo pedem alto, vtrinque foliis solani similibus amictis, è cuius media parte, sursum versus, prodeunt flores albicantes, quibus mala succedunt, multa carne turgida, succulenta, granis parvis prægnantia. His vtuntur in acetariis nonnulli non sine magno sanitatis dispendio.

C A P. I I.

De Solano.

Species.

MULTA Solani perhibentur discrimina, primum Dioscoridi dicitur satium ac hortense, Theophrastro inter olera repositum: Nunc tamen nec estur, nec feritur, sed sponte etiam inuitis hortulani secus vias germinat, adolescit, floret, & baccas gerit nigras, vnde Galli Morellam nominant: Officinæ Solatrum, Græci Strychnon.

Morella.

Planta est pedem alta, racemosa, foliis ozymi, sed maioribus nigricantibus baccis, racematim coeuntibus, rotundis, primum viridibus: à maturitate nigris. Præcedunt flores purpurei, elegantes, ex quorum umbilico prodit apex luteus, speciosusque.

Vires.

Refrigerandi facultatem obtinet insignem: ob id ignibus sacris conuenit; capitis dolori à causa calida prodest; æstuantis stomacho auxiliatur. Eius bacce ad vnguentum Diapompholigos efficaciter accedunt. Stillatitius liquor ad oculorum inflammationem, & aliarum partium ardores vtiliter vsurpatur. Vim quoque stupefacientem cum obtineat, somno conciliando sæpe prodest.

Aliud

Aliud quoddam Somniferum, seu Dormitorium nun- *Solanum Somni-*
cupatur, quod videlicet insigniter somnum conciliet. Ra- *ferum.*
mosa planta est, fractu contumax, foliis multis, ac maiu-
sculis, aliquantum hirsutis, & ad effigiem cotoneæ mali
accedentibus, subobscuris: radice exterius rubra, & ubi
aruerit, albicante; flore ampliusculo, subrubro nec aspe-
ctu valde grato; è cuius cauo fructus emergit rotundus,
cerasæ magnitudine, qui præsentem vtentibus adfert in-
teritum. Soporiferum quidem opio validius. Multis in
locis agrestibus, & incultis læte fruticat, & præsertim in
rupibus à mari non longe dissitis, vnde botanici solanum
marinum, Officinæ solatrum vocitant.

Tertium solani genus maniacum, seu furiosum & le- *Solanum fu-*
thale, quibusdam Thryoron, aliis Perisson dictum, folia *riosum.*
gerit erucæ similia, sed maiora ad acanthum accedentia
promit; caules multos, proceros, speciosos; florem nigri-
cantem, quem fructus consequitur ramecosus, niger, ro-
tundus, decem aut duodecim acinis prægnans. Id esse cre-
ditur, quod multi Doryon, vel dorycnion nominant.
Sunt qui nihil discriminis esse inter Solanum somnife-
rum & Furiosum, seu Manicum putarunt, quod tamen
magnum rei herbariæ periti agnoscunt.

Quantum quoddam genus est Strychnodendron, seu *Solanum li-*
solanum lignosum, quibusdam amara dulcis, vel dulca. *gnosum.*
mara, dictum, quod vitium ritu pergulas & sepes scandit,
foliis & furculis smilaceis, sed durioribus & nigrioribus,
floribus purpurascens & violaceis, ac inuersis. Ex
quorum umbilico luteolus emicat apex. Succedunt bac-
cæ, parvæ, succulentæ & virosæ.

Ad solana multorum consensu iuste refertur alia plan-
ta, quibusdam Vua lupina, aliis Aconitum pardalian- *Vua lupina.*
ches, nonnullis herba Paris dicta, quam Gesnerus Mo- *Aconitum*
nococcon, Pena Solanum tetraphyllon nominat. Verum *pardal.*
his omnibus solanis, hortense si exceperis, aut nunquam, *Solanum te-*
aut raro Medici vtuntur; nam eorum vsus minime tutus *traphyllum.*
est. At mala ea medicina est, qua maioris mali periculum
adfert.

Alia adhuc stirps ob effigiei & virtutis cognationem in-
ter solana refertur, q̄ Stramonium, vel rectius Strychmo- *Stramonium.*
nium, à quibusdam Lycopersum, ab aliis Metel, à non-

nullis hyoscyamus Perunianus & Baryococcalon dicitur: cuius duo traduntur discrimina, vnum maius est, quod hominis proceritatem æquat, & sæpe superat: alterum minus bicubitale, aut paulo altius vel breuius. Vtriusque facies eadem & flores vtrumque gerit albos, maiusculos, similacis æmulos & poma crassa, spinosa, echinata, in minore rotunda, in maiore acuminata, cui & folia & omnia maiora.

Solanum pomiferum.
Poma mirabilia.

Refertur etiamnum ad solana alia planta illis cognata, quam Officinæ Solanum pomiferum, nonnulli Lycopersicum vocant. Mala enim gerit ex aureo crocea, quæ herbarij poma mirabilia, aureave nuncupant. Sunt, qui & Amomum Plinij ad solana deducere tentant. Dispar tamen vultus, & natura refragatur.

C A P. I I I.

De Alkekengi.

Solanum vesicarium.

SE C V N D V M Solani genus Dioscorid. Halicacabus sēst, quem officinæ Mauritanorum vocem secutæ, Alkekengi vocant; ob cuius ad multa celeberrimos vsus, seorsim de eo differere placuit. A vesicæ figura, quam eius grana inuolucro quodam membraneo vestita referunt, Solanum vesicarium nuncupari solet. In squalidis locis, vt inter vineta læte nascitur, & vberrime fruticat, cauliculos cubitales proferens, tenues, rotundos, subrubros, quasi geniculatos; folia solani, sed paulo maiora; flores subalbidos, quibus folliculi vesicarum instar succedunt, primum herbacei, deinde phœnicei, in quorum ventre, grana rotunda, cerasorum magnitudine, effigie, & colore includuntur, carnosæ, & seminibus planis, teretibus, & subcandicantibus turgidula.

Vires.

Fructus hi quibusvis, vel etiam pueris notissimi sunt, qui hyemalia cerasa eosdem vocitant, & sæpe magna quantitate & innoxie mandunt. Vrinæ mouendæ & saburræ, à renibus & vesica deturbandæ, & foras protrudendæ mirum in modum conueniunt.

CAP. IV.

De Hyoscyamo.

HYOSCYAMVS, à quibusdam herba foilla dicitur, quod sues eius esu quasi conuellantur; ab aliis Altercum & Apollinaris herba, quia hyoscyamo de-mentari, rixando & altercando se torqueant, & velut Apollinis cestro percellantur. Vidit Mathiolus pueros, qui semen hyoscyami comederant, adeo desipere, ut à caco-dæmonibus elusos autumarent permulti.

Sunt vero tres hyoscyami, niger, albus, luteus. Nigro folia sunt hirsuta, longa, lataque, ut verbasco; lasciniola, ut Acantho: caules cubitales, & sæpe altiores, crassi, brachiati, ac ramosi, qui medio sui flores è fusco pallescentes promunt; quib. calices succedunt ventricosi, oblongi, teretes, superne aculeati, pyxidulis aut calathis paruulis similes, & præsepiolis dissepti, in quibus continetur semen exiguum, colore fuscum & obscurum. Radix albicat, crassa, erutu facilis, in alterum annum viuax, perquam utilis ad anodyna, & minus, quam folia, fortens.

Alij duo hyoscyami rari sunt, nec nisi in hortis culti visuntur. Raro quoque ad medicos accedunt vsus: quotidie vero niger vsurpatur Omnes refrigerant ad tertium ordinem, & vim habent narcoticam: Albus autem reliquis minus & refrigerat, & stuporem inducit.

CAP. V.

De Papauere.

PAPAVERVM duo sunt in vniuersum genera, hortense vnum, & sylvestre alterum. Hortensis multæ varietates agnoscuntur, à florum colore, densitate & figura sumptæ. Quoddam dicitur simplex, aliud polyanthon, seu multiflorum; atque vtrumque, vel album, vel purpureum, vel rubellum. Sylvestris quoque multa sunt discrimina, ut nigrum, rubrum, rhæas vulgo dictum, spumosum & corniculatum, Cuius adhuc quatuor differentia videntur; vnum commune est, & luteum, alterum violaceum, & duo phœnicea.

**Papaver Sati-
um.**

Satium surculis ut plurimum bicubitalibus sese erigit, foliis oblongis, pallidis, per ambitum serratis, nullo pediculo adhærentibus, floribus vel candidis, vel rubellis, vel alterius coloris pro stirpis varietate, capitibus rotundis, oblongis, in quorum cellulis semen includitur, vel nigrum, dum ex papauere nigro, vel album, dum ex albo sobolescit.

**Papaver Erra-
ticum.**

Erraticum seu rubrum dicitur *μνηστὴν ποιεῖν*, quasi fluidum, à flore celeriter decidente. Folia gerit crucæ similia, incisa, aspera, flores rubros & semen rufum. Nasctur in aruis, potissimum inter segetes.

Spumeum.

Spumeum Mathiolo ignotum, à quibusdam recentioribus pro Gratiola, ab aliis pro saponaria sumitur.

Corniculatū.

Ceratites seu corniculatum folia habet subalbida, in ambitu erratici modo serrata, flores luteos, fructum paruum, seu siliquam, ut cornu inflexam, corniculò fœni-græci similem.

**Papauera po-
lyantha.
Vires.**

Passim in hortis studiose cultis & pinguibus ob florum elegantiam feri solent papauera polyanthea, fimbriata, patula, rosea, variorum colorum.

Omibus autem inest refrigeratoria facultas, sed erratico cæteris maior; ita, ut eo solo quis uti non possit innoxie, sicut satiuo ac hortensi. Omnibus quoque vis hypnotica, sed validior nigro, quod malignæ cuiusdam qualitatis est particeps, adeo, ut si quis immodice utatur, veterno quodam, tanquam lethargicus detineatur.

Opium.

Ex papauere vulnerato aliquando sponte gummeus quidam liquor dimanat, quem *κατ' ἐξοχὴν ὄπιον*, & ὀπίον antiqui nominarunt, ad sensus stupefaciendos, somnum conciliandum, & immanitatem alicuius doloris placandam, vel certe fallendam utilissimum, quo solent Turcæ castra sequentes uti, ut ad pugnam sint alacriores, & tanquam ebrij ad pericula quævis minus formidolose sese præcipitent.

**Opij qualita-
tes.**

De eius qualitatibus primis adhuc certatur, cum primæ notæ Medici, qui de re medicamentaria scripserunt, asseuerent, frigidum esse, ultra tertium gradum; cui tamen qualitati refragantur illius amaror & acrimonia, quibus organa gustus feriuntur, ac vellicantur; quod occasionem dedit multis calidum esse confiteri.

De Semperuiuis.

SEDVM plebeculæ Lombarda est, quasi Iouis barba, Aizoon Græcis, Semperuium Romanis dictum, quod semper vireat, & quasi sit frondibus æternum, patientissimum frigoris, nec vlla hyemis rigiditate marcescens.

Nascitur in locis aridis, Soli expositis, vt super muris *Aizoon ma-* & pauperum tectis, ac domorum subgrundiis, in quibus *ius.* late fruticat, frondibus crassis, carnosiss, mucronatis, cynaræ ritu succulentis & virentibus, circa radicem densioribus, caule interdum pedali, aliquando humiliore, sæpius altiore, frondibus squamatim dispositis vestito ad cacumen, vbi in alas diuiditur paucas flosculis herbaceis & subrubeis coronatas.

Sunt autem aizoi multa discrimina, ex quibus tria in *Species.* vniuersum agnosco genera, maius, minus & medium.

Ad maius, si nominis & effigiei habeamus rationem, aloe *Aloen ad Ai-* ipsa non præter rationem potest referri: hanc enim ex il- *Zoa spectare.* lius sobole quasi natam, vtriusq; conditio contendit. Ad *Aizoon me-* medium, Crassula, seu Telephion Græcorum, quod Of- *dium.* ficinæ fabam inuersam, vulgus Orpinum nominat, vt etiam militaris aizoides, sedum aquaticum dictum, videtur attinere. Nam vtrumq; peruiuax est, perpetuoq; virens, & aizoo valde cognatum, estq; medium inter semperuium maius, & alia omnia, mox describenda: atque rectius aizoon medium dicitur, quam aliud quoddam hortense, teretifolium & esculentum, quod acetariis admiscetur, nonnullis paruum, aliis medium sedum, vulgo *Triquem-* *adame*, nuncupatum; quod à radice paruula ramulos multos & graciles edit, foliolis onustos paruis, oblongis, rotundis, carnosiss, mucronatis, & flosculis luteis & stellatis.

Parua autem semperuiua plurima sunt: quorum minimum Illecebra est, Græcis *αιδραχνη αἰγία*, vulgo panis a- *Aizoon ten-* *tium.* *Illecebra.* uium nuncupata, quam multi tertiam sedi minoris differentiam constituunt. Pusilla ac pulchella planta est, ramulis multis repens: floribus aureis stellatis. Muros & loca saxosa amplexatur: gustu calidissima est, & exulcerans, vnde Germani pipet murinum nominant.

Vermicularis. Secunda aizoï parui differentia quibusdam Crassula minor, Italis *Granellosa*, Officinis vermicularis, & aliquādo Cauda muris dicitur. Paruula quoque planta est, foliolis rotundis, oblongis, carnosis, instar vermium mucronatis, ē totis ramis exilibus, breuibusque pendulis: flosculis pallidis, & interdum albidis, vnguenti martiati compositionem ingreditur. Hæc duo aizoia minora insigniter calefaciunt & exulcerant.

Aizoon ter-
tiū æstiuum.

Tertium est sedum quoddam maiusculum, æstiuum dictum, quod surculis aliquanto maioribus assurgit, foliis rotundis, carnosis, vt vermiculata: sed maioribus. Nuspiam semper viret, sed adueniente hyeme marcescit.

Aizoi varia-
tates.

Plures adhuc alia stirpes, folio sempiternæ, ac perpetuo virentes, & Sempervivis vultu, viribusque cognatæ, ad eorum familiam iuste referuntur, vt Aizoon hematoïdes, Aizoon scorpioides, Sedum quoddam Petreum, montanum, ac pusillum, aliud quoddam magnum & arborescens, aliud & pusillis, rigidisq; surculis fruticis more assurgens.

Vires.

Aizoum maius refrigerat ordine tertio: ob id ad erysipelata, herpetas, & inflammationes quasuis valde convenit. Ex minoribus quedam refrigerant quidem, sed excessu minore; alia efficaciter calefaciunt simul & exulcerant, vt vermicularis & illecebra.

C A P. VII.

De Cynoglossa.

CYNOGLOSSO folia sunt mollicea, lenia, oblonga, pauca lanugine pubescentia, ad tactum minime aspera, ex glauco virentia, effigie & mollicie linguae canis æmula.

Surculi ei teretes sunt, incani, cubitales, & sæpe longiores, in alas diuisi, floribus puniceis ac purpurascensibus cotonati. Singulos flores consequuntur quaterna semina, parua, simul coherentia, hirsuta & lapparum modo vestibis inhaerentia. Subest radix crassa symphyti magnitudine & colore, atque odore pene soporifero, cuius laudatur vsus ad acres & tenues fluxiones. Multum enim incrassat, & manifeste refrigerat, vnde ambustis utiliter
à mu-

à mulierculis adhibetur. Frigida & sicca creditur gradu secundo, facultatemque habet cohibendi & incrassandi: ob id basim præstat quibusdam catapotiiis ab eo denominatis, quæ dantur efficaciter omnibus morbis, qui ab humoribus fluentibus proficiuntur.

CAP. VIII.

De Plantagine.

PLANTAGO, vel aquatica est, cuius tres agnoscuntur differentiæ, raro ad medicos usus ductæ; vel terrestris & communis, à planta absolute plantago dicta, cuius frequens sanitati tuendæ, & morbis profligandis usurpatio. Eius duo à Dioscoride traduntur discrimina, maior & minor. Maioris tres sunt varietates, vulgaris, incana & rosea. Species.

Vulgari folia betacea sunt, crassa, lata, læteq; virentia: caulis angulosus, subruber, interdum cubitalis, sæpe brevior, in summo spicatus, tenui semine, ac copioso prægnans. Nascitur in vdis & lacunosis locis, & secus vias.

Rosea dicitur, quod umbellam herbidam, patulam, foliolis permultis, rosæ modo, simul cohærentibus compactam gerat. In cæteris supradictæ prorsus similis est. Plantago rosea.

Minor plantago foliis viret angustioribus, minoribus, mollioribus & tenuioribus: cauliculo anguloso in terram inclinato: flosculis pallentibus seminibus parvulis, surculorum summitatibus connatis. Vocatur in Officinis Lanceolata, & aliquando Lanceola, quod eius folia lanceæ cuiusdam ritu sint acuminata. A quinque fibris & velut nervis, quibus habet distincta, & velut sulcata folia interdum quinqueneruia nominatur: ut etiam septineruia, cum præter quinque fibras insignes aliquando parvulæ adhuc duæ quibusdam in foliis emicant. Nonnulli depravate ex quinqueneruia Centineruiam effecerunt. Vocatur & Arnoglossum, quod folia agninx linguæ similitudinem referant. Speciatim tamen quibusdam sic tantum dicitur, quæ folia promit rotundiora & lanuginosa. Lanceolata.

Plantago refrigerat & siccatur ordine secundo, astringit, densat, cohibet, abstergit: ob id ad herpetas, erysipelata, inflammationes, & omnes sanguinis eruptiones conducit. Quinqueneruia.

cit, fluxiones sistit, dysenteria & omni alui fluori conuenit, putredinem arceat, & partes quascunq; roborat.

C A P. I X.

De Centinodia, seu Polygono.

Corrigiola.
Sanguinaria.
Proserpinaca.

CENTINODIA, à nodorum frequentia, vt aliquando Seminalis & Polygonum à seminis multitudine dicta, nunc Corrigiola, nunc à cohibendo sanguine, Sanguinalis & sanguinaria, interdumque Proserpinaca, vel potius Serpinaca à serpendo nūcupatur. Herba est humilis, humi reptans, graminis ritu, ramis exilibus, copiosis, nodosis, & genicularis, foliis rutæ, sed longioribus, mollioribusque, sub quibus minutulum, & multum semen turget, præuiis flosculis ex rubeo palentibus. Nascitur sponte in locis incultis & semitis, pedibusque solet conculcari, nec imbecillius viret.

Vires.

Polygonum mas (sic enim ad alterius scemini differentiam dicitur) vim habet refrigerandi, astringendi, & spissandi eximiam, proinde contra herpetas, ignem sacrum, & omnem inflammationem valet.

Succus eius per os sumptus, cuiuslibet partis profluuium & excreationem cruentam compescit: aluum impensius fluentem sistit.

Datur & feliciter contra stomachi ardorem, & venenatorum animalium morsus.

Polygonum
scemina.

Aliud Polygonum, seu Centinodia scemina dicitur, vno caule, arundini tenellæ, vel magis equiseti simili, in locis aquosis assurgens, densis geniculis, quæ folia tenuia piceæ frondibus similia in orbem conuestiunt.

Polygonum
marinum.

Datur & marinum quoddam Officinis ignotum, & inusitatum.

Polygonatum.

Sunt, qui vocum affinitate decepti pro Polygono Polygonatum, & vicissim pro hoc, illud assumunt, sed dissimilis est multum vtriusq; effigies. Nam Polygonatum,

Sigillum Salomonis.

seu Sigillum Salomonis, planta cubitalis est, & sæpe altior, caule rigido, incuruo, radice crassa, & nodosa.

De Symphyto.

SYMPHYTA tria magna sunt; Alum, seu vulgare & *Species.*
 Sconsolida maior dictum, tuberosum, & maculosum.
 Totidem media, petreum, bugula, & prunella. Parua ve-
 ro multa, vt Bellides omnes, Margaritæ, à plebecula no-
 minatæ, quarum multæ traduntur varietates, corona-
 mentis potius, quam officinis dicatæ.

Symphytum maius seu consolida maior, & à folio- *Symphytum*
 rum similitudine, auricula asini, dictum, caulem edit bi- *maius.*
 cubitalem, folia ampla, longa, lata, crassa, aspera, hispi-
 da, ad buglosi effigiem accedentia, sed latiora, obscurio-
 ra, & mucronata. Ex surculorum alis prodeunt velut fo-
 liorum productiones, in quibus flores eleganti serie dis-
 positi, intus cani, pallidi, aut subrubei adnascuntur, quos
 nigra sequuntur semina, verbasci similia: subiacent radi-
 ces glutinosæ, exterius nigrae, intus candidæ, quarum est
 in medicina frequens vsus.

Symphytum refrigerat, contrahit, astringit, densat: *Vires.*
 Enterocelas cohibet, ossibus fractis medetur, sanguinis
 scretum & fluorem sistit, dysenteria prodest, & vulneri-
 bus consolidandis adeo est efficax, vt simul cum carni-
 bus, si concoquatur, easdem conglutinet.

Symphytum maculatum, quod passim pulmonaria *Symphytum*
 nominatur, thyrsos, fronde, flore præcedenti simile; ve- *maculatum.*
 rum folia ei breuiora, in quibus albicantes maculae con-
 spicuae sunt plures. Nascitur in syluis & locis opacis ac
 vmbrosis. Creditur ad vitia pulmonum opem adferre.

Symphytum petreum, quod in petris & saxosis locis *Symphytum*
 nascatur, dictum, ex paruis & tenuibus ramis sese erigit, *petreum.*
 origani similibus, foliis paruis, capitulis thymi, radice
 subruffa, longa, crassaq;. Sunt, qui putent, hoc symphy-
 tum bugulam esse, sed cum lignosum sit & odoratum, &
 capitula habeat thymi similia, non parum à bugula dif-
 fert, vt mox patebit.

Bugula medium quoddam symphytum est, de quo se- *Bugula.*
 nior ætas multa & mira prædicauit, adhucq; plebecula
 sibi persuadet, cum nec Medico, nec Chirurgo egere, qui
 bugulam habuerit: Addunt & qui saniculam. Folia ge-
 rit cras-

*Morandola.**Laurentina.**Consolidame-
dia.**Prunella.*

rit crassa, oblonga, parum & mucronata, & in ambitu incisiva, & subrubra, caules quadrangulos, modice hirsutos, flores cæruleos à mediis surculis ad fastigium multos. A nonnullis Morandola, ab aliis Laurentina, ab aliis consolidamendaturq; plurimum ad disrupta, fracta, cæsa, conuulsaq; membra.

Prunella seu Brunella, ut volunt nonnulli, ex symphytorum tribu est, humilis quidem planta, surculis tenuibus quadrangulis, hirsutis, humi procumbentibus, foliis latis, mucronatis, sed breuibus, parum hispidis, obscure virentibus, viscidis, & pinguibus. Flores ut betonicae spicatim in surculorum summitatibus erumpunt, è cæruleo obscure purpurei. Ad eadem commendatur, ad quæ bugula; maxime vero ad linguæ nigredinem, quæ per febres oritur delendam, si eius decocto os colluatur.

C A P. XI.

De Oxalide, seu acetosa.

INTER rumicis seu lapathi genera à Dioscoride numeratur oxalis, non quod sit vtriusque sapor similis, qui in lapathio subdulcis est, & fere insipidus, in oxalide, seu acetosa acidus, unde nomen, quod ὄζυς Græce dictum, modo ad folia lapathi mucronata, modo ad oxalidis acidum saporem accommodatur.

Species.

1.

Acetosa autem omnibus nota est, eaq; duplici genere agnoscitur: Vna sylvestris, omnium minima & acidissima, quæ multo luxu fabulosis locis, macilentis, & sæpe inter segetes nascitur. A Belgis acetosa veruccina, ab aliis vineta cognominatur.

2.

Altera maior est, quæ in locis humidioribus delectatur, ut in pratis & hortis multis; cuius duæ statuuntur differentia; una quæ semper hortensis est, & repens, ab aliis effigie valde dissimilis; folia namq; habet rotunda, & colorem ex subcineritio virescentem; saporem vero acidum, ut reliquæ oxalidis species, sed palato magis aridentem: altera maioris acetosæ differentia omnibus nota est, de eaq; vox acetosæ absolute intelligenda est, ob sacros seu magnos effectus herba sacra quibusdam dicta.

Oxa-

Oxalis in memoriam reuocat oxyttiphillum, seu tri- *Oxytriphil-*
 folium acetosum, mulierculis panis cuculi, officinis plu- *lum.*
 ribus *alleluya*, Fracastorio Luyula dictum. Planta humi-
 lis est, in locis syluosis vere nouo nascens, cauliculis te-
 nuibus breuibusq; in quorum summitatibus foliola tria
 insident, tenuia, pallide virentia, sapore acida, grataq;.
 Flores è breuibus pediculis prodeunt candidi, quinque
 foliolis cohærentes. Pusilla hæc herba cor recreat, pu- *Vires.*
 tredinem arcet, refrigerat, & aqua ex ea destillata feбри-
 bus continuis & pestilentibus confert.

CAP. XII.

De Oxylapatho.

NE huic simplicium examini confusio obscuritatem
 pariat, discrimen constituetur inter Lapathum,
 Hippolapathum, Hydrolapathum, Oxylapathum, &
 Lapathum sanguineum. Lapathum simpliciter dictum, *Lapathum.*
 seu rumex, olus est culinis expetitur, coquis *Patientia*,
 herbariis parella vulgo dictum.

Hippolapathum vel latifolium est, vel rotundifolium: *Hippolapa-*
 vtrumque cultum & Rhabarbarum monachorum, & a- *thum.*
 liquando Pseudorha recentiorum nuncupatum.

Hydrolapathum duum est generum, magnum & par- *Hydrolapa-*
 uum: vtrumque præcedentibus simile, nec nisi palustri- *thum.*
 bus & aquosis locis læte viret & adolescit.

Oxylapathum in locis incultis vberime prouenit, ra- *Oxylapathū.*
 dice longa, crassaq;, intus flaua, seu crocea, surculo bicu-
 bitali, brachiato, foliis longis, latis, striatis, acumina-
 tis, semine herbaceo, lato ex pediculis minutissimis de-
 pendente, & tenuibus membranis inuoluto, colore ru-
 fo.

Lapathum sanguineum seu maculatum, multi non *Lapathum*
 satis considerate sanguinem draconis vocitant, vt doce- *sanguineum.*
 bimus postea fusius & commodius suo loco.

Ex lapathis quoque est oxalis, de qua supra, vt etiam *Piger Henri-*
 herba quædam, nescio, qua ratione Piger Henricus di- *cus.*
 cta, quam spinaceum olus syluestre puto.

*De Hepatica, hepatorio, & Eupatorio, seu
agrimonia.*

HERBARIÆ doctrinæ periti hepaticam, hepatorium, & eupatorium ita distinguunt, vt hepatica sit lichen; hepatorium, vulgare eupatorium; verum eupatorium, agrimonia: hæc tria, quod hepati roborando & sanando conueniant, eupatoria sæpe & recte dicuntur.

Hepatica.

Hepatica autem sæpe nominatur lichen, quod contra lichenas omnibus remediis anteponatur, vel quod lapides lingat. Folio constat succulento & crasso, petris vdis & vmbrosis adhærente, sub quo cauliculi, pediculorum forma, capitula stellata habentes exeunt. Abstergentem modice, refrigerantem, ac roborantem habet facultatem.

Hepatorium.

Hepatorium à radice fibrosa moderatæ magnitudinis, furculos promit bicubitales, ac ramosos, foliis conuestitos oblongis, cannabinis, per ambitum serratis: flores paruulos, muscosos, dilute rubentes, qui vbi vmbellam pulchellam coronarunt & contabuerunt, desinunt in pappos.

Eupatorium.

Agrimonia.

Eupatorium verum seu agrimonia, herba fruticosa est, potentillæ valde similis, sed foliis magis virentibus, vtrinque in partes plures diuisis, per ambitum serratis & hirsutis: Caule tenui, recto, cubitali, vel altiore, piloso, ex cuius partibus diuersis exeunt flosculi, parui, lutei, quos sequuntur semina admodum parua, & altera parte asperula, qua vestibus lanceis facile adhærescunt. Agrimonia ab Eupatore inuentore, eupatorium nominatur.

Vires.

Vim habet attenuandi & expurgandi, & peculiari virtute iecori & aliis visceribus prodest.

Non omittendum est, Mesuem pro eupatorio aliam plantam cubitalem, valde amaram, foliis centaurii minoris, sed in ambitu serratis & asperis vsurpare, quæ

Ageratum.

à nonnullis herba Iulia, à Græcis Ageratum nominatur.

* *

*

De Primula veris, seu herba paralyfis.

VULGARIS huius herbæ varia denominatio veram dignotionem obscurauit; nam primiueriam, seu primulam veris, herbam sancti Petri, herbam paralyticam & arthriticam, phlomidem, brachulam cuculi, Tusculanam violam, betonicam albam, & verbasculam vocitari comperio. Sed inanis esto nomenclaturæ peruestigatio, modo res intelligatur ipsa. Primula veris dicitur, quod primo statim vere vireat & floreat; cuius tres præcipuæ traduntur varietates, hortensis, pratensis, nemoralis. Hortensis vel simplex est, vel multiflora; atque vtraque vel flore herbaceo, vel ex luteo pallecente. Quæ virent in pratis & syluis, foliis quidem valde similes, sed non parum dispares floribus, qui in illis crocei, parui & fere inodori; in his pallentes, magis patuli & odori.

Nomina.

Species.

Primula veris folia multa promit, rugosa, betonicæ familia, sed longiora, latiora, pallidiora, è quorum medio centro multi velut styli exeunt tenues & longi, in quorum summitatibus dehiscunt modo tres, quatuor, aut quinque flores sublutei, penfiles, summis labris denticulati. Aliquando & vnicus tantum flos pedunculo exili adnascitur.

A florum diuersitate octo differentias obseruavi: aliæ enim florem herbaceum, ac viridem & elegantissimum gerunt; aliæ album, atque etiam venustum; nonnullæ rubeum; aliæ aureum; aliæ subflauum. Præterea quædam tantum simplici flore coronantur; aliæ multiplici; aliæ ita prolifico, vt alter alteri adnatus videatur. Quæ simplicem ac luteolum florem gerit, copiosa ac sponte prouenit in multis infimæ Neustriæ locis, ac maxime in agro Valloniensi, in quo aliæ stirpes multæ insignes læte proueniunt.

Neruorum resolutioni, seu paralyfi confert, & articu-
lorum dolori.

Vires.

Radice decoctum commendatur ad infarctus renum expediendos, saburram protrudendam, & calculos vesicæ expellendos.

*De Brassica hortensi.**Species.*

BRASSICA seu caulis, Græce dicta Crambe, adeo vulgaris est, ut superuacaneum videretur, longo verborum amplexu eam designare, cum propter eum ubique gentium & locorum seratur, plantetur, colatur, eius tamen omnes varietates non omnibus in regionibus late virent, sed quædam hanc, aliæ aliam tellurem postulant: unde quædam Sabauda dicitur, quod Sabaudia tracta magis delectetur, quæ multum patula est, parum occlusa, foris virens, intus alba; alia marina, quæ maritimis in locis sponte nascitur; alia cauliflora, ac Italica, quæ non nisi in Italia, vel ex semine ex eiusdem solo aduecta, prouenit; alia vulgaris, quæ apud omnes vberime fructuat; alia caulorapa, quæ medio caule turbinata est, seu rapata, & quasi bulbosa.

Præterea à foliorum conglomeratione, explanatione, incisura, planitie, læuitate, asperitate, albedine, viriditate, rubedine, obscuritate & capite crispo, racemoso, lasciniato, vel sessili, caulium, seu brassicarum varietates multæ desumuntur, quæ olitoribus & coquis, quam Pharmacopœis potius relinquendæ, marinam si exceperimus, ut magis medicamentosam.

Vires.

Crassum succum brassica gignit, æmelancholicum, & caput ebrioso modo tentare creditur, unde forsitan à Germanis tam auide in cibos recipitur. Rubra speciali dote pectori conuenit, & aliis in eclegmate de caulibus solet præferri.

De Psyllio.

PSYLLIVM herba pulicaris, ab eius seminis effigie dictum, planta est parua inter veruacta & sabulosas scrobes nascens, foliis Coronopo non multum dissimilibus, oblongis, angustis, hirsutis: Coma è medio caule incipit, capitulis hinc inde ex alis foliorum eminentibus, spicatis, & squamatim pimpinellæ globulorum ritu coherentibus, è quibus flosculi pusilli, pallidi, labriginosi

ginosi prodeunt; quibus succedit semen paruum, nigricans ac splendens, quod aluum mollit & clementer subducit.

In secundo gradu refrigeratorium est, in humectando & siccando quodammodo symmetrum ex Galeno. Hanc vim refrigerandi in psyllio etiam agnoverunt, & asseruerunt Dioscorides & Plinius: unde mirari subit Mesuei falsum de illius qualitatibus iudicium, qui semen eius scripserit, quarto recessu calidum, acre, ulcerans, & venenosum. Hoc credo, ex aliorum relatu precipitanter scripsit, vel ex codice mendoso excerpserit, vel forsan, quod verissimum scripserat, abs quodam immutatum fuit. Minor igitur & tutior illius qualitas & usus, quam ex Mesuei lectione patet.

CAP. XVII.

De Tusſilagine.

TUSſILAGO Romanis dicitur, Græcis Bechion, à præsentissima utilitate, quam tussiculosis & anhelosis præstat. Pharmacopœorum ungula caballina est, sic nuncupata, quod eius folia unguibus equorum sint utcunque similia, inferiore & auersa parte tomentosa & albicantia, superiore & aduersa, viridia.

Caulis eius ita brevis est, ut vix palmum æquet, unde sine caule nasci nonnulli crediderunt, ait Dioscorides: Flos luteus, radiatus, aureus; taraxaci æmulus, qui nondum egressis foliis, Februario & Martio erumpit, & cum paucos dies perstiterit, dehiscit in pappos. Radix tenera est, candida, geniculata, quæ vda loca, & fluminum crepidines amat. *Dioscor. cap. 109. lib. 3. & Galen. lib. 6. simplic.*

Vires illius potissimum commendantur ad tussim & orthopnœam, ait Plinius, atque etiam ad thoracis abscessus, quos illius fumus per arundinem haustus rumpere creditur.

Tota planta nonnunquam Romanis dicitur Farfarella. A quibusdam adhuc Filius ante patrem nuncupatur.

De Lupulo.

LVPVS salictarius, nunc in officinis Lupulus dictus, planta scanforia est, quæ sensim proserpens arborum vestigia petit.

Nascitur sponte in sepibus & pratorum marginibus, folia habens aspera, cucumeris, aut bryoniæ modo triangula, frutices intexentia; flores subalbidos, herbaeos, multis folliculis squamatim compactos, & racematim pendulos, in quibus paruum semen continetur. Apud Belgas in magna est autoritate; nam hoc frugibus admisto suas vindemias parant, potum nempe illis, ut & Anglis familiarem, quem cereuisiam zythumq; nominant. Vere inchoante turiones adhuc tenelli coquuntur, edunturq; asparagorum modo ex butyro, vel oleo & aceto.

Cereuisia.

Lupulus moderate refrigerat, sanguinis ardores compescit, bilem utcumque ducit, meatus diducit, obstructions liberat, urinam mouet, ictero medetur, pituitam & aquam in intercute per aluum exigit, & stomachi inflammationes sedat.

CAP. XIX.

De Bistorta.

BISTORTA sic ab intortis & conuolutis radicibus dicta, à quibusdam pro dracunculo, ab aliis pro Limonio, à nonnullis, male tamen, pro Behen Arabum sumitur: Tolerabilius à multis Britannica nominatur, cum eius quædam species asseueretur, & solo radicum colore ab ea distinguitur: nam utriusque facies similis, & vis vix dissimilis. Peculiari dote commendatur Britannica ad Stomacacen seu Sceletyrben, graue malum Germanis multis, & quibusdam septentrionalibus familiare; in quo similis interdum contingit, quæ Cæsaris olim militibus accidit, qui cum trans Rhenum iter fecissent, fontem inuenere, cuius aquam cum bibissent, dentes eis intra biduum deciderent, compagesq; in genibus soluerentur. Est autem reperta auxilio herba, quæ vocatur Britannica. Plin. cap. 3. lib. 25.

Porro

Porro bistorta ex radice nodosa, intorta, & rubescen-
te, folia longa promit, lata & acuminata, rumicis instar,
venosa, superne virentia, inferne ex cæsis colore albican-
tia: caules teretes, cubitales, aut paulo breuiores, à me-
dio ad summum per interualla minoribus foliis circum-
uestitos, spicatos, & flosculis purpurascens micen-
tes: semen paruum, triangulum, acetosæ ritu.

Radix potissimum bistortæ in vsus medicos venit. In- *Viror.*
odora est, refrigeratoria & astrictoria: partes interiores
roborat, putredinem arcet, venenis resistit, & morbis pe-
ssilentibus medetur.

C A P. XX.

De Fragaria.

FR A G A R I A perpetua fronde anno toto viret, nul-
lis caulibus nixa, sed pediculos tenues, lanugino-
sosq; abs radicibus emittens, quorum nonnulli folia
tantum, alii flores albos, & quinquefolios, gerunt: quas-
dam adhuc fibras promit humi repentes, quibus sobole-
scit; ubi enim terram attingunt, agunt radices, & nouel-
lam plantam ministrant: folia in vno pediculo terna, la-
ta, oblonga, in ambitu serrata, pentaphyllo finitima. A
flosculorum occasu globulus herbaceus erumpit, qui
sensim augescens albicat, maturescens rubet, & morum
paruum exhibet, aliquando candidum, molle, medul-
losum, vinosum, humidum, gustu suaue, minutulis gra-
nis refertum, quod Fragum à fragaria, vulgo Fraizaa no-
minatur.

Radix subest fibrosa, capillata & nigricans, cuius, vt
& foliorum in medicina vix commendatur vsus, licet ad
vnguenti martiati confectionem accedat: vis enim tota
plantæ commendabilis in fructu est, vt rosarum in flori-
bus, malobathri in foliis, zinziberis in radicibus. Spon-
te nascitur in syluis & locis vmbrosis, lætius tamen viret
in hortis, & fraga fert crassiora, & suauiora.

Fraga refrigerant, sitim sedant, æstus ventriculi com- *Viros.*
pescunt, parum nutriunt, fugacemq; alimoniam corpo-
ri exhibent. Aqua ex his stillatitia maculas delet, faciem
expurgat, eamq; nitidiorem reddit.

De Pentaphyllo.

PENTAPHYLLON, seu quinquefolium sic à numero foliorum dictum, plures è radice vnica furculos mittit, sæpius pedales, festucaceos: flores in summitatibus luteos, fugaces, potentillæ similes: folia à singulis pediculis quina, raro plura, oblonga, in ambitu crenata serræ modo. Tota planta subhirsuta est, in albicans, radiceq; nititur oblonga, exterius nigricante, subrubra interius. Sponte prouenit ruri iuxta margines aruorum.

Alterum quinquefolium datur foliis magis crenatis, superna parte virentibus, inferna candicantibus & lanuginosis. Tertium quoddam inuenitur repens, cuius viticuli tenues sunt, imbecilli; folia læuia, virentia; flosculi lutei; radices fibrosæ & exiles. In locis stagnantibus nascitur aliud foliis & magnitudine primo valde simile, floribus vt plurimum geminis, obscure rubentibus, quibus capitulum suboritur seminibus multis refertum.

Virus.

Pentaphyllon (cuius præcipue radix vsurpatur) ad tonsillarum & asperæ arteriæ inflammationes confert: contra alui fluorem & dysenteriam vtiliter datur: coxendicum & iuncturarum dolores in potu sanat, erysipellata & scabiem curat, strumas discutit, herpetas cohibet, œdemata reprimat. Radicis adhuc tenellæ succus aduersus venena prodest, & contra iecoris & pulmonum affectus valet.

De Spargula seu aparine.

Species.

APARINE furculos habet & folia, vel mollia, & Mellugo, vel aspera & Asperugo, vel Spargula & Asperula dicitur. Tota enim planta scabritie quadam tenaci prætereuntium vestibulis adhæret, vnde etiam Græci Philanthropon & Philadelphon nominant, Plinius Lappaginem, vulgus Grateronem.

Est autem Aparine planta iuxta sepes, scrobes & interfentes nascens, vicinis fruticibus adhærescere solita, furculis imbecillis, obsequiosis, quadrangularibus, plures cubi-

cubitos interdum longis: foliis angustis, stellæ ritu decussatis, ac orbiculatim ramulorum geniculis cohærentibus, ut in rubia, cui non parum similis est: flos ei parvus, albus: semen durum, album, rotundum, concavum, umbilici forma, unde Omphalocarpon quibusdam dicitur.

Aparine modice extergit & desiccat: Succus totius *Vires.* plantæ haustus ex vino, phalangiorum & viperarum moribus auxiliatur: Is infusus aurium doloribus medetur: folia trita, in facce vini collecta strumas discutiunt.

Spargulæ vel potius mollugini valde simile est Gallion, *Gallion.* alia planta, quæ à lacte, cui aliquando additur, pro coagulo nominatur; id ipsum enim citissime coagulat.

CAP. XXIII.

De Scabiosa.

EX veteribus vix scimus, quid sit Scabiosa, cum Stæbe Dioscoridis non sit, nec psora Aëtii. Est vero planta ob frequentiam & præstantes effectus notissima, folia gerens oblonga, lata, hirsuta, laciniata & incisa crucæ ritu. Radix illi admodum simplex & longa, caulem sæpius unicum, sesquipedalem, interdumq; longiorem promens, in cuius fastigio flos conspicitur, compluribus flosculis farctus, quorum circumambientes maiores sunt, medii minores: Omnes cum staminibus connatis cæcis colore inalbicant.

Est & altera paruula scabiosa, minor dicta, vix pal- *Scabiosa mi-*
mum alta, quæ illi flore, foliis & colore optime respon- *nor.*
det. Tertia quædam est mediæ magnitudinis, ovilla di- *Scabiosa oval-*
cta, cuius folia latiora sunt, oblonga, hirsuta, ambitu *lis.*
crenata. Quarta datur, primæ non multum dissimilis: caules gerit cubitales, foliosos, & flores discorum instar in surculorum summitatibus cæruleo albicantes.

Scabiosa scabiei mederi creditur, pulmonem purgat, *Vires.* tussi confert & aliis thoracis affectibus, nec non pestilentibus morbis, nonnulli frigidam putant, alii calidam, alii temperatam, nec vlla qualitate exuperantem.

De Gossipio.

GOSSIPIVM, siue Xylon, vulgo bombax dictum, planta cubitalis est, ramosa, brachiata, foliis vitis, sed minoribus; floribus luteis, in medio purpurascentibus, qui post se nuculas relinquunt, aut potius mala parvula, aristolochiæ rotundæ magnitudine, quæ mature scentia sponte dehiscunt, exitumq; parant liberum molliissimæ, albissimæq; lanugini, intus conceptæ & editæ, vna cum semine, forma cubebæ, copioso, medulla alba, turgido, & exterius nigricante. Illa lanugo in multos vsus humanos trahitur, semen tantum in medicos, eosq; multos. Nascitur Gossipium, Barbaris ac Arabibus Cotum nominatum, in Cicilia & multis Italiæ & Germaniæ locis vdis & Soli expositis.

Vires.

Semen cotonis seu gossipii tussientibus, difficile spirantibus, anhelosis & tabidis prodest, nec non aliis vitiis pluribus pulmonum, hepatis & renum. Oleum ex eodem per expressionem tractum, pustulas & lentigines faciei delet.

C A P. XXV.

De Hispidula, seu Æluropo, quem vulgus Pedem cati nominat.

A Similitudine pedum quorundam animalium, quam multæ stirpes referunt, denominationem mutuantur, vt Lagopus, Coronopus, Leontopodium, pes vituli, seu Aron, vngula caballina, æluropus, vulgo pes cati, qui à tomentosa lanugine, nunc Pilosella, nunc Gnaphalium, & sæpe Hispidula vocatur.

Planta est admodum parvula, in collibus ac locis siccis & Solis expositis nascens, ac viticulos tenues spargens, quibus fœcunde propagatur. Cauliculos emittit aliquando pedem longos, sæpius breuiiores, folia admodum parva, flosculos suaue rubentes, & interdum albidos, omnia lanuginosa, imo tota fere planta extra terram lanugo tangenti & videnti est, maxime vero flores, qui à tomento multo, quo vestiuntur, pedem cati pilosum repræsen-

præsentant, unde nomen. Copiosam vidi in sylva Byrensi, prope regium ac structura, omniq; ornatu mirandum castellum Fontis-belaquæ, unde Melodunum & Lutetiam defertur.

Inter moderate refrigerantia & efficaciter astringentia *Vires.* atque agglutinantia reponitur; atque idcirco herba vulneraria perhibetur, cuius usus maxime commendatur ad rupta, anastomoses vasorum, & pulmonum affectus, qui ob imbecillitatem, laxitatem nimiam, & continendi sanguinis impotentiam oriuntur.

Ex ea recentiores syrupum pararunt de pede cati illis dictum, cuius usum ad vitia thoracis salubrem compererunt. Illius descriptionem in nostro Antidotario dedimus.

CAP. XXVI.

De Meliloto.

TRIFOLIORVM multa sunt genera, ad quæ refertur tota melilotorum familia: Omnes enim ternis diuisuris folia habent seiuncta, iisdem in locis virent, & faciem pene eandem sortiuntur. Sunt vero tres præcipuæ meliloti varietates: Prima vulgaris est, inter segetes passim in Gallia nascens. Secunda multo rarior flosculos albos gerit, surculos & folia priori similia. Tertia omnium rarissima, quia peregrina, flores eructat purpurascens, interdum cæruleos & elegantes; In Syria provenit copiosa. *Species.*

Vulgaris, forsan Sertula Romanis dicta cauliculos hinc inde spargit multos, pedales, teneros: folia tribus diuisuris determinata, trifolio, aut potius scænogræco similia, in ambitu aliquantulum fimbriata; flores luteolos, vel melinos, pisorum effigie, acervatim velut in spicam coactos, à quorum occasu perbreues erumpunt siliquæ latiusculæ & nigricantes, semine paruo pallidoq; turgentes. A quibusdam trifolium odoratum, ab aliis corona regia, à nonnullis Serta & Sertula campana vocatur.

Melilotus in qualitate refrigerante & calefaciente ambigere videtur, sed astringendi quandam facultatem obtinet. Omnes inflammationes emollit, præcipue vteri, *Vires.*

sedis, in passo decocta & illita. Peculiariter & contra meliceridas efficax: Succus eius cum passo instillatus aurium dolores sedat: Cephalalgiam lenit, si cum aceto & rosaceo adhibeatur.

C A P. XXVII.

De Lino.

L I N V M æque de planta & semine intelligitur: Planta suo cortice ad syndonum texturam, semen sua medulla ad medicinam commendatur. Est vero planta exilibus cauliculis, cubitalibus; foliis oblongis, acutis; floribus cæruleis & speciosis, post quorum celerem occasum (breui enim decidunt) capitula parua sese produnt, semine rufo, oblongo, læui, glabro, splendente grauidata. In Gallia esculentum non est, ut neque his in regionibus, ubi laute viuitur; olim tusum, melli adiectum & frixum rusticis Asianis in frequenti cibo fuit, quoquo tamen modo apparatus vix suaue est & salutare; stomacho enim aduersatur: ob id ad vestimenta & medicamenta, non alimenta feritur.

Vires.

Easdem vires linum habet, quas & fœnumgræcum. Dioscorides *cap. 125. lib. 2.* Discutit, emollitq; intus & foris inflammationem. Eius decoctio erosionibus vuluæ & aluo ciendæ utilis. Oleum ex semine trito & torculari expresso, lenit, emollit, lentigines aufert, varos & cutis vitia emendat.

C A P. XXVIII.

De Fœnugræco.

F O E N V M G R A E C V M siliquosa planta est, ex vnico caule primum emergens, dein multos in ramos, alasq; brachiata, folia gerit trifolio pratensi non multum dissimilia, sed rotundiora, minora, & superne magis virentia, inferne subcineritia: flores exiguos & albicantes sequuntur siliquæ longæ, incuruæ corniculorum ritu, in quibus semina angulosa, flauescencia, pisi parui magnitudine continentur. Fœnumgræcum in officinis dictum, Hippocrati Epiceras, Theophrasto Buceras, Dioscoridi *cap. 24. lib. 2.* Tellis nominatur.

Fari.

Farina fœnugræci vim habet emolliendi & discutien- *Vires.*
di: cum aceto & nitro subacta lienem minuit: suo len-
tore lenit, & calorem mitigat: cum oxymelite in pulvem
redacta podagricos dolores aufert. Fœnumgræcum, in-
quit Galen. feruentes inflammationes irritat, quæ vero
minus sunt calidæ & magis duræ, eas digerendo curat.
Illius sapor & odor calefactoriam qualitatē denuntiāt,
licet in refrigerantium vel magis temperatorum seriem
retulerimus.

CAP. XXIX.

De ciceribus rubris.

LEGUMINA multa sunt, inter quæ primas tenent
pisa & fabæ, quæ ad alimenta potius referuntur &
cicera, quæ ad medicamenta. Sunt vero cicerum, ut pi- *Species.*
forum multæ differentiæ. Aliud enim dicitur cicer sati-
um, aliud sylvestre. Satium videtur idem esse cum A- *Satium.*
rietino, à Dioscoride solum nomine tenus descripto, cu-
ius est magnus in Italia proventus, ubi non tantum ad
Medicinam, sed mensam trahitur. Folia fert pisis affi-
nia, sed minora, flores ex purpureo punicantes, siliquas
rotundas, multis granis prægnantes. *Dioscor. cap. 126. lib. 2.*
In quibusdam locis cicera plane alba sunt, quæ non ra-
ro esitantur, in aliis nigricant; sæpe ex fusco purpura-
scunt, cæteris præstantiora, & ad medicos usus magis ex-
petita.

Est aliud cicer sylvestre, foliis parum, sed semine mul- *Sylvestre.*
tum satiuo dissimile. Vtrumq; renum vias aperit, menses *Vires.*
ac partus expellit, lac auget, extergendi facultatem obti-
net. Flatus gignit, & veretri tentiginem excitat.

CAP. XXX.

De Orobo, siue Eruo.

ERVVM Græcis dicitur, quod in officinis Orobus,
quoddam nempe genus leguminis ciceri multum si-
mile, in locis macilentis nascens, in quibus magis dele-
tatur: nam in solo pingui satum, sæpe nimis luxurians
corrumpitur. Eius duo traduntur discrimina; vnum can- *Species.*
didum.

didum est, quod dulcedine præstat, estq; minus vulgare; alterum rufum, quod in omnibus pharmacopoliis solet haberi. Vtrumque notum omnibus, Dioscoridis *cap. 137. lib. 2.* iudicio; multi tamen cicerculam agrestem, seu erui-
liam, frugibus infensissimam pro orobo negligentius assumunt: Illa enim verius sylvestris viciæ quædam species esse videtur, quæ sponte, ac sine satù, inter segetes, etiam inuitis agricolis nascitur.

Orobys vero domesticus magis scribitur & colitur. As-
surgit autem cubitali culmo, & interdum longiore, ge-
niculato, incuruo, concauo, leniter striato: foliis & flo-
ribus ad cicera accedentibus. Surculis adnascuntur sili-
quæ teretes, granis protuberantes ternis, aut quaternis,
nulla disiunctis membrana.

Vires.

Desiccatur eruum manifestissime; tam lente vero cale-
facit, ut temperatum à multis credatur: incidit, atte-
nuat, extergit, obstructions tollit, resoluit. Vix vnquam
per os sumitur: sæpissime adhibetur exterius; seminis e-
nim illius farina in cataplasmatis celebratur.

C A P. XXXI.

De Lupinis.

L V P I N V S è fabarum genere videtur esse: Caulem
lenim edit ut faba, rectum & suapte natura stantem,
sed rotundum, cauum, & aliquantulum tomentosum.
E radice fere singulari & fibrosa caulis emergit cum ra-
mis alterno situ dispositis, foliis Staphysagriæ æmulis
quinquefariam dissectis, floribus albicantibus, æstate ad
autumnum ter erumpentibus; quibus defluxis adole-
scunt, siliquæ fabaceis minores & magis planæ, quibus
singulis, quina, senave grana intus continentur, rotun-
da, compressa, foris albida, intus sublutea, & perquam
amara.

Vires.

Lupinus editur coctus, diebus ante multis maceratio-
ne in aqua suam dimittens amaritudinem. Lumbricos e-
necat illitus, aut cum melle linctus, aut cum posca potus.
Eius decoctum alphas, achoras, scabies, pforas, & vl-
cera maligna curat, partim digerendo, partim extergen-
do, & citra mordacitatem siccando: Strumas & paroti-
das in aceto cocti discutiunt, & cicatricibus colorem can-
didum

didum reddunt. Propter amarorem vtcunq; calefaciunt, non inepte tamen in hac sectione describuntur.

CAP. XXXII.

De Hordeo.

HORDEVM, vt præ cæteris cerealibus vtilissimum, sic notissimum, cuius, si sationis tempus spectetur, duæ sunt differentiæ; vnum dicitur Autumnale, cuius stipula spica, granaque maiora sunt; aliud vernum, quod omnibus sui partibus minus est. Spica vtriusque vtrinque vallatur aristis, folliculis multis, incluso grano, oblongo, rhomboide, medullosa. Species.

Ad hordei familiam refertur vtraque Zea, quam Itali Zea. Speltam, nonnulli Speautram nominant, vt & Soucrion, Spelta. vulgo *Scourgeon*, quasi succurrens genti dictum. Necnon aliud segetis genus, quod multi Zeopyrum, alij hordeum Zeopyrum. nudum vocitant, quod in Cappadocia prouenit, vt asserit Galenus *cap. 5. lib. de atten. dieta. cap. 2. lib. de ptisan.* Ad segetem adhuc alia multa multi cerealia reducunt, vt Olyram, typham, brisam, eteocrithon & oryzam, quam hordeum, distichum, & galaticum nominant. Olim in India nascebatur hordeum in panis esu gratum & salutare, equis vero deleterium; Hoc enim oblatum equis Alexandri vt manderent, necabat eos primo, dein cum palea exhibitum desit esse noxium. Aliud nascitur in Thracia ad Gedropolim, quod à iumentis etiam famelicis non attingitur. Cuius rei causam Theophrastus tribuit malo illius odori, licet ab homine non percipiatur. Quod à cortice nudatur exasticum & cantherinum à quibusdam nominatur.

Hordeum autem vulgare refrigerat & exsiccat, habet Vires. que deterfui quippiam, vnde panes hordeacei per aluum citissime subducuntur, & exiguum corpori præbent alimentum. Quod vero habet flatulenti, ait Galenus, elixatione deponit, proinde in ptisana conficienda iubet Hippocrates, vt diutissime concoquatur.

De Sumach, seu Rhoë.

R HUS fruticis & fructus nomen est, idem Græcis & Latinis, sed cum adiuncto culinaria, vel obsoniorum, quod olim in culinis esset in usu frequenti, & in obsoniis potissimum pro sale usurpata. Nunc vero medicamentaria tantum est, & à Mauritanis Sumach nominatur.

Arbustula est in locis petrosis vberius nascens & fruticans, ad tres, quatuorve, & interdum quinque cubitos adolescens, ramulis multis discriminata. Folia profert ex pluribus fraxini modo cohærentia, quorum medius nervus, siue costa aliquantū rubet, singula vero foliola in albicant oblonga, lataque, & ambitu serrata. Flores emittit Iulio mense candicantes, racematim Lillacis ritu congestos. Fructus Autumno parvus maturescit, cum semine parum lato, lentis instar, exiguo, ac rubente. Vocatur etiam Rhus coriaria, quod eius folia densandis coriis appime conueniant, ut & alia stirps, Cotinus coriaria ob id dicta, quæ inter Rhos differentias numeratur, sed eius in medicina usus nullus.

Vires.

Rhus culinaria, seu Sumach, cum sit austera qualitate, multum astringit & desiccant, conuenitque dysentericis & fluxionibus cohibendis, muliebres fluxus sistit, hæmorrhoides compescit. Huius siquidem folia & fructus insigniter astringunt, gradu tertio resiccant, refrigerant secundo.

*De Myrto.**Species.*

MYRTVS vel sylvestris est, quæ in multis regionibus calidis, ac locis incultis sponte frutescit, vel domestica, quæ cultura eget, cuius duæ agnoscuntur species, vna dicitur minor effigie buxi, sed foliis acutioribus, ut rusci; baccas nigras gerit, hederæ æmulas, ac vineo succo grauidatas, vnde nigra sæpius myrtus dicta. Propter eius gratiosum odorem, faciemque perpetuo virentem valde commendatur, seduloque nutritur in hortis, & fœtilibus in vasis transplantata in multarum ædium fene-

fenestris ad delicias, & ornamentum custoditur, nec raro prostat Pharmacopoliorum vestibulo.

Est altera minor, alba dicta, quæ foliis latioribus est, longioribusque, ut mali puniceæ, & colore minus obscuro, ac ex albo virescente, unde cognomen. Cultura nonnunquam in arboris mediocris altitudinem assurgit, ut nos in quibusdam hortis maritimis vidimus. Vtraque myrtus flores promit albos, suaucolentes, ex quibus arte debita aqua stillatitia elicitur suauissime fragrans.

Circa myrti caudices adnatum quid verrucosum, inæquabile, ac concolor prominet, quod velut manus myrti ramos amplectitur, Myrtidanum à Dioscoride *cap. 156. lib. Myrtidanum. primi* appellatum: sed nullus nunc eius usus, cum ab institutoribus nec ematur, nec adferatur, nec vaneat.

Est & alia sylvestris ac paruula myrtus, quæ locis *Myrtus sylva-* syluosis, siccis, macilentis, aeri expositis delectatur, quæ *tica.* que baccas fert nigras, esculentas & suaues, quas multi vaccinia, quasi baccinia nominant; Alij aliis nominibus *Vaccinia ni-* ad arbitrium fictis designant: In Normania vulgus à co- *gra.* lore nigro, qualis est Æthiopum, qui Mauri vocantur, moreta dictos fructus appellat.

Myrtus ex contrariis substantiis constat, vincente frigido terreno: habet & tenue quiddam calidum, ob id ex Galeno efficaciter desiccat.

Fructus autem ut & folia utiliter & assumuntur, & adhibentur, & propter qualitatem astringentem, sanguinis excretionem sistunt, atque alios quosuis humores profluentes compescunt. Eorum decoctum ad laxatos artus, & *Vires,* ad ossa fracta atque ferruminationi repugnantia valde prodest. Alia quoque multa commoda myrtus pollicetur, de quibus videndus Dioscorides *capite 156. libri primi.*

C A P. X X X V.

De Millefolio.

MVLTÆ stirpes à foliorum pluralitate & incisura multiplici millefoliorum nomen assumunt aliquando, ut Achillea, Osyris, & Strathiotis aquaticus, semperuiuo similis, qui secundum Plinium in Ægypto tantum

tum nascitur, ut etiam Strathioti Chyliophyllum, & Myriophyllum, de quibus diuersis capitibus loquitur Dioscorides.

Chyliophyllū.

Strathioti chyliophyllo cauliculus brevis est; folia pennas iuuenum auricularum imitantia, breuitate & scabritie ad syluestre cuminum accedentia; flores umbella densa anethi modo fulciti, parui, candidi. Nascitur secus vias in locis aratro non proficissis.

Vires.

Eximij est vsus, inquit Dioscorides *cap. 103. lib. 4.* ad vlcera vetera, recentiaque, profluentem sanguinem & fistulas, vnde rustici Carpentariam, seu herbam fabri lignarij, qui vulgari idiomate, dicitur illis carpentarius, appellant. A nonnullis militaris herba nuncupatur.

Myriophyllū.

Myriophyllo caulis vnicus est, tenellus, vnica ē radice prodiens, innumeris folijs, tenuibus, capillaceis, fœniculo similibus furculus flauescit varius, ac veluti ex industria sic delineatus. In pratis & locis vdis nascitur atque palustribus.

Vires.

Qualitatem habet astringentem, exsiccatoriam & vulnerariam: vulneribus enim adhibita optime confert, ea ab inflammatione vindicando, desiccando, & glutinando; vlceribus quoque prodest, & sanguinem vnde cunque fluentem sistit.

C A P. X X X V I.

De Tamarisco.

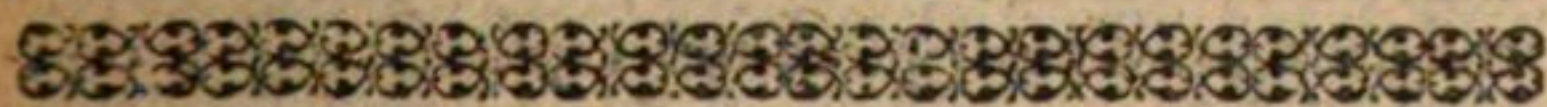
TA M A R I X, seu Tamariscus indigne fruticis nomine donatur à multis, cum sæpe in proceritatem assurgat notabilem, atque in crassitudinem tantam increseat, ut ex eius trunco & ramis calices fiant, & alia vasa lienosis inseruientia; Et si Columellę creditur, ē tamarisci trunco aluei excauantur, & aqua replentur, ut subinde sues bibant, sicque lienis incremento, quo sæpe & pessime laborant, sanentur.

Ramulos autem complures tamariscus emittit, & folia circa hos frequentia, exilia, tenuia, rotunda, veluti quibusdam lineolis transuersis, ac obliquis, sine incisuris in superficie exasperata: flores muscosos, tomentosos, albidos, aut ex albido purpurascens, quamplurimos,

mos, fastigia furculorum occupantes, ac in pappos demum euolantes. Subest radix lignosa, valde crassa pro arbusci ætate.

Sunt autem Myricæ seu tamarisci duæ varietates; vna *Species.* sylvestris & infrugifera, seu sterilis, quæ in multis sylvis nascitur; altera domestica, ei facie & viribus finitima, quæ semina quædam profert.

Abstergentis ac incidentis est facultatis, absque manifesta desiccatione: habet quoque astrictionem quandam. *Vires.* Mirifice autem & speciali proprietate confert indurato, obstructo & imbecillo lieni, atque omnibus affectibus, qui ab humore crasso & melancholico proficiuntur.

SECTIO SEXTA.

De fructibus.

Stirpes eas, è quibus radices, culmi, ramuli, ligna, cortices, folia & flores Officina Pharmaceutica compositiones ingrediuntur, superioribus sectionibus accurate descripsimus: Sequitur nunc, ut de fructibus tam esculentis, quam medicamentosis agamus, quibus Pharmacopolium recte non carere potest. In eorum autem enarratione & examine fideli eos primum, qui dignitate, suauitate, utilitate, magnitudine & usu communicatis præstant, explicabimus, cuiusmodi sunt. *Poma*, sic dicta secundum Varronem, quod potu, aqua nempe, dum inseruntur, indigeant, vel potius, quod ex his potus paretur suauissimus & saluberrimus: Vnde non sine ratione, pomorum inuentio, quæ Græci *Mela* vocant, Libero patri tribuitur, quod sic ex Theocrito liquet. Atque sinu medio Bacchus sua mala recondit.

CAP. I.

De Pomis.

POMORVM tam multæ sunt varietates, ut vix que- *Species.* ant enumerari, imo nec dici: nam cum tellus quæuis ipsa proferat, insitione, miscellanea & mangonio varie immutantur: arte enim agrestia cicurantur, acerba mitescunt,

scunt, acida dulcescunt, pumila crassescunt, rubra flaves-
cunt, aut alium colorem nanciscuntur.

Pomaceum.

Et licet vbiuis arbor pomigera, seu malus ferax sit, in
Normania vero non modo fecundior est, sed poma ge-
rit præstantiora, esui gratiora, amiciorave, & saluber-
rimæ potioni conficiendæ, quam Pomaceum vocant, a-
ptiora: Cuius, vt vini variæ differentiæ comperiuntur;
sed quod ex pomis quibusdam Coccyneis dictis, para-
tur, sapore, suauitate & præstantia vix generoso vino
cedit.

Sunt vero notissima cuilibet genti poma, quibus nec
vlla mensa carere solet, nec officina, quæ eorum succis v-
titur ad confectionis Kermeticæ, & Syrupi regis Saboris
condituram, vt etiam ipsorummet carne ad vnguenti po-
mati confectionem.

Generali autem pomorum nomenclatione fructus o-
mnes opori comprehenduntur, herbaceo colore viren-
tes, lignosi nihil exterius habentes, vt poma curtipendu-
la, rambûra, & similia. Contra vero Acrodrya dicuntur,
quæ putamen habent exterius lignosum, durumque, vt
pistacia, nuces, amygdalæ. Veniunt & pomorum nomi-
natione mala cotonea, Armeniaca, Persica, & quamplu-
res alij similes fructus.

Omniū vero præstantissima, suauissima, & iucunde
fragrantia, quæ vulgus Normanorum vocat guloroge-
ria, paradisiāna, passipoma caluillea, rubeliana, renetea,
curtipendula, & alia pene innumera, quæ ob salubritā-
tem & suauitatem odoris, saporisque habent hi in deli-
ciis, etiam qui lautius viuunt.

Vires.

Aliorum adhuc incredibilis apud Septentrionales da-
tur varietas & vbertas; quæ quod sint, vel amara, vel a-
cidiora, vel austerā, vel dulcoacida, vel dulcoamara, in
horreis post perfectum incrementum congeruntur, vt
maturecant, deinde molis trusatilibus contunduntur,
prælo committuntur, copiosus vt succus exprimatur, qui
in doliis reconditus, diutissime & incorrupte seruatur pro
potu Normanis familiari & salutari, quem à colore citri,
citrum, & corrupte sydrum nominat.

Sydrum.

Vires.

Glycymela, hoc est, poma dulcia temperata sunt; aci-
da frigidiora, vt & austerā; amara calidiora. Omnia fere
alium

aluum molliunt, sed maxime dulcia, humorem biliosum contemperant, atque etiam melancholicum.

CAP. II.

De Pyris.

PYRVS arbor à turbinata pyramidis instar effigie, sic dicta, omnibus notissima est; Ea enim horti & vireta terrarum ubique luxuriant, fructus tamen ex eadem excerpti in Officinis fere negliguntur, in mensis expetuntur avidissime: Pyra enim quædam adeo esui grata sunt, ut illis alia quævis edulia à multis postponantur.

Eorum autem in colore, sapore, magnitudine & forma tot sunt varietates, ut enumerare nemo queat. Veteres quædam superba cognominarunt parva & ocysissima, quæ forte nostri hodie Moschatula, à gratioso sapore moschum referente, nominant, quæ minima omnium sunt, quina, senave, sæpe plura, ab vno ortu prolaxis pediculis dependentia, quæ fere omnium prima maturescunt. *Species.*

Commendantur Lutetia & Rosea, à succo sic nuncupata, bicipitia, magnitudine satis conspicua, Callotia, Sertelia, Dagobertiana, Fusca, Bergamotia, Bonchristiana omnium gratissima, in agro Turonensi & Metensi laudatissima, ac pene in tota Gallia nunc frequentissima.

Laudantur & quædam à magnitudine, ut quæ libralia dicuntur, atque alia nonnulla crassiora, quæ primum Rhodo aducta sunt, unde Rhodensia nominata, qualia forsitan antiquis cucurbitana, aut Pompeiana cognomine mammosa. Alia multa dantur his minora, carne firmituscula quæ frequentius cocta, quam cruda manduntur, & hybernas mensas terminant.

Ex Pyris autem nunc in multis Gallia locis potio paratur, vini albi in colore, & calore sæpius æmula. In sapore non multum varia, quam Pyraceum nominant, quo non minus, quam mero ac vino generoso poti sese inebriant. *Pyraceum.*

Exsiccantur ruri pyra in clibano, & servantur ad Quadragesimale tempus, seu Ichthyophagian: Aliquando coquuntur in defruto, sæpe caryophyllis configuntur, saccha-

saccharo condiuntur, & seruantur pro bellariis, aut obsoniis.

Vires.

Pyrorum genera, aut magis aut minus astringentia pro saporis asperitate aut dulcedine: Decocta vt grata, sic salubria; Cruda stomacho graua.

C A P. I I I.

De Malo Citrio.

Species.

Limonium.

Citrum.

Poncerium.

Lima.

Citrum.

CITRIVM non tam dicitur Pomum medicum à Medo solo, quam à medicis dotibus, quib. pollet multis: eius enim odor, cortex, caro, pulpa, succus, grana, vires habent medicas, easque eximias. Ipsi autem tria potissimum traduntur discrimina; Primum limo, seu malum limonium dicitur, quod oblonga effigie turbatur, & ex herbaceo colore viret, succoque turget acidior, acerbior, frigidior, & cortice admodum tenui, nec vt arantiorum amaro. Secundum vulgatus est Citrum, huic multum simile, sed colore magis luteo nitet, cortice crassiore, rugosiore, & magis caperata, estque crassius, odoratius, medicatius, antidotis conuenientius. Quod ex eodem genere prægrande est, melonum modo, orbiculatum, cortice calloso, carnosum, pollicem interdum crasso, & superficie concolore, Poncerium, Citroniatum, pomum Assyrium, & pomum Adami vocitatur. Quæ omnia specierum vulgata nomina, à citro deflexa videntur, & affinem vt habent ideam, sic quoque qualitates.

Vt ponceria magnitudine, sic Limæ paruitate omnia mala citria superant; vix enim mediocriter ouum æquant, & multæ magnitudinem perfectam adeptæ, armeniaco malo minime sunt crassiores. Harum nonnullæ oblongæ sunt, aliæ breues, ac rotundæ: omnes suaueolentes, cortice tenui vestitæ, succo multo saturæ, sapore dulcoacidæ, ac palato gratissimæ. Vberes ac eximie in Italia, ac potissimum agro Lucensi proueniunt.

Arbores, ex quibus colliguntur, perpetuo virides sunt, lauri folio, nõ Cedri, licet sic visæ aut putatę Theophrasto, omnibusque horis pomiferæ, aliis namque nascentibus, aliis adultioribus, aliis maturefcentibus, aliis deciduis.

Omnia

Omnia citria refrigerant, putredinem arcent, cor re-
 creant, & venenis oblistunt: Quod mirabili historia pro-
 bat Athenæus de duobus reis, qui cum iussu regis Ægy-
 ptij aspidibus in prædam essent exponendi iuxta leges Æ-
 gyptias, in itinere singuli citrum à caupona quadam ob-
 uia, illorum vicem dolente oblatum comederunt, mox-
 que ab istis serpentibus ferocissimis demorsi, nihil mole-
 stia senserunt: Quod admiratus iudex, causamque quæ-
 ritans, audiuit singulos singula citria in via esitasse. Po-
 stridie iussit vni dari, alteri denegari, ac denuo ad suppli-
 cium vtrumque deduci: Quo facto, qui comederat, ni-
 hil mali passus est, alter illato aspidis morfu, vndique li-
 uidus factus confestim interiit.

*Vires.**Historia.*

CAP. IV.

De Arantiis.

AVRANTIA, vulgo aurengia, & aurea mala,
 ab aureo colore dicta, in arbore nascuntur, quæ
 parum à citria malo effigie distat; Idem enim color, o-
 dor, flos, vt & folia, quorum tamen pars pedunculo
 proxima, non æqualis est, vt citriæ mali, sed veluti
 pinnata, & quasi gemina, dilute virentia, odorata, &
 citriæ malo concolaria. Arbos ipsa parum procera est,
 ramosa multum, perpetua fronde virens, singulis men-
 sibus atque etiam diebus pomifera, aliis nascentibus,
 aliis ruentibus, aliis maturescantibus. Flores gerit toto
 anno albos, elegantes, suaueolentes, æstate fragrantio-
 res, quorum nonnulli nodoso pediculo adhærescunt, &
 fecundi sunt, alij steriles & enodes labuntur. Ex his
 aqua Naphæ vulgo dicta stillatur, mira suauitate & fra-

Aqua Naphæ.

grantia commendabilis, qua matronæ & delicatuli au-
 lici vultum, & comam aspergunt, & manus abluunt.
 Ex Hispania, Italia, Gallo-prouincia magna au-
 rantiorum vbertas in alias regiones defertur, quorum
 nonnulla dulcia sunt, & ingrata, vel certe gustui non
 satis amica, alia acida, iucunda, cardiaca, & palato
 gratissima; Omnia vero rotunda, aureo colore niten-
 tia, seu multum flauescentia, vnde mala aurea sæpius
 dicta.

Virg.

Quæ dulcia temperata; quæ acida refrigerantia, putredinem arcentia, venenis resistentia, corroborantia: cortex vero acer & amarus, & calidus est, & propter odorem gratiosum intinctibus gratiosus & expetitus: saccharo conditus oris commendat halitum.

C A P. V.

De Granatis.

ARBOR punica, granata vulgo dicta, ut & fructus, malum granatum, à granorum, quibus farctum est, innumera multitudine, vel forsan à regione Granata, ubi fruticat vberissime: aere calido delectatur, & solo minime aquoso: folia gerit myrthea, & singulis annis caduca; florem puniceum, oblongum, aspectu iucundum, & effigiem calathi referentem; Balaustium vulgus nominat, licet id nominis ad sylvestrem, Dioscoride iudice, potius queat deduci.

Species.

Dux porro sunt mali puniceæ differentia; una sylvestris, quæ florem quidem gerit, sed infructuosum, quem scilicet pomum consequitur nullum; Altera domestica, cuius tres statuuntur species; una, quæ poma fert acida; altera, quæ dulcia, tertia, quæ vinosa ac dulco-acida. Omnia ex rotundo sunt angulosa, crassa granis innumeris, angulosis, succo multo immerfis prægnantia.

Cortex vocatur mali corium, cuius color ex viridi flavescit, instar vitrioli, cuius particeps perhibetur à Spagyricis, à nonnullis Sidion nominatur. Flos oblongus, purpureus, pulcherrimus, veluti Cytinum referens, quem una cum flosculis ex eo erumpentibus Balaustium Plinius appellat.

Visus.

Qualitatem habet totum granatum astringentiam & refrigerantiam: sed præstantiores succus facultates habet, ut qui præter cætera, cor recreat, feruoribus stomachi auxiliatur, & cholerae morbo prodest. Dulcia ramen, quæ Apyrena vocantur aliquando, stomacho inutilia ceduntur.

* *

C A P.

De malo Cotoneo.

CITONIA mala ex arbore prodeunt, quam à M. *Vnde dicatur.*
 Catone Cotoneam, quasi Catoneam nonnulli dixerunt, & scripserunt; Ante tamen longe à Græcis Cydonia, à Cydone, Cretæ oppido, vnde primum fuit aduecta, nomen habuit. Libentius crederem, nomen hoc asciuisse à cortice tomentoso, & fere bombacem, quem vulgus cotonem vocat, referente; Tenui enim lanugine tanquam Cotone poma dicta videntur induta.

Est autem humilis arbor, ex qua excerpuntur, sæpiusque tantum instar fruticis assurgens: Cortice induitur asperulo, hinc inde hiulco, & quasdam veluti squamas producente: ramos emittit multos, breues, tortuosos, cineritios, folia subrotunda, mucronata, superne viridia, inferne albicantia, mollia, lanuginosa: flores albos, nonnihil purpurascens, quinquetolios: fructus crassos, aureo colore flauescentes, tomentosos, odoratos, halitu quibusdam iucundo, aliis ingrato fragrantēs: sapor omnibus idem, interior caro lutea, succus austerus; Semen vt reliquis pomis membranis inclusum: & tanquam in capsulis reconditum.

Vbiuis ferax est cotonea malus, sed maxime in regionibus calidis, atque locis cultis, & hortorum sepimentis, in quibus pomis pluribus, aureis, melinis, foeta cernitur. Eorum quædam rotundiora sunt, breuiora, minora, rotundiora, & pomorum vulgarium figuram magis referentia, absolute Cotonea dicta; alia maiora, crassiora, longiora, turbinata, & pyris similia, vulgus Coignacea vocat, quæ cæteris bonitate postponuntur.

Species.

Quædam insuper candidiora, alia struthæa, omnia tamen magis lutea, & fere aurea, vnde & Chrysomela dicuntur. Quotquot autem, tenui lanugine pubescunt, & odore fragranti quibusdam feriunt caput.

Ex his parantur medicamenta multa Eustomachica, vt Myua, Citoniatum, Syrupi, quorum in mensis tam sanorum, quam aegrorum frequens est vsus.

Crudorum porro citoniorum vix vllus est esus; Cocta *Vires.* palato gratiora, & naturæ amiciora: ventriculum enim

roborant, vomitum sedant, alui fluores reprimunt, Dysentericis & Coeliacis conferunt, & his, qui vel sanguinem spuunt, vel fluorem mensium aut hæmorrhoidum immoderatiorem perpetiuntur.

C A P. V I I.

De Mespilis.

MESPILVM pomum quoddam rotundum, primum viride, durum, & nonnihil hispidum, dein rufum, ac molle dum maturuit, Trigranum quibusdam dictum, Galeno Tricoccum, quasi triossum, quod tria intus grana quasi lapidea, aut ossicula seminis loco contineat, aliquando tamen quatuor, & sæpe quinque reperiuntur pro numero vnguicularum ex margine umbilici multum paruli exeuntium. Ante maturitatem tam acerbus est fructus hic, ut à quopiam deglutiri non queat; Maturum, & gratum, & ultima mensa salutare.

Species.

Arbor, ex qua decerpitur, Neflierus vulgo dicta, duplici differentia notatur, vna sylvestris est, spinosa, in sylvis, dumetis & vivis sepibus sponte nascens, quæ poma gerit parva, oblonga, per initia acerbissima, post maturitatem parum grata, Aronia Dioscorid. vocat. Altera domestica cultu & insitione talis. Poma, quæ profert, crassiora, magis plena, utcunque compressa, rotunda, altera parte sæpe hiulca. Vtraque tortuosa, rigida: hæc tamen spinis minus horret, Setania Dioscoridi, Satanea Theophrasto dicta.

Mali vulgaris assurgit magnitudine, ramis in gyrum comosis, & nonnihil aculeatis: foliis promissis, latiusculis; floribus albis, quinquefoliis, quibus poma succedunt mespila dicta, magnitudine mediocria: umbilico lato, quinque vnguiculis foliosis discreto: carne albida, austeraque, quæ dum maturefcit, rufescit, dulcescit.

Vires.

Mespila immatura acerba multum sunt, & astrictoria, eorum tamen pulvis ex Ant. Musa, lapillos in renib. comminuit & excludit. Maxime vero id præstare creduntur eorum ossicula trita & assumpta. Ad fluorem alui cohibendum, & parres roborandas commendantur.

De Sorbis.

SORBA parua poma sunt, qualitate mespilis affinia, forma & magnitudine multum dissimilia: vtraque enim initio viridia, dura, acerba, esui inepta; Per maturitatem rufa, mollia, palato non ingrata, & succo vinoso turgidula.

Sunt vero secundum Plinium quatuor sorborum discrimina, quædam vulgatiore, & pyrorum instar turbinata, quæ Cormas rustici nominant; alia rotundiora maiorum modo; quædam oliuarum ritu oblonga: alia torminosa dicta. Dioscorides Pyroformium seu vulgarium tantum meminit, quæ scilicet ex sorbo seu Cormiero vulgari Autumno decerpuntur.

Species.

Est autem Sorbus arbor prægrandis, caudice recto, cortice læui, colore cineritio, foliis ex pluribus compactis, lateribus pediculi prolixioris cohærentibus, fraxini, vel potius Orni æmulis, floribus candidis, minutis racematim congestis; quibus caducis fructus succedunt turbinati, primum virides, dein flauescences, atque perfecti maturi, rufi, & molles. Quæ fructus oliuarum effigie profert, Torminalis, atque etiam Ornus sorbi sylvestres creduntur.

Vniuersum Sorborum genus acerbum est, & astricto-
rium: ob id Dysenteria, & fluxionibus omnibus sistendis conuenit. Vulgaria autem ex usu sunt frequentiore; vomitiones reprimunt, sanguinis eruptiones compescunt, & partes roborant. Ex his maturis, torculari commissis & expressis, vinum quoddam pallidulum paratur, pyraceo vicinum, quo plebecula in regionibus multis vititur.

*Virus.**De Cornis.*

CORNA fructus sunt oblongi, phaseolorum magnitudine, non tamen plani, sed rotundi, rubelli, nucleo intus osseo, albido, duro prægnantes, sapore austero cum quadam aciditate. Colliguntur ex arbore

non multum procera, scabro vestita cortice, foliis lævibus, latis, mucronatis, venosis, Euonymo similibus. Prima ferme omnium floret, fructus æstate virides gerit, Autumno cornos rubentes dat, montes & valles diligit, & sæpe citra culturam nascitur. Habetur tamen in hortis multis, ut sint promptius ad manum fructus pro facienda medicina.

Fœminicornus.

Cornus thelycronia.

Est alia cornus thelycronia Theophrasto, quasi fœminicornus dicta, quæ caudice fungoso sese effert, & baccas fert Autumno maturescentes, perquam acerbæ, multum insuaves, & cunctis animantibus ingustabiles.

Nodos autem cornus omnis omnes habet per intervalla geminos, & inuicem respondentes, ut in vite & vitice, corticem ex pallido flavescentem: maris autem lignum adeo solidum est, ut duritie cornibus ferme respondeat, eiusque baccæ succo cruento, austero, & aliquantum acido prægnantes turgent.

Vires.

Corna refrigerant, desiccant, astringunt; Ob id utiliter contra alui profluvia, mensium & hæmorrhoidum immoderatiorem fluxum dantur.

C A P. X.

De Prunis.

Species.

PRUNORVM varietates nec lubet, nec licet persequi, cum liceat aptius ex rei rusticæ & hortensis scriptoribus, quam nostris commentariolis illorum differentias omnes perquirere, quæ fere sunt inexplicabiles, ac innumeræ, insitione, mangonio, & arte sic redditæ. Eorum enim (si colorem spectemus) alia colore perfunduntur herbaceo, alia albo, alia eburneo; quædam luteo, aut ex albo flavescente, aut purpureo: alia nigro aut violaceo, alia variegato, alia rubeo.

Distinctio quoque eorum sumitur à magnitudine, figura, sapore & loco: quædam enim vel parva, aut magna, aut mediocria: alia rotunda, ovata, oblonga: nonnulla acida, dulcia, austera, vel dulcoacida, vel alterius mixtæ qualitatatis. A loco commendantur Damascena, deinde Brignolensia, tum Rhemensia & Turonensia. In

præ-

prædiis tamen nostris nunc habemus præstantissima & suauissima, quæ vulgus Pardigonia vocat, vt & Imperialia dicta, necnon Damascena rubella, nigra & violacea, & quæ Datta nominant: quæ omnia mensas etiam lau- *Prunidaetyla.*
tiores nobilitant, & officinas locupletant.

Colliguntur ex pruno arbore omnib. notissima, quod passim vbique & sponte nascatur, præsertim syluestris, quæ licet admodum pumila sit, & fructus parum suaues ferat, cultu tamen & insertione plurimum immutatur: nam in proceram arborem abit, & pruna quotannis dat suauissima colono. Sed longius in rei notissimæ dilucidatione immorari nefas.

Pruna Græcis Coccymela, Siculis Brabylla dicta, hu- *Κοκκυμῆλα,*
meant, refrigerant, emolliunt, & ventrem lubricant; Ex *Vires.*
Damascenis præsertim nigris elicetur pulpa ad Diapruni confectionem. Siccantur in furno pruna ad Ichthyophagiā, & medicinam, & saccharo condiuntur ad merendam.

CAP. XI.

De malis Armeniacis.

ARME NI A C A mala ob odoris gratiam & saporis dulcedinem plurimum arrident, & magnatum lautiores mensas tam cruda, quam saccharo condita nobilitant: eorum enim & in halitu gratioso, & gustu iucundo suauitas etiam saturos ad se inuitat & allicit. Quidam ad Persicorum, alij ad prunorum genera referunt, verum inter vtraq; media videntur esse, effecitq; Iuniorum sedulitas, vt pruna quædam habeamus, quæ nunc pruna bricoccia; quæ scil. in sapore, forma, magnitudine, partim pruna, partim abricoccia referunt, nominentur. Ab antiquis autem mala Armeniaca tantum vocabantur, postea Galenus præcoccia nominauit, nunc vero recentiores paucis literis mutatis abricoccia dicunt.

Leguntur ex arbore magnitudinis moderatæ, pyro videlicet minore, & Persica maiore, duriore, durabiliore. Caudicem emittit crassissimum, ramos multos, non vt Persica prolixos, sed breuiiores & crassiores; folia lata & mucronata pyri modo; flores albos, primo Vere erumpentes, ante soliorum exortum; fructus

rotundos Persicis similes, colore foris & intus luteo, carne multa, succulenta, palato grata.

Vires.

Abricoccia humida censentur ordine secundo, frigida primo, vel potius temperata, ut dulcia omnia. Aluum lubricam efficiunt, & cito corrumpuntur in corpore infirmo, maxime si immoderata quantitate ingerantur. Eorum autem nullus in Medicina celebratur usus.

C A P. X I I.

De Persicis.

PERSICA, seu Persea arbor est plurimis Galliae regionibus notissima & frequentissima, qua scilicet omnia pene vineta confita sunt. In mediocrem proceritatem assurgit, ramos emittens longos, fragiles, foliis raris, salignis fere similibus, ambitu ferratis, gustu amaris & aroma utcumque redolentibus, indutos: flores, amygdalini finitimos, sed dilute purpurascens.

Arborem hanc, inquit Dioscorides *capit. 146. libr. 1.* prodiderunt aliqui, in Perside exitiosam esse, translataque in Aegyptum, mutata natura innocuam, & in cibos receptam. Quod confirmatur etiam à Galeno *libr. de caus. symptom.* Eorum tamen opinioni refragatur Mathioli *cap. 1. libr. 3.* sed coniecturis adeo leuibus, ut tantorum virorum auctoritatem infirmare non queat, nedum improbare.

Poma autem profert abunde, albida pube obducta, sublutea, succulenta carne turgidula, & velut cruore quodam foris & intus variegata, aliquando prorsus lutea. Corticis externus color internam carnis tincturam ostendit, rubellus rubellam, luteus luteam, variegatus variegatam.

Poma hæc rotunda quidem sunt, sed quæ altera parte parum depressa cuiusdam rimæ figuram ostendant. Succus eorum Galeni iudicio *cap. 19. libr. 2. de aliment. facult.* prauus est, ut etiam caro, quia facile corrumpitur: propterea syrupus, ex succo paratus, quibusdam visitatissimus, nullo encomio commendandus, sed negligendus.

Mala

Mala Persica frigida & humida perhibentur recessu se- *Vires.*
cundo, succumq; exhibent cito corruptibilem, & pessime mensa vltima sumuntur: ante alios cibos sumpta, minus mala.

Eorum nuclei calidi & sicci sunt, aperiunt, incidunt, extergunt, aduersus iecoris & lienis infarctus conferunt.

Folia amara sunt, calefacientia, incidentia, & viscerum obstructions tollentia, aluum subducentia, & bilem mouentia.

Ex floribus paratur syrupus hydragogus, & vermibus enecandis conuenientissimus.

CAP. XIII.

De Cerasis.

CERASORVM multæ sunt varietates: alia enim *Species.*
sunt syluestria, eaq; parua, longipendula, primum viridia, dein rubra, & vbi maturuerint, nigra, Gallis Merisia dicta, quasi amara: Alia domestica, multo crassiora, quorum alia rubra, alia nigra, alia alba, quædam alborubea. Omnium minima, præcocissima, ingratiissima sunt merisia, quibusdam syluestria cerasa dicta, quorum nonnulla plane rubra, alia nigerrima. Hæc sequuntur alia maiora, fugacia, dulcissima, tenerima, & adeo post maturitatem mollia, vt gestatum non tolerant, Guignea vulgo dicta, inter quæ alia nigerrima, & crassa, turbinatiore pomi figura, Actia veteribus & Iuliana nuncupata; alia obscure, alia dilute rubra.

In dulcedine principatum obtinent Duracina, quibusdam Pliniana, Francis Bigarrella dicta, omnium durissima etiam matura, dulcissima, palato iucundissima, vt quæ adhuc formam cordis, vel parui cuiusdam scro-ri veruecini referunt. In salubritate reliqua superant Aproniana, quæ valde rubra sunt, acidula & esui valde grata.

Quædam adhuc suauiter & salubriter eduntur perfecte matura, crassissima, rotunda, obscure rubentia, Agriota nominata. Sunt quædam acidula, alia austera; illa amarena, hæc Merona cognominantur. Omnia ce-

rasa, bigarellis exceptis, succo multo prægnantia videmus, inter quæ, nigra aut obscure rubra, tenera sunt, & suo cruore contrectantium manus inficiunt.

Vires.

Cerasa corpori succum laudabilem suppeditant: stomacho æstuantî conducunt, ventrem subducunt, febricitantibus utilia sunt, humorem biliosum contemperant, & iecoris infarctum tollunt; quædam tamen hos effectus insignius, alia segnius pollicentur.

C A P. XIV.

De Moris.

Species.

SVÆ sunt Mori species; vna dicitur nigra, quæ fructus nigros; altera alba, quæ albos profert: vtraque proceræ est, radicibus flavis, caudicibus crassis, corticibus scabris, ac frondibus alni, longis, latis, iuxta margines ferratis, quibus bombices vescuntur. *Præstantissimum vero sericum nent, cum alba Mori folijs aluntur, ut quæ illis sint gratiora, & materiam suppeditent sericeis filis ducendis largiorem & aptiorem.*

Fructus mori nigræ, quos Mora Celsi vulgus Pharmacopœorum vocat, suaues sunt, & sæpe mensis apponuntur, ex eorumq; succo & Syrupus & Rob conficitur, huius tamen vsus fere nunc exoleuit.

Qui vero in alba moro nascitur fructus, quasi fatue dulcis est, admodum ingratus, & ad alendum ineptus, ita ut arboris præstantia, non tam ex fructu, quam frondibus perquirenda, quibus dicti vermes educati sericuum vellus præstantissimum suggerunt.

Porro domesticarum arborum nouissima morus germinat, ut mense Maio, cum scilicet hyemis plane defuit rigiditas: fructus fert Iulio & Augusto, oblongos, è granis compactos, moris in rubo nascentibus, finitimos, sed longiores, crassiores, maiores, initio virides per maturitatem purpurascences, postremo nigricantes, rubente succo prægnantes.

Vires.

Mora iminatura refrigerant, & siccant ordine prope modum tertio, & valenter astringunt, atque ad oris & faucium inflammationes conducunt, ait Dioscorides *cap. 181. lib. 1.* Matura vero humectant, ac parum refrigerant;

gerant; aduersus sitim valent, appetentiam prostratam reuocant, ventriculo non aduersantur: parcissime autem corpus nutriunt.

CAP. XV.

De Moris syluestribus & Idæis.

R V B V S vel syluestris est, spinis horridus, *βαῖος* Græ- *Species.*
ce dictus, & corrupte, batinus; vel domesticus & veluti cicuratus, qui quod in Ida monte fecundius luxuriat, Idæus nominatur: cuius, vt illius duæ agnoscuntur differentię; vnus fructu rubro, alter albescente, sed vtriusque syluestris fructus primum viret, dein rubet, tandem nigricat.

In dumetis, agrorum marginibus, & locis incultis feracissimo prouentu, & agricolis importuno nascitur rubus, furculis prolixioribus, lentis, obsequiosis, virescentibus, nonnunquam quadrangulis, maxime antiquioribus, intus medullosis, foris aculeis minacibus, spinosis: foliis ex pluribus cohærentibus, per ambitum ineisis, superne virentibus, inferne candicantibus, asperis & secundum costarum longitudinem spinosis: floribus albis in furculorum summitatibus digestis, quos fructus sequuntur, officinis Mora bati, & batiua dicti.

Rubus Idæus per se consistit, rectaq; assurgit ad hominis interdum proceritatem, furculis medullosis exterius paruulis spinis, non multum horrentibus, exasperatis, foliis, & floribus syluestri similibus, nec non fructibus, sed vel rubeis, vel pallidis, acinosis, esui atque olfactui pergratis. Nostrates Frambœcias nominant, ab odoris, vt arbitror, fragrantia, quam mandendo ori repræsentant, & illud præ cæteris vinum laudatur, quod frambœciam olere dicitur.

Mora syluestria vim habent astringentem & domesticis vicinam: manducata enim oris & tonsillarum inflammationes reprimunt, & fluores alui cohibent. Idæa similes quoque facultates possident, sed infirmiores, & ad esum, quam vsum medicum, aptiores.

De Sebesten, seu Myxis.

SEBESTEN, seu Myxa, vel myxaria sunt fructus in Syria & Ægypto nascentes, ex arbore eiusdem nominis, satis procera, pruno valde simili; cortex caudici albicat, ramis viret, qui foliis induuntur subrotundis, ac firmis & amplis; flores albidi racematim, aut potius in umbellis laxioribus cohærent: quibus caducis suboriuntur fructus parvis prunis similes, qui maturitatem adepti ex atro virescunt, intusq; nucleum durum, & quasi osseum, ac triangularem continent.

Myxa seu sebesten, ut officinæ loquuntur, matura leguntur, insolantur, & in rugas passularum, aut prunorum modo contracta seruantur. In Italia olim rarissima erant, & peregrina, nunc vberissimo prouentu in illius hortis nascuntur.

Virus.

Ventrem molliunt, ut pruna, danturq; utiliter febriculis, tussientibus, & linguæ asperitati: urinæ item difficultati & ardoribus: Sitim quoque contemperant in linctu, aut alio quouis modo sumpta, & ventris tineas enecant & pellunt.

De Iuiubis.

IUIUBÆ, zizipha & zinzipha Græcis dictæ, nascuntur in Syria, & nunc in multis Italiæ & Narbonensis agri locis nascuntur, ex arbore pusilla rhamni non multum dissimili, surculis præduris, spinosis, foliosis, floribus muscosis. Caudex ei contortus est, scaber ac rimosus: rami tenues, longi, obsequiosi, duri tamen & virgultarum genistæ ritu protensi: folia duriuscula, oblonga, Clematidis æmula, ex internallis longioribus alterno ordine disposita: iuxta quæ muscosi ac palliduli flores parui emicant; post quorum occasum accedunt baccæ oblongæ, cerasorum magnitudine, carnosæ, tenellæ, cortice tamen membranoso, ac duro vestitæ, quas Galenus Serica vocat.

Fructus hi luteoli sunt, vel ex luteo purpurascentes, oliua-

oliuarum mediocrium figura & magnitudine, dulces, carne multa, vinosæ, & nucleo paruo, fori rufo turgiduli, qui maturitatem adepti, leguntur, siccantur, in rugas contrahuntur, & seruantur.

De eorum qualitatibus & salubritate non inter Græcos & Arabes omnes constat: Galenus enim stomacho inutiles esse, imbecillime nutrire, & difficile concoqui scripsit: Arabes vero ad vsus varios accommodant & commendant; in quos licet paulo acerbius insultet Fuschius, contendatq; iuiubarum vsum inutilem esse, ab Actuario tamen Græco Nic. Alexandrino, & à Dogmaticis omnibus, atque his, qui certa experientia salutares norunt earum effectus, celebrantur.

Valent plurimum ad tussim, difficultatem spirandi, *Vires.* arteriæ asperitatem, humores concoquendos & expuendos; & ad vitia pulmonis & thoracis multa. Renibus quoque profunt, ardori vrinæ, & vesicæ dolori.

CAP. XVIII.

De Ficibus.

Ficus vbique locorum viret, sed in frigidis vel sterilesceat, vel grossus inutiles gerit, ac paruos & insuaues fructus, qui nunquam maturescunt: In calidis vberissime, bisq; fruticat, verna foetura & autumnali. Arbor est moderatæ magnitudinis, non omnino recto caudice asurgens, nec cortice læui, sed asperiusculo, præsertim cum adoleuit. Lignum ei album est, molle, medullosum, album: folia ampla in quinque partes determinata, & totidem angulis conspicua, aspera, dura, obscure viridantia: fructus sine prævio flore, aut prægressis Iulis, iuxta foliorum exortum erumpunt, initio paruuli, tempore maiores, forma turbinata, colore primum virides, dein vel albescentes, vel subrubentes pro peculiari natura: nam vt ficus aliæ aliis præcociores sunt & suauiores, sic vel albidiores, vel magis rubescentes, aut nigricantes. Omnes vero molles sunt, medullosæ, granulis innumeris grauidatæ. Ex his immaturis, foliorum pediculis & cortice tenello vulneratis, lacteus quidam succus effluit acer & amarus.

Præter

Ficus pumila.

Præter dictam altera est pumila ficus, illi si proceritatem exceperis, simillima, quæ in locis apricis, & soli expositis, atque interdum in regionibus septentrionalibus fouetur.

Ficus sylvestris.

His adhuc effigie respondet quædam sylvestris, infœcunda, & vix ad vsus quosdam medicos commendabiles expetita.

Ficus Indica plantæ folia est.

Est & ficus Indica, quem nonnulli Opuntiam Plinius putant, quæ sine caudice, & ramis adolescit, totaq; planta nil nisi folia; verum quos habeat in medicina vsus, nondum licuit experiri.

Vires.

Ficus omnium laudatissimæ Massilienses, quæ dactylorum inopia substitui possunt: mediocriter calefaciunt & nutriunt, & aluum molliunt, sed sanguinem valde laudabilem non gignunt: attenuant, leniunt, concoquunt, maturant, asperæ arteriæ, pulmonibus, renibus, vesicæ conueniunt. Ficus resiccata Carica dicitur, Græcis *ῥαῖς*, qua voce etiam apios Matthiolo designatur. Frondes nostratis ficus hemorrhoidibus ciendis profunt, si podex his confricetur. Ex ficibus, ruta & nucibus fit Mithridatis antidotus tantopere decantata, cuius compositionem dedimus in rutæ historia. Aliæ quamplures ficuum utilitates narrantur, quas breuitatis gratia subiceo; in his enim recensendis multus est Dioscorides, cap. 183. & 184. lib. 1.

CAP. XIX.

*De Dactylis.**Dactyli optimi qui.*

DACTYLI sunt fructus Palmæ in Ægypto, Creta, & Iudæa nascentis, qui ubi maturuerint, à Dioscoride & Galeno Phœnicobalani vocantur. Valde probantur è Iudæa allati, magni, flauescetes, parum rugosi, molliusculi, pleni tamen carne multa, intus subdura, ad nucleum candicante, ad corticem rubescente, sapore vinoso, & qui concussi nihil aut parum sonant: Deteriores sunt flaccidi, duri, excarnes.

Species.

Est autem non parua, Galeno lib. 2. de alim. facult. iudice, in palmulis differentia; aliæ namq;, ait, siccæ sunt, & astringentes, vt Ægyptiæ; aliæ molles, humidæ, dulces,

tes, ut quæ Caryotæ nuncupantur. Hæ autem præstantissima nascuntur in Syria, Palestina, & Hierichunte, & multis orientis populis, quibus cibos potusq; suppediant.

Palmarum truncus crassus, teres & altissimus, exterius densus, gradatisq; pollicibus scaber & salebrosus, quorum inæqualitate regionum orientalium rustici facile sine alio adiuto, ad cacumen arboris scandunt: folia arundinacea, longa, latiuscula, acuminata, simul ab vno exitu secundum rami longitudinem multa. Fructus in summitate gerit multos, quasi racematim, sed pediculis longioribus cohærentes; quorum genera quamplurima traduntur, sed maxime commendantur Mustei ac suceo multo pingui vinoso prægnantes, cuiusmodi sunt, qui in Iudæa nascuntur, nec non in Hierichunte, Syriæ Palestinæ oppido. Iudicio Galeni omnium dulcissimi, colore rufi, aut lutei, neque amplitudine, neque exilitate insignes: Mali virides, exucci, & insuaues.

De Palma & eius fructus qualitate sic censet Galenus *Vires. lib. 8. simpl.* Phoenix, inquit, arbor, palma dicta, astrictoria facultatis omnibus suis partibus est particeps: nam ramorum succus austrius, ex aquea substantia, tepida, terrea, & frigida constans.

At fructus præfertim dulcis non paucam obtinet caliditatem, stomacho & thoraci profunt, nutrimentum laudabile suggerunt, & sunt gentibus multis pro cibo.

C A P. XX.

De Oliuis.

OLIVAS & pinguem earum succum, quem oleum nominant, ad rem escariam pertinere, nemo nescit: magnatum enim mensas oliuæ ad appetitum excitandum opulentant; oleum vero non tantum ad acetaria conficienda, pisces frigendos, aliaq; edulia multa paranda, sed etiam ad vnguentorum & emplastrorum confectioes vsurpatur.

Sunt autem oliuæ fructus arboris, magnitudinis moderatæ, quam Oliuerum Galli, Oleam Latini nominant, quæ

quæ caudice internum prægrandi assurgit, maxime sativa; nam sylvestris semper humilior est, ramis multis in latum diffusis, foliis oblongis, parum latis, duris, ex pallido viridantibus, salicis æmulis: floribus albis, racemosis, quos baccae, seu fructus consequuntur, oliuæ nempe oblongæ, multa carne & pingui succo turgidæ, nucleo intus duro, initio virentes, postea nigricantes. Ab arbore fructus, à fructu succi denominatio efficit, ut oliua ex olea, & ex oliuis oleum dicatur.

Gaudet arbor ipsa in locis siccis & argillosis, atque regionibus calidis, ut Hispania, Italia, & Gallo-prouincia; feruidum enim squalidumq; tractum & statum cœli libenter amplectitur; In septentrionalibus agris vix virefcit, aut sterilefcit, aut cito tabescit.

Oliuas nigrescere incipientes, & maturas Græci *δρῦπες*, Galli druppas appellant: Sale ac muria conditæ *ἄλμαδες* & *κρυμβάδες* illis dicuntur. Ex maturis oleum simpliciter dictum, quod & sapore & odore multum suauis est, ex immaturis, omphacinum elicitor. Hæc autem vberius tractanda rei rusticæ scriptoribus committuntur.

Vires.

Oliuæ immaturæ vim habent astrictoriam, maturæ qualitatem temperatam: Conditæ delectabili suauitate palatum recreant, & appetitum excitant, humentem nimis ventriculum resiccant & roborant, sed parum nutriunt, nec sanguinem laudabilem gignunt. De oleo & eius qualitatibus alibi fusius egimus.

C A P. XXI.

De vuis acerbis & passulis.

VITIS nomen multis stirpibus inditum, viniferis tantum proprie congruit; viburnum enim, sigillum beatæ Mariæ, & aliæ similes plantæ, quæ in altum surrectæ, alias, ut stent, amplexantur, falso id nominis sibi vendicant. Proprie siquidem vitis dicitur, quæ vinifera est, eaq; domestica, cuius multæ sunt varietates, tum à sapore, magnitudine, colore, tum à soli & cœli conditione sumptæ.

Species.

Generali acceptione, vitis quidem omnis vel alba, vel nigra

nigra dicitur; cum tamen aliæ quædam inueniantur variegatæ, seu coloris mixti, quæ nec albæ, nec nigre, sed potius subrubræ, aut flavescentes comperiantur. Racemos, aut vinum ex his expressum intelligo, quod nec absolute album, aut rubrum, aut nigrum est, sed colore mixtum; cuiusmodi sunt vina multa, quæ licet alba vocitentur, magis tamen flaua sunt, aut rufa, aut gylua, aut obscura, pro vuarum expressarum varietate, aut vario colore.

Porro vt omnes racemi maturi dulces sunt, sic immaturi agrestes, acerbi & insuaues, vnde ex vua qualibet immatura, expressa q; omphacium haberi potest, sed ex ea *Omphacium.* potissimum petitur, quæ etiam matura, vinum expressum acidum est, & minus suaue, cuius videlicet palmites crassiores longioresve sunt, & ad topiariorum pergulas & fornices deduci solent, vuasq; acerbæ & racemos crassiores proferunt, ex quibus tuis succus exprimitur, tum ad omphacium, tum ad syrupum de agresta conficiendum, qui propterea Syrupus de Agresta nominatur.

Passulæ autem sunt fructus maturi vitis viniferæ, sic *Passula quid dicta*, quod aridæ & rugosæ sint, & vim caloris exsiccant. *unde dictæ* expertæ, vnde & passæ sæpius nominantur. A dulcedine quoque, quam calore adipiscuntur, id nominis sortiri queunt, vt vinū passum, seu γλυκὺ, id est, dulce: Sunt enim vux passæ omnes ardore solis siccatae, dulces. Nostrates, quæ in clibano siccantur, dulcoacidæ sunt.

Sunt vero passarum, quæ tum ad popinam, tum ad *Species passu-* pharmaciam trahuntur, tres differentia; maiores seu *larum.* Damascenæ; minores, seu Corinthiæ, & mediæ seu nostrates.

Omnes vero calidæ sunt primo gradu, seu temperatæ, *Viros.* admodum tamen astrictoriæ, si cum acinis edantur: Sic enim dysentericis profunt. Vux autem acerbæ seu agrestæ refrigerant, & adstringunt.

De Ribes, & vua crispa.

RIBES seu Ribesium fruticosa stirps est, nullis plane spinis horrida, multos ramos parum surrectos, sed tortuosos & inflexos emittens, ac frondes vitis æmulas, sed minores, & fructus vuæ modo congestos, parvulos, rotundos, rubentes, sapore acidos.

Grossula, siue grossella rubra vulgus nominat, Mauritani Riben, à quibus officinæ suum Ribes fecerunt.

Species.

Huius fruticis duæ tantum à rei botanicæ scriptoribus traduntur differentiæ; alter fructu rubro, propter vinum præstantiam commendatus; alter nigro, qui vix in usum medicum recipitur, sed topiarium; induit enim eleganter hortorum areas. Tertius reperitur, fructum qui profert album & gratum, quem in horto Ioan. Gonerii sæpe vidi. Recentiorum nonnulli Ribesium nominant Crespinum, & vuæ Crispæ alteram esse speciem contendunt. Sicq; illius fructus grossula rubra, huius alba nuncupant: Effigie tamen, colore, sapore, magnitudine non parum inter se distinguuntur.

Vua crispa.

Nam vua crispa spinosus est frutex, multis ramulis, tenuibus, albicantibus & aculeatis luxurians; foliis latis, crenatis ambitu incis; & flosculis ex herbaceo albidis, fructibus non racematim congestis, sed baccarum modo pediculis oblongis cohærentibus, initio viridibus, dein albicantibus, & cum exacte maturuerint, flavescentibus succini ritu. Vicem vuæ acerbæ gerunt ante maturitatem in iussulis & condimentis.

Vires.

Ribes refrigerat, siccat, moderate stringit, & roborat: febrium æstus extinguit, bilem reprimat, feruidum sanguinem contemperat, sitim temperat, putredinem arceat, febribus malignis confert, ventriculi subuersioni & dysentericis affectibus à causa calida natis. Eius suc-

co syrupus paratur ad hæc omnia efficacissimus & usitatissi-

mus.

*

CAP. XXIII.

De Berberis.

BERBERIS horridus est spinis frutex, sepimentis idoneus, surrectus, virgis prædurus, quinque aut sex cubitorum, quæ aliquando arborefcunt. Earumq; cortex læuis est, ac subalbicans, vt radicem flauescens, ligni materies lutea: folia numerosa sunt, rigida, acuta, oblonga, dura, dilute virentia, ambitu crenata, & nonnihil aspera: flosculi ex pediculis oblongis cohærent lutei, muscosi & emicantes: fructus parui, oblongi, rubri, racematim cohærentes. Vocatur hæc planta, vt etiam fructus, spina acida, siue oxyacantha. In officinis Berberis, nomine deducto ab Amyrberis Auicennæ, vt sentit Dodoneus, qui hunc fructum oxyacantham vocat, non oxyacanthum, qui spinæ acutæ, seu Burgespinæ, aut albe spinæ fructus est, rubeus, dulcis & rotundus. Vulgus fenellam vocat, vt Berberim, Spini-vinetam.

Berberis refrigerat, & siccatur moderate, validius astringit, flores sanguinis, & aliorum humorum cohibet, calorem viscerum mitigat, vomitum sedat, & viscera recreat. *Vires.*

CAP. XXIV.

De Auellanis.

NUCULIS nihil notius ipsis, quas Græci λεπτοκάρυα, quasi nuces exiguas nominant, Pharmacopœi Auellanas, olim Abellinas, forsan ab Abellino Campaniæ oppido, vbi earum prouentus est vberrimus. Nonnulli Ponticas nuncupant, quoniam e Ponto in regiones alias venerint: alii Prænestinas dicunt, quod Prænestini his abundant, & aliorum ciborum defectu famem diu tolerarint. *Abellina.*

Sunt autem vel vrbanae ac cultæ, vel syluestres: Ex domesticis, quibus hortorum pergula ornantur, aliæ sunt oblongæ, & abditæ latent in calicibus longis, callosis, herbaceis, in extremo fimbriatis; aliæ rotunditate insignes, & calicem exteriorem breuiorem, & magis patulum habentes. Inter longiores, quæ membrana *Nuces Pontica.*

rubente obuelantur, sunt præstantiores. Sylvestres par-
uæ admodum sunt, minus gratæ, & in sepibus, dumetis
& syluis passim nascuntur.

Omnes vero colliguntur ex arbore pumila, quam Co-
rylum nominant, cuius rami præsertim iuniores recti
sunt, fere enodes & obsequiosi: folia lata, acuminata,
ambitu serræ modo incisa: cortex tenuis: radix crassis-
sima. Vt fructus, sic frutex notissimus.

Vitæ.

Auellanæ ad eclegmatis de pineis confectionem acce-
dunt: Sacharo interdum incrustantur, vt bellariorum
vices impleant, & suauius edantur, difficile tamen con-
coquuntur, propter terrestrem & solidam, qua constant,
substantiam. Bechicam quandam vim obtinent, ob dul-
cissimum earum saporem, & recte medicamentis thora-
ci dicatis admiscantur.

C A P. XXV.

De Pistacijs.

PI S T A C I A nuculæ sunt ex arbore terebintho simi-
li, quarum exterius ac primum tegumentum tenue
admodum est ac virescens; secundum nucamenti ritu li-
gnosum, fragile tamen & albicans: Nucleus inclusus,
vteunque viret: Sapor amarodulcis, ac iucundus. Illa
in Italiam ex Syria Vitellium primum intulisse, & in Hi-
spaniam Flaccum Pompeium equitem Romanum Pli-
nius author est, cap. 5. lib. 13.

Pistici.

Arbor, ex qua promanant, hucusque exotica fuit, sed
recentiorum sedulitate nunc cicurata, in plagis septem-
trionalibus multis fruticat, sed fructus perfectionem &
maturitatem raro aut nunquam assequuntur. In offici-
nis pistici solent appellari. Posidonius Bistacia, nonnulli
phistacia nominant.

Vitæ.

Calidi & humidi sunt, seu temperati, & optimi succi.
Phthificis ac tabidis valde conueniunt: materiam in pul-
monibus contentam coquunt & expurgant, viscera
infarctu liberant, semen & Veneris stimulos
augent, nephriticis auxi-
liantur.

De Amygdalis.

AMYGDALVS non adeo videtur similis Persicæ, ut scribitur, nam frondosior est, procerior, vita diuturnior, & cortice constat crassiore, duriore, atque foliis angustioribus, longioribusq; , ambitu crenatis. Raro in Aquilonio tractu floret, rarius fructum parturit; flores tamen algoris patientissimi sunt; nam ante finem hyemis explicati, innoxie brumam & gelu tolerant, & amygdalas autumnno copiosas largiuntur, quas nonnulli Græcas

Nuces græcæ.

Nuces Thasiæ.

Species.

Ex his quædam amaræ sunt, quæ calidiores & minus esculentæ; aliæ dulces & culinæ, & officinæ delectabiles. Ambæ in arbore simili nascuntur. Ex omnibus oleum exprimitur; ex amaris amarum, quod aurium affectibus conferre putatur; ex dulcibus dulce, quod temperatum est & naturæ amicissimum. Datur siquidem sceleratè omni ætati & sexui: atque ipsis infantulis tussientibus familiare & securissimum est medicamentum: humores in thoracem delapsos optime coquit, & ad expectorationem ducit.

De amygdalis amaris duo memoranda traduntur, earum nempe esu vulpes interfici, & ebrietatem arceri: cuius rei narrat historiam Plutarchus; *Fuit, inquit, apud Drusum Tyberij Cesaris filium, Medicus quidam amaras amygdalas comessari solitus, qui sic omnes potando superabat; nec temulentia tentabatur.*

Historia.

Dulces vero, quia suaues bellariorum vices multis modis implent; nam decorticatæ mensis apponuntur, aut adhuc tenellæ, aut adultiores & resiccatae, aut saccharo incrustatæ & conditæ, & integræ, vel ex his tritis, saccharo & aqua rosarum panes dulciarii fiunt, quos vulgus Macharones nominat. Amygdalatum quoque paratur forma potus lactei, puerperis familiarissimum.

Amygdalæ amaræ calidæ sunt & deterforiæ: dulces *Pires*, calidæ, vel potius temperatæ, ori gratæ, & alimoniam corpori conferentes.

De Nucibus.

Nux iuglans, quasi Iouis glans, aut iuuans dicitur: Illius enim truncum fabri lignarii quæritant, corticem infectores, fructum pueri, ad lusu[m] & esum, Pharmacopœi ad medicum vsu[m]; quem etiam nouit Mithridates, qui ex nucibus antidotum, paucis additis, conficiebat suum; vt etiam Galenus, qui ex earundem succo suum parabat Diacaryon, seu Dianucum, addito mellis tanto, quanto ad suauitatem opus esse videbatur: quo medicamento ipse sanauit hortulanum ab vua, consillis, ac glandibus fere suffocatum, vt testatum reliquit *lib. 6. compos. medic. local. cap. 2.*

Est vero nux arbor prægrandis, foliis nemosis, fraxini modo cohærentibus, & facie similibus, sed maioribus. In agris, secus vias pingui ac restibili solo læte proficit, atque etiam in hortis, sed quia sua vicinia & halitu segetes & stirpes proximas male afficit & quasi inficit, secus agrorum semitas plantatur, iuxta illud poetæ:

Me, sata ne la dam, nam sata ledere dicor.

Immo in extremo margine fundus habet.

Circa solstitium æstiuum nuces virides & adhuc tenellæ à cortice externo purgantur, & tamdiu in aqua subinde mutata infunduntur, vt amaritudinem deponant. Dein coquuntur, vt mollescant, postea cinnamomo aut caryophyllis configuntur, & saccharo coquuntur, & seruantur ad ventriculum imbecillum roborandum, & coctionem iuuandam.

Siccæ nuces calefaciuntur & siccant, ex hisq; tuis & expressis oleum elicitur, quod vim habet calefaciendi, digerendi, resoluendi, & nervos roborandi, & flatus dissoluendi: Ob id vtiliter clysmis ad colicum dolorem, à flatu & frigidis humoribus natum præscriptis, admiscetur.

CAP. XXVIII.

De nucibus Pineis.

PINVS, Picea, Abies, Cedrus & Larix arbores sunt præcelsæ, coniferæ, resinifluæ, & inter se vultu non multum

*Nux plantis
inimica.*

Vires.

multum dissimiles: Earum tamen alia exoticae sunt, nec facile in nostro solo & caelo cicurantur, ut Cedrus Palestinae ac Libania: Aliae nostrates quidem sunt, sed sylvestres perpetuo, nec nisi ad spectaculum in hortis habentur, nec cultu delectantur, ut abies, Picea, agrestes pini. Vera autem pinus magis urbana est, ac mansueta, quae ubi crasso caudice ascenderit, circumquaque ramos edit multos, foliis tenuibus & longis, in extremo aculeatis vestitos & comosos.

Fructus coni dicuntur, vulgo poma pini, ex multis velut squamis, cynarae ritu, crassis, duris, lignosis, capitatis compacti; in quorum sinibus, ac veluti toris includuntur nuclei, oblongi, rotundi, tenui membrana nigricante inuoluti, dulces, qui modo pini nuces, modo Strobili, modo Coccali & saepius pinci nominantur. *Galenus.*

Nucleus hic temperatus, ad calorem tamen magis accedens, unde rebus venereis inferuire creditur: semen enim & lac auget, multum alit, exasperata lenit, tussi veteri prodest, nec non phthisicis ac tabescentibus. *Vires.*

Præter pinum veram, aliae sunt multae sylvestres, ut Picea, tres maritimae & aliae quaedam, quae inter rupes & loca prærupta ac montosa sponte nascuntur. Omnes autem, quemadmodum & abies & larix, quae illis affines sunt, lacrymosae cernuntur, & sponte, vel illato vulnere succos effundunt, aut liquidiores, aut spissiores, albiores, vel nigriores: de quibus sectione sequente differemus.

CAP. XXIX.

De nucibus cupressi.

CUPRESSVS sempiterna fronde viret, caudice procero, tereti, crasso, surrecto; summitate fastigiata, atque in orbem coacta; folio pini, sed carnosiore, brevior, obtusior, amaro; ramis compluribus, foliosis, in angustum cohibitis, odore grauib, tactu asperis, neutiquam pungentibus.

Pro fructu conos, seu nuces effigiem coni referentes exhibet, quibus fatiscentibus, & vetustate, vel calore dehiscantibus, semen paruum intus conclusum, vel spon-

re, vel leui attactu delabitur. Materia ligni solida, flauescens, fantali æmula, odorata, ad supellectilium ligneorum fabricam maxime idonea.

Species.

Mas.

Fœmina.

Huius autem arboris duæ traduntur differentiæ; vna mas dicitur; altera fœmina: vtraque comæ perpetuæ ac semper virentis. Illa fœcunda est, terq; in anno galbulos, seu nuces promit, Ianuario, Maio, Septembri, vultuq; veluti morosa est, fructibus torua, odore grauis, nec vmbra delectabilis. Altera, quæ fœmina dicitur, sterilis est, nec galbulos, nec semen proferens, & ramos in latum magis diffundit: cætera mari vix dissimilia; nam idem vtriusq; color, odor, sapor, virtus, & vultus. Solet cupressus hyemem salua perferre; Lutetiæ tamen euasit nulla per rigiditatem hyemis anni 1608.

In Creta insula, referente Theophrasto *cap. 2. lib. 2. & lib. 3.* læte & sponte etiam sine semine prouenit, vt etiam in Idæis montibus, Leucisq; vocatis, in quorum summis iugis, quibus nix nunquam deest, cupressum comperiri affirmant, quamuis alibi non nascatur, nisi teporem inuenerit. *Theophrast. cap. 1. lib. 4.* E cupresso resina quædam larignæ consistentia similis exudat, acerrima sapore, cuius rarissimus est vsus.

Virus.

Tota cupressus vim habet calefacientem, exsiccantem & astringentem, sed eius maxime folia, germina, nuces, & semina vsurpantur. Conferunt laxis partibus roborandis, dysentericis, & cœliacis affectibus cohibendis, & humoribus sistendis.

C A P. XXX.

De fructibus seu baccis Lauri.

LAURUS *δαφν* Græcis dicta, Apollini consecrata, cuius scilicet ramo vulso in diuinationis signum sese coronauit, frutex est perpetua fronde, semperq; virente, in iustam arboris proceritatem caput erigens, ramis multis, crassis, cortice virescente indutis foliis oblongis, latis, mucronatis, duris, viridibus, suauem odorem spirantibus; floribus albidis secundum ramulorum ductum erumpentibus; quibus marcescentibus succedunt fructus, seu baccæ, ouali figura, seu oblongæ, nigri.

nigricantes, solidiore nucleo grauidatæ, aroma olentes, cum quadam acrimonia amaricantes.

Vberrime germinat & proficit in tota Gallia, in Normania enim iuxta mare quasdam vidi, quæ mediocris quercus magnitudinem æquarent. Lætius tamen & vberius nascitur in Italia, & locis calidioribus; hyemem enim rigidiorē, qualem Septentrionales perpeti solent, non innoxie tolerat, nam rami & folia gelu percussa sæpius commoriuntur: his tamen abscissis postea ex radice viuacissima noui surculi, seu stolones denuo erumpunt. Hanc autem arborem non solum solam à fulmine tutam esse, sed etiam ædes, in quibus rami illius adsunt, nunquā à cœli fulminibus tangi, multi scripsere: Idcirco Tyberius Cæsar cœlo coruscante & tonitru fragore perterritus lauro coronabatur.

Baccæ lauri insigniter calefaciunt, siccant, attenuant, *Vires.* flatus discutiunt. [*Dioscorid. cap. 108. lib. 1.*] Ad medicamenta autem adhibentur, quæ neruorum lassitudines reficiunt, Acopa vocant, & ad vnguenta, quæ calefaciunt & resoluunt. Oleum ex his expressum, aut decoctione elicited, scabiem, psoam, & multas cutis fœditates delet ac sanat, suggilata & ecchymoses aufert, & humores effusos discutit.

C A P. X X X I.

— *De granis Iuniperi.*

I V N I P E R V S lignosus est frutex, spinosus, ramosus, mediocris arboris magnitudinem sæpius æquans, cortice membranoso, sæpius disrumpente indutus, odoratus, baccas ferens primo virides, & per maturitatem nigras, pisorum magnitudine. Materia ligni flauescit, santali citrini modo: foliola angusta, acuminataque spinas potius, quam frondes referentia. Nascitur sponte in locis aridis & incultis, ibique lætius fruticat, præsertim montosis & squalidis: nam in planis nasci recusat. Sola inter arbores fructus suos in biennium proinat, qui etiam antiquati, & in arbore relictī citius marcescunt, quam sponte decident. Cedro valde similis est Iuniperus, & à quibusdam male oxycedrus nominatur; licet enim Iunipero & oxy-

Oxycedrus.

cedro, præsertim phœniceæ caudex sit tortuosus, foliola acuta, viridia semper. baccæ parvæ & rotundæ, multum tamen inter utrumque est discriminis; nam Oxycedrus utraque exotica planta est, cuius baccæ fulvæ sunt, odoratæ & suaves, & ligni materia rubescens. Sponte nascitur in Asia, ut Juniperus in Gallia.

Belonius agnovit juniperum quandam maiorem, quæ in mediocri arboris altitudinem sæpe assurgit; baccæque gerit auellandarum magnitudinem, ut plurimum superantes, & gallas sæpius æquantes: nostras tamen cum minime sit inefficacior, & forsan præstantior, in medicis usibus tantum celebratur.

*Sandarax.
Vernix.*

Ex Junipero manat gummi quoddam resinofum Sandarax Serapioni, Latinis vernix dictum, cuius loco nonnulli vocum affinitate decepti, Sandaracham Græcorum, quæ auripigmenti species est, periculose substitunt; ea enim Sandaracha exitiale venenum est: nam cum Arsenicum triplice discrimine notetur, croceum seu auripigmentum, Risagalum quibusdam dictum, rubrum, seu Sandaracha, & album, seu vulgare; atque vnumquodque deleterium, Sandaracha auripigmentum rubeum est, & exitiosum; nec tuto pro vernice, seu gummi Junipero usurpatur, ne postea minus cautos decipiat vocum affinitas, apud quos interdum Sandarax, & Sandaracha pro re eadem periculose sumuntur. Legitur & Sandaracha apud Plinium *cap. 7. libr. 11.* pro re multum dissimili, pro cibo videlicet apum, quo, dum fauos conficiunt, operantur. Ab eodem vocatur adhuc Eri-thace, & Cerinthus.

*Risagalum.**Sandaracha.**Vires.*

Baccæ Juniperi calefaciunt, stomacho profunt, urinam mouent, crassos & viscidos humores expurgant; contra inflationes, tormina, serpentum ictus, tussim & pectoris vitia utiliter dantur, & antidotis convenientissime admiscuntur.

C A P. X X X I I.

De Gallis.

GALLÆ velut pilulæ quædam salebrosæ, ac spuriij fructus, qui præter legitimos in glandiferis arbori-

boribus, noctu fere erumpunt, Sole de Geminis exeunte; quo feruidiore existente, tabescunt, nec iustam magnitudinem adipiscuntur. In Bohemia & Hispania nascuntur vberes, in quercubus multis, quarum truncis & ramis etiam tenuibus, absque pediculis, ut plurimum adnatæ cohærescunt.

Gallarum genera multa traduntur, inter quas duæ potissimum, & ad medicamenta quædam paranda, & ad coria densanda accommodantur, vna Omphacitis dicta, quæ parua est, rugosa, nodosa, solida, nullo foramine peruia; altera plana, levis, flavescent, interna parte laxior & maior, & perforata, ex cuius videlicet foramine quoddam exiit insectum, seu musca, aut vermiculus, ut contingere solet, aut aliud simile animalculum.

Ex quercubus Hemeris & Robur præstantiores semper gallas eructant. Hemeris autem ea esse quercus creditur, quam nonnulli Mydion nominant, cui caudex in orbem comatur, contorquetur, & multis ramorum alis consurgens glandes, præter gallas, gerit non insuales.

Robur Latinis Quercus, Theophrasto *Ἀγῆς* dicta, gallarum feracissima est, quarum vbertatem æstate præter glandes suppeditat, necnon alias pilulas exiguas foliis mediis sine pediculo adhærescentes, ut in nostratibus quercubus videmus. In summa, quercus non tantum glandes & ramos germanos promit, sed adulterina multa, viscum, gallas, poma, fungos, & multos alios pseudofructus.

Gallæ refrigerant ad recessum usque secundum, resiccant ad tertium, & potenter astringunt: partes laxiores contrahunt, imbecillas roborant, fluxiones cohibent, atque efficaciter ad astringenda aut siccanda,

quæ opus sunt, usurpantur, in-

quit Dioscor. cap. 147.

Libr. I.

* * *

SECTIO SEPTIMA.

De Gummis.

Nihil tam vulgare, tamque controuersum & aniceps, atque gummorum, resinarum & lacrymarum, quæ ex plantis colliguntur, vera dignotio, & inter se distinctio: vix enim aliquis datur classicus author, qui singula in artem redegerit, & de omnibus apposite differuerit. Vnus Syluius ordinem meditatus meliorem, gummi multa tanquam in fasciculum congerens, simul de Electro & ambaro odorato, (ambram griseam Officina nuncupant) egit, & Galbanum, Hammoniacum, Sagapenum & Scammonium inter liquores numerauit. Wakerus promiscue de gummis, resinis, succis concretis & liquoribus differuit. Rei herbaria authores modo de his, modo de illis pro varia resinifera, aut gummifera stirpis describende natura, velut per transennam tantum verba facere: Nos vero in Pharmacopœorum gratiam, hanc singula noscendi methodum instituemus, & qui gummi à resinis, & hæc ab illis & liquoribus vulgo dictis, diffideant, ostendimus.

C A P. I.

De Succis, seu plantarum humoribus.

VT cornua ceruis, & comæ atque pili multis animalibus quotannis decidunt, sic folia, Iuli, flores & fructus plantis, quibus non modo sua caro est, neruus, os, vena, & suus velut sanguis, & humor in plantæ singulas partes alendas destinatus, sed & sua sunt velut menstrua, perinde ac mulieribus, quæ certis temporum circuitibus superueniunt, vt lacrymæ vitibus, gummi ceraso, amygdalo, & aliis arboribus permultis, resinæ Lentisco, piceæ Larici, aliis alius liquor illis quantitate molestus. Vt enim sanguis animalibus turgent & virget, sic plantis humor, seu succus, cui seu sponte, seu arte detur exitus, ad ipsarum semper leuamen profluit & incolumitatem.

Sanguis plantarum varietas.

Sanguis autem stirpium succus proprius est, qui in fucus est, vt lac, ait Aristot. lib. 1. de plant. In vite velut humor

mor; in quibusdam similis est picis liquidæ, in aliis velut oleum; in nonnullis vt gummi. Et quædam inquit idem philosophus, succum habent, vt resinam, myrrham, & thus, & thymiama. Præterea nonnullæ venas habent, & ventrem, & partes, vt in animali similes, licet animalia non sint contra Anaxagoram.

Humor autem ille plantarum, quo deficiente, defice- *Anonymos*
re incipiunt ipsæ, & exsiccatō tabescunt, communi no- *plantarum*
mine caret, sed vocabulo magis vñtato, ait Theophra- *humor.*
stus *cap. 3. lib. 1. de hist. plant.* succus appellatur, quem alij
lacrymam, alij liquorem, alij humorem dicunt, qui in
singulis variam coctionem subiens, variam spissitudinem
& colorem acquirit.

Hinc inter stirpium humores, si consistentiam specte-
mus, alij tenues & aquosi, alij crassi & lenti, alij callosio-
res: alij densari facile possunt, alij nequeunt. Theophra-
stus *cap. 17. lib. 6. de caus. plant.* Si vero saporem & qualita-
tem, alij vinosi sunt, ceu vitis, pomi, mori, myrthi: alij
pingues, vt Oleæ, lauri, nucis, amygdali; alij lenti & re-
sinosi, velut abietis, pini, laricis: alij dulces, vt ficus,
palmæ iuiubarum: alij acres, vt origani, piperis, sinapi:
alij amari, vt absynthij, fellis terræ, colocyntidis.

C A P. II.

*Quid Gummi, & quid differat à Resinis, & aliis
liquoribus concretis.*

Q V A M V I S succi plantarum, cum plurimi sint, fa-
cile comprehendi non possint, ex Oribasio *capit. 5.
lib. 14. coll.* singulos tamen ad sua genera qui reduxerit, de
his certam doctrinam constituere valebit.

Χύλα *⊙* autem seu succus proprie is humor est, quo plan- *Succus quid.*
te nutriuntur, quiq; non sponte, sed precedente tritura & ex-
pressionē, aut alia preparatione elicitur, estque semper te-
nuior, nisi calore exsiccat⁹ induretoq; vt in Rob & suc-
cis inspissatis contingit.

Liquor vero crassior est, & interdum sponte, sed vul- *Liquor.*
nere sæpius illato delabatur, & lacrymatim profluit, vn-
de lacryma fere semper nominatur. Is si oleaginosus fue- *Lacryma.*
rit, & liquidus, specialiore nomenclatura *⊙* dicitur: Si
terre-

*Resina.**Gummi.**Commirefina.**Gummi quid.*

terrestrior, admodum aqueus & concretus in truncis arborum, gummi: quæ mediam inter gummi & resinas possidēt naturam, suntq; partim terrestria, & aquea, partim oleagina & pinguis, Gummi-resinæ nobis dicuntur.

Est autem Gummi, ut exotico nomine, *κόμμι*, ut Græco utar, *lacryma coagulata, concretæque in truncu arborum ipsam producentium*, Gal. cap. 40. lib. de simplic. cuius aquea magis est substantia, ut resinæ oleaginosa: proinde gummi aqueis promptius miscetur, oleaginis ægerrime: Resina contra, quæ & flammam facile concipit; gummi vero in igni crepitat; licet enim calidum stillando procedat, ubi tamen aerem contigerit, coagulatur, & aquæ simile est, inquit Aristot. lib. 2. de plantis circa finem. unde ad prunas ardentes iniectum fragorem edit.

Cum autem multa sint eius genera, ex diuersis arboribus prodeuntia, quædam enim coagulantur, quomodo lapides & conchæ, ait Aristoteles *ibid.* alia sunt molliuscula: quædam pellucida, aureo colore flauescunt, alia obscuriora, pallidiora: nonnulla ex arboribus peregrinis, alia ex nostratibus profluentia, de eo primum agam, quod est spina Acacia prouenit, & simpliciter Gummi dicitur.

CAP. III.

De Gummi Arabico.

*Nomina.**Acacia gum-miflua.**Acacia species*

1.

2.

GUMMI nomen ab Arabibus depromptum est, & absolute dum ponitur, id ipsum est intelligendum, quod Officinæ priuilegio quodam Arabicum, Galenus Thebaicum, nonnulli Babylonicum, alij Acanthinum nominant. Ex arbuscula quadam manat, quam Dioscorides Acaciam nominat, cuius duas species constituit; Prior recta assurgens virgulta profert lignosa, spinis exsertis, & duris hinc inde stipata: folia longa, quasi ex multis foliolis coherentibus composita; flores albos; siliquas breues, planas, lupinorum ritu; semen glabrum, & splendens. Male depictam eius iconem tradit Mathiolus.

Alter a Acacia in Cappadocia & Ponto prouenit, ait Dioscorid. priore minor, tenerior, humilior, folia habens rura,

tutæ, & virgulta quibusdam aculeis spinosa. Ex hac succus quidam educitur, qui arbusculæ nomen retinens, *Acacia succu- sa.* Acacia dicitur; sed ob eius raritatem substitui solet succus sylvestris pruni, quam Dodoneus Germanicam nominat. *Acacia Germanica.* Ex illa gummi profluit Arabicum, quod laudatur vitri modo pellucidum, syncerum, in vermiculorum speciem contractum, dein candidum: sordidum ac resinolum inutile.

Vis eius ad spissandum & refrigerandum efficax, oculis medicamentis & arteriacis commodissime miscetur: cutis meatus obstruit, & procidentes oculos reprimat. Ut optime pulueretur, debet in mortario & pistillo calidis verberari.

CAP. IV.

De Gummi Tragacantho.

TRAGACANTHUM est gummi pellucidum, album, subdulce, leue, ac syncerum, quod à radice cuiusdam plantæ spinosæ vulnerata, nominis eiusdem manat. *Tragacanthum quid.* Ea radix summo cespite nititur, & humiles, rigidosque furculos emittit, in quibus minuta folia, multa & tenuia, quæ sub se spinas occulunt, albas, rectas & firmas. *Spina hirci.* Arbuscula hæc Tragacantha Græce, Spina hirci latine dicitur. Nascitur in Creta, & multis Asiæ locis, lacrymamque non incisura, sed sponte profluere contra Dioscoridem, asseruit Theophrastus *cap. 8. libr. 9. de hist. plant.* hanc enim cedere, inquit, opus nequaquam est. Licet autem omnino peregrina sit, & à nostratibus herbariis raro visa, cicuratum tamen & satis læte virentem in horto Ioannis Gonerij, rei medicamentariæ peritissimi, vidimus. Illius vero coagulatus succus, seu gummi gentilitio nomine Tragacanthum, & Officinis Dragacanthum dictum, ipsis etiam tyronibus notissimum est, quod non facile, ut obiter dicam, læuigatur, nisi pilis & pistillo calidis.

Vsus eius commendatur ad oculorum medicamenta, scabrities arteriæ, raucedines, tusses, retusas voces, cæterasque defluxiones cum melle, aut sacharo in delinctu.

De Ammoniaco.

*Vnde habeat
nomen.*

GVMMI Ammoniacum dicitur, quod stiller in arenis iuxta Iouis Ammonis oraculum. Ex qua autem stirpe, non liquido constat; nam Plinius ex arbore, quam Metopion, Dioscorides & ex fructice, quem Agasyllim nominat, & ex ferulacea planta manare dicit: vix autem ferulaceum genus fruticum generi consentit.

*Thrausma.
Phyrama.*

Ferulæ porro lacrymam esse, Galenus asseruit 6. *simpl.* ex qua vel syncerum gummi, densum, nullis sordibus conspurcatum, & minutis glebis coactum, vel impurum & inquinamentis quibusdam infectum colligitur. Illud Thrausma, hoc Phyrama Dioscoridi *cap. 98. libr. 3.* dicitur.

Vires.

Probatur, quod nullis arenis, terra, aut aliis rebus extraneis sordescit, in thuris masculi similitudinem effigiatur, odore castoreum utcumque refert, & sapore amaricat. Ammoniacum, Officinis corrupte Armoniacum dictum facile aqua, aceto, vino albo, & aqueis dissolvitur.

Vim habet emolliendi adeo efficacem, ut iuncturarum topophos dissolvat, & alia tubercula discutiat, lienes induratos sanat, & potu datum obstructions etiam contumaces tollat; menses & urinam movet, calculos trudit, & admotum chæradas dissolvit.

De Lacca, & Cancamo.

QUID sit Lacca, quid Cancamum, an utrumque sit idem, vel alterum ab altero dissideat, & si dissident, quid singula sint, ex authorum libris non plane constat. Serapio, Paulus & inter recentiores Mathiolus, Laccam, Cancamum Dioscoridis esse firmiter credunt. Brasauolus, Garcias ab horro, & Clusius rem diuersam tenent. Qui veritatis perdiscendæ cupidi varios orbis tractus lustrarunt, Cancamum Dioscoridis non modo à Lacca varium, sed incognitum putant: nam cum ad suffimenta præsertim vsurpetur, aliaque multo fragrantiora & sua-

& suauiora thymiamata habeamus, negligitur. Adde, quod ex arbore peregrina, Arabica nempe profluere perhibeatur, nec à regionibus tam longinquis mercatores hanc ad nos deuenire lacrymam dignantur. Vt sit, *gummi quoddam est, sapore virosum, odore probatum, & Cancamum valde rarum.* Lacca autem vtraque qualitate destituitur, *quid.* frequens inuenitur, nec Chermes Arabum existit, neque ex sorbi, aut mespili, aut myrti ramis colligitur, ut nonnulli putant, neque myrrhæ similis est, ut scripsit Auicennas, cui forsan ignota fuit. Sed si vera loquitur Garcias *Lacca quid.* ab horto, quædam veluti fauago est, & liquor in arboris vastæ ramis concretus, & formicarum alatarum suctu & ope coactus.

Hæc autem arbor in Arabia non nascitur, sed in India, & maxime in prouincia Pegu, vbi Lacca, *Trec.* *Trec* vocatur, ut etiam in *Bengala* & *Malauar*, vbi *loc*, & *lac*, vnde Lacca dicitur. Hanc opinionem, & ratione, & enarratione multa tueri conatur Garcias, & ex Amato Lusitano efficere contendit, Cancamum id aroma esse, quod alio nomine *Anyme* vocat, cuius duo facit discrimina, vnum album, quod Dioscoridis Cancamum est, suadente Brissoto Medico Parisiensi; alterum subnigrum, quod est myrrha, seu potius Mynea, aut Amynea.

Sic rei cuiusdam obscuritas cogit ad vocum affinitatem confugere, perquirendæ veritatis gratia. Ut tamen libere dicam, credo Anyme, seu Amyneam, ut quidam loquuntur, myrrham & Cancamum res plane diuersas esse: Laccam autem Officinarum quadam vsurpatione, Cancamum veterum incuria vocitari, qui vocularum aliquot è gente Barbara depromptarum ignari, quæ minus fideliter audire, crediderunt. Sicque longo vsu Laccam Cancamum nominantes, hanc veluti præscriptionem & loquendi libertatem ætati posteriori reliquerunt.

Sunt, qui illorum sententiam tuentur, dicuntque, tres Laccæ varietates assignari: Prima est Cancamum Dioscoridis, nulli fere visum: Secunda Lacca vulgaris: Tertia factitia est, qua infectores vtuntur: cuius adhuc plures differentię notantur, quas breuitatis gratia omitto.

Vulgaris dura, pellucida & rufa est, myrrhæ admodum similis, surculos arboris exoticæ circulatim inuol- *Lacca vul-*
garis.

uens, quam suctu à formicis Indis ex arbore elicitam, elaboratam, & ramis cohibitam esse, vt asseruit Garcias, vix credibile est, sed potius lacrymarum & reliquorum gummi modo, sponte exudasse & concreuisse. Nam cum animalia ex Philosopho, laborent & pugnent pro victu & coitu, quæ in hyemem futuram tota æstate panem illis familiarem quæritant, aut panificium quoddam elaborandum suscipiunt, non ramis arborum, aut loco aeris & cœli iniuriis obuio exponunt, sed in latibulis recondunt. Formicas autem Indicas Laccam frustra, nec pro cibo congerere & cogere, sed deferere, perpauci credunt. Quæ ad nos adfertur, bacillos arboris circumuestit, estque dura & pellucida, & facile aqueis dissoluitur; hæcque trochiscos de Carabe & Dialaccam ingreditur, non factitia, vt perperam ignari quidam putant.

Vires.

Non tantum ad Medicos, sed alios plures mœchanicos vsus celebratur, vt ad ceram, quæ literis obsignandis inseruit, inficiendam, & ad tincturas, quæ ligneis supellectilibus inficiendis dicantur, parandas, atq; ad eos colores excipiendos, qui Laccæ cōmixti elegantius micant.

C A P. V I I.

De sanguine Draconis.

SA N G V I N I S draconis peruestigatio iamdiu multorum exercuit ingenium. Quidam enim Plinij [*cap. 7. lib. 3.*] erroneam opinionem secuti, draconis animalis ab Elephante collisi sanguinem esse crediderunt. Quem errorem non modo sequitur Solinus, sed Cinnabarin, sanguinem draconis officinarum tenet. Serapio scribit *capit. 341.* esse succum plantæ cuiusdam, illi *Sidrichis*, & *Egilos* dictæ, quam herbarij nostrates quartam syderitis speciem existimant. Ignari quidam Pharmacopœi pro sanguine draconis, rem quandam è terra synopica, rubia tinctorum, & quibusdam aliis factitiam, in rotulas conuolutam, ab impostoribus emunt.

Brasauolus inepte tria sanguinis draconis facit discrimina, primum ex pseudobolo factitium, secundum lacrymam cuiusdam arboris dicit, tertium gummi. Sed vt sanguis draconis adulteratus verus non est, sic improprie duplex

duplex eius constituitur species, una, quæ lacryma, altera, quæ gummi sit eiusdem arboris: omne siquidem gummi, quod lacrymatim ex arbore stillat, generali significato lacryma dici potest.

Aloysius Cadamustus, patritius Venetus *cap. 4. libr. 1. sua nauigat.* sic melius originem illius expressit. *Est, inquit, in insula, cui nomē portus sanctus, (è Canariis una est.) Sanguis draconis, qui lacryma est arboris: nam statò anni tempore, arbores ferro sauciant, quæ ubi incise sunt, anno sequente, gummi per incisiones emittunt. Id ahenis coctum, defacatumque sanguis efficitur, quem Draconis nominant. Eius arbor fructum instar cerasi profert, mense Martio, gustu eximium, coloris veneti.*

Nic. Monard⁹ huic opinioni videtur assentiri, & sanguinem draconis, nō alicuius animantis saniem, sed arboris lacrymā esse, sic asserit: *Attulit, inquit, ante paucos dies ex noui orbis cōtinenti Episcopus Carthaginensis fructū arboris, ex qua manat lacryma illa, quæ sanguinem draconis vocant.*

Est autem hic fructus admirandus, nam sublata, qua integitur, pelle, ilico dracunculus apparet tanto artificio à natura fabrefact⁹, ut à peritissimo aliquo artifice è marmore sculptus videatur, collo oblongo, ore hiantē, spina aculeis horrida, cauda oblonga, & pedibus conspicuus.

Ab eo fructu nomen arbor sumpsit, & eius lacryma, quæ vulnere illato effluit. Et laudatissima ex Carthagine Peruana defertur.

Arbos illa procera est, cortice satis tenui, & facilis vulneratu, cuius nomen cum veteres ignorarent, de sanguinis draconis natura & origine nihil certi tradiderunt. Clusius illam vidit, & accurate descripsit.

Sanguis igitur draconis & arboris cuiusdam exoticæ, & gummi in ipsius ramis cōcreti, duri, purpurei nomen est. *Sanguis draconis quid.*

Vim habet collecticā & agglutinatoriam: ob id vulnē- *Vires.*
ribus coalescendis conuenit, & partib. laxiorib. & stringē-
dis, & roborandis. Ante vsum facile aqueis dissoluitur.

CAP. VIII.

De Asa fœtida.

MULTI ex veterum quorūdam opinione Asam duplicem constituunt, dulcem seu odoratā, & fœtidā:

hanc *Altit* Arabum esse, illam Belzoinum officinarum: atque vtrumque è Lasere, seu Laserpitio prouenire contendunt. Verum quid sit Asa dulcis, nondum comperitum est: & forsan tam est ignota recentioribus, quam vix perspecta veteribus foetida; cuius haud scio, si meminerint. Nunc vero tam frequens est in Pharmacopoliis, vt importune tyronum nares feriat. Innascitur ferulaceæ stirpi, vt Beniuium arbori proceræ, cui Asæ nomen nuspiam inditum inuenimus. Vt igitur singulorum diuersus odor, sapor, & origo, sic diuersa nomenclatio.

**Asa foetida
quid.**

Est autem Asa foetida *excrementum, seu gummi Laseris, seu Laserpitij*, quod Silphion, Dioscorides *cap. 94. libr. 3.*

**Qui differat
Asa ab Asa.
Laser.
Laserpitium.
Maspelum.**

Auicennas *Altit*, siue *Antit*, Indi *Aniuden*, Officinæ Asam, sed magis proprie Asam, quasi laser, ex quo depro-mitur, nominant: nam Laser lacryma est, Laserpitium planta, ex qua elicitur laser, seu Asa, non Asa, q̄ secundum Rhasim herba est, quibusdam yſopus, aliis thymum dicta. Laserpitium vero ferulacea est stirps, caule annuo, quem *Maspelum* vocitant; foliis apio similibus, sed flauescens, semine lato, foliaceo, radice nigra, crassa, longa, ac interdum cubitali. Audacter quidem Garcias Asam lacrymam esse Laserpitij contendit, sed timide ac ieiune nimis eius descriptionem exhibet; tantum enim de foliis breuiter loquitur, quæ coryli similia credit. Peculiare huius culta fugere loca: quamobrem si colatur, mitescatque solum, deuiat, atque omnino degenerat, vtpote natura culturæ aspernans, inquit Theophrastus *cap. 2. libr. 9. de hist. plant.* ferocitatisque constans vernaculum.

**Laserpitium
cultura impa-
cientissimum.**

Singulas autem huius plantæ partes speciali nomenclatura designari comperio: nam radicem nonnulli Magadarim vocant; Caulem, Silphion; folia, *Maspelum*; semen, *folium*: nam *folium* id semen est, ait Theophrastus *cap. 3. libr. 6. de hist.* Magadarim tamen à laserpitio differre annuit. Seu autem pars sit eiusdem, vel planta affinis, Asa Laserpitij lacryma est, seu gummi quoddam, quod vel è radice, vel è caule carpitur: illud Radicarium; hoc Scaparium ex Theophrasto vocatur.

Magadarim.

**Radicarium.
Scaparium.
Succus Lybi-
cus.**

In Armenia, Media, Lybia, Syria nascitur; vnde aliquando succus vocatur Lybicus, interdum Medicus, & Syri-

Syriacus, olim Cyrenaicus, quod ex Cyrenensium agro *Medicuo.*
 copiosus & laudatissimus haberetur: sed is nunc plane *Cyreniacus.*
 defecit Barbarorum nequitia, qui odio quodam in Cy-
 renenses ducti, radices Laserpitij pene omnes eruerunt,
 ut ex Strabone docetur. Post Cyrenaicum, Syriaco ma-
 gna authoritas datur, deinde Medico, qui nempe è Me-
 dia deuehitur.

Traduntur autem Asæ duæ varietates, vna pura, ac *Asa speciosa.*
 syncera, & translucens; altera turbida, & impura, cui
 nempe farina, aut furfur, & secundum quosdam Saga-
 penum permiscetur, cuius halitum apprime refert, si-
 mulque virorem quendam ac odorem teterrimum.

Hinc Germani diaboli sterces nominant *Brasauol.* V- *Tauseloo*
 traque odoratissima est, grauis tamen; nec in eorum fa- *direct.*
 cile descendo sententiam, qui priorem Asam dulcem ad
 foetidæ discrimen vocant; eius namque halitus non nisi
 cum fastidio toleratur. Vnde mirari subit, quod scribit
 Garcias ab horto, nullum medicamentum simplex per
 totam Indiam maiore esse in usu, quam Asam foetidam,
 cum in medicamentis, tum in *condiendis cibis.* Eam au-
 tem solent Iadi suis iusculis & oleribus commiscere, con-
 fricato primum ex ea lebetes, nec alio condimento vtun-
 tur omnibus in cibis, ipsamque sumunt, ut appetitus de-
 iecti fastidia tollant. Verum si hoc fabula non sit, ex duo-
 bus alterum coniecto, aut Asam foetidam in India non
 foetere, aut Indos æneum guttur, ut vulgo fertur, habe-
 re. Adeo autem nobis est ingratus illius odor, saporque,
 ut venia quadam dignum censeamus Mattæhum Syluati-
 cum, qui inter venena reposuerit. A Dioscoride tamen
 commendatur cibus, aut sali permista.

Asæ vires tot, tantasque agnouit Dioscorides, ut eas *Vires.*
 recensuerit ad fastidium; recentiores efficacissimas qui-
 dem credunt, ad paucos tamen affectus, nec frequen-
 tissime vsurpant, nisi in vteri ascensu, aut aberratione,
 & paucis quibusdam mor-
 bis muliebri-
 bus.

*De Sagapeno, seu Serapino.**Sagapenum
quid.*

SAGAPENVUM, & Officinis Serapinum, liquor est concretus; qui in Media ex ferulaceæ stirpis radice sauciata manauit. Eius autem plantæ descriptionem subiicit Dioscorid quod eam fortassis minus nouerit, quam succum. Illam vero nondum videre, nec illius historiam à probatis authoribus enarratam legere mihi contigit. Exotica enim planta cum sit, vix cicuratur, aut cicurata sterilis est, exucca, & marcida. Ideoque tantum ad nos eius succus concretus aduehitur, & copiosissimus, & optimus. Laudatur translucidus, foris colore fuluo, intus albido, gustu acri, odore graui, substantia crassa.

Vires.

Sagapenum calefacit ordine tertio, siccatur secundo: purgat pituitam crassam, & alios humores lentos, Mesuei testimonio. Ignaua tamen est multum illius purgatoria facultas, sed alias multo potentiores vires habet. Porum enim aut suppositum menses euocat, foetum enecat, dolori & præfocationi vteri prodest; resoluit, attenuat, dissipat, mouet, soluit.

CAP. X.

*De Galbano.**Metopium.*

GALBANVM quoque ferulæ Syriacæ in Amano monte luxuriantis succus concretus, quem aliqui Metopium nominant. De ipsius autem plantæ dignotione nihil Dioscorides scripto reliquit, vt qui gummeum illius succum magis, quam plantam agnosceret. Vt vero cognatæ sunt ferulæ, sic earum liquores & succi, non modo consistentia, sed colore, odore, sapore, viribus; nam Galbanum aspectu Asam non male refert, odore Opoponacem. Laudatur cartilaginofum, syncerum, ad similitudinem Ammoniæ, minimeque lignosum, & in quo nonnihil seminis ferulæ sit ammistum, odore graui, neque valde humidum, neque squalidum. Aqua, aceto, vino, facile dilui potest, vt omnia gummi.

Vires.

Vim habet excalfactoriam, extractoriam & discusso-
riam.

riam. Menstrua & partus accelerat, & appositu, & suffitu. Aceto dilutum, & pauco nitro mixtum, lentigines delet: furunculis quoque discutiendis prodest, strumis & iuncturarum nodis: aduersatur venenis, & serpentes fugat.

C A P. X I.

De Opoponace.

OP O P O N A C E M succum esse Panacis, & nomen ipsum indicat, & Dioscorides prodidit: sed cum multa sint Panacis genera, ex quonam illorum profluat, non satis aperte liquet, ob variam eorum, qui ea de re statuerunt opinionem. Mesue ex ferulaceo Panace manare scribit: Dioscorides ex Heracleo; nonnulli ex Chironio.

Dodoneus ex peregrino quodā, vtpote Syriaco, quod *Panaces Syriacum.* foliis est amplis, ex aliis pluribus commissis, aliquantum asperis & hirsutis, longis, latisque. Caulis ei geniculatus, ferulaceus, tres aut quatuor cubitos altus, superna parte plures in ramulos dirempt⁹: flosculi ex amplis umbellis exeunt lutei, quos sequitur semen latum, planum, & subflauum: radix albicans & longa, succulenta, & odorata. Ex vulnerato caule, maxime circa radicem æstate, gummeus succus sponte concreescens, effluit, qui Plinij, multorumque aliorum iudicio opoponax est, ad vsus plurimos commendatissimus, quod indicare videtur plantæ, ex qua eruitur, nomenclatio; nam Panax seu Panaces dicitur, quod omnem morbum & dolorem abigat, vel omnibus remedia promittat: hinc multi Agyræ & pseudomedici, medicamenta quædam, sæpe morbis ipsis periculosiora, Panaceas nominant. Sic sæpe, dum viveret, Aulicos & nimis credulos fefellit Medicus quidam, hominum mendacissimus, bibacissimus, vanissimus, salacissimus.

Opoponax inter gummi locum habet, & aqueis facile dissoluitur. Excalfacit ordine tertio, siccat secundo: emollit, digerit, attenuat, flatus dissipat, lenit, expurgat. Probatur valde amarus, interne albus, aut subfulvus, pinguis, tener, friabilis, statim liquefcens, odore graui. Niger ac mollis improbatur. *Vires.*

De Sarcocolla.

SARCOCOLLA cuiusdam arboris peregrinæ, & gummi ab ipsa manantis nomen est. Nascitur in Perside fruticosa & spinosa, ramis nodosis, & arbori appressis, ex quibus sauciatis & interdum sponte profluit lacryma thuris, pollini similis, colore subrufa, amara sapore. *Plin. cap. 9. libr. 12.*

Virus.

Calefacit ordine secundo, siccatur minus: coquit, terget, carne implet, & glutinat, unde Sarcocollæ nomen; nam cruentis vulneribus, ac diuturnis ulceribus mirifice medetur. Ea quippe propria dote à sordibus mundat, carnem noua replet, & cicatrice obducit.

Arabes non tantum Sarcocollam ventrem subducere, sed humores crassos & glutinosos è partibus diffusis, ut articulorum cavitatibus educere, scriptitarunt. Ratio tamen id videtur denegare, nec effectus comprobare. Efficaciter autem vulnera conglutinat, oculorum fluxiones inhibet, & ex Galeno *libr. 4. compos. med. part. digerit*, sed minus, quam galbanum: lacte asinino quinque dies macerata in vase vitreo, quotidie lacte mutato mirifice prodest oculorum albugini, nubeculis, & cicatricibus.

CAP. XIII.

De Gummi hedera.

E Maioris hederæ trunco vulnerato, & interdum sponte lacryma quædam, seu gummeus succus exit ex flavo rubescens, odore grauis, sapore multum acer, quem gummi hederæ nominant. Est vero hedera arbor scanforia, quæ muros interdum vestit, interdum arbores vicinas, quas suo multiplici complexu & virore interimit.

Hedera species.

Sunt autem eius prima genera duo; vna maior, quæ in altitudinem sese erigit; altera minor, quæ viticulis tenuioribus & obsequiosis, humi defixa repit, nec florem, aut fructum vllum profert.

Species maior.

Maior triplici notatur varietate; quædam enim dicitur alba, quæ fructum gerit album; alia nigra, quæ nigrum;

grum; tertia Helix, quæ nullum, & à nonnullis pro minore hedera sumitur.

Alba nonnunquam Corymbos, seu fructus, aliquando folia alba exhibet, & inter media folia emittit velut brachia, seu capreolos, quibus tam arcte complectitur arbores, ut totum humorem sugendo enecet: inopia enim succi marcescentes facile emoriuntur, vel tam pertinaciter parietibus hæret, ut vix possit seiungi. Nam tot initia & radicum rudimenta effert, quot brachia, quibus muris obrepit, & ita viuax permanet, ut pluribus locis intercisa, non tabescat.

Hedera alba.

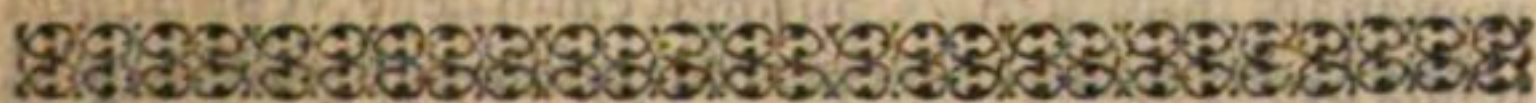
Nigra & magis vulgaris, quam Dionysiam vocant, ait Dioscorides, ubique per parietes & macerias reptat, & arbores etiam proceras radicosis velut digitis amplectitur: folia promit angulosa, in principio fere triangula, dein magis rotunda, dura, & perpetuo virore nitentia: flores exiles; baccas primum herbaceas, mox nigras, oblongis pediculis quasi racematim adhærentes. Cætera ad genus hederaceum spectantia notiora sunt, quam ut longiore discursu & explicatione indigeant.

Nigra.

Dionysia.

Hedera omnis calida est, raroq; medicis inseruit vsum, folia si exceperis, quæ fonticulis, ex pyrotico relictis, Sparadrapii loco nonnunquam adhibentur, ut ichores & serosos humores ad partem alliciant. Eius gummi lentes interimit, insigniter calefaciendo sensum adustionis imprimit, & pilos destruendo caput nudat. Illitu enim est psylothron efficax.

Vires.

SECTIO OCTAVA.

De Resinis.

Sæctionem de Resinis specialem constituimus, ut certius cognoscantur, & fidelius distinguantur à gummis, & posthac simul ambo antiquata iam pridem inscitia minime confundantur. Turpe enim est, in re vulgari adeo oscitanter errare, & liquores plantarum concretos & aqueos, quales sunt gummi, cum pinguibus & oleaginosi, quales resina sunt, congere, & indiscriminatim usurpare. Ut enim diuersa est illorum

Hb s

inter

inter se natura & origo; (nam ex plantis ferulaceis nonnunquam educuntur gummi, non resina, sed ex arboribus ex parte magna proceru) sic quoque qualitas & agendi virtus. De resina ergo instat, ut agamus.

C A P. I.

Quid resina, & eius varietas.

Resina quid.

RESINA ἀγνῆν Græcis dicta, lacryma, seu liquor est, pinguis ac oleaginosus sponte sæpius ex arbore, & interdum ea vulnerata defluens. Qui nullo vulnere profilit, ἀὐτὸπρόντες, & à quibusdam ἀπὸ τῶν πρόντες dicitur.

Omnis resina cum partium tenuitate substantiam habet oleosam; ob id in oleosis, utpote cognatis, prompte solubilem, atque in eo à gummi dissidentem, quod cum aquea magis substantia constet, aqueis expeditius & accuratius permiscetur, ut dictum est supra.

Resina liquida.

Sunt autem resinarum, si consistentiam spectemus, duæ generales differentiae; vna dicitur liquida, Græcis ὑγρὰ, hoc est, humida, seu fluxilis, ut Terebinthina; alia durior & siccior, quam φρυκτὴν, id est, frictam, seu tostam subinde vocitant; cuiusmodi est Colophonia, sic dicta, quod ex Colophone olim aduehebatur, quæ omnium siccissima, flauissimaque; in puluerem tamen reducta alba est.

Frida.

Colophonia.

Resina sicca.

Hæc præ cæteris nuncupatur φρυκτὴν, & aliquando συσχυμῆν, quasi confusa, quod ex multis simul congestis in massam induruerit. Contingit enim sæpe, ut primiffua resina negligentius collecta arenas, filices, lignosas, quicquillas, aut alias sordes contrahat & retineat; à quibus ut repurgetur, igni liquatur, extranea reiciuntur, & purior redditur, sicque durior & siccior.

Ἐρεθ.

Φύσημα πικρὺν.

Est alia ex se cito concrescens absque ignis ope, Ἐρεθ Græcis, sicca Latinis dicta, quæ minus, quod sit pinguedinis particeps, arefcit, φύσημα πικρὺν, quasi germinatio picea, à Galeno nuncupatur, lib. 3 c. 7. de comp. med. gener.

Vires.

Quæ venalis prostat in officinis, dura, flauescens & friabilis, confusa quædam est resina, ex abiete nempe, Strobilina & Pityina constans, fumum quæ reddit, dum accenditur, thuris æmulum.

Strobi.

Strobilina passim meminit Galenus *cap. 1. lib. 2. comp. med. gener.* quam alii ex pinu, alii ex picea, alii ex pineis nucibus, quas Strobilos vocant, manare dicunt. Hæc resinarum calidissima est; Terebinthina ambabus qualitatibus omnium moderatissima; omnes siquidem resine calefaciunt & exsiccant, sed hæc magis, illæ minus.

Omniū siccissima est, quam nonnulli frictam, alii Colophoniam vocant, ut & omnis, quæ igne purgatur, & in frictam mutatur, ex Galeno *cap. 1. lib. 7. compos. med. gener.*

Abietina utraque qualitate media est inter calidissimam & siccissimam, quæ male à quibusdam dicitur Colophonia; nam liquida diu durat, parum siccatur, & nascitur admodum modica; ob id pretiosior.

Omnibus resinis præfertur Terebinthina, deinde Lentiscina, quæ etiam gummi-resina est; tum quæ de abiete colligitur; postea quæ de pinu & picea.

Usus resinarum, multus est, non tantum in arte pharmacaria, sed in rebus aliis pluribus. Emolliunt, calefaciunt, digerunt, & commodissime emplastris & unguentis ad ulcerum & vulnerum curationem dicatis, admiscuntur.

De pinu autem & arboribus coniferis supra disseruimus *Sectione de fructibus.*

CAP. II.

De Pice.

Hæc frequenter occurrunt in resinarum enarratione & dilucidatione vocabula, Pix, Teda, Pissa, Palimpissa, Zopissa, Pissaphaltos, & pix naualis; nec quid per ea designetur, omnibus in promptu est. Pix dicitur *resina combustæ fluxus*: sic tamen melius, pinguis est & resinosus liquor ex accensa teda colliguatus & eductus.

Est vero Teda non arboris genus, ut falso putauit Plinius, sed morbus arboris, pini videlicet, per senectutem nimia pinguitudine veluti strangulata. Vbertas enim resinosa materia, qua totum pini lignum refertur, illi interitus est, & fere tota in Tedam abit, quæ artificiosa sedulitate accensa, picem fundit, quam Pissam Græci nominant.

Palim-

Strobilina.

Vires.

Pix quid.

Teda quid.

Pissa.

Palimpissa.

Palimpissa quasi *iterata pix*, ac *secundo cocta* dicitur, quando scilicet è liquida coctione & elaboratione crassescit, purgatur, atq; durior & siccior euadit, *ἐν ᾧ πῖος* & quoque, id est, sicca pix dicitur.

Zopissa.

Zopissa est *pix à nauibus maritimis derasa*, quæ propter falsuginem quandam ab aqua maris contractam, omni pice ad exsicccandum & discutiendum est efficacior. A nonnullis Apochyma nominatur.

Apochyma.**Pix naualis.**

Pix naualis proprie in pharmacopoliis dicitur à nauibus picandis, non iam diu picatis, vt zopissa. Et cum absolute pix naualis ponitur, illa sumenda, vt hæc, dum zopissæ designatio notatur.

Pissaphaltum.

Pissaphaltum est *bitumen pici commixtum*, quod ad mortuorum condituram olim vsurpabatur. Dioscoridi ramen non videtur mixtura artificiose parata, sed naturaliter talis: *Nascitur*, inquit, *in Apolloniatarum agro circa Epidaurum, quod pissaphaltum nuncupatur*. Sed de eo postea, nempe *sect. ult. cap. de Mumia*, fusius agemus.

**Qui differant
pix & resina.**

Differt autem pix à resina, quod illa per ignem transierit, hæc sponte effluerit: vtræque arborum earundem soboles; verum pix est veluti resina cocta & ignis adiutu educta.

**Pici facienda
modus.**

In pice autem educenda sic fere proceditur, vt in carbonis faciendi modo. In loco lapidibus aut lateribus artificiose strato, tedæ in hastulas concisæ aggeruntur: Superponuntur rami abietum & picearum: Omnia ita conteguntur terra, aut luto, aut alia materia non vsuibili, vt ne rimula quidem circumquaque pateat, sed in vertice tantum, aut alia parte magis idonea foramen relinquitur, per quod ignis immitti, & flamma primum emitti queat: accensis tedis, omnia arctissime occludenda, ne flamma erumpat, & pici expectatio pereat. Quod si rimula quædam hiarit, & flammam aut fumum admiserit, terra aut luto obstruenda. Tum assulæ tedæ vi ignis æstuentes copiosum liquorem exprimunt in canales affabre constructos, per quos & ipse deducitur in scrobes ac vasa idonea, fluenti pici excipiendæ dicata. Nigredinem autem acquirit à fumo & calore, vnde pix nigra solet esse; nam quæ flaua est, resina potius dicenda.

Pix cur nigra.**Pix liquida.**

Quæ primum extillat, fluxilior est, humidiorq; & pix liqui-

liquida officinis, Cedria Plinio, Pisselæon Dioscor. dicitur, quod maxime tale euadit, separato, qui supernatat pici, sicuti lacti serum, aquoso humore. Separatur vero, dum pix coquitur, velleribus mundis supra halitum eius expansis, & cum eo præmaduerint, expressis. Verius tamen pisselæon medicamentum ex oleo & pice compositum, quam simplex dicitur.

Pix cedria.
Pisselaon.

Quæ secunda fluit, crassior, sicciorq; Quæ vltima, crassissima & durissima, & ad exsiccandum efficacissima.

Ad liquidam refertur alia quædam grauis odoris, quam Seplasiarii nunc oleum Cadinum, nunc Takinum vocitant, cuius vsus ad pecudum genus transfertur.

Oleum cadinum seu takinum.

Cum pix vniuersa vel liquida, vel siccior, vtraque sincera, leuis & splendens laudatur. Illa emollit, digerit, dolorem lenit, coquit, pus mouet, scabros vagues extricat, impetigines emendat, & duritias vuluæ & sedis discutit. Siccior hæc omnia præstat, sed imbecillius; potentius vero siccatur, & coalescendis vulneribus magis conuenit.

Vires.

C A P. III.

De Terebinthina.

VERA Terebinthina ex Terebintho, seu Termintho, vt Græci dicunt, habetur. Est enim liquor pinguis ex eius trunco & ramis defluens. Optima est clara, per lucida, alba, acris, & odorata: quæ prædictis dotibus subflauescit, non improbanda. Laudatur, quæ ex Chio insula defertur, Chia ob id nuncupata, quæ odore & gustu cæteris antecellit, & plus Terebinthi refert. Post hanc Lybica probatur, etiam Andromachi testimonio; dein Pontica. Minus celebratur Cypria, Syriaca, Iudæica, Arabica.

Terebinthina quid.

Est autem Terebinthus arbor contorta, fruticosa, ac mediocri magnitudine, caudice crasso, ramis multis, oblongis, foliis fraxini modo longis, ex multis ad vnam costam coherentibus, sed crassioribus & pinguioribus, quorum singula laurinis similia cernuntur: flores admodum parui sunt, muscosi & purpurascetes: fructus exigui

gui baccarum ritu racematim cohærentes, rotundi, oblongi, duri, pingues ac resinosi & manus contrectantium inficientes.

Fert præterea veluti quandam siliquam oblongam, instar corniculi incuruam, in qua vermiculi similes culicibus reperiuntur. Aliquando etiam humor quidam, ut in ulmorum vesiculis continetur. Materia ligni lenta nec valde dura est, radices validæ in profundo.

Terebinthus
mas.
Fœmina.

Terebinthorum quædam mascula dicitur, quæ sterilis est; alia fœmina, quæ fructus gerit. Hæc adhuc pro fructus vario colore duplici differentia signatur; una, cui fructus lentis magnitudine rubet; altera, cui & grandior & pallidus est, & suavius fragrat.

Nascitur copiosa in regionibus calidis, atque his potissimum læta viret; à quibus eius liquor nomen & laudem assumit, ut in insula Chio, in Cypro, Syria, & circa Idam & Macedoniam. Sunt, qui perhibent ad nos deuehi terebinthinam duram siccamq; sic ignis ope concretam, quæ pro resina venditur: vix tamen suspicor, nonnullos adeo esse mentis inopes, ut terebinthinam coquendo deteriorem & viliorem reddant, & è longinquis regionibus adferant. Terebinthina enim qualiscunque fuerit, semper pluris emitur, quam ea ipsa resina, industria qualibet concreta.

Terebinth.
Larigna.

E larice quædam resina humidissima habetur, quæ terebinthinæ, quod sit valde similis, pro ea sæpe ab institutoribus exhibetur & venditur ignorantibus eas discernere, inquit Galenus *lib. 2. comp. med. gener. cap. 4.* Sed Larigna odore, gustu, & facultate, quam terebinthina acrior, atque tenuioribus partibus, & maiori discutiendi virtute prædita est.

Ex resinis omnibus, principatus debetur terebinthinæ, post eam lentiscinæ secundum Dioscoridem; tum ei, quæ de picea educitur & abiete: post quas pinea strobilinaq; numeratur. Galenus tamen lentiscinam terebinthinæ præfert, *cap. 5. lib. 3. comp. med. gener.*

Vires.

Terebinthina resinarum mitissima est, vulnerum familiare balsamum: moderate calefacit, mollit, expurgat, discutit, renes purgat, urinam mouet, atque optimum est in multiplices usus accommodatum præsidium.

Qui.

Quibus polleat viribus eximiis, norunt satis, qui virulenta gonorrhœa laborarunt.

CAP. IV.

De Thure.

THUS arbusculæ cuiusdam in Arabia nascentis lacryma est resinosa, quæ ab incolis vernacula lingua modo *Conder*, modo *Louan* appellatur. Eius duo traduntur genera; vnum dicitur Olibanum, seu thus masculinum, quod ex albo flauescit, limpidumq; pellucidum, pingue, ac siccum est, & resinæ Cedriæ puritatem, atque succini nitorem æmulatur. Forsan Olibanum dicitur præposito & adnexo articulo Græco, *ο*, cum satis esset thus libanum enuntiare, quod è monte Libano deferatur.

Thus quid sit.

Species eius

quot.

Olibanum.

Alterum dicitur fœmininum, quod resinosum magis est, ac molle & cito ardens, quodq; bonitate masculo cedit. Vtrumque ex planta manat, vix dum cognita, nisi de paucis notis, quia arbor est peregrina, Arabiæ indigena, pusilla, foliis lentiscinis: cuius duæ traduntur differentiæ; vna dicitur montana, quæ tantum in montibus confragosis & asperis fruticat, optimumq; thus profert; altera in locis tantum planis viret lætius, ex qua copiosum quidem thus promanat, sed multo minus bonum. Vtrumque facile oleaginosus diluitur.

Fœmininum.

Thuris cortex crassus est, pinguis, odoratus, levis, minime scaber & sine membranis. Vis ei eadem, quæ thuri, sed calidior astringentiorq;, & crassiorum est partium, quam thus.

Thuris cortex.

Mannam thuris vocant micas ipsius concussu elisas, quod dum conuehitur, euenit, vt alibi demonstrauimus. Intus & foris thus vsurpatur, & aduersus morbos multos magnæ est vtilitatis. Vires siquidem habet pene innumeras, quas recensere longū nimis foret. In primis qualitatibus calefacit ordine secundo, siccet tertio, & puris mouendi facultatem habet, sed non valde efficacem.

Manna thuris.

Manna thuris vim habet magis astringentem à portione thuris, quam habet admixtam, in eoq; differt à thure, quod & minus astringit & coquit.

Vires.

De Beniuino.

BENIUVINUM officinis Belzoinum dictum, nec Laserpitii, seu Cyrenaici succi, nec myrrhæ species est, ut nonnulli contendunt, nec Angelicæ vulgo dictæ, aut Imperatoricæ succus resinofus, ut innuere videtur Ruelius; Laser enim seu Asa ex Syria, Cyrene, & India in alias regiones; Beniuinum in Indiam ex aliis regionibus, ut *Samatra* & *Sian* aduehitur, nasciturq; non in ferulacea stirpe, sed in arbore præcella, cuius caudex crassus & durus est, multis ramis brachiatus, ordine pulcherrimo dispositis, & in latum extensis: folia oblonga, citri æmula, mucronata, at non usque adeo virentia, sed auersa parte candicantia. Ligni materia dura est, odorataq;.

Sponte sæpe nascitur in multis syluis, tum Malacæ, tum aliarum regionum, quas ob Tygridum frequentiam sæpe periculosum est adire.

In quibus hæc animalia ferocissima rarius visuntur, vulnerantur arbores, quæ huius odoratissimæ resinæ copiam effundunt, quam Chineses *Cominhan*, Arabes *Louaniaoy*, Guzaratæ & Decan incolæ *Vdo* vocant. *Garcias cap. 5. lib. 1.*

Benioui species.

Tria autem notantur Beniuini discrimina; vnum dicitur amygdaloides, quod maculas candidas amygdalarum delibratarum instar refert, quod maxime ab institoribus expetitur. Alia duo admodum nigra sunt, quorum alterum parum fragrat, & vilioris est pretii; alterum suauissime spirat, & è nouellis arboribus exudat; à Samatræ incolis *Benini de Boninas* nuncupatur. Omnium censetur optimum, pellucidum, globulis candidis repletum, thuris æmulum, & suauissime spirans.

Virus.

Beniuinum cor, spiritus, & facultates omnes roborat & thymiamatis, antidotis & medicamentis ornatui dicatis utiliter permiscetur. Oleaginosus autem perinde ac resinæ aliæ facile dissoluitur.

*

CAP. VI.

De Euphorbio.

AB Euphorbo Iubæ regis Mauritanix Medico, Euphorbium primum nomen accepit, & hucusq; servauit. Est autem Euphorbium Dioscoridi, arbor ferulæ *Vnde suum habeat nomen.* speciem gerens, acerrimo succo prægnans, cuius eximium feruorem expauescentes incolæ, ouillas pelles arbori circumligant, & eminus conto ramos eius vulnerant: E plaga tum copiosus succus in pelles defluit, qui postea concretus colligitur.

Dodoneo vero non arbor, sed herba potius est, foliis oblongis, crassis & virentibus, in rotunda figura angulosis, multis albicantibus spinis, ordine duplici armatis, ex quibus sauciatis liquor acerrimus, mordacissimus, facileq; concreescens effluit. Est enim, ut scripsit Galenus *lib. 7. simpl.* causticæ & exulcerantis facultatis, & vsque adeo calefacit, extenuatq;, ut in hoc cætera liquorum concretorum genera superet.

Ob tam vehementem acrimoniam & summam tenuitatem non nisi magna cum molestia pulueratur; cuius rei gnari Pharmacopolæ rusticis quibusdam, ac conditionis infimæ viris terendum committunt, monentq; ut à pila, in qua teritur, vultum auertant: nunquam tamen ab eius feritate intacti redeunt; nam eius polline & vapore sursum elato tam importune feriuntur nares & cerebrum, ut sternutatio, acrimonia calor, dolor confestim ac simul ingruant. Euphorbii planta primum videtur herba, sed quæ ætate arborefcit.

Præter calorem eximium & acrimoniam insignem, *Vires.* purgandi quandam facultatem habet, qua non tantum pituitam, sed aquam ducit: per se tamen nunquam datur per os, nec cum aliis, nisi raro & parua quantitate.

CAP. VII.

De lacryma oleæ Æthiopice, improprie gummi Elemi dicta.

PINGUIS illa lacryma concreta, officinis gummi Elemi dicta, gummi non est, sed resina, ut quæ in igne faci-

facile flammam concipiat, & oleaginosus diluatur. Scammonio utcumque similis est, ait Dioscorides *cap. 142. lib. 1.* sed magis flavescent, aut potius subrufa, minutis stillacidiis mammosa, nec linguam vellicans, aut gustum mordicans, ut scribit idem author; unde forsitan de alia lacryma loquitur, quam de hac vulgari, quam gummi Elemi Pharmacopœorum vulgus nominat, gustu quæ iners est, nec acrimonia notabili os & palatum ferit. Ex olea Æthiopica stillat, & ubi in glebas concreuerit, ad nos deuehitur.

Vires.

Calefacit, emollit, digerit, resoluit, coquit, ad suppuratum ducit, dolorem sedat, & vnguentis atque emplastris utilissime multis permiscetur.

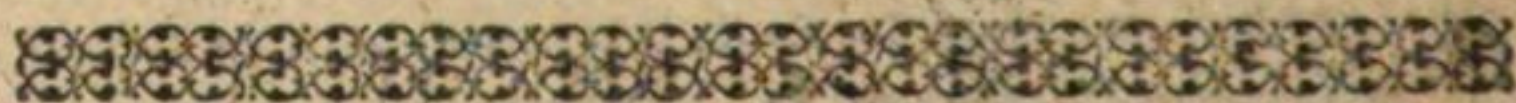
Similem fere lacrymam oleæ nostrates & oleastri eructant, sed parciolem & minus commendatam: Ad oculorum tamen hebetudines & albugines valet illitu; & si sumatur, menses cit, & partus extrahit; sed sumendam non censeo, si inter venena scribatur, ut scribit Dioscorides.

*Tacamahaca
& eius vires.*

Gummi Elemi vulgari, seu lacrymæ Æthiopice admodum simile est quoddam resinæ genus, ex noua Hispania delatum, quod Indi vernacula lingua *Tacamahaca* nominant, apud quos usus est plurimi ad tumores frigidos coquendos, digerendos, resoluendos, & dolores sedandos. Huius vires pluribus recenset Nic. Monard. *lib. de simplic. ex orbe nouo delatis.*

Caranna.

Ad Tacamahacam accedit alia resina, pinguis, oleaginosa, & tenax, Indis *Caranna* dicta, quæ ea vtuntur in tumoribus, & omnis generis doloribus. Verum cum resinas omnes persequi non statuerimus, sed eas tantum, quæ in Antidotario nostro vsurpantur, huic sectioni finem imponemus.

SECTIONONA.

De Gummi-resinis.

Concreti liquores, seu ex stirpibus ferulaceis, seu ex fruticibus, vel arboribus excelsis manant, modo aqueis prompte diluan-

diluantur, nominantur à Galenò speciali nomine gummi; & qui eandem originem sortiti, oleis & pinguibus facilem admittunt dissolutionem, in resinarum ordinem reponuntur. Qui autem inter utraq; ambigunt, & aque aqueis & oleaginosi dilui patiuntur, Gummi resina à nobis dicuntur, cuiusmodi sunt Mastiche, Caphura, & Styrax, ut quadam alia, quæ nonnulli gummi, alij resinas appellitant. Ab his paucæ quadam deflectunt, quæ quod accurate cum oleis aut aqueis dilui non queant, Anomala gummi resina à nobis vocantur, de quibus in calce huius sectionis breuiter differimus.

CAP. I.

De Mastiche.

MASTICHE gummi-resina est omnium optima, & Lentisco exudans. Præstantior censetur, quæ in insula Chio prouenit, odorata, candida, splendens, friabilis, adulta, & retorrída. Deterior virescens & nigra, Ægyptia dicta, aut Pontica, & bitumini similis. Mastichem adhuc spinam Ixinam reddere, Theophrastus cap. 1. lib. 9. de hist. plant. auctor est; sed Lentiscinam quauis alia (si quæ detur) præstantiorem artis medicæ procures statuunt.

Est autem Lentiscus mastichem eructans, arbor admodum prosera, ῥῆν Græcis dicta, ex cuius radice multi stolones coryli modo concrescunt, ramis lentis & flexilibus brachiati. Folia ab vno pediculo fere octona cohærent, foliis glycyrrhizæ non multum dissimilia, sed duriora: flores muscosi plurimi pediculis longis adhærent; quibus baccæ succedunt Erui magnitudine, initio virides, & vbi maturuerint; nigrae, substantia quadam pingui & nucleo intus nigro & duro turgida.

Præter folia, flores, & fructus lentisco adnascuntur, velut utriculi intorti, corniculorum ritu, in quibus initio liquor continetur, ex quo insecta quædam culicibus similia, velut in vlmi vesicis nascuntur.

Ex eius ligno dentiscalpia fiunt optima, quibus non modo repurgantur dentes, sed roborantur, gingiua constringuntur, & ori suauitas conciliatur. Ob vires eius eximias non male substituitur pro xylobalsamo.

Ægre lentisci fruticant Lutetiæ, duas tamen vidi in horto Ioan. Gonerii rei herbariæ studiosissimi, sed quæ sæuitiam hiemis ægre perferunt.

Virtus.

Mastiche ad multa commendatur, sed maxime ad stomachi & ventriculi affectus: nam sumpta, vel admota, dolores illius sedat, nauseam & cibi fastidium tollit, retinendi potentiam roborat, & coctionem iuuat. Prodest & hæmoptoicis in linctu cum syrupo conueniente, vt etiam veteri tussi: commanducata oris halitum emendat, & pituitam è cerebro blande attrahit. Vt optime pulueretur, debet & solet parum aquæ commisceri. Dissoluitur autem facile & aqueis & oleaginosi.

C A P. II.

De Caphura.

CA P H U R A nec bituminis genus est, nec medulla, nec medicamentum compositum, vt nimis oscitanter nonnulli crediderunt, sed Gummi-resina quædam pellucida, Dioscoridi & Græcis veteribus incognita, ex arbore peregrina manans, quam Garcias ab horto iuglandi nuci similem dicit, sed foliis magis candicantibus: Ligni materia cinerei est coloris, & interdum nigrioris, nec leuis, aut fungosa multum, sed mediocriter densa & solida.

Procera est hæc arbor, ramos quaquauersum fundens, & aspectu perpulchra; quæ non lacrymas vberius exudat cælo coruscante, aut crebro tonitru crepitante, quam placido ac sereno, vt inscienter putarunt multi.

Effluit autem ista lacryma per arboris rimas reliquorum gummi ritu, syncera, ac candida, nec coctione ad conciliandum candorem egens. Si namq; puluerem, sordes, aut lapidum vel ligni fragmenta simul habuerit admista, id sit eorum, qui colligunt oscitantia & errore. Seligenda autem crystalli modo splendens, syncera, odora.

*Caphura de
Burneo.
Chyna.*

Præcipue vero duæ eius agnoscuntur differentiæ; prima dicitur Caphura de *Burneo*, quæ præstantissima est, & apud nos nunquam aut raro defertur: altera cognomen habet à Chyna, vnde solet aduehi, nuncq; in pharmacopoliis seruatur. Magnus est eius vsus in his regionibus, in qui-

in quibus prouenit, adeo, vt inter cibos interdum admittatur.

Calidam multi asseruerunt, non modo manifeste, sed *Vires.* ad tertium vsque recessum: alii frigidam mordicus tenent: neque desunt his, nec illis rationes, quas breuitatis ergo subtricemus, dicimusq; morbis calidis & frigidis multis prodesse. Est enim mistæ qualitatis, & odore, ac spirituum tenuitate videtur afficere caloris modo: Reliquis qualitatibus tanquam frigida laceffit.

Crediderunt multi Caphuram, *Capur & Caphur* Arabibus dictam, officinis Camphoram, Veneris stimulos arcere, & conceptum impedire: fecit huius rei periculum non nimis credulus Scaliger, primæ notæ philosophus: omnia falsa deprehendit. Caphura facile pauca addita aqua pulueratur, & aqueis & oleaginosus ac pinguibus optime dissoluitur, accuratius tamen his, quam illis dissolui, contingit.

CAP. III.

De Styrace.

STYRAX Syriacæ cuiusdam arboris gummeus resinosisq; est succus, concretus, aridus; nullus huius nominis liquidus, humidus, fluxilis, vt imperite multorum inhæsit animis, qui & liquidum & siccum storacem non modo constituerunt, sed ex eadem arbore vtrumq; manare profitentur. Sed reuera arbor Styraciflua lacrymam tantum extillat coagulabilem, quæ scilicet mox tota concrescit in molem densam, pinguem & resinosam: nullaq; eius portio in liquorem fluxilem abit, vt iam pridem falsa vetusq; Arabum increbuit opinio: quam qui sectantur, vocum affinitate decepti Styracem pro Staete nimis oscitanter vsurpant. Vtriusque enim vt diuersa consistentia, odor, sapor, qualitas, sic origo & natura: nam Staete est *pinguitudo myrrha recentis, cum Staete quid.* pauca aqua tusa & expressa, atq; in vnguenti liquidiori formam redacta: aut si mauis, pinguiissimus est myrrha flos: vel, eiusdem recentis tusa & expressa prapingue serum: vel, tortiuum ius machinis quibusdam eductum.

Melior iudicatur Staete, quæ olei mitionem admisce-

rit: qualitatem myrrhæ non modo calefactoriam habet, sed virium quoque est compos plurimarum.

*Styræ
Calamita.*

Storax vero, ut cum seplasiatis loquar, vel potius Sty-
rax, quia striatim ex arbore extillat, ubi ex arbore proli-
lit, mox concrevit in glebam densam, solidā, resinofam,
aliquot grumis albicantem, suauissime fragrantem. Lau-
datissimus Calamita, quod in calamis ē Pamphilia fere-
batur, nuncupatus, pinguis, lentus, fragmentis albican-
tibus, odore perseveranti. Improbatur furfurosus cano
situ obductus, inodorus. Optimus quoque ex Cyprio,
Sidone, & Pisidia ad nos aduebitur.

Ex arbore malo cotoneæ simili manat, cuius tamen
folia minora sunt, minusq; rigida, & auersa parte cana:
flos albidus Arantiæ magnitudine, non odore: baccæ
admodum patuæ ternis ungulis exceptæ, ac pediculis
longis hærentes furculis adnascuntur. Eius autem arbo-
ris concretus liquor plurimum laudatur, qui præter do-
res superius dictas, diutissime in sua odoris suauitate per-
manet.

Vires.

Styrax omnis calefacit, emollit, concoquit, tussi me-
detur, grauedini, rauedini, vuluæ præclusæ, & mensi-
bus ciendis extra & intra datus conuenit, vtiliter adhibe-
tur antidotis cardiacis & lætificantibus: aduersatur ve-
nenis, quæ vi refrigeratoria nocent & interimunt, & illi-
tu strumas & neruorum nodos discutit.

A P P E N D I X.

De Anomalis Gummi-resinis.

Discedunt à legibus statutis quidam liquores concreti, qui
licet mediam inter gummi & resinas naturam sortiti, nec ta-
men facile & expedite aquosæ, ut illa, nec perfecte oleagino-
sis, ut hæc dissoluantur, sed vel subsidunt, vel grumescunt,
vel nexum & commixtionem auersantur,
cuiusmodi sunt bdellium &
myrrha.

De Myrrha.

MYRRHA Græcis Smyrna dicta, concretus est gum- *Myrrha quid.*
meus succus cuiusdam arboris, quæ in multis Ara-
biæ regionibus & montosis & planis, vt circa *Sabe, Adra-*
myta, Citibana & Mamali nascitur. Est autem arbor hæc
myrrhiflua, mediocri magnitudine, caudice duro, cōtor-
toq; iuxta terram, cortice læui ad portulacam acceden-
te, folio aculeato, vlmco simili. Dioscorides Ægyptiæ
spinæ non dissimilem facit, alii terebintho, Diodorus
lentisco æquat; Sic tamen, vt spinosior sit & humilior;
nam quinis cubitis raro est altior.

Nascitur sæpe & læte in locis sabulosis & arescenti-
bus, atque vt plurimum incultis, vberius tamen, & lætius
viret ac fruticat in culto solo. Incidi solet à radice ad ra-
mos adhuc satis conspicuos, & ex illato vulnere extillat
myrrha: Sed ante corticem ferro solutum, sponte & sine
plaga, sed veluti cutis hiantibus poris, quasi saluam
quandam exudat, & stillatitium rorem, quem *Stactem* *Stacte.*
nominant, quam imperite multi styracem liquidum di-
cunt, vtrumque ex eadem arbore manare mentientes.
Verum ex arboribus diuersis effluere, & styracem liqui-
dum dari nullum, aut si detur, Stactem non esse, nuper
fusissime demonstraui.

Redeo igitur ad myrrham & arbusculam, è qua ma-
nat, quæ prorsus exotica est ac peregrina, scabra, spino-
sa, foliis asperis & aculeatis, sapore luniperi: in eodemq;
solo & cœlo, vbi thus nascitur, delectatur, & abunde fru-
ticat. Ex eius vulnere lacryma coagulata, ipsiusmet no-
mine donatur; laudaturq; fragilis, læuis, vndique con-
color, minutis glebis, amara, acris, odorata, & quæ
confracta venas vnguium modo candidas & læues o-
stendit.

Quæ ex sativa arbore colligitur, semper præfertur ei, *Myrrha Tre-*
quæ ex syluestri: sed omnibus antefertur, quæ à loco, *glodytica.*
vnde conuehitur, nomen trahens, Troglodytica nuncu-
patur: quæ colore subuiridis est, splendens ac mordax.

Quædam adhuc dicitur *Pediasimos*, alia *Gabi*: vtra- *Pediasimos.*
que quoque bona & copiosam stactem emittens. *Dux Gabi.*

Caucalis.
Ergasima.
Mynaa.

sunt alia malæ, *Caucalis*, quæ nigra & retorrída est; & *Ergasima*, omnium deterrima, macra & cano situ obducta. Est & quædam *Mynaa* dicta, pessima.

Tanta est myrrhæ cum bdellio affinitas, ut multi non differre contenderint: male tamen, ut mox videbimus. Operosa est, nec accurata utriusque cum in oleis, tum in aqueis dissolutio.

Vires.

Myrrha calefacit & siccatur gradu secundo; vuluam præclusam aperit, menses cit, & partus celeriter extrahit; commanducata graues oris halitus emendat.

Vires Staetes.

Staete mira suauitate & efficacia commendabilis, substituiq; potest pro opobalsamo; verum hoc illa rarior est. Stomachum & partes præcipuas roborat, putredinem arcet, spiritus recreat, morbis ab utero & cerebro multis conducit.

C A P. V.

De Bdellio.

Nomina.

IN Bactris arbor quædam est nigra, magnitudine oleæ, folio roboris, fructu Caprifici, nec insuaui, ex qua manat lacryma, quam nonnulli Brochon, alii Malathram, alii Maldacon, & officinæ Bdellium nominant. *Plin. cap. 9. lib. 12.*

Bdellion optimum.

Id probatur gustu amarum, translucidum cum frangitur, pingue cum fricatur & incenditur, odoratum, facile liquefcens, simile ceræ, vel taurino glutini, mollescens, sordibus exutum. Galenus laudat Scythicum, Plinius Bactryanum, Dioscorides Sarracenicum, quod scilicet è Saraca felicit Arabiæ ciuitate deuehitur.

Adrobolon.

Est & quoddam Indicum, sordidum, nigrum, in ofas conuolutum, omnium pessimum, quod *Adrobolon* nuncupatur. Laudatur, quod in Media nascitur, Parthicum medicamentariæ materiei scriptores nominant.

Porro ex quam stirpe bdellium habeatur, non satis inter vños graues & probatos constat; alii enim exudare dicunt ex arbore ei valde simili, quæ myrrham profert; alii ex multum dissimili. De hac autem doctorum tam ancipiti opinione non habeo, quod satis audacter possum asserere: forsan habetur vtrumque ex plantis parum
 dissim.

diffimilibus, sed alterum ex agresti, alterum ex sativa depromptum; perinde ac varia pomorum, pyrorum, & prunorum, in facie, colore, odore, sapore discrimina, ex arboribus parum dissentaneis excerpuntur. Vt sit, Bdellium Officinarum minime rarum est, & his conditionibus insignitum, quas illi veteres dederunt.

Calefacit, emollit, resoluit: duritias & tumores gutturosos & hernias humidas discutit: vulvæ spiracula laxat appositum & suffitum: Menses, fœtus & humiditates omnes extrahit, calculos potu comminuit, & pellit urinam; atque vtiliter malagmatis inferitur, quæ contra duritates & nervorum nodos profunt.

Virex.

SECTIO DECIMA.

De aliis stirpium humoribus, seu succis.

Plantarum sanguis is humor est, qui vſitatiore nomenolatura, ait Theophrastus, succus dicitur, quo deficiente, deficiunt ipsa, luxuriante & latius virent, & vegetius adoleſcunt. Is autem pro plantarum varietate, ex quibus habetur, varius est: in quibusdam enim crassus, lentus, viscidus, fulvus, rufus, friabilis, gummeus; in aliis pinguis, oleosus, odoratus, resinofus, in quibusdam melleus, lacteus, vinosus, salsuginosus, ut supra iam monuimus. De succis gummeis & resinosis, ac pinguibus supra satis: instat nunc, ut de aliis quibusdam magis terrestribus & macris differamus.

Plantarum sanguis.

CAP. I.

De Opio.

PAP AVER, aut sativum est, aut sylvestre; atque species utriusque plures, ut supra docuimus. Ex singulis sativis contusis expressus succus & concretus, Meconium dicitur. Ex nigri tantum capitulis aut vulneratis, aut sponte effluens lacryma, seu succus, dignitate quadam ὀπὸς Græcis, Opium Latinis dicitur.

Meconium.

Opium.

*Opij varia-
tes.*

Eius variae differentiae agnoscuntur, pro regionum, in quibus colligitur, varietate. Quod Thebaicum est, & ex Cairo aduehi solitum, albicat, & praestantissimum est. Ex Syria, Alexandria, & aliis regionibus allatum, nigrum & minus bonum. Ex alio quoque papauere vulnerato, optimum haberi opium recentiores asseuerant. Quod ex *Cambaita* adfertur, ex praegrandi papauere, *Carcax* inibi dicto, manat. Cuius scilicet capita singula oui struthio-cameli magnitudinem aequant: vnde minime mirum, si ex his cultello laesis succi dimanet vbertas.

Carcax.

*Opium cuius
qualitatis.*

De opij qualitatibus non vnus est omnium consensus, Dioscorides & alij plerique non modo frigidum, sed quarto recessu esse tale scripserunt. Mathiolus illis opponit odorem & acrimoniam. Ego mistae qualitatibus existimo, sed caliditatem leuiorem ac fugacem, frigiditatem validiorem ac contumacem.

*Eius immodi-
ce sumpti in-
commoda.*

Præter qualitates elementares alias habet, quæ ipsum commendant, si opportune & iusta dosi exhibeatur; Et improbant, si indebite detur. Tremorem enim & paraly-
sim non tantum inducit, sed ad somnum perpetuum, hoc est, interitum ducit.

*Modici sum-
pti commoda.*

Bene paratum & datum, bene prodest: vigiliis nam-
que perperuis medetur, somnum conciliando, dolorum immanitatem sedat & fallit, sensum magis hebetem red-
dendo.

Magnus est eius vsus per vniuersam Mauritaniam & Asiam, vbi *Amfium* & *Opium*, quasi opium dicitur, ad animi, quod valde mirum, & corporis erigendas vires, & facultates exhilarandas: siquidem ipsius esui adeo assue-
uerunt, vt si prorsus abstineant, vitæ discrimen incurrunt, ac sæpe moriuntur.

Eo solent vti Turcæ castra sequentes, vt ad pugnam sint alacriores, & tanquam ebrij, vel amentes, ad pericu-
la quæuis minus formidolose sese præcipitent.

Putarunt nonnulli, Venerem quoque excitare: ratio
tamen id negat, & experientia docuit, libidinis æstrum
potius arcere, atque ignauos carnis red-
dere motus.

* * *

C A P.

De Elaterio.

ELATERIVM inter medicamenta mochlica & *Mochlica*
 turbatorio motu corpus agitantia numeratur, quo
 licet violento est olim vsus Hippocrates, *sect. 2. libr. de*
loc. in homin. Sect. 2. libr. de internis affectibus. Nunc ve-
 ro eius fere desit vsus, nisi in paucis regionibus Italiae, in
 quibus aliquando vsurpatur, ad earum forsan ægritudi-
 num curationem, quibus benigniora parum profuerunt
 remedia.

Est autem Elaterium *fructus cucumeris agrestis inspissa-* *Elaterium*
us, qui secundum Theophrastum mirabili virtute du- *quid.*
 centis annis seruari potest. *Omniū medicamentorum,* in-
 quit *cap. 14. libr. 9. de hist. plant. diuturnissimum est Elate-*
rium, optimumque quod vetustissimum. Itaque Medicus
 quidam vir haud insolens, neque mendax, Elaterium du-
 centorum annorum, mirabili proprietate seruare apud
 se retulit, eo à quodam munere donatus. Causa, propter
 quam tam longo tēpore seruari possit, humoris copia est;
 vnde ad quinquagesimum annum vsq; lucernis admo-
 tū, lumen extinguit. Modus extrahendi & inspissandi facilis
 est, quem qui non nouit, ex Dioscoride noscat.

Est autem cucumer agrestis, quem anguinum & asini-
 num appellant, satiuo valde similis, nisi quod folia minus
 angulosa sunt, & magis incana, fructus vero multo mi-
 nores, ex pallido virescentes, vt & tota planta, seminibus
 & succo pleni, qui tacti protinus exiliunt, instar Persica-
 riæ siliquosæ, quam ob id *noli me tangere* vocitant.

Cucumeris agrestis & fructus ipsius succus, quem E- *Vires.*
 laterium vocant, inquit Galen. *lib. 8. simpl.* ad medicatio-
 nes accommodus est. Summe amarus, ordine secundo
 calidus, menses mouet, foetum interimit, & aluum tur-
 bando aquas ducit.

De Ladano.

LADANVM liquor est ex foliis Cisti, in Cypro nascenti- *Ladanū quid.*
ti, cui Ledon nomen est, exudans. Is caprarum ope, si
 vera

vera narrat Dioscorides, sic colligitur. Cum hirci & capræ Cisti frondes pascuntur, his pinguetudinē quandam verno tempore innatam, barba terunt, excipiuntque, atque eam ipsam villosis cruribus adhærescentem reportant, quam postea depectentes incolæ, & colo traicientes cogunt in offas, & ita seruant, vocantque Ladanum, Officinæ Labdanum.

Hunc Ladanum excipiendi modum, tanquam fabulosum nonnulli aspernantur, nec tamen alium faciliorem substituunt. Verum cum sit natura tenax & lentum, facileque sequatur ad contactum, vt viscum funiculis attractis, & aliis pluribus modis excerpi potest.

Laudatur maxime Cyprium, odoratum, subuiride, facile mollescens, quod arenas & sordes non collegit, nec squalidum est. Arabicum vilius est, & minus bonum.

Virtus.

Vim habet calefaciendi, & molliendi: venarum orificia aperit, capillum fluentem continet, addito vino nigro, myrrha & oleo myrtino.

**Ladanigera
Cisti descriptio.**

Habetur non ex Cisso, hoc est, hedera, vt putauit Plinius, sed ex Cisto, quæ paruus est frutex, surculosus, lignosus, folia emittens longiora, nigricantia, tactu glutinosa, quæ pingue quoddam, odoratum, & resinolum vere exudant, quod arte qualibet collectum, Ladanum dicitur. Flores exiguos, albicantes, & paruis rosis similes gerit.

C A P. I V.

De Hypocistide.

Cistus mas.

PRÆTER Cistum Ledon, seu Ladanigeram, dux traduntur aliæ varietates, vna mas dicitur, è cuius radicibus Hypocistis profilit, quarum veluti spurium est germen, punici mali cytinis simile. Quibusdam Lunodorum, aliis Robethron, Fuschio fungus nominatum. Eius succus extrahitur, vt acaciæ, & concretus asseruatur.

Cistus foemina.

Altera Cistus foemina dicitur: folia oblonga gerit, parum angusta: flores candidos & paruos, & semen in triquetro pericarpio pusillum: Ladanigera Cisto admodum similis est.

Cistus mas parvus est frutex, maior thymo, foliis ozymi, sed rotundioribus, floribus rosaceis, qui foeminae albæ sunt, & minores; radice lignosa, ac durissima, è cuius fere medio Hypocistis velut infixæ pullulat, ut viscum è quercus vel alterius arboris ramo.

Cistus mas.

Rara admodum est Hypocistis, cuius loco utimur acacia, quæ vires habet illi analogas, sed imbecilliores. Vim habet astringendi potentissimam: prodest dysentericis, celiacis, & sanguinem undecunque excernentibus. Siccat quoque, & roborat, & ad fluxionum affectus omnes efficax est remedium.

Vires.

C A P. V.

De Tartaro.

UT lactis, sic vini substantia prorsus homogenea non est, sed varia: illius enim portio quædam butyrofa & leuior, alia caseosa, & crassior, ac grauior, quædam serosa, quæ medio modo se habet. Huius vero tenuis quoque portio flos vini dicitur, alia minus levis, quæ medium dolium occupat, alia crassissima, quæ subsidet, & dolio facile adhærescit, fæx vini dicta, quam recentiores Tartarum nominant, forsan, quod multorum Empiricorum sit Idolum, ut Tartac olim fuit Heuæorum, 4. Reg. cap. 17. Magis tamen sic dictum puto, quod infimum vasis locum teneat.

Partes vini.

Licet autem tartarum sit fæx vini, multis tamen dotibus commendatur; nam ut in corpore humano, humores aliqui, excrementa dicuntur benigna, & utilia, ut semen, lac, & humores multi certis partibus ad certos usus inclusi, sic etiam vini fæx utilis est. Vinum enim, ut proverbio fertur, non consistit sine fæce, diutiusque cum eiusmodi excremento sine corruptela conseruatur, ut ignis cum cineribus.

Tartarum quid.

Ex eo manica incluso, in cella vinaria, aut alio vdo loco suspensa, oleosus educitur humor, quem oleum tartari vocant, quod è sacco cannabino, & raro veluti per ephydrosim, & deliquium exudans, in subiectum vas guttatim delabitur, ut in nostra Officina demonstraui-

Oleum tartari.

mus.

mus. Educitur quoque per ascensum, sed opere magis laborioso & minus utili.

Gravellata.

Ex vsto tartaro fit cinis ille Lutetiæ frequentissimus, linteis dealbandis expetitus, quem Gravellatam vulgus nominat, qui etiam ad Pyroticorum confectionem, aliosque quosdam vsus laudatur. Tartarum enim in detergendo compar non habet, ait Cardanus; ob id sordida ac duris nata locis, & carnis excrescentias purgat, ac viuat carnem ostendit.

C A P. V I.

De succo glycyrrhizæ.

SVCCVS glycyrrhizæ ad multos vsus expetitur. Est enim Bechicum eximium, quod & per se utiliter ad pulmonum & thoracis affectus sumitur, & aliis medicamentis commiscetur. Galenus eum præfert, qui è Creta delatus est, *lib. 7. compos. med. secund. loc.*

Dicitur autem Græcis Glycyrrhiza, Officinis Liquiritia, Celso iuxta Græcum idioma dulcis radix, vulgo rigolitia, Batauis, dulce lignum. Saporem enim dulcissimum & gratissimum succus eius exhibet, qui sic educitur.

Modus educendi succum glycyrrhizæ.

Radices glycyrrhizæ recentes & perhumidæ, Iulio mense colliguntur, purgantur, & teruntur: dein ex aqua coquuntur, colantur, & exprimuntur. Expressus succus igni, vel sole siccat, & servatur. Optimus, qui dulcissimus, mollis, recens, purus, tenax, & qui contractus splendescit, quique nigerrimus est, & linguæ subditus, tandem totus liquefit.

Laudari solet, qui ex Hispania defertur, vbi copiosissimus & optimus dicitur præparari; nullibi tamen melior & gravior reperitur, quam in Officina Domini Larderi Pharmacopœi Parisiensis, qui non modo solennia quævis medicamenta magna dexteritate, & solerti ingenio parat, sed etiam vulgaria & simpliciora non aspernatur, ut succum glycyrrhizæ, quem solo parandi artificio gustu suauem, & consistentia commendabilem reddit.

Est vero glycyrrhiza colore foris buxæo, intus croceo, ligno lento, & fractu contumaci, sapore dulci, quæ man-

sa si-

sa sitim extinguit, unde & ad ipsas dicta. Improbatur in-
rus alba, vel nigra, exucca, verus, fragilis raphani mo-
do & inter frangendum puluerem edens. Cætera de hac
dicta sunt *sectione quarta lib. 1. de medica materia.*

CAP. VII.

De Cera.

APRIUS mira est sagacitas, industria, & sedulitas in
colligenda & conficienda cera, quæ nullibi terra-
rum citra horum animalculorum opem & laborem ha-
betur. Solæ enim apiculæ faciunt, quæ nullus hominum
potest. Solæ inter insecta homini & alimenta, & medicā-
menta suo opificio suppeditant.

Tot vero tantæque sunt ceræ commoditates, ut vix
possint recenseri, inquit Plin. *cap. 24. lib. 22.* Laudatur fla-
ua, odorata, modice pinguis, pura, coacta, & alienæ o-
minis materiæ expers, mollis habitum quadantenus re-
ferens. Secundum locum obtinet candida, quæ vel sua-
pte natura aliquando talis est, ut Pontica, sed sæpius arti-
ficio, nempe lotionem, ut Tyrrhenica, *Gal. cap. 14. lib. 1. com-
pos. med. gen.* Cæteri colores sunt acquisiti, ut viridis ab
ærugine, rubens ab anchusa vel minio, niger ab attramen-
to, vel charta vsta, à quibus mistis vires mutat. Semper
vero melior est recens & subflaua, quæ cera virginea no-
minatur.

*Cera optima
qua.*

*Cera virgi-
nea.*

Medium autem quodammodo tenet calefacientium,
refrigerantium, humectantium, & exsiccantium. Habet
vero quiddam etiam essentiae crassæ, atque emplasticæ.
Quamobrem aliorum medicamentorum, tum calefaci-
entium, tum refrigerantium materia est, *cap. 23. libr. 7.
simplic.* Cera omnis mollit, inquit Dioscorides, calefa-
cit, modice explet corpora: datur in sorbitione dysente-
ricis. Ut alba reddatur, liquatur primum ad ignem, dein-
de in aqua fontis pura demergitur, ubi permouetur, ex-
purgaturque. Galenus *cap. 14. libr. 1. compos. med. gen.*

Vires.

*Cera lotio
dealbatio.*

Alium modum, quo candidissima fit, docet

Dioscorides, apud quem viden-
dus, *capit. 105.*

lib. 2.

C A P.

*De succis quibusdam aliis, alio loco aptius
descriptis.*

S V C C I seruantur consistentia, vel liquida, vt acetum, vinum, omphacium; vel solida, vt Aloe, Scammonium; vel media, vt Rob & sapæ, de quibus singulis suo ordine partim *in Officina nostra*, partim *in libro primo materia medica* disseruimus.

Mihi autem cum decies, imo bis tantum repetita minime placeant, ad singulorum examen vix videbor de nouo rediturus: libenter enim exoptassem hoc opusculum in molem minorem contractum fuisse.

De Aloe porro & Scammonio, cum purgantia sint, *sectione secunda huius libri de materia Medica* latis superque disputauimus, in qua purgantium omnium simplicium naturam, & facultates accurate descripsimus.

Succi fructuum in Rob, seu mellis consistentiam inspissati *in sectione quinta* explicate enarrantur. De liquidis prior *primi libri sectio* copiose disserit.

Opoponax à succo Panacis nomen habet, cum verius sit eiusdem gummeus liquor, qui vbi concreuit & aruit, colore foris est subflauo, intus candido, & odore graui, læuis, pinguis, friabilis, & in aqua facile liquefcens.

Aliorum succorum, vt Glaucij & Licij meminit Galenus, sed quia nunc eorum exoleuit vsus, in Pharmacopoliis aut raro, aut nunquam inueniatur.

FINIS LIBRI PRIMI.

DE

MATERIA MEDICA

LIBER SECVNDVS.

SECTIO I.

De Mineralibus.

P R A E F A T I O.

EDICAMENTORVM materia cum multiplex sit, & à plantis, mineralibus, & animalibus desumatur, de ea primū disceruimus, quam stirpium vniuersa propago suggerit: Sequitur nunc, vt mineralia perscrutemur, quæ fecundissimam

quotidie nobis medicam materiam suppeditant, ex qua, *melioris defectu*, eximia nonnunquam medicamenta paramus, quibus morbos contumacissimos, & qui aliorum præsidiorū vim eluserunt, oppugnamus & expugnamus. Externos maxime dico, qui ferrum & ignem sæpius expostulant. Ad interiorum quoq; sanationem non tantum conducunt, sed etiam ad partium, quæ principatum tenent, robur, & facultatum recreationem mineralia quædā dantur, vt terra lemnia, bolus orientalis, & lapilli prætiosi; de quibus ordine, dilucide, breuiterq; hoc in secundo libro sermō nobis erit. Licet autem mineralia seu fossilia dicantur, quæ è terræ fodinis & visceribus eruuntur, vt terrarum, lapidum, & metallorum genera multa, attamen eorum ampliore significato, ea quoq; comprehenduntur, quæ sensus expertia è maris sinu, alueo & litore, & aquarum voragine leguntur, vt salis & bituminis genera multa, quorum censu Ambarum coarctatur. Omnia igitur mineralia non tantum sunt terre, vel metalli quoddam genus, vt quidam ex Arist. colligunt, sed salis, bitu-

minis & lapidum genera sub se complectuntur. De quibus ac singulis libenter differerem; Verum instituti mei ratio tantum exoptulat, ut de his breuiter agam, quæ medicaminum confectiones in Officina, seu antidotatio nostro descriptas ingrediuntur. Proinde mineralia tantum præstantiora & vtiliora ad examen adducam, quæ quod triplici potissimum discrimine dignoscantur, librum hunc in tres sectiones disponam. In priore de terrarum, in secundo de lapidum, in tertio de metallorum natura & qualitatibus disputabo.

CAP. I.

De terra Lemnia.

TERRARVM medicarum præstantissima ea est, quam Officinæ nunc ab insula Lemno, ex qua defertur, Lemniam, nunc à sigillo illi impresso, terram sigillatam vocant. Eius plures notantur differentię; sed præstantior olim erat ea, quam in placentulas efformatam, sigillo Dianæ, quod capram referebat, illius sacerdos obsignabat.

Vera autem Sphragis, seu sigillata Lemnia, ex Dioscoride & Galeno, fuluo, seu ruffo est colore, sicut & collis in Lemno, ex quo eruitur, & in quo nec arbor, nec herba, aut alia stirps, nisi ægre fruticat, nec saxum natum inuenitur, sed terra illiusmodi tantum visitur.

Constantinopoli tamen eiusdem placentulæ cineritii coloris adferuntur, Turcarum Imperatoris sigillo, quod nullius animalis effigiem, sed varios tantum characteres refert, notatæ, quæ pro vera Lemnia habentur, emuntur & seruantur.

Nusquam vero caprinus sanguis ab incolis, qui eam in pastillos cogunt, aut ab institoribus, qui ab iisdem emunt, eidem permiscetur, ut grauissimi quidam viri existimarunt.

Isthæc terra adeo pinguis est, ut è seuo constare videatur, dum in ore contenta dentibus confringitur.

Vires.

Vim habet Antidoti contra pestem & morbos contagiosos, & malignæ qualitatis participes. Magis tamen credo ceremonias & superstitiones vanas Barbaræ, seu

Tur-

Turcicæ gentis, quam virium præstantiam terram nobilitare; quam si quibuslibet fas esset, ac sine fastu è fodi-
nis eruere, magnam suæ celebritatis iacturam pati verifi-
mile est.

Varietas characterum, quibus notatur, à magnatum
varietate, qui ei sexta Augusti iuxta morem eruendæ & si-
gillandæ præfuerunt. Omnes autem characteres illi duas
tantum Arabicas dictiones continent, Tin imachton, *Tin imachtō.*
quæ terram sigillatam significant.

CAP. II.

De bolo Armena.

ALIA quædam terra viribus eximia, ex Armenia
Cappadociæ finitima aduehitur. quam Medici bo-
lum Armenam, & bolum Orientalem vocant. Tempo-
ribus Galeni multum venit in vsum aduersus eam pe-
stem, cuius meminit *libr. 9. simplic. cap. 7.* Liberum est au-
tem, inquit, appellare, vel lapidem, ut is, qui mihi primus
donauit; vel terram, ut ego, quandoquidem humidis rigari
patitur.

Non solum vero ex Armenia, sed multis aliis regioni-
bus defertur. Laudatur, quæ calcis modo promptissime
in summum læuorem soluitur, pistillo adhibito, aut li-
quore quodam affuso, nec quidpiam arenosum habet
admixtum, atque commanducata butyri modo lique-
scere videtur, & in gustu manifestam relinquit adstri-
ctionem.

Valde siccat, astringit, & roborat: sanguinem fluen-
tem sistit, catarrhum cohibet, dysentericis prodest, & vl-
ceribus oris.

Vires.

Plurimum quoque valet ad pestem. *Quot quot enim hoc
medicamentum sumpserunt, inquit Galenus, celeriter cura-
ti sunt.* At quibus non profuit, interierunt omnes, cum
nec aliquo alio iuuarentur remedio. Vnde colligitur, his
duntaxat auxilio non fuisse, qui erant incurabiles. Et, ut
libere dicam, bolus Armena Lemnia non est inefficacior,
facileq; ut Turcarum peristromatis seu tape-
tis, sic ipsorum sphragide Lemnia ca-
rere possumus.

De alijs quibusdam terris minus vsualibus.

ALIAE multae sunt terrae ad refrigerandum, & meatus occludendos ab antiquis commendatae, & olim in vsu medendi frequentissimae, quas tamen posterior aetas nunc adeo despicit, vt à Pharmacopoliis prorsus excludantur, paucis exceptis, quae ob candorem aut ruborem, aut alium colorem, seu flauum, seu alium insignem commendantur, & ab infectioribus expetuntur, & emuntur, vt Ocrea, rubrica, terra Synopica, Creta, & aliae multae.

Melitea.

Nonnullae tamen vires habent medicas, easque eximias, vt terra Melitea, sic à Melita insula, ex qua deportatur, dicta, quae contra pestem vtiliter datur. Contra venena quoque valere, experientia comprobauit, vnde multi pro terra Lemnia feliciter vsurpant.

Samia.

Samia terrae species est in insula Samo effossa, cuius ex Dioscoride duae species notantur; Prior dicitur ei Collyrium, quod, vt arbitror, in collyriis oculorum misceatur.

Samius aster.

Altera Samius aster appellatur, quod in ipsa quaedam micæ stellarum modo eniteant, estque crustacea, & cotis modo prædensa, quidpiam viscosum obtinens. Hæc vritur & abluitor, vt terra Eretria, & vim habet consimilem; ob id sanguinis reiectionem cohibet. Illa Collyrium dicta, mollis est, candida, friabilis, & ore contenta linguae adhærescit. Vtraque refrigerat, & fluxiones arcet.

Chia.

Chia terra è Chio insula delata, Samiae vultu & viribus valde affinis est, candida nempe, mollis, refrigeratoria, & astrictoria. Contra ambusta optimum est remedium, ex Galen. *libr. 9. simpl.* faciem erugat, splendidam facit, & cicatrices delet.

Selinusia.

Est alia Selinusia dicta, quam Galenus *libr. 9. simplic. cap. 4* laudat ad Phlegmones mammarum testium & inguinum incipientes. Est vero & colore, & consistentia, & viribus Chia finitima. Ambae autem pulcherrima sunt ad ambusta remedia.

Cimolia.

Cimoliae adhuc meminit Dioscor. cuius duo constituit genera, vnam candidam dicit, alteram purpurascenscentem
Optima

Optima censetur pinguis & frigida, cum tangitur. Vtraque aceto diluta parotidas & tubercula discutit, inflammationes reprimat, & ambustis perbelle medetur.

Terra Eretria gleba est rubicunda, inquit Galenus *cap. Eretria. 126. lib. simplic. cuius est optima, qua sine sabulo est, ac sine lapillis.* Dioscorides duplicem Eretriam facit, vnam albam, & cinericiam alteram; nullam rubicundam. Quæ ad cinereum colorem vergit, si mollis fuerit, optima est. Eretria porro vrbs est in Euboia prope Calcidem in cuius agro dicta hæc terra effoditur, vnde nomen. Vim habet astringentem, refrigerantem, leuiter mollientem, caua explet, atque sanguinolenta conglutinat.

Rubrica sic, quia rubet, dicta, vel Synopica est, ex Synope videlicet Cappadocię vrbe delata, à qua nomen, vel fabrilis dicitur, quod ea sæpius vrantur fabri ad lineas ducendas, infectis in ea funiculis. Quædam rubrica dicitur maculata, alia vnicolor; quædam mollis, alia dura, & spissa, alia pinguis, alia media. Omnes autem picturis sunt accommodatæ. Quia tamen siccant & astringunt, medicis vsibus inferuire, & emplastris vulnerariis, & siccantibus commisceri possunt.

Ochra species est terræ flauæ, quæ laudatur natione Attica, non lapidosa, friabilis, omnino lutea & læuissima. Vim habet astringendi, erodendi, collectiones discutiendi, & excrescentias reprimendi. *Ex ea paratur medicamentum*, inquit Aetius, *quod multum valet ad collisa & vibices.*

A Creta insula terra quædã nomen habet, quæ & Creta & Cretica nuncupatur, in multis tamẽ aliis regionibus passim & copiosa inuenitur. Eius multæ sunt differentię. Prima dicitur candida, quæ reliquas terras omnes albedine vincit, qua vrantur artifices in lineis protrahendis. Est alia virescens ad eisdem vsus celebrata, Theodosia solet appellari. Est alia nigra, qua & fabri, & pictores, & sartores vrantur. Omnes habent vim abstergendi, vnde ad vasa stannea, aut argentea sordida valent multum. Viridis plus habet acrimoniæ, quam alba; & nigra, quam vtraque, ob id magis absterforia. Galenus.

Inueniuntur adhuc apud Dioscoridem aliæ terræ, vt Pnigitis. Melia, & Ampelitis, quarum etiam meminit Ga-

lenus, sed tam ignaua est illarum virtus, aut certe tam parum commendatos pollicentur effectus, ut vix à iunioribus commendentur, qui glandibus relictis non imprudenter malunt tritico vesci. Quæ igitur inutilia sunt, non utiliter describenda puto.

*Alana.
Tripolis.*

Lutetiæ subrubra quædam terra Alana, vulgo Tripolis dicta, circumfertur, sed quæ tantum vasīs æneis tergendis inseruit, quibus apte conuenit.

DE QVIBVSDAM FOSSILIBVS E MARI, TERRA QVE ERVTIS, QVÆ inter metalla, lapides & terras ambigunt.

Et primum,

C A P. I V.

De Chrysocolle, seu Borace.

CHRYSOCOLLA, Officinis, quæ Mauritanorum Cidioma barbarum sæpe sequuntur, Borax dicta, in Armeniæ, Macedoniæ, & Cypri fodinis aurariis, argenteisve & interdum ærariis inuenitur. Laudatissima censetur Armeniaca, porraceum quæ colorem refert, & saporem nitrosum, cum pauculo amarore. Laudatiorem putat Plinius, quæ in fodinis ærariis habetur, ex limo quodam hybernis rigoribus concreto in pumicis duritiem: Huic proxima, quæ in argentariis colligitur: minus bona, quæ in aurariis. In plumbariis inuenitur omnia alia deterior. Ab Auicenna capistrum auri, à Dioscoride & Galeno Chrysocolle, hoc est, auricolla, seu gluten auri nuncupatur. A Plinio viride terræ, quod segetis late virentis habeat colorem; Minime tamen ad tantam viriditatem accedit ea Chrysocolle, quæ in Pharmacopoliis habetur.

*Capistrum
auri.
Auricolla.
Gluten auri.
Viride terra.*

*Species.
Natiua.*

Eius autem duæ differentiæ traduntur; vna natiua est, ex vena putri in fodinis metallicis in duritiem pumicis coalescens, quæ varium colorem nanciscitur pro metallorum natura, è quorum fodinis eruitur. Verum quæ viridis est, in arte medicamentaria cæteris præstat, ut flavescentes auro ferruminando.

Factitia.

Est quædam factitia ex vrina pueri in ardentissimis caloribus solis in ærea pila ac pistillo æreo tamdiu agitata, donec

donec in mellis aut vnguenti consistentiam abierit, quod vlceribus sordidis, cadauerosis, & curatu difficilimis, tum per se, tum aliis commistum medicamentis conducit, ex Galeno *libr. 9. simplic.* Natiuam ac fossitiam tundit & abluit Dioscorides, donec pura, synceraque spectetur, dein siccat, & recondit ad vsus. Eam ipsam qui vrere voluerit, multo tenuiorem habebit, *Dioscorid. capit. 104. libr. 5.*

Chrysocolle calefacit, excrescentem carnem cohibet, *Vires.* & modice mordendo exest; Multis propterea vlceribus ad sanitatem perducendis confert, sed per os si sumatur, periculosa est.

CAP. V.

De Vitriolo, seu Calchanto.

CALCHANTVM Græci vocant, quod Latini modo ab atro colore, quo sutorum pelles inficiuntur, atramentum sutorium, modo à nitore vitri modo splendente, Vitriolum nominant.

Eius tria Dioscorides perhibet esse genera; Natiua *Species.* duo, & Factitium vnum. Prius ex natiuis in terræ cuniculis, ac visceribus, per se concretum reperitur. *1.* Alterum sub forma aquæ primum in quodam fodinarum lacu colligitur, quæ postea vase excepta cito concrescit in vitriolum. *2.*

Factitium vero fit ex gleba quadam, maculis pluribus ferri rubiginem & æruginem referentibus conspersa, aqua madefacta, transfusa, fermentata, solis ardoribus cocta, ex qua vitrioleus humor elicitur, qui postea calore, interdum solo Solis, interdum ignis in Calchantum abit. Plures alios id ipsum faciendi modos docuit. Plinius *cap. 13. lib. 34.* vt etiam artis metallicæ periti, quos breuitatis gratia omitto. *3.*

Inter factitia Romanum cæteris præstat, olim Cyprium, Germanicum deterius, diciturque vulgo Copparosa. *Copparosa.* seu infectorium, vel atramentum sutorium, quod ad *Atramentum* pelles inficiendas corrugatores vsurpant. *sutorium.*

Natiuum, quod ex montibus Cypri eruitur, Stalacticum, hoc est, stillacium, & pectum, id est, concretum no-

minatur. Tam naturale igitur, quam factitium Cyprium nuncupatur, quod ex eius monte vel iam concretum eruatur, vel exudet aqua in idipsum cito concrescens, vel arte ex eiusdem terra eliciatur.

Est vero natium, seu fossile calciteos, misyos & soryos particeps, præsertim Cyprium, quod concrementum capescit ex aqua virescente, quæ ex ipsius monte continuo stillicidio delabatur in speluncam, abluitq; calcitim, misym & soryn, sponteque coagulata fit Calchantum: unde facilis huius in illa transitus: hæc enim tempore omnia inter se commeant, & Galenus Calchantum tractu temporis consenescens in calcitin transire sæpe conspexit, *lib. 9. simpl.*

Præfertur autem ad medicos usus album & natium, quod metallicolæ chymici ex suo sulphure & mercurio, tanquam spermate prognatum perhibent, & sæpe ad omnes affectus sine discrimine præbent. Ex eo liquorem quendam acidissimum eliciunt, acidulum vitreoli sæpe vocitant, cuius aliquot guttæ syrupo violato permixtæ, eundem rubellum, & elegantem colore, & sapore efficiunt. Idem præstat oleum sulphuris; & utrumque rosarum infusioni paucula quantitate commixtum, vel alterutrius tantum aliquot guttulæ ei ipsi dilutæ, liquorem totum efficiunt rubeum, quam tincturam rosarum nominant.

A calciti emplastrum quoddam Diacalciteos nomine in Pharmacopoliis paratur, quod Diapalma & emplastrum palmeum frequentius, nec melius appellatur; nec palmam enim, nec calcitim admittit, ob raritatem. Calcitis enim, misy, sory, melanteria, diphryges, & alia pleraque ab antiquis celebrata, nunc fere inuisa, incognitaque iacent, unde pro calciti calcanthum ei finitimum, & in quam vetustate commeat, ex Galeno substituitur. Recte quoq; substitui poterit in misyos, soryos, & melanteriæ locum, hæc enim omnia magnam inter se cognationem habent, & vires ferme similes, sed colorem ac consistentiam dissimilem.

Calcanthum natura dotib. eximiis locupletavit, quas artis medicæ proceres agnoverunt, & descripserunt. Dioscorides nempe, Galenus, Aetius, Paulus Ægineta, & Ori-

Ol. sulphuris.

Tinctura rosarum.

Vires.

Oribasius. Calefacit, astringit, siccatur, latas ventris tineas necat, aduersus hausta fungorum venena prodest, carnes humidas seruat, & serum absumendo contrahit, putredinem arcet, robur partibus intimis conciliat. Foris adhibitum astringit, expurgat vlcera, corrugat aluminis ei cognati modo, & aquæ Spadenses Pucensesq; vitriolina qualitate refertæ, quasi miraculo quodam affectus deploratos perfecte sanant. Mutuantur autem aquæ dictæ vim illam insignem à calchanto, cuius energia omnes omnium partium helices & sinus peruadunt, quod obest, euerrunt, quod prodest, non lædunt, nec tangunt, quod laxius est, stringunt, quod strictius, laxant, crassius incidunt, liquant, tenuant, expellunt. Præter tamen commoditates tot insignes sua quoq; habet incommoda: Caco stomachum enim est, acre, erodens & vomitorium, ob id multi monachi & mulierculæ ad febrium circuitus quotidianos, & quartanos donant incerto pondere, quandoque vino, quandoque rosacea solutum, & sæpe vomitu vehementius citato febris soluitur: Sæpe quoque sic datum ab imperitis medicamentum morbo ipso magis formidolosum.

Aqua Spadenses.

Calchanti incommoda.

CAP. VI.

De Alumine.

ALUMEN est veluti muria terræ, ait Plinius *cap. 15. lib. 35.* cuius tria Dioscorides genera facit. Strongile seu rotundum, liquidum & scissile. Priora duo nunc vel raro, vel nunquam visuntur. Posterius nempe scissile à multis alumen plumeum vocatur: vtriusque enim adeo est facies similis, vt vix alterum ab altero distinguatur. Differunt tamen natura & qualitatibus: nam Scissile vim habet astringendi manifestissimam, vriturq; Plumeum acre est, & à flamma tutum inuictumq; manet; videturq; esse lapis Amiantus, qui ligni modo plurimis constat lineis intercurrentibus, nec igni comburitur, quem multi pro illo Amento sumunt, quod vnguentum citrinum ingreditur.

Alumen quid. Eius species.

Scissile.

Plumeum.

Est aliud maxime vulgare & vsuale, glaciei, aut crystalli modo lucidum & spissum, ac durum, vnde alumen rupeum Medicis dicitur; hocq; semper solet vsurpari,

Alumen rupeum.

cum alumen absolute dicitur. Huius elaborandi & faciendi modus & longus, & laboriosus est, quem accurate Matthiolus describit. Est quoddam nigrum in Cypro, cuius meminit Plinius.

Rotundum.

Sacharinum.

Liquidum.

Catinum.

Squamosum.

Al. facum.

Vires.

Sunt, qui rotundum alumen esse dicunt, quod nonnulli alio nomine Zucharinum vocant, ex crudo alumine rupeo, ouorum albo & rosacea aqua confectum. Liquidum Matthiolus vidit, contrectauit, & gustauit, nec quicquam vnquam magis astringitorium percepit.

Præter dicta quædam adhuc inueniuntur factitia, vt Catinum, ex cineribus plantæ Kali, seu Sodæ vulgaris; vt alumen squamosum, quod fit è lapide speculati, instar vitri pellucido, quem male nonnulli Talcum vocitant; vt alumen facum, quod è vini facibus vstis & albefactis paratur. Parandi modum describere duxi superfluum, quod eiusmodi aluminum nullus nunc sit vsus.

Omne alumen crassarum est partium, & multum astringit, vnde Stypterion, quasi stypticum dicitur: mediocriter calefacit, expurgat, vlcera putrida emendat, humida siccant, carnem supererescentem absorbit, pruritus tollit, scabiem sanat, ad multa medicamenta vlceribus destinata vtiliter accedit.

C A P. VII.

De Sale.

VT nihil communius, nihil frequentius & vtilius, sic nihil notius sale, sine quo bellæ quidem viuunt, nos vero nequiuimus. Eius autem multæ differentie dantur, vt marinus, fossilis, lacustris, fluuiatilis.

Marinus.

Fossilis.

Gemmeus.

Sal Indus.

Marinus communior est, præstantiorq;, quo tota Gallia vtitur. Fossilis, quem officinæ salem gemmæ vocant, in fodinis lapidum modo exciditur, ac frangitur, & instar crySTALLI splendens eruitur, vnde gemmeus dictus. Hic in ignem coniectus, non cæterorum modo crepitat, sed vt ferrum ignescit.

Est & sal Indus, quem Mesue ad pilularum de lapide lazuli confectionem accedere facit. Sed cum desit, gemmeum substituimus. Falluntur, qui putant, Mesuem salis Indi nomine sacharum tabarzet intelligere suum, aut nostrum

nostrum candum, cum & Indi suum salem habeant, quem ex Oromeno monte glebis ingentibus effodiunt, cuius loco gemmeus valde conuenit, vt ad acuendam agarici aut polypodii vim pigriorem.

Sal ammoniacus, seu armeniacus, vt nonnulli dicunt, non magno incommodo rarus est, vt qui sapore & colore sit ingratus, nec eximiis dotibus commendatus. Sub arena in Cyrenaica regione concreuit in laminas, exterius venis nigricantibus; colore ad alumen Schiston accedit, vt sal alkali ad catinum.

Ammoniacus.

A Dioscoride *cap. 126. lib. 5.* laudatur sal lacustris, tum & Phrygius, nomine tapeus, aut tritæus, aut gantæus. Nos nostrum præferimus.

Sal alkali.

Lacustris.

Phrygius.

Flos salis flumine Nilo defluens apud nos non visitur, nec expetitur, estq; velut spuma fluminis huius, vt spuma salis, flos spumosi maris, de quibus videndus Dioscorides.

Flos salis.

Spuma salis.

Aliud salis genus dicitur nitrum duplici signatum discrimine, prius est nitrum Dioscoridis & antiquorum, leue, roseo colore, aut candido, in foramina dehiscens, perinde quasi spongiosum, quod ad nos deuehi desiit: alterum est vulgare, salnitrum, vulgare, seu litrum, aut sal petra dictum, quod Pyrii huius pulueris confectionem ingreditur, qui ad tormenta bellica in multis Galliarum urbibus ex aquis nitrosis paratur.

Nitrum.

Salnitrum.

Litrum.

Sal petra.

Dum multa coctione elaboratur, aphronitrum eruat, seu spumam nitri, ab ea diuersam, cuius veteres meminere, quæ non arte educta, sed natua creditur, vt & lanugo quædam friabilis, alba & falsuginosa, quæ parietibus multis nascitur, quæ flos nitri iudicatur. Nitri conficiendi modus, cum ad Pharmacopœum minime spectet, de eo nunc silebo.

Aphronitrum.

Flos nitri.

Salis dotes magnæ quidem & multæ sunt, & vsibus humanis plurimum expetitur. In arte tamen Pharmacia non adeo necessaria, vt multi putant, qui salem multorum mixtorum arte Spagyrica educentes, de eo mira & sepe vana prædicant. Purgatoriam enim medicamentorum facultatem in sale consistere mordicus tenent, atque vbi eorum extractum quoddam habuerunt, salem se habere asseuerant. Insignem autem conseruandi vim habet: astring-

Vires.

astring-

astringit, abstergit, expurgat, discutit, reprimat, extenuat, & à putredine vindicat. Alius autem alio præstantior est.

Muria.

Muria cum sit illius velut liquamen, eisdem effectus exhibet; clysteribus utiliter admiscetur ad pigriorem facultatem expultricem excitandam, qualis esse solet in catroche, lethargo, & apoplexia detentis.

C A P. VIII.

De Bitumine.

Bitumē quid.

BITUMEN Asphaltos Græcis dictum, est *veluti terra pinguitudo aquæ supernatans, quæ ad littus dissecta concrescit, densatur, ac dura, tenacissimaq; redditur, & facile flammam concipit.* Quamdiu bitumen innatat aquis, molle est; ubi exemptum est, spissatur, fitq; pice etiam sicca durius; sed facile adhibitum igni liquatur.

Sodomæus lacus.

Bituminosi vero sunt lacus multi; sed maxime insignis & bituminosus est, qui in Iudæa cernitur; ob id Asphaltites dictus. Vocatur & mare mortuum, tum ob vastitatem, tum quia ipsius aqua fere manet immota, non procellosa, grauis, falsa, crassa, foetida, in qua nec plantæ, nec animalia nascuntur, nec iniecta nutrit, nec in ipsius sinum admittit.

*Carbo petra.
Lapis obsidianus.*

Inter bitumina solida numeratur à quibusdam aliud fossile & terrenum, nonnullis male terra ampelitis, aliis melius, carbo petra dictum: cuius generis esse videtur gagates, seu obsidianus lapis, ex quo globuli precarii & imagunculae sæpe fiunt, quæ peregrinorum pileis gestantur.

Naphtha.

Non est vero bitumen omne densum ac durum, sed quoddam datur liquidum perpetuo ac fluidum, Naphtha nominatum, quod bituminis Babylonii est colamen, colore candidum, ignis rapacissimum. Tanta enim est huic cum igne cognatio, ut protinus transfiliat in ipsum, vndeunque visum. Inuenitur etiam quoddam nigrum.

Ut bitumen Iudaicum ac Sodomæum ad nos minime defertur verum & natium, sed eius loco pissaphaltum, aut quid factitium ex petroleo, pice, & aliis quibusdam; sic neque etiam naphtha: cuius loco cognatum quoddam

dam liquamen assumi potest, ex agro Mutinensi deciduum, quod Sardoium, seu Petroleum, quasi oleum è *Petroleum.*
petra eductum nominant. Vtriusque enim eadem consistencia, color, virtus. Est vero Pissaphaltos, de quo supra, *Pissaphaltos.*
pice & bituminis commixtio, vt nomen ipsum indicat, quam nonnulli pro Mumia vsurpant, de qua postea. *Mumia.*

Bitumen omne discutit, emollit, glutinat, ab inflammatione ruetur, propterea vteri, & strangulationes, olfactu, suffitu & imposito emendat: sed raro, nisi adultærium inuenitur. *Vires.*

Naphtha extenuat, incidit, digerit, penetrat, frigidos & crassos humores ex quauis parte corporis absumit: Nervorum resolutioni, tremori, & articulorum morbis à causa frigida medetur.

Inter bitumina recensetur adhuc quædam velut *Sperma ceti*
pingitudo fursurosa, quæ à nonnullis sperma ceti, ab aliis *quid.*
ambra subalbida, à multis flos maris dicitur: colligitur *Ambra subal-*
enim in mari, cuius est *aliqua pinguis spuma*, & tanquam *bida.*
flos innatans, & à quibusdam putatur esse *αλκυονες*, *Flos maris.*
Dioscoridis.

CAP. IX.

De Sulphure.

SULPHUR vel natium est, ac fossile, apyron, seu visuum dictum; vel factitium. Illud ex quadam pingui *Species.*
terræ substantia sponte naturæ generatur; plurimum vero in Lipara & Melo, atque iisdem in locis, vbi factitii *Natium unde.*
vena foditur. Laudatur nitedulæ modo splendens, pellucidum, nec lapidosum, exterius colore subcineritio, *Quodnam*
intus cum frangitur, subluteo. *optimum.*

Multi montes magna sui parte sulphure constant, inter quos nonnulli, vt Ætna, perpetuis flammis coruscant.

Factitium ex pingui quadam gleba paratur, quæ in *Factitium*
fodinis sulphureis eruitur. Modus conficiendi quibus *unde.*
dam rusticis eo in opere exercitatis & peritis relinquendus. Probatur virescens & præpingue.

Cum igne sulphur magnam habet cognationem; statim

tim enim prunis adhibitum accenditur, nec vnquam extinguitur, donec prorsus oleosa ac pinguis eius substantia igni assumpta fuerit.

Color non idem omni sulphuri: aliud enim viridius, aliud magis luteum, aut cinereum, aut pallidum, aut lucidum; vnde plura duobus eius perhibentur esse genera. Nam Plinius quatuor enumerat, quorum nonnulla duriora sunt; alia pinguiora, alia citius flammam concipiunt.

Id autem sulphur vulgare non est, de quo Chymici multa futilia ridiculaq; somniant, quod licet mixtum sit, mixtorum tamen esse principium asseuerant. Verum ea dere nunc non est differendi locus.

Ol. sulphuris.

Ex sulphure pinguem quendam liquorem educunt ad multa efficacissimum, sed qui tantum debeat à peritis tractari, ne plus oblit, quam profit. Paratur adhuc ex eo quidam puluis ad vitia pulmonum commendatus, cuius interdum vim eximiam euentus indicat.

Diasulphur.

Vires.

Ab eo quoque nomen assumit medicamentum apud Mesuem Diasulphur nominatum.

Sulphur calefacit, coquit, resoluit: Tussientibus & asthmaticis prodest, atque ouo sumptum, aut suffitum sputum mouet. Pruritus toto corpore erumpentem cum butyro vel axungia suilla mitigat & tollit, & terebinthinæ commixtum lichenas, scabros vngues, & pso-ram curat.

C A P. X.

De Ambaro griseo.

AMBARVM vulgo griseum dictum, veteribus vix cognitum, nec balenæ semen est, aut alterius ceti excrementum, nec quarundam auium herbis odoriferis in insula de Maldina educatorum stercus, quod maris allisionibus alluionibusq; è scopulis abraditur, vt quidam putauit; etiam fungi marini species, è fundo, vbi nascitur, agitatione maris eruta, vt multi scripserunt. *Ferd. de Lopez.* Nec quicquam factitium ex ladano, xyloaloe, styrace, & zibetho, vt Fuschius credidit, sed verissime bituminis quoddam genus est, ex maris fontibus & al-

*Ambragrisea
quid.*

uicis

neque procellarum vi in littus eructatum, quod aëri expositum illico densatur, ut solent pleraque alia in mari orta, quæ sub aquis adhuc tenella molliaq; sunt: Aqua vero eruta exsiccantur & indurantur, ut Electrum.

Forſan, ut narratur, in ventre cuiusdam balenæ quantitas ambrae multa reperta eſt, ſed quam viua mediis in fluctibus attigerat & ingeſſerat: Nam abſurdum eſt arbitraſi illius excrementa, ac prauam illuuiem ambram eſſe, cum ea etiam optima à quouis cete ac Phyſetere deuorata, ſtatim bonitatem ac ſuauiſſimam amittat.

Quod ſubolefecit Simeon Sethi, qui ambram bituminis modo è fontibus quibuſdam manare aſſeruit, peſſimamq; eam eſſe, quæ à piſcibus deuoratur.

Garcias ab horto quandam odoratæ terre ſpeciem eſſe annuere videtur, cum non ſolum fragmentum trium fere millium pondo repertum ſit, ſed & inſulæ ex puro ambaro viſæ ſint: hocq; probabile aſtruit, cum terræ ſint infinite varietates in colore & qualitatibus: atque ea generali acceptione, cum bitumen poſſit etiam dici terræ ſpecies, non illius verifimilitudinem impugno. Et re vera nonnulli terram pretioſam vocant.

Sic breuiter ambrae hiftoriam refero: variam enim eorum, qui de ea ſcripſerunt, ſententiam diſcutere nec ſuſcepi, nec breues noſtræ perferre poſſunt annotationes.

Probatur ambarum, quod odoratiſſimum eſt, à for- *Ambra opti-*
dibus repurgatum, quodq; acu perfoſſum multum ſucci *maqua.*
pinguis reſudat, ac cinerei, non nigri eſt coloris. Impro-
batur enim nigrum & valde candidum.

Excalfacit, reſoluit, cor, cerebrum, & partes princi- *Vires.*
pes recreat, ſpiritus reſicit, lipothymia medetur, vires
erigit, mentem exhilarat, & palmo conducit.

C A P. XI.

De Ambaro fuluo, ſeu Electro.

A M B R A citrina vulgo dicta, varie à variis appella- *Nomina.*
tur, ut à Græcis Electrum, à Perſis & Mauritanis
Charabe, hoc eſt, rapiens paleas. *Dioſcor. Plin Braſanol.* à
Germanis Glefum, id eſt, vitrum, quod vitri modo ſplen-
deſcat.

defcat. A Romanis succinum, quod ex suceo, ac velut bitumine marino concreto proueniat: Non autem ex succo pineæ arboris, aut populi nigræ, vt multi dixerunt. Nam inter vada & in ipso maris littore reperitur ex succo pingui terræ, marisq; concreto.

Illa autem materia cum lenta sit, viscida & pinguis, ante desiccationem & duritiem multa animalia, vt muscas, pulices, formicas, & similia insecta inuiscat & includit, quæ illic commoriuntur, exsiccantur, & simul cum succino indurantur.

Species.

Est vero succinum vel candidum, vel fuluum. Candidum, quod leuius sit & odoratius, optimum censetur. Optimum quoque & fuluum, quod pellucidum & attritu calefactum rosæmarini refert odorem, paleasq; trahit.

Vires.

Succinum pulueratum & liquore idoneo datum, valet ad album vteri fluorem, viscera roboranda, sanguinem fluentem cohibendum. Profluuio seminis dragmæ vnus pondere ex ouo sorbili datum conuenit, vt & tabidis, intestinorum difficultatibus, hæmoptoicis, & à longo tempore tussientibus.

C A P. XII.

De Corallio.

Nomina.

CORALLIVM ab effigie, duritie, & natali loco, sæpe, nec improprie Lithodendron, quasi lapid-arbor, & aliquando frutex marinus dicitur: Nam, vt ait Macer, hoc velut arbusci ramusculus esse videtur. In Tyrreno siquidem & Siculo mari prouenit, & fruticis instar assurgit, ac ramos emittit. Hinc à nonnullis inter frutices, ab aliis inter lapides, à quibusdam inter bitumina reponitur. Vere tamen nihil istorum est, sed inter omnia ambigit, aut omnia aliquo modo id ipsum est.

Species.

Triplici autem agnoscitur discrimine, vnum siquidem rubrum, aliud album, & tertium nigrum. Prius, vt aspectu iucundius, sic melius, medicatius, & ad armillas, aliaq; ornamenta aptius. Album, vt spongiosius, sic leuius, magisq; refrigerans. Nigrum rarius visitur, minusq; medicatum & expetitur. Laudatissimum rubeum, quod
semper

semper vsurpatur, cum absolute Corallium ponitur. Aliud insuper datur, mixtum, intermixtis nempe coloribus intercurrentibus, estq; minus bonum. Rubeum, ut cæteris præstet, debet esse colore floridum, ut alga odoratum, ut frutex ramosum, fractu facillimum, non scabrosum, nec concavum, aut lacunosum.

Omne autem corallium refrigerat, siccat, & astringit: *Virac.* menstrua immodice fluentia, & omnem sanguinis fluxum cohibet; unde dysentericis valde prodest: & in viris seminis profluuium, & in mulieribus albos uteri fluores reprimat. Hæmoptoicis plurimum confert, epilepticis, lienosis, & cardialgicis; nam cerebrum roborat, lienem minuit, cordi adfert hilaritatem. Ex eo Chymici parant oleum rubellum, ad sanguinis ex quavis parte reiectiones, & ad robur membris conciliandum vtilissimum, de quo alibi dictum est.

CAP. XIII.

De Auripigmento.

AURIPIGMENTUM, Arrhenicum, seu Arsenicum, Sandaracha, & Risagalū vix nisi nomine discrepant; omnia iisdem in fodinis eruta: omnia septica & summa caloris acrimonia principia vitæ dissoluentia, destruentia, depascentia. Et recentiorum nonnulli Arsenici nomine tria subintelligunt; Auripigmentum enim vocant Arsenicum croceum; Sandaracham Arsenicum rubrum, Risagallum Arsenicum album.

Auripigmentum & Sandaracha in iisdem metallis gignuntur, tantumq; maiori & minori coctione distare videntur: ob id eadem gleba ambo sæpe mista videntur. Illius autem duo noscuntur discrimina; vnum aureo colore micat, *νευσιζωv lib. 1. c. 9. comp. med. part.* Galeno dictum, crustosum, in squamas fissile, nulli materiei permixtum; alterum pallescens, glandis effigiem referens, & ad sandaracham proxime accedens. *Species.*

Sandaracha non solum natali solo, sed etiam natura *Affinitas sandaracha & arsenici.* tota Arsenico finitima est, & coctione tantum hæc videtur Arrhenicum superare. Id enim vstione transit in Sandaracham, ut Cerusa in Sandicem, quam Sandaracham

*Sandarax A-
rabum quid.*

pictoriam nominant. Meminit alterius Sandarachæ Plinius *cap. 7. lib. 11.* quam ad ceraginosi mellis genus refert. Turpiter errant, qui vocum affinitate decepti Sandarachem Arabum, hoc est, *gummi Juniperi*, seu vernicem, sandaracham mineralem esse putant & usurpant, ut alibi, *nempe sect. 6. lib. 1.* pro rei exigentia notauimus; Multum enim inter se dissentiunt Sandarax & Sandaracha, origine, natura, viribus: alterum enim ex pallido flauet, leue est, & viribus naturæ amicis commendatur: alterum rubet, ponderosum est & deleterium.

*Diuersorum
de risagalo opi-
nio.*

De Risagalo pauci ac pauca loquuntur, vixq; ex eorum monumentis, quid id sit, bene scitur. Bern. Dessenius arsenicum factitium album & crystallinum dicit esse. Sed forsan in eius disquisitione & dignotione sese prudentiores gesserunt antiqui, quod adeo lethale venenum detegere noluerint. Risagalum scribit Syluius in iisdem fodinis, in quibus arrhenicum, inueniri, quod nonnulli auripigmentum putant.

Vires,

Omne autem arsenicum vim habet erodentem, malignam, partibus internis omnibus, humido radicali & calori primigenio inimicissimam: ob id malo consilio Athanasiae magnæ confectionem à Nic. Alexand. descriptam ingreditur. Aliorum enim permixtione suam feritatem omnem minime deponit. Medicamentis quidem externis aliquando commiscetur, sed exigua tantum quantitate, atque dum carnem erodere superfluum consilium est.

Aura enim arsenicalis, quæ in quodam sale consistit, ut loquuntur Chymiatræ, pessima, nec sua fixatione, & salis extractione ita deletur, ut secure possit intra corpus abire.

C A P. XIV.

De Minio.

*Cinnabaris
Dioscoridis
quid.*

*Cinnabaris
mineralis spe-
cies.*

CINNABARIS Dioscoridis, quæ *arboris cuiusdam* in *Aphrica* nascentis succus est, qui pro sanguine Draconis usurpatur, multum distat à cinnabari recentiorum, quæ mineralis est; cuius duæ generales assignantur differentiae, natua vna, & altera artificialis. Illa rursus duplici

plici notatur discrimine; alia enim ex multis argenti viui fodinis, ut quæ in Hydria est, eruitur, videturq; esse gleba purpurascens hydrargyro multo referta, ex qua sæpe sponte profilit; alia in venis fodinarum argenti reperitur, estq; minium secundum, de quo postea.

Est & cinnabaris artificialis ex sulphure & argento viuo simul igni coactis facta, quam Cynaprium Brasa-
Cinnabaris artificialis.
uolus vocat ad distinctionem cinnabaris nativæ, quam ex Dioscoride lacrymam arboris Aphricæ solummodo tenet.

Re vera tamen Cinnabaris, Cynaprium, & minium præsertim apud recentiores, qui hæc omnia sedulo ad rationis examen adducunt, non discrepant: Et qui discrepare pertinacius contendunt, singulorum descriptionem accuratam exhibentes, omnia vnum esse concludunt. Nomenclationis enim varietas ita sæpe rem ipsam obscurat, ut aliquo modo veniat excusandus ille, qui Cinnabarim, Cynaprium, milton, & Vermillionem, sic enim Galli loquuntur, diuersa putarit.

Sunt ergo Cinnabaris quatuor discrimina: Prior est
Quatuor cinnabaris varietates.
cinnabaris Dioscoridea, quæ succus est arboris Aphricæ, cuius succus, ut etiam illa ipsa Draco vocatur. Secunda, mineralis est illa insigni rubore nitens, nec multum ponderosa, quæ in fodinis argenti viui reperitur; Ibiq; cum flammeo & rutilo colore splendet, Anthrax à fossoribus sæpe nominatur: utraque rara admodum est. Tertia ex sulphure & argento vino factitia, ponderosa, lineis velut argenteis & rubris intermixta. Quarta in venis fodinarum argenti reperitur, seruaturnq; in officinis in forma pulueris eximio rubore nitentis, quem alii cinnabarim, alii milton, alii minium, vulgus officinarum Vermillionem, nonnulli Sandicem nominant.

Est vero Sandix *Sandix quid.*
ceruse vesta, quam ob eximiam rubedinem Serapio minium nuncupavit; cuius opinioni recentiores omnino refragantur.

Recte autem pulvis ille purpureus, quem officinæ pro vermillatione seruant, à Plinio *cap. 7. lib. 33.* Minium secundum vocatur, quod in fodinis argenti reperitur, & artificiosa pluriesq; repetita lotionem pulchriorem rube-

dinem nanciscitur, adeo, ut tota minii ad minium differentia, inquit Plinius, ex sola lotione & arte petenda est. Primum autem minium, seu cinnabaris mineralis ista lotione non eget, & igne copiosum reddit hydrargyrum: Secundum seu vulgare, vermillio dictum, in igne rubet quidem, sed ne tantillum argenti viui eructat, nec nisi raro medicis vsibus solet in seruire.

Vires.

Cinnabaris, multo quod sit referta mercurio, vires eius habet: quod cum sit etiam lippis & tonsoribus notum, à multis circulatoribus ad luis Indicæ curationem sæpe vsurpatur, qui ex illa tam imprudenter suffitus parant, ut multos statim in tremorem & paralysem incidisse, alios interisse viderim.

C A P. XV.

De Hydrargyro.

*Mercurium
non esse metal-
lorum princi-
pium aut se-
men.*

*Hydrargyrum
esse monstrum
naturæ.*

INTER magnifica Chymistarum Idola primas tenet Mercurius, seu Hydrargyrus, quasi argentum aquæ, vulgo argentum viuum, ob mobilitatem dictum, quod & rerum principium, & sperma metallorum illi vocitant: sed utrumque æque verum, hoc est, falsissimum & ridiculum. Si quod enim habeant semen metalla, in se ipsis habent, nec aliunde mutuatum; nec mixta vnquam resoluuntur naturaliter in Mercurium, salem & sulphur, sed tantum Vulcano Spagyricos, ut in eos docte disputa-uit Dom. Riolanus.

Est autem Mercurius, seu argentum viuum velut naturæ monstrum, quod nullis videlicet naturæ legibus tenetur: Argento quouis est candidius, aqua fluxilius, aceto meabilius; nunquam tamen madefacit, sæpe refrigerat, sæpe calefacit, aliquando frigidos tantum affectus, aliquando tantum calidos sanat; & cum frigidius percipiat, calidos interdum affectus inducit; cum calidum, frigidos: nonnunquam parua quantitate nocet, nonnunquam magna prodest, facileq; formam propriam amittit, facile eam denuo quasi resurgendo resumit. Et quod mirum est, sæpe per os sumptum insigniter prodest; foris adhibitum, tremorem, paralysem, & alios affectus prauos adducit. *Falop. cap. 27. & 76. lib. de lue vener.*

Quos-

Quosdam vidit Traianus, ante obitum litu hydrargyrato inunctos, in quorum secto cadauere hydrargyrus copiosus reperiens est, in cranio nempe, scapularum & brachiorum iuncturis. *Historia notanda dignissima.*

Alium vidit, qui ter tantum hydrargyrosum passus, multos humores per vomitum exclusit, quibus multa hydrargyri quantitas erat confusa.

Alia historia narratur de quodam Antonio Gallo, qui pluries hydrargyrato medicamine inunctus, nec salivationem (fluorem oris vocant) expertus, cum vrina hydrargyrum minxit, quoniam aureus adeo belle dealbatus est, ut pro argenteo sumeretur.

Per os vero sumendum exhibet Brasauolus ad tineas ventris enecandas. Quasdam mulieres asserit Fracastorius hydrargyri singulas sumpsisse lb. j. ad perdendum foetum, quae ne tantillum molestiae perceperunt, nec votorum compotes extiterunt, foetibus nempe minime exclusis. *Alia historia.*

Idem tamen author postquam eius usum modo probavit, modo improbat, ingenue fatetur, se illius qualitates ignorare. Verum audacter asserit, luem veneream optime curare.

Omnium autem primus, qui ad huius morbi sanationem hydrargyrum praescripsit, fuit quidam Iacobus Carpenensis, quo tam feliciter usus est, ut breui ditissimus euaserit. Eum recentiores sunt secuti, & remediis tam externis, quam internis permiscunt: utroque enim modo prodesse deprehenditur, propter vim quandam alexiteriam, qua virus venereum in Italico morbo delitescens extinguit: Est enim ipsius Alexipharmacum, licet non satis tutum, nisi optime tractetur, debite castigetur, & opportune detur. Multos enim vidimus, qui ab imperitis per hydrargyrosum tractati, vel interierunt, vel in deteriorem sanitatis conditionem inciderunt: tam fera enim est ista bellua, vix ut vlla arte queat cicurari. Propterea excusandus Galenus, qui cap. 59. lib. 9. simpl. in illius usu mericulosus fuit, nec sit ausus facere periculum, quandoquidem edidicerat à Dioscoride, vim illi esse pernicialē: unde plumbarii & aliorum metallorum, in quibus hydrargyri portio quantulacunque continetur, fusores facile in *Quis primus usus sit mercurio ad luem veneream.*
Mercurium luem venerea esse alexiterium.
Perniciosa vis hydrargyro.

tremorem, paralyfim, & neruorum corrugationem incidunt: Et foffores, qui argentum viuum ex fodinis erunt, quantumuis rustici ac robusti, vix quadriennium in eo opere viuunt, fed miselli moriuntur. Est enim quali indomitum medicamentum, cuius est anceps agendi virtus & effectus, quod licet liquidum fit, metalla tamen valide ponderosa ei supernatant, vt aquæ lignum, auro excepto, quod fundum perit.

Species.

Est autem argentum viuum vel naturale, vel artificiale: Naturale ex multarum fodinarum, vt quæ sunt in Hydria monte, glebis guttatim, ac sponte stillat; & aliquando ligone, aut aliis ferreis instrumentis mucronatis percussa quædam fodinarum vena, fonticuli instar profluit in subiectam humum.

Artificiale fit, aut potius extrahitur ex cinnabari, de qua *capite superiori*. Nec facile assentior Brasauolo, qui etiam ex marmore mercurium fieri, ex Vitruuio scribit, nisi quoque dixerimus cum Chymistis, ex rebus omnibus mixtis elici posse, perinde ac sulphur & salem.

*Hydrargyri
qualitates.*

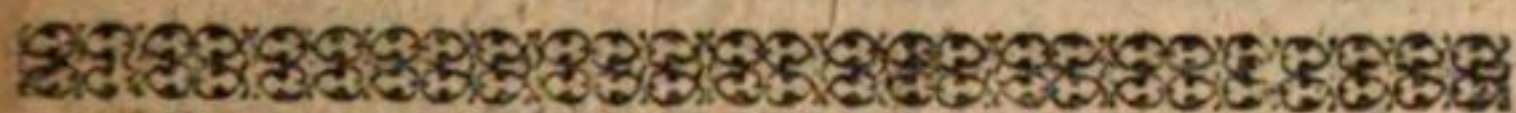
De qualitatibus autem hydrargyri adhuc certatur: alii enim calidum, alii frigidum ab effectis contendunt, vt dictum est; Auicenna, quem Palmarius Med. Paris. atque alii multi sequuntur, frigidum & humidum asseuerant. Fracastorius, Tomitanus, atque plerique alii, qui qualitatem erodentem illi tribuunt, calidum perhibent. Ego cum Traiano qualitatis mixtæ contendo, in eoque qualitates quasdam esse subtiles & calefacientes, alias ctassiores & refrigerantes: sed præterea multas adhuc alias dotes possidere. Incidit enim, attenuat, penetrat, liquat, resoluit, ventrem subducit, & quod mirum est, vi partim attractiua humores à superficie ad centrum, hoc est, ad ventriculum adducit, & per secessum educit, partim impulsiva à centro ad habitum impellit, & per saluationem propellit.

*Hydrargyro
vis inest at-
tractiua &
impulsiva.*

Ad effectum vtrumque datur in morbo Italico; sæpeq; datur ad saluationem, cuius loco superuenit alui fluor, vt aliquando ad ventris fluorem, cuius loco superuenit saluatio.

In puluerem aliquando reducitur album & valde ponderosum, de quo alibi egimus, qui sine molestia aluum detur-

deturbat; visceribus tamen non parcit, quibus suæ & aquæ fortis, dictæ, in quam immergitur, malignitatis impressum sæpe relinquit vestigium, ut in multis observavi, qui in agyptæ cuiusdam manus se commiserant.

SECTIO SECUNDA.

De lapidibus pretiosis & medicatis.

Angulus terra nullus est, qui homini non suggerat pabulum aut medicamentum, nullusq; eiusdem sinus, in quo quicquam non lateat humanis visibus idoneum; atq; non tantum Arabia felix, sed Barbara quavis regio ad nos plurima mittit, quibus & suaviter vescimur, & salubriter utimur. Ex India enim utraq; & regionibus exoticis multa quotidie, & gemmarum ditissima ubertas, & eximiarum stirpium ingens copia ad nos devehitur. Vacantur autem gemma lapilli pretiosi propter raritatem, elegantiam, ac pulchritudinem & vires insignes: nulli enim dubium est, quin sua sit gemmis divinitus insita virtus, ait poëta, unde regum & principum coronas ornant, digitos illustrant, suppellectilia ditant, à fascino tuerentur, morbis medentur, sanitatem conservant, oculos recreant, mentem ex hilarant, tristitiam pellunt. Non est autem, ut obiter dicam, omnino irridendus stultiloquus vir Fr. Rabelsius, qui suo ineptiarum libro, quem velignari, vel pseudo-catholici doctrina multa refertum prædicant, molendinariam molam ex Pictorio Villigeni lapidum pretiosissimam enuntiavit, ut cuius usus omnibus alijs præferendus sit: Sed præstat minimum relinquere, ut seria tractemus.

CAP. I.

De Smaragdo.

POst Adamantem fere sola duritie commendatum, ipse enim nullus est in medicina usus, Smaragdus, Arabibus *Zamarrut* dictus, elegantissima viriditate, eximia dignitate, efficacissima virtute cæteris præfertur lapidibus pretiosis. Smaragdo enim nihil iucundius,

nihilq; gratius oculis obiicitur: coloris siquidem lenitate fatigatos oculos reficit, quos aliorum fulgor sæpe lacerat.

Smaragdi præstantissimi ubi inveniuntur.

Inveniuntur Smaragdi pluribus in locis, sed præstantissimi apud Cyclopes, seu Arimaspos, sic dictos, quod unicuique, eumq; rotundum in media fronte habeant oculum. *Arima* enim apud eos vnum signat, *Spu* vero oculum. *Herodot.*

Hi populi dicuntur assidue præliari cum Gryphis, ut liberius aurum & lapides pretiosos effodiant, quibus montes apud eos multi multum abundant, quos tamen frequentes habitant Gryphi alites ferocissimi, & mira rabie sæuientes. Visos enim homines discerpunt, & veluti custodes peruigiles nati ad plectendum summam avaritiæ temeritatem, in obuios quosque crudelissime rostro ruunt & unguibus.

Species.

Duodecim autem à Plinio Smaragdorū differentia traduntur, quorum Scythici ex lucido viridiores, elegantiores & præstantiores iudicantur: deinde Bactriani, qui nonnunquam in saxorum commissuris inveniuntur: tertium locum tenent Niliaci seu Ægyptii, qui in collibus & cauitibus circa Copton oppidum Thebaidis eruntur. Reliqua genera in ærariis metallis inveniuntur, de quibus videndus est Plinius *cap. 6. lib. 37.*

Fere tamen tres solummodo varietates, maioris & minoris ratione distinctas institores venditant. Parui enim ducunt Calchosmaragdos, obscuros, variegatos, non translucidos, atque eos omnes, qui vel Iaspidem, vel Beryllum, vel alios lapides habent admixtos.

Optimus est Smaragdus, unicolor, splendens, ac per-lucidus, & qui iucundam ex liquido viriditatem oculis obiicit.

Vires.

Tam mira virtute pollet Smaragdus, ut annulo inclusus à comitali præseruare dicatur. Memoriam quoque roborat, castitatem amat, & Veneris ludibria tam auersatur, ut cum rex Hungariæ uxorem iniret, Smaragdus annulo conclusus, qui tum digitum ornaret, in tres partes disruptus est. Eximia cum sint eius dotes, recte Mesuei interpres, præter authoris mentem, in electuario de gemmis, Smaragdum pro *feruzagi*, vel potius *peruzagi*, id est,

Erano,

Historia.

Erano, seu Turchesa substituit. Nam Turchesa, seu Erano, nullius fere est virtutis & usus in medicina; Smaragdus vero plurimi, & suo eleganti colore, & viribus multum commendatur, iuxta illud Marbodæi: *Turchesa, seu Eranum nullius esse usus in medicina.*

*Omne virens superat forma viridante Smaragdus.
Collo suspensus dirum fugat hemitritæum,
Et sanare potest ipsa ratione Caducos,
Fertur lascivos etiam compescere motus.*

CAP. II.

De Saphyro.

SAPHYRVS gemma est non pretiosissimi valoris, præsertim qui ab aqueo colore, quem æmulatur, aqueus Saphyrus vulgo nominatur; sed qui magis splendet, colore cyaneo, maximi solet æstimari, de quo sic Poeta:

Saphyri species digitis aptissima regum.

Aqueus, seu ut lapidæ loquuntur, albus Saphyrus tam belle adamantem æmulatur, ut nonnullos interdum fefellerit. Vterque inuenitur in *Calecut*, sed præstantiores ex *Zeilan* & *Pagu* aduehuntur. *Saphyrus aqueus seu albus.*

Saphyrorum virtutes nec tot, nec tales, quot qualesque recensentur à multis superstitiosis, atque describuntur in vulgatis lapidum libellis. Vana siquidem sunt, & mere falsa, quæ de Saphyro carmine *Macer cap. 5. libr. 5.* dicit hoc modo: *Vires.*

*Quem, (inquit) natura potens tanto ditavit honore,
Ut sacer & merito gemmarum gemma vocetur.
Nam corpus vegetum conseruat, & integra membra,
Et qui portat eum, nequit ulla fraude noceri,
Inuidiam superat, nullo terrore mouetur.
Hic lapis, ut perhibent, educit carcere vindictos.
Obstruætaq; fores & vincula tecta resoluit.*

Alia non persequor, ad fastidium usque de Saphyro versibus conscripta, Poetis enim cum liceat mentiri, ut ait quidam *Comm. in Dant. Poet. Ital. Cant. 20.* sui purgat. ab his rei cuiusdam veritas & fida historia non expectanda. Fides autem his est adhibenda, qui scribunt, Saphyrum cor recreare, venereos appetitus compescere, hilares

pacificosque reddere gestatum. Venenis in potu resistit, & intestinorum ulcerationibus; oculis quoque adhibitus eorum fordes expurgat.

CAP. III.

De Rubinis.

RUBINVS à flammeo colore *αὐθαῖς*, hoc est, carbunculus dictus, non noctu splendet, nec in tenebris accensæ candelæ vicem gerit, ut idiotæ putant, sed eius nitor quasi flammeus præ cæteris lapidibus rubeis fulget, vnde Poeta:

*Ardentes gemmas superat carbunculus omnes,
Nam velut ignitus radios iactat undique carbo.
Nominis unde sui causam traxisse videtur.*

Ab igne igitur Carbunculi nomen habent, vnde Græcis non modo Anthraces dicuntur, sed etiam Pyropi, vel, ut aliis placet, Apyroti, quod vix ignem sentiant, aut igni incalescant.

Species.

Eorum autem tot sunt varietates, ut vix possint peculiari nomine signari, & inter se distingui, ait Plinius *cap. 7. lib. 37.* præstantiores, elegantiores, flammeis radiis fulgentiores sunt Carchedonij, omniumque pretiosissimi; dein Æthiopici; tum Alabandici; Quarto Sytites Carbunculi laudantur, ut etiam Indi; Lithizontes omnium minime boni & pulchri: sunt enim impuri, & fere marmorei; ob id obscuri; quemadmodum & multi alij, vel fusci, vel candicantes. Sunt, qui Carchedonios à Carthagine, non à pulchritudine & valore dignitatem mutuari contendunt.

Quinque autem Carbunculorum, seu Rubinorum genera tantum solent institores venditare, vnum eximie rutilum & splendentem, quem absolute Carbunculum vocant, alterum minus fulgidum, quem verum Rubinum dicunt: hic satis frequens est, ille vere rarissimus, & fere inuisus, nisi solis regibus.

Balasius.

Tertius dignitatis gradus ei tribuitur, quem Balasium corrupte nominant, cum Balaustium, à mali puniceæ flore, quem refert, dicere deberent. Post hunc laudatur Rubith, quem subinde Spinellum appellant.

Spinellus.

Quin-

Quinto loco Granati recensentur, de quibus *capite sequenti.*

Plerique tenent Carbunculos vtriusq; sexus esse, maiores nempe, qui excitatius fulgent; alios vero crassius nitentes & pinguiore, fœminas.

Omnes rubini vim habent cardiacam & putredini, venenisque resistantem. *Vires.*

CAP. IV.

De Granatis.

GRANATVS sic dicitur, quod sit acino mali granati similis, estq; species quædam Rubini à natura minus elaborati, & quasi imperfecti. Rubeus quidem est, sed admodum obscurus, veluti si umbra, aut nubecula quædam rubino offundatur, vnde Rubinum nigricantem nonnulli vocitant. *Vnde habent nomen.*

Eius duæ differentiæ agnoscuntur: alius enim est coloris viuacioris, flammam coruscantem cum quadam intermixta obscuritate æmulantis; alter obscurioris, qui minoris æstimatur. Vterque prouenit in Calecut, & quibusdam Hispaniæ locis. *Rubinus nigricans. Species.*

Granatus suspensus, vel ebibitus tristitiæ multum resistit, & cor recreat. Cum tamen igneæ sit naturæ, cerebro nocet, sanguinem exagitat, & ad iracundiam excitat. *Vires.*

CAP. V.

De Sardio lapide.

ONIX, Sardonix, & Sarda, magnam inter se habent affinitatem, à Plinio tamen & aliis recte distinguuntur. Nam Onix *gemma* est, *unguem humanum referens*, *Onix quid.* *etque polita & nitens.* Onicem pulchrum habebat Poly-crates, de quo vide Plinium *cap. 1. lib. 37.*

Sarda non perlucida est, sed rubedine quadam diluta, ac carnis colorem representans, vnde & Carnalina, non Cornalina, cum quibusdam dicenda, nam coru minime similis est. *Sarda. Carnalina.*

Sardonix tanquam vtriusque particeps, huius & illius habet colorem, hoc est, veluti unguem hominis carnibus impositum, & vtrumque translucidum refert. *Sardonix.*

Dici-

Dicitur vero Sarda, quod Sardibus primum fuerit inuenta. Laudatissima plurimum rubet, & perspicua cernitur. Minus probatur, cui obscurus, seu dilutus est rubor.

Vires.

Gestata sarda recreat animum, somnia tristia cohibet, timorem pellit, à maleficiis gestantem seruat, hæmorrhagiam sistit, vtiliterque accedit ad confectionem electuarij de gemmis.

C A P. V I.

De Hyacintho.

HYACINTHVS gemma est, non maximi valoris; eius enim copia non modo è multis Indiæ locis, sed etiam ex Lusitania ad nos deuehitur. Electri fere colorem refert, magis tamen ex flauo splendet, & quasi fulgur aureum emittit.

Hyacinthos quosdam rubeos esse, alios cæruleos aut venetos nonnulli scribunt, multi tamen Granatos, aut Topazios, vel similes his lapillos potius, quam veros hyacinthos putant. Inueniuntur hyacinthi variegati, unicolores tamen meliores sunt, ac pretiosiores, præsertim Bætriani. Arabici omnium pessimi.

Plinius sæpe inculcat, hyacinthos citrinos esse, & quosdam venis quibusdam albis variegatos. Qui talis inuenitur, Leucochrysos Græcis dicitur. Datur quoddam succinum flauissimum, syncerum, fulgidum Græcorum idiomate Chryselectrum nominatum, quod ignari pro hyacintho vero sumunt.

Vires.

Suæ autem non desunt hyacinthis vires, frigida enim cum sint naturæ, corpora densant, somnum conciliant, cor roborant, à pestis contagio tuentur, animi alacritatem excitant, & à fulgoribus defendunt.

C A P. V I I.

De Topazio.

IG N I T & hunc Arabum gemmis ditissima tellus, ait Marbodeus, de Topazio loquens, qui in nebulosa quadam nominis huius in rubro mari insula primum reper-

reperitus est à prædonibus, qui in illam tempestate & procellis iniecti, ibique diutius sine victu commorantes ad herbas & radices confugerunt; quas effodientes simul Topazium eruerunt; sic à natali solo nuncupatum.

In alia quoque insula, cui nomen est Chitis, frequentes effodiuntur Topazii, pulchro splendore nitentes, & valde expetiti.

Duo autem illorum tradunt esse discrimina; Prazoidem vocant vnum, siue Chrysoprasium, quem cum Chrysolito eundem esse, multi contendunt; alterum Chrysopteron, sic ab alarum aurearum, quibus micat, fulgore nuncupatum. *Species.*

Chrysolitus, seu Chrysoprasius veterum, succi porrorum viriditatem ex aureo fulgentem eleganter refert, unde nomen. *Chrysolitus.*

Porro Topazius inter lapides facile limam admittit; cæteræ gemmæ cote aliisque saxis poliuntur.

Est vero mirum, quod Topazius in aquam feruentem iniectus, non modo amplius bullire impedit, sed ipsius feruorem adeo temperat & æstum obscurat, ut absque læsione nuda manus statim in illam ipsam immitti queat. *Vires.*

Hæmorrhagiam à quacunque parte sistit, iram sedat, tristitiam vel tollit, vel minuit, phrenitidem impedit, & animum oblectat.

CAP. VIII.

De lapide Lazuli.

QUEM Mesue & Arabes reliqui lapidem Lazuli vocant, Græci *νύαρον*, Latini Cyanum, & aliquando Cyaneum, lapidem stellantem, radiantem, & cæruleum nominant. A Gallis prærogatiua quadam absolute, & sine adiuncto, lapis vocatur. Interdum ab Auicenna & Serapione Armenus & Armeniacus dicitur. *Nomina.*

Dissident tamen inter se Armenus & Lazulus, hic siquidem aureis stellulis, & velut radiis micat cum cæruleo flavescentibus, ille maculis multis, & viridibus, & cæruleis, & quibusdam subnigris distinguitur: unde Itali *Lazulum*. *Verdazuro*, quasi viride cæruleum appellant. Vtriusque tamen *Discrimen inter lapidē Armenium & Lazulum.*

tamen vires adeo affines sunt, vt alter alteri facile substitui possit: in iisdemque fodinis vterque fere reperitur, & maxime in ærariis venis & argentariis: potius tamen Lazulus in aurariis, à quibus maculas & puncta aurea mutuatur quamplurima.

Is vero vt pulcherrimus, sic & optimus, & multum expetitus, non modo ad mulierum armillas, & alia ornamenta, sed etiam medicamenta.

Vires.

Gestatus Lazulus confert visui, & animum exhilarat. Præparatus & sumptus multa commoda pollicetur; nam tritus & lotus, vt decet, potenter & innoxie humorem melancholicum purgat. Vstus & ablutus interiora recreat. Superstitiosum est nimis, quod de eo multi scripserunt, hominem quippe blandum, diuitem, & bene fortunatum asserentes, qui illum gestarint.

C A P. I X.

De Magnete, seu lapide Heraclio.

NIHI L in orbe toto natura mirandum magis creauit Magnete, quem D. Augustinus mirabilem ferri raptorem vocat; quem cum primum vidi, inquit, vehementer exhorruì: quippe cernebam à lapide ferreum anulum raptum atque suspensum; denique tanquam ferro, quod rapuerat, vim suam dedisset, communemque fecisset, idem annulus alteri admotus est, eumque suspendit; sic accessit & tertius, & quartus; iamque sibi permutua circulis nexis, non implicatorum intrinsecus, sed adhærentium extrinsecus, quasi catena perpenderat annulorum. Eadem scribuntur à Plinio *libr. 34. sua historia cap. 14.*

Cuinam virtus Magnetis primo innotuerit.

Eius autem trahendi ferri virtus primum innotuit cuidam armentario, cuius calceis cum ferrei clauis essent confixi, is armenta sequens in monte Inda, ad quendam locum venit, vbi Magnes copiosus latitabat, ex quo vix discessit, nisi clauis extractis, aut crepidis relictis, & baculo altera parte ferrea cuspide armato.

Magnes unde habeat nomē. Unde dicatur Heraclius.

Ille autem pastor vocabatur Magnes, à quo & lapis hic hucusq; nomen retinuit. *Nicander, Plin.* Dicitur & Heraclius, nō ab Heraclio inuentore, vt credidit Taisnieri, sed

Sed ab Heraclia Lydiæ ciuitate, vbi laudatissimus gignitur. Syderiten adhuc alio nomine vocitant, quod ferrum alliciat, trahatq; . Et aliquando lapidem nauticum, quod nautis plurimum inferuiat.

Syderites.

Lapis nauticus.

Agnoscentur vero quinque eius differentia; prior dicitur Æthiopicus, secundus Magnesiæ; ille ab Æthiopia regione, hic à Magnesia ciuitate defertur. Tertius inuenitur in Alexandria: quartus in Echio Bæotia; quintus omnium pessimus in Capo Verlychi Natolia. Est enim læuis & spongiosus instar pumicis. Æthiopici omnibus præstantiores iudicantur: atque omnes cuiuscunque generis sint eo meliores, quo magis cærulei. Laus quoque summa datur ponderosis, & potenter ferrum trahentibus.

Magnetis species.

Adamas autem impedit, ne ferrum trahatur à Magnete, vt etiam allium eidem affrictum. Tam valida enim illius in trahendo ferro virtus non est, quin facile possit eludi, obscurari, superari. Vnde ridiculum credo, quod scripsit Taisnieri, quasdam naues clauis ferreis compactas, mare Æthiopicum oberrantes, & tempestate ad promontoria agitatas, in fundum à Magnete attractas fuisse, aut saltem clauis Magnetis virtute extractis, in mille partes dissolutas. Hæc enim vetularum sunt insomnia, viri docti calamonimis indigna.

Quidnam Magnetis vim attrahendi ferri impedit.

Attrahit autem Magnes ferrum tanquam sibi simile, ad sui conseruationem & alimoniam: ob id eius scobs sollet in pyxidibus asseruari: respicitq; partem Aquiloniam tanquam matricem, vnde ad Antarcticum dirigi nautis dicitur.

Quomodo Magnes ferrum trahat.

Gignitur & in monte quodam Æthiopiæ lapis alius oppositæ virtutis, quem Theamedem nominant, qui nempe ferrum omne respuit, abigitque.

Theamedes.

Sunt, qui Magnetem vstum pro Hæmatite vendunt, magnum tamen est inter vtrumque discrimen, vt ex singulorum descriptione patet. *Dioscor.*

Magnes, præter dotes enumeratas, quasdam adhuc medicas habet, vnde ad emplastrum diuinum, & alia medicamenta accedit. Sunt, qui putant, Magnetem per os parua quantitate sumptum adolescentiam conseruare: Ob id rex Zeilan fertur, patinas ex Magnete iussit.

Vires.

iussisse confici, in quibus cibus eius coquatur. *Garcia ab horto.*

CAP. X.

*De aliis quibusdam gemmis, in medicina
rarius vsurpatis.*

INFINITÆ, pene dixerim, aliæ traduntur gemmæ, & aspectu perpulchræ, ac elegantes, & viribus non temnendis insignitæ, quarum, quod rarissimus sit vsus, de singulis singula capita constituere non decreuimus: Sat enim est, si nostro satisfaciens instituto, eas tantum accurate descripserim, quæ Officinæ à nobis instructæ confectiones ingrediuntur. Ne tamen Pharmacopœus gemmas adeo paucas esse existimet, hoc vnico capite, velut in fasciculum & breuem epitomem, alias plures simul contraham.

*Turchesa.
Augites.*

Inter eas autem frequenter occurrit Eranus, Turchesa Gallis, *Peruzaa* Arabibus, Callais & Augites Plinio dicitur; cuius color ex cyaneo, & viridi eleganter videtur confuse mixtus. Nasceitur in India, præcipue circa montem *Cokas*.

Iaspis.

Iaspis viridis est lapis, aut magna sui parte viridi commixtus & elegans, cuius species omnes recensere nimis esset fastidiosum; nam Iaspidis esse decem species, septemque feruntur, ait Macer. Vim habet insignem ad sanguinis fluorem sistendum.

Hematites.

Sumpsit Hematites græcum de sanguine nomen; Gestatu enim & sumptu sanguinem vndecunque fluentem cohibet. E Iaspidum genere creditur: est enim lapis virescens, variegatus, & guttis cruentis conspersus.

Achates.

Achates sic dicitur à fluuio Achate, in quo reperitur. Eius multa dantur discrimina, sed vulgatiores ex obscuro candicat, venis quibusdam modo rubellis, modo nigellis intercurrentibus. Pyrrhus rex elegantissimum fertur habuisse, in quo nouem musæ solæ naturæ manu erant sculptæ. Visus est aliquando Achates, instar coralli rubens, Corallochates ob id dictus.

Corallochates.

Amethystrus.

Amethystrus lapis est ex India delatus, colore purpureo, violaceo permixtus, leniter quædam flammula

emittit.

emittens. Eius quinque species perhibentur: communior violacei est coloris, refertque eius species quædam vini colorem aqua multa diluti. Ebrietatem quidem impedire, sed insomnia excitare dicitur.

Vt adamas laudatur ex candido coruscans, Smaragdus viridis, Carbunculus flammeus ac rubeus, Saphyrus særuleus, Chrysolitus aureus; sic Opalus varius, cui ignis Carbunculi micat, est, Amethysti purpurea fulgens, Smaragdi mare virens; atque cuncta pariter mixtura incredibili lucentia, nihilque inter gemmas pulchrius esse potest. A Plinio Pæderos vocatur. Nascitur in insula Zeylan, inque multis aliis Indiæ regionibus, in quibus Argenon nominatur. In Ægypto etiam inveniuntur quidam Senites nuncupati.

Opalus.

Paderos.

Argenon.

Senites.

Est Opalus alius minus elegans & nitens, quem Pseudopalum & Oculum catti nominant. Vt verò vero Opalo minus pulcher, sic minus expetitus. Forsan is est lapis, qui ab Isidoro Opthalmius nominatur.

Pseudopalus.

Oculus catti.

Ex Opalorum genere est alius lapis, qui à Pardalis, seu Pantheræ animalis variegato colore Panthera nominatur. Nam Pantheram patet esse feram diuersicolore, ait Macer. Tot autem virtutes, quot colores habere creditur.

Panthera.

Selenites, quod imaginem Lunæ referat, sic dicitur. Lapis est ex candido, melleoq; fulgore nitens, qui ad incrementum aut decrementum Lunæ, & crescere, & decrescere videtur. Eius quædam species pallidior, alia viridior deprehenditur.

Selenites.

Girasola quibusdam lapis solaris, aliis Leucopetalos dicta, inter gemmas reponitur, quæ ex candido nitent, & aureum fulguremittunt.

Girasola.

Est quædam gemma non ignobilis Dionysia dicta, quæ trita & sumpta vini saporem utcunque refert, ebrietati resistit: sic à Poeta describitur:

Dionysia.

Nigra micat rubeis Dionysia confita guttis.

Beryllus gemma est alias multas eiusdem nominis sub se complectens, quarum aliæ maris viriditatem referunt, aliæ pallidiores, aliæ flavescentes, & ex aureo colore fulgentes, quæ Chrysoprasi sæpe vocantur: aliæ olei colorem, aliæ alium, ita, ut novem eius varietates enu-

Beryllus.

merentur. Beryllus obscure micat, ni forma sexangula
poliatur.

*Nephriticus
lapis.*

A paucis annis ex Hispania noua delatus est lapis variegatus, ex viridi & lacteo permixtus, quem Nephriticum nominant. Is enim brachio alligatus, mira proprietate calculos atterit, & cum vrina propellit.

Ætites.

Ætites est lapis veluti prægnaus, alio, cum quatitur, quasi sonante. Ab Aquilis nomen habet, à quibus, vt multi ferunt, deferunt, ad ouorum calorem contemperandum, ne nimis calefiant, dum incubantur. Alij aliter sentiunt, & sæpe falsa enuntiant. Vtut sit, iste lapis creditur partum accelerare, si femoribus alligetur; retardare, si super stomacho, aut inter gemmas gestetur. Eius quatuor differentiæ notantur, quas ex Plinio quis ediscere quit.

Iudaicus lapis.

Lapis Iudaicus à natali solo nomen habet. Candidus est, forma elegantissima, glandis magnitudine, & lineis inter se æqualibus, veluti torno factis distinguitur. Tritus, ac læuigatus, & sumptus calculos in renibus & vesica comminuere dicitur.

Chrysolapis.

Chrysolapis interdum subpallida est, ac fusca, noctu vero vt ignis splendet. In Æthiopia nascitur. Rarissime tamen ad nos deuehitur.

Alias pene innumeras recensent & Plinius, *cap. 10. lib. 37.* & qui de lapidibus libros in lucem ediderunt. Sed multa sæpe scripsere, quæ nec norunt, nec viderunt vnquam; atque multos interdum lapides quadam affinitate coniunctos, pro eodem vsurpant, & sæpe eundem multis nominibus designatum, multiplicem constituunt. Infinitæ enim sunt lapidum nomenclaturæ, ait Plinius *cap. 21. eiusdem libri.*

Vniones.

Superfunt & alij lapides eximia virtutis, & multum pretiosi, sed quia ex animalibus desumuntur, cuiusmodi sunt vniones, seu margaritæ, lapis Bezaar, & alij multi, de his in libro de medicamentis ex animalibus, aut eorum partibus sumptis agemus.

* * *

*

*De lapidibus quibusdam medicatis, nec pretiosis,
& primum de Marmore.*

MARMOR notissimum & durissimum lapidis ge- *Marmoris species.*
nus est, cuius tot videntur discrimina, quot loca, è
quibus eruuntur. Omnium nobilissima hæc dicuntur,
Pheugiticum, Parium, Zeblicum, Porphyrites, & Ophi-
tes. Probantur vel improbantur omnia colore, nitore,
perspicuitate, duritie. Quod vel viride est, vel pluribus
coloribus variegatum, sic quoque durissimum, & pul-
cherrimum, & præstantissimum habetur. Laudatur quo-
que plurimum eximie candidum & solidum, hoc seligen-
dum ad vnguenti Citrini confectionem.

Pheugiticum marmor maxime nitet, imaginesque *Pheugiticum marmor.*
reddit. Eo constructum est à Nerone Fortunæ templum,
quod intus adeo nitebat, ut etiam clausis foribus & fe-
nestris perpetua claritas perciperetur.

Parium non vniusmodi est. Aliud enim candidissi- *Parium.*
mum, quod in Italia frequentissimum est; aliud cinere-
um; quoddam viride; aliud ferreum. Hoc postremum
tam durum est, ut ex eo nonnulli incudes faciant.

Zeblicum in Misena inuenitur: Omnium mollissi- *Zeblicum.*
mum est, & aduersus venena prodesse creditum. Si ita
est, hac conditione cæteris marmorum generibus ante-
cellit.

Porphyrites marmor rubeis ut plurimum maculis va- *Porphyrites.*
riegatur; ex Ægypto deferri solet, quod maculis candi-
dis distinguitur, Leucosticton nominatur. Ex eo pilæ &
molulæ fiunt optimæ & elegantes.

Ophites, seu serpentinum marmor, partim viride *Ophites.*
est, partim aliis coloribus multis corij serpentum in-
star variegatum, unde nomen. Maculæ frequentio-
res in vulgatori pallidæ sunt, cum aliis valde dissimi-
libus.

Sunt & marmorum genera à viris & regionibus nobi-
litata, ut marmor nigrum Luculli, ut marmor Augusti,
Tyberij; ut Ægyptium, Thebaicum, Ephesium, Lacedæ-
monium.

E marmorum generibus est Alabastrites, sic ab Alaba- *Alabastrites.*

stro vrbe Ægyptiæ dictum, plerumque album & perspicuum, quo & imagines sculpuntur, & vasa excipiendis, & conseruandis vnguentis idonea fieri solent.

C A P. XII.

De Crytallo.

*Crytallus
quid.*

CRYSTALLVS non est aqua congelata, vt plerique existimant, sed *lapis mineralis, albus, pellucidus, aqua clarissima modo nitens*. Ex humore aqueo & purissimo, non frigore, sed vt multi volunt, diuini cuiusdam caloris virtute concreto, ortum ducit. Neque etiam ex glacie fit, licet ea id illi nomen dederit, & inter niues soleat inueniri, sed ex humore sui generis. Nam glacies igni excalfacta facile liquefit; Crytallus vero non nisi ignibus circumdata, assidueque vento & flammis agitata liquatur.

Inter lapides autem, & sub terra crytallus concreta reperitur, etiam in regionibus æstuosissimis, in quibus humor crytallinus, tum à causa vniuersali dicta, cum potentia quadam terrestri lapidescit; non secus ac succinum & corallium, quæ primum fuerunt humor, dein in lapideam soliditatem, non frigore, sed materię aptitudine concreuerunt.

Vsum.

Crytallus eligenda purissima, perlucidissima, ac eximie nitens. Ex ea non tantum calices, vasa, armillæ, & alia pleraque elegantissima fiunt opificia, sed etiam medicamenta quædam parantur. Eius puluis vnguenti Citrini compositionem ingreditur, ad dentifricia commendatur, & alia medicamenta ornatui inseruientia.

C A P. XIII.

De Gypso.

GYPSVM cuique notissimum, præsertim Lutetiæ, cuius mœnia, ædes, palatia, magna ex parte gypso cæmentantur: fodinæ siquidem illius suburbanæ totæ gypsatae sunt, nec silicem, aut alterius generis lapidem in earum cuniculis inuenire facile est.

Gypsum quid.

Est vero Gypsum *lapis candidus, utcumque nitens, in
lami.*

laminas facile scissilis, ædificiis & muris struendis idoneus.
 Crudum gypsum vix ad ædium fabricas vsurpatur; sed in
 furno coquitur, donec tabescat, plane albescat, & in pul-
 uerem citius reducatur; qui aqua dilutus, mox lapide-
 scit. Antequam tamen induruerit, fidelia agitatur, subi-
 gitur, duciturque, vt ditius reddatur molle, & sequax ad
 alios lapides simul agglutinandos, & alia opera industrio-
 se fingenda. Præstantissimum est recens coctum, nam
 diutius asseruatum humidius est, & aquæ immixtum
 non ita solide lapidescit.

Eius duo notantur discrimina; vulgatius vnum, quod *Species.*
 obscure nitet; alterum rarius, quod in laminas finditur,
 fere specularis lapidis, aut talchi modo splendens, vnde
 multi Talkum, improprie tamen nominant. Est enim *Talkum.*
 Talkum magis, & tenue, & squamosum, & album, &
 lucidum. Sunt, qui Selenitem vocitent. Agyræ nonnul-
 li ex talcho arte deceptoriam oleum parant ad vetulas fu-
 candas, erugandasque, & ad faciei nigredinem dealban-
 dam, sicque imprudentes mulierculas, quæ deformi-
 tatem ægre ferunt, vanis pollicitationibus quotidie fal-
 lunt, caute, nec illicite (consentienti enim & volenti non
 fit iniuria, neque dolus) in illarum crumenas manus in-
 iicientes.

Gypsum vim habet astringendi & obstruendi, inquit *Vires.*
 Dioscor. Sanguinisq; eruptiones & sudores cohibet. Ob
 id vtiliter ad emplastrum contra rupturam accedit, & ad
 alia medicamenta externa, quæ ad meatuum laxitatem
 imperantur. Per os autem non sumendum, quia stran-
 gulationis modo interficit.

C A P. X I V.

De Calce.

C A L X & gypsum, duo sunt lapidum simul aggluti-
 nandorum in ædificiis diuitum construendis vincu-
 la, nam pauperum ædiculæ sola fere terra subacta, aut
 luto cæmentantur. Sed gypsum postquam semel aquam
 ebiberit, & coierit, eius est impatientissimum. Calx
 vero, & aqua nutritur, & diutius ac melius conserua-
 tur. Calcem cum dico, coctam intelligo, quæ alba mul-

tum est, facile puluerabilis & friabilis, & aquæ affusione ignibilis.

Calx cruda.

Cruda vero lapis est durus, ponderosus, aqua quæ nec diluitur, nec incandescit, ob id non calx absolute, sed lapis calcarius appellatur.

**Calx optima
qua.**

In quibus autem terris calx reperitur, in his gypsum nullum, ut in quibus gypsum, in his nullus lapis calcarius effoditur. Calx ea optima est, quæ superfusa maximos strepitus edit, & ignem concipit, eaque recens, & admodum cinerea, nam vetus albior est, & infirmior, quam scilicet aer ingressus est, & imminutus est ignis.

Fit quoque calx secundum Dioscorid. ex buccinorum marinorum, cochlearum & ostreorum testis, tamdiu igni combustis, usquedum vehementer inalbuerint.

Ex calce viua & auripigmento eximium paratur psyllothrum, quo partes hispidæ facile depilantur. Pyrotica quoque ex illa fiunt, paucis adhibitis, quæ partem, cui admouentur, inurunt, & escharam relinquunt.

Aqua calcis.

Pluries aqua pluuiali, aut fontana calx elota, utiliter vnguentis permiscetur, quibus vlcera cadauerosa curantur. Aqua extincta, & bis tere lota, si denuo in aquam proiecta abluatur, ea posterior aqua valde conuenit vlceribus pudendorum, & aliis aliarum partium phagedenicis, cadaucrosis, & curatu difficilissimis. Pluries enim lota mordacitatem omnem exuit, & acris esse desinit, calefacit tamen & siccatur manifestissime; proinde vlceribus confert exsiccandis, & ad cicatricem perducendis.

C A P. X V.

De lapidibus Spongiarum.

**Spongiarum
differentia.**

SPONGIÆ proximam plantis, non animantibus, habent naturam; crescunt enim, augenturq; , sed non sentiunt, contra multorum opinionem. Earum quasdam Dioscorides mares facit, tenui fistula spissas, quarum duriores tragos nominant, alias fœminas, quæ contrarias dotes habent. Aristoteles quatuor varietates earum agnoscit; aliæ, inquit, raræ, quæ amplissimæ sunt, aliæ spissæ, quæ mollissimæ, aliæ tenuissimæ, quæ duriores, aliæ spississimæ, & validissimæ, quas Achilleas nuncupant.

pant. Quæ summis saxis nascuntur, duriores sunt; quæ in tranquillis tractibus maris, molliores.

Nobis autem tres Spongiarum differentia notissima; prima, & vulgatissima, & mollissima raras, & patentissimas fistulas habet, magnitudine & forma hepar humanum referens. Secunda densior & minor, duriorque, ac fistulis minoribus peruia. Tertia densissima, valida, cinerea, & Alcyonio similis. Omnis sponsia fungus marinus solet vocari.

Fungus marinus.

In spongiis autem lapides vel concrescunt, vel aliunde appulsi stabulantur, inquit Plinius. Vtrique satis noti sunt, in omnibus enim fere spongiis inveniuntur. Seli- gendi vero, qui his innascuntur, quibus vis ad frangendum calculum datur. Eam tamen non adeo validam Galenus putat, ut eum, qui in vesica stabulatur, lapidem comminuere valeat.

Vires.

C A P. X V I.

De Lateribus.

NON ex gemmis solum & lapidibus, sed etiam lateribus, & fractis, & antiquatis, atque etiam ex solea detrita, sæpeque ex luto Medicus opem largitur ægrotis. Nihil enim est qualitatis expers, quæ qualiscunque fuerit, à perito & probato Medico opportune usurpata prodesse potest.

Multa autem sunt, quæ recentia efficacissimas vires habent; inueterata vero exolescunt, & qualitatem amittunt, ut medicamenta vulgaria; alia vix nisi antiquata, medicata, ut lateres, qui de nouo cocti muris tantum ac ædibus construendis inseruiunt; veteres medicis vsum optatissimi, & efficacissimi. Hoc ex oleo de lateribus constat: quod ad morborum multorum cura-

tionem eximiis viribus pollet, ut in

Officina nostra docui-
mus.

SECTIO TERTIA.

De Metallis.

Metalla unde nomen redit. *Metalla* unde nomen redit. *Αμεταλλω*, id est, perscrutor, nomen habet, quod illud soleant fossores intra terra venas scrutari; vel *μεταλλω*, quod aliud, post aliud metallum fodiendo inueniatur. Nam ubicunque una cuiusdam metalli vena detegitur, non procul inuenitur alia, ut in sterili solo, & montibus multis.

De Metallo- De eorum autem materia varij varie sentiunt; Aristoteles libr. 3. Meteor. cap. ult. omnium mixtorum, quae intra terram sunt, duplicem materiam constituit, halitum & vaporem, quorum mixtione in terra visceribus fossilia sunt, quae scilicet effossa terra similia sunt, nec liquefcunt, ut metallica, quorum nonnulla plus continent humidi, & facile liquantur, ut plumbum & stannum; alia ducuntur & liquantur quidem, sed difficilius, ut ferrum. Mathiolus scribit, esse substantiam elementarem, quae tanto perfectius metallum efficit, quanto magis in aequali proportionem, tum quantitatis, tum qualitatis impense depurata est. Paucis Scaliger exer. 20. dixit, esse aquam terream; Spagyrici Mercurium, ut etiam sulphur, quod ex Albert. efficiunt, dum sic ait: Prima materia metallorum est humidum unctuosum subtile, quod est incorporatum terrestri subtili fortiter commixto, ita, quod plurimum utriusque, non tantum cum plurimo utriusque, sed etiam in plurimo utriusque. Sic ut aliquid scire videantur, sua insomnia enuntiant. Tot autem Metalla, quot Planetas esse perhibent, septem nempe, quorum nomen & characteres ad designanda metalla mutantur: illis aurum dicitur Sol, argentum Luna, plumbum Saturnus, stannum Iupiter, ferrum Mars, cuprum Venus, argentum viuum Mercurius, quod tamen proprie metallum non est; neque enim ducitur, neque liquatur, sed aliquo modo, ut potentia tantum, metallum dici potest.

Mathioli.

Scaligeri.

Spagyricorū.

**Metallorum
quot & quae
eorum nomi-
na, secundum
Spagyricos.**

At vero reprehendit Scaliger Exer. 106. hanc metallorum cum Planetis affinitatem & nomenclationem, quam ridiculam

quidam ostendit, nec ex planetarum numero numerum planetarum esse designandum. Non solum autem metalla planetis, sed multa fossilia signis Zodiaci voce & characteribus respondere contendunt, ut aspalatum Tauro, auripigmentum Gemini, salem ammoniacum Cancro, arsenicum rubrum Virgini, vitriolum Romanum Libra, sulphur Scorpioni, alumen rupeum Sagittario, alumen scissile Capricorno, salem nitrum Aquario; sicq; sua arcana, ut loquuntur, inuolueris quibusdam enigmaticis obtegentes, tanquam deliri mille ineptias effutiunt, quas satius est irridere, quam refellere: nunc enim ad nostrum institutum tantum spectat, ut ea tantum metalla, aut metallis adnata describam, quæ ad nostram officinam necessaria dicuntur, initio à metallorum Sole ducto, quem *Aurum* nominant.

C A P. I.

De Auro.

A V R V M metallorum rex, omnium perfectissimum & temperatissimum, & veluti Solis tincturam in vultu gerens, summum in mortale genus habet imperium. Nam aurum omnes colunt, *Aurum lex sequitur & auro venalia rura. Diphilus.* Auro enim puro nihil potentius; illi parent, illo fiunt omnia; quo qui destituitur, vel tanquam Elephanticus ab hominum consortio seiungitur, vel tanquam mortuus inter viuos vagatur.

Adiaphoron tamen cum sit, & pro ratione vtentis vel bonum, vel malum, si quis eo male vtatur, malorum maxime malum est. Est enim dux scelerum, vitæ pestis, rerumq; ruina, & propter aurum fiunt raptus, lites, homicidia, pugnae. Si vero quis eo bene vtatur, non solum ad vitæ subsidia, sed etiam sanitatis tutelam, intro sumptum valde prodesse creditur. Non de Chymistarum auro portabili, vel potius esculento loquor, plebeculam, quod mendaciis & vanis expectationibus reficit, vel potius decipit. Demus enim licet liquorem quendam flavescentem, auri liquati æmulum arte chymica paratum, is tamen nullius est insignis in medicina vsus, tantum abest, ut elephantiasim, hydropem antiquatum, & alios morbos deploratos sanare, & senectutem tardare, & iu-

Aurum esse bonum & malum.

uentutem conseruare vegetam ac floridam valeat, vt ipsi
iaētitant: *Natura siquidem auri cum longissime distet à no-
stra natura, neutiquam nostra per illam licebit inflaurari,*
ait Scaliger *exerc. 272.* Multa enim cum sint nostræ na-
turæ similia, eidem reficiendæ conuenientiora; estq;
absurdum dicere, aurum alere, & substantiam nostri cor-
poris reparare, atque in illam ipsam mutari: sic enim qui
anno vesceretur, tandem fieret aurum.

Medici igitur aurum non destruunt, vt dissoluant, &
bonitatem natiuam amittendo, alienam & inutilem, &
sæpe noxiam inducant. Sed melius vel in tenues bra-
cteolas, vel scobem, ac in indiuidua corpuscula commi-
nuant, vt ad partes facilius sese valeat insinuare.

His apparatus modis vtiliter accedit ad confectio-
nem electuarii de gemmis & pulueris lætificantis Gale-
ni, optimeq; permiscetur medicamentis cor roboranti-
bus. Soleo ego feliciter ditioribus puellis fœdis colori-
bus detentis, pro chalybe præparato limaturam auri,
cum aliis quibusdam idoneis medicamentis in forma ca-
tapotiorum, & aliquando tabellarum præscribere.

Vires.

Auri medicatæ vires multæ quidem sunt, non tamen
tot ac tantæ, quantas Chymiatræ prædicant. Laudantur
potissimum ad melancholicos, & præter naturam tristes
exhilarandos.

C A P. II.

De Argento.

*Argentum esse
animam &
sanguinem
mortalibus.*

*Argentum
unde fiat.*

EST quoque argentum & anima & sanguis mortali-
bus. Ab auro enim omnium metallorum est præ-
stantissimum, quod nulla vetustate rubiginem contra-
hit, nec deterius euadit, sed semper nitidum, splendidum
ac syncerum, quod facile ducitur & liquatur. Fit in ter-
ræ visceribus ex hydrargyro mundo & candido, & ex
sulphure puro, claro, firmo, & albo æqualiter simul con-
temperatis. Sicq; candidum & fulgens redditur, pro-
pterea quod calor sulphuris bene mundati, vt loquuntur
Chymistæ, dealbat & subtilius reddit, adeoq; exsiccat, vt
sonorum, durum & tinnulum euadat.

Solum autem inter metalla splendorem videtur emit-
tere

tere translucentum: Sua enim in fodina, quasi lux est in tenebris, veluti rudimenta stellarum referens; magistamen multo splendet purum, & igne examinatum, & septies repurgatum, cui connexa sunt, quæ Psalmista *Psal. 21.* sic cecinit; *eloquia Domini, eloquia munda, argentum igne purgatum.* A Chymiatris Lunæ comparatur, cuius nomen mutuatur, sed non qualitates æmulatur.

Auro censetur frigidius, cuius tamen vires & dignita- *Vires.* tem quadantenus refert, secundum perfectionis & puritatis gradum obtinens. Sua naturali complexione frigidum & humidum est temperate, unde membris spiritualibus auxiliari creditur. Multum quoque valet ad cordis palpitationem; ipsum namq; roborat, & hæmatosim adiuuat; efficitq; laudabiliorem. Ex eo arte Spagyrica oleum educitur morbis cerebri pluribus commendatum; Dogmatici tamen, seu veri Medici tantum solent in medicamentis eo uti, vel in scobem, vel in tenuissimas laminas redacto, perinde ut auro. Qui secus faciunt, in labore dolus.

CAP. III.

De Stanno.

STANNVM aliud metalli genus est in fodinis cum Sargento inuentum, quod Plinius plumbum candidum vocat ad differentiam plumbi nigri, quod velut argenti stanniq; quoddam purgamentum in fornace remanet. Qui Ioui sacrum faciunt stannum, id ex hydrargyro, puro, claro, & ex sulphure crasso & immundo generari dicunt.

Stannum unde fiat.

Sunt porro multa plumbi & stanni inter se communia; neutrum enim rubiginem contrahit, sed potius squalorem & sordiciem quandam, plus tamen plumbum, quam stannum: neutrum quoque valde sonorum est, nec valde durum. Plumbo tamen durius stannum & magis tinnulum.

Stanni & plumbi communia quæ.

Est vero stannum vel simplex & purum, ac prope defæcatum; vel impurum & ex aliis metallis compositum, quod natura, vel artificio tale redditur, cuius multæ sunt differentiæ pro rerum mixtarum ratione & diuersa earun-

Stannum duplex.

earundem proportionem. Eius autem vires rerum, ex quibus componitur, mixtioni respondent.

Multis vero vñsibus humanis inseruit stannum: verum ex eo rarissime medicamenta parantur, sed vasa sãpissime, in quibus illa ipsa reponuntur & seruantur. Audio, Chymicos oleum ex Stanno parare, ad vulnere & vlcerum curationem commendatum, sed alia prostant medicamina, & paratu facilia & viliora, & ad id præstandum efficaciora.

C A P. IV.

De Plumbo.

Plumbi species.

MO'λυβδον seu plumbum secundum Chymistas & Saturno dicatur, & Saturnus dicitur, atque ex ipsorum iudicio ex hydrargyro impuro & crasso & sulphure modico & impuro generatur. Non solum autem in terræ latibulis inclusum, sed sub dio positum crescere perhibetur, atque ideo tecta sua gravitate labefactare existimatur, inquit Cardanus, qui eius quatuor facit discrimina, vulgare, album, quod multi stannum appellant, Bisemutum hucusque incognitum, & quod è Stibio paratur.

Plumbago.

Plinius agnouit tantum vulgare seu nigrum, & album. Nigro duplicem originem tribuit: aut ex sua, inquit, nascitur vena, nec quicquam aliud ex se parit; aut nascitur cum argento, mistisq; venis conflatur. Primus liquor, qui in fornacibus fluit, album plumbum & stannum vocatur; secundus argentum, quod remansit, Galena dicitur, & Latine plumbago, ex qua plumbum elicitur.

Lapis Molibdoïdes.

Extrahitur quoque è gleba quadam plumbaria, è fodinis eruta, quam lapidem Molibdoïdem nominant. Secretum autem & liquatum plumbum, adhucq; calens aqua frigida perfunditur, quousque scoriam quandam exuat, quam recrementum plumbi nuncupant.

Ad vñsum autem medendi ex plumbo fiunt mortaria & pistilli, nec non turundæ fistulosæ, canulatas dicunt, internis & profundis vñceribus dicatæ, quæ aliis quibusvis etiam aureis æque sunt efficaces.

Paratur quoque pulvis è plumbo ad vñcerum exsiccationem

tionem commendatissimus, de quo mentionem alibi fecimus.

Est autem plumbum refrigeratoriæ facultatis, ait Galenus; ipsumq; Chironiis, quæ vocant, vlceribus & can-
crosis & putredinosis, tum ipsum per se, tum quibusdam
aliis permistum conuenit. Elotum vero, vt etiam vstum
vires habet commendatitias. Abluendi & vrendi modū,
& qualitates & effectus docet Dioscorides. Ex plumbi
adhuc laminis cerusa fit, de qua mox agetur.

CAP. V.

De Ære.

ÆS Veneri dicatum, ab insula Cyprio, in qua lauda-
bile & copiosum eruitur, Cuprum vulgo dictum, *Cuprum vnde*
vel aurei coloris est, ob id à multis Aurichalcum dictum, *dicatur.*
vel ad rubedinem accedit, & absolute æs dicitur: quod *Aurichalcum*
apud veteres magis fuit in vsu, quam aurum, vel argen- *vnde.*
tum, vel ferrum: Nam prima hominibus moneta fuit ex *Vnde as.*
ære, vnde ærarium publicum, vnde æs alienum, & quæ-
stor ærarius. Itemq; bellatorum arma olim non ex ferro,
sed ex ære fuerunt, vt etiam statuæ & templorum valuæ.

In Pharmacopoliis autem hæc passim occurrunt, Æs
vstum, flos æris, squama æris, & ærugo, sed quæ singula
sint, omnes lectionis Pharmaceuticæ studiosi non certo
dignoscunt. Æs vstum, inquit Dioscorides, fit è clauis *Æs vstum.*
solutarum nauium, fictili crudo compositis, subsperso
sulphure, cum sale pari: Omnibus vicissim inspersis, fi-
ctile circumlito creta singulari spiramento, fornacibus
inditur, donec percoquatur.

Astringit, exsiccant, reprimunt, extenuat, attrahit: vlce-
ra purgat, & ad cicatricem perducit, vitia oculorum e-
mendat. *Dioscorid.*

Flos æris fit, cum fornacibus æs fusum in receptacula *Flos æris.*
delabatur per colla fistularum ad ea pertinentium. Et an-
tequam coëat in massam duram super ipsum adhuc igni-
tum, aqua frigida infunditur: Tum siquidem repentino
concretu ac densatione velut expuitur, & erumpit flos
antedictus. Vapor quoq; concretescens delabatur granulis
milio proximis ac rubidis, quæ pro flore æris habentur.

Squama vero seu Batitura æris fit, dum id malleis *Squama seu*
percu- *Batitura æris.*

Vires.

percutitur: Præstantior est ea, quæ ex ære, quo clavi fiunt, excutitur, Helitis proprie dicta. Omnium deterri-
ma, quæ ex vili promiscuoq; ære, aut candido habetur. Astringit, extenuat, reprimat, erodit, nomas coercet, & vlcera ad cicatricem perducit.

CAP. VI.

De Æruginē.

ÆRUGO non tantum pictoribus inseruit, sed etiam Medicis; qui eam multis medicamentis permiscunt, curandis vlceribus dicatis, cuiusmodi est, medicamentum Galeno, Lite dictum, atq; alia multa, quæ ipse describit *lib. 2. comp. med. gener.*

Ærugo quid.

Est autem ærugo, non quidem æris flos, vt putarunt nonnulli, sed quædam veluti rasura viridis, quæ illius laminis aceti vapore madidis effloruit.

Species.

Eius duæ traduntur à Dioscor. varietates; vna vulgaris, simpliciter ærugo dicta; altera Scolecia, seu in vermiculorum speciem effigiata. Eaq; duplex, fossilis vna, & altera factitia. Vtraq; autem rarissima; altera enim non queritur aut quæsitâ nō reperitur; altera nō præparatur.

Vulgaris autem copiosa est, & venalis vbique reperitur, & multis paratur modis, quorum vsitatio est, qui sic fit.

Æris præparandi modus.

In dolium aut aliud vas satis amplum acetum accerimurum infunditur: vas æneum & inuersum superponitur, præsertim concameratum: Si id planum fuerit, ita obstruatur, vt nullum habeat spiraculum: post decem dies exempto operculo, insidens ei ærugo deradetur.

Hoc adhuc modo vsitatissimo habetur. Æris lamina vna aut altera, in dolo acetum continente ita suspenditur, vt acetum non attingat, & elapsis postea diebus adnata ærugo deraditur. Quin etiam ex laminis iisdem acetum maceratis haberi potest ærugo.

Vires.

Qualitatem habet acrem, digerentem, attrahentem, & liquantem carnem, non modo teneram, sed etiam duram. *Galen. 9. simpl.* Non tantum vero gustum mordicat ærugo, sed ipsa etiam vlcera. Quod si eius pauculum cerato non pauco admiscueris, id quod ex ambobus erit mixtum, citra morsum extergit. Falluntur autem multi
in mul

in multis compositionibus, quibus non recte sarcoticam, aut epuloticam facultatem ascribunt, utpote, cum ipsa id præstare nequeant, verum ea, quæ ex ipsis composita sunt. Galen.

CAP. VII.

De Ferro.

FERRO vix quicquam communius, vixq; aliquid & utilius & nocentius. Neque enim ædicula aut stabulum, nec naucula, neque quæ ad hominis vestitum & alimentum spectant, sine ferro fieri, aut haberi, aut parari queunt. Nullus siquidem labor suscipitur, nullum opus absoluitur sine ferri adiutu. Omnes enim artifices ferreo quodam instrumento, ut agant, opus habent. Omnia specialius nolo persequi, cum satis etiam rusticis innotescant.

Ex eo autem non solum vomer, ferra, securis, falx, forfex & acus, sed & enses, hastæ, iacula, sagittæ, & bombardarum globi, quibus non tantum ciuium ædes, sed ciuitates & propugnacula ruunt, homines enecantur, & mille cædes perpetrantur. Quod ægre ferens Plinius; *Ferro, inquit, utimur, non cominus solum, sed etiam missili volucrig, nunc tormentis excusso, nunc balistis, nunc vero pennato: ut ocyus enim mors ad hominem perueniat, alitem illam facit, & pennas ferro tribuit.*

Quid si vidisset Plinius Bombardas, seu tormenta bellica, quibus nunc non modo urbium mœnia, sed montes & saxa ruunt, & dimouentur?

Ferrum autem tot malorum causa non est, sed humani fraus ingenii sceleratissima, quæ pessime ferro vitur, quod ex se malum haudquaquam iudicandum. Ex eo enim abscessus seu vomica aperitur, sanguis putridus in venis educitur, empyematis purulenta sanies extra thoracem eiicitur, ossium fragmenta, aut aliæ res cerebro molestæ extra caluariam ducuntur, confecti carie dentes euelluntur, vlcera cadauerosâ caro tollitur, membrum putre, ne in consortium totum trahat, abscinditur. Quid plura? ferro vix vita, imo nullo modo carere potest, alioquin pro domibus speluncæ ynguibus effodiendæ, & beluarum more victandum.

*Ferrum ex se
minime ma-
lum.*

Sunt

Ferri species.**Species chalybis.**

Sunt autem ferri duo genera; vnum generis nomen retinens, absolute ferrum dicitur; alterum quod magis defæcatum, chalybem, & ab acie, quam gladiis ex eo factis præbet, Acierum vulgus Gallorum nominat. Illud rursus duplici discrimine agnoscitur; vnum enim est, quod & liquefcit & ducitur, ex quo nempe multa fiunt instrumenta rustica; aliud, quod liquefcit quidem, sed non ducitur, & facile frangitur, ex quo fiunt lebetes fusiles, & alia multa ad vsum culinarum. Post id operis, non inutile est, vt credit Scaliger *exerc. 88.* denuo enim funditur, vt etiam alterum, quod ipse scripsit tantum mollescere: vtrumque enim ignis vi ardentissimi liquari vidimus. Suntq; nonnulli Lutetiæ, qui ferrearum ollarum fragmenta quæritant & emunt, quæ ad fornaces denuo liquanda conuehant.

Chalybs quid.**Vnde dicatur.**

Chalybs autem à multis dicitur *ferrum accurate defæcatum*, multiq; ex eo illum efficere iactitant. A Chalybone oppido Assyriæ nomen habet. Laudatur omnium maxime Damascus: Gladii enim Damasceni etiam ferrum scindunt.

Crocus Martis.

Ex chalybis scobe paratur puluis, quem Chymiatrum Crocum Martis vocitant. Verum scobs ferri vt decet appa-
parata, æque valere comperitur. De vtroque in Officina differuimus.

Ferrugo.

Vt autem ex ære fit ærugo, sic ex ferro ferrugo, quæ ipsius rubigo est, à qua velut in vindictam, quod sanguinem effundat humanum, eroditur & absumitur, & ferrum omne hominis cruore tinctum, quam mox rubiginem contrahit.

Scoria ferri.

Eruat adhuc quoddam excrementum, quod modo scoriam, modo squamam, modo recrementum, modo stercus ferri nuncupant. Squama tamen seu batitura magis proprie dicitur, quæ è ferro, dum malleis percutitur, excutitur; recrementum siue stercus, quando tantum ignitur, expuitur.

Rubiginem ferri curandis vlceribus conferre assue-
rant, eaq; Telephum Mysinorum regem ab Achille sa-
ciatum, sanatum scribunt: Ea enim, vt & scoria, strin-
git & siccat; vnde emplastris quibusdam exsiccatoriæ fa-
cultatis permiscetur.

Ferrum autem omne vim habet roborantem, atq; ex *Vires*
eo aqua quædam Normanæ, Forgenses vocant medica-
tas, & eximias vires mutuuntur.

C A P. VIII.

De septimo metallo.

SEPTIMUM metallum nonnulli dicunt esse Mercu-
rium, alii Electrum, neutrum tamen vere metallum
est, nisi potentia tantum tale argentum viuum dixeris.
Verius metallum dici videtur Stibium, alterum insigne
Chymistarum Idolum, vnicum Empiricorum Cathar-
ticum, quo omne morbi genus expugnare iactitant, sed
aliis aluum susq; deq; mouendo anxie perturbant, alios
hypercatharsi semper molesta misere laceffunt, nonnul-
los interimunt, paucos sanitati restituunt.

Medicus Anglus ex Paracelsistico genere, alioqui in *Historia me-*
arte Chymica valde insignis, inquit Louaniensis Medi- *moranda de*
cus Corn. Gemma *lib. de diuin. nat. caract.* febre quadam *usurpato anti-*
detentus, vna cum vxore, tum huic, tum sibi ipsi porte- *monio.*
xit antimonium præparatum, vt vocant. Illa quidem
celeriter in maniam fortissimam versa vitam cum morte
commutauit: hic autem primo conquestus insomnia,
vigiliasq; continuas à deiectione non pauca ante septi-
mum diem in delirium venit; à delirio statim factus est
epilepticus: ex epilepsia in coma lethargicum incidit, cui
quid apoplecticum misceretur. Eo sopore detentus tri-
duum rursus ad insaniam rediit, horrendoq; furore agi-
tatus, non multo post exspirauit, & à communi lecto
communem vxori cumulum est ingressus.

A multis tamen tanto artificio præparatur antimoni-
um, vt opportune datum miros effectus producat. Ex eo
enim fit eximium quoddam sudorificum, quod nulli ce-
dit. Nec improbandus est omnino puluis ille, quem Sti-
bii florem appellitant, qui à peritis artificibus paratus, & *Flos Stibij.*
à doctis exhibitus, sæpe mirum in modum prædest. Hu-
ius parandi modum & exhibendi consuetudinem veri
Medici solent aspernari, quod alia multo præstantiora
habeant medicamenta, quibus morbis quibuslibet me-
dentur securius.

De Cerusa.

Cerusa quid.

VT ferrum ferruginem, æs æruginem, sic plumbum plumbaginem quandam eructat, quam alii cerusam, alii plumbi florem, alii ex Galeno *9. simpl. psymmi- thion* nominant.

Licet autem cerusa aceti beneficio erumpat, sicut & ærugo, non tamen ut ea viridis est, sed albißima, unde pictores, quibus inseruit frequentissime, album plumbi vocitant. Fit autem ad hunc vel similem modum:

Modi confici- endi cerusam.

1.

Infunditur acetum acerrimum æstate in vrceum oris lati, aut aliud fictile vas idoneum: superponitur lamina plumbea: ita operitur vas, ut nihil exspiret: ubi lamina fuerit resoluta, ut decimo die, & aliquando citius, aliquando tardius contingere solet, & deciderit crassamentum in fundum vasis, colligendum & siccandum; mox trusatili mola terendum, cribrandum, deinde in massam aut pastillos cum paucis aceto cogendum & seruandum.

2.

3.

Fit adhuc ex scobe plumbi in acetum perquam acerrimum decem dies immersa & resoluta. Aliquando etiam ex laminis eiusdem infusis & deraßis, iterumq; maceratis & adhuc deraßis. Atque hoc denuo repetito, donec laminæ sint resolutæ: tum colligitur rasura, teritur, cribra- tur, cum aceto cogitur.

Albißimam autem cerusam non modo pictores exoptant, sed & mulieres ad faciem fucandam, eius tamen indebito usu dentes nigrescunt, carie eroduntur, & oris foetura nascitur. Laudatissima est Rhodiaca, vel illi simi- lis, quæ nunc Puteolis dicitur.

Tortetur porro cerusa fictili nouo, prunis flagrantibus, & vstione colorem rubrum acquirit, fitq; non quidem sandaracha, ut quidam male putarunt, sed sandix, quæ minium quoddam artificiale est, de quo supra mentionem fecimus.

Antequam autem cerusa in emplastrorum, vnguento- rum & collyriorum veniat compositionem, debet præpa- rari, hoc est, abluï, ut mediocriter desiccet & astringat, si- ne aliqua mordicatione, in liquore conueniente, ut aqua interdum simplici, sæpe rosacea hoc modo:

Ceru.

Ceruse quantitas idonea sumitur, in mortario lapideo cum pistillo ligneo teritur; dein aqua affunditur, agitur; tum quiescere permittitur: ubi in pile fundo cerusa quieverit, aqua abiicitur. Rursus alia affunditur, agitur, residere crassamentum sinitur; aqua, ut ante, efficitur, atque denuo noua immittitur: idq; toties iteratur, donec aqua ultimo affusa & agitata, pura & clara, & sordis omnis expers appareat.

Cerusa preparatio.

His rite peractis, cerusa super porphyrio læuiganda, siccanda, atque rursus terenda, cum aqua rosarum in pastillos fingenda, & ad futuros usus reponenda. Sunt, qui aceto terunt, & subigunt in massam; alii alio liquore intentioni accommodato.

Cerusa refrigerat, siccant, astringit, extenuat, explet, Vires. excrecentia leniter reprimunt, & ad cicatricem perducunt. Peros autem non sumitur, nisi periculose.

CAP. X.

De Cadmia vtriusque, factitia & fossili.

CADMI A, Climia Arabibus dicta, vel fossilis est, ac natiua, quæ lapis Calaminaris, vel cadmia lapidosa, & ætaria nuncupatur. Ea enim artifices vtuntur, ad efficiendum æs luteum, quod officinæ Aurichalcum & Orichalcum, vulgus Lethonem nominat.

Natiua autem reperitur sæpius in metallorum fodinis, licet eorum sit expers. Subflauus est lapis, admodum durus, luteum, dum accenditur, colorem eructans. Non accensus autem bicolor apparet, videturq; is esse lapis, quem Albertus Didachon, seu Dæmonis lapidem vocat. Aliquando in rimulis Cypri & torrentibus inuenitur lapis Calaminaris, qui quod unicolor non sit, à quibusdam Iris gemma vocatur, de qua superius. Re vera tamen nec Iris, nec Didachos est.

Cadmia fossilis quid.

Lapis calaminaris.

Iris gemma.

Cadmia vero factitia corpus est dense concretum ex fuliginæ æris liquati in fornacibus, egesta flatu, & lateribus, camerisq; fornacum inhaerente. At si non terram, sed lapidem, inquit Galenus cap. 38. lib. 9. simpl. nuncupare volueris, ex quo in fornacibus secernendo, partim fit æs, partim Cadmia, partim Diphryges, nihil sane

Cadmia factitia.

retulerit. Quin & ex Pyrite lapide in fornacibus vsto fit Cadmia.

Capnitis.

Ostracitis.

Spodos.

Placitis.

Onichitis.

Botrytis.

Sunt autem Cadmiæ factitiæ quinque varietates: Prima dicitur Capnitis, quæ in ipso fornacum ore reperitur; estq; tenuissima, exusta & nimia tenuitate similis fauillæ. Secunda est Ostracitis, quæ magna ex parte nigra est, testaceamq; faciem habet, & grauitatem maiorem; ob id in terram & infimam partem fornacis, seu in pauimentum delabitur, omniumq; sordidissima est, & spodos seu spodium Galeno dicitur, de quo mox plura dicemus. Tertia & quarta in media fornacis parte reperiuntur, Placitis nempe & Botrytis. Placitis, seu Placodes, quasi crustosa est, & segmentis quasi zonis quibusdam cincta, quæ minus ponderosa est, & lateribus fornacis adhærescit. Sub hac onichitis comprehenditur. Botrytis, hoc est, racemosa, modice grauis est, facie & colore spodii, quæ fracta cinerulenta est, & æruginosa. In editiore fornacis parte, quam placodes coacta reperitur & colligitur. Quinta est velut æris liquati tenuior fuligo, quæ superiori parti fornacis adhærescit, de qua post fusius.

Omnis autem Cadmia in Cypri fornacibus optima & maxime, quæ ex eo lapide fit, quem dignitate quadam Cadmiam nominant. Fit quidem etiam in fornacibus argenti candidior, ac minus ponderosa, sed comparanda nunquam ærariæ.

Vires.

Cadmia leniter desiccatur, abstergit, & vlcera humida & putrescentia adiuuat, & ad cicatricem ducit.

C A P. XI.

De Spodio.

NIHI L tam frequenter inculcatur in pharmacopoliis, vel potius auditur, nihilq; minus intelligitur, quam Spodium, quod omnes, quotquot nouerim, pharmacopœi duplex constituunt, vnum Græcorum, & Arabum aliud; atque vtrumque, vt idem nomine, sic re & natura longe diuersum. Sed vt libere dicam, Spodium nullum Arabicum, nisi fictitium, vt alibi docuimus, moxq; docebitur.

Spodium Græcorum ubi & quando fiat.

Spodium Græcorum, quod vnicum est, in æris fornacibus inuenitur, vbi pompholix, cui congener est, ac consocia-

socialis; fitq; tum, cum fauillæ è metallo, dum coquitur, emicantes, sursum ascendunt, & propter gravitatem in terram, seu pavementum delabuntur: Simul enim ut refrigerantur, sordibus commiscuntur. Hinc concretus ex iisdem fauillis glomusculus, spurcitia quadam inquinatus, Spodium Græcorum dicitur, cuius tantum est usus ad externos affectus.

Spodium Auicennæ & reliquorum Arabum, si quod *Spodium Arabicum unde fiat.* sit, ex materia fit multum dissimili, ex cannæ videlicet radicibus tantum vstis: quibus tot ac tam eximias dotes tribuit Auicenna *cap. 617. tr. 1. lib. 2.* ut mirari subit nimiam hominis credulitatem, aut in scribendo simplicitatem. A ratione siquidem alienum est, eiusmodi radicem vstam, ipsi spodium dictam, cor recreare, animi deliquio prodesse, siti, inflammationi stomachi, tremori, melancholiæ, & aliis affectibus multis ab eo enumeratis conferre.

Demus autem Arabicum hoc spodium hæc omnia recensita præstare, attamen non debet præscribi, quia nondum ad nos est delatum. Eius vero loco nimis oscitanter pharmacopœi ebur vstum substituunt, spodiumq; *Ebur vstum non esse spodium, sed antispodium.* imperite nominant; cum potius sit antispodium, velut id ipsum, quod fit, frondibus ficulneis, myrtheis, & rebus aliis concrematis, de quibus plura dicit Dioscorides.

Ut vero crudum ebur viribus & natura multum diffidet à cannis crudis, sic & illud vstum ab ipsis vstis. Crudum enim ebur præstantius est seipso concremato ac vsto.

Cum igitur spodium Arabicum non habeatur, nec si haberetur, viribus ab Auicenna enumeratis nequaquam est insignitum, neque analogum datur illi antiballomenon, seu substitutum, ex remediorum formulis expungendum, cum vere unicum tantum sit spodium, Græcorum nempe, quod per os nec solet, nec debet assumi.

Est autem in Barbaræ linguæ interpretes reiiciendus error, qui pro *Tabaxir* Arabum, seu *Tracsir* Indorum spodium verterunt. Est vero *Tabaxir* Persica vox secundum Garciam, quæ lacteum humorem, seu liquorem aut succum dulcem signat, à Barbaris *Sacar mambu* dictum. Gignitur in arundinibus, vel potius arboribus *Sacar mambu.*

adeo magnis, ut ex earum trunco cymbas multas faci-
ant, quæ singulæ inter duo internodia tantum excava-
tos viros admittere queant, in quibus Indi vecti celeri-
ter nauigant, & à crocodilis tuti sunt.

Antispodium. Succus porro earum arborum admodum niger ac ci-
nereus *Tabaxir* est, quem non solum inepte Spodium di-
xerunt, sed & cineres earundem vistarum eodem nomine
donarunt. Cum antispodium fiat ex cineribus, secun-
dum Dioscorid. possunt quidem cineres cannarum anti-
spodium dici, & spodii Græcorum defectu substitui, nun-
quam autem per os sumi. Ergo cum *Tabaxir* non detur,
ex quo inique spodium quoddam fictitium detorserunt,
& ridicule ebur pro illo vserunt, vnicum tantum spo-
dium, Græcorum videlicet, admittendum; quod cad-
miæ factitiæ species est, ut etiam pompholix, cuius nunc
suscipitur inquisitio.

C A P. XII.

De Pompholige.

*Pompholix
quid.*

POMPHOLIX tenuissima & volatilis est fauilla,
quæ, dum æs in fornacibus perficitur, in altum euo-
lat, & supernæ earum parti adhærescit. In principio cum
fit, velut in bullas prodit, aut glomusculos vellerum si-
miles coit, & farinæ modo contacta dispergitur. Est e-
nim veluti candidus cinis, & vsque adeo levis, ut in sub-
lime facile feratur, & farinæ volatilis ritu superiori for-
nacum tecto hæreat. Ea, dum propter leuitatem sur-
sum effertur, alia propter grauitatem in pavementum
recidit, quæ spodos est, de quo supra, fiuntq; simul am-
bo in eadem fornace, atque tantam habent inter se co-
gnationem, ut vnius defectus, alterius vice poterit facile
suppleri.

*Spodium Gra-
corum.*

*Nil &
Nihili.
Tuthia.*

Pompholix à Seplasiariis quibusdam vocatur Nil, &
aliquando Nihili, ab aliis bulla Cadmica, à Mauritanis
Tuthia: cuius duas nonnulli tradunt varietates; vna
subpinguis est, quæ ad æris colorem vergit; altera ma-
gnopere candida & leuitatem summam nacta, minus
laudata: nam optima creditur Cypria, inquit Dioscori-
des *lib. 5. cap. 85.* quæ accepto aceto halitum æris præstat,
colore aliquantum piceo, sapore cœni horrido.

Ante.

Antequam autem in vsum veniat, solet preparari, hoc *Tuthia preparata*
 est, ablui, hoc modo: Pompholix linteolo modice raro *ratio.*
 excepta, & ligata in vase aqua limpida pluuiali aut fon-
 tana pleno, huc illuc ducitur & tribulatur, vt eius utilior
 & tenuior pars in aquam effluat, impurior, & magis ex-
 crementosa atque inutilior in linteo remaneat: Residere
 permittitur, & aqua effunditur, atque alia denuo affusa,
 idem opus repetitur, donec in linteolo nihil vtile ma-
 neat. Alii multi sunt eius abluendæ modi, quos Diosco-
 rides fusissime describit.

Pompholix medicamentorum prope omnium, quæ *Vires.*
 citra morsum desiccant, præstantissima: ob id ad vlcera
 cancrofa & alia maligna, & oculorum fluxiones effica-
 cissima. *Galen. 9. simpl.*

C A P. XIII.

De Lithargyro.

LITHARGYRVS, seu Lithargyrium, est metallo- *Lithargyrus*
 rum igni purgatorum velut spuma: vel est sax tenuior *quid.*
 argenti à plumbagine repurgati, vi follium excussa & expul-
 sa. Licet autem eius materia multiplex sit, quam alii *Vnde fiat.*
 plumbum, alii argentum, alii aurum, alii Galenam di-
 cunt, à plumbo tamen fere solo suam ducit originem,
 quod argenti recrementis commixtum, & igni liquatum
 ac excoctum, tandem secernitur. Omnia enim argenti
 recrementa facile per ignem secernuntur, quæ si fuerint
 plumbea, vt esse solent, vel ærea, coctione in lithargy-
 rum vertuntur: qui vbi refluxit, nonnunquam aureus,
 nonnunquam argenteus apparet, pro coctionis breuita-
 te aut diuturnitate.

Qui aureum colorem ementitur, modo Chrysitis, *Chrysitis.*
 modo Celauritis nominatur; qui argenteum, Argyritis: *Celauritis.*
 non tamen quod hic argentum contineat, aut ille au- *Argyritis.*
 rum, sed quia alteruter vel magis, vel minus fuerit exco-
 ctus, vel plus ærei, vel argentei vaporis ab argento detra-
 cti, intra se receperit.

Fit enim potissimum lithargyrus in fornacibus, in *Lithargyrus*
 quibus repurgatur argentum è plumbo argenti recre- *vbi fiat.*
 mentis admisto: vnde potius ab argento, quam auro,

aut aliis metallis nomen habet; lithargyrus enim quasi lapidem argenteum portendit.

Diphryges
quid.

Eius vires.

Molybditis v-
bi & unde
fiat.

Vires.

Omnis ergo lithargyrus argenti quædam est soboles, nec qui auri modo flauet, ab auro proficiscitur, ut putarunt nonnulli; licet ab eo cognomen sortitum, lithargyrus auri dicatur. Gradus enim & intentio caloris non modo colorem mutat, sed calorem sæpe intendit, aut minuit, & nomen variat. Sic Diphryges, quasi bis coctum, aut tostum dicitur, quod *aris perfecti veluti fax est subsidens, & ima fornacum parti coharens*, tanquam vstorum in foco lignorum cinis: ablato ære visitur, post aque frigida affusionem. Acre est, ut æs vstum, vehementer ficcet, vlcera rebellia sanat. Duobus aliis adhuc modis fit secundum Dioscoridem & Plinium.

Præter autem duas lithargyri differentias, quas Dioscorides pro vnica tantum vsurpat, alias adhuc duas recenset, nempe molybditin, quæ fit in fornacibus ex arena, donec perfecte igni incandescat: & præterea alteram, quæ fit ex plumbeis laminis, quæ omnium est vtitissima, quia frequentissima.

Omnes autem præfertur Chrystitis, solet tamen à plumbo & scoria repurgari, priusquam medicamenti cuiusdam ingrediatur compositionem. Ex Dioscoride vritur & lauatur, ut Cadmia. Nunc vero tantum tenuissime læuigatur in mortario, aqua desuper limpidissima affunditur & agitur; dein in aliud vas conicitur: tum alia affunditur & agitur, & ubi turbida fuerit, ad præcedentem adiungitur: idq; toties iteratur, donec plumbum & fæces in mortario subsideant, & omnis substantia tenuior cum aqua fuerit educta, quæ quiescere permittitur, ut in fundo remaneat lithargyrus solus ac syncerus, qui aqua prius effusa, colligendus & super marmore ita læuigandus, ut nulla eius in lingua asperitas percipiatur.

Lithargyrus refrigerat, astringit, reprimat, occludit, caua explet, extergit, ad cicatricem ducit, & ad femorum intertrigines valet.

FINIS LIBRI SECUNDI

DE

MATERIA MEDICA

LIBER TERTIVS.

De medicamentis ex animalibus integris, aut eorum partibus sumptis.

P R Æ F A T I O.

AT V R A rerum mater optima nihil imperfectū, aut frustraneum vnquam agens, plantas animalium gratia, & cætera cum plantis animalia produxit: Mansueta quidem propter alimoniam & aliam vtilitatem; fera, etsi non omnia, illorum tamen plurima propter cibum & alia adiumenta, vt medicamenta & indumenta. Propter victum alia aliis insidiantur, vt minoribus maiora, quæ quod à se grandioribus tuta non sunt, solerte cauent. Muscas enim venatur, & vorat aranea, araneam lacerta, lacertam pauogallus, homo pauogallum, lupo hominem, lupum canis, canem interdum lupo. Omnia vero homini inserviunt, & vsum aliquem præstant. Nullum siquidem est adeo putidum insectum, ex quo quandam sibi non vendiceret vtilitatem. Sæpe autem ex imperfectis & imtemperatis quæritat medicinam, ex perfectioribus & temperatis alimentum & medicamentum, ex quib. nunc vngues assumit, & cornua, nunc pilos & excrementa, nunc sanguinem, carnem, & medullas, nunc coagulum, testes, & ossa. Animalium porro quædam aliis medentur, vt vrsis formicæ, has siquidem illi ad famem explendam non ingerunt; Alia malis ab eis inflictis, vt scorpio-

*Animalia a
animalibus me-
dentur.*

nes vulneribus ab iisdem illatis; Alia aliis etiam sui generis, atque etiam sibiipsis, nam canis sauciatus plagam lambendo deterget, siccat, & ad cicatricem ducendo sanat, & mumia, sanguis, & axungia hominis homini sanando sæpe conducunt. Nam ut calor manus ad ventriculum admotæ familiaritate quadam eius robur firmat, & coctionem iuvat, sic axungia hominis, parti cuiuspiam imbecillæ adhibita eam roborat, & vi discussoria excrementitios humores resoluit, Vix tamen, ut libere dicam, ex humano cadauere medicam materiam soleo mutuari, cum tota tellus infinitis aliis medicamentis scateat, quæ viribus eximiis nobilitantur, quasque præstat ad vsum medendi usurpare, quam ad hominis carnificinam confugiendo inefficaciores perquirere. Ne tamen quid huic posteriori libro desit, in quo medicamenta ex animalibus integris, vel eorum partibus sumpta describuntur. De sanguine humano, & Mumia, breuiter aliquid proferemus.

CAP. I.

De sanguine humano.

CHYMISTÆ ex sanguine hominis oleum educunt, & aquam stillatitiam, Dogmatici fere tantum usurpant ad emplastrum enterocelæ dicatum. Cuius loco suillus recte consilio Galeni *libr. 3. de alimentis*. substitui potest; *sanguis suillus*, inquit, *ad sanguinem humanum maxime accedit, ita ut quisquis humanum sanguinem alicui morbo utilem esse ait, id in suillo comprobet.*

Est autem sanguis naturæ thesaurus, iecoris *acipergal-* primi organi, calore, ex puriore chyli portione, in maioribus venis genitus, per quas tanquam per tubos ad singulas partes corporis alendas defertur, in illisque quandiu continetur, liquidus est & ruber; extra effusus citissime concrescit; Damarum tamen & ceruorum sanguis, quod fibris careat, coitu firmo non concrescit, sed fluído, *cap. 6. libr. 3. de hist. anim. Arist. libr. de carn.* instar lactis, nam *sanguis omnis non concrescit fibris ademptis*, inquit Hippocrates.

Sanguis autem, cum totius corporis sit materia, ex *Materia corporis.*
 Philosopho *cap. 5. libr. 3. de part.* in homine, qui regula est
 omnium viventium, tenuis & syncerus est, calidus & hu-
 midus, & succorum optimus. Non tamen simplex hu-
 mor, sed pituitæ & vtriusque bilis est particeps: Ob id
 Hippocrates quatuor humores materiam esse genera-
 do homini tradidit, ait Galenus *libr. 2. de temp. libr. 2. de*
element.

Sanguis igitur *humor est ex temperata chyli parte, in he-* *Sanguis quid.*
pate genitus, substantia, & omnibus qualitatibus mediocris,
rubens colore, dulcis sapore, in venis & arteriis naturaliter
contentus, ut in partes omnes digeratur. libr. 3. de partib. a-
animal. Quemadmodum enim de vno fonte, & vna ori-
 gine aqua riuis multis deducitur, alijque ab aliis ductus
 excipiunt, quousque humor in omnes partes deueniat;
 sic natura sanguinem per totum corpus censuit deriuan-
 dum, cum is omnium materia sit.

Non est vero sanguis ægrotorum, aut cuiuslibet in-
 temperati viri colligendus & seruandus in Officinis ad
 emplastri dicti confecturam sed è bene temperato & mi-
 nime morbofo homine, si fieri possit, habendus, velut ex
 his, quibus iudicis statuto caput truncatur. Sic enim ve-
 nis simul & arteriis sectis, promiscue sanguis arteriosus
 & venosus colligitur, qui statim grumescit.

Neque tamen sanguis hic, neque alius animalis ma-
 gni ducendus est ad emplastrorum astringentium confe-
 ctionem, quod is siccatus & asseruatus, vix quicquam
 naturæ bonitatis retineat, nec vllam qualitatem astricto-
 riam, aut aliam acquisititiam insignem assumat.

CAP. II.

De Mumia.

MUMIA Rhafi & Auicennæ vox Arabica est, Pissa-
 phaltum indicans. Isaac Persicam esse dicit, quæ li-
 quamen quoddam in sepulturis inuentum notat, in qui-
 bus hominum cadauera aromatis condita multos annos
 seruata fuere. Abs quodā dicta est Cerops, *rationem Cerops.*
 prorsus ignota, nisi forsan, ~~cera quod habet~~ consistenti-
 am: Num enim Persia cera est; olim tamen erat liquidior.
 Repet.

*Car Ægyptij
corpora con-
diebant.*

Reperiebatur tantum in regum & heroum Ægyptio-
rum sepulchris, qui quandam futuræ resurrectionis co-
gnitionem habentes, vt humanum corpus diutissime si-
ne corruptela seruarent, myrrha, cinnamomo, aloe, a-
liisque pluribus aromatis condiebant.

Multos autem post annos, cum per bella milites o-
mnia deuastarent, sepulchra funditus euercentes, in quo-
rundam feretris, liquorem quendam mellaginis instar
spissum, odoratum, nec insuauem inuenerunt: quem
cū Ægyptij Medici ac Philosophi, probabilissima ratione
fulti, eximiis pollere viribus arbitrarentur, ad quorun-
dam affectuum curationem valere crediderunt, & dede-
runt; nec eos fefellit euentus. Multos siquidem sanitati
illius vsu restituerunt.

Quapropter hac experientia facti audaciores, hanc
condituram in aliorum, præsertim magnatum, sepulchris
quæsierunt; quibus inuersis & exhaustis, sic enim serui-
bant in mortuos, tandem ad virorum infimæ sortis tu-
mulos manus iniecerunt. In quibus licet multo deterius
liquamen, cadauerosam nempe saniem inuenirent, eam
ipsam tamen assumebant, Mumiam appellabant, & æ-
grotis dabant.

Sic ita huius inualuit vsus, vt multorum corpora seu
peste, aut lue Indica, vel elephantiasi, aut psora mortuo-
rum, sale & alumine conspersa fuerunt, è quibus post a-
liquot menses, sanies putris decidens pro Mumia habi-
ta & emptâ sit. Et quod mirum est, multi multorum in
Arabia desertæ mediis arenis suffocatorum, & exsiccato-
rum cadauera Mumiam vocitant, & horrendum dictu,
per os assumenda tradunt.

*Inepta de Mu-
mia quorun-
dam opinio.*

In eoque multi sunt adhuc errore, vt Mumia tantam
sit cadauerosa, ac putris caro corporis cuiusdam corru-
pti. Meminique vidisse doctum quendam virum, sed in
re medicamentaria non satis versatum, qui cum in cœtu
quodam clarissimorum virorum de Mumia sermo habe-
retur, qui nullam nunc veram haberi contenderent, di-
cerentque, hanc ipsam, quæ nunc circumfertur, tabum
quoddam esse, seu illuuiem foetidam potius, quam an-
tiquorum Ægyptiorum regum, à multis annis condito-
rum in sepulchris liquamen, quod non modo suauiter
fra-

fragrabat, sed eximiis pollebat viribus: Imo, respondit ille, *mumia corporum est exsiccatorum caro, nuperque vidi eam exsiccata adhuc costa inhaerentem.*

Sic impia credulorum animis inhæsit opinio, qui ex hominis carnificina virus quoddam tetrum, olidumque colligentes, nefaria consuetudine à perditis viris introducta ægrotis exhibent. Tantum enim abest, ut Ægyptiorum antiquorum habeamus mumiam, quæ paucissima fuit, breuique defuit, cum ne quidem Auicennæ mumia, quæ ex sanie humana pissaphalto mixta, constabat, nobis suppetat, sed tantum expressus putridi cadaueris succus inspissatus, qui nunc magno mortalium damno, in Pharmacopoliis seruatur, quem periti ac prudentes viri nunquam ad medicum adducent vsum. Absurdum enim est dicere, Mumiam eiusmodi his prodesse, qui ex alto ceciderunt; Quin potius his obesse, atq; aliis omnibus, qui ea sint vsuri, sit credibilis. Quibus enim veremur, ne ob casum, aut ictum sanguis grumescat, conducibilis est poscam, aut oxymel, aut aliud incidens medicamentum exhibere.

Mumiam antiquorum non amplius haberi.

Cum autem nulla Officinæ nostræ composita medicamenta axungiam humanam excipiant, de ea fusius nihil.

CAP. III.

De sanguine hirci.

HIRCUS vel peregrinus est, ac cornutus, ut Æthiopius, & Creticus, vel nostras seu nostra in regione natus, qui aliquando cornibus exultat, aliquando iisdem mutilus est. Vtriusque sanguis, ut docuimus in Officina, apparatus plurimum ad calculos atterendos valere creditur, estque basis eius eximiæ confectionis, quam Lithon tripticon vocauimus, ad cuius commentarium illius præparandi modum adiunximus.

Hircorum autem peregrinorum, ut obiter dicam, multe sunt varietates, inter quos commendatur Persicus, *Hircorum peregrinorum* *varietas.* *Pazan.* *Pazan* lingua vernacula dictus, ex cuius ventre lapis Bezar, seu Bezoar, ut loquitur vulgus, cuius vsus commendatur plurimum, eruitur, aduersus virulentorum animalium

malium morfus, venena & morbos omnes malignos, ut postea fufius dicetur.

Hircus Creticus.

Creticus sic à Creta infula, quæ ut Anglia, lupis caret, Gallis *boucestain* dictus, pilis breuibus & flauescens induitur, bina cornua, longaue gerens ad dorsum incurua; Tantæ agilitatis est animal, ut ex scopulo in scopulum desilire soleat, sex etiam passuum spatio distantem. *Bellonius.*

In rebus venereis socium facile admittentes, unde dicuntur cornuti.

Inter hircos seu capras syluestres numerantur Ibices, Rupicapra, Oryges, Damæ, & Pygargi: hæc tamen animalia multum à se inuicem distant, & omnia ab hircu nostrate, qui solus inter animantia in rebus venereis socium patienter admittit, unde qui non ægre idem patitur, Cornutus, hircorum instar, per Sarcasum dicitur.

Strepsiceros.

Strepsiceros quibusdam hircus dicitur, verius tamen aries dicendus, cui duo sunt cornua, in gyrum canaliculata, ut vnicornu erecta, ad vsum medicum nusquam expetita.

Monocerotem non esse figmentum.

Strepsiceros in memoriam reuocat Monocerotem, quem in rerum natura dari multi dubitant, tam rarum enim est animal, ut vix viuat aliquis, qui id viderit. Dubium hinc nascitur, quod rarum sit, quod ignoretur illius natura, quod inter se dissentiant authores, qui de illo scripserunt.

Datur tamen, etiam sacre pagine testimonio, eiusque cornu quotidie visitur, & à Medicis aduersus venena, venenatosque & malignos affectus præscribitur. Non minoris tamen, ut libere loquar, facio cornua cerui, aut rhinocerotis, quam monocerotis, de quo multi magis mita, quam vera prædicant. Quodnam autem sit animal, cuius naturæ, ubi degat, & quibus dotibus polleat illius cornu, postea pluribus explicabitur.

C A P. I V.

De sanguine Leporis.

LE P O R I S assatum sanguinem calculo comminuendo plurimum valere, grauissimi viri scripserunt, & experientia comprobauit. Est autem lepus animal notissimum, timidissimum, & velocissimum, cui soli pilos in ore,

in ore, & sub pedibus Aristoteles annotavit. Sunt, qui candidos vidisse scribunt; Tales tamen non esse, sed apparere, certum est, nempe hyeme, dum niuibus, tanquam alba veste reguntur.

Venatu cepit vnum cornutum illustris heros D. de Vi- *Lepus cornutus.*
tri, cuius cornu Iacobo Anglorum regi dono obtulit. Fabulosum est, quod iam diu plebeculæ mentibus inhæsit, leporibus scilicet, vtrumq; sexum, tanquam hermaphroditis esse, & vim vtramque gignendi, concipiendi ac pariendi habere.

Non solum autem sanguis leporis, sed & lepus integer, olla fictilli operculata impositus, & in clibano vstus calculos atterit, & expellit cum paucis vino albo aut aqua, vel decocto idoneo sumptus: ob id recte ad Lithontripticon accedit.

Est & lepus marinus, sic dictus, quod in mari nascatur, *Lepus marinus.*
& terrestris referat effigiem, pulmonibus & grauidis inimicissimus, de quo videndus Rondeletius.

CAP. V.

De pinguedinibus, & primo de Medulla
Cervi.

MEDULLA in quouis animali ossium est alimentum, calefacit, dolorem sedat, resoluit, emollitque *Medullarum in genere vires.*
scirrhus partium quarumvis, maxime ceruina, deinde vitulina. In aliis animalibus vel acrior & intemperantior. Ob id venatores studiose ceruorum medullas eximunt & seruant.

Est autem ceruus animal notissimum, quod reliqua cornigera siue formæ pulchritudo, siue cornuum amplitudo, siue ramorum varietas spectetur, facile superat. Ceruæ tamen cornua natura denegavit, quæ mari primum oriuntur recta subularum instar, vnde subulones *Subulones quid, & unde dicti.*
tum vocantur. Dein bifida, postea trifida, primisque mensibus cute quasi vestita, & lanugine tenui ac molli hispida, sed ubi creuerint, & aeri ac soli fuerint exposita, aspera, dura, glabraque redduntur.

Omnia animalia cornigera caua cornua habent, solus ceruus solida, quæ quotannis decidunt, tuncq; cerui tanquam inermes sese occultant interdum, antequam renata sint.

Cervorum genitalia.

Lacryma cervi.

sint. Illa priora cornicula eque laudantur ad corroborandum, & venenatos affectus oppugnandos, atque cornu Monocerotis. Genitale cerui ad pleuritidem, colicum dolorem, necnon ad dysenteriam plurimum valere experientia comprobavit. In maiore oculorum cantho ceruorum antiquiorum concrevit liquor quidam gummi modo, lacrymam cerui vocitant, qui mira proprietate sudorem mouet copiosum, & venenatam pestis, aliorumque malignorum affectuum qualitatem oppugnat.

Euryceros & Platyceros ex ceruino sunt genere, sed eorum omnium naturam his describendam relinquo, qui absolutam animalium historiam susceperunt.

C A P. V I.

De seuo caprino.

MEDULLA, seuum, adeps, & anxungia, valde cognata sunt, quæ in sanguine præditis animalibus tantum reperiuntur, sed non in omnibus omnia, [cap. 5. lib. 2. de part. anim.] Aliis enim alia tantum sunt, vt cornigeris seuum, adeps bisulcis quibusdam, adeps cunctis auibus & quadrupedibus multis. Sic enim axungiam ab adipe distinguunt multi. Alij volunt, axungiam esse veterem, vt salitam, quam Gallorum vulgus, *vieil oing*, vocitare solet, vt recentem, *saing doux*, quæ scilicet salis est expers, nec à fibris purgata.

Adipis & seui discrimen.

Differt autem seuum ab adipe, quod seuum vsquequaque fragile sit, & cum refrixit, concrevat: adeps liquidus sit, minimeque aptus indurari, ait Aristotel. cap. 27. lib. 3. de histor. animal. Locis etiam discrepant, quod adeps inter cutem, carnemque soleat consistere, seuum in omento, circa tenes, ac in fine carnis semper est.

Quanam animalia habeant seuum. Et qua adipem.

Quorum autem sanguis corpulentior est, hæc seuum potius habent. Seuum n. terrenum est, ait Philosoph. cap. 5. lib. 2. de part. anim. vnde fit, vt fibrosi sanguinis modo cogatur. Quamobrem, q̄ non vtrinq; dentata, sed cornigera sunt, quia natura sunt arida & terrena, hæc seuum habent. Sed quæ cornuum expertia sunt, & vtrinq; dentata & multifida, hæc vice seui adipem habent, qui quod terrenam non habeat naturam, minus cogitur.

Seuum

Seuum ergo cum adipe sit magis terrestre, potius sumitur ad vnguenti Citrini confectionem. Seligitur vero caprinum, seu hœdinum, sed arietinum minus idoneum non duco. Caper autem seu hœdus, cum animal sit notissimum, de eo plura verba facere frustraneum.

CAP. VII.

De axungia Suis.

AXUNGIA sic ab axibus vngendis ad rotarum faci- *Axungia unde dicta.*
liorem circumactum dicta, multi est in medicina usus; maxime vero suilla ad quorundam vnguentorum, ut rosati, & emplastrorum, ut Vigonij compositionem. Omnium est liquidissima, instarque olei sæpius effluit, magisque emollit, concoquit, & resoluit, quam oleum, habetque qualitatem lenientem, & anodynam. Propterea humorum acrimoniæ mitigandæ, dolori sedando, inflammationi contemperandæ, & humoribus resolvendis utiliter adhibetur, & cataplasmatibus ad eisdem effectis institutis perapte permiscetur. Quæ ex animalibus calidioribus, ut leone, detrahitur, resolventem vim habet maiorem. Suillum enim genus non est multum in qualitatibus primis intemperatum: ob id facile & cito pinguescit: estque animal multiparum, quod ante exactum priorem ætatis annum venere stimulatur, & congressum appetit, exercetque. Rostrum habet repandum, collum breue & crassum, setis rigidis hispidum. Testes mari herent retro, nec longi penduli prominent, omnium fere quadrupedum ritu. Dentes exerti & longi conspiciuntur, quibus fœmina caret, aut certe ei multo breuioribus, & vix extra os apparent. Vtrique cauda intorta, ut etiam apro, quem porcum sylvestrem nominant.

Suilli generis temperies.

Cur sues facile pinguescant.

CAP. VIII.

De axungia Vrsi.

VRSI axungia calidior & sicciore est suilla, & vtraque qualitate inferior leonina, velutique inter ambas media. Non tantum ad alopecias & perniones commendatur per se, sed vnguentis resolventibus mista qualitatem eorum reddit efficacior.

*Vrsus quod-
nam animal.*

Est autem vrsus animal aspectu horridum & mugitu, nam vox illius iracunda & minax est, *plenaque terroris rauco de gutture fertur.* Os illi valde paulum, dentes serrati, nares hiulcæ, aures decurtatæ, totum corpus prolixioribus pilis hispidum, & cauda tam brevis, vt vix queat agnosci.

Vrsa veneris est appetentissima, maremque sæpius ad congressum sollicitat, supinaque initur mulierum more, & similibus, ac mutuis complexibus. Informem autem molem non parit, quam postea lambendo effigiat, vt plebecula hucusque credidit: quem errorem improbat Scalliger exercit. 15. contra Cardan.

C A P. I X.

De axungia Anseris.

Vires.

IN G R A T I quid omnes habent axungia, quo ventriculum subuertunt: Anserina tamen suauitatem quandam præ se fert, quæ eam commendat in rusticorum culinis, à quibus auide expetitur, In Pharmacopoliis quoque celebratur ad medicinam; Nam & per se adhibetur meatui auditorio ad tinnitum, qui grauem auditum præcedere solet, atq; pluribus aliis medicamentis externis, resoluentibus commiscetur.

Est autem anser & caruiora, & frugiuora auis, quæ tum in aquis & palustribus locis, tum in solo sicciorē versatur, amphibiumque volucre perhibetur, tam domesticum, quam agreste ac ferum, quod sedem ac solum certis temporibus mutat, gregatimque volat, vt grues.

*De anseribus
superstitio Ro-
manorum.*

Anseres autem non minus solertē præbere custodiam, quam canes, superstitiosi credunt, quod semel atque ex euentu Romanis profuerint, quos à somno profundiore clangore suo excitantes, capitolium seruauerunt. Illi enim excitati quosdam ac paucos milites Gallos conspexere, qui scalis ad ipsius muros erectis conscendebant, in quos vi & violentia quamplurimi irruentes suum Capitolium seruauerunt. Cuius beneficentiæ memores Romani per tempora multa sacros habuerunt anseres. Postea tamen deposita ac spreta illa superstitione, inter suauiores epulas anseres transtulerunt. Satis enim

enim laudabilem corpori præstant alimoniam, & odorem, dum assantur. Et saporem dum estur, satis gratum & suauem exhibet. Ad anserinum genus referunt multi Onocrotalum, & olorem, seu cygnum. Sed de his coqui, quam Pharmacopœi, verius & vberius loquuntur.

CAP. X.

De axungia Anatis.

ANATIS axungia nec omittitur in arte medicamentaria, qua & per se vitur in artuum dolore, neruorum frigida intemperie, & vnguentis quibusdam, vt resumptiuo, & emplastris multis permixta. Qualitatem enim habet emollientem, calefacientem, resoluentem, anodynam. Vires.

Epalmipedum autem genere est anas, quæ seu domestica, seu syluestris, locis aridis & aquaticis, vt lacubus æque viuit. Ex domesticis. aliæ sunt omnino albæ, aliæ prius nigrae, quædam picarum ritu, partim albæ, partim nigrae, aliæ subcineritiæ, cuiusmodi omnes sunt syluestres.

Anas tam agrestis, quam domestica semper fœmina maior est, & colore magis vario, præsertim circa alas & collum, in quo plumulae ex cæruleo viridi mixto nitent.

Caro anatum ferarum, seu syluestrium & pinguium vtcunque suavis est, licet dura, nec inutilem sanguinem gignit; Sed quæ in vrbibus versantur, carnem habent excrementosam, & minus suauem. Aluntur enim spurcissimis ac foetidissimis eduliis, vt animalium iteraneis, & sæpe bufonibus, quos nonnunquam integros vorant.

Anates autem Ponticas venenis educari multi credunt: vnde Mithridates earum sanguinem antidotis aduersus venena institutis permiscebat. In fluuiis, lacubus, & locis palustribus viuunt, aliæ aues multæ inter anates numerantur, vt Querquedula Boscas & Colymbis, quæ non in parua cibariorum gloria habentur.

*De axungia Gallinarum.**Vires.*

AXVNGIA gallinarum mediæ est inter suillam & anserinam naturæ. Recens & salis expers affectibus vteri prodest. Confert adhuc labiorum scissuris, aurium doloribus, & pustulis erumpentibus in papillis.

Ea inueterata magis calefacit & resoluit.

Capones Cœnomani.

Est autem gallina auis homini vtilissima; ob id fœcundissima, quæ non modo suas carnes edendas præbet, sed omni tempore fœturam exhibet commodissimam. Sunt enim, quæ quotidie vel oua pariunt, vel incubant, vel pullos excludunt, qui vbi pipiones adhuc sunt, à quibusuis etiam delicatulis expetuntur: Adultiores facti omnium palato arrident. Castrati autem & saginati, ut Cœnomani capones etiam aulicorum mensas expleant & ornant.

*Gallinarum differentia.**Gallina Medica.*

Est enim gallinaceum omne genus optimi succi, & coctionis facilis, omnibus naturis & temperamentis idoneum. Non multum vero illorum sententiam probo, qui ius galli veteris potius, qui semper macilentus est, quam iunioris & pinguis exhibendum ægrotis statuunt. Ego capi aut pinguis gallinæ iusculum prætulerim, & vbi nitrosa quædam qualitas desideratur, aliunde quærerem. Gallinacei enim omnes excarnes fere & exucci sunt, præsertim veteres, quia quicquid habuere succi laudabilis, veneri impenderunt.

Tres autem gallinarum differentiæ apud nos visuntur; quædam magnitudine alias superant, quæ rostro & pedibus, ut plurimum sunt luteis, & oua maiora pariunt, sed minus fœcundæ sunt, ut Londunenses, quæ à Varro-
ne Medicæ vocantur, quia à Media fuerint allatæ.

Aliæ parvæ, quibus crispæ sunt plumæ, quæ sæpius, quam annis singulis decidunt, ita, ut nonnunquam implumes cernantur, hyemis rigiditatē ægre ferentes. Sunt & vulgares perpetuo plumis indutæ, quarum aliæ prorsus nigre sunt, quæ putantur meliores, aliæ albæ, quæ deteriores, aliæ variegatæ, quæ mediæ.

Sunt, qui stomachicis imperant tunicam interiorem secundi ventriculi gallinarum, ad augendam coquendi fa-

cul.

cultatem, quod lapillos conficiat, nullo tamē successu sumitur. Illius enim temperies vitatur interitu & desiccatione, destruiturque vis coquendi. Multa siquidem viuis inesse comperimus, quæ mortuis non superesse certissimum est.

Præter Gallinas nostrates aliæ multæ sunt rusticæ, ut Attagen, gelinottam vocant, Fulica seu gallina aquatica, & Ascolacus, seu Rusticula, & gallina syluatica, Septentrionalibus *vidcoq*, vel potius *vuodcok*, secundum Anglos *Vidcoq unde dicta*, apud quos *vuod* est sylua, & apud Germanos *vuald* idem; Et *cok*, gallinaceus.

Sunt quædam gallinæ peregrinæ, ut Indicæ, & Numidicæ, quas Phasianos multi arbitrantur, & Meleagrides, à quarum variegato colore, herba quædam florem multis veluti punctis maculatum gerens, apud nos Meleagris dicitur.

Multarum autem auium color, ut variegatus est, sic & *De ouib.* oua, è quibus illarum generatio pendet, variegata, ut meleagridum, perdicum, gallinarum Indicarum; Nostratium vero ac vulgarium gallinarum oua alba sunt, sicut & anserum, anatum, columbarum.

Porro sæpissime in re medicamentaria ouis utimur, nam vitellos in clysmis soluimus, vixque sine eorum adiutu terebintinam diluimus. Ex iisdem induratis oleum extrahimus: atque ab ovo eximium quoddam electuarium habemus denominatum, cuius vires aduersus pestem mirum in modum commendantur.

Sæpius vero in cibatu ouis utimur: *Habent enim quid Vires robustum, & alunt, & inflant*, inquit Hippoc *lib. 2. de dieta*. Robustum quid habent, quia generatio est animalis: alunt, quia hoc est pulli lac; inflant, quia ex parua mole in multam diffunduntur.

Quæ autem tremula dicuntur, ad nutriendum sunt omnium præstantissima. Frixa, & in cineribus vsta, mala. Cæterum gallinarum, phasianorum, & perdicum omnibus sunt præstantiora, *Galen. libr. 2. de aliment. & libr. de Euchy.*

Ouum vnā solum prauitatem admittit, inquit Galenus *libr. 11. de simplic.* quam adfert vetustas, quam facile effugies, si recentibus utaris.

De Butyro.

Butyrum Va-
bianum.

E Lactis parte magis terrena caseus concrefcit, è pinguiore, quam cremorem vocant, crebro agitato in oblongo vase, Lactubariam dicunt, butyrum cogitur, quod multæ nationes habent in deliciis, præsertim, quod suauitate palato plurimum arridet, vt Vanueum, quod in agro Parisiensi fit, & Normanicum, quod eius prouinciæ, præsertim Constantiensis incolæ sale condiunt, in vasa fictilitia, prælonga demittunt, & ad cæteros Gallos mittunt, quibus olei vicem explet: facit enim, vt omnia fercula sapiant, & auidius comedantur.

Vtiliter admiscetur Eclegmati de Pineis & medicamentis pluribus externis, dum lenire, humectare, emolliere, & dolorem sedare consilium est. Temperie enim cum sit calidum & oleosum bubonibus & parotidas iuuat. Humores in pectore latitantes litu & linctu coquit, & ventrem soluit. Maxime vero, quod ex lacte fit vaccino, tum quod copiosius habeatur, tum quia præstantius, suauius ac salubrius. Ex ouillo enim & caprino quibusdam in regionibus aliquando fit, sed quod in Gallia nec gustatur, nec visitur, nec probatur.

Est autem vaccinum, seu bubulum genus quatuor ætatis gradibus distinctum. Prior ætas est vitulorum: secunda iuuenorum; tertia bouum nouellorum; quarta vetulorum, quæ ad extremum extenditur senium.

Horda quid.
Forda.

Quæ iam adulta, sterilis est, tauræ à bubulcis solet nominari. Quæ prægnans, horda, fordave dicitur.

Pro regionibus autem, & soli cœlique conditione, boues corporis habitum, pilorum colorem, mores, & naturam habent. Asiatici enim aliam formam, Epyrotici aliam, Gallici aliam habent.

Boues sine
cornibus.

In bouum genere cornua gerunt tam mares, quam femina. Apud Mysios tamen, & circa paludem Meotim, boues sine cornibus viuunt. Et aliquando apud Indos nonnulli visuntur vnicornes, alij vero tricornes. Aonius bos vnicum tantum cornu gerit, in medio capite instar monocerotis.

Sunt aliæ bouum, ac vaccarum varietates multæ, quas

Exactius disquirere nostri non est instituti. Sat est nunc, si dixerō, ex bubulo genere lac & butyrum haberi, quibus nonnunquam in Pharmacopoliis opus habemus. Lac enim non tantum nutrit, est enim dealbatus sanguis, *Lac, & eius vires.* sed pluribus affectionibus medetur, ut dysenterię, phthi-
si ac pulmonum vitiis, quibus asininum, post muliebri maxime conuenit.

Homini autem tot, tantaque commoda bos suppeditat, ut vix possint numerari. Illius enim in labore & agricultura non tantum socius est, dum viuit, sed mactatus mensas opulentat, & alimoniam exhibet firmam & laudabilem.

Ad bubuli generis familiam spectant vri, bidentes, bubali, & tauri Æthiopici, quorum naturam illis describendam relinquo, qui perfectam animalium historiam explicandam susceperunt.

CAP. XIII.

De pulmone Vulpis.

PULMO vulpis à Mesue commendatur ad vitia pulmonum, & ab eo quoddam Eclegma denominauit, quod phthisicis conducere asseruit. Ut libere tamen dicam, sapor eius acer, & ingratus, & teter odor efficiunt, ut minus, quam creditur, valere à doctioribus iudicetur.

Est autem vulpes animal astutum, caudam habens *Vulpes.* multum villosam, & genitale pene osseum, calculo atterendo, & expellendo idoneum. Insidiatur gallinis, & aliis auibus iuuentulis, nec non leporibus. Speluncam fodit altam, multos habentem anfractus & exitus, procul inter se dissitos, ut facilius venatorum eludat conatus.

Illius caro temperie sicca est, & digerentis facultatis *Vires.* particeps. Vnde oleum, in quo fuerit elixata, oleum *Oleum vulpi-*
vulpinum dictum, humores ad extimam corporis superficiem euocat, & discutit: eaque ratione morbo articu-
lari utiliter datur.

Illius adeps liquatus, & auri infusus, dolorem ipsius sedat.

*De testiculis Castoris.**Castor.*

CASTOREVM Medici vocant fibri seu Castoris testes ad multos medicos vsus expetitos & aptos. Est autem fiber, seu Castor animal amphibium, ex albo cinereum, in dorso nigricans, quod partim in aqua, partim in terra victitat, & ex utroq; loco pabulum venatur, lutrarum modo, quibus valde simile est, cauda excepta, quæ castori glabra est, & lata, & piscium modo squamosa; lutris longa, rotunda, hispida, rufa, & ad castaneam accedens, ut & totum corpus.

Circa fluuios Ponti Castores plurimi sunt, necnon in Hispaniæ paludibus: verum ex eis castoreum, ut vocant, non eandem habet cum Pontico Galatiæ vim.

Morsus Castoris.

Est autem horrendi morsus Castor. Nam hominem dum mordet, partem comprehensam non deserit, antequam fracta concrepare ossa senserit & audierit. Eius testiculi potissimum appetuntur in vsu medicum, quos non propriis dentibus amputat, à venatoribus coactus, ut fabula de ipso narratur.

Testes castoris quinam eligendi.

Porro ad medicamenta seligi debent testes conuexi, ex vno ortu dependentes, liquore intus ceroso, odore graui, & viroso, gustu acri & amaro. Est vero Castoreum medicamentum, & celebre, & multi vsus, inquit Galenus, adeo, ut Archigenes de Castorei vsu totum conscripserit librum.

Vires.

Excalfacit autem manifeste, serpentum venenis medetur, menses & partus ciet, lethargicis & veteriosis prodest, & neruorum affectibus.

De excrementis animalium, & primum de Moscho.

ANIMALIA quædam venatu coguntur, capiunturque propter esum, ut cerui, lepores, apri: Alia propter medicinam, ut viperæ; Alia propter odoramenta & voluptatem, ut Moschus, & catus zibethicus. Fiber etiam & Sebellina, ut ex his medicamenta & vestimenta fiant, expetuntur.

Est.

Est autem moschus, & excrementi, & animalis, à quo *Moschus quid.*
 idipsum habetur, nomen. Animal vero exoticum est,
 idq; Indicum, in regno *Pegu*, ac potissimum in agro
Tumbasorum admodum frequens, capræ non multum
 dissimile, ac corpore prægrandi, Dorcadem moschi, ga-
 zellam Indicam & capreolum moschi nominant, ex cu-
 ius inferiore maxilla æque dentes utrinque singuli por-
 corum instar exeruntur.

Huic cum Veneris æstro percellitur, furoris vehe-
 mentia umbilici regio intumescit, ibiq; congesto sangui-
 ne multo & crasso fit apostema: atque tum ferum illud
 animal potum cibumq; auersatur omnem, & humi sese
 prouoluens, atque lapidibus & arborum truncis turgem-
 tem partem quadam voluptate confricans, disrumpit, ac
 vomitam aperit, ex qua sanies quædam excernitur, quæ
 verus est moschus, omnium rerum odoratissimus & sua- *Moschus quin*
 uissimus, quiq; alias omnes moschi varietates, quæ nunc *optimus.*
 multæ circumferuntur, bonitate superat.

Illa autem sanies super arborum truncis aut saxis reli-
 cta, calore solis ac cœli bonitate coquitur, elaboratur, &
 virosus ipsius odor, si quis sit, dissipatur, fitq; præstantis-
 simus ille moschus, quo reges & magnates donantur &
 utuntur. Qui vero passim venditur, bonitate longe in-
 ferior est, & ab animalibus venatu captis carpitur. Ca-
 pta enim fera venatores partem cum corio simul abscin-
 dunt, cruorem effluentem exprimunt, colligunt, exsic-
 cant, & seruant cum utriculis aut pellibus eorundem a-
 nimalium, quorum sæpe sanguis exsiccatus, pauculæ re-
 crementi dicti portioni commixtus, pro puro moscho
 ab institoribus seu adulteratoribus venditur.

Est quoddam genus mustellæ maioris, quæ quod mar-
 tia sit & pugnax (gallinas enim etiam grandiores enecat)
 quibusdam Martes, aliis Marturella, vulgo Fouina dici- *Martes.*
 tur, cuius excrementa moschum rodolent, ut sæpe ob-
 seruaui.

Sunt & quædam plantæ & fructus, qui huius aroma-
 tis suauitatem naribus & palato referunt, ut geranium
 moschatum, herba moschata dictum, rosæ moschatæ &
 pyra moschatellina.

Sunt autem moschi vires eximix: nam cor frigidum *Moschi vires.*

& tremulum roborat, exhilaratq; , & omnibus ipsius affectibus confert, nec non cerebrum recreat, & spiritus omnes reficit. Calefacit ordine secundo, siccatur tertio.

C A P. XVI.

De Zibetho.

ANIMALIA tria gratū odorem spirare perhibentur, Panthera, quam tamen brutis tantum, non hominibus suaueolentem multi credunt; Gazella, seu Capreolus moschi; & felis, seu Catus Zibethi, qui Græcis recentioribus Zapetion, vulgo Ciuetta nominatur, de cuius natura veteres non satis inter se conueniunt. Animal ferum est, dentibus ferox, feli nō tam simile, vt multi scribunt. Maius enim est, sæpe vulpem excedens, caput, collum, pedes, atq; alias partes habens illi valde dissimiles. Os ei oblongum est, vt meli, seu taxo animali, corpus longum, maxillæ inferius albæ, vt etiam barbitium, pedes nigri, laterales ventris partes albicantes, dorsum ex obscuro cinereum, maculis nigris conspersum, cuius recrementum Zibethum dicitur, ob fragrantiam à ditioribus expetitur, ob vires insignes à Medicis celebratum.

Catus zibethi.

Zapetion.

Ciuetta.

Zibethū quid, & quomodo colligatur.

Catus zibethicus.

Zibethum ergo odoramentum est aliud à moscho diuersum, suauissimum, pingue, crassum ac nigricans, ex animali eiusdem nominis, cui est cati figura, vnde Catus zibethicus sæpius vocatur, desumptum. Illius enim strigmentum est, seu sudor circum testes, ac pudenda concreescens, qui cochleari corneo, aut argenteo, aut alio quouis eradi solet.

Quomodo zibethum in catus augetur.

Indicum quidem animal est, sed nunc apud Europeos valde frequens & cicuratum. Quotidie siquidem Lutetia in multorum ædibus visitur & contrectatur. Vt vero maiorem dicti recrementi copiam suggerat, irritari solet, fatigari, & ad iracundiam cieri; tunc enim genitalia multo sudore glutinoso madent, qui postea eraditur. Derafus primis diebus grauis est, mollesq; nares ferit; sed postea concretus & aëri expositus, virus omne deponit, ac suauitatem acquirit gratissimam.

Vires.

Vt odor illius moscho affinis est, sic & qualitas. Maxime autem confert vteri strangulationibus, si eius aliquot grana in vmbilici cavitatem indantur.

Ani-

Animalium stercorea propter foetorem & ingratum saporem auersantur, & ægri, & Medici. Malunt enim ingenui viri alia perscrutari, contrectare, & exhibere medicamenta, quam putidorum animantium excrementa; Muscerda tamen multum prodest cum vino albo ad calculum atterendum & excludendum, & sterco caninum probatur à Galeno ad anginam: humanum vero laudatur à multis ad suppurandum. Epilepsiæ autem, quæ fit per partium infernarum consensum, & materiæ tenuis ad caput ascensum, nihil æque prodest, atque pauonis sterco. Verum de eiusmodi excrementis, cum medicamentorum nostrorum compositiones non ingrediantur, agere non instituimus.

*Muscerda.**Sterco caninum.*

CAP. XVII.

De Ichthyocolle.

MULTA glutinis in officinis Pharmacopœorum varietas inuenitur; vnum minerale est, quod auro coniungendo rite conuenit, & Chrysocolle dicitur; aliud, quod vulnera ac carnem glutinat, & oculorum fluxiones inhibet, atque arboris cuiusdam in Perside nascentis gummi est, quod Sarcocolle vocatur, de his duobus supra; tertium quoddam est, ex coriis bubulis factitium, quod Taurocollam nominant, & à frequentiore, quem præstat, usu, lignis videlicet arctissime simul firmandis, Xylocolle nonnullis dictum. Est & Ichthyocolle, seu gluten ex ventre cuiusdam piscis confectum: cui, quod vis in sit implere, ficcare, atque etiam quadam-tenus mollire, recte miscetur emplastris glutinantibus, & aliis, quæ lepras tollunt, & faciem erugant. Ab Arabibus *Alkana* vocari solet.

*Chrysocolle.**Sarcocolle.**Taurocolla.**Xylocolle.**Ichthyocolle.**Alkana.*

Vt autem Taurocolla non tantum ex corio bubulo, sed ex omnium quadrupedum auribus, pedibusq; fit, sic & ichthyocolle non tantum ex ventre vnus piscis, sed ex omnibus viscidis ac glutinosis fieri potest. Sæpius vero fit è quodam pisce, quem Rondeletius exossem, alii moriā, alii moronam, quidam Moriā appellant.

Moriā & moriā.

Est autem Exossis piscis cetaceus, cartilagineus, absque squamis, spinis, & ossibus, nisi paucissimis. Caput ei cras-

Exossis piscis.

ei crassissimum est, latumq; os magnum, è cuius maxilla superiore molliusculæ & oblongæ apophyses deorsum pendulæ emergunt. Carne est prædulci & glutinosa, proinde male grata, nisi longe ante esum sale condiatur.

*Ichthyocolle
conficienda
modus.*

Non solum vero ex corio, sed etiam intestinis, ventriculo, pinnis, & cauda piscis Exossis Ichthyocolle conficitur ad hunc modum. Partes dictæ in frustula tenuissima secantur, in nouo fictili ponuntur, aquæ calidæ quantitas idonea affunditur, sic diem vnum aut alterum mace- rantur: tum lento igne coquuntur, donec in cremorem aut pultis consistentiam abeant. Postea ab igne semo- uentur, antequam hæc confectura refrigerit, à fictili exi- menda, & in partes disiungenda, ne in massam tenacissi- mam concreseat.

C A P. XVIII.

De OEsypo.

*OEsypus seu I-
sopus humida
quid.*

Viros.

*OEsypi confi-
candi modus.*

O E S Y P V S officinis Isopus humida, est succidarum lanarum arte detracta & concreta pinguitudo, à qua emplastrum quoddam à Philagrio descriptum, OEsypa- tum vocatur; quod ad lienis dolorem, stomachi & he- patis duritiem, & aliarum partium nodositates com- mendatur. Emollit enim OEsypus & explet, præsertim vlcera sedis ac vuluæ cum meliloto & butyro; sine exces- su calefacit, & dolorem lenit.

Conficiendæ autem OEsypi ratio hæc est; lanæ succi- dæ è collo, feminibus & femoribus ouium sumuntur, a- qua feruenti horas octo macerantur, commiscuntur, & rudicula aut baculo agitantur: deinde feruescunt, quo- usque in aquam deposuerint totam pinguitudinem.

Tum expressis & semotis lanis, aqua illa pinguis, ac sordida ex alto in aliud vas ita infunditur, vt multum spumescat. Spuma denuo accipitur, atque adhuc tam- diu agitur in aqua, donec amplius nullam spumam emittat.

His ita peractis pinguedo collecta in aqua pura laua- rur, & manibus agitur, donec œsypus admota linguæ leuiter tantum astringat, nec mordeat, & candida spe- ctetur: tum in fictili vase reponitur. Verum omnia sub
ferui-

feruido Sole fieri debent. Nonnulli addunt ad lotionem aquam marinam, sed dictus modus vsitator & melior iudicatur.

Ouillum autem genus nulli nationi non notissimum, homini infinita commoda suppeditat: illius enim lana tegitur, carne alitur, fimo pascua pinguescunt & foecundantur.

Ouium iuniores pulli agni dicuntur; grandiores & integri, arietes, ab ara, in qua olim immolabantur; Castrati, verueces, Italis *Castrones*. Sic enim veruex ab ariete differt, vt cantherius ab equo, capus à gallo, caper ab hirco. Sectarius veruex vocitari solet, quem agni sequuntur.

Aries unde dictus.

Habitus arietis, quem Galli *Bellerium*, à bellando, vt credibile est, nominant, commendatur, dum altus ac procerus est, ventre promisso, cauda longissima, velleris densi & candidi, fronte lata, cornibus intortis & patulis, ravis oculis, auribus amplis, pectore, scapulis, & clunibus amplis.

Arabia duo miranda arietum genera profert; vnum caudam adeo longam gerit, vt non sit tribus cubitis breuior; alterum cubitali latitudine eandem gerit. Cætera de pecuino genere cuique vulgaria.

C A P. XIX.

De ossibus medicatis, & primum de osse cordis cerui.

SI animalium excrementa etiam foetidissima vim habeant commendatitiam ad multos affectus curandos, vt ad anginam sterco caninum, quod faceti viri Album Græcum vocitant, multo magis partes illorum integrantes, vt alces vngula ad epilepsiam, capræ ad eos, qui noctu stragulas permingunt, & ossa multorum & piscium, & volatilium, & quadrupedum.

Os etiam hominis homini medicina est; nam cranium insepultum, vt decet apparatus & exhibitum, morbum comitalem sanat. Os de corde cerui, cornu rhinocerotis, dentes elephantis, apri, & lucii multis morbis conducere, experientia comprobauit.

Cranij humani facultas.

Rem

*Præstantia
cerui ad medi-
cinam.*

Rem autem medicamentariam ceruus multum adauget: Ei enim cornua suggerit, seuum, adipem, medullam, lacrymam, priapum, & ossiculum illud, quod ad basim cordis inuenitur.

Est vero ceruus animal nobilissimum, quod pulchritudine, celeritate, dignitate & utilitate reliqua fere animalia superat: vnde regibus solis, ac illius ministris eos insectari ac venari fas est: eorū caro lautiora etiam conuiuia ornat, & quæ mensis non congruunt, pharmacepæcorum tabernas locupletant.

Cruz cerui.

Maxime autem celebratur illud ossiculum, quod ad basim cordis ceruorum annosorum habet adhæsum, quod à figura crucis, quam non male refert, venatores Crucem cerui nuncupant, plurimumq; ad cordis affectus valere, non solum ipsi experientia ducti docuerunt, sed & Medici præter experimentum ratione docti confirmarunt.

Lacryma oculorum in ceruis senioribus.

In ceruis iunioribus non os, sed cartilago tantum est.

In valde senibus concrescit aliquando in vtroque oculorum canto maiore lacryma quædam mira vi sudorem proliciens, & morbis venenatis conducens, vt ostendimus supra. Os autem de corde cerui ad diamoschi confectionem accedit, vt vim eius cardiacam inuet, & reddat efficacior.

C A P. XX.

De Ebore.

IN quadrupedum genere maximum & homini obsequiosissimum est Elephas: Dominum enim non modo suum, sed & vocem agnoscit, iussa capit, obsequitur, peragit. Visus est, qui domino iubenti responderit *hoo, hoo*, hoc est, volo, volo, vt Barbarorum idioma notat.

Elephas locutus.

Alterum scripsisse viri fide digni asseruerunt: Ego, inquit *Ælianus*, recte & ordine in tabula quadam latinæ litteras vidi Elephantum scribere: verumtamen manus docentis subijciebatur ad litterarum figuram & lineamentum instituens animal: cumq; Elephas scriberet, eius oculos immodicos & defectos esse perspexi, vt quendam Grammaticum dixisses.

Elephantum ingenium admirandum.

Tritum est illud, ait Oppianus, Elefantos inter se loqui; verum non omnibus, sed solis domitoribus illorum collocutionem notam esse.

Tam prope accedunt Elephanti ad hominis ingenium, ut nonnulli prudentiores iudicentur, quam in locis quibusdam homines. Vartoman.

Obsequiosi sunt, gloriæ cupidi, beneficiorum, & iniuriarum memores, atque retributionis & vindictæ cupidissimi.

Notum est illud Æliani: Qui Elephanto, inquit, hordeum admetiendi procurationem habebat, partem hordei subtraxisset, & in eius locum lapidibus admixtis ac suppositis, ipsi tamen mensuram debitam ac solitam cumulate seruasset, ut dominum utriusque, si quando vidisset, falleret: Elephantus videns eum, qui sibi debitum fraudabat, potentiam coquere, promuscide sabulum collegit, & in ollam infudit, sicque solerter iniurijs iniurias sibi illatas ultus est.

Ei autem parui sunt oculi pro corporis magnitudine: *Descriptio.* proboscidem pro nare gerit, qua utitur ut manu, ad quælibet contrectanda, & maxime ad esculenta, potulentaque assumenda, & in os ingerenda; linguam habet valde parvam: dentes utrinque quatuor, crassos & breues, alimentum atterit & mollit: duos præterea longissimos & crassissimos, quos verius cornua dixeris, qui certo tempore decidunt, & postea renascuntur.

Eorum autem materia ebur est, vñibus humanis pene *Ebur quid.* infinitis, sed potissimum medicis accommodum.

Atque idipsum est, quod magno errore pharmaceutorum vulgus vñit, ut pro spodio Arabum fictitio sumant.

Neque enim vñtum, neque crudum recte pro spodio ponitur. Vis siquidem vñti perit; crudum vero nequaquam est spodio analogum: nam proprie loquendo, vñnicum tantum est spodium, Græcorum nempe, quod pompholix nominatur.

Arabum vero quorundam falso creditum spodium est *Tabaxir*, quod cum ebore vñto conuenit, ut rhabarbarum cum saccharo; sed ea de re latius alibi differuimus.

Ebur

Virt.

Ebur autem crudum facultates habet eximias; nam viscera omnia roborat, moderate refrigerat & astringit, stomachi dolores abigit, vomitum cohibet, vermes enecat, diuturnis obstructionibus prodest, & huius potu mulieres ad concipiendum foetum aptissimæ redduntur.

CAP. XXI.

*De cornu Monocerotis.**Homo cornutus.*

SI quæ animalia cornibus natura mutila voluit, aliquando cornuta visa sint, hæc inter raro contingentia reponuntur. Sic pro monstro habitus est rusticus quidam Cænomanus, cuius fronti cornu adnatum, crassissimum, duos palmos longum, ad occiput incurvum Lutetiae anno Domini 1600. vidimus. Sic & perrarum, imo nusquam, nisi forsan semel visum, alteri homini cornu in dorso prominulum, cuius meminit Philippus Ingrassias.

Multa vero cornuta sunt, præsertim mascula, quorum maxima pars bicornis est, ut bos, vrus, capra; alia tricornia sunt, ut boum genera quædam in India, ex Solino; quædam quadricornia, ut in arietibus multis observavi.

Nonnulla tantum vnicum cornu gerunt, idq; in fronte media, ut Onager Indicus, vaccæ quædam in Zeila urbe Æthiopiæ, Camphur animal amphibium in insulis Molucis frequens, ut aves quædam Æthiopiæ, ex Æliano, & pisces nonnulli, cuiusmodi est, Vletif in Indico mari frequentissimus. *Ludovic. Roman.*

Omnibus his dignitate antecellit, literis non modo humanioribus, sed diuinis tantopere celebratum illud animal, quod Hebræi *Rem*, & *Reem*, Auicennas *Acbercheden*, ex Arabibus nonnulli *Barkaran*, Græci *Monocerotem*, Latini vnicornem, Indi *Cartaxonos*, Galli *Licorniam* nominant.

Varia de monocerote opinio.

De hoc animali varia varii authores scribunt: alii enim dicunt, esse procerum, nonnulli pumillum. Sunt, qui asserunt, esse perpetuo ferum & sylvestre, alii non tantum arte cicurari, sed etiam visis puellis mansuescere, & aliquando iuxta eas in somnum delabi, earumq; amore & odore allici. Sunt & qui illarum cornu nigrum, alii rufum, alii album pronuntiant.

Ex co-

Ex eorum autem opinione communi, qui nouum orbem lustrarunt, monoceros elephanto humilior tenuiorq; est, & magnitudinem equi tantum mediocris æquans, colore mustellino, seu subrufo, & secundum quosdam cinereo, capite cerui, collo non oblongo, nec oblonga iuba, sed admodum rara, & altera colli parte pendula, hircina barba, sed breuiore: ungulas bifidas habet, tibias non valde crassas, caudam apri modo. *Solin. Plin. Ælian.*

In capitis summa & anteriore parte cornu gerit unicum, rectum, crassum, velut in spiras intortum, quatuor aut quinque pedes, aut plus minusve pro ætatis ratione longum, solidum, ac durum, nullis squamulis asperum, nullis rimis hiulcum, exterius subrufum, interius velut eburneum, sed nullis lineolis undulatum, in ambitu tanquam crasso cortice linea circulari à reliqua parte dirempto obuallatum, quem institores inepta, licet vñtata voce, Laridum vnicornis vocitant.

Laridum cornu vnicornis.

Cum igitur monoceros animal sit & rarum & ferum, nunquam cicurabile, nisi forsàn, cum adhuc pullus capitur, nec ei vt ceruis cornua quotannis decidant, non mirum, si illius cornu rarum sit & pretiosum: vnum tamen longissimum & hominis proceritatem æquans, tanquam thesaurus ditissimus seruatur in templo D. Dionysii iuxta Parisios, & multa segmina singuli pharmacopolæ Parisienses in officinis seruant, vt quoties vsus postulat, hoc insigni præsidio iuuentur.

Laudatur autem plurimum aduersus venena, & ad partes nobiles exhilarandas & roborandas. Proinde solet dari pesti, morbis contagiosis, & omnibus venenatis. Verum cum omnes ægroti æque non valeant opibus, debet tantum diuitibus exhiberi; aliis fortunæ tenuioris cornu rhinocerotis, vt etiam cerui præscribo, successu non minus felici.

Vires.

C A P. XXII.

De lapide Bezaar.

LAPIS Bezaar sic dicitur vel ab animali quodam Orientali, ex quo habetur, quod Persica lingua *pasan*, *Vnde habeat nomen.* aliquan-

Pp

aliquando *bazar*, & Indica *bezar* nominatur, vel à facultate bezardica, hoc est, alexiteria & eximia, qua pollet aduersus venena; & ea ratione lapis quidem metallicus & alexiterius, apud quosdam Arabes Bezaardicus dicitur, vt omnia virus expugnandi qualitate prædita ipsi Bezaardica dicuntur. *Auscen.*

Bezoar.

Lapis autem Bezaardicus nunc vulgaris & in vſu medico frequens, vulgò Bezoar dictus, è fodinis metallicis non eruitur, sed è ventre, ac partibus internis cuiusdam animalis eximitur, in Persia, Corasone, promontorio Comorim & multis aliis Indiæ locis & montibus Chynæ finitimis, frequentissimi; quod qui viderunt, hircum credunt & nominant; incolæ capram montanam: forma enim & magnitudine hircos Europeos refert, sed pilis brevioribus hispidos: magis quoque proceros N. Monardus asserit, atque ceruorum æquare proceritatem, & recte Cerui-capram nominari opinatur, quod partim ceruorum, partim caprarum ideam gerat & naturam.

*Cervicapra
quid.*

Ocyssimum & agile est animal è scopulo in scopulum facile desiliens; ferocissimum, quod in venatores Indos irruens sæpe eos occidit, bisulcum; ungulas enim vt capra bifidas habet, tibias parum crassas, caudam prominulam ac breuem, corpus hispidum quidem, vt genus caprinum, sed brevipilum ex cinereo rufum & fere ceruinum, caput hircinum, binis armatum cornibus in obtusum mucronem desinentibus, ad dorsum multum incuruis, admodum nigris, crassiore & inferna parte cauis, tuberculis pluribus obsitis: duo vidi Couberti in castello Dom. de Vitry.

*Lapis bezaar
ubi generatur.*

In huius autem animalis ventre dictus lapis generatur, cuius non modo varia est magnitudo, sed etiam forma atque color: magnitudo quidem pro animalis natura & ætate; nam in seniore & maiore maiores lapides inveniuntur, in iuniore & minore minores. Omnes fere ovali figura cernuntur, sed alii aliis rotundiores sunt, alii magis quadrati.

Color vel obscurus ac nigricans, vel rufus aut magis pallidus pro animalium temperatura, quorum quæ lapides crassiores generant ac gerunt, minus agilia sunt, & ad cursum saltumq; minus apta, & magis tristia viuunt, quod

quod & venatores quasi primo intuitu agnoscunt. For-
san eiusmodi lapides illis animalibus infensi sunt & con-
tra naturam, ut hominibus calculi.

Corticatim autem generantur ex parvulo rudimen-
to, quod sæpe palea quædam est, aut pulvis coagmenta-
tus, cui novus humor apponitur, adhærescit, agglutina-
tur, assimilatur, & in laminas multas crassas, aut tenues
separum modo, pro lapidis magnitudine & appellentis
humoris appositione.

Pulvis hic in centro contentus eiusdem est, imo ma-
ioris efficaciam, quam aliam lapidis partes, ac laminam, quæ
singulæ tam internæ, quam exteriores læves sunt, expo-
nit & splendentes; quod in adulteratis lapidibus non
ita est, in quibus nunquam pulvis interior inuenitur, ut
in veris & natiuis.

Ex bezaardicis lapidibus Persici omnium præstantis-
simi, dein orientales, maxime vero qui ex animalibus e-
runtur, quæ in montibus Persiæ degunt; nam quæ in
campestribus & planis locis victitant, cum plantas beza-
ardicas & æque salutare minime depascantur, perinde
ac ea, quæ excelsa loca incolunt, minus efficaces lapides
gignunt.

Omnes multum commendantur aduersus virulento-
rum animalium morsus: nam eorum pulvis sumptus,
vel ad motus vulnera à scorpionibus, viperis, aut aliis ser-
pentibus inflicta sanat, atque iisdem animalibus viuis in-
spersus, eadem torpida & minime nocua reddit. Aiunt,
Cordubæ regem à sumpto veneno quodam perniciosis-
simo huius lapidis usu liberatum. Ob id nonnulli recte
Bezaar ab Hebræis deducere videntur, apud quos Bel
dominium notat, & Zaar venenum; unde Bezaar, quasi
dominus veneni.

Eadem ratione morbis omnibus venenatis, & conta-
giosis multum prodest, ut pesti, morbillis, exanthema-
tis, variolis, & similibus. Animi quoque deliquis, pal-
mo, longis mœroribus, hystericis affectibus, & aliis plu-
ribus malignis feliciter medetur, de quibus vide

N. Monard. Christoph. à Costa,
& Clusium.

*Pulvis beza-
ardicus natu-
ralis.*

*Signum verum
lapidem ab
adulterato di-
stinguit.*

*Lapides bezo-
ardici præstan-
tissimi qui.*

Veres.

Historia.

*Nominis in-
terpretatio.*

De Margaritis ac vnionibus.

Margarita & Vniones quomodo differant.

Vniones cur dicti.

Nacra perlarium.

Lapides in multis partibus generari.

MARGARITÆ ex conchis quibusdam, seu piscibus testaceis, ostreorum valde similibus, in Indico mari victitantibus sumuntur; quæ si parvæ fuerint, Margaritarum nomen servant; si crassæ & ponderosæ, Vniones appellantur, quia scilicet singuli in singulis conchis inueniantur, iuxta illud poetæ Marbod.

Vnio dictus ob hoc, quod ab una nascitur vnus, Nec duo vel plures vnquam simul inueniantur.

Huic tamen opinioni refragatur Ælianus, & experientia docet in eadem & sola concha multos sæpius vniones generari & reperiri pro pisciculi redundante excrementitio humore, puro & lucido, à quo generantur. Vniones igitur Latini vocant, non quod in vnica concha vnicus tantum reperiat, sed quod duo nunquam indidcreti in eadem inueniantur, inquit Rondeletius. Probantur candore, rotunditate, magnitudine, pondere & læuore, quales reginæ in torquibus gerere solent.

Generatio autem margaritarum est è conchis multis, sed præstantiores è quibusdam exoticis, quæ reperiuntur tum in mari Persico, quod in oriente est, vnde & orientales dicuntur, tum in Chyuarum tractu & multis Indiæ regionibus, in quibus concha margaritifera ab incolis *Berberi* vocatur, & à quibusdam Barbaris *Cheripo*, ab aliis *Chanquo*, quod mater, seu vt vulgus loquitur, *Nacra perlarium* perhibetur.

Magna vero est illa concha, spissa, modice caua, pectinum æmula, non vtrinque aurita, sed tantum altera parte, exterius minime striata, sed plana, & aliquantum flauescens, intus læuis, splendida & argentei coloris. In illius carne generatur margarita, vt in suilla grando, vel in vesica calculus, aut in aliis partibus lapilli. Vidi siquidem virum quendam, qui lapidum quantitatem per secessum excreuit, quorum singuli castaneam aut glandem æquabant.

In illustri viri cadauere secto tres lapides in hepate reperti sunt. Vidit quendam Fernelius, qui è thorace multos lapillos margaritis similes cum sputo eduxit.

Sed

Sed ad propositum redeam, conchæ, quas matres v-
nionum vocant, aëri expositæ hiant, vel ferro aperiuntur,
atque intus vna cum carne margaritæ reperiuntur, quæ
re vera nec ossa sunt, nec partes eorum pisciculorum, sed
quid illis adnatum, & veluti excrementum, ad testarum
instar, quibus teguntur, concretum & splendens. Verum
exterius scabrum est & impolitum, interius læuissimum
& aspectu pulcherrimum, videturq; esse vulgaris *Nacra*
perlarum, seu mater margaritarum, quæ naturaliter nun-
quam, sed arte tantum perforantur.

Maiores sunt, quæ ex maioribus conchis, atque ex
alto mari sumptis eruuntur.

A mulieribus tam studiose quærentur, ut nulla etiam
mediocris fortunæ se satis ornatam credat, præsertim Lu-
tetix, si è collo suspensas margaritas, *Perlas* vocant, non
gestarit.

Earum vero usus plurimum ad rem medicamenta-
riam commendatur; vno enim consensu recentiores
cum veteribus margaritas valde cordiales asseuerant, &
ad cor exhilarandum imperant. Ex his arte Chymica so-
lutis, liquor perlarum, ut vocant, habetur, de quo Spa-
gyrici multi multa, & sæpius ridicula prædicant & pro-
mittunt.

Noui Lutetix chirurgulum empiricorum astutissi- *Historia cu-*
mum, qui sex aureos postulabat, quod hyruidines duas *iussdam men-*
ægroto admouisset; quod cum mirarentur multi, *maio-* *dacissimi Em-*
rem, inquit, *mercedem deberem efflagitare, quia mensem in-* *pirici.*
tegrum illa duo animalcula liquore perlarum cibavi.

De margaritis & conchis, in quibus generantur, deq;
illarum natura, præstantia, duratione & viribus, doctam
apud Rondeletium lectionem habes, *lib. 1. de Testaceis,*
cap. 51.

C A P. XXIV.

De Umbilicis marinis.

UM B I L I C V S marinus vel integer pisciculus est,
cuius meminit Rondeletius *lib. 2. testaceorum, cap.*
38. & 39. vel pars, & velut os, aut tegumentum alterius
maioris. Prior turbinata ac parua quædam concha est,

ita umbilico similis, ut nullus, qui viderit eam, umbilicum non nominare possit.

Bellericus marinus.

Est alius umbilicus, totus osseus, Bellericus & Belli-
culus marinus in officinis dictus, qui vel testa, vel os al-
terius putatur. Multis enim piscibus ossa quædam in-
sunt, quæ vel ad spinarum, quibus vitam suam tuentur,
insertionem natura tribuit, vel ad corporis firmamen-
tum & motum. Sic Sepia suo stabilitur osse, sic Raia dor-
sum ossiculis pluribus spinosis armatur, quæ leui coctu-
ra facile à toto corpore sciungitur, nec male forma &
magnitudine, spinam si exemeris, umbilicum marinum
repræsentant.

*Gemma mari-
na.*

Umbilicos ergo marinos in pharmacopoliis frequen-
tissimos cum Bern. Deffennio suspicamus, à marinis ani-
malibus defumi, & in littoribus cum reliquis lapidibus
sæpius inueniri, non tamen lapides similis cum iisdem
generis esse. A quibusdam gemmæ marinæ dicuntur,
non tamen vires habent adeo eximias, ut inter gemmas
debeant reponi. Forma illorum notissima est, color in
quibusdam albus, in aliis rubellus. Frequentes vane-
unt in celebribus totius Galliæ ciuitatibus.

C A P. XXV.

De Dentalio.

*Dentali no-
men unde.*

DE N T A L I V M concha parua quædam est, oblon-
ga, candida, exterius asperula, intus læuissima, tu-
buli modo concaua, & altera parte canini dentis instar
acuminata, vnde Dentalii nomen. Testa enim dentis æ-
mula, in quo vermis procreatur & viuit oblongus & te-
nuis pro conchæ concauo, qui foras interdum sese ere-
rit hauriendæ aquæ & quæritandi victus causa. Nasci-
tur cum suo tubulo, & veluti fistula testacea in saxis ma-
rinis, & super concharum vetustarum tectis. Eandem ha-
bet virtutem ac umbilicus marinus, & reliquorum pi-
sciculorum conchæ, quæ vnguenti citrini
æque possunt ingredi com-
positionem.

★

De Antalio.

ALIVD quoddam testaceum marinum Antalium in pharmacopoliis dictum sequitur, cuius parum frequens est in arte medicamentaria vsus, vnguentum citreum si exceperimus.

Tubulus est testaceus, in mari prognatus, digitum minorem longus, foris striatus, intus laevis ac concavus, è cuius alveo eductus est pisciculus paris magnitudinis. *Antalium quid.*

Videtur is esse paruulus piscis, quem Athenæus Solenem nominavit; nam Solen ex concharum longarum genere est, duplici constans testa, lævi, tenui, arundinis modo caua, & extremis duobus semper apertis. A Plinio dactylus, seu digitus vocatur, quod is digiti humani longitudinem, vel vnguis similitudinem, ut malunt nonnulli, referat. Vtut sit, Antalium, quo officinae vtuntur, satis est vulgare; & si defuerit, non valde pretiosum & eximium medicamentum deest; cuius loco conchyliæ quævis, ut pectines marini, buccina & conchæ omnes, præsertim albæ & striatæ, quas peregrini è mari illius montis percelebris, qui D. Michaëli sacer est, aduehant, possunt substitui. Omnium enim vis æque conuenit ad vnguenti dactyli confecturam: ad quam accedit & aliud, ne quidem verbo tenus satis notum, quod alii Amentum, alii Amiantum vocant. Adhuc enim certatur, post grauissimorum virorum disquisitionem, an Amentum sit Amiantus lapis ille, qui ex albo virescit, & à multis alumen scissile vocatur; à quo tamen non parum distat.

*Solen.**Dactylus.**Amentum.
Amiantus.**Alumen scissum & plumum qui differant.*

Alumen enim scissum vim habet astringendi manifestissimam, & prunis iniectum vritur. Plumeum vero acre est, & à flamma tutum, nec male vocatur Amiantus, vel forsan Amentum, aut Amiantum, quod vnguentum citreum admittit. Hoc tamen certo asserere non ausim, cum Amenti vox barbara sit, à paucis, imo nullis, ut credo, intellecta, ut ex varia authorum, qui de Amento locuti sunt, opinione constat. Theophrastus enim nomen arboris putat; Matthæus Syluaticus vitrum coctum; Manlius gypsum vstum; nonnulli sebum, seu axungiam vitri; alii talkum, seu lapidem specularem, qui re vera

huic vnguento valde conuenit, vt etiam alumen plumbeum, quod non sine ratione Pharmacopœi pro Amianto, seu Amiantho vsurpant.

*Blatta bizan-
tia.*

In officinis quoque fit sæpe mentio de Blatta bizantia, quæ conchylii operculum est, ei simile, inquit Dioscorides, quo purpura piscis integitur. Illa tamen similitudo tantum est, penes substantiam & facultatem, non formam: nam tegumentum purpuræ rotundum est, ex Rondeletio, conchylii longum & strictum, quod in lacubus nardiferis inuenitur, suauem ideo spirans odorem, quod inibi conchylii nardo vescantur, diciturque

Vnguis odoratus.

Vnguis odoratus: halitum enim castorei quadamtenus spirat. Eius autem historiam non fusius describo, quod nulla medicamentorum ingrediatur, quæ in nostra officina congeruntur.

C A P. XXVII.

De Testudinibus.

TESTUDINES vel aquaticæ sunt, quæ scilicet in mari aut aqua dulci viuunt; vel amphibie, quæ partim in terra, partim in aquis, aut locis palustribus ac lutosis. Vnde Plinius in genere eas omnes quaternario numero complectens, cap. 4. lib. 32. nat. hist. vocat marinas, Emydas, terrestres & lutarias. Emydas interpretantur, quæ in aqua dulci viuunt.

*Testudinum
genera.*

Emyda.

Testudo quid.

Est autem testudo animal caudatum, quadrupes, squamatum, ingratum visu, cuius testa forma ouali, longa, lata, intus concava, exterius instar scuti extuberans, sub qua collum, caput, pedes & caudam modo recondit, modo foras, prout vult, exerit.

Sola inter squamata animalia renes & vesicam habet, ex Aristotele cap. 8. & 9. lib. 3. de part. animal. Oua durioris testæ & bicolore edit, eaq; in scrobe effossa, forma dolii reponit, atque cooperta, & complanata terra, postea incubat, sicq; fœtus excludit.

*Mira testudi-
num magni-
tudo.*

Testudines tantæ magnitudinis esse in Indico mari Solinus refert, vt testis duabus superna parte iunctis inferna diductis, Indorum vulgus suas eides constituat, in quibus numerosa familia non arcte recipiatur, & à quibusdam

dam vsurpantur cymbarum loco, qui illis deuecti nauigant inter insulas rubri maris.

Apud Troglodytas cornigeræ, sed minores inueniuntur.

Sunt autem testudines & in re cibaria & medicamentaria vsus magni: decoctum phthificis & attenuatis reficendis valde conducit: ob id vtiliter ad syrupi resumptiui confectionem accedit. Caro à multis suauissime editur: animal tamen est adeo deforme capite, cauda, pedibus serpentes, forma, colore, maculis referens, vt natura ipsa ipsum nobis infensum esse, & insalubre notare videtur. Quod etiam fatentur hi, apud quos in deliciis est; verum apparatus & condimenta reddunt minus noxium, sine quibus innoxie vix ingeri possit. *Vires.*

CAP. XXVIII.

De Ranis.

RANIS vtuntur integris Myropolæ ad emplastri Vigonij compositionem, quod author descripsit, ad gentis suæ morbi curationem. Probat earum decoctum Syluius ad dentium doloris sedationem, si eo os colluatur. Valet earum cinis cum pice, secundum Dioscoridem, vel potius cum melle, secundum Plinium, ad explendas inanitates Alopeciarum. Vnguenta & emplastra, quibus permiscentur, siccandi, discutiendique vim habent, præsertim in iuncturarum doloribus. Contra serpentum omnium venena pro antidoto sunt, inquit Dioscorides, si ex sale & oleo decoctæ edantur, iusq; earum itidem sorbeatur.

Omnes autem Ranz esculentæ minime sunt; earum enim multæ sunt varietates, nam quædam in aqua tantum delectantur, maioremque partem vitæ in illa transigunt; aliæ in solo arido; quædam amphibiz, quæ æque in aqua & terra sicca degunt. *Ranarum varietates.*

Ex aquaticis, nonnullæ in aqua palustri ac cœnosa viuunt, & perniciosæ sunt, ad bufonum enim naturam accedunt; aliæ in aqua limpida, vt fontium, & fluuiorum, quæ non insalubres sunt, & inter cibos referuntur.

Ex his, quæ in aridis locis victum quaritant, aliæ in-

*Alopietis ra-
na.*

ter arundines, alię in rubis, ac vepribus & frutetis viuunt; illę calamitę, quę omnium minimę sunt, hę Rubetę Latinis, Phrynoi Gręcis dicuntur, quę palustribus non sunt minus perniciosę, vt etiam Dryophites, quę quercus scandunt, & in his, & sub his degunt, quę sunt viridissimę, & Diopetes, quę per tempestates & imbres tepidos ex aere decidunt.

*Quanam ra-
na sine voca-
les.*

*Gyrini qua-
dam insecta.*

Omnes autem hyeme mutę sunt, atque inter eas vocales tantum sunt aquaticę, quę circa hyemis finem, & veris initium solummodo coaxare incipiunt, quando scilicet in aquis putrentibus secus vias gyrini procreantur, quos male ranarum sperma, aut ranarum pullos nonnulli vocitant. *Aristot.*

Hinc Chymiatri cuiusdam à multis irridetur medicina, qui aquam spermatis ranarum ad omnes oculorum, faciei, totiusque corporis phlegmonas imperat. Possit enim totius Gallię ranas venari, exenterare, vasa seminalia perquirere, secare, exhaurire, nec vnquam suę campanę fundum illarum spermate oblinire.

*Rana quadam
maligna.*

Gyrinos autem sponte ex limo terrę nasci, nec in ranas abire experientia docet, & doctissimus Rondeletius notum fecit, *libro de palustribus*. Sunt vero ranę omnes malignę & esu perniciosę, pręter aquaticas, vt etiam, quę inter eas punctis pluribus nigris sunt maculatę, bufonum ritu, quorum naturę sunt participes. Et qui esculentis sæpe vtuntur, ait fide dignus author, colore plumbeo inficiuntur, propterea non cibi, sed medicamenti ratione sumi debent: Reddunt enim corpus putrefactioni opportunum.

Ad emplastri autem Ioannis de Vigo confecturam, alii ranas palustres, alii rubetas adiiciunt. Ego amphibias prætulerim.

Rubetę enim, & quę in vepribus, dumetis, locisque ficcis degunt, venenatę cum sint, & acriores, qualitatem quandam medicamento impertiunt, qua idipsum cutim vellicat, & pustulas interdum excitat: aquaticę vero inefficaciores. Quę in aqua partim, & partim in solo victitant, vt medię, sic eligendę.

De Cancris.

CRUSTACEORVM piscium innumera pene est varietas, quorum alii longum habent corpus, vt Locustæ, Astaci, Squillæ; alii rotundum obtinent, vt Cancrorum omne genus, tam marinorum, qui quamplurimi agnoscuntur, quam fluuiatiliū, qui multo pauciores & minores reperiuntur.

Vt Cancrorum marinorum alii sunt maiores, vt Mææ dicti, & Paguri; alii minores, vt Pinnophylaces: sic fluuiatiliū nonnulli magni sunt, cancris latipedibus marinis similes, sed maiores; alii parui, Astaci dicti, quos vulgus *Astaci.* caneros fluuiatiles vocat, & in cibis, & in medicamentis vsurpat, vt ad hecticos Auicennæ consilio reficiendos, ad canerabioso demorsos, & ad vnguenta quædam mundi-
ficatiua apparanda.

Cancrorum autem multiplex genus abunde describitur à Rondeletio *lib. 18. de piscibus. & libro particulari de fluuiatilibus*, vt etiam à Mathiolo *super Dioscoridem*.

Sat enim est nobis de his in genere mentionem fecisse, & de quibusdam paulo vberius, qui nonnunquam ad medicos adhibentur vsus.

CAP. XXX.

De Viperis.

VIPERARVM caro plurimum siccatur & digeritur, & moderate calefacit. Vis eius ad cutē properat, & corporis excrementa ad eam propellit, atq; virus, si quod sit, oppugnat. Vnde ex illa, eo modo, quem in Officina docuimus, apparata sunt trochisci Theriaci, & ex his percelebris illa confectio Theriaca ad venenatos affectus tantopere commendata. Vnde & medicamenta theriaca dicuntur, quæ venenis ab animalium morfu intro subeuntibus medentur; vel quibus noxa ab animalium venenatorum siue morfu, siue instratu, siue illitu aut suffitu illa curantur.

Vocantur etiam alexipharmaca, quod ex veneno periculum arceant: alii tamen hæc tantū sic dici medicamenta, quæ veneno intro per os sumpto medentur, perhibent.

Alexipharmaca.
Dici.

Theriaca unde dicta.

Dicitur autem Theriaca ἀπὸ τῆς θηρίας, id est, à feris & venenatis animalibus potius, quam à serpētum quadam specie certa, quanquam vipera, in cuius genere mas nomine proprio, ἔχης, fœmina ἰχθυόνα vocatur, à Græcis aliquando θηρίον dicatur. Videtur n. omnium serpentum ac ferarum maxime insignis, & κατ' ἐξοχὴν nomen, hoc interdum sibi vendicat: ob id Theriaca non tam sic dicitur, quod viperarum carnem recipiat, quam quod ferarum morsui conueniat.

Vipera mas.

Est autem vipera longitudine cubitali, & sæpe prolixiore, colore subflauo, pluribus conspersa maculis rotundis. Mas Græcis dictus Echis, caput habet angustum, & acutum, collum crassius, & reliquum corpus tenuius, quam fœmina. Paulatim illi cauda gracilescit, aliarum serpentum ritu, non aceruatim, vt Echidnæ, seu fœminæ. Squamas habet ad extremum caudæ asperiores, quas ira percitus subrigit, non aliter, quam gallinaceis iratis plumæ inter pugnandum rigent.

Dentes canini duo illi, fœminæ plures, iuxta illud Nicandri à Gorrhæo traductum:

*Huic gemini apparent dentes in carne, venenum
Fundentes, verubus sed fœmina pluribus atrox.*

Huic adhuc meatus est in cauda, ventri propinquior, contra quam in fœmina, cui ille ad extrema caudæ propius accedit: incessus quoque mari alacrior.

Vipera fœmina.

Viperæ fœminæ subrufæ sunt, elata ceruice, oculis subrubentibus & lucentibus, inuerecundi atque feri intuitus. Caput habent latiusculum, caudam breuem, & excarnem, & squamis durioribus asperam, nec paulatim gracilescientem, sed simul & vniuersim: meatumq; suum habent ad caudam propius accedentem, & ventrem prominulum, & incessum tardiozem.

Vipera eur dicta.

Dicitur latinis Vipera, quod vi pariat, vel vt alij malunt, viuum pariat, contra serpentum aliorum morem, qui prius oua in lucem edunt. Vipera quidem ouum procreat piscium ouis simile, sed intra se tantum, tantumque viuos catulos parit membranis inuolutos.

Euenit autem aliquando, vt posteriores quærentes exitum, & impatientes moræ diuturnioris, erodant matris vterum, & latera, sicq; matricidæ prodeunt. Raro tamen

id con-

id contingit; ut nunquam accidisse certum est, marem in coitu caput in os foeminae inferere; illudque eam voluptatis dulcedine vehementius commotam truncare.

Cum ceteri serpentes terrae latibula hyeme subeant, viperæ tamen sese tantum sub saxis occultant, & senectutem exuunt aliorum reptilium more.

Ad confectionem autem Theriaces viperæ omnibus serpentibus præferuntur, quod minus aliis tabificam vim obtineant, *Galen. cap. 10. lib. de Theriaca.*

Abscinduntur vero capita & caudæ, quod pessimum humorem, nempe virus in se contineant, *cap. 11. libr. de Theriac.* Vipera enim inter feras omnes caput habet perniciosissimum. Certam vero mensuram, & capitum, & caudarum præscindere, ridiculum esse dicit Dioscorides. *Cur in præparatione viperarum cauda & caput abscindantur.*

Abiiciuntur quoque interanea, spina dorsi, & venter.

Porro non solum in Italia reperiuntur viperæ ad dictæ solennis Opiatæ condituram aptissimæ, sed etiam in Gallia, ut in agro Pictaviensi, ex quo numerosæ Lutetiam aduehuntur: ex quarum carne pastilli fiunt, & adeps ad emplastrum Vigonium seruatur: eius extrahendi & parandi modus facilis est. Adeps primum cum tunicis sumitur, & aqua limpidâ ac frigida pluries lauatur, donec ipsa sincera remaneat. Dein membranæ separantur. Tum adeps in duplici vase liquatur spatula lignea subinde agitando. Liquatus colo transfinitur in aquam frigidam, quæ postea abiicitur, & solus adeps seruatur, reponiturque in vase idoneo. Nonnulli denuo abluunt, ut totum virus eximatur. *Axungia viperæ paranda modus.*

Vix autem eorum opinioni assentior, qui credunt, eos longam senectutem agere, qui viperis vescuntur. Earum enim caro pessimi est succi, valenterque digerit & siccat, ita ut quidam, qui eam comederunt, vehementissima sint siti cruciati, ac proinde illas Dipladas cognominant. *Sunt autem, qui dicant, ait Galenus, demorsos à viperis, sanari non posse potando, sed dirumpi citius, quam siti liberari.*

Elephantiasis porro vipers multum conducere, pluribus historiis probat Galenus *cap. 1. libr. 11. simplic. Homo quidam, ait, in Asia Elephantiasis, cui fœdus erat aspectus, & odoratus gravis, primo quidem cum sodalibus versabatur & con-* *Historia notanda.*

Et conuiuiebat: ubi vero ex consortio nonnulli inquinari cœpere, ipseque iam fœtore & horrenda forma detestandus esset, in tugurium quoddam iuxta fontem relegatus est, & illi quotidianum alimentum ministratum. Proxima estate circa Canis ortum, cum vinum fragrans, messoribus allatum esset à famulo, qui urnam vinariam circa marginem agri dimiserat, ecce, ubi bibendi tempus aduenisset, adolescens vinum in craterem fundens, una cum vino excidit vipera exanimata. Coloni autem perterriti aqua sitim sedarunt, & vinum Elephantico dederò, misericordia quadam ducti, ut rati expedire illi potius mori, quam viuere in ea miseria. At ille nouo quodam, prorsusque admirando euentu, ab ipso potu conualuit. Excidit enim tota cum, non sicut ac si locustæ testam, qua conteguntur, abscideris.

Alia historia.

Nec dissimile in Mysia Asia, non procul ab urbe nostra accidit. Vir erat ditissimus & elephanticus: hic ancillam suam formosam deperibat; contra, fœdum hominem illa odio habebat, aliisque amatoribus clandestine miscebatur. Cum autem æger spe salutis resarciendæ ad quosdam calidarum aquarum fontes, quibus locus vicinus squalidus erat, & viperarum plenus esset profectus, ex illa una in viceum vini irrepsit, quam cum suffocatam deprehendisset ancilla, gratum habens, quod fors in manum dederat, domino vinum illud propinat, atque ille ebibit. Cui eadem euenere, atque præcedenti & perfecte sanatus est.

Alias adhuc historias recenset Galenus, quibus probat, viperas Elephantiasî curandæ multum conferre. Quomodo autem earum caro sit apparanda, antequam accedat ad Theriacæ confectionem, in Officina docuimus.

C A P. XXXI.

De Scincis.

*Vires carnis
venum Scincorum.*

CA R O renum Scincorum optima est contra venena Antidotus, & ad stimulandam in viris libidinem, infesto pigriorem efficacissima medicina; Tentiginem enim veretri facit, vnde non immerito Diasatyrus ingreditur confectionem.

Est au-

Est autem Scincus animal paruum, quadrupes, squamis exiguis, frequentibus, & subluteis tectum, capite *Scincus quale animal.* longo, vix colli crassitudinem superante, ventre quadamtenus alato, cauda rotunda, lacertæ ritu, sed breuiore, & ad terram incurua, à capite ad eam cæsa discurrente linea.

Alumnus est aut Ægypti, aut Indiæ, aut rubri maris, inquit Dioscorides, quamuis etiam inueniatur in Lydia Mautitanix. Pro eo perperam nonnulli Salamandram aquaticam vsurparunt. A Plinio Crocodilus terrestris vocatur: effigiem enim Crocodili Nili perbelle refert.

Inter vtrumque tamen nulla dimensionum proportio; Scincus enim semper est parvus, & raro cubitalis, Crocodilus non modo ad quindecim, aut duodeviginti cubita excrefcit, sed non vllus ei significatur crescendi terminus, licet ab ovo non maiore, quam anseris prodierit, vitamque habet terræ, amnique communem. Oculos habet suis, & visum in aqua hebetem, extra acerrimum. *Crocodilus perpetuo oriscis.*

Solum hoc animal, Psitacum si exceperis, maxillam supernam mouet. Linguam habet parua maxillæ inferiori adhærentem; crura à latere adiuncta, pedes paruos pro corporis magnitudine, ungues robustos, cutem squamosam, crustaceam, & contra ictus omnes fere inuictam, in ventre satis mollem. Annos viuit 60. Totidem oua, totidem diebus pariunt, totidemq; dies hæc fouent vt excludant, & totidem in spina vertebrae habent. Totque adhuc dentes habere comprehenduntur, quot dies sine cibo in latibulis hyeme degunt. Plenior Crocodili descriptionem ex Aristot. Plin. & recentioribus multis, *Crocodili etiam.* qui Ægyptum & Orientales tractus lustrarunt, curiosus rerum scrutator habebit.

CAP. XXXII.

De Scorpionibus.

EX Scorpionibus oleo infusis & extractis fit oleum, quod ab iisdem cognominatum multos vsus in medicina præbet. Illitum enim, calculos in renibus & vesica auerit, pellit, & vrinam mouet; Demorsos à viperis, aut

alijs.

aliis serpentibus, & feris venenatis sanat: Axillis & inguinibus si adhibeatur tempore pestis, ab ea vel præseruat, vel curat. Vulnus ab iisdem inflictum, non modo dictum oleum sanat, sed & ipsi triti & apposti id ipsum ad perfectam sanitatem ducunt.

Scorpio quale sit animal.

Est autem Scorpio animalculum terrestre, longam & nodosam caudam gerens, in cuius extremo, longo & obliquo armatur aculeo, tenui foramine peruiro, quo venenum pungendo effundit. Brachia habet & chelas bifidulas dentatas forcipibus: semper cauda præsto est ad ictum, nulloque tempore deest feriendi occasione, feritque oblique ictu.

Scorpio mas in ventre & chelis maculas gerit, eique virus perniciosius; fœminæ mitius: alii contrarium scribunt.

Scorpionum multa genera.

Scorpionum autem octo recensentur genera; primum albicat, nec lethiferum putatur: secundum ore rufescente, ex cuius ictu vehemens ardor sequitur, & inexhausta fitis: tertium nigricat, cuius ictus membrorum depravat motum, & facit amentes, & risus edit ineptos: quartum ad viridem inclinat colorem, & plura habet in cauda internodia, nempe septem. Ab eo icti perpetuum & ingens frigus sentiunt, etiam feruentissima æstate. Quintum pallido ac liuido colore est, à quo qui percutitur, ei tumor inguinis superuenit. Sextum paruulo cancro marino simile est. Septimum chelas habet grandiores, & cancro paguro formam valde similem. Octauum Melichloron, à melleo colore dictum, alas habet locustæ similes, & extremum nodum caudæ nigrum.

Rari autem apud nos Scorpiones videntur alati, in India & Aphrica frequentes, & magni, & cum septem in cauda internodiis.

Si à colorum varietate Scorpionum varietatem sumamus, alij dicuntur flauis, alij rufis, alij cinerei, alij virides; alij ferruginei, alij vinosi, alij albi, alij fuliginis colore.

Scorpionis ictus quibus deterior. Et qui etiã inter ipsos saniores.

Scorpionum autem ictum fœminis periculosiorem esse, quam viris, compertum est, præsertim virginibus, quibus fere semper lethalis est, nisi mature succurratur. Et qui septem in cauda habent internodia, longe saniores iudicantur.

Vermi-

Vermiculos ouorum specie procreant & incubant, e
iisque prolem suscipiunt, quam ubi perfecerunt, ab ea
pelluntur, dicunturque Scorpiones à suis liberis interi-
mi. Sed hæc de virosis istis animalculis, plusquam res
pharmaceuticæ postulant, dicta videntur.

CAP. XXXIII.

De Lumbricis.

ANIMALIA multa parua ex vermibus, & vermes
ex multis animalibus magnis generantur. *Arist. cap.*
19. lib. 5. de hist. animal. Imo ex rebus omnibus alteratis
& putrentibus fit horum animalculorum procreatio, in-
tra lapides, ossa, ligna, fructus, caseum, carnes; viden-
turq; omnia in vermes primum abire, nam hominis pro-
pria caro à vermibus absumitur, veluti vestimentum;
quod comeditur à tinea, vt loquitur Iob. Et licet quæ fri-
gida sunt, putredini maxime resistent, ex niue tamen fri-
gidissima vermes generantur, & visi sunt in salis horreo
nonnulli aliquando procreati. In animalibus quoq; vi-
uentibus quotidie generantur, quorum scilicet corpus
putridis humoribus scatet: ibi enim vermium generatio,
vbi putredo, quæ illorum est mater. Vidi è vena brachij
secta, vna cum sanguine vermem palmam longum pro-
filire in intestinis adhuc, & aliis multis humani corporis
partibus generantur, nec non in ceruorum capitibus, *cap.*
15. lib. 2. de histor. animal.

*Ex niue etiam
generari ver-
mes.*

*Et item in sa-
le.*

Historia.

Omnia autem insecta vermem generant, excepto quò-
dam papilionum genere; vt qui ab insectis prodit, in a-
liud sæpe insectum dissimile accrescit, iuxta illud poetæ,
& *fit volucris, qui modo vermis eram.*

Porro cum latissimum sit vermium genus, de terrestri-
bus nunc tantum loquor, qui in medicos admittuntur v-
sus. Ex his enim albo vino lotis, apparatus, in oleo ma-
teratis, ac vase duplici, vt decet, elixatis, habetur oleum,
ad netuorum affectus commendatissimum.

Per os quoque sumuntur aliquando, rite præpara-
ti, loti nempe, siccati, tenuissime læuigati, & aliis qui-
busdam pulueribus admixti, ad fædos virginum colores
sanandos.

*Intestina ter-
ra.*

A multis intestina terræ vocantur, ab aliis vermes terreni, à quibusdam lumbrici terrestres. Corpus habent oblongum, rotundum, minime osseum, & oculos nullos, ut neque aures. Ita ingrediuntur, ut præcedente parte priore, reliquum corpus ad eam contrahant, sicque è loco vno in alium feruntur.

Procreantur è limo terræ, & ab eadem causa, atque cætera animalcula & insecta animantur. Oculis, auribus, pedibus, artubus destituuntur, suntque velut oblongæ & crassiores fibræ, nullam partium discriminationem obtinentes, præter internodia quædam, & velut aponeuroses, quæ paulo ultra medium corpus conspiciuntur.

Hos pluviæ vernaes, aut hybernæ, nec glaciales, sed temperatiores eliciunt. In terra pedibus conculcata, nec libere, nec vbere gignuntur: in pingui, nec trita frequentes inveniuntur. Hi triti & appositi præcisos nervos, ut etiam vulnera recentia conglutinant.

C A P. X X X I V.

De Cantharidibus.

*Cantharus &
cantharis dif-
ferunt.*

CANTHARIDES tantum nomine tenus, cantharis, seu scarabeis conveniunt: magnitudine enim, colore, & natura multum inter se dissentiunt. In usus enim medicos sæpe trahuntur cantharides, canthari nunquam. Illas siquidem probat Galenus ad ploras & lepras, & ad vretica sæpe Medici practici salubriter adiiciunt.

*Cantharides
quoniam ad u-
sum medicum
maxime pro-
bentur.*

Sunt vero putida animalcula, quoniam ex tali materia constituta, inquit Aristot. & in multis fruticibus, ut ligustro, & in arboribus proceris, ut fraxino numerosæ procreantur, aluntur, reperiuntur. Probantur & in frumento inventæ, versicolores, & quæ transversas in alis lineas habent, oblongo corpore.

*Quomodo ad
eundem præ-
parentur.*

Aptiores vero sunt, si in vas fictile, aut aliud idoneum iniiciantur, cuius os raro linteo subligatum deorsum vertitur, ut excepto halitu aceti quam acerrimi feruentis æstu exanimetur, postea siccantur, & in pyxidibus ligneis, aut vasis vitreis, fictilibusve reponuntur, & per biennium servantur.

Parua

Parua quantitate nonnunquam medicamentis permiscuntur, quæ urinas mouent, etiam Galeni consilio, qui integras præscribit *libr. ii. simplic. cap. 41.* Recentiores tamen alas & pedes abiiciunt. Cum nobilis matrona Lutetiæ febre continua renum æstu, aliisque grauibus comitata symptomatis laboraret, & suæ sanitatis curam Dom Martino doctissimo & clarissimo Medico Parisiensi commisisset, quorundam suasu Riuiarium aulicum Medicum accersuit; hic mox ubi pulsus ægre contrectauit: *si me, inquit, citius vocasset, dragmam unam cantharidum regioni renis magis affecti adhibuissem, & statim conualuisset.* Sicque discedens anxiam reliquit matronam, & Medicum ordinarium, hominis malè sani humoribus, moribus, dictis & factis attonitum; qui tantum abest, ut tantam cantharidum cateruam, ut ne quidem unam adhibuerit, & sanitati suam ægram restituit. Nam cum cantharis siccissimum leuissimumque sit insectum, vix quidem granum vnum pendere credibile est. At vero sexaginta cantharidas, tot enim dragma pendet, reni ad mouere æstuant, quid nisi carnificium? hæc tamen obiter dicta sunt, non ut homini succenseam, sed ostendam cantharides vesicæ inimicissimas, & renibus, & partibus iisdem inflammationem inducendo multum aduersari; paucula tamen quantitate medicamentis aliis mixtas nonnunquam prodesse.

CAP. XXXV.

De Formicis.

NEc formicis adhuc Pharmacopœorum tabernæ destituuntur, è quibus oleum paratur ad receptos vtileque vsus commendatum. Partibus enim generationi dicatis iusto frigidioribus competit calefaciendis, & ad statum meliorem ac vegetiorem reducendis.

Insectorum autem laboriosissimum, officiosissimumque genus formicarum, quæ non interdiu solum, sed etiam noctibus plena luna laborem exerceant, & eadem semper semita ambulantes, cibaria ad cellas promptuarias deferunt, & in antrum recondunt. Animalia non

venantur pusilla, ut araneæ, sed reperta & mortua degustant, grana congerunt, & onera morfu gerunt.

Oleum formicarum.

Sunt vero formicæ vel alatae, è quibus infusis oleum formicarum dictum paratur; vel impennes, quæ frequentiores in locis siccis & minus cultis reperiuntur, quibus vrsi ægrotantes sanitatem quærunt.

Formica magnitudinis vulpibus pares.

Est in Indiæ quibusdam regionibus, in quibus aurum effoditur, quoddam formicarum genus, quod magnitudine vulpem æquat. Inuenio & quasdam paruulas Hippomyrmeces, seu Equites dictas, & alias quasdam Herculaneas; alias Solifugas & Solipugas, sed cum Pharmacopœus nusquam his opus habeat, pluribus illarum historiam describere nolo.

C A P. X X X V I.

De Serico.

Byssus quid.

EA nunc gloria datur vestibis bombycinis, quæ olim byssinis, quibus primi seculi reges tantum induebantur, & in Euangelio *Lucæ 16.* legimus, diuitem quendam bysso & purpura vestitum. Erat autem byssus tenuissimi lini genus, proximum ab Asbeto dignitatem obtinens, ex quo subtilissimæ fiunt vestes, quæ mulieribus præcipue olim in deliciis erant, inquit Plinius *capite 1. libr. 19. histor. natural.* qui circa Elim Achaia nasci scripsit, Pollux vero in India & Ægypto; Pausanias in Græcia ex arbore, populo haud dissimili, foliis vero salicis. Seu autem herba, seu arbor sit byssus, nobis est prorsus incognita planta, quæ non solum frondes, sed lanam quoque tenuissimam profert, quam Seres Scythiæ Asiaticæ populi artis nendi peritissimi depectunt, & in fila exilia ducunt, ex quibus vestimenta ditioribus dicata conficiuntur, quæ à Seribus Serica dicuntur. Asbetum vocant, vel lapidem quendam ferrei coloris, in Arcadiæ montibus nascentem, qui semel accensus, extingui non potest; vel linum, aut stamen, ex quo mappæ texuntur, quæ flammam concipiunt quidem, sed non vruntur, cuiusmodi esse dicitur alumen plumeum, lapis Amiantus multis dictum.

Asbetus.

Apud nos autem nec eiusmodi stirpes byssigeræ, nec vesti-

vestimenta ex earundem lanugine contexta visuntur, sed tantum bombycina, quæ nunc, ut olim byssina, Serica nuncupantur, & ad eisdem dignitatis non modo gradus, sed præterea medicos usus multos commendantur. Nam apud Pharmacopœos Arabum dogmata secutos, adeo inualuit de bombycino stamine opinio, ut credant, omnes bombycinum filum, sericum vocant, sanguinem purgare, virtutem vitalem robore, cor recreare, spiritus illustrare, facultates omnes reficere, & spiritibus omnibus opem ferre. Hæc sunt encomia bellissima, quibus Barbari excrementum imperfecti virosi nobilitarunt. Quia vero liberum est, cuique philosophari, & de re qualibet proposita sententiam ferre, ingenue dico, me parui facere ad medicos usus sericum bombycinum; Est enim siccum animalculi imperfecti recrementum, inodorum, exuccum, aranearum retibus, aut erucarum telis cognatum, homini sanando ineptissimum & inefficacissimum.

Serici vires secundum Barbaros.

Sericum quid.

Forſan byſſinum, quod ad bombycinum recentiores tranſtulerunt, vires quaſdam habet non temnendas, ſed cum nullibi reperiatur, aut ad nos minime deferatur, de illo ne quidem per inſomnium Pharmacopolæ loquuntur. Miror autem multum, qua ratione ducti crudum ſericum nonnunquam ægrotis exhibeant: Cocco quidem tinctum vires quaſdam promit eximias, ſed mutuatas tantum, & ab infectione Kermes acceptas. Proinde mallem ego per ſe grana Baphica præſcribere, quam eorum ſuccum inficiendo ſerico fruſtra impendere. De hac autem re iudicent Apollinæ artis peritiores, qui non niſi, quod ratione eſt ſtabilitum, pro lege habent.

Sunt vero Bombyces animalcula, ex parvis ſemini-
bus rotundis & nigricantibus, quæ oua nominant, le-
ui calore fota, animata, & in minutos vermes pri-
mum conformata, qui frondibus utriuſque mori, ſed
potiſſimum albæ conſecti & educati, paulo poſt cum
adoleuerint, tenuiſſima nent ſtamina, ſeu fila ſericea
ex ſe emittunt, quibus ad luxum panni pretioſi conte-
xuntur.

*Bombyces qua-
lia animalcu-
la.*

Adhuc autem adultiores facti gignunt ex ſe cucul-
los,

los, & follicula, in quibus sese recondunt, ibique post aliquot dies in papiliones candidulos abeunt, qui inuicem pariunt semina, seu oua paruula, è quibus denuo vermes alij generis eiusdem nascuntur. Hæc autem cum sint etiam pueris, & mulieribus notissima, longiorem descriptionem minime postulant.

Felle multorum animalium, iecore & intestinis luporum, cerebellis passerum, testiculis gallorum, & asellis, qui sub vasis aquariis delitescunt, interdum Medici vtuntur, sed hæc cum descriptas in Officina nostra compositiones non ingrediantur, fusius describere nostri non est instituti. Sicque tribus libris Medicam materiam breuiter, & perspicue diuini numinis subsidio fulti perstrinximus, cui laus, honor, & gloria in omne æuum.

PINIS LIBRI TERTII

OFFEL-

O F F I C I N A

PHARMACEV- TICA, DVABVS

PARTIBVS DISTINCTA;

PRIOR DE MEDICAMEN-
tis internis, altera de exter-
nis agit.

Quibus brevis præmittitur Isagoge.

A V T H O R E

IOAN. RENODÆO,
Med. Paris.

P R Æ F A T I O.

ORVM, quæ natura rerum genitrix
gibbo terræ vel exposuit, vel visceri-
bus inclusit, cum maior portio homi-
ni inferuiat alendo, aut medicando,
nec semper liceat, nec quauis hora,
dum rei necessitas exigit, illius pene-
tralia subire, aut cis maria confestim exotica simpliciâ
perquirere, iustis rationibus artis Medicæ procures sta-
tuerunt, vt in Pharmacopoliis ad futuros vsus selecta
medicamenta, tanquam in penu quodam asseruaren-
tur, perinde ac olim in Æsculapij templo eorundem for-
mulæ à peritioribus magis probatæ & expertæ describe-
bantur. [*Plinius capite 1. libr. 28. Hippoc. epist. ad Abderit.
Herophil.*]

um enim Medicina sit donum DEI, & medicamenta
Deorum manus, Officina Pharmaceutica, si non diui-
tis, saltem dignitate gynæceo quouis est præstantior, in
qua, quicquid totus complectitur orbis, quod sanitati
uendæ, aut resarciendæ conferre potest, tanquam in sa-
ra pyxide coarctatur. Nihil enim Medicum è pelagi fi-
u, aut abyssi profundo eruitur, nec ab aere quicquam
dimanuat, delabiturque, quo non luxuriet Pharma-
opolium. Ex eo siquidem tot medicamenta depromun-
tur, quibus humani corporis hostes morbi, causæ, &
symptomata dimicantur, expugnanturque, seu à Dietæ
vitio exoriantur, seu extrinsecus adueniant; Idque vel à
causa manifesta, ut intemperie & solutione continui, qui-
bus febres nascuntur, phlegmone, pterygium, polypus,
hepatitis, lienteria, enterocoele, œdema, scirrhus, & alij
vene innumeri; vel à causa latente, ut pestis, Indica lues,
hydrophobia.

Porro non ut ubique terrarum, sic locorum Offici-
na Pharmacopœorum, in qua nempe medicamenta
præparantur, reponuntur, & venduntur, extrui recte
potest, sed certis in locis, ut melius asseruentur ipsa; a-
liis, ut citius ac pluris vaneant, utilius erigitur: Mini-
me tamen ferendi sunt auari Seplasiarij, qui lucro nimis
inhiantes, domum in vico sordibus conspurcato, in-
salubri, ac pene congestitio sitam, modo emptoribus
& singulis transeuntibus obuiam, seligunt, in qua me-
dicamenta non conficiunt, sed inficiunt. Velut Bota-
nopolæ multi, qui varia simplicia, & adhuc viridia Lu-
tetiae vendunt ad statumen, aut stipitem, vel si mauis,
paxillum ligneum, in triuij maioris fori olitorij de-
fossam, *le pillier des haies*, vulgo dictum. Illic siqui-
dem permulta simplicia venalia reperiuntur, sed quæ
sæpe diu asseruata, inquinantur luto, vel putrent ac con-
tabescunt.

*Quanam in
officina Phar-
macopœorum
spectanda.*

Hæc autem potissimum in Officina Pharmacopœo-
rum spectanda sunt; situs; instrumenta necessaria, qui-
bus scilicet medicamenta parantur; vasa in quibus repo-
nuntur; simplicia, quibus constant; eorum facultates, &
particularis ea medicamenta componendi modus, quæ
ad futurarum ægritudinum præcautionem aut curatio-

nem

nem asseruantur. In nostris vero institutionibus ea seligendi, parandi, vt & componendi præcepta generalia dedimus, remediorumq; formulas omnes, quæ in rem præsentem imperantur, accurate descripsimus, nec ad perfectum Pharmacopœum quicquam præter ea desideratur, quam vt his præceptionibus recte institutus, & in cognitione simplicium, atque eorum maxime, quæ tribus libris de materia medica peruestigauimus, optime versatus, medicamenta in officinis asseruanda, vt & alia quæuis solerter componat. Quod in hoc opere secundo, iuuante Numine, exequi pollicemur, præmissis quibusdam in hac Isagoge, quæ ad Pharmacopolarum officinam spectare videntur.

C A P. I.

De domo & officina Pharmacopœi.

PRIMA omnium ætate fructus erant homini pro pane, aqua pro vino, & forsan idem alimentum, atque boui & equo [*Hipp. lib. de veter. med.*] Sed cum illius nutritioni & sanitati fruges, & quæ ex terra sponte nascuntur, minus sufficerent, ex tritico macerato, à cortice purgato & trito primi patres panem confecerunt, vel potius pultem, qua etiam populum Romanum longo tempore vixisse certum est [*Ausonius.*] Nauseante tamen stomacho super eiusmodi cibo, nec solo pane contenti, aues quoq; cœperunt gustare, dein feras piscesq; venari. Sicq; luxuriante paulatim cupedia, vitis cultum & mille alia gulæ irritamenta adinuenerunt, cum olim communis pecori cibus, atq; homini glans, inquit Ausonius, communis & vtrique domus, arboris umbra.

Isto siquidem æuo priore, latebræ erant pro ædibus, recta sylvarum pro tuguriis, rupes, & loca verrucosa pro vrbibus: atque longo postea tempore, Dardani sub fimo sordidas ædes habuerunt, & Balcares in saxis concavis, vt adhuc hodie Indi multi suas ædes ex ostreorum vel testudinum testis construunt; alii ex arundinibus, aut aliis palustribus herbis intertexunt. *Alexand. ab Alex. cap. 24. lib. 5.*

Nunc vero, vt hominum mores politiores sunt, & vi-

Etus lautior, sic singulorum domus dissimili multum materia artificioq; extruuntur. Sunt, qui in medio flumine ædificant; alii in montium cacumine; nonnulli in sylua; alii ad maris litus pro cuiusq; arbitrio & voluptate.

*Vbi domus
Pharmacopœo
sit instruenda.*

Domus vero Pharmacopœi in nullo istorum loco extruenda, sed in vrbe potius, quam in oppido, in loco æri exposito ac lucido, quam opaco & vmbroso, & in vico emaculato, vel ex se nitido, quam fordibus inquinato.

Quanta.

Sit vero satis ampla, excelsaq; , vt in horreo, seu parte illius superna, simplicia reponantur, quæ non nisi arido in loco feliciter asseruantur; in inferiore, vt in cella vinaria, quæ locum vñ postulant, vt cassia & vinum.

Qualis.

Inter vtramque multa cubicula sunt, vel saltem vñ, in quod Pharmacopœus sese recipiat. Subtus vero officina amplissima, quadrata, & lucida, ita tamen, vt neque Sol medicamenta nimis calefaciendo, liquando, vel siccando noceat, neque ventus vehementius irruens molestus sit.

In ea duæ ianuæ debent extrui, antica vna, quæ foras pateat, ad vestibulum scilicet officinæ; altera, quæ det ingressum ad popinam & aulam proximam; in qua Pharmacopœus non modo epulabitur, sed prudens obseruabit per fenestellam, in intermedio septo structam, quid in officina agatur, quid detur, quid accipiatur. Sic enim velut in excubiis positus aduertet in tyrones, ne vel in otio degant, aut minus accurate fideliter exequantur, quibus dominus opus habet.

In alterutro culinæ angulo prope caminum, constituatur velut æstuarium, seu hypocaustum, in quo sacharum, tragemata, & solidæ confectiones, ad tutiorem conseruationem reponantur. Et si loci permiserit amplitudo, proxime taberna quædam posterior extruatur, in qua recondantur multa semina, fructus, atque illa simplicia, quæ non nisi magna quantitate à Pharmacopœo solent emi, vt oriza, pruna, amygdalæ, mel, semina quædam, radices, & ligna plurima.

In officina vero medicamenta potissimum reponantur composita, vt & simplicia quædam, quæ vel rara sunt, & pretiosa, vel quæ non ita rara, sed ad frequentiores vsus

usum expetita, vt Tamar-Indi, passulæ, glycyrrhiza, polypodium, senna, &c.

Vt autem in Pharmacopolio medicamenta optime disponantur, ab ima eius parte ad supernam asseres multi per classes eo ordine collocandi sunt, defixis ad parietes & septum medium, quo à popina dirimitur, mutulis, aut clavis ligneis, ferreisve, vt quædam eorum classis arculas suffulciat minores; alia maiores; quædam vasa fictilia; alia vitrea; alia stannea; alia pyxides. Ea tamen prudentia ac sedulitate, vt quæ sunt in usu frequenti & in raro, non in classe eadem collocentur, sed illa in propinquiore, quæ scilicet ad manum sæpe debent esse, hæc in remotiore, quæ videlicet rarius veniunt ad medicos usus.

Singulis vero vasis, vt & sacculis, ad trabes & tigilla suspensis, medicamentorum inclusorum nomina inscribantur, vt citius medicamentum exhibendum seligatur, neve alterum pro altero sumatur.

C A P. II.

De instrumentis officinæ necessarijs.

IN NUMERA supellex est officinæ vel utilis tantum, *Instrumenta*
vel prorsus necessaria. Utilis est, quæ raro inseruit, vel *utilia.*
quæ ad apparatus maiorem, ornatumve expetitur: cuiusmodi sunt multa vasa argentea, quibus ignari quidam apud vulgus gloriam captant. Quod enim doctrina nequeunt, isto luxu externo comparare student, reprehendunturq; ab Hippocrate *lib. de med.* qui talem ornatum, ac curiosam supellectilem odiosam & illiberalem vocant.

Necessaria est illa supellex, quæ inseruit medicamen- *Necessaria.*
tis, vel reponendis, vt vasa multa terrea, vitrea, argentea, stannea, plumbea, cuprea, ænea, syrupis, sapis, eclegmatis, electuariis, pulueribus, oleis, ceratis, vnguentis destinata, de quibus postea: vel parandis, vt pilæ, mortaria, pistilla, lignea, lapidea, aut metallica, spatulæ, cacci-
bi, lebetes, pelues, patinæ, patellæ, frixoria, sartagines, limæ, scalpra, cribra, colatoria, torcularia, manicæ, trun-
cinæ, forfices, cultri, marmoreæ tabellæ, alembici multi-
plices,

plices, canales refrigeratorii serpentini dicti, infundibula, & alia pleraque, quibus aut raro, aut semel tantum in anno Pharmacopœum vti contingit.

*Supelleſtilia
Chymica fal-
lacia instru-
menta.*

Præter hæc Chymicis aliquot peculiaria supelleſtilia sunt, quæ facetus quidam non illepide fallaciæ, quam Pharmacici potius instrumenta vocavit, hoc tamen de abusu, quam de usu dictum malo.

Multorum porro Pharmaceuticæ officinæ instrumentorum appellatio ac forma citius, quam usus specialis agnoscitur; Scalprum enim, limam, malleum, cultrum quilibet facile dignoscit. His vero solum utitur Pharmacopœus, vel ad dentes apri radendos, aut ebur vel guaia-cum, in scobem attenuanda, atq; ad ea omnia læuigan-da, quæ attritu puluerati non possunt: reliqui vero arti-fices ad opera suæ artis industriose peragenda, vt faber ferrarius ad clauas effingendas, aurarius ad annulos, mo-nilia aut argentea vasa elegantius formanda: vtuntur & omnes malleis, incudibus, forficibus, ad singulorum o-pus peculiare destinatis.

*Cultrorum
varietas.*

Cultri autem officinæ necessarii non vniufmodi sunt, sed alii aliis maiores sunt, alii oblongi, alii breuiore, alii aliter formati. In frequentiore sunt usu oblongi & mu-cronati, quibus radices raduntur, ac purgantur, ligno-rum rami minutiores finduntur, & herbarum cauliculi scinduntur. Breuiore quidam sunt non acuminati, sed obtusi, & dorso seu parte aciei opposita valde crassi, qui-bus sacharum in frusta secatur. Alii breues quidem sunt, sed latissimi, figura lunari, ac his similes, quibus coria sutores diuidunt, quibus semina quædam oleagi-na, & cortices conditæ, quæ pistillo in puluerem atte-nuari non queunt, minutissime secantur.

Inseruiunt etiam glycyrrhizæ in paruula frusta diui-dendæ, vt confuse accedat ad tragetæ communis confe-ctionem.

Est & alius culter omnibus longior, cuius mucro ita reflectitur, vt hamulum efficiat, qui alio hamo in tabula defixo inuncatus, mira vi ligna aut radices diuidit, dum altera manu illius manubrium premitur.

Non omnes autem hæ cultrorum differentię in omni-bus officinis habentur. In multis enim idem, qui ceram diui-

diuidit, in culina panem secatur, & sæpe napæis radit. Vaftrum enim ancillarum genus, id sæpe mali molitur officinæ ministris, vt multa furentur ipsæ, vel malitiose occultent.

C A P. III.

De Mortarijs & pistillis.

INTER instrumenta officinæ necessaria, nullum æque desideratur, nec in vsu adeo frequenti est, atque mortarium. Vix enim quicquam apparatur, aut apparatus in vsum venit absque illius ope. Nam cum materia omnis medica ex magna parte sit velut rudis quædam ac indigesta moles, quæ raro, imo nunquam talis exhibetur, qualis è sinu naturæ profiliit, multa in mortario trituranda est, ducenda, læuiganda, & cum aliis admiscendis subigenda.

Cum autem illa materia vniufmodi non sit, sed varia ac multiplex, varia quoque præparatione eger, non modo, quæ sit sola manuum industria, sed etiam instrumentorum adiutu, in quibus non tantum forma conueniens requiritur, & debita magnitudo, sed præter ea idonea materies, à qua medicamentum paratum nonnihil mutuatur. Idcirco pilæ seu mortaria ex varia materia fieri consueuerunt, vt ex marmore, achate, alabaastro, aut alio lapide, ex stanno, plumbo, ferro, ære, in primis Cyprio, quod Cupreum vocatur, ex vitro, ebore, vt etiam ad ostentationem potius, quam necessitatem, ex argento, vel auro.

Sufficit vero vnum plumbeum, aut vitreum, vt etiam lapideum, sed ænea debent esse multa, vnum valde amplum, his terendis, quæ vel duriora sunt, vel magna quantitate tundenda, accommodatum; vnum minimum, moscho, ambra, Zibetho, bezahardico lapidi, & aromatis similibus læuigandis idoneum.

Inter vtrumque multa sunt ac multiplicis magnitudinis, vt alia potioni tantum, alia clysteribus, dissoluendis, aut electuariis magna quantitate parandis, inserviant.

Totidem vero pistilla, quot mortaria, & ex consimili
mate.

materia solent haberi. Plumbeo enim mortario plumbeum pistillum magis aptatur, vitreo vitreum, æneo æneum; ferreum tamen omnibus metallicis etiam conuenit, ut ligneum semper lapideis, ut & aliis, in quibus herbaræ recentes tundendæ recipiuntur. Dum arida teruntur, mortarium papyro, vel corio simplici, vel interdum duplici tegendum, ne vel puluis tenuior foras euolet, ac pereat, vel moleste nares tundentis feriat.

Ad multa terenda minutissime tabula marmorea, seu lapis porphyrius vulgo dictus, mortarii vicē gerit, ut molula pistilli, quibus margaritæ & lapilli pretiosi tenuissime læuigantur, superaffusa pauca rosarum aqua, aut alia, pro Medici scopo.

C A P. IV.

De spatulis & cochlearibus.

Spatula unde dicantur.

Spatularum materia varia.

Cochlearium materia.

SPATULÆ & cochlearia sunt veluti secundæ Pharmacopœorum manus, quibus dum medicamenta in mortario terunt, vel patinis incoquunt, subinde versant, ut æquabilis fiat omnium partium pulueratio & coctio, atq; ex ipsis medicamenta apparata in vasis recondunt, & iisdem vsus tempore eximunt. Dicuntur spatulæ, quod altera parte latissima sint, instar ossium scapularium, quæ à Barbaris spatula nominantur.

Est autem omnium spatularum figura ferme eadem, triquetra nempe, ac oblonga; sed materia diuersa. Quædam enim fiunt ex argento, ut paruulæ, quibus uti solent chirurgi multi; aliæ ex ligno, ut palmæ ramo, cuiusmodi ea est rudicula, qua emplastrum palmeum versatur, inter coquendum; aliæ ex ferro, ut reliquæ fere omnes, vel magnæ, vel minores, quibus Pharmacopœi medicamenta molliuscula, ut mel, oleum hybernium, electuaria liquida, & similes confectiones attingunt.

Cochlearia ex ferro & orichalco ut plurimum cuduntur ad officinam, ex argento ad mensas. E ligno quoque cauantur ad vsus rusticorum, & tenuioris census hominum, maxime in oppido degentium. Paruula adhuc fiunt ex ebore & cornu, ut quæ minutis speciebus, & quibusuis pulueribus inseruiunt assumendis, & ad trutinam commit-

committendis. Quædā præterea in multorum culinis sunt magna & foraminulenta, quibus spumæ detrahuntur. Lignea vero & argentea in officinis sæpius expetuntur. Non item vitrea, quod facile frangantur, nec ferrea, quod cito rubiginem, ut ærea æruginem contrahant; quibus tamen uti nihil vetat, modo officinæ ministri sedulo caueant, ne sordida diutius asseruentur, sed statim, ubi inquinata fuere, diligenter abstergantur.

CAP. V.

*De Ahenis, & alijs quibusdam vasis
metallicis.*

AHENUM & cacabum multi pro eodem usurpant, *Ahenum*
sed proprie ahenum vas est, ex ære ductum profun- *quid.*
dum, operculatum, atque altera parte tantum ansam
habens, qua manibus teneri solet, & pro arbitrio claudi
vel aperiri. Inseruit, ut plurimum aquæ elixandæ, quæ
vel sola bibitur, vel vino permiscetur.

Ad eisdem usus, diuites, quibus tuendæ sanitatis, &
sæpe vanitatis magna cura est, habent eiusmodi formæ
vasa argentea, ut aqua cocta minus nidorulenta sit, nec
vilo modo cuprum redoleat.

Patina vas est aliud æneum, multo latius & amplius, *Patina.*
in quo medicamenta simplicia coquuntur, composita
parantur, fructus condiuntur. Huic confixæ sunt velut
aures duæ, seu ansæ, utrinque una, ut igni adhiberi, & ab
eo remoueri possit facilius. Super ferreo instrumento tri-
pode ad ignem apponitur, suppositis prunis ardentibus,
ut incalasciat, & contentus liquor ferueat.

Patinæ vas aliud est affine, æneum & paruum, attamen
patulum, quod per diminutionem patella dicitur, *Patella.*
cui velut caudex longus, seu manubrium ferreum confi-
gitur, ut commodius imponatur igni, & alterutra manu
absque noxa seu vitione teneatur.

In ea coqui solent medicamenta, quæ parua quanti-
tate desiderantur, ut dosis una vel duæ, medicamento-
rum, ut paruum quoddam electuarium tabulatum, ut
zuparium rosaceum, & similia.

Sartago aliud patellæ genus est, valde patulum, fer- *Sartago*
reum,

reum, ac in longum appendice protensa caudatum, quo in culina, carnes friguntur, in Pharmacopolio multa semina, ut coriandrum cum aceto, ad illius cuiusdam qualitatis castigationem, ut milium cum vino, aut alio liquore parti cuiuspiam admouendum.

*Cacabum.
Lebes.*

Cacabum Latini cum Græcis lebetem nominant, Barbari Caldarium, aliud quoddam vas æneum, quod crematæ vnco prehensum supra focum pendet, ut quicquid in eius concavo retinetur, ebulliat, & coquatur. Popinaria autem cum sint hæc dicta vasa, ut & ollæ multæ figulinæ, in his describendis nolo diutius immorari, cum ea facile dignoscat Pharmacopœus, qui his sæpissime utitur ad decocta simplicium paranda, & gelatinæ, syruporum, vnguentorum, aliarumq; multarum confectio-
tionum præparationem.

C A P. VI.

De Torcularibus & prælis.

*Præla unde
dicta.*

SVA sunt & Pharmacopœis parua quædam torcularia, quibus in officinis succos & olea quasi torquendo, exprimunt: Præla tamen magis proprie dici videntur, vel quod humore profluente præluentur, seu madefiant, vel materiam, ex qua sunt educendi succi, validissime premant. Fit vero prælum eiusmodi ex duabus breuibus trabiculis, magnitudine & forma similibus, quarum singulæ foramina duo habent ita affabre excauata, ut intro sint velut insculpti circuli in seipsos non recurrentes in-
star spirarum, quibus introducuntur duæ cochleæ, quæ dum extrorsum vertuntur, trabeculas abducunt, aperuntq; cum introrsum adducunt & claudunt, atq; materiam interpositam premunt, & succum exprimunt, vel aqueum, vel oleosum.

*Quot præla in
officinis requi-
rantur.*

Proinde præla duo debent in officinis haberi; vnum, quod succis aqueis infetuiat exprimendis ex fructibus & virentibus herbis; alterum, quod oleis ex oliuis, & aliis pinguibis.

Idem carniū.

Quæ autem exprimenda sunt, antequam prælo subiciantur, vel cōctione, vel tritura apparanda sunt. Cōctione, ut carnes, à quibus succus exprimendus est, qui solet

solet ægrotis longo morbo attenuatis exhiberi: Tritura, ut ligna quædam oleagina, fructus & semina multa. Ne vero diffuant aut dissiliant exprimenda, quodam sacco debent includi, aut forti panno inuolui, ut cannabino, aut setaceo, ut validior fiat compressus, & substantia tenuior à crassiore & sicciore facilius, ac tota separetur. Sic oleum amygdalinum dulce, vel amarum educitur; Sic lentiscinum, balaninum, & quod è nucibus, vel nucleis persicis, vel semine lini, aut ricini exprimitur, ut pluribus postea demonstrabimus.

C A P. VII.

De cribris & incerniculis.

IA M vetus hæc increbuit apud Pharmacopœos consuetudo, cribra vocitare ea instrumenta, quibus purior ac tenuior tritorum medicamentorum portio à crassiore separatur. Licentiosa tamen nimis est, ac abusiva vocabuli enuntiatio, cum cribra vix Pharmacopœorum, sed rusticorum instrumenta sint ex pellibus, ut plurimum, arietinis, crebris foraminibus peruia, quibus frumenta purgantur, unde & frumentaria solita nuncupari.

Sunt & alia cribra, è crinibus equorum in telæ modum contexta, farinæ à furfuribus secernendæ gratia, excogitata, farinaria ob id à pistoribus dicta, quibus nonnunquam utuntur aromatarii, ad pulveres cerrendos, & medullam prunorum vel cassiæ fistularis ab acinīs repurgandam, atque ab ipsis Subcernicula setacea vocantur, & aliquando excussoria incernicula, quod inter manus agitata, pollinem, seu pulverem tenuem excutiant. *Subcernicula setacea.* Fiunt interdum ex ligno, ut cortice tiliaceo, in fibras tenues & longas discerpto, & cancellatim connexo, ad pulverum crassiuscule tritorum cribrationem.

Sunt autem communia multis dicta cribra & incernicula, sed aliud quoddam peculiare relinquitur aromatariis, industrioso magis contextum artificio, quod Tamisium vulgus Pharmacopolarum nominat. *Tamisium.* Fit vero interdum ex tela equina, sæpe ex syndone, seu linteo tenti, vel panno sericeo, & inferne ac superne operculo exem-

ptili, ex pelle arietina clauso, vt puluis superiore capsula exceptus arceatur, nec inter excutiendum euolet, sed per intermediam telam traiciatur, & sine vlla iactura descendat in inferiorem.

Ex his alia aliis minora sunt, pretiosis pulueribus cernendis magis idonea, quæ manibus tantum mollissime versantur, vt sine violentia solus puluis tenuior descendat. Alia non nisi numeroso percussu in mensam aut abacum Pharmacarium succussantur.

Aliud quoque frequenti est in vsu, forma pyxidis ligneæ grandiusculæ, in cuius medio tela quædam intenditur, per quam excepti pulueres superne transmittuntur inferius, superposito cum pulueribus pondere quodam stanneo, aut argenteo, vt id suo motu & grauitate, dum excussorium incerniculum vna tantum manu in corpus aliquod solidum, vt abacum, impellitur, puluerum traiectionem breuiorem reddat, ac faciliorem.

Omnia porro cribra & incernicula, dum siccis rebus cernendis inseruiunt, mouentur, versantur, impelluntur, agitantur; dum humidis, quiescunt, ac immota manent, sed iuuatur rerum cernendarum traiectione, cochleari, aut spatula: quo modo pulpa Tamar-Indorum, cassiæ, aut prunorum transmittitur, vt & radices & herbæ ad putrilaginem coctæ ad cataplasmatum confecturam.

C A P. VIII.

De Colatorijs.

NE c carere quoque debet officina colatorijs multis, setaceis, lineis, cannabinis, lanceis & stamineis vocatis, quorum alia rara sunt, alia densa, alia inter ambo media. Et quædam noua, alia pene detrita. Illa tamen frequentiore sunt in vsu, quod compressu validiore, totus succus rei colandæ, absque telæ crepatura traiciatur.

At vero pro diuersa succorum consistentia modo hæc, modo illa sumuntur. Quæ ex se tenuia sunt, denso colo egent, vt quicquid inest sordium non transmeet, sed tantum succi pars tenuior. Quæ crassa sunt ac lenta, vix nisi colo

colo raro traici possunt. Quæ media sunt, mediocris texturæ colatorium postulant.

Tria vero postulant crassa & viscida; vt probe colentur, vt humore ampliore diluantur, vt colo rariore, ac nouo traiciantur, & ante colaturam calefiant diutius: Sic enim illorum densitate magis rarefacta, multo facilius transmeant. Et multa vix nisi calidissima percolantur; alia facile etiam frigida: quædam tepida tantum; & nonnulla colatura tantum egent vnica; quædam duabus, alia pluribus, vt perfecte clarescant. Prima quidem in colo raro: secunda, in denso: tertia, in magis compacto, vt sordes omnis transitu prohibeatur. Quæ consistentiam habent valde liquidam, etiam si bis, aut ter colanda sint, eodem panno traduci queunt.

Inter colatoria numerantur lanea quædam cola oblonga, ac figura pyramidis, vel potius cuculli formata, quæ caligas vel Manicas Hippocratis appellant, quibus vinum hippocraticum vulgo dictum, ter quaterq; colatur, donec clarum euaserit. Inseruiunt adhuc melicrato, gelatinis & decoctis pluribus percolandis, vt res quædam extranea, si quæ forsân admixta sit, per istam traiectionem separetur, ac liquor tantum sincerus remaneat, vt in nostris Institutionibus demonstrauiamus.

Manica seu caliga Hippocratis.

C A P. IX.

De Fornacibus.

FORNACVM aliarum decoctionibus tantum inseruiunt, excipiuntq; cacabos, patinas, athena, & alia vasa, in quibus simplicia coquuntur, parantur, & componuntur; Aliarum destillationibus & cucurbitas, retortas, vesicas, ollas, & alia vasa excipiunt, his accommodata destillationibus, quæ vel per ascensum, vel per descensum suscipiuntur.

*Fornacum v-
sue multiplex.*

Quæ decoquendis medicamentis inseruiunt, non sunt vniuersimodi: Aliarum enim portatiles sunt, rotundæ, ex ferro vel fuso, vel casso factæ. Quæq; vt inferne tribus validis pedibus innituntur, sic superne tribus velut auriculis oblongatis, ac extra fornacis labra prominentibus exasperantur, quibus vasa calefacienda superponuntur.

*Fornax tripes
ac metallica
vulgaris officinarum.*

Pars illarum suprema patula est, ac instar mortarii cuiusdam hians, in qua carbones immittuntur, supposita crate, aut trabeculis ferreis, quæ cineres delabi sinunt in inferiorem cameram, ex qua per ianuam altera eius parte structam, postea eximuntur. Aliæ ex argilla & lateribus extruuntur, fere quadratæ, fixæ, ac immobiles, nec pedibus ullis fulcitæ, intus vero prioribus non multum dissimiles.

Quæ destillationibus inserviunt, seu materiam, ex qua fiunt, seu formam spectemus, multifariam quoque extruuntur. Aliæ enim ex ferro, aliæ ex cupro, aliæ ex terra figulina, aliæ ex argilla vulgari, lateribus, & aliis rebus multis, quæ structuram connectunt, & firmant. Præterea, aliæ rotundæ sunt, ut metallicæ ansas utrinque habentes, ut circumferri possint; aliæ quadrilateræ, pentagonæ, multiformes, fixæ ac immobiles, in quibus tria loculamenta extruuntur infernum, supernum, medium.

*Cineritium
seu conisteriū
quid.*

Infernum, quod cineres excipiat, cineritium, & visitato Chymicis nomine, conisterium appellatur, in quo ianua adaperitur, per quam accensi carbones aeris ingressu ventilantur, pabulum igni suppeditatur, & cineres eximuntur. Media fornacis regio, in qua ignis fouetur, craticula quadam à conisterio diuisa, focus à recentioribus vocatur. In ea siquidem caloris fomes continetur, arceaturq; ut supra positum vas calefiat, in superna nempe fornacis camera, quæ pro varia excipiendi vasis magnitudine & figura varie formatur, iuxtaq; eam partem tubi fumarii, seu ventilia quædam construuntur, per quæ fumus exit. Fornacis visitatissimæ descriptio tradita est in nostris Institutionibus, nempe *cap. 31. lib. 2.*

Focus.

*Fornaces tur-
rita.*

Ut autem varia, sic elegans fornacum multarum, quæ distillationibus dicatæ sunt, constructio. Quædam enim sunt turritæ, testudineatæ, & simplices, quæ vas tantum vnicum suffulciunt, aliæ industrioso multum artificio structæ & multiplices, ut quæ quinque vel pluribus turriculis assurgunt, quarum singulæ suum, ac peculiare vas admittunt, ut una vas aliquod aqua calida plenum ad distillationem per balneum Mariæ, alia cinerem, alia arenam, alia aliam materiam pro diuerso operantis scopo.

Tot

Tot vero fornacibus Pharmacopolium obruere, non æquum putamus, cum medicamentis potius, quam similibus instrumentis præstet impleri.

C A P. X.

De Alembicis & Cucurbitis.

ALEMBICI latior acceptio multa complectitur, *Alembici multiplex acceptio.* cucurbitas nempe, retortas, ollas vitreas, & instrumentum quoddam cupreum ac tripes triplici instructum camera, in quarum infima cineres excipiuntur, in media prunæ ardentes, in superiore Boccia admittitur, capitello operta rostrato, coniforme, & aliquando rotundo cum refrigeratorio, instar parvæ cupæ efformato, ut copiosior aquæ quantitatem continere valeat, quæ dum paulo vehementius incaluit, per epistomium in eius parte declivi situm effunditur, & alia denuo frigida scilicet affunditur.

Angustior vero illius significatio destillatorium tantum quoddam vas rostratum, ac alteri iunctum vasi, *Alembici specialior usurpatio.* quod superna parte fornacis admittitur, enuntiat. Cuiusmodi sunt alembici vulgares plumbei, vel cuprei, stanno intus obducti, vel vitrei, aut figulini, coniformes seu in parte superna acuminati, in inferiore lati, campanarum instar, unde & Campanæ subinde nominantur; *Campana.* nonnulli tamē capitati sunt & rotundi, & sæpe vase quodam refrigeratorio dicto obuallati, & modo capitella, *Capitella,* modo pilei vocantur: quia ut caput pileo tegitur, sic alembico conceptaculum, seu vas illud materiam destillandam continens, quod pro varia figura variam appellationem sortitur. Quoddam enim dicitur Boccia, aliud cucurbita, aliud vesica, matrarium, olla, matula, alia aliter nominantur.

Campana igitur vel sola, vel conceptaculo inserta alembicus vocatur, cuius duæ præcipuæ differentiæ dantur: unus enim rostratus est, qui scilicet ex se longum canalem instar promuscidis propendentem emittit, per quem vapores condensati delabuntur in subiectum vas seu excipulum; alter hoc tubo caret, & cæcus nuncupatur, estq; Spagynicorum proprius, à quibus usurpatur ad *Alembicus rostratus.* *Alembicus cæcus.*

sublimandum, vt rostratus ad destillandum, cuius prominens tubus sæpe adeo longus est, vt per medium doliū frigida plenum traiciatur, ad aquæ proleclatæ, ac delabentis maiorem concretionē & contemperationem.

Serpentina.

In multis rostrum flexuosum est, instar serpentis, à quo nomen habet, conuenitq; maxime aquæ vini destillandæ, quæ vulgo aqua vitæ, & à Chymistis nonnullis Elixir vitæ nominatur.

Conceptaculorum varietas.

Varia quoque est conceptaculorum magnitudo, vt & figura: quædam enim amplissima sunt & ventricosa, vt loquuntur, alia tam parua, vt nucem iuglandem mediocrem non excedant, quæ scilicet Chymicis operibus destinantur; alia mediocria, & quædam recta sunt, vt ampullæ, velicæ, ollæ, matulæ, seu cucurbitæ maiores, seu cucurbitæ minores, seu separatoriæ, ac rectæ; alia inflexa,

Cornu-Musa.

vt Retortæ, *Boccia quadam inflexa*, & quæ Cornu-musæ vocantur.

Rectis ea destillantur, quæ facile in altum subleuantur, vt radices, semina, folia, flores, aromata: Obliquis, quæ difficilius attolluntur, vt resinæ, lacrymæ, pinguedines, & gummi.

C A P. XI.

De Mensis & abaco officinae necessarijs.

NVLLA est adeo tenuis supellex, vel tam inops tugurium, in quo mensa quædam ad epulandum, aut aliud quippiam agendum non inueniatur. Non enim semper omnis mensa dapibus, sed aliis operibus multis inseruit, vt in officina simplicibus excipiendis, seligendis, cernendis, parandis, mensurandis, ordine disponendis, antequam veniant in compositionem.

Proinde cum solennis ac magna quædam compositio paranda est, vt Theriaca, Mithridatium, aurea Alexandrina, mensa quædam longior, non in loco communi, vt officina, sed in cubiculo quodam idoneo præparanda, vt liberius singula simplicia Pharmacopœus seligat, accuratius ponderet, tutius custodiat, & exactius misceat ac componat.

Abacus supputatorius.

Abacus vero nummularius vnus, aut alter in Pharmacopœ-

copolio perpetuo maneat, ad multa valde necessarius. Superponuntur enim fere cuncta, quæ emuntur aut venduntur, mensurantur aut trutinantur, paruo mortario teruntur, aut forficibus diuiduntur, vel integra exhibentur.

Forma eius quadrilatera est, in antica parte multas exemptiles capsulas habens, & velut loculamenta, in quibus pleraque semina includuntur, & ad rei exigentias asseruantur: In altera parte subsellium versus, cui solet Pharmacopœus insidere, aliquot arculas maiusculas, feris ferreis obfirmatas, in quibus medicamenta quædam pretiosa continentur.

In parte vero superna hiat rima quædam seu scissura, qua datur aditus in cistulam subiectam, in quam nummi ex labore quotidiano lucrati & accepti demittuntur.

Supra abacum pender instrumentum quoddam trabeculis confixum literæ L inuersæ, non multum dissimile, in cuius ima parte clauī lignei vel ferrei configuntur, in quibus lances diuersæ magnitudinis, forfices, spatulæ, & alia quædam instrumenta suspenduntur, quæ vt ad manum sæpe esse debent, sic cito oculis obiiciuntur.

Rastrum suspensum in officinis quid conferat.

Præter mensas ligneas tabulæ quædam marmoreæ, vel Porphyreticæ in officinis habentur, cum similis materię molulis, quibus margaritæ & lapilli pretiosi læuigantur, vt lib. 2. cap. de tritura notauimus.

Tabula marmorea.

Ad suffulciendum maiores pilas, seu mortaria in officina rectum stat quoddam paruum velut statumen, aut truncus brevis, cui ad ornatum variæ imagines insculptæ sæpe visuntur.

C A P. XII.

De arculis, pyxidibus, & alijs officinæ vasis.

OMNIA Pharmacopoliorum vasa medicamentis inferuiunt vel parandis, de quibus abunde supra; vel reponendis, de quibus nunc agendum. Ea autem sunt lagenæ, lecythi, ollæ, capruncula, vrceoli, arculæ, & pyxides.

Lagenæ omnibus notæ, aut vitreæ sunt, aut fictiles, *L. gena.*

R r 4

in qui-

in quibus aquæ destillatæ reponuntur, quæ imum in Pharmacopolio locum solent occupare, quod aquæ ipsis contentæ cæteris medicamentis grauiiores sint, & maxima quantitate seruentur. Adueniente vero hyemis rigiditate, cum aquæ facile concrecant, vt à gelu tutæ sint, lagenæ in cella vinaria reconduntur, donec frigoris sæuitia desierit.

Lecythi.

Lecythi reponendis oleis dicantur, suntq; nonnunquam figulini, sed frequentius & vtilius stannei, & operculo obducti, vt ad nutum claudi valeant & aperiri. In ipsis olea per infusionem parata conuenientissime reponuntur & seruantur.

Olla.

Ollarum magnus est in officinis numerus, quarum maior portio ex stanno est, nonnullæ ex terra figulina, & paucae quædam ex plumbo. Inseruiunt vnguentis recondendis, & secure conseruandis.

Capruncula.

Capruncula fictilia sunt omnia, intus candore, læuoreq; nitentia, altera tantum parte ansam, qua manu teneri queant; altera tubum habentia, quo liquorem admissum effundant. Os vero admodum superne patulum habent, vt commodius ipse liquor affundatur. Multis coloribus variegatis diuersisq; figuris exornantur, & syrupis reponendis, ac tuto conseruandis destinantur.

Vrceoli.

Præter ista vasa, alia quædam admodum parua, vrceolorum instar, habentur, vitrea ac fictilia, in quibus pulueres cordiales vulgo dicti custodiuntur, peculiaremq; in officina locum, ac artificio quodam magis exornatum tenent.

Vrceoli.

Sunt & alia parua quædam stannea, operculata, in quibus variæ pilularum massæ corio singulæ singulo inuolutæ reponuntur.

Sportæ.

Lignea quoq; vasa sunt quædam ad medicamentorum repositiones, vt sportæ, arculæ, pyxides. Sportæ ex ramulis vimineis, vel iuncis contextæ, fructibus multis reponendis dicantur; fereq; in taberna reconduntur posteriore, aut altero officinæ angulo. Cum tamen parue sunt ad huius contignationem sæpius suspenduntur.

Arcula.

Arculæ quadrilateræ sunt ex quinque tenuibus & breuibus asserculis præter operculum affabre iunctis constructæ, quibus reponuntur cortices, ligna, fungi, flores,

flores, tabellæ, ossa, cornua, vngues, & siccatae partes animalium.

Pyxides rotundæ sunt, & profundæ, atque vel torno, *Pyxides.*
ut olim, vel lato ac tenui asserculo in circulum adducto,
ut nunc formam teretem assecutæ, in quibus succi sicci,
lacrymæ, gummi, mineralia, & radices quædam exsicca-
tæ includuntur.

Arcularum & pyxidum pars illa anterior, quæ Offici-
næ vestibulum spectat, variis imaginibus, ut cercopithe-
cis, sigittariis, anseribus loricatis, & similibus picturis ex-
ornatur, relicta tantum parte, in qua medicamenta intus
contenta, literis vel aureis, ut sæpe fit, vel quibuslibet de-
signantur.

Stirpes aridæ modo in arculis, modo in sacculis inclu-
sis asseruantur, ut & radices multæ, præsertim tenues;
nam crassiores filo traiciuntur, ac sic suspensæ optime
arescunt & custodiuntur.

Sic videor omnium Officinæ suppellectilium descri-
ptionem & usum paucis dedisse, quæ si quis omnia ob
fortunæ tenuitatem habere non queat, saltem magis ne-
cessaria habere debet.

C A P. X I I I.

*De simplicibus, vel integris, vel eorum partibus, in
Pharmacopolio seruandis.*

DE F I N I R I vix potest certus simplicium numerus,
quibus Pharmacopola nonnunquam opus habet.
Cum enim omnia fata, genitaque, vel verius, quæ om-
que homo calcare, contrectareque potest, in illius sub-
sidium dirigi possint, qui breui quodam catalogo totam
complecti materiam medicam tentant, simile quid his
aggrediuntur, qui vniuersi vastitatem parua quadam ta-
bella depingunt. Nicolaus quidem Præpositus, *initio sui
antidotarij*, pluribus capitibus simplicia multa recensuit,
quibus munitus, ut cum eo loquar, Pharmacopœus ef-
se debet, sed qui ne proculdubio, ceterisimam eorum, quæ
medicis vsibus inseruiunt, partem attigerit. Nam tellus
quæuis medicamentum quoduis non profert, sed forsan
illa quædam Nicolao nota; hæc alia, quæ nec ipse vidit.

nec eorum vnquam fecit periculum. Et quotidie ex India, & regionibus aduenis aliquot simplicia aduehuntur nostratibus inuisa, & prorsus incognita.

Vtut sit, onerosum nimis videtur, ac superfluum omnia simplicia, quorum vsus celebratur, recensere, & singulorum nomen & faciem describere, cum primæ notæ Medici, qui ea in re desudarunt, animum etiam tyronum non ita expleuere, quin eorum multi, multa vel oblita esse, vel superflue dicta confiteantur. Sed valeant isti sycophantæ, quibus ne quidem Iupiter placet, nostrumque institutum persequamur, ac præcipua quædam simplicia, quæ in Officinis debent asseruari, recensamus.]

Ea autem in vsum veniunt, vel adhuc viridia, vel iam sicca. Viridia partim vicinum rus, partim hortus aliquis suppeditat, & cum vsus exigit, ex alterutro loco depromenda, vt hortensia ex hortis, syluestria ex syluis, & aliis locis agrestibus & incultis. Quocirca, & inutile foret, omnes herbas virides, quas quotidianus postulat vsus, ad Pharmacopolium deducere, sic superfluum, his omnibus Pharmacopœum muniri; Cum sat illi sit, opportuno tempore pauca quædam habere, quæ rei exigenti satisfaciant.

Aceruus enim stirpium viridum diutius asseruatarum putrescit, & copia & qualitate non parum obest. Vnde prudenter Pharmacopœi virides herbas pro hebdomada tantum dimidia, vel integra colligunt, aut emunt. Imprudentis enim esset hominis officinam onerare maluis, violis, mercuriali vtraque, brancha vrsina, parietaria, fumaria, endiuiâ, taraxaco, portulaca, borragine, hyoscyamo, & aliis innumeris, quæ tantum virescentes usurpantur, & parua quantitate colliguntur. Proinde eas sacculis includi, vel arculis, aut pyxidibus reponi ridiculum foret, cum facile ex hortis aut rure, cum tempus postulat, aut res depromi valeant, aut alia quædam pro Medici prudentia & consilio substitui.

*Radices sicca
asseruanda.*

Sicca igitur tantum seruantur, vt inter radices, quinque aperientes, & aliæ multæ alterantes, & purgatoriæ, vt radices cyperi, angelicæ, enulæ campanæ, graminis, glycyrrhizæ, rubiæ maioris, tormentillæ, bistortæ,

oïno-

oionones, gentianæ, pœoniæ, iridis, acori, galangæ, zinziberis, calami aromatici, aristolochiæ vtriusq; azari, cyclaminis, dictamini, pyrethri, caryophyllatæ, peucedani, osmundæ regalis, filicis, Scrophulariæ, eryngii, Stryrionum, buglossi, oxylapathi, chynæ, sarsaparillæ, altheæ, scillæ, alliorum, consolidæ maioris, bryoniæ, mechoacanæ, turpethi, polypodij, rhapontici, hermodactylorum, rhabarbari, ebuli, tapsiæ, elebori vtriusque & aliæ multæ minus vlitatæ, præter eas, quæ adhuc vire-scentes vsurpantur.

Inter caules & folia potissimum seruantur absynthium *Stirpes secæ*
vtrumque, menta, balsamita, abrotonum, chamædris, *asseruanda.*
chamepythis, hyssopus, calamentum, nepeta, marrubium, pulegium, saturcia, thymus, origanum, anethum, ruta, lauendula, maiorana, ozymum, serpillum, horminum, scordium, chamæmelum, melilotus, centaurium minus, dictamus, ceterach, cuscuta, cimbalaria, hypericum, centinodia, betonica, melissa, rosmarinus, clematidis, veronica vtraq; , verbena, althea, petum, taphus barbatus, saluia, stœchas, tamariscus, matricaria, polium, folia fennæ, laureolæ & lauri.

Pauci admodum flores seruantur, quod eorum facultas vix perduret. Maxime autem tres cordiales vulgo dicti, custodiuntur, vt etiam flores rosarum, granatorum, saluiæ, anthos, chamæmeli, meliloti, genestæ, arantiorum, cedri, stœchados, keiri, iasmini, tunicis, betonicæ, hypericonis, nenupharis, & croci. *Flores adseruandi.*

Semina necessaria sunt, quatuor frigida maiora, & totidem minora, semen altheæ, atriplicis, raphani, berberis, plantaginis, citoniorum, psyllij, lini, fenugræci, cumini, anethi, anisi, fceniculi, coriandri, agni casti, ameos, bardanæ, carthami, ebuli, ricini, petroselini, apij, rusci, asparaginis, miliij solis, nigellæ, papaueris, ozymi, portulacæ, pastinacæ, dauci, angelicæ, sinapi, nasturtij, thlaspi, seseleos, leuistici, crucæ, grana alkeken-gi, lauri, hederæ, iuniperi, cubebæ, cardamomum, & piperis omnes species. *Semina, quæ debeant seruari.*

Fructus quoque multi in Officinis habendi sunt, vt amygdalæ dulces, & amaræ, auellana, nuces, arantia, *Fructus in officina necessaria*
mala citria, poma fragrantia, curtispendula, colocynthis, *sarij.*
sorbæ,

forbæ, corna, pruna, dactyli, mora omnia, ficus, mala granata, iuiubæ, gallæ, oliuæ, cappares, nuces cupressi, glandes, tamarindi, myrobalani, persica, cerasa, passulæ, pistacia, sebesten, anacardi, poma mandragoræ, & pini, & siliquæ cassiæ.

*Cortices quæ
adseruanda.*

Cortices, vel ex radicibus plantarum exuuntur, ut cortex capparis; vel ex trunco, ut cinnamomum; vel ex fructibus, ut arantiis, granatis, citriis, & similibus. Paucae autem seruantur, quia facile dum vsus postulat, ex fructibus aut radicibus ipsis possunt haberi.

*Gummi quæ
seruanda.*

Gummi multa necessaria sunt, ut ammoniacum, galbanum, serapinum, bdellium, opoponax, asa vtraque, resina, colophonia, tragacanthum, storax, gummi cedri, hederæ, cerasi, pruni, iuniperi, gummi elemi vulgo dictum, Arabicum, mastix, lacca, myrrha, thus; ut & aliæ quædam lacrymæ, tam resinosæ, ut terebinthina, laricea, abietina, quam gummosæ, ut bdellium, cancamum.

*Succi quidam
seruandi.*

Cæteri succi quidam seruantur, vel adhuc liquidi & lagenis excepti, superfuso oleo, ut succus limonum, Ribes, berberis, vel ficcati, ut glycyrrhizæ, succus, ut Opium, Acatia, Elaterium, Aloe, Scammonium.

*Aqua distilla-
ta.*

Adseruantur quoque plures aquæ destillatæ, quam quæ à Nicolao recensentur; Dici enim vix potest, quot, & quam variæ, tam simplices, quam compositæ, nunc in Officinis destillentur, non modo ex stirpibus, sed etiam ex animalibus, vel integris, vel eorum partibus.

Maxime vero celebratur vsus aquarum cordialium, ut scabiosæ, morsus, cardui, vlmariæ, buglossi, borraginis, oxytriphilli, rosarum, calendulæ, acetosæ, scordij, & refrigerantium, ut endiuia, cichorij, nenupharis, portulacæ, plantaginis, solanæ, lactucæ, ut & aliæ quædam, quæ caput, vel pulmonem, vel renes, aut aliam partem respiciunt, cuiusmodi sunt aquæ betonicæ, melissæ, euphrasæ, veronicæ, tussilaginis, hepaticæ, agrimonij, scolopendrij, tamarisci, pimpinellæ, raphani, saxifragæ, parietariæ, hyssopi, arthemisæ,
&c.

De Mineralibus & Metallis in Officina
servandis.

AQV E errant, qui à medicamentorum censu mineralia prorsus ablegant, & qui sola ad morborum omnium expugnationem vsurpant: Morbis enim vt omnibus vix conferre, sic multis aliquando prodesse certum est; Nam ex mineralibus omne medicamentorū genus habemus, alterantium, roborantium, & cathartorum. Alterat calx, lithargyrus, vitriolum; roborat hyacinthus, terra Lemnia, smaragdus; purgat lapis cyaneus, Stibium & Mercurius. Ipsis quoque metallis vim inesse eximiam, præter virorum probatissimorum testimonia, effectus comprobatur. Aurum enim in bracteolas redactum, & cum aliis idoneis medicamentis sumptum, multis affectibus medetur, [*Avicenna*] præsertim melancholicis, atque his omnibus, in quibus facultates roborandæ sunt, ac spiritus exhilarandi, vnde scobs illius ditioribus nonnunquam exhibetur, vel cardiacæ confectiones, quæ eius bracteolas excipiunt, vt aurea Alexandrina, Confectio alkermes, & Electuarium de gemmis.

Primum autem locum inter metalla tenet aurum, dein argentum, tum æs, stannum, plumbum & ferrum. Septimum addiderunt nonnulli, nempe mercurium, qui *Mercurium esse potentius, quam actu metallum.* Mineralia vero pene innumera sunt, vt terræ multæ species, inter quas Lemnia primas tenet, dein bolus orientalis, postea terra Erethria, Selinusia, Samia, Synopica, Ochra, & quæ ex pluribus fodinis ac terræ visceribus eruuntur, vt sales fossiles, gypsum, talchum, misi, sory, minium, calx, vitriolum, chrysocola, auripigmentum, alumen, sulphur, crystallus, stibium, & quæ vel metallis adnascuntur, vel ex fornacibus, in quibus liquantur, colliguntur, vt flos æris, cadmia, cerusa, squama æris, plumbago, pompholix, spodium, lithargyrus, diphryges.

Inter Mineralia quoque plurimum celebrantur lapides multi, tum ob vires eximias, tum ob pulchritudinem,

nem, pretiosi dicti, vt Saphyrus, Rubinus, Carbunculus, Smaragdus, Hyacinthus, Granatus, Topasius, Beryllus, Achates, Sarda, Carchedonius, Hæmatites, Aspis, Selenites, Magnes, Pumex, Alumen. Quibus adiunturea, quæ ex mari & aquis desumuntur, vt ambra odorata, sal marinus, alcyonium, bitumen, corallium, succinum, gagates, antalium, dentalium, coralina, spongiæ, aliaque nonnulla, quæ, quod medicam vim habeant imbecilliores, omittuntur.

C A P. X V.

De animalibus, aut eorum partibus in Pharmacopolio seruandis.

ANIMALIA nos vel incolumes alunt, vel morbidos sanant, vel utroque in statu induunt, aut alio modo seu viuentia, seu interempta, in nostrum veniunt emolumentum, vt cum his integris, vel eorum partibus, aut excrementis, ad multorum morborum vtimur curationem, aut corporis nutrituram, & virium instaurationem: Moschus enim & zibethum, licet excrementa sint, cordi tamen & spiritibus roborandis mirum in modum conferunt.

Integra solent vsurpari insecta, vt cantharides, aselli, vermes, lacertæ, formicæ, viperæ, scorpiones, ranæ, cancri, hirundines, & quædam auiculæ.

Partes animalium multæ sunt medicis viribus insignitæ, vt os cranij humani insepulti, & de corde cerui, cerebella passerum, & leporum, dentes apri, & Elephantis, cor ranarum, pulmo vulpis, iecur hirci, intestina lupi, testiculi castoris, & gallorum, vesica suis, genitale cerui, cutis seu senecta serpentis; Axungia humana, suilla, anseris, ouis, anatis, taxi, cuniculi, capræ, anguillæ, colubri; Medulla ceruina, vitulina, & hircina; Sanguis humanus, columbinus, hircinus; Lac omne, & quæ ex lacte prodeunt, serum, caseus, butyrum; Oua gallinarum, perdicum, formicarum; mel, cera, propolis; Cornua ceruorum, damarum, monocerotis; vngulæ alces, capræ, bubali; testæ ostrearum, margaritæ ex ipsis desumptæ, & conchæ multorum piscium.

Excre-

Excrementis adhuc sua virtus cum non desit, ea ipsa quoque in Pharmacopolio haberi non dedecet, ut sterces caprinum, caninum, ciconiæ, pavonum, columbarum, celsipum, sericum, moschum, zibethum, & pilos quorundam animalium.

Atque ut omnia in pauca contraham, omnia simplicia medicamenta Pharmacopoliæ maxime necessaria sunt, quæ in tribus libris de materia medica à nobis describuntur.

CAP. XVI.

De Medicamentis compositis in Officinis Pharmacopœorum seruandis.

Cum ars Pharmaceutica hucusque in artem minime credacta fuerit, nec medicamenta, nisi paucissima certa methode descripta, nec ordine optimo digesta, vix dum statui potuit, quænam compositiones in Pharmacopoliis parandæ, retinendæ, & seruandæ.

Nicol. Prepositus medicamenta quidem multa describit, sed eorum partem quandam ipsemet improbat, aliam non fideliter transcripsit, aliam, quidpiam immutando, depravatam reliquit, adeo, ut ex eius scriptis, quænam medicamenta recipi, vel reici debeant, non satis facile sit coniectare.

Nicol. Alexandrinus tantam medicaminum farraginem simul congeffit, ut Pharmacopœorum ingenia potius obruerit, quam iuuerit.

Actuarius quoque, Actius, & Oribasius, multa descripserunt, quæ quod simplicibus, vel incognitis, vel nimium raris constent, vel inepte descripta comperiantur, vel nullis viribus eximii commendata, negliguntur.

Inter recentiores Fernelius, Syluius, & Rondeletius medicamenta à veteribus inuenta, sedulo examinarunt, eorumque multa ut indebite concinnata despexerunt, alia meliori iudicio inuenta, & viribus insigniora probarunt, commentariis illustrarunt, & commendarunt.

Ex omnibus, quæ præstantiora à doctis viris, & probatiora à senioribus & expertis creduntur, selegi; Ex quibus
ele-

eleganti ordine libris sex coactis, Officinam Pharmaceuticam extruxi, hoc est, Antidotarium edidi, in quo medicamentorum omne genus optimorum & probatissimorum describitur, alterantium, purgantium, & roborantium. Quæ cum vel intrinsecus assumantur, vel adhibeantur extrinsecus; Illa sub forma syrupi, vel sapæ, vel conseruæ, vel Eclegmatis, si alterantia sint; vel Electuarij liquidi, vel solidi, vel trochiscorum, vel pilularum, si purgatoria; vel pulueris aut confectionis opiatae, aut pastillorum, si roboratiua sint, exhibentur: hæc vero olei tantum forma, aut vnguenti, aut emplastri imperantur.

Quas omnes medicamentorum formulas distinctis libris, & sectionibus optima methodo descriptas exhibemus; in quibus omnia medicamenta continentur, quibus Pharmacopolia instructa esse debent, ac munita.

Pluribus non opus est, nec multo paucioribus rite carebit, qui singulis humani corporis affectibus bene mederi

cupit.

OFFI

OFFICINÆ

PHARMACO- POEORVM, SEV ANTIDOTARII

LIBER PRIMVS;

DE MEDICAMENTIS AL- TERANTIBVS ET PRÆPARANTIBVS,

in octo sectiones distinctus, quarum prior selectos
tantum syropos, & vsu longo proba-
tos describit.

PRÆFATIO.

VA M sit in tradendis disciplinis ne-
cessaria methodus, cuiq; vel medio-
criter erudito notum est; Certa nam-
que ratio docendi, discendique sine
methodo nulla: hac duce quæuis ar-
tes firmitus stabiliuntur, optabilius

earum theoremata leguntur, facilius discuntur. Ex mul-
tis vero, qui Antidotaria scripserunt, vix duos reperi-
es, qui eandem methodum sequantur in disponenda serie
medicamentorum compositorum. Nicolaus quidam *Nic. Præposi-*
Præpositus aliis male præponitur, qui ad alius Nicolai *tus à Nic. A-*
Alexandrini, à quo, quæ sua vocat, [*Ioan. Agricol. Am-lexand. medi-*
monius, & M. Tatus Alpin.] excerpisse dicitur, imitatio-
nem, alphabeticum ordinem secutus est, primumque de *camenta*
medicamentis egit, quæ in principio dictionis habent *transcripsit.*
literam A. Secundo de his, quæ incipiunt à litera B. Et
sic de reliquis. Hocque pacto promiscue de Antidotis,
aceto scyllitico & Amylo locutus. Inter recentiores Syl-
uius,

uius, Fernelius, & Ioubertus, rectum ordinem seruandum, certis legibus firmare, & optima serie disponere tentarunt; In multis tamen multum à se inuicem dissentiunt, nec quem vnus sequitur ordinem, alij probare videntur. Is autem maxime probandus, quem medendi ratio præscribit. Series enim verborum & præceptionum docet, & quasi loquendo demonstrat.

Hanc doctrinæ methodum hac in Officina tradimus, in qua cum ad omnium morborum expugnationem, omnia medicamenta, tanquam in locupletissimo penu contineantur, ea non defuse descripsimus, sed quæ intus sumuntur, Officinæ parte prima, quæ extrinsecus adhibentur, altera congeßimus. Prior autem pars in tres libros distribuitur, quorum primus de medicamentis alterantibus & præparantibus agit: Secundus, de purgantibus: Tertius, de Cardiacis, seu roborantibus. Singuli denuo in multas sectiones distinguuntur; Et & sectiones adhuc in capita plurima. In priore autem agitur de Syrupis, atque primum de his, qui ex primis & vernis floribus parantur, Cuiusmodi est Syrupus Violatus, Syrupus de Tussilagine, & de floribus Perficorum.

C A P. I.

Syrupus Violatus.

℞. *Florum violar. recent. ac mundatorum* ℔. ij.

Macerentur horu octo in ℔. v. aqua tepida in vase vitreo stricti oris, & operculato: Postea colentur: Eisdem aqua calfacta tantundem violarum horis adhuc octo maceretur, & percoletur, idque quinquies iteretur. Tum sumantur colatura clarificata, & sacchari partes aequales, & fiat Syrupus perfecte coctus.

C O M M E N T A R I V S.

Syrupum natura sola nullum vnquam confecit, sed ex arte mixtionem, coctionem, & consistentiam suam habet; Qui tamen ex solis violis, aqua, & saccharo conficitur, simplex dicitur, ad discrimen magis compositi, qui præter hæc, semina citoniorum, maluarum, iuiubas,

Bas, sebesten, & aquam cucurbitæ recipit, cuius author primus Mesue perhibetur, sed nullibi, quod sciam, sic confectus reperitur. Simplex vero in omnibus Pharmacopoliis inuenitur, sed non vbiq̃ue, æque simplex paratus. Aliquando enim è violarum succo & sacharo tantum, aliquando ex illis bis, ter, vel etiam pluries infusis & expressis conficitur. Multi siquidem nouas violas septies infundunt & macerant, alij octies, & nonnulli nouies; Sed Fernelius inutilem putat toties iteratam infusionem. *Frustra*, inquit, *syrupo violaceo conficiendo violarum macerationem nouies renouant, cum tertia aut quarta infusione nihilo inefficacior sit futurus syrupus.* Meliorem tamen existimo, qui ex pluribus infusionibus conficitur.

Nonnulli succum ex violis expressum, alij conseruam syrupo coctione iam incrassato adiiciunt, vt magis violaceus reddatur. Alij malunt ex puro violarum succo & sacharo albiſſimo parare; quidam sacharū coquunt ad electuarij consistentiam, quod postea decoquunt in syrapi crassitudinem supradicto violarum infuso, aut succo expresso.

Discrimen vero constituunt multi inter violatum & Syrupi violatū violaceum; vt violatus dicatur syrupus ille, qui ex floribus mundatis conficitur; violaceus, qui ex integris, & *violacei* non mundatis, hicque minus quidem violatus est, sed *differentia.* magis solutius; Pars enim herbacea qualitatem habet emollientem, perinde ac folia. Sunt, qui tantum sachari libras quatuor ad infusionis, aut succi libras quinque adiiciunt, & coquunt in syrupum, sicque Lutetiæ parari solet.

Syrupus violatus bilis acrimoniam frangit, calorem *Qualitates.* viscerum temperat, ventrem leniendo ac molliendo subducit, & vitiis thoracis confert. Præcipuo autem auxilio est pectoris, & lateris inflammationibus, & asperæ arteriæ scabritiei; & in febrium æstu, biliosis & acutis morbis præcordiorum ardoribus, & siti sedandæ commenda-
tur.

*Syrupus de Tussilagine.**℞. Tussilaginis recentis m. vj.**Capilli veneris veri m. ij.**Hyssopi m. j.**Glycyrrhizæ rasæ ℥ ij.**Coquantur in ℔ iij. aqua pluvia vel fontis, ad quarta partis consumptionem. Decoctio coletur & clarificetur; Cui adde sachari albißimi ℔ iij. fiat Syrupus perfecte coctus.*

COMMENTARIUS.

Syrupus hic à Tussilagine tanquam à basi nomen habet, cuius quantitas cæteris maior est. Illius author cum incertus sit, varie præparari solet. Verum optimam nunc descriptionem exhibemus, per quam simplicia quatuor præscripta in aquæ tantum libris quatuor incoquenda statuimus, quia longiorem coctionem non sustinent.

Qui primo vere syrupum hunc conficiunt, flores solummodo Tussilaginis assument: qui æstate, partes æquales foliorum viridum & florum siccorum adiiciunt. Sunt, qui æstate media ex solo foliorum succo depurato & sacharo parare solent. Optime quoque fit ex solo florum decocto & sacharo, diciturque Syrupus de Tussilagine simplex, & aliquando Syrupus florum Tussilaginis, seu vngulæ caballinæ, ad differentiam superioris magis compositi, qui præter cætera capillum veneris verum admittit, cuius penuria substituendum polytrichum statuo.

*Syrupus de
Tussilagine
simplex.*

Facultates.

Syrupus de Tussilagine tussi confert, Orthopnææ, asthmæ, trachæ arteriæ aspredini, sputo coquendo, mouendo, & expectorando. Debet vero sensim assumi lambendo instar eclegmatis, vt diutius hæreat cæphago, & aliquid decerret inter lingendum, per asperæ arteriæ amplitudinem.

Syrupus florum Persicorum.

℞. *Florum Persicorum recentium* ℥b j.

Macerentur in ℥b iij. *aqua tepida* horas xij. *Deinde bulliant parum, & exprimantur. Tum par florum quantitas infundatur, & exprimatur; idque quater, aut quinquies iteretur, vel etiam sexies, si florum suppetat ubertas. Postrema colatura ad* ℥b. iij. *adde* *sachari* ℥b. ij. *℞. fiat Syrupus, ut artis est.*

C O M M E N T A R I V S.

Syrupus, vel ex fructibus, vel ex floribus Persicorum conficitur. Qui ex fructibus, raro est in usu, etiam teste *Christophoro Georgio*, commentatore in *Mesuem*, & primo tantum vere paratur, ut ille incipiente Autumno, antequam scilicet Persica absolute maturuerint. Tria vero syrupum hunc ex paucioribus infusionibus confici, ut quatuor, aut quinque tantum suadent, florum nempe iactura, penuria, & amaritudo. Iactura quidem, quæ arte quapiam reparari nequit; Euulsis enim floribus, noui eodem anno minime renascuntur, & arbor infrugifera manet. Penuria, quia non nisi sata viret, nec inculta dat poma colono, ut violæ & reliquæ plantæ agrestes. Amaritudo, quæ eo molestius toleratur, quo pluribus iteratis infusionibus conficitur.

Cur hic Syrupus non conficiatur ex pluribus infusionibus.

Syrupus è floribus Persicorum paratus vim habet a-
quas, & bilem ducendi, vermes enecandi, & infarctu
mesenterium liberandi. Non solum enim meatus didu-
cit, sed humores incidit, & educit.

Facultates.

C A P. I V.

Syrupus de Lupulo.

℞. *Succi depurati Lupuli* ℥b. iij.

Succi fumariae depurati ℥b. ij.

Sachari albiissimi ℥b. vj.

Coquantur simul ex arte, & fiat Syrupus.

COMMENTARIUS.

*Quo tempore
hic syrupus
parandus.*

Non est omnibus vna syrupi huius descriptio: Alij enim ex solo succo lupuli & sacharo conficiunt, Mesuei consilio fulti, qui *capite de volubili*, sic præscripsisse videtur: Alij fumarix siccu n adiiciunt, quorum iudicio lubentius assentior. Sic enim vires nanciscitur præstantiores, sed non statim primo Vere aut hyemis fine, cum scilicet lupuli germina erumpere incipiunt, parandus est, sed expectanda paulo calidior cœli constitutio, quæ tenellam fumarix exhibeat, cuius succus desideratur, alioquin parandus simplicior ex solo lupuli succo depurato, & sacharo ad legitimam coctis spissitudinem.

Qualitates.

Syrupus de lupulo præcordiorum æstus contemperat, humores frigidos & crassos attenuat, calidos ducit per aluum, & ictero, hydropi atque morbis omnibus ab obstructione natis conducit.

C A P. V.

Syrupus rosarum pallidarum.

℞. Rosarum pallidarum recentium lb. vj.

Infunde horis octo, in vase vitreo stricti oris, cum aqua tepida lb. xv. Deinde colentur. Tum par quantitas aliarum rosarum recentium in aqua calefacta pari quantitate maceretur, & rursus coletur: idque iteretur novies. Nona ac postrema infusioni colata addatur aquum sachari pondus, & fiat Syrupus secundum artem.

COMMENTARIUS.

*Mucharum
rosarum.*

Nonnulli minorem sachari quantitatem adiiciunt, & diutius coquunt, ut crassescat; tuncque magis purgatorium est, sed minus palato gratus. Multi Mesuei consilium secuti, infusionem primam, vel etiam bis iteratam servant, vase stricti oris, ac rite operculato exceptam, superfuso oleo, & quadraginta dies insolatam. Mucharum rosarum vocant, ut mucharum violarum, earundem infusarum nec expressarum macerationem.

Ne quis autem nostri nos immemores putet, qui hoc
priore

priore libro, de medicamentis tantum alterantibus & præparantibus agere polliciti sumus, nunc vero ipsis adiungimus syrupum rosarum pallidarum vere purgatorium; Dicimus, nos omnes syropos vſitatiores eadem serie & ordine, quem temporis conditio præbet, describere, non omissis, aut ad alium locum remissis purgantibus, qui re vera pauci sunt; Et qui inter eos purgant, id adeo præstant ignaue, vt verius præparatorij dicantur. Proinde non æquum visum est, eosdem, vt & bechicos, ab alterantibus separare.

Syrupus rosarum pallidarum inter hydragoga medicamenta & alterantia numeratur; Humores enim calidiores contemperat, & serosos educit, non modo à regione prima corporis, sed partibus remotioribus, si maiori quantitate sumatur. Recens paratus vim habet purgandi maiorem, vetus imbecillior, daturque tuto pueris & senibus. *Qualitates.*

C A P. V I.

*Syrupus de Hispidula, seu æluropo, vulgo
de pede Cati.*

℞. *Summitatum floridarum & recent. æluropi ℥.j.
Infunde per noctem, aut diem integram in aqua calen-
tis ℥.v. aut sufficienti quantitate: deinde bul. lento
igne. In colatura ad ℥.iiij. adde sacchari ℥.iij. coquan-
tur ex arte in syrupum.*

C O M M E N T A R I V S.

A paucis annis syrupum hunc in vſum veniſſe certum est; Recentiores enim inuenerunt, & experientia multa audaciores facti comprobarunt, primusque omnium Lutetiæ parauit Ioannes Gonerius Pharmacopœus insignis, & materiæ medicamentariæ peritiſſimus, qui, vbi plantam, ex qua conficitur, ex agro Turonensi & Andegauensi aduectam conſpexit, eam in Pariſienſi, ac vicino quæritans, inuenit copioſam, qua ſingulis annis ſuum conficit ſyrupum, alia aliunde nō mutuata. Varie autem ſolet appellari, videlicet, hispidula gnaphalium, pilofella, coronaria, æluropus, ſeu pes cati, & à quibuſdam, ſed

improprie, lagopus, seu pes leporis, qui trifolij quædam species perhibetur.

Accidit autem syrupum hunc multifariam præparari, quod nullus adhuc typis excudendum commiserit: Alij enim tantum plantæ summitates, aut solam lanuginem in aqua macerant, alij flosculos & folia, quibus libenter assentior: Sic enim vim magis astringentem possidet, & sistendis fluxionibus conuenientior: Alij decocto parando adiiciunt glycyrrhizam, iuiubas, passulas, hordeum, & alia bechica; Sed vsitatior ea est descriptio, quam exhibemus, cui si libra dimidia sachari rosacei permisceatur, aut eius par & penidiorum pondus, qualitatem assequetur magis bechicam & cardiacam, & saporem gratiorem.

Præparandi modus ita facilis est, vt minime egeat alia dilucidatione, quam quæ ex illius descriptione est conspicua satis. Si planta non nisi sicca habeatur, eius quantitas minor, aquæ maior ponatur.

Qualitates.

Vis huius syrupi agnoscitur eximia ad multos pulmonis affectus, nam cum æluropus, seu hispidula planta sit vulneraria, & astrictoriæ facultatis, non modo vulnera curat, & vlcera impedit, sed alia multa illorum vitia sanat. Maxime vero his conuenit, quibus à capite, ac aliis partibus fit fluxio in thoracem, & quibus pulmones pituitoso humore multo infarciuntur. Humoris enim irruentis impetum cohibet, fluxum coquit, partem affectam roborat, & expectorationem mouet.

C A P. VII.

Syrupus de papauere, simplex. Des. Mes.

℞. Caputum papauer. albi & nigri magnitudine mediocrium, ac recentium an. ℥ lx. hoc est, ℥ viij. & ℞. Macerentur per diem naturalem in aqua pluuiæ ℔ iiij. donec tabescant. In colatura ad ℔ j. ℞. adde sachari & penidiarum an. ℥ vj. seu ℔ ℞. Coquantur in consistentiam syrupi.

C O M M E N T A R I V S.

Syrupus hic à Mesue dicitur simplex, ad alterius magis com-

compositi discrimen, cuius confectionem ingrediuntur multa lenientia, ut semina lactucæ, maluæ, citoniorum, iuiubæ, capillus Veneris & glycyrrhiza; quibus si fuerit opus, in rem præsentem consulit Fernelius, ut syrupo simplici addatur violaceus, aut iuiubinus. Monet etiam, ut minus adiiciatur papaueris nigri, quod eius non sit tutus usus, albi vero quantitas augeatur: cui assentitur Ioubertus contra Rondeletium; vultq; ut nigri papaueris quadraginta tantum dragmæ, albi octoginta ponantur, ut amborum requisita quantitas habeatur, sed proportionem diuersa.

Vulgus autem Pharmacopœorum hunc syrupum Diacodium nuncupat, sed imperite, cum Diacodium inter opiatas reponatur, ut videbimus suo loco: alterius tamen defectum ac vicem alterum facile supplet, cum somnus tantum est conciliandus.

Tamdiu autem consilio Galeni *cap. 2. lib. 7. comp. med. sec. loc.* capita papauerum post macerationem coquenda, ut non tertia, aut quarta, aut aliqua talis pars aquæ fiat reliqua, verum ubi primum in totum flaccida facta fuerint & marcida, ait Galenus: Nam cum succum ipsorum exprimere volumus, hoc vix assequimur, nisi ipsis flaccidis ac marcidis factis. Superuacaneum igitur coquere diutius. Aqua vero pluuiæ seligitur, qua deficiente, fontana quoque optima est, modo limpida, insipida, & omnis qualitatis expers. Ob eam rem, quæ per tubos plumbeos deriuatur, relinquenda, quod limus in ea contineatur; vnde qui aquæ eiusmodi faciem combibunt, dysenterici euadunt, ex Galeno. Lutetiæ tamen similium aquarum usus frequens est, nec insalubris.

Diacodium autem veterum, ut Critonis, Heræ, Damocratis, Sorani, & Galeni, cum forma opiatae paretur, multumq; displiceat; sacharum enim non recipit, sed alia multa insuauium, & forsan inutilia, nunc minime paratur: cuius loco nunc prostat in officinis Syrupus, ex decocto capitum papauerum & sacharo confectus, qui improprie à multis practicis Diacodium vocitatur.

Syrupus de papauere laudatur ad conciliandum somnum, biliosi humoris contemperationem & tussim mitigandam. Penidiorum accessu, vim habet magis bechicam,

*Diacodium
veterum.*

*Diacodium
exoleuit.*

Vires.

*Penidia.**Alphenicum.*

cam, ac lenientem. Penidia vocant Arabes Alphenicum ob albedinem. Est enim confectio albissima ex saccharo in decoctione hordei tam diu cocto, donec consistentiam ductilem acquirat, ut possit manibus trahi, duci, & varie in pastillos, vel bacillos intortos more choridarum effingi.

C A P. VIII.

Syrupus papaveris Erratici.

℞. Infusionis florum papaveris erratici bis aut ter iterata ℥b. ij. sacchari albissimi ℥b. j. ℞. sacchari rosati ℥iij. fiat syrupus perfecte coctus, ut artis est.

C O M M E N T A R I V S.

Cur in hoc syrupo nō requiratur multiplex infusio.

Non desunt, qui pluribus infusionibus syrupum hunc parari debere contendunt, sed bina aut trina ad summum sufficit: In soporiferis enim medicamentis virium intensa qualitas non expetitur. Adde, quod pluries iterata infusio syrupum colore & sapore reddit magis ingratum. Eadem vero proportio florum ad aquam in hoc syrupo solet asservuari, atque in rosaceo.

Qualitates.

De syrupo autem papaveris rhœadis antiquorum nemo locutus est, sed recentiores hunc adinvenierunt aduersus pleuritidem, cuius principio valde conuenit. Qualitatem enim habet astringentem, roborantem, bechicam & hypnoticam, impeditq; ne humor è capite ad thoracem defluat. Quod ut facilius præstet, portio sacchari rosati communis adiicitur. Tuto datur ab ℥℥. ad ℥j. ℞. & validioribus ad ℥ij. Maxime vero incipienti, aut non multum progressæ pleuritidi, ne noua fluxio suboriat, vel saltem ut prior sistatur.

C A P. IX.

Syrupus de Nymphaea.

℞. Florum Nymphaea albiss. ℥b. ij. Infunde horie sex aut septem in aqua calida ℥b. iij. Deinde bulliant parum. Colatura denuo adde parem florum recentium quantitatem, & par fiat maceratio & expressio.

Idq;

Idq̃ ter repetatur. Colatura clarificata addatur æquum sachari pondus, & fiat syrupus secundum artem.

C O M M E N T A R I U S.

Multi ex infusione vnica tantum syrupum hunc conficiunt, sed efficacior est, qui ex ea ter repetita paratur. Debet autem florum pars virescens ac herbacea, nec non flaua reiici, & albissima tantum retineri. Dicitur hic syrupus simplex ad differentiam alterius magis compositi, descriptione Francisci Pedemontani, qui raro habetur in usu, quoniam simplex paratu facilius sit, nec vires habeat imbecilliores. Adde, quod compositionis descriptio à multis improbatur, à quibusdam immutatur, ab aliis simplicium, quibus constat, quantitas augetur, ab aliis imminuitur. Parandi ratio ex formula descriptionis satis nota.

Syrupus de Nymphaea insigniter refrigerat, Veneris insomnia cohibet, semen immodice fluens retinet, somnum conciliat, viscerum æstus mitigat, sitim temperat, & febrium ardores compescit.

Facultates.

C A P. X.

Syrupus capillorum Veneris, communis.

*℞. Capilli Veneris veri,
Adianti communis,
polytrichi,
ceterah,*

salvia vite an. m. j.

glycyrrhiza rasa & contusa ℥ ij.

*Infunde duodecim horis in aqua calida quantitate
sufficienti: dein bulliant semel atq; iterum. Colatura
clarificata ad ℔. v. adde sachari albiss. ℔. iiij. fiat
Syrupus.*

C O M M E N T A R I U S.

Huius syrupi tradita descriptio vsitatissima est, cui iu-
iubas nonnulli adiiciunt, alii passulas & glycyrrhizam.
Sed nihil ex istis arridet Fernelio, existimanti, horum per-
missione syrupum magis ignauum reddi ac imbecillio-
rem.

rem. Utiliter tamen addi potest glycyrrhiza, quæ præter dulcedinem qualitates habet capillaribus affines. Nonnulli tamen eam relinquunt, quod syrupum magis flavum reddat; verum pluris æstimanda qualitas ac virtus, quam color. Vnde Parisienses Pharmacopœi syrupum hunc æcaccurate iuxta simplicium definitorum quantitatem & legitimum apparatus conficiunt, viribus medicatis eximium. Qui secus faciunt, parvam capillarium quantitatem permiscientes, & leuiter tantum macerantes, syrupum quidem perlucidum, sed vt colore, sic virtute aqueum parant, quem ægrotis exhibentes, & eos suo voto, & Medicos scopo defraudant. Parabitur ergo iuxta formulam descriptam, omnium optimam & apparatu facillimam.

Qualitates.

Præparantium syruporum hic omnium maxime est à vario & multiplici vsu commendatus. Ad partium enim quarumcunque, & præcipue thoracis, iecoris, lienis, renum, vteri quosuis affectus oppugnandos, & ad humores tenuandos & præparandos utilissimus. Bilem namq; temperat & concoquit, pituitam incidit, succum melancholicum ad expurgationem faciliorem reddit, & longo vsu sæpe ipse eosdem humores per aluum blande subducit, expectorationem quoque monet, & humores bronchiis pulmonum contentos incidit & coquit, & per anacatharsim educit.

C A P. XI.

Syrupus capilli Veneris Monspeliensis.

℞. capilli Veneris veri recent. & parum incisi m. ij.

Infunde duodecim horas, vel diem integrum, in aqua calida sufficienti quantitate: deinde bulliant parum. Colatura clarificata ad ℔.v. adde sachari ℔.iiij. fiat Syrupus, vt decet, coctus.

C O M M E N T A R I U S.

Syrupus hic in ciuitate Monspeliensi, à qua cognomen, vsitatissimus est, frequentissimus, & compositione simplicissimus, vt qui tantum fiat ex leui decocto solius adianti veri clarificato, & sacharo in consistentiam syrupi cocto.

Sic enim & colore, & sapore gratissimus est. Gratiam vero maiorem adhuc palato conciliat, qui simul aquam rosaceam admittit, quæ ab aulicis Pharmacopœis interdum adiicitur, ut astutia, quam scientia magis principum & magnatum gratiam aucupentur, & in illorum crumenas digitos subtilius iniiciant.

Vires habet ei, qui capillares omnes & glycyrrhizam *Vires.* excipit, affines, sed imbecilliores: Segnius enim humores incidit, attenuat, & meatus aperit. Omnium imbecillime, cui aqua rosata miscetur, cuius scilicet facultas subastrictoria incidenti & attenuanti reluctatur.

CAP. XII.

Syrupus de quinque radicibus.

*℞. Radicum apij,
fœniculi,
petroselini,
rusci,
asparagi an. ʒ iiij.*

Coquantur in aqua sufficienti quantitate. In colatura ad lb. iiij. adde sachari tantundem, fiat Syrupus, ut artu est.

COMMENTARIUS.

Radices primum à sordibus mundantur; dein abluntur, in frustra secantur, à meditullio nerueo purgantur, contunduntur & coquuntur. Debet autem multorum iudicio, coctio fieri in libris octo aquæ tamdiu coctæ, ut quinque tantum supersint; quibus colatis & clarificatis, sachari libræ quatuor adiiciuntur. Quem parandi modum, & aquæ ad sacharum proportionem magis probo.

Nec desunt, qui acetum addant, ut eius vim incidentem augeant, sed usus tempore dilui potest in decocto idoneo, vel attenuante, vel magis, aut minus aperiente pro vario Medici scopo.

Paratur à quibusdam syrupus ex duabus tantum radicibus, petroselini nempe & fœniculi: Sed cum inefficacior sit, & reliquæ tres radices facile possint haberi, præstite-

*Syrupus de
duabus radi-
cibus.*

Qualitates.

rit cum quinque radicibus parare, nec opus erit alterum, qui duas tantum radices excipit, habere. Si quis tamen curiositatis, quam necessitatis magis studiosus, hunc quoque habere voluerit, conficiat ex radicibus petroselinii & fœniculi an. ℥ iiij. coctis in aquæ sufficienti quantitate. Et colaturæ ad lb. ij. addatur sachari par pondus, aut paulo minus, & fiat syrupus secundum artem.

Syrupus de quinque radicibus humores crassos & glutinosos attenuat, incidit, meatus diducit, obstructions tollit, vrinas pellit, menses mouet, arenulas eiicit, fœdis virginum coloribus & ictero prodest.

C A P. XIII.

Syrupus de Althea. Des. Fernelij.

℥. Radicis althea ℥ ij.
cicerum rubrorum ℥ j.
radicum graminis,
asparagi,
glycyrrhizæ rasæ,
passularum mundatar. an. ℥ ss.
comarum althea,
malua,
helxines,
pimpinella,
plantaginis,
adianti utriusq; an. m. j.
Sem. quatuor frigidior. maior. & minor. an. ℥ iij.
Coquantur in lb. vj. aquæ, dum quatuor supersint, &
cum lb. iij. ss. sachari, fiat syrup.

C O M M E N T A R I V S.

Plurimum Lutetiæ syrupi de althea celebratur vsus, cum propter vires eius eximias, tum auctoris dignitatem, cui posterior ætas ideo gratias referre debet, quod medicam artem mirum in modum illustrarit. Præter autem medicamenta multa, quibus Pharmacopœorum tabernas locupletauit, syrupum habemus de althea, Therapeuticis omnibus Medicis vsitatissimum: Ad cuius præparationem, radices primum purgatæ & lotæ diu conco-

Concoquendæ, præter glycyrrhizam, quæ longiore co- *Glycyrrhiza*
 ctione amarescit: dein herbæ; postea semina. Coctio *cur non diu coq*
 vero facienda in aqua ad eius partis tantum tertiæ disti- *quenda.*
 pationem; longior enim viscidiorum decoctionem effi-
 cit. Simplicia autem, quibus constat, omnia in libro pri-
 mo materiæ medicæ dilucidè explicantur.

Laudatur syrupus de althea ad crassam, lentamq; pi-
 tuitam clementer expurgandam, obstructions tollen-
 das, saburram renum impellendam, & ardorem urinæ
 demulcendum.

CAP. XIV.

Syrupus de cichorio compositus Rheo.

D. Nic. Florent.

℞. Radicum apij,
fœniculi,
asparagorum, } *an. ʒ ij.*

hordei integri
cichorij erratici,
intybi latifolij, seu endivia sativa,
intybi angustifolij, seu scariola, } *an. m. ij.*
taraxaconis

cicerbita,
lactuca utriusq; } *an. m. j.*
hepatica,
fumaria,
lupuli

capilli Veneris veri,
adianti communis,
polytrichi,
ceterachi, } *an. ʒ vj.*
glycyrrhiza rasa,
alkakengi,
seminis cuscute.

Coquantur in aqua ℔. xij. aut quantitate sufficiens
ad tertia partis consumptionem. In colatura clarifica-
ta dilue sacchari optimi ℔. vj. coquantur in syrupum.
Cui perfecte, aut paulo plus cocto, adde ad singulas ℔.
Rhabarbari ʒ ss. & nardi Indici ʒ iij. fiat syrupus.

C O M.

Nicolaus Præpositus, quem tanquam ducem Pharmacopœorum turba sequitur, quantitatem rhabarbari præscriptam octuplicat, & pro quaque libra syrupi ponit uncias quatuor Rheï, adeo, ut in quaque uncia syrupi sint dragmæ duæ rhabarbari; hocq; modo tenetur paratus Lutetiæ in omnibus officinis, ut in rem præsentem, absque mora possit exhiberi. Nonnulli solum quadruplicant, alii triplicant. Displicet tamen multis, ut Fernellio & Iouberto tanta Rheï quantitas, ut quæ nullius sit utilitatis, sed dispendii plurimi, putantq; utilius esse rhabarbarum utendi tempore, in decocto conveniente infundere, & syrupo permiscere, quod vis eius purgatoria coctione & asseruatione vanescat, vel plurimum imminuat. Prudenter tamen faciunt, qui ex octuplicato rheo parant, qui sane vires alias habet, licet imbecilliores, atque simplex, cui re exigente, noua adiicitur rheï expressio.

Facultates.

Syrupus è cichorio compositus rhabarbaro alliôticus est, roboratius & purgatiuus: Præcordiorum namque æstum contemperat, bilis acrimoniam demulcet, venas aperit, obstructions aufert, hepar roborat, stomachum & primam corporis regionem blande purgat, humores calidos educit, nec non pituitosos, si largius sumatur, conuenitq; morbis omnibus biliosis, atque omni ætati, sexui & tempori: tutoq; dari potest infanti bimo, atque etiam iuniori.

Syrupus de cichorio simplex.

Qui paratur sine rheo, vocatur simplex, licet prædicta simplicia recipiat omnia, præter rhabarbarum & spicam Indicam.

Paratur tamen alius multo simplicior ex solo cichorii succo depurato, & saccharo, ad legitimam coctis spissitudinem.

Vires.

Vterque valet æstuantibus stomacho & iecore, febricitantibus & viscerum incendio, & obstructione laborantibus.

CAP. XV.

Syrupus de Endiuiā, simplex.

*℞. Succī Endiuiā depurati & clarificati ℔. viij.
Sachari albissimi ℔. v. misce, & ex arte coque in consis-*
sistentiam Syrupi.

COMMENTARIUS.

Quidam ex syluestris cichorii succo & sacharo syrupum hunc conficiunt, vt supra notatum est: Alii ex intybo, seu ex endiuiā malunt parare, quod magis refrigeret, & minorem amarorem præ se ferat, alioquin ambo viribus pares.

Cum autem intybus, seu intybum genus sit ad omnes satiuī cichorii differentias, endiuiā nempe & scario-
lam, syrupus ex alterutrius succo paratus, sine discrimi-
ne, syrupus de endiuiā, vel intybo simplex dici potest.
Sunt & qui latiore significato syrupum de cichorio sim-
plicem nominant. Tanta siquidem est inter cichoreacea
& intubacea non solum idea, sed virium affinitas, vt alia
pro aliis sæpius vsurpentur, manifesto vix errore.

Est vero syrupus è succo endiuiæ paratus, ad iecoris *Vires.*
æstus mitigandos accommodatissimus, vt etiam ad fe-
brium ardores extinguendos, & bilem obtundendam ef-
ficacissimus.

CAP. XVI.

Syrupus de fumariā, simplex.

*℞. Succī fumariā depurati & clarificati ℔. ij. ℞.
Sachari tabarzet ℔. ij.
Coquantur simul in Syrupum, vt artis est.*

COMMENTARIUS.

Syrupi Capnitis, seu fumariæ duæ traduntur descri-
ptiones; vna dicitur maior, seu magis composita, quæ ex
pluribus componitur; altera minor, quæ succo tantum
fumariæ constat & sacharo. Illa solet Lutetiæ dari tyro-
nibus paranda ad ingenii specimen, quod paratu sit dif-
ficilis: Paratusq; syrupus ex his simplicibus, quæ eius
descriptio præscribit, non parum displiceat odore, colo-

re, sapore. Halitum enim & insuauem spirat, & nigricat & male sapit. Propterea nec tanquam medicamen alterarium præparandus est, quia ingratus & ignauus, nec tanquam purgatorium, quia inefficacissimus. Præstat igitur simplicem in Pharmacopoliis habere, qui ut rite paretur, in sole depurabitur fumarie succus, cui postea, ut decet, clarificato par sacchari pondus adiiciendum, si syrûpi maior suauitas expetitur, aut paulo minus, si minor. Sed cum fumarie amaritudo valde sit ingrata, maiore copia sacchari dulcoranda.

Qualitates.

Est autem fumaria planta vulgaris ac notissima, cuius duæ varietates agnoscuntur; vna hortensis est & bulbosa, quæ vix ad medicos vsus trahitur; altera æque in aruis cultis, & in hortis viret, ex cuius succo syrupus hic parandus.

Valet plurimum obstructionibus vtriusq; hypochondrii, bili mitigandæ, succo melancholico præparando, & febribus, quæ ab hepatis intemperie calida nascuntur, curandis.

C A P. XVII.

Syrupus de fumaria maior. D. Mes.

℞. Myrobalan. citreorum & chebulor. an. ʒxx.

florum buglossi,

borraginis,

violarum,

fol. absynthij,

cuscuta, an. ʒj.

glycyrrhiza,

rosarum, an. ʒss.

epithymi,

polypodij querni, an. ʒviij.

pruna n°. centum,

uarum passarum mundat. lb. ss.

tamar-Indorum,

pulpa cassia orient. an. ʒij.

Coquantur primum coquenda in lb. x. aqua ad septem librarum dissipationem. Colatura adde succi fumarie depurati, sacchari albi an. lb. iij. fiat syrupus ex arte.

COMMENTARIUS.

Ni paratum vidissem in multis officinis hunc syrupum, libenter omissem, quod sapore, colore, viribus ab aliis multum dissideat, & inepte descriptus agnoscat: In eius enim descriptione nullus ordo componendi servatur, ut qui incipiat à myrobalanis, dein à floribus, mox à foliis plantarum, postea à radicibus; tum à fructibus.

Ut vero compositio hæc rite peragatur, incipi debet ab *Preparatio.* elixatione polypodii contusi; cui mediocriter cocto, addenda sunt pruna, passulæ, absynthium, epithymum, cuscuta, rosæ & glycyrrhiza: deinde bulliant omnia simul ad librarum septem aquæ deperditionem, additis paulo ante floribus. Colaturæ addatur sacharum, & coquantur omnia ad consistentiam syrupi. Inter tamen coquendum admiscendæ erunt expressiones cassiæ, tamarindorum & myrobalanorum, seorsim factæ, in tribus partibus distinctis succi fumaris, & sic fiet syrupus præter cæteras dotes purgatiuus.

Blande aluum subducit, meatus aperit, obstructiones auferit, cutaneis affectibus tollendis confert, atque omnibus vitiis, qui ab humore falso vel vsto proficiuntur. *Qualitates.*

CAP. XVIII.

Syrupus de succo buglossi.

℞. Succi buglossi depurati lb. vj.

florum eiusdem lb. j.

Bulliant parum: deinde colentur, & clarificentur, &

cum sachari lb. iiij. coquantur in consistentiam Syrupi.

COMMENTARIUS.

Cum syrupus hic viribus sit eximius, & paratu facillimus, minime debet omitti. Ut rite paretur, tritum buglossum noctem, vel etiam diem integram in vdo ac frigido loco dimittendum, deinde calefaciendum, tum exprimendum. Succus enim ipsius cum viscidus sit, vix nisi hæc arte educitur; eductus relinquitur, ut subsideat: nonnulli flores buglossi contusos in eodem succo depura-

to parum incoquunt, alii in aqua, & colaturam affundunt in succum & sacharum, & perfecte coquunt ad consistentiam syrupi. Sunt, qui buglossi tantum folia sumunt, alii radices, ego totum buglossum conuenire existimo.

*Syrupus de
succo borragi-
nis.
Vires.*

Eodem modo paratur syrupus de succo borraginis, eisdemq; effectus pollicetur; Et qui alterum habebit, altero carere poterit.

Valde conuenit his, qui longo mœrore confecti marcescunt, melancholia hypochondriaca laborantibus, lienosis, & palmo affectis.

C A P. XIX.

Syrupus de succo acetosæ. D. M.

℞. Succi acetos. in sole depurati lb. iij.

Sachari albissimi lb. ij.

Coquantur simul, & fiat syrupus, ut artis est.

C O M M E N T A R I V S.

Simplicissimus est hic syrupus, qui eodem modo, quo superior, à multis conficitur: Ab aliis sacharum coquitur ad consistentiam electuarii solidi, cui postea succus depuratus & colatus adiicitur: dein parum feruescit mixtura, vt syrupi consistentiam nanciscatur idoneam. Sæpius tamen sacharo clarificato succus parum coctus, & residendo purgatus ac colatus permiscetur, & sine aqua coquantur in syrupum.

Hoc tamen posteriore modo paratus vires habere dicitur imbecilliores.

Vires.

Syrupus ex succo oxalidis, seu acetosæ ex Mes. illius authore, febribus biliosis & pestilentibus saluber est, cordis & ventriculi calorem flammeum extinguit, & æstuantia viscera contemperat.

C A P. XX.

*Syrupus acetatus simplex, seu Oxyfacha-
rum. D. Mes.*

℞. Sachari purissimi lb. v.

aqua fontana lb. iij.

Coquan-

Coquantur in vase fictili ad aquae dimidia consumptionem: Tunc adde aceti vini albi lb. ij. aut lb. iij. vel iiij. prout magis aut minus acidus desideratur syrupus, & percoque in consistentiam idoneam.

COMMENTARIUS.

Licet quouis tempore syrupus hic parari queat, cum tamen viribus præcedenti sit affinis, hunc illi proxime subiunximus. Ab aceto & sacharo, quibus constat, oxy-sacharum dicitur. Vt rite paretur, coqui debet in vase figulino, vel stanneo, aut lapideo, ut vult Mesue, nõ æneo, vel cupreo, ut imperite quidam faciunt. Perperam quoque nonnulli acetum distillatum sumunt, quod qualitatem perquam acerrimam ventriculo & nervis noxiam habet. Vulgare præstantius est, multoq; accommodatius, cuius varias proportionēs author imperavit, ut pro vario Medici scopo syrupus parum acer, aut acrior, aut acerrimus & valentissimus habeatur.

Conuenit humori feruenti refrigerando, crasso & viscido incidendo, attenuando, & ad expulsionem apparando, putredini arcendæ, siti sedandæ, & inflammationi viscerum mitigandæ. *Qualitates.*

Aliud oxy-sacharum, seu syrupum acetatum simplicem N. Myrepsus exhibet, cuius vsum valde probo. Sic vero describitur:

℞. aceti ℥ iiij. succi granatorum acidorum ℥ viij.

Sachari lb. j. coquantur in consistentiam syrupi.

Syrupus alius acetatus simplex.

Paratur ut superior, & vterque vocatur simplex ad differentiam alterius magis compositi, cuius descriptio datur à Nic. Præposito: Sed cum raro vel potius nullo sit in vsum, eius enarrationem subticemus.

Multos habet vsus; Incidit enim humores crassos, *Vires.* mouet & impellit firmiter inhærentes, calidos temperat, æstum ventriculi & hepatis refrigerat, & humorum corruptelam emendat. His quoque conuenit, ut & alii syrupi acetati, in quibus vermes generantur, seu in intestinis, ut multis accidit, seu in venis, ut in quodam ciue Parisiensi, cuius basilica secta vermis palmum longus præsentē & vidente exiit, ut lib. 3. de mat. med. cap. 33. notari.

Syrupus Dynari, seu de Byzantijs simplex & compositus. D. Mes.

*℞. Succorum endiuia,
apij, an. ℔. ij.
lupuli,
buglossi,
borraginis, an. ℔. j.*

*Bulliant parum, despumantur & depurentur. Cola-
tura ad ℔. iiij. adde sacchari ℔. ij. ℞. fiat syrupus.*

Sin autem compositum magis volueris, sic facito:

*℞. Succorum dictorum rite depuratorum ℔. iiij.
incoque rosarum ℥. ij.
glycyrrhizae rasae ℥. ℞.
seminum anisi,
fœniculi,
apij, an. ℥. iiij.*

Spica nardi ℥. ij.

Colatura clarificata adde aceti ℔. ij.

Sachari albißimi ℔. ij. ℞. aut ℔. iiij.

Coquantur secundum artem, ut fiat syrupus.

COMMENTARIUS.

*Vnde vocatur
Dynari.*

Vterque syrupus parari solet, sed simplicem prætermittere potest, qui compositum habebit, ut etiam syrupum acetatum compositum, cuius vicem facile supplebit. Dicitur autem Dynari ab Arabibus, hoc est, diureticus, seu vriteres purgans; non autem à denario seu pecunia, ut multi putarunt. Nec fides est adhibenda Bern. Dessennio, qui hoc nomen scripserit, inuentum ab inepto & auaro quodam Italo, qui voce Dynari stipem quandam, seu nummum portendit.

*Cur Byzanti-
cus.*

Dicitur & Byzantinus, à Byzantio, siue Constantino-
poli, ubi valde fuit vsualis, vel ubi primum fuit inuentus.
vel forsan quod Mesue à Medico quodam Byzantino seu
Constantinopolitano illius descriptionem habuerit.

Vires.

Syrupus Dynari qualitatem habet aperientem, inci-
dentem, & attenuantem. Confert obstructionibus he-
patis,

patis, lienis, & mesenterii; vtiliterq; datur ictero curando, mensibus ciendis, & febribus sanandis, quæ è viscerum humorum prouentu oriuntur.

C A P. XXII.

Syrupus de moris compositus.

℞. Succi mororum domesticorum non omnino maturorum lb. ss.

Succi mororum rubi sylvestris,
mellis albi, despumati an. lb. j.

Sapa ℥ iiij.

Coquantur, ut artis est, in syrupum.

C O M M E N T A R I V S.

Vt diacodii loco, quod olim opiatæ forma parabatur, nunc syrupum de papauere simplicem habemus, sic pro diamoro, syrupum de moris: Ad cuius confectionem multi adiiciunt succum fructus rubi Idæi & fragarum: sicq; ex tribus mororum generibus conficiunt. Alii vtrumque relinquunt, atque Sapam. Fit autem succorum simul cum melle coctio ad consistentiam tantum syrupi, qui dilutior est diamoro, seu Rob de moris, quod nunc vix paratum reperitur, sed eius loco syrupus mororum compositus capite superiore descriptus.

Multum quoque probarem syrupum de moris simplicem, ex eorum nempe succo & saccharo paratum; cui si portio aquæ rosaceæ adiceretur, & gratiorem, & ad multa efficacior, præsertim ad roborandum, & fluxiones sistendas iudicarem.

Syrupus de moris simplex.

Syrupus de moris compositus valet contra depascencia oris vlcera: Ad dentium quoque & gingivarum affectus, ad columellam, seu vuulæ relaxationem, & ad omnia oris vitia, & per se sumptus ex cochleari, & dilutus in decocto conuenienti in formam gargarismatis.

Vires.

C A P. XXIII.

Syrupus Ribes & Berberis.

℞. Succi, vel Ribes, vel Berberis lb. iiij.

sachari lb. ij. ss.

Tt 4.

Coquantur.

Coquantur, ut artis est, in consistentiam syrupi.

COMMENTARIUS.

*Cur huic syru-
po minor adij-
ciatur sachari
quantitas.*

Gallorum vulgus hos fructus Grossula rubra nomi-
nat, quos Mauritani Riben, & officinæ Ribes vocitant.
Fructus sunt parui, rotundi, rubri, succo multo & acinis
quibusdam paruulis prægnantes, & racematim cohæ-
rentes: Ex quibus tuis, & prælo commissis exprimitur
succus, cui optime depurato & colato saccharum adijci-
tur. Verum minori quantitate, quam cæteris frigidiori-
bus & humidioribus succis, *tum quia Ribesius succus me-
lius est diutius sine corruptela conseruatur, tum quod maiore
copia sachari aciditas illius palato gratissima obtunditur, &
magis hebescit vis syrupi.*

Idem est iudicium de Berberis fructibus, quorum suc-
cus similiter extrahitur, & simili modo cum sacharo co-
quitur in syrupum. Fructum hunc vulgus Spini-vinetam
nominat, officinæ Berberis, nomine forsan deducto ab
Amyrberis Auicennæ, cui Dodoneus oxyacanthæ no-
men dedit.

Vires.

Syrupi Ribes & Berberis valde profunt vomitibus bi-
liosus, febribus æstuosus, cardialgiæ, siti vrgentiori, &
ventris fluxionibus immodicis.

C A P. XXIV.

Syrupus de Agresta, seu de Omphacio.

℞. Succus una acerba per residentiam depurati lb. v.

Sachari albissimi lb. iij.

Coquantur simul ex arte in consistentiam syrupi.

COMMENTARIUS.

Parat Mesue ut syrupum de succo citriorum: Proin-
de conficit ex omphacio & Iulepo, hoc est, aqua & sa-
charo: idq; in vase figulino vel stanneo, minime æneo
vel cupreo. Ad præparationem coquitur primum om-
phacium ad tertias, cui sacharum postea additur, aqua tri-
pla coctum & clarificatum; dein mixtura feruescit in con-
sistentiam syrupi. Quidam addunt, inquit Mesue, caryo-
phyllos; sed præstat relinquere, & iuxta descriptionem
datam parare. Non improbatur eorum consuetudo,
qui

qui prius sacharum coquunt in electuarij, aut penidiorum consistentiam, cui succum postea addunt, & leuissima coctura efficiunt syrupum, qui, vt fiat acidissimus, ex succo vuarum omnino immaturarum parandus.

Syrupus de agresta cordi benefacit, vomitiones sistit, & ventris fluxiones biliosas, sitim sedat, æstus viscerum temperat, stomachum calidis humoribus lacescitum recreat, febribus biliosis conuenit: & valet contra venena, ait Mesue. Vires.

C A P. X X V.

Syrupus limonum & granatorum.

℞. Succum limonum, vel granatorum acidorum sole depurati, & sensim colo laneo sine expressione traiectione lb. v. Sachari albissimi lb. iij.

Lente coquantur in vase fictili ad consistentiam Syrupi.

C O M M E N T A R I V S.

Hi duo syrupi coniunctim describuntur, quod vtriusque sit idem parandi modus, & par sachari ad succum proportio, atque magna virium affinitas. Nonnulli sacharum coquunt ad electuarij solidi crassitiem, cui succum lymphidum affundunt, rudicula agitant, & leui coctura in syrupum reducunt; hæcque præparandi ratio, multum probatur, per quam scilicet succorum vis, igne non hebescit, sed integra retinetur. Alij succos elixant ad tertiæ partis consumptionem, deinde iulapium simplex affundunt, & denuo coquunt in syrupum.

Sunt & qui succum sumunt, & in duplo sacharo diluunt, parumque simul calefaciunt, vt aptius vniantur in syrupum. Qui sic paratur, consistentiam habet idoneam, optimeque seruatur, modo ex acidis succis conficiatur. Potest etiam sine igne, sed tantum insolatu confici, addita maiore sachari quantitate: Facilis tamen, brevis, optimaque est conficiendi præscripta methodus, quam permulti sequuntur.

Eodem modo paratur syrupus Arantiorum, & aliorum multorum fructuum.

Syrupus limonum febribus continuis, & pestilenti- Vires.
bus,

bus, ac contagiosis conuenit, vt & morbis omnibus, quos ingens ardor comitatur, & humorum corruptela: nec non Cardialgiæ, & aliis cordis affectibus. Syrupus vero granatorum cor quoque recreat, putredinem arcet, cholerae morbo ac vomituriensibus conuenit, & fluoribus ventris.

CAP. XXVI.

Syrupus citoniorum simplex.

℞. *Succi citoniorum* lb. x.

Coque ad dimidias, & sine, vt duos dies resideant:

Atque ubi claruerint, colato; Dein misce

Sachari lb. iij.

Percoque, vt artis est, in consistentiam syrupi.

COMMENTARIUS.

Variis est multum huius syrupi conficiendi modus: Nam alij vinum adiiciunt; alij acetum; alij simul & vinum, & aromata multa, sicque compositissimam efficiunt.

Sunt, qui simpliciore malunt, & sæpius citra cocturam succos residendo & insolando purgant; deinde cum succaro clarificant, colant, & percoquunt. Quidam in aqua sacharum diluunt, & probe concoquunt. Deinde succos commiscent, & rursus parum elixant in syrupum. Alij alio modo. Sed qui traditur à nobis, vltimior est, paratu facilior & melior.

Virus.

Syrupus citoniorum ventriculum roborat, vomitum sedat, alui flores reprimat, dysentericis & coeliacis confert, vt etiam his, qui vel sanguinem spuunt, vel fluorem mensium, aut hæmorrhoidum perpetiuntur immoderatior, atque destillationes à capite in thoracem, & partes inferas irruentes compescit.

CAP. XXVII.

Syrupus de pomis simplex.

℞. *Succi pomorum dulcium,*

Succi pomorum acidorum an. lb. v.

Coquantur ad medietatem, & residere permittantur,

vt cla-

ut clarescant. Dein percolentur, & cum sachari lb. iij. fiat syrupus secundum artem.

C O M M E N T A R I U S.

Ad huius syrupi confectionem nonnulli seligunt succum pomorum redolentium, alij curtipendulorum, quibus facile assentior, Rondeletio refragante, qui infirmatione improbat succum curtipendulorum, quod videlicet sint carne dura. Laudatur quoque eorum succus, quæ vulgus passipoma, & paradisiانا vocitat, ut etiam Reginetea.

Sunt, qui in succo ante, vel etiam post depurationem, immergunt sericum cocco baphica recenti tinctum, donec rubeat, & eius tincturæ vim accipiat, hocque modo fit excellentior. Alij succum citri commiscent; Verum qui in Pharmacopoliis est asseruandus, modo præscripto parandus, iuxta Mesuei consilium.

Poma autem seliguntur, non modo fragrantia, seu redolentia, quæ propter suauitatem cor recreant, sed etiam subacida, quæ propter acidulum & iucundum saporem, non modo iucunde sumuntur, sed partes ad cordis æconomiam attinentes exhilarant, putredinem arcent, & melancholicos humores contemperant.

Non mirum igitur, si syrupus è pomorum succo paratus, plurimum commendetur ad atterendum, imminuendumve succi melancholici prouentum, ad sudores mouendos, ad palpitationem cordis, ad illius tremorem & debilitatem, & si Mesueo creditur, ad syncopem, seu potius lypopsichiam. Quam saluber igitur perpetuus pomacij vsus? *Vires.*

C A P. XXVIII.

Syrupus regis Saboris. D. Mes.

℞. Succum pomorum redolentium lb. iij.

Succorum depuratorum buglossi & borraginis an. lb. ij.

foliculorum senna mundatorum ℥ iij.

seminis anisi ℥ ss.

croci ℥ ij.

sachari lb. iij.

Percoque omnia ex arte, ut abeant in syrupum.

C O M-

COMMENTARIUS.

Nullum Pharmacopolium hoc syrupo eximio carere debet, ad cuius confectionem senna primum parum trita maceretur per diem naturalem cum aniso in succis descriptis: postea semel, aut bis feruefiat, & coletur. Expressio colata & clarificata coquatur in syrupum. Crocus autem panno lineo ligatus inter coquendum infricetur. Cognomen autem delumpfit hic syrupus à Sapore rege Medorum, ad cuius sanitatis conseruationem inuentus fuit, & institutus.

Vires.

Vitales spiritus recreat mentem exhilarat, melancholicum humorem contemperat, & purgat, crassos & lentos humores attenuat, flatus discutit, ventrem blande subducit, & sanguinem puriorem reddit.

CAP. XXXIX.

Syrupus Myrtinus compositus.℞. *Baccarum myrti* ℥ij. ℞.*Sacchari albi,**rhoeis culinaria,**balaustiorum,**berberis,**rosarum rubearum an.* ℥j. ℞.*messilorum lb.* ℞.*Contusa omnia coquantur in aqua lb. viij. ad tertiam.**Expressioni adde succi cydoniorum & granatorum.**an. lb. ij.**Sachari lb. v. Ex arte coquantur in syrupum.*

COMMENTARIUS.

Syrupus hic veterem retinet compositionem, in qua simul astringentia multa miscentur, ut baccarum myrti, quæ admodum raræ sunt, defectum suppleant, quarum si fecundissima daretur vbertas, præstaret ex earundem succo & saccharo tantum syrupum conficere. Valerius Cordus succum pomorum agrestium commiscet, Fernelius granatorum acidorum, cui malo assentiri.

Vires.

Syrupus Myrtinus ventriculum, & viscera roborat, antiquatum alui fluorem compescit, sanguinis cru-

eruptionem retinet, & omnem humoris à capite ad partes inferas defluxum cohibet.

C A P. X X X.

Syrupus de Mentha simplex, & compositus.

Des. Mes.

℞. Succorum depuratorum mentha,
granatorum dulcium &
granat. acidorum an. ℥. j.
Sachari, aut mellis tantundem, fiat syrupus.

Compositus sic parabitur.

℞. Succor. cydoniorum dulcium,
cydonior. muzorum, hoc est, acido-dulcium,
granatorum dulcium,
granatorum acidorum,
granatorum muzorum an. ℥. j. ℞.

In his macera horas xxiiij. mentha sicca ℥. j. ℞.
rosarum rubearum ℥. ij.

Coquantur ad medias. Colatura adde
sachari ℥. ij. fiat syrupus, Gallia moschata ℥. ij. lintulo
raro inclusis, aromatizatus.

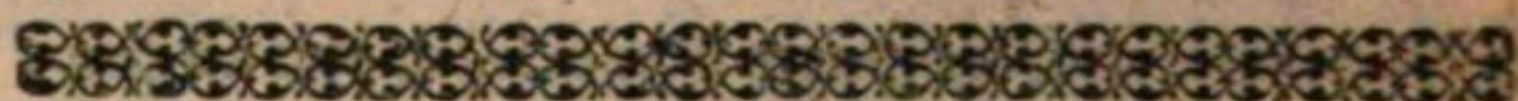
C O M M E N T A R I V S.

Paratur vterq; syrupus cum melle aut sacharo, authoris consensu, sed magis placet & prodest, qui cum sacharo conficitur, cuius duplum Fernelius commiscet. Vsitatior tamen parandi modus in composito sachari tantum libras duas admittit, iuxta Mesuei placitum, qui fructus acido-dulces, & semimaturos suo idiomate, muzos vocat, hoc est, suaues; Tunc enim eorum sapor magis aridet. Qui compositum habebit, simplici carere poterit.

Ad hoc autem cum mentha sicca accedat, eius quantitas maior videtur: Satis enim est, si libra vna aut vncia decem succis incoquantur, & his colatis tantundem sachari, aut paulo minus adiiciatur. Multum namque displicebit, si iuxta formulam à Mesue datam conficiatur.

Syrupus de mentha ventriculum roborat, cardialgiam *Viras.* impedit, vomitum, singultum, & alui florem compescit, maxime vero id præstat, qui maiori cōpositione paratur.

S E C T I O

SECTIO SECVNDA.

De Syrupis, qui quouis tempore queunt parari.

Prima sectione syropos, qui Vere, Æstate & Autumno parari solant, continua serie descripsimus. Nam cum finis aliquius tempestatis anni, sit principio sequentis congener, qui Syrupi in fine Veris conficiuntur, iidem & in principio quoque æstatis, ita, ut sectionibus exacte distinctis, triginta priores syropos dirimere non libuerit: Eo tamen ordine singulorum descriptionem dedimus, quo simplicia, quibus constant, optima colliguntur, ut priore loco, syropos vernaes, qui scilicet ex primis floribus Veris, posteriore Autumnales, qui ex fructibus; medio, nempe æstate, qui ex floribus, radicibus, succis & decoctis parantur. In hac vero sectione eos, qui non solum hyeme, sed alio tẽpore confici possunt, & solent, exhibemus.

C A P. I.

Syrupus rosarum siccarum. D. Fernel.

℞. Rosarum siccarum lb. j.

infunde horis xxiiij. in

aquæ tepidæ lb. iiij.

In expresso dilue

sachari albissimi lb. ij.

Coquantur ex arte in syrupum.

C O M M E N T A R I U S.

Quisque ad libitum hunc syrupum conficit, nunc rosarum quantitatem augens, nunc minuens, & aliquando rosarum macerationem bis atque iterum renouans. Verum nulla est formula præstantior hac Ferneliana, in qua debita proportio rosarum ad aquam, & vtriusque ad sacharum seruatur, atque hac sola maceratione confectus syrupus nihilo est inefficacior. Rosæ autem eligendæ sunt prærubræ, non albæ; aut pallidæ.

Vires.

Syrupus rosarum siccarum ad omnem alui fluorem commendatur: ad roborandasque partes internas, vlce-

ra blande detergenda, & agglutinanda, vomitum sedandum, & Rheumatismum cohibendum.

C A P. I I.

Syrupus Regius, siue Alexandrinus, olim Iulepus Rosatus.

℞. *Aqua rosarum odoratissima lb. iij.*

sachari tabar & et lb. ij.

misce & coque igne lento, ut fiat syrupus.

C O M M E N T A R I V S.

Qui huius syrupi perspicuitatem considerant, iulepum cum Mesueo nuncupant; qui consistentiam, syrupum; qui suauitatem, syrupum Regium, aut Alexandrinum, quasi Alexandro dignum. Eius enim vsum & reges, & delicatuli omnes minime respuunt. Paratu facilis est, & quouis tempore parabilis, eoq; nullum Pharmacopolium iuste carere potest, etiam si prioris seculi patres illum non nouerint, qui rhodostagma, seu aquam rosarum non eliciebant.

Alterius Iulepi rosati descriptionem tradit Mesue, ex infusione rosarum parati: sed hoc modo syrupi duo parantur, vnus rosarum pallidarum purgatorius dictus; Alter de rosis siccis: Neuter vero Iulepi nomen sibi vendicat.

Syrupus Alexandrinus cardiacus est, bechicus, roboratius, alteratius, & thoraci, ventriculo, hepati, siti, & omni calori prodest. Vires.

C A P. I I I.

Syrupus de absynthio. D. Mes.

℞. *Absynthij Pontici seu Romani sicci lb. ℞.*

rosarum ℥ ij.

nardi Indica ℥ iij.

vini albi & antiqui,

succi citoniorum an. lb. ij. ℞.

Macerentur simul per diem naturalem super cineres calidos. Deinde coquantur ad dimidias.

Colatura clarificata adde

mellis despumati lb. ij. fiat syrupus.

C O M.

COMMENTARIUS.

Absynthium Ponticum seu Romanum debet assumi ficcatum, & cum rosis & nardo minutim incisa infundi in vino generoso, vt moschatelino, in vase terreo, vittrato, super cineres calidos, per horas xxiiij. Tum semel, aut bis tantum feruefient. Postea addetur mel, vel potius, vt multi suadent, sacharum. Sunt qui duplicem habent, vnum ex melle & absynthio vulgari Pontico: alterum ex saccharo & absynthio minore paratum.

Nonnulli parant syrupum absynthiacum ex absynthij viridis libra dimidia cocta, in aquæ libris tribus ad tertias. Colaturæ addunt vini albi, clari, antiqui & generosi, mellis albi & optimi an lib. j. Et coquunt in syrupi consistentiam. Quocunque modo ex prædictis paretur, ingratus est plurimum; Ob id recte multi quantitatem absynthij minuunt, & sacharum addunt: nam quæ roborando ventriculo dantur, si valde ingrata sint, cum subuertunt, nec iuuant.

Vires.

Syrupus de absynthio dicitur roborare stomachum, iuuare concoctionem, excitare appetitum, flatus discutere, venas aperire, & vrinam mouere.

CAP. IV.

Syrupus de stœchade. D. Fermel.

℞. Florum stœchados ℥ iiij.

thymi,

calaminthes,

origani an. ℥ j. ℞.

salvia,

betonica,

florum rorismarini an ℥ ℞.

fœminum ruta,

pœonia,

fœniculi an. ℥ iiij.

Coquantur in aqua lb. x. ad dimidiat.

In colatura adde sachari &

mellis an. lb. ij. fiat syrupus aromatizatus cinnamo-

mi, zinziberis, & calami odorati an. ℥ ij. raro linteo

illigatis, & in syrupum appensis.

Com

COMMENTARIUS.

Gemina syrupi huius descriptio, à Mesue tradita, ponit utrumque piper, & pyrethrum: quæ quod calidiora sint, Fernelius deleuit: adiecit vero quædam cephalica, saluiam nempe, betonicam, pœoniam, & rorem marinum, ut effectus ab authore propositos consequatur. Cognomen vero sumit hic syrupus à sua basi, videlicet, à stœchade, cui cætera adiunguntur, ut vires nanciscatur magis cephalicas, & insigniores. Permittit Syluius, ut sine melle, & cum sacharo tantum delicatioribus conficiatur.

Syrupus de stœchade cerebri multis affectibus confert, Mesuei testimonio; quibus minime conferret, si iuxta ipsius descriptionem conficeretur: nam stœchas, quæ pro basi ponitur, magis hepatica, aut splenica, quam cephalica est: ob id Fernelius multa cephalica adiecit, quorum ratione, syrupus iuxta illius descriptionem paratus, epilepsiæ, spasmo, tremori, & omnibus frigidis affectibus cerebri conuenit. Vires.

CAP V.

Syrupus de glycyrrhiza. Des. Mes.

℞. Glycyrrhiza rasa, & parum contusa ℥ ij.

adianti albi, vel eius penuria, polytrichi ℥ j.

hyssopi sicca ℥ ss.

Macerentur simul per diem integrum in aqua pluviali lb. iiij. Tunc fiat decoctio ad consumptionem medietatis. Colatura expressa & clarificata adde

mellis optimi,

penidiorum,

sachari an. ℥ viij.

aquarosarum ℥ vj.

Sic omnia coquantur, ut abeant in syrupum.

COMMENTARIUS.

Multi recte glycyrrhizam siccam nō diu elixant, quod amarescat, sed tantum in fine decoctionis ponunt. Colaturam cum penidiis, sacharo & melle clarificant, dein coquant in syrupum, addita ante perfectam illius co-

ctionem aqua rosarum; quam ideo nonnulli improbant, quod syrupus ad anacatharsim instituatur, quam rosea propter astringentem vim impedit. Quorum opinioni subscribens Ioubertus, aquam infusionis rosarum substituit, ut minus astringentem. Verum aqua ideo commiscetur, ut syrupus hinc paratus, qualitatis magis astringentis sit particeps, & morborum principis sumptus fluentes humores compescat, & fluxos concoquat.

Aquæ defectu infusum sumi potest, non minus astringentium.

*Confectura
Penidiorum unde
fiat.*

Alphenicum.

Vires.

Constat autem hic syrupus non modo medicamentis simplicibus, sed etiam compositis, nempe Penidiis, quæ sunt ex aqua hordei, & saccharo, ea proportione & arte coctis, ut massa quædam exurgat, admodum solida, & ita tractabilis, ut digitis non adhæreat, & in fila ducatur tenuiora, crassiora, breviora, aut longiora, & sæpius intorta; Semper vero alba, unde Alphenici nomine designata.

Syrupus de glycyrrhiza humores ex cerebro fluentes sistit, fluxos coquit, tussi conuenit, & coctos humores ad expectorationem perducit.

C A P. VI.

Syrupus Iuiubarum. D. M.

℞. Iuiubas n. lx.

violarum,

seminis malua an. ʒv.

glycyrrhiza rasa & tusa,

capilli veneris,

hordei mundati an. ʒj.

sem. citoniorum,

papaueris albi,

melonum,

lactuca,

gummi tragacanthi an. ʒiij.

Coquantur in aqua fontana lb. iij.

Colature adde sacchari lb. ij.

fiat syrupus.

COM-

In hoc parando syrupo, primum coquitur hordeum mundatum: cocto adduntur iuiubæ, dein glycyrrhiza; Postea capillus veneris, & semina melonis, lactucæ, & papaveris. Tandem flores violarum. Tragacanthum quoque in fine ponitur, ne longiore coctura totum abeat in mucaginem.

Solet vero recte cum seminibus maluæ, & citoniorum linteo includi, & cum cæteris demum coqui in aquæ libr. iiij. aut v. ut volunt multi, ad tertię tantum partis absorptionem, & cum sachari dicta quantitate, secundum artem elixari in legitimam syrapi consistentiam. Male fit coctio ad medias, nisi sachari minuatur pondus.

Syrupus iuiubinus confert ad vocis raucedinem, tussim, pleuritidem, sputum coquendum, mouendum, & educendum, estque medius inter violaceum & papauerinum, & fluxiones omnes cohibet, & fluxos humores lenit & coquit. *Facultates.*

C A P. VII.

Syrupus de Hyssopo. D. M.

℞. Hyssopi sicci,
radicum apij,
foeniculi,
glycyrrhizæ an. ʒ x.
hordei mundati ʒ ss.
seminum malua,
citoniorum,
tragacanthi an. ʒ iij.
capilli veneris ʒ vj.
iuiubas,
sebesten an. n. xxx.
passularum mundatarum ʒ j. ss.
ficuum siccarum,
dactylorum pinguium an. n. x.

Coquantur in aqua sufficiente. In colatura clarificata adde penidiorum ℥ ij. fiat syrupus.

COMMENTARIUS.

Syrupus hic ab hyssopo basim & cognomen habet, in quo conficiendo Mesue illius author, non modo aquæ quantitatem non definit, sed nec quidem aquæ meminit. Debent vero eius assumi lib. viij. in quibus primum horam circiter dimidiam hordeum coquetur: dein radices iniicientur incisæ, per quartam horæ partem elixandæ: postea fructus omnes: mox semina & tragacanthum linteo raro inclusa. Postremo hyssopus mediocriter siccus, & capillus veneris verus, vel eius loco adiantum commune. Colaturæ coquendo ad libras tres reductæ, & clarificatæ addantur penidia sine amylo parata. Sunt, qui malunt sacharum syncerum permiscere: nonnulli aquam sapæ & sachari portionem. Præstat tamen iuxta Mesuei descriptionem, & voluntatem conficere.

Sunt adhuc alię syrupi huius vel parum dissimilis descriptiones, ab eodem authore exhibitæ, verum hæc sola, quam transcripsimus, retinetur vt optima, & vtilissima.

Facultates.

Syrupus de hyssopo confert plurimum asthmati, tussi, pectoris doloribus à causa frigida natis; valet quoque ad obstructions tollendas, menses ciendos, & saburram à renibus & vesica detergendam

CAP. VIII.

Syrupus de Artemisia. D. Fernel.

℥. fol. Artemisia m. ij.	sabina,
rad. iridis,	sampsuchi,
helenij,	hyssopi,
rubia,	prassij,
pæonia,	chamadryos,
libistici,	chamapithyos,
fœniculi an. ʒ ss.	hyperici,
℥. l. pulegij,	parthenij,
origani,	betonica an. m. j.
calaminthes,	sem. anisi,
nepeta,	petroselini,
melissophylli,	fœniculi,

ozymi,

ruta,

dauci,

nigella an. ʒ iij.

Contusa macerentur horis xxiiij. in hydromelitis lb. viij. Coquantur ad lb. v. Et cum sachari lb. v. percoquantur in syrupum, conditum cinamomi ʒ j. & spica ʒ iij.

COMMENTARIUS.

Syrupus de Artemisia à Matthæo de Gradib. primum descriptus, quod simplicium farraginem perperam congestorum contineret, recte fuit à Fernelio castigatus, qui superuacanea, & male conuenientia, aut parum cognita subtrahens, vtilia tantum reliquit, vt recte notauit Plantius. Nam cum frustra fiat per plura, quod bene fieri potest per pauciora; quid opus est, simul tot simplicia congerere, in quibus perquirendis & habendis, multum temporis & nummorum abit? Nulli tamen pecuniæ, aut diuitiis parcendum, cum de hominum sanitate res est, sed ita, vt labor non sit in damno, ne crescat mortalis egestas. Magna sane ac solennis quædam compositio, multis seculis recepta, longo vsu & ratione comprobata, nec mutanda, nec mutilanda; Sed quæ vix ratione probabili describitur, vel negligenda, vel castiganda. Sumitur autē huius syrupi denominatio ab Artemisia, quæ ipsius basis est. Parandi modus ex formula descripta satis patet.

Simplicior, & paratu facilior, nec inefficacior sic parari potest.

℞. radicū cœnones, rubia tinctorum, graminis, rusci, an. Syrupus de ar- ʒ vj. seminum dauci & nigella Romana an. ʒ j. artemisia temisia sim- m. ij. Sabina, maiorana, nepeta, hyssopi an. m. ss. Coquantur plicior. in lb. v. aqua ad medias. In colatura clarificata adde sachari lb. j. ss. mellis Narbonensis optime despumati lb. ss. coquantur in syrupum.

Syrupus de Artemisia suppressos, aut parcius fluentes Vires. menses potenter mouet, vteri strangulatus & subuersiones sedat.

CAP. IX.

Syrupus resumptiuus.

℞. Carnis testudinum ʒ iij.

Vn 3

hordei

hordei mundati ℥ ij.
carnis dactylorum ℥ j.
passul damascenar.
glycyrrhizæ rasa an. 3. vj.
sebesten,

inuubas an. n. xij.

seminum bombacis,
melonum,
cucumeris,
citruli an. 3 ℞.

semin. lactuce,

papaueris albi an. 3 ij.

ungula cabalina,

pulmonaria an. m. j.

florum violarum,

nenupharis an. 3 ℞.

Fiat decoctio, ut decet. In colatura clarificata ad ℔.
iiij. adde sachari albissimi ℔. ij. sachari rosat. &
diatragacanthi frigidi an. ℔. ℞. fiat syrupus perfe-
cte coctus.

COMMENTARIUS.

Syrupi resumptiui generalis acceptio ad syropos o-
 mnes analepticos, seu restauratiuos extenditur, quibus
 solent Medici practici carnem testudinum adhibere, ad
 illius, ut opinor, exemplum, cuius Ioannes Tornamyrta
 perhibetur author; apud quem tamen, ut nec alium an-
 tidotariographum, mihi nondum videre contigit; Et,
 qui nunc a Medicis imperatur, modis tot diuersis para-
 tur, quot officinæ sunt, in quibus habetur. Omnes si-
 quidem eius, quotquot vidi descriptiones, (vidi au-
 tem multas) inter se discrepant, quarum nonnullæ ni-
 mis attenuantia, aliæ nimis viscida, aliæ inutilia admit-
 tunt; Aliæ iuxta formulam indebite præscriptam vix pa-
 rari queunt.

Testudines ne-
morales ad
hunc syrupum,
ut & alias ne-
cessitates mi-
nus esse conue-
nientes.

Omnes vero testudines nemorales expetunt; quæ si
 dentur, deteriores sunt iudicandæ, ut inter ranas rube-
 tæ, quod succum habeant acriorem, feruidiorem, minus
 alibilem, & habitui resarciendo ineptiorem. Proinde vul-
 gares salubriores credo, ut quæ partim in terra, partim in
 aqua victitent, amphibiorum more.

Et si

Et si vera scripsit Rondeletius *cap. 2. libr. de amphib.* non possunt testudines perpetuo aqua carere. Vnde per nemorales, terrestres, hoc est, quæ in loco minime cœnoso, & omnino palustri degunt, sed quæ partim in aqua limpida, partim in terra sicca victitant, intelligendæ sunt.

Debent vero rite præparari, antequam accedant ad confectionem syrupi. Ac primum quidem abscissis collo, cauda & artubus, ferro idoneo testa diuidenda, aut separanda, ut caro tota habeatur, quæ ab omni sorde repurgata, & frustatim incisa, in aqua coquenda simul cum simplicibus enumeratis: idque eo ordine, ut citius, quæ cocturam longiorem postulant, serius, quæ leuiorem, admisceantur.

Sicq; melius est omnia simul concoquere, quam seorsim simplicia, dein carnem testudinum, vel hæc primum, dein illa, ut quibusdam placere video. Colaturæ addatur sacharum utrumque cum Penidiis.

Syrupus resumptius his confert, qui à morbo chronico resurgunt, macie confectis, tabidis, phthificis, & his, qui praua quadam pulmonum diathesi laborant. *Facultates.*

C A P X.

Syrupus exhilarans. D. Dom. Laurent.

℞. Succorum bugloss. & borrag. ℥b. j. ℞.
 succi pomorum redolentium ℥b. j.
 succi melissa 3 ℞.
 granorum kermes. 3 iij.
 croci 3 ℞.
 pulueris diamargariti frigid. 3 ℞.
 diambra 3 iij.
 sachari tabar 7 et ℥b. ij. fiat ex arte syrupus.

C O M M E N T A R I U S.

Huius syrupi descriptionem dat clarissimus vir Dn. Doct. Laurentius, Gallorum & Nauarrorum Regis Medicus primarius, in quodam opere doctissimo, quod de visu conseruando, de morbis melancholicis, catarrho, & senio in lucem edidit. Illius autem authorem agnoscit affinem suum Dom. Castellanum, Gallia quoque

Regis Archiatrum, à quo se habuisse confitetur. Sic vero debet confici.

In succis depuratis grana kermes noctem integram, super cineres calidos infundentur: in forti expressione saccharum diluetur: deinde coquantur omnia in syrupum: in cuius medio suspendetur nodulus, qui suo sinu pulveres, & crocum continebit. Dosis erit ab ʒ j. ad ʒ ij. idque mane ieiuno stomacho, & vespere hora somni.

Ratio cognominis.

Facultates.

Syrupus kermes.

Cognominatur exhilarans, quia vim habet eximiam ad cor, & spiritus vitales exhilarandos, facultates erigendas, mœrorem abigendum, & qualitatem humoris melancholici malignam contemperandam.

Syrupus hic substitui poterit eius penuria, qui ex succo granorum kermes parari solet his in terris, in quibus illex coccigera viret: cuius quidem non sumus obliti, sed tantum parandi modum, quod perfacilis sit, subticuimus, hisque reliquimus, quos eius percelebris succi fecunditate natura donavit.

Extant pene dixerim innumeræ aliorum syruporum apud authores varias descriptiones, sed cum eorum usus vel improbetur, vel non satis probetur, antidotarium hoc nostrum his onerari, & velut inquinari nolumus. Syrupus enim mannæ acidus, granatorum dulcium, pomorum persicorum, prunorum acidorum, cucurbitæ, pyrorum, vuarum purgatarum, de thymo, & alij adhuc multi à Mesue descripti prorsus exoleuerunt.

Audio quosdam syrupos de centauro minore, de hyperico, de hedera, de peto, de senellis, & alios quosdam nondum usu receptos edidisse, quos si probarit incluta schola Parisiensis, & ego probabo. Negligitur syrupus poricatus Myrepsi, syrupus Diasereos Andernaci, syrupus de lilio, de acoro, de rubea, de pulegio, de turbith, de vua, Columbinus, Macedonicus, de myrobalanis, atque plures alij, quos Iacobus de Manliis, Andernacus, Wekerus, & quidam ex recentioribus describunt.

* *
* *
*

SECTIO

SECTIO TERTIA.

De Syrupis Mellitis.

Supersunt adhuc aliquot syrapi, hac in sectione describendi, qui non sacharo, sed melle dulcorantur. Nec reliquorum more ex radicum, foliorum, florum, seminum, & fructuum decocto, sed solis succis limpidis & aqueis parantur: Ad quos non incongrue refertur hydromel illud magis melleum, & coctum, quod vinosum nuncupatur. Sapore enim, viribus & consistentia est syrapi valde finitimum.

C A P. I.

*Oxymel, seu acetum mulsum, Secaniabin
Arabibus dictum.*

℞. Mellis optimi ℔.ij.

aqua fontana ℔.iiij.

aceti vini albi ℔.j.

Coquantur simul in vase fictili ad consistentiam syrapi liquidioris.

C O M M E N T A R I U S.

Mel primum in aqua coquitur & despumatur, dein acetum paulatim admiscetur, tum omnia simul coquantur, donec syrapi liquidioris consistentiam acquirant. Non videtur autem certo definita à veteribus aceti quantitas; nam cum mel calidum sit ex Galeno *cap. 101. lib. 8. de simpl. med.* & in calidis naturis cito bilescat, tantum aceti addendum est, Oribasii consilio *cap. 24. lib. 5. coll.* quantum satis sit, ut facultas in bilem conuertendi corrigatur: sicq; fiet oxymeli, omni ætati & naturæ ad tuendam valetudinem utilissimum. Est enim ut acidum, ut dulce, ut medium, debetq; fieri varie pro [*Gal. cap. 12. lib. 4. de sanit. tuend.*] gustu sumentis: Ita tamen, ut non noceat: nam quod valde acre est, intestina abradit, expectorationemq; impedit, [*com. ad part. 31. 32. lib. 3. acut.*] sed quod mediocriter est acre, pulmonis, thoracisq; affectionibus multo est vsui: Nam sputum educit, & faci-

lem edit spirationem ex Hippocrate *lib. 3. de acut.* humores namq; crassos incidit & attenuat, visceraq; sine molestia expurgat, teste Oribasio *cap. 24. lib. 3. collect.* & ad victus attenuationem est accommodatissimum.

Varia igitur illius præparatio, variaq; apud authores mellis ad acetum, & aceti ad aquam proportio. Licet enim aquosum, ut melius [*cap. 1. lib. 5. coll. Orib.*] laudetur, non tamen omnibus æque convenit, neque arridet.

Oribasius vult, *cap. ult. lib. ultimi de loc. affect. curat. 1.* ut aceti vni parti duplum mellis addatur, & aquæ quadruplum, hæcq; ad tertiam vel quartam partem decoquantur. Quæ descriptio eadem est, cum ea, quam tradit Mesue, *part. 3. diss. 6.* cui assentitur Serapio *tract. 7. de Antid.* qui alicubi oxymel parat ex æquis partibus mellis & aceti: verum hoc nimis est acetatura.

Inter utrumque medium est, quod ex parte vna & dimidia aceti ad duas mellis optimi fit, quod scilicet præter reliquas bonitatis notas, non multum aggerit spumæ: nam mei omne, quod multum spumescit, debet diutius concoqui & despumari; Sicq; maior illius portio coquendo dissipatur. Tamdiu autem coqui debet, donec spumam amplius non efferat.

Augetur ergo vel minuitur aceti quantitas secundum voluntatem vtentis, cui magis conuenit, inquit Serapio, si ab eo magis expetatur, & ita debet fieri secundum omnem dispositionem, ait Auicenna *tract. 6. sect. 1. lib. 5.* Quod tamen in officinis seruatur, secundum Mesuei descriptionem parari solet, sed vsus tempore, magis aut acetatum, aut mulsum redditur, prout rei exigentia demonstrat.

Vires

Oxymel crassos & viscidos humores incidit, attenuat, & ad expurgationem apparat, & promiscue calidis affectibus & frigidis confert, atque ad ea omnia valet, quæ supra diximus.

C A P. II.

Oxymel scilliticum.

*℞. Mellis despumati lb. iij.
aceti scillitici lb. ij.*

Coquan-

Coquantur simul in vase figulino ad consistentiam syrupi liquidioris.

COMMENTARIUS.

Marcellus Medicus alio modo parat, aquam superad- *Oxymel scilli-*
dendo: *Accipit enim scilla lb. j. aqua fontana lb. iiij. s. co-* *ticum Mar-*
quit ad libram unam & mediam: Sic diem integrum relin- *celli.*
quit in olla rite obturata; dein exprimit: Expressioni admi-
scet aceti tantundem, mellis expumati lb. iij. Rursus leuiter
concoquit ad consistentiam syrupi.

Manardus quoque & Bern. Dessennius putant, non posse fieri sine aqua, quorum opinioni quidam assentiuntur, aquæ duplum ad acetum miscentes, ut in simplici; verum ea non opus est, inquit Syluius, cum mel non nisi aqua despumatam & coctam fumatur, & acetum legitime cum scilla præparatum. Sic vero fit acetum illud scillites.

Segmentorum scilla filo traiectorum. & in umbra siccato- *Acetum scilli-*
rum libra una sumitur; In aceti vini aubi libris octo macera- *ticum ut fiat.*
tur, mixtura caloribus æstiuis per quadraginta dies in vase
vel vitreo, vel fictili & vitrato oris angusti insolatur; dein
colatur: Tum abiectis scilla segmentis, transfusum acetum
seruatur; cuius olim, quam nunc frequentior usus, ob saporis
insuauitatem.

Alii sunt multi ac varii eiusdem parandi modi, sed qui nunc à nobis traditur, vñtior est, & descriptioni congruit, quam de illo tradidit Paulus *Æg. lib. 7. de re medica, cap. 11.*

Varie adhuc oxymelitis scillitici dantur à variis authoribus descriptiones magis compositæ, cuiusmodi est oxymel scilliticum Democratis, Iuliani, & quod de radicibus cognominatur.

Hæ autem omnes oxymelitis scillitici magis compositi varietates negliguntur, nec vllibi paratæ reperiuntur: propterea neque à nobis describentur.

Oxymel scilliticum crassos humores incidit, obstru- *Vires.*
ctionem pulmonis ab humoribus valenter impactis tollit, epilepsiam, vertiginem, cephalalgiam & hemicraniam sanat.

Oxymel compositum.

℞. Radicum apij,
 fœniculi,
 petroselini,
 rusci,
 asparagian. ℥ ij.

seminum apij, ℥
 fœniculi an. ℥ j.

Coquantur omnia in lb. xij. aqua ad eius medieta-
 tem.

In colatura clarificata adde
 mellis optimi lb. iiij. vel quod sufficit,
 aceti vini albi lb. j.

Ex arte fiat liquidior syrupus.

C O M M E N T A R I U S.

Paratur ut oxymel scilliticum compositum, substitu-
 to aceto simplici ac vulgari pro scillitico. Nic. Præposi-
 tus quoddam oxymel compositum aromaticum parat,
 & aliud potenter diureticum: Illi aromata multa, huic
 radices graminis, ireos & raphani permiscet: Sed ea v-
 tendi tempore, si sit opus, rectius poterunt admisceri,
 nec aliud compositius oxymel in officinis erit necesse ser-
 uare.

Quantitas autem mellis ab authoribus non definitur,
 quod modo dulcius, modo acrius desideretur: si tamen
 iuxta illius quantitatem à nobis definitam paretur, me-
 dii erit inter dulcedinem & acredinem saporis.

Virus.

Oxymel compositum humores viscidos, lentos, & pi-
 ruitosos incidit, attenuat, & abstergit: Obstructionibus
 hepar, lienem, & viscera liberat, renum & vesicæ sabur-
 ram pellit, & urinam mouet.

CAP. IV.

Hydromel vinosum, simplex.

℞. Mellis optimi lb. xij.
 aqua pluvia vel flumiatilis lb. lx.

Coque

*Coque simul, donec ouum crudum iniectum innatet.
Tunc amoue, insola, & serua.*

COMMENTARIUS.

Si cui hæc describendi & parandi forma displicuerit, liberum sit illi aquam decoquere ad tertiæ partis consumptionem, aut paulo plus, spumam accurate inter coquendum abiiciendo. Sic enim aquæ portione magis dissipabili vanescente, quod remanebit, consistentiam habebit syrupo liquidiori affinem, saporem gustui suauem, coctionem conseruationi idoneam.

Ex melle autem medicamenta multa basim & appellationem mutuuntur, vt mulsa, hydromel tam aquosum, quam vinosum, oxymel, aliaq; multa mella medicata ex plantarum succis, vt Rhodomeli, seu mel rosatum, violatum, mercuriale, passulatum, anthosatum, anacardinum.

Mulsa constat tantum aqua & melle, diuersa proportionem inter se mistis. Dilutissima vero quædam mulsa dicitur, quæ ex plurima aqua, & paucò melle paratur. *Mulsa.*
Fit enim mulsa, inquit Oribasius cap. 14. lib. 5. collect. cum multum aqua mellis admiscemus, deinde coquimus tantisper, quoad spumare desinat. Tunc enim spumam tollere oportet: pituitosis tamen melis quantitas, tum ad humoris peccantis alterationem, tum ad saporis gratiam.

Fallitur Oribasius, qui mulsam putat fieri debere ex vino & melle: Melicratum vero ex melle & aqua. Nihil enim est inter vtrumque discriminis, ex Galeno *part. 12. & 13. lib. 3. de vict. acut.* Mesuco tamen Melicratum est *Mulsa quid Oribasio. Mulsa & Melicratum idem.*
Oinomel, cuius duas exhibet descriptiones: priorem, quæ fit ex vino & melle: alteram, cui præter hæc duo adiciuntur aromata quædam, vt caryophylli, cinamomum, spica aromatica, macis, & similia: & à nonnullis, eodem referente & consentiente, Conditum nominatur.

Illud autem potionis genus, quod ex melle & vino paratur, vocatur Oinomeli, quod aliquando fit ex duabus partibus vini veteris & vna mellis; aliquando ex partibus quinque, aut sex musti, & vna mellis: & vbi deferbuit, in dolia diffunditur, teste Oribasio *cap. 25. lib. 5. collect.* *Oinomel.*

Hydro-

Hydromel simplex ac vulgare eodem modo paratur, ut Melicratum, adeo, ut nomine tantum, non re inter se dissideant. Placet tamen Galeno *cap. 12. lib. 4. de sanit. tuend.* ut mulsa ex aqua pluuiæ potius paratur, cum hydromel sæpius ex fluuiatili, & aliquando fontana.

Apomeli.

Apomeli vero non multum dissimili modo paratur. Fit enim ex aqua non pluuiæ tantum, sed qualibet, inquit Galenus, modo pura, & melle à fauis expresso, tamdiu simul coctis, quoad spuma amplius non exurgat: Quæ cum primum emergit, eximenda: Sic enim acrimonia deponitur. Ab antiquioribus vocatur syrupus de fauis mellis.

Syrupus de fauis mellis.

Apomelitis optima descriptio.

Alia apomelitis præstantioris datur descriptio à Philagrius hoc modo: *Fauis optimo melle pleni manibus fortiter exprimuntur, portioq; una mellis expressi in quatuor partes aqua purissima inijcitur, simulq; faui in aquam immersi lauantur, ut quicquid mellis inest, in eam deponant. Tum aqua colatur: dein igne luculento coquitur, & probe despumatur. Postea ab igne remouetur, & cum refrixerit, quicquid fluitat, abijcitur. Tum denuo coquitur & despumatur; idq; iter repetitur. Tandem frigesactum, & ab excrementis repurgatum hoc Apomeli, in vas fictile aut ligneum inijcitur.*

Hydromelitis vinosæ vires.

Aquosum autem hydromel vix vnquam in officinis seruatur, sed re exigente citissime paratur. Vinosum vero sæpe Medicorum consilio conficitur, & in multorum ciuium ædibus, tanquam nectar quoddam maluatico vino generosius asseruatur. Potenter enim frigidos humores coquit, expectoratum mouet, stomachum roborat, cruditatem impedit, coctionem iuuat, appetentiam excitat, flatus discutit, colicos dolores mitigat, urinam mouet, & frigidis naturis mirum in modum conuenit.

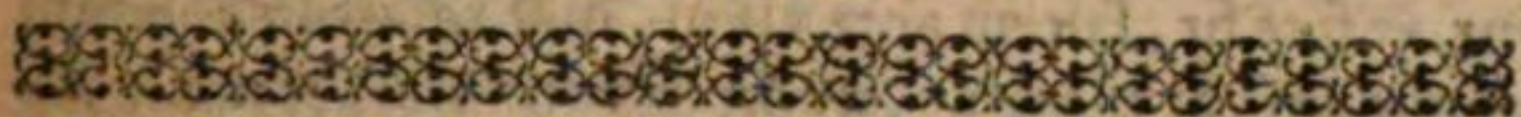
Meteglin.

Solent Angli vinosum quoddam hydromel magis compositum parare, *Meteglin*, & *Metegla*, illis dictum, quod minorem mellis quantitatem recipit, sed aromata multa & fermentum admittit. Sic vero solet parari:

℞. mellis optimi ℔. x. aqua limpidissima ℔. lx. bulliant simul ad tertia partis consumptionem, spumam innatantem abijciendo. Colatura refrigerata in dolium, aut aliud vas idoneum immittatur: cui suspendantur uncia tres fermenti modu-

nodulo inclusi: Addantur cinnamomi, granorum paradisi, piperis, Zinziberis, caryophyllorum crassius contusorum an. 3j. Reponitur vas dies quadraginta in loco soli exposito, vigentibus cœli squaloribus; deinde recondatur in cella vinaria ad usus.

Genus hoc potionis suauissimum est, quod biennium *Vires.* sæpe seruat, & Saporem ac virtutem vini maluatici æmulatur.

SECTIO QUARTA.

De succis mellitis.

Ex plantis vel infusis, vel earum succis & melle composita quedam mellita seruant officinae, quæ à consistentia & melle, nonnulli syropos melleos, nos à succis potius, qui confecturam ingrediuntur, & à melle, succos melleos, aut mellitos vocamus: Siue enim succus plantarum extractus melli adiungatur, siue ipsa planta cum melle tabescant, earum semper succus melli admixtus manet; unde tota mixtura rite succus mellitus nuncupatur.

C A P. I.

Melrosatum, Latine: Rhodomeli, Græce:
Geleniabin, Arabice.

℞. Rosarum rubear. in umbra parum siccatarum ℔. ij.
mellis boni, nimis nec recentis, nec veteris ℔. vj.
Misce, & coque clementer, ac lento igne: In vase vitreo, vel fictili vitrato reconde: Insolat & serua. Et si volueris, percola, & sic serua.

C O M M E N T A R I V S.

Non est vnus apud omnes mellis rosati parandi modus: & multi conficiendi modum à Mesue, & Nic. Præposito datum aspernati, nunc igne solo, nunc insolatu, nunc vtroque modo, nunc istorum nullo, sed sola maceratione contenti parant. Quidam rosas integras & solum
exun-

*Mel rosatum
foliatum.*

*Rhodostactum
quid.
Vires.*

exungatas in mel coniiciunt, alii non nisi tritas. Sunt, qui succum tantum: alii & succum eductum, & simul alias rosas. Vsitatior præparatio fit iuxta modum à nobis traditum, quo rosæ aliquantum siccatae in melle mace- rantur, dein parum elixantur; postea soli exponuntur, & tertio quoque die mouentur, vt vndiquaque incale- scant. Dum hoc modo paratum, non colatur, mel ro- satum foliatum vocatur. Si calfactum linteo percole- tur, vt fere fit, saltem ante vsum, mel rosatum colatum nominant, & maxime, quod ex tritis rosis & melle fit. Quod ex duabus partibus succi rosarum exungatarum, & vna mellis simul coctis ad quartæ partis absumptio- nem paratur, amota sedulo inter coquendum spuma, id mel medicatum Rhodostactum, seu mel rosatum cola- tum dicitur, omni alio liquidius.

Mel rosatum fluxiones calidas cohibet, stomacho be- nefacit, deterget, & roborat tam sumptum, quam adhi- bitum.

C A P. II.

Mel violatum.

℞. Flor. violarum recentium ℥b. j.

mellis optimi, mediae ætatis ℥b. iij.

Misce, & reconde in vase vitreo, aut fictili & vitra- to, oris angusti. In sola, serua, & vsus tempore per- cola.

C O M M E N T A R I U S.

Ad huius mellis præparationem, nonnulli violas te- runt, alii integras, quod paruulæ sint admodum, melli calidiusculo, olla figulina, vitrata excepto, permiscunt: Tum quindecim dies ollam soli, & optime quidem, ex- ponunt, alternis diebus rudicula mixturam agitando: deinde reponunt, & vtendi tempore parum aquæ permi- scent, parum elixant, probe percolant; sicq; violatum mel tunc habent optimum; alii alio modo. Verum Me- suei testimonio recte parari potest vt rosatum. Debent autem violæ assumi parumper siccatae, vel saltem omni acquisiticia humiditate exhaustæ: Mel vero nec recens nimis, nec nimis antiquatum.

Mel

Mel violatum commendatur ad affectus thoracis, ad *Vires* leniendum, abstergendum, refrigerandum, roborandum: ob id vtiliter & clysteribus multis, & gargarismatis permiscetur, & vlceribus detergendis adhibetur.

C A P. III.

Mel anthosatum.

℞. Florum rorismarini lb. j.

mellis boni bene asspumati lb. iij.

Misce in olla vitrea, aut vitrata, oris non valde patuli: lasola & serua ad futuros vsus.

C O M M E N T A R I V S.

Eodem modo paratur mel anthosatum, vt violatum, rosatumve. Nonnulli mel præferunt vetustissimum, ego ætate medium, quod nec dilutum nimis est, nec nimis crassum. Dicitur hoc mel anthosatum à libanotidis, seu rorismarini flore, qui dignitate quadam præ cæteris anthos dicitur.

Cum rosmarinus bis in anno floreat, vere scilicet & autumnino, bis quoque mel anthosatum optime confici poterit, dictis nempe temporibus, quando flos illius recens est, & suauissime fragrat: Siccus enim fere inodorus est, & vix vllius vsus.

Mel anthosatum cephalicam vim habet & nerualem, *Vires.* vtiliterq; miscetur clysmis ad lethargum, apoplexiam, & comatosos affectus perscriptis. Frigidæ intemperies partium calore suo corrigit, & flatus dissipat.

C A P. IV.

Mel Mercuriale.

℞. Succı mercurialis lb. iij.

mellis optimi lb. iij.

Misce, elixa, despuma, & fac veluti syrupum.

C O M M E N T A R I V S.

Mel non omnes eadem quantitate mensurant, alii plus succi, minus mellis adicientes, alii contra plus mellis, minus succi, & multi par vtriusque pondus commiscentes.

Nos mel præpollere iudicamus, cum non ex foliis, aut floribus maceratis conditur, sed succo commixto, à quo satis efficax redditur, etiamsi eius quantitas succum exuperet. Nonnunquam ex foliorum decocto tantum paratur, non tamen mihi satis probatur hic conficiendi modus.

Æque vero parari potest ex succo mercurialis maris & fœminæ; vtraq; enim vires habet affines, & huic meli conficiendo conuenientissimas.

*Quando de-
beat prepara-
ri.*

Ad mercurialem marem refertur cynocrambe, seu brassica canina, cuius tamen succo non solet hoc mel confici. Debet vero à medio vere ad finem æstatis parari: tunc enim & plantæ sunt succulentiores, & earum qualitas vegetior & efficacior.

Vires.

Vix autem aliis vñibus inseruit mel mercuriale, quam clysteribus parandis, vt eorum vis sit magis absterlora, & purgatoria.

C A P. V.

Mel passulatum.

℞. Passularum ex acinis purgatarum lb. ij.

Infunde xxiiij. horas in lb. vj. aqua calentis.

Deinde coquantur ad medietatem.

Colatura fortiter expressa denno coquatur ad consistentiam mellis.

Vel:

℞. Colatura prædicta lb. iij.

mellis despumati lb. ij.

Misce, & coque ad crassitudinem syrupi.

C O M M E N T A R I U S.

Duos parandi modos dedimus: vnum, cum, alterum, sine melle. Sic enim interdum paratur, licet Matthæus de gradibus illius author primum descripserit absque mellis interuentu. Quocunque ex istis modo conficiatur, admodum palato gratum est, vimq; bechicam habet: proinde eclegmatum quorundam apte compositionem ingreditur, vt eclegmatis de Pino apud Mesuem.

Alia

Alia quædam sunt mella medicata, vt myrtinum, scilicet liticum, anacardinum, & quod ex myrobalanis emblicis paratur: quæ cum in medicina nullius aut rarissimi sint vsus, raro parata reperiuntur.

Anacardinum vero multas ob causas prætermisimus: *Mellia Anacardini varia præparatio.*
 Primo, quod Anacardia fructus sint exotici, qui rarissime ad nos aduehuntur. Secundo, quia deleteria quædam qualitate prædita notantur, vel saltem excessu multo intemperata. Tertio, propter multam in eo parando authorum ambiguitatem. Sunt enim, qui anacardiorum tantum decoctum cum melle feruefaciunt, donec mellis spissitudinem acquirat: alii eadem trita, in aceto dies septem macerant, deinde coquunt ad medias, postea cum melle coquunt adhuc in syrupum: alii tantum anacardia terunt & coquunt, donec aqua ex obscuro rubeat: spumam innatantem colligunt, tanquam mellaginem, eamq; seruant pro melle anacardino. Denique mel anacardinum parari nolo ob eius vires, si non noxias, certe parum viles, aut vix sanitati tuendæ vel refarciendæ conuenientes.

SECTIO QVINTA.

De Rob, seu Sapa, & aliis Robub.

Plantarum succi ad futuros vsus conseruantur, vel admixtione rei alicuius, vt mellis aut sacchari, quo modo confecti syrupi seruantur, vel artificio quodam immutati, cuiusmodi est Rob, id est, sapa, seu vinum coctum, vel Robub, hoc est, succus plantæ cuiusvis alius, solis vel ignis calore incrassatus. Rob vero simpliciter dictum antonomasia quadam de Sapa, seu de fructu coctione inspissato intelligendum, de alijs cum additione plantæ, ex cuius sit succo, vt Rob berberis, Rob cornorum, & similia.

CAP. I.

Rob, seu Sapa.

℞. Vini recenter ex vuīs albis, generosis & maturis expressi ℔. xij.

Coque igne luculento, donec libra tantum quatuor supersint; vel ut consistentiam mellis acquirant. Repone in vase idoneo & serua.

COMMENTARIUS.

*Resinatum
plebecula.*

Trifariam Sapa fieri consuevit. Nam mulierculæ suo modo conficiunt ex vuīs quibuslibet, nigris & albis modo maturis, in lebetes sine aqua coctis & expressis, & ad mellis consistentiam inspissatis; Solentq; vocare Resinatum, quasi racematum, ex racemis scilicet conditum.

Pharmacopœi suo quoque modo, sed præstantiore conficiunt: Vinum namq; recens ex vuīs albis, maturis, selectis expressum assumunt: ad duarum eius partium absorptionem percoquunt: Tertia, quæ remanet, spissitudinem habet mellis, quæ Rob, seu sapa est officinarum, in quibus tamen nunc raro seruatur, cum fere illius defierit usus.

*Defrutum qui
fiat.*

Coci quoque suam sapam habent, ex musto recenti ad crassitudinem mellis cocto paratam, qua vtuntur ad embamata, seu intinctus. Vtuntur adhuc sæpe defruto, quod ex vino dulci fit, ad tertias tantum elixato & despumato, vt liquidum adhuc maneat.

Sapa vires.

Sapa potissimum commendatur ad morbos oris. Non modo enim stypticitate quadam roborat, & materiae fluentis motum inhibet, sed etiam iam fluxum humorem abstergit, & digerit. De sapis fusius egimus in Institutionibus nostris cap. 6. lib. 3.

CAP. II.

Rob Ribes.

℞. Succī Ribes ℔. ix.

Coque igne lento ad partis tertiæ consumptionem: Deinde colo traiice: Colaturam subsidere permittite, donec clarescat; quæ postea lento igni denuo coquatur,

tur, aut insoletur ad eam consistentiam, ut servari possit.

C O M M E N T A R I V S.

Vocatur hæc sapa, Ribes simplex, ad differentiam alterius magis compositæ, cui medium sachari pondus additur: Sed frequentius & melius iuxta præscriptum modum conficitur.

Debet autem parari mense Iunio, quando scilicet ribesia omnino rubea sunt, matura, & succo multo prægnantia. Ex his enim tunc temporis tritis & expressis vbertas succi educitur. *Tempus præparandi.*

Rob Ribes multiplicis est qualitatis: Refrigerat enim, astringit, roborat, & cor recreat: Proinde datur utiliter calidæ intemperiei alterandæ, partium imbecillitati roborandæ, cordis moribus propugnandis & vomiturientibus iuvandis. Sua enim clementi stypticitate & aciditate delectabili, quamcunque partem attingit, solatur. *Vires.*

Eodem modo fit Rob de Berberis. Vel sic.

C A P. III.

Rob Berberis.

℞. Succu berberis optime colati ℔. viij.

Coquantur igne lento ad consistentiam mellis: Repone in vase vitreo aut fictili, & vitrato.

C O M M E N T A R I V S.

Eo recte modo Rob berberis potest parari, quo Ribes: nam ut affines sunt fructus, colore, magnitudine, viribus, sic affinis, aut similis ex utriusque succo, Rob conficiendi modus.

Datur ad refrigerandum & astringendum. Sitim refinguit, tum à ventriculo calefacto, tum ab aliorum viscerum calida, & sicca intemperie ortam. Conuenit & cholerae morbo, & hepatico fluxu laborantibus, dysentericis, & alui frequenti proritatione diuexatis. *Vires.*

* *

*

CAP. IV.

Rob de cornis.

℞. Succi cornorum colati, & in Sole aut igne depurati
℞. ix.

Coque igne clementi ad librarum sex dissipationem.

Quod remanebit, repone in vase idoneo, & serua.

COMMENTARIUS.

Nonnulli portionem sachati permiscunt, efficiuntq; Myuam, vulgo gelatinam, sed tanto inefficaciorē quanto sauiorem, præstatq; simplicem parare sapam, nec sacharo conditam, ut vires illius non refractæ, sed integræ maneat. Verum cum multos syropos astringentes & refrigerantes habeamus, ut syrupum rosarum siccarum, citoniorum, myrtinum, Alexandrinum, vix vnquam ad Rob cornorum confugimus, quod virtute adstrictoria potissimum commendatur: ob id præscribi solet ad fluxum quemlibet sistendum, dysenteriam, cœliacum affectum, cholera morbum, & vomitum.

Vires.

CAP. V.

Rob citoniorum.

℞. Succi citoniorum ex arte depurati ℞. ix.

Coque ad duarum partium absorptionem, vel quousq; mellis consistentiam acquirant, & repone in vase figuleno vitrato, aut vitreo.

COMMENTARIUS.

Ut probe succus depureretur, debet prius calefieri, dein residere, ut clarescat: tum lento igne coquendus: Sic enim spissitudinem idoneam comparabit.

Vires.

Rob citoniorum astrictoriam qualitatem habet & roborantem; unde ventrem sistit liquidiorē compescit, stomachum roborat, cholera morbo confert, hæmorrhagiam retinet, omnemq; alui fluxum.

Ex aliis fructibus multis olim veteres Rob sua parabant, quibus frequenter utebantur, sed recentiores malunt ex iisdem syropos, vel conseruas parare.

SECTIO SEXTA.

De Conseruis.

Condiuntur plantarum partes ad conseruationem & vsum feliciorum, suauiorumq; unde Conserua vulgo officinis dicuntur, de quibus agere hac sectione, methodo breui ac facili instituiimus. Qui enim planta alicuius flores aut fructus optime saccharo, aut melle, aut utroq; simul condire nouit, is eadem arte aliarum stirpium fructus & flores conficere valebit, paucis exceptis, quæ cocturam valentiorum aut imbecilliorum postulant. Sed hoc tyrunculi etiam agnoscunt, & pro rerum condiendarum natura vim ignis aut intendunt, aut remittunt, vel breuem dant, vel longiorem.

C A P. I.

Conserua violarum.

℞. Florum violarum recent. à parte herbosa purgatorum,
& in mortario lapideo cum pistillo ligneo tritorum
℔. j.

sachari albissimi ℔. ij.

Terantur, ac subigantur simul, & fiat massa mollis,
qua vase fictili reposita, quindecim dies insoletur, &
seruetur.

C O M M E N T A R I V S.

Violas præcipit siccare Mesue, sed humiditatem earum natiuam retinere optimum est: In ea enim potissimum virtus posita; quæ cum euanida sit, vix violæ à calicibus & herbosa parte purgari queunt, quin plurimum illa imminuatur. Ad conseruæ tamen confectionem flos tantum mundatus assumi solet, non tam ut vires habeat præstantiores, quam ut colorem sæpe nanciscatur magis violaceum.

Debent autem violæ diutissime teri, ut nulla asperitas in eis percipiatur: dein saccharum duplum miscetur: tum denuo simul contunduntur, ut massa quædam fiat mollis in vase idoneo seruanda. Mesue triplum saccharum commiscet, tuncq; conserua palato quidem suauior redditur, sed inefficacior.

Vires.

Conserua violarum bilis incendium mitigat, reliquorum humorum ardorem extinguit, sitim temperat, aluum subducit, fauces & asperam arteriam lenit & dilatat, & omnibus thoracis affectibus conuenit.

CAP. II.

Conserua Rosarum.

℞. Rosarum rubrar. recent. nondum perfecte explicatarum & exungatarum lb. j.

Tere cum pistillo ligneo in pila marmorea, donec lautgentur: Adde sachari optimi lb. iij.

Tere denuo, ut exacte misceantur: Repone in vase idoneo, & insola.

COMMENTARIUS.

Sacharum rosatum vocat Mesue, quod nos aptius Conseruam rosarum appellamus: Et rosas sine discrimine tam rubras, quam albas in umbra siccatas, cum triplo sacharo sumit, ex quibus suum sacharum rosatum, ut vocat, facit, quod postea tres menses soli exponit: nos rosas tantum prærubras, non siccatas, ac tritas cum triplo sachari pondore miscemus. Sunt, qui duplum tantum sacharum permiscunt, sicq; confecturam insuauiore rem quidem efficiunt, sed efficaciorē.

Sacharum rosatum quid.

Sacharum autem rosatum vocamus nos sacharum aquæ rosacæ, pari mensura solutum & coctum ad consistentiam electuarii solidi, de quo postea suo loco.

Conserua rosarum sicca.

Est vero conserua nostra rosarum non vniusmodi, sed altera liquidior & mollior, quæ fit modo præscripto, ex floribus recentibus, & saccharo tritis & mistis: altera solidior, quæ fit ex puluere rosarum siccarum cum octuplo, aut decuplo sacharo, in aqua rosaceo diluto, & ad electuarii solidi consistentiam cocto, cui parum succi agrestæ, aut limonum commiscetur. Sic enim pasta prærubra efficitur, ex qua formantur velut Cylindri, vulgo morselli dicti, oblongi, utroque in extremo tenuiores, in medio crassius. Commendatur, quæ fit Agendici, quæ in Brya vrbs est insignis Prouincia vulgo nominata.

Vires.

Conserua rosarum cephalica & cardiaca est. Caput enim ut & reliqua viscera roborat, ipsorumq; æstus mitigat, & fluxiones sistit.

C A P. I I I.

Conserua Buglossi.

℞. *Florum buglossi mundatorum* ℥ j.

Tere in mortario marmoreo cum pistillo ligneo:

Adde sachari ℥ ij.

Misce terendo, ut fiat massa molliuscula, quæ vase excepta idoneo insoletur.

C O M M E N T A R I V S.

Vix probatur eorum sententia, qui flores buglossi, quorum virtus superficialis est, & cito dissipabilis, parum exsiccare volunt ante trituram, & mixtionem: Recentiores enim & suæ omnis naturæ humiditatis participes meliores sunt: humiditatem enim amittendo simul vires amittunt; Nam ex se humidiores non sunt, quam usus postulat; Adde, quod per insolatam magis aquea, & excrementitia conseruæ recentior factæ portio facile dissipatur. Si tamen rore cœli, aut imbribus aeris maduerint, tunc ante conseruæ confecturam debebunt parum in umbra potius, quam in sole exsiccare.

Conserua Buglossi partes vitales exhilarat, præsertim- *Vires.*
que cor recreat, melancholicis apprime conuenit, palmo laborantibus & tussiculosis.

C A P. I V.

Conserua Borriginis.

℞. *Florum borraginis recent. & mundator.* ℥. ss.

Sachari albissimi ℥. j. ss.

Terantur in mortario lapideo, cum pistillo buxæo, aut ex alio ligno, & fiat conserua.

C O M M E N T A R I V S.

Terendi sunt primum flores seorsim, donec læuigentur, dein sacharum; Tum rursus terendo miscentur, & fit massa molliuscula, quæ vase idoneo excepta insolat; postea seruatur. Arabibus dicitur zuccarum *alchilil*, hoc est, sacharum borraginatum, Medicis recentioribus Conserua florum borraginis.

Ad eosdem affectus datur, ad quos conserua buglossi. *Vires.*
Vtraque enim cor & spiritus vitales recreat, melan-

cholicis passionibus succurrit, atque peculiari dote menses mulieribus creditur mouere, ex Holerio.

CAP. V.

Conserua Nenupharis.

℞. *Florum nymphaeae recentium, à parte herbosa purgatorum, & in umbra diem unum siccatorum lb. ss. sachari lb. j.*

Tere, & fac conseruam, qua vase idoneo excepta insoletur & conseruetur.

COMMENTARIUS.

Flores nenupharis, quod crassiores sint & humidiores, parum debent arefieri, deinde ita contundi, ut laui-gentur: postea sacharum admiscetur, & cum floribus iam rufis teritur, subigitur, & concorporatur, tum massa probe subacta in vase fictili reponitur. Seligendi vero sunt flores nymphaeae albae, quae multis lilium aquaticum dicitur, cuius non modo pars herbida ac virescens abiici debet, sed etiam flaua, quae in medio flore continetur. Nymphaea lutea negligitur, & in hac conserua, & in syrupo superius descripto, quod alba sit praestantior, & ubique fere reperiat: praefenda vero, quae in aqua minime coenosa, sed limpida virescit.

Vires.

Conserua nenupharis praecordiorum aestum contem-perat, sitim extinguit, cerebrum refrigerat, somnum conciliat, febricitantibus confert.

CAP. VI.

Conserua Anthos.

℞. *Florum rorismarini recent. in mortario lapideo minutissime tritorum lb. ss.*

Sachari albissimi lb. j. ss.

Probe terantur, subigantur, ac misceantur. & fiat conserua, vase idoneo reponenda, insolanda & seruanda.

COMMENTARIUS.

Anthos, seu flos rorismarini, quod ex se sit admodum ficcus, non est ante trituram soli exponendus, nec exsic-candus, maioremque sachari quantitatem postulat, ut omnes

omnes flores calidiores & sicciore, non tam ad conseruationem, quam ad suauitatem: minus quoque insolari postulant.

Est vero conserua anthos vsus in medicina plurimi, *Vires.* nam ob vim, qua pollet, cephalicam & neruosam, cerebro roborando, & illius simul affectibus propugnandis conducit. Feliciter vero datur epilepticis, apoplecticis; lethargicis, paralyticis, tremori & palmo obnoxiiis.

C A P. V I I.

Conserua betonica.

℞. *Florum betonica recentium ac mundator. lb. j.*
sachari albissimi lb. iij.

Contunde flores seorsim minutissime: adde postea sacharum, & fiat Conserua in vase idoneo reponenda, insolanda, seruanda.

C O M M E N T A R I V S.

Vniusmodi non est huius conseruæ præparandæ ratio: Alij enim iuxta modum præscriptum conficiunt; alij sacharum coquunt in aqua betonicæ ad consistentiam electuarij solidi; deinde flores tritos miscent; sicque conseruam efficiunt optimam, & sapore & viribus laudabilem, utroque autem modo confici potest,

Conserua betonicæ tam sumpta, quam admota capiti robur conciliat, ventriculo benefacit, venena obtundit, & ad omnes affectus cerebri propugnandos commendatur.

C A P. V I I I.

Conserua saluie, melissæ, stæchados.

℞. *Florum saluia, vel melissa, vel stæchados lb. ℞.*
sachari albissimi lb. j. ℞.

Tere primum flores tenuissime; dein sacharum; Tum omnia denuo simul tere, ac permisce, ut fiat pasta mollis, qua vase idoneo reposita insolatur.

C O M M E N T A R I V S.

Florum medicatorum vbertas efficit, ut ex eis Conseruæ frequentius parentur; Stæchas, quod rarissima sit: Melis-

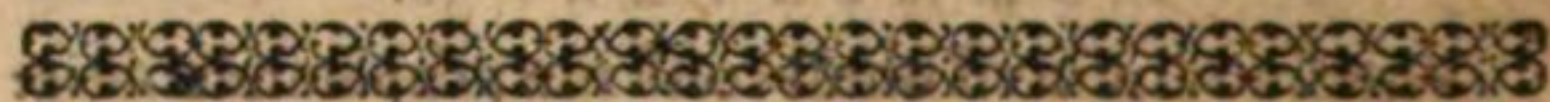
Vires.

Melissa, quod paruulos valde flores promat, ex eis vel raro, vel pauca conferua paratur. Salvia vero cum frequens sit, & eximiis prædita viribus, etiam Salernitano elogio, ex ea conferua fit ad vsus multos commendabilis. Speciali enim dote cerebrum, & nervos roborando, tremori, stupori, paralyfi, & affectibus cerebri confert. Quæ ex melissa conficitur, memoriam iuuat; quæ ex stæchados flosculis, iecur obstructione liberat, & cerebrum recreat.

Quædam Officinæ plures forsitan conferuas habent ex floribus conditas, sed multæ quoque pauciores. Si quis his non contentus, alias ex aliis floribus desiderarit, est illi liberum parare, vt conferuam pœoniæ, tamarisci, primulæ veris, & cichorij.

Conferua florum malua.

Nonnulli conferuam florum maluæ parant, quam calculosis & vitiis renum mirum in modum prodesse testantur: vim namque habet leniendi, ardorem mitigandi, meatus diducendi, & saburram à partibus excernendo lotio dicatis expellendi.

SECTIO SEPTIMA.

De fructibus, & aliis plantarum partibus conditis.

Fructus condiendi non teruntur, vt flores, sed vel integri cum paruuli sunt, vt Ribes, & Berberis, vel etiam maiusculi, vt cerasa; vel in frusta secti, vt citonia condiuntur. Radices quoque tantum concisæ & purgatæ conficiuntur, præsertim tenella, & quæ coctura mollescunt. De his autem omnibus condituris in hac sectione breuiter differemus.

C A P. I.

Cerasa condita.

℞. Cerasorum maturorum, ac selectorum, & à pediculis purgatorum lb. ij.

Sachari albissimi lb. j.

Coque igne primum luculento, dein clementiore, spumam innatantem abiiciendo, quousque fiat ex illorum succo & saccharo syrupus optime coctus.

COM-

COMMENTARIUS.

Cerasorum multæ sunt varietates, quorum ea tantum
 seliguntur ad condituram, quæ rubra sunt, acido-dulcia, *Quanam ce-*
 succo multo turgidula, breviori pediculo inhaerentia, ut *rasa ad condi-*
 & ea, quæ ex obscuro rubent, *agryota* vulgo dicta. Ut au- *turâ eligenda-*
 tem rite condiantur, aqua pauca debet commisceri; sic
 enim sacharum liquatur facilius, & cerasa citius ac me-
 lius concoquuntur. Perfecte autem cocta iudicantur,
 cum syrupi gutta in marmor effusa non diffluit: Tunc si-
 quidem ab igne remouenda, & ubi parum refrixerint, in
 vasis idoneis reponenda & seruanda.

Cerasa condita propter suauitatem & salubritatem sin-
 gulis ægrotis, morbo quouis laborantibus, & quouis
 tempore solent exhiberi.

CAP. II.

Ribes & Berberis condita.

℞. Ribes, vel Berberis lb. j. ℞.

sachari lb. j.

aqua parum.

Cequantur ex arte, ut simul cum his coctis fiat syru-
pus consistentia legitima.

COMMENTARIUS.

Ex horum fructuum succo calore Solis, vel ignis in-
 spissato fit sapa; ex eodem & sacharo simul; ut decet, co-
 ctis, syrupus. Vtriusque autem vires eximiae sunt, & me-
 dicatae, & ægrotis sanitati restituendis perutiles, ut supra
 monuimus. Sed & pro bellariis iidem fructus non parum
 expetuntur: ob id integri cōdiuntur, ut etiam ad hyemem
 possint asseruari, & ægrotis quoque exhiberi; quibus non
 modo sæpe arrident, sed & conducunt. Ad illorum con-
 dituram solet parum aquæ permisceri, sed melius eius lo-
 co, succus alterutrius commiscebitur. Sic enim conditu-
 ra acidior erit; ut & dulcior, si par sachari & fructuum
 pondus, ut multi faciunt, adiungatur.

CAP. III.

Pyra condita.

℞. Pyrorum moschatellinorum, decorticatorum,

sachari albissimi an. lb. ij.

aqua

aqua lb. j.

Coque perfecte igne luculento, donec pyra fundant syrupum, consistentia legitimum.

COMMENTARIUS.

Eodem modo alia pyra condiuntur, ut rufula quædam suauissima, Rousselletti nomine notiora; ut & alia multa carne solidiore prædita. Nonnulli, ut palata reddant amiciora, caryophyllis configunt; sic namque cum dulcedine aromaticum quendam odorem, saporemque nanciscuntur delectabilem. Poma, quod carnem habeant molliorem, quæ coctura facile velut in pulvem abit; integra non condiuntur, sed ex his in frusta sectis, & cum sacharo ex arte coctis fit pasta quædam, quæ in cylindros partita studiose exsiccatur & seruatur.

Pasta pomorum.

C A P. I V.

Nuces conditæ.

℞. Nuces virides, & adhuc teneras n. l.

A cortice externo purga; Acu vel stylo utrinque perfora: infunde nouem aut decem dies in aqua tepida, ea quotidie mutata; dein coque, dum mollescant. Tum singulas terge linteo, & sicca; Caryophyllis, aut cinnamomo per bacillos secto confige: postea cum pari sachari pondere & aqua sufficienti quantitate coque perfecte; Repone in vase idoneo & serua.

COMMENTARIUS.

Ægre ferunt multi, quod nuces conditæ nigrescant, quem ingratum colorem ut impediant, nuces primum coctas, dein aromatis confixas in vase recondunt, superfundunt syrupum exacte coctum, adhucque calentem. Diebus sequentibus, si syrupus rectudescat, denuo coquunt, & adhuc superfundunt; qui si rursus fluidior appareat, recoquunt, ut tandem in legitima remaneat consistentia. Sic enim conditæ nuces albidiores manent.

Commendantur ad ventriculi imbecillitatem, flatuum dissipationem, colicum dolorem & coctionem iuuant.

Pruna condita.

℞. Prunorum nondum perfecte maturorum & depellato-
rum, Sachari optimi an. ℔. j.

aqua limp. dissim. ℔. ℔.

Coquantur ut cerasa, eodemq; modo seruentur.

COMMENTARIUS.

Mira est vbique prunorum vbertas & varietas, inter
quæ multum expetuntur damascena, alba, rubra, nigra,
violacea: magis vero Brignolensia & Pardrgonia; sed o-
mnium maxime imperialia dicta, quæ omnia matura e-
sui gratissima sunt.

Vt autem seruentur, fructuum reliquorum more con-
diuntur; atque primum exterior eorum cortex detrahi-
tur: & vbi singula decorticata fuerunt, è vestigio in a-
quam proliciuntur, ne flavescant, nigrescantve. Sic enim
omnia bene mundata coquantur, quousque syrupus ex
eorum succo & sacharo commixto legitimæ conficiatur
consistentiæ.

Eodem modo mala persica & præcocia condiuntur.

Cortices arantiorum, limonum, citriorum, partim ob
duntiem, partim ob insuauitatem ante condituram se-
mel atque iterum macerantur in aqua tepida, in quam
nonnulli prima vice nodulum cinerum iniiciunt; secun-
da, in aqua simplici, in qua tandem cum æquali ad cor-
tices pondere sachari coquantur, vt artis est, sicque pro-
be conseruantur cum syrupo perfecte cocto.

*Cortices aran-
tiorum, limo-
num & citrio-
num.*

Quibus vero non nisi confecturæ sicca, vt vocant, ar-
tident, sic illis parabuntur. Cortices dicti dicto modo
conditi luvendi sunt; syrupus, quo exterius madent, vel
lintheo detergendus, vel aqua leuiter abluendus. Sic ter-
si & exsiccati cortices in aliud sacharum ad consistentiam
electuarij solidi coctum immergendi, & adhuc parum
coquendi; dein amouendi, & Soli, vel loco calido, vt
hypocausto exsiccandi; tum asseruandi. Verum hæc

*Cōfectura sic-
ca qui fiant.*

*Cerasum Cē-
doniatum.*

nimis curiosa condiendorum fructuum ars

ad aromatarios, quam phar-

macopæos spectat

magis.

Citonia condita.

℞. Citonia decorticata, in quatuor aut sex partes diuisa, & à membranulis & seminibus purgata n. x. aut xij. Sacchari pondus æquum.

Coquantur cum aqua sufficienti, ut artis est.

COMMENTARIUS.

Citonia propter soliditatem multam cocturam patiuntur; maiore propterea aquæ quantitate est opus. Tamdiu vero coqui debent, non modo ut mollescant, sed ut syrupus crassior euadat, in quo sunt asseruanda integra, non discerpta, aut in pultem redacta.

Alio modo citonia condiuntur, cocta nempe cum saccharo, & inter coquendum subinde agitata, ut formam crassiusculæ pultis acquirant; Tunc enim ab igne remouenda, & in pyxidibus ligneis, ac abietinis reponenda. Si par citoniorum & sacchari pondus commisceatur, Cidoniatum hinc factum suauius est, sed minus astringentium. Vocatur autem crassum cidoniatum.

Aliud adhuc & magis rubellum, & lucidum paratur, ex solo nempe decocto corticum, & seminis citoniorum, cui additur sacchari æqualis portio, vel paulo minor, & coquitur supra consistentiam syrupi. Atque in piceas pyxides infunditur, & feruatur. Si inter coquendum peluis cooperiatur, Cidoniatum magis rubrum efficitur, quem colorem omni cidoniato expetitur, ut habeant multi, succum citoniorum adiiciunt, vulgus Cidoniatum clarum nominat: alij Aurelianense, quod Aureliæ sit frequentissimum.

Myua citoniorum.

Paratur & Myua ex citoniis, sed modo parum dissimili: nam succus ex his raspatis elicitor; magna coquitur, & colatur: Colaturæ miscetur saccharum duplum: coquitur ad consistentiam electuarij: Commiscetur succi pondus æquum ad saccharum, sicque fit

Gelatina citoniorum.

Gelatina citoniorum, colore rubella, sapore grata, viribus commendata.

ta.

FOLIORVM CONDITURA.

CAP. VII.

Folia adianti condita.

- ℞. *Adianti albi, selecti, & à stipulis exilibus mundati*
 ℔. j. *Sachari boni* ℔. ij.
Tere seorsim foliola; tum sacharum: postea misce: de-
novo contunde, & habebis conseruam.

COMMENTARIVS.

Folia rarissime condiuntur, cum vel ex his siccatis decocta, & syrupi conficiantur illorum viribus dotata, vel etiam sicca seruentur, vix anno elapso priore exoleta: quædam tamen vires adeo habent euanidas, vt sicca vix quicquã genuinæ qualitatis retineant: cuiusmodi est capillus veneris verus, seu Mompessulanus, qui propter eximias vires, ab his, quæ eo carent, regionibus expetitur, ad quas defertur forma conseruæ, modo præscripto paratæ, quo & alia quoque folia sicciora possunt condiri; humidiora vero sic:

CAP. VIII.

Folia tussilaginis condita.

- ℞. *Succi foliorum tussilaginis* ℔. j.
sachari ℔. ij.
Coque in consistentiam electuarij, cui adhuc calidissimo, adde tussilaginem intritam, & fiat conserua.

COMMENTARIVS.

In huius conseruæ cōfectura tritorum foliorum quantitas non definitur, quam alij maiorem, alij minorem adiciunt. Sat vero est tertiam, aut ad summum mediam illorum ad sacharum pondus permiscere. Debent autem conseruæ sic paratæ diutius insolari, & subinde rudicula moueri, vt quoquo versum calefiant, & aquea humiditas, quæ magis in istis exuperat, dissipetur. Simili modo alia foliorum condituræ parantur.

Folia tussilaginis condita multum conferunt tussiculosis, pulmonicis, & quibus fit frequens delapsus humoris è cerebro ad thoracem & partes vitales. *Vires.*

CAVLIVM CONDITVRA

CAP. IX.

Caules lactuca conditi.

℞. *Caulium lactuca crispæ à pellicula exteriora purgatorum lb. j.*

Coquantur in aqua, donec mollescant; deinde linteo exsiccentur. Postea sume parsachari pondus, & cum aqua sufficienti coque, donec syrupus aliquanto crassior euadat, & repone in vase idoneo.

Si forma sicciore magis arrideant, exterius tergeantur & siccentur: deinde cum sacharo ad electuarij spissitudinem cocto parum feruescant: tandem amoveantur, & loco calido exsiccentur.

COMMENTARIUS.

Pauci admodum plantarum caules condiuntur vel ob duritiem, vel insuauitatem, aut qualitates inutiles & negligendas. Qui crassitudine, dulcedine, teneritate, & virium præstantia commendantur, possunt recte condiri, ut caules lactucæ potissimum crispæ, ut caules cinaræ, seu articaulis, quem vulgus artichocum nominat. Ex utriusque enim caulibus aromatarij solent confecturas siccas modo supra descripto facere.

Vires.

Caules lactucæ conditi demulcendæ fiti sunt idonei, stomacho æstuanti profunt, & hepatis feruori.

CAP. X.

Caules Cynaræ conditi.

℞. *Caulium Cynaræ à pellicula externa, & fibris durioribus purgatorum lb. j.*

Coquantur in aqua, donec tenerescant: deinde linteo exsiccentur. Tum cum sachari pari pondere, & aqua sufficienti denuo coquantur, donec syrupus fiat crassior. Repone confecturam in vase idoneo: quæ si forma sicciore magis expetatur, eodem modo paretur, quo lactucarum cauliculi.

COMMENTARIUS.

Cynaræ caules sumi debent albidi, qui scilicet nondum

dum extra terram eruperunt; plebecula cardas appellat, quæ tota hyeme frequenti sunt in vfu Lutetiæ, vbi Cynaræ vberime luxuriant, quibus nulla ratione multi vtuntur ad stimulos veneris proritandos. Parum enim materiæ genitalis & flatulenti spiritus corpori præstant, succi vero melancholici plurimum, ex Galeno *libr. 2. de alim. facult.*

Seligendi autem sunt caules Cynaræ vulgaris, non Hispanicæ & spinosæ, quæ è genere carduorum est; Imo vtraque ex eorum sobole deprompta, sed illa cultu & arte lætiores faciem, & saporem magis gratiosum sibi comparauit.

Caules Cynaræ conditi pro sanorū bellariis & comestationibus magis, quam pro ægrorum dieta celebrantur. *Vires.*

RADICES CONDITÆ.

CAP. XI.

Radix pœoniæ condita.

℞. Radicum pœoniæ lotarum & purgatarum lb̄ ij. Bulliant in aqua, donec melleſcant. Percocta super linteam extendantur in umbra diem integrum, aut biduum, ut humorem aqueum refundant: dein coque par ſackari pondus cum pauca portione huius decoctionis ad conſiſtentiam electuarij; Adde radices prædictas: & denuo parumper coque. Tum aufer ab igne, & reponere in vaſe idoneo.

COMMENTARIUS.

Radicum aliæ non niſi Verè condiri debent, antequam ſcilicet illarum ſuccus in thyrſos, ramos & frondes fuerit abſumptus; aliæ, cum primum plantæ ſuis folijs exuuntur, nempe Autumno, quo tempore vis multarū ſtirpium confugit ad radices; tunc n. magis eſt percoctus humor, q̄ alio tempore: Nonnullæ & Verè, & æſtate, & Autumno recte condiuntur, quæ ſcil. perpetuo ſucculentæ ſunt, licet caules nondum eruperint vel adoleuerint, vel aruerint. Colligendæ ſunt igitur eo tempore, quo vis earū eſt melior, vt radix Satyrj & Ireos veræ; radix pœoniæ Auguſto menſe, Syluij iudicio, vel potius Martio;

Enulæ, Bryoniæ & peucedani Autumno, vt cap. 13. libr. 1. Institut. fufius docuimus.

Earum autem nonnullæ amaræ sunt, vel acres, & infuaues, quæ ante condituram pluries in aqua macerandæ: aliæ fatis gratæ, quæ vbi diem vnum in aqua tepida fuerint infusæ, in eadem, aut femel mutata concoquendæ, vt radices pœoniæ, quæ iuxta formulam præscriptam optime condiuntur; vel aliam parum diffimilem, cum fcilicet super eas coctas affunditur fâcharum, inftar electuarij mollis coctum: quod vbi recruderit, denuo coquendum: idque toties repetendum, quoties crudefcere videbitur.

Vires.

Radices pœoniæ conditæ vires magnas habent ad arcendam & curandam epilepsiam, si mane ieiuno stomacho, & hora somni modicum sumatur.

C A P. XII.

Radices eryngiorum conditæ.

℞. Radicum eryngiorum frustatim incisarum, & intus à parte lignosa purgatarum lb. j.

Coquantur in aqua ad mollitudinem: exsiccentur in umbra suppositis lineis: tum misceantur fâcharo earundem decoctione soluto, & ad electuarij spissitudinem cocto: atq; rursus parum concoquantur, vt aquæ quædam humiditas dissipetur. Tandem in olla conueniente reponantur, & seruentur. Sic radices buglossi condiuntur.

C O M M E N T A R I U S.

Radices Eryngiorum quod dulces sint, ante condituram semel tantum sunt macerandæ. & in eadem aqua coquendæ, donec mollescant: deinde cum fâcharo condiendæ, vt dictum est. Addit Mesue aromata quædam, vt cinnamomum, & zinziber, quibus configi suadet, & coquit cum portione mellis & fâchari, vel melle solo, sed triplo. Verum consuetior & melior parandi modus is est, quem exhibemus.

Secacul.

Passim autem occurrit in Arabum paginis secacul, quod hucusque pro eryngio desumptum est: illius tamen descriptio ab Auicenna & Serapione tradita aliam plantam,

ram, si non viribus, saltem vultu dissimilem ostendit, quæ in India colitur & conditur; Ad res venereas custoditur & datur, vt & nostrum Eryngium, quod à nonnullis, sed male, secacul nominatur, licet vires habeant affines: vtrumque enim calidum & humidum est in fine primi, vel initio secundi recessus, & veneris ludibria mouet.

Recte igitur faciunt, qui Syluij consilium secuti, Secacul Indici penuria, eryngium nostras substituunt, vt posthac amplius stomachari desinant, qui ægrius hanc ferunt substitutionem, donec ex Syria verum Secacul aduenerint.

Est autem eryngium ex aculeatarum stirpium genere; *Eryngium.* cuius tamen folia adhuc tenella, nec spinosa, nec rigida sunt, & in cibos recipiuntur. Lata vero sunt, ait Dioscorides *cap 17. lib. 4.* & extremo ambitu aspera, gustui aromatica: & vbi adoleuerint, pluribus spinis horridis aculeantur; vt & capitula in fastigio rotunda, acutissimarum spinarum ambitu circumuallata: radix longa, exterius nigricans, intus alba, tenera, gustui dulcis ac grata. Eius autem historia fusius describitur *lib. 1. de materia Medica.*

Radix eryngii condita alit, semen auget, venerē stimulat, *Vires.* vrinam mouet, & saburram renum ac vesicæ pellit.

CAP. XIII.

Radices Symphiti conditæ.

℞. Radicum symphiti maioris per taleolas concisarum, lb. j.

Macera & coque sufficienter in aqua, donec mollescant: sic percocta, & diem unum in umbra siccata iniiciantur in sacharum earundem decocto solutum, & ad crassitiem electuarij coctum; atque rursus parum coquantur, usq; dum aquea superfluitas absumatur tota. Sic apparatus sacharato cōdita in vase seruētur idoneo.

COMMENTARIUS.

Recte quidem radices symphiti iuxta modum descriptum condiuntur, vt & aliæ multæ, quæ coctura facile mollescunt. Malunt tamen multi easdem sic præparare accondire. Radices primum lotas & mundatas coquunt; deinde tundunt; postea cribro transmittunt; tū excipiunt

duplo sacharo ad electuarij consistentiam cocto: tandem calefaciunt adhuc, & recondunt pyxidibus. Idem solet fieri de radicibus omnibus crassioribus: sic enim melius à suis fibris purgantur, & perfectius omni ex sui parte conficiuntur.

Valent plurimum ad sanguinem vndecunque fluentem, ad delapsum humorum cohibendum, & ad vulnera partium internarum agglutinanda.

CAP. XIV.

Radices Enulæ conditæ.

℞ *radicum enulæ campanæ lotarum, purgatarum, & in frusta sectarum lb. ij.*

Infunde in aqua tepida per quatrimum, aqua quotidie mutata, dein coquantur, quousque tenerescant. Sic coctæ linteis duplicato excipiantur: in umbra exsiccantur: postea sumatur æquale sachari pondus; cui ad consistentiam electuarij cocto addantur radices prædictæ, & simul denuo parum concoquantur: tum in vase reponantur.

COMMENTARIUS.

Radices Enulæ plus vel minus macerandæ, & aqua mutanda pro illarum insuauitate, quæ si bina, trinave maceratione possit emendari, & amicior reddi, non diutius immergendæ, ne earum vis exoluatur, ac in aquam deponatur tota.

Helenij seu enulæ radices conditæ stomachum roborant, cor recreant; flatus discutiunt, coctionem iuuant, aduersus venena profunt, & morbos pestilentes ac virulentos.

CAP. XV.

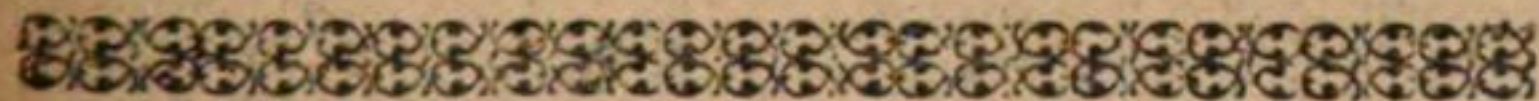
Radices Satyrii conditæ.

℞ *Radicum Satyriorum lotorum & mundatorum lb. j.*

Coquantur in aqua quousque tenerescant; dein in umbra siccentur, suppositis linteis. Exsiccatæ misceantur cum pari portione sachari in earum decoctione clarificata ad electuarij consistentiam cocti, & postea adhuc parum coquantur, ut humiditas aquea tota dissipetur.

Debent integræ Satyrionis radices condiri: earum enim moles non impedit, quominus totam sachari substantiam peruadat. Nulla aromata adiecimus, ut hecti-
cis & febrientibus securius dentur. Vires habent Diasa-
tyrio affines, sed imbecilliores, ut videbimus postea suo *Vires.*
loco.

Aliæ radices multæ eo modo, quo superiores condiun-
tur, quas breuitatis gratia omitto. Zinziber recens non
habemus, sed ex Bengala Indiæ regione, vbi copiosissi-
mum & laudatissimum prouenit, ad nos conditum ad-
uehitur.

SECTIO OCTAVA.

De eclegmatis in Officina seruandis.

Inter medicamenta preparantia Eclegmata merito locum habent, quod humores in thorace cōtentos ad expulsionem per Anacatharsim præparent, ut eosdem alio impactos per seces- sum. Nam cum acidula sint, aut dulcia, illa incidunt lentos, & viscidos succos tenacius inhaerentes, ut facilius à partibus separentur, & excernantur; hæc eosdem, atq; alios concoquunt, & ad excludendum sputando reddunt aptiores. Si mixti saporis fuerint, ut dulcoacidi, simul & attenuant, & concoquunt. Eorum autem, quæ veteres in Officinis asseruari iusserunt, v- sus fere exoleuit; atque nunc, cum thoracis, aut asperæ arteria praua quædam affectio lobocho seu eclegma postulat, in rem præsentem ex rebus idoneis facile paratur, viribus præstans & sapore gratum, ita ut displicere nunc videantur veterum eclegmata, ut magis ingrata, nec magis utilia. Ne quid ta- men nostra desit Officina, pauca quædam ac selectiora & pa- ratu facilia damus, quorum usus ad affectus particulares magis commendantur, ut:

Eclegma scilliticum. D. Mes.

C A P. I.

℞. Succisilla,

Mellis despumati an. ℔. ij.

Coquantur simul secundum artem ad consistentiam mellis.

Y Y 4

C O M-

C O M M E N T A R I V S.

Paratu facillimum est istud eclegma, quia simplicissimum, hisque solum constat, quibus & mel scilliticum, sed diuerso modo ac præparatione, & proportionem mellis ad scillam confectum. Nam in melle scillitico folia cum melle confusa in idoneo vase insolantur, & vsus tempore percolantur: in eclegmate succus tantum cum melle coquitur supra consistentiam syrupi.

Vires.

Lohoch de scilla crassos & viscidos humores partibus respiratoriis impactos potenter incidit, & ad expulsionem apparat; Asthmaticis valde congruit, difficile spirantibus, & quibus pituitæ viscidæ copia in pulmonibus, vel thoracis spatio continetur.

C A P. I I.

Eclegma de caulibus. D. Gord.

℞. *Succi caulium lb. j.*

bulliat parum, & despumetur. Dein adde croci ℥ iij. sacchari,

mellis optimi an. lb. ss.

Coquantur ex arte ad consistentiam linctus.

C O M M E N T A R I V S.

Succus caulium hortensium primum educitur: eductus igne vel Sole depuratur: ei postea mel & saccharum adduntur; & perfecte coquuntur, tum crocus tenuissime pulueratus commiscetur, vel etiam ante perfectam eclegmatis cocturam, quam Gordonius illius author ad electuarij spissitudinem ducit. Credibile tamen est, per electuarium, linctum intelligere, qui Asthmati curando, cui præscribitur, magis conuenit. Solent vero folia caulium rubrorum aliis præferri, cum de morbis thoracis sanandis, & de aluo mouenda res est.

Vires.

Lohoch de caulibus valde confert asthmati, antiquæ tussi, sputo coquendo, mouendo, & excludendo.

C A P. I I I.

Eclegma de pulmone vulpis. D. Mes.

℞. *Pulmonis vulpis, ut decet, preparati & siccati,*

Succi

Succi glycyrrhizæ,

adianti albi,

seminis fœnituli,

anisi an. partes æquales.

Confice cum syrupo rosato, vel myrtino.

C O M M E N T A R I V S.

Conficiunt nonnulli cum hydrosacharo simplici, alii cum sacharo in aqua pimpinellæ soluto & cocto, & qui magis roborantium postulant, cum Rob seu succo inspissato myrti, ut suadet Mesue. Nos cum syrupo rosato, seu Alexandrino nunc dicto, conficimus: sic enim gratus est eo, quod cum Rob myrtino vel hydrosacharo paratur, & in qualitate roborante inter utrumque medium.

Recte quoque parabitur cum syrupo myrti, cuius rob raro seruatur, imo nullo in pharmacopolio paratum reperitur.

Pulmo autem vulpis tantum sanæ, iuuenis, ac venatu *Pulmonis vul-*
captæ, si fieri possit, sumendus, aqua abluendus, secun- *pi preparatio.*
dum vasa, quibus adhæret, ac suspenditur, incidendus:
ab iisdem vasis separandus; sanguis exprimendus; deinde
vino albo modice calido lauandus: tum ollæ impo-
nendus, & in clibano parum calido exsiccandus, & ser-
uandus.

Vfus tempore eius portio tenuissime læuigatur, & misce-
tetur cum liquore idoneo, ut in hoc eclegmate, cum sy-
rupo dicto, vna cum reliquis simplicibus pulueratis.

Lohoch de pulmone vulpis pro phthificis à Mesue de- *Vires.*
scribitur. Sunt tamen, qui malunt pulmonem tritum &
iulepo rosato commixtum exhibere: alii aliorum anima-
lium salubriorum, ut suis, arietis, vituli pulmones esitan-
dos non sine ratione præferunt, quibus in pastu phthi-
cus suauius & salubrius vti potest, ad vncias duas plures-
ve. Sic enim pulmonibus magis feliciusq; consulat,
quam vnciam integram eclegmatis præscripti sumendo,
in qua vix scriptulus pulmonis vulpini continetur. Hoc
tamen in pharmacopolio haberi non nefas duco, cum
multa bechica contineat, quibus feliciter tabidus vti
potest.

Eclegma sanum & expertum. D. Mes.

<i>℥. Passular. mundatar.</i>	<i>sceniculi,</i>
<i>caricarum,</i>	<i>hyssopi sicci,</i>
<i>daſylor. pinguiū an. ℥ij.</i>	<i>calamintha,</i>
<i>iuiubarum,</i>	<i>radicis ireos,</i>
<i>sebesten, an. num. xxx.</i>	<i>glycyrrhiza,</i>
<i>seminis scenigraci ℥v.</i>	<i>cinnamomi an. ℥℔.</i>
<i>seminum lini,</i>	<i>capilli Veneris m. j.</i>
<i>anisi,</i>	

Coquantur omnia in ℔b. iiij. aqua ad medias: adde colatura penidiorum ℔b. ij.

Coquantur denuo ad mellis crassitudinem. Tunc adde sequentia puluerata, nempe *glycyrrhiza mund.*
pineorum mundat. ℥v. *gummi tragacantha,*
amygdalar. depellatar. *Arabici an. ℥ij. ℔.*
amylī an. ℥ij. *ireos ℥ij.*

Exacte omnia misce, & fac eclegma.

COMMENTARIUS.

Vt hic probe conficiatur linctus, radix ireos in taleolas secta, primum in aqua limpida bulliat per octauam horæ partem; deinde semina misceantur; tum fructus & folia; postremo glycyrrhiza & cinnamomū. In colatura, vt decet, cum penidiis cocta, pulueres seorsim primum leuigati, dein confuse mixti coniiciantur, vt ex his simul vnitis omnibus, & pistillo ligneo agitatis fiat eclegma, quod ab effectu sanum & expertū cognominatur. Continet enim fructus multos, semina, folia, & quædam gummi, quæ illius facultates eximias commonstrant; quibus additur amylū ad lentorem maiore medicamento conciliandū.

*Amylum qui
fiat.*

Amylum autem ex multis cerealibus fieri potest, sed optimum, quod ex tritico quinquies aqua madefacto fit, quod vbi emolliri cœperit, inquit Dioscor. sensim aqua effundenda sine agitatione, ne quod vtile est, vna effluat. Vbi mollissimum fuerit, effusa aqua pedibus calcari ac confringi debet; dein alia aqua superfusa denuo calcari: tum enatantes ibi furfures cribro excipiendi; reliquūq; quallo sportisq; siccatum ē vestigio nouis tegulis torreatur in sole, & seruetur. Sic namque sine mola conteritur, vnde

unde nomen Amyli. Partes exasperatas lenit, oculorum fluxiones & sanguinis reiectiones cohibet. *Vnde nomen habeat.*

Eclegma sanum & expertum valet ad tussim, raucedinem ab intemperie frigida contractam: multum incidit, tenuat, tergetq; , & humores præsertim frigidos concoquit. *Amyli vires.*

CAP. V.

Eclegma de pineis. D. Mes.

℞. Nucleorum pineorum mundatorum ʒ xxx.
 amygdalarum dulcium,
 auellandarum assatarum,
 gummi tragacanthi,
 gummi Arabici,
 glycyrrhizæ rasa,
 succi glycyrrhizæ,
 amyli,
 adianti albi,
 radicis ireos an. ʒ iiij.
 carnis dactylorum cheiron, id est, fuluorum ʒ xxxv.
 amygdalarum amararum ʒ iiij.
 mellis passulati,
 butyri recentis,
 sacchari albi an. ʒ iiij.
 mellis optimi quod sufficit, ex arte fiat eclegma.

COMMENTARIUS.

Vt optime paretur id eclegma, radices siccæ primum sunt seorsim terendæ, postea adiantum, deinde fructus, tum gummi & amyllum. Quæ autem aptius incidi possulant, vt amygdalæ, & auellanzæ, minutim cultello inciduntur. Omnibus probe læuigatis additur rob passularum, seu mel passulatum, dein butyrum; tandem mellis albillimi & optimi quantitas idonea, vt legitimæ fiat eclegma consistentiæ.

Eclegma de pineis tussi conuenit antiquæ, asthmati, *Viris.* sputo viscido, respirationis difficultati, vocis asperitati, humorum coctioni & expectorationi; atq; pulmonis & thoracis affectus, qui ab humorum copia vel noxia qualitate proficiscuntur, curat.

FINIS LIB. I.

OFFI-

OFFICINÆ

PHARMACO- POEORVM, SEV ANTIDOTARI

LIBER SECVNDVS;

De medicamentis purgantibus selectis-
simis, & usu longo probatis.

PRÆFATIO.

COMPOSITORVM cathartorum in-
numera pene est multitudo, multiplex
forma, multusq; parandi modus. Ex his
selectiora damus, præstantiora & pro-
batoria; atque ea vel forma electuarii li-
quidi aut solidi, cuiusmodi sunt opiatæ ac
hieræ, vel forma pilularum & trochiscorum. Raro enim
sub forma pulueris aut potionis madicamenta purgantia
in officinis seruantur. Addimus conficiendi modum &
rationem, nec non confectionis qualitatem. Relinqui-
mus autem multa à veteribus tradita, quorum nempe v-
sus nec salutaris est, nec debita ratio compositionis ob-
seruatur, vt quæ multa inutilia contineant, aliquando
noxia & sæpe incognita. Despicimus adhuc alia multa
à recentioribus inuenta & iactata, qui vt quandam no-
minis gloriam captarent, ea ipsa varie cognominarunt,
non solum authorum titulo, sed effectu sæpe fictitio. Ea,
inquam, despicimus, vel saltem relinquimus & selectio-
ra, probatoria ac utiliora damus, atque in sectiones qua-
tuor partimur: in quarum priore de electuariis liquidis,
in tertia de solidis, in quarta de pilulis agimus; secunda
de his

de his confectionibus amaris agit, quas Medici hieras nominant.

CAP. I.

Diacassia D. N. Præpos.

℞. Foliorum & florum violarum,

malua,

beta,

parietaria,

absynthij Romani an. m. ℞.

Coque in aqua ℔b. iiij. ad medias. In colatura adde mellis ℔b. j.

Coque denuo ad consistentiam electuarij liquidi. Tum misce cassia mundata ℔b. j.

fiat electuarium in vase idoneo reponendum & seruandum.

COMMENTARIUS.

Diacassia non ab omnibus pari parari modo solet: alii enim succos plantarum cum melle coquunt ad crassitudinem idoneam, deinde cassiam permiscent: alii plantas ipsas elixant, & colaturæ diluunt cassiam & mel: tum rursus totam mixturam feruefaciunt ad consistentiam electuarii mollis. Verum improba est ea conficiendi ratio, in qua tamdiu cassia percoquitur. Optima est hæc, per quam factæ cannæ, ex quibus educta est medulla, lauantur in decocto colato; dein mellis integra libra (non quidem dimidia, parcior enim est, ut dupla, nimia) additur. Postea coquuntur ad spissitudinem legitimam, ut tandem adiecta cassiæ libra fiat electuarium.

*Compositionis
illustratio.*

Nonnulli loco mellis sacharum permiscent; alii utrumque: quidam mannam; alii sennam, alii alia: sicq; varia ex medulla cassiæ electuaria conficiunt, quibus minime assentior. Sat enim est, diacassiam iuxta præscriptum modum paratam pro enematis habere, & si quando per os cassiæ medulla sumenda sit, recens extrahenda, & simplex sumenda, aut ei commiscenda, quæ conuenient, & Medici scopo respondebunt.

Debet autem seligi cassia Ægyptia seu orientalis, quæ *Cassia optima* extrinsecus ex subrufo nigricat, intus pinguis est ac mellis-
dullo.

dullosa & nigra, cuius vis commendatur ad calorem contemperandum, aluum eluendam, & corpus blande purgandum: ob id secure datur pueris, senibus, & grauidis: Sine enim molestia ventrem subducit: creditur tamen flatus concitare: ob id multi illius medullam educunt ad vaporem decocti anisi vel fœniculi: alii parum cinnamomi permiscunt, & quibus intestina sunt debilia, aliquid granorum berberis addit Goræus.

*Cassia Brasili-
ana.*

Audio nouum genus cassiæ ex Brasilia nunc aduehi, cuius medulla vncia dimidia magis aluum turbat, ac validius copiosiusq; humores educit, quam vncia integra vulgaris ac orientalis.

*Diacassia vi-
res.*

Diacassia medicamentum est benignum, ac clementer purgans, mesenterii æstum mitigat, aluum blande mouet, illius siccitatem humectat, & lubricando ac detergendo per secessum excrementa deponit.

C A P. II.

Electuarium lenitiuum.

℞. Polypodij querni,
senna mundata,
passularum mundatarum an. ʒ ij.
mercurialis m. j. ℞.
hordei,
adianti,
violarum an. m. ℞.
iuiubarum,
sebesten an. num. xx.
prunorum enucleatorum,
tamarindorum pinguium an. ʒ vj.
glycyrrhiza rasa ʒ ℞.

Coquantur in aqua sufficienti quantitate ad tertiam partem
dissipationem. Colatura adde
pulpa cassiæ fistularis,
tamarindorum, &
prunorum,
sachari albissimi, &
violati an. ʒ vj.
senna puluerata ʒ ij. ℞. fiat electuarium.

COMMENTARIUS.

Ad huius electuarii confectionem passulæ debent ab acinis repurgari: Si adiantum album, seu capillus Veneris verus non suppetat, eius loco polytrichum substituitur: Conserua violarum, vel sacharum violatum commisceatur pro arbitrio; conserua tamen electuariis minus idonea. Anisum vel fœniculum dulce, vel cinnamomi parum poterit adiicere, qui voluerit; hucusq; tamen sine istorum villo paratum est hoc electuarium: quo qui sunt vti, nullam à flatibus molestiam perpeffi sunt.

In parte decoctionis paratæ fructus, ex quibus est educenda pulpa, erunt humectandi: in alia cum sacharo syrupus conficiendus, cui adhuc calenti pulpæ commiscebuntur & sacharum violatum: tandem senna tenuissime laeuigata, cuius vncia vna cum dimidia, vel tantum cum dragmis tribus, vt vult Nicol. Præpositus, ponitur pro quaque libra compositionis, cuius Rhasis esse perhibetur author.

Electuarium lenitium sic ab effectu dictum, vim habet leniendi, molliendi, & aluum subducendi. Humores obuios sine molestia ducit, præsertim pituitosos & melancholicos. Conuenit pleuritidi & aliis thoracis affectibus. *Facultates.*

Aliud quoddam à Medicis Florentinis describitur sub nomine electuarii magistralis, quod turpethum, zinziber, & scammonium recipit: quo recte pharmacopœlium nostrum carebit.

CAP. III.

Electuarium Catholicum.

℞. Polypodij querni contusi lb. j.

aqua purissima lb. ix.

Bulliant simul ad tertie partis aqua dissipationem.

In duabus partibus colatura coquantur sachari lb.

viiij. in syrupum: cui adde pulpæ cassia, &

tamarindorum altera decocti parte madefactorum,

foliorum senna bene mundata an. ʒ. viij.

rhabarbari optimi,

polypodij quercini,

fœniculi dulcis,

viola.

violarum an. ℥ iij.

seminum quatuor frigid. maior. an. ℥ j.

glycyrrhiza rasa,

penidiorum,

sachari candi an. ℥ ℞. fiat electarium.

COMMENTARIUS.

**Compositionis
illustratio.**

Vt antidotus hæc vniuersalis optime conficiatur, multa sunt seorsim terenda & apparanda, ac primum quidem polypodium, quod cum bis ponatur, bifariam præparatur. Prima vice tantum contunditur crassiuscule; secunda, tenuissime læuigatur. Quod contusum est, diutissime coquitur in aquæ quantitate dicta, vel sufficienti, & ex duabus partibus colaturæ & sacharo fit syrupus.

Ex altera humectantur tamar-indi, vt eorum pulpa facilius cernatur, nec non cassiæ orientalis medulla.

Rhabarbarum per se teritur; senna, glycyrrhiza, fœniculum, violæ, & per se, & simul teruntur commode. Loco violarum duplum conseruæ illarum optime misceri potest. Quatuor semina frigida maiora, excorticata, scalpello minutim conciduntur: dein puluerantur penidia & sacharum: tum miscentur omnia ligneo pistillo, aut rudicula probe agitando, vt fiat electuarium consistentiæ legitimæ.

**Catholici au-
thor incertus.**

Non modo autem varia est huius medicamenti solennis compositio, sed varia de huius authore opinio: Syluius enim videtur illius inuentionem adscribere Galen; Ioubertus Nicolao Myrepico; Bauderonius Nicolao Salernitato; Adolphus Occon Nicol. Præposito; Valer. Cordus Nic. Alexandrino, apud quem extat illius descriptio, vsitata tamen valde dissimilis.

Qui autem certo non sciunt, cuinam istorum iuste debeat illius inuentio, Catholicum Nicolai, sine expressa cognominis designatione vocitant. Manet ergo nomen authoris incertum & anceps.

**Catholicum
cur dictum.**

Appellatur autem medicamentum hoc, Catholicum, & diacatholicon, hoc est, vniuersale, vel quia humores vniuersos expurget, vel quia eosdem ex corporis vniuersitate trahat & educat.

Iuxta vero formulam à nobis datam paratum, vocatur

tur Catholicum simplex, ad differentiam alterius magis compositi, quod duplum pondus rhabarbari & sennæ recipit: neutrum tamen in hoc ponitur in substantia, seu pulueratum, ut in præcedenti, quod Catholicum simplex vocatur, sed folia orientalia incoquuntur, & rheû infunditur, eiusq; expressio miscetur: mixtura autem sic in formam electuarii dicta vocatur Catholicum duplicatum.

Catholicum simplex.

Multi polypodio decoquendo anisum aut fœniculum, alii coriandrum ad discutiendos flatus adiiciunt. Ad huius tamen effectus consecutionem fœniculi satis additur, nec est opus, tot medicamenta similia simul in massam congerere. Loco anisi, quod multi auersantur, fœniculum dulce substitui. Si quis malit coriandrum, vel utriusque pondus æquum permiscere, non refragabor. Libenter adhuc ad gratiam maiorem, cinnamomum adiicerem; nec eos pigebit, qui commiscebunt. Cætera secundum veterem descriptionem relinquenda, quam cum primæ notæ Medici non modo probarint, sed aliis purgantibus multis prætulerint, illam peruertere, ut fecit Rondeletius, credidi nefas.

Nonnulli Catholicum quoddam in officinis seruant pro clysteribus, à communi tantum diuersum, quod rhabarbarum minus electum, & antiquatum recipiat, & cum melle sachari loco paretur.

Catholicum pro clysteribus.

Improbandum est illud valde purgatorium, cui pharmacopœorum nonnulli turpethum, colocynthida, & hermodactylos adiiciunt.

Catholicum valde purgatorium.

Audio, quosdam liquidiusculum catholiconem ex syrupo & pulparum puluerumq; infuso tantum paratum in officinis seruare; sed cum illius vis sit multum imbecilla, nec authoris, quisquis ille fuerit, scopo respondeat, rarissime paratur, nec parandum arbitror.

Aliæ Catholici descriptiones traduntur à Fernelio, quarum prior inter cætera recipit calida quædam, ut helenum, hyssopum, zinziber, cinnamomum, nucem moschatam, & mel: altera inter purgantia turpethum admittit, agaricum & diacridium. Quæ sane compositiones, cum non nisi à perito veniant artifice, non improbantur, sed tanquam minus probatæ, nunquam aut raro in officinis paratæ reperiuntur.

Catholicones Fernelij.

Pro vero igitur electuario Catholico fter in pharmacopoliis perpetuo, quod iuxta veterum Doctorum placita descripsimus.

*Catholici vi-
res.*

Catholicum blande ac clementer omnes humores purgat: conuenit febribus & aliis morbis acutis, maxime his, qui à lienis & iccoris praua quadam diathesi oriuntur.

C A P. IV.

Diaprunum, seu diadamaſcenum ſimplex,

D. Nicol. Myr.

℞. Pruna damaſcena recentia & matura n°. 100.

Coquantur in aqua ſufficienti, donec tabeſcant. Pulpa per cribrum traiciatur, relictis corticibus & nucleis.

In percolato iure incoque parum

florum violarum ℥j.

In colatura diſſolue ſachari lb. ij.

Coque in ſyrupum: cui adde

pulpa prunorum prædicta, & per ſe inſpiſſata lb. j.

medulla caſſia & tamarindorum an. ℥j.

Tum permisce pulueres ſequentes, nempe

ſantalorum alborum,

ſantalorum rubeorum,

rhobarbari an. ℥ij.

roſarum,

violarum,

ſeminum portulacæ,

ſcariolæ,

berberis,

ſucci glycyrrhiſæ,

tragacanthi an. ℥ij.

quatuor ſeminum frigida. maiorum an. ℥j.

Ex arte fiat electuarium.

C O M M E N T A R I U S.

Huius electuarii deſcripta formula præ ſe fert ſuum conficiendi modum, eumq; optimum, licet paulo aliter conficiant nonnulli, pulpam non modo prunorum & tamarindorum, ſed etiam caſſiæ diluentes & elixantes cum ſyru-

syropo ad consistentiam mellis, vel electuarii liquidiusculi, cui postea pulueres addunt, vt simul cum expetita qualitate, crassio rem & legitimam consistentiam sortiatur.

De violarum autem quantitate non inter omnes conuenit; alii enim vnciam tantum dimidiam ponunt, ex Nicol. Myrepsi decreto; alii sesquiunciam, seu vnciam vnā cum dimidia: nos medium inter vtrumque pondus, nempe vnciam ponimus, in decocto prunorum colato parum coquendam. Nonnulli præter intentionem authoris cinnamomum adiiciunt, sed auferendum putamus, lenienti & refrigeranti medicamento descripto minus idoneum.

De semine berberis possum idem iudicium ferre, non quod me lateat vires habere roborantes, sed quibus facile diaprunum carere possit, cum rheum & rosas admittat multo magis roborantes: adde quod virtus illius lenitiua potius, quam roboratiua desideratur.

Maxime autem spodium, vt vocant, expungendum duxi, tum quia Græcum noxium est, & Arabicum non datur, aut datum non conuenit, nec eius antispodium, ebur scilicet vstum, quod nullam cum radicibus cannæ vstis, quæ sunt spodium Auicennæ, affinitatem habet, vt abunde docuimus *lib. 2. de materia Medica, cap. 11. sect. 3.* vbi eius historiam accurate descripsimus.

Diaprunum simplex commendatur non modo ad febres continuas & alias intermittentes vehementiores, sed etiam ad morbos omnes calidos, & ad vitia pulmonum, thoracis; renum, vesicæ; & quouis tempore febrium acutarum tuto potest exhiberi: feruorem enim contemperando aluum blande subducit.

Vires.

C A P. V.

Diaprunum compositum seu laxatiuum,

D. Nicol. Myr.

℞. Diapruni simplicis præscripti ℞. j.

scammonij præparati ℥ ss.

Misce, & fiat electuarium.

Vtrumque diaprunum compositum est atque laxatiuum, sed quod diacridium non recipit, aluum pigre subducendo, vix primam corporis regionem expurgat, diciturq; simplex ad differentiam alterius diagrediati, quod potenter ventrem turbat, & ex vniuerso corpore humores educit.

Singulis autem libris simplicis additur vncia dimidia tantum diacridii, vt eiusdem scrupulus in electuarii vncia contineatur. Male vero Nic. Salernitanus diacridii pondus auget, cuius dragmas septem singulis electuarii libris permiscet: sic enim magis effera vis illius purgatoria redditur, nec tam tutus est illius vsus. Debet autem tenuissime diacridium læuigari, & electuario adhuc calenti commisceri.

Facultates.

Diaprunum laxatiuum præter eas vires, quas cum simplici communes habet, potenter ac sine molestia purgat, vtiliterq; datur morbis renum & vesicæ, febribus, & aliis affectibus calidis.

C A P. VI.

Diaphœnicum seu Confectio de dactylis.

D. Mes.

℞. Dactylorum nondum perfecte maturorum tribus diebus in aceto maceratorum 3 C.

penidiorum 3 l.

turbith optimi 3 xxxv.

amygdalarum dulc. mundatarum 3 xxx.

diacridij 3 xij.

Zinziberis,

piperis longi,

foliorum ruta siccorum,

cinnamomi,

macis,

ligni aloës,

seminum anisi,

fœniculi,

dauci,

galange an. 3 ij. ℞.

mel-

mellis despumati lb. β. seu quantitatem sufficientem, fiat electuarius.

COMMENTARIUS.

Cum dactyli perfectam magnitudinem adepti, nec- *Compositionis*
dum maturi, sint aliquantum flauī, non est opus in for- *illustratio.*
mula præscripta *kirron* addere, ut pharmacopœorum
vulgus solet; quæ vox, si à Græcis detorqueatur, colo-
rem flauum, si à Barbaris, qui *kehyron* scribunt, immatu-
rum signat, vel potius, ut credibile est, Chayrum oppi-
dum, seu agrum, unde dactyli optimi aduehuntur. Quod
innuere videtur Saladinus, nescio quis triobolaris scri-
ptor, qui *Keiron* esse credit prouinciam Sarracenorum.
Non siquidem est opus dactylos immaturos propter ad-
strictionem quærere ad huius electuarii præparationem,
cum etiam maturi valde conueniant, & satis habeant ad
strictionis ad scammonii castigationem, ob quam im-
maturi desiderantur. Ego autem nec immaturos, nec
maturos prorsus, sed velut medios exoptulo.

Debent vero, antequam veniant in compositionem, *Preparatio.*
externa cute & nucleis osseis repurgari, in frustra concidi,
& in aceti parua quantitate, diem tantum, si molles
sint, aut biduum, vel triduum; si duriores, in fictili vase
macerari; deinde in pila marmorea teri; tum cerniculo
traïici, & postea cum melle despumato parum elixari ad
aceti dissipationem.

Sunt, qui dactylos in hydromelite, alii in vino albo
macerant, sed ad aromatum temperationem & pituitæ
viscidæ attenuationem, melius in aceto macerantur.

Penidia expetuntur hordeata dicta, quod fiant ex sa-
charo, & aqua hordei ad crassitudinem idoneam coctis.

Tenuissime autem pulueranda turpethum, lignum a-
loës, galanga, zinziber, & alia simplicia, sed amygdalæ
minutim cultello idoneo incidendæ, dein cum penidiis
læuigandæ. Tum simul misti pulueres præter scammo-
nium, quod seorsim terendum, & postremo miscendum,
non meli triplo, ut voluit Cordus, sed eius tantum libræ
dimidiæ probe commisceantur.

Hæc enim mellis quantitas sufficit; cuius vicem quo- *De mellis*
que subeunt dactyli, penidia & amygdalæ, quorum o- *quantitate o-*
mnium pondus est lb. j. ꝑ ix. & ꝑ iij. Reliquorum pulue- *piniones va-*
rum *ria.*

rum pondus est ℥ viij. & ℥ vj. Quæ omnia simul iuncta efficiunt ℔ ij. lb. Quibus, si libra dimidia mellis despumati addatur, tota compositio erit ℔. iij. seu ℥ xxxvj. ita ut singulæ compositionis vnciæ excipiant diagridrii scriptulum vnum.

Hæc mellis quantitas forsitan multis non videbitur iusta, nec pulueribus excipiendis satis copiosa, nec electuario ad iustam consistentiam perducendo legitima, cum Bauderonius artis pharmacariæ peritissimus, mellis ℥ xiiij. ℔. apponat; Bern. Dessennius ℔. ij. Ioan. Costæ ℔. ij. & ℥ viij. Rondeletius ℔. vj. Verum cum dactyli, penidia, & amygdalæ mellis suppleant vicem, ut dictum est, quantitas eius à nobis definita, aut paulo vberior sat esse potest; Quæ quo magis augebitur, eo compositi virtus erit imbecillior.

Diaturbith.

Sunt, qui dactylos tantum aceto maceratos ponderant, alii melius eosdem ante macerationem pondere à Mesue definito assument; deinde infundunt, postea terunt, & apparant eo, quo diximus, modo. Ab illis tanquam à basi totum medicamentum nomen habet, quod nonnulli quoque Diaturbith nominant, quod inter purgantia, quæ ipsius compositionem ingrediuntur, turbith maxime præpolleat, eiusq; ratione medicamentum hoc phlegmagogum est.

Vires.

Diaphœnicum, siue Confectio de Dactylis, ut à multis vocatur, clementer & tuto pituitam & bilem ducit, dolori ventriculi, colico affectui, & omnibus malis, ab humore crudo & pituitoso natis succurrit. Item & febribus complexis, diuturnis & pituitosis.

Qui hoc electuarium habebit, facile utroque Indo carere poterit.

C A P. VII.

Electuarium de psyllio, D. M.

*℥. Succorum depuratorum buglossi,
borraginis,
endiuræ &
apij an. ℔. ij.*

*Succi fumarie defæcati ℥ iij.
Misce, & per diem in huius macera*

folia.

foliorum senna ℥j.

anisi,

cuscuta,

asar. an. ℥℞.

adianti m. j.

spica nardi ℥ij.

Semel & simul feruefiant omnia; quibus adde

violarum ℥ij.

epithymi ℥ij.

Parum denuo bulliant; postea colentur: Colaturæ
infunde xxiiij. horis

Seminis psyllij integri ℥ij.

Agitetur subinde mixtura; deinde coletur.

Huic adhuc colaturæ ad ℔b. iiij. adde

Sachari ℔b. ij. ℞.

Coque paulo supra consistentiam syrupi, in cuius
adhuc calentis ℔b. v. & ℥v. permisce

diacridij triti ℥ij.

trochiscorum diarrhod.

de antispodio, &

de rhabarbaro an. ℥j.

trochiscorum de berberis,

conserua violarum an. ℥℞. fiat electuarium.

COMMENTARIUS.

A multis quidem commendatur huius medicamenti materia simul congesta, sed à paucis laudatur simplicium, quibus constat, descripta proportio, & vix à duobus idem probatur conficiendi modus. Alii enim quidpiam augent, alii detrahunt; alii tantum pondus immutant. Nos autē in huius medicamenti examine & apparatu, nullius magistri verba pro certissima lege & oraculo habentes, fatemur quidem, mentem authoris, quantum fieri potuit, secutos esse; quædam tamen suadente rationis dictamine immutauisse. Nam pro succo buglossi syluestris, succum buglossi hortensis, vel potius borraginis, vt præstantioris, substituimus. Pro vncia dimidia sennæ, quæ vix quicquam notabile pollicetur, integram posuimus. Pro tribus vnciis cum dimidia scammonii præparati, vncias solum tres admisimus, vt tantū ad-

mittantur eius singuli scriptuli in singulis vnciis compositionis. Sic enim satis validum & purgatorium iudicamus, nec diacridium in malo citonio iam coctum recoquendum putamus, ne vis eius aliquantum hebescat.

Adiecimus conseruam violarū, vt vim quandam magis lenientem adipiscatur. Asari tantum vnciam dimidiam, seu dragmas quatuor, sic ꝑ. depictas posuimus; Mesue vncias quatuor. Sed credibile est, illius pondus bibliopolarum errore immutatum, qui pro ꝑ. iij. sic ꝑ. iij. depinxerunt. Adianti veri penuria, polytrichū substituendum est. Parandi modus ex formula descripta satis patet.

Si quis autem miretur, cur Mesue venenatam qualitatem psyllio dederit, quod tamen multa quantitate medicamentum hoc ingreditur, eiꝑ; nomen tribuit? Respondeo, id illi forsā accidisse, atque aliis authoribus multis, iisꝑ; grauissimis, quibus nonnunquam aliquid præcipitanter effluit, quod postea sapientiores ac doctiores facti castigant immutantꝑ;. Vt sit, in psyllio nulla deleteria qualitas agnoscitur, proinde recte ad hoc electuarium accedit, quod ad multos vsus commendatur.

*Nihil deleteriꝑ
esse in psyllio.*

Facultates.

Electuarium de psyllio bilem non modo temperat, sed purgat, febribus acutis, vt & morbis omnibus calidis, & curatu difficilibus conuenit: vertigini & his capitis doloribus, qui à calidorum humorum vel ascensu, vel congestionem nascuntur, confert, vt etiam iecori æstuant, vel obstructo, & aliis affectibus ex eadem origine natis.

C A P. VIII.

Benedicta laxatiua D. N. Salern.

℞. Turpethi,
rad. esule preparate an. ꝑ. ʒ. ʒ.
diacridij,
hermodactylorum,
rosarum an. ꝑ. ʒ. v.
Zinziberis,
galange,
caryophyllorum,
cardamomi,
amomi, vel eius defectu, acori,

pipe-

piperis longi,
macis,
spica nardi,
croci,
seminum apij,
carni,
fœniculi,
saxifraga,
miliij solis,
asparagorum,
rusci,
salis gemmei an. 3j.
mellis despumati lb. j. & 3 vij. ℞. fiat electuarium.

COMMENTARIUS.

Antequam *Esulæ* radix teratur, & in vsum veniat, est *Esula præparata* ut decet, præparanda: Maceranda nempe viginti quatuor *ratio.* horas in aceto; dein exsiccanda & pulueranda cum turpetho, nardo minutim secta, zinzibere, galanga minore & hermodactylis. His ex dimidio tritis aromata miscenda, & simul læuiganda. Seorsim vero sal, crocus, sacharum, & scammonium præparatum.

Puluerum autem pondus est 3 lij. Nam inter pulueres nec sal, nec sacharum numerandum, atque isti ponderi triplū mellis despumati, seu quantitas definita, aut quod sufficit, commiscetur, ut consistentiæ legitimæ fiat confectio, quæ quod benigne aluum subducatur, *Benedicta* *Vnde habeat nomen.* nominatur.

Eorum autem recte neglecta fuit opinio, qui *Diagrium* minuendum vel subtrahendum iudicarunt, ne nimis cholagogum esset medicamentum. Nam cum tria in mixtione concurrant pituitam purgantia, scammonij definita quantitas apposite commixta est, tum ut lentam turpethi vim excitet, tum ut simul medicamentum cum pituita, nonnihil quoque biliosi succi ducat.

Non modo autem dictos humores à prima regione *Facultates,* corporis, sed à renibus & partibus remotioribus expurgat, obstructions soluit, & quosuis humores viscidos expellit, & pituitam ab articulis deturbat.

CAP. IX.

Electuarium, seu confectio Hamech. Des. Fernel.

<i>℥. Cortic. myrob. citr. ℥ ij.</i>	<i>absynthij,</i>
<i>myrobal. Chebulorum,</i>	<i>thyini an. ℥ ℞.</i>
<i>myrobal. Indorum,</i>	<i>sem. anisi,</i>
<i>violarum,</i>	<i>foeniculi,</i>
<i>colocynthidis,</i>	<i>rosarum rubr. an. ℥ iij.</i>
<i>polypodij querni an. ℥ j. ℞.</i>	

Tusa omnia macerentur per diem in ℔b. ij. feri lactis;
Deinde coquantur ad ℔b. j. Fricentur manibus & ex-
primantur. Colaturæ adde

<i>Succi fumarie,</i>	<i>sachari albi,</i>
<i>pulpa prunorum &</i>	<i>mellis despum. an. ℔b. j.</i>
<i>uuarum passar. an. ℔b. ℞.</i>	

Coquantur ad consistentiam mellis, inspergendo sub
finem,

Agarici &
senna pulueratorum an. ℥ ij.
Rhabbarbari triti ℥ j. ℞.
Epithymi ℥ j.
Diagridij ℥ ij.
cinnamomi ℥ ℞.
Zinziberus ℥ ij.
sem. fumarie,
anisi,
Spica nardi an. ℥ j. fiat electuarium.

COMMENTARIUS.

Recte Fernelius electuarium hoc immutauit, castiga-
uit, & seruata ipsius virtute, vel etiam in melius mutata,
formam parandi faciliorem dedit. Nam, ut ait Plantius,
frusta myrobalani geminatur in decocto primum: dein-
de rursus triti, & impositi: & præterea Rhabbarbari co-
cti vis perit: Cassia & manna cum tamar-Indis coctæ
corrumpuntur: Diagridij quoque cocti vis exolefcit, nec
aliis facile commiscetur. Sic autem in veteri descriptio-
ne à Mesue tradita, iubentur dicta medicamenta simpli-
cia parari, & contra artis præcepta indebite & confuse
misceri. Quapropter huius electuarij descriptionem ex
Ferne-

Fernelio exhibemus multo meliorem, paratu faciliorem, & usu feliciorem, quam prudentes Pharmacopola parari curabunt, & seruabunt in Officinis. Et licet hoc versificatoris cuiusdam rythmico monitu, *non eris illusus, teneas si quo tenet usus.* Cum tamen usus prauus est, immutandus: Optima namque est, quæ ad melius fit mutatio.

Porro ad huius electuarii confectionem Mesue requirit serum lactis caprilli, nec illius quantitatem definit. Verum eius loco serū lactis asinini poterit assumi: quod etiam si defuerit, vaccinum commode substituetur, in cuius libris duabus simplicia macerabuntur, & coquentur, in eisque vim suam deponent. In colatura dissoluentur pulpæ passularum, & prunorum, mel & sacharum, quibus addetur fumarie succus, omniaque lento igne coquentur supra consistentiam syrupi, addenturque reliqua iuxta formulam descriptam, paratu satis facilem.

Confectio hamech purgat bilem utramque, & pituitam salisam: propterea morbis ab iisdem natis confert, cancro, elephantiasi, mania, melancholia, impetigini, psora, scabiei, & similibus affectibus cutis. *Facultate*

Barbitonfores solent omnes hoc electuarium expostulare, ad purgandos quosuis venerea lue infectos, perinde ac si vna omnium esset temperies, & in omnibus vnus noxius humor. Inter illos vero, qui gloriose magis exultant, Medicorum eloquio prudentiores & doctiores facti, materiam in hoc morbo peccantem, pro varia singulorum natura variam agnoscunt.

CAP. X.

Tryphera solutiua.

℞. *Diagridij Antiocheni* ℥. x.

turpethi optimi ℥. j. ss.

cardamomi minoris,

caryophyllorum,

cinnamomi,

macis an. ℥. iij.

santali citrini,

glycyrrhizæ rasæ,

sem.

sem. fœniculi dulcis an. ʒ ss.

acori,

schœnanthi an. ʒj.

corticis citri conditi,

rosarum an. ʒ iij.

violarum ʒ ij.

penidiorum ʒ iiij.

sachari tabar ʒ et lb. ss.

mellis albissimi in succo pomorum bene despumati lb. j.
fiat electuarium.

COMMENTARIUS.

Trypheræ acceptio dicta videtur contrario, quam se habeat compositio apud Mesuem, sensu, cuius omnes Trypheræ minime sunt delicatæ, ut nominis intellectio portendit, sed & gustu, & colore ingrata, nec viribus commendabiles. Nos exhibemus unicam his omnibus dotibus insignem: Gratus enim admodum est illius sapor nec color displicet: Vires autem eximiae, & toleratu, quibus conueniunt, faciles.

Porto zinziber Turpetho addi solitum relinquimus, quia simul aromata multa suauiora, & magis cardiaca ad illius stimulum & castigationem conessimus, quæ & diagridij feritatem simul mitigant, præsertim rosæ, violæ, necnon santala, quæ & aromatum calorem contemperant. Penidia potius ad leniendum, sacharum ad suauitatem, & mel ad conseruationem adduntur.

Iuxta formulam descriptam fideliter, ut solet, parauit Anton. Landeus Pharmac. Parisiensis dignissimus, multisque meo consilio, ægrotis exhibuit, qui sine oris insuauitate, stomachi subuersione, ventris torsione feliciter fuerunt purgati, & secure à morbis, quibus detinebantur, liberati.

Tryphera solutiua his potissimum accommoda, qui multis excrementis biliosis, pituitosisque scatent, & qui vix medicamenta purgantia, nisi grata, sumunt. Hæc enim confectio parum insuauis est, & potenter aluum subducit, obstructions tollit, crassos humores, lentos, & viscidos incidendo & attenuando purgat, febribus compositis congruit, & his omnibus morbis, qui à pituita & bile proficiuntur, vigentibus tamen æstatis ardoribus

minus

Vires.

minus conuenit, nisi cum decocto quodam, aut alio liquore multum refrigerante propinetur.

CAP. XI.

Diabalzemer, seu electuarium Sennatum.

℥. Rad. cichorij,	Ceterach,
buglossi,	cuscuta,
polypodij querni,	artemisia,
cortic. radicis capparis,	fumaria,
graminis,	agrimonij,
glycyrrhizæ an. ʒ ss.	betonica,
passular. Corymbicar.	melissa,
ʒ vj.	florum genesta,
adianti,	violarum an. m. ss.
hemionitidis,	

Coquantur in aqua sufficienti. In colatura ad lib. iij.

Infunde & coque

folior. sennæ ʒ iij.	ellebori nigri,
sem. dauci,	turpethi an. ʒ j. ss.
coriandri an. ʒ j. ss.	caryophyllorum ʒ ij.

Bulliant ad consumptionem tertiæ partis: colatur. adde sacchari ss. j. ss. Coquantur supra consistentiam syrupi: cui permisce expressionem rhei electi in aqua chalybeata infusi ʒ ss.

Senna puluerata ʒ ij.

lapidis lazuli preparati,

cinnamomi an. ʒ ss.

sassafras ʒ j.

radic. pæonia, tamarisci, epithymi, cortic. media fraxini an. ʒ ij.

semin. agni casti, nigella Romana, spica Indica, an. ʒ ij.

anthos, stæchados an. ʒ j. fiat electuarium.

COMMENTARIUS.

Singulis morbis singula debentur præsidia, quæ quod ex dispensariis vulgaribus non suppetant, nunc suppeditamus, & multis affectibus, quibus sanandis deerant auxilia, feliciter auxiliamur; ut Hypochondriacæ affectioni hoc medicamento, ex hypochondriacis, histericis, melana-

lanagogis, & quibusdam Indicæ sui curandæ idoneis, concinnato, quod Diabalzemer, seu electuarium sennatum nominare libuit, ut cuius Senna Arabibus *Albaze-mer* dicta, non modo copia, sed viribus sit basis. Nullum enim familiarius melancholico humori ducendo medicamentum ipsa senna, nullum aptius, nullum toleratu facilius. Hanc vero partim pulueratam & mixtam, partim infusam & coctâ permiscemus, cum his, quæ flatus discutunt, humores attenuant, infarctus tollunt, lienem, iecur & viscera roborant, facultates recreant, vterum respiciunt, qualitatem quandam malignam obtundunt, & humores iamdiu congestos secure propellunt, non modo melancholicos & contumaces, sed & quosdam lentos, & pituitosos, qui melancholicorum naturam interdum induunt, & quosdam affatos biliosos. Proinde turpethum & Rheum addidimus, ut simul cum humore melancholico, pituitosus, qui sæpius adest, & nonnihil ex bilioso, qui raro abest, educatur.

Et quia medicamentum hoc melancholico humori ducendo destinatur, eleborum nigrum selegimus, neglecto albo, pituitoso humori ducendo conuenientiore.

Modus parandi facilis est, cū & formula descriptionis illum satis demonstret. Antequam tamen omnia simul coeant in electuarij molē, lapis lazuli sic præparati debet.

*Lapidis lazuli
preparatio.*

Quantitas eius sumatur idonea, teratur in mortatio metallico, abluatur aqua communi, siccet in Sole; vel cineribus calidiusculis: denuo abluatur, & siccet: rursusq; lauetur, ut ante, donec aqua limpida remaneat, & postea exsiccet: idque non modo decies, sed vigesies iteretur, si fuerit opus: tandem abluatur in aquis cardiacis quater, quinquies aut pluries: tum exsiccatu seruetur ad vsum. Sic namque inimica quædam huius lapidis qualitas perit, & retinetur purgatoria. In confectioe Alkermes vritur, ut pereat purgatoria, remanente cardica, qua tunc est opus.

Facultates.

Diabalzemer mirum in modum conuenit lienosis melancholicis, hypochondriacis, maniacis, epilepticis, siue febre delirantibus, passionibus hystericis, fœdis viduarum coloribus, elephantiasis, & Indica siue inueterata laborantibus.

CAP. XII.

*Hydragogum eximium.**℞. radicum ireos nostratis,**ebuli,**graminis,**cortic. radic. capparis,**asari,**carui an. ʒvj.**pimpinella,**polytrichi,**agrimoni,**seterach,**artemisia an. m. j.**florum Persica m. ℞.**Coquantur in aqua sufficienti. In colatura infunde & coque parum**foliorum senna ʒ ij.**seminis dauci ʒ ij.**In colatura ad ℔j. adde**succi rosarum pallidarum ℔. ℞.**sachari ℔. ℞.**mellis in decocto ʒ ij. radices ireos celestis despum. ʒ x.**Coquantur in syrupum. Cui permisce**manna Calabriensis ʒ ij.**turbith,**radicis esula preparata an. ʒj. ℞.**Zinziberis ʒ j.**acori,**calami aromatici an. ʒj.**mechoacana ʒ ij.**sem. ebuli ʒ ℞.**seminis brassica marina ʒ iij.**cinnamomi ʒ ij fiat electuarium.*

COMMENTARIUS.

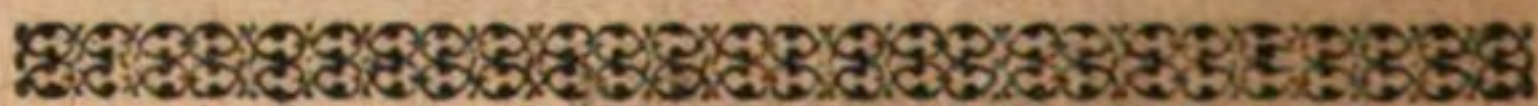
Vt multæ medicamentorum compositiones sine arte à multis authoribus descriptæ traduntur, sic & quamplurimæ effectibus plane consimiles. Proinde multa electuaria liquida, vt indebite composita, vel parum ad affectus curandos accommodata despeximus. Alia vero arte &

te & ratione melius descripta, & morbis quibusdam frequentissimis recte curandis idonea adiunximus; ut præter duo superiora, Hydragogum hoc electuarium, quod ab agendi præstantia eximium nuncupauimus, in pharmacopoliis seruandum cupimus, ut præsto sit semper his auxilium, quibus venter aquis plenus est, aut alia corporis pars immersa sero. Sæpe enim accidit, ut hydropicus sine præsidio deferatur, optimi medicamenti aquas ducentis penuria. Quia vero hepatis, & interdum lienis errore hydropes fiunt, multa, quæ viscus vtrumque roborant, intemperiem emendant, & obstructions tollunt, adiunximus; Nonnulla, quæ flatum discutiunt, & calorem natium excitant sopitum. Præterque multa hydragoga, ut decet, castigata & apparata. Ordo descriptionis formulæ modum parandi docet.

Vires.

Hydragogum eximium hydropicis tuto datur: aquas enim ac serosos humores sine violentia ducit, & ad morbos omnes ab eisdem ortos accommodatissimum est medicamentum purgatorium.

Medicamenti similis inopia plebecula Parisiensis confugere solet ad quendam pseudopharmacopolam, virginimulierum interpolatorem, qui puluerem quendam laxatiuum ad hydropem curandum exhibet, quo vix vnus è multis millibus conualescit.

SECTIO SECVNDA.

De Hieris.

Compositiones quadam purgatoria ab antiquis Græcis Hiera, hoc est, iacra, & propter insignes effectus, magna dicuntur: Magnis enim viribus pollent, & magna in morbis sæpe feliciter dantur. Sunt autem sic denominata confectiones vulgatissima, & ad medicos usus commendatissima, præsertim quæ à commendatissimo authore inuenta sunt, ac celebrata, ut:

Hic.

Hiera Picra, seu Dialoe Galeni.

C A P. I.

℥. Cinnamomi,
 macis,
 asari,
 spica nardi,
 aloes non lota 3. C. siue lb. j. & 3 lb.
 mellis optimi despumati triplum, seu lb. iiij.
 Misceantur simul in Electuarium.

C O M M E N T A R I V S.

Hæc Hiera à Galeno eius authore, Picra, hoc est, amara dicitur, propter Aloen, à qua basim & purgatricem vim habet. Vetus autem compositio retinetur præter xylobalsamum, quod vix reperitur, cuius loco Macim, consilio Fernelij substituimus, & pro floribus iunci odorati, qui nobis non suppetunt, iuncum ipsum: Sicque quantitas à Galeno *cap. 2. lib. 8. comp. med. loc.* expetita habetur eorum, quæ cum aloë misceri iussit ipse, vel potius Andromachus, qui aloem etiam lotam expetiuit: illora tamen nunc & recte ponitur.

Hæc fuit Hiera picra vñtatissima Romæ, præter alias duas, quibus interdum Galenus utebatur *cap. 14. lib. 6. de san. tuend.* sed quarum exoleuit vsus, & quibus pro re exigente aliquid detrahebat, vel adiciebat, vel immutabat.

Remansit autem hæc hucusq; integra, præter lignum balsami, quod multi auferunt, nihil substituentes; Alij furculos lentisci, alij carpobalsamum, quod æque rarum est, substituunt. Macis optime succedit illi, vel calamus aromaticus, atque alterutro parata Hiera, xylobalsami loco, nihilo erit inefficacior. Eius autem Galenus perhibetur author, quod eam potius celebrarit, quam inuenit. Parandi modus facilis est. Seorsim primum terenda mastiche, aloë, crocus: deinde reliqua. Tum mixta, misceantur denuo expumato melli, vt omnia coeant in electuarij spissitudinem.

Hiera picra à Galeno celebrata facultatibus multis insignibus efficax est: Calefacit enim, incidit, attenuat, siccaturget, obstructions tollit, humores biliosos, pituitososque, crassos, & lentos expurgat: Affectibus ventriculi,

Qualitates.

culi, mesenterij, hepatis, capitis & iuncturarum mire confert. In qualibet vncia compositionis ponuntur aloes ℥ ij. & gran. j. ℞. Et pulueris reliquorum simplicium grana quindecim.

CAP. LI.

Hiera Picra cum Agarico.

℞. Puluer. hiera simplicia sine aloe,
agarici trochiscati an. ℥ ℞.
aloes non lota ℥ j.
mellis despumati triplum, seu ℥ vj.
Ex arte fiat electuarium.

COMMENTARIUS.

Duobus constat hæc hiera medicamentis purgantibus benignis, altero cholagogo, nempe aloe, altero phlegmagogo, videlicet agarico. Sat enim non est, vnicum humorem noxium foras propellere, cum duo obsunt, & morbum quendam committunt, vel fouent: Tunc enim ad intemperiem mixtam medicamento mixto, seu qualitatibus multis composito est opus. Quia vero sæpius Hiera picra Galeni datur affectibus ventriculi & cerebri, in quibus partibus raro solitaria bilis aggeritur, sed simul pituitæ plurimum vel crassæ, vel tenuioris; Proinde cum ex illis humorem vtrumque trahere consilium erit, optime hiera cum agarico imperabitur, à quo cognomen habet. Paratur vero vt præcedens, cuius sæpe puluis seruatur in Pharmacopoliis, eiq; opportuno tempore, vel aloë tantum cum melle additur, vel simul agaricus, prout hanc, vel illam parare consilium erit.

Virt.

Quæ autem cum agarico paratur, ad multa utilis est: pituitam enim quamlibet educit, sed præsertim crassam ac viscidam, & bilem putrem: humores adhuc incidit, infarctus tollit, mesenterium exonerat, ventriculum purgat, appetitum resarcit, coctionem iuuat, è cerebro noxios humores educit, & confert epilepsiæ, vertigini, & sopori vigilan-

Hiera Pacchij. D. Scribon.

℥. Stæchados,
marrubij,
chamadrios,
agarici,
colocynthidis an. 3 x.
opoponacis,
sagapeni,
sem. petroselini,
aristolochie rotunda,
piperis alb. an. 3 v.
cinnamomi,
spica nardi,
myrrha,
folij,
croci an. 3 iiij.
mellis despumati triplum, seu lb. iij.
Misce ut artis est, & fac electuarium.

C O M M E N T A R I U S.

Hieram hanc Oribasius *libr. 3. Synopsis.* tribuit Ruffo ;
 Paulus *cap. 7. libr. 7. de re medic.* Archigeni, Scribonius
 Largus Pacchio. Is tamen non fuit primus author, sed
 prudens celebrator, qui cum ex ea plurimum lucri face-
 ret, tanquam secretum quoddam non reuelandum, eam
 apud se usque ad interitum seruauit. Eo mortuo delata
 est iuxta formulam descriptam ad Tiberium Cæsarem,
 à quo Scribonius habuit, quam ante nulla arte extorque-
 re potuerat. Aetius *cap. 114. tet. 1. serm. 3.* modo hieram
 Archigenis, modo Antiochi nominat. Nos vero à præci-
 puo illius comprobatore Hieram Pacchij nominamus.
 Sic autem paratur.

Sagapenum, opoponax, & myrrha integra nocte ma- *Præparatio.*
 cerantur in hydromelite, aut vino potius, quam aceto :
 Die colo forti traiciuntur, ut sordes omnis, & pars impu-
 rior secernatur: Postea melli despumato commiscentur,
 vna cum reliquis simplicibus pulueratis. Seorsim vero
 teritur crocus, ut & agaricus, & colocynthis, cui inter
 puluerandum gutta quædam olei permiscenda, ne vis

eius exhalet, & facilius teratur. Eius autem pulpa tantum sumenda, & prassium seu marrubium album potius, quam nigrum. Sunt, qui polium, non folium sumunt; folium tamen apud Scribonium legitur, non polium, quod sane illius defectu recte substituetur.

Qualitates.

Hiera Pacchij ad plura vitia efficaciter datur, inquit Scribonius *cap. 23. artic. 92. lib. de comp. med.* Sanat enim epilepticos, furiosos, vertiginosos, cephalalgicos, suspiciosos, anhelosos, comatosos, incubo, & aliis diuersis oculorum, aurium & capitis affectibus obnoxios. Stomachum quoque optime purgat, affectiones hepatis emendat, lienis saburram tollit, illiusque duritiem minuit, intestinorum morbis auxiliatur futuras aut iam factas in illis partibus vomicas aut discutit, aut celerius aperit, & menstrua his mulieribus mouet, quæ difficillime purgantur.

C A P. I V.

Hiera Diacolocynthidos magistralis.

<i>℞. Pulpa colocynth. ʒ j.</i>	<i>caryophyllorum,</i>
<i>agarici,</i>	<i>cinnamomi,</i>
<i>ellebori nigri an. ʒ ss.</i>	<i>maius,</i>
<i>aloes ʒ x.</i>	<i>baccarum lauri,</i>
<i>diagridij,</i>	<i>granorum iuniperi,</i>
<i>polypodij,</i>	<i>cardamomi,</i>
<i>mastiches,</i>	<i>maiorana,</i>
<i>opoponacis,</i>	<i>stœchados,</i>
<i>bdellij,</i>	<i>croci,</i>
<i>sagapeni an. ʒ ij.</i>	<i>spica Indica an. ʒ j.</i>
<i>radic. enula campana,</i>	<i>rosarum ʒ iij.</i>
<i>cyperj,</i>	<i>mellis de spum. ʒ ss.</i>
<i>angelica,</i>	<i>misce, vt artis est.</i>

C O M M E N T A R I V S.

Nihil æque confusum est in Pharmacopœorum Dispensariis atque Hierarum descriptio, quas quisque ad libitum varie & nominat, & immutat. Eandem enim sæpe triplici nomenclatura designatam videmus, vt illam, quæ modo Hiera Pacchij, modo Archigenis, modo Ruffi, modo etiam Diacolocynthidos nominatur: Et aliquan-

quando tres multum inter se differentes, eadem voce designatas comperimus, vt Hieram Diacolocynthidos. quæ alio modo à Mesue, alio à Nicol. Myrepsio, alio à Fernelio describitur. His vero omnibus Hieram Pacchij præferimus, vt meliorem, quam magistralem nuncupamus. Sic enim ab illius basi, & virium præstantia optima ratione nominatur. Et qui hanc habebit, aliis omnibus, quæ colocynthida capiunt, à veteribus descriptis carere facile poterit. Quæ tamen à Pacchio describitur, cum benignior sit, poterit quoque haberi. Parandi modus sic esto.

Opoponax, bdellium & sagapenum per noctem, aut diem integrum macerentur in aceto potius, quam vino, propter simplicium, quæ ad compositionem accedunt, calorem; Dein optime colentur, & super cineres calidos acetum resoluatur. Purgantia seorsim puluerentur, & olei amygdalini parum colocynthidi adhibendum, ne latefeat inter terendum. Tum reliqua simplicia, primum duriora; postea aromata; Tandem omnia melli despumato permisceantur in legitimam, ac hieris debitam spissitudinem.

Hiera Diacolocynthidos magistralis eximiam habet *Hiera magistralis facultates.* vim, ad capitis, ventriculi, & abdominis morborum curationem, quos humor crudus, pituitosus, crassus, aut melancholicus committit. Maxime autem apoplexiæ, comati, lethargo, paralyfi, epilepsiæ, incubo, asthmatici, colico dolori, & melancholiæ hypochondriacæ conuenit, atque omnibus ventris affectibus, qui à pituita vitrea, aut gypsea proficiscuntur, vel qui modo quocunque hebetem habent simul motum & sensum; vel alterutrum tantum.

SECTIO TERTIA.

De electuariis solidis, & trochiscis purgantibus.

Qui Antidotaria, seu Dispensaria vulgo dicta componunt, vel verius transcribunt, multum sibi laudis deberi putant,

zant, si medicamentorum etiam nulla arte & ratione descriptorum farraginem, à quibusvis authoribus depromptam cogerant. Nos vero non modo selectiora, sed ex selectissimis, quæ optima sunt, & usu longo comprobata damus. Quibus non-nihil, prout suasit ratio, vel addidimus, vel etiam detraximus, ut nimis rara, aut inutilia, aut incognita, non modorecentioribus, sed etiam authoribus primis. Raro enim non contigit, ut viri gravissimi ex aliorum tantum relatu multa dicant & scribant. Et quæ male audierunt, vel non norunt, pro veris ut habeantur, in lucem edunt & defendunt. Pauciora autem medicamenta ideo hac in Officina describo, quod legitimam illorum compositionem, compositionis modum, illustrationem & facultates ostendam.

CAP. I.

Electuarium Diacarthami, seu Diacnicu.

Des. Arnaldi Villanouani.

℞ Medul. sem. carthami,
hermodactylorum,
pulu. diatragacanthi frig. an. ʒ ℞.
turbith ʒ vj.
Zinziberis,
manna granata an. ʒ ij.
Diagridij ʒ iij.
sachari candi,
carnis citoniorum conditorum,
mellis rosati an. ʒ f.
sachari albiss. ʒ viij. ℞. fiat ex arte electuarium solidum tabulatum.

COMMENTARIUS.

Æque ut vsualis, sic controuersa Diacarthami descriptio, quam vix eandem apud duos authores inuenias, cum & trifariam à Iouberto descriptam habeas. Vnica tamen aliis melior, & certior, & tutior, quam scilicet ratione & usu longo plures comprobarunt, cuiusmodi est, quam à N. Præposito mutuati sumus, licet paulo aliter ab Arnaldo Villanouano, primo illius authore descripta, comperiatur.

Nomen autem assumit à Carthamo, quod basis locum tenet,

tenet, licet turpethum exuperet copia & viribus, imbecillior namque vis carthami purgatoria, quam turpethi. Vtriusq; qualitas intenditur zinziberis adiectione. Diagridium & hermodactyli simul in compositione non tantum pituitam, sed & bilem ab articulis detrahunt. Castigatur illorum effera qualitas carne citoniorum condita. Manna, diatragacanthum & sacharum ponuntur ad leniendum, contemperandum, pituitam detergendam & mouendam: mel ad conseruandum.

Sic vero paratur Diacarthamum. A cortice primum purgatur semen carthami, deinde teritur; postea puluerantur zinziber, turbith, & hermodactyli: tum diagridium & sacharum candum: deinde citoniatum. Tandem sacharo ad electuarij solidi consistentiam cocto, & adhuc calenti, mel, manna, & cydoniatum permiscebuntur, & postea pulueres, vt fiat electuarium solidum, in tabellas, lozengias vulgo dictas, discissum.

Electuarium diacarthami frequenti est in vsu, & fere in omnibus pharmacopoliis præparatum seruatur. Humores pituitosos valenter purgat, non solum à ventriculo & mesenterio, sed etiam è partibus remotioribus, si copia paulo maiore sumatur. Nonnihil quoque ex humoribus biliosis detrahit. Proinde non tantum febribus quotidianis, & mere pituitosis prodest, sed etiam complicatis, & quæ ab humorum diuersorum mixtura exoriuntur.

Facultates.

C A P. II.

Electuarium de succo rosarum.

*℞. Succī depurati rosar. rubr. ℥. j.
sachari ℥. j. ℞.*

*Percoque in electuarium solidum, cui addo-
trium santalorum an. ʒ. ℞.*

mastiches ʒ. ij. & ʒ. ij.

corticis citri succi ʒ. j.

caphura ʒ. j.

Diagridij triti ʒ. xj.

*Ex arte fiat electuarium, in tabellas concinnatum,
quarum singula pendeant ʒ. j. ℞. aut ʒ. ij. tantum.*

COMMENTARIUS.

Non is, qui ad ostentationem immutare vetera, aut noua promulgare desiderem, sed si quæ præter rationem acta recensentur, aut scripta leguntur. Is sum ego, qui meam de his libere sententiam feram: cuique enim philosophari concessum est, & de rebus cognitis sententiam ferre.

Cum autem electuarium de succo rosarum, à Nic. Myrepsio descriptum, à Nic. Salernitano discerptum, à recentioribus varie confutum, & male concinnatum comperim, quæ pondere maiore ponuntur, minuere, quæ minori augere, & quæ inepte, immutare non verebor. Omnium autem pondus consulto immutauit: Succum enim rosarum quantitas cum nulla ratione debeat esse par saccharo, recte quidem est imminuta, auctum vero saccharum; libra namque sacchari citius & facilius coquetur in syrupum, vel electuarium, cum succi rosarum libra dimidia, quam cum integra, nec tamen vires habebit multo inefficaciores, aut minus roborantes.

De santalorum quoque pondere aliquid detractum est, & exigua corticis citri sicci portio substituta, partim ad odoris & saporis maiorem suauitatem, partim ad putredinem arcendam, & membra vitalia recreanda. Caphuram nonnulli relinquunt propter grauē odorem: ego multū probo, quod suo halitu & electuario gratiam conciliet, & qualitate permeante efficaciam maiorem.

Loco vero Spodij, quod non habetur, vel Antispodij vulgaris, seu eboris vsti, quod male substituitur, mastichem substitui ad ventriculi robur & Scammonij castigationem.

Spodium Arabum fictitium est.

Ebur vstum non esse spodium.

Spodium esse saltē unū, & quodnam sit.

Tabaxir quid.

Male vero Ebur vstum Spodium vocatur, & inepte pro fictitio Arabum spodio succenturiatur: quicquid enim pharmacopæorum familia credat, vnicum tantum est spodium, nempe pompholix, seu spodium Græcorum, quod neutiquam intra corpus sumitur: imperite siquidem Arabum interpretes pro Tabaxir spodium, pro spodio ebur vstum dederunt. Num Tabaxir est succus, liquorve concretus arborum quarundam, siue arundinum crassissimarum & prægrandium, quæ aliquando flantibus ventis ex mutuo collisu conflagent: Ex istoque incen-

incendio suum mendicauit spodium Auicenna, vel potius ex Tabaxir, infidus illius interpret Clusius spodium fecit suum. Verum nec Tabaxir ad nos ex India deferatur, nec cannarum vstarum cineres ex Arabia: nec si adueherentur, magni essent in medicina vsus. Nec præterea ebur prudenter substituitur crematum. Proinde vel relinquendum, vel medicamentum aliud substituendum, quod parando medicamento sit congruum.

In vulgari autem descriptione maior diagridii quantitas ponitur, vt ꝯ xxxvj. aut paulo plus, pro singulis vnciis compositionis. In nostra vero emendatiore dragma tantum dimidia ad vncias quasq; accedit, adhucq; medicamentum satis validum ac potens remanet, vt solito more calcar purgantium queat nominari, quod scilicet parua mole vires habet efficacissimas.

Parandi modus idem est cum diacarthamo; atque is ex descriptionis formula satis innotescit. Sunt, qui succum rosarum tantummodo distillatum assumunt, in quo gummi tragacanthum macerant, mucaginemq; extrahunt ad puluerum comprehensionem, & electuarii solidi concinnationem. Ego mallem in balneo Mar. succum inspissare in Rob spissitudinem, quo pulueres non male queunt concorporari. Si qui velint pro diagridio scammonium non præparatū ponere, quantitatem succi rosarum solitam poterunt ratione quadam relinquere.

Electuarium de succo rosarum mere cholagogon est, *Vires.* atque potenter flauam bilem educendo, his affectibus congruit, & vtiliter datur, qui ab eadem materia proficiuntur.

C A P. III.

Electuarium de citro solutiuum.

℞. Corticis citri conditi,
 conserua florum violarum,
 conserua buglossi,
 pul. diatragacanthi frigidi,
 diagridij an. ʒ ss.
 turbit ʒ v.
 Zinziberi ʒ ss.

foliorum sennæ 3 vj.

Sem. fœniculi dulcis 3 j.

*sachari albißimi in aqua rosarum soluti, & ex arte
cocti 3 x. fiat electuarium solidum.*

Si cui minus arriserit hæc à nobis sic restituta descri-
ptio, & antiquior à magistro Stephano Arnaldo primum
inuenta, & à Guidone Cauliaco celebrata magis probe-
tur, sic iuxta eorum mentem parabitur.

*Antiqua de-
scriptio.*

℥. Conserua violarum,

florum borraginis, an. 3 ij.

radicis buglossi,

corticis citri conditi an. 3 j.

Zinziberis 3 ss.

pul. diatragacanthi frigid. 3 ij.

diagridij 3 iij.

turbith 3 iiij.

sennæ 3 v.

*panis sachari 3 x. fiat electuarium in tabulis, pondo-
ris 3 ss. quæ est iusta dosi.*

COMMENTARIUS.

Electuarium de citro laxatiuum, catholicum, seu uni-
uersale catharticum est: Bilem enim vtrumque & pitui-
tam satis potenter, ac sine molestia trahit, præsertim
quod secundum priorem descriptionem à nobis emen-
datam paratur, in qua singula purgantia suum habent
castigatorium: sennæ fœniculum; turpethum zinziber;
diagridium corticem citri conditum, conseruas, & aquam
rosaceam, in qua coquitur sacharum. Quæ omnia cor-
& facultates roborant, & simul dicta purgantia miti-
gant. Puluis diatragacanthi ponitur ad leniendum, sa-
charum ad detergendum, leniendum & conseruandum.

Porro quantitatem corticis citri quadruplo pondere
posuimus, tum quia compositionis basis est, tum quia
partes corporis principatum tenentes recreat. Diagridii
quoque copiam augere fuit æquum ad reliquorum pro-
portionem, alioquin vis purgatoria, quæ iam erat imbe-
cilla, aut non satis potens, conseruatum incremento, &
impotentior multo, & imbecillior remansisset. Recte er-
go medicamenti basis, roborantia, purgantia & castiga-
toria,

toria, ea, qua sunt à nobis descripta, proportionem, permiscetur huic electuario, cuius, ut usus facilis, sic tutissimus & probatissimus.

Debet autem coqui sacharum paulo infra consistentiam electuarii solidi, propter nimiam puluerum quantitatem.

Electuarium de citro solutium ob multiplicem illius *Vires.* vim purgatoriam, multi est usus. Febribus enim tertianis & hemitritæis valde confert, stomachum optime purgat, prauam colluviem in utroque hypochondrio stabulantem expellit, cibi fastidium tollit, & malum corporis habitum emendat, cor & ventriculum roborat, & viscerum excrementitiam humiditatem absument.

De Trochiscis libro sequenti differere proposuimus, ut qui roborantes fere sint, vel alliotici, seu alterantes, paucis quibusdam exceptis, ijsq; purgantibus, de quibus hac in sectione & serie breuiter nunc agere nostra methodi ratio suadet.

CAP. IV.

Trochisci de Rhabarbaro.

<i>℞. Rhabarbari boni 3x.</i>	<i>rubia tinctorum,</i>
<i>succi eupatorii,</i>	<i>absynthij,</i>
<i>amygdalar. amararum</i>	<i>asarum,</i>
<i>an. 3℔.</i>	<i>sem. apij an. 3j.</i>
<i>rosarum 3iij.</i>	<i>formetur ex arte trochisci 3j. pondere.</i>
<i>spica Indica,</i>	
<i>anisi,</i>	

COMMENTARIUS.

Raro parati reperiuntur in officinis eiusmodi pastilli, quibus dum opus est, solent Medici rheum assumere, & aliis simplicibus proposito scopo idoneis permiscere. Prudentes tamen pharmacopœi, nec auaritiæ nimium dediti illis non carebunt, quorum scilicet optima est descriptio, & salutaris usus.

Ut autem rectissime parentur, rheum & asarum tenuissime laeuiganda sunt, ut facilius hepatis sinus, mesenterii anfractus, & vteri, renumq; vias peruadere queant, reliqua quoque tenuiter pulueranda: deinde cum eupatorii *Parandi modus.* succi

succi quantitate sufficienti fiat massa molliuscula, de qua formentur trochisci cuiusvis figuræ. Si succus Eupatorii definita quantitate pulueribus excipiendis non sufficiat, augendus, vt omnia simul facilius subigantur. Concinnati trochisci exsiccandi, & seruandi ad futuros vsus.

Vires.

Trochisci rhei valent ad frigidos, biliososq; iccoris affectus, ad eius obstructionem, dolorem, tumorem, & deprauatam actionem. Hydropi quoque vel præsentis, vel imminenti profunt, & morbo regio, seu ictero.

C A P. V.

Trochisci de agarico D. Galeni.

℞. *Agarici albiss. scalpro tenuiter comminuti ℥ij. aut quantum voles; macera in vini albi, in quo fuerit Zinziber infusum, quantitate sufficienti, & fac massam mollem; & ex ea trochiscos: qui exsiccati de nouo puluerentur: eodem vino subigantur in pastam; ex qua rursus trochisci formentur, siccentur, seruentur.*

C O M M E N T A R I V S.

Vario modo apud Mesuem præparatur agaricus, libro de simplicibus, cum malsa, cum oxymelite scillitico, cum sale gemmeo, cum sero lactis, cum dauco, & aliis simplicibus.

Galenus minori, faciliori, & commodiori apparatu in trochiscos effingit, in arte pharmacaria vñtatissimos, quos hic describimus, & tanquam præstantiores magis probamus. Nonnulli salem gemmeum permiscunt, vt suo, inquiunt, pondere, agaricum ad fundum ventriculi delabi cogat, vt sua absterforia facultate purgationem iuuat, & vim illius tardam excitet; zinziber tamen sufficit cum vino, non modo ad vomitoriam qualitatem arceudam, sed ad pigram vim purgatricem excitandam, lentos & crassos humores attenuandos & incidendos, atque è partibus remotioribus attrahendos. Zinziber autem & sua partium tenuitate per obstructa viscera agaricum defert, & suo calore vim purgatoriam iuuat, & aromaticitate ventriculum, cor, & partes nobiles recreat, quemadmodum & vinum, quod sua adhuc ponderosa sub-

substantia agarici cohibet leuitatem; cuius ratione ad fundum ventriculi pigre delabitur, atque supernatans per vomitum aliquando solus, interdum cum humoribus excluditur.

Trochisci de agarico pituitosum humorem non tantum è prima regione corporis purgant, sed etiam è partibus longius disitis, si maiore copia sumantur. *Vires.*

CAP. VI.

Trochisci Alhandal. D. Mes.

℞. Pulpa colocynthidos à seminibus mundata ℥ x.
 incidantur & fricentur manibus cum olei rosati ℥ j.
 gummi Arabici,
 tragacanthi,
 bdellij an. ʒ vj.
 macerentur tres aut quatuor dies in aqua rosarum, ut perfecte liquecant: deinde cum pulpa dicta, & parte istius mucaginis fiant trochisci; qui in umbra siccati, denuo terentur, & cum reliqua mucagine rursus fiant trochisci, iterum siccandi & seruandi.

COMMENTARIUS.

Trochisci colocynthidos, seu Alhandal, ut loquuntur Arabes, vtiliter iniici possunt in omnes compositiones, quæ colocynthidem recipiunt: Eam enim simplicem, aut non castigatam sumere molestum est, præparatam & trochiscorum forma, vel alia concinnatam, ut consuetum, sicutum. Sic enim præparata medicamentorum aliorum compositiones ingreditur, quorum virtutem accuit; vnde validius pituitam, aut alios humores crassos, lentos, & viscidos educunt.

Ut autem recte prædicti trochisci fiant, eligenda primum pulpa colocynthidos albissima & leuis, quæ non modo forficibus incidenda, sed etiam tenuissime pulueranda: nam crassius trita & intro sumpta dysenteriam sæpe mouet, ab rasis intestinis ab illius portiuncula ilei gyris & anfractibus stabulante. In veteri Mesues codice pulpæ colocynthidis ℥ x. tantum ponuntur. Verum locus erroris suspectus est, & pro ℥ x. ℥ x. ponendæ, alioquin olei rosati quantitas minuenda, nec non bdellii, & alio-

aliorum gummi, quorum singulorum 3 ij. tantum sufficiunt ad mucaginem, decem vnciis colocynthidos semel atque iterum excipiendis destinatam.

Facultates.

Trochisci Alhandal potenter viscidam pituitam, & succos omnes glutinosos purgant: Proinde multum conferunt colico dolori à pituita vitrea & lenta nato, apoplexiæ, vertigini, epilepsiæ, asthmæ, morbis frigidis, & arthriticis, qui vix medicamentis communibus cedunt.

De aliis trochiscis alterantibus & roborantibus *libro sequenti*; superest, ut alia purgantia solida, nempe catapotia describamus.

SECTIO QUARTA.

De Pilulis.

Superioribus sectionibus electuaria tam liquida, quam solida omni & morbo & causa morbifica accommodata dedimus. Nunc ut idem præstemus in describendis catapotijs, seu pilulis, quas plerique medicamentis quibuslibet præponunt, methodi nostra suadet ratio. Ab his autem auspabor, quæ inter purgantia solam aloë recipiunt, dein quæ aloë & agaricum; tum quæ cum utroque rheum, postea quæ sennam; tandem quæ turpethum, aut diagridium, aut colocynthidem, aut violentius aliquod catharticum admittunt, describam. Ab aloë vero ducitur initium, quod sit non solum basis fere omnium catapotiorum, sed quod viscera partesque nobiles recreet, & vix alio modo sumi possit: quæ enim valde amara sunt, ut aloë, & ingrata, cum difficillime forma liquida & potulenta hauriri queant, pilularum forma dari solent, ut facilius deurentur, ut cap. 14. lib. 3. Institut. demonstravimus.

C A P. I.

Pilula stomachica, vulgo ante cibum.

D. Mes.

℞. Aloës optima 3 vj.
mastiche,

rosa-

rosarum, an. ʒij.

Cum syrupo rosato, vel absynthij, fiat massa molliscula.

C O M M E N T A R I U S.

Omnes pilulæ, quæ aloë, vel rheum tantum, aut utrumque simul inter purgantia admittunt, & clementer purgant, quæque humores tantum è prima regione trahentes, stomacho profunt, Stomachicæ vocantur, vel pilulæ ante cibum, quod quavis diei parte, paulo ante pastus, tuto sumi possint: cuiusmodi sunt pilulæ de aloë rosata, quæ fiunt ex eadem in succo rosarum nutrita, & cum vino in massam coacta. Ut etiam pilulæ Scaligeri, Ruffi & de hiera. Vsitatissimæ tamen cum sint, quas dedimus, & quovis tempore paratu facillimæ, hæc tanquam regula omnium stomachicarum debent in omnibus pharmacopoliis asseruari. Verum parua quantitate tantum parandæ sunt, ut recentes semper habeantur. Diutius enim asseruatæ nimium exsiccantur, earumque virtus hebescit. Debet vero Massa aluta quadam, oleo pauco delibuta, inuolui; deinde in vase stanneo optime clauso reponi.

Pilulæ omnes, ut & reliqua purgantia, dari minime debent, nisi ventre exinanito; præsertim vero, quæ ex partibus remotioribus humores noxios trahere debent. Quæ longe ante, & post pastum, ut post primum somnum commodius & utilius sumuntur. Stomachicæ non item; sat enim est, si sumantur hora una ante ientaculum, vel alium pastum, ut blande subducatur alius, & pituita quædam, aut alia prava colluies in ventriculo & vicinis partibus contenta expurgetur; quam quidem omnes stomachicæ blande educunt, stomachum roborant, & appetitum resarciunt, vel sopitum excitant. Viræ.

C A P. II.

Pilulæ Ruffi, vulgo pestilentiales, seu communes.

℞. Aloës optima ʒij.

myrrha ʒj.

croci ʒss.

cum oinomeliæ optimo, fiat massa mollis.

C O M-

Vix quoddam datur medicamentum à quodam præter authoris primi mentem non mutatum. Hæ pilulæ ex paucis componuntur, à multis varie mutantur. Sunt, qui myrrhæ tertiam partem adiiciunt; alii tantum quartam; quidam octauam; nonnulli crocum & myrrham æquali pondere commiscent; alii mediam tantum partem croci ad myrrham adiiciunt, vt myrrhæ ad aloë, vt nos in hac descriptione, Medicorum celebriorum sententiam secuti, fecimus.

Horum autem catapotiorum inuentionem Rondeletius Ruffo denegat, quod potionem, inquit, quam pilulas potius tradiderit, vt ex Paulo Ægin. *cap. 36. lib. 2. de morb. pop.* liquet. Hic sane medicamentum quoddam ex aloë, myrrha, & ammoniaco thymiamate in vino odorato tritis, describit, potumq; nominat; fabæ tamen magnitudine exhibet; quæ rerum potulentarum mensuræ repugnat, solidarum conuenit: ideoq; Ruffum posterior ætas illarum esse primum authorem non sine ratione credit. Pro vino aromatico oinomel generosum substituiimus, pulueribus excipiendis maxime idoneum. Si enim solo vino recipiantur, massa hinc subacta, breui duriem pene lapideam nanciscetur. Syrupus quoque de absynthio illis admittendis multum aptus eris.

Qualitates.

Pilulæ Ruffi pestilenciales dicuntur, quod pesti conueniant, sed potius arcendæ & præcauendæ, quam curandæ. Ratione enim aloës corpus ab excrementis liberatur, per myrrham à putredine vindicatur, à croco cor & facultates vitales recreantur. Pestis tamen factæ parum profunt, vt quæ medicamenta magis cardiaca, valentiora, & alexipharmaca ad sui curationem postulet.

C A P. III.

Pilule mastichinae.

℞. *Mastiches* ʒ ss.

aloës ʒ x.

agarici ʒ iij.

Conficendum hydromelite vinoso, & fiat massa mollis.

COM-

COMMENTARIVS.

Pilulas omnes, quæ mastichem excipiunt, Mesue stomachicas appellat, quarum non ipse solum varias descriptiones exhibet, sed etiam qui post illum ea de re scripserunt, & Antidotaria promulgarunt, modo aloës, modo agarici, modo mastiches pondus augentes, vel minuentes, aut alia adiicientes.

Vfitatior & tutior est descriptio, quam hic damus, cui si diamoschi parum addatur, erunt pilulæ de aloë lota *Pilula de aloë lota.* iuxta vulgarem editionem. Parandi modus facilis est. Debet vero agaricus trochiscatus sumi, postea teri, vt & reliqua, nempe aloë & mastiche, atque cum hydromelite aptius, quam cum vino subigi, tum ad efficaciam, tum ad conseruationem.

Petrus de Abano perhibetur earum author, quibus ab exuperante medicamento, nempe aloë nomen non dedit, ne simul eiusdem nominis catapotia multa ac diuersa describerentur.

Pilulæ mastichinæ stomachum blande purgant, optime roborant, totius abdominis excrementitios humores sine molestia detrahunt & expellunt, doloribus capitis prosunt, & vteri affectibus multis. *Vires.*

CAP. IV.

Pilula de tribus solutiuis.

℞. Rhabbari,
aloës,

agarici an. ʒ iij.

Trita excipiantur syrupo rosarum pallidarum, & coquantur in massam.

COMMENTARIVS.

Vocantur hæc catapotia de tribus solutiuis, quod tria tantum simplicia purgantia admittant: Syrupus rosarum pallidarum, quo illa excipiuntur, purgatorius quidem est, sed simplex medicamentum non dicitur. Stomachicæ quoque sunt hæc pilulæ, licet paulo validiores superioribus, propter agaricum; qui si trochiscatus ponatur, vt certe debet, vim incidendi & attenuandi maio-

rem habebunt, & minus vomitoriam. Parandi modus facilior est, quam ut nos moretur.

Vires.

Humores biliosos & pituitosos, crassos & lentos à ventriculo, cauis hepatis & lienis, & à mesenterio perbelle purgant, stomachum roborant, & appetitum reuocant. Sic paucis, quæ de his dicenda, complector.

C A P. V.

Pilulæ Imperiales D. Fernelij, seu Catholicæ.

℞. Aloës optima ℥ ij.
 rhabarbar. electi ℥ j. ℞.
 agarici trochiscati,
 folior. sennæ mundator. an. ℥ j.
 cinnamomi ℥ ij.
 Zinziberis ℥ ij.
 nucis moschatæ,
 caryophyllorum,
 spicæ nardi,
 mastiches an. ℥ j.
 Cum syrupo violato subacta cogantur in massam.

C O M M E N T A R I V S.

Egregiam his catapotiiis non iniuste denominationem dedit author, ut quæ agendi benignitate & multiplici dote, præ cæteris egregium titulum mereantur. Possunt quoque dici pilulæ Catholicæ, ut quæ & vniuersos humores, & ab vniuersis partibus expurgent, ab hepate, liene, ventriculo, cerebro, & cum dos paulo vberiore, à partibus quoque longius distitis.

Quædam eiusdem nominis describuntur à Nic. Præposito, quæ quod pluribus constent, & efficaciam sint minoris, raro parantur.

Vires.

Pilulæ Imperiales Fernelii omnia viscera infarctu liberant, purgant, roborant, & humores quosuis noxios & obuios educunt, omniumque partium nutritiarum œconomiam iuant.

CAP. VI.

Pilula de eupatorio maiores D. Mes.℞. *Myrobalanorum citrinorum,**succor. eupatorij,**absynthij an. ʒ iij.**rhabarbari ʒ iij. ℞.**mastiches ʒ j.**croci ʒ ℞.**aloës ʒ v.**Succi, vel potius syrupi endiuia quantum sufficit, ex arte fiat massa.*

COMMENTARIUS.

Catapotiorum ex eupatorio duas Mesue formulas describit; priora, maiora nominat, quæ hic inseruimus; alia minora, quæ raro, imo rarissime ambo parari solent. Illa tamen cum valde commendentur ad icterum, & omnem iecoris obstructionem, ægrorū felicius res ibunt, si in pharmacopoliis habeantur. Deberent autem à rhabarbaro potius denominari, quod in compositione cæteris præpolleat. Verum solent authores medicamentis à se compositis nonnunquam imponere nomina ad placitum magis, quam rationem validissimam.

Porro ad harum pilularum præparationem succi eupatorii veri, vel eius loco agrimonii, & absynthii per evaporationem inspissandi, exsiccandi, & postea puluerandi, deinde aliis simplicibus seorsim tritis commiscendi, tum omnia syrupo de endiuia, vel cichorio comprehendenda in massam idoneam. Perperam faciunt, qui Mesuei consilium secuti pulueres excipiunt aqua endiuix, & cogunt in massam.

Pilulæ de eupatorio maiores non solum ictero conducunt curando, sed etiam febribus periodicis ac circuitu repetentibus. *Vires.*

CAP. VII.

Pilula sine quibus esse nolo D. N. Præpos.℞. *Aloës optima ʒ xiiij.**quinque generum myrobalanorum,*

Bbb 2

rhabar-

rhabarbari,
senna,
agarici trochiscati,
mastiches,
absynthij,
cuscuta,
rosarum,
violarum an. ʒj.
diagridij ʒ vj. ℞.
mellis succo fœniculi exspumati q. s. fiat massa, ut ar-
tis est.

C O M M E N T A R I U S.

Vniuersales sunt hæ pilulæ, vt Imperiales, sed magis
 cholagogæ, & valentiores propter diagridium. Earum
 nomenclatio quadam circumlocutione designata effica-
 ciam & vsus necessitatem notat, vt quibus vel paterfa-
 milias, vel alius, qui optime suæ sanitati prospectum vo-
 luerit, minime carere debeat, quandoquidem ad earum
 compositionem accedunt, quæ à cunctis partibus præci-
 puis humores deducunt, & easdem roborant. Rheubar-
 barum basis erit, si à parte earum præstantiore sumi de-
 beat, vt scammonium, si à valentiore & magis exuperan-
 te, vel myrobalani, si à fructuum pondere.

Vt recte parentur, scammonium, aloë, agaricus, &
 mastiche seorsim pulueranda. Reliqua partim seorsim,
 partim simul. Non sunt vero subigenda cum aqua, aut
 succo fœniculi, vt placuit authori, sed cum melle eodem
 succo depurato, ad syrupi consistentiam, aut paulo infra
 cocto, ne citius siccescant, aut marcescant.

Vim.

Pilulæ, sine quibus pituitam & bilem vtramque vndi-
 que trahunt, sed præcipue ex capite, oculis, & sensibus.
 Proinde oculorum suffusiones minuunt, visum conser-
 uant, aurium dolores tinnitusq; solvunt.

C A P. VIII.

Pilula aurea, D. N. Myr.

℞. Aloës optima,
diagridij an. ʒ v.

rosa-

rosarum rubr.

Sem. apij an. ʒij. ℞.

Sem. anisi,

foeniculi an. ʒj. ℞.

pulpa colocynthid.

croci,

mastiches an. ʒj.

Cum gummi tragacantha in aqua rosarum soluta, vel potius cum melle rosato concinnetur pasta, consistentia legitima.

COMMENTARIUS.

Non abs re insultat Nicol. Præpositus in Nic. Myrepsum harum pilularum authorem, quod diagridium quantitate maiore posuerit, nec locum mendo carere suspicatur, dum ait, *Et credo, quod debuit dicere, diagridij ʒv. non ʒij.* quod sane colligi potest ex eiusdem Myrepsi verbis, qui in fine cap. 107. dosim harum pilularum definiens sic habet; Informentur ad modum ciceris cum aqua infusionis tragacantha, *Et* dentur de eis vespere nouem aut undecim cum mulsâ aut vino. Hæc enim quantitas saltem ʒj. ℞. est, aut ʒij. quæ fere diagridii ʒ ℞. admittit. Vtut sit, nunc is inualuit vsus, vt iuxta modum descriptum parentur; ea tamen lege, vt iusto acidoneo pondere exhibeantur, pro Medici prudentia & ægrotantis viribus; cui purgando, si diagridii gr. iiij. aut v. sufficiant, ea tantum mole catapotia dentur, quæ istam solum diagridii dosim receperit.

Optime vero mastichem adiecit Nicol. Præpositus ad ventriculi robur, ne tam violentorum purgantium attactu lædatur. Recte quoque tragacanthum permiscebitur ad scammonii feritatem mitigandam. Tutius vero trochisci Alhandal ponentur, quam colocynthis ipsa non castigata: omnia tenuissime puluerata cum melle rosato cogentur in pastam consistentiæ legitimæ; sic enim diutius molliuscula remanebit, quam gummi tragacanthæ dissoluto subacta & comprehensa.

Dicuntur autem pilulæ aureæ magis ab aureo colore, Vnde dicantur aureæ, quam ab effectu aureo, hoc est, præstanti, ac insigni: Non enim omnia medicamenta, quæ aluum potentissime ducunt, *Et* affatim humores purgant, aurea seia præstan-

præstantissima sunt, sed quæ sine molestia tantum noxios, & cum facilitate extrahunt.

Vires.

Pilulæ aureæ plurimum cholagogæ sunt: Bilem enim valenter attrahunt, pariterq; pituitam, non modo ex ventre inferiore, sed etiam superiore, videlicet capite: propterea sensus oculosq; expurgant, iisq; aciem restitunt.

C A P. IX.

Pilulæ de agarico D. Auic.

℞. Agarici ʒ iij.

radic. ireos,

prassu an. ʒ j.

turbitib ʒ v.

hiera picra ʒ iiij.

colocynthidos,

sarcocolla an. ʒ ij.

myrrha ʒ j.

Misce cum sapa, & fiat massa, ut artis est.

C O M M E N T A R I V S.

His catapotiiis Nicol. Præpositus mastichem addidit; damnant reuerendi patres censores Mesuei; probat Fernelius, quod similiter ex Præposito transcripserit; improbat Ioubertus, suæ tamen opinionis rationem subtricens. Ego nec nocituram, nec valde profuturam puto; si enim defuerit, non deerunt ventriculo, quæ ipsum roborare queunt, nempe hiera, myrrha, sapa, iris; si adfuerit, neque aliorum vim obtundet, neque multo meliorem reddet.

Harum author primus est Auicenna, qui eas descripsit cum myrrha, quam Mesue non addidit, ut putat Bauderonius, ut ex illius *lib. 3. cap. 40. tract. 1. fen. 10.* liquet, ubi agaricum & colocynthida sine vlla præparatione expressa describit. Melius est tamen vtrumque trochiscatum sumere, terere, & permiscere. Præterea puluis hieræ picræ Galeni tantum melle non solutus sumendus est; prassium album seligendum, & radix ireos nostratis flore cæruleo, quam Auicenna lilium cœleste vocat. Pur-

gantia

gantia seorsim pulueranda; reliqua partim sic, partim simul; tum omnia miscenda cum sapa.

Pilulæ de agarico cum pituitam vndique potenter e- *Vires.*
ducant, conferunt plurimum capiti & thoraci: proinde
comati, catarrho, vertigini, & similibus affectibus ab hu-
more frigido ortis, maximeq; asthmati, ad cuius sana-
tionem ab Auicenna fuerunt inuentæ & descriptæ, *cap.*
40. lib. 3.

CAP. X.

Pilula cochiae D. Rhasis.

℞. Pul. hiera simplicis 3x.

colocynthidos 3ij. & 3j.

diagridij 3ij. ℞.

turpethi,

stœchados an. 3v.

Cum syrupo de stœchade fiat massa.

COMMENTARIUS.

Pilulæ cochiae non simpliciter à grano, quod *κόκκος* *⊙* *Vnde habeant*
dicitur Græcis, nuncupantur, sed quod rotundæ sint & *nomen.*
paruæ, veluti granum quoddam ciceris aut erui, cuius-
modi fieri solebant olim omnes pilulæ. Et licet nunc fe-
re maiores concinnentur, vt propriam tamen ab authore
datam descriptionem, sic appellationem retinemus, qui
cap. 1. lib. 9. ad Almanfor. iuxta formulam præscriptam
tradidit. Nonnulli supra modum purgantes iudicarunt,
ratione diagridii maiore pondere commixti: Optimum
tamen cum sit, in pharmacopoliis haberi blanda medi-
camenta pro delicatulis, validiora pro robustis & agre-
stibus viris, iuxta Rhasis placitum parandas censeo. Ad-
de, quod tam exigua quantitate dari possunt, quibus
conueniunt, vt citra hypercatharsim aluum subducere,
& humores noxios educere valeant.

De admiscendis autem in compositione nonnulli du-
bitant, an hiera picra Galeni sumenda sit, an alia paran-
da, vt voluit Cordus: Nos ob multas rationes, quas bre-
uitatis causa relinquo, nullam validiorem, conuenientio-
rem, aut meliorem hiera dicta puto. Trochiscos vero Al-
handal melius erit permiscere, quam colocynthida non

præparatam. Quod si syrupus de stœchade defuerit, ut
re vera paucis in officinis habetur, nec haberi multum
est necesse, pulveres subigi recte poterunt melle cum de-
cocto stœchados despumato, & ad consumptionem a-
que humiditatis cocto. Patandi modus idem atque
præcedentium.

Viras.

Pilulæ cochix humores partim biliosos, partim pitui-
tosos expurgant, non solum à capite propter stœcha-
dem, quæ minus cephalica, quam hepatica est, sed etiam
ab aliis partibus, in quibus dicti succi continentur: Eos
enim à quacunque parte potenter deducunt.

C A P. II.

Pilulæ de hermodactylis maiores, D. Mes.

℞. *Hermodactylorum,*
aloës,
myrobalanorum citrinor.
turbith,
colocynthidos,
bdellij,
sagapeni an. ʒvj.
castorei,
sarcocolla,
euphorbij,
opoponacis,
Sem. ruta agrestis, vel hortensis,
seminis apij an. ʒiij.
croci ʒj. ℞.
Cum succo caulium fiat massa.

C O M M E N T A R I U S.

Multum sunt vsuales istæ pilulæ, quæ ab hermoda-
ctylis nomen habent, solæq; sufficiunt inueteratis arti-
culorum doloribus, ad idq; sunt efficaciores his, quæ ar-
thetica vocantur, & securius, quam quæ de sagapeno,
aut opoponace, aut sarcocolla nuncupantur, ut ideo ha-
rum descriptionibus non sit opus.

Ad præparationem in caulium succo sagapenum &
opoponax liquanda, idoneo linteo transmittenda, dein-
de pa-

de parum coquenda. Tum pulueres reliquorum simplicium succo cum melle cocto permiscendi: atque omnia simul in mortario terenda, subigenda, & manibus oleo delibutis contrectanda, vt consistentiam nanciscantur idoneam. Possent & eclegmate de caulibus recte subigi.

Pilulæ de Hermodactylis crassos humores, simulque *Vires.* serosos potenter ab extremis partibus, præsertim ab articulis euellunt, conducuntque morbis frigidis capitis, neruorum & iuncturarum.

CAP. XII.

Pilula Agregatiua, seu polychrestæ. D. Mes.

℞. Aloes,

turbith an. ʒ vj.

diagridij ʒ v.

Rhabarbari,

myrobalanor. flauarum an. ʒ iij.

agarici albissimi,

trochiscor. alhandal,

polypodij,

myrobalanor. Chebularum,

myrobal. Indarum an. ʒ ij.

mastiches,

rosarum,

epithymi,

sem. anisi,

Zinziberis,

salis gemmei an. ʒ j.

succorum eupatorij,

absynthij an. ʒ ij.

Cum syrupo rosarum pallidarum fiat massa, ad usum seruanda.

COMMENTARIUS.

Veterem Mesuei descriptionem retinemus, ordinemque simplicium tantum mutauimus, & pro electuario rosato syrupum rosarum substituimus ad puluerum comprehensionem.

Sunt autem tres apud Mesuem pilularum huiusce nominis descriptiones, quarum prior solum est vsualis, &

*Cur dicantur
agregatiua,
cur polychre-
sta.*

in pharmacopoliis fere cunctis parata reperitur, relictis aliis duabus, agregatiuis maioribus & minoribus nuncupatis. Dicuntur vero Agregatiuæ, propter aggregationem dotum multarum, ut etiam Polychrestæ, & à multis Catholicæ, quod sint usus multi, & vniuersos expurgent humores.

Compositionis ratio manifesta est, ut & mixtionis modus. Radices primum terendæ, dein fructus, ac semina: seorsim vero rheum & agaricus, qui trochiscatus simplici præferendus. His addendi succi eupatorii & absynthij prius exsiccati, & postea triti. Tum omnia, ut decet, pulverata, syrupo rosarum pallidarum excipienda, ut fiat massa, quæ inuoluenda corio oleo amygdalino delibuto. Non vero sine ratione pulueres syrupo rosarum pallidarum excipiendos arbitror, partim ut magis accedant ad mentem authoris, nam rosis nihil similius, quam ipsæ rosæ, partim quod electuarius rosatum Mesuei, quo ipse vult pulueres comprehendi, paratum non reperitur, nec parandum censeo, cum eius ut inepta est compositio, sic fere nullus usus.

Facultates.

Catapotia agregatiua ad multos affectus non modo capitis utiles sunt, sed etiam ventriculi & hepatis. Ex his enim partibus & sensorijs pituitam, bilem, & melancholicum succum detrahunt, purgantque: propterea febribus complexis, inueteratis, & morbis complicatis conducunt.

Pilulis de octo rebus, & de quinque myrobalanorum generibus carere poterit, qui agregatiuas habebit.

CA P. XIII.

Pilule de Fumaria D. Auic.

*℞. Myrobalanor. citrearum,
chebularum,
Indarum,*

diagridii an. 3 v.

aloes Socotorina 3 vij.

*Cum succo fumaria fiat massa, quæ exsiccata teratur,
& rursus eodem succo subigatur: tertio cum syrupo de
fumaria fiat massa, usui reponenda.*

COM-

C O M M E N T A R I V S.

Hæc catapotia denominationē à fumaria sumunt, cuius succo pulueres ter, aut saltem bis imbuuntur, & toties siccantur, ut iussit illorum author Auicen. *cap. 7. tr. 3. fen. 7. lib. 4.* Tandem excipiuntur, non eodem succo, ut multi ignoranter faciunt, sed melle, cui succus hic longiore coctione dissipatus fuerit, vel potius syrupo de fumaria, ut præstantiore & authoris menti cōuenientiore. Nisi enim alterutro subigantur, aut simili liquore pulueres, massa hinc subacta & asseruata rancescet, & in soliditatem fere lapideam indurescet. Parandi modus facilis est, atque ex describendi formula satis notus.

Pilulæ de fumaria biliosos humores, acres, pituitam *Vires.* falsam, & alios succos adustos & melancholicos, à quibus vitia cutis plurima suboriuntur, ut scabies, pruritus, lichen, impetigo, purgant.

C A P. X I V.

Pilulæ de lapide lazuli D. Mes.

℞. Lapid. lazuli præparati ʒvj.

polypodij,

epithymi,

agarici an. ʒviij,

hellebori nigri,

scammonij,

salis gemmei an. ʒij. ss.

caryophyll. sem. anisi an. ʒiiij.

hierapicra ʒxv.

Cum syrupo regis Saboris fiat massa.

C O M M E N T A R I V S.

Ut cuique humori noxio suum tribuatur peculiare catharticum, has pilulas ex Mesue descriptas ad melancholicum humorem ducendum exhibemus. Nomen autem à lapide lazuli, qui pro basi ponitur, assumunt, sed quia inimicæ ac vomitoriæ cuiusdam qualitatis est particeps, præparatione quadam eget, ut *cap. 11. sect. 1. huius libri.* monuimus. Non vero vritur, ut in confectioe Alker-
mes, ne pereat illius purgatoria qualitas, sed tenuissi-
me tantum pulueratur, & decies, aut duodecies, vel
etiam pluries lauatur. in aqua primum comuni, dein

*Lapidis lazuli
præparatio.*

alia

alia medicata, vt buglossi, aut simili: semel lotus, exsiccat; dein abluitur, vt ante, & rursus siccatur, idque adhuc iteratur, vt dictum est. Sic enim qualitas vomitoria deperditur, remanente deiectoria ac roborante, qua opus est.

Parandi modus idem cum superioribus. Salem gemmeum pro Indo, quo caremus, substituimus, & syrupum regis Saboris pro aqua intybi. Sic namque pulueres commodius & excipientur, & subigentur; atque massa hinc concinnata tutius seruabitur, consistentiamque meliorem habebit, & vires præstantiores, ac humori melancholico, cui ducendo destinantur, aptiores.

Vires.

Catapotia de lapide lazuli Elephantiasii. Cancro, quartanæ feбри, & omnibus morbis ex melancholico humore, & bile vsta conferunt, easdemque vires habent, sed præstantiores, atque pilulæ Indæ, quibus carere poterit, qui illas habebit.

C A P. X V.

Pilulæ Asaieret. D. Auic.

℞. Mastiches,
myrobalanor. citreorum an. ʒ ss.
hiera picra ʒj.
aloes optima ʒij.
Cum syrupo ex stœchade fiat massa.

C O M M E N T A R I V S.

Desumptæ sunt & hæ pilulæ ex Auicenna *cap. 29. tr. 1. fen. 1. lib. 3.* qui aliquando *Asahaiaret*, aliquando *Seiar* vocat, easq; describit partim ad caput, partim ad ventriculum: parum tamen ex partibus longe distitis detrahunt, cum nihil excipiant ex his, quæ potenter humores frigidus deducunt.

Ad earum confectionem puluis hieræ picræ Galeni sumendus, non Hiera forma electuarij composita. Myrobalani à nucleis purgandæ, & seorsim terendæ. Tum mastiche Chia, vt præstantior, dein aloë. Omnia autem syrupo de stœchade excipienda, & in massam vnienda.

Pilulæ Seiar, seu Asaieret cholagogæ quidem sunt, plurimumque ventriculo profunt impuro & languido, &

Vires.

con-

consecutione quadam capiti quoque benefaciunt, atque eius sanandis affectibus, qui per sympathiam à stomacho & imo ventre proficiuntur, congruunt.

Pilulæ de Hiera cum similes fere habeant facultates, & facile ex Hieræ pulvere, qui omnibus in pharmacopoliis *Pilula de Hiera.* asseruatur, queant parari, addito mellis rosati, aut alius sufficienti pondere, particularem descriptionem non exigunt: Vt neque quæ à Benedicta nomen & materiam *Pilula Benedicta.* habent, Benedictæ propterea pilulæ dictæ, quarum nullus aut rarus est usus: Sunt enim nomine tenus tantum insignes; cuiusmodi sunt apud Chymicos multæ confectiones, vt Aqua benedicta Rulandi, Spiritus aureus, & Elixir vitæ, &c.

C A P. X V I.

Pilulæ de aromatibus, seu Alephanginae.

℞. Cinnamomi,
Caryophyllorum,
cardamomi,
nucis moschata,
macis,
calami aromatici,
galanga,
santalicitrini,
schœnanti,
rosarum, an. ʒ ss.

Hæc crassiuscule trita macerentur per duodecim horas in aquæ libr. iiii. Deinde igne lento bulliant ad tertiæ partis absorptionem: In colatura nutriatur aloes libr. j. Tum absorpta aquea humiditate, super cineres calidos, aut in sole vel hypocausto, adde

myrrha,
mastiches an. ʒ ss.
croci ʒ ij.

Syrupi de absinthio quod sufficit, fiat massa.

C O M M E N T A R I U S.

Magnam materialium partem pilularum Alephanginarum Mesuei in his à nobis descriptis retinuimus, sed galan-

galangam adiunximus, vt conuenientissimam; Rarissima, & carissima detraximus, vt carpo-balsamum, xyloaloen, cubebas, & inutilia, vt asarum. Aloes in aqua pluvia lotionem, quod vim illius reddat imbecilliozem, damnamus; & aromatatum, & aquæ, in qua ipsa decoquenda sunt, quantitatem à Mesue definitam non probamus. Nam cum aromata sine virium iactura coctionem longam sustinere non valeant, quid opus est ea cum aquæ lib. xij. incoquere ad duarum partium, hoc est, ad lib. viij. consumptionem? Hic enim labor non modo non utilis, sed detrimentosus & noxius. Quod si parum coquenda, quorsum aquæ tantum pondus? Si præterea triplum aquæ tantum sufficit, aromatatum quoque triplum, vel etiam minus sat esse potest.

Hac autem nostra descriptione, & parandi modo, vires aromatatum habemus præstantiores ex tertia tantum eorum parte, quam ex tota à Mesue definita, & conficiendi ritu ab eodem instituto, qui vna cum aquæ resolutione vires aromatatum resoluit. Absynthium omisimus, cuius loco syrupum ex eo paratum subiunximus, ad coalitum massæ subactæ, ne siccitate nimis solidescat, vel interhiet, aut mareorem contrahat, sed intus probe conclusa fermentetur.

Sic Mesuei pilulas Alephanginas castigauimus, vel potius nostras exhibemus minore sumptu, & paratu faciliores, præstantioresque; Quibus si parum Opobalsami, seu liquoris Balsami quis voluerit permiscere, nunquam pilulas roborando stomacho inueniet pares.

Facultates.

Catapotia de aromatibus omnium maxime eustomachica sunt, & partium nervosarum roboratiua. Nam simul & humores crassos, putres, pituitosos, biliososque è ventriculo & partibus vicinis purgant, & easdem recreant, calorem natium tuentur, coctionem iuuant, flatus discutiunt, cruditates tollunt, appetitum resarciunt, acido ructui & colico dolori conferunt. Senibus autem & frigidis omni tempore conueniunt, iuuenibus & biliosis raro, atque tantum hyeme.

Pilule de Nitro D. Alex. Tral.

℞. Aloes,
 colocynthidos,
 diagridij,
 hellebori nigri,
 bdellii,
 gummi Arabici an. 3 ij.
 euphorbii,
 nitri an. 3 j.

Cum succo brassicæ, vel potius cum Rhodomeli, hoc est, melle rosato, ex arte fiat massa.

COMMENTARIUS.

Recentiores veterem Alexand. Traliani descriptionem retinuerunt, sed non nomen. Hic enim pilulas de Colocynthide, illi de Nitro vocarunt; verum hic plus nitri, minus colocynthidis, illi plus colocynthidis, minus nitri posuerunt. Quia tamen simplicium pondus iuxta novam descriptionem ratione & usu magis inualuit, veteris authoris in materialibus, recentiorum, in materialium proportionem mentem sequimur.

Ad illarum autem confectionem colocynthis præparata, hoc est, trochisci Alhandal sumendi. Bdellium succo brassicæ, calefacto dissoluendum, colandum, & ad succi consumptionem coquendum; Dein cætera miscantur, addita mellis rosati sufficienti quantitate. Euphorbium autem multorum iudicio non debet apponi, nisi prius hoc apparatus modo.

Euphorbij quantitas quælibet primum sumitur, tenuiter pulueratur, cum paucis oleo amygdalino super lapide fricatur, collyriorum multorum ritu: postea colligitur & includitur pomo cotoneo, excavata, & pasta obuoluto. Tum in furno coquitur, scammonij modo. Sic decoctum, & apparatus servari solet in Pharmacopoliis multis.

Catapotia de Nitro frigidos humores, crassos, lentos & viscidos ex partibus etiam longe distitis deturbant: unde nervorum affectibus succurrunt, & capitis contumacibus morbis, epilepsiæ, paralyti, vertigini, & articulo-

*Euphorbij
 preparatio*

Vires.

culorum affectibus. Vtramque bilem quod educant, lūi Indicę conferre creduntur, vnde quidem pilulas Indicas, sed nimis licentiose nominant.

CAP. XVIIII.

Pilula Mechoacana.

℞. Mechoacana ℥ ℞.

terbeth ℥ iij.

foliorum thymelea aceto maceratorum & siccatorum,

seminis ebuli,

agarici trochiscati an. ℥ ij.

radic. esule preparata,

mastiches an. ℥ j. ℞.

inacis,

cinnamomi,

salis gemmei an. ℥ ij.

Fiat omnium pulvis, qui cum vino albo subigatur in massam, ea siccata teratur, & cum succo ireos cœlestis denuo coagmentetur. Arida rursus teratur, & cum syrupo rosarum pallidarum fiat pasta, v sui reponenda.

COMMENTARIUS.

Ex singulis Antidotat. (vulgus Dispensaria vocat) tanquam ex horto fœcundissimo remediorum omne genus, ad morbos quosuis delendos practici Medici quærunt: maxima tamen illorum pars medicamenta sunt nulla arte, & ratione descripta, q̄ paucis morbis conueniunt; Et sæpe decem medicamenta iisdem viribus prædita, & diuersis nominibus designata traduntur. Nos vero pro morborum & humorum diuersitate diuersa medicamēta damus, non modo ex Dispensariis vulgaribus, sed ex probatissimorum virorum lectione desumpta: præter quæ & alia exhibemus nonnulla, q̄ & optima compositionis ratio, experientia, & felix euentus salutaria esse confirmant. Cuiusmodi sunt pilulæ descriptę ad hydropem, q̄ à Mechoacana illarum basi cognominantur; Hæc n. singulis aliis simplicibus præpollet, & efficaciter aquas per secessum educit. Huic addita sunt alia quinque hydragoga, quæ simul vnita cum aliquot cardiacis & stomachicis, sine ventriculi læsione potenter serosos, & aqueos humo-

humores non modo ex aluo, sed toto corpore ducant. Semen Keruæ, seu ricini, nec Soldanellæ non libuit permiscere, cum illa sufficiant, nec parandi modum subiungere, cum hic sit perfacilis.

Pilulæ de Mechoacana quod aqueos & serosos hu- Viræ.
mores efficaciter educant, hydropi, & omnibus his affectibus sanandis conueniunt, qui à pituita tenui originem sortiuntur.

C A P. XIX.

Pilulæ Fœtidæ D. Mes.

℞. *Sagapeni*
ammoniaci,
opoponacis,
bdellii,
colocynthidis,
sem. ruta agrestis
aloës,
epithymi an. ʒ v.
turpethi ʒ iiij.
scammonij ʒ iiij.
esula preparata,
hermodactylorum an. ʒ ij.
zinziberis ʒ j. ss.
cinnamomi,
spica Indica,
croci,
castorei an. ʒ j.
euphorbij ʒ ij.
Dilue gummi succo porri, & finge massam.

C O M M E N T A R I V S.

Fœtidæ pilulæ dicuntur, non quod fœtidos humores educant, ut quidam opinantur, sed quod medicamentis simplicibus fœtidis constent, ut castoreo, ruta syluestri, sagapeno, oppoponace, & aliis multis. Earum plures descriptiones traduntur à Rhasi, & aliis Arabibus, hanc tamen solam, ut præstantiorem retinemus, quam Mesue maiorem nominat, ad differentiam alterius

rius minoris descriptionis, quam ut inefficaciorem prætermisimus.

Nullos autem dubitasse credo, ut innuere videtur Rondeletius, an potius semen rutæ sylvestris, quam cicutæ, aut contra, pilularum foetidarum confectionem ingrediatur: Absurdum enim est semen cicutæ venenatum admittere, & improbatur Constantinus quidam, qui pro *harmeli*, aut *harmela* semen cicutæ vertit, cum his vocibus omnes Arabici sermonis interpretes, pygnum, seu rutam sylvestrem semper intellexerunt: quæ si defuerit, in eius locum optime ruta vulgaris substitui potest.

Debet vero sumi hermodactylus Officinarum & exoticus, cuius radices tuberosæ sunt, crassæ, nec rugosæ, & quæ leui contusione in farinaceum puluerem reducuntur.

Perperam faciunt, qui Ephemerium, seu Colchicum, seu nostras sumunt: Hoc enim gerit radices vietas & flaccidas, nec qualitates ullas habet commendabiles, imo noxias: Illud quod breui suffocatu interimat, unde strangulatorium nominatur, ut *lib. 1. de mat. Med.* notauimus. Optimus autem hermodactylus è Syria aduehitur, unde Syriacus nominatur.

Alsebram, seu Esula præparari debet, antequam admittatur in usum, eo, quo dictum est ante, modo. Gummi in succo porri liquada, colanda, coquenda. His pulueres adiiciendi, commiscendi, subigendi. Omnia tandem in massam cogenda, quæ manibus oleo desibutis amygdalino contrectetur, corio inuoluatur, in vase stanneo reponatur, & vsui seruetur.

Vires.

Pilulæ foetidæ ad multa sunt utiles: vacuant enim humorem frigidum, ac pituitosum & crudum, nec non biliosum: Ob id affectibus conueniunt sanandis, qui ab illis originem sortiuntur, ut iuncturarum morbis, podagræ, gonagræ, vertebrarum dolori, elephantiasi, alphis, psoræ, cutis infectionibus, & affectionibus cholericis.

C A P. XX.

Pilula de Hydrargyro.

℞. Hydrarg. in succo limonum primum extincti, & postea
in succo salvia nutriti ʒvj.

aloes optima ʒv.

rhabarbari ʒij.

diagridii ʒij.

agarici ʒj.

storacis calamita,

cinnamomi,

macis,

santali citrini,

sarsaparilla,

sassafras,

moschi an. ʒ℞.

mellis in decocto guaiaci destumati, & ad aquea hu-
miditatis exolutionem cocti, quant. suff. fiat massa
digitis paucis oleo terebinthina delibutis contre-
ctanda, ac ducenda; Tum vsui reponenda.

C O M M E N T A R I V S.

Antidotario nostro quicquam deesse nolumus, & medicamenta non solum ex veterum monumentis omnia depromimus, sed etiam ex neotericorum tabernis nonnulla ratione inuenta, & euentu felici probata probamus & admittimus: Cuiusmodi sunt pilulae de hydrargyro, quas recentiores ad recentis morbi expugnationem vsurpant. Æquum enim est, nouo morbo noua dare remedia, ex ratione inuenta, & debita arte parata, cum inutilia ea esse multa euentus indicet, quæ ab antiquis in lucem edita sunt.

Nouum autem morbum luem veneream esse it inficias nullus: Ante siquidem annum 1493. in Europa nunquam visa est; sed primum à Christophoro Columbo, eiusque sociis, vel seruis Italis ex India redeuntibus aduecta, & Italis communicata mulieribus; Quæ cum in obsidione Neapolitana militibus Gallis copiam sui fecissent, sua simul & pudenda, & pudendum morbum cōmunicarunt; Quem postea ipsi Galli ex exercitu vrbe

*Lues Indica
ab Italis ad-
uecta.*

scilicet capta, redeunt, aliis mulieribus Italis, quas subierant innumeras, dedere: Ad quas postea mariti accedentes, ac debitum matrimonii persoluentes, à propriis vxoribus acceperunt, quæ ipsæ à Gallis, vt Galli ab aliis mulieribus Italis, & hæ à commilitonibus Cristophori Columbi.

Cur Itali luem Indicam Gallicam vocant. Hinc Itali in Gallos turgidi, & irati, suum morbum, in vindictam, Gallicum vocant; Atque ridiculam eorum libri præ se ferunt vltionem, cum maritos ignorantiæ, & vxores meretricii notent: Illos, quod veneræ luis originem nescierint: has, quod à Gallis iniuri cupierint.

Ridiculus Brasauoli labor. Forsan huius iniuriæ in parentes illatæ memor Brasauolus, libellum quendam de suo morbo, quem Gallicum vocat, conscripsit, in quo eiusdem 234. differentias assignauit. Certe si eo loci ineptire non visus est bonus vir, credo tot eius affines aut vicinas, primo Italici morbi aduentu à militibus Gallis compressas: Atque vt harum nuptiarum signum aliquod in æternam memoriam relinqueret, eiusmodi hieroglyphica posteritati reliquit. Sed hæc obiter dicta sunt, & citra nationis, quæ viros percelebres alit, iniuriam. Nunc ad propositum redeo, & dico, varias esse pilularum de hydrargyro præparationes. Singuli enim fere Aromatarii, & Chirurghi peculiare habent descriptiones, quas velut arcana non reuelanda apud se seruant: Quarum nonnullæ bis tantum iteratæ saluationem mouent. Aliæ tantum aluum subducunt, quæ frequentius vsurpantur: Cuiusmodi sunt vulgares de Barbarossa vocatæ. Omnes tamen sæpius iteratæ sputationem creduntur mouere, neruos lædere, & strangulationem interdum adferre. Propterea non tutus est illarum frequens vsus, nisi hydrargyrus optime præparetur, & aliorum medicamentorum admixtione castigeretur, vt oleo terebinthinæ, vel his, quæ in hac nostra descriptione continentur. Cuius parandi modus ex formula satis patet. Aliæ vero sunt hydrargyri præparationes, de quibus postea.

Vires.

Pilulæ de hydrargyro, seu Mercurio Panchymagoge sunt, seu Catholicæ, & simul alexiteriæ: Vniuersos siquidem humores vna purgant, & qualitatem luis Indicæ ma-

æ malignam euincunt, illiusque vestigium partibus impressum radicitus euellunt.

CAP. XXI.

Quibus Pilulis Officina Pharmaceutica carere possit.

VT in Iurisprudencia multæ veterum leges quasi deletæ silent, & nullius apud magistratum sunt vsus & vigoris: sic in Medicina multa antiquorum medicamenta, vel parum probantur, vel plane improbantur, tanquam nocitura, aut non satis profutura. Quædam ideo relinquuntur, quod eiusdem efficacix, & virtutis plura simul descripta sint, ex quibus vnicum, idq; præstantissimum seligi sat est. Imprudentis enim hominis esset parare, & in pharmacopolio seruare cuncta, quæ describit Nic. Myrepsus medicamina, qui cum opus suum mille & centum capitulis absoluerit, in singulis nõ tantum singula medicamenta, sed aliquando duo aut tria simul descripta coniunxit.

Aëtii quoque, Actuarii, Nic. Præpositi, aliorumque multorum singula medicamenta parare, & parata seruare Medici non imperant, nec morbi postulant, nec pharmacopolæ valent, sed tantum selectiora, securiora, probatiora.

Sic in hoc Antidotario tantum eximia damus; Quæ si ex authoribus non suppetant, vt certe multa multis morbis defunt, nostro labore & industria compensamus, & probatissima suggerimus.

Ex pilularum autem numero eas expunximus, quas *Pilularum* pilulas lucis maiores & minores vocant, quod nimium *multarum* multa, & parum apta simplicium farragine consistunt. *suppressio.* Quodque ad oculorum affectus satis efficaces sint pilulæ sine quibus. Imperiales iuxta veterem descriptionem, De quinque generibus Myrobalanorum, De octo rebus, & Arabicas prætermisimus, quod Agregatiuæ præstantiores sint, & ad omnia vtilis, quibus prædictæ imperantur.

Pilulas Indas & de lapide Armeno reliquimus, quod illis affines sint, & efficaciores, quæ de lapide lazuli cognominantur.

Pilulas de Rhabarbaro parui facimus, vt ignauas: De Eupatorio damus, vt efficaciores & affines.

Pilulæ de Hermodactylis Artheticas excludunt; Fœtidæ eas, quæ à Sagapeno, Euphorbio, & Sarcocolla nomen habent.

Pilulæ de Mechoacana eas reddunt inutiles, quæ de Mezereo & Esula vocantur.

Benedictæ & de Hiera pauculo tēpore possunt confici, cum pulueres semper præsto sint, aut esse debeant in officinis, ex quibus vel Electuaria, vel Catapotia ad arbitrium queant dispensari.

Pilulæ de Bdellio omnes negliguntur, quod parum sint purgatoriæ, pro quibus alia medicamenta præstantiora ac magis roborantia, & in rem præsentem paratu facilia dari possunt.

Alias adhuc multas prætermitto, tanquam indignas nomine & vsu. Multa sane medicamenta multi auctores describunt, non tam vt hominum sanitati consulant, quam vt sua Antidotaria in molem maiorem accrescant.

Pulueres cathartici, quod ingrati fere sint, solent in Electuarii mollis, aut solidi, vel pilularum formulam coagmentari: Empirici tamen Stibii puluerem sæpe exhibent cum paucovino, aut alio liquore, vt etiam puluerem Mercurii, quo solo Lutetiæ circulator quidam veneficus omnium morborum sanationem pollicitus est, se palam prophetam naturæ prædicans. Miserrimus tamen aufugit, & vrbes circumit multas, querens, quem deuoret. Indignus est, quem nominem.

Puluis Mer-
curii.

Præcipitatum.

Pulueris autem Mercurii præparatio non apud omnes vniusmodi est; Alii enim hydrargyrum in mattatio cum aqua forti includunt, & sublimatione aquam exhalant; quod remanet in fundo vasis, puluis Mercurii dicitur; Vulgus non inepte præcipitatum vocitat, cuius color ex rufo rubet, habetque vim potius causticam, quam catharticam.

Alii alio & meliore modo sic parant; Hydrargyrū in aquam fortem immergunt, in quem dilutum iniiciunt muriam, seu salem aquæ liquatum: tum residere finitur hydrargyrus, & per inclinationem aqua eiicitur; quod

quod crassamentum remanet, subalbum est, & pulvis Mercurii nominatur. Qua autem proportionem inter se misceantur, quomodo pulvis perfecte dealbetur, & quavirtute dotetur, minime opus est recensere, ne Empirici & Pseudopharmacopœi abutantur. Si ea vero arte paretur, quam novit P. Piiardus Medic. Paris. doctissimus, vires habet eximias, & curandis quibusdam morbis, qui vulgaribus remediis non cedunt, efficacissimas.

A P P E N D I X.

De Pilulis aliquot non solutivis.

Mira ingenii solertia & dexteritate in ægrotantium fauorem, quodvis medicamentum, quavis forma solet effingi & formari. Datur enim medicamentum purgans solidum, liquidum, medium. Dantur & singula, quæ vel tantum purgant, vel tantum roborant, vel alterant, & aliquando, quæ simul omnia præstant. Pilulæ autem purgatoriae fere sunt; omnes siquidem paucis exceptis alium ducunt, sæpiusque exhibentur, dum à parte remotiore superuacaneos succos educere consilium est. Tali enim forma, consistentiaque diutius stabulantur in ventriculo faciliusque earum vis deferitur ad partes morbidas, & excrementitiis humoribus oppressas. Proinde cum medicamentum diutius in ventriculo cupimus immorari, forma solidiore paramus, ut pilulas non solum descriptas ac purgantes, sed & quasdam hypnoticas & Arteriacas, cuiusmodi sunt, quæ sequuntur.

C A P. XXII.

Pilula de Cynoglossa.

℞. *Myrrha optima*, 3vj.

thuris masculi 3v.

radic. Cynoglossi,

sem. hyoscyami,

opii, an. 3iij.

croci,

castorii, an. 3j. ℞.

cum syrupo de stœchade fiat massa, vsui reponenda.

COMMENTARIUS.

Recentiores harum pilularum descriptionem, sed non nomen retinuerunt; Nam Mesue illarum author ab effectu pilulas ad omnes morbos catarrhi vocat. Illi vero de Cynoglossio, quod tamen nec qualitate, nec quantitate in ipsarum confectione præpollet, nominant. Forsan pro Cynoglossio Arnoglossum melius poneretur, ab eoque nomen sumerent magis proprium. Nam cum ad sistendas fluxiones Mesue descripserit, Arnoglossum ob qualitatem astringentem huic scopo magis conuenit. Verum cum Fernelio nouum nomen admittimus, & castorium addimus ad opii castigationem; Sed rhodostagma, seu aquam rosaceam pulueribus excipiendis minime conuenire putamus, si massam consistentiæ legitimæ, & diu seruare cupimus. Syrupum de Stœchade substituimus, cuius & qualitate caput aduersus opii nocumenta roborabitur, & lentore pulueres simul vniti in pastam cogentur idoneam; Ad cuius confectionem radix Cynoglossi sicca primum terenda, vna cum femine hyoscyami, tum reliqua simplicia seorsim. Opium tritum primo subigatur cum syrupo; Postea pulueres alii commisceantur, & cogantur in massam.

Vires.

Pilulæ de Cynoglossio valent ad somnum conciliandum, ad catarrhum sistendum, coryzam, tussim, aliosque his succedentes affectus: Cohibent enim omnes destillationes, siue in thoracem & pulmones, siue in dentes, aut alio procumbant.

CAP. XXIII.

De Laudano.

A Paucis annis quædam pseudomedicorum cohors coorta est, qui pro pilulis de Cynoglossio vtitissimis, confectionem quandam Opiatam, Laudanum illis dictam exhibent, qua non tantum somnum conciliare, sed morbos quosuis abigere pollicentur. Agyrta vidi, qui fere exanimis & semimortuos suo laudano reuocare iactabat. Huius pharmaci nunc apud circulatores adeo inualuit encomium, vt nullus sit Empiricus, nul-

nullus tam hebes medicafter, nullus vel plebeius tonfor, qui se Laudanistam non profiteatur.

A multis autem pretio, à quibusdam precibus, quid esset hoc medicamentum (arcanum nominant) rescivi. Verum inter viginti eius descriptiones, ne quidem duas similes comperi; omniumque meliorem is se habere sæpe fatetur, omnium qui maxime ignarus est.

Nonnullos vero circumforaneos audiui Catapotia de Cynoglossò pro Laudano exhibere, & pro singulis pilulis dimidii scriptuli pondere aureum extorquere. Sic enim credula nimis plebecula, nouorum medicamentorum auida, verborum inusitatorum subdola subtilitate plecta à vaftris circulatoribus facile decipitur.

Quæ porro Laudani descriptiones à peritioribus dantur Spagyricis, raro, difficileque parantur, quod magisteriis consent, gemmarum, hyacinthorum, & corallorum, essentia croci & opii, oleo cinnamomi vel caryophyllorum, margaritarum liquore, puluere monocerotis, lapidis Bezar, ambra grisea, & aliis medicamentis pretiosis. Non est autem dubium, confectio-nem quandam hisce materialibus compositam vires eximias habere: nec inficior, doctos diuites spagyricos interdum parare, seruare, & ægrotis exhibere. Sed, proh dolor! improbi tam frequenter imponunt, ut probis nunc bene & agentibus, & dicentibus vix fides adhibeatur. Felicissimos effectus præstitisse, vidi quoddam à viro docto Medico regio exhibitum.

Quod sequitur, viribus est eximium, & paratu facile satis.

℞. Extracti Catapotiorum de Cynoglossò ʒ ij. ex- *Laudanum.*
tracti Philonii Romani & theriacæ an. ʒ j. ambra, mo-
schi an. ʒ β. lapidis bezoardici, cornu monocerotis an.
gr. vj. croci ʒ β. cum oleo caryophyllorū fiat Laudanū.

Possunt eius innumeræ descriptiones dari: quisque enim vel mediocriter eruditus aut addit, aut detrahit pro arbitrio, seu ad famam, seu ad imitationem aliorum medicaminum opiatorum, ut Philonii, cuius nomenclatione Crato Laudanum designabat, quod nil aliud esse tenebat, quam Philonium quoddam, quod multi, chymiatři pro basi laudani sumunt, & magiste-

*Laudanum
unde habeat
nomen.*

ria, essentias & tincturas adicientes, vt loquuntur, hypnoticum medicamentum efficiunt, Philonio vulgari magis commendatum. Sed mirum est, vnumquemque formulam huius medicamenti immutare, nec dum inter illos constare, quænam sit genuina, vera, ac retinenda laudani descriptio, quam alii ex Paracelso, alii ex Keckio, nonnulli ex Andernaco, quidam ex Brunerio, alii ex aliis mutuuntur, sed aliquid perpetuo immutant, vt auctores primi credantur. Multas descriptiones potuisssem huc adducere, sed pigeret laboris, vt inutilis. Non omittendum chymicos laudanum sic vocare, quasi medicamentum laudatissimum, quod & ab illis sæpe Nepenthe nuncupatur.

De Pilulis Bechicis.

C A P. XXIV.

Pilula bechica nigra, D. Mes.

℞. *Succi glycyrrhizæ,
sacchari, an. ʒ vj.
amyli,
tragacanthi,
amygdalar. dulcium mundat. an. ʒ iiij.
cum mucagine seminis citoniorum in aqua rosarum
extracta fac massam.*

C O M M E N T A R I V S.

Non seruat hęc massa integra reliquarum pilularum more, sed in minimas diuiditur particulas scriptuli dimidii, aut integri pondere, quæ postea finguntur ad arbitrium, nunc in trochiscos triangulos, aut polyformes, nunc in formam rotundam, seu in pilulas: Vnde à quibusdam in pastillorum, ab aliis in catapotiorum ordinem referuntur. Cum tamen sub lingua debeant contineri, forma sphærica conuenientior est, vt facilius volente lingua, huc illuc deferantur, & in diuersis partibus oris liquecant; vnde ὑπογλωττίδες pilulæ, vulgo sublinguæ vocantur. Possunt quoque ad eundem vsum alii trochisci parari, vt in nostris Institutionibus cap. 20. sect. 1. lib. 5. docuimus. Parandi modus facilis

*Hypoglottides
pilula.*

lis est. Amygdalæ primum à cortice purgatæ cultello minutim incidendæ, deinde super marmore læuigandæ; Tum amyllum & saccharum: Postea in alio mortario metallico parum calido succus glycyrrhizæ terendus, dein tragacanthum: Tandem cum mucagine commiscebuntur in pastam idoneam, ex qua pilulæ planæ formabuntur, exsiccandæ & seruandæ.

Pilulæ bechicæ nigræ plurimum valent ad tussim *Vires.* siccam ex materia acri, & calida, & ad vocis asperitatem, & raucedinem, difficilesque pectoris excreationes, ut docet Mesuë *cap. de tussi, in sua praxi.*

C A P. XXV.

Pilulæ bechicæ albæ.

℞. *Pul. iridis Florentinæ,*

amylī an. ʒj. ℞.

sacchari candi,

penidiorum an. ʒ iiij.

sacchari albiss. ℥. j.

Cum mucagine gummi tragacanthi in aqua rosarum extracta, fiat massa, ex qua formentur pilulæ Hypoglottides.

C O M M E N T A R I V S.

Cum incertus sit harum pilularum author, quisque pro animi voto earum descriptionem immutat, nunc quidpiam addendo, nunc detrahendo. Vsitatior tamen formula ea est, quam exhibemus, per quam pilulæ paratæ & albæ sunt, iuxta cognomen, & gratæ & bechicæ iuxta mixtionem & compositionis rationem. Cuique autem notus est, etiam tyrunculo, parandi modus.

Bechicarum albarum vsus plurimum commendatur ad faucium asperitatem leniendam, ad tussim & raucedinem, atque sputum mouendum.

Sic igitur videor non tantum formulas omnes medicamentorum purgantium, sed & cuncta purgantia

Officinæ necessaria descripsisse. Superest nunc, ut roborantia, alterantiaque sequenti libro describamus.

Finis Libri Secundi.

OFFI-

OFFICINÆ

PHARMACEV- TICÆ, SIVE ANTIDOTARI

LIBER TERTIVS;

De medicamentis roborantibus, in tres
sectiones distinctus, quarum prior
de pulueribus cardiacis sele-
ctioribus agit.

PRÆFATIO.

IX vllum medicamentum datur so-
litariae facultatis, sed quod vel pur-
gat, vel roborat, simul alterat: A
præpollente tamen facultate deno-
minatio sumitur. Et quod roborat
magis, & minus alterat, Roborati-
uum, quod magis alterat, & minus roborat, Alterati-
uum dicitur. De vtroque vero non tantum simul in ea-
dem Confectione, quæ ambabus qualitatibus constat,
sed seorsim, ac diuersis capitibus, hoc in tertio libro dif-
ferimus, quia inter vtrumque magna cognatio aut per
qualitates, aut consistentiam, aut parandi modum.
Philonium Romanum & Confectio de hyacintho vix
dissimilem apparatus & consistentiam habent, simul-
que cum roborantibus describuntur, illud tamen Alte-
rans, hæc tantum Roborans perhibetur. Vt autem ordi-
ne iustissimo singula, præsertim roborantia describa-
mus,

mus, à pulueribus cardiacis selectioribus ordiemur, partim à Medicis celebrioribus descriptis, partim nostra inuentione firmis & experientia longa probatis. Quanti vero sint vsus in medicina pulueres, non tantum Aromatici, de quibus nunc differimus, sed & alii, vel exterius admouendi, vel assumendi, vel in aliorum compositionem adducendi, in nostris Institutionibus *cap. 9. sect. 1. lib. 3.* abunde demonstrauiamus.

CAP. I.

Diamargaritum frigidum D. Platearii.

- ℞. Margaritarum splendidarum ʒiij.
 quatuor sem. frigid. maiorum mundatorum,
 seminum portulacæ &
 papaueris albi,
 santali albi,
 santali citrini,
 ligni aloës,
 zinziberis,
 rosarum rub.
 florum nymphaeæ,
 borraginis,
 myrtillorum an. ʒj.
 coralli albi,
 coralli rubri an. ʒß.
 fiat omnium puluis, in vase angusti oris reponendus,
 & seruandus.

COMMENTARIUS.

Pulueres aromatici, seu cordiales, vel per se seruantur in vase idoneo rite operculato, ne eorum vis expi-
 ret, vel cum melle soluuntur in Electuarium liquidum,
 aut cum saccharo perfecte cocto in Electuarium soli-
 dum, seu tabulatum coguntur. Per se vero solent in Of-
 ficinis seruari, vt eorum portio vel epithematis dissol-
 uatur adhibendis, vel aliis medicamentis permisceatur
 intro sumendis.

Huius autem pulueris, qui à margaritis nomen su-
 mit, tam varia est descriptio, vt vix de ipsius authore
 constet. Quisque enim ad animi votum eam varie im-
 mutat:

mutat: hanc tamen, quam exhibemus ex Plateario, genuinam esse, doctorum scripta testantur.

*Manus Christi
superlata.*

Dicitur vero Diamargaritum frigidum ad differentiam alterius calidi, quod a paucis, imo nullis paratur. Dicitur & compositum ad Manus Christi perlatae discrimen, quæ Diamargaritum quoque est, ex saccharo tantum rosato & margaritis constans. Verum aliud adhuc vulgari compositius est, quod pretiosos lapides multos, ambram & moschum recipit: Sed cum parum distet ab Electuario de gemmis, nisi quod magis refrigeret, vix paratum reperitur.

Præparatio Diamargariti penes solam triturationem est, de qua, & eius differentiis egimus *supra in nostris Institut.* Margaritæ seligendæ sunt Orientales & pellucidæ, quæ probantur candore, rotunditate, lætore, pondere & magnitudine; Verum quæ ponderosæ ac crassæ sunt, Uniones dictæ, raro propter raritatem & valorem medicas compositiones ingrediuntur. Debent autem, vt & corallia, super lapidem porphirium duci & læuigari. Semina quatuor frigida minutim incidenda, & tenuissime pulueranda. Deinde reliqua solito more. Tandem omnia confuse miscenda.

Vires.

Diamargaritum efficacissimum est ad virium robur refarciendum, syncopem tollendam, asthmaticos iuandos, tussim coquendam, tabidos reficiendos, imbecillitate languentes recreandos, & ad statum priorem recuperandum.

C A P. II.

Electuarium de gemmis D. Mesue.

℞. Margaritar. pellucidarum ʒij.

fragmentorum sapphiri,

hyacinthi,

Sardini,

granatorum,

smaragdi an. ʒj. β.

z. doaria,

aaronici,

corticis citri,

macis,

sem. Ozymi an. ʒij.

coralli rubri,

Electri,

limaturæ eboris an. ʒij.

Been albi,

Been rubri,

caryophyllorum,

℞ij.

zingiberis,

piperis longi,

spica nardi,

folii,

croci,

cardamomi an. j.

trochiscorum diarrhodon,

ligni aloes an. 3 v.

cinnamomi,

galanga,

zurumbet an. 3 j. ss.

foliorum auri &

argenti an. 3 ij.

moschi 3 ss.

fiat omnium puluis con-

fufe miscendus.

C O M M E N T A R I V S.

Hæc compositio vel forma pulueris seruator, vel Electuarii, seu mollis, exceptis nempe pulueribus æquis partibus mellis rosati & emblicati, vel iisdem commistis saccharo rosato, si Electuarium solidum magis expetatur. Commodius tamen puluis eius vase idoneo conclusus ad vsus futuros in Officinis custoditur.

A gemmis autem seu lapillis pretiosis, quos admittit multos, nomen assumit, quibus accedunt alia multa cardiaca vulgaria & quædam adeo rara & incognita, ut ex veterum & recentiorum lectione vix constet, quænam ea ipsa sint, & quibus facultatibus polleant, ut ex Been examine patet, in cuius locum aptissime Elenium, quasi beennium substitui potest, cum vtriusque radix pastinacæ sit æmula, cardiaca, & calidior, quam buglossum & borrago, quæ a nonnullis pro vtroque been subrogantur, c. 8. sect. 3. lib. 1. de mat. Med. Recte quoque radix tormentillæ in vtriusque been locum succenturiari valebit; nec eos recte facturos puto, qui ad sollemnis huius Electuarii compositionem radices illas exorticas been nomine notatas vsurpant, meliusque aut tormentilla sola, aut Elenium solum, aut potius vtriusque par pondus pro vtroque been assumi potest. Et si quis malit Angelicæ radicem pro Elenii radice sumere, non refragabor.

Præparatio pulueris huius in tritura idonea conficit. Gemmæ, & corallia super porphirium lapidem mola versatili læuigantur; radices, ligna, fructus in mortario metallico teruntur. Postremo simul omnia commiscuntur.

Præparatio.

Electuarium de Gemmis ad frigidos affectus cere-

Vires.
bri,

bri, cordis, ventriculi, hepatis & vteri efficacissimum, inquit Mesue, nam melancholicos, tristes, solitarios & timidos iuuat, cordis palmo medetur, lypothymia succurrit, ventriculum languidum roborat, & interanea omnia recreat. Sed rarissime parant illud pharmacopœi, tum propter caritatem tum raritatem simplicium, quæ compositionem ingrediuntur.

CAP. III.

Diambra D. Mes.

℞. *Cinnamomi,*
doronici,
caryophyllorum,
macis,
nucis moschata,
folii,
galange an. ʒ iij.
piperis longi,
santali citrini,
ligni aloës an. ʒ ij.
zingiberis ʒ j. ℞.
cardamomi utriusq;
spica nardi
ambra an. ʒ j.
moschi ʒ ℞.
fiat omnium puluis, vsui reponendus.

COMMENTARIUS.

Hæc compositio multum aromatica est & suavis, tum ratione ambrae, à qua denominatur, tum moschi & cæterorum aromatum. Seruatur sub triplici forma vel pulueris vel electuarii solidi, vel mellis. Si eius consistentia requiritur dura, qualis est tabellarum, pulueres excipiuntur saccharo rosato perfecte cocto; si molliuscula, qualis opiatarum, iidem admittuntur iulepo rosato, seu syrupo Alexandrino.

Præparatio pulueratio tantum est, quæ ea arte suscipienda, efficiendaque, quam *cap. 9. & 10. lib. 2. Institut.* demonstrauimus.

Diambra

Diambra visceribus omnibus roborandis efficacissima *Vires.* est, præsertim si à causa frigida sint imbecilla, nam calefaciendo spiritus reficit, natium calorem fouet, affectibus vteri prodest, & valde senibus & mulieribus conuenit.

CAP. IV.

Puluis diamoschi.

<i>℥. Moschi 3 ℔.</i>	<i>macis,</i>
<i>Ossis de corde cerui,</i>	<i>caryophyllorum an. 3j.</i>
<i>margarit. pellucidar.</i>	<i>rosarum,</i>
<i>Scobis eboris,</i>	<i>nenupharis an. 3j. ℔.</i>
<i>coralli albi,</i>	<i>corticis citri,</i>
<i>coralli rubei,</i>	<i>florum buglossi,</i>
<i>santali citrini,</i>	<i>spica Indica an. 3 ℔.</i>
<i>santali albi,</i>	<i>caphura gr. ij.</i>
<i>ligni aloës,</i>	<i>fiat omnium puluis ex</i>
<i>cinnamomi,</i>	<i>arte.</i>

COMMENTARIUS.

Vulgata pharmacopœorum Dispensaria quamplurimis pulueribus cardiacis scatent, iisque impense calefacientibus, paucis vero refrigerantibus, ut qui ex omnibus aromatum calidorum generibus promiscue confusis, ac fere nullo congestis delectu constant; Cuiusmodi sunt, tum duæ postremæ confectiones iuxta descriptionem à veteribus traditam, tum & aliæ multæ, quæ passim occurrunt in Antidotariis singulis. Nam Diacyminum, Dianisum, Diazinziber, Diatrium pipeleon, Diamargaritum calidum, Diamoschum dulce & amarum non nisi eosdem effectus proferunt, cum easdem facultates habeant, omnia nempe cum sint ex calidis composita. Quocirca veterem Diamoschi descriptionem non tantum castigavi, sed neglexi, & aliam substitui, quæ & nominis rationem apprime refert, & compositionis rationem profert, & virium imbecillitati à causa calida confert. Superfluum enim videtur antiquam Diamoschi præscriptionem retinere, cum *Diambra*, & *Electuarium de gemmis* pares sortiantur *vires*. Proinde aliud Diamoschum exhibemus & fragrantis-

grantissimum, & viribus effectis à causa calida securissimum, & paratu facillimum.

Vires.

Diamoschum dulce, multis quod constet cardiacis, partes nobiles exhilarat; maxime vero cor & vitales facultates à causa qualibet, sed præsertim calida languentes & imbecillas. Confert quoque multis vteri affectionibus.

C A P. V.

Pulvis Electuarii triasantali.

℞. Trium santalorum,
rosarum,
sem. psyllii an. ʒ ij.
rhabarbari,
Scobis eboris,
succu glycyrrhizæ,
sem. portulacæ an. ʒ j. s.
amyli,
gummi Arabici,
tragacanthi,
sem. quatuor frigidior. maiorum,
sem. scartolæ, an. ʒ j.
caphura ʒ s.
fiat ex arte omnium pulvis.

C O M M E N T A R I U S.

Inter viginti compositionis huius descriptiones, vix duas similes comperi: Alii enim pro zuccaria semen cicutæ ponunt, vt Ioubertus; alii semen psyllii, vt Foesius; alii vtrumque omittunt, vt Val. Cordus; alii saccharum candum volunt, vt Rondeletius; alii violas, vt Fuschius.

Eadem est varietas in Rheo, amylo & caphura, quorum singula à singulis modo auferuntur, modo adduntur. Ego formulam supra descriptam, doctorum consensu meliorem iudicaui, & psyllium apponendum duxi, scopo convenientissimum: Amylum vero expunxi, vt minus aptum; suo enim lentore obstruit. Caphuram quidem reliqui ad crassa medicamenta sua tenuitate intro deducenda, sed de eius quantitate detraxi, ne suo odore

odore graui aliorum aromatum, quæ pauca sunt, suauitatem, aut obtunderet, aut prorsus deleret.

Tragacanthum & ammoniacum relicta sunt; quæ si ante commixtionem paululum assentur, vel lentorem deponant, authoris intentioni magis conuenient, qui qualiscunque fuerit, siue N. Alexand. siue alius, (de eo enim non satis constat,) medicamentum hoc partim ad roborandum, partim ad obstructa soluenda imperauit.

Præparatio eius vt præcedentium fit, & à tritura debita pendet.

Diatrion-santalum mirifice confert iecoris obstructionibus liberandis, Ictericis, tabidis & immoderato viscerum calori: ventriculi quoque æstum contemperat, primam corporis regionem infarctu expedit, & humores à putredine vindicat. *Viros.*

CAP. VI.

Aromaticum rosatum D. Gabrielis.

℞. Rosarum ʒ xv.

glycyrrhizæ rasæ ʒ viij.

sinnamomi electi ʒ v.

ligni aloes,

santali maceharari, id est, citrini an. ʒ iij.

gummi Arabici,

tragacanthi an. ʒ ij. & ʒ ij.

caryophyllorum,

macis an. ʒ ij. ʒ.

spica Indica ʒ ij.

nucis moschatæ,

cardamomi maioris,

galangæ minoris an. ʒ j.

ambra ʒ ij.

moschi ʒ j.

fiat ex arte omnium puluis.

COMMENTARIUS.

Electuaria multa traduntur à Mesue cardiaca & suauolentia, sed speciatim describuntur sex; quæ ipse aromatica appellat, ex quibus vnicum selegi, quod, qui habebit, reliquis facile poterit carere.

*Vnde dicatur
Aromaticum,
vnde Rosa-
tum.*

Aromaticum autem dicitur ab aromatum, quibus constat, fragrantia, Rosatum à rosis quantitate & qualitate præpollentibus. Cognominatur vero à Gabriele, nescio quo; forsan illius authore, aut Mesues amico: ut sit, optima est eius descriptio, & eius salutatis vsus.

Seruatur vel forma pulueris, qui facile parari potest; vel consistentia Electuarii mollis, ut vult Mesue, si partibus æquis syrupi rosati & corticis citri excipiatur. Frequentior tamen est eius vsus sub electuarii tabulati forma, pulueribus nempe saccharo solutis & ex arte coctis.

Vires.

Aromaticum rosatum ad multa efficacissimum est, nam cerebrum, cor, ventriculum, atque adeo totum ventrem inferiorem roborat, & earum partium excrementitiam humiditatem dissipat, putredinem omnem corrigit, appetitum excitat, coctionem iuuat, nauseam & vomitum sedat; proinde imbecillis & ex morbo conualescentibus subuenit.

C A P. VII.

Diarrhodon Abbatis D. N. Saler.

℞. Rosarum,

sacchari candi an. ʒ iij.

santali albi,

santali rubri an. ʒ ij. s.

gummi tragacanthi,

gummi Arabici,

Scobis eboris an. ʒ ij.

maticis,

spicz,

mastiches,

cardamomi,

croci,

ligni aloes,

caryophyllorum,

gallie moschata,

cinnamomi,

rhabarbari,

succi glycyrrhizæ,

sem. anisi,

fœniculi

Ozymi,

berberis,

scariolæ,

portulacæ,

papaueris albi,

Seminum ij. frigidior.

maior. mund. an. ʒ j.

Ossis de corde cerui,

margaritarum pelluci-

darum an. ʒ s.

moschi gr. iij.

caphura gr. ij.

fiat omnium ex arte

puluis.

C O M M E N T A R I U S.

Nec suis caruit ista solemnis compositio castigato-
ribus:

ribus: A prima siquidem descriptione à Nicol. Myrepso tradita Nicol. Salernitanus corallium, semen lactucæ & mandragoræ detraxit. Nicol. Præpositus castigationem Salernitani secutus, nec correctoris, nec auctoris mentionem fecit. Candidius eius inuentionem collegii alicuius præfidi, quem Abbatem vocat, Nicol. Myrepseus tribuit. Et quia vix vllum datur medicamentum, diuersis in locis celebratum, in quo non nihil non mutetur; Ob id non mirum, si apud omnes Diarrhodum Abbatis prorsus idem non sit, ad cuius compositionem, nec Syluius moschum probat, nec Rondeletius rhabarbarum, nec ego asarum, quia vomitorium & stomacho inimicum, cuius loco macim posui. Item nonnulli granula tantum seminis Berberis admittunt, alii semen integrum, & melius. Semina quatuor frigida, quod breui tempore rancescant, aptius vtendi tempore commiscebuntur. Si forma Electuarii solidi seruare consilium est, excipiendi pulueres erunt saccharo rosato perfecte cocto.

Diarrhodon ventriculum & hepar roborat, coctionem iuuat, appetitum excitat, flatus discutit, ructus compescit, halitum oris suauem reddit, calorem viscerum contemperat, & omnem corporis noxam à calore proficiscentem emendat. *Vires.*

CAP. VIII.

Puluis lætificans authoris incerti.

℞. Sem. Ozymi,
croci,
Zedoaria,
santali citrini,
caryophyllorum,
corticis citri,
galangæ,
macis,
nucis moschatæ,
Styracis calamitæ an. ʒ ij. ℞.
rasura eboris,
sem. anisi,
Epithymi,

Ddd 3 thymi

thymi an. 3j.

ambra,

moschi,

margaritarum,

ossis de corde cerui an. 3 ss.

foliorum auri,

foliorum argenti an. 3 ss.

fiat omnium puluis, ut artis est.

COMMENTARIUS.

Duæ sunt huius nominis Confectiones, una Rhafis, quæ raro paratur, altera incerti authoris, quam ex Nicol. Præposito damus, ut præstantiorem. Falluntur, qui Galeno eius inuentionem tribuunt, cum in eius operibus nec contineatur, nec multa norit ipse, ut moschum, caphuram, ambarum, & margaritas, quæ in illius descriptione continentur.

Ab insigni effectû dicitur Lætificans, seu puluis lætitiæ, quia spiritus & cor lætificat. Lignum autem balsami, quod rarissimum sit, & pretiosissimum, expunximus, in cuius locum optime santalum citrinum substituiimus. Nec male quoque substituetur lentiscus & xyloaloe, ut etiam pro osse cordis cerui, cornu eius. Cætera, ut quotidie sunt ad manus, sic antiballomenis non egent. Præparatio ut præcedentium.

Vires.

Electuarium Lætificans suas ex nomine vires designat. Cor enim, partes vitales & facultates omnes lætificat, viscera recreat, humores excrementitios absorbit, flatus dissipat, & ventriculum roborat.

C A P. IX.

Puluis dianthos D.N. Myr.

℥. Florum roris marini 3j.

rosarum,

violarum,

glycyrrhiza an. 3vj.

caryophyllorum,

spica,

nucis moschatæ,

galanga,

citrina

cinnamomi,
zingiberis,
zedoaria,
macis,
xyloaloes,
cardamomi,
anisi,
anethi, an. ℥ iij.
fiat puluis secundum artem.

C O M M E N T A R I V S.

Desumpta est pulueris huius descriptio ex Nicolai Myrepsi *cap. 64. sect. 1. Antidot.* apud quem tamen singula simplicia præter rorem marinum minore quantitate ponuntur, quæ non modo ab Actuario aucta est, sed insuper zedoaria addita. Nomen vero sumit à sua basi, nēpe à roris marini coronarii flore, qui per antonomasiam anthos dicitur: vnde Electuarium Dianthos; in quo parando nihil est difficultatis, soletque forma pulueris in pharmacopoliis seruari. Si quis voluerit forma Electuarii mollis habere, pulueres melle comprehendat; si solidi, eodem saccharo rosato perfecte cocto excipiat, & in tabellas reducat.

Electuarium Dianthos cardiacis succurrit, epilepti- *Vires.*
 cis, animi defectionibus; atque in vniuersum omni imbecillitati corporis auxiliatur: Maxime vero capitis affectibus prodest.

C A P. X.

Puluis Dianisi D. Mes.

℥. Sem. anisi 3 x.
glycyrrhiza rasa,
mastiches an. 3 ℔.
sem. carui,
foeniculi,
macis,
galanga,
zingiberis,
cinnamomi an. 3 ij. ℔.
trium piperum,

D d d 4 cassia

cassia lignea,
sem. libistici,
calaminthes montanae an. ʒj.
cardamomi maioris,
caryophyllorum,
cubebarum,
spica Indica,
croci an. ʒij. & gr. v.
sacchari candi ʒij.
fiat ex omnibus puluis, ut artis est.

C O M M E N T A R I V S.

Cubebe quid.

Hic puluis maxime vsualis est & ad multa utilis, cuius descriptionem à Mesue traditam retinemus, pyrethro tantum deleta, in cuius locum semen libistici substituiamus, & pro saccharo communi candum admisi-
 mus: Pyrethrum siquidem, quod acrius sit, nec aroma-
 ticum, omittere visum est, & saccharum candum asser-
 uando pulueri magis idoneum vulgari præferre. Est au-
 tem cubebe fructus paruus, rotundus, longis pediculis
 adhærescens & racematim congestus, quem nonnulli
 carpesium Galeni, alii myrtum syluestrem Dioscoridis,
 quidam viticis granum putarunt: Nihil tamen isto-
 rum est, eique minime conuenit singulorum prædicto-
 rum descriptio.

Cumuc.

In *Iaoa* fructus hic *Cumuc* dicitur, ibique tanta est in
 existimatione, ut decoquatur ab incolis, antequam de-
 uehatur, ne forsan alio satus germinet, & stirpis perfe-
 ctam magnitudinem assequatur, ut *cap. 14. sect. 3. lib. 1. de*
Mat. Med. ostendimus.

Viras.

Dianison intemperiem ventriculi frigidam à pituita
 cruda, vel etiam à flatibus sanat, tussi diuturnæ ab hu-
 moribus frigidis natæ auxiliatur, & obstructione vi-
 sceribus expediendis.

C A P. XI.

Diacinnamomum D. Mes.

ʒ. Cinnamomi tenuis ʒ xv.
cassia lignea, seu canella crassioris,
rad. enule campana an. ʒ iiij.
galanga ʒ vij.

caryo-

caryophyllorum,
piperis longi,
cardamomi vtriusque,
zingiberis,
macis,
nucis moschatae,
ligni aloës an. ʒ ij.
croci ʒ j.
sacchari ʒ v.
moschi ʒ ij.
Ex omnibus fiat puluis secundum artem.

COMMENTARIUS.

Inter aromata, quæ multa recipit hic puluis, cinna-
 momum, à quo denominatur, valde præpollet, quod
 duplici agnoscitur discrimine, vnũ tenuius est & pluri-
 mum fragrans, quod Arabes Darcheni nominant: al- *Darcheni.*
 terum crassius, quasi ligneũ & minus odoratum, quod
 Cassiam ligneam, seu vulgarem officinæ vocitant. Vtri-
 usque historiam *cap. 9. sect. 3. libr. I. de Mat. Met.* depinxi-
 mus. Recentiores ad suauitatem maiorem & virium ef-
 ficaciam, raro Diacinnamomum parant absq; moscho,
 quod & tempore Mesuei fieri solitum ipse testatur. Pre-
 paratio sola pulueratio est, & puluerum confusa vnio.

Diacinnamomum quod calidis, aromaticisque o- *Vires.*
 mnibus constet, viribus reficiendis, spiritibus exhilaran-
 dis, & affectibus omnibus, qui à causa frigida profici-
 scuntur, optime confert.

CAP. XII.

Lithontripticon.

℞. Sanguinis hirci prepa-	sem. milij solis,
rati ʒ j.	saxifraga,
sanguinis leporis vsti ʒ ss.	alkekengi an. ʒ ij.
radic. ænones,	lapidis spongia,
cyclaminis,	putaminis oui vsti,
eryngij,	tunica interioris ventri-
rubia tinctorum,	culi gallinae,
cyperij,	baccarum iuniperi,
ireos Florentinae,	cardamomi,

D d d 5

c172

cinnamomi,
macis an. ʒj. ʒ.
sem. apii,
petroselini,
ammeos,
asparagi,
carui,
dauci,
feselecs,

coriandri,
citrii,
malua sylvestris,
melonum,
peponum,
pimpinelle an. ʒj.
gummi cerasi ʒij.
Omnia terantur ex ar-
te, & fiat pulvis.

C O M M E N T A R I V S.

Veterem pulveris huius, quem pharmacopœorum vulgus lithontribon nominat, descriptionem negleximus, quod multa tum astringentia recipiat, atque nonnulla, quæ atterendo calculo & arenulis extrahendis obfunt, tum & alia quædã, quæ vel nimis rara sunt, & pretiosiora, vel nusquam syncera possunt haberi. Illius loco aliud vere lithontripticon damus, aptissime compositum ad confringendos calculos, saburram pellendam, atque ad cæteros renum & vesicæ affectus accommodatum, qui titulo designantur.

Sanguinis hirci preparatio.

Antequam vero sanguis hirci compositionem illius ingrediatur, debet sic præparari. Hircus primum quadrimus, aut paulo senior, vel iunior seligendus & iugulandus; sanguis medius effluens olla fictili excipiendus; nam qui primus fluit, tenuior, qui ultimus, crassior esse solet: Tum linteo raro tectus Soli exponendus, ut coaguletur, & quod ichorosum est, abiiciatur. Sic crassior sanguis concretus siccatur, teritur, in vase vitreo servatur. Nimis est superstitiosa illorum consuetudo, qui non nisi Sole Cancrum ingrediente, hircum longo ante tempore saxifragis, pimpinella, apio, & similibus alitum mactant, & solum sanguinem arteriosum colligunt. Hæc enim præparatio licet non inutilis, non tamen necessaria est, vixque dari potest dictarum stirpium vbertas, hirco, quæ longum tempus alendo satisfaciat; & præterea sanguis eius, qui consueto pabulo nutritur, vires habet ad atterendum & expellendum calculum nihilo inefficaciores.

Sanguinis leporis apparatus.

Sanguis vero leporis recens iugulati & concreti ita assan-

assandus, vt non in cinerem prorsus, sed puluerem abeat. Quæ ad reliquam pulueris huius præparationem spectant, nihil habent difficilis, nec multum operosi.

Pultis hic cum pauco vino albo, aut aqua parietariæ, vel raphani, aut alia conueniente sumptus calculos & arenulas à renibus, vteribus & vesica expellit, & vrinam potenter mouet. *Vires.*

C A P. XIII.

Puluis diacalaminthes D. N. Myr.

℞. *Calaminthes montana,*
pulegii,
piperis nigri,
sem. seseleos massiliensis,
petroselini an. ʒ iij. & ʒ ij.
libistici ʒ ij. & ʒ j.
ameos,
anethi,
summitatum thymi,
cinnamomi,
zinziberis an. ʒ ij.
seminis apii ʒ j.
Ex omnibus fiat puluis secundum artem.

C O M M E N T A R I V S.

Diacalamenti variæ sunt à variis authoribus traditæ descriptiones, sed quam ex Myrepso damus, vt meliorem & gratiorem omnes practici magis probant. Similem fere descriptionem tradit Galenus, sed calidiorem & acriorem, ob zinziberis & piperis maius pondus. Anethum pro aniso posuimus, ea tamen conditione, vt cuique fas sit alterum pro altero sine discrimine & compositionis iactura substituere: huius vt præcedentium idem est parandi modus.

Diacalaminthe crassos humores & lentos extenuat, *Vires.*
 flatus discutit, vrinam & menses mouet, tussi à frigidis humoribus natæ confert, alimēti ad hepar distributionem iuuat, ventriculum roborat, & appetitum auget.

Datur

Datur sub forma Electuarii mollis, si cum melle; vel solidi, si cum saccharo coalescat.

CAP. XIV.

Pulvis contra pestem, seu Bezoardicus.

<i>℞. Radicum tormentilla,</i>	<i>corticis citri,</i>
<i>angelica,</i>	<i>aurantiorum,</i>
<i>enula campana,</i>	<i>dictamni,</i>
<i>gentiana,</i>	<i>scordij,</i>
<i>paonia an. ʒij.</i>	<i>schœnanthi,</i>
<i>ligni aloes,</i>	<i>calami aromatici,</i>
<i>santali citrini,</i>	<i>rosarum,</i>
<i>cornu cerui,</i>	<i>croci an. ʒj.</i>
<i>eboris,</i>	<i>boli Armenæ in aqua ro-</i>
<i>ossis de corde cerui,</i>	<i>sarum lotæ,</i>
<i>granorum iuniperi,</i>	<i>terra Lemniæ an. ʒij.</i>
<i>cardamomi,</i>	<i>caphuræ gr. viij.</i>
<i>feminum acetosæ,</i>	<i>ambre griseæ,</i>
<i>cardui benedicti,</i>	<i>foliorum auri an. ʒj.</i>
<i>caryophyllorum,</i>	<i>fiat omnium pulvis in va-</i>
<i>macis,</i>	<i>se idoneo reponen-</i>
<i>cinnamomi an. ʒj. ℞.</i>	<i>dus.</i>

COMMENTARIUS.

Medicamenta, quæ pestem oppugnant, venena expugnant, ab iisdem noxam tollunt, & vitam tuentur, Antidota Græcis, Bezoardica Arabibus nominantur, cuiusmodi sunt quædam simplicia, ut lapis Bezar, Zerumbet, Zedoaria, lapilli pretiosi, & compositiones quædam cardiacæ & Theriacales, quæ scilicet multis constant, cor, spiritus & partes vitales roborantibus, & virus, seu qualitatem venenatam extinguentibus: Mediam propterea dicuntur sortiri conditionem interveni- nena & nostram naturam, ut Theriaca, & Mithridati- um; quorum tamen non tutus est usus frequens, ubi nulla venenatæ qualitatis suspicio est. Si namque obie- ctum non inueniant, in quod agant, inimicæ qualitatis impressum in partibus relinquunt vestigium, humores accendunt, & calori nativo ac spiritibus vim infe- runt.

Quæ

Quæ vero composita medicamenta solis cardiacis, roborantibus, & speciali dote venenis aduersantibus, constant, omnibus temperaturis, & morbis, ac omni tempore conueniunt, vt puluis à nobis descriptus, cuius vires sunt insignes ad pestis & malignorum affectuum expugnationem & partium nobilium tutelam.

Datur vero vel cum aqua, vel cum decocto cordiali, aut conserua idonea: vel est excipiendus syrupo Kermes, vel limonum, vt in formam Opiatæ concinnetur. Poterit & cum melle in aquis cardiacis despumato, in Electuarii liquidi formam coagmentari, & in Officinis reliquarum confectionum more seruari. Vires habebit excellentiores, si lapides pretiosi, cornu monocerotis, & lapis Bezar addantur. Facile puluis hic parari potest, & simplicia, quibus constat, haberi.

Mirum in modum confert morbis venenatis contagiosis, & pestilentibus expugnandis, & principibus partibus recreandis, & tuendis. *Vires.*

CAP. XV.

*Puluis antilyssos, seu contra rabiem
Des. Iul. Palmarii.*

*℞. Fol. ruta,
verbena,
salvia minoris,
plantaginis,
polypodii,
absynthii vulgaris,
menta,
artemisia,
melissophylli,
betonica,
hyperici,
centaurii minoris, an. m. j.*

Omnia ex arte siccentur, & in tenuissimum puluerem reducantur.

COMMENTARIUS.

Alexiterium hunc puluerem desumpsi ex clarissimi viri Iul. Palmarii Med. Paris. c. 3. lib. de mors. canis rab. qui septem

septē libros de morbis contagiosis edidit, cuius eximias dotes, & mirandos effectus non modo ipse feliciter, ac multoties in multis expertus est, sed etiam Dominus de Pyrou, à quo priorem illius fatetur habuisse descriptionem. Quotquot enim à rabidis canibus demorfi hoc puluere vti sunt, ab hydrophobia imminente, vel iam incepta fuerunt immunes & omnino liberati, modo nulla capitis pars dentibus superior, vt nec alia frigida abluta; Tunc enim in remediis exigua salutis expectatio.

Preparatio.

Antilyssum autem puluerem hunc nominauimus, quod insigni virtute & nulli secunda rabiem arceat, vulnera à cane rabioso inflicta sanet, & terrificum illud symptoma, quo miselli reformidant aquas, impediat.

Quando hæc simplicia colligenda.

Præparatio tam celebris antidoti perfacilis est, in qua hæc tria maxime obseruanda, vt simplicia colligantur, quo tempore viribus pollent maximis, *medio scilicet aut fine veris*, vt nec in sole æstuante, nec in vdo loco siccanda reponantur, vt siccata seruentur, sed ea lege, vt quotannis renouentur.

Porro minime datur opus magnam huius eximii pulueris quantitatem in pharmacopoliis seruare: Sat enim est in rem præsentem, si libra dimidia in vasis idoneis recondatur: Materialia vero seu simplicia quibus constat, copiosa esse debent: Et artificiose siccata, chartaceis sacculis excipienda, ac loco idoneo reponenda, ne à muscis & sordibus conspurcentur, vel à muribus erodantur. Vtendi autem tempore atque exigente necessitate, singulorum æquum pondus in tenuissimum puluerem læuigabitur, cuius ʒß. aut ʒj. quotidie mane tribus horis ante cibum dabitur ex cochleari cum duplo saccharo, vel ex iusculo, aut alio liquore idoneo, vt vino, pomaceo, vel etiam ex melle in formam Opiatæ.

Et licet ʒj. integra aut ij. satis sint pro dosi etiam homini robusto, poterunt tamen aliquando tres, vel etiam maior quantitas exhiberi, ei maxime, qui iam diu fuit à cane demorsus, vel iam hydrophobia correptus.

Cancrorum puluis.

Eximius quidem est hic puluis, sed efficaciorum multo ducerem, si pimpinellæ & cancrorum fluuiatilium vstorum

vstorum puluis commisceatur. Alyssum quoque cæte- *Alyssum.*
ris omnibus præferri illius nomenclatio portendit:
Sic enim à Dioscoride & Gal. vocatur, quod rabiei me-
deatur, ipsiusque venenum deleat & extinguat.

Verum hæc planta nō multum vulgaris est, & à pau-
cis cognita, præsertim quæ hoc nomine a Galeno do-
natur, aspectu Marrubio valde similis, sed in singulis
geniculis, è quibus folia emergunt, bina admodum cri-
spa, incana & fere inodora, calices spinosi caulicos ver-
ticillatim ambiunt. Hanc sæpe vidi in horto scholæ Pa-
risiensis.

Aliud quoddam Germanicum Echioides dicitur fa-
cie Molluginis, Apparine Plinio putatum, cui Galeni-
cum prætulerim. Qui altero caret, alterum solet sub-
stituere.

CAP. XVI.

Crocus Martis.

CRocus Martis sic dicitur partim à materia, seu *Vnde habeat*
scobe chalybis, vel ferri, quod Marti tribuitur, *nomen.*
partim à colore, qui crocum ementitur. Eius præpara-
tionem multiplicē agnoui; singuli enim suo modo pa-
rant, ac fere omnes in ea re dissentiant; vnde multi eius-
modi apparatus tanquam inutilem vel neglexerunt,
vel improbarunt; Et re vera pro Croco Martis solam
ferri limaturam, nulla vstione & ablutione alteratam
Riuierius exhibebat, hancque illo efficaciorē, tutio-
rem & scedis virginum coloribus sanandis conuenien-
tiorē afferebat. Eius tamen tanquā temerarii pericli-
tatoris, qui de corio humano sæpe lusit, methodum me-
dendi, qui sequeretur, morbis ipsis esset formidolosior.

Duas autem præ cæteris vsitatas Croci Martis præ- *Vulgaris cha-*
parationes comperi: Prior satis vulgaris est, & pharma- *lybis præpara-*
copolis familiaris, qui limaturam chalybis semel atque *tio.*
iterum, vel etiam pluries in crucibulo vrunt, & toties
abluunt, partim in aceto, partim in aqua rosacea, aut
alio liquore idoneo: Postea exsiccant, efficiuntque pul-
uerem subruffum & ponderosum, quem præparatum
chalybem nuncupant.

Secunda est Spagyricorum, qui puluerem ipsum ex *Spagyrica cha-*
lybis præpara- *tio.*
se gra-

*Spargyrical
chalybis præ-
paratio.*

se grauissimum arte sua volatilem efficiunt. Ad eius autem apparatus hoc procedunt modo; Ac primum quidem limaturam chalybis, & aliquando ferri; (vtriusque enim qualitas vix dissimilis,) assumunt; in igne reuerberii diem vnum, aut alterum adurunt; Deinde vbi amouerint, in aquam coniiciunt; quod supernatat assumunt & seruant: Tum abiecta aqua, quod in fundo remansit, denuo ad ignem reuerberatorium iniiciunt, aduruntque vt prius, & postea in aquam demittunt vt ante, cui quod supernatat seruant. Et si quid eius fundum petierit, rursus cremant, donec aquæ demissum non subsidat, sed in ipsius superficie maneat, quod tandem colligendum, siccandum & seruandum pro Croco martis optimo, & Chymiatri vñtatissimo.

*Alius parandi
modus.*

Hoc quoque modo nonnulli parant. Limaturam ferri catino exceptam igne validissimo excandescere permittunt: vbi refrixerit, in mortario ferreo laboriose terunt; Deinde abluunt, vt cum aqua pars subtilior separetur. Crassior iterum igne reuerberii vrgetur & calcinatur; Atque postea teritur vt prius. Idque iteratur septies, vel etiam amplius, donec tota limatura abierit in croceum læuorem.

*Varii modi
preparandi
Crocum
Martis.*

Nonnulli scobem ferri ante calcinationem muria pluries lauant, postea acetum affundunt; Alii vrina abluunt & macerant; quidam salem adiiciunt; Alii tartarum; Multi cum sulphure adurunt; Sunt & qui scobem in rubiginem conuertunt: sed vt curiosæ nimis sunt illæ præparationes, sic & fere inutiles; Præstatque in optima quadam consistere, quam inter tot ancipites vagari.

Notandum vero est, scobem ferri non nisi tenuissime eliminatam sumendam esse, quæ vbi igne reuerberii optime calcinata fuerit, deinde trita, post in aquam demersa & fortiter agitata, eius portio, quæ supernatabit colligetur, calore moderato siccabitur, nec rursus calcinabitur, sed talis seruabitur; Portio vero crassior ad ignem reuerberii denuo immittetur, quoad tota volatilis fiat. Sic enim rite Crocus Martis paratur.

Ex aliis adhuc metallis Chymiatri Crocum parant, vt crocum stanni, & crocum veneris, sed magis vt artifices

fices periti videantur, quam vt felicius medeantur.

Crocus Martis creditur iecur & lienem roborare, & *Vires.* viscerum obstructions tollere, proinde fœdis virginum coloribus conducere.

Ex eo & aliis quibusdam pulueribus cardiacis pro Medici prudentia præscriptis paratur Confectio quædam forma Electuarii mollis, aut tabulati, *Diastromma.* Diastromma dicta obstructionibus expediendis efficacissima, cui puluerem lumbricorum permiscent. Ego mallem absque puluere isto conficere, vt hoc modo.

℞. Chalybis optime preparati ℥ ij. cinnamomi ℥ ℞. specie- *Tabella ad fœ-*
rum Electuarii triasant. & de gemmis an. ℥ j. pul. dictamni *dos colores.*
℥ ℞. cum sacchari in aqua melissæ soluti ℥ iiij. aut v. fiant tabella pondere ℥ iiij. aut ℥ ℞. quæ dentur mane ieiuno stomacho. Solet tabellis cardiacis maior sacchari quantitas adhiberi, sed tunc illarum virtus est inefficacior.

PARS ALTERA PVLVERVM Officinæ necessariorum.

Priore Sectionis huius parte selectissimos pulueres cardiacos dedimus, eosque solum omisimus, qui vel iisdem valde sunt affines, aut prorsus similes, vel quorum descriptio nulla ratione fulcitur, & vsus non probatur aut damnatur. Hac vero secunda parte de his agere consilium est, qui, quod frigidiore sint & dulciores, non quidem vt superiores, aromatici, sed bechici, aut thoracici solent vocari: Conueniunt enim tussi, pulmonum & totius thoracis affectibus.

C A P. XVII.

Puluis Diaireos simplex.

℞. Ireos florentina ℥ ℞.

sacchari candi,

puluer. diatragacanthi frigid. an. ℥ ij.

Fiat omnium puluis confuse miscendus, & seruandus.

C O M M E N T A R I V S.

Author huius pulueris incertissimus est, vsitatissimus tamen vsus. Solet autem conuenientissime excipi saccharo, albumine oui in aqua tussilaginis, aut rosarum, vel scabiosæ, aut alius similis clarificato, vt decet, cocto, & ad tabellarum seu lozengiarum, vt vocant, formam concinnato. Libra vero sacchari pro quaque vncia pulueris ponenda est: Aliquando tamen vnciæ duæ sacchari singulis pulueris dragmis ponuntur: Sicque paratum Electuarium gratius quidem est, sed inefficacius, vt contra dum pro singulis pulueris dragmis sacchari tantum vnciam recipit.

Modus parandi ita facilis est, vt etiam ipsis tyronibus satis innotescat, nec opus est pluribus describere.

Vires.

Diairis plurimum valet ad faucium destillationem, ad humorum crassorum attenuationem, coctionem, & expectorationem.

Est alia compositio Diaireos Solomonis nomine insignita, quæ quod parata sit difficilior, insuauior, nec efficacior, rarissime paratur.

C A P. XVIII.

*Puluis Diatragacanthi frigidi D. N.
Myrepsi.*

*℞. Penidiorum ℥ iij.
gummi tragacanthi ℥ ij.
gummi Arabici ℥ x.
amylī ℥ ℞.
sem. papauer. albi ℥ iij.
quatuor sem. frig. maior. mund.
glycyrrhizæ ras. an. ℥ ij.
caphura ℥ ℞.
Fiat omnium puluis.*

C O M M E N T A R I V S.

Puluis hic à tragacantho nomen & basim habet, quod cæteris præpollet in compositione. Multa autem recipit bechica, lenta, refrigerantia & lenientia, quibus N. Myrepsus primus illius author, semen vrticæ attenuan-

mandis & expurgandis humoribus crassis valde accommodatum adiecit, quia tamen compositionem, & colore, & sapore multum efficit ingratham, à recentioribus recte omittitur, hanc enim ipsam alia multa reddunt satis commendabilem.

Seruatur sub forma vel pulueris reliquorum more, vel Electuarii tabulati, addita ad singulas pulueris vncias sacchari libra.

Omibus pulmonum & thoracis affectibus calidis confert, maxime tabe confectis ac macilentis, pleuritidi linguæ & faucium asperitati, tussi, & sputo coquendo & expectorando.

Vireo

CAP. XIX.

Puluis Diapenidii sine speciebus, D. N.

Myrep.

℞. Penidiorum ℥ ij.
 nucleorum pineorum,
 amygdal. dulc. mund.
 sem. papauer. alb. an. ℥ iij.
 succi glycyrrhizæ,
 gummi tragacanthi,
 gum. Arabici,
 sem. iij, frigid. maior. mund.
 amyli an. ℥ j, ℞.
 caphura gr. viij.
 Fiat omnium puluis.

COMMENTARIUS.

Diapenidion vel paratur sine speciebus, vt formula *Diapenidion* descripta, vel cum speciebus, additis cinnamomo, *sine speciebus,* caryophyllis & zinzibere, quo modo describitur a Myrepso primo eius authore. Sicque paratum Diapenidion cum speciebus nominatur. Æquali vero pondere dictæ species, amygdalæ, semen papaueris, & glycyrrhizæ succus ponuntur.

Seruatur vel forma pulueris, vel Electuarii solidi, *Electuarium* quod authoris decreto sic cōficietur. In aquæ libra, violarum vnciæ tres macerandæ & coquendæ, donec violaceum aqua colorem nanciscatur: In colatura co- *de speciebus*
diapenidii,
 quen-

quenda sacchari libra una ad consistentiam Electuarii solidi, cui adhuc calenti, penidia & reliqua simplicia læuigata, ita permiscenda & subigenda, ut formam solidam ac idoneam acquirant, ex qua tesserae, seu tabellæ quadratae, vel rhomboïdes concinnentur, & usui reponantur. Sic omnes vno fere consensu Diapenidion conficiunt, pauci tamen in simplicium proportionem conueniunt: Singuli enim singulorum pondus immutant, vñtatissima tamen hæc est formula quam exhibemus.

*Diapenidii cū
& sine specie-
bus vires.*

Valet tussiculosis, pleuriticis, peripneumonicis, asperitati faucium, & asperæ arteriæ, rauedini, & vitiis pulmonum multis. Si cū speciebus paretur, præter enumeratos effectus, incidit, attenuat, & humores lentos, crassos, frigidos coquit, & ad expectorationem apparatus.

CAP. XX.

Confectio de Rebecha.

*℞. Puluer. Diaireos,
diatragacanth. frigid. an. ʒ ij.
pul. liquiritiæ ʒ ss.
sacchari candi ʒ iij.
sacchari albiss. lb. j. ss.*

*Cum gummi tragacantho in aqua rosarum soluto,
fiat pasta, ex qua formentur bacilli vsui repo-
nendi.*

COMMENTARIUS.

Hæc licet confectio sit authoris incerti, vñtatissima tamen est, sapore gratissima, & effectum commendatissima. Pulueres, quibus constat, seorsim quidem seruantur, sed vbi miscentur simul, vel tragacantho aqua rosarum, vel alia conueniente soluto, vel saccharo humore quodam idoneo liquato & cocto coguntur in massam, ex qua vel tesserae, vel pastilli, vel bacilli formantur. Inter autem pulueres bechicos annumerauimus, quod ex iisdem constet, & ad eadem vsurpetur. Quidam putant, hanc Confectionem dici Rebecham, quasi bechicam; Est enim Bechicum insigne, quod cum olim

*Vnde habeat
nomen.*

olim imperarent Medici, sicque præscriberent: *℞. bechi*: Ignari coniunctim dixerunt *Rebechi*, dein *Rebecha*, vnde Confectionis huius nomen.

Optime medetur tussientibus, asthmaticis, Empy- *Vires.*
cis, pleuriticis, linguæ & faucium asperitati, raucedini,
& difficulter spirantibus.

C A P. XXI

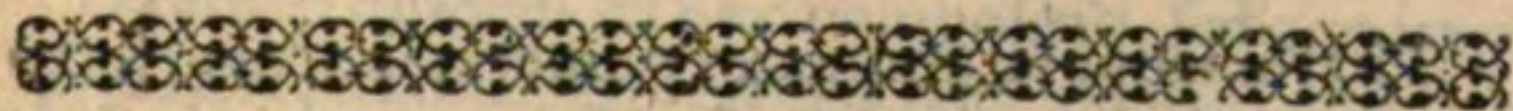
De Penidiis.

INter Bechica & Arteriaca multum commendantur Penidia, quæ medicamentum sunt ex paucioribus compositum. Constat enim tantum saccharo, & aqua hordei ea proportionem & arte coctis, vt massa quædam exurgat admodum solida, & ita tractabilis, vt digitis non adhæreat, & facile in fila ducatur tenuiora, crassiora, breuiora, aut longiora: Quod vt probe fiat, adhuc calēs massa vnco ferreo trabeculæ affixo adducitur, reducitur, trahiturque denuo, quousque dealbetur, & ex filis dictis variæ figuræ ducantur.

Bulcasis eius compositionis author ex aqua pura, saccharo & melle parabat, cum tantillo olei amygdalarum amararum commisto. Nunc vero aqua hordei sumitur, mel relinquitur, & marmor tantum, super quod medicamentum adhuc calens proicitur, & manus, quæ id ipsum contrectant ac subigunt, oleo liniuntur, vt minus adhærescat.

Ab albedine, quam medicamentum hoc inter subigendum, & ducendum acquirit, Alphenicum in Offi- *Alphenicum.*
cinis nominatur.

Plurimum confert tussi, raucedini, arteriæ asperitati, *Vires.*
spuito mouendo, coquendo, excludendo, & omnibus affectibus pulmonum & thoracis.

S E C T I O S E C V N D A.

De Antidotis humidis.

EX pulueribus descriptis, vel aliis cardiacis & venenis resistentibus, aliquo liquore idoneo dilutis Confectiones quædam sunt molles, quæ nunc Antidota humida, nunc O-

piata, nunc Confectiones cardiales vocantur. Earum verò
alia cordiaca sunt tantum, quæ spiritus & partes vitales re-
creant, alia alliotica & hypnotica, quæ simul alterant, & so-
mnum conciliant. Alia vere theriacales, quæ dictos quidem
effectus præstant, & virus, si quod sit, oppugnant & expu-
gnant. A veris autem cordialibus auspiciari docuimus, cu-
iusmodi est

Confectio Alkermes. D. M.

C A P. I.

℞. Succum pomorum fragrantium,
aque rosar. odoratis. an. ℥. j. ℞.

Infunde per diem integrum
serici crudi ℥. j.

In expressione forti adde

succi granorum kermes ℥. j.

sacchari ℥. ij.

Coque ad consistentiam mellis, aut paulo minus.

Mixturæ ab igne sepositæ, & adhuc calenti addito

ambra crude minutim incisa ʒ. ij.

quibus optime liquatis iniicito

pulverum cinnamomi,

ligni aloes an. ʒ. vj.

lapidis lazuli, vsti & loti,

margaritarum pellucidarum an. ʒ. ij.

foliorum auri ʒj.

moschi ʒj.

Fiat Electuarium molle, vase vitreo rite obturato
servandum.

C O M M E N T A R I U S.

Pharmacopolarum maior numerus sericum, succo
granorum infectiorum, seu Kermes recens tinctum
in aqua rosacea, & succo pomorum infundunt: Maullt
tamen Ioubertus, in cuius sententiam descendo, cru-
dum sericum in dictis liquoribus anteinfundere: De-
in expressioni factæ succum Kermes adiicere. Sic enim
minor fit iactura, & facilius setæ virtus, si quæ sit, seor-
sim, ac ante tincturam, per infusionem elicitur. Et li-

et Mesue primus eius author aliter statuerit, ab eo tamen, ut alio quouis authore discedere fas est, dum nihil peccatur, aut susceptæ rei executio melius, vtiliusque perficitur. Magis igitur his assentior, qui sericum crudum, nec infectum in aqua rosarum, & succo pomorum macerant; & expressioni postea Kermes succum adiiciunt.

Prudenter vero in Antidotario Romano vncia tantum quatuor setæ macerantur, cum & ipsa nullo compositionis dispendio possit omitti. Ut enim refractarii, sic nimium creduli nomen odi; nec quicquid dicitur aut scribitur, menti præcipitanter adhuc inhæsit: Nam ut libere fatear; sericum cum sit excrementum sordidi cuiusdam insecti, vix eo adduci possum, ut credam, tot ipsum pollere dotibus, quot illi antiquior ætas tribuit. Scio quidem nec lutum viribus destitutum; nec cymices & animalium pilos, vngues, stercorea à pharmacopoliis ableganda, sed quibus cardiaca virtus iners est, acris vero & molesta qualitas efficacissima sæpe. Sed de Serico postea fusius & aptius suo loco. Redeo nunc ad nostram Confectionem, in qua lapis Lazuli ponitur, sed non eo modo, quo in pilulis, quæ ab ipso nomen habent. Illic enim crudus ponitur, ut remaneat purgatoria facultas; Hic vstus, ut ipsa pereat: In utroque pulueratus, pluriesque lotus, ut vomitoria vaneſcat, remaneat cardiaca ac roborans.

Vritur autem in Crucibulo, seu olla parua fictili, de- *Lapidis lazuli*
interitur, & multoties in aqua primum communi, de- *preparatio.*
in cardiaca, ut rosacea, vel alia conuenienti abluitur, totiesq; siccatur, atq; rursus ablutio iteratur, donec aqua limpida post lotionem remaneat.

Pretiosa quidem est hæc compositio, sed non ita operosa, ut pharmacopœa Augustana testatur, illiusque ut reliquarum, idem est, aut parum dissimilis parandi modus. Solumq; dissentiunt nonnulli in serici tinctura, ut dictum est, & in moschi pondere, quod quidam augment, alii minuunt. Si desit lignum aloes, santalum citrinum substituendum.

Ad multa autem efficacissima est. Medetur enim cor- *Confectionis*
dis palpitationi, animi deliquio, delirio & mœrori si- *alkermes vir-*
Ecc 4 ne cau- *tus.*

ne causa manifesta, multumque prodest languidis,
morbo longo defessis, & ab eo reualescentibus.

C A P. II.

Confectio de Hyacintho.

℥. Hyacinthorum,
corallii rubri,
terra lemnia,
boli Armen. an. ʒ ss.
granorum kermes,
rad. tormentilla,
dictamni,
sem. citri mund.
croci,
myrrha,
rosar. rub.
santal. omnium,
ossis de corde cerui,
cornu cerui vsti,
rasura eboris,
sem. acetose,
portulacæ an. ʒj.
sapphirorum,
smaragdorum,
lapid. Topasii,
margaritarum,
serici crudi,
bracteolarum auri &
argenti an. ʒ ij.
caphura,
moschi,
ambre grisea an. gr. v.
cum syrupo limonum fiat Confectio.

C O M M E N T A R I U S.

Posterior ætas Confectionem hanc adinuenit, quam
clarissimi Scholæ Mompeliensis Medici, à quibus pri-
mum videtur vsurpata & celebrata, frequentissimo ha-
bent in usu. Ei autem solum nomen tenus conuenit,
quæ sect. i. luminaris maioris, de hyacintho vocatur, sub
autho-

authoritate principis Auicennæ, cum ambæ nulla alia in re inter se conueniant. Quisquis vero fuerit huius author primus, optima medicamenta selegit, & optima methodo ac compositionis ratione simul congescit in vnum: Proinde nihil immutandum censui, nisi forsan ebur, quod ego malim crudum, quam vstum, & sericum, quod libenter detraherem, aut tinctum succo Kermes ponerem.

Sunt, qui pondus quorundam maius requirunt, quibus per me liceat, parum vel augere, vel minuere, cum mixturæ virtus nihilo sit inefficacior: Quod enim parum differt, non differre videtur.

Plurimum valet ad affectus cordis & partium nobilium: Syncopem sanat, cor exhilarat, palmum emendat, oris halitum commendat, melancholiam, & ei connatam tristitiam sine causa manifesta tollit, morbis contagiosis & venenatis medetur, arque eosdem effectus, quos cocci baphicæ Confectio, præstat. *Vires.*

CAP. III.

Rosata nouella D.N. Myr.

℞. Rosarum,
 sacchari,
 glycyrrhizæ an. ʒ ix.
 cinnamomi ʒ ij.
 caryophyllorum,
 spicæ Indicæ,
 zinziberis,
 galangæ,
 nucis moschatæ,
 zedoaria,
 styracis calamit.
 cardamomi,
 apii an. ʒ j.

Fiat omnium puluis, cui addatur mellis despumati quantum sufficit, ad Opiatæ, seu Electuarii consistentiam.

COMMENTARIUS.

Hæc confectio rosas admittit pro basi & nomenclatura, *Paraphrasis.*
 Ecce 5 cura,

tura, & aromata multa, tum ad crassos & frigidos humores tenuandos & concoquendos, cum ad spiritus recreandos, & calorem roborandum. Bechica quoque nonnulla ad sputum mouendum, & promouendum. Seruatur aliquando sub forma pulueris, sed frequentius Electuarii mollis seu Opiatæ. Omisimus aliquot & scrupulos, & grana ponderibus maioribus vix probabilis ratione addita, quæ si quis voluerit superaddere, nihil ut compositioni adferret detrimenti, sic nec utilitatis.

Rosata nouella vires.

Rosata nouella imbecillum ventriculum roborat, nauseam sedat, flatus discutit, appetentiam excitat, coctionem iuvat, humores lentos incidit, colico dolori medetur, vomitum compescit, stomachi & cordis imbecillitati succurrit, inquit Myrepsus cap. 214. sect. I.

CAP. IV.

Confectio de Baccis Lauri.

℞. Fol. rutæ siccorum 3 x.

sagapeni 3 iiij.

opoponacis 3 iiij.

baccarum lauri,

sem. ammeos,

cumini,

ligustici

nigellæ Romanæ,

dauci,

carui,

piperis longi,

piper. nigri,

acori,

amygdalar. amar.

origani,

mentastri,

castorii an. 3 ij.

mellis despumati q. s. fiat Opiatæ.

COMMENTARIUS.

In hac confectioe ponuntur baccae lauri, à quibus denominatur, folia rutæ, origani & mentastri ad basim constituendam: Semina calida multa & incidentia ad lentos

lentos humores attenuandos, frigidiores calefaciendos, & ad flatus dissipandos: gummi ad deterfionem & discussionem: mel ad puluerum exceptionem, conseruationem, actionem compositionis efficacioris & suauioris.

Gummi nullo liquore soluenda, quod pauca sint, ac exigua quantitate præscripta, sed minutim incidenda, & cum reliquis pulueranda: dein omnia melle despumato, & adhuc calente excipienda, arque in opiata spissitudinem cogenda.

Conuenit colico dolori ab humoribus crudis, & à *Vires.* flatibus orto, tympaniti, borborygmo, acidum ructantibus, & frigidis naturis.

CAP. V.

Antidotus Diasatyriwon.

℞. Radicum Satyrii recentium & succulentorum ℥ij.

radic. pastinacæ sativæ,

eryngii,

nucis Indicæ an. ℥j.

pinearum,

pistachiorum an. ℥j. ℞.

caryophyllorum,

zingiberis,

anisi.

seminis erucæ,

linguæ auis, i. seminis fraxini an. ℥v.

cinnamomi,

lumborum Scincorum,

seminis bulbi, aut urticæ an. ℥ij. ℞.

moschi gr. viij.

mellis in decocto radicum præscriptar. despum. ℔. iij.

Fiat ex arte conditura, Opiata consistentia.

COMMENTARIUS.

Multæ Diasatyrii traduntur descriptiones, quarum hæc ut præstantissima, sic vsitatissima est, & ad effectus, quos pollicetur, vtilissima. Cum autem Satyrii multa sint genera, Monorchis, seu quod vnicum habet testiculum, debet seligi, atque primo Vere dum multo succo turget.

Siferis,

*Vires scinco-
rum.*

Siferis, quam Eryngii potius radicem nonnulli ponunt, sed parum refert, an hæc, vel illa ponatur, cum affines habeant vires, quas sane non tanti facio, quanti practificantium vulgus: Rustici enim diebus fere singulis vtramque esitant, etiam ad saturitatem, nec propterea salaciores fiunt. Eruca pluris ducitur, quæ etiam valde pigros ad Venerem excitat maritos. Scinci tamen omnium potentissime æstrum Veneris accendunt, sed lumborum carnem caudæ prætulerim. De bulbi vero semine dubitatio est, cum nondum quispiam Medicus explicite docuerit, cuiusnam bulbi semen inter tot ipsius varietates sumendum sit. Proinde semen vrticæ, quod proposito apprime congruit, in illius locum substituo.

Paratur vero sic: Coquantur primum radices in aqua sufficienti, donec tabescant; deinde pistentur, & per setaceum transmittantur: Tum melli despumato ac cocto permisceantur, atque denuo parum feruefiant igne lentissimo, ad aqueæ humiditatis absorptionem: Postea addantur strobili & pistachia primum minutim incisa, dein vt cætera læuigata, ita tamen, vt moschus seorsim teratur, & ultimo vel confuse cum cinnamomo misceatur. Vetus descriptio inique pondus æquum radicis pastinacæ & Satyrionis habet: Illa enim cum sit insuauior, & scopo minus apta, minore quoque copia sumenda.

*Diasatyrion
vires.*

Diasatyrion semen auget, Venerem stimulat, veretri tétiginem excitat, ac libidinis motus sopitos & languidiores mouet: Contra vesicæ & renum imbecillitatem valet, & vires reficit.

CAP. VI.

Antidotus Analeptica D. Fernel.

℞. Rosarum,
glycyrrhizæ an. ʒ ij. gr. v.
gummi Arabici,
tragacanthi an. ʒ ij. & ʒ ij.
santali albi,
santali rub. an. ʒ iiij.
succij glycyrrhizæ,

amyli,

amyli,
sem. papaueris albi,
portulaca,
lactuca,
scariola an. ʒ iij.
quatuor seminum frigid. maior.
sem. citoniorum,
malua
bombacis,
violarum,
pistaciorum,
strobilorum,
amygdalarum dulcium,
pulpa sebesten,
storacis calamita,
caryophyllorum,
cinnamomi,
scobis eboris an. ʒ ij.
croci gr. v.
penidiorum ʒ ss.
Trita, ut decet, omnia excipiantur triplo Syrupi vio-
lati

COMMENTARIUS.

Antidotus hæc analeptica, seu Electuarium restaurarium, ut vocat Nic. Præpositus, à Fernelio celebratur, in eiusque descriptione nihil immutandum censuit, præter simplicium ordinem, & berberis grana, quorum loco pistacea reposuit. Omisit tamen styracem calamitam, viribus commendatissimum & huic confectiioni utilissimum; Cuius parandi modus facilior est, quam ut pluribus in eo declarando sit opus.

Antidotus analeptica vires exolutas restaurat, inquit Fernelius, animi deliquium & syncopem impedit, *Vires.* optimum corporis habitum longo sanguinis fluxu, aut alia quavis immoderata vacuatione extenuatum resarcit, macilentis & consumptis succurrit; humectando nempe, nutriendo & corroborando.

CAP. VII.

Antidotum Asyncritum D. Actuar.℞. *Myrrha* ʒ ij. ℥ ʒ ij.*opii* ʒ vj.*piperis nigri,**sem. petroselini an.* ʒ v.*apii,**sinapeos an.* ʒ ʒ.*iunci odorati* ʒ ij.*amomi,**styracis calamit. an.* ʒ ij.*hedychroi magmatis* ʒ j. ℥ ʒ ij.*cassia lignea, seu canella,**piperis albi,**feseleos an.* ʒ j. ℥ ʒ j.*mellis despumati q. s. fiat opiata.*

COMMENTARIUS.

Vocatur hoc Antidotum ab Actuario *cap. 6. lib. 5. method. med.* Asyncritum, hoc est, incomparabile, quod virium præstantia nulli cedat; aut postponendum veniat. Vt ex mente authoris rite paretur, Opium in sapa dulci macerandum, donec mellis consistentiam habuerit: Styrax melle diducendus: dein reliqua arida puluerata commiscenda. Pro cassia Ægyptia, quam ponit author, cassiam ligneam seu canellam vulgarem optima ratione, & Doctorum consensu posuimus, non fistulam ac purgatoriam, quam passim Actuarius nigram appellat, nullam in re Antidoto præscripto conuenientem & accommodatam.

*Antidot.
Asyncriti
mira vires.*

Hoc Antidotum veteres capitis dolores sedat, inquit Actuarius, vertiginosos & comitiales affectus mitigat, peruigilias sopit, & furorem ac desipientiam constringit, magnum oculorum dolorem mulcet defluxioni, dentium dolori, difficultati respirationis, & omni causæ suspirii auxiliatur; Veterem tussim sedat, pulmonis laterisque inflammationi, & siccae & humidae medetur, omnem pulmonis humiditatem exhaurit, sputa tenuia densat, excretuque facilia reddit.

Stoma-

Stomacho praesenti est auxilio, huius siquidem humidam laxitatem astringit, cibi fastidia leuat, singultum tollit, non retentos cibos ob vomitionum impetus sistit, omnem stomachi & ventris inflationem in ructus soluit, ictero prodest, melancholiae morbo conuenit, & eius tristitia ærumnosaque symptomata leuat, lienis grauitatem submouet, faciei colorem reddit, obstructions tollit, urinam mouet, arenulas deturbat, vteri calamitatibus & colico dolori medetur, atque aliis pluribus affectionibus, si modo verum sit, quod clarissimus vir Actuarius, literis de hac Opiata, mandauit.

CAP. VIII.

Philonium magnum, seu Romanum.

℞. Piperis albi,
 cassiae lignae,
 cinnamomi an. 3 ij.
 croci,
 euphorbii,
 pyrethri an. 3 ℞.
 zedoariae,
 spice nardi an. 3 ij.
 sem. hyoscyami 3 ℞.
 opii 3 ij. ℞.
 castorii,
 myrrhae an. 3 j. ℞.
 sem. apii,
 faeniculi,
 dauci,
 petroselini an. 3 j.
 mellis optimi despumati quantum suffic. fiat Opiata.

COMMENTARIUS.

Nil tam anceps ac varium in medicamentorum familia atque Philonii Philosophi Antidotum, cui simile accidit atque vino, quod è vase in vas transfusum, non paruam prioris conditionis iacturam facit. Quotquot enim extiterunt pharmacariae artis authores, nomen quidem Philonii retinuerunt, sed nihil fere praeterea. Vnus Gal. cap. 4. lib. 9. compos. Medic. loc. probauit quidem, sed

sed alia multo celebriora & præstantiora, ut ipse loquitur, subscripsit. Myrepsus quatuor eiusdem nominis antidota dedit, quorum alia opium admittunt, alia dimittunt; De cæteris vix inter se similia, & parum Philonii Tarsensis medicamento conuenientia. Nicolaus Præpositus pauca quædam ex priore descriptione detraxit, alia multa adiecit, & simplicium ordinem, & pondus immutauit. Nonnulli costum, alii castorium, quidam semen papaueris addiderunt. Nos vero Præpositi descriptionem magis probamus, sed pro Costo, Castorium, opii verum castigatorium ponimus, simplicium ordinem aliter disponimus, & piperis, euphorbii & pyrethri quantitatem minuimus. Sic enim tutius & felicius dari poterit, absque inflammationis metu. Nonnullos enim aliquando vidimus, conqueri de ingenti ardore ad imum ventrem, & intestinum rectum, ex iniecto clystere, in cuius sesquidrachma tantum Philonii vulgaris fuerat dissoluta. Quod minime mirum videtur, cum xvij. constet simplicibus, calidis omnibus, præter Opium, quod à multis calidum perhibetur, & hyoscyamum: proinde vix potest deglutiri, quin fauces ardore & acrimonia plurimum afficiantur & lædantur. Sic vero à nobis emendatum tuto per os sumi potest, absque ventriculi, œsophagi & faucium oblatione. Vocatur Romanum, quod multum fuerit Romæ celebratum.

Philonii Romani vires.

Datur pleuriticis, Colicis, vnde & Antidotus Colica à nonnullis dicta, & in omni dolore interno: Somnum conciliat, sanguinem ab internis fluentem sistit, nauseabundis mirifice prodest; dolores ventris, lienis, hepatis & renum ab intemperie frigida, flatibus & crudis humoribus obortos sedat, & singultum tollit.

Per os autem datur quantitate exigua, ut ciceris magnitudine, aut paulo maiore, pro sumentis ætate & viribus atque pro scopis variis varie dissoluitur, aliquando in Oxymelite, aliquando in plantarum decocto, nonnunquam in vino. Actuarius dabat stomachicis cum hypocistidis succo & vino pauco.

Sæpius vero per anum iniicitur in aluum, dilutum in decoctione enematum, quæ ad sæuissimos colici doloris

loris cruciatus sopiendos ac parandos præscribuntur, quibus peculiari virtute mirum in modum confert.

CAP. IX.

Opiata Salomonis D. Iouberti.

℞. Cortic. citri conditi ℥. ℞.
 conserva rosarum veteris,
 acetosa an. ʒ j. ℞.
 helenii,
 bugloss.
 mithridatii an. ʒ vj.
 conserva anthos ʒ. ℞.
 sem. contra vermes,
 sem. citri mund. an. ʒ iij.
 cinnamomi ʒ ij.
 caryophyllorum ʒ j.
 radic. dictamni albi,
 cardui benedicti,
 cortic. citri sicci an. ʒ j. & gr. xv.
 ligni aloes, optimi ʒ j.
 cardamomi,
 macis an. ʒ ij. & gr. xv.
 radic. gentiana ʒ ℞.
 ossa è corde ceruorum n. iij.
 grana iuniperi in aceto ferlilitico per noctem infusa
 n. xxv.
 sacchari solidi ℥. ℞.
 Syrupi acetositatis citri quantū est satis, fiat Opiata.

COMMENTARIUS.

Hanc Opiatam sub nomine cuiusdam Salomonis, nullius in Medicina notæ describit, & ad multa commendat Ioubertus. Illius tamen authorem ἀδελφότητος, seu incertum dicit. Cum illa velut per manus à mulierculis tradita ad eum peruenerit, sed non parum deprauata, ut solet in his fieri, quæ calamo non typis exarantur. Potius ergo Ioubertum, quam mulierculas aut Salomonem, nescio quem, authorem voco, qui eam castigavit & ad meliorem formam reduxit. Si quis tamen voluerit ad ostentationem, & maius opiatae enco-

mium, magni illius regis, qui Dei populo imperavit, nomine designare, non refragabor, cum & alia nomina sæpe fictitia, & vix ratione probabili inuenta medicamentis pluribus imponantur. Parandi modus facilis est. Xyloaloes penuria fantalum citrinum sumi poterit, & pro radicibus cardui & dictamni, huius folia & illius semina. Reliqua, nec rara, nec inuentu difficilia.

Opiata Salomon, vires.

Morbis medetur pestilentibus & contagiosis, partes, quæ principatum tenent, roborat, putredinem arcet, vermes enecat, vomituriens confert, & quavis ex causa languidis & imbecillis auxiliatur.

C A P. X.

Electuarium de Ovo.

℞. Croci ʒ j. ʒ. aut ʒ ij.

Includantur cum vitello in oui putamine, altera tantum parte, per quam eductum est albumen, aperto, & postea alio putamine aut pasta occluso: Deinde assentur in clibano.

Ablata è testa materia tenuissime pulueretur; cui adde

Dictamni,

Tormentilla an. ʒ ij.

cornu cervi,

nucis vomica an. ʒ j.

angelica,

Zedoaria,

granorum iuniperi,

helenii an. ʒ ij. ʒ.

cinnamomi,

macis an. ʒ j. ʒ.

caphura ʒ j.

theriaca ʒ ij.

Misce omnia; contunde fortiter, & adde syrupi limonum, quod satis erit, fiat Electuarium.

C O M M E N T A R I U S.

Non minus est incerta huius Electuarii descriptio, quam authoris primi nomen: Nullibi enim satis constat de utroque. Nec adeo rudis est Seplasiarius qui

non

non gloriatur, optimam illius descriptionem tenere. Multas quidem vidi, nusquam tamen duas confimiles. Omnium maxime probanda, quæ à Medicis Augustanis euulgatur: Nonnulla tamen vix toleranda. Nam cum ingredientia, vt loquitur vulgus, pauca sint, & pauca quantitate præscripta, illis tamen caphuræ vncia dimidia commiscetur, & sinapi ad pondus croci & vitelli oui, simul vstorum ponitur. Neutrum autem ea proportionem tolerandum, cum hoc calidissimum sit, & neutiquam cardiacum: illa cardiaca quidem, sed odoris grauis, nec nisi parua quantitate suaui. Præterea, iubent illi clarissimi viri pulueres, & theriacam simul permisceri sine intermedio melle, aut syrupo, sicque non opiatam, sed pastam quauis catapotiorum massa solidiorem. Ex ea autem sinapi vt noxium, & pimpinellam vt inutilem detraximus, helenium, macim & cinnamomum, vt cardiaca & bezoardica adiecimus, caphuræ dosim legitimam posuimus, theriacæ quantitatem idoneam, & syrupum omnibus excipiendis, & subigendis aptissimum docuimus. Debet vero sumi gallinæ ouum recens, magnitudinis mediocris, per cuius apicem alterum perforatum educatur albumen, intus remanente vitello. Quod vacuum erit, croco orientali non puluerisato impleatur, dein superposito alio putamine, aut pasta, vt fere fit, occludatur, ne quid transpiret: tum vel in furno, vel in fornace igne lento assetur ad testæ nigredinem, vt quæ intus conclusa sunt, abiectis putaminibus, facile queant puluerari.

Nonnulli nucem vomicam reformidant & improbant, quod felibus & canibus deleteria sit, ac præsens venenum, hominibus ventriculum subuertat. Sed huic dubitationi multoties satisfecimus, nam brutorum natura longe distat ab hominis conditione, cui sæpe venenum est, quod illis pabulum familiare, & contra: Coturnices vescuntur Elleboro, & Sturni cicuta, à quibus homo enecatur: aloe & amygdalæ amaræ enecant vulpes, homo illis vtitur ad salutem. Præterea nux. omica, cum vim habeat alexiteriam, & vomitum pruritantem, magis confert, nam morbis contagiosis vomitus

mirifice prodest, maxime vero his, quibus prima regio corporis prauis humoribus scatet; Sic enim partibus præcipuis maligna colluuiæ liberatis, facultates sunt vegetiores, & ad virus opugnandum alacriores.

Rarus autem hucusque fuit in Gallia huius Electuarii vsus; sed posthac frequentiore spero, si nostræ commendationis ratio agnoscat, & iuxta descriptionem à nobis traditam conficiatur, quæ sic efficacissimas vires habet, & ad pestis curationem commendatissimas. Est enim quædam velut parua Theriaca, quam recentiorum inuenit sedulitas.

Viræ.

Electuarium de ouo plurimum laudatur ad præcautionem & curationem pestis, & morborum pestilentium. Datur vel per se, vel cum aliqua conferua, aut aqua vel decocto cordiali.

C A P. XII.

Mithridatium Damocratis ex Galeno.

℥. Myrrha optima,	cassia lignea,
croci,	polii montani,
agarici,	piperis albi,
zingiberis,	scordii,
cinnamomi,	sem. dauci Cret.
spica nardi Ind.	carpobalsami, aut
thuris masculi,	eius loco cubebæ,
sem. thlaspeos an. 3 x.	trochiscorum Cypreæ,
seseleos Massiliens.	bdellii an. 3 vij.
opobalsami, vel olei	nardi Celtica,
nucis moschatæ,	sem. petroselini Maced.
schœnanthi,	gummi Arabici,
stœchad. Arabica,	Opii,
costi candidi,	cardamomi minoris,
galbani,	sem. fœniculi,
terebinthina,	radicis gentiænæ,
piperis longi,	rosarum,
castorii,	dictamni Cret. an. 3 ii.
succi hypocistidis,	anisi,
styracis calamitæ,	aristolochia rotunda,
opopanax,	acori,
folii an. 3 j.	ireos Florentina,

plen.

phu,
 sagapeni an. 3 ij.
 meu Athamantici,
 acacie,
 sem. Hyperici,
 ventris scinci an. 3 ij. ℞.
 Vini maluatici, vel al-

terius generosi ℥ j. ℞. vel
 q. s. gummis, liquoribus
 & succis diluendis. mel-
 lis optimi despumati tri-
 plum, seu ℥ ix. & 3 viij.
 fiat Opiata in vase ido-
 neo reponenda.

COMMENTARIUS.

Solemnis hæc Antidotus à Mithridate rege Ponti & Bithyniæ, eius inuentore cognominatur: hic enim simul & generosissimus erat monarcha & doctissimus, qui duarum & viginti nationum idiomata varia intel- ligeret & exprimeret, & medicamentariæ materiæ co- gnitionem haberet, ex qua nobilissimam confecit An- tidotum aduersus venena, à quibus maxime sibi metue- bat. Eius autem longo usu, ab omni virulenta & dele- teria qualitate vixit immunis: Nam superatus à Pom- peio, & veritus, ne ab eo viuis Romam duceretur in triumphum, venenum sumpsit, à quo, cum ne quidem minimum molestiæ sensum sensisset, ac vitæ pertæsus diuturnioris, quendam vocauit militem nomine Bitui- tum, rogauitque, vt ipsum interficeret. Atque cum id ægre & segniter peragere tentaret, eius trepidantem manum in suam cædem adiuuit sicque seipsum traiecisse dicitur, teste Appiano: Porro inter illius thesauros & spolia, scrinium erat commentationum medicarum, quas ipse rex, arcanorum curiosissimus, accurate serua- bat. Eas autem Pompeius Romam detulit, deditque Medicis Romanis, vt Damocrati & Andromacho, qui singula remedia probarunt, maxime vero Mithrida- tium, quod versibus Latinis reddidit Damocrates, ne immutaretur, ab eoque nunc cognomen habet, voca- turque Mithridatium Damocratis, licet eius non fuerit author, sed transcriptor aut celebrator. Aliud non mul- tum dissimile sub nomine Andromachi à Gal. c. 1. lib. 2. de Antidot. traditur, sed minus eleganti ordine disposi- tum, & non nihil deprauatum. Incertam namque do- sim habet folii, gentianæ, meu & cardamomi: atque bis repetit nardum sub duabus appellationibus, quæ idem

*Mithrida-
 tium Andro-
 machi quale.*

significant. Præterea omittuntur alia quædam simpli-
cia huic Antidoto conuenientissima, vt carpobalsa-
mum, aut succedaneum eius idoneum, dictamnus, pi-
per album & longum, & bdellium. Verisimile est, An-
dromachum ad nominis gloriam, priorum descriptio-
nem immutasse, vel sibi vendicasse, vel similem inter
Mithridatis secreta inuenisse, aut à Pompeio habuisse.
Vt sit, potius celebratur, & paratur ea, quam exhi-
buit Damocrates.

*Mithridatium
Nic. Præpositi
quale.*

Nec minus gloriæ cupidus fuit Nic. Præpositus, qui
pseudomithridatium ex simplicium farragine congestum,
a Nic. tamen Myrepso mutuatum, descripsit c. 412. quæ
magna ex parte, & idiomate barbaro enuntiauit, con-
fuse miscuit, & indebita proportionem & rationem dispo-
suit. In summa, multum difficultatis in præparatione,
parum utilitatis in usu Antidotus illa pollicetur. Proin-
de illis relinquenda, qui in Nicol. Præpositi verba iura-
runt, illumque non raro cæcutientem, tanquam cæci
perpetuo sequuntur.

Præcipua parandi difficultas ex peruestigatione, &
electione simplicium pendet, quibus sæpe caremus,
præsertim exoticis, raris & pretiosis, quorum loco ple-
rumque succedanea cogimur subrogare, vt pro opo-
balsamo, oleum caryophyllorum, aut nucis moschatæ,
pro carpobalsamo cubebas aut semen lentisci, pro vi-
no falerno, aliud generosum, pro melle Attico, nostras.
Ex Antidoto Romano radicem ireos Florentinæ addi-
dimus, & pro Aro, quod nonnulli ponunt, alii omit-
tunt, aristolochiam rotundam posuimus. Succis, lacry-
mæ, gummi præter Arabicum, & thus, quæ teri debent,
in vino maceranda sunt: Interea radices terendæ, dein
reliqua eo ordine, quem centies docuimus. Gummi
macerata parum feruescent, vt vinum absumatur. Tum
& hæc, & pulueres læuigati, & per incerniculum trans-
missi despumato melli commiscebuntur. Sicque fiet
Opia ta, in vase idoneo reponenda quotidie semel pri-
mo mense rudicula mouenda: secundo mense, bis in
hebdomada: tertio semel: quarto tertantum in men-
se: Sicque relinquenda, nisi sexto mense, quo denuo
semel agitanda.

Mithri-

Mithridatium aduersus venena & morbos contagio- *Vires.*
 sos tutissimum ac securissimum est præsidium. Aliæ sunt
 eiusdē pene innumeræ vires, quæ cum sint lippis & ton-
 soribus notæ, in his recensendis nō diutius immorabor.

CAP. XII.

*Theriaca Androm. Iunioris, ex Gal. à quo
 γαλβων dicitur.*

℥. Trochisc. scillit. 3 xlviij. trochiscor. de viperis, magmatis hedychroi, piperis longi, opii an. 3 xxiiij. rosarum siccarum, iridis Illyrica, succi glycyrrhizæ, sem. buniados dulcis, scordii, opobalsami, cinnamomi, agarici an. 3 xij. myrrha, costi odorati, croci Corycii, cassiæ lignæ, nardi Indicæ, schœnanthi, thæris masculi, agliæ i. piperis albi, piperis nigri, foliorum dictamni, marrubii virentis, Rhabarbari, vel Rhei pontici, stœchados, semen petrosel. Maced. calaminthes montana, terebinthina Chia, radic. pentaphyli, zinziberis an. 3 vj. polii Cretenf.	chamepithyos, styracis calamint hæ, meu Athamantici, nardi Celtica, amomi, phu pontici sem. chamedryos Cretic. foliorum malabathri, chalcitidis vstæ, terra Lemnia, radicis gentiana, sem. anisi, succi hypocistidis, carpobalsami, gummi Arabici, seminum fœniculi, cardamomi Idæi, seseleos, thlaspi, ammeos, eomarum hyperici, acaciæ, Sagapeni an. 3 iiij. castorei, radicis Aristoloc. tenuis, sem. dauci Cretici, bituminis Iudaici, coma centaurii minoris, opoponacis, galbani optimi, an. 3 ij. vini generosi, q. s. succis liquorib. & gum. d. luen. mellis Narbon. aut a. ius
---	--

Fff 4 optimæ

optimi triplū, seu lb. xiiij. ſ. in vafe idoneo reponenda & vel q. ſ. fiat Opiata ex arte ſeruatur ad futuros uſus.

C O M M E N T A R I V S.

Non inepte quidam Mithridatium medicamentorum patrem, & Theriacam matrem appellant, quæ ſcilicet dignitate & efficacia reliquis medicamentis antecellant, & vires omnium complectantur: Vix enim affectio præter naturam datur aliqua, cui alterutrum, vt decet paratum, exhibitum non conferat.

Vtriusque non immerito perhibetur author Mithridates, quod materiam inuenerit & congeſſerit, ex qua conficiuntur ambo. Andromachus & Damocrates eandem ſolum in meliorē ordinē diſpoſuerunt, & pauca quædā adiecerunt, ſicq; vt ex Adamo Eua, ex Mithridatio Theriaca habuit originem. Sic vero primū à Critone nominata eſt, à vipera, quam Græci *Enelion* vocant, cuius carnem ex arte præparatam, quam poſtea docebimus, Andromachus imperatoris Neronis archiatros Mithridatio addidit, vt eius virtutem, quæ ante hanc commixtionem ad ferarum & ſerpentum morſus venenatos erat iners & imbecilla, redderet efficaciffimā, ſicq; ex Mithridatio Theriaca facta eſt, præſentiſſima venenis medicina, à qua medicamina, quæ virus quoddā extingunt, ſeu venenis obſiſtūt, theriaca, ſeu theriacalia nominantur. Laudanda autem plurimū Andromachi ſedulitas, qui hæc duo Antidota quaſi informia exornarit, in optimam formam digeſſerit & celebrarit: Ad cuius imitationem poſterior ætas multas eiſdem nominis compositiones ſeu theriacas deſcripſit, quibus officinæ pharmacopœorum quorundam non ornantur, ſed onerantur ipſi.

Omnes autem Theriacæ à Rhafi, Auicenna, Meſue, Serapione, Paulo, Oribafio, Aëtio, Myreſſo & à poſterioribus deſcriptæ, non modo inter ſe, ſed antiquæ & veræ ab Andromacho traditæ ſunt diſſimiles, proinde raro parantur, & tanquam inutiles negliguntur.

Licet autem Theriaca Andromachi ſenioris minus peruerti potuerit, quod verſibus cōſcripta ſit, minus ta-

men

Andromachus quis fuerit & illius laus.

men celebratur ea, quæ ab Andromacho eius filio oratione soluta describitur, quam hic damus: parum tamen est inter vtramque discriminis, & fere nullius momenti.

Porro ad eius confectionem accedunt nonnulla, quæ semper & omnibus non suppetunt, quorum loco succedanea, si non genere, saltem qualitatibus primis, aut secundis consimilia ponuntur, vt cum herba pro herba, semen pro semine, metallum pro metallo subrogatur. Optimorum tamen substitutorum inopia fere vsurpamus, quæ desiderata qualitate prædita sunt: Sic Galenus pro amygdalis amaris, absynthium: pro Euphorbio Stercus columbæ, pro pipere zinziber substituit. Nunc autem Parisienses Pharmacopœi nullis sumptibus parcunt, ad simplicia quæuis pretiosissima conquirenda; Atque ex eorum ordine multi, etiam qui vix secundas tenent, omnia aromatum, lapillorum pretiosorum, & simplicium rarissimorum genera in suis pharmacopoliis habent, nullumq; simplex ipsis ignotum est, quod medicamentorum compositionem ingreditur.

Si quis tamen nulla arte, labore aut pretio, nonnulla Theriacæ conficiendæ necessaria, præsertim rariora assequi potuerit, vt accidit plerumque, pro opobalsamo, oleum è caryophyllis, vel nuce moschata expressum subrogabit: pro Costo, zedoariam, pro schœnanto, calamum aromaticum, pro dictamno Cretico, nostras, pro Amomo, acorum, pro carpobalsamo, cubebas, aut semen lentisci, pro vino Falerno, muscatellinum, aut aliud generosum. Nihil vero substituentum pro pastillis, qui iuxta modum sectione sequenti descriptum parabuntur. Defectu autem aristolochiæ tenuis, longa sumenda, iridis Illyricæ, Florentina, calcithidis, calcanthum seu vitriolum: Illam tamen multi sentiunt omittendam, cum nihil faciat, inquiunt, ad Theriacæ virtutem, sed solum ad colorem nigrum illi impertiendum, qua tinctura suam qui non infecerit Theriacam, à multis irridetur. Alii contra, non præter rationem calcithidem admitti debere tenent, quod sua stypticitate interanea robores, & siccitate putredinem

nem arceat, adde, quod parua quantitate permiscetur, atque semiuſta, vel eius loco, calcanthum perfecte uſum, ut acrimoniæ minoris ſit particeps. Antiquitus vero aliter, quam nunc, parabatur, ſed verus conficiendi modus iſt eſt, quem de Mithridatio parâdo dedimus.

Θηρίον
animalia o-
mnia venena-
ta ſignat.
ἑκίς, ἑκιδύα
γαλήνη.
Theriaca vi-
res.

Vt autem *θηρίον* de feris & venenatis animalibus dicitur, & peculiari ſignificato de vipera, in cuius genere, mas ἑκίς, fœmina ἑκιδύα vocatur, ſic Theriaca Antidotus omnes complectitur; Quæ quod ſumpta, vel admodum morbis tranquillitatem adferat, à Galeño γαλήνη dicitur. Nam aduerſus maxima mala ſecuriſſimum & expertiſſimum eſt alexiterium. Non ſolum autem morbis venenatis feliciter medetur, ſed aliis quoque communibus: nam capitis dolores diuturnos, vertigines, graues auditus, hebetudines oculorum, comitiales & orthopnoicos cum muſca data ſanat. Stomachi vitia, difficilem coctionem, & ventriculi imbecillitatem emendat. Ventriculi & inteſtinorum inflationibus & doloribus medetur, nec non colicis & ileoſis: Lumbricorum genus omne mirifice interficit: animi deliquio & virium imbecillitati ſuccurrit. Cum aqua raphani, aut parietariæ exhibita deterit calculos renum, & veſicæ, & difficilem mixtionem ſanat. Vtiliter præbetur in febrium, maxime quartanarum rigoribus & incipientibus, & inclinantibus. Flatus diſſipat, humores in ventriculo, & aliis viſceribus putres abſumit, obſtructionem tollit, colorem commendat, cordis palpitationi multum opitulatur. Mulieribus menſtrua mouet, fœtus mortuos eiicit, hydrophobiam & canis rabidi morſum opportune data ſanat.

CAP. XIII.

Opiata Neapolitana.

℞. Foliorum ſenna Orient. ʒj. ſ.

hermodactylorum,

turpethi, an. ʒvj.

ſcobis ligni ſancti,

ſarſaparilla,

ſaſſafras, an. ʒ ſ.

mellis optimi in decocto radicis Chynæ deſpumati &
ad a-

*ad aqueæ humiditatis absorptionem cocti lb. j.
fiat opiata.*

COMMENTARIUS.

N illus est tam nouellus pharmacopœolus etiam in suburbiorum quodam angulo degens, qui vel ad gonorrhœam virulentam, vel venereum aliquod vlcus non gloriatur quoddam habere secretum remedium. De hoc autem affectu, eiusque medicatione Empirici omnium maxime mira promittunt, ad quos sæpe Parisiorū vulgus suo damno confugit. Hæc enim gens nouitatis semper auida, credulaq; nimis, errores quosuis etiam capite damnatos, modo Medicos simulent, colit & amplectitur, & ab his intrepide deleteria quæque pharmaca sumit. Miserum hoc quidem est, quod nolentibus perire, imo sic volentibus tam liberum pateat ad necem iter. In tam nefarios homines, vos hortor, pharmacopœi dignissimi, bellum vt commoueatis, indicatis, viriliter inferatis, atque optima tantum, & à probatis authoribus tradita remedia accipiat.

In gratiam autem iuuenum, quos Venus momordit, hanc Opiatam damus, optima & ratione inuentam, & arte descriptam, & effectu probatissimam; data enim quando, & quibus conuenit, feliciter Indicæ lui, quam Neapolitanum morbum appellant, medetur; vnde Opiatam Neapolitanā cognominare minime nefas putauimus. Aliam eiusdem nominis sæpe inter multorum Chirurgorum manus Lutetiæ vidimus, sed quæ male primum descripta, à singulis tyronibus quotidie immutatur & deprauatur. Alii enim tantum ponunt guaiacum, sennam, mel & aquam vitæ: alibi baccas lauri adiiciunt: sunt, qui auferunt guaiacum, & sarsaparillam substituunt. Quidam hermodactylos probant; alii turphetum; alii vtrumque; nonnulli neutrum. Nos iuxta formam descriptam lege & ratione stabilitam & probatam exhibemus. Adiiciunt nonnulli aquam vitæ paucam, sed aquā cinnamomi libentius & vtilius prætulerim. In calidioribus naturis neutram; in frigidioribus alterutram addere nihil vetat.

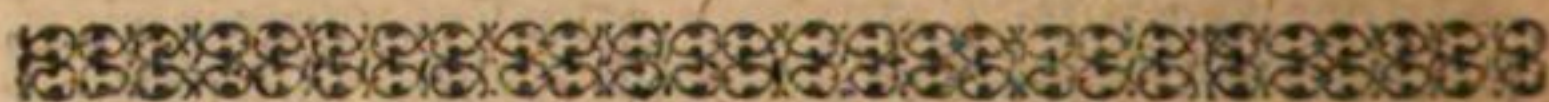
*Opiata cur
Neapolitana
dicta.*

Valet plurimū ad luis venereæ curationē. Datur alter- *Vires.*
nis

nis diebus, & sæpe quotidie mane ieiuno stomacho à 3 ij. ad 3 ss. His potissimum conuenit, qui pluribus negotiis impliciti decumbere non valent, & diutius in cubiculo manere.

Plures alias antidotos à Mesue, Actuário, Myrepso, & Præposito datas omisimus, quarum vel compositio non probatur, vel vsus non laudatur, aut his præstantiores præferuntur. Nam Zazenea, Atanasia, vtraque Requies Nicolai, diasulphur, Acaristum, Adrianum, & confectio de styrace nusquam aut rarissime parantur, quod vnum Asyncritum virtute & parandi facilitate illis omnibus sit anteponendum. Nam cum illorum præcipua virtus in somno conciliando posita sit, sat erit vnicum aut alterum habere medicamentum, vt pilulas de Cynoglossò, aut Philonium Romanum, quod id feliciter præstare valeat.

Idem est iudicium de Alfessera, de Esdra, de Antidoto hæmagoga, & aliis confectionibus pene innumeris ab authoribus, vel potius transcriptoribus sine iudicio collectis, quas recensere nauseam mouere est.

SECTIO TERTIA.

De Trochiscis alterantibus & roborantibus.

H*Vcusque medicamenta roborantia forma pulueris, & Electuarii mollis, seu Opiata, optima methodo descripta exhibuimus: superest nunc, antequam huic libro finem imponamus, vt omnes Trochiscos, viribus consimiles, & officinae necessarios explicemus, & pharmacopœis dispensandos porrigamus, qui vel aliorum medicamentorum, quorum compositionem ingrediuntur, causa parantur, vel qui etiam ex seipsis dantur, nec aliis, vt bene sint, famulantur. Ne autem confuse de purgantibus & roborantibus simul ageremus, vt multi perperam faciunt, ad finem sect. 3. libr. secundæ, in quo genus omne Catharticorum describitur, Trochiscos de Rhabarbaro, de Agarico, & Alhandal adiunximus. Nunc vero ad roborantium & alterantium explicationem acceden-*

dentes, incipiemus ab his, qui partem Theriaces & Mithridatij constituunt.

CAP. I.

Trochisci de vipera.

*℞. Carnis viperarum cum anetho, sale & aqua cocta
℥ viij.*

*medulla panis triticei, albissimi exsiccata, & tenuissi-
me puluerati ℥ ij.*

*Tere omnia simul & manibus opobalsamo, aut eius
succedaneo inunctis, fac pastillos 3 j. pondere, in
umbra siccandos.*

COMMENTARIUS.

Vocantur hi pastilli viperini, theriaci, de thyro seu de vipera, ad quorum Confectionem captandæ sunt vi- *Quando vipe-
ra captandæ.*
peræ circa finem Veris aut principium æstatis, quo tẽ-
pore consueto cibo & aere aliquandiu fuerunt recrea-
tæ: atque deligendæ potius feminae, quam mares, non
prægnantes, admodum agiles, collum gracile multum
porrigentes, aspectu ferino, oculis aliquantum ruben-
tibus, ac rutilis, capite latiore ac compresso, & rostro *Viperarum
delectus.*
nonnihil ad superiora reflexo, ventre amplo, cauda nõ
inuoluta, affatim gracilescente, carnis experte, gressu
circa eam firmato, eoque tardo. Maris vero sensim in-
tenuitatem abit, nec carne destituitur, corporis trun-
cus tenuior est, collum crassius, angustius caput, duos
tantum dentes caninos habet, femina quatuor. Quæ *Viperarum
preparatio.*
loca maritima & salsa incolunt, relinquendæ. Recens
captæ meliores, quam asseruatæ. Vt autem rite præpa-
rentur, primum virgis cæduntur, sic namque ira perci-
tæ virus euomunt, vapulatis cauda & caput abscindun-
tur, utrobique ad quatuor digitorum mensuram; quod
etiam in viperis maioribus satis erit. Quæ post harum
partium amputationem, irrequieto motu non agitan-
tur, aut sanguinem non effundunt, sed statim immotæ
iacent, atque exangues, reiiciendæ ut inutiles. Vtiles ac
modo dicto mutilatæ excoriantur, euiscerantur, pin-
guedine mundantur, probe in aqua limpida ter, quater-
que mutata abluuntur, dein in olla idonea ac nitida co-
quun-

quuntur cum aqua sufficienti, pauco sale, & anethi viridis quantitate paulo maiore aut minore pro numero viperarum, ut prudēs pharmacopœus facile poterit diiudicare, puta ad m. j. ℥. aut m. ij. anethi, pro quatuor aut quinque viperis: qui numerus satisfacere poterit parandis tribus vnciis trochiscorum, ad Theriacæ confectiōem requisitis. Sic vero igne luculento, non tamen violento, & fumi experte coquuntur, ut à carnibus facillime spina detrahatur. Tum caro separata in pila lapidea, cum pistillo ligneo exacte terenda, cui inter terendum, panis albi, sicci & puluerati tertia aut quarta pars adiicienda, ut pro carnis viperæ vnciis quatuor, panis dragmæ sex, aut vncia integra. Qui maiorem panis quantitatem commiscebunt, pastillorum vires efficient unbecilliores, qui minorem, efficaciores.

Sic per trituram carne panis commixta & subacta fiet pasta, ex qua pastilli seu orbiculi formabuntur. Perperam faciunt, qui dum caro viperina & panis simul teruntur, parum iusculi, in quo viperæ fuerint incoctæ, adiiciunt: sic enim humidior est, & trochisci ex ea confecti rantescent, situm contrahunt, & difficilius exsiccantur. Paruuli autem conficiendi atque manibus opobalsamo aut oleo à caryophyllis vel nuce moschata educto inunctis, & quotidie in loco sicco, sed non soli exposito versandi, exsiccandi, & postea seruandi.

Vires.

Pastillis viperinis summa virtus inest ad morsus animalium venenatorum, ab eisque Theriaca talem vim mutuatur; profuntq; mirifice, si quid aliud, Elephantiacis, & a cane rabioso demorsis.

C A P. II.

Trochisci Hedychroi D. Andromachi ex Galeno.

℥. *Aspalathi,*
asari,
mari,
amaraci an. 3 ij.
calami aromatici,
schoenanthi,
costi,

phia

phu Pontici,
opobalsami,
xylobalsami, an. 3 iij.
folii Indici,
spica nardi,
cassie lignea,
myrrha,
croci an. 3 vj.
amomi 3 xij.
mastiches 3 j.

Cum vino quodam generoso fiat pasta, ex qua formentur pastilli.

COMMENTARIUS.

Prudenter egit Andromachus, qui horum pastillo-
rum descriptionem versibus descripsit; nisi enim id fe-
cisset, nihil aut parum illa pristinae integritatis retinu-
isset, cum etiam Galenus in illis describendis, praesertim
in singulorum simplicium definienda dosi, comperia-
tur. Rhases & Auicenna non sunt excusandi, qui potius
nouitatis aut vanitatis studio, quam simplicium opti-
morum inopia hos trochiscos immutarunt. Europaei
Medici non tam peruertunt, quam substituunt, in his
potissimum compositionibus, quae certa lege, optima
ratione & debita methodo describuntur. Facilius est au-
tem remediorum formas seu à Græcis, seu Arabibus de-
scriptas, quam medicamenta simplicia, ex quibus con-
stāt, habere. Valde tamen rarum est, quod nostri phar-
macopœi Parisienses non consequuntur. Qui oppor-
tune omnia non habuerit, pro Aspalatho reponet san-
talum citrinum, pro maro maioranam veram aut di-
ctamnium, pro Amaraco matricariam, pro costo An-
gelicam, pro Xylobalsamo lignum Aloes, aut lentisci,
pro cassia cinnamomum, pro amomo Acorum.

A Rhase & Auic. additur cortex radicis *Darsifahan*, sed
quænam sit illa planta, nec nomine, nec vultu, nec viri-
bus dignoscitur. Ab iisdem vocantur hi Trochisci An-
daracari, ab Andromacho & Galeno Hedychroi, à
quibusdam, ut *Gilib de Angl. cap. de cura arthrit. & Jacob.*
Maulins, Idiocry, ab authore, qui primus composuit I-
diocrius & Idiocrytus dictus. Ad confectionem te-
run-

*Parandi mo-
dus.*

runtur primum radices & ligna, dein aromata, postea reliqua. Sed seorsim crocus, mastiche, myrrha, quæ postrema, primo loco miscenda sunt cum vino, tum alii pulueres, tandem oleum balsami, aut eius inopia, caryophyllorum. Ex hisque omnibus tritis, & simul subactis fiet massa, de qua formabuntur trochisci, in umbra siccandi.

Vires.

Non solent vero parari, nisi Theriaces conficiendæ causa, propterea parua tantum quantitate solent dispensari, multis tamen, quod simplicibus constent medicamentis efficacissimis, per se dari poterunt ad malorum multorum curationem; & in diuite quodam, qui odoratum pharmacum expetebat, ad Ozænæ curationem, his pastillis usus est Aetius *cap. 92. tetr. 2. ser. 2.* quos subegit cum vino veteri odorato, & mirum est, inquit, quam breui affectio curata fuerit.

Historia.

C A P. III.

Trochisci Scillitici, D. Andromachi.

℞. Scilla assata lb. j.

farinae orobi albi, & non ruffi ℥ viij.

Tere in mortario, & fiat pasta, ex qua formentur Trochisci, in umbra siccandi.

C O M M E N T A R I U S.

Theriaces adhuc gratia pastilli fiunt Scillini, sic dicti à Scilla, quæ ipsorum basis est. Ad hunc vero consilio Galeni debent parari modum. Scilla mediæ magnitudinis Iulio mense colligenda, cortice exteriori spolianda, pars inferior & durior, cui fibrosæ radiculae adherent, secanda, separanda, abiiciendaque; pasta triticea probe subacta, non luto, ut perperam nonnulli faciunt, innoluenda; dein sub cineribus calidis, vel potius in furno coquenda, donec pasta induruerit, & scilla mollis ac tenera enaserit, tum exteriori crusta & interiore meditullio ablatis in mortario terenda: tum demum tertia pars erui alibi farinae tenuissimæ & cribratæ commiscenda, ut octo uncia erui singulis scillæ libris. Atque ex omnibus probe subactis fiat massa, ex qua formentur trochisci in umbra siccandi.

Est

Est autem deligenda Scilla vera & optima, vt Hispanica, non pancratium, atque euellenda Iulio aut messis tempore, vel paulo serius, aut celerius, modo iam folia penitus & scapus aruerint.

Eruum quoque candidum, non ruffum, seligendum, quod minus amarum est, & magis alexiterium. Sunt qui loco erui candidi radicem dictamni albi sumunt; quia tamen eruum non valde rarum est, præstat cum Andromacho & Galeno genuinam descriptionem admittere, quam sine necessitate aliquid substituere, & mentem authoris defraudare.

Trochisci scillitici crassos & lentos humores incidunt, *Vires.* infarctus tollunt, putredinem impediunt, epilepsia conferunt, & morbis venenatis.

C A P. I V.

Trochisci Cypheos D. Andromachi.

℞. Carnis vuae passa pinguiſſima, probe ab ucinis & cortice mundata,
 terebinthina pura an ʒ xxiiij.
 myrrha,
 schœnanthi an. ʒ xij.
 cinnamomi ʒ iiij.
 bdellij lacryma,
 spicanardi,
 cassia lignea,
 cyperi,
 baccarum iuniperi grandium & pinguium an. ʒ iij.
 calami aromatici ʒ jx.
 aspalathi ʒ ij. ℞.
 croci ʒ j.
 vini parum,
 mellis optimi quantum sufficit, formentur pastilli.

C O M M E N T A R I V S.

Cyphi antiquum est vocabuli genus, quo suffimenta, odoramenta que olim significabantur, teste Galen. cap. 75. de simp. med. Ab eo Mithridates hos trochiscos cognominavit, quos postea Democrates carmine descripsit. Constant vero multis odoratis, quæ mixturam nomini con-

uenientem, & ad multa commēdabilem efficiunt. Quod optime nouit Ponthi rex, dum eisdem antidoto permiscuit, quam suo nomine voluit donari.

Præparatio.

Præparatio multum nec difficilis, nec laboriosa. Myrrha & bdellium in vino generoso primum diducenda, quibus addenda terebinthina, dein pulpa passularū mundatarum, tum pulueres. Omnia tandem melle despumato, & probe cocto excipienda, & in massam cogenda, ex qua formentur trochisci, in umbra siccandi, in olla vitrea, aut fictili reponendi & seruandi.

Vires.

Hunc vsum non modo præstant, quod Mithridatio inserviunt perficiundo, sed & dantur per se ad vlcera, & internos affectus multos iecoris & pulmonum.

C A P. V.

Trochisci Gallie moschatae D. Mes.

℞. Ligni aloes crudi & electi ʒij. ℞.

ambra ʒj.

moschi boni ʒ ℞.

gummi tragacanthi in aqua rosarum soluti quantum sufficit ad ea comprehendenda & cogenda, fiant pastilli.

Nonnulli ambram in vase vitreo dissoluunt oleo Balanino pauco, eoque cætera comprehendunt.

C O M M E N T A R I V S.

Ratio nominis nulla.

Vox Gallia non parum Iac. Manlij exercuit ingenium, vt qui rationem eius nominis ad pastillos descriptos accommodati quærens, nūc ex Placentino ad Galliam herbam odoriferam, nunc ex aliorum opinione ad quandam Galliæ prouinciā refert; herbam tamen illam fictitiā, & Galliam ne quidem per somnium vidit Mesue, nec Galliæ nomine compositionem istā, nisi fallor, designauit. Confectiones enim aromaticæ, Arabibus Alephanginæ, vt quæ calidioribus aromatis constant dicuntur; aliquando vt apud Rhāsin Ramich, & specialius Such, quando moscho, ambra, zibetho, & similibus suauem odorem spirantibus componuntur. Rectius autem trochisci de xyloaloe moschata, quam de Gallia moschata vocari possent, minime tamen mutandum nomen censeo, quod

quod integrum fere seculum recepit & probauit, in cuius peruestigatione non laborandum, modo res ipsa satis innotescat.

Porro ad præparationem teruntur singula seorsim, ac *Præparatio.*
primum quidem lignum aloes, dein ambra, postremo moschus, tum omnia excipiuntur glutine tragacanthi aqua rosacea diluto & fiunt trochisci, ad delicias maxime suo halitu accommodati, potius tamen ad sanitatē, quam voluptatem in pharmacopoliis seruati. Horum mentio frequenter occurrit in compositionibus multis, quas hinc inde ingrediuntur.

Cerebrum, cor & spiritus recreant, corporis totius odorem commendant, ventriculum puerorum imbecillum & vomituriētem roborant, & vires longo morbo fractas resarciunt. *Vires.*

C A P. V I.

Trochisci Alienta moschata D. N. Sal.

℞. Labdani ℥ iij.

styracis calamita ℥ j. ℞.

styracis rubra ℥ j.

ligni aloes ℥ ij.

ambra ℥ j.

caphura ℥ ℞.

moschi ℥ j.

Cum aqua rosarum formentur pastilli.

C O M M E N T A R I U S.

Minus frequenter parantur hi pastilli, quam præcedentes, licet affines sint halitu, suauitate, odore. Laboriose conficiuntur iuxta modum à Nic Salernitano descriptum, facile vero sic: Ladanum in mortario cupreo & pistillo ferreo, utroque calente, cum pauca aqua rosarum diu terendum, ducendum, & agitandum donec vnguenti vndique læuis, nec asperi aut grummosi consistentiam nanciscatur. Addatur postea utraque styrax pistillo rursus multum diducenda, dein xyloaloe, tum caphura, moschus & ambra, cum pauca rosacea seorsim in alio vase diluta. Ex omnibus confuse mixtis tritis, subactis trochisci fient paruuli, in vmbra siccandi, in olla reponendi, in officina seruandi.

Vires.

Celebrantur vt efficacissimi ad cerebrum, cor, hepar, ventriculum, & cæteras partes nutritorias corroborandas, & reficiendos spiritus.

CAP. VII.

Pastilli Nerae D. N.℞. *Ambra optima* ℥j.*ligni aloes* ℥ij.*moschi boni* ℥ss.*caphura* gr.ij.

Subigantur omnia simul, & fiat massa, ex qua formentur Trochisci.

COMMENTARIUS.

Trochisci Nerae sic ab inuentore multorum iudicio nuncupati preciosissimi sunt, rarissimeque conficiuntur, nisi pro regibus & principibus. Nec magna quantitate parandos censeo, & in Officinis diu asseruandos, cum vsus tempore statim quantitate requisita possint confici. A Gallia moschata tantum dissident simplicium dosibus & superaddita caphura. Vt rite parentur, emollienda, ambra in mortario calente cum pastillo quoque calido, cui deinde lignum aloes tenuissime pulueratum commisceatur: tum moschus seorsim tritus, postremo camphora. Omnia vero probe ducantur, subigantur, malaxentur superaddito pauco oleo liquidambar, aut opobalsamo, vt in massam cogantur conuenientiore, ex qua rotulae aut pastilli formabuntur.

*Preparatio.**Vires.*

Iisdem viribus pollent, quibus Gallia moschata, sed efficacioribus, & à magnatibus frequenter vsurpantur ad suffitus.

CAP. VIII.

Trochisci de Caphura D. Myrep.℞. *Caphura* ℥ss.*croci* ℥ij.*amylis* ℥ij.*rosarum rub.**gummi Arabici,**tragacanthi,*

scobis eboris an. ʒ ss.
 sem. cucumeris mundati,
 sem. portulacæ,
 glycyrrhizæ rasæ an. ʒ j.
 cum mucagine semin. psyllii, in aqua rosacea extracta,
 fiant pastilli.

COMMENTARIUS.

Ex variis Trochiscorum de Camphora descriptionibus à veteribus traditis, sola fore paratur, quam Mesue *Seet. sui Antidot.* describit ad febres ardentes, ad bilis & sanguinis æstum, hepatis & ventriculi calidam intemperiem & sitim inexpletam. Multis tamen quod constet calidis, ut nardo, xyloaloe croco, cardamomo, quomodo id præstare valeat. non facile coniecto. Alios eiusdem nominis multo præstantiores, & ad id munus obeundum efficaciores, ac paratu faciliores, ex Myrepso exhibeo, in cuius descriptione nihil est immutatū, præter simplicium ordinem. Pro spodio autem, (si quod aliud sit, præter pompholiga, seu spodium Græcorum) malo assumere ebur crudum, quam vstum, ob rationes multas superius adductas. Præparatio nec molesta, nec laboriosa multum est. Scobs eboris seorsim tenuissime læuiganda, ut & reliqua simplicia, crocus, caphura, amyllum, rosæ & glycyrrhiza. Gummi in mortario calido terenda: semen cucumeris decorticandum, dein minutim secandum, & læuigandum, tum demum omnia cremore psyllii comprehendenda, & in pastam ad trochiscos formandos cogenda.

Præparatio.

Valent ad iecoris & aliorum viscerum ardores mitigā- *Vires.*
 dos, ad acrimoniam bilis temperandam, & ad humorum,
 qui ad thoracem delabuntur fluorem compescendum.

CAP. IX.

Trochisci Diarrhodon D. Mes.

℞. Rosarum rub. ʒ j.
 glycyrrhizæ ʒ ss.
 ligni aloes,
 spica aromatica an. ʒ ij. ʒ ij.
 mastiches ʒ ij.

antispodij ℥ iiij.*crocij* ℥ ij.

Tritis omnibus fiant trochisci ex vino albo.

C O M M E N T A R I U S.

Variae sunt pastillorum huius nominis apud authores varios descriptiones: quisque enim ad animi votum addit, detrahit, peruertit, immutat, & plerumque vnum & idem medicamentum diuersis nominibus designat, saepe & duo, triaue eadem vocum acceptione nuncupat. Pater hoc ex trochiscis Diarrhodon, & de Rosis à Mesue traditis, quorum alij aliorum significato includuntur. Fuit rationes, quæ huius nomenclaturæ in voce & significatione diuersitatem quærunt. Si tamen cum viro probato sic loqui liceat pastillos descriptos vocabimus Diarrhodon, non de rosis, quorum præparationem pluribus demonstrare superfluum videtur, cum ipsa per se facilis sit, nec quicquam difficultatis secum ferat. Pro Spodio, Antispodium Officinarum & vulgare diximus, quod ebur vltum est non spodium.

*Præparatio.**Vires.*

Valent ad febres pituitosas, inueteratas, & aliis implexas. Ad ventriculi quoque dolorem leniendum, & humores ipsi adhærentes detergendos, commiscuntur in multis compositionibus magnis à Mesue descriptis.

Troch. Diarrhodon Myrepsi.

Alij sunt Trochisci Diarrhodon N. Myrepsi, quos ipsa suis confectionibus miscet. Parantur ex rosar. rubr. recent. ʒ iiij. spodii ʒ ij. santal. rub. ʒ j. ℞. gr. vij. santal. alb. ʒ j. gr. xij. croci ℥ ij. ℞. caphura ℥ ℞. Ex omnibus aqua rosacea coactis fiunt pastilli.

C A P. X.

Trochisci de Carabe D. Mes.

℥. Karabes ʒ j.
cornu cerui vsti,
gummi Arabici vsti,
tragacanthi,
coralli vsti,
acacia,
hypocistidis,

balaustiorum,
mastiche,
lacca,
sem. papaveris nigri, ass. an. ʒ ij. & ʒ ij.
thuris,
croci,
opij an. ʒ ij.
Cum mucagine seminis psyllii forma Trochiscos, & re-
pon. vsui.

COMMENTARIUS.

Hos Mesuei pastillos, ut insigniter efficaces, inter quin-
 decim eiusdem nominis, à tot authoribus descriptos se-
 legi, quorum magna pars illis solum nomine tenus, si-
 milis, vel certe multum dissimilis est. A succino, seu Ka-
 rabe Arabibus, & Electro Græcis dicto, nuncupantur,
 quod mirifice commendatur ad viscera roboranda, san-
 guinis fluorem cohibendum, & rheumatismum vteri si-
 stendum: augetur illius vis incrassans, gummi & opij in-
 teriectu, astringentia, superaddita hypocistide & acacia.
 Opium croco castigatur, ventriculus mastiche roborat-
 ur, psyllio omnia comprehenduntur, & partium aspe-
 ritas lenitur. Ad præparationem iubet Mesue multa ad-
 uri, quæ tamen si cruda ponantur, medicamen nihilo
 deterius, imo forsan præstantius erit: si quid enim exi-
 miæ virtutis habet cornu cerui aut corallium, hæc ipsa
 potius habere cruda, quam vsta credibile est. Quid vstio
 medicamenti conferat, quid ab his auferat, quid adfe-
 rat, minime sum nescius, sed multa vix hunc patiuntur
 apparatus sine magno vitium dispendio. Vrat tamen,
 qui voluerit, modo expetitas cum cineribus retineat vi-
 res. Acacia & hypocistis debebunt minutim primum in-
 cidi, dein cum balaustis puluerari, tum & reliqua. Ex o-
 mnibus arte & ordine tritis, & pauca psyllii mucagine
 formabuntur trochisci.

Præparatio.

Vim habent roborantem & astringentiam. Omnem *Vires*
 hæmorrhagiam, præsertim à thorace, pulmone, hepa-
 te, renibus, utero, hæmorrhoidibus ʒj. pondere cum a-
 qua plantaginis, aut rosacea vel simili sistunt. In dys-
 enteria profunt, & per os sumpti, & per
 enemata injecti.

Trochisci de Antispodio D. Mes.

℞. Rosarum ʒ viij.
 antispodii ʒ iiij.
 sem. portulacæ,
 succi glycyrrhizæ an. ʒ ij.
 cum mucagine seminis psyllii,
 fiant Trochisci.

COMMENTARIUS.

Si aliquando fas sit balbutire cum balbutientibus, hos pastillos ad electuarij de psyllio condituram accommodatos, de spodio vocabimus; sed inuiti quidem, quod illorum basis spodium non sit, sed potius antispodium, vel verius, ebur vstum, quod hucusque pharmacorum familia pro cannæ seu Tabaxir radicibus vstis vsurpauit. Valeat tamen istud pseudospodium, vel imaginarium. Arabicæ gentis spodium, quod valere poterit, ex eo antispodio à nobis vocato, parandi & nominandi sunt trochisci descripti, additis rosis, semine portulacæ, & succo glycyrrhizæ, psyllij glutine comprehensis.

Vires.

Sic autem parati non modo in electuarij dicti veniunt compositionem, sed & per se dantur ad febres acutas, ventriculi & hepatis inflammationem, & sitim vehementiorem.

*Trochisci de
 spodio cum
 sem. acetosæ.*

Alij dantur adhuc à Mesue magis compositi, cum semine videlicet acetosæ, pulpa sumach, amylo, coriandro, balaustis, berberis, & gummi Arabico, omphacii succo exceptis. Minus tamen vsuales sunt, nec probe congruunt electuario nominato.

CAP. XII.

Trochisci de Berberis.

℞. Baccarum berberis, aut succi earum,
 succi glycyrrhizæ,
 semin. portulacæ,
 antispodii an. ʒ iiij.
 rosarum rubrarum ʒ vj.
 spica,
 croci,

amyli,

amylī,
 tragacanthi an. ʒj.
 seminis citrulli ʒiij. ℞.
 caphura ʒ℞.

Cum manna succo berberis diluta, fiant Trochisci.

COMMENTARIUS.

Extat huius nominis apud Mesuem alia descriptio, sed exoleta. Extant & aliæ multæ apud Serapionem, Aui-cennam, & alios, qui antidotaria conscripserunt: sed hæc vna vice omnium sit, & sola tanquam cæteris præstanti-
 or vsurpanda & celebranda. Hæc autem arte optime
 parabitur: Incidentur primum nardus, succus glycy-
 rhizæ & semen citrulli, dein terentur simul cum rosis.
 Seorsim vero spodium, amyllum, caphura, crocus & tra-
 gacanthum. Trita omnia excipientur manna in succo
 berberorum liquata, & fiet massa, ex qua formabuntur
 Trochisci.

*Modus præpa-
 randi.*

Commendantur ad febres præcalidas, ad intempe-
 riem iecoris & ventriculi feruidam, ad sitim inexhau-
 stam, & alui fluorem. Experuntur quoque ad electuarii
 de psyllio compositionem, descriptione Mesuei, apud
 quem vocantur iuxta interpretum translationem, pastil-
 li de oxyacantha; non autem ingrediuntur electuarium
 rosatum ab eodem principe traditum, vt putat Foësius.
 Parua quantitate erunt parandi, quod fere solum vsur-
 pentur ad aliorum medicamentorum compositionem.

Vires.

CAP. XIII.

Trochisci Gordonij.

℞. Seminum quatuor frigid. maiorum mundator.

seminis papaueris albi,
 maluarum,
 bombacis,
 portulacæ,
 cotoneorum,
 myrtillorum,
 gummi Arabici,
 tragacanthi,
 strobilorum,

Ggg 5

pista-

pistachiorum,
sacchari candi,
penidiorum,
glycyrrhizæ rasæ,
hordei mundati,
mucaginis sem. psyllij,
amygdalar. dulcium mundatar. an. ʒij,
boli armene,
sanguinis draconis,
antispodij,
rosarium,
myrrha an. ʒss.

Excipiantur hydromelite, & fiant pastilli pondere ʒij. aut ʒj.

C O M M E N T A R I U S.

Præparatio.

A Bauderonio artis pharmacariæ studiosissimo fideliter, à Iouberto deprauate hi pastilli describuntur: hic enim non tantum simplicium pondus immutauit, sed alia adiunxit, & nimis pretiosa & parum necessaria. Est autem multiplex illorum compositio: Constant enim refrigerantibus, detergentibus, astringentibus & roborantibus, lenientibus & quibusdam aperientibus. Ad præparationem quædam tritura vulgari, pistilli nempe solo percussu puluerantur, vt radices, ligna, semina duriora, gummi, bolus armene & myrrha. Hæc tamen duo non confuse, sed seorsim debent læuigari. Nonnulla minutim prius secantur, dein teruntur, & aliis admixta tenuissime comminuuntur. Ex omnibus optime tritis, & confuse mucagini psyllii mixtis, atq; hydromelite comprehensis & coactis finguntur trochisci.

Porro pro sanguine draconis nec cinnabaris cum Dioscoride sumenda, nec serpentis, aut alius animalis sanguis cum Plinio quæritandus, nec aliud quicquam factitium ex terra fynopica, bolo armene, sorbis & lateribus tritis simul subactis admittendum, sed lacryma cuiusdam arboris peregrinæ ab indigenis, Draco nominatæ, vt fusius docuimus *libro de simplicibus.*

Vires.

Imperantur à Gordonio ad vlcera renum. Utiliter quoque vsurpantur ad alia partium internarum vlcera: leni-

leniunt enim, detergent, acrimoniam contemperant & roborant.

Ad internas vlcerationes 3j. cum lacte exhibita plurimum prodest: & si fuerit vlceratio in vesica, distempere-
tur cum lacte, inquit Gordonius, & proiciatur per sy-
ringam.

CAP. XIV.

Trochisci de capparibus D. Mes.

℞. Corticum radicis capparum,
seminis viticis an. 3vj.
gummi ammoniaci 3℔.
nigella,
calaminta,
acori,
amygdalarum amararum,
seminis nasturtij,
foliorum ruta,
aristolochia rotunda,
succu eupatorii inspissati an. 3ij.
cyperi,
scolopendrij an. 3j.

Omnia trita ammoniaco dissoluto comprehen-
dantur, & fiant Trochisci.

COMMENTARIUS.

Veterem Mesues descriptionem integram, nec aliqua
in re immutatam admisimus, ut quæ optime ea præstet,
quæ pollicetur. Trochiscorum enim omnium inciden-
tium & obstructions referantium hi sunt efficacissimi:
quandoquidem multis constant, quæ crassos, melancho-
licos, ac terrestres succos tenuant & incidunt, infarctus
tollunt, & duritiem emolliunt. Quibus si præterea ad-
dere quis voluerit gummi laccae & rubiae tinctorum an.
3j. efficaciores reddentur, nec trochiscis de lacca erit o-
pus, quod hi è capparibus satis sint, inquit Plantius, ad
lienis obstructionem & veteres affectus. Eorum ac supe-
riorum eadem est parandi ratio, ac methodus facilis.
Ammoniacum dissoluetur aceto, coquetur ad consisten-
tiam mellis, eoq; pulueres subigentur, & formabuntur
Trochisci.

Virus.

Commendantur plurimum ad omnem lienis & hepatis obstructionem, duritiem, inflationem, & tumorem præter naturam. Morbo regio & hydropi incipienti succurrunt, infarctus tollunt, & flatus discutiunt. Dosis est ʒj. cum vino tenui, vel aqua decoctionis radicis capparis, corticum fraxini aut tamarisci. Sunt, qui valentiores efficiunt, inquit Mesue, duplicato Ammoniaco.

CAP. XV.

Trochisci de myrrha D. Rhaf.

℞. Myrrha ʒ iij.
 lupinorum ʒ v.
 foliorum ruta,
 mentastri,
 pulegij,
 cumini,
 rubia tinctorum,
 assa foetida,
 sagapeni,
 opoponacis an. ʒ ij.
 Cum succo artemisia, fiant pastilli pondere ʒ ij.

COMMENTARIUS.

Nusquam omittendi sunt hi trochisci à Rhafi descripti; à myrrha, quæ illorum basis est, nuncupati, ab omnibus Medicis usurpati: ad quorum compositionem accedunt multa, quæ mesenterium obstructione liberant, meatus diducunt, infarctus tollunt, & potenter humores, qui vel copia grauant, vel qualitate lædunt, deturbant. Vt rite componantur, gummi sunt liquanda in decocto, vel succo artemisiae calido, dein linteo forti traicienda ad aquæ humiditatis dissipationem & consistentiam mellis.

His postea addenda reliqua simplicia tenuissime, ut artis est, puluerata. Nam quæ ad infarctus expediendos, occlusionem viarum referendam, & materiam quandam foras protrudendam imperantur, debent tenuissime læuigari. Sic enim asarum & alia multa simplicia in pollinem subtilissimum trita vrinas mouent copiosas, crassiuscule puluerata diutius immorantur, & segniter suas vires exerunt.

Fre-

Frequens est horum pastillorum vsus in nimia cunctatione menstruorum, in partu remorante, secundis retentis & lochiis suppressis. Dantur à ʒ j. ad ʒ ij. ʒ. & aliquando ad ʒ iij. cum aqua, aut decocto idoneo. *Vires.*

C A P. XVI.

Trochisci Alexiterij, seu contra pestem.

℞. Radicum gentiana,
tormentilla,
ireos Florentia,
Zedoaria an. ʒ ij.

cinnamomi,
caryophyllorum,
macis an. ʒ ʒ.
Zinziberis ʒ j.
radicis angelica ʒ iij.
coriandri preparati,
rosarum an. ʒ j.
corticis citri sicci ʒ ij.

Fiat omnium pulvis subtilissimus, & cum succi glycyrrhizæ ʒ vj. fiat pasta mollis, de qua formantur trochisci, vel potius bacilli oblongi.

C O M M E N T A R I V S.

Pesti præcauendæ multum conueniunt hi trochisci: Eorum enim tantillum in ore detentum saporem quandam non ingratum relinquit, & odorem, qui aëris inquinati qualitatem malignam arcet & emendat, atque impedit, ne is intro subiens spiritus inficiat. Quæ enim insipida sunt & inodora, vt cornu monocerotis, lapis Bezaar, margaritæ, lapilli pretiosi, & alia multa venenis obfistentia, suas tantum vires exerunt in corpus ingesta, vel saltem eorum infusa: in ore enim contenta fere inefficacia sunt, vt quæ vix saporem vllum emittant, aut halitum efflent, à quibus aëris feritas queat domari.

Hi autem trochisci seu in ore tantum detenti, seu inferius ad ventriculum delapsi vires habent eximias, & ad virus pestilens euincendum efficacissimas. Vt rite parentur, succus glycyrrhizæ, quo pulueres excipiendi sunt, in balneo Mar. seu diplomate emolliendus erit, donec facile

Vinum hypo-
craticum.

cile duci possit, & cum eo quantitas pulueris tota con-
corporari; quod artifici perito difficile non erit. Inex-
perto si videatur nimis operosum, liceat illi parum hypo-
cratici vini, aut alijs liquoris conuenientis superaddere,
vt ad libitum pastam habeat mollem, ex qua formabit
bacillos in vmbra siccandos, & vsui reponendos. Quid
autem sit vinum hypocraticum, satis notum est. Parari
solet ex *vini nigricantis lb. ij. sacchari lb. ss. cinnamomi ʒ ss.*
quidam addunt ad stimulum maiorem *Zinziberis ʒ ss. &*
caryophyllorum ʒ j.

C A P. XVII.

Trochisci hysteric.

℞. Assa foetida,
galbani an. ʒ ij. ss.
myrrha ʒ ij.
castorij ʒ j. ss.
asar,
sabina,
aristolochia,
nepeta,
matricaria an. ʒ j.
dictamni ʒ ss.

Cum succo aut decocto rutæ fiant Trochisci.

C O M M E N T A R I V S.

Hos nostros pastillos, hystericos nuncupamus, quod
aberrationi vteri & alijs affectibus hystericis mirifice
profint. Assumpti enim vterum vel ex eo vapores ad par-
tes supernas ascendentes cogunt, sistunt, & grauissima
symptomata, hinc nasci solita impediunt. Nam cum v-
terus rebus odoratis delectetur, licet non sub specie odo-
ris, trochisci autem descripti, admodum foetidi sint, il-
lius ascensum ad præcordia, dum per os sumuntur, si-
stunt. Et præterea colluuiem quandam prauam, si quæ
in locis muliebribus contineatur, meatus aperiendo, ob-
structiones soluendo, foras protrudunt.

Preparatio.

Facillime autem parabuntur, si pulueranda tenuissi-
me terantur, & gummis decocto, aut succo rutæ mace-
ratis, colatis, & ad mellis crassitiem elixatis comprehen-
dantur.

Meden-

Medentur fœdis virginum & viduarum coloribus, & *Vires.*
his omnibus symptomatis, quæ à tetrīs vaporibus è se-
mine, vel menstruo sanguine corrupto, & ab utero sur-
sum ad præcordia perreptante prodeunt, auxiliantur.

CAP. XVIII.

Trochisci ad Gonorrhœam.

℞. Seminis viticis, seu agnicasti,
lactuca,
rosarum,
balauſtiorum an. ʒj.
scobis eboris,
electri an. ʒj. ℞.
boli armena in aqua centinodia lota ʒij.
seminis plantaginis ʒiiij.
sassafras ʒij.

Cum mucagine seminis citoniorum in aqua nenu-
pharis extracta, fiant Trochisci.

COMMENTARIUS.

Gonorrhœa vel est voluntaria, ut cum semen per coi-
tum & cum voluptate excernitur; vel inuita, ut cum ci-
tra Venerem effluit; atque ea vel simplex est, & nullius
qualitatis malignæ particeps, quæ aut à seminis plenu-
tine, aut qualitate, aut labore, cursu, equitatione, & pi-
peratorum usu nimio oritur: vel fœda & virulenta, quæ
ex impuro concubitu, cum lue Indica affectis contrahi-
tur, in qua virus albicans, aut ex virore flauescens è vasis
seminalibus sine sensu excidit vigilanti pariter atq; dor-
mienti. Frequens quidem malum est, mulieribus perin-
de atque viris commune, quod tempore nonnunquam
tantas vires acquirit, ut per totum corpus serpat, & par-
tes singulas afficiat.

*Gonorrhœa
differentia.*

Ad utramque vero utiliter nostri pastilli vsurpantur. *Vires.*
Ad simplicem quidem, sola sanguinis educatione præmis-
sa; ad virulentam, incipientem, vel nondum inuetera-
tam, corpore semel atque iterum repurgato & sanguine
imminuto, dantur cum decoctione seminum papaueris
& melonum, vel cum aqua rosarum. Dosis est à ʒj. ad
ʒij. ℞. aut ʒiiij. ad summum. Horum ut præcedentium
eadem est, ac facilis præparatio.

348 ANTIDOT. LIB III. SECT. III.
DE DVOBVS TROCHISCIS
exterius adhibendis.

C A P. XIX.

Trochiscinarcotici D. Fernel.

℞. Gummi Arabici,
tragacanthi,
amylī an. ʒ ss.
cerusa lota aqua rosarum ʒ vj.
styracis calamita,
myrrha,
castorij,
opij sapa soluti an. ʒ iiij.
croci ʒ ss.

Trita omnia excipiantur mucagine seminis psyllii in
aqua rosarum deprompta, & fiant Trochisci.

C O M M E N T A R I V S.

Supersunt duo pastilli vsuales tantum exterius adhi-
bendi, quos eadem serie describere, nec ad posteriorem
officinæ partem, quæ de medicamentis tantum externis
agit, differre non libuit, quorum priores vocantur à Fer-
nelio narcotici, quod parti cuiuspiam admoti sensum stu-
pefaciendo dolorem illius consopiant. Horum autem
apta est compositio & vsus pernecessarius, neque ulli an-
te extant ad similes affectus accommodati. Ad præpara-
tionem singula primum seorsim terenda, dein confuse
mixta, mucagine seminis psyllii excipienda, & in massam
cogenda.

Vires.

Trochisci narcotici debite admoti, capitis dentiumq;
dolorem consopiant, in febrium ardoribus somnum ac-
cerunt, erysipelata, inflammationes extinguunt, par-
tium omnium externarum dolores aliis medicamentis
soluti compescunt.

C A P. XX.

Trochisci Albi D. Rhasis.

℞. Cerusa aqua rosar. lota ʒ x.
sarcocolla crassioris ʒ iiij.

amy-

amylī ʒij.

gummi Arabici,

tragacanthi an. ʒj.

caphura ʒ ss.

Lacte muliebri excipiantur singula per se trita, & fiant parui Trochisci.

COMMENTARIUS.

Inter Sief, seu collyria numerantur ab Arabibus hi trochisci, à Rhafi descripti *lib. 9. ad Almanforem cap. 15.* Verum eius descriptionem recentiores valde immutarunt: Alii enim gummi Arabicum addiderunt, alii amylum, alii opium reiiciunt, & caphuram substituunt; sic enim pastilli fiunt candidiores, nec minus oculorum affectibus efficaces, imo in multis vtiliores. In dolore tamen illorum acerbissimo poterit opium addi, vel, vt censet Ioubertus, duobus modis parandi sunt, cum & sine opio, vt pro rei exigentia, vel hi, vel illi felicius vsurpentur, nisi quis maluerit, vt fere fit, vtendi tempore, opii pauxillum permiscere. Præparatio facilior est, quam vt longiore indigeat explicatione.

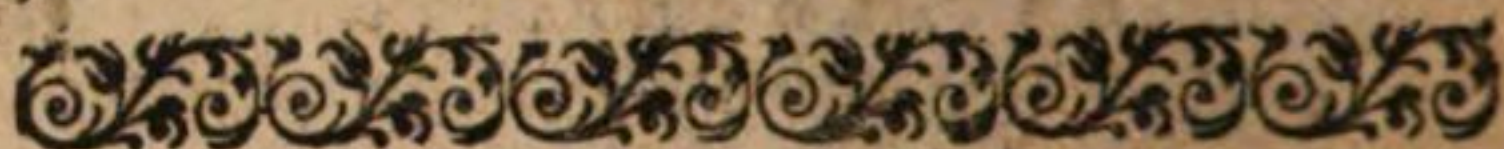
Valde conducunt oculorum affectibus multis. Eorum *Virac.* enim dolores mitigant, inflammationes temperant, fluxiones sistunt, materiam detergunt, exsiccant, digerunt, & partem roborant.

Sic videor præcipuos & vsitatiores pastillos in pharmacopoliis omnibus præparandos & asseruandos recensuisse. Alii enim, qui passim in vulgatis Antidotariis occurrunt, vel nullius, vel improbati sunt vsus, vel facile sub illis comprehenduntur.

* *

*

FINIS LIBRI III.

O F F I C I N Æ

P H A R M A C E V T I C Æ
SIVE ANTIDOTARII PARS

ALTERA, DE MEDICAMENTIS
externis, tribus adhuc libris
distincta;

*In quorum priore de omni oleorum genere differitur:
quibus Appendix additur de Bâlsamis.*

P R Æ F A T I O.

MEDICAMENTA topica, seu quæ exterius adhibentur, multa sunt, ut fofus, epithema, litus, collyrium, lotio, frontale, cataplasma, synapismus, dropax, vesicatorium, scutum, fâcculi, cucufa, & pleraque alia, quæ in rem præfentem parantur, nec diu fine alteratione & corruptela feruantur, de quibus abunde *lib. 5. nostrarum Institutionum* egimus. Alia multos menses, & aliquando annum integrum bienniumve ad futuros vfus fine virium iactura in officinis poffunt afferuari, ut olea, cerata, vnguenta, & emplastra, de quibus hac fecunda parte officinæ a nobis inſtructe differere ſtatuimus; quorum vfus & gratior & toleratu facilior eſt, quam eorum, quæ per os ingeruntur. Hæc enim sæpius morbum oppugnando ventriculum ſubvertunt, appetitum tollunt, tormina excitant, & totam naturæ œconomiam turbant: unde medicamenta & potiones rariffimè dari iuffit Cornel. Celf. *cap. 3. lib. 3. de re medic.* Nam cum vix iuſtiſſima doſi exhibeantur: exhibita ad arbitrium ſua munia non exequantur, cum sæpe moueant, nec promoueant, aut humorem laudabilem foras propellant, noxium deſerant, aut malam internis partibus intemperiem relinquant, interdum periculofa ſunt. Nouit enim quendam Medicum non ſatis prudentem Aëtius *cap. 84. ſer. 1. tet. 2.* qui à male exhibito medicamento hominem peremit. Topica vero tutiora ſunt, quæ non tantum ad vitia externa,

na, sed etiam interna vsurpantur. Nam quemadmodum ob ea, quæ foris apparent, interdum purgatoriis ac reliquis medicamentis, quo exuperantem humorem coercemus, utimur: ita & ob ea, quæ intus infestant, foris emplastra, olea, vnguenta & illitiones plerumque damus. *Actuar. cap. 7. lib. 6. meth. med.* Siue enim stomachus laboret, aut iecur, renes, aut aliud quodpiam viscus ex interioribus afficiatur, non parum opis ex istis medicaminibus foris adhibitis accedit. Prima siquidem omnium medicamenta externa fuerunt, quibus sola duce natura, ac citra experientiam olim veteres vsi sunt; atq; nunc adhuc viri agrestes ictu, aut casu, aut alia re scindente vel contundente læsi, sine delectu, obuam quamlibet plantam assumunt, & affectæ parti admouent: sed felicem exitum, qui robore naturæ nonnunquam accidi, medicamenta interdum noxiò tribuunt. Quæ autem externa medicamenta optima sint, quæ in pharmacopoliis asseruanda, & quo modo paranda, in his tribus libris ostendimus. Atque ut in tribus superioribus, à liquidioribus, nempe syrupis orsi, mox crassiora, ut eclegmata, dein crassissima, ut electuaria, postea solidissima ut pilulas & trochiscos optima methodo descripsimus; sic in his posterioribus ab oleis auspiciati, statim vnguenta spissiora, dein emplastra crassissima subiungemus. Ab oleis igitur initium sumentes, à quibus cerata, vnguenta, & emplastra magnam suæ compositionis partem mutuantur; primum loquemur de his, quæ per impressionem seu infusionem parantur; dein ea examinabimus, quæ per expressionem trahuntur; postremo ea attingam, quæ per ascensum & descensum eliciuntur.

★

OFFICINÆ

PHARMACEV- TICÆ, SIVE ANTIDOTARI

LIBER QVARTVS;

De Topicis seu externis Medica-
mentis:

ET PRIMVM

De oleis ex infusione medicatis.

LEA, quorum est in Medicina frequens
vsus, vel simplicia sunt, vel composita.
Simplicia dicuntur, quæ nihil habent ab
arte præter educationem, quæ sine rerum
aliarum mixtura peragitur, vt olea, quæ
expressione trahuntur, cuiusmodi est o-
leum simpliciter dictum, quod scilicet ex oliuis maturis,
omphacinum, quod ex iisdem immaturis exprimitur: vt
etiam amygdalinum, caryinum, & alia pleraque ex fru-
ctibus aut seminibus expressa, quæ pro varietate semi-
num, à quibus educuntur, variam habent qualitatem,
vt à calidis calidam, à frigidis frigidam, ab aliis qualita-
tibus aliam. Cum tamen oleū absolute dicitur, id ipsum
tantum, quod ex oleæ maturis fructibus extrahitur, in-
telligendum est; cuius extrahendi ratio non magis ad
Pharmacopœos attinet, quam vini exprimendi, aut pa-
nis conficiendi modus. Quod negotium & laboriosum
opus rusticis, & in his operibus exercitatis merito com-
mittitur, cum illa omnia alimenta sint, atque in mensam
potius, quam officinam trahantur. Propterea de oleo
communi exprimendo sollicitus esse non debet Pharma-
copœus, sed de aliis omnibus quauis arte probata elici-
tis.

tis. De quibus omnibus hoc libro agimus, in cuius sectione priore, ea, quæ per impressionem & infusionem rerum medicarum parantur, examinabimus, initio ducto à violato, quod scilicet primos veris flores admittit.

C A P. I.

Oleum violatum.

℞. Olei loti ℔. v.

florum violar. martiarum, recent. ac tritarum,

succi vel aquæ infusionis violarum an. ℔. ij.

Confuse omnia misce, & integram hebdomadam insola: Exemptas violas fortiter exprime, & novas impone; atq; fac ita ter: Postea coque in vase duplici, dum aquea humiditas absumpta sit.

C O M M E N T A R I V S.

Omnes artis Pharmaceuticæ studiosi vnum Mesuem, tanquam optimum ducem vno consensu agnoscunt, miris laudibus efferunt ac venerantur: illius tamen leges & præcepta ad medicamentorum compositionem spectantia, perpetuo non seruant, sed modo probant, modo improbant. Nec imprudenter ab eo, & aliis antiquis, quibus tamen prima laus semper debetur, aliquando recedunt, dum longo usu doctiores facti, ac magis experti, quæ melius aut deterius, hoc vel illo modo posse fieri norunt, immutant. Sic de medicamentorum compositione aliquid sæpe detrahunt aut addunt, aut methodum ab inuentore traditam non sequuntur. Sic in his oleis medicatis ex infusis ac maceratis rebus parandis dissentiunt, vt in oleo violato; ad cuius confectionem iubet Mesue oleum ex oliuis immaturis expressum, aut amygdalinum, aut sesaminum assumi & ablui; deinde flores diebus septem in oleo macerari, insolari & exprimi; postea tribus horis in vase duplici coqui: idq; ter iterari, abiectis semper floribus expressis, & recentibus immixtis: tum demum lento igne coqui ad humiditatis aquosæ depreditionem, & in vase idoneo seruari.

Preparatio ex Mesue.

Hanc parandi rationem multi Pharmacopœi sequuntur, vt Tholosani, qui Mesuei præceptiones ac metho-

dum vix vnquam negligunt: alii non ita in ipsius verba iurarunt, quin pro rationis dictamine nonnulla interdum immutent. Facile enim est inuentis addere, aut ad perfectionem maiorem, quæ superflua sunt, detrahere, aut minus bene disposita, castigare.

*Consuetudo pa-
van. li. mo. us.*

Sic autem fere vbique locorum oleum violatum paratur. Primo olei communis synceri quantitas quædam ad libitum assumitur; aqua fontana verberatur, abluitorq;: In vase vitreo, aut fictili vitrato imponitur: Flores violarum martialium recentium simul infunduntur: hebdomadam integram macerantur, & si tempus permiserit, insolantur: dein parum ac lento igne feruefiunt, vt exprimantur: postea noui flores, vt ante, immerguntur, & exprimuntur: idq; ter iteratur. Tandem abiectis post ultimam infusionem floribus, oleum blando igni feruefit, ad aqueæ humiditatis dissipationem; tuncq; in vase idoneo reponitur & seruatur.

Viris.

Oleum violatum inflammationem extinguit, pleuriticos iuuat, asperitatem arteriæ & pulmonis lenit, apostemata calida contemperat, phlegmonas omnes remittit, & dolores mitigat.

C A P. II.

Oleum keirinum D. Mes.

℞. Florum keiri, seu leucoij lutei ℥ viij.

olei optimi lb. j. ℞.

aquæ decoctionis florum keiri ℥ iij. ℞.

Simul permisce, insola, exprime; idq; ter; parum coque & serua.

C O M M E N T A R I V S.

Preparatio.

Occurrunt secundo loco flores copiosissimi leucoij lutei, seu keiri, ab Arabibus dicti, ex quibus suadet Mesue co modo per impressionem oleum parari, quo chamemelinum, & hoc, quo rosaceum; hoc est, ex tribus infusionibus insolatis & expressis, addita certa quantitate succi, vel decocti eorundem florum; qua post ultimam macerationem lento igne absumpta, oleum tandem expressum, colatum, ac limpidum in vase reponitur idoneo,

meo,

neo, & seruetur. Vt plurimum tamen paratur nunc ex vna, aut altera infusione, absque decocti alicuius aut succi commixtione, atque confuse flores oleo immerfi multos menses relinquuntur ante colaturam. Improbata tamen est isthæc parandi ratio, per quam & olei corpus magis turbidum est, & vires imbecilliores.

Rite paratum moderate calefacit, tenuat, lenit, digerit, dolores vel à flatibus, vel materia frigida ac pituitosa mitigat, arthriticis & resolutis prodest, & neruorum & iuncturarum doloribus auxiliatur. *Vires.*

C A P. III.

Oleum Iridinum.

℞. Radicis ireos lb. j.

florum eiusdem lb. ij.

Macerentur in decoctionis aliarum radicum ireos sufficienti quantitate: adde olei dulcis aut sesamini lb. v.

Coque in vase duplici, & percola; atq; tertio fac similiter, novos flores & radices addendo, macerando, & exprimendo, oleumq; postremo expressum serua.

C O M M E N T A R I V S.

Iridis multæ sunt varietates, quas *lib. de simplicibus* enumerauimus: Omnium prima floret cœlestis dicta, dein alba, seu Florentiana: Ex vtraque, sed potissimum ex illa oleum per infusionem paratur, radicibus & floribus explicato modo maceratis & expressis. Sunt, qui tantum in diplomate seu vase duplici radices tritas, simulq; flores parum tritos cum succo aliarum radicum coquunt, dein oleum superfundunt, atque denuo elixant ad feri deperditionem. Sic paratum oleum & odoratum, & efficacissimum est; efficacius tamen, si bis, aut ter, vt fieri solet, idem repetatur. *Preparatio.*

De florum autem ad radices proportionem inter auctores nulla dissensio, cum illorum ad has, duplum pondus definiant: sed de aliis radicibus in aqua elixandis, & de aqua ipsa non conueniunt, vt neque etiam de oleo illis commiscendo. At vero relictis, breuitatis gratia, opinionum varietatibus, dicimus libram vnâ radicum affu-

mendam, & in aquæ lb. iiij. aut v. ad summum, ad medias incoquendam. Nonnulli definito radicum, florum & aquæ ponderi, lb. ij. tantum olei permiscunt, alii lb. vij. s. aut lb. viij. Ego medium pondus, nempe lb. v. permisceo, & blando igne simul omnia percoquo ad humiditatis serosæ resolutionem.

Vires.

Oleum Irinum calefacit, emollit, tenuat, potenter digerit ac resoluit, concoquit, penetrat, aperit, maturat, aurium sonitus tollit, strumas discutit, aliosq; tumores duros, spasmus, & narium foetorem emendat, & dolores à frigida materia natos sedat.

C A P. IV.

Oleum rosatum completum D. Mes.

℞. Olei communis loti lb. iiij.

rosarum recentium, completarum lb. j. s.

aqua infusionis rosarum lb. j.

In vase idoneo ac rite operculato imposita, diebus septem insolentur, dein blando igne horam dimidiam coquantur in vase duplici. Expressis & abiectis folijs nova imponantur, atq; tertio immutentur, tot dies insolentur, coquantur, exprimantur. Expressum oleum seruetur.

C O M M E N T A R I V S.

Ratio nominis.

Oleum rosatum completum sic à Mesue nuncupatur, quod fit ex oleo, maturis ex oliuis expresso & pluries loto, & foliis rosarum rubearum explicatis seu expansis, integram hebdomadam insolatis, atque ter mutatis, ut dictum est in formula præscripta, in qua iustum pondus singulorum definimus, à Mesueo cuiusq; voluntati, & arbitrio relictum præter aquam infusionis rosarum, quam oleo æqualem statuit. Nos tertiam aut quartam tantum illius partem ad oleum sufficere credimus. Dum enim maiore quantitate ponitur, vix potest insolatu resolui: coctione vero longiore oleum alienum calorem contrahit, & natiuam odoris suauitatem amittit. Tres aliz descriptiones à Mesue traditæ negliguntur.

Oleum quomodo lauetur.

Oleum autem multifariam ablui solet, vel enim olla quadam, aut alio vase idoneo simul cum aqua excipitur, & diu

& diu verberatur; Ita tamen, vt postquam quieuerit, facile possit separari: vel in ampula vitrea in fundo perforata diutius agitur, occluso foramine, nec non orificio superiore. Tum intermissa per horam agitatione, ac foramine inferiore aperto, quæ subsidebat, aqua fluere permittitur; eodem recluso, quod innatabat oleum, in ampula relinquitur; cui nonnunquam alia aqua superfunditur. Sed de preparatione medicamentorum satis abunde in nostris Institutionibus disseruimus.

Oleum rosatum completum inflammationes extinguit, roborat, cogit, densat, ventriculum æstuantem temperat, & recreat, renum ardores temperat, dolorem capitis à causa calida sedat, fluxiones sistit, & humorum impetum cohibet.

Olei rosati vires.

CAP. V.

Ol. rosatum Omphacinum, vulgo incompletum.

℞ Olei Omphacini loti ℥ iij.

rosarum nondum penitus expansarum & exungulatar. ℥ j.

misce in vase idoneo, & septem dies insola: Terque repete. Et fac, vt dictum est de oleo rosato completo, & serua.

COMMENTARIUS.

Oleum hoc incompletum dicitur, quod fiat ex rosis incomplete explicatis, & ex oleo ex oliuis incomplete maturis expresso, quod Omotribes, seu crudum, viride & Omphacinum nuncupatur, quodque solum extrahitur ob medicos vsus, cuius inopia oleum commune ac maturum abluitur in Omphacio, vt aciditatem acquirat, & vim magis refrigeratorem. Deligendæ autem sunt rosæ rubræ, recentes, nondum plane explicatæ: postea ab ungulis, seu partibus albidis purgandæ, & in mortario lapideo cum pistillo ligneo tundendo, in oleo macerandæ, & hebdomadam integram soli exponendæ; tum exprimendæ. Expressis & abiectis rosis prioribus, aliæ nouellæ immittendæ, insolandæ, & exprimendæ: atq; tertio iterandæ, & quadraginta dies soli exponendæ: Postremo oleum expressum vsui reponendum.

Ratio nominis.

Omotribes.

Preparatio.

Vires.

Oleum Omphacinum multum refrigerat & roborat: ob id doloribus à causa calida confert, Erysipelata extinguit, ardores plurimum mitigat, humorum fluxus cohibet, & ventriculi ac viscerum æstus temperat.

C A P. V I.

Ol. rosatum simplex, ac vulgare.

℞. Olei communis loti ℥. ij. ℞.
rosarum exungatarum tussarum ℥. j.
misceantur, insolentur dies quadraginta, dein in vase duplici coquantur ad humiditatis excrementitis deperditionem: postea fortiter exprimantur. Expressum oleum servetur.

C O M M E N T A R I U S.

Preparatio.

Isthæc olei rosati descriptio, quod simplicissima sit, & paratu facillima, omnium vñtatissima est. Qui n magis rebus suis, quam ægrotorum sanitati consulunt, vix unquam medicamentum quantumvis euporistum, seu paratu facile, ex arte & ratione conficiunt. Nam hodie multi pharmacopœi rosas recentes quasuis modo rubras, nō exungulatas assument; In oleo communi illoto macerant: in sole duos menses, aut plures exponunt vase vitreo aut figulino. Postea vel hyeme, vel alio vtendi tempore, paucō decocto, aut succo rosarum adiecto, in diplomate coquant & exprimunt: Sicque reponunt.

Vires.

Oleum rosatum simplex similes habet vires, atq; omphacium, sed imbecilliores. Eo tamen maior pharmacopœorum pars vñtur, & per se, & aliis medicamentis commixto. Et cum à Medicis ad inflammationem quandam

Oxyrrhodinū.

Oxyrrhodinum præscribitur, huius olei tres partes assument, quibus quartam aceti portionem adiiciunt, & efficiunt oxyrrhodinum.

C A P. V I I.

Oleum liliorum simplex D. Mes.

℞. Olei maturi ℥. ij. ℞.
florum liliorum detractis filamentis croceis ℥. j.
aqua decoctionis liliorum ℥. ℞. aut 3 viij. ℞.

Mace-

Macerentur simul, insolenturque: atque per macerationes, insolationes & expressiones iteratas paretur hoc oleum, quo modo rosatum completum.

C O M M E N T A R I U S.

Duplex à Mesue datur huius olei descriptio; vna simplex, quam hic exhibemus, ut præstantiorem & vñtatiorem; altera magis composita, quam subticemus, ut inutilem & nullibi parari solitam.

Illius autem parandi methodus non omnibus vna: *A- Preparatio.* Alij enim simplicissima præparatione contenti flores tantum semel infundunt, insolant & exprimunt. Alij ter hæc omnia repetunt, adduntque quartam aquæ decoctionis liliorum ad oleum partem, quam lenta ebullitione exhalant: hocque modo paratum oleum efficacissimum habetur, & magis vsui reponendum: Trina enim maceratione, insolatione & expressione vires maiores acquirit.

Oleum liliorum moderate calefacit, resoluit, dolores *Vires.* à quacunque causa subortos sedat, omnem acrimoniam mitigat: thoracis, ventriculi, renum, vteri, vesicæ ardores & dolores contemperat.

C A P. V I I I.

Oleum Nenupharinum.

℞. Olei loti ℔. v.

florum nymphae, à quibus exterior pars herbacea, & interior crecea detracta est, ℔. ij.

aquæ decoctionis florum prædictorum ℔. j. & ℥. ij.

Omnia in vase idoneo reponantur, insolentur, exprimantur, atque ter iterentur, ut in oleo rosato completo.

C O M M E N T A R I U S.

Idem est huius olei parandi modus, atque violacei. *Compositionis illustratio.* Abluitur primum oleum, vel maturum, vel omphacinum. De neutro enim Mesue loquitur definite, crudum tamen seu omphacinum maturo conuenientius est, & accommodatius, in quod flores nenupharis albi, non lutei à partibus dictis repurgati macerentur, & dies *Preparatio.* septem

septem infundantur, parum feruefiant & exprimantur; ante superfusus lb. j. & ℥. iij. aquæ decoctionis florum nymphææ albarum. Atque vbi cuncta hæc iterata fuerit, & aquea humiditas, lenta ad blandum ignem ebullitione, deperdita, expressum tandem oleum, vt rite paratum, vsui reponendum est. Vt autem rite paretur decoctio admiscenda; florum nenupharis ℥. iij. assumendæ sunt; in aquæ fontanæ lb. j. s. ad ℥. iij. aut iij. deperditionem incoquendæ. Hinc colatura macerationi commiscenda.

Virt.

Oleum nenupharinum refrigerat magis, quam violatum, somnum conciliat, ardores hepatis, renum & iecoris contemperat, veneris motus arcet, tentiginem impedit, & dolores capitis à causa calida sedat.

C A P. I X.

Oleum de Mentha.

℥. Olei lb. ij. s.
mentha sativa lb. j.
succi eiusdem ℥. vij. s.
confuse permisceantur: dies septem Soli exhibeantur:
Dein per horam in duplici vase coquantur: postea ex-
primantur: atque bis, terque omnia iterentur. Postre-
mo oleum expressum seruetur.

C O M M E N T A R I V S.

Sunt, qui ad huius olei confectionem Omphacinum assumunt, quod sua stypticitate ventriculum roboret: alij maturum & completum, quod eundem magis calefaciat, & coctionem iuuat; vnde oleum eustomachicum à nonnullis dicitur. Debet autem seligi mentha sativa, crispa, ac viridis, cuius folia tusa oleo macerabuntur, atque ter mutabuntur, præscripto modo.

Virt.

Oleum de mentha ventriculum frigidiores calefacit, imbecillum roborat, coctionem iuuat, vomitum sistit, appetentiam reuocat, nauseabundo stomacho succurrit, & flatus discutit.

*

CAP. X.

Oleum de absynthio.

℞. Olei communis ℥b. v.
 comarum absynthii ℥b. ij.
 succi eiusdem ℥b. j. & ℥ ij.
 misce & confice eodem modo, quo superius descri-
 ptum.

COMMENTARIUS.

Hoc oleum authoris est incerti, licet à multis descri-
 batur, sed diuersa semper absynthij ad oleum proportio-
 ne. Alij siquidem illius quantitatem valde exiguum po-
 nunt, alij maximam. Nos Parisiensium pharmacopœo-
 rum optimam methodum secuti, ex olei partibus quin-
 que, absynthij duabus, & succi eiusdem tantum quar-
 ta ad oleum proportione. Nonnulli ad maiorem astri-
 ctionem & robur rosas permisceri debere suadent, latius
 tamen est, descripto modo parare, nam absynthium sty-
 pticitate non caret, præsertim Ponticum & vulgare. Si
 quis maiorem astrictionem expetierit, illi licebit vtendi
 tempore nonnihil ex oleo myrtino, aut rosaceo commi-
 scere.

Oleum de absynthio calefacit & roborat, præsertim *Vires.*
 ventriculum, appetitum excitat, humores crudos co-
 quit, flatus dissipat, vermes enecat, & obstructions
 à causa frigida tollit.

CAP. XI.

Oleum anethinum, & chamæmelinum.

℞. Olei communis ℥b. ij.
 florum chamæmeli, vel summitatum anethi ℥b. j.
 aqua decoctionis alterutrius ℥b. ss.
 Permisco, septem dies insolato, ad serosa humiditatis
 exhaustionem coquito. Hoc bis, terve iterato, & vsui
 reponito.

COMMENTARIUS.

Hæc duo olea similes vt habent vires, sic simili mo-
 do parantur. Nonnulli [Auis. Villanovanus] flores chamæ-
 meli

*Compositionis
illustratio.*

meli diem integrum siccant in loco Soli non exposito, nec
dosim illorum, ut neque olei definiunt. Multi par pondus
& florum, & decocti eorundem sumunt; olei vero quan-
tatem sufficientem, in qua nempe flores queant rite
macerari. Sunt, qui lb. j. tantum florum immergunt in
olei lb. v. & sesquimensum circa caniculam Soli exhi-
bent, tum exprimunt & servant.

Si autem à medicamento virtute aut imbecillitate, su-
mitur mixtionis & præparationis bonæ vel malæ indica-
tio, descripto parandi modo hæc oleo confecta erunt ef-
ficaciora.

*Vires olei cha-
mamelini.*

Oleum chamæmelinū calefacit & resoluit moderate,
dolores à causa frigida sedat, & nervis roborandis prodest.

*Vires anethi-
ni.*

Anethinum quoque resoluit, calefacit, flatus discutit,
nervos confortat, lassitudines tollit, dolores articulorum
mitigat, venarum spiracula laxata, & convulsionibus
confert.

Oleum ruta.

Oleum rutaceum eodem modo parari solet & debet.
Aliud magis compositum describitur à Nic. Alexandri-
no, quod præter folia rutæ rufa recipit sampsuchum &
cuminum; raro tamē præparatum inuenitur. Nam quod
à Mesue datur, satis potenter ea præstat, quæ pollicetur.
Calefacit, tenuat, digerit, vteri dolores à causa frigida se-
dat, & flatus discutit, atque doloribus omnium corporis
partium, quæ calefieri postulant, accommodatur, inquit
Actuarius.

Vires.

*Oleum sam-
psuchinum.*

Oleum sampsuchinum vel simplex est, ex huius foliis
& succo, vel decocto & oleo à Mesue confectum, vel ma-
gis compositum ex Dioscoride capit. 10. libr. 6. de reme-
dic. quod præter ea folia myrthi, serpillum, abrotonum,
sisymbrium, & cassiam ligneam admittit. Hoc vix un-
quam paratur, illud rarissime, nisi ob emplastri è mehlo-
to confectionem. Paratur autem Mesuei decreto, ut O-
leum myrtinum; hoc vero ut melinum, siue cydoniorum,
hoc est, ex sampsuchi foliis, & eorum succo confuse oleo
maceratis, insolatis & expressis, atque ter mutatis. Quid
vero sit sampsuchus, & an à maiorana diffideat, lib. de sim-
plic. demonstraui.

Vires.

Oleum sampsuchinum calefacit, & roborat caput, &
aeruum genus omne.

Oleum

Oleum de Iasmino, quod Arabes Sambacinum vocant, Medicorum decreto in pharmacopoliis multis paratum seruatur. Viribus enim pollet efficacissimis, tum ad dolores à causa frigida sedandos, tum ad resoluendum & digerendum. Maxime autem commendatur ad ventris dolores & tormina, quæ sæpe pueros laceflunt, mitiganda ac sedanda. Conficitur eodem modo, quo rosatum completum, aut keirinum.

Oleum Sambacinum.

Vires.

CAP. XII.

Oleum Hypericonis simplex.

- ℞. Summitatum Hyperici nondum maturescentis ℥. j.
 Olei communis ℥. ij.
 aqua decoctionis florum & foliorum hyperici ℥. ss.
 Misce, & insola per hebdomadam: dein coque ad seri
 dissipationem: tum exprime: idq; ter repete. Et postremo
 expressum oleum vsui reconde.

Oleum Hyperici magis compositum D. Iacob. de Maul.

- ℞. Comarum hypericonis ℥. iij.
 Infunde biduum aut triduum in vini odoriferi ℥. x.
 Dein coque in vase duplici ad ℥. iij. exhalationem. Postea
 exprime, & parem hyperici quantitatem impone, macera, coque, & percola ut ante. Adde Olei
 ℥. vj.
 terebinthina clara ℥. iij.
 croci ℥. j.
 Coquantur simul ad vini consumptionem. Tum exprime, & in vase idoneo repone.

COMMENTARIUS.

Tres olei hypericonis differentiæ notantur. Prima simplicior & vsitatior, ex hyperici foliis, & floribus, & oleo parata: Alia magis composita, quæ præter dicta, terebinthinam, vinum & crocum admittit.

Tertia maxime composita Ioan. Vigonij, quæ alia adhuc olea, lacrymas, succos, radices, folia & vermes terrestres

stres excipit. Prior in pharmacopœorum Officinis, posterior in Chirurgorum tabernis haberi solet: alia modo in his, modo in illis pro Medicorum imperio.

Simplicius autem oleum hypericonis præstantius habetur, si ex solis floribus ter in oleo maceratis, insolatis, & expressis conficiatur. Illius tamen summitates cum folliculis & granulis sæpius sumuntur: atq; utroque modo confectum oleum prærubrum est, quasi cruentum, & velut Myrelæum, seu quid medium, inter vnguentum & oleum.

Vires.

Mirum in modum nervos roborat, ecchymosin delet, humores digerit ac resoluit, dolores mitigat, & iuncturas recreat.

*Ol. hyperici
magis compo-
situm.*

Quod à Iacobo Manlio describitur, videtur potius esse balsamum quoddam, aut vnguentum vulneribus agglutinandis accommodatum, quam oleum. Quia tamen eximium est, non negligendum. Si dum paratur, vinum per priorem ebullitionem citius exhalarit, aliud denuo affundendum, quod per ultimam dissipabitur.

Vires.

Calefacit & siccat, nervorum puncturis & vulnibus plurimum confert, ambustis medetur: Ischiadicis utiliter adhibetur, & ad omnes dolores à frigido contractos feliciter vsurpatur.

*Ol. Cyprinum
Sambucinum,
De Enula.
De Meliloto.
De carthamo.
De Santalo
citrino.*

Oleum Cyprinum seu Ligustrinum, quod Arabes de Alcanna nuncupant, & Oleum Sambucinum, parantur ut Rutaceum, rarissime tamen parantur, ut & oleum de Enula, de Meliloto, de Carthamo, de Santalo citrino, & alia pleraque ab authoribus ad ostentationem potius, quam necessitatem descripta.

C A P. XIII.

Oleum de pomis mandragoræ D. Mes.

℞. Succum pomorum mandragoræ maturorum,
olei sesamini, vel communis an. partes æquales.

Coque in diplomate ad succi evaporationem. Dein succi tantundem adhuc superfunde & coque, ut prius: idem ter fac, & vsui repone.

C O M M E N T A R I U S.

Dux sunt huius olei descriptiones, una Mesues, quam
nunc

nunc exhibemus, ut paratu faciliorem & tutiorem: Alia Nic. Præpositi, quam improbamus, ut nimis stupefactiuam & narcoticam. Non solum enim succum mandragoræ admittit, sed etiam hyosciami, papaueris & cicutæ, simulque opium. Nam cum narcotica etiam benigna, nisi rite præparata & prudenter exhibita, sensus confopiant, & calorem insitum extinguunt, non opus est, tot eiusdem inimicæ qualitatis medicamenta in vnum aggerere: Adde, quod ex medicamentorum stupefactiuorum usu non summa sensuum requiritur stupefactio & necrosis, sed tantum inflammationis vel doloris sedatio. Si tamen ad Olei de pomis mandragoræ confectionem, parua tantum pomorum quantitas suppetat, poterit radicum succus extrahi & permisceri. Nullum enim est mandragoræ parti magis affine substitutum, quam pars alia mandragoræ. Præparatio ex formula descriptionis satis patet.

Inflammationem omnem extinguit, dolores sedat, *Vires.* sensus stupefacit, cephalalgia & phrenitidi confert, & renum ardores illitum temperat.

CAP. XIV.

Oleum myrtinum D. Mes.

℞. Foliorum myrti viridium ℥ v.

olei omphacini ℔ j.

Misce & insola dies octo: in balneo Maria parum coquito: expressa folia eiicito: recentia iniicito: idq; ter iterato: postremo oleum expressum seruato.

Oleum myrtillorum.

℞. Baccarum myrti ℔ j.

olei Omphacini ℔ ij. ℞.

aqua decoctionis foliorum, &
baccarum myrti ℥ vij.

Macerentur & coquantur ad aqua deperditionem. Expressis & abiectis baccis, alia recentes, ut priores macerentur, & coquantur, donec tabescant. Idque iteretur tertio, si efficacius oleum requiratur. Expressum tandem oleum seruetur.

COMMENTARIUS.

*Differentia
inter oleū myr-
tinum & myr-
tillorum.*

Oleum myrtinum dicitur, quod fit ex myrti foliis maceratis & expressis: oleum myrtillorum, quod ex eiusdem baccis seu myrtillis conficitur. Vtrumque vsuale & viribus est eximium: sed baccarum inopia, alterum solummodo, quod ex foliis maceratis paratur, in officinis asseruatur. Qui myrtillos tantum aridos habent, ex hisq; oleum parare concupiscunt, vino odorato humidiores & tumidiores efficiunt, dein oleo miscent, coquant, & exprimunt, & vsui reponunt.

Aliquando oleum myrtinum paratur ex succo foliorum myrti & oleo, quibus additur ladanum. Est tamen vtilitatis & melius, quod modo a nobis descripto conficitur.

Vires.

Vtrumque refrigerat, densat, astringit, cerebrum, nervos & ventriculum roborat, capillos retinet, eorumq; defluuium sistit, gingiuis medetur, dentium dolori, laxatos artus firmat, pustulas erumpentes illitu emendat.

CAP. XV.

Oleum cydoniorum D. Mes.

*℞. Carnis cydoniorum integrorum tritorum,
succorum eorum an. ℔. ss.
olei omphacini ℔. j. & ℥. iij.*

Vase vitreo, aut saltem vitrato excepta dies quindécim insolentur; dein coquantur in vase duplici ad succi consumptionem. Expresso fortiter oleo alia caro trita, & succus addantur, insolentur, concoquantur, exprimantur bis aut ter: postremo colatum oleum seruetur.

COMMENTARIUS.

*μήλιον, Me-
linum.*

Preparatio.

Autumno paratur hoc oleum, Melinum Græce dictum, quo tempore mala cotonea magnitudinem perfectam adepta maturescunt: antequam tamen plane maturuerint, assumenda, nec depellanda, sed à lanugine tantum spolianda, dein raspanda, ut cum aromatariis loquar, seu ferramento segmentis quibusdam exasperato, deradenda. Postea pondus æquum succi colati & carnis tritæ aut derasæ, nec expressæ sumitur, & oleo confuse permixtam ter insolatur, coquitur, exprimitur modo ex-

plica-

plicato. Narrat Syluius succum cydoniorum ita crepitare & agitari, dum oleo incoquitur, visu mirabile, ut oleum omne tandem vase excutiat: Ob id, inquit, vase duplici, hoc oleum coquendum est simul, ne ab Empyreumate oleo impresso, vires cydoniorum aut deteriores aut imbecilliores euadant.

Oleum id refrigerat, astringit, ventriculi & intestinorum retentricem facultatem roborat, coctionem iuuat, vomitum sistit: Ob id cholerae morbo, lienteriae, dysenteriae confert, & partem quamuis laxiorem & imbecillam firmat ac roborat. *Vires.*

CAP. XVI.

Myrelæum, seu oleum pigmentatum.

*℞. Summitatum botryos herba granulis onustarum m. iij.
baccarum botryos fruticis ʒ viij.
vini albi optimi lb. ʒ.
olei boni lb. j. ʒ.*

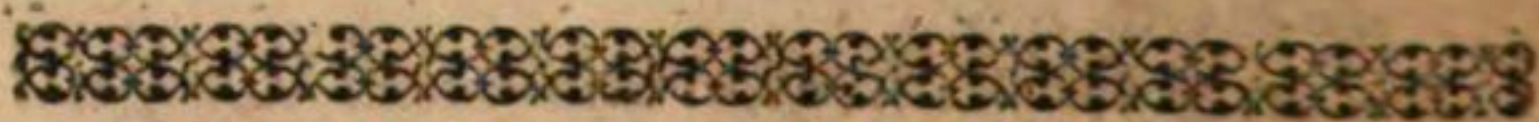
*Misce, & septem dies insola: dein in balneo Mar. simul
tamdiu totum incalescat, ut vinum vanescat. Ex-
pressum oleum seruandum.*

COMMENTARIUS.

Parari debet circa principium autumnii hoc oleum, *Ratio nomi-
ni.* quod Myrelæum, quasi vnguento-læum, seu oleum pigmentatū vocauimus. Vtraque enim planta, ex qua conficitur, pimentum Gallis, quasi pigmentum dicitur, & à nonnullis Ambrosia. Halitus enim fragrantia odoratum exhilarat, & lentore quodam aromatico, & velut vnguentario, quo extrinsecus percipitur admodum glutinosa, contrectantium digitos inuiscat.

Naturam vtriusque cum accurate perspexisset honorandus vir Dn. Claud. Gonerius, doctrina & morum integritate commendatissimus, cuius in hoc toto opere sæpe, videlicet *cap. 16. sect. 1. lib. 1. de mat. med. cap. 22. sect. 6. eiusdem lib. & cap. 6. lib. 1. Antid. meminimus*; Is enim est, qui non modo simplicium varietates, sed & facultates diligenter perquirens, ægre tulit tam eximias stirpes, quas etiam ipsa natura odore, sapore, pinguitudine, multum insignes designat, à Medicis nec celebrari, nec vnquam usurpari. Sed hinc forsan harum plantarum contemptus

subortus est, quod valde frequentes sint. Nam quæ inter herbacea continetur, in omnibus hortis cultioribus inuenitur: Quæ vero fruticum modo assurgit, & ramulos ligneos erigit, in solo Parisiensi, aut longe non disto, læte ac sponte prouenit; atque circa Septembris initium copiosa Lutetiam deuehitur, & ibi fere tantum à mulierculis emitur ob fragrantiam & odoris suauitatem vestibis conciliandam. Cum autem qualitates vtriusque sæpe explorarim, & efficacissimas compererim, ex eis Oleum paravi iuxta descriptionem traditam, quod sane viribus multis Balsamis respondet. Nam paralyfi, tremori, & neruorum imbecillitati valde confert, dolores articulorum frigidos aufert, œdematosos tumores digerit, dolores à pituita natos tollit, humores crudos coquit & resoluit, cerebrum & genus neruosum roborat, & cum pauca terebinthina vlcera dyssepulotica ad sanitatem perducit.

SECTIO SECVNDA.

De Oleis, quæ quouis tempore conficiuntur.

Priore libri huius sectione omnia olea v̄sitatiora & pharmacopolio magis necessaria perstrinximus, Vere, Ætate, & Autumno per infusionem parari solita, pro medicamentorum v̄bertate & bonitate, quæ natura istis temporibus recentia, & viribus eximia, libera manu ad tyronum manus suppeditat: Sequitur nunc, ut alia, quæ quouis tempore parari queunt, eadem arte describamus.

C A P. I.

Oleum Mastichinum D. Mes.

℞. Mastiches ℥ iij.

olei rosati ℥ xij.

vini generosi ℥ iiij.

Coque in vase duplici ad vini consumptionem. Et consumpto, percoletur oleum, & vsui reponatur.

C O M.

COMMENTARIUS.

Duas tradit Mesue olei mastichini descriptiones, vnam ex mastiche & oleo sesamino compositam, quæ nullibi parata reperitur; alterā ex vino, mastiche, & oleo rosato, quæ frequenti est in vsu. N. Præpositus tertiam proponit, quæ ab omnibus improbatur. Myrepsus præter priorem à Mesue datam, alias adhuc duas subiungit, vix vnquam celebratas. Sola igitur ea est huius olei admit- *Preparatio.* tendenda descriptio, quam ex Auicenna & Mesue damus: ad cuius confectionem mastiche crassiuscule terenda; dein cum oleo rosato & vino rubro in diplomate tamdiu coquenda, & inter coquendum spatula mouenda, donec vinum penitus fuerit absumptum.

Oleum mastichinum cerebrum, neruos, ventriculum, *Vires.* hepar & articulos roborat, duros tumores emollit, & dolores sedat.

CAP. II.

Oleum nardinum D. Mes. simplex.

℞. *Nardi Indica* ℥ iij.

vini & aqua an. ℥ ij. ℞.

olei sesamini ℔ j. ℞.

Coquantur in duplici vase, igne lento, & frequenter mouendo, ad humoris aquei dissipationem.

COMMENTARIUS.

Multus est nimis aliquando Mesue in medicamento eodem variando, quadruplex enim oleum rosatum descripsit, triplex nardinum, sed quæ tantum inter illa priore loco describuntur, vsurpantur. Alia nunquam aut rarissime, vt & alia duo à Myrepso descripta, quæ nimis sumptuosa sunt, & verius balsama aut vnguenta, quam olea.

Ad nardini autem simplicis confectionem, olei sesamini defectu, oleum dulce substituitur, nullo aut exiguo errore. Nam Mesue aliquando imperat oleum sesaminum, vel dulce ad libitum assumi. Spica vero minutim incidenda, tres aut quatuor horas in vase fictili, aut vitreo cum vino, aqua & oleo maceranda. Dein omnia vase duplici feruefacienda ad aquæ & vini dissipationem. Sunt,

qui nardum in aqua & vino tantum macerant, idq; diem integrum. Sic tamen cum illius vires magis dissipentur, præstat breuiore temporis spatio, oleo simul, aqua & vino super cineres parum calidos infundere. Olei autem libra dimidia cum parcior videretur ad ℥ iij. nardi, quæ magna mole admodum levis est, ex Fernelio & Medicis Romanis aucta est, & pro ℔. ℔. j. ℔. posita.

*Ol. Benedi-
ctum.
Vires.*

Oleum nardinum ob insignes virtutes benedictum appellatur, calfacit, tenuat, digerit, modice astringit: ob id affectibus omnibus frigidis, flatulentis, cerebri, ventriculi, iecoris, lienis, & vteri plurimum confert, & corporis odorem & colorem commendat.

CAP. III.

Oleum croci D. Mes.

℥. Croci,

calami aromatici an. ℥ j.

myrrha ℥ ℔.

Maccra dies quinq; in aceto; sexto die toto infunde.

Cordumeni, i. carui, vel eius loco cardamomi ℥ ix.

Septimo coquantur simul lento igne ad acetii consumptionem, cum

olei ℔. j. ℔.

Percolatum oleum in idoneo vase reponito, & serua-
to.

COMMENTARIUS.

Morbus vix datur vllus frequentior Neapolitano, nec medicamentum ad ipsius expugnationem vsitatus emplastro de ranis à Ioanne Vigonio *cap. 2. lib. 5.* descripto: nullus est enim adeo misellus barbitonsor oppidulanus, qui hoc medicamentū saltem odore, colore, & nomine, si non viribus, non norit, & periculum simul & lucrum fecerit. Ad illius autem compositionem cum accedat oleum de croco, in pharmacopoliis paratum debet asseruari, alioquin male & præter authoris intentionem conficitur: ob eum tamen vsum à Mesue inuentum non arbitror, qui vel luem veneream non vidit, vt credibile est, aut subticuit: Sed ad vterum & nervos roborandos, amborum dolores sedandos, duritates emolliendas & discu-

Vires.

discutiendas, & colorem conciliandum. Quid vero sit cordumeni, *lib. de simplicib. demonstratur.*

CAP. IV.

Oleum de capparibus.

℞. Cortic. radic. capparum 3j.

cortic. med. tamarisci,

foliorum tamarisci,

sem. agni casti,

ceterach,

cyperi, an. 3ij.

ruta 3j.

aceti,

vini albi generosi an. 3ij.

olei maturi lb. j.

Coquantur omnia in vase duplici ad aceti & vini deperditionem. Percolatum oleum vsui reponendum.

COMMENTARIUS.

Huius olei inuentio recentioribus tribuitur: De eo namq; veterum nullus, quod sciam, locutus est; author tamen incertus perhibetur: sed quicumque is fuerit, hoc oleum medicatum methodice ac legitime compositum, & viribus eximium descripsit: quod ideo fere vbique locorum paratur iuxta descriptionem à nobis traditam, & ab omnibus probatam, vno Brasauolo dempto, qui rerum nouarum cupidus illam immutauit. Sed ex his ipse est, credo, qui malunt videri, quam æstimari.

Vt autem rite paretur id oleum, primo radices cyperi minutim incidendæ; dein simul cū corticibus capparum & tamarisci terendæ. Reliqua quoq; simplicia, tamariscus, scolopendrium, seu ceterach & ruta simul tundenda, seorsim vero semen agni casti seu viticis. Tum omnia simul miscenda, diebus quindecim maceranda vino, aceto, oleo; postea in diplomate coquenda ad vini & aceti dissipationem: tandem percolatum oleum seruandum.

Preparatio.

Affectibus lienis magnopere prodest: eius enim durtiei, scirrhi, obstructioni & dolori medetur: meatus & poros cutis aperit, humores resoluit, & flatus discutit.

Vires.

*Oleum ex Euphorbio D. Mes.**℞. Euphorbii ʒ ss.**olei keyrini,**vini odoriferi an. ʒ v.**Coquantur simul ad vini consumptionem.*

COMMENTARIUS.

Vt aqua arte frigidior, vel calidior efficitur, sic quoque oleum, teste Gal. n. cap. 7. lib. 1. de simpl. med. fac. quod multum refrigerans, si sedum, seu semperuina; aut refrigerans & stupefactiuum, si mandragora in eo maceretur; calidissimum, si piper aut euphorbium. Ab his omnibus legitime adhibitis olea nonnunquam per impressionem medicata fiunt, medicis vsibus accommodatissima. Licet enim euphorbium acerrimum & calidissimum sit, ad multa tamen commendatur à Galeno cap. ult. lib. 2. comp. medic. local. seu permistum ceræ, ad coxendicum affectus; seu oleo liquatum ad hemicraniam à causa frigida: excuius lectione doctior & audacior factus Mesue, hoc oleum primum ab illo inuentum, in ordinem aliorum à seipso descriptorum retulit. Aliud adhuc subiungit ex Auicenna, cui pauca quædam adiicit. Sed nullius vnquam fuit vsus, vel penitus exoleuit. Ad superius autem descripti præparationem, Euphorbium seligendum album & recens, cuius penuria, vetus dupla portione Galeni consilio sumendum: in puluerem tenuem læuigandum, superfuso pauco vino, aut oleo keyrino, ne acriter, vt solet, nares & cerebrum feriat. Tritum oleo & vino permiscendum, & vase duplici spatula subinde mouendum; lente, ac tamdiu coquendum, donec vinum exhalarit: Postea oleum percolatum vsui reponendum.

*Præparatio.**Vires.*

Oleum de Euphorbio multum prodest frigidis cerebri, & neruorum affectibus, cephalalgia, hemicrania, lethargo, naribus immissum. Valet quoque ad dolores frigidos iuncturarum, hepatis & lienis.

*Oleum Moschellinum ac Moschatellinum.**℞. Nuces moschatas N. ij.**moschi 3 lb.**folij,**spica nard.**costi,**mastiches an. 3 vj.**styracis calamita,**xylocassia,**myrrha,**croci,**caryophyllorum,**carpobalsami, vel cubebarum,**bdellij an. 3 ij.**olei puri lb. iij.**vini generosi 3 iij.*

Terenda ex arte trita, atq; confuse mista bulliant ad vini dissipationem. Percolatum tandem oleum vsui reponendum.

COMMENTARIUS.

Diffidium est inter peritos de huius olei authore, descriptione, nomine, & simplicium dosi. Quotquot enim de eo sunt locuti, cum aliquid vel addiderint, vel detraxerint, priorem illius originem obscurarunt, & antiquam simul descriptionem immutarunt. Eam autem turpiter deprauatam Ioubertus castigauit, & ad meliorem formam redegit, quam hic non tantum sub olei moschellini aut muscellini, sed etiam moscatellini nomine exhibemus. Basim enim cum duplicem habeat, atque vtramq; eximiam, & voce & viribus coniugatam & affinem, ab alterutra denominari potest. Siue enim muscellinum, vel potius moschellinum à moscho, seu moschatellinum à nucibus moschatis, vtraque nomenclatio, vt legitima, ferenda est. Inepte vero à quibusdam oleum Balaninum, quod simplex est, inodorum, & ex balano myrepfica, seu glande vnguentaria, trita & expressa elicitur.

Vt autem rite paretur, omnia seorsim trita, & simul Preparatio.

mista præter styracem & moschum, macerentur in oleo & vino super cineres calidos diem integrum, aut biduum, in vase obturato; deinde coquantur in duplici vase ad vini euaporationem. Postea oleo percolato, adhucq; calenti addatur styrax pulueratus, adhuc parum igne blando feruefiat: postremo moschus misceatur, mixtura seruetur. Sunt, qui moschi $\mathfrak{z}$ ij. alii $\mathfrak{z}$ iij. adiciunt; quod diuitibus si arrideat, & mihi quoque ipsi; sed deterioris fortunæ viris non tolerabile duco.

Oleum pumicum.

Apud Alexandrinum *cap. 712.* ponitur oleum pumicum: Nonnulli interpretantur purum; alii punicum dicunt, & oleum in Aphrica natum contendunt. Nos cum Iouberto ponimus oleum dulce & syncerum; pro aqua, vinum: pro *Neregil*, hoc est, nuce Indica, vt in quibusdam codicibus legimus, nucem moschatam: pro costo, si defuerit, radicem angelicæ, pro xylocassia, cinnamomum crassum; pro carpobalsamo, cubebas, aut semen lentisci, vel terebinthi; cætera sunt facilia.

Vires.

Valet oleum moschelinum ad omnem frigiditatem corporis, præsertim ventriculi, quem roborat, calefacit, & coctionem iuuat. Stranguriosis, colicis, & nervorum omnibus prope vitiis succurrit.

SECTIO TERTIA.

De oleis, quæ ex animalibus integris, aut eorum partibus conficiuntur.

Nec solum, nec semper ex stirpibus, sed etiam animalibus integris, vel eorum partibus infusis & expressis, olea medicata conficiuntur. Nam cum animantia cuncta in usum & fauorem hominis creata sint, à quibusdam victum habet, ab alijs vestitum, à nonnullis famulatum, ab alijs medicamentum: alit enim ouis, induit bombix, famulatur equus, lumbrici medentur. Plura autem homini sanando, quam alendo conueniunt, quæ scilicet vires habent medicamentosas, quas
multis

multis modis extrahunt, parant, & salubriter exhibent Medici. Ex his vero frequentissime olea medicamentosa conficiunt, cuiusmodi est;

Oleum lumbricorum.

C A P. I.

*℞. Lumbricorum terrestrium in vino albo lotorum,
vini rub. generosi an. ℔. ℔.
olei veteris & clari ℔. ij.*

*Coquantur omnia simul ad vini iacturam. Percolatum
oleum vsui reponatur.*

C O M M E N T A R I U S.

Medicamentorum descriptiones nullius probati viri testimonio fulcitæ, vix ad multorum manus perueniunt integræ, cum singuli singula libere immutent, authore nullo refragante. Hoc tamen oleum ἀδελον, seu incerti authoris ab omnibus similiter describitur, nihilq; discriminis notatur, nisi forsitan in vini & vermium dosi, quæ in nonnullis exemplaribus par, in aliis dispar habetur: in quibusdam vini exigua est quantitas, quæ vermibus coquendis non sufficiat; in aliis liberalior, quæ diuturniorem coctionem requirat. Nos legitimam & vini ad vermes, & olei ad vtrumque proportionem dedimus. Proinde sic recte parabitur: primum lumbrici terrestres aqua sæpius mutata abluentur; dein vino albo, in quo per horam stagnare relinquentur. Peracta lotionem & abiecto vino albo, vermes duplici vase excipientur, oleum affundetur, & vinum rubrum aut etiam album: tum omnia coquantur ad vini euaporationem. Tandem oleum per telam cannabinam traiectum vsui reponetur. Nonnulli coctos lumbricos terunt, & eidem oleo permiscent in formam vnguenti, cuius tamen perquam rarus est usus.

Preparatio.

Oleum lumbricorum articulorum doloribus confert, *Virēs.* & nervis à causa frigida imbecillioribus roborandis, nervosumq; genus omne illitum recreat.

Oleum de scorpionibus simplex D. Mes.

℞. Scorpiones num. xx. aut paulo plures, vel pauciores pro
eorum magnitudine,

olei amygdalar. amararum ℔. ij.

Macerentur in vase vitreo, oris angusti, probe obturati
diebus triginta, in Sole aestivo, percolatum oleum, ser-
uandum.

Oleum de scorpionibus compositum D. Mes.

℞. Radic. aristolochiae rotunda,

gentiana,

cyper,

cortic. rad. capparis an. ʒj.

olei amygdalarum amararum ℔. j. ℞.

Omnia insolentur mixta in vase vitreo operculato, die-
bus xx. Dein scorpiones à decem ad quindecim oleo
injice: obtura, insola mense integro. Postremo colatum
oleum serua.

COMMENTARIUS.

Natura hominem, vt proprium filium alit, tuetur, &
à morbis liberat, quos vel contrariorum oppositione abi-
git, vel alexiteriorum partim similium, partim dissimi-
lium vsu curat. Sic theriaca inter nostram naturam & ve-
nenum media pesti & morbis contagiosis ac malignis
prodest. Sic scorpiones nobis semper infensi, non solum
vulnera ab eisdem inflicta sanant, sed aliis morbis vene-
natis qualitatem malignam foras euocando, medentur.
Ex his autem infusis & expressis parat Mes. oleum quod-
dam simplex, quod scorpionibus tantum & amygdalino
amaro constat; aliud magis compositum, quod præter
dicta cyperum, aristolochiam, gentianam & corticem
radicis capparis admittit. Si quis Manardi consilium se-
cutus, alia adhuc alexiteria miscuerit, laboris non pœni-
tebit; oleum siquidem habebit mirandæ virtutis, contra
omnia venena, & pestilentiam. Talis olei compositionis
& alexipharmaci formulam subticui, quod eiusdem me-
dicamenti multiplex descriptio nauseam sæpe moueat.

Desum-

Desumpsit autem Mesue hoc oleum compositum ex *Preparatio.*
 Rhafi, debetq; potius parari, quam simplex, quia medi-
 catius & efficacius, ad cuius confectionem radices pri-
 mum cyperi minutim incisæ contundendæ, vt & aristo-
 lochia, gentiana, & radix capparis. Postea oleo mace-
 randæ, & insolandæ, atque omnia peragenda, iuxta for-
 mulam datam. Per Kist vnum olei à Mesue definitum,
 Syluius intelligit sextarium vnum. Nos certiore dosim
 arbitrati lb. j. ß. olei ponimus.

Oleum scorpionum morbis venenatis illitum prodest. *Vires.*
 Vesicæ & renum calculos atterit, meatus diducit, dolo-
 res lenit, & saburram expellit, maxime vero id præstat
 calculoso, si ab egressu balnei liniatur. Vtrumque viri-
 bus iisdem præditum est, sed compositum calidioribus
 & præstantioribus.

CAP. III.

Oleum de castorio.

℞. Testium castorij à membranis mundatorum ℥j.
 vini albi odoriferi ℥ij.
 olei lb. j.

*Omnia simul coquantur ad exhalationem vini. Oleum
 postea vsui reponendum.*

COMMENTARIUS.

Non omnino iniuste Nic. Præpositus accusatur latro- *Nic. Præpositi*
 cinii, quod multorum medicamentorum descriptiones à *multiplex fur-*
 se antiquioribus furatus, eorū nomen subtrahit, & prio- *tum.*
 ris authoris gloriam sibi vendicauit. Hoc satis ex medi-
 camentorum, quæ transcripsit, farragine patet: inter quæ
 si forsan aliquod occurrat à seipso descriptum, nec Medi-
 ci solertiam, nec Pharmacopœi dexteritatem sapit. Hu-
 iusce rei fidem facit olei castorei descriptio, ad cuius con- *Olea sine vi-*
 fectionem iubet ℥j. castorii in olei lb. j. decoqui, ad ter- *no, aqua aut*
 tiæ partis olei dissipationem, absq; intermedio vino, aut *alio decocto nō*
 aqua vel decocto idoneo. Sed quam imprudenter, ipsis *esse coquenda.*
 tyronibus notius est, quam vt pluribus sit opus demon-
 strare. Quis enim non scit, oleum diem integrum, posse
 ignem sustinere citra iacturam, aut certe pauculam, nisi
 cum

cum vitur? propterea quæ oleo coquuntur, non mollescunt, sed friguntur, & indurantur. Potest quidem hoc oleum sine alio liquore parari, modo castorium oleo tantum maceretur, insoleatur, & sic relinquatur. Assolet enim oleum Castorinum non percolatum seruari. Fernellius aquæ vitæ ℥j. adiicit, sed hæc tantilla portio, vim ignis non patitur, nisi momentaneam. Alia descriptio magis composita datur à Iacobo de Manliis, quæ paratu difficilior, & multo sumptuosior est, rarissimeq; paratur.

Castigatam igitur Præpositi descriptionem seruabimus, quæ satis efficaciter ea præstat, quæ Manlii descriptio pollicetur.

Vires.

Confert enim tremori, neruorum & articulorum doloribus, conuulsioni & paralyfi.

Oleum de viperis Mesue.

Ad psozam, impetigines, & alia cutis vitia Mesue parat oleum ex viperis nigris integris, igni lento ad carniū dissolutionem coctis, in vase terreo, vitrato oris angust.

Oleum de viperis Fallopij.

Fallopius vipers cuiusuis coloris duas assumit, in frustra secat, oleo immergit, in vase orificiū stricti, circa Cannem æstiuo Soli exponit: postea exprimi & seruari, ad vlcera ex Indica lue contracta, quibus sanandis apprime conuenit, præscribit.

C A P. IV.

Oleum vulpinum.

℥. Vulpem adultam non strigosam, exenteratam, pelle nudatam, & in partes sectam.

Salis communis ℥ iij.

Summitatum anethi,

thymi,

chamæpites an. m. j.

Coquantur simul in æquis partibus, & quantitate sufficienti aquæ & vini albi, ad artuum & ossium separationem. Colatura ℔. ij. adde olei ℔. iij.

Jalua,

rorismarini an. m. j.

Bul.

*Bulliant rursus ad aqueæ humiditatis dissipationem.
Tum oleum percolato, & seruat.*

C O M M E N T A R I V S.

Non sat est, medicamenta simplicia optima esse, sed quæ componuntur ex ipsis, optime præparari, ex ratione describi, debite misceri, & exacte vniri est necesse, nulla singulorum, si fieri possit, deperdita & reiecta vtili portione. Sed quam male olei vulpini communis descriptio his legibus fulciatur, ex eius formula satis patet. Mesue enim iubet vulpem integram, cum pelle, pilis, pedibus, solumq; exenteratam incoqui in aqua fontana, marina, oleo & sale, ad artuum dissolutionem, additis inter coquendum hyssopo & anetho, & superfusa aqua, in qua vtriusque lb. j. ante incoxerit. Sicq; ollam videre videor, pilis, ossibus, carne, & stirpibus aliquot ad putrilaginem coctis, cuius expressa pinguitudo, oleum vulpinum Mesuei est. Paulus suadet vulpem viuam simul & exenteratam, ad ossium separationem elixari. Sed quo modo viua & euiscerata possit concoqui, non coniecto. Rondelietius vult cum corio & lactibus coqui, abiectis tantum alui excrementis: sed intestinis remanentibus, foras excerni recrementa in cadauere non video. Illius collega Ioubertus mauult pellem, quam viscera abiici: interanea vero bene lota simul cum carne elixari. Nos pellem, caudam, & interanea vt inutilia reiicimus: postea corporis truncum & artus secamus; aqua, vino, & sale coquimus, cum herbis nerualibus & digerentibus. Colaturæ addimus oleum, saluiam, & rorem marinum, & sic denuo coquimus ad aqueæ & vinosæ humiditatis resolutionem. Hoc autem modo paratum oleum viribus eximium est, & ad ea, quæ expetit & promittit Mesue, efficacissimum. Potenter enim digerit ac resoluit, *Optima olei
vulpini præparatio.*
uos roborat, & à frigidis iniuriis tuetur, & *Vires.*
articulorum morbis opitulatur.

*

Oleum formicarum.

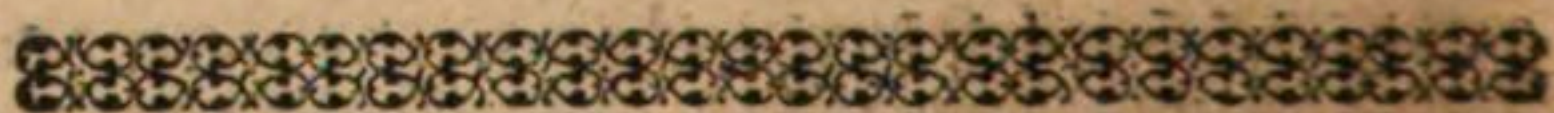
℞. Formicarum alatarum ℥ ij.

olei maturi ℥ viij.

Macera quadraginta dies vase optime clauso, astinuo soli exposito: Postea oleum exprime, & usui reponere.

COMMENTARIUS.

Rarissime paratur hoc oleum, fereq; solum expetitur ad genitalia frigidiora calefacienda, & stimulum Veneris excitandum. Cum facile & parvis sumptibus confici possit, & à quibusdam natura frigidis expetatur, eo pharmacopolium minime carere debet, sed parua quantitate parandum.

SECTIO QUARTA.

De oleis expressione eductis.

Olei genera sunt quatuor: Primum absolute & propria dictum, quod ex oliuis maturis educitur. Secundum minus proprie, quod oleo quidem dicto constat, sed cui plantarum vel animalium partes infusa, ac insolata, vel cocta sunt. Tertium cum adiunctorei, ex qua elicitor, cognomen habet, ut quod ex amygdalis exprimitur amygdalinum, ex sesamine sesaminum, ex baccis lauri laurinum. Quartum genus Chymistis familiare, quod per ascensum, vel descensum, ut vocant, elicitor. Prioris extractio, quod sit cuius nota, operosa tamen, quibusdam rusticis tantum committitur, ut ante notavi. De secundo genere superioribus sectionibus egimus abunde. Superest nunc, ut de alijs differamus. Ac primum quidem de his, quae ex seminibus oleaginis, tritis & expressis extrahuntur, quae abusive olea vocat Sylvius. Illud autem primum occurrit, quod ex amygdalis dulcibus elicitor.

CAP. I.

Oleum amygdalarum dulcium.

℞. *Amygdalar. dulcium, siccarum, non rancidarum, utroq; cortice mundatarum, quantum volueris: contunde in mortario lapideo minutissime, tela cannabina, aut sacculo inuolue, & prælo exprime, dum oleum emanet.*

COMMENTARIUS.

Amygdalæ vel dulces sunt, vel amaræ: Ex his & illis, modo sine, modo cum cortice membranoso tritis & expressis oleum educitur, nunc ignis adiutu, nunc nullo iuuante externo calore. Quod ex depellatis sine igne elicitur, præstantius semper habetur. Proinde multorum pharmacopolarum est improbanda ignauia, qui malunt tyronum & famulorum manus desides videre, quam in simplicibus rite parandis occupari: vnde mirum non est, si de amygdalini rancore, acrimonia, & insuauitate egroti sæpe conquerantur. Vt autem rite paretur, amygdalæ *Preparatio.* recentes, siccæ, non rancidæ assumantur: à cortice duplici purgentur, vt purius synceriusq; sit oleum: in mortario lapideo diutius terantur, vt oleosa intus inclusa humiditas promptius in apertum sese proferat: sacculo aut stamine, vel cilicio (vt fieri solet) è seta equina contexto excipiantur; dein vel torculari, *Zaynari*, Mesue dicto, *Zaynari.* vel prælo vulgari, illis simili, quibus bibliopolæ vtuntur, dum libros colligatos resecant, excipiantur.

Debet vero paulatim exprimi, vt purius sit, pellucidius & dulcius: nam quod affatim & accelerata violentia trahitur, turbidum & fœculentum esse solet. Promptius autem fluit, si amygdalæ ante expressionem igne aut sole incaluerint. Sic enim oleosa humiditas, calore tenuata, liquata, & fluxilior reddita, facilius erumpit foras, & promptius, largiusq; exprimitur, atque tanto citius, quanto calor hic est valentior, modo tamen oleum non absumat vrendo. Verum quod per os sumitur, absque ignis ope elici solet, & debet.

Duobus autem modis amygdalæ purgantur: primo, in aqua tepida, aut paulo calidiore parum, aut in frigida

diutius macerantur, & postea digitis comprimuntur, ut cortex dissiliat: secundo, in sartagine, cum quadam furfuris macri quantitate, igne lento manu agitantur, donec inuolucrum disrumpatur, quo postea fricando exuuntur facillime: qui posterior modus altero præstantior est. Amygdalæ enim maceratæ, nisi ante trituram probe siccantur, magis aqueum fundunt oleum. Ex libra autem una amygdalarum olei solent extrahi unciaæ duæ, atque tantundem aliquando ex magmate trito, aqua irrigato, super cineres ad aquæ exhalationem calefacto, & torculari commisso. Hoc tamen postremo emissum fæculentum est, & litibus, vnguentis, & aliis medicamentis externis inseruit.

*Amygdalini
vires.*

Oleum amygdalinum ad multa commendatur. Phthificis enim ac tabidis multum confert; nam alimentum humidum & lentum, pingue, & aliquantum acreum præstando, macilentum corpus reficit, gutturis asperitatem, bronchiorum pulmonis, & cæterarum partium lenit. Vteri & vesicæ ardores iniectum mitigat: illitum cutem rugat, scabra & aspera ad æqualitatem perducit & c. planat, tensa & dura emollit, & siccitatem omnem cæturarum & aliarum partium emendat.

C A P. II.

Oleum amygdalarum amararum.

Præparatio.

Oleum extrahitur tantum per expressionem ex amygdalis amaris, ut ex dulcibus: Alexandrinus tamen per infusionem quoque parat: In libris enim quinque olei, lb. ij. amygdalarum purgatarum tritarum tres dies macerat, ad medias coquit, & exprimit. Neque tamen præparationis modus hic, neque sic præparatum oleum probatur. Fallitur enim Alexandrinus, oleum coqui ad medias imperando, quod igne potius vritur, quam per exhalationem instar aquæ resoluator, ut ante monuimus. Præterea oleum sic ex amygdalis infusis tractum, vix nisi forsan media sui parte amygdalinum est, nec ita gratum, nec viribus eximium. Præstat igitur ex illis tantum tritis & expressis oleum trahere, purum, ac syncerum, dulce ex dulcibus, de quo *capite superiori*, ex amaris ama-

amarum, quod ad multa quoque à multis commenda- *Vires.*
tur, ut ad obstructions solvendas, flatus discutiendos,
ad nervorum dolorem mulcendum, duritiem emollien-
dam, panum faciei delendum, aurium tinnitus dissi-
pandos.

Calefacit enim, incidit, tenuat, digerit, potenter ter-
get: proinde calculosos, difficulter meientes, asthmati-
cos, lienososq; iuvat, vitia cutis multa sanat, lumbricos
enecat, sumptum & iniectum frigidis vteris prodest, ut &
asthmati linctum, & illitum, si à frigida causa oriatur, &
duritiei ac dolori nervorum opitulatur.

Oleum ex nucleis malorum Persicorum simili modo *Oleum Persi-*
paratur, habetq; vires easdem, aut parum dissimiles, pro- *corum.*
pterea rarissime conficitur.

C A P. III.

Oleum nucum.

QUæ tantum vires habent medicamentosas, nec aliis
vsibus, quam morbis præcauendis aut curandis in-
serviunt, à solis pharmacopolis solent & debent tractari.
Sed quæ præter has dotes, alias adhuc ob esum, aut v-
sum alium commendatitias habent, raro à pharmaco-
pœis, sed rusticis quibusdam expertis, ad rei domesticæ
subsidium, magna quantitate parantur. Sic vinum vini-
toribus, panificium pistoribus, ut dictum est, committi-
tur. Sic oleum, vel commune, vel caryinum, aut sesami-
num aliis relinquitur ministris exprimendum, qui &
molas versatiles, quibus fructus aut semina moluntur, ac-
teruntur, habent & torcularia idonea, quibus oleum
magna copia exprimunt, vel ad lucernarum, vel corpo-
ris pabulum, vel sanitatis custodiam, aut morborum cu-
rationem. Ideoq; raro contingit, olea dicta in officinis
parari: quia tamen turbidum est & insuaue, quod è iu-
glandibus seu nucibus regiis à rusticis extrahi consuevit,
melius esset, si quod à pharmacopœis vsurpatur, ab iisdem
traheretur. Sic enim limpidius & suavius esset, atque ef-
fectus præstaret efficaciores.

Eius autem vsus ad multa requiritur: flatus enim et- *Vires.*
iam crassos resoluit, tumores dissipat, per habitum dige-

rit, colico dolori vel à flatibus, vel frigidis humoribus nato feliciter medetur: vi digerente & siccante sine morfu, puncturas neruorum & attrita sanat: Ambustis quoque mira proprietate succurrit, atque vim habet eandem, atque Balaninum. Nam tenuitate substantiæ, vi resolutive & calore flatulentam materiam resoluit. Propterea qui oleum *αγγύριον* habebit, Balanino facile poterit carere.

Quod ex nouellis nucibus & adhuc tenellis extrahitur, plurimum valet ad arcendam lentiginum eruptionem, si eo puellorum recens natorum facies illinatur.

CAP. IV.

Olea quædam raro parari solita, & eorum vires.

VT apud omnes non vna viuendi lex & ratio, sic nec eorundem medicamentorum vsus: nam vt antiquo versiculo fertur; *Vtitur ingenio patria quæq; suo*. Alii namque medicamentum quoddam admittunt, alii respuunt: alii non nisi veterum, alii non nisi recentiorum inuenta probant. At vero sint hi, & illi amici, amicior tamen ratio, quam vel in scribendo, vel in agendo præponimus. In multis Mesuem colo, in nonnullis enim suis colendum relinquo, quibus nempe primum scripsit, & medicamenta quædam reliquit, quæ nos etiam illis relinquimus, vt ex medicamentorum in hac officina contentorum catalogo patet. Quædam autem olea describit parum vsitata, sed quia vires habent non negligendas, non omitemus, sed paucis declarabimus.

Oleum auellamarium.

Oleum ex auellanis nucibus, inquit Mesue, *neruorum & articulorum dolores sedat*. Paratur ut amygdalinum. Per auellanam, parua nux *λεπτοκάρπιον* Græce dicta, intelligenda est, seu nux Pontica, aut Prænestina, à locis, in quibus vberime fruticat, nominata; cuius oleosa humiditas anodyna est, & humoris discussoria, ob id affectibus dictis idonea.

Oleum chrysomelinum.

Oleum ex nucleis pomorum Armeniacorum sedis, & hæmorrhoidum dolores mitigat, & tumores earum partium & vulnorum digerit. Simili modo paratur. Habentur

aur vero nuclei illi ex quibusdam pomis, quæ à loco dicuntur Armeniaca, ab aureo colore, chrysomela, à celeri maturitate, præcocia, quorum sapida multum ac dulcissima est caro, nuclei vero admodum & acres, & amari, & ingrati.

Oleum Persicorum vermes enecat, obstructa liberat, *Oleum Persicorum.* aurium doloribus prodest, & tumentibus ac dolentibus hæmorrhoidibus benefacit. Præterea calefacit, tenuat, resoluit, atque eadem commoda præstat, quæ & amygdalinum amarum. Nuclei enim Persicorum, ex quibus paratur, amari sunt, calefacientes & diaphoretici.

Oleum de Kerua seu Ricininū crassos flatūs discutit, *Oleum Ricini-* pituitam viscidam tenuat, ventriculo & intestinis ab eo *num.* succo dolentibus prodest, atque hydropi, seu illitum, seu iniectum. Alias adhuc recenset utilitates Auicenna, rarissime tamen paratur.

Oleum de cnico seu carthamo incidit & terget, ob id *Oleum de cni-* ictero prodest, thoraci & pulmōni, atque ventriculo à *co.* frigida materia dolenti. Nec istud quoque paratum reperitur.

Oleum pistaciorum & nucum pinearum gutturis asperitatem lenit, thoracis dolorem mitigat, tussi prodest, macilentos & tabidos impinguat, & sperma auget. Eorum *Oleum pistaciorum & strobilorum.* tamen usus potius, quam olei celebratur.

Atque ut de multis locum nactus commodum, pauca dicam. Ex nucleis cerasorum, nuce Indica, glande vnguentaria, seminibus citri, arantiorum, & seminibus quatuor frigidis, lactucæ, papaveris, lini, & similibus, quouis tempore olea parari possunt, quorum vires eadem sunt, ac fructuum, seminum & nucleorum, ex quibus conficiuntur.

C A P. V.

Oleum de nuce moschata.

Oleum nucis moschatæ stomachicum est, aromaticum & suauissimum. Imbecillum enim stomachum roborat, calorem illius pauperculum fouet, appetitum excitat, coctionem iuuat, humores frigidos coquit, calidos resoluit, flatūs dissipat. Paratur ex nucibus

trititis, parum calefactis, & prælo commissis, ac ita expressis, ut oleum emanet, quod paulatim ac lente stillat liquidum, dein crassescit, ac cogitur in vnguenti soliditatem.

Quia vero nuces moschatæ pretiosæ admodum sunt, oleumq; ex his paratum recens melius est antiquato, parua quantitate conficitur, & pro rei exigentia iteratur. Differt vero multum oleum hoc moschatum simplex expressione tractum à moschellino aut moschatellino, ex multorum simplicium maceratione confecto, quod moschum & nuces moschatas habet pro basi, de quo supra.

CAP. VI.

Oleum ouorum.

Oleum ouorum fit ex eorum vitellis coctione in aqua induratis, qui postea manibus friati, aut alio modo comminuti in sartagine friguntur, spatula aut cochleari assidue mouendo, donec rufescant, & pinguedinem quandam exudent: dein adhuc calentes tela canabina, aut sacculo pilis contexto excipiendi, & prælo committendi, ut oleum effluat, vsui reponendum.

Potest etiam ex his oleum trahi tantum coctis, tritis & expressis sine frizione præcedente, instar amygdalini; tuncq; oleum elicatum, purius, dulcius, & minus ruffum habetur, sed parcius, & ad multa cutis vitia, ad quæ commendatur, inefficacius. Solent vero sumi oua recentia circiter 20. aut 30. Coquuntur, ut durecant; albumina à vitellis separantur, qui postea prælo commissi & pressi oleum fundunt, cuius eæ vires agnoscuntur.

Vires.

Cutem expurgando foeditatem eius tollit, cicatrices delet, aut plurimum minuit, ambustis medetur, impetiginem & serpiginem sanat, atque omnibus cutaneis affectibus prodest, & pedum, ani, manuum fissuris, & malignis vlceribus valde confert.

★

Oleum laurinum.

AD conficiendum oleum laurinum, recentes & maturæ baccæ lauri seliguntur: in pila teruntur: ex aqua in lebere coquuntur: Post, torculari cauo non plano exprimuntur in vas subditum, in quo oleum supernatans aquæ colligitur. Magma denuo contritum, & aqua affusa madidum, consilio Mesue exprimitur cauato torculari, & pinguedo oleosa secernitur.

Dioscorides *cap. 50. lib. 1.* paulo aliter conficit. In aqua enim elixat baccas maturas, quæ ex obducto cortice pinguetudinem reddunt, quam manibus subactam, concha excipit. Prior autem modus vsitatio est, quo tamen pharmacopœi hoc oleum nō conficiunt, sed confectum emunt ab aliis, qui congesta baccarum magna quantitate, ipsam eliciendi artem exercent. Sunt, qui baccas recentes ac maturas terunt, citra aliam misionem, & torculari fortiter oleum exprimunt.

Simili arte trahuntur olea ex baccis lentisici, terebinthi, hederæ, iuniperi, & similium baccarum odoratarum.

Prior autem modus vsitatio est, quo tamen oleum vix vnquam in officinis conficitur, sed à pharmacopœis emitur confectum ab aliis, qui baccarum magna quantitate congesta, ipsum eliciendi artem exercent.

Vim habet calefactoriam, & emollientem, aperientem, & discutientem: ob hæc intemperiem omnem frigidam, & simplicem, & cum pituita, vel flatibus sanat, & ab his colico dolori nato, si cum decocto conueniente iniiciatur in intestina, mirifice prodest. Item cerebri, neruorum, articulorum, & lumborum affectibus frigidis præsens est auxilium. Lassitudines quoque tollit, venarum spiracula aperit, paralyti medetur, spinæ dorsi illitum, & horrore febri-
li.

*Olei laurini
vires.*

*De oleo balsami, liquidambar, & petroleo.**Balsamum.*

Hvic oleorum generi proximum Balsamelcon, id est, Oleum balsami, & liquidambar: utrumque ex peregrinis arboribus defluens. Primum ob mirandas vires balsamum nuncupatur. Elicitur ex arbore pumila, nec elegante, colore subcineritio, flore lutei Iasmini simili. Folia ei circa finem autumnii decidunt, vere renascuntur. In Arabia felici, & Ægypto, atque tractu Babylonico late fruticat. In frigidioribus plagis non nisi ægre cicuratur. Ad eius succi pinguis educationem aliquando tenuiores surculi præscinduntur, quibus lagenulæ appenduntur cera oblitæ, in quas stillatim defluit. Sæpius rami crassiores vulnerantur, & ex hiatu corticis pretiosa ista lachryma stillat; cuius usus intus & foris celebratur.

Opobalsami vires.

Aliquot enim guttæ subinde ieiuno stomacho exhibitæ asthmaticis valde conferunt; iecoris obstructions solvunt, menses mouent, stomachi dolores sedant, phthicos iuuant, appetitum excitant.

CAP. IX.

*Liquidambar.**Liquidambar quid. Ocosolt.*

Liquidambar resina quædam oleosa est, ex arbore quadam incisa defluens, prægrandi & venusta, Ocosolt Indis dicta, vastæ magnitudinis, foliis hederaceis, cortice crasso, cinereo, qui vulneratus, hoc oleum stiritim effundit, Liquidambar dictum, ab odoris suauitate, quasi ambarum liquidum, aut oleum de ambra, vel ambaro.

Vires.

Arbores, ex quibus stillat, adeo fragrantés sunt, ut è locis, in quibus nascuntur, suauissimus odor in vicinas regiones deferatur. Plurimus autem est huius liquoris usus in medicina: calefacit enim, roborat, resoluit, omnem tumorem emollit, obstructions expedit, menses mouet, hystericis affectibus prodest, atque aliis multis mulierum morbis succurrit.

CAP. X.

Petrolæum.

Petrolæum solius naturæ munus & opus est, nō pharmacopœi, qui id tantum colligit, vel collectum emit, seruat, & ad vsus exhibet: nam in terræ sinibus id natura conficit, & è mediis rupibus ac petris eructat, vnde nomen.

Eius autem prouentus in his regionibus esse solet, in quibus bitumen, ad quod refertur. Est namque bitumen, Asphaltus Græce dictum, vel densum, vel liquidum. Densum est veluti terræ pinguitudo aquis primum supernatans, quæ dein vento & vndis agitata ad littus eiicitur, ibique concreescens densatur, & tenacissima efficitur. Legitimum bitumen Iudaicum est, quibusdam Sodomeum dictum, quod in ripis lacus Sodomei inueniatur. In Europa rarissimum. Liquidum Græcis dicitur Naphta, quæ si Babylonica fuerit, velut bituminis est colamen, colore cādīdum, cui vis inest ignium rapax, ita vt ex spatio protinus in eam transfiliant, inquit Dioscorid. *cap. 85. lib. 1.* Quod etiam de bitumine quouis denso ac vero scribitur. Præter naphtam dictam alia est fluxilior instar olei, quæ è petris & faxis stillat, qualis est illa, quæ in agro Mutinensi ex monte Gibio, & aliis Insubriæ locis scaturit, vocaturq; Petrolæū, quasi de petra oleum.

Est & bitumen quoddam fossile & terrenum: idque duplex; vnum minus durum & friatu facile, quod vulgus lapideum, seu petreum carbonem nominat, alterum durissimum, & intensa nigredine nitens, Gagates dictum, de quo postea *lib. de simpl.* Sunt, qui succinum, bituminis duri genus quoddam esse, non præter rationem dicunt.

Bituminis igitur magna est latitudo, ad cuius cognitionem multi referunt Pissaphaltum & Mumiam. Est autem Pissaphaltos mixtura quædam pice & asphalto, seu bitumine denso confecta, quæ in vrbes maritimas pro picandis nauibus aduehitur. Dicitur vero Pissaphaltos, Arabibus Mumia, quæ lingua vernacula Balsamum designat, cuius loco, mediocris fortunæ Syri, & Arabes pissaphalto condiendis mortuorum corporibus utebantur. Sic pro balsamo, pissaphaltum; pro utroque Mumiam

Fissaphaltos
quid.

Mumia quid.

Petrolai vires.

effecerunt, cum tamen inter singula ne quidem sit nominis aut cognatio vel affinitas: Nam balsamum naturale, opobalsamum est; Artificiale ex multis aromatis constat, condiendis regum corporibus dicatum: Fissaphaltos mixtura quadam ex pice & asphalto composita: Mumia vero quid ex utroque, vel alterutro, & corporis putragine exurgens, cuius improbandos usus pluribus refellere nostri nunc non est instituti; ad quod, ut redeam, dico, petrolæum à pharmacopoliis non esse ablegandum, cum vires habeat ad multa requisitas. Calefacit enim, siccatur, essentia tenuitate aperit, penetrat, digerit, materiam omnem excrementitiam resoluit, morbis cerebri, & nervorum multis prodest, ut epilepsia, lethargo, & paralyfi.

SECTIO QUINTA.

De oleis destillatione tractis, ac primum de his, quæ per descensum elicuntur.

Præter dictos olea conficiendi modos, alios adhuc multos subiungit Mesue, quibus uno verbo per resolutionem illa fieri scribit: Chymista per descensum & ascensum; de quibus postrema huius libri sectione, ut aliquid dicamus, liberum Mesue nobis aperuit iter, & occasio sese obtulit opportuna. De his autem pauca quadam tantum subiungam, tum quia ad oleorum his artibus educationem, operoso labore, diuturno tempore, & magno sumptu opus est, tum quia nunc à quibusdam mala sortis hominibus, ut plurimum ignavis, sæpe vafri circulatoribus, qui vanis pollicitationibus plebeculam fallunt, atque in arcanis perquirendis & magisterijs conficiendis, ut loquuntur, tempus conterunt, illa ipsa parari videamus. De multis pietate & doctrina probatis viris non loquor, qui rerum abstrusarum studio pelleri, natura secretiores thesauros, ac mirandas rerum à se creatarum vires rimantur, medicamenta varijs modis parant, diuersis formis immutant, ac pro diuerso apparatu diuersas qualitates vel mistas seiungunt, vel inutiles seiuncta, utilem & expetitam retinent, atque ita soler-

ter cogunt, ut parua sub mole vires habeat efficacissimas. Verum Medicis tantum peritis his uti medicamentis fas est, quæ ab Idiotis exhibita, periculi plena sunt, & multos in discrimen vita precipitant. Licet vero Medicis & Pharmacopœis probatis, qui sunt tanquam illorum manus, olea quadam Mesuei consilio, more Chymicorum parare, ut destillatione, quæ sit vel per descensum, ad quem refertur descensio, per transudationem & per deliquium; vel per ascensum, ad quem refertur destillatio per inclinationem.

Eductio olei per descensum fit, ubi absq; elevatione prole- Eductio olei
 Status humor deorsum stillat in vas subditum, neq; datur illi per descensum
 via sursum ascendendi, sed colliquefactus forma vaporis in- quid.
 tus prodit, dein cogitur, & per inferiora stillat. Eliciuntur
 autem olea per descensum, non ex omnibus aque mixtis, sed ex
 quibusdam tantum lignis & resinis, atq; ex his, quæ à calore
 ascensorio destruuntur. Quæ vero sic educuntur, cum sint
 crassiora, nigriora sapore & odore magis ingrata, frequentius
 ad externos affectus usurpantur. Per os etiam aliquando su-
 muntur, & effectus proferunt eximios. Vniui autem vel duo-
 rum exemplo multa poterunt parari: ut;

Oleum Guaiaci.

C A P. I.

Guaiacum comminutum in cucurbita ponatur vi-
 trea, vel fictili, angusti orificii, quod lamina forami-
 nulenta tanquam septo obducatur, & in alterius cucur-
 bitæ orificium patentius immittatur, & simul ambo rite
 iungantur, argilla tenaci, vel pasta, aut luto quodam con-
 ueniente circumlito. Dein ex vasis sic coaptatis quod va-
 cuum est, in foueam demittatur, & terra sepeliatur supra
 utriusque commissuram, & ad illius vsq; medium, quod
 lignum guaiacinum continet. Postea igne circumquaq;
 accenso ex superiore cucurbita oleum stillabit in inferio-
 rem.

Hoc modo educuntur olea iuniperi, hederæ, fraxini,
 lignorum multorum, baccarum & resinarum.

Oleum guaiacinum luis Indicæ verum est alexiteri-
 um: Eius enim aliquot guttæ singulis matutinis ieiuno
 stomacho sumptæ, cum aqua vel decocto idoneo, pu-
 stulas venereas delent, dolores noctu ingrauescentes se-
 dant,

Olei guaiaci
 vires.

dant, vlcera ad sanitatem accelerant, qualitatem huius affectionis malignam extinguunt.

CAP. II.

Oleum Tamarisci.

Ligno & corticibus Tamarisci cōtusis impleatur boccia: Eius orificium craticula seu lamina foraminulenta occludatur: Ipsa inuersa in superna cuiusdam fornacis parte ita locetur, vt illius venter sursum spectans, luto optime cum fornace coniungatur; orificium vero deorsum vergens, ac cameram fornacis traiciens, alteri bocciae inferiori committatur, ita vt sit boccia cōtra bocciam, vt loquuntur, alteraque excipiat alteram diuerso situ: His peractis, firmetur inferior, quæ recipientis vicem gerit, tegula, vel circulo stramineo, vt moris est, vt stet immobilis: ignis vero accendatur in superna fornacis parte, & circum bocciam superiorem, vt materia intrus calefacta oleum exudet in inferiorem.

Hic modus superiori similis est, nisi quod boccia inferior terra non sepelitur, sed sub fornace instar tripodis subtus peruia collocetur. Superior vero quasi suspendatur, eiusq; collum vltra cameram fornacis deorsum promineat, ventre sursum spectante, ex quo vi ignis circumquaque accensi incalescente, oleum emanat, delabiturq; in excipulum inferiorem. Idoneam huiuscemodi effigiem dedit Wekerus *lib. 3. Antidotarij generalis*, ad cuius similitudinem aliae poterunt formari.

Vires.

Oleum Tamarisci valde conuenit affectionibus lienis; proprietate enim ipsum respicit & roborat: Humorem melancholicum ad excretionem apparat, illius qualitatem mitigat, aperit, tenuat, dissoluit, obstructions tollit, & flatus resoluit.

Alia quoque multa solent educi, vt Iuniperinum, modo sequenti, tractu facillimum.

CAP. III.

Oleum Iuniperi.

Baccarum Iuniperi quantitas idonea ponatur in vas figulinum, in fundo pertusum: aliud ei supponatur, cuius

Cuius orificium illius fundo foraminulento optime coniungatur, & lutetur argilla tenaci, aut pasta glutinosa circumposita: atq; ita disponantur ambo, vt quod vacuum est, in fouea quadam latitet, terra obrutum; Superius, quod iuniperum continet, extra terram promineat, circum quod, dum accenditur ignis, oleosam liquat pinguitudinem, intus latentem, quæ congregata delabitur in ollam defossam.

Ex ligno quoque iuniperi oleum hac arte subducitur, atque etiam gagatis, & quarundam resinarum.

Oleum iuniperinum ad vitia cutis commendatur, vt *Vires.* Serpiginem morpheam, & alias affectiones quasdam profundiores. Renum quoque morbis conuenit, vtero frigidiori potest, eumque ad conceptionem reddit magis idoneum.

Porro, vt laboriosum, sic superfluum esset alia olea recensere, quæ simili modo educuntur. Nunc igitur pauca quædam subiungamus, quæ velut per transfudationem, aut deliquium, vt nonnulli volunt, in vdo loco eliciuntur.

C A P. I V.

Oleum Tartari.

Tartarum olla fictili exceptum in fornace, vel furno calcinetur, vt albescat: dein teratur: post in manica Hipocratis, aut simili conceptaculo pyramidalis imponatur, & in loco vdo suspendatur: Supponatur vas idoneum ad liquorẽ, qui sensim destillabit, excipiendum.

Tartarum fæx quædam est vini dolij lateribus adhærescens, quæ ex vino quouis vel albo, vel rubro, modo generoso semper optima est. Ex ea oleum, vel potius liquor salugineus educitur, si idoneo vase excepta, igne luculento vratur, donec albescat: refrigerata ac trita, sacculo cannabino, aut panno lineo inuoluatur, & in aere vapido, vt in cella vinaria tres, aut quatuor dies, vel plures, si opus sit, appendatur. Sic enim tabescens liquorem quendam, velut sudorem emittet in subditum excipulum; vocatur sæpe tartarum, petra vini.

Tartarũ quid.

Petra vini.

Nonnulli fæculas vini, seu tartarum aceto macerant, dein

dein calidis sub cineribus coquunt, vruntq; , dum nigrescat: Postea denuo terunt, seruantq; in vase inclinato dies octo, aut plures in loco vdo, quousque in oleum aqueum resoluatur. Sed præstat fæculas in olla calcinatas ad albedinem, in sacculo reponere, atque in loco humidiorē feruare, donec oleum in subditum quoddam vas effluerit.

Vitis.

Valet hic liquor ad cutem erugandam, scabiem tollendam, & vlcera capitis manantia curanda. Confert etiam ad pustulas Indicæ luis sanandas. Obstructionibus quoque soluendis, mensibus mouendis, & meatibus referendis prodest, si ex aqua, vel decocto idoneo debite sumatur.

Extrahitur quoque tartari liquor ascensoria destillatione, de qua mox loquemur.

C A P. V.

Oleum myrrhæ.

A Liquor oua recentia coquantur, donec induruerint: per mediam vel longitudinem, vel latitudinem incidantur: vitelli eximantur: cauitates myrrhæ pingui, ac trita impleantur: albuminum partes melle iungantur: filo parum constringantur, & craticulæ inter duas paropsides collocandæ superponantur. Tum in loco subterraneo, vt cella vinaria, vel alio humidiorē ponantur. Sic enim myrrhæ liquatus humor sensim in paropsidem inferiorem destillabit.

Solent aliquando bacilli craticulæ loco, super patina quadam, aut paropside adaptari, & albumina indutata myrrham tritam continentia superponi: Sed quorum acetabula non ita stricte simul iungenda, vt negetur exitus liquori è myrrhæ defluenti. Nisi enim pateat vel rimula quædam subterlabendi, vix in subditum vas aliquid stillabit. Bacilli nonnunquam super sartagine aut alio vase idoneo collocantur, quibus oua superponuntur myrrhæ grauidata. Dein vas in puteo pedem vnum aut alterum supra aquam suspenditur, illicq; relinquitur diem integrum aut biduum, vt ex myrrhæ transfudet liquor in vas subiectum. Oleum de myrrhæ adhuc educitur arte ascensoria.

Vuo-

Vtroque modo eductum ad multa commendatur, & *Vires.*
maxime ad cutaneos affectus multos est efficacissimum.
Falluntur, qui alterutrum pro stacte vsurpant, de cuius
natura & viribus postea agemus *lib. de simplicib.*

CAP. VI.

De oleis ascensoria destillatione tractis.

PRolectatio liquoris oleosi vel descensoria est, de qua
breuiter locuti sumus, vel ascensoria, quam paucis
quoq; perstringere intendimus. Ea autem fit dupliciter,
vel per alembicum, vel retortam, seu inclinationem: quæ
tamen hoc postremo modo fit, recte loquendo, nec de-
scensoria, nec ascensoria est, sed media, vel vtriusq; parti-
ceps: quæ vero fit per alembicum destillatio, rectam po-
stulat cucurbitam, aut vesicam, cui rostratus alembicus
imponendus est. Aliquando rostri loco alembicus è ver-
rice veluti fistulam quandam promit, incuruam, quæ ca-
nali longo, in gyros, more serpentum, à quibus sæpe no- *Serpentina.*
men habet, intorto, committitur. Debet autem collum
cucurbitæ esse gracile & longum; si materia destillanda
tenuis est; si crassior, & illud breuius & patentius: atque
cum illa sæpius immutanda est & renouanda, matula
quauius cucurbita aptior erit.

Nonnunquam arena, aut sal, aut aliud quippiam de-
stillandæ materiæ commiscetur, dum facile feruefit, &
ad summum perreptat.

Porro vas materiam destillandam continens ita aptari
debet, vt subtus calor administretur, sitq; via sursum spi-
ritibus, quibus condensatis pateat exitus per rostrum,
cui tubus longior inseritur, versus ima propendens, &
medium dolium, frigida plenum (refrigeratorium vo-
cant) traiciens, qui materiam defluentem defert in ex-
cipulum illi commissum. Est vero destillatio vel sicca, vel
humida. Illa fit in fornace, nunc solis carbonibus accen-
sis, nunc arenæ, aut cinerum calidorum interuentu. Hu-
mida fit per balneum Mariæ, & balneum roris. Istius ve-
ro balnei & fornacis tot sunt varietates ac diuersi destil-
lationis modi, vt vix possint omnes legibus comprehen-
di. Quomodo vero hac arte olea vltiora eliciantur,
nunc breuiter explicare instituimus.

Oleum de lateribus.

Lateres antiquatos in frustula comminutos, prunis laccensis tamdiu vrito, donec igniti rubeant: Tum in oleum vetus & clarum iniicito & dimittito, donec oleo se impleuerint: postea in tenuissimū puluerem terito, & in cucurbitam vitream indito: Alembicum rostratum imposito, & in fornace, vt decet, structa, collocato: Ignem subtus accendito, & oleum, quod emanabit, seruato.

Paraphrasis.

Lateres ex terra rubente confecti, vt præstantiores seligendi sunt, & in frustula crassiora, vt 3vj. aut 3j. minuendi: Tum oleo antiquo & claro, vel oleo roris marini, si suppetat, extinguendi & insuccandi: Postea læuissime puluerandi, & in cucurbita vitrea, fornaci rite accommodata, & luto oblita reponendi, atque igne supposito ita calefaciendi, vt ex his oleum emanet; Quod diuersis nominibus insignitur: A quibusdam enim Medicis recte oleum de lateribus nuncupatur, ab aliis, non im-

Petrolæum artificiale.

proprie, petrolæum artificiale, ad differentiam naturalis, quod è saxi sponte naturæ distillat. Nonnulli speciosiore nomenclatura, oleum sanctum, diuinum, & benedictum appellant Spagyrici multo arrogantius, oleum magisterij, & oleum philosophorum nominant: quos ideo irridet Syluius, quod se philosophos vbique, & quotidiano sermone, & scriptis appellent; Et quod mireris, inquit, solos se philosophos affirmant. Sed quod re non consequuntur, id nomine quærunt.

*Oleum benedictum.**Oleum philosophorum.**Vires.*

Oleum philosophorum extenuat, in altum penetrat, materiam omnem excrementitiam digerit & absumit: frigidis affectibus lienis, renum, vesicæ, neruorum, vteri & articulorum conducit. Lethargo quoque, paralyfi & epilepsiæ prodest. Calidum est in 3. recessu; & quanto antiquius, tanto ad omnia efficacius existit.

Oleum Vitrioli.

Vitrioli lib. x. aut xij. pro arbitrio, in vas vitreum luto obductum coniiciuntur, & igne subtus accenso, phlegma

phlegma extillatur: Dein exemptum vitriolum cōtunditur, & extillato phlegmate perfunditur: Idque denuo iteratur, vt ante, vsque dum phlegma nullum amplius emanet, sed spiritus profiliant: Postea remouetur ab igne, & calx rubicunda sumitur; quæ puluerata cucurbitæ vel incuruæ, vel potius rectæ imponitur, & amplo recipiente adaptato, atque commissuris diligentissime obferatis, nocte dieque luculentissimo igne, vrgendo oleū destillatur. Vbi omnia refrixerint, totus liquor eximitur, imponiturque in ampulla vitrea, & ex arena calida, primum aqua insipida, dein acida & acris, quam oleum appellant, separatur, purgaturque à sedimento. Hoc oleum si sæpius phlegmate perfusum distilletur, dulce redditur: vt etiam circulatione cum vini spiritu. Huius enim & olei prædicti pondus æquum Chemici miscent, digerunt, & ex ampulla singulari euocant, donec alumine à chalchanti sulphure separato, oleum dulce remaneat.

Oleum vitrioli dulce.

Ex vitriolo multa habentur seorsim elicitæ remedia, spiritus, oleū acidum & subdulce, sal, colchotar & balsamum quoddam chymiatris dictum. Spiritus vitrioli ab oleo, præparatione, tenuitate, & agēdi virtute multum distat: Est enim subtilior chalchanti liquor, seu quinta essentia, vt cum Chymicis de Chymico remedio loquar, quæ fit multis modis, vt ex chalchanto igne vehementi in erecta ampulla nouies agitato, adeo vt, q̃ destillauit, super terram ipsam (colchotar vocant) pulueratam, semper refundatur, tandemque igne vehemētissimo per ampullam incuruam propellatur. Sic enim spiritus vitrioli efficacissimus habetur. Nōnulli ex præstantissimo vitriolo aquam, & oleum; seu spiritus crassiores simul extillant, quos dein à fæcibus repurgant, donec in subtiliores spiritus attenuentur. Melius tamē eliciuntur, dum ii pelluntur per nouum alembicum, effundendo semper extillatitium liquorem super caput mortuum, atq; postea ipsum circulando integram hebdomadam.

Paraphrasis.

Spiritus vitrioli.

Quinta essentia vitrioli.

Spiritus vitrioli eductio multis fit modis

Vulgare autem oleum vitrioli modo hoc vulgari solet educi. Sumitur primo quantitas quædam idonea vitrioli naturalis & optimi, vt Cyprii; In vase cupreo calci-

Oleum vitrioli educendi modus vsitatus.

naturæ ad ipsius rubedinem & phlegmatis dissipationem; Dein teritur & in cucurbita luto obducta includitur: aqua vitæ irrigatur, & diem integrum sic relinquitur, ut dicto liquore madeat: Tum in fornace, ut decet, instructa, ut plurimum quadrata collocatur & lutatur: Postea subtus ignis primum moderatus, dein vehementissimus acceditur, quoad totus liquor extillarit, qui postquam refrixerit, cucurbita parua excipitur, capitello superposito coarctatur, & sic in balneo Mariæ igne blando aqueus liquor stillat, remanetq; in fundo vasis oleum purum & acidum. Id postea alia cucurbita exceptum, igne circumquaque accenso magis purgatur, atq; pro illius efficacia & moderato, aut violento calore, calorem acquirit magis, aut minus rubrum vel album. Ex lib. i. vitrioli rubificati ꝑ iij. olei sæpius eliciuntur.

Vires.

Ol. vitrioli esse calidissimum.

Et cur aqua permixtum potumq; refrigeret.

Oleum vitrioli qualitates habet omnes adeo intensas, ut per se solum non assumatur, sed vel aquis, vel decoctis, vel conferuis ante permixtum. Et licet sit calidissimum, eius tamen aliquod guttæ, multa aqua confusæ, eam reddunt acidulam, & febrientibus ut gratam, sic sæpe utilem. Tenuitate enim partium cito penetrat, aquam ad partes remotas defert, & obstructa liberat, aciditate putredinem arcet, viscera recreat, atque pesti, epilepsiæ, paralyfi & urinæ suppressioni plurimum confert. Non tantum decoctum simplex rosarum, sed syrupum violatum, colore purpureo, & eleganti mira vi inficit, & acidulo sapore gratissimum utrumq; reddit. Illius enim aliquod guttæ in dicti syrupi unciam injectæ, cum ex violaceo rubeum efficiunt.

C A P. IX.

Oleum Sulphuris.

CAmpanæ suspensæ ita supponatur patina aliquanto latior, ut labra utriusq; circiter duos, aut tres digitos à se inuicem distent. Fundo patinæ admodum elevato superponitur vasculum sulphuris ignem non experti quantitatem quandam continens, quod ferro ignito accenditur & agitur. Eo absumpto, aliud ponitur, & similiter ignitur, ut ex eius copioso vapore sursum ad cam-

ad campanam raptō, concretus liquor oleosus descendat in subditam paropsidem.

Alii sulphuris & pumicis, vel silicis tritorum partes æquas sumūt: mixturam incurua cucurbita exceptam, ad moderatū ignem adhibent, & oleum educunt optimū.

Non tantum his duobus modis, sed aliis pluribus, oleum è sulphure educitur. Nonnulli enim spiritum vini sulphuri pulverato adiiciunt & accendunt: Absumpta aqua sulphur terunt, eiq; arenam commiscent, & ampulla includunt, atque igne lento oleum eliciunt. Quidam addunt calcem, alii tartarum, nonnulli salem: verum id melius habetur, quod ex solo sulphure, dein quod sine his educitur. *Paraphrasis.*

Oleum sulphuris non tantum vtiliter adhibetur exterius ad dentes dealbandos, cutis fœditates delendas, & vlcera venerea sanāda, sed etiam interius sumitur ad eorum morborum expulsionem, qui à flatibus, aut materia frigida crassa, & putri oriuntur. Pesti quoq; nō parum confert, epilepsiæ, asthma, & multis aliis pulmonum affectibus, si ex aqua vel decocto idoneo sumatur. Odontalgia etiam proficit, si eo dens affectus, vel leniter attingatur. Inficit quoq; prærubro colore rosarum infusum, si in id illius aliquot guttæ iniiciantur. *Vires.*

CAP. X.

Oleum mellis.

Mellis boni quantitas idonea sumitur, in bocciam amplam cum tertia aut quarta arenæ parte iniicitur, & superposito pileo rostrato, & inferne igne accenso, aut cineribus, vel arenis calidioribus circumpositis oleum elicitur.

Ad huius olei educationem arena aut silices triti commiscentur, quod ignis vi mel facile ferueat, & totum ascendat, maxime si ignis luculētus, quo opus est, accendatur. Proinde cucurbita luto quodā incrustanda est, & vas recipiens, vna cū pileo rostrato subinde pānis frigida madentibus regendum. Qui vero postea liquor effluit, vniuersi non est; Primum enim aqua quædam effluit *Paraphrasis.*

effluit alba, dein magis colorata ac rubescens, & oleo-
sa, quæ seorsim aliquando seruantur ad dissimiles vsus.
Simul vero mixtæ in balneo separantur: Nam aquo fio-
re parte extillata pinguior remanet & seruat. dein

Vires.

Oleum mellis valet ad dolorem podagræ sedandum,
vulnera curanda, capillos renascendos, producendos,
& ruffo colore inficiendos.

C A P. XI.

Oleum Cera.

Ceræ virginis & odoratæ quantitas quædam sumi-
tur, cui liquatæ filicum tritorum, aut arenæ à for-
dibus purgatæ tertia pars commiscetur. Vbi mixtura re-
frigerit, ampullæ erectæ imponitur. Superponitur ca-
pitellum cum rostro; Substernitur ignis primum len-
tus, dein auctior, vt oleum extillet.

Paraphrasis.

Ex multiplici huius olei trahendi modo, selegimus
hunc, vt breuiorem & faciliorem, per quem oleum edu-
ctum ad multa est efficacissimū. Si quis malit alio mo-
do parare, nec laboris pœniteat, cerā odoram & liqua-
tam in aquam proiciat, idque octies, aut decies repe-
tat, manibus semper agitando, dein in retortam ponat,
& lento igne sine cineribus oleum educat: quod si cui
propter spissitudinem displiceat (butyri namque instat
crassum est) bis, terve destillationem iteret, & oleum
habebit liquidum & fluxile.

*Oleum gum-
mi elemi.*

Ex gummi Elemi, oleum modo simili, quo ex cera e-
ducitur optimum, & ad vulnera sananda accommoda-
tissimum. Eodem quoq; modo trahitur ex pinguedini-
bus animalium, additis filicibus tritis, vel arena, aut la-
teribus comminutis.

C A P. XII.

Oleum Terebinthina.

Oleum ex Terebinthina trahitur in cucurbita tam
recta, quā incurua, addita arena à puluere, & for-
dibus mundata, & substructo igne; primum blando, de-
in paulo validiore. Primum exit oleum clarum & tenue,

dein crassius, & aurei coloris. Vnumquodque seorsim reponendum.

Nonnulli ad terebinthinæ lib. iij. salis m. j. & aquæ *Paraphrasis.* vitæ parum adiiciunt. Ista sic confuse mixta & matratio inclusa, igne vrgent, vt oleum emanet.

Oleum terebinthinæ intro sumitur ad asthma, Em- *Vires.* pyema, anhelitus difficultatem, ad calculum, colicum dolorem, & ad frigidos, flatuososque affectus. Exterius adhibetur ad nervos sauciatos, vel intemperie quadam laborantes, & ad vulnera carne implenda, agglutinanda, & ad cicatricem perducenda.

Plurimum valet ad extinctionem hydrargyri, cuius ad luem veneream celebratur vsus.

CAP. XIII.

Oleum Caryophyllorum.

Caryophyllorum quantitas idonea sumitur; in aqua pluvia horas duodecim, vel diem integrum maceratur, in boccia recta, vel, vt alii malunt, retorta, bene obturata, vt nihil expiret; dein superposito capitulo, per cineres calidos ita vrgetur, vt oleum extillet, ab aqua postea sciungendum.

Per alembicum quoque cupreum affabre constru- *Paraphrasis.* ctum, oleum hoc facile educitur, atq; etiam per descensum, vt oleum iuniperi & guaiaci. Nonnulli parum vini stillatitii commiscent.

Ob vires eius insignes pro opobalsamo substitui so- *Vires.* let, nam intrinsecus, partes quæ principatum tenent, & spiritus recreat, putredinem arcet, flatus discutit, meatus aperit, frigidos humores digerit, melancholicos dissipat. Externis admotum vulnera recentia & ulcera antiqua sanat, cariem ossium emendat, & dolorem dentium a causa frigida sedat.

Oleum Macis simili modo extillatur. Calefacit & *Ol. macis.* digerit humores frigidos, ventericulum roborat, coctionem iuuat, appetitum excitat, atq; aliis cōmodis multis vtentem beat.

Oleum cinnamomi operosius & carius educitur: ex *Ol. cinnamo-* eius enim lib. i. vix olei 3j. extillatur. Sed ob eius præstā- *mi.* tiam balsamo naturali comparatur.

*Oleum. nucis
moschatae.*

Oleum nucis moschatae ut macis destillatur, & ad e-
osdem usus exhibetur. Ut etiam illud, quod ex nucibus
moschatis exprimitur, de quo supra.

CAP. XIV.

Oleum anisi.

A Nisi lib. j. aut maior vel minor quantitas sumatur,
contundatur; in octupla, aut decupla aqua per ho-
ras aliquot maceretur; in vesica cuprea, seu alembico,
refrigeratorio quodam comitato ponatur; dein igne
primum moderato, postea valentiore destilletur. Tum
demum ab aqua oleum separetur.

Paraphrasis.

Cum hoc modo oleum & aqua simul ascendant, &
descendant postea in excipulum, hæc ab illo seiungen-
da est: quod rite fiet instrumento quodam instar infun-
dibuli formato, in quod totum destillatum conicie-
tur, & ita collocabitur, ut acuminata & angustior infun-
dibuli pars, cera obturata, versus ima propendeat. Tunc
namque locum imum aqua, supernum oleum occupabit:
ablata cera, & resecato foramine, illa effluet, hoc rema-
nebit & seruabitur.

Vires.

Valet ad colicum dolorem à flatibus & frigore natum,
ad Tympaniam, ventriculi inflationem, cruditatem, a-
cidum ructum & intestinorum rugitum.

Ol. cumini.

Eadem arte parantur olea ex seminibus petroselinii,
fœniculi, dauci & cumini, quæ ut ex plantis proveniunt
cognatis, sic cognatas habent vires.

CAP. XV.

Oleum de spica.

Spica maior, seu lauendula latifolia alba sumitur, in
vino albo odorato maceratur, & per alembicum de-
stillatur: dein serosus liquor separatur ab oleo usui re-
ponendo.

Vix unquam per se hoc oleum usurpatur, sed aliis an-
te permixtum medicamentis maxime topicis, ut em-
plastro Vigonio. Ad alios quoque multos, præter medi-
cos, adhibetur usus.

Ol. Thymi.

Thymi oleum eodem artificio trahitur, valet ad af-
fectus quosvis frigidos, si debite tam intra, quam extra
usurpetur.

Ex

Ex margaritis tritis, succo limonum, vel aceto distillato maceratis, solutis, in calcem redactis, aqua pluuiæ irroratis, & artificiose destillatis, liquor quidam trahitur, sed cum materia superet opus, opus virium præstantiam, hoc remedio sumptuosiore, pharmacopolam carere censemus.

CAP. XVI.

Olea Metallorum.

Non tantum ex vegetantibus & mineralibus, sed etiam metallis Chymiatrum multiplici arte, labore, & mixtione olea quædam exhibent, sed quæ non adeo sunt eximiis dotibus insignita, ut ipsi prædicant. Nam omnia metalla nostræ naturæ vix amica sunt, aurum & argentum si exceperimus, ex quibus oleum vix unquam prostat eductum. Sed demus salis nitri, aut aceti distillati, aut vini spiritus, aut aquæ fortis, vel omnium, vel horum tantum aliquot, vel etiam succi limonum, aut blandiorum auxiliorum interuentu, tincturam quandam elici, aut liquorem seu eductum seu adquisitum haberi; huic tamen vires eximias tribuere videtur iniquum: Qualescunque vero sint, intro si fumantur, infelices ut plurimum, producant effectus, ut sæpe ancipites, dum foris adhibentur. Hoc non tantum videtur innuere Hieronymum. Rubeus artis Chymicæ peritissimus, sed illa etiam remedia improbare, dum scribit, *extrinsecus à perito Medico admota posse iuuare: sed interius præbere, inquit, vix auderem, quod ab acutis aquis, & ignis vi, inimicam visceribus qualitatem & admodum perniciosam adipiscantur.* Quo nomine Paracelsi remedia complura mihi admodum suspecta sunt; & plerique scribunt, Basileæ ad unum omnes, licet initio præclare adiuti viderentur, tamen intra anni spatium mortuos esse quicumque Chymica eius pharmacæ, ex metallis confecta in corpus assumpserunt.

In metallis igitur in calcem, reducendis, aceto macerandis, soluendis, sale tartari aut nitri elaborandis, aut alia mixtura, artificioque tractandis, nec res suas frustra, nec tempus conteret prudens pharmacopœus; Cum quæ in Officinis solent consueto modo parari, ad medicinam recte faciendam, sat esse possunt. Non tamen improbo quorundam oleorum per destillationem edu-

etorum vsum, his in morbis, qui ordinariis medicamentis non cedunt. Nam cum malo nodo malus cuneus sit adhibendus, si consuetum remedium sæpe datum non profuit, ad aliud transire ex arte inuentum & datum non nefas. Propterea vfitationum quorundam oleorum & minus violētorum descriptionem dedimus, quibus aliquando Medicus prudens poterit vti. Vt autem multa alia per destillationem educi solita negleximus: sic alia quoque non pauca per expressionem & impressionem elicitā omisimus, tanquam superflua, & fere nunquam vfitata, vt oleum Costinum, balaninum, nucis Indicæ, hyoscyami, de ranis, de piperibus, de torpedine, & alia quædam potius ad ostentationem, quā necessitatem inuenta.

APPENDIX AD OLEA.

De Balsamis.

Balsamum, seu Balsamon Syris dictum, in officinis generali significato lignum, succum & fructum cuiusdam arbusculæ peregrinæ notat: specialius eiusdem tantum succum, Opobalsamum, Græcis nominatum indigitat: Abusue Chemicæ Balsamum vocant suas tincturas, olea, liquores, quintas essentias & extracta. Licentiose quoque, sed non improprie Medici quosdam liquores crassiusculos & rubentes, multa arte, mixturaque confectos, & eximiis viribus insignitos balsama nominant. Cum tamen Antibalsama potius, vel balsamelaæ rectius debeant appellari. Id vero nominis mutuatur, ob terebinthina, quæ velut omnium basis est, resinarum & aromatum mixturam, quæ corpus, colorem, odorem & vires tribuunt, omnia balsamo naturali analogæ. Fiunt autem per destillationem, vt plurimum inclinatoriâ, in retorta, per quam liquor aqueus primum extollitur, deinde ad latus per incuruatum retortæ collum in excipulum delabitur: Qui secundus emanat, oleosus: qui tertius, mellis instar crassus est.

Balsamum
paratu facile
& optimum.

Nonnunquā balsama quedā parantur citra destillationē, inclusis nempe idonea ampulla, simplicib. medicamentis & mōsem integrum, aut alterū, in equi fimo, quē ventrē dicunt, aut alio loco idoneo maceratis, dilutis & putrefactis. Sic ex ea aqua, quæ è folliculis ulmi colligitur, abiectis, qui intus receduntur.

vermiculis, terebinthina, oleo hypericonis, & pauco gummi elemi phiala inclusis, diutissime cōcorporatis & insolatu, vel alius caloris adiutu fotis, balsamum quoddam habetur ad multa commendatissimum, efficacissimumque. Nam ulceribus quantumvis dysepuloticis & malignis mirifice prodest, & que nullam cacethiam habent, ut & vulnera, citissime persanat.

*Balsamum primum D. Mes. falso
Guidoni tributum.*

℥. Myrrhæ electæ,
aloes hepaticæ,
spica nardi,
sanguinis draconis,
thuris,
mumia,
opoponacis,
bdellii,
carpobalsami,
ammoniæ,
sarcocollæ,
croci,
mastiches,
gummi Arabici,
styracis liquid. an. ʒ ij.
ladani,
castorii an. ʒ ij. ℞.
moschi ʒ ℞.
terebinthina ad pondus omnium.

Arida terantur, vino macerentur & percolentur: tum simul omnia terebinthinæ commisceantur. Tota mixtura in alembico ponatur, qua vi ignis substructi calefacta primum exhibit liquor tenuis, deinde crassus & ex rubro flauescens, qui Balsamum optimum est.

Huius balsami descriptio desumitur à Mesue, illius *Vires insignes.* authoris lib. de passion. cordis, qui vires illius penè mirandas recenset: nam subuenit, inquit, ad omnia, quæ oportet, & si ungatur corpus mortuum, non putret, & confortat animam & naturam.

Eius tamen vsus potissimum celebratur ad nervosum genus roborandum, intemperiem frigidam col-

lendam, natiuum partis calorem excitandum & fouendum, & robur membris conciliandum. Eo dum illinitur dorsi spina, mira celeritate paralyfi & stupori succurrit. In his affectibus, qui coniunctam habent loquendi impotentiam, si parum in aures & nares iramittatur, aut aliquot guttæ sub infirmi lingua contineantur, mirifice iuuant. Vocatur hoc Balsamum à Petro Apponenfi, medicamentum omnium medicamento-rum, in celeri cordis roboratione, & virium restitutione.

Balsamum 2. D. Hollerii.

℞. *Thuris albiss.*
mastiches an. ʒ ij.
ligni aloes ʒ j.
caryophyllorum,
galanga,
cinnamomi,
zedoaria,
nucis moschatae,
cubebarum an. ʒ vj.
myrrha,
aloes,
ladani,
sarcocolla,
castorii an. ʒ ss.
baccarum lauri,
nucleorum pini an. ʒ vj.
ireos,
aristolochia rotunda,
dictamni,
consolida maioris an. ʒ j.
resina elemi,
opoponacis,
benioini an. ʒ ij.
succi chamæpitheos,
succ. herba paralyfis an. ʒ ij.
terebinthina ad pondus omnium.

Omnia concorporabis & destillabis in alembico. Extillabit primum aqua; deinde veluti oleosum quid; postremo quasi mel.

Commen-

Commendatur hoc balsamum ab illius authore *Vires.*
Hollerio ad neruorum debilitatem, stuporem & resolutionem. Valet quoque ad omnem intemperiem frigidam & natium calorem excitandum.

Balsamum 3. vulnerarium.

℥. Terebinthina Veneta, &

abietina an. ℥ iij.

resina elemi,

thuris alb. an. ℥ ij.

aloes hepatica,

myrrha,

mastiches,

benioin,

boli Armena,

sanguinis draconis an. ℥ ℞.

aqua vita ℥ iiij.

Ex his confuse mixtis, & simul retorta inclusis balsamum extilletur.

Nulli medicamento cedit hoc balsamum ad vulnera implenda carne & agglutinanda. Nervos quoque roborat, calorem partis insitum fouet, cicatricem minime nodosam facit, & intemperiem emendat. *Vires.*

Balsamum 4. D. Fallopii, quod etiam est vulnerarium.

℥. Terebinthina clara ℔ ij.

olei lini ℔ j.

resina pini ℥ vj.

thuris,

myrrha,

aloes,

mastiches,

sarcocolla ℥ ij.

macis,

croci,

ligni aloes an. ℥ ij.

Ponantur omnia in retorta, & moderato calore, primū educes

educes aquam claram, dein illo aucto, habebis oleum rubicundum. Vtrumq; seorsim seruabis, & optima medicamenta vulneraria habebis.

Balsamum 5. Medicor. Florent.

℞. Terebinthina lb. j.
olei veteris ℥ vj.
olei lauri ℥ iiij.
cinnamomi,
spica nardi an. ℥ ij.
tegularum bene coctarum & recentium ℥ viij.

Tritis terendis per alembicum distilla.

Vires.

Vrinam mouet, calculos atterit, lumbricos enecat, aurium sibilo, paralyfi, spasmo, arthritidi & omnibus iuncturarum doloribus prodest, vel potum, vel inunctum: sed parua eius portio aquæ affectioni accommodatæ mixta bibatur.

Balsamum 6. D. Euonymi, itidem vulnerarium.

℞. Terebinthina ℥ ℞.
olibani ℥ vj.
aloes socotorina,
mastiches,
galanga,
cinnamomi,
croci,
nucis moschata,
caryophyllorum,
cubebarum an. ℥ j.
gummi hedera ℥ ij.

Pulueriscentur & misceantur cum terebinthina: Exponantur in alembico vitreo, addanturque:

caphura,
ambra grisea an. ℥ ij.

Destillantur lento igne: prima aqua alba est & clara, & vinum balsami: secunda, flaua, & vocatur Oleum: tertia crocea, & est balsamum certissimum.

Vires.

Obvirium præstantiam, ad multos vsus commendatur hoc balsamum: Vulneribus enim præsentissimum est collecticum, vlceribus cauis sarcoticum, singulis

gulis tutum epuloticum: paralyfi & neruorum imbecillitati securum auxilium.

Balsamum 7. & vulgare.

℞. Terebinthina Veneta ℔. j.

resina elemi ℥ v.

resina communis ℥ iij.

liquefiant simul: dein addito puluer. aristolochia longa ℥ ij.

Sanguinis draconis ℥ iij.

repone in vase idoneo, & seruato.

Nulli secundum est hoc Balsamum vlceribus & antiquis, & recentibus ad sanitatem perducendis. Maxime vero capitis ægritudinibus externis benefacit. Paratu facillimum est.

Balsamum 8. & mirabile.

℞. Foliorum & florum, vel granorum Androsami,

foliorum & florum, vel summitatum hyperici,

summitatum botryos utriusque,

foliorum hederæ terrestris an. m. ij.

saluiæ utriusque,

chamæpitheos an. m. ss.

In vase fictili macerentur per duos dies in

vini albi & generosi ℔. ij. Adde

olei veteris ℔. ij. ss.

Bulliant lento igne ad vini dissipationem. In colatu. *Preparatio.*
ra permisce

Terebinthina ℔. j.

manna thuris ℥ iij.

myrrha ℥ iij.

mastiche,

sanguinis draconis an. ℥ ij.

styracis calamita ℥ j.

Feruefiant parum ac lento igne; deinde reponan- *Vires.*
tur dies septem in Sole, & seruentur in vase fictili aut vitreo ad vsum.

Non immerito hoc Balsamum mirabile vocauit: multos enim affectus qui aliorum præsidiorum vim neglexerunt, ipsius adiutu, quasi miraculo fuerunt sanati.

nati. Vulnere quævis, ut & vlcera non inueterata cito percurat; antiquata etiam dysepulotica sanat, nervorum debilitati, tremori, & paralyfi efficacissime prodest, capitis omnibus morbis externis præsertim frigidis confert, calorem nativum reficit, dolores frigidos aufert, & partes roborat.

Possem alia multa describere, sed cum affinia sint, & vere vulneraria, plura in Officinis haberi nihil est necesse.

Finis Libri Quartis

OFFICINÆ

PHARMACEV- TICÆ, SIVE ANTIDOTARI,

De medicamentis externis,

LIBER QUINTVS;

De Vnguentis & ceratis.

PRÆFATIO.

ANtiquitus vnguenta tanto fuerunt in usu & nomine, ut qui ea non solum pararet, aut venderet, sed alia quævis medicamenta tractaret & usurparet, Vnguentarius & Myropola diceretur: & Arabes cerata & emplastra sæpius vnguenta nominant, ut Dioscorides olea pleraque odorata, iuxta illud Hippocratis, Medicus esse debet unguentatus, hoc est, odoratus, ut qui halitu ex vestimentis suauiter fragrante, gloriam quandam apud vulgus captare debeat. Nunc vero angustiore acceptione, vnguenta dicuntur illa medicamenta, quæ tantum externis adhibita & illita partibus his auxilium ferre creduntur, quæ alia remedia non facile ferunt; seu ipsorum pondere grauentur, inquit Oribasius cap. 27. lib. 19. collect. & Actuarius cap. 1. lib. 5. meth. seu humiditate ledantur; quæque oleagina sunt, & mediæ inter cerata & linimenta, ut cerata inter vnguenta & emplastra, consistentiæ. Ad vnguentorum autem confectiorem, ea seruetur olei proportio, ut huius singulis uncis, pulveris drachma
singula

singula & cera drachma bina commisceantur, vel, ut legitur Gal. cap. 2. lib. 4. comp. med. gen. cera quadruplum oleum adiiciatur, pulueribus octuplum. Quia tamen calor unguentorum consistentiam reddit molliorem, frigus spissiore, hyeme plus, æstate minus olei Myropola solent permiscere. Cum autem magna sit inter ceratum & unguentum conformitas; Vtrumque enim ex iisdem, sed paulo diuersa proportionem mixtis, componitur, ut unguentum plus olei, minus cera recipiat, sitque medium inter ceratum & linimentum, hoc nempe spissius, & liquidius illo, de utroque in hoc libro agere statuimus; in cuius priore sectione unguenta in altera cerata visitatiora & probatiora describemus. Fiunt vero unguenta vel cum igne, ut quæ ceram, resinas & decocta simplicium admittunt; vel absque igne, ut sola nutritione & subactione, ut unguentum crudum, seu de lithargyro, vulgo nutritum dictum; de quibus in particulari hoc toto libro differemus; initio sumpto à refrigerantibus, inter quæ primum occurrit Rosaceum.

CAP. I.

Vnguentum Rosatum D. Mes.

*℞. Axungia porci nouies aqua calente, & toties frigida lota,
rosar. rubear. recent. an. ℔. iij.*

Misceantur & dimittantur marcescere dies septem: deinde coquantur lento igne & colentur. Rursus tandem rosarum recent. contusarū totidem dies marcescere dimittantur: tum coquantur & colentur, ut ante; tandem affunde

*succi rosar. rub. ℔. j. ℞.
olei amygdalar. dulc. ℔. ℞.*

Coque igni lento ad succi consumptionem, & reponere vsui. Si inter coquendum parum opii soluti in aqua rosarum iniicias, erit eximium, & mirum ad vigiliarum leuamen.

COMMENTARIUS.

Paraphrasis.

Ut hoc rite paretur unguentum, axungia suilla debet accurate à membranis repurgari, nouies aqua parum calida, dein frigida lauari, ut sit omnis expers odoris: sic enim ad quemlibet odorem excipiendum aptior reddita,

reddita, facillime rosarum fragrantiam admittit. Debet vero earum maceratio ad maiorem efficaciam iterari, & colaturæ media illarum succi pars, & olei amygdalini sexta ad axungiam, ex Mesuëi decreto adiungi. Sic pro lb. iij. adipis porcini ponimus lb. j. s. succi rosarum, & lb. s. amygdalini. Nonnulli pro amygdalino, rosaceum aut omphacinum. At sic paratum, cutis meatus minus referat, nec intro ita prompte permeat. Potest absque oleo prorsus bene parari, cum ex se sit liquidum satis; quo modo tota fere myropolarum familia parat. Præstat tamen liquidiusculum cum amygdalino, quam crassiusculum sine ipso confectum habere. Sed ut totam olei quantitatem à Mesuëo statutam permiscere, non ex arte, sic omnino nullam, non ex ratione est.

Pleriq; ad ruborem maiorem & coloris elegantiam, cuius studiosissimi sunt aromatarii, anchusam inter coquendū permiscēt, sed melius est multo, illū colorē roseum ex rosis, quā aliis simplicibus dissociatis mutuari.

Imperat adhuc Mesue, ad somnum præ vigiliis immoderatis interruptum, reuocandum, opium rhodostagmate dilutum accedere ad confecturam. Cuius sententiæ lubens assentior, hortorq; pharmacopœos, si nō totam, saltem quandam huius vnguenti quantitatem cum opio compositam in Officinis asservare.

Vnguentum rosatum calorem immoderatum extinguendo, phlegmonas omnes, Erysipelata, & herpetas sedat, dolorem capitis à causa calida, & ventriculi, renum ac hepatis incendium mitigat: Quod opium admittit, hæc omnia potentius præstat, & præterea somnum conciliando, phreneticis plurimum conducit, & vires reficit.

Eodem modo queunt parari vnguenta ex violis, nymphaea, & aliis floribus cuiuscunque qualitatis.

C A P. II.

Vnguentum album Rhasis.

℞. Olei rosat. ℥ ix.

cerusa bona in aqua rosarum lota ℥ iij.

cera alba ℥ ij.

Ex arte fiat vnguentum.

COMMENTARIUS.

Preparatio.

Vnguentum hoc & paucis constat, & à paucis eodem modo describitur. Varietatem hinc maxime natam coniecimus, quod Rhasis illius author simplicium dosim non definierit; quam ob id quisq; ad arbitrium, auget, minuit, & immutat. Nonnulli magis odoris, quam virtutis gratia camphuram adiiciunt, alii mucaginem tragacanthi; quidam lithargyrū, alii albumina ouorum: sicque nullibi certa manet illius descriptio, nisi Lutetiæ, vbi iuxta formulam datam à pharmacopœis conficitur, qui primum cerusam ad cribrum setaceum ita fricant, vt traiciatur: dein pluries ablunt aqua communi, post rosacea: tum siccant; siccata friando in pollinem reducunt: tum demum cere oleo rosato liquatæ permiscunt, & spatula lignea agitando vnguentum tradunt, colore albissimum, consistentia legitimum, viribus multis commendatum. Valet enim ad pruritum, scabiem, adustionem, intertrigines, vlcera, pustularum eruptiones, acrem serpiginem, intemperiem vlcera calidam, atque alia multa cutis vitia sananda.

CAP. III.

Vnguentum Populeon D.N. Myreps.

℞ Oculorum populi nigra lb. j. ss.
 foliorum papaueris nigri,
 foliorum mandragora,
 cimmarum rubri tenellarum,
 foliorum hyoscyami,
 solani,
 lactucarum,
 vermicularis,
 sedi, seu semperuiui maioris,
 foliorum violarum,
 cotyledonis an. ʒ iij.
 axungie porci recent. & insulsa lb. iij.
 fiat vnguentum, vt artis est.

COMMENTARIUS.

Nicol. Salernitanus ex Myrepso, Præpositus ex Salernitano

Iernitano huius vnguenti descriptionem mutuatus est; neuter tamen debitum authori primo reddidit honorem, cum vterque nomen ipsius subtraherit. Dicitur autem Populeon a sua basi, nempe a tenellis populi nigrae oculis, vt loquitur vulgus, seu germinibus, quae primo Vere in arboris summitatibus erumpunt, & mense Martio, ante perfectam illorum explicationem colliguntur, quibus pleraque refrigerantia & somnium inducentia adiunguntur, vt folia mandragorae, papaueris, hyoscyami, lactucarum & solani, nec non vtriusque *αἰζοι*, seu sedi, minoris nempe, quod herbam vermicularem, & maioris, quod semperuiuam, myropolae nominant. Ea vero seligenda vermicularis, quae flores albos gerit, & nulla linguam acrimonia vellicans. Adduntur & folia contyledonis, quem rei herbariae periti modo cymbalum, modo cortalum, modo Veneris umbilicum nuncupant. Paratur autem sic; Germina populi recentia contunduntur, axungiae a membranis repurgatae permisceantur, & vase figulino excepta operculato, loco modice calido reponuntur ad mensem vsque Maium, aut Iunium, aut eo vsque, dum ceterae stirpes expetite possunt haberi satis adultae & vegetae: quae tum collectae, & a fordibus purgatae in pila teruntur, & mixturae priori asseruatae & fermentatae concorporantur; atque rursus in loco tepido aut paulo calidiori, integram hebdomadam, vel etiam diutius fermentantur: postea in cacabo ponuntur cum lb. j. vini, vel aceti, vt nonnullis placet, quod scopo magis conueniat. Nihil tamen obstat, quo minus vinum hac moderata quantitate frigidis multis permisceatur, cum nonnulli bardanam calidioram adiungant: sunt, qui solani succum ponunt, vt colorem nanciscatur viridiorem.

Preparatio.

Somnum conciliat, & febricitantibus ac caput dolentibus propter calorem inunctum fronti & temporibus, aut plantis pedum, aut manuum carpis prodest.

Vires.

C A P. IV.

Vnguentum Nutritum, seu crudum, vel de Lithargyro, & Triapharmacum dictum D. Mes.

℞. Olei rosati lb. j.

M m m

lithar-

lithargyri tenuissime lauigati lb. ss.

aceti ℥ iij.

Affunde vicissim ad lithargyrum, modo oleum, modo acetum, & agita in mortario, donec ipse liquorem ebiberit vniuersum, & fiat vnguentum consistentiæ legitimæ.

C O M M E N T A R I V S.

Ex his est hoc vnguentum, quæ a singulis artificibus solent deprauari, ob simplicium, quibus constat, dosim ab authoribus indefinite traditam. Nam Mesue ad huius vnguenti apparatus imperat tantum, vt modo oleum, modo acetum ac lithargyrum accedat, & iugiter in mortario agitetur; adhucq; multi quotidie, nec olei, nec aceti quantitatem limitant, sed solum, quantum sufficit, imperant: alii vtriusque partes æquales, & tantundem lithargyri: Alii contra, & melius, olei lb. j. lithargyri lb. ss. aceti ℥ iij. Nos debitam singulorum proportionem dedimus, si tamen inter agitandum, myropola norit; quantulacunque huius, vel illius mensura, præter definitam, opus esse, vel non esse, illi liberum esto, quicquam vel addere, vel detrahere. Continua vero agitatione pistilli debet hoc vnguentum nutriri, donec spissitudinem sibi compareret idoneam. Nec initio multum olei & aceti affatim super lithargyrum affundere fas est, alioquin submergetur, nec postea vquam in vnguenti consistentiam debitam coibit. Nonnulli in plumbea pila nutriunt cum pistillo plumbeo, vt magis desiccet, sed multis displicet in vnguentis, hæc obscurior & nigricans tinctura: alii lithargyrum abluunt aqua rosacea: quidam addunt succum solani, vel plantaginis & cerulam; sed melius est parare iuxta formulam datam, quam sequuntur Parisienses pharmacopœi; non tamen omnes & semper oleum rosatum, sed aliquando commune sumunt, nec peccant. Dicitur autem vnguentum Crudum, quia absque igne paratur; nonnunquam Nutritum, quod nutritione longa vnguenti formam acquirat: interdum Tripharmacum, a trium simplicium, quibus constat, vnione; ex quibus vt decet coctis, fit emplastrum, in omnibus Officinis seruandum, quia vsitatissimum.

Preparatio.

*Vnde dicatur
crudum, unde
nutritum,
tripharmacum.*

Vim

Vim habet reprimendi, desiccandi, carnem in vlceri- *Vires.*
bus cauis generandi, eaque ad cicatricem perducendi.

C A P. V.

Vnguentum de Bolo.

℞. Bol. Armenæ lb. ℞.

succorum solani, & plantaginis an. ℥ iij.

aceti ℥ ij.

olei rosati lb. j.

Sensim agitentur in mortario, donec vnguenti spissitudinem acquirant.

C O M M E N T A R I U S.

Eandem aut parum dissimilem descriptionem tradit Guido Cauliacus *cap. 5. doct. 1. tract. 7.* quam ex Gal *lib. 9. simplic.* accepisse faterur: eum tamen librum euoluens, minime tale quid inueni. A quocunque vero authore prodeat, ut optimum medicamentum à Chirurgis plurimum expetitur. Eadem est huius atque præcedentis præparatio; & utrumque, cum fiat absque igne, crudum nominari potest.

Vim habet refrigeratorem, astringentem & roborantem optimeque conuenit initio fluxionum calidarum, proinde incipienti phlegmonæ, Erysipelati, & similibus affectionibus valde prodest. *Vires.*

C A P. VI.

Vnguentum Stypticum D. Fern.

℞. Olei rosati sæpius in aqua aluminosa loti lb. j. ℞.

cera alba ℥ iiij.

gallarum immaturarum,

nucum cupressi,

baccarum myrthi,

balaustiorum,

malicorii,

corticum glandium,

acacia,

rhois,

mastiche an. ℥ j.

M m m

3

Cura

Cum succis mespillorum & sorborum immaturo-
rum fiat vnguentum.

C O M M E N T A R I V S.

Preparatio.

Vnguentum hoc astringens, quod validissimum sit, ac paratu facile, inquit Plantius, vsurpandum erit pro vnguento Comitissæ & alio quouis astringente. Vt rite paretur, omnia tenuissime pulueranda, & dies circiter quatuor maceranda in succis sorborum & mespillorum, vel horum tantum alterutro; deinde lento igne siccanda: Tum ceræ oleo rosato liquatæ commiscenda, spatula agitanda, & accurate commiscenda.

Vires.

Inter astringentia primum locum obtinet: Ob id admouetur partibus imbecillis roborandis, ab humorum irruentium tuendis & laxioribus constringendis & angustandis. Nam fluxiones omnes intercipit, vuluæ, vteri, sedis, intestinique prolapsum cohibet, & profluentem sanguinem admotum sistit, mammillas pendentes retrahit, minores efficit, & ventris rugas à partu tollit.

C A P. VII.

Desiccatiuum rubrum.

℞. Olei omphacini ℥j.

cera albæ ʒv.

terra Lemnia, vel boli Armena,

lapis calaminaris an. ʒ iiij.

lithargyri auri,

cerusa an. ʒ iij.

caphura ʒj.

fiat vnguentum, vt artis est.

C O M M E N T A R I V S.

Preparatio.

Desiccatiuum sic ab effectu dictum, vt rubeum à colore, omnibus in Officinis prostat, vt topicum vsu frequenti & felici probatissimum. Et licet de huius anthore non satis constet, iuxta tamē formulam à nobis traditam, fere apud omnes describitur, & sic paratur: Cerusa, caphura, lithargyrus primum seorsim terenda & læuiganda; Cera moderato calore oleo liquanda: his ab igne semotis pulueres permiscendi, ita tamen, vt caphura

phura postremo loco iniiciatur. Omnia sic confuse mixta sedulo spatula lignea agitanda, vt in debitam coeant vnguenti spissitudinem.

Poterit quoque cum Siluio parari, igne lithargyro prius nutrito, dein pulueribus vna commixtis. Sed sic coadunatum, vt magis desiccat, sic refrigerat minus. Sunt, qui cum terra Lemnia conficiunt; cum bolo tamen confectum nihilo est inefficacius.

Refrigerat, roborat, fluxionem sistit, partem affectam tuetur, humiditates excrementitias digerit, absorbit, siccatur, & vlcera ac vulnera ad cicatricem perducit.

Vires.

C A P. VIII.

Vnguentum Diapompholygos D.N. Alex.

℞. Ol. rosat. ℥ x.

succi granorum solani ℥ iiij.

bulliant lento igne ad succi dissipationem: adde

cera alb. ℥ v.

psimmythii, seu cerusa lota ℥ iiij.

pulueris plumbi,

pompholygis an. ℥ ij.

thuris ℥ j.

Coquantur & cogantur in vnguenti formam.

C O M M E N T A R I V S.

Desumptum est hoc vnguentum ex Nic. Alexand. sed immutata simplicium singulorum dosi & ad meliorem formam redacta, iuxta Syluii castigationem c. 1038. *sui antid.* Illius basis pompholyx est, a qua nomen habet.

Quid autem sit Pompholyx, & quid differat à Tutia, postea dicetur. Iubet porro Alexandrinus *lib. de simpl. vsti* plumbi puluerem assumi & abluui, ego tamen malim id ipsum, crudum, & ex arte in pollinem redactum, vt praestantius assumere; quibus tamen vstum magis arridet, his Dioscorides *cap. 96. lib. 1.* sic iubet vrendum. Super

Plumbi vstio.

quam minutissimas plumbi laminas, inquit, fictili no-uo inditas sulphur inspargito, additisque rursus aliis laminis, interiecto semper sulphure, vsque dum vas expleueris, succendito: flagrante autem plumbo, ferrea rude versato, donec perfecte redigatur in cinerē, nihil

*Alius modus.**Tertius modus.**Quartus modus.**Pulvis plumbi
crudi qui fiat.**Præparatio.**Vires.*

que è plumbo vstum hæserit: tum obturatis naribus, ne plumbi halitus noceat, eximito. Elimata quoq; plumbi scobs cum sulphure vri facile potest: vt etiam absque eo, si tenuissimæ illius laminæ igni acri imponantur, & rudicula ferrea perpetuo moueantur, dum soluantur in cineres.

Vrunt nonnulli sine sulphure melius hoc modo. In fictili neuo reponunt, & prunis circumcirca accensis liquant, atq; ferrea spatula agitant, ignem semper augendo, vt spumam non modo multam eructet, sed vt totum in spumam abeat, quæ velut cinis est, qui denuo igni adhibitus non difficile pulueratur. Vstum aurem & pulueratum lauatur vt cadmia. Crudum vero facile in pollinem reducit, si eius laminæ tenues, minutissime incidantur, aceto acerrimo tres dies immergantur, quotidie immutato, si videtur, aceto, & postea exemptæ & siccatae citra vstionem terantur. Ad præparationem coquitur primum solani succus in rosaceo ad succi deperditionem: Deinde cera eodem oleo liquatur: Tum adduntur pulueres tenuissimi, & continua agitatione rudicula lignea mouentur, donec tota mixtura refrixerit, in vnguentum abitura.

Præstantissimum est ad vlcerum sanationem: Eorum enim calorem mitigat, humiditatem siccatur, malignitatem cancerosam domat, dolorem lenit, cauitatem carne implet, & ad cicatricem perducit. Maxime autem tibiæ ulceribus prodest.

CAP. IX.

Vnguentum ad pruritum Scabiosum.

*℞. Axungia suilla in succo scabiosa sapius lotæ lb. ℞.
radic. oxylapathi in aceto ad putrilaginem cocta, &
per setaceum traiecta,
sulphuris in succo limonum abluti an. ʒj. ℞.
unguenti populei in succo enule nutriti ʒ℞.
omnibus in mortario probe subactis fiat vnguentum.*

COMMENTARIUS.

Dum hæc scriberem, venit ad me rusticus quidam opem efflagitans pro quodam amico & affine, qui cum nocte, dieque pustuloso pruritu importune stimularetur, a barbitonsore idoneum postulauit remedium. Ille

vngue

vngvine sibi familiari, ex mercurio, sulphure & axungia suilla parato, partes prurientes semel atque iterum obliniuit, & tanto impetu prauam totius corporis colluuiem mouit, & ad ceruicem & collum promouit, vt suborta sputatione violenta, pene misellum suffocarit. Nolo plures alias similes historias recensere, cum ex dicta satis eorum innotescat error, qui vt imperite, sic infeliciter ad leuem scabiem, & pruritus linimentum ex hydrargyro, adipe, vel butyro & sulphure cōfectum, imperant. Ne autem posthac ad vomitum redeant, vel aliis vt ita faciant, medicamentorum optimorum inopia consilium dent, hoc vnguentum damus, paratu facillimum, & ad scabiem pruriginosam efficacissimum. Serum enim biliosum & pituitam acrem, & salsam mitigat, humores quosuis calidos temperat, & scabiem & pruritus sanat.

CAP. X.

Vnguentum Ophthalmicum.

℞. Bol. armen. in aqua rosar. lota ℥j.
 lapid. calaminaris in aqua euphras. abluti,
 tutthia preparat. an. ℥ij.
 margaritarum tenuissime lauigatar. ʒ℥.
 caphura ʒ℥.
 opii gr. v.
 butyr. recent. aqua plantag. sepius abluti ʒv.
 Fiat vnguentum secundum artem.

COMMENTARIUS.

Vix dici potest, quot, quantisque morbis & symptomatis obnoxius sit oculus, quibus oppugnandis omnia quidem medicamentorum genera debentur, sed non omnes eorum formulæ adhibentur: Præter enim collyria & vnguenta, quædam oculi non nisi difficillime ferunt. Nam cataplasmata, emplastra, & similia, vt super palpebras, & extra oculum aliquando prosunt, sic intra adinouere, excæcare est. Ad multos autem illorum *Vires?* morbos curandos vnguentum quoddam ophthalmicum, ab effectu dictum exhibemus, quod humorum fluxiones arcet, calorem temperat, acrimoniam mitigat, lachry-

lachrymas & sistit, & siccat, dolorem sedat, ruborem aufert, & oculum roborat, si illius tantillum post vniuersalia remedia, purgationem, & sanguinis educationē ad angulos, & palpebrarum oras adhibeatur.

CAP. XI.

Vnguentum de Minio, seu vnguentum rubrum, caphuratum.

℥. Minii triti ℥ iij.	caphura ℥ ij.
lithargyri ℥ ij.	olei rosati lb. j. ss.
cerusa ℥ j. ss.	cera alb. ℥ ij.
tuthia, ℥ iij.	fiat vnguentum, ut artis est.

COMMENTARIUS.

Duplex huius vnguenti datur descriptio; vna simplicior, quæ sine camphora, altera magis composita, quæ cum ipsa paratur. Vocatur autem rubeum à colore & de minio, à sua basi. Vtilissime datur ad vlcera mala, inueterata, & quæ vix integram curationem admittunt, & ad cicatricem perducuntur.

DE VNGVENTIS CALIDIS.

CAP. XII.

Vnguentum Resumptiuum, D. Præp.

℥. Butyr. recentis lb. j.
cera flaua lb. ss.
axungia porci quart. j.
axungiarum anseris,
anatis,
gallinae,
olei amygdalini,
anethini,
chamæmelini an. ℥ ij.
mucaginum radicis altheæ,
sem. lini an. ℥ j. ss.
mucaginis fenugraci,
esypi humida an. ℥ ss.
fiat vnguentum, ut artis est.

COM.

In hoc vnguēto, in Antidotario Præpositi descripto, cum multa reprehēdenda inuenisset Rondeletius, quēdam detrahendo, nonnulla substituendo, alia prorsus, vt inutilia, nec scopo accommodata, improbando, illius compositionem non parum immutauit: Nam pro cera alba, flauam; pro oleo violato, amygdalinū subdidit: Mucilagines vero tragacanthi, gummi Arabici & seminis citoniorum expunxit, quod sua virtute astringentiore digerendis humoribus minime conueniant. Quod si vna cum resoluētibus in morborum principiis roborantia debeant aliquando vsurpari, facile erit, vtendi tempore, vnguento iuxta formam datam confecto, parum olei citoniorum, aut omphacini, vel similis, quando postulabit occasio, commiscere. Vt vim digerendi maiorem habeat, addita est adhuc fenugrēci mucago, sed quātitate parua, quod odoris insuauitate displiceat; Si medulla ossium vituli adiiciatur, virtutē habebit magis emollientem & relaxantem, vt voluit Fernel. Vt ex arte paretur, cera frustulatim diuisa cum oleis primum liquanda, dein butyrum & axungia. Liquefactis simul omnibus cœsypus addenda, & spatula agitata. Ab igne semotis & accurate vnitis mucagines in aqua communi, vel, vt aliis placet, in rosacea ad maius robur extractæ, commiscendæ, & lignea spatula mouēdæ, vt vnguēti spissitudinem idoneam acquirant.

Totius thoracis dolores lenit, humores tussim cōmittentes coquit, sputum mouet, pleuritidi auxiliatur, & succos inutiles musculis thoracis impactos resoluit, & partes relaxat, lenit, emollit.

*Preparatio.**Vires.*

CAP. XIII.

Vnguentum de Althea, D. Myreps.

℞. Rad. althea,

sem. lini, &

fenugraci an. ℔. ss.

Scilla ʒ iij.

Lota, tritaque macerentur triduum in

aqua ℔. v.

Dein

Dein bulliant, donec inspissentur : His ad lb. i. expressis, misce

olei lb. ij.

Feruefiant denuo ad mucaginum exhalationem.

Oleo superstiti adde

cera flaua lb. ss.

colophonia,

resina an. ʒ iij.

terebinthina,

galbani,

gummi hederæ an. ʒ j.

Omnia simul in cacabo liquefiant, agitentur, & ab igne remoueantur, vt refrigerata in vnguenti spissitudinem idoneam concrefiant.

COMMENTARIUS.

Fernelius huius vnguenti descriptionem multo simpliciore exhibet, omittis scilla, colophonia, galbano & hederæ gummi, quod sordidum nimis vnguentum efficiant, nec his sit opus, ad digerentem vnguenti vim augendam, ex aliis simplicibus formula comprehensis, satis efficacem. Ea tamen vtilia credo, quæ si quis expunxerit, vt medicamenti odorẽ, sic virtutem immutabit. Si desit gummi hederæ, eius succus substituendus. Aquæ quantitas nempe lib. iij. ss. quod minor esset, nec mucaginibus eliciendis, & postea coquendis sufficeret, aucta est ad lib. v.

Cætera sunt facilia, vt & conficiendi modus, ex vnguenti formula artificiose descripta satis notus.

Vnguentum de althea calefacit, emollit, lenit, humectat & digerit: Ob id intemperiem frigidam tollit, neruorum duritiei prodest, siccitatem nimiam emendat, pleuritidi & aliis affectibus ab humore crudo musculis adhærente natis, medetur.

C A P. XIV.

Tetrapharmacum, seu Basilicum minus,

D. Mes.

ʒ. Cera flaua,

resina,

Vires.

picis

picis nigrae an. ʒij. ʒ.

olei dulc. lb. j.

fiat unguentum secundum artem.

Basilicum maius, D. Mes.

℥. Cera,

resina pini,

seui vaccini,

picis naualis,

thuris,

myrrhae an. ʒj.

olei lb. j.

fiat unguentum.

COMMENTARIUS.

Vnguentum hoc à viribus, quibus pollet maximis, *Ratio nominis*
ad humores coquendos, seu suppurandos, Basilicum,
seu Regium dicitur. Constat autem vel quatuor tantū
simplicibus, ob id Tetrapharmacum dictum, seu Basi-
licum minus, vel pluribus, & Basilicum maius appella-
tur. Vtrumq; diapyeticum est, seu pus mouens, aut sup-
puratiuum; Simplex tamen imbecillius est magis com-
posito, & minus calidum, ac velut téperatum, propter
ea pepasmo, seu coquendis, & in pus vertendis humori-
bus magis idoneum; Nam verum pepasticum seu matu-
ratiuum medicamentum temperatum est, & calori no-
stro natiuo cognatum, vnde sua qualitate potius agit,
inquit Galenus *cap. 7. libr. 5. de simp. med. fac.* quā quanti-
tate, vt remollientia potius qualitate, quam quantita-
te, cum sint validiora, nō ita tamen superfluum humo-
rem absumere. Cum ergo Tetrapharmacum sit quasi
symmetrum, optimum suppuratorium est, & humores
coquendo in pus rite conuertit, perinde ac vola ma-
nus temperatissima parti cuiuspiam prauis humoribus
scatenti diutissime admota. *cap. 2. libr. 5. simpl.*

Ad Basilici confecturam resina, & pix nigra, quæ nō- *Preparatio.*
dum picandis nauibus inseruiuit, cum oleo primum li-
quanda, & vbi parum refrixerint, pistillo agitanda, vt
vnguenti consistentiam nanciscantur.

Tetrapharmacum seu Basilicum dolorem mitigat, *Vires.*
humo-

humorem noxium parti impactum coquit, illius acrimoniam lenit, & carne vlcera implet.

CAP. XV.

Mundificatium expertum.

*℞. Absynthii,
centaurii minoris,
agrimon.
veronica,
hormini,
plantaginis. an. m. j.*

*macerentur in lb. ij. aqua, & coquantur lento igne,
donec marcescant. In lb. ℞. colatura expressa, iunice
Mellis communis lb. ℞. Bulliant rursus ad aqua fere
dissipationem. Tum adde*

olei rosat. lb. j.

cera in eodem liquata ʒ iij.

pul. cancrorum vstorum ʒ iij.

farina lupinorum,

pul. radic. gentiana an. ʒ ij.

myrrhe,

aloes an. ʒ. j. ℞.

ireos,

viridis aris an. ʒ j.

fiat unguentum, ut artis est.

COMMENTARIUS.

Cum nullum extaret in vulgatis Dispensariis mundificatium eximium, de cuius efficacitate Chirurgi ad vlcerum deterfionem possent sibi felices satis effectus polliceri, in illorum gratiam hoc rhypticum seu medicamentum extergens (mundificatium nominant) cōcinnauimus, his præditum viribus, quas Galenus *cap. ii. lib. 5. simpl.* requirit, ratio postulat, & probat vsus. Nam cum eiusmodi medicamentum tenuitate substantiæ mediocriter exsiccantis vlcus extergeat, seu sordes à parte, cui adhibetur, separet, & foras amandet, præter eam substantiæ tenuitatem, & qualitatem exsiccantem, & sæpius nitrosam, ab emplastico, & viscido, quod in parte cohibet, excrementa & sordes aggerit, longe distare

vide-

videtur. At vero mundificatiua vulgaria, magna fui parte, ex sarcocolla, thure, & mastiche compountur: nonnunquam ex resinis, symphito toto, & semperuiuo, quæ tantum abest, vt effectus præstent, quos illa promittunt, cum sæpius vlcera sordidiora reddant. Proin illis relictis, felicius in ægrorum salutem hoc nostrum rhypticum, seu extergens medicamentum in Officinis seruabitur.

Cancros autem fluuiatiles vstos excipit, quibus vis est ad extergendum, & exsiccandum insignis. Seligendi vero sunt fluuiatiles, quorum tamen defectu marini poterunt assumi. Vrendi vero in patella ignita eousq; dum facile redigi possint in læuorem, qui miscebitur vna cum pulueribus reliquorum simplicium seorsum tritorum. Tum omnia incorporata agitabuntur, vt in vnguenti crassitiem vniantur idoneam.

*Cancrorum
vstio.*

Vim habet excrementa serosa ab vlceribus absumendi, crassiora separandi, & extergendi: Sed quæ sordibus crassissimis, vel cadauerosa carne conspurcantur, validius detergens, & sæpe catharticum postulant. Insigni autem virtute, eaq; peculiari prodest vulneribus à canerabido inflictis. Eorum enim virus specifica proprietate extinguit, & humores infectos veneno exterget, siccet, absumit.

Vires.

C A P. XVI.

Vnguentum Aureum, D. Mes.

℞. Olei lb. ij.

cera citrina lb. ss.

terebinthina clara ℥ ij.

resina,

colophonia an. ℥ j. ss.

olibani,

mastiches an. ℥ j.

croci ℥ j.

fiat vnguentum, secundum artem.

C O M M E N T A R I U S.

Vocatur hoc vnguentum Aureum & Regium, utroq; nomine à colore & virtute deprompto: Nam vt aurum
Ratio nominis
flauum

Ratio nominis flauum est, vt rege dignum medicamentum, quod vir vnquam infeliciter adhibetur. Eius adeo facilis est apparatus, vt ne quidem iuniores tyrunculos lateat. Perperam faciunt, qui lucri, quam nominis auidiores, absque croco & mastiche parant: Sic enim immutata illius virtute, & colore negato, nec amplius aureum, nec regium est.

Vires.

Rite paratū aureum vulnera salubriter agglutinat, vlcera caua & mundata carne implet, dolorem, si quis in his sit, mitigat, & ad cicatricem accelerat.

Vnguentum fuscum.

Easdem aut parum dissimiles vires habet vnguentum fuscum, quod fit ex olei lb. j. ss. cera noua ℥. iiij. picis nigrae, sagapeni an. ℥ ij. mastiches, galbani, thuris, terebinthina an. ℥ j. Vtrumq; enim sarcoticum est, seu vlcera implens, & ad perfectam curationem ducit.

Vires.

C A P. XVII.

Enulatum cum Mercurio.

℥. Radic. enula in aceto cocta, trita & creta lb. j.
 axungia porci veteris, & salita,
 olei communis an. ℥ ij.
 cera noua ℥ j.
 hydrargyri extincti,
 terebinthina clara an. ℥ ij.
 salis vulgaris ℥ ss.
 fiat vnguentum, legitima consistentia.

C O M M E N T A R I V S.

Excerpsit hoc vnguentum Præpositus ex Myrepso, apud quem fere simile legitur in fine tertię sectionis, sed vt illius videretur primus author, oleum, ceram, salem, & terebinthinam addidit, & efficacius reddidit: Ante tamen istud incrementum, ob miras eius dotes, Mirabile vocauit Myrepfus.

Paraphrasis.

Paratur autem in Pharmacopoliis iuxta maiorē descriptionem simplici securiorem, licet vtriusque vsum auersentur multi propter hydrargyrum; Eius tamen per saliuam, aut succum limonum extinctio metum omnem ex illorū animis excutere debet: Adde, quod terebinthina, & adeps suillus cōmifcentur, quæ illius ferita-

ritatem, si quæ remansit, obscurant. Sunt, qui loco hy-
drargyri Sulphur ponunt, alii succum fumarie, vel li-
monum. Ad huius vnguenti apparatus nonnulli radi-
cem enulæ tantum in aceto terunt, & per cribrum traii-
ciunt, sed melius est, eas ad putrilaginem coqui, idq; in
aceti lib. ij. & aquæ lib. j. potius, quam in aceto solo:
Nam quæ simplici concoquuntur aceto, acerrimam
qualitatem adipiscuntur.

Ceræ igitur oleo liquatæ axungia additur, dein enu-
læ pulpa, post argentum viuum & sal, tandem terebin-
thina; Quæ omnia confuse mixta, probe agitata abe-
unt in vnguentum.

Preparatio.

Ad pruritus, scabiem siccam, humidam, & à quacū-
que causa ortam, atq; ad alias cutis fœditates mire est
efficax.

Vires.

C A P. XVIII.

Vnguentum ad Vermes.

℞. Centaurii minoris,
absynthii,
farinae lubinorum an. ʒj.
pulpa colocynthid. trita, aceto macerata, & postea sic-
cata ʒij.
olei amygdalarum amararum lb. ss.
cera ʒj. ss.
fiat vnguentum, consistentia idoneum.

C O M M E N T A R I V S.

Vermes in multis corporis partibus generantur, at-
que in his potissimum, in quibus materia quædam ex-
cremēticia corrumpitur, ut in intestinis, ex quibus tria
vermium genera reiciuntur; Ex superioribus teretes &
longi, ex colo lati, ex recto ascarides, seu breues cucur-
bitui dicti. Omnes enecantur acribus, salsis, acidis & a-
maris, vel interius assuptis, ut aloë, santonico, rhabar-
baro, vel exterius adhibitis, ut vnguento à nobis descri-
pto, ad cuius præparationem, Colocynthis primum te-
renda, & aceto maceranda, dein insolatu, vel in cineri-
bus calidis exsiccanda: Post, oleo ceræ liquatæ miscen-

Preparatio.

da, una cum reliquis simplicibus in pollinem reductis:
Tum omnia simul agitanda, & accurate unienda in un-
guenti concretionem.

Vires,

Plurimum valet ad lumbricos interficiendos, si eo-
umbilici regio liniatur, vel totum abdomen, aut eius
portio cum decocto enematis communis per sedem in-
aluum iniiciatur.

CAP. XIX.

*Unguentum ad Achoras, vulgo tineam,
D. Gordon.*

*℞. Ellebori alb.
ellebori nigri,
sulphuris viui,
auripigmenti,
lithargyri,
calcis vine,
aluminis,
gallarum,
fuliginis,
cinerum clauellatarum an. ʒ ss.
hydrargyri extincti,
viridis æris, an. ʒ ij.*

Fiat omnium puluis, qui bulliat lento igne in

Succorum boraginis,

scabiosæ,

fumariæ,

oxylapathi, &

aceti an. ʒ ij. ad succorum consumptionem: Adde

olei veteris lb. j.

piceis liquida ʒ ss. cera parum, fiat unguentum.

COMMENTARIUS.

Huius unguenti Gordonius perhibetur author pri-
mus, licet cuiusdam Ioannes de Concoregio memine-
rit, qui in ellebori utriusq; dosi limitanda ab ipso dissen-
tit, ut etiam Guido Cauliacus, qui de hydrargyri & viri-
dis æris quantitate non parum detraxit, cuius castiga-
tionem sequimur. Extinguitur autem argentum viuu

mul-

multis modis, sed vsitatior modus fit per saliuam ieiuni, aut succum limonum, & aliquando hyoscyami. Cætera, quæ ad apparatus attinent, facilia sunt, eaq; medicamenti formula descripta satis indicat.

Istud vnguentum, inquit Gordonius, proculdubio *Vires* tantæ virtutis est, vt in corpore mundificato, seu purgato, omnem infectionem per scientiam humanam curabilem curet, siue fuerit tinea, seu scabies, malû mortuum, morphea, aut aliud quodcunq; infectionis genus. Quare in honore, vt loquitur bonus vir, & reuerentia habeatur.

CAP. XX.

Vnguentum Apostolorum, D. Auic.

℞. Olei communis lb. ij.

cera flaua,

terebinthina,

resina,

ammoniacy an. 3. xiiij.

lithargyr. auri 3 ix.

aristolochia rotunda,

tburis masculi,

bdellia an. 3 vj.

myrrha,

galbani an. 3 iiij.

opoponacis,

eruginis an. 3 ij.

fiat vnguentum.

COMMENTARIUS.

Auicennam vnguentum hoc inuenisse, & sic nominasse fertur, qui tamen Apostolorum numerum, nec rescivit vnquam, nec similiter Deum coluit: Qui enim Christi legem sequentes Deum vere agnoscunt, certo sciunt Apostolos non vnguentis, sed verbis, imo sola verbum ymbra ægrotos sanasse; Vnde facile credo, interpretes Arabicæ linguæ deceptos, qui vnguentum hoc *Alhanarin* Auicennæ dictum, Apostolorum verterunt. A quocunque tamen fuerit hæc imposita nomenclatio, non improbatur, vt quæ compo-

Ratio nominis

Preparatio.

sationem ex tot simplicibus, quot olim fuerunt apostoli, coherentem designet. Sic autem paratur.

Gummi primum in aceto duodecim horas maceranda, dein colanda, & igne lento coquenda ad spissitudinem mellis: quibus adhuc calentibus diluenda, vniendaq; terebinthina. Inter ea lithargyrus læuigatus in oleo, blando igne nutriatur. Tum eodem cera liquabitur, vt & resina. His ab igne semotis gummi dicto modo apparatus commiscebuntur: Dein aristolochia, myrrha & thus: Tandem ærugo; Cuius dosim augent imperite multi, vt vnguenti colorem efficiant viridiorē; Simul enim cum tinctura acrimoniam acquirit vehementiorem, vlceribus nimis mordacem & noxiam.

Vires.

Vulnera & vlcera contumacia, itemq; fistulas detergendo expurgat, fungosam, aut mortuam carnem excidit, & absumit, & nouæ restitutionem accelerat.

Vnguentum de calce.

Ei viribus non male conuenit vnguentum de Calce, septies, vel etiam decies in aqua communi, dein in rosacea, vt decet, abluta, & olei sufficienti quantitate excepta ad vnguēti crassitiem. Vlcerum enim efficaciter a sordibus extergit, humiditates absumit, & ad cicatricem perducit. Paratur aliud magis compositum, additis cerusa, pompholyge, lithargyro, seu vitulino, & vnguēto rosato; Sed raro est in vsu.

CAP. XXI.

Vnguentum Ægyptiacum.

℞. Æruginis ℥v.

mellis ℥xiiij.

aceti fortis ℥viij.

Coque super ignem, donec inspissentur in vnguēti crassitudinem.

COMMENTARIUS.

Ægyptios omnes Medicos olim fuisse, antiquo pro-
uerbio fertur, ab hisq; primas medendi leges, & medi-
camenta multa, manasse, patrum scripta, & rerum mo-
nimenta testantur; Verum Græci gloriæ semper auidis-
simi, quæ ab illis sunt mutuati, sæpe tam astute immu-
tarunt,

tarunt, ut primi nunc fere authores habeantur. Super-
 sunt tamen adhuc quædam olea, & vnguenta ab illis co-
 gnominata, ut vnguentum hoc vulgare Ægyptium di-
 ctum, quod eius cognitio primum ex Ægypto ad nos
 delata est, vel quia illic & laudatissimum, & vsitatissimū
 parari consueverit. Ex his enim causis potius, quam ex
 Ægyptiorum colore fusco, ac vnguento simili proba-
 bilius est nomen deriuatum. Multi a sua basi, videlicet
 melle, melleum nominant. Sed cum rationi nonnun-
 quam præponatur vsus, cum myropolis Ægyptiacum
 nominabimus, quod sic parabitur. Mel cum aceto, & e-
 rugine puluerata, in figulino vase igne lento coquetur
 ad aceti dissipationem, æ ruginis tincturæ immutatio-
 nem, & vnguenti consistentiam legitimam. Vocatur à
 Mesue magnum, id est viribus eximium, non ad diffe-
 rentiam minoris, seu minus compositi.

*Vnguentum
melleum.*

Preparatio.

*Vnguentum
magnum.*

Ad vlcera antiqua & fistulosa est vsitatissimum: Ea e-
 nim terget, putredinem aufert, saniem absumit, carnē
 excrecentem & mortuam exedit, non sine sensu dolo-
 ris. Si thus maseulum addatur, ut consentire videtur
 Mesue, aliquanto mitius erit, & minus sarcoticum.

CAP. XXII.

Vnguentum Agrippæ, D. Myr.

℞. Radic. bryonia lb. ij.

cucumeris asinini lb. j.

scylla lb. ss.

ireos ℥ ij.

filicis,

ebuli,

tribulorum aquaticorum an. ℥ ij.

olei veteris lb. iiij.

cera citrina ℥ xv.

fiat vnguentum ex arte.

COMMENTARIUS.

A Myrepso vocatur vnguentum *μύρρα*. Latini codices
 de Agrippa, & ratione vix probabili ad regem Agrip-

Ratio nominis pam retulerunt. Sic forsitan dicitur, quod fiat ex simplicium agrestium succis per macerationem in oleo relictis, unde ἀγρίων πον, quasi succus agrestis, a quo detorta est de Agrippa nomenclatio. Sed de nominum ratione non differendum, modo res ipsa probe dignoscatur. Huius autem vnguenti descriptionem à Myrepso datā Salernitan. parum immutauit, pro radice altheæ syluestris, cucumeris asinini radicem ponendo, scopo convenientiorem, serosis humoribus educendis, & hydropi curando, iuxta Myrepsi institutum accommodatiorem. Sic vero illius præparatio suscipitur. Radices recentes primum seligendæ, abluendæ, diligenterq; a sordibus purgandæ, & terendæ: Deinde oleo super cineres calidos quinq; aut sex dies, in vase fictili macerandæ. Postea coquendæ, donec contabuerint, & aquea humiditas exhalarit. Tum percolandæ. Percolato liquori de nouo ad ignem adhibito, & feruere incipienti, addenda cera, & ex arte conficiendum vnguentum: quod ventri illitum hydropicis prodest, vt & lienosis, si hypochondrium sinistrum inungatur. Aluum quoq; non raro subducit, licet tātum extrinsecus adhibeatur. Maxime vero pueris & habitu mollioribus. Aliis adhuc multis qualitatibus pollet, quas breuitatis causa præterea

Præparatio.

Vireæ.

C A P. XXIII

Vnguentum Aregon. D. Myrep.

℥, Laureolæ ʒ ix.	piperis an. ʒ ʒ.
calamenti lb. ʒ.	pyrethri,
radicis cucumer. agrest.	euphorbiæ,
ireos recent.	petrolai, an. ʒ j.
maiorana,	masliches,
cimarum rorismarini,	thuris an. ʒ vj.
serpilli,	olei moschatellini ʒ ʒ.
rutæ an. ʒ iiij. ʒ.	laurini,
foliorum lauri,	adipis vrsi an. ʒ iiij.
salvia,	butyri ʒ iiij.
sabina an. ʒ iiij.	cera pura, ʒ xv.
zingiberis,	olei communis lb. v.

Herbis & radicibus vino maceratis, coctis cum oleo, cola-

colatis; & additis pinguibus & pulueribus, fiat vnguentum vt artis est.

COMMENTARIUS.

Qui ad huius vnguenti apparatus Medicorum commentarios euoluunt, tot varietates, quot authores in descriptione eius agnoscunt: Nam Salernitanus addit radicem bryoniæ, iari, cucumeris afinini, & folia vtriusq; Conizæ: Fernelius additionem illam admittit, omittit radicem iridis, & dosim immutat: Alii alia vel detrahunt, vel adiiciunt. Ioubertum authoris mentem fidelius secutum, magis sequimur, & descriptionem, quam ipse in meliorem ordinem redegit, exhibemus. Eius autem apparatus sic instituendus. Radices & her- *Preparatio.*
bæ tritæ, & à sordibus purgatæ diem integrum mace-
rentur: postridie eximantur, & probe terantur; In oleū
immergantur, & sic dies septem dimittantur: Tum co-
quantur & percolentur. Expresso liquori addantur bu-
tyrum, adeps & cera: His liquatis affundantur olea: Tū
pulueres permiscendi. Omnia sic rite permixta, & suba-
cta vnguentum efficiunt cōsistentiæ legitimæ; quod ab
effectu αἰνητὸν, id est, auxiliare, à quibusdam, Adiutoriū, αἰνητὸν
a Nicolao Præposito inepte Aragon dicitur. *Vng. Adiuto-*

Valer ad affectus corporis frigidos, conuulsiones, *rium.*
resolutiones, colicum dolorem & articulare. Ante in-
uasionem quartanæ prodest spinam dorsi, & scapulas eo
iungi.

CAP. XXIV.

Vnguentum Martiatum, D. Myrep.

℞. Olei antiqui lb. ij.

cera lb. j.

rorismarini,

foliorum lauri,

ruta an. ʒ iiij.

maiorana ʒ iiij.

ebuli,

Sabina,

balsamita,

ozymi,

elelisphaci,

polii montani,

calaminthes,

arthemisia,

enula,

betonica,

acanthi,

spargula,

Nnn 4

herba

<i>herba venti,</i>	<i>violarum,</i>
<i>pimpinella,</i>	<i>papaueris albi,</i>
<i>agrimoni,</i>	<i>menta sativae, &</i>
<i>absynthii,</i>	<i>menta agrestis,</i>
<i>herba paralysii,</i>	<i>rubia tinctorum,</i>
<i>costi nostratis hortensis</i>	<i>oxylapathi,</i>
<i>cymarum sambuci,</i>	<i>polytrichi,</i>
<i>vermicularis,</i>	<i>cardiobatani,</i>
<i>semperuvii maioris,</i>	<i>periclymeni,</i>
<i>millesolii,</i>	<i>herba moschata,</i>
<i>chamedryos,</i>	<i>florum chamemeli,</i>
<i>quinque neruia,</i>	<i>scolopendrii,</i>
<i>centaurii minoris,</i>	<i>crispula,</i>
<i>fragaria,</i>	<i>herba camphorata,</i>
<i>pentaphylli an. ʒ ij.</i>	<i>styracis calamitae,</i>
<i>ʒ ij.</i>	<i>thuris,</i>
<i>radicis althae,</i>	<i>medulla cervi an. ʒ ij.</i>
<i>cumini,</i>	<i>axungiarum vrsi,</i>
<i>myrrhae an. ʒ j. ℞.</i>	<i>Gallinae, &</i>
<i>fenugraci,</i>	<i>anseris,</i>
<i>butyri an. ʒ. vj.</i>	<i>mastiches an. ʒ ℞.</i>
<i>seminis urticae,</i>	<i>olei nardini ʒ j.</i>

Radices & herbae tritae vino macerentur, coquantur, oleum affundatur, & rursus coquantur, donec marcescant. Colato liquore & calente cera liquetur, dein butyrum & axungiae: Tum pulveres addantur, & fiat unguentum.

COMMENTARIUS.

Ratio nominis

Putat Salernitanus, hoc unguentum debere vocari Martianum à Martiano; Manlius, Martiatum à Martiatone Medico peritissimo illius inventore. Sed is quicumque fuerit, unguentum sane ad multa efficacissimum, & usitatissimum descripsit. Multis autem quod constet simplicibus, ad differentiam alterius minoris descriptionis ab Alexandrino c. 994. traditi magnum vocatur.

Compositionis
illustratio.

Verum ne quis in eius dispensatione admittat errorem simplicium aliquot obscurior appellatio sic elucidanda, ut per acanthum, brancha vrsina intelligenda, per balsamitam menta aquatica, per Elelisphacum, salvia, per

per spargulam aparine Græcorum, per herbam venti,
 non parietaria, sic quoque dicta, sed anemone sylue-
 stris; alterutra tamen nullo errore sumi potest, per
 herbam paralyfis, primula veris, per costum nostratem,
 menta Græca, herba sanctę Marię vulgo dicta, per sem-
 peruium, sedum, seu aizoon maius, per quinque-ner-
 uiam, plantago minor, per cardiobotanum, carduus
 benedictus, vel potius cardiaca, per periclymenum ma-
 trisylua seu caprifolium, per herbam moschatam, pri-
 ma geranii species, per crispulam cotula non fœtida,
 quam buphthalmum, seu oculum bouis appellant, per
 herbam camphoratam, abrotonum mas. Reliqua faci-
 lia sunt.

Pro tamarisco autem non amaracum cum Iouber-
 to posuimus, sed maioranam scopo conuenientiore.

Ad præparationem radices, & herbæ medio Vere colle- *Præparatio.*
 ctæ, abluendæ, purgandæ, terendæ, vini generosi suffi-
 cienti quantitate, in vase idoneo, super cineres calidos
 macerandæ & coquendæ ad mediæ partis vini dissipa-
 tionem: Deinde oleum affundendum, atq; omnia rur-
 sus coquenda simul ad vini perfectam exhalationem.
 Post-hæc ab igne semoueantur, & sacculo excepta ex-
 primantur, & rursus igni reddantur. Tum addenda ce-
 ra, liquandaque; Dein butyrum, axungia, medulla, &
 reliqua puluerabilia, in tenuem pollinem redacta. O-
 mnia sic dissoluta, probe mixta, & agitatione conti-
 nenti ynita, igni subtrahantur, vt coëant in vnguenti
 formam.

Efficacissimum est ad frigidos cerebri, neuorum & *Vires.*
 articulorum affectus. Tremori, paralyfi, conuulsioni &
 arthritidi plurimum confert, & præduris lienis tumo-
 ribus, atque omnibus doloribus à crudis humoribus
 natis.

CAP. XXV.

Vnguentum citrinum D. Myr.

℞. Boracis,

marmoris albi an. 3 ij.

caphura 3 j.

coralli albi 3 ss.

Nnn 5

amiantis

amianti,
umbilici marini,
antali,
dentalii,
erystalli,
nitri,
tragacanthi,
amyli,
thuris albi an. 3 iij.
gersæ 3 j.
cerusæ 3 vj.
adipis suilli recentis, nec saliti lb. j. ss.
seui caprini 3 j. ss.
adipis gallinæ 3 j.
mala citria n. ij.

Ea minutim incisa adipibus liquatis misceantur, coquantur & percolentur. Expresso liquori reliqua ex arte puluerata commiscebuntur, & fiet vnguentum.

COMMENTARIUS.

Cum hoc vnguentum nomen tantum habeat à citro, non colorem (album enim est) rectius citreum, quam citrinum dici potest: sed effecit vocum affinitas, ut nullo aut exiguo errore, modo hoc, modo illo nomine designetur. Ex his vero est, quæ ad artem cosmeticeam, seu exornatoriam potius, quam morborum curatricem spectant. Constat namque multis, quæ cutem erugant & detergunt, prauum illius colorem emendant, meliorem conciliant, & ad laudabilem statum reducunt. Verum cum multa ex his, barbaris vocibus enuntientur, explicationeq; indigeant, ne vocum ambiguitate, ac multiplici acceptione tyrones decipiantur hanc illis subiungimus interpretationem, ut pro amianto, seu amento dulci, alumen scissum, vulgo plumbeum, non gypsum coctum cum Manlio sumatur, pro umbilicis marinis intelligantur belliculi marini, figuram umbilici humani referentes, satis noti ac vulgares. Pro Antalio, tubus quidam marinus intelligendus est, longitudine digiti minoris, foris striatus & inter bucina numeratus. Pro Dentalio, conchula, parua longa, rotunda, candida, intus læuissima, incurua, altera parte acuni-

acuminata, in qua vermis marinus viuit, & aliquando exit. Et cum antalia & dentalia conchilia sint, & velut buccina, non male ipsorum defectu, turbines marini & cochleæ vsurpantur.

Per Gersam autem velut Cerusa quædam intelligenda est, ex radice Drachontæ seu Serpentariæ, vel eius penuria, ex radice Iari & aqua rosarum confecta, cuius præparatio sic se habet. Radices Drachontæ seu Serpentariæ maioris vere collectæ, abluendæ à sordibus purgandæ & siccandæ; deinde in mortario lapideo tenuissime puluerandæ; & fictili aut vitreo vase idoneo exceptæ, aqua rosarum insuccandæ: tum linteo tecto ad Solem siccandæ; postea rursus terendæ, rosacea irrorandæ, & vt ante insolandæ & exsiccandæ. His omnibus ter, quaterque iteratis, tandem puluis vno odore madefaciendus, & in pastillos cogendus; qui in vmbra siccati, vsui reponendi sunt, & pro Garfa vsurpandi.

Gersa præparatio.

Porro huius vnguenti sic suscipitur præparatio. Axungia primùm simul in vase fictili liquantur; quibus duo mala citria per taleolas secta noctem integram macerantur: mane sequenti coquuntur & percolantur. Inter ea marmor, crySTALLUS, coralliū, vmbilici, antalia, & dentalia tenuissime puluerabuntur, vt etiā reliqua, sed seorsim, maxime vero caphura, amylū, thus, amiantū & borax. Gersa autē, quod friabilis sit, leui ad cribrum inuersum attractu comminui solet. Omnia vt decet læuigata, adipibus liquatis, colatis & adhuc calentibus commiscebuntur & agitabuntur, vt concrecant in vnguentum. Minor autem videtur quantitas adipis ad pulueres, qui propterea minuendi, vel ille augendus: Nam pro libra pulueris sæpius requirunt pharmacopœi axungia, vel adipis lb. vii. aut viij. fere autem puluis seruatur, & recte, atque vtendi tempore axungis commiscetur.

Præparatio.

Vnguentum Citrinum papulas ex bile, aut falsa pituita, in cute, præsertimque faciei erumpentes reprimat, impetigines, liuores & lentigines extergit, fœdas cicatrices delet, oculorum rubores aufert,
& cutaneos affectus
sanat.

Vires.

CAP. XXVI.

Vnguentum spleniticum.

℞. Olei de capparibus,
 Olei de Iasmino an. ℥ ix.
 Butyri astitui & insulsi ac recentis lb. ℞.
 succorum bryonia & cyclaminis an. ℥ viij.
 Gummi ammoniaci sceto dissoluti ℥ ij.
 Puluerum corticis tamarisci,
 Fraxini,
 Ceterach,
 Seminis agni casti an. ℥ j.
 Cumini ℥ ij.
 Cera noua & odorata q. s.
 Fiat vnguentum; cui adde olei de spica ℥ ij

COMMENTARIUS.

Multis lien tumet, aliis induratur sine incremento insigni; aliis simul insigniter & augefcit & indurefcit. Omnibus grauitas adest & circumscriptus in hypochondrio sinistro tumor, spiritus difficultas, prauus color, ad plumbeum vergens, decubitus in sinistrum latus grauis, venæ ad lienem nigricantes & turgidæ, & pedum sæpe inflatio.

Illis post generalium præsidiorum opem confert regioni lienis hoc vnguentum adhibere, quod vim habet malacticam seu emollientem, resoluentem, aperientem, roborantem ac spleniticam, vnde nomen. Non debet igitur omitti, & cum eius vsus sæpe sit vtilissimus, in pharmacopoliis omnibus debet haberi.

Vt rite paretur, olea, & butyrum igne lento bulliant cum succis ad eorum dissipationem. Commisceatur ammoniacum dilutum: Addantur pulueres: tum demum cera, & fiat vnguentum, cui parum olei de spica addatur, quod sua tenuitate efficit, vel reliquorum vis melius ad partem deferatur, & suo halitu vnguenti odor minus sit ingratus.

CAP. XXVII.

Vnguentum Neapolitanum.

℞ Axungia suilla in succo salvia lota ℥ j.

argenti vivi extincti ℥ iij.

olei laurini,

chamameli,

lumbricorum an. ℥ ij.

de spica ℥ j. s.

aqua vita ℥ j.

cera flava ℥ ij.

terebinthina in succo enula lota ℥ iij.

pulueris chamæpytheos & salvia an. ℥ ij.

fiat vnguentum, ut artis est.

COMMENTARIUS.

Vellem citra nationis alicuius iniuriam de morbo venereo & eius curatione Medici loquerentur; sed cum multi istius luis originem, causam & naturam primo sui aduentu ignorarent, in eos, a quibus vel iuste, vel iniuste se læsos putarent, retulerunt: hinc alii Hispanicum, alii Italicum, alii Gallicum, ut Itali nuncupant. Galli vero cum homines sint, nec iniuriam illatam facile ferentes, morbum, quem antea Indicum, aut venereum recte vocabant, audito Gallici morbi nomine ab Italis imposito, non modo morbum, sed etiam remedium Italicum & sæpe Indicum nominant. Ex India *Morbus Gal-* enim primum ab Hispanis delatus est in Italiam, unde *licus unde pri-* Galli post captam Neapolim domum redeuntes hunc *mo veneris.* fructum Neapolitanum detulerunt. Sed hæc ridendi, quam rodendi gratia, potius dicta sunt: Redeo nunc ad vnguentum à nobis ad Indicæ luis curationem descriptum, quod aliorum eiusdem nominis multorum loco erit; quæ velut per manus pharmacopœorum & chirurgorum tradita, in quibusdam Officinis ex solo adipe suis & hydrargyro, aut simul paucis quibusdam aliis simplicibus indebite paratis & unitis conficiuntur. Ob id ægroti sæpe ab ipsorum vnguentorum litu incidunt in tremorem, stuporem & paralytim. Hoc autem à nobis descriptum multis constat, quæ dictos affectus impe-

impediunt, nervosum genus roborant, qualitatem malignam humorum peccantium extinguunt, & humores ipsos partim resolvunt, partim propellunt, & sputando per os educunt. Sunt, qui petroleum & Euphorbium adiiciunt; quæ licet propter partium tenuitatem & calorem excedentem aliquando frigidioribus naturis profint, biliosis tamen & temperatis sæpius obstant. Mithridatium & Theriacam alii permiscunt, nos tamen omisimus, quod non sint huius luis efficax alexiterium: argentum autem vivum, ut decet, usurpatum, efficacissimum est, ut alibi demonstrauiamus.

Preparatio.

Ad huius autem vnguenti apparatus, primum cera igni moderato cum oleis liquanda, & addita aqua vitæ agitanda & calefacienda ad eius ipsius aquæ exhalationem: dein adeps & terebinthina vna cum hydrargyro illis incorporato: Tum demum pulueres: sicque omnia probe subacta concreverint in vnguentum.

Hydrargyri extinctio.

Ut vero rite præparetur hydrargyrus, debet primum per laneum pannum trahi, ut tollatur illius plumbago, deinde salvia hominis ieiuni ac sani extinctui. Sic enim domitus aptior est ad huius vnguenti confectionem, quam succo limonum aut hyoscyami extinctus, licet axungia & terebinthinæ mixtus multum de sua feritate amittat. Illius malefica vis adhuc optime castigatur oleo terebinthinæ, ut decet, parato.

Vires.

Plurimum valet hoc vnguentum ad oris fluorem, ut vocant, seu humoris virulenti per os exspirationem, si eo post repurgatum corpus partes bis atque iterum liniantur.

Vnguenta porro multa sparsim in Antidotariis vulgaribus descripta negleximus, quod eorum usus vel non satis probetur, vel improbetur, vel quia vires habent his affines, quæ in hoc libro describuntur. Qui enim habebit, exempli loco, Stypticum Fernellii & Argon, nihil erit ei necesse vnguentum Comitissæ & de Arthanita parare.

SECTIO SECVNDA.

De ceratis.

VT cerata media sunt inter unguenta & emplastra, sic inter hæc & illa à nobis describuntur. Dicuntur cerata, quod ceram admittant; ut etiam Ceronea, quæ nunc ab emplastris soliditate & compositione non differre videntur, ita ut chirurgis emplastra & ceronea idem sint: Et qui inter ipsos tantum ossa fracta aut luxata reponunt, omnia emplastra ceronea nominant. At vero cerata molliora cum sint, angustiore acceptione designantur, pro medicamento, nempe externo, ex oleo, cera, & stirpium, animaliumque partibus, atque metallis & mineralibus aggregato, consistentiæ inter unguentum & emplastrum media: nam plus cera recipiunt, quam unguenta, hinc duriora minus, quam emplastra, ideo molliora. Ea proportio cera in unguentis servatur, ut unciiis olei singulis ponantur cera drachma dua aut paulo minus; In ceratis huius drachma dua cum dimidia aut paulo plus: In emplastris sæpe duplum, sæpius triplum, & aliquando quadruplum cera ad oleum pondus. Variat tamen ista proportio, pro diuersa rerum aliarum mixtione & tempore, nam ubi puluerum maior quantitas adhibetur, ibi plus olei; ubi minor, ibi minus: ut etiam æstate, (quod omnia pingua facile liquecant) minor, quam hyeme olei dosis ponitur; adeo, ut sæpius penes artificem peritum sit, oleum vel ceram augere vel minuere. Ut autem ceroneum pro emplastro, sic ceratum pro unguento fere usurpatur: Eadem enim est simplicium commixtio, preparatio & spissitudo, & nonnunquam ceratum unguento mollius efficitur.

Cerata vnde dicantur.

Ceratum quid.

CAP. I.

Ceratum refrigerans Galeni.

℞. Cera alba ℥ j.

Olei rosati Omphacini ℥ iiij.

Liquentur simul in vase duplici. Refrigeratis affundatur paulatim in mortario aquæ frigidissimæ, quantum absorbere poterunt, percutiendo & agitando: postremo addatur aceti ℥ ss. Fiat ceratum.

COM-

COMMENTARIUS.

Inter medicamenta composita & euporista, nullum est frequentius & simplicius hoc cerato, à Galeno multis in locis, *ut cap. 6. lib. 1. simplic. lib. 10. meth. & lib. 6. sanit. tuend.* descripto & celebrato, quod à nonnullis modo vnguentum, modo Ceratum album, & aliquando ceratum refrigerans Galeni nuncupatur in Officinis.

Preparatio.

Sic vero eius suscipitur præparatio: Cera in frustula diuisa oleo rosaceo omphacino in diplomate liquatur: dein ab igne remouetur, & in aliud vas transfunditur: atque vbi refrixerit, & modice concreuerit, aqua frigidissima subinde affunditur & agitatione continua subigitur: Et rursus noua frigida affusio & agitatio iteratur, donec ipsam mixtura respuat; cui si parum acceri albi & tenuis adiiciatur, magis humectans & refrigerans vnguentum parabitur. Vbi magis refrigerare consilium est, etiam Galeni autoritate, succi lactuæ, foliani, semperuiui, aut similium refrigerantium nonnunquam adduntur. Sed hoc raro, nisi vtendi tempore, fieri solet, atque in pharmacopoliis tantum quod simplicius est, asseruatur.

Uset.

Valet ad phlegmonas, Erysipelata, herpetas, carbunculos phygethla, omnemque intemperiem calidam. Febrientibus quoque multum conducit, si hypochondriis superponatur.

CAP. II.

Ceratum santalinum D. Mes.

℞ Rosarum 3 xij.

santal. rubri 3 x.

albi,

citrini an. 3 vij.

boli Armenæ 3 vij.

cera alba lota 3 xxx.

eboris 3 vij.

caphura 3 ij.

olei rosat. lb. j.

fiat Ceratum, vt artis est.

COMMENTARIUS.

Minus est irridendus pharmacopola, qui saccharo, quam

quam qui hoc cerato caret, cuius perennis & felix usus nobilitatem ostendit. A cera ceratum dicitur, à santalis santalinum, & paratur sic:

Santala primum omnia simul puluerantur; seorsim *Preparatio.* rosæ, bolus armena, ebur, & caphura: deinde cera igni blando, ut cineribus calidis, aut balneo maris, cum oleo adhibetur, ut lique scat: ubi aliquantum refrixerint ambo, confuse liquata, aqua rosacea ter quaterq; lauanda: postea dicti pulveres commiscendi, ita tamen, ut caphura postremo loco ponatur. Tum omnia simul agitanda, subigendaq; , ut coeant in idoneam consistentiam cerati. Porro ebur crudum pro spodio posuimus, non usum, ut perperam, aromatariorum vulgus. Cur vero id egerim, pluribus in locis superius, ubi spodium occurrit, fusissime demonstraui.

Ceratum santalinum phlegmonas & omnes intemperaturas calidas ventriculi, hepatis, & partium aliarum exustiones efficacissime compescit. *Virce.*

CAP. III.

Ceratum stomachicum Galeno ascriptum.

D. Mes.

℞. Rosarum,

mastiches an. ʒ x.

foliorum absynthij sicci ʒ viij. ℞.

spica nardi ʒ v.

cera ʒ ij.

olei rosati ʒ ix.

Fiat ex arte ceratum.

COMMENTARIUS.

Ceratum hoc à Mesue traditum efficacius cum sit *Preparatio.* duobus aliis à Galeno descriptis, usitatus est, & in officinis pluribus asseruatur. Ad eius apparatus cera & oleum liquantur: refrigerata sæpius aqua rosarum abluuntur: postea rursus liquata lauantur æquis partibus succi citoniorum & vini nigri & austeri, addito paucio aceto; quod tamen multi non sine ratione omittunt. Interea rosæ & absynthium simul pulueranda: seorsim vero mastiche &

spica Indica: tum omnium puluis confuse mixtus, cere-
læo, seu ceræ oleo liquatæ & lotæ, permiscendus, & ita
subigendus, vt in cerati crassitudinem abeat legitima.
Hoc autem non similiter describitur à Galeno, licet tri-
buatur à Mesue, cui potius debetur illius inuentio, vel
saltem amplior & melior descriptio. Dicitur stomachi-
cum à parte, cui confert & adhibetur: Calorem enim
stomachi & totius ventriculi fouet, coctionem iuuat, fla-
tus absorbet, crudos humores coquit, appetitum excitat,
& vomitum compescit.

Vires.

Solet autem & debet extendi super aluta & superiori
regioni stomachi, & aliquando etiam toti ventriculo ad-
moueri. Eum enim roborat, & ad munia perfectius obe-
unda vegetiorem reddit.

C A P. IV.

Ceratum cœsypatum, Galeno tributum

D. Mes.

℞. Oesypi ℥ x.

oleorum chamameli,

irini an. lb. ℞.

cera flaua ℥ iij.

mastiches,

terebinthina an. ℥ j.

resina ℥ ℞.

spica nardi ℥ ij. ℞.

croci ℥ j. ℞.

ammoniacy ℥ j.

styracis calamitæ ℥ ℞.

Fiat ceratum secundum artem.

C O M M E N T A R I V S.

Tria describit cerata Mesue, quorum hoc selegimus
Galeno ascriptum, vt efficax & vñ frequenore celebra-
tum; efficacius tamen redditum, Rondeletii consilio,
ammoniacy & styracis calamitæ incremento: sic enim ef-
fectus feliciter præstat, quos alia Philagrii & Pauli cerata
à Mes. conscripta pollicentur. Propterea qui hoc habe-
bit, aliis dictis carere facile poterit. Dicitur autem cœsy-
patum à sua basi cœsypo, quæ sic extrahitur. Lanæ succi-
dx ex

da ex ouium collo, ventre & feminibus euulsa quantitas quædam idonea sumitur, aqua calida horas octo maceratur, & subinde baculo agitur; deinde igni feruescere dimittitur, donec pinguedinem in aquam deposuerit. Extractis & fortiter expressis lanis, aqua è vase in aliud vas magno impetu sæpius transfunditur, vt spumam multam eructet, quæ colligenda, & in alio vase seorsim reponenda: tum aqua denuo agitur ad spumam, quæ adhuc collecta cum præcedente ponenda. Idq; toties iteratur sub æstivo sole, dum tota spumescens pinguitudo colligatur: Collecta, aqua pura sæpe lauatur, manibus agitando, quousque sordes mixtæ auferantur, & aqua pura effluat, atque pinguedo linguæ admota, nullum acrimoniæ sensum inferat. Postea vase fictili denso excepta, in loco frigido seruanda. Vim habet emolliendi, resoluendi, calefaciendi, & dolores sedandi.

Sic autem paratur ceratum descriptum; primo seorsim puluerantur crocus, mastiche, spica & styrax: dein omnium pollen commiscetur: ammoniacum in aceto maceratur, liquatur, & coquitur ad mellis consistentiam: postea cera in oleis liquabitur. His igni substractis, miscbitur celsypus; tum ammoniacum solutum, & terebinthina simul; tandem pulueres semper agitando, vt abeant cuncta in cerati spissitudinem legitimam. *Preparatio.*

Vim habet emolliendi, resoluendi, ac digerendi, & dolores sedandi: proinde duris tumoribus hepatis, lienis, vteri, neruorum, articulorum, & aliarum partium conducit. *Vires.*

Alia quædam externa medicamenta, ceratorum nomine descripta ab authoribus traduntur, quæ quod duriore consistentia frequentius parentur, de his sub emplastris libro seq. loquemur. Alia autem molliora, qualia à Mesue describuntur, aut nunquam, aut rarissime parantur.

FINIS LIB. V.

OFFICINÆ

PHARMACEV- TICÆ, SIVE ANTIDOTARIUM,

De medicamentis externis,

LIBER SEXTVS;

De Emplastris.

PRÆFATIO.

MA TERIES unguentorum & emplastro-
rum eadem est, ut & virtus, sed consisten-
tia diuersa; in illis quippe molliuscula, in
his valde crassa ac solida: ob id non in va-
sculis unguentorum more reconduntur, sed
in magdalis seu bacillos digiti crassitudine
& longitudine formantur; qui charta inuoluti in officiniis ser-
uantur. Vt eam spissitudinem acquirant, plus cera, quam
unguenta, & minus olei ad sui confecturam admittunt, ut
sape duplum cera ad olei pondus; interdum triplum, atq; et-
iam aliquando quadruplum. Augetur tamen vel minuitur
cera pro resinarum & succorum concretorum copia, ut etiam
oleum, prout medulla, adipēs & axungia maiore aut minore
dosi veniunt in confectionem. Ex stirpium autem & anima-
lium partibus, mineralibus & metallis emplastra conficiun-
tur, quorum nonnulla velut corpus & consistentiam tantum
præbent; virtutem vero nullam aut exiguam, cera nempe,
oleum commune, lithargyrus, & interdum resina; alia simul
cum materie virtutem & efficaciam, ut mineralia, planta,
& reliqua omnia, quæ accedunt ad compositionem. Non o-
mnia tamen emplastra ceram aut resinas admittunt, quæ sci-
licet aliunde materiam illis proportionatam, ut ladanum,

thua

minus copiosum, aut quid simile excipiunt. Fiunt & quadam absq; cera & ignis adiutu, quorum nempe materialia melle, aut mucaginibus, vel viscido quodam cremore subacta in emplastri spissitudinem concrescunt, ut emplastrum de crusta panis, & de baccis lauri, aliaq; multa, qua inter emplastra & cataplasmata ambigunt. Porro, in emplastris conficiendis ordo seruandus, ut primum cera oleo liquetur, dein liquores, succi, & mucagines permiscantur, & lente coquantur ad aqueam humiditatis exhalationem: tum resina & adipēs induuntur, ut & gummi genera, ex quibus nonnulla commiscantur syncera, alia, non nisi vino, aceto, aut alio liquore diluta, colata, & cocta. Si terebinthina desideretur, ea addatur emplastro iam percocto & igni substracto. Tandem pulueres creti insperguntur, seduloq; versantur, agitantur, & subiguntur, ut in massam concrecant, nec mollem, nec duram, sed mediam & lentam, qua tamen digitos contrectantium non iniquet. Si succi liquidi, vinum, acetum, aqua medicamentosa, vel decocta quadam emplastri confectionem ingrediantur, ea coquenda ad serosa humiditatis dissipationem. Succus inspissati & recentes aliquo solvantur liquore, qui etiam coctione absumitur. Dum sicciores sunt & friabiles, solum puluerantur & miscentur. Et ut magni refert, qua prius, & qua posterius in dispensandis emplastris ponuntur, sic qua minus aut diutius coquantur; nam lithargyri levis coctio emplastrum album facit, longior nigrum: arugo modo melinum, modo viride, modo fuscū reddit: pro vario ignis calore: saepeq; coloris mutatio qualitatē arguit mutationem; nam lithargyrium diutius coctum, emplastrū efficit simul & nigrum & exsiccantius. Et licet consistentia & facultas in emplastris potissimum expetantur, attamen color & odor multū commendantur. Cum autē de praeceptis generalibus in emplastrorum compositione seruandis abunde in nostris Institutionibus, nempe cap. 4. lib. 3. egerimus, superest nunc, ut de particulari singulorum preparatione & confectione agamus.

CAP. I.

Diachylon album, seu simplex D. Mes.

℞. Olei veteris ℥. j.

lithargyri puri tenuissime triti ℥. j. ℞.

000 3

MUCA-

mucaginum radic. althea,

sem. lini, &

fenugracian. ℥iij.

Fiat emplastrum, consistentia legitimum.

COMMENTARIUS.

Multiplex est huius emplastri denominatio: à succis enim mucagineis, quibus magna sui parte constat, & virtutem assumit, diachylon vocatur; à colore, album; à communi eius usu, commune, à quinque simplicibus ipsius confecturam ingredientibus pentapharmacum, & sæpe diachylon simplex ad differentiam minus compositi. Eius inventorem tota myropolarum familia Mesuem agnoscit, ante eum tamen Serapio & Auicennas illius descriptionem dederunt. Omnes autem iuxta formulam superiorem exhibent, in qua oleum & lithargyrus potius materiam & corpus, mucagines efficaciam suppeditant, ex quibus diuersa proportionem mistis, & præparatione unitis, Paulus *cap. 17. lib. 7.* emplastrum suum de succo conficit: Melius tamen sic, iuxta descriptionem traditam paratur; Lithargyrus à scoria, plumbo, & sordibus repurgatus tenuissime læuigatur, in mortario metallico diutissime, ut duodecim horas, cum oleo agitur, subigiturq;: post igni lento coquitur, semper versando, donec lithargyrus crassescat, & consistentiam mellis nanciscatur, atque fundo pilæ non adhærescat. Tum igni eximatur, ut paulatim frigescat: postea seorsim mucilagine in aqua extractæ parum feruescant, ad aquosioris partis exhalationem: dein earum pars circiter tertia primum lithargyro misceatur, & accurate misceatur, atq; rursus igni redditur, ut crassescat: tandem residuum addatur, agitur, & blando igne ita feruescat, ut ex omnibus sic unitis & concorporatis fiat emplastrum consistentiæ legitimæ: in cuius libris singulis, si pulueris ireos vncia una commisceatur, diachylon ireatum habebitur. Signum emplastri perfecte cocti habetur, cum ipsius portio marmori adhibita non adhæret, aut digitos, dum contrectatur, non inquinat: illius enim compages sequax esse debet, lenta & viscida, ut ex ea formentur magdalix, alba papyro inuoluendæ, & in pharmacopolio seruandæ.

Præparatio.

*Diachylon
Ireatum.*

Empla-

Emplastrum diachylon, malacticum optimum est: *Vires.*
 hepatis enim, lienis, ventriculi, & aliarum partium du-
 ros tumores emollit, & humores coquit. Quod Iridim
 admisit, magis attrahit, incidit, & resoluit.

C A P. II.

Diachylon magnum D. Mes.

℞. Lithargyri auri tenuissime puluerati lb. j.

oleor. irini,

anethini,

chamamelini an. ℥ viij.

mucaginis radic. althea,

caricarum,

sem. lini, &

fœnugraci,

ichthyocolla,

succorum ireos,

scylla,

æsypi an. ℥ xij. ℞.

terebinthina ℥ iij.

resina pini,

cera flaua an. ℥ ij.

Fiat emplastrum, ut artis est.

Diachylon magnum cum gummis.

℞. Bdellij,

sagapeni,

ammoniacy an. ℥ ij.

Vino dissoluantur, colentur, & coquantur ad mellis
 crassitudinem, addantur massæ diachyli magni,
 fiat emplastrum.

C O M M E N T A R I V S.

Vt diachylon simplex & ireatum, sic magnum & gum-
 matum coniunguntur, atque omnia eadem serie descri-
 buntur, quod inter se viribus & nomine plurimum con-
 ueniant. In magni descriptione & apparatu Paul. Æ-
 gin. multum à Mesue dissentit, Oribasius à Paulo, ab v-
 troque vulgaris vsus, Mesuei doctrinæ accommodatus,
 quæ hoc in emplastro sequimur, neglectis tamē vuis pas-

sis, in quarum locum ex Guidone radicem altheæ substitui-
 muſ. Sic autem paratur: Lithargyrus purgatus, &
 ſubtiliſſime tritus, in mortario cupreo diutiſſime cum o-
 leo agitandus & nutriendus: deinde igni lento coquen-
 dus, aſſidue mouendo & verſando, donec craſſeſcat: tum
 mucilagineſ adduntur, atque lente coquuntur ad ſeri e-
 uaporationem. Poſtea *alkanach*, ſeu *ichthyocolla* ponitur
 ſuccis iſeos & ſcillæ diluta, coquiturq; ad ſuccorum ab-
 ſumptionem. *Alkanach* loco, *alkamb*, ſeu viſcum illud,
 quo capiuntur aues, poni poteſt, quod huic emplastro
 non minus, imo magis conuenit. Hiſ omnibus adhuc
 igni ſtratis cera liquanda, vt etiam reſina: igni ſubſtra-
 ctis, terebinthina diluenda, nec non ceſypus, aſſidue mo-
 uendo, vt tota mixtura in emplatri coeat maſſam ido-
 neam. Nonnulli induſtriola ſedulitate, paruam quan-
 dam mucaginum portionem in principio vna cum oleis
 & lithargyro commiſcent, coquunt & agitant, & poſtea
 reliquam earundem partem: ſic enim lithargyrum im-
 pediunt, ne ad vaſis fundum decidat, & albius empla-
 ſtrum efficiunt. Quid ſit autem *ichthyocolla*, lib. 3. de
mater. medic. dictum eſt cap. 17.

Facultates.

Eadem præſtat hoc emplaſtrum, quæ ſuperius, ſed ef-
 ficacius: magis enim duritiem quamlibet mollit, co-
 quit, & digerit. Gummatum potenter attrahit, emollit
 & reſoluit.

C A P. III.

Emplaſtrum de mucaginibus, ſeu diachy- lon compoſitum.

℞. Mucaginum ſem. altheæ,
 lini,
 ſceniugraci,
 corticis mediani vlni an. ℥iij.
 ol. chamameli,
 liliorum,
 anethi an. ℥j.
 ammoniaci,
 galbani,
 opoponacis,

ſaga.

sagapeni an. ʒ ʒ.

cera noua ʒ xx.

terebinthina ʒ ij.

croci ʒ ij.

Fiat emplastrum arte iam praescripta.

COMMENTARIUS.

Licet de emplastri huius authore non satis constet, fere tamen ab omnibus pharmacopolis paratur iuxta descriptionem hanc, quam ex Fernelio eius transcriptore exhibemus: ad cuius apparatus primo mucagines in aqua extrahuntur: extractæ cum oleis lento igne co-
quuntur ad aqueæ humiditatis resolutionem. His cera frustulatim secta liquatur, & spatha agitur. Postea gummi dicta, aceto diluta, colata & cocta ad aceti dissipationem adduntur, & rudicula agitantur. Omnibus ab igne semotis terebinthina commiscetur. Tandem crocus, atque sic accurate versando massa idonea conficitur, ex qua formantur magdaleones pondere vnciæ dimidiæ, & aliquando integræ.

Preparatio.

Emplastrum de mucilaginibus partim emollit, partim coquit, ac maturat: ob id tumoribus præter naturam duris, utroque dicto modo sanandis, confert. Enumeratur enim inter emollientia & suppurantia, eiusq; frequens est usus.

Viros.

C A P. IV.

Emplastrum de meliloto D. Mes.

℞. Meliloti ʒ vj.

florum chamameli,

comarum absynthij,

sampsuchi,

scenugraci,

baccarum lauri,

radic. altheæ an. ʒ ij.

sem. apij,

ameos,

cordumeni,

sireos,

000 5

cypre

cyperi,

spica,

cassia lignea an. ʒj. ℞.

ammoniaci ʒx.

styracis calamita,

bdellij an. ʒv.

terebinthina ʒj. ℞.

ficus pingues n. xij.

seui caprini,

resina an. ʒij. ℞.

cera ʒvj.

olei sampsuchini,

ol. de spica an. ʒvj. vel singulorum ʒj.

Aque decoctionis meliloti, chamameli, & scœnugraci q.s.
fiat emplastrum.

COMMENTARIUS.

Multis constat hoc emplastrum, quæ scorsim & artificiose debent præparari, antequam accedant ad illius confecturam: ac primo quidem loco radices terendæ; secundo, semina; tertio, herbæ & flores: tum cinnamomum & styrax, sed scorsim utrumque: deinde miscentur omnia. Inter ea macerantur bdellium & ammoniacum in aceto potius, quam in decocto meliloti, chamameli, & scœnugraci, ut nonnulli volunt, in quo non nisi agere dissoluuntur. In eo tamen mucagines radicis altheæ & scœnugraci optime possunt & debent extrahi, quibus colatis adiiciuntur ficus tusæ, eodem decocto maceratæ, & per cribrum traictæ. Ex his autem sic apparatus conficitur emplastrum hoc modo: Cera, resina, & seuum hircinum simul liquanda: his igni substractis addenda gummi macerata, colata, & ad mellis crassitiem cocta: tum terebinthina, dein pulveres simul uniti. Quibus omnibus probe subactis adduntur olei sampsuchini & de spica an. ʒvj. vel ʒj. ad summum. Qui enim singulorum ʒvj. ex Bauderonio addiderit, vnguentum, quam emplastrum potius effecerit. Si ficus ficciores sint, poterunt teri, & cum reliquis puluerari, ut etiam bdellium: præstat tamen ea macerari & percolari. Pro cordumeni carui seme n ponendum est, non cardamomum, ut multi faciunt, vocum affinitate decepti: cætera facilia sunt.

Empla-

Emplastrum è meliloto inueteratas durities iecoris, *Vires.*
 lienis, ventriculi, & reliquarum partium emollit, coquit,
 & resoluit, hypochondriorum tensionem laxat, & flatus
 discutit.

In emollientium & resoluentium classe describitur à *Emplastrum*
 Iouberto emplastrum, triapharmacum, cuius vt simplex *triapharma-*
 est compositio, sic qualitas imbecillior, propterea rarus *cum.*
 admodum vsus. Illius materia est eadem prorsus atque
 vnguenti crudi siue de lithargyro: Constat enim oleo,
 lithargyro & aceto coctis ad emplastri consistentiam.

C A P. V.

Emplastrum oxycroceum D. Myr.

℞. Croci,
 picis naualis,
 colophonia,
 cera an. ℥ iij.
 terebinthina,
 galbani,
 ammoniaci,
 myrrha,
 thuris,
 mastiches an. ℥ j. ℥ iij.

Fiat emplastrum, vt artis est.

C O M M E N T A R I V S.

Ad durities quoque emolliendas, digerendasq; em-
 plastrum hoc fuit institutum, inuentumq; à Myrepso,
 qui nomen illi dedit ab aceto, in quo gummi macerantur
 & dissoluuntur, & à croco, cuius colore tota mixtura in-
 ficitur. Ad hunc autem modum componitur: Ammo-
 niacum & galbanū parum contusa macerantur noctem
 integram in aceto, vt diluantur; deinde coquuntur ad a-
 ceti deperditionem. Inter ea, cera in vase idoneo liquan-
 da; liquata addenda zopissa, seu pix naualis; tum colo-
 phonia. His admiscuntur gummi dicto apparatu liqua-
 ta: quibus ab igne semotis terebinthina commiscenda;
 deinde myrrha, thus, crocus, & mastiche scorsim trita &
 vnita, semper agitando, vt fiat massa idonea, quæ in mar-
 mor

mor oleo mastichino inunctum, & puluere croci conspersum iniicitur, & formantur magdaliæ solitæ magnitudinis. Nonnulli croci quantitatem minuunt, nullo aut exiguo virium dispendio, quibus assentior.

Vires.

Emplastrum hoc virtutem habet emolliendi, digerendi, articulorum & nervosarum partium dolores sedandi, & ossa fracta iuuandi.

Ceroneum.

Ceroneum parare non tenebitur, qui oxycroceum habebit, propter multam virtutis, quæ inter vtrumque est, affinitatem.

C A P. VI.

Emplastrum de ianua D. Pr.

*℞. Succorum betonica,
plantaginis,
apij an. ℥. j.*

*cera flaua,
resina,
terebinthina,
picis an. ℥. ss.*

Ex arte fiat emplastrum.

C O M M E N T A R I U S.

Preparatio.

Duo sunt emplastra de betonica; vnum minoris descriptionis, quod in officinis vulgo Emplastrum de ianua nominatur; alterum maioris compositionis, de betonica simpliciter dictum, quod propter virium præstantiam à multis nunc paratur, huiusq; Andernacus author perhibetur, illius vero N. Præpositus, ex cuius descriptione sic debet confici. In succis betonicæ, plantaginis, & apii colatis nec depuratis liquanda cera, pix & resina, & cum terebinthinæ portione coquenda, semper mouendo, ad succorum resolutionem; deinde reliqua terebinthina addenda, & adhuc parumper feruefacienda, vt cuncta vniantur in idoneam emplastri consistentiam, ex qua formentur magdaliæ digiti crassitudine & longitudine, in pharmacopolio ad vsus futuros asseruandæ.

Emplastrum de ianua vim habet maturandi & digerendi: peculiari autem dote caput roborat, eiusq; vulneribus vlceribusq; prodest.

C A P.

Emplastrum de betonica D. Andern.

℞. *Betonica viridis,*
pimpinella,
agrimon.
salvia,
pulegij,
millefolij,
consolida maioris,
callitrichi an. ʒvj.
thuris,
mastiches an. ʒij.
ireos,
aristolochia rotunda an. ʒvj.
cera alba,
terebinth. an. ʒviij.
gummi olea Æthiopica ʒij.
resina pini ʒvj.
ol. abietini,
vini alb. an. q.s.

Fiat emplastrum secundum artem.

COMMENTARIUS.

Cum morbi capitis quamplurimi sint, qui præter chirurgorum manus topica medicamenta desiderant, eorum tamen paucis quibusdam tantum, cum emplastrum de ianua auxilietur, recte ab Andernaco maius hoc & efficacius emplastrum de betonica descriptum est, ut quod pluribus præter naturam affectionibus capitis optime & salubriter medeatur. Paratur vero sic: Herbx in mortario probe contusæ hebdomadam integram in vino albo macerantur, agitantur, & coquuntur. Vino expresso collatoq; & lento igne cocto ad tertiæ partis consumptionem oleum abietinum adiicitur; dein cera liquata; mox resina & gummi; postea terebinthina. His paulatim refrigeratis reliqua trita, & creta adduntur, & manibus assidue subiguntur, dum totus humor exhalet. Postremo lac caprinum, aut aliud, ut vaccinum, additur ad magdaleones formandos.

Preparatio.

Com-

Vires.

Commendatur plurimum ad fracturas vniendas, ossaq; carne contegenda, squamas ossium detrahendas, & ad ea, quæ in alto latent, foras euocanda efficax existit; carnes amissas durasq; restituit, valde abstergit, digerit, & siccat.

CAP. VIII.

Emplastrum de baccis lauri D. Mes.

℞. *Baccarum lauri* ℥ ij.

thuris,

mastiches,

myrrha an. ℥ j.

cyper,

costi an. ℥ ss.

mellis despumati q. s. fiat ex arte emplastrum.

COMMENTARIUS.

Huic emplastro conficiendo præter aliorum conditionem, neque ceram, neque oleum, aut axungiam addidit Mesue, sed solum mel ad excipienda reliqua, cuius dosim non definit, sed artificis relinquit arbitrio. Illius vero ℥ j. ss. aut ℥ ij. tantum, pulueribus comprehendendis satis esse creduntur, ad idoneum corpus emplastro impertiendum, quod efficacissimum & mirabile ad hydropem Mesue scribit, si cyperi quantitas triplicetur, & addatur stercus capræ, aut vaccæ siccum ad pondus omnium; sed præstat simplicius habere, aut cyperum tantum triplicare, & usus tempore alterutrius animalis dicti stercus permiscere.

Præparatio.

Ad præparationem omnia præter mel separatim puluerantur, & melli despumato, nec cocto, sed adhuc calenti, cyperus & costus adiiciuntur: Refrigerato thus, mastiche & myrrha permiscuntur, & magdaleones formantur, qui quod citius indurescant, nonnulli malunt totam massam in vase fictili recondere, & seruare; sic enim reposita non facile exsiccat, & diutissime custoditur, nulla aut exigua virium iactura.

Vires.

Dolorem ventriculi, intestinorum, hepatis, renum, vteri & vesicæ à flatibus, vel à causa frigida ortum sedat, & ma-

& materiam tenuiorem, & flatulentam discutiendo hydropi sicco confert.

CAP. IX.

Emplastrum Tonforis D. Aëtij.

℞. Picis sicca lb. ij.

cera lb. j.

resina pini lb. ss.

farina fœnugraci,

pollinis radice chamæleonis nigri an. ℥ iiij.

cumini tenuissime triti ℥ ij.

Fiat emplastrum.

COMMENTARIUS.

Medici quotidie multa in rem presentem medicamenta præscribunt his præstantiora, quæ in vulgaribus dispensariis continentur; illorumq; felices effectus ut pharmacopœi obseruarunt, descriptiones quoque seruant, & postea singulis audacter exhibent. Sic mulierculæ quasdam receptas, ut nominant, magnifaciunt sæpissime, & in gynæceis custodiunt, à quibus leuamen aliquod senserunt: Sic Tonfor quidam ex Bithynia à Medicis sibi coætaneis emplastrum habuit, quo solo cum sæpe & feliciter vteretur, emplastrum Tonforis vocatum est: Sic adhuc Textor quidam Parisinus à viginti annis, vnguentum quoddam nigricans basiliconi vulgari simile habuit, ad omnesq; plagas exhibuit: Eo mortuo, filius eius similiter parat & dat, vixq; semestris quispiam Lutetiæ degit, qui non viderit, aut expertus fuerit vnguentum Textoris.

Licet autem Medici sæpius improbent, quæ ab igna-
Vita.
ris probantur, attamen Aëtius plurimi ducit hoc emplastrum Tonforis ad splenicos, & hydropicos, & ischiadicos: Multos enim, inquit, à coxendicum dolore liberauit: nam humores serosos, & flatus attrahit, digerit, & resoluit. Hac autem facilius præstat, si cum oleo irino, aut axungia quadam conficiatur. Vix enim sine pingui-
Diachyl.
bus confici potest; proinde olei dicti libram dimidiam aduiciendam censeo.

Sira-

*Bryonia sylue-
stris nomina
varia.*

Si radix chameleontis desit, pondus æquum radicis bryoniæ vulgaris, quam vitem albam nominant, poterit assumi, præsertim cum hydropicis & splenicis mederi consilium erit. Ischiadicis vero proderit magis, ut & aliis doloribus arthriticis, si substituatur radix alterius bryoniæ sylvestris, quæ officinis sigillum B. Mariæ vocatur, Dioscoridi cyssophillos, & cyclaminos altera, Mauritanis *Bothormarien*, id est, tuber terræ, quibusdam rapum terræ, aliis *Thamus*, Plinio cissanthemos, Democrito malacocissos.

Est enim velut quædam mollis hedera, in arundinetis ac iuxta aquas nascens, quarum est adeo amans, ut earum scaturigines perpetuo quæriter, atque ibi aquam subesse, ubi reperitur, botanici experientia multa fulti contendunt.

Vires.

Ab Arnaldo Villanovano sigillum cœleste vocatur, plurimumq; valere arthriticis doloribus sanandis sic scribit; Cœleste sigillum dolores pedum sanat in æternum.

C A P. X.

Emplastrum Palmeum, seu Diachalciteos.

℞. Olei veteris,
lithargyri auri an. ℔. iij.
axungia suilla, veteris & insulsa ℔. ij.
vitrioli alb. ℥. iij.

Coque igne lento, assidue mouendo spatula palmea, & fac emplastrum.

C O M M E N T A R I U S.

Vsu magis, quam ratione hoc emplastrum à tota Myropolarum & chirurgorum turba vocatur *Palmeum*, & vulgo *Diapalma*, ut quod palmea tantum *spatha* inter coquendum agitetur, versetur, subigatur. Nonnulli à sua basi nomen mutuati, rectius emplastrum *Diachalcitheos* nuncuparunt: sed qui discrimen inter vitriolum & chalcitum constituunt, ex hac emplastrum *Diachalciteos*, ex illo *Palmeum* fieri dicunt; in reliquis utrumque simile est, unde alterum alterius nomine sine discrimine donatur. Multi tamen ambo non similiter parant; nam ad confectionem *Diachalciteos*, sumunt *Chalcitum* vltam, eiusq;

Diachalciteos.

eiusq; tantum ℥ iij. sumunt, & inter coquendum tenellos ramulos palmæ minutim incisos, consilio Galeni, iniiciunt; Palmeum vero iuxta formulam præscriptam conficiunt, spatha palmea assidue mouendo: Ac primum quidem lithargyrum tenuissime læuigatum, lento igne, cum oleo & axungia diutissime coquunt ac nutriunt semper agitando rudicula, seu ramo palmæ, ut dictum est, vel alius arboris astringentis, ut quercus, vel mespilli, qui recenter sit incisus: atque ut spatulæ vis medicamentosa melius emplastro communicetur, eius extremitatem subinde præscindunt, & superficiem abradunt, ad humiditatem usque natiuam. Mixturæ sic coctione & agitatione incrassatæ, & igni subtractæ vitriolum Romanum, seu album, chalcitidis veræ penuria, pulueratum iniiciunt & subigunt: sicq; massam habent consistentia laudabilem, ex qua magdaleones formant. Multi ratione optima vitriolum simul cum reliquis emplastri compositionem ingredientibus coquunt, ut partem acrimoniæ deponat.

Valet ad cruenta vulnera, tumores pestilentes, & exituras. Ad vlcera quoque, & contusas, diuulsasq; partes & ecchymomata.

CAP. XI.

Emplastrum de gratia Dei.

℥. Resina ℔b. j.
 terebinthina ℔b. ss.
 cera alba ℥ iij.
 mastich. ℥ j.
 verbenæ,
 betonica,
 pimpinella an. m. j.

Tusis & coctis ex vino albo plantis, & reliquis simplicibus in illarum decocto colato, & ad ipsius absorptionem coctis, fiat emplastrum.

COMMENTARIUS.

Ex his est hoc emplastrum, quæ ad ostentationem specioso nomine designantur, cuiusmodi est Isotheos Antidotus, apud Actium cap. ss. ser. 2. ser. 4. Emplastrum

**Emplastrum
homo dictum.**

Preparatio.

Viris.

Isis apud Paulum *cap. 17. lib. 7.* & aliud emplastrum *Homi* appellatum, ex sandice & oleo paratum, cuius meminit Aëtius. Audita enim eiusmodi nomenclatione, non modo rustici, sed qui inter urbanos sese putant sapientiores, ad emendum medicamentum alliciuntur. Vocem ergo cum tota aromatariorum familia hoc emplastrum, de gratia Dei, & sic conficiendum imperemus. Herbarum recens collectarum, ac virides minutim incidantur, in pila lapidea comminuantur, in vini albi generosi sufficienti quantitate per diem macerentur, dein coquantur ad medietatis vini absorptionem: Expressis herbis, abiectisq; incolato liquore cera minutim fracta, vel secta liquanda coquendaq; assidue spatha mouendo, ad liquoris exhalationem: tum resina trita permiscenda & liquanda: his ab igne semotis terebinthina vnienda: refrigeratis mastiche concorporanda in legitimam consistentiam emplastri. Sic namq; melius conficitur, quam methodo à Præposito proposita.

Laudatur ad vulnera, vlceraq; repurganda & coalescenda, & ad partes, quibus adhibetur roborandas. Efficacius tamen hæc cuncta præstaret, si ex vino rubro pararetur.

C A P. XII.

Emplastrum diuinum.

℞. Lapidis Heraclij, id est, magnetis ℥ iij.

ammoniacki ℥ iij. & ℥ ij.

bdellij ℥ ij.

galbani,

myrrha an. ℥ j. 3 ij.

olibani ℥ j. 3 j.

opoponacis,

mastiches,

aristolochia longa,

viridis aris an. ℥ j.

lithargyri auri,

olei communis an. lb. ss.

cera noua ℥ viij.

Misce omnia, ut decet, & fac emplastrum.

C O N.

Dum speciosa hæc medicamentorum nomina vel lego, vel audio, in mentem simul, & risum veniunt bellissima chymicorum remedia, qui cum viderint, suum Elixir vitæ iam nunc nimis tritum, portiones quasdam modo liquores cœlestes, modo portiones angelicas nominant. Sed tolerabile nomen est, cui medicamenti vires utcumque respondent, quæ cum in hoc emplastro efficacissimæ sint, licet non diuinæ, id ipsum cum authore, diuinum nominabimus.

Sic autem paratur: Lithargyrus subtilissime tritus horas duodecim cum oleo ducendus, agitandus, & nutriendus, ac lento igne semper mouendo coquendus ad mellis crassitudinem; dein cera in frustula diuisa, miscenda & liquanda. Interea gummi in aceto, vel vino tenui maceranda, diluenda, colanda, & ad humiditatis aquosæ discussionem, & euaporationem coquenda: tum terebinthina commiscenda. Post-hæc omnia in lithargyrum cum oleo nutritum, & ceræ vniti coniicienda & incorporanda. His omnibus pulueres myrrhæ, mastiches, thuris, aristolochiæ, aimentis, hoc est, magnetis, seorsim tritorum commiscendi: tum demum ærugo trita, ne cocta diutius emplastrum faciat rubrum. Ex omnium sic probe mixtorum vnione fit legitimæ spissitudinis emplastrum. Pro puluere aimentis, ut cum vulgo loquar, quidam Amenti dulcis, id est, Sagiminis vitri puluerem sumunt, melius tamen cum magnete vbique paratur.

Emplastrum diuinum vim habet, partes, quibus adhibetur, emolliendi, dolorem sedandi, humores attrahendi, digerendi, ac resoluendi.

CAP. XIII.

Emplastrum de cerusa.

℞. Olei rosati lb. ij.

cerusa lb. j. ℞.

cera alba ℥ iiij.

Coquantur in vase terreo vel stanneo, fiat emplastrum.

Incertus quidem est emplastri huius author, sed incertior multo descriptio, simplicium dosis, & parandi modus: alii enim forma vnguenti conficiunt, ut Præpositus; alii forma emplastri, ad cuius compositionem nonnulli lithargyrum, amyllum, & ouorum albumina ponunt, ut Paul. & Myreps. alii ex cera tantum & oleo parant; alii ex cera, cerusa & oleo. Præterea sunt, qui duplum olei ad cerusam pondus assument; alii partes utriusque pares. Sunt, qui plus ceræ; sunt, qui plus olei adiciunt. Vsitatior descriptio est, quam damus, facilior confectio, quam docemus, efficacior compositio, quam probamus, in qua olei rosati, & omphacini potius, quam communis libræ duæ sumuntur, cerusæ libra una cum dimidia, & ceræ tantum vnciæ quatuor ponuntur. Antequam vero cerusa emplastri confectionem ingrediat, lauari pluries debet in aqua communi, vel potius rosacea, illam ducendo in pila marmorea cum pistillo ligneo: dein residere permittitur, & ubi in fundo quieuerit, aqua effunditur, aliaque rursus affunditur, cum qua de nouo versatur: idque iteratur, quousque aqua nitida, & omnis impuritatis experta apparuerit: qua eiecta, ex cerusa remanente albissima, trochisci formantur, in sole siccantur, & vsui reponuntur. Eorum autem quantitas descripta ad nostrum emplastrum parandum sumitur, & tenuissime læuigatur, dein cum oleo lento igne subradiante sole coquitur, iugiter spatula versando, simulque cera liquatur & agitur, ut subeant cuncta spissitudinem emplastro conuenientem.

Plurimi vsus est non modo ad vitia cutis, & superficia-
rias exulcerationes siccandas, sed ad vlcera maiora coalescenda, inflammationes sedandas, & intertrigines sanandas. Ambustis quoque plurimum prodesse certum est.

CAP. XIV.

Emplastrum pro stomacho.

℞. Absynthij,
mentha,

maior-

maiorana,
rosarum,
balauſtiorum,
nucum cupreſſi an. ʒ iij.
ʒinziberis,
nucis moſchat.
caryophyllorum,
ſem. anethi,
dauci an. ʒ ij.
benjoin,
ſtyracis calamit. an. ʒ ʒ.
oleorum maſtiches,
citoniorum an. ʒ iij.
cera flaua lb. ʒ. Fiat emplaſtrum.

C O M M E N T A R I V S.

Quæcunque pharmaca forinſecus ſtomacho impo-
 nuntur, ſiue aſtringendo condenſent, ſiue indurent, im-
 proprie & licentioſe nimis Aſclepiades, & Andromachus
 malagnata vocarunt. Rectius illa Galenus *cap. 5. lib. 8.*
comp. med. loc. ſtomachica, quod ſtomachum; vſpleni-
 ca, quod ſplenem roborent, nuncupauit. Apte ſiquidem
 à partibus, quibus maxime congruunt, nomen mutuan-
 tur, licet aliis quoque prodeſſe comperiantur. Vnde em-
 plaſtra ſtomachica optime dicuntur, quæ ſtomachum
 roborare, & vires ipſius imbecilliores reſarcire valent.
 Cuiusmodi ſunt medicamenta multa ſimplicia, quæ &
 primis qualitatibus ipſum calefaciendo recreant, & affi-
 nitate quadam reſpiciendo iuuant, ex quibus pauca quæ-
 dam ſelegimus, ad noſtrum hoc emplaſtrum concinnan-
 dum. Vix namq; farraginem immenſam ſimplicium in-
 utilium probo, ex quibus emplaſtra ſtomachica vulga-
 ria, parata video, quæ pharmacopœo tantum ſunt ſum-
 ptui, labori, oneri. Paucioribus itaque, ſed præſtantiori-
 bus euſtomachicis, emplaſtrum hoc conſtabit, ad cu-
 ius apparatus cera primum cum oleis liquanda & ver-
 ſanda: dein ſtyrax & benjoin trita commiſcenda, tum
 & reliqua tenuiſſime laeuigata: atque omnia mouenda,
 ſubigendaq; , vt in legitimam abeant emplaſtri craſſitu-
 dinem.

Preparatio.

*Emplastrum de mastiche.**℞. Mastiches ℥ iij.**boli armen. in vino nigro lota ℥ j. ℞.**rosarum ℥ vj.**scobis eboris,**corallij rub. an. ℥ ℞.**terebinthina ℥ ij.**cera flaua lb. ℞.**olei myrtillor. ℥ iij. aut q. s. fiat emplastrum.*

COMMENTARIUS.

Stomachicum quoque est hoc emplastrum, sed non perinde calidum, ac superius descriptum: Nam cum stomachi omnis imbecillitas à frigida causa nō semper proficiscatur, ut neque subuersio, quæ sæpius ab intemperie frigida ortum ducit, aut supinitas, quæ iuxta intemperiem quamcunque, etiam citra vitiatos humores contingit, ait Galenus *cap. 3. lib. 8. comp. med. loc.* non est æquum, illi roborando, medicamentum perpetuo calidissimum adhibere, sed pro causæ affectionem committentis varietate id ipsum variare, & immutare ratio suadet. Impossibile enim est, pharmacum inuenire ad multas affectiones optimum, & quod vni efficaciter, alteri imbecille prodest: Sæpeq; accidit, ut emplastrum calidum stomacho adhibitum, feruido hepatis plurimum officiat. Hinc prouerbum: *Stomachicum inuit, & occidit hepaticum.* Calidiori igitur, & imbecillo ventriculo tutissime hoc imperabitur emplastrum. Ad cuius præparationem omnia pulueranda separatim erunt terenda. Deinde cera in oleo liquanda, liquatæ & igni subtractæ terebinthina vnienda: tum bolus, rosæ, ebur, & corallium tenuissime læuigata permiscenda, tandem mastiche accurate subigenda in emplastri crassitiem legitimam.

*Præparatio.**Vires.*

Commendatur illius virtus ad robur toto ventriculo conciliandum, feruorem illius contemperandum, supinitatem ac subuersionem cohibendam, vomitum compescendum, & imbecillitatem firmandam.

Emplastrum pro matrice D. Præpos.

℞. Radicie bistortæ lb. ℞.

ligni aloës,

santali moschatellini,

nucis moschata,

berberis,

antheræ an. ʒ ℞.

cinnamomi,

caryophyllorum,

schoenanthi,

florum chamameli an. ʒ ij.

thuris,

masticis,

Aliptæ moschata,

Gallie moschata,

styracis calamita,

styracis rubri an. ʒ ℞.

moschi gr. xv.

cera citrina ʒ ix.

terebinthina ʒ ij.

ladani lb. ij.

picis naualis lb. j ℞.

olei moschatellini ʒ ij.

Fiat emplastrum secundum artem.

COMMENTARIUS.

Matrix seu uterus morbis quamplurimis non tantum scatur, sed & morborum muliebrium pars maxima vel ab utero, vel in utero est. Eo enim male affecto, totum, pene dixerim, afficitur corpus; recreato, totum & recreatur ipsum. Ob id medicamenta multa in illius solamen à Medicis imperantur, ut priapiscota, fodus, incessus, litus, vnguenta & emplastra, quibus aromata & suaueolentia permiscuntur, quorum vel interiorum immisorum, vel exteriorum adhibitorum fragrantia, & odoris iucunditate plurimum delectatur, licet non sub odoris specie, ut in nostris Institutionibus annotauimus. Vt citius autem Topicum illi dicatum est emplastrum ab illiusmet nomine,

Præparatio.

mine, pro matrice, nuncupatum; Ad cuius confectio-
nem, cera & laudanum in frustula secta, cum oleo li-
quanda, & simul agitanda; mox pix naualis: Sic promi-
scue liquatis, & ab igne semotis, adhuc tamen calenti-
bus terebinthina addenda, nec non styrax calamita. O-
mnibus ita unitis & refrigeratis, reliqui pulveres permi-
scendi, spatha diligenter agitandi, versandi, & subigen-
di, ut ex omnium concursu fiat emplastrum, ut decet
spissum & odoratum. Præpositus nec adipēs, nec olea
ponit. Recte tamen parari non quit absque horum al-
terutro. Ob id oleum moschatellinum adiunximus, ut
scopo & parti convenientissimum. Hinc colligitur, Ni-
colaum Præpositum non modo ineptum scriptorem esse,
ut qui sæpius barbare loquatur, sed imperitum pharma-
copœum, ut qui compositionem medicamentorum non
sciat legitimam, nec parandi modum, nec consistentiam
idoneam: mirorq;, posterioris huius ætatis primates au-
thoris adeo stolidi nomen patienter tulisse, aut eius pa-
ginas tam præcipitanter euoluisse, ut eius ineptias non
aduerterint. Verum hæc obiter dicta sunt: Nolo enim
sæuire in mortuum. *Acerbius tamen faciunt in viuos, qui
medicamina periculi plena recipiunt.* Ad rem vero ut re-
deam, putant quidam oleum gagatis, aut aliud foetidum
debere permisceri, ut strangulationi ab utero magis con-
ueniat; improba tamen est illorū ratiocinatio, ut qui au-
tument per matricis suffocationem foetida ipsius regioni
imponenda; quæ si in hoc affectu profint, ut certe pro-
desse comperiuntur, naribus adhibenda sunt. Demus
autem graueolentia ad regionem vteri conducere, ea ta-
men minime sunt commiscenda moscho, santalo citri-
no, Aliptæ & Galliæ moschatis. Non omittendum est,
hic per Anteram, quæ ad huius emplastri confectio-
nem accedit, partem rosarum inferiorem, capillamentis, gra-
nulisq; comitatam intelligi: non antheram, id est, flori-
dam, quæ medicamentum erat compositum hoc nomi-
ne, ab antiquis, ad oris vitia descriptum, quod plane ex-
oleuit. Ut legitur apud Aëtuar. cap. 7. lib. 6. meth. Aët. cap.
22. tet. 2. ser. 4. Cor. Celsi cap. 11. lib. 6. & alios.

**Antera duo-
bus modis v-
surpatur.****Vires.**

Emplastrum pro matrice vires habet eximias ad ipsius
procidentiam, aberrationem, peruersionem. Illius enim
depra-

deprauatum morum cohibet, symptomata hysterica restinguit, & pluribus aliis præternaturam affectionibus medetur.

C A P. XVII.

Emplastrum contra rupturam, vulgo Herniam D. N. Præp.

℞. Picis naualis,

aloës an. ℥ iij.

lithargyri,

cera alba,

solophonia,

galbani,

ammoniacy an. ℥ ij.

visci querni ℥ vj.

aristolochia longa,

aristoloch. rotunda,

gypsi an. ℥ iiij.

myrrha,

rhuris an. ℥ vj.

serebintina ℥ ij.

ysculorum, hoc est, vermium terra,

gallarum,

symphtici maioris,

symphtici minoris,

boli armen. an. ℥ iiij.

sanguinis humani lb. j.

oleorum mastiches, &

citoniorum an. lb. ss.

Iuris pellis arietina q. s. fiat emplastrum.

C O M M E N T A R I V S.

Facile est medicamenta à Nic. Præposito inuenta, ab his, quæ transcripsit, agnoscere. Quæ enim adinuenit ipse, in multis vel deficiunt, vel excedunt, vel in simplicium dosi, & parandi modo peccant, vel inepta descriptione prostant, vt præter cætera, hoc emplastrum fidem facit, quod vix iuxta authoris mentem paratur, aut paratum pastæ cuiusdam durioris, quam emplastri potius

Preparatio.

consistentiam refert: Breui enim exsiccat, induratur, & facile pulueratur. Propterea quædam olea superaddenda putavi, scopo accommodata, & pulueribus colligandis conuenientia simul cum simplicibus reliquis.

Vt autem rite paretur, pellis arietis iunioris recenter detracta in frustra secta, cum pilis duodecim horas, aut etiam diem integrum, si sit opus, coquitur ad eius dissolutionem: dein exprimitur decoctum, & abiicitur lana: In libra vna liquoris colati baccæ visci querni, aut alterius arboris, cognatæ qualitatibus coquuntur, donec tabescant, & aquea exhalet humiditas: tum percolantur. Interea ysculi, seu lumbrici terrestres vino abluuntur, & ad dissolutionem coquuntur & colantur: Colaturæ olea permiscuntur, & igni denuo redduntur, ad feri totius discussionem. Postea duæ hæ colaturæ commiscuntur: his liquantur cera, colophonia & pix, exacte versando, ne vrantur. Liquori coctura pene consumpto, galbanum & ammoniacum in vino rubro diluta, colata, & ad mellis spissitudinem cocta, commiscenda. Omnibus igni subtractis terebinthina ponenda: tum demum pulueres ex arte læuigati & creti, ex omnibus sic debite præparatis, mixtis, unitis, & accurate subactis, fit emplastrum consistentiæ legitimæ.

Baccarum visci querni penuria (desunt enim sæpissime) consentit Ioubertus taurocollam subrogari. Alia adhuc multa astringentia superaddit, vt vis insit emplastro magis agglutinatoria. Arnaldus inepte sanguinem hominis ruffi postulat: Melior siquidem est, qui ex alio, modo sano & polyhæmo habetur: Æque aptus & suillus. Præpositus ceram rubram exigit, id est, recentem, quæ ita flauescit, vt subrubra appareat, sed alba est accommodatior. Vult quoque marmor, in quod massa iniicitur, oleo violato madere, nos mastichinam præferimus.

Vt.

Efficacissimum est ad laxiores partes constringendas & roborandas, ad fluxiones cohibendas, ad dilatationem productionis peritonei, per quam intestinum delabitur, coarctandam. Ob id ad ramicem, seu enterocalem, vulgo herniam, valde confert, vnde emplastrum ad herniam à Pharmacopolis dicitur, à quibusdam de pelle arietina, à Manlio emplastrum pro Crepatis.

CAP. XVIII.

Emplastrum catagmaticum, seu ad fracturas ossium.

*℞. Radicum symphiti maioris,
althea,
visci querni an. ℥ ij.
plantaginis,
chamæpytheos,
hypericonis an. m. j.*

*Fiat decoctio in æquis partibus vini nigri, & aquæ
fabrorum ad medias. Colaturæ adde*

*mucaginis seminis citoniorum in decocto omazorum
extracta,*

olei mastich.

ol. rosar. an. ℥ iiij.

cera virginis lb. j.

lithargyr. auri ℥ ij.

terebinthina ℥ ij.

balauſtiorum,

rosarum,

myrtillor.

acacia an. ℥ ℞.

mumia,

granorum androsami,

colophonia,

mastiches,

succini an. ℥ vj.

picis naualis ℥ j. ℞.

bol. armena,

farina volatilis,

thuris an. ℥ j. ℞.

sanguinis draconis ℥ ij.

Ex arte fiat emplastrum.

COMMENTARIUS.

Ut partes corporis inter se forma, temperie, & actione
sunt dissimiles, sic dissimilibus opus habent medica-
mentis, quibus vel conseruantur, vel curantur; alia enim
oculus, alia pulmo, alia vterus, alia ossa male affecta po-
stulant;

stulant; & sæpe diuersis medicamentis eadem pars eget, pro affectionis, qua laceffitur, diuersitate; nam quæ ossium cariei, seu teredini conducunt, raro aut nunquam in ipsorum fracturis vsurpantur; quibus sanandis chirurgorum maxima pars astringentia sola perperam adhibet: quidam oxycroceum; alii emplastrum de pelle arietina, seu contra rupturam: alii vulgare ceroneum; à quo forsitan detorta est illius emplastri nomenclatura, quod Lutetiz tanti nominis est, & singulis opem efflagitantibus, abs quodam sine discrimine datur, & promiscue morbis omnibus & partibus adhibetur: vnde ab occlusis meatibus & retentis humoribus excrementitiis sæpe dolores ingrauescunt, nonnunquam pruritus ingens oritur, sed sæpius vlcera nascuntur, vt in multis obseruaui.

Præparatio.

Peculiare igitur debet in pharmacopoliis catagmaticum optimum haberi, quod non solum vim habeat adstringendi & roborandi, sed partis temperiem conservandi, pori sarcoidis, *Alrosboth* Arabes vocant, generationem & incrementum accelerandi: Cuiusmodi est, quod nunc exhibemus, cuius præparatio, licet ex formula descriptionis satis pateat, in tyrunculorum tamen subsidium apertius declarabitur. Primum igitur radices mundatæ, & in frustula sectæ, & herbæ minutim incisæ in pari portione vini nigrioris, & aquæ chalybeatæ, vel fabrorum coquentur ad mediæ partis dissipationem. In percolatum liquorem mucagines iniicientur, elixabunturq; donec aquosa exhalet humiditas: tum olea miscbuntur; mox cera; post lithargyrus. Igni sublatis & sufficienti coctura, & agitatione vnitis terebinthina adiungetur: deinde pulueres: omniaq; simul probe miscbuntur, agitabuntur, subigentur, vt coëant in emplastrum consistentia legitimum.

Si Androsæmum non suppetat, in eius locum hypericonis semen, aut summitates substituentur. Per ceram virginem flaua, seu citrina & recens à melle secreta intelligenda est, quæ nervis roborandis aptior est & utilior.

Vires.

Emplastrum catagmaticum vires habet insignes ad fracturas ossium sanandas: Eorum enim coalitum iuvat, & accelerat, callum, quo simul agglutinantur, auget,

get, calorem partis natiuum fouet, & humorum fluxiones sistit.

Chirurgos hortor, emplastrum hoc parare, nec ignaros quosdam tam libere pati, qui vnico ceroneo, vt vocant, seu emplastro, forsan sine ratione concinnato, omnes plagas, vt vulgo fertur, sanare promittunt.

C A P. XIX.

Emplastrum Vigonium, seu de ranis.

℞. Oleorum chamameli,

anethi,

de spica,

de lilio an. ℥ ij.

laurini ℥ j. ℞.

de croco ℥ j.

pinguedinis vituli ℔. ℞.

euphorbij ℥ v.

ihuris ℥ x.

adipis viperæ ℥ ij. ℞.

ranarum viuientium n. vj.

lumbricorum lotorum in vino ℥ iij. ℞.

succorum radic. ebuli,

enula an. ℥ ij.

schænanthi,

stœchados,

matricaria an. m. j.

vini odorifer. ℔. ij.

Bulliant omnia simul ad consumptionem vini. Co-

laturæ adde

lithargyri ℔. j.

terebinthina clara ℥ ij.

cera alba, vel potius flaua, q. s.

styracis liquida ℥ j. ℞.

Post hæc ab igne depone, & vbi refrixerit, misce argenti viui salua hominis ieiuni extincti ℥ iij. misce diu pistillo, & fac emplastrum.

C O M M E N T A R I V S.

Vt India naturæ statuto luem veneream simul & remedium protulit: Sic Italia, in quam primum aduecta est,

est, hoc morbi genere totam Europam infecit, & optimo medicamento refecit. Ioannes quippe de Vigo Italus, ut suis, vel etiam sibi, forsan consuleret, emplastrum hoc eximia virtutis composuit, ad Italici morbi, quem inepte Gallicum appellat, curationem: cuius licet probetur descriptio, improbatur tamen modus parandi, quem ipse præscribit. Vult enim simul ac confuse omnia concoqui ad lythargyrum usque; sed recentiores paulo aliter, & melius multo sic apparant.

Preparatio.

Lumbricos terrestres vino ablutos, & ranas viuentes maiusculas, & aquaticas in pinguedinibus porci & vituli simul cum vino coquunt, ad tertiae partis vini consumptionem: deinde matricariam addunt, stœchadem & schœnanthum, & rursus elixant ad vini deperditionem: tum succos ponunt & olea; paulo post axungiam viperæ, aut eius defectu colubri. Adhucq; coquunt ad humoris aquei excussionem, & postea fortiter exprimunt. In percolato iure lithargyrum læuigatum agitant, nutriunt, & iugiter versando coquunt ad formam vnguenti; tuncq; ceram adiiciunt, & liquant. Post hæc ab igne remouent, thus & euphorbium trita coniiciunt; deinceps terebinthinam & styracem. Omnibus ordine dicto mixtis versatis, vnitis & refrigeratis, argentum viuum per pannum densum traiectum, & saliuam hominis ieiuni extinctum exacte permiscent, terunt, subigunt, & in formam emplastri idoneam reducunt, ex quo magdaleones formant, & vsui reponunt.

Optima est hoc emplastrum parandi ratio, quam peritiores Pharmacopœi sequuntur, inter quos nonnulli pondus hydrargyri duplicant, alii triplicant, ut vires nanciscatur efficaciores ad Italici morbi expugnationem. Quidam illius extinctionem cum saliuam ieiuni damnant, maluntq; cum terebinthinæ & axungie porci aliqua portione extinguere; nec quidem male istis omnibus modis castigatur: Mallem tamen saluiam quam saliuam assumere; illius enim succo castigatus hydrargyrus nervis minus obest.

Quærent multi, quodnam oleum sumendum sit pro oleo de spica, cuius multæ perhibentur varietates? quibus, ut paucis respondeam, dico Vigonem illud oleum intel-

intelligere, quod per destillationem trahitur, ex lauan-
dula maiore latifolia, quam vulgus *Aspicam* nominat:
non vero aliud, quod per infusionē educitur ex spica In-
dica, quod idem author cum Mesue semper vocat oleum *Differentia*
Nardinum, *ut lib. 8. Antidotar. cap. 4.* Olei vero de spica *inter oleū nardi*
alibi meminit, nempe *lib. 4. cap. de auxilijs ad dolorem dorsi & oleū*
dorsi. de spica.

De ranis quoque non conuenit inter omnes, alii nam-
que aquaticas, alii syluaticas, seu rubetas venantur, sed
palustres, seu aquaticas rubetis sæpe venenatis prætule-
rim: verum alię aliarum defectum sine magno discrimi-
ne facile supplebunt; atque has vel illas quisque seligat
pro animi arbitrio, cum æque fere huic externo medica-
mento conueniant.

Vires autem huius emplastri, quod forma cerati, vel *Vires.*
vnguenti multi parant, non modo Medicis, Pharmaco-
pœis, & Chirurgis notissimæ sunt, sed omnibus, qui Ve-
neris calcitratu fuerunt oblæsi.

CAP. XX.

Tela Galteri, vulgo Sparadrap.

℞. Olei rosati lb. ss.

seni arietini ℥ iij.

cera ℥ x.

lithargyri,

resina pini,

thuris,

mastiches an. ℥ ij.

bol. armen.

farina volatil. an. ℥ f.

Ex arte fiat emplastrum, in quod adhuc liquatum,
& calidum immergatur tela parum attrita.

COMMENTARIUS.

Ad emplastrorum cateruam refertur quædam tela v-
trinque emplastica, quam recentiores modo Sparadra-
pum, modo telam Galteri nominant, cuius multæ varie-
tates dantur, à varietate emplastrorū, quibus inficitur te-
la, sumptę: alia enim vulneraria, alia catagmatica dicitur:

Illa

*Parandi mo-
dus.*

Illa vulneribus magis, hæc ossibus agglutinandis dicatur; vtraque tamen vtrique affectioni proficua. Sed nullis in morbis Sparadrapī frequentior est vsus, quam in vlceribus antiquatis, & in ipsis fonticulis à pyrotico relictis. Ad hæc autem omnia valet, quod hic exhibemus, ad cuius confectionem seuum & cera primum liquanda cum oleo: liquatis lithargyrus subtilissime tritus, commiscendus, ducendus, nutriendus, & spatha assidue mouendus, coquendus. Post hæc reliqui pulueres addendi, & ita versandi, permiscendi, & vniendi, vt in legitimum abeant emplastrum, in quod adhuc calidum & liquidum tela quodam modo verustate iam attrita demergenda, & sæpe inculcanda, quousque infecta plane, & vndiquaque inquinata, & quasi incrustata fuerit. Tuncq; extrahenda, & exponenda aëri, vt refrigerata obdurescat, & ad futuros vsus seruetur.

Vires.

Tela hæc partim sarcotica est, partim collectica & epulotica, hoc est, vim habet nouam carnem generandi, vulnera glutinandi, & eadem, vt & vlcera, exsiccandi, & ad cicatricem ducendi. Fluxiones quoq; sistit, & partes, quibus adhibetur, roborat.

Qui alias Sparadraporum descriptiones desiderarit, legat *caput vlt. sectionis 2. lib. 3. nostrarum Institutionum.*

Porro ex aliis emplastris liquatis tot Sparadrap, quot illa sunt, possunt hac arte parari.

Alia quædam emplastra, pauca tamen omisimus, quorum vsus vel improbatur, vel non satis probatur, vel affinis sit eorum qualitati, quæ superius à nobis describuntur. Exoleuit enim emplastri vtriusque Barbari & Diaphœnici vsus: Apostolicum vero rarissime paratur, eoq; facile carere poterit, qui Diuinum habebit, vt Cero-neo, qui oxycroceum. Præstantiora autem, vltioraq; dedimus non modo emplastra, sed alia medicamenta, tam quæ exterius adhibentur, quam intro sumuntur;

quæ omnia, si parare voluerit Pharmacopœus, & in officina seruare, nihil illi deerit morbis

omnibus expugnan-
dis.

FINIS LIB. VI.

APPEN-

A P P E N D I X.

*De quibusdam aquis medicatis, arte
paratis.*

PRæter aquas simplices destillatas, aliæ quædam in Pharmacopoliis seruantur compositissimæ, quarum vsus plurimum commendatur, non modo ad externos corporis affectus, dum adhibentur, sed etiam, ad interiores, vt intemperiem partium corrigendam, robur iisdem conciliandum, & facultates erigendas, dum assumuntur; Cuiusmodi sunt vsuales quæda & eximie virtutis, quas ad calcem huius operis, ne quid ei deesset, adiunximus, initio ab his sumpto, quæ intus sumuntur.

Aqua Theriacalis.

℞. Radic. gentiana, enula campana, tormentilla, angelica, imperatoria an. ʒj. cyper, ireos florent. an. ʒvj. Zedoaria, cortic. citri sicci, & arantiorum, cinnamomi, caryophyllorum, sem. cardui bened. corymborum hederæ, granorum luniperi an. ʒ℥. dictamni, scordij, melissa, calendula an. m.℥.

Macerentur diem integrum super cineres calidos in vase oru non multum patuli & rite obturati, cum vini albi lib. vi.

Die sequenti, adde decoctionis ulmaria, betonica & nenupharis lib. ij.

Deinde bulliant parum, ac lento igne: Tum fiat expressio, in qua dissolue & infunde per noctem theriaca ʒiij.

Postea ponantur in alembico vitreo, & fiat destillatio in balneo Maria. Aqua hinc destillata seruetur.

Inter aquas Theriacales, & Alexiterias nulla est hac *Vires.*
præstantior & efficacior: Facultates enim non modo re-
creat, sed qualitatem omnem pestilentem, & venenatam
oppugnat & extinguit. Syncopæ, palmo ac omni animi
deliquio prodest, vertigini, lethargo, Epilepsiæ, Apople-
xiæ & paralyfi.

Aqua Theriacalis alia, paratu facilior.

℞. Radic. enula campan. angelica an. ℥ iiij.

sem. cardui bened. caryophyllorum, granorum iuniperi an.
℥ j.

Scordij. echij, ulmaria, maiorana, melissa, betonica an.
m. j.

Fiat decoctio, in qua colata ad ℔. iiij.

Infunde diem integrum, vel etiam biduum,

Mithridatij & Theriaca an. ℥ ij.

Ponantur in alembico, & destillentur, ut artis est.

Vires.

Vires habet superiori affines, sed imbecilliores. Parati facile poterit non solum in Pharmacopoliis, sed etiam in singulis civium ædibus. Paucis enim constat, quæ ubique fere reperiuntur.

Aqua Cinnamomi.

℞. Cinnamomi optimi, crassiuscule triti ℔. ℞.

aquæ rosarum fragrantissima &

vinum albi generosi an. ℔. j.

misceto, ac biduum simul relinquito in vase rite operculato, ne quid expiret; Deinde super cineres calidos destillato, & aquam servato.

De cinnamomi ad vinum & rosaceam proportionem non unus est omnium consensus. Alii enim partem unam cinnamomi ponunt, vini partes duas, aquæ rosarum partes quatuor. Alii vinum & aquam eadem mensura permiscunt, in quibus cinnamomum maceratur, & totum destillatur: hicque parandi modus vltatior est, & melior perhibetur.

Vires.

Huius aquæ facultas valde commendatur ad partum accelerandum, secundinas expellendas, menses ciendos, facultates recreandas, & flatus discutiendos.

Aqua vulgo Clareta dicta.

℞. Macis, caryophyllorum, cinnamomi an. ℥ j. galanga ℥ ℞.
cardamomi minoris, schœnanthi an. ℥ ij. Zinziberis
℥ ℞.

Infunde in balneo M. viginti quatuor horas in aqua vita
℔. j. aquarum absynthij, & rosarum an. ℔. ℞. adde
sacchari ℥ viij.

Traiician-

Traiciantur ter, quaterque per manicam Hippocratis, fiat Clareta, in vase idoneo reponenda. & seruanda.

Valeat plurimum ad robur stomachi, coctionem iuuā- Vires.
dam, flatus discutiendos, intemperiem frigidam partium
nutritiarum corrigendam, ad vires cordis restituendas, &
facultates erigendas.

Clareta alia.

*℞. Radic. peonia vtriusque, visci querni an. ℥ ij. ligni lau-
ri, lentisci, an. ℥ ss. florum bethonic. salvia, anthos, an.
p. ij.*

*Macerentur per diem integrum, in vase stricti oris, & be-
ne coopercolato, in vini albi optimi lb. j. ss. aqua melis-
sa lb. ss. Postea distillantur. Et in aqua destillata ma-
cera cinnamomi ℥ ss. sacchari Candi. ℥ v.*

*Tum colentur & bis atque iterum transmittantur per colum-
laneum. Colatura seruetur.*

Mirum in modum confert Epilepsia, Lethargo, Para- Vires.
lysi, Apoplexia, & aliis frigidis affectibus cerebri, & to-
tius neruosi generis.

Clareta alia.

℞. Aquar. melissa & tussilaginis an. lb. ss.

*Infunde per noctem super cineres calidos rad. Enula Cam-
pana ℥ ij. Irees Florentina ℥ j. cinnamomi ℥ iij.*

*Facta expressioni, & bis, terque colata adde Syrupi arden-
tis, seu olei sacchari, ut vocant. ℥ iij. Fiat Clareta, pa-
rum insolanda, si seruanda.*

Facultates habet eximias ad Asthma, tussim ab hu- Vires.
more frigido natam, & expectorationem. Incidit enim,
attenuat, coquit, & sputum mouet.

Syrupus autem ardens fit ex saccharo diluto in aqua Syrupus ardens
unde fiat.
vitæ, quæ accenditur: Nam post eius conflagrationem
liquor relinquitur, quasi oleosus & crassitie syrupi.

Clareta vulgaris.

*℞. Aqua vitæ optima lb. ss. aqua rosarum rubrarum ℥ iij.
sacchari ℥ iij. cinnamomi ℥ j.*

*Traiciantur per manicam Hippocratis, bis atque iterum,
& fiat Clareta.*

Vires.

Gratissima est hæc Clareta, & cor atque reliquas partes, quæ principatum tenent, recreat, calorem natium fouet, & materiam flatulentam discutit.

Aqua contra calculum.

℞. radicum apij, oinones, eryngij & raphanorum per taleolas incisarum an. ℥ ij. siliquarum virid. fabarum ℥ iij. saxifragarum omnium, crista marina, pimpinella, ameos, summitatum althea an. m. ij. granorum alkekengi, cicurum rubror. sem. milij solis an. ℥ ij. mala citria in orbiculos secta m. iij.

Macerentur diem integrum in vino albo: Postea destillantur. Aqua reponatur vase idoneo, cui si partem olei vitrioli admisceatur, ut accescat vires habebit efficaciores.

Vires.

Mira est huius aquæ vis ad calculum atterendum, & expellendum, vrinam ciendam, menses mouendos, partum accelerandum, viscidos humores attenuandos, & obstructions tollendas. Debent vero illius sumi duo cochlearia aut paulo plus, pro sumentis ætate & viribus; Idq; mane ieiuno stomacho, vel longe post pastus.

Aqua ad Gonorrhæam.

℞. Foliorum acanthi, & lapathi hortensis concisorum, summitatū althea an. m. ij. florū nenupharis m. iij. sem. lini, Senelorum an. ℥ j. ℞. seminum quatuor frigida maiorum an. ℥ j. macerentur per diem in lacte asinino, aut vaccino, postea destillantur in balneo.

Vires.

Facultatem habet leniendi, acrimoniam auferendi, sordes renum, & partium, per quas & lotium & semen excernuntur, expurgandi, & intemperiem corrigendi.

DE AQVIS TOPICIS SEV
exterius adhibendis.

Aqua Ophthalmica.

℞. Succorum chelidonij, faeniculi, rutæ apij & borinini an. ℞. ℞. mellis ℥ iij. fellis hircini ℥ j. fellis caponum & gal-

℞ gallinarum an. ʒ ss. aloes ʒ vj. caryophyllorum, nucis moschata, sarcocolla an. ʒ ij.

Ponantur omnia simul in alembico: Destillentur: vase vitreo excipiantur, & aqua destillata seruetur.

Multis oculorum affectibus prodest, vt Ambliopiæ, Vires. caligini, visus debilitati & hebetudini.

Aqua communitalis.

℞. Euphras. m. ij. chelidonij, verbenæ, betonica, chamæpytheos, anethi, sumitatum hormini, anagallidis flore rubro, ameos, caryophyllata an. m. j. anthos m. ss. piperis longi ʒ ij.

Macerentur in vini albi sufficienti quantitate per diem integrum, & destillentur.

Vocatur aqua communitalis, quod communis sit, nec ulla domus ea carere debeat. Plurimum valet ad omnem visus imbecillitatem, sordes oculorum detergendas, maculas auferendas, vlcera sananda, suffusionem impediendam, claritatem oculis augendam, & robur conciliandum. Ratio nominis.
Vires.

Aqua ad Epiphoram, & oculorum ruborem.

℞. Vini alb. aqua rosarum an. ℔ ss. tuthia preparata ʒ j. macis puluerata ʒ ss.

Omnia misceantur in phiala bene obturata, & insolentur per ters hebdomadas.

Efficacissima est ad oculorum ruborem delendum, Vires. lachrymas ipsorum exsiccandas, tunicas roborandas, & vlcera sananda.

Aqua Calcis.

Aqua, in qua pluries calx extincta fuerit, aqua calcis ob id dicta, multis vlcerib. phagedenicis ac disepuloticis mirum in modum confert, quia tamen facile quouis tempore parari potest, in eius descriptione non immorandum. Vires.

Aqua Fortis.

Aqua fortis vulgo dicta, ad aurifabros potius, quam Pharmacopœos spectat, qua utuntur ad separandum argentum ab auro: ob id, aquam separationis vocitant Gall. *eau de depart*. Liquat enim argentum, auro integro. Quæ autem illorum operibus insetuivit, & portionem aquæ admisit, vel per se ignaua iam facta colorem cyaneum acquisiuit, aqua secunda vulgo dicitur, qua nihil cōmunius in Chirurgorū tabernis, ad illorum subsidium, qui Veneris Mephitim attigerunt.

Vnde paratur.

Paratur autem aqua fortis ex vitriolo, & sale petrz in matratio inclusis, & adhibito excipulo, seu vase idoneo, optime lutato, in quod vi ignis spiritus velut accensi perreptant.

Alia fit adhuc ex auripigmento, flore æris, sale nitro & alumine rupeo: Verum hæc relinquenda, quibus inseruiunt.

De aquis comptoriis seu fucatoriis.

Corporis pulchritudinem aut deformitatem magni quicquam ad morum probitatē, aut improbitatem adferre, non auro; Multi enim Therfite deformiores clarissimi floruerunt, & nonnulli Adonide formosiores inter sceleratos computati sunt. Fere tamen mulieres deformes impias esse noui, quibus, vt nec edentulis senioribus, nullum fucum, aut aquam comptoriam ad faciem ærugadam exhibeo: In hoc Galeni, licet pagani prudentiam secutus, qui *cap. 3. lib. 1. compos. medic. secund. loc.* non modo vultus, sed capillorum fucum, seu tincturam improbat: *Quacunque*, inquiens, *præ deliciis seipsas ornant, nihil tale quippiam à me petenti exhibui.*

Carebit igitur Antidotarium nostrum his nefariis medicaminibus, quibus pellices solent iuuenes irretire, & incautos fallere: Hanc enim fucatoriam artem videmus tantum exerceri a quibusdam circulatoribus, & vasis leonibus, qui vt caute ad meretricum nummos perueniant, illis oleum de Talko, quod nusquā viderunt, pollicentur, quonon tantum faciem erugare, sed iuuenescere prorsus asserunt. Duo aut vngueta solēt exhibere, Vnū rubellum, & candidum alterum: Vtrumque Hispani-
cum

cum cognominant, nec malignę qualitatis expers vllum:
Nam quod Album Hispaniæ vocitatur, ad sui confectu-
ram Sublimatum admittit, quod licet ex partibus æquis
hydrargyri, & vitrioli, & ex sale communi potius, quam
ammoniaco constet, quę scorsim lethalia non sunt, simul
tamen, vt decet, mixta, in vitreo vase sublimatorio indi-
ta, cui per gradus datur ignis duodecim horarum spatio,
fit puluis ita causticus, & deleterius, vt e us malignitas
vix possit vlla arte deleri. Hinc accidit, mulieribus, quę
facis Sublimatis vtuntur, dentes nigrescere, tereidine ab-
sumi, & faciem corrugari, ac citius lenescere. *Melior ergo*

*Sublimatum
quibus cōstet.*

*color is est, quem sola natura pinxit, cuius opera inimi-
tabilia dum miramur, opificem summum
laudemus in æternum.*

F I N I S.

Qqq 4 IN.

INDEX RERVM ET VER- BORVM PRÆCIPVE MEMORA-

bilium in hoc opere contentorum.

A.	Adiantum verum.	282
A Balzemer.	309 adiantum vulgare.	283
Abiga.	391 adiantum vnde dictum.	ibid.
Absynthium.	378 adianti folia condita.	705
Acacia.	90 Adrebolon.	304
Acacia gummi flua.	478 Ægyptij cur corpora condierint.	
Acacia species.	ibid. 572	
Acacia succosa.	479 Æreomeli.	274
Acacia germanica.	ibid. Ærugo quid. 558. eius species. ib.	
Acanthus.	279 tures.	ibid.
Acetabulum.	159 aruginis vstio.	79
Acetosa.	416 Æs vnde sit.	557
Acetum quod nam optimum. 116	as vstum.	ibid.
Aceti qualitates. 268. 269	aris flores.	ibid.
Acetum esse calidum & frigidū.	aris squama seu battitura.	ibid.
115	aris preparandi modus.	558
Acetum mulsū.	681 Æschyl'um non scripsisse carmina,	
Acetum scilliticū vnde fiat. 683	nisi vino fuerit madidus. 266	
Achates.	544 Ælites.	546
Aconitum pardalianches.	417 Æthiopidis herba mira vis.	7
Acorus. 326. quomodo à calamo	Agallochum quid.	342
aromatico differat.	327 agallochum cur rarissimum. ibid.	
Acrium multa genera.	41 eius vires.	343
Acria exacte esse pessima.	45 Agaricus. 310. optimus quis. 311.	
acria & amara.	45 ubi nascatur.	ibid.
acria cur per vstionem acrimo-	Ageratum.	428
niam amittant, non acria ve-	Agnus castus.	410
ro acrimoniam acquirant. 77	Agrimonia.	428
Acutella.	361 Agripalma.	399
Adeps quibus animalibus insit.	Agrium monspeliensem multa lu-	
576	xuriare simplicibus.	121
Adipum lotio. 61. purgatio.	63 Aiuga.	391
Adipis & seni discrimen.	576 Aizoon.	421
	Alana.	

I N D E X.

<i>Alana.</i>	518	<i>aluminis species. ibid. vires.</i>	522
<i>Alcea.</i>	278	<i>alumen catinum.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Alembicus.</i>	104	<i>alumen facum.</i>	<i>ibid.</i>
<i>alembici multiplex acceptio.</i>	629	<i>alumen liquidum.</i>	<i>ibid.</i>
<i>alembici specialior usurpatio.</i>	<i>ib.</i>	<i>alumen plumeum.</i>	521
<i>alembicus rostratus.</i>	<i>ibid.</i>	<i>alumen rotundum.</i>	522
<i>alembicus cacus.</i>	<i>ibid.</i>	<i>alumen rupeum.</i>	521
<i>Alexipharmaca.</i>	603	<i>alumen sacharinum.</i>	522
<i>Alimentum quid.</i>	6	<i>alumen scissile.</i>	521
<i>alimentum medicamentorum.</i>		<i>alumen squamosum.</i>	522
<i>ibid.</i>		<i>Alumen scissum & plumeum quo-</i>	
<i>alimentorum qualitas inexplica-</i>		<i>modo differant.</i>	599
<i>bilis.</i>	14	<i>Aluminis ustio.</i>	78
<i>alimentorum nimiam quantita-</i>		<i>aluminosa aqua quib. constet.</i>	89
<i>tem esse periculosam.</i>	160	<i>Alyssum.</i>	799
<i>Alimentum Magnetis esse fer-</i>		<i>Amara & styptica.</i>	45
<i>rum.</i>	172	<i>Amaracum.</i>	372
<i>Alisma.</i>	397	<i>Ambarum fuluum.</i>	527
<i>Alkanna.</i>	587	<i>Ambra grisea.</i>	526
<i>Alkekengi.</i>	418	<i>ambra optima qua.</i>	527
<i>Alkool.</i>	123	<i>ambra subalbida.</i>	525
<i>Alliotica.</i>	131	<i>ambra adulterium.</i>	185
<i>Aloes descriptio.</i>	307.	<i>Amentum.</i>	599
<i>um nascatur.</i>	308.	<i>Ametkystus.</i>	544
<i>ibid.</i>		<i>Amiantus.</i>	599
<i>Aloe caballina.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Ammi.</i>	297
<i>Aloe succotrina.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Ammoniacum quid & unde ha-</i>	
<i>Aloes facultas qua.</i>	10	<i>beat nomen.</i>	480
<i>Aloe quam optima.</i>	173	<i>Amomum.</i>	298. 299
<i>Aloen venas occludere.</i>	45	<i>Ampelitis.</i>	517
<i>Aloen ad aīzēa spectare.</i>	421	<i>Amphora.</i>	159
<i>Alphenicum.</i>	674. 805. 650	<i>Amuleta duplicia.</i>	22
<i>Alsebran.</i>	314	<i>Amygdala.</i>	469
<i>Alterantium medicamentorum</i>		<i>Amygdalarum preparatio.</i>	63
<i>tria genera.</i>	10	<i>Amygdalata quomodo paranda.</i>	
<i>Alterantium dosis.</i>	163. 191		203
<i>Alterium.</i>	419	<i>Amygdalata Lutetia vſitatissi-</i>	
<i>Althea.</i>	278.	<i>ma.</i>	203
<i>eius differentia.</i>	<i>ib.</i>	<i>Amylum quomodo fiat.</i>	714
<i>varietates.</i>	279.	<i>viſes.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Alumen quid.</i>	521	<i>unde habeat nomen.</i>	715

I N D E X.

eius vires.	ibid. Απορρυπανόν.	32
Ana quid significat.	158 apomeli.	686.115
anatis axungia.	579 apomelitis optima descriptio. ibid.	
Andromachus quis fuerit, & qua illius laus.	824 Apophlegmatismorum utilitas. 206. materia.	ibid.
Anarosemum.	393 Apothecarius quis.	4
Anemone.	369 Apozemata quid & unde dicantur.	198
Anethum.	405 eorum effectus. 197. materia.	
anethum sylvestre.	404 198. quomodo distent à Syrupis.	198.199
Angelica.	356 apozemata veterum.	198
Anguium senecia.	18 apozema aperitiuum.	199
Anicetum.	295 apozema ad contemperandum uum. 576. & qua adipem. feruorem.	
Anima aqua quid.	265 apozemata quomodo fiant.	75
Animalia quam habent se- uum. 576. & qua adipem. ibid.	Aquam & ignem esse vita prin- cipia.	264
Animalia animalibus mederi.	569 Aqua anima quid.	265
Animalium partes ad multa commendari.	9 Aqua bonitas quomodo dignosca- tur.	116
Anisum.	295 aqua differentia.	264
Anodyna qua.	132 aqua optima qua.	112.265
Anseris axungia. 578. de anseri- bus superstitiosa opinio.	ibid. aqua lenitas quid.	264
Antalium quid.	599 aqua quantitas pro dosi paranda.	
Antheram duob. modis usurpa- ri.	189 aqua quantitas in decoctis. ibid.	
Anthera quid.	967 aqua cisternae cur insalubres.	265
Anthrax.	300 aquam fontanam esse meliorem.	
Antidotus analeptica.	531 aqua aluminosa facultas.	239
Antidotum asyncritum.	812 aqua aluminosa quib. constet. 89	
Antidotus Mithridatis quibus constiterit.	814 aqua aluminosa magistralis. 240	
Antimonium. 561. de antimonio historia.	387 aqua calcis.	550
Antispodium.	ibid. aqua cephalica qua & quot.	176
Aparine.	566 aqua cordiales qua & quot. ibid.	
Apios.	434 Aqua quomodo educatur per de- scensum.	108
apium.	287 Aqua cinnamomi.	978
Apochyma.	ibid. Aqua Clareta.	ibid.
	492 aqua	

I N D E X.

<i>Aqua communis ad acuendū</i>	<i>Arnoglossum.</i>	425
<i>visum.</i>	237	<i>Aromata omnia esse cardiaca.</i> 41
<i>aqua comptoria seu fucatoria.</i>	<i>aromata</i>	quanam hanc & etillam
982		partem corporis magis respi-
<i>aqua destillata asseruanda qua.</i>	<i>ciant.</i>	99
636		<i>aromata recreare uterum.</i> 219
<i>aqua destillata quomodo insolan-</i>	<i>aromaticum rosatum.</i> 787.	un. de
<i>da.</i>	105	<i>dicatur aromaticum & unde</i>
<i>aqua extinctionis auri.</i>	81	<i>rosatum.</i> 788
<i>aqua ad gonorrhoeam.</i>	980	<i>aromatizatio quid.</i> 99
<i>aqua ophthalmica.</i>	ibid.	<i>Arsenicum croceum.</i> 79
<i>aqua communis.</i>	981	<i>Arsenici & sandaracha affinitas.</i>
<i>aqua ad Epiphoram & oculorum</i>	529	
<i>ruborem.</i>	981	<i>Arsenicum rubrum.</i> 79
<i>aqua calci.</i>	ibid.	<i>Arthanita.</i> 364
<i>aqua fortis.</i>	982	<i>Artu medica arcana non esse de-</i>
<i>aqua Napha.</i>	449	<i>tegenda.</i> 154
<i>aqua pucensis medicata.</i>	264	<i>Artemisia.</i> 379
<i>aqua spadenses.</i>	521	<i>Asa foetida.</i> 483. <i>quid.</i> 484. <i>eius</i>
<i>aqua theriacales.</i>	977	<i>species.</i> 485
<i>Arantia.</i>	449	<i>Aja quid differat ab assa.</i> 484
<i>Arantiorum cortices conditi.</i>	<i>Asarum.</i>	389
203	<i>Asketus.</i>	612
<i>Αραγομωτικόν.</i>	32	<i>Aselli domestici.</i> 246
<i>Archangelica.</i>	356	<i>Asparagus.</i> 288. <i>unde ei nomen.</i>
<i>Arcula.</i>	632	<i>ibid.</i>
<i>Argenon.</i>	545	<i>asperum.</i> 40
<i>Argentum esse animam & san-</i>	<i>Asphaltus.</i>	889
<i>guinem mortalibus.</i>	554	<i>Aspica.</i> 341
<i>argentum unde fiat.</i>	ibid.	<i>Assatio quid.</i> 75. <i>eius modi.</i> ibid.
<i>argenti vires.</i>	555	<i>variij usus.</i> 96
<i>Argyritis.</i>	567	<i>Astaci.</i> 603
<i>Aries unde dictus.</i>	589	<i>Aster samius.</i> 516
<i>Aristolochia.</i>	388	<i>Atriplex.</i> 281
<i>unde dicatur malum terra.</i>	<i>Atramentum sutorium.</i>	519
<i>ibid. eius varietates.</i>	389	<i>Attractylidis species.</i> 398
<i>Armeniaca mala.</i>	455	<i>Attrahentia quadruplicia.</i> 33
<i>Armenij lapidis & lazuli distin-</i>	<i>Attritio.</i>	71
<i>ctio.</i>	541	<i>Auellana.</i> 467. <i>species.</i> ibid. vi-
<i>Arnabo quid.</i>	324	<i>res.</i> 468

I N D E X.

<i>Augites.</i>	544	<i>Balsamum Euonymi.</i>	908
<i>Asicula Cyprica.</i>	258	<i>Balsamum Fallopij.</i>	907
<i>Aurum esse bonum & malū.</i>	553	<i>Balsamum Hollerij.</i>	906
<i>auri vires.</i>	554	<i>Balsamum Mediscorum Florenti-</i>	
<i>aurichalcum.</i>	557	<i>norm.</i>	908
<i>Auricolla.</i>	518	<i>Balsamum Mesue.</i>	905
<i>Auripigmentum.</i>	529	<i>Balsamum mirabile.</i>	909
<i>auripigmenti vstio.</i>	79	<i>Balsamum vulgare.</i>	ibid.
<i>auri extinctionis aqua.</i>	81	<i>Balsamo liquidambar esse affine.</i>	
<i>auri capistrum.</i>	518	185	
<i>auri gluten.</i>	ibid.	<i>Batitura aris.</i>	557
<i>auripigmentum.</i>	79	<i>Bdellium. 504. vires.</i>	505
<i>Axungia unde dicta.</i>	577	<i>Bdellium optimum quod.</i>	504
<i>axungia anatis.</i>	579	<i>Bdellium adrobolon.</i>	ibid.
<i>axungia anseris.</i>	577	<i>Been utrumq.</i>	328
<i>axungia gallinarum.</i>	580	<i>Belliricus marinus.</i>	598
<i>axungia ursi.</i>	577	<i>Belzoinum. 496. 494.</i>	357
B.		<i>Belzoini adulterium.</i>	185
<i>B Aara.</i>	7	<i>Benedicta taxatiua.</i>	728
<i>Bacca lauri.</i>	472	<i>Beniuinum quid. 496. eius spe-</i>	
<i>Balneorum triplex vsus.</i>	226	<i>cies. ibid. vires.</i>	ibid.
<i>magna utilitas. ibid. superba</i>		<i>Berberis. 467. vires.</i>	ibid.
<i>structura.</i>	ibid.	<i>Berberes conditi.</i>	701
<i>Balnea à Romania habita fuisse</i>		<i>Beryllus.</i>	545
<i>in delitiis.</i>	ibid.	<i>Besasan.</i>	387
<i>Balneum ex decoctione herbarū.</i>	Beta. 281.	<i>differentia.</i>	ibid.
<i>ibid.</i>		<i>Beta-rapa.</i>	ibid.
<i>Balneum ad morpheam & alias</i>		<i>Beta Romana.</i>	75
<i>cutis sceditates.</i>	227	<i>Betonica.</i>	381
<i>Balnei forma varia.</i>	103	<i>Bez aar unde habeat nomen.</i>	593.
<i>Balneum Maria.</i>	ibid.	<i>ubi generetur.</i>	494
<i>Balneum roris.</i>	ibid.	<i>Bez aar veri signum. 595. pra-</i>	
<i>Balneum siccum.</i>	104	<i>stantissimus quis.</i>	ibid.
<i>Balsamum.</i>	888	<i>Bilem purgans potio.</i>	193
<i>Balsamum optimum quod.</i>	337	<i>Biliosi quomodo purgandi.</i>	51
<i>Balsami arbor.</i>	ibid.	<i>Bistorta.</i>	432
<i>Balsamum peruuiianum.</i>	338	<i>Bitumen quid.</i>	524. 889
<i>Balsamum de Tolu.</i>	ibid.	<i>Bituminis adulterium.</i>	185
<i>Balsamum paratu facile & opti-</i>		<i>Bitumen Sodomum.</i>	889
<i>mum.</i>	904	<i>Blatta bizantia.</i>	600
			<i>Bolus</i>

I N D E X.

<i>Bolus</i> quid. 207. eius materia. <i>Cadmia</i> lotio & preparatio. 61.	
ibid.	79
<i>Bolos</i> non semper cassiam habere <i>Cadmiam</i> lotam ulceribus ocu- probari. 205	lorum esse convenientissimam.
<i>Bolus</i> armena. 515	61
<i>Bolus</i> eccoproticus & refrigerans. <i>Cadmia</i> factitia. 563	
208	<i>Cadmia</i> fossilis. ibid.
<i>Bombyces</i> qualia sint animalia. <i>Cadus</i> . 159	
613	<i>Canomani</i> capones. 580
<i>Borax</i> . 518	<i>Caiman</i> . 331
<i>Borrigo</i> . 277. quomodo à bu- <i>Calamintha</i> . 377	
glossa differat. ibid. qua eius <i>Calamus</i> aromaticus. 326. quo- vires. 277	modo ab acoro differat. 327
<i>Borrigo</i> semper virens. ibid.	<i>Calchantum</i> quid. 519. eius spe- cies. ibid. incommoda. 521
<i>Botrytis</i> . 364	<i>Calefactio</i> quid. 82
<i>Boues</i> sine cornibus. 582	<i>Calidum</i> gradu tertio aut quarto quomodo substituaturs pro mi- nus calido. 178
<i>Brabyla</i> . 455	<i>Calidorum</i> in quarto gradu do- sis.
<i>Branca</i> ursina. 279	<i>Caliga</i> Hippocratis. 627
<i>Brasauoli</i> ridiculus labor. 772	<i>Callais</i> . 544
<i>Brassica</i> hortensis. 430	<i>Calx</i> . 549
<i>Brassica</i> marina. 322	<i>Calx</i> cruda. 550
<i>Bryonia</i> quomodo à <i>Mechoaca</i> - na differat. 310	<i>Calx</i> optima qua. ibid.
<i>Bryonia</i> sylvestris nomina varia. 960	<i>Calx</i> aqua. ibid.
<i>Bulefius</i> . 538	<i>Calx</i> ablutio. 62
<i>Buglossum</i> . 276. vires. 276.	<i>Campana</i> . 629
277	<i>Camphora</i> adulterium. 185
quomodo à boragine differat. ibid.	<i>Cancamum</i> quid. 481
<i>Bugula</i> . 425	<i>Cancri</i> . 603
<i>Bulbus</i> . 365. 366	<i>Cancrorum</i> puluis. 798
<i>Bunias</i> . 368	<i>Cancrorum</i> vstio. 927
<i>Butyrum</i> vanuenum. 582	<i>Cancrorum</i> vstorum puluis qui- bus conueniat. 78
<i>Byssus</i> quid. 612	<i>Cancrorum</i> cineris proprietas. 13
C.	<i>Canella</i> . 331. eius arbor. 332
<i>Acabus</i> . 624	<i>Caninum</i> stercus. 587
<i>Cacodamones</i> cur à viris perditis innocentur. 23	<i>Cantharides</i> an & quomodo mo- ueant
<i>Cacolan</i> . 335	

I N D E X.

deant Urina.	168	Caryophyllorum adulterium.	183
Cantharides quæ ad usum medicum maxime præbentur, & quomodo præparentur.	610	Cassia.	303
Cantharus & cantharis quomodo differant.	ibid.	Cassiam & cinnamomum esse idem.	331
Caphura.	500	Cassoleta.	257
Caphura de burneo.	ibid.	Castonada.	271
Caphura chynaa.	ibid.	Castor.	584.
Caphura quomodo facile possit teri.	70.	eius testiculi.	ibid.
Capillares herba unde habeant nomen.	282	Castoris morsus.	ibid.
Capistrum auri.	518	Castoris testiculi quinam eligendi.	ibid.
Capitella.	629	Castoris vires.	ibid.
Capitis.	364	Cataplasmata quid.	241. 243.
Capones Cœnomani.	380	eius usus.	241. materia. 242
Capparis.	407	Cataplasmata anodynum & malacticum.	ibid.
Caprifolium.	ibid.	Cataplasmata dissipans flatum.	ib.
Capruncula.	632	Cataplasmata succum mistum.	ibid.
Caput mortuum.	106	Catapotia unde accipiuntur.	133
Carbo lapideus.	889	Catenarum aurearum decoctio.	ibid.
Carbo petra.	524	nem esse inutilem.	196
Caranna.	498	Catharticum proprie quid.	11
Carax.	506	Catharticum liquidum citius ducere.	192
Cardamine.	377	Cathartecorum dosis quam varia.	192
Cardamum.	335	Cathartecorum infusio.	64
Cardiaca.	21. 398	Catholicum esse polychrestum.	194
Cardiobatanus.	398	Catus Zibethi.	586
Cardomomi. 335. species.	ibid.	Caucalis.	304
Carduus benedictus.	398	Cauda muris.	422
Carduus niger.	399	Cauterium quomodo à vesicatorio differat.	247
Carminativa unde dicta.	295	quæ eius materia.	249. con-
Carmos.	291	ficiendi modus.	ibid.
Carnium ius.	624	Cauterium ad herniam.	ibid.
Carpesium.	336	Celaurotis.	567
Carposalsarnum.	337	Centaurium minus non esset ha-	
Carthamus.	312	ponticum.	304
Carum.	296	Centaurium minus.	
Caryophylli.	334. 335	Centinodia.	424
		Cephal-	

I N D E X.

Cephalica.	20	Cerusa preparatio.	78
Cephaloton.	371	Ceterach.	284
Cera optima qua.	511	Chalciteos vstio.	79
Cera virginea.	ibid.	Chalybs quid.	560
Cera vires.	ibid.	Chalybis species.	ibid.
Cera lotio & dealbatio.	ibid.	Chalybs unde dicatur.	ibid.
Cerasa.	457	Chalybis lotio vulgaris.	61
Cerasa condita.	700	Chalybis preparatio vulgaris.	
Cerasa quam ad condituram	799		
eligenda.	701	Chalybis preparatio spagyrica.	
Cerasum cidoniatum.	703	300	
Ceratum quid.	943	Chamadris.	392
Cerata unde dicantur.	943	Chamelaia.	320
Ceratum cespitatum.	946	Chamaleon.	399
Ceratum refrigerans Galeni.		Chamapycis.	391
943.		Chanquo.	396
Ceratum santalinum.	944	Characteres unde prodierint.	23
Ceratum stomachicum.	945	Characteres apud Paracelsum es.	
Cerata unde dicta.	142	se medicinas demonum.	197
Cerata quid sint.	ibid.	Cheripo.	396
Cerata non semper eandem re-		Chimistarum opinio de purgato-	
quirere quantitatem olei. ibid.		ria facultate.	15
Ceratorum efformatio pro ratio-		China radix. 346. eius vires. ib.	
ne partis affecta.	143	Chirurgus quis dicatur, & quid	
Cerebella passerum venerem ex-		praestet.	3
citare.	76	Choenix.	259
Cerenisia.	432	Cholagoga.	31. 193
Ceroelei conficiendi modus.	143	Chondrilla.	294
Ceronea unde dicta.	142	Chrysitis.	167
Cerops.	571	Chrysocolla.	587 518
Cervi ad medicinam praestantia.		Chrysocolla vstio.	80
590		Chrysolapis.	546
Cervi crux.	ibid.	Chrysolitus.	541
Cervuorum genitalia.	576	Chyliophilum.	444
Cervi lacryma.	ibid.	Chymicorum mensis philosophi-	
Cervicapra quid.	594	cus.	83
Cerusa quid.	562	Chymicorum menstruum quid. ibid.	
Cerusa conficienda modus.	ibid.	Chymica remedia non esse negli-	
Ceruse preparatio.	563	genda. 58. quinam iis de-	
Cerusa lotio.	51. 964	beant uti.	ibid.
		Chymica	

I N D E X.

<i>Chymica suppellectilia esse fallacia</i>		<i>Clysterum magnus usus.</i>	222.
<i>instrumenta.</i>	620	<i>communis decoctio.</i>	223
<i>Cicer.</i>	439	<i>Clysterum decocta quamdiu pos-</i>	
<i>Cicerbita.</i>	293	<i>sint incorrupta seruari.</i>	ibid.
<i>Cichorium.</i>	293. <i>Varia nomina.</i>	<i>Clysterum inuentor quus.</i>	ibid.
	294	<i>Clysteres pinguedinem nō admit-</i>	
<i>Cinnamomum.</i>	330	<i>tentes validius purgare.</i>	224
<i>Cinnamomi species.</i>	331	<i>Clysteres quousq; pertingant.</i>	ib.
<i>Cinnamomum & cassiam esse i-</i>		<i>Clyster carminatiuus.</i>	ibid.
<i>dem.</i>	ibid.	<i>Clyster ad apoplexiam.</i>	225
<i>Cinnamomi arbor.</i>	332	<i>Clyster ad dysenteriam.</i>	ibid.
<i>Cinnamomi adulterium.</i>	185	<i>Cnicum.</i>	312
<i>Cineris cancerorum proprietas.</i>	13	<i>Coccymela.</i>	455
<i>Cineritium quid.</i>	628	<i>Cochlearium.</i>	119
<i>Cinnabaris Dioscoridis quid.</i>	530	<i>Coctio quid.</i>	59. <i>eius ordo.</i>
<i>Cinnabaris mineralis species.</i>	ib.	<i>tempus.</i>	ibid.
<i>Cinnabaru artificialis.</i>	531	<i>Cocula.</i>	257
<i>Cinnabaris quatuor varietates.</i>		<i>Cohobatio quid.</i>	58. 108
<i>ibid.</i>		<i>Colatura crassorum & viscido-</i>	
<i>Circulatio.</i>	108	<i>rum quid requirat.</i>	95
<i>Cisterna aqua cur insalubres.</i>	265	<i>Colchicum quomodo ab Epheme-</i>	
<i>Cisti ladanigera descriptio.</i>	508	<i>ro & Hermodactylo differat.</i>	
<i>Cistus foemina.</i>	ibid.		314.
<i>Cistus mas.</i>	508. 509	<i>Collyriorum differentia.</i>	236
<i>Citonia condita.</i>	704	<i>Collyria sicca.</i>	ibid.
<i>Citoniorum Gelatina.</i>	704. <i>mi-</i>	<i>Collyriorum materia.</i>	
<i>na.</i>	ibid.	<i>Collyrium ad scabiem palpebra-</i>	
<i>Citrulli.</i>	290	<i>rum.</i>	237
<i>Citrum.</i>	448	<i>Collyriū roborans & refrigerans.</i>	
<i>Citrus.</i>	ibid.	<i>ibid. Exiccans, roborans, &</i>	
<i>Citriorum cortices conditi.</i>	703	<i>refrigerans.</i>	ibid.
<i>Ciuetta.</i>	586	<i>Collyrium Eleisir.</i>	238
<i>Clareta.</i>	978. 979	<i>Collyrium de plumbo.</i>	ibid.
<i>Clareta contra calculum.</i>	ibid.	<i>Collyrium Lanfranci.</i>	ibid.
<i>Clarificatio quot modis fiat.</i>	98	<i>Colocynthis.</i>	319
<i>Cloacarum faectorem ac putredi-</i>		<i>Colocynthis quomodo facile se-</i>	
<i>nem plantas reddere insalu-</i>		<i>renda.</i>	70
<i>bres.</i>	50	<i>Colonia</i>	490
<i>Clymeni rubri vis.</i>	7	<i>Coloratio quot modis acquiratur.</i>	
<i>Clynopodium.</i>	372		100

Com-

I N D E X.

Compositionis medicamentorum Conserua ex rosis siccis.	121
multas esse causas.	110
Compositionis medicamentorum Conserua rosarum sicca.	696
Conserua rubra quomodo fiat.	155 120
Conceptaculorum varietas.	630
Conditorum materia.	210
Conditum cordiale.	ibid.
Conditum contra euomitionem	Consolida media.
assumptorum.	ibid. Consolida regia.
Condita quomodo à pasta regali	Copparosa.
differant.	211
Condita liquida.	122
Conditura cur fiat.	121
Confectura sicca.	122
Confectura sicca quomodo fiant.	529
703	
Confectio alkermes. 806. eius vi-	res.
Confectio de baccis lauri.	810
Confectiones colica.	131
Confectio de dactylis.	724
Confectio hamech.	730
Confectio de hyacintho.	808
Confectura penidiorum unde fi-	at.
Confectio de Rebecha.	804
Confortatiuum quid.	11
Confricatio.	72
Congius.	159
Conisterium quid.	628
Conseruarum differentia.	119
Conserua anthos.	698
Conserua Betonica.	699
Conserua borraginis	697
Conserua buglossi.	ibid.
Conserua florum malua.	700
Conserua melissa.	699
Conserua nenupharis.	698
Conserua rosarum. 117. quomodo	fiat.
Conserua rosarum sicca.	696
Conserua saluia.	699
Conserua stœchados.	ibid.
Conserua violarum.	695
Consolida media.	426
Consolida regia.	296
Copparosa.	519
Coquus apud quos Medico prefe-	ratur.
Corallium.	528
Coralliorum species. ibid.	vires.
Corallochates.	544
Cordumeni.	335
Coriandrum.	406
Coriandri preparatio.	76
Corna.	453
Cornalina.	539
Cornu Musa.	630
Cornutus homo.	592
Cornuti qui, & unde dicantur.	
Corporis materia.	571
Corpora cur ab Ægyptiis fuerint	condita.
Corrigiola.	424
Corruda.	288
Cortices asseruanda quæ.	636
Cortices arantiorum, limonium,	& citriorum conditi.
Cosmeticorum studium.	124
Costus.	327
Costus amarus & dulcis.	328
Costus vulgaris.	ibid.
Cotonea mala.	451
Cranii humani facultas.	589
Crassula minor.	422

Crassum.	40	Cyperus.	343
Creta.	317	D.	
Credulitas levis poetarum.	25	D Acrydium.	217
Cribrationis usus.	94	D Dactyli. 462. optimi qui. ib.	
Cribrationis modi.	95	D Dactylus.	592
Cissophyllon.	364	D Damasonium.	398
Crocodilum perpetuo crescere. 607		D Darcheni.	793
Crocodilorum etas.	ibid.	D Darius quanti medicamenta du-	
Crocus.	302	xerit.	2
Crocus prestantissimus ubi na-		D Daucus.	299
scatur.	303	D Decoctione potulentorum ex val-	
Crocus martis. 799. 560. unde		de ingratis non esse paranda. 188	
habeat nomen. ibid. Varii eius		D Decoctionum quarum nam usus	
preparandi modi.	800	frequens.	189
Cruciata.	359	D Decoquenda parum aut multum	
Cruce cervi.	590	qua.	189
Crystallus quid. 548. eius usus. ib.		D Decoctiones quantum requirant	
Cubebe.	336. 792	aqua.	180
Cucufas capiti esse peculiare. 251		D Decoctiones valde vsuales qua.	
Cucufarum materia. ibid. pulue-		res.	190
res.	252	D Decoctione communis medicina.	
Cucumeres.	290	ibid.	
Cucumer asininus.	310	D Decoctione pectoralis.	ibid.
Cucurbita.	103	D Decoctione communis pro clystere.	
Cucurbitarum varietates.	290	223	
Culcul.	330	D Decoctionem catenarum aurea-	
Culeus.	159	rum non esse utilem.	190
Cuminum.	296	D Defrutum quid.	219
Cuminum sylvestre.	ibid.	D Defrutum quomodo fiat.	692
Cumuc.	792	D Delectus in qualitatibus secun-	
Cuprum unde dicatur. 557. eius		dis.	40
vires.	558	D Delectus medicamentorum ab o-	
Cuscuta. 286. quomodo ab epi-		dore.	41
thymo differant.	ibid.	D Delicatulos purgantia auersari.	
Cyathus.	159	207	
Cyclamen.	364	D Dens leonis.	298
Cynamomum.	331	D Densum.	40
Cynara.	400	D Dentali unde nomen.	598
Cynara caules conditi.	706	D Dentifriciorum formula varia. 254	
Cynoglossum.	422	D Dentifricium in forma opiata.	
		ibid.	

I N D E X

<i>ibid. aliud in forma linimenti.</i>	<i>Διαιγίσις,</i>	84
255	<i>Dialoe Galeni.</i>	737
<i>Destillatio quid.</i>	103 <i>Diamargaritum frigidum.</i>	781
<i>Destillata unde dicta.</i>	106 <i>Diambra.</i>	784
<i>Destillationis varia forma.</i>	105 <i>Diamoschum.</i>	785
<i>Destillationem interdum fieri sine</i>	<i>Dianisi.</i>	791
<i>calore.</i>	105 <i>Dianthos.</i>	790
<i>Destillationes quando requirant</i>	<i>Diapasma quid.</i>	243
<i>retortam.</i>	107 <i>Diapenidium sine speciebus.</i>	803
<i>Destillationis per descensum varii</i>	<i>Diaphænicum.</i>	724
<i>modi.</i>	105 <i>Διαφορητικόν.</i>	33
<i>Destillatio in fimo.</i>	106 <i>Διαπρητικόν.</i>	34
<i>Destillatio oleorum per descen-</i>	<i>Diaprunum seu diamascenti sim-</i>	
<i>sum.</i>	<i>ibid. plex.</i>	722
<i>Destillatio per transudationē.</i>	107 <i>Diaprunum compositum seu la-</i>	
<i>Destillatio per inclinationē.</i>	<i>ibid. xatiuum.</i>	723
<i>Destillatio in calore solis.</i>	106 <i>Diarrhodon abbatis.</i>	788
<i>Destillatio plantarum.</i>	104 <i>Diasatyrium.</i>	811
<i>Destillatum restauratiuum opti-</i>	<i>Diasulphur.</i>	526
<i>mum.</i>	196. 197 <i>Diatrionsantalum.</i>	786
<i>Deum contrarium contrario op-</i>	<i>Diaturbith.</i>	726
<i>posuisse.</i>	8 <i>Diēlamnum.</i>	383
<i>Diabalzermer.</i>	732 <i>Digestio.</i>	67. 108
<i>Diacalaminthes.</i>	795 <i>Διυάερον.</i>	156
<i>Diacatholicum simplex.</i>	72 <i>Dionysia.</i>	345
<i>Diacatholicum pro clysteribus.</i>	<i>Diphryges.</i>	568
<i>ibid.</i>	<i>Dissolutio.</i>	84. eius multiplex usus
<i>Diacatholicum valde purgatoriū</i>	<i>ibid. dissolutionem non fieri nisi</i>	
<i>ibid.</i>	<i>in humore.</i>	89. non quavis in
<i>Diacatholicum Fernelii.</i>	<i>ibid. quouis liquore dissolui.</i>	85
<i>Diachylon album.</i>	949 <i>Dolor quid.</i>	130
<i>Diachylon treatum.</i>	950 <i>Eius effectus.</i>	130
<i>Diachylon magnum.</i>	<i>ibid. Doloris vehementiam despera-</i>	
<i>Diachylon magnum cum gum-</i>	<i>tionis interdum esse parentem.</i>	
<i>mis.</i>	951 130	
<i>Diacinnamomum.</i>	702 <i>Doronicum.</i>	396
<i>Diacodium veterum.</i>	649 <i>Dosis quid.</i>	190
<i>Diacodium exoleuisse.</i>	<i>ibid. Eius Dosis medicamentorum esse va-</i>	
<i>vires.</i>	<i>ibid. riam.</i>	191
<i>Diacnicum.</i>	742 <i>Dosis alterantium.</i>	191

I N D E X.

Dosis roborantium.	ibid.	Eclegma sanum & expertum.	714
Dosis purgantium.	ibi.	Εκφρακτικόν.	34
Dosis cathartorum quam sit		Eductio olei per descensum qd.	891
varia.	192	Elaphoboscum.	289
Dosis medicamentorum pro co-		Elaterium qd 507. 319. eius vires. ib.	
li & soli natura esse immutā-		Elaterium quomodo parandum.	90
dam.	164	Elatine.	382
Dosis calidorum in quarto gradu.		Electrum.	527
179		Electuaria liquida. 126. quomo-	
Draconem marinum esse alimen-		do paranda.	127
tum & venenum.	29	Electuaria sicca. 126. parandi mo-	
Dragma.	156	dus.	128
Dropax quid. 245. qua eius diffe-		Electuarium diacarthami.	742
rentia. ibid. quibus morbis co-		Electuarium de citro solutivum.	
ueniat. ibid. eius effectus. ibid.	745. 746		
Dropax magis compositus. ibid.		Electuarium de gemmis.	782
Agūs.	475	Electuarium iustinum ad quid	
Dulcia saluberrima.	46	conueniat.	167
Durum.	40	Electuaria mellis & sacchari	
Digestio.	108	proportio.	127
E.		Electuarium de ouo.	818
E Bulus.	313	Electuarium de speciebus diape-	
Ebur quid.	591	nidii.	803
Eburustum non esse spodium, sed		Electuarium de psyllio.	726
antispodium.	565. 744	Electuarium regium.	211
Eclegmatum usus.	205. 125	Electuarium de succo rosarum.	743
Eclegma incidens.	205	Electuarium sennatum.	733
Eclegma concoquens & expecto-		Elephantem fuisse locutum.	590
rans.	ibid.	Elephantum ingenium admirā-	
Eclegma catarrhum sistens. ibid.		dum.	590
Eclegma ad fluxiones erodentes,		Elixatio quid. 74. eius utilitas	
& vitia pulmonum.	206	quotuplex.	ibid.
Eclegmata asthmaticis conueni-		Elleborus. 318. eius species. ibi. vi-	
entia qua.	125	res.	ibid.
Eclegma de cassia.	126	Embroche ad lethargum.	234
Eclegma pro clysteribus.	125	Emetica.	32
Eclegma de caulibus.	712	Empasma quid.	243
Eclegma de pineis.	715	Εμψρακτικόν.	143
Eclegma de pulmone vulpis.	712	Empirici cuiusdam medicissimi	
Eclegma scilliticum.	711	historia.	597
		Empe-	

I N D E X.

<i>Empiricorum somniferum.</i>	131	<i>Emulsio ad gonorrhœam virulē-</i>	
<i>Εμψλασικόν.</i>	33	<i>tam.</i>	202
<i>Emplastris conficiendis humidi-</i>		<i>Emyde.</i>	600
<i>tatem esse aduersam.</i>	145	<i>Ενυμνον.</i>	34
<i>Emplastrorum conficiendorum</i>		<i>Endiua hortensis.</i>	293
<i>modus.</i>	ibid.	<i>Ennium non scripsisse carmina,</i>	
<i>Emplastrorum conficiendorum</i>		<i>nisi fuerit vino madidus.</i>	266
<i>scopi.</i>	144	<i>Enula radices condita.</i>	710.
<i>Emplastrum eccathartica.</i>	ibi.	<i>Ephemerum quomodo à colchico</i>	
<i>Emplastrum de baccis lauri.</i>	958	<i>Ερ hermodactylo differat.</i>	314
<i>Emplastrum de betonica.</i>	957	<i>Ephemerum nostras.</i>	ibi.
<i>Emplastrum catagmaticum.</i>	971	<i>Epicureis animam esse pro sale.</i>	
<i>Empl. de cerusa.</i>	963	<i>102.</i>	
<i>Empl. diachylon album.</i>	949	<i>Επισπαστικόν</i>	32
<i>Empl. diachylon magnum.</i>	951	<i>Epithemata quomodo à fomen-</i>	
<i>Empl. diachylon magnum cum</i>		<i>tis differant.</i>	231
<i>gummis.</i>	951	<i>Epithematum materia.</i>	ibid.
<i>Empl. diachylon cōpositum.</i>	952	<i>Epithema hepar refrigerans.</i>	232
<i>Empl. diachalciteos.</i>	960	<i>Epithema cor confortans.</i>	ibi.
<i>Empl. diuinum.</i>	962.3	<i>Epithymus. 286. quomodo à cu-</i>	
<i>Empl. de gratia Dei.</i>	961	<i>scuta differat.</i>	ibid.
<i>Empl. contra herniam.</i>	969	<i>Επελόπικόν.</i>	35
<i>Empl. homo dictum.</i>	961	<i>Eranum vullius esse vsus in me-</i>	
<i>Empl. de ianua.</i>	956	<i>dicina.</i>	537
<i>Empl. de mastiche.</i>	966	<i>Errhinorum materia.</i>	217
<i>Empl. pro matrice.</i>	967	<i>Errhinum liquidum.</i>	218
<i>Empl. de meliloto.</i>	953	<i>Errhinum in forma unguēti.</i>	ibi.
<i>Empl. de mucaginibus.</i>	952	<i>Errhinum solidius ad sistendam</i>	
<i>Empl. ad ossium fracturam.</i>	971	<i>hæmorrhagiam aurium.</i>	218
<i>Empl. oxycroceum.</i>	955	<i>Errorum paruulum non esse per-</i>	
<i>Empl. palmeum.</i>	960	<i>timescendum.</i>	161
<i>Empl. de ranis.</i>	973	<i>Eruca. 350. species.</i>	351
<i>Empl. pro stomacho.</i>	964	<i>Eruum.</i>	439
<i>Empl. tonsoris.</i>	959	<i>Eryngium.</i>	709.362
<i>Empl. triapharmacum.</i>	955	<i>Eryngiorum radices condita.</i>	708
<i>Empl. vigonium.</i>	973	<i>Εξαγωπικόν.</i>	35
<i>Emulsionum vsus multus.</i>	201	<i>Essentia medicamenti quid.</i>	37
<i>Emulsio ad vitia pulmonum</i>		<i>Εsula.</i>	314
<i>pectoris.</i>	202	<i>Esula preparatio.</i>	729
<i>Emulsio ad ardorem renum.</i>	202	<i>Euaporatio.</i>	108

I N D E X.

<i>Eupatorium.</i>	428	<i>Florum quantitas in medicamē-</i>	
<i>Euphrasia.</i>	402	<i>to componendo.</i>	568
<i>Euphorbium unde & quomodo</i>		<i>Flos Adonis.</i>	369
<i>colligatur.</i>	90	<i>Flos aris.</i>	557
<i>Euphorbium unde habeat no-</i>		<i>Flos armerius.</i>	38
<i>men. 497. eius species.</i>	ibid.	<i>Flores cordiales qui & quot.</i>	175
<i>Euphorbii preparatio.</i>	767	<i>Flos maris.</i>	525
<i>Exaltatio.</i>	108	<i>Flos nitri.</i>	523
<i>Exhalatio.</i>	ibi.	<i>Flos salis.</i>	ibid.
<i>Exossis piscis.</i>	587	<i>Flos stibii.</i>	561
<i>Extinctio quid.</i>	81	<i>Flos superbus.</i>	381
<i>Extinctionis auri aqua.</i>	8	<i>Focus.</i>	628
<i>Extracta quomodo parentur.</i>	92	<i>Fœminicornus.</i>	454
<i>Extractum pilularum.</i>	93	<i>Fœniculus.</i>	289
<i>Extractum rhabarbari.</i>	ibid.	<i>Fœniculum tortuosum.</i>	404
		<i>Fœnugracum.</i>	438
		<i>Folium.</i>	341
		<i>Fomentorum utilitas.</i>	230
F <i>Acultas inexplicabilis.</i>	13	<i>Fomentum roborans ventriculū.</i>	
<i>Facultas medicamenti quid.</i>			
10.37	230		
<i>Facultatis purgantium varia ap-</i>		<i>Fomentum spleneticum.</i>	ibid.
<i>pellationes.</i>	15	<i>Fomentum ad pleuritidem.</i>	231
<i>Facis vini ustio.</i>	78	<i>Fomentum pro calculosis.</i>	ibid.
<i>Fartura.</i>	102	<i>Fomenta quomodo ab epithema-</i>	
<i>Fel terre.</i>	403	<i>tis differant.</i>	231
<i>Fermentatio.</i>	84	<i>Fomenta sicca.</i>	253
<i>Ferrum magnetis esse alimentū.</i>		<i>Forda quid.</i>	582
172		<i>Formica.</i>	611
<i>Ferrum ex se minime esse malum.</i>		<i>Formicas reperiri magnitudine</i>	
559		<i>vulpibus pares.</i>	612
<i>Ferri species. 560. scoria.</i>	ibid.	<i>Formicarum oleum.</i>	ibid.
<i>Ferrugo.</i>	560	<i>Fornacis structura.</i>	1
<i>Ficaria herbe vis.</i>	7	<i>Fornacum usus multiplex.</i>	627
<i>Ficus. 461. eorum species.</i>	462	<i>Fornax tripes ac metallica vel-</i>	
<i>Figuræ literarum.</i>	23	<i>garis officinarum.</i>	ibid.
<i>Filtratio.</i>	96	<i>Fornaces turrite.</i>	628
<i>Fissio.</i>	72	<i>Fractio.</i>	72
<i>Fistici.</i>	468	<i>Fragaria.</i>	435
<i>Flores asseruandi qui.</i>	635	<i>Fragmenta preciosa que & quot.</i>	
<i>Florum infusio.</i>	64	176	

Frag-

I N D E X.

<i>Fraxinus.</i>	411	<i>Gemma marina.</i>	598
<i>Friabile.</i>	40	<i>Genera medicamentorum alte-</i>	
<i>Frixio.</i>	76	<i>rantium tria.</i>	10
<i>Frontalia quibus bene aut male</i>		<i>Genista.</i>	408
<i>conueniant.</i>	240	<i>Genistella.</i>	ibid.
<i>Frontalium forma varia.</i>	ibid.	<i>Genitalia ceruorum.</i>	576
<i>Frontale feruorem mitigans, so-</i>		<i>Gentiana.</i>	358
<i>mnum concilians.</i>	241	<i>Gentianella.</i>	359
<i>Fructuum repositio.</i>	170	<i>Geranium. 395. moschatum.</i>	396
<i>Fructus numero & pondere men-</i>		<i>Gersa preparatio.</i>	939
<i>surari.</i>	169	<i>Girasola.</i>	545
<i>Fructus in officina necessarij qui.</i>		<i>Glans subdititia.</i>	221
635		<i>Globuli masticatorii.</i>	207
<i>Fumaria.</i>	401	<i>Gluten auri.</i>	518
<i>Fungus marinus.</i>	551	<i>Glycymela.</i>	446
G.		<i>Glycyrrhiza. 363. eius species. ibi-</i>	
<i>Gabi.</i>	503	<i>dem.</i>	
<i>Gagates.</i>	889	<i>Glycyrrhiza cur non diu coquen-</i>	
<i>Galanga.</i>	325	<i>da.</i>	655
<i>Galbanum.</i>	786	<i>Glycyrrhiza succus. 510. quoma-</i>	
<i>Galenı patrē habuisse mel ama-</i>		<i>do educatur.</i>	ibid.
<i>rum.</i>	113	<i>Gonorrhoea differentia.</i>	847
<i>Galenı opinio de facultate purga-</i>		<i>Gossipium.</i>	436
<i>trice.</i>	16	<i>Graciles quomodo purgandi.</i>	51
<i>Γαλιων.</i>	829	<i>Gradatio.</i>	108
<i>Galla. 474. species.</i>	475	<i>Gradus cuiusque partes.</i>	179
<i>Gallarum axungia.</i>	580	<i>Gramen. 362. eius species.</i>	ibid.
<i>Gallarum differentia.</i>	ibid.	<i>Γράμμη.</i>	156
<i>Gallina medica.</i>	ibid.	<i>Granata.</i>	450
<i>Gallion.</i>	435	<i>Granatus. 539. unde habeat no-</i>	
<i>Gallitrichum.</i>	385	<i>men. ibid. eius species.</i>	ibid.
<i>Gargarisma ad educendam pitui-</i>		<i>Granellossa.</i>	422
<i>tam è cerebro.</i>	200	<i>Granum esse omnium ponderum</i>	
<i>Gargarisma roborans & deter-</i>		<i>initium.</i>	156
<i>gens.</i>	ibid.	<i>Græue.</i>	40
<i>Gargarisma ad ulcera pharyngis</i>		<i>Grauellata.</i>	509
<i>venerea.</i>	201	<i>Guaiacum.</i>	67. 344
<i>Geiduar.</i>	325	<i>Gummi.</i>	91. 478
<i>Gelatina cytoniorum.</i>	704	<i>Gummi quanam asseruanda.</i>	636
<i>Geleniabin.</i>	117. 687	<i>Gummorum infusio.</i>	64

I N D E X.

<i>Gummi Elemi.</i> 497. eius vires.	<i>Herba salax.</i>	351
498	<i>Herba sanguinem purgans.</i>	53
<i>Gummi resina</i> quid.	478 <i>Herba terribilis.</i>	316
<i>Gypsum</i> quid. 548. eius species.	<i>Herba venti.</i>	369
549	<i>Hermodactylus</i> quomodo ab e-	
<i>Gyrini</i> quid, & ubi procreentur.	<i>phemero</i> & <i>colchico</i> differat.	
602	H.	314
H <i>Æmatites.</i>	544 <i>Hermodactylus officinarum.</i>	315
<i>Halitus plumbi</i> cur cerebro	<i>Hexagon.</i>	157
& nervis noxiis.	80 <i>Hiera picra</i> unde habeant no-	
<i>Harmala</i> & <i>Harmel.</i>	387 <i>mē. 118. Hiera picra Galeni</i> cur	
<i>Hayl.</i>	335 <i>ab eo habeat nomen. 129. Eius</i>	
<i>Hedera</i> species.	488 <i>efficacia. ib. quib. cōueniat. ib.</i>	
<i>Hedera maioris</i> species.	488 <i>Hiera varia descripta.</i>	ibid.
<i>Hedera alba.</i>	489 <i>Hiera picra Galeni.</i>	737
<i>Hedera nigra.</i>	489 <i>Hiera picra cum agarico.</i>	738
<i>Hedipnois.</i>	293 <i>Hiera pachii.</i>	739
<i>Helecho.</i>	306 <i>Hiera diacolocynthidos</i> magi-	
<i>Helenium.</i>	354 <i>stralis.</i>	740
ἡλεπικόν.	32 <i>Hieracia.</i>	294
<i>Hemeris.</i>	475 <i>ἡμικύσιον.</i>	157
<i>Hemina.</i>	159 <i>Hippolapathum.</i>	427
<i>Hepatica.</i>	428 <i>Hircorū peregrinorū</i> varietas.	573
<i>Hepatorium.</i>	ibid. <i>Hircus creticus.</i>	574
<i>Heraclius lapis.</i>	542 <i>Historia</i> notatu digna.	25
<i>Herbarum</i> repositio.	169 <i>Historia Hispani</i> abhorrentis à	
<i>Herba</i> quomodo mensurētur.	158 <i>piscibus.</i>	14
<i>Herbarum</i> quantitas in medica-	<i>Historia cuiusdam mendacissimi</i>	
mento componendo.	168 <i>Empirici.</i>	597
<i>Herba Apollinaris.</i>	419 <i>Historia rustici</i> , qui herbam pur-	
<i>Herba capillares</i> unde habeant	<i>gantem sanguinem</i> inuenit.	53
nomen.	282 <i>Hominem</i> morbis infinitis esse ob-	
<i>Herba capillares</i> quæ & quot.	176 <i>noxium.</i>	5
quæ emollientes.	ibid. <i>Homo cornutus.</i>	592
<i>Herba cattaria.</i>	377 <i>Horde</i> quid.	582
<i>Herba B. Maria.</i>	376 <i>Hordeum.</i>	441
<i>Herba mula.</i>	286 <i>Hordei</i> qualitas.	204
<i>Herba muralis.</i>	280 <i>Hordeati</i> preparatio.	203
<i>Herba paralysis.</i>	429 <i>Hordeatum</i> optimum.	204
<i>Herba Roberti.</i>	395 <i>Horminum.</i>	385
		<i>Her-</i>

I N D E X.

<i>Hortorum suburbanorum olera</i>	<i>ficienda modus.</i>	588
<i>esse insalubria.</i>	50	<i>Icteri curatio miranda.</i> 26
<i>Humani crani facultas.</i>	589	<i>Iecoris lupi preparatio.</i> 61
<i>Humectatio quibusnam medi-</i>	<i>Ignem & aquam esse vite prin-</i>	
<i>camentis sit necessaria.</i>	65	<i>cipia.</i> 264
<i>Humiditatem conficiendis em-</i>	<i>Ignis in destillatione qualis.</i>	103
<i>plastris esse aduersam.</i>	145	<i>Illecebra.</i> 421
<i>Humorem frigidum & crassum</i>	<i>Imbutio quid.</i>	60
<i>tardius purgari.</i>	164	<i>Induratio. 87. quot modis fiat.</i>
<i>Hyacinthus.</i>	540	<i>ibid.</i>
<i>Hydragogum eximium.</i>	735	<i>Infectio.</i> 67
<i>Hydrargyr. esse monstrum natura.</i>	532	<i>Infusio quid. 58. 63. eius usus.</i> 64
<i>Hydrargyri extinctio.</i>	942	<i>Insipida.</i> 46
<i>Hydrolapathum.</i>	427	<i>Insolatio quid.</i> 82
<i>Hydromelitis nomine quid intel-</i>	<i>Intestini lupi preparatio.</i>	61
<i>legendum.</i>	114	<i>Intestina terra.</i> 610
<i>Hydromelitis quæ mellis ad aquam</i>	<i>Intinctus viridis.</i>	89
<i>proportio.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Intybolachanum.</i> 293
<i>Hydromel, melicratum & mul-</i>	<i>Intybum.</i>	293
<i>sam esse idem.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Irrigatio somnum prouocans.</i> 234
<i>Hydromel rusticorum.</i>	115	<i>aspersio.</i> <i>ibid.</i>
<i>Hydromel vinosum simplex. 684.</i>	<i>Iris.</i>	353
<i>eius vires.</i>	686	<i>Iridis differentia quanta.</i> 178
<i>Hydromel vinosum quomodo fi-</i>	<i>Iris gemma.</i>	563
<i>at.</i>	82. 114	<i>Isopus humida quid. 588. eius co-</i>
<i>Hyemis anni 1608. seuitia.</i>	170	<i>ficiendi modus.</i> <i>ibid.</i>
<i>Hyoscyamus.</i>	419	<i>Iua arthritica.</i> 391
<i>ὑγιεινὰ ὑγιεινὰ.</i>	31	<i>Iudaicus lapis.</i> 546
<i>Hypericum.</i>	392	<i>Iuiuba.</i> 460
<i>Hypocraticum vinum.</i>	64	<i>Iulepus quid.</i> 194
<i>Hypocaustum quid.</i>	229	<i>Iulepi dosis.</i> 195
<i>Hypocausti ingressum, quæ debe-</i>	<i>ibid.</i>	<i>Iulepi quomodo differant à syr. &</i>
<i>ant precedere.</i>	<i>ibid.</i>	<i>apozematis.</i> 198
<i>Hypoglossum.</i>	290	<i>Iulepus somnum concilians.</i> 195
<i>Hypoplomon.</i>	415	<i>Iulepus ziziphorum.</i> <i>ibi.</i>
<i>Hysobrium.</i>	372	<i>Iuniperi grana.</i> 473
<i>Hyssopus.</i>	394	<i>Ius carniū.</i> 624

I.

K.

I Aspis. 544 **K** Ermes quid. 339. eius viren. 340

I Ichthyocola. 587. eius con-

Rrr 5

Kam

I N D E X.

Καταμαπικόν.	35	Lapis bezoar unde habeat nomen	
Καθαριστικόν.	35	593. ubi generetur.	594
Καθαρικόν.	31	Lapis bezoardici veri signum.	
Keiri.	370	595. prestantissimus quis. ibid.	
Kermes quid. 339. vires	340.	Lapis calaminaris.	563
Kilki.	330	Lapis heraclius.	542
Κιμνητικόν.	34	Lapis iudaicus	546
L.		Lapis lazuli.	541
L Ac & eius vires.	583	Lapis lazuli & armenii differ- rentia.	ibid.
Lac virginale unde dicatur		Lapis lazuli preparatio.	807.
238. quomodo fiat. ibi. eius vir- tus.	239	734. 763.	
Lacca. 580. quid.	481	Lapis molibdoides.	556
Lacca vulgaris.	ibi.	Lapis nauticus.	543
Laconicam unde dicatur.	229.	Lapis nephriticus.	546
eius usus.	ibid.	Lapis obsidianus.	524
Lacryma.	91. 477	Laridum unicornis.	593
Lacryma cerui	576	Larigna.	494
Lacryma oculorum in ceruis senio- ribus.	590	Larix.	311
Lacryma olea ethiopica.	497	Laserpitium	84
Lactuca unde dicatur. 291. Eius vires.	291	Laserpitium cultura esse impa- tientissimum.	ibid.
Lactuca pomata.	392	Lassulata.	376
Lactuca differentia.	ibid.	Laudanum. 776. 777. unde ha- beat nomen.	778
Lactucam posse esse medicamen- tum, alimentum & venenū. 5.		Lauendula maior.	341
Lactuca caules conditi.	706	Laurentiana.	426
Lactuca sylvestris.	294	Laureola.	512
Lacus sodomeus.	524	Laureola preparatio.	64
Ladanigera cisti descriptio	508	Lauri bacca	472
Ladanū quid. 507. eius vires. 508.	508	Lebes.	624
Leue.	40	Lecythi.	632
Lagena.	631	Lentiscus.	499
Lamium.	353	Lentum.	40
Lampata.	67	λεπτόν.	156
Lapathum.	427	λεπτοπικόν.	33
Lapides in multis partibus gene- rari.	596	Leporis vsti puluerē atterere cal- culos.	77
Lapidum vstio.	78	Lepus cornutus.	575
		Lepus marinus.	575
		Leuco-	

I N D E X.

<i>Leucoion luteum.</i>	370	<i>Litus ad intemperiem frigidam.</i>	
<i>Leue.</i>	40	235.	
<i>Leuitas aqua quid.</i>	264	<i>Looch de cassia.</i>	126
<i>Libisticum.</i>	356	<i>Lohoch pro clysteribus</i>	125
<i>Libra medicorum.</i>	115	<i>Lohoch incidens.</i>	305
<i>Medicorum libra.</i>	155	<i>Lohoch concoquens & expecto-</i>	
<i>Libri improbatæ lectionis qui.</i>		<i>rans.</i>	ibid.
23		<i>Lohoch catarrhum sistens.</i>	ibid.
<i>Lignum aloes. 342. eius vires.</i>		<i>aliud ad fluxiones erodentes &</i>	
343		<i>vitia pulmonum.</i>	206
<i>Lignum guaiacum.</i>	344	<i>Lotio ad phthiriasin.</i>	232
<i>Lignum pali sancti.</i>	67	<i>Lotio denigrans capillos</i>	233
<i>Lignum sanctum.</i>	344	<i>Lotio pedum somnum concilians.</i>	
<i>Ligula.</i>	159	233.	
<i>Ligusticum.</i>	356.	<i>Lotio medicamentorum quid.</i>	58
<i>Lilium.</i>	301. 302	59. quotuplex. 59. in quibus li-	
<i>Lilium inter spinas.</i>	407	<i>quoribus fiat. 60. quid efficiat.</i>	
<i>Lima.</i>	448	ibid.	
<i>Limatio.</i>	73	<i>Luem gallicam esse ab Italis ad-</i>	
<i>Limnifion.</i>	403	<i>uectam. 771. cur ab Italis vo-</i>	
<i>Limonium.</i>	448	<i>cetur gallica.</i>	772
<i>Limonum cortices conditi.</i>	703	<i>Lunaria herba vis.</i>	7
<i>Lingua auis.</i>	411	<i>Lupinus.</i>	440
<i>Linoxostis.</i>	280	<i>Lupulus.</i>	432
<i>Linum.</i>	438	<i>Lygos.</i>	410
<i>Liquatio quid.</i>	86		
<i>Liquidambar quid.</i>	888		
<i>Liquiritia .363. eius succus.</i>		M <i>Acer quid.</i>	333
ibid.		<i>Macis quid.</i>	333
		<i>Magnes.</i>	542
<i>Liquor quid.</i>	77	<i>Magnetis virtus cuiusnam primo</i>	
<i>Liquorum repositio.</i>	171	<i>innotuerit.</i>	ibid.
<i>Literarum figura.</i>	23	<i>Magnes unde habeat nomen. ibi.</i>	
<i>Lithargyrus quid. 567. unde fiat.</i>		<i>cur dicatur heraclius.</i>	ibid.
ibid. ubi fiat ibid. vires.	568	<i>Magnes quo modo trahat ferrum</i>	
<i>Lithontriptica.</i>	58. 793	543	
<i>Lithospermon.</i>	387	<i>Magnetis species.</i>	ibid.
<i>Litrum.</i>	532	<i>Magnetis vim attrahendi ferrum</i>	
<i>Litus ad pleuritidem.</i>	235	<i>quidnam impediatur.</i>	ibid.
<i>Litus ad dolorem ex humore ca-</i>		<i>Magnetis alimentum esse ferrum</i>	
<i>lido.</i>	235.	172.	

Macy.

I N D E X.

<i>Magdalis.</i>	484	<i>Marmor alabastrites.</i>	ib.
<i>Maiorana.</i>	372	<i>Marmor ophites.</i>	ibid.
<i>Malabathrum.</i>	341	<i>Marmor parium.</i>	ibid.
<i>Μαλακκόν.</i>	34	<i>Marmor phlegmaticum.</i>	ibid.
<i>Mala armeniaca.</i>	45	<i>Marmor porphyrites.</i>	ibid.
<i>Mala citria.</i>	448	<i>Marmor zeblicum.</i>	ibid.
<i>Mala cotonea.</i>	451	<i>Martes.</i>	585
<i>Mala insana.</i>	416	<i>Marum.</i>	372
<i>Malua unde sic dicta.</i>	278	<i>Maspetum.</i>	484
<i>Maluarum differentia.</i>	ibid.	<i>Massa odorata.</i>	256
<i>Malua arborescens.</i>	ibid.	<i>Mastiche quid.</i>	499. eius vires.
<i>Malum Medicum.</i>	63		500.
<i>Malum terre.</i>	388	<i>Masticatoria.</i>	207
<i>Mandragora.</i>	414	<i>Mater perlarum.</i>	596
<i>Manhu.</i>	274	<i>Materia corporis.</i>	571
<i>Manica Hippocratis.</i>	627	<i>Materia medica unde sumatur.</i>	
<i>Manipulus quid.</i>	158		262
<i>Manna quid.</i>	274	<i>Materiam medicam esse amplif-</i>	
<i>Manna calabriensis.</i>	274	<i>simam.</i>	2
<i>Manne qualitates.</i>	275	<i>Matrisylua.</i>	407
<i>Manna Briansonensis.</i>	ib.	<i>Maturatio.</i>	108
<i>Manna de folio.</i>	274	<i>Mechoacana.</i>	309. quomodo à
<i>Manna Larigna.</i>	ibid.	<i>bryonia differat.</i>	310
<i>Manna mastichina.</i>	275	<i>Mechoacana quenam improbe-</i>	
<i>Manna thuris.</i>	274. 495	<i>tur.</i>	ibid.
<i>Manna thuris adulterium.</i>	186	<i>Meconium.</i>	505
<i>Manus Christi.</i>	216	<i>Medica materia unde sumatur.</i>	
<i>Manus Christi perlata.</i>	782		262
<i>Marandola.</i>	426	<i>Medicamentum quid.</i>	6
<i>Marathrum.</i>	289	<i>Medicamentum esse medium in-</i>	
<i>Marcipanis quibus constet.</i>	211.	<i>ter alimentum & venenū.</i>	6
	212	<i>Medicamenta quadam compo-</i>	
<i>Marcipanis optimis.</i>	22	<i>ta quomodo dicantur simpli-</i>	
<i>Marcipanis flatus discutiens.</i>	ibi.	<i>cia.</i>	7
<i>Margaritæ & uniones quomodo</i>		<i>Medicamēta ex plantis sumpta.</i>	8
<i>differant.</i>	596	<i>ex mineralibus. 9. ex anima-</i>	
<i>Marinella.</i>	401	<i>libus.</i>	ibid.
<i>Maris flos.</i>	525	<i>Medicamentum substantiā cor-</i>	
<i>Marmelada.</i>	214	<i>rumpens.</i>	10
<i>Marmoris species.</i>	547	<i>Medicamenti essentia quid.</i>	37.
			quid

- quid facultas. *ibid.* 10. substantia. *ibid.* temperamentū quod-
tuplex. *ibi.* selectio medicamē-
torū à dispositione extrinseca. *ibid.*
Medicamenta quō tempore colli-
genda. 46
Medicamenta quanto tempore
virtutes suas retineant. 47
Medicamentorum vis quando
præstantior. 48
Medicamenta quando recentia
meliora. 48. quando vetusta.
ibid. quæ media ætate meliora
49. medicamenta vetusta &
recentia non omnibus esse æ-
qua. *ibi.* 172
Medicamentum idem non præ-
stare semper eadem. 160
Medicamentorum odor cur ven-
trem nonnunquam subducatur.
161
Medicamentum unum aliquan-
do habere multas bases. 151
Medicamentorum formulæ quæ
requirant ordinem. *ibi.*
Medicamentorum describendo-
rum leges. 151. 152
Medicamentorum forma & finis.
ibid.
Medicamentorum forma quid
præstet. 153
Medicamentum idem quomodo
varios promat effectus. 162
Medicamentorum purgantium
dosis. 163. dosis alterantium.
164
Medicamentis validis quinam e-
geant, & qui benignis. *ibid.*
Medicamenti dosin pro cœli &
soli natura esse immutan-
dam. *ibid.*
Medicamentorum delectus quid.
36
Medicamentum benignum quid.
ibid. malignum quid. *ibid.* ma-
lignum quoduplex. *ibid.*
Medicamentorum delectus ab o-
dore. 41
Medicamenta quanquam potissimè
probanda. 58
Medicamentorum appellatio à
quibus. 31
Medicamentorum dosin esse va-
riam. 191
Medicamenta quando mutanda.
172
Medicamēta partibus affinia. 54
Medicamentum blandum qua-
le. 165. quale potenter purgans.
ibi. quale ingratum. *ibi.*
Medicamenta magna cautela
sumenda quæ. 166. quæ parva
dosi præscribenda. *ibid.*
Medicamentorum confecturam
nimis sumptuosam sæpe esse
vanam. 154
Medicamentorum compositionis
finis. 155
Medicamenta adulterata. 184
Medicamentorum præparationes
generales quot. 57
Medicamenta quanquam æquo si-
mul pondere miscenda. 167
Medicamētorum qualitates pri-
mæ. 12. secundæ. *ibid.*
Medicamentorum singulorum
qualitates quot. 12
Medicamentorum facultatis ter-
tiæ latitudo. 14
Medi-

I N D E X.

<i>Medicamentorum alterantiũ tria genera.</i>	10	<i>Mellis primas inuentor.</i>	214
		<i>Mellis optimi nota.</i>	116
<i>Medicamenta quot modis indu- rentur.</i>	87	<i>Mel quando per se deſpumandum.</i>	97
<i>Medicamenta quare ſiccentur.</i>	88	<i>Melle quinam corpora condierint.</i>	113
<i>qua nam melius ſiccentur in ſole.</i>	ibid.	<i>Mel ex fructibus quomodo paran- dum.</i>	118
<i>Medicamenta qua nam piſtillo difficulter poſſint teri.</i>	70.	<i>Mel amarum.</i>	113
<i>vero facile ac cito.</i>	ibid.	<i>Mel anacardinum quomodo fiat.</i>	90
<i>Medicamenta quis primo compo- ſuerit.</i>	148.149	<i>Mellis anacardini varia prepa- ratio.</i>	691
<i>Medicamentum componendum quantum requirat radicum</i>		<i>Mel anthoſatum.</i>	689
<i>& quantum iidem herba- rum, ſeminum & ſorum.</i>	167.	<i>Mel mercuriale</i>	ibid.
168		<i>Mel paſſulatum.</i>	117.600
<i>Medicamentum compoſitum fa- cile admittere ſubſtitutionem.</i>		<i>Mel roſatum.</i>	687
177		<i>Mel roſatum foliatum.</i>	688
		<i>Mel violatum.</i>	688
<i>Medicamenta cur aromatizen- tur.</i>	99	<i>Melancholiam ducentia qua.</i>	193.
			194
<i>Medicamenta calida in calido lo- co nata qualia ſint.</i>	50	<i>Melanthium.</i>	ibid.
<i>Medicamenta ἐμφρακτικὰ.</i>	143	<i>Melia.</i>	411.517
<i>Medicamenta humectationẽ re- quirentia qua.</i>	65	<i>Melicratum, muſſam & hydromel eſſe iidem.</i>	114
<i>Medicamenta ex venenatis ani- malibus ſumpta.</i>	29	<i>Melilotus.</i>	437
<i>Medicos eſſe Deos tutelares.</i>	3	<i>Meliſſa.</i>	380
<i>Medicos eſſe Deorum filios.</i>	ibid.	<i>Meliſſa moliſica.</i>	ibid.
<i>Medicorum error.</i>	127	<i>Meliſſophyllon.</i>	380
<i>Medicos panificium docuiſſe.</i>	56	<i>Meliterium quid.</i>	363
<i>Medullarum in genere vires.</i>	83	<i>Melones.</i>	290
575		<i>Melongena.</i>	410
<i>Medullarum lotio.</i>	61	<i>Menſis philoſophicus chymicorum quid.</i>	ibid.
<i>Mel quid.</i>	273	<i>ibid.</i>	
<i>Mel preſtantiſſimum quod.</i>	272.	<i>Mentha. 376. eius ſpecies.</i>	ibid.
273		<i>Mentaſtri ſpecies.</i>	376
<i>Mel unde fiat.</i>	ibid.	<i>Mercurialis. 280. eius differentia.</i>	ibid.
		<i>ibid. vires.</i>	ibid.
			Mercur-

I N D E X.

Mercurium esse potentia potius Millefora.		391
quam actu metallum.	637	Minium. 530
Mercurium non esse metallorum Minuta pensea.		275
principium aut semen.	532.	de Mithridatium Andromachi. 821
mercurio historia.	533	Mithridatium Nicolai Prapofiti.
Mercurio quis primo fuerit usus	822.	
ad luem veneream.	ibid.	Mithridatium Domocratis.
Mercuriū esse luis venereae alexi-	429.	
terium.	ibid.	Mithridatis antidotus quibus
Mercurii pernitiōsa vis.	ibid.	constiterit. 387
cies.	534.	Qualitates. ibid.
vis Mochlica.		507
attractiua & impulsiva.	ibi-	Modius. 258
dem.		Molibdoides lapis. 556
Mercurii pulvis.	774	Molya. 587
Mespila.	452	Molle. 40
Metalla unde habeant nomen.		Mollitionem duobus fieri modis.
552.	87	
Metallorum materia.	ibid.	Molybditis ubi & unde fiat.
Metallorum quot & qua eo-	568	
rum nomina secundum spagy-		Monocerotem non esse figmentum
ricos.	ibid.	474. varia de eo opiniones.
Metalla septem.	8	592
Metallica quomodo abluenda.		Monspeliensem agrum multis lu-
60		xuriare simplicibus. 121
Metalla quomodo facile liquen-		Mora. 452
tur.	86	Mora syluestria. 459
Metallorum purgatio.	63	Morbus gallicus unde primo ve-
Μετασυχεσπινγν.	33	nerit. 941
Meteglin.	686	Morbum gallicum nonnunquam
Metopium.	486	curari sufficit. 258
Metretes.	159	Morbi venenati curatio per mu-
Men.	404	sicam. 26
Mexereon.	320	Morella. 416
Mexerei preparatio.	64	Moriendi necessitas. 261
Μιχρονγοσμος.	261	Morya. 587
Milea.	411	Morion. 415
Militem Turcam in Zona victum		Moscardini. 214
menstruum gestare.	186	Moschocarion. 382
Milium solis.	387	Moschus quid. 585
Millefolium.	443. 444.	Moschus optimus quis. ibid.
		Moschi

I N D E X.

Moschi vires.	ibid.	Nardus coltica.	341
Moschi adulterium.	185	Nasalia.	217
Motum esse animam aqua.	265	Necessitas moriendi.	261
Mulsa quid.	685	Neotericorum in inueniendis re-	
Mulsam & melicratum esse idē.		mediis sedulitas.	191
ibid.		Nepeta.	378
Mulsam, hydromel & melicra-		Nephriticus lapis.	546
tum esse idem.	114	Nervalia.	21
Mucaginum usus.	235	Nigella.	394
Mucago ad inflammationem.	236	Nihili.	566
Mucago ad dolorem oculorum ex		Nicolai Prepositi multiplex fur-	
causa calida.	ibid.	tum.	877
Mumia 525. 890. 571. inepta de		Nitrum.	523
mumia opinio.	572	Nitri flores.	ib.
Mumiam antiquorum non am-		Nux.	470
plius haberi.	573	Nuces plantis esse inimicas.	ibid.
Muralis herba.	280	Nucum preparatio.	63
Muria.	524	Nuces condite.	702
Muscerda.	587	Nuces cupressi. 470. species. 571.	
Mustum quid.	272	vires.	472
Mydion.	475	Nux græca.	469
Myrelæum.	867	Nux moschata. 332. eius arbori-	
Myriophyllum.	444	bid.	
Myrobalani. 306. quid. 307. eius		Nucis moschata optima nota.	
species.	ibid.	333	
Myrobalanorum nutritio.	66	Nux pinea.	470
Myrrha.	503	Nux pontica.	467
Myrrha troglodytica.	ibi.	Nux pranestina.	ibid.
Myrrha ergasma.	504	Nutritionem esse humectationi	
Myrrha mynga.	ibid.	affinem.	66
Myrtidanum.	443	Nymphæa.	301
Myrtus.	443	O.	
Mystrium.	159	O Cellus.	289
Myua cydoniorum.	704	O Ochra.	517
Myxa.	460	Ocosolt.	888
		Oculorum ulceribus cadmiam	
		lotam esse conuenientissimam.	
		61	
		Oculus Catti.	545
		Ocymum.	374-375
		Odon-	

I N D E X.

<i>Odontica.</i>	21	<i>Oleum anethinum.</i>	851
<i>Odor quid.</i>	38	<i>Oleum anisi.</i>	90.
<i>Odores grati qui.</i>	255	<i>Oleum auellandarum.</i>	884
<i>Odores malos esse ingratos & fa-</i>		<i>Oleum benedictum.</i>	870.896
<i>cultatibus noxios.</i>	256	<i>Oleum cadinum seu takinum.</i>	
<i>Odoramenta.</i>	255	493	
<i>Oesypus humida quid. 558. eius</i>		<i>Oleum de Capparibus.</i>	871
<i>conficiendi modus. ibi.</i>		<i>Oleum de carthamo.</i>	864
<i>Oesypi eductio & apparatus.</i>		<i>Oleum caryophyllorum.</i>	901
947		<i>Oleum de castoreo.</i>	877
<i>Officina pharmaceutica quibus-</i>		<i>Oleum cera.</i>	900
<i>nam pilulis possit carere.</i>		<i>Oleum chamomelinum.</i>	861
773		<i>Oleum chrysomelinum.</i>	884
<i>Oinomeli.</i>	115.685	<i>Oleum cinnamomi.</i>	901
<i>Olera hortorum suburbanorum</i>		<i>Oleum de cnico.</i>	885
<i>esse insalubria.</i>	50	<i>Oleum croci.</i>	870
<i>Oleum esse alimentum & medi-</i>		<i>Oleum cydoniorum.</i>	865
<i>camentum.</i>	136	<i>Oleum cyprinum.</i>	864
<i>Oleorum differentia. 137. inuen-</i>		<i>Oleum de enula.</i>	ibi.
<i>trix. ibid.</i>		<i>Oleum ex euphorbio.</i>	872
<i>Oleorum repositio.</i>	171	<i>Oleum formicarum.</i>	612.880
<i>Olea sine vino, aqua, aut alio de-</i>		<i>Oleum guaiaci.</i>	891
<i>cocto non esse coquenda. 877</i>		<i>Oleum hypericonis simplex & co-</i>	
<i>Olei lotio.</i>	62.856	<i>positum.</i>	863.864
<i>Olea exprimendi modus.</i>	138	<i>Oleum irinum.</i>	855
<i>Olea educta per ascensum & de-</i>		<i>Oleum iuniperi.</i>	892
<i>scensum.</i>	138	<i>Oleum Keirinum.</i>	854
<i>Olea à veteribus fuisse nomina-</i>		<i>Oleum de lateribus.</i>	896
<i>ta unguenta.</i>	139	<i>Oleum laurinum.</i>	887
<i>Olea quibus in vasis sint seruan-</i>		<i>Oleum liliorum simplex.</i>	858
<i>da.</i>	139	<i>Oleum lumbricorum.</i>	875
<i>Oleorum destillatio per descen-</i>		<i>Oleum macis.</i>	901
<i>sum.</i>	106	<i>Oleum mastichinum.</i>	868
<i>Oleorum proportio in emplastro-</i>		<i>Oleum de meliloto.</i>	864
<i>rum confectura.</i>	146	<i>Oleum melinum.</i>	866
<i>Oleum acopum.</i>	66	<i>Oleum mellis.</i>	899
<i>Oleum de absynthis.</i>	861	<i>Oleum de mentha.</i>	860
<i>Olei amygdalini facultas.</i>	137	<i>Oleum metalorum.</i>	903
<i>Oleum amygdalarum amara-</i>		<i>Oleum moschellinæ seu moscha-</i>	
<i>rum.</i>	882	<i>tellinum.</i>	873

I N D E X.

<i>Oleum myrrha.</i>	894	<i>Oleum de viperis.</i>	878
<i>Oleum myrtillorum.</i> 865.	quo-	<i>Oleum violatum.</i>	853
modo hac duo olea inter se dif-		<i>Oleum vitrioli.</i>	896
ferant.	865	<i>Oleum vitrioli educendi modus</i>	
<i>Oleum myrrhinum.</i>	865	<i>vsitatus.</i>	898
<i>Oleum nardinum.</i>	860	<i>Oleum vulpinum.</i>	583
<i>Oleum nardinum quomodo ab</i>		<i>Olei vulpini optima preparatio.</i>	
<i>oleo spica differat.</i>	975		879
<i>Oleum nenupharinum.</i>	859.	<i>Olibanum.</i>	495
885		<i>Oliua.</i>	463
<i>Oleum nucum.</i>	883	<i>Oliuella.</i>	320
<i>Oleum nucis moschata.</i>	801	<i>Olla.</i>	632
<i>Oleum omotribes.</i>	137	<i>Omotribes.</i>	857
<i>Oleum ouorum.</i>	137.886	<i>Omphacitis.</i>	475
<i>Oleum persicorum.</i>	883	<i>Omphacium quid.</i> 269.465.	qui-
885		<i>bus proffit.</i>	ibid.
<i>Oleum philosophorum.</i>	896	<i>Onichitis.</i>	564
<i>Oleum pigmentatum.</i>	867	<i>Onix quid.</i>	539
<i>Oleum pistaceorum & strobilorū</i>		<i>Ononis.</i>	361
885.		<i>Opalus.</i>	545
<i>Oleum de pomis mandragora.</i>		<i>Ophiogenes.</i>	28
864.		<i>Ophthalmica.</i>	21
<i>Oleum ricinum.</i>	885	<i>Opium.</i>	420.505
<i>Oleum rosatum completum.</i> 856		<i>Opii varietates.</i> 506.	<i>Qualitas.</i>
<i>Oleum rosatum incompletum si-</i>		<i>ibid.</i>	<i>Eius immodice sumpti</i>
<i>ue omphacinum.</i>	857	<i>incommoda modiceq; sumpti</i>	
<i>Oleum rosatum simplex.</i>	858	<i>commoda.</i>	ibid.
<i>Oleum ruta.</i>	862	<i>Opii adulterium.</i>	185
<i>Oleum sambucinum.</i>	863	<i>Opiatorum appellatio amplissi-</i>	
864		<i>ma.</i>	130
<i>Oleum sampsuchinum.</i>	862	<i>Opiata cur inuenta.</i>	ibid.
<i>Oleum de santalo citrino.</i>	864	<i>Opiatorum vsus.</i> 209.	<i>materia.</i>
<i>Oleum de scorpionibus simplex</i>		<i>ibid.</i>	
<i>& compositum.</i>	876	<i>Opiata multum cordialis.</i>	ibi.
<i>Oleum de spica.</i>	902	<i>Opiata pro pauperibus.</i>	ibid.
<i>Oleum sulphuris.</i> 520. 526.		<i>Opiata cephalica.</i>	ibid.
898.		<i>Opiata stomachica.</i>	ibid.
<i>Oleum Tamarisci.</i>	892	<i>Opiata Neapolitana.</i>	826
<i>Oleum tartari.</i>	809.893	<i>Opiata Salomonis.</i>	817.
<i>Oleum terebinthina.</i>	900	<i>Opopalsamum.</i>	337.888
		<i>Opopa-</i>	

I N D E X.

Opopanax.	487	Papauer. 419. Eius species.	420
Origanum.	375	Paregorica que.	131
Ornithoglossum.	411	Parietaria. 280. vires.	281
Orobis.	439	Parthenium.	392
Oroalla.	385	Passerum cerebella venerem ex-	
Os aurum trahens.	18	citare.	76
Ostracitis.	564	Passula quid & unde dicantur.	
Oua 581. eorum vires.	ibi.	465	
Oxalis.	426	Passularum species. ibid. vires.	
Oxybaphum.	159	ibid.	
Oxycedrus.	474	Pasta pomorum.	702
Oxylapathum.	427	Paparegalis quomodo à conditis	
Oxymel.	681	differat.	211
Oxymelitis qualitas. 115. prapa-		Pasta regia ad sputum mouen-	
ratio.	116	dum.	211
Oxymel compositum.	684	Pastilli masticatorii.	207
Oxymel scilliticum.	682	Pastilli Nera.	836
Oxyrhodinum.	858	Patella.	623
Oxysacharum.	660	Patina.	ibi.
Oxytriphillon.	426	Patrem Galeni habuisse mel a-	
		marum.	113

P.

Pazan. 573

Pediasimos. 503

Π Αχωνιγν.

33 Penicillus anodyxus. 220.

Paderos.

545 Penicillus detergens. ibid.

Paderota.

279 Penicillus desiccans. 221

Palimpissa.

492 Penidia. 650. 805

Palma sancta.

345 Penidiorum confectura unde

Palus sanctus.

ibi. fiat. 674

Panacea.

357 Pentaphillon. 434.

Panaces quadruplex.

357 πεπασινγν. 34

Panax syriacum.

487. Periammata. 22

Pandalea quomodo differant ab Perforata.

392

eclegmatis & electuariis soli-

Periclimenon. 407

dis.

213 Perlaram mater. 596

Panis auium.

421 Persica. 456

Panis bis coctus.

212 Peruzaa. 544

Panes dulciarii.

211 Pessorum forma. 219. differentia.

Panis porcinius.

364 ibid. pessus ad accelerationem

Panthera.

545 mensium. ibid.

I N D E X

<i>Pessus ad menses sistendos.</i>	<i>Picatio quomodo fiat.</i>	245.	<i>Quibus affectibus conveniat.</i>	<i>ibid.</i>
220				
<i>Petra vini.</i>	893	<i>Piger Henricus.</i>	427	
<i>Petra carbo.</i>	524	<i>Pilula cur ita dicta.</i>	132.	<i>unde dicitur.</i>
<i>Petroleum.</i>	525. 889. 890	<i>cantur catapotia.</i>	<i>ibid.</i>	
<i>Petroleum artificiale.</i>	896	<i>Pilularum forma quid praestet.</i>		
<i>Petroselinum macedonicum.</i>	405	132		
<i>Petroselinum.</i>	287	<i>Pilularum sapor ingratus.</i>	<i>ibid.</i>	
<i>Petruianum.</i>	371	<i>magna varietas.</i>	133	
<i>Pharmacia dignitas & antiquitas.</i>	2	<i>Pilularum compositio quomodo recte fiat.</i>	<i>ibid.</i>	
<i>Pharmaciam Medicinae inferui- re.</i>	4	<i>Pilularum crassities qualis esse debeat.</i>	134	
<i>Pharmacopœus quis.</i>	4.	<i>qualis Pilula validiores quando sumē- esse debeat. ibidem. quinam de. ibi. quando benigna.</i>	<i>ibi.</i>	
<i>iudicetur indignus. ibid. qui- nam pharmacopœi sint peri- clitantes. 5. qui improbandi. ibid.</i>		<i>Pilularum dosis.</i>	<i>ibid.</i>	
		<i>Pilulis quibusnam officina possit carere.</i>	773	
<i>Pharmacopœi officium quod.</i>		<i>Pilularum multarum suppressio.</i>		
<i>ibid.</i>		<i>ibid.</i>		
<i>Pharmacopœum esse Medici ma- num.</i>		<i>Pilularum extractum.</i>	93	
	58	<i>Pilula de agarico.</i>	758	
<i>Pharmacopœorum officina qua- nam habeat spectanda.</i>	616	<i>Pilula aggregatiue seu polychre- ste.</i>	761	
<i>Pharmacopœo ubi domus instru- enda. 618. quanta & qualis instruenda.</i>		<i>Pilula de aloë lota.</i>	755	
		<i>Pilula de aromatibus.</i>	765	
<i>Pharmacopœi instrumenta ne- cessaria & utilia que.</i>	619	<i>Pilula assaiaret.</i>	764	
<i>Pharmacopœi cultri varii.</i>	620	<i>ibid. Pilula aurea.</i>	756	
<i>Pharmacopola quis.</i>	4	<i>Pilula bechica.</i>	135	
<i>Philonium Romanum seu ma- gnum. 815. eius vires.</i>	816	<i>Pilula bechica alba.</i>	779	
<i>Phlegmagogon.</i>	193	<i>Pilula bechica nigra.</i>	773	
<i>Phœnigmus.</i>	244	<i>Pilula benedicta.</i>	765	
<i>Phu.</i>	401	<i>Pilula cochia.</i>	759	
<i>Phyllitis.</i>	285	<i>Pilula de cynoglossa.</i>	775	
<i>Phyrana.</i>	480	<i>Pilula de eupatorio maiores.</i>	755	
<i>Phœnigmus.</i>	490	<i>Pilula fœtida.</i>	769	
		<i>Pilula de fumaria.</i>	762	
		<i>Pilula de hermodactylis maiores.</i>		
		760		
		<i>Pilula de hiera.</i>	765	
		<i>Pilula</i>		

I N D E X.

<i>Pilula de hydrargyro.</i>	771	<i>Plantarum sanguis varius.</i>	476.
<i>Pilula hypoglottides.</i>	778	505	
<i>Pilula imperiales.</i>	754	<i>Plantarum anonymos humor.</i>	
<i>Pilula de lapide lazuli.</i>	763	477	
<i>Pilula mastichina.</i>	752	<i>Plantarum destillatio.</i>	104
<i>Pilula mechoacana.</i>	768	<i>Planta sacharifera.</i>	270
<i>Pilula de nitro.</i>	767	<i>Plantago.</i>	423
<i>Pilula Ruffi seu pestilentiales.</i>	751	<i>Plumbago.</i>	556
		<i>Plumbum multis modis vri.</i>	
<i>Pilula sine quibus esse nolo.</i>	80		
755		<i>Plumbi halitus cur cerebro &</i>	
<i>Pilula de tribus solutiuis.</i>	753	<i>neruis noxiis.</i>	ib.
<i>Pilula non solutiua.</i>	775	<i>Plumbo & stano communia qua.</i>	
<i>Pilula stomachica vulgo ante ci-</i>	556		
<i>bum.</i>	750	<i>Plumbi species.</i>	556
<i>Pimpinella.</i>	390	<i>Plumbi vires.</i>	557
<i>Pinguedinum lotio.</i>	61	<i>Plumbi lotio.</i>	61
<i>Piniolatum optimum.</i>	213	<i>Plumbi puluis.</i>	71
<i>Piper. 333. species. ibid. & 334. vi-</i>		<i>Plumbi vstio.</i>	919
<i>res.</i>	334	<i>Plumbi crudi puluis quomodo fi-</i>	
<i>Piscis exossis.</i>	587	<i>at.</i>	920
<i>Pissa quid.</i>	491	<i>Pnigitis.</i>	517
<i>Pissaphaltos.</i>	525. 890	<i>Pœonia. 359. species. 360. vires. i-</i>	
<i>Pisselaon.</i>	493	<i>bid.</i>	
<i>Pistacia.</i>	468	<i>Pœoniam esse antepilepticam.</i>	
<i>Pix.</i>	491	7	
<i>Picis lotio.</i>	62	<i>Pœonia radices condita.</i>	707
<i>Pix naualis.</i>	492	<i>Poetarum leuis credulitas.</i>	25
<i>Pix & resina quomodo differant.</i>		<i>Polemonium.</i>	329
<i>ibid.</i>		<i>Polium. 373. unde habeat nomen.</i>	
<i>Picis faciende modus.</i>	ibi.	<i>ibid.</i>	
<i>Pix cur nigra.</i>	492	<i>Polygonium.</i>	424
<i>Pix liquida.</i>	ibid.	<i>Polygonatum.</i>	ibid.
<i>Pix cedria.</i>	493	<i>Polypodium.</i>	311
<i>Piacitis.</i>	564	<i>Polytrichum.</i>	284
<i>Piantarum mira nature.</i>	8	<i>Poma.</i>	445
<i>Piantas quasdam contrarias ha-</i>		<i>Poma arantia.</i>	449
<i>bere facultates.</i>	19	<i>Poma mirabilia.</i>	418
<i>Pantas fieri insalubres ex fœtore</i>		<i>Pomum terra.</i>	364
<i>& putredine cloacarum.</i>	50	<i>Pomaceum.</i>	446

I N D E X.

<i>Pomaceum quomodo fiat.</i>	89	<i>Pulegium.</i>	373 unde sic dictum.	i-
<i>Pompholix quid.</i>	566			

<i>Purgantia cur in forma potabili sint conuenientiora.</i>	192	<i>Qualitates secunda quot differē- tiis includantur.</i>	37
<i>Purgantium dosis.</i>	163.191	<i>Qualitatis medicamētorum ter- tia latitudo.</i>	14
<i>Purgantium odor ingratus.</i>	11	<i>Qualitatis purgantiū varia ap- pellationes.</i>	15
<i>Purgantia delicatulos auersari.</i>	207	<i>Quid pro quo.</i>	179
<i>Purgantia benigna quando fin- genda.</i>	36	<i>Quinque neruia.</i>	423
<i>Purgantia trahendo quæ. 17. quæ comprimendo. ibid. quæ lu- bricando. ibid.</i>		<i>R.</i>	
<i>Purgantia trahēdo quanam me- liora.</i>	39	<i>R Adicarium.</i>	484
<i>Purgantia comprimendo quomo- do seligenda.</i>	39	<i>R Radices quanam quouis tē- pore colligenda.</i>	46
<i>Purgantibus malignis quando li- ceat uti.</i>	36	<i>Radicum repositio.</i>	170
<i>Πυκνωτικόν.</i>	33	<i>Radicum purgatio.</i>	62
<i>Pyra.</i>	447	<i>Radices quando condienda.</i>	707
<i>Pyraceum.</i>	ibid.	<i>Radices sicca afferuanda.</i>	634
<i>Pyra condita.</i>	701	<i>Radicum quantitas in medica- mento componendo.</i>	167
<i>Pyrethrum.</i>	347	<i>Radices aperientes maiores & mi- nores.</i>	175
<i>Pyroticum cur ita dictum.</i>	248	<i>Radicum quinque aperientium preparatio.</i>	64
<i>quomodo à vesicatorio disse- rat. 247. quæ eius mate- ria. 249. confirmandi modus.</i>		<i>Radix china.</i>	67.346
<i>ibid.</i>		<i>Ranarum varietates.</i>	601
<i>Pyrrhi pollex quid prastiterit.</i>		<i>Rana Δισπρεσής.</i>	602
17		<i>Rane quanam sint vocales. ibi- dem.</i>	
<i>Pyxides.</i>	633	<i>Ranæ malignæ.</i>	ibid.
<i>Puluis cordialis.</i>	216	<i>Raphanus. 368. eius species.</i>	ibid.

Q.

<i>Qualitas alimētorum inex- plicabilis.</i>	14	<i>Rapistrum.</i>	369
<i>Qualitates medicamentorū pri- ma. 12. secunda.</i>	ibid.	<i>Rapum unde dicatur bunias.</i>	
<i>Qualitates medicamentorū sin- gulorum quot.</i>	12	<i>Raporum species.</i>	ibid.
		<i>Rarum.</i>	40
		<i>Rasio.</i>	73
		<i>Rastrum suspensum in officinis quid conferat.</i>	631

I N D E X.

Refrigeratio quid.	83	Risagulum quid opiniones va-	
Remedia quanam improprie ad		ria.	530.474
mineralia referantur.	9	Rob quid.	118.692
Remedia chymica non esse negli-		Rob berberis.	693
genda.	58	Rob de cornis.	694
Remediis chymicis quinam de-		Rob cytoniorum.	ibid.
beant uti.	ibid.	Rob ribes.	692
Remora aratri.	361	Roborativum quid.	11
Resina. 91.478. quid.	490	Roborantium dosis.	191
Resina liquida.	490	Robub.	118
Resina fricta.	ibid.	Robur.	475
Resina sicca. ibidem. strobilina.		Rorismarinus. 409. eius species.	
491		ibid. vires.	410
Resinarum lotio.	62	Rosa.	300
Resina & pix quomodo differant.		Rosarum tinctura.	520
492		Rosata novella. 809. eius vires.	
Resinatum plebecula.	692	810	
Retorta.	105	Rostrum porci.	294
Retorta quando in destillationi-		Rubia.	360
bus usurpanda.	107	Rubinus.	538
Reges olim multos medicamenta		Rubini species. ibidem. vi-	
parasse.	2	res.	539
Rex anguivorus.	28	Rubrica.	517
Rhabarbarum unde dictum.		Rubus idaeus.	459
304		Ruscus.	290
Rhabarbarum nostrum vulga-		Rusma quid.	247
re non esse rhaponticum. ibi-		Rusma Turcarum.	ibi.
dem.		Ruta	386.
Rhabarbarum optimum ubi na-		Ruta sylvestres quot.	387
scatur. ibid. eius vires.	305	Ρυππικον.	34
Rhabarbari extractum.	93	S.	
Rhaponticum.	403	S Abina. 409. eius species. ibi-	
Rhaponticum non esse cetaurium		dem.	
maius.	304	Sacar mambu.	565
Rhodomel.	117.687	Sacharifera planta.	270
Rhodostactum quid.	688	Sacharum rubrum.	271
Rhoe.	442	Sacharum madagense.	ibi.
Ribes. 466. eius species.	ibid.	dem	
Ribes conditi.	701	Sacharum quomodo albescat. i-	
Ricinus.	322	bid.	

Sacka-

I N D E X.

Sacharū candum quomodo fiat.	Sanguini purgando medicamen-
Sachari vires & qualitates. 272	tum non esse dandum. 53
Sacharum rosatum quid. 696	Sanguis draconis. 482. quid. 483
Sacculus ad tympanitem & coli-	Sanguinis hirci preparatio. 794
eam. 253	Sanguis leporis. 374
Sacculus ad affectus cordis. ibid.	Sanguinis leporis apparatus. 794
Sacculus ad lethargum & apo-	Sanguis plantarum. 305
plexiam.	Sanguinem plantarum esse va-
Sagapenum quid & qua eius vi	rium. 476
res. 486	Santalum. 343. eius species. ibid.
Salis flos. 523. vires. ibid. spuma.	vires. ibid.
ibid.	Santalum optimum quod. ibid.
Sal alkali. 523	Santonium. 378
Sal ammoniacum. ibid.	Sapa quid. 118. 692. Sapa simpli-
Sal fossilis. 522	ces & composita. 119. Saparū
Sal gemmeus. ibid.	usus. ibid.
Sal indus. ibid.	Sapor quid. 38. quor. ibid.
Sal lacustris. 523	Sapor acer qualis. 41
Sal marinus. 522	Sapor acerbus. 44
Sal nitrum. 523	Sapor acidus. 42
Sal petra. ibid.	Sapor amarus. ibid.
Sal phrygius. ibid.	Sapor austerus. 43
Salis ustio. 78	Sapor dulcis. 44. quomodo ab
Salitura. 102	unctuoso differat. ibid.
Salaciores quibus utantur. 100	Sapores dulces esse gratos. 255
Salihacha. 331	Sapor insipidus, sapor salis. 42
Salvia. 384	Sapor unctuosus. 44
Salvia-vita. 285	Saphyrus. 337
Samius aster. 516	Saphyrus aqueus seu albus. 337
Sampsuchum. 372	Sarcocolla. 488. 587
Sambucus. 313	Sarcocolla nutritio. 66
Sandarach quid. 79	σαρκωφαγόν. 35
Sandaracha. 79. 474	σαρκωλόν. 34
Sandaracha & arsenici affinitas. 529	Sarcoticum optimum ex faculta-
	tibus oppositis. 149
Sandarax. 474	Sarcosin non tam medicamento-
Sandarax Arabum quid. 530	rum, quā natura esse opus. 144
Sandix quid. 79. 531	Sarda quid. 339
Sanguinaria. 424	Sardonix. ibid.
Sanguis quid. 371	Sarsaparilla quid. 345
	555 5 Sar-

I N D E X.

Refrigeratio quid.	83	Risagulum quid opiniones va-	
Remedia quanam improprie ad	via.		530-474
mineralia referantur.	9	Rob quid.	118.692
Remedia chymica non esse negli-		Rob berberis.	693
genda.	58	Rob de cornis.	694
Remediis chymicis quinam de-		Rob cytoniorum.	ibid.
beant uti.	ibid.	Rob ribes.	692
Remora aratri.	361	Roboratiuum quid.	11
Resina. 91. 478. quid.	490	Roborantium dosis.	191
Resina liquida.	490	Robub.	118
Resina fricta.	ibid.	Robur.	475
Resina sicca. ibidem. strobilina.		Rorismarinus. 409. eius species.	
491		ibid. vires.	419
Resinarum lotio.	62	Rosa.	300
Resina & pix quomodo differant.		Rosarum tinctura.	510
492		Rosata nouella. 809. eius vires.	
Resinatum plebecula.	692	810	
Retorta.	105	Rostrum porci.	294
Retorta quando in destillationi-		Rubia.	360
bus usurpanda.	107	Rubinus.	538
Reges olim multos medicamenta		Rubinarum species. ibidem.	vi-
parasse.	2	res.	539
Rex anguinorus.	28	Rubrica.	517
Rhabarbarum unde dictum.		Rubus idaeus.	459
304		Ruscus.	290
Rhabarbarum nostrum vulga-		Rusma quid.	247
re non esse rhaponticum. ibi-		Rusma Turcarum.	ibi.
dem.		Ruta	386.
Rhabarbarum optimum ubi na-		Ruta syluestres quot.	387
scatur. ibid. eius vires.	305	ΡΥΠΠΙΧΟΥ.	34
Rhabarbari extractum.	93	S.	
Rhaponticum.	403	S Abina. 409. eius species. ibi-	
Rhaponticum non esse cetaurium		dem.	
maius.	304	Sacar mambu.	565
Rhodomel.	117.687	Sacharifera planta.	270
Rhodostactum quid.	688	Sacharum rubrum.	271
Rhoe.	442	Sacharum madarense.	ibi.
Ribes. 466. eius species.	ibid.	dem	
Ribes conditi.	701	Sacharum quomodo albescat. i-	
Ricinus.	322	bid.	

Sacha-

I N D E X.

Sacharū candum quomodo fiat.	Sanguini purgando medicamen-	
Sachari vires & qualitates. 272	tum non esse dandum.	53
Sacharum rosatum quid. 696	Sanguis draconis. 482. quid. 483	
Sacculus ad tympanitem & coli-	Sanguinis hirci preparatio. 794	
eam. 253	Sanguis leporis. 574	
Sacculus ad affectus cordis. ibid.	Sanguinis leporis apparatus. 794	
Sacculus ad lethargum & apo-	Sanguis plantarum. 505	
plexiam.	Sanguinem plantarum esse va-	
Sagapenum quid & qua eius vi	rium. 476	
res. 486	Santalum. 343. eius species. ibid.	
Salis flos. 523. vires. ibid. spuma.	vires. ibid.	
ibid.	Santalum optimum quod. ibid.	
Sal alkali. 523	Santonium. 378	
Sal ammoniacus. ibid.	Sapa quid. 118. 692. Sapa simpli-	
Sal fossilis. 522	ces & composita. 119. Saparū	
Sal gemmeus. ibid.	usus. ibid.	
Sal indus. ibid.	Sapor quid. 38. quot. ibid.	
Sal lacustris. 523	Sapor acer qualis. 41	
Sal marinus. 522	Sapor acerbus. 44	
Sal nitrum. 523	Sapor acidus. 42	
Sal petra. ibid.	Sapor amarus. ibid.	
Salphrygius. ibid.	Sapor austerus. 43	
Salus vstio. 78	Sapor dulcis. 44. quomodo ab	
Salitura. 102	unctuoso differat. ibid.	
Salaciores quibus utantur. 100	Sapores dulces esse gratos. 255	
Salihacha. 331	Sapor insipidus, sapor salsus. 42	
Salvia. 384	Sapor unctuosus. 44	
Salvia vita. 285	Saphyrus. 537	
Samius aster. 516	Saphyrus aqueus seu albus. 537	
Sampsuchum. 372	Sarcocolla. 488. 587	
Sambucus. 313	Sarcocolla nutritio. 66	
Sandarach quid. 79	σαρκωφαγόν. 35	
Sandaracha. 79. 474	σαρκωλόν. 34	
Sandaracha & arsenici affinitas. 529	Sarcoticum optimum ex faculta-	
	tibus oppositis. 149	
Sandarax. 474	Sarcosin non tam medicamento-	
Sandarax Arabum quid. 530	rum, quā natura esse opus. 144	
Sandix quid. 79. 531	Sarda quid. 539	
Sanguinaria. 424	Sardonix. ibid.	
Sanguis quid. 571	Sarsaparilla quid. 345	
	Sss 5	Sar-

I N D E X.

<i>Sarsaparilla</i> quomodo à <i>smilace</i>	differentia.	<i>ibia.</i>
<i>differat.</i>	<i>ibid.</i> <i>Scuta</i> ventriculum peculiariter	
eius vires.	<i>ibid.</i> <i>respicientia.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Sartago.</i>	623 <i>Scutum</i> roborans & calefaciens.	
<i>Sassafras.</i>	344 251. aliud.	<i>ibid.</i>
<i>Sassafras adulterium.</i>	186 <i>Sebesten.</i>	460
<i>Satyrium.</i>	366 <i>Secacul.</i>	329. 708
<i>Satyrii radices condita.</i>	710 <i>Secaniabin.</i>	681
<i>Saxafraga.</i>	388 <i>Sectio.</i>	72
<i>Scabiosa.</i>	435 <i>Selectio</i> medicamentorum à dis-	
<i>Scammonia planta.</i>	316 <i>positione extrinseca.</i>	38
<i>Scammonia succus quomodo ex</i>	<i>Selenites.</i>	545
<i>trahatur.</i>	317 <i>Semina</i> qua debeant asservari.	
<i>Scammonium antiochenum opti-</i>	635	
<i>mum.</i>	<i>ibid.</i> <i>Seminum</i> repositio.	170
<i>Scammonium optimū quibus no-</i>	<i>Seminum</i> quantitas in medica-	
<i>ti dignoscatur. ibid. eius vi-</i>	<i>mento componendo.</i>	168
<i>res. ibid. feritas. ibid. correctio.</i>	<i>Semina calida minora.</i>	297
<i>ibid. cur dicatur dacrydium.</i>	<i>Semina calida maiora & mino-</i>	
<i>ibid.</i>	<i>ra.</i>	175
<i>Scaparium.</i>	484 <i>Semina frigida maiora & mino-</i>	
<i>Scarab.</i>	111 <i>ra.</i>	<i>ibid.</i> 294
<i>Scariola.</i>	293 <i>Semen</i> <i>urtica</i> quibus conveniat.	
<i>Secacachul.</i>	329 64	
<i>Schoenanthum.</i>	340 <i>Semicupij</i> usus.	227
<i>Scilla.</i>	365 <i>Semicupium</i> ad dolorem nephriti-	
<i>Scinci. 606. vires renum scinco</i>	<i>cum. ibid. aliud ad colicam</i>	
<i>rum.</i>	<i>ibid.</i> <i>flatuosam.</i>	228
<i>Scincus quale animal.</i>	607 <i>Semperuium.</i> 421. eius species.	
<i>Sclarea.</i>	385 <i>ibid.</i>	
<i>Scolymos.</i>	400 <i>Seneſta</i> anguium.	18
<i>Scordium.</i>	385 <i>Senites.</i>	545
<i>Scoria ferri.</i>	560 <i>Senna.</i>	308
<i>Scorpio quale sit animal.</i>	608 <i>Seplasiarius</i> quis.	4
<i>Scorpionum multa genera.</i>	<i>ibid.</i> <i>Serapinum.</i>	186
<i>Scorpionis ictus quibus deterior;</i>	<i>Sericum</i> quid.	613
<i>& qui etiam inter ipsos sanio-</i>	<i>Serici</i> vires secundum Barbaros.	
<i>res.</i>	606 <i>ibid.</i>	
<i>Scutum unde dictum, & cuius par-</i>	<i>Sericum</i> quomodo facile possit te-	
<i>ti accommodetur. 250. eius</i>	<i>ri.</i>	70
		<i>Seri-</i>

I N D E X

<i>Seritum</i> male vri ut teratur. ibi.	Spinellus.	538
<i>Seris.</i>	293 <i>Splenica.</i>	21
<i>Serpentina.</i>	630.895 <i>Spodium</i> esse saltem unum, &	
<i>Serpillum.</i>	371 quodnam sit.	744
<i>Seseli.</i> 357. species.	358 <i>Spodium</i> <i>Arabum</i> esse fictitiū. ib.	
<i>Seruū</i> quibus animalib. insit.	576 <i>Spodium</i> <i>Arabum</i> unde fiat.	565
<i>Seui</i> & adipis discrimen.	576 <i>Spodium</i> <i>Arabicū</i> non haberi. ib.	
<i>Siccationis</i> finis & modi.	88 <i>Spodium</i> <i>Græcorum</i> ubi & quā-	
<i>Sigillum</i> <i>Salomonis.</i>	424 do fiat.	564.566
<i>Sief.</i>	123 <i>Spodos.</i>	564
<i>Silphium.</i>	357 <i>Spongiarum</i> differentia.	550
<i>Sinapi.</i> 348. eius species. 349. vires.	<i>Sporta.</i>	632
ibid.	<i>Spuma</i> quid. 67. quæ eius causa	
<i>Sinapismi</i> conficiendi modus. 244	efficientes.	ibid.
quomodo à vesicatorio disse-	<i>Squama</i> <i>eris.</i>	557
rat.	247 <i>Stacte</i> quid. 501. 503. eius vires.	
<i>Sian.</i>	377 504.	
<i>Sisymbrium.</i>	ibid. <i>Stannum</i> unde fiat.	555
<i>Smaragdus.</i>	535 <i>Stanno</i> & <i>plumbo</i> cōmunia quæ.	
<i>Smaragdi</i> præstantissimi ubi in-	ibid.	
ueniantur.	536 <i>Stannum</i> duplex.	ibid.
<i>Smaragdi</i> species. ibid. vires. ibid.	<i>Στεγνάρην.</i>	33
historia.	ibid. <i>Stercus</i> <i>caninum.</i>	587
<i>Smilax</i> quomodo à <i>sarsaparilla</i>	<i>Stibii</i> flos.	561
differat.	345 <i>Stirpium</i> occulta proprietas.	19
<i>Smyrinum.</i>	357 <i>Stirpes</i> sicce asservandæ.	635
<i>Solanum.</i> 416. eius species. 417. 418	<i>Stæchas.</i>	383
<i>Soldanella.</i>	322 <i>Stomachica.</i>	21
<i>Solen.</i>	599. <i>Stramonium.</i>	417
<i>Somniferum</i> <i>empyricorum.</i>	131 <i>Strepsiceros.</i>	574
<i>Sorba.</i>	453 <i>Strobilina</i> resina.	491
<i>Sparadrappi.</i>	147.975 <i>Studium</i> cosmeticorum.	124
<i>Spargula.</i>	434 <i>Styrax.</i>	501
<i>Spatula</i> unde dicantur.	623 <i>Styrax</i> calamita.	502
<i>Species</i> minuta.	123 <i>Subcernicula</i> setacea.	625
<i>Spelta.</i>	441 <i>Sublimatio.</i>	108
<i>Sperma</i> ceti.	525 <i>Sublimatum</i> quibus constet.	982
<i>Spseudopalus.</i>	545 <i>Substātia</i> medicamentorū quid.	37
<i>Spina</i> hirci.	479 <i>Substituta</i> mala quæ.	180
<i>Spina</i> indica.	341 <i>Subulones</i> quid, & unde dicti.	575
		Succē

I N D E X.

<i>Succedanea sine Medici consilio</i>	<i>Syrupus quid.</i>	iii.	<i>ratio etymologia. ib.</i>	<i>syruporum materia.</i>	112
<i>non esse danda.</i>		180			
<i>Succus quid.</i>		477	<i>Syrupi quomodo differant à iule-</i>		
<i>Succi seruandi qui.</i>		636	<i>pi & apozematis.</i>		198
<i>Succi quomodo diu sine putredine</i>	<i>Syrupus de absynthio.</i>				671
<i>seruandi.</i>		90	<i>Syrupus acetatus simplex.</i>		660.
<i>Succorum repositio.</i>		170			661
<i>Succus cyrenaticus.</i>		485	<i>Syrupus de succo acetosa.</i>		660
<i>Succus glycyrrhiza 363. 510. quo</i>	<i>Syrupus de agresta seu de ompha-</i>				
<i>modo educatur.</i>	<i>ibid. cio.</i>				664
<i>Succus lybicus.</i>		484	<i>Syrupus alexandrinus.</i>		195
<i>Succus medicus.</i>		485	<i>Syrupus de althea Fernelij.</i>		654
<i>Sues cur facile pinguescant.</i>		577	<i>Syrupus ardens unde fiat.</i>		979
<i>Suilli generis temperies.</i>		577	<i>Syrupus de artemisia.</i>		676
<i>Suffituum differentia.</i>		257	<i>Syrupus de succo borraginis.</i>		660
<i>Suffitus ad sanitatem.</i>	<i>ibid.</i>		<i>Syrupus de succo buglossi.</i>		659
<i>Suffitus quibus affectibus conue-</i>	<i>Syrupus Dynari seu de byzantijs</i>				
<i>niant. 258. suffitus cerebrum</i>	<i>simplex & compositus.</i>				662
<i>corroborans & exiccans. ibid.</i>	<i>Syrupus capillorum Veneris com-</i>				
<i>alium ad sistendū humorem de-</i>	<i>munis.</i>				651
<i>labentem ad pulmones. ibid. &</i>	<i>Syrupus capillorum Veneris Mons-</i>				
<i>lius ad corroboracionē cordis.</i>	<i>pelienfis.</i>				652
<i>ibid. alius ad prouocationem</i>	<i>Syrupus capilli Veneris Monspeli-</i>				
<i>mensium. 259. alius ad mor-</i>	<i>ensium.</i>				171
<i>bum gallicum.</i>	<i>ibid.</i>		<i>Syrupus de cichorio cōpositus.</i>		655
<i>Sufus.</i>		123	<i>Syrupus de cichorio simplex.</i>		656
<i>Sulphur quid. 525. eius species. ib.</i>	<i>Syrupus citoniorum simplex.</i>				666
<i>Sulphur optimum quod.</i>	<i>ibid.</i>		<i>Syrupus de endiuia simplex.</i>		657
<i>Sulphur factitium unde.</i>	<i>ibid.</i>		<i>Syrupus exhilarans.</i>		679
<i>unde natium.</i>	<i>ibid.</i>		<i>Syrupus de fumaria simplex.</i>		657
<i>Sumach.</i>		442	<i>Syrupus de fumaria maior.</i>		658
<i>Superpurgacionem esse timendam.</i>	<i>Syrupus granatorum.</i>				665
		162	<i>Syrupus de glycyrrhiza.</i>		673
<i>Suppositoriorū vsus. 221. basis. ib.</i>	<i>Syrupus de hispidula, seu aluropo,</i>				
<i>Suppositorium commune.</i>		222	<i>vulgo de pede cati.</i>		647
<i>Suppositorium ad vermes.</i>	<i>ibid.</i>		<i>Syrupus de hyssopo.</i>		675
<i>Syderites.</i>		543	<i>Syrupus iuiubarum.</i>		674
<i>Sydrum.</i>		446	<i>Syrupus kermes.</i>		680
<i>Symphitum.</i>		425	<i>Syrupus de lamio.</i>		353
<i>Symphiti radices condita.</i>		709	<i>Syrupus limonium.</i>		665

Syrup.

I N D E X.

Syrupus de lupulo. 645. quo tem-	Tabella quantum requirant sa-
pore parandus. ibid.	chari. 215
Syrupus de fauis mellis. 686	Tabella purgantes quantum re-
Syrupus de moris compositus &	quirant sachari. ibid.
simplex. 663	Tabella roborantes. ibid.
Syrupus de mentha simplex &	Tabella manus Christi. 216
compositus. 669	Tabellata 126
Syrupus myrthinus cōpositus. 668	Tabula marmorea. 631
Syrupus de nymphaea 650. qua-	Tacamahaca. 186. 498
nam florum partes ad hunc sy-	Talkum. 549
rupum eligenda. 651	Tamalapatra. 341
Syrupi de papauere simplicis pre-	Tamarindi. 305
paratio. 67. 648	Tamariscus. 444
Syrupus papaueris erratici. 650	Tamifium. 625
cur in hoc syrupo non requira-	Taraxacum. 293
tur multiplex infusio. ibid.	Tartarum quid. 509. 893. eius o-
Syrupus florum persicorum. 645.	leum. 509
cur hic syrupus non conficiatur	Taurocolla. 587
ex pluribus infusionibus. ibid.	Teda quid. 492
Syrupus de pomis simplex. 666	Tela Galderi. 147. 975
Syrupus de quintz radicibus. 653	Tela catagmatica. ibid.
de duabus radicibus. 654	Tela cicatricem inducens. ibid.
Syrupus regius siue alexandrinus,	Temperamēti differentia quot. 37
olim iulepus rosatus dictus. 671	Tenue. 40
Syrupus ribes & berberis. 663	Terebinth. 494
Syrupus resumptiuus. 677	Terebinthina quid. 493
Syrupus rosatus. 195	Terebinthus mas. 494
Syrupus rosatus Rondeletij. ibid.	Terebinthus fœmina. ibid.
Syrupus rosarium pallidarum. 646	Tereniabin. 275
Syrupus rosarium siccarum. 670	Terra intestina. 610
Syrupus regis Saboris. 667	Terra alana. 518
Syrupus simplex. 194	Terra chia. 516
Syrupus de stœchade. 672	Terra cimolia. ibid.
Syrupus de tussilagine. 644. sim	Terra eretria. 517
plex. ibid.	Terra lemnia. 514
Syrupus violatus. 642	Terra lemnia orientalis adulta-
Syrupi violati & violacei diffe-	rium. 185
rentia. ibid.	Terra melitea. 516
T. Terra Samia. ibid.	
T Abaxir quid. 744. 565	Terra Selinusia. ibid.
	Terra

I N D E X.

<i>Terra Theodosia.</i>	517	<i>uissimam.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Terra viride.</i>	518	<i>Trocisci de agarico.</i>	748
<i>Testudo quid.</i>	600	<i>Trocisci albi Rhasis.</i>	848
<i>Testudinū genera. ibid. mira ma-</i>		<i>Trocisci alexiterij seu contra pe-</i>	
<i>gnitudo. ibid. vires.</i>	601	<i>stem.</i>	845
<i>Teuffelsdrecht.</i>	485	<i>Trocisci alhandal.</i>	749
<i>Theamedes.</i>	543	<i>Trocisci de antispodio.</i>	84
<i>Theophrasti impietas.</i>	23	<i>Trocisci de caphura.</i>	836
<i>Theriaca Andromachi iunioris.</i>		<i>Trocisci de capparibus.</i>	843
823		<i>Trocisci de carabe.</i>	838
<i>Theriaca unde dicta.</i>	604	<i>Trocisci cypheos.</i>	833
<i>Uerior omnia animalia venena-</i>		<i>Trocisci Gallia moschata.</i>	834
<i>ta significare.</i>	826	<i>Trocisci alypta moschata.</i>	835
<i>Thlaspi. 349. eius species. ibid. 350</i>		<i>Trocisci diarhodon.</i>	837 838
<i>vires.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Trocisci Gordonij.</i>	847
<i>Thrausma.</i>	480	<i>Trocisci ad gonorrhœam.</i>	847
<i>Thus quid sit. 495. eius species</i>		<i>Trocisci Hedychroi.</i>	830
<i>quot.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Trocisci hysteric.</i>	846
<i>Thuris cortex.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Trocisci de myrrha.</i>	844
<i>Thuris manna.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Trocisci narcotici Fermelij.</i>	848
<i>Thymelaa.</i>	321	<i>Trocisci de rhabarbara.</i>	747
<i>Thymus.</i>	371	<i>Trocisci roborantes.</i>	135
<i>Tinimachton.</i>	515	<i>Trocisci purgantes.</i>	136
<i>Tinctura.</i>	67	<i>Trocisci alterantes.</i>	136
<i>Tinctura rosarum.</i>	520.	<i>Trocisci scillitici Andromachi.</i>	
<i>Topazius.</i>	540	832	
<i>Tordilium.</i>	358	<i>Trocisci de spodio cum semine ace-</i>	
<i>Tormentilla.</i>	359	<i>tosa.</i>	840
<i>Tota bona.</i>	385	<i>Tryphera solutina.</i>	731
<i>Tragacanthum quid.</i>	479	<i>Trocisci de vipera.</i>	819
<i>Tragemata.</i>	122	<i>Tuber terra.</i>	364
<i>Trec.</i>	481	<i>Tunix.</i>	381
<i>Trifolij qualitas.</i>	20	<i>Turchesa.</i>	544
<i>Tripolis.</i>	518	<i>Turchesam nullius esse usus in</i>	
<i>Trituratio quid.</i>	58	<i>medicina.</i>	537
<i>Triturationis scopi tres.</i>	68	<i>Turpethi descriptio. 315. varia de</i>	
<i>Terendi modus varius.</i>	<i>ibid.</i>	<i>eo opinio.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Trituram paucam requirentia</i>		<i>Turpethum optimum quod.</i>	316
<i>qua. 69. qua multam. ibid. qua</i>		<i>Turpethi preparatio.</i>	64
<i>moderatam, & qua itidem le-</i>		<i>Tussilago.</i>	431
			<i>Tussi-</i>

I N D E X.

<i>Tussilaginis folia condita.</i>	705	<i>misceat aqua.</i>	267
<i>Tuthia.</i>	566	<i>Vini partes.</i>	509
<i>Tuthia preparatio.</i>	567. 236.	<i>Vinum multis tanquam venenū</i>	
<i>res. ibid. lotio.</i>	60	<i>esse aduersum.</i>	14
V.		<i>Vinum ex herbis.</i>	89
V <i>Acciria nigra.</i>	443	<i>Vinum hypocraticum.</i>	64. 846
<i>Valeriana.</i>	401	<i>Vini petra.</i>	893
<i>Venena venenū trahere.</i>	30	<i>Violarū differentia.</i>	275. <i>vires.</i> 276
<i>Venena multa ex mineralibus su-</i>		<i>Vipera.</i> 603. <i>unde dicta.</i> 604. <i>ea-</i>	
<i>mi.</i>	ibid.	<i>rum genera. ibid. cur in prepa-</i>	
<i>Venena componentes improban-</i>		<i>ratione viperarum cauda &</i>	
<i>tur.</i>	27	<i>caput abscondantur.</i>	605
<i>Venena in corpore humano inter-</i>		<i>Viperina axungia preparandi mo-</i>	
<i>dum gigni.</i>	ibid.	<i>dus.</i>	ibid.
<i>Venena aliquando nutrire.</i>	28	<i>Vipera quando ad trociscos sint</i>	
<i>Venena ex quibus rebus suman-</i>		<i>captanda.</i>	829
<i>tur.</i>	ibid.	<i>Viperarum delectus. ibid. prepa-</i>	
<i>Venena esse sepe medicamenta.</i>	29	<i>ratio. ibid. vstio.</i>	77
<i>Venerem excitari cerebelli passe-</i>		<i>Vita principia.</i>	264
<i>rum.</i>	76	<i>Vitex.</i>	410
<i>Ventris segnitiam naturam male</i>		<i>Viscum.</i> 412. <i>unde nascatur. ibid.</i>	
<i>laccessere.</i>	221	<i>quercinum. ibid. quodnam sit</i>	
<i>Verborū vis secundū Hebreos.</i>	23	<i>optimum.</i>	ibid.
<i>Vermes etiam generari in sale &</i>		<i>Vitriolum.</i> 519. <i>species.</i>	ibid.
<i>ex niue.</i>	609	<i>Ulcerebus oculorum cadmiam la-</i>	
<i>Vermes etiā generari in venis.</i>	661	<i>tam esse conuenientissimam.</i>	61
<i>Vermicularis.</i>	422	<i>Umbilicus marinus.</i>	597
<i>Vernix.</i>	474	<i>Unguis odoratus.</i>	600
<i>Veronica.</i>	382	<i>Unguentum quid.</i>	911. 140
<i>Vesica.</i>	105	<i>Unguentorum & ceratorum dif-</i>	
<i>Vesicatorium quomodo à sinapi-</i>		<i>ferentia & affinitas.</i>	912
<i>simo & pyrotico differat.</i>	247.	<i>Unguentum ad achoras.</i>	930
<i>eius utilitas.</i>	248	<i>Unguentum adiutorium.</i>	935
<i>Vesicatorium rusticorum.</i>	ibid.	<i>Unguentum Ægyptiacum.</i>	932
<i>aliud.</i>	ibid.	<i>Unguenta quantum requirant o-</i>	
<i>Vetonica altilis.</i>	381	<i>leorum. ib. unguentorum va-</i>	
<i>Vidcoq unde dicta.</i>	581	<i>rietates.</i>	141
<i>Vini utilitas.</i>	265. <i>differentia.</i> 266	<i>Unguenta quibus vasis sint reser-</i>	
<i>Vinū quibus fuerit interdictū.</i>	106	<i>uanda. ib. calida quæ & quor,</i>	
<i>Vinum sanis robur.</i>	ibid.	<i>& quæ itidem frigida.</i>	176
		<i>Unguen-</i>	

I N D E X.

<i>Vnguentum crudum.</i> 66. 100. 141.	<i>digeant. ibid. vstionis termi-</i>	
<i>Agrippa.</i> 933. <i>albū Rhasis.</i> 913.	<i>nus.</i>	78
<i>de althea.</i> 923. <i>apostolorū.</i> 931.	<i>Vua crispa.</i>	464. 466
<i>Aregon.</i> 934. <i>aureum.</i> 927. <i>ba</i>	<i>Vua lupina.</i>	417
<i>siliciū minus.</i> 924. <i>de bolo.</i> 917.	<i>Vulnerarius puluis optimus.</i>	123
<i>caphuratum.</i> 922. <i>citrinū.</i> 937.	<i>Vulpini pulmonis preparatio.</i>	713
<i>crudum.</i> 915. <i>desiccatiuum ru-</i>	<i>Vulpis.</i> 583. <i>eius pulmo.</i>	<i>ibid.</i>
<i>brum.</i> 918. <i>diapompholygos.</i> 919		X.
<i>enulatum cum mercurio.</i> 918.	X <i>Antonicum.</i>	378
<i>fuscum. ibid. de lithargyro.</i> 915.	X <i>Xylobalsamum.</i>	337
<i>magnum.</i> 933. <i>martiatum.</i> 935	<i>Xylocolla.</i>	387
<i>melleum.</i> 933. <i>de minio.</i> 922.	<i>Ænegl.</i>	490
<i>mundificatiuū expertum.</i> 926.		Z.
<i>Neapolitanum.</i> 941. <i>nutritum.</i>	Z <i>Ador.</i>	325
<i>915. odoratum.</i> 256. <i>ophthalmi-</i>	Z <i>Zadura.</i>	<i>ibid.</i>
<i>cū.</i> 921. <i>populeon.</i> 914. <i>ad pruri-</i>	<i>Zapetion.</i>	586
<i>tum scabiosum.</i> 920. <i>resumpti-</i>	<i>Zaynari.</i>	881
<i>um.</i> 922. <i>rosatum Mes.</i> 912.	<i>Zea.</i>	441
<i>sanctum.</i> 3. <i>rubrum.</i> 922. <i>sphe-</i>	<i>Zedoaria quomodo differat à</i>	
<i>neticum.</i> 939. <i>stypticum.</i> 917.	<i>Zinzibere.</i>	325
<i>tetrapharmacum.</i> 924. <i>tria-</i>	<i>Zeunar.</i>	<i>ibid.</i>
<i>pharmacū.</i> 915. <i>ad vermes.</i> 929	<i>Zeopyrum.</i>	441
<i>Vniones.</i> 546. <i>quomodo à marga-</i>	<i>Zerumbet.</i>	324
<i>ritis differant.</i> 596. <i>unde ha-</i>	<i>Zibethum quid.</i> 586. <i>quomodo</i>	
<i>beant nomen.</i>	<i>ibid. colligatur. ibid. quomodo in</i>	
<i>Volucrum maius.</i>	407 <i>catis augeatur. ibid. vires. ib.</i>	
<i>Vomitoria qua seligenda.</i>	52 <i>Zibethi catue.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Vrceoli.</i>	632 <i>Zinziber quid.</i>	323
<i>Vrta.</i>	159 <i>Zinziber optimum unde ad nos</i>	
<i>Vrsus quodnam animal.</i>	578 <i>deferatur.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Vrsi axungia.</i>	577. <i>Zinziber quomodo à Zerumbet</i>	
<i>Vrtica.</i> 351. <i>eius species.</i> 352. <i>vi-</i>	<i>differat.</i> 324. <i>quomodo diffe-</i>	
<i>res.</i>	<i>ibid. rat à Zedoaria.</i>	325
<i>Vrtica semen quibus conueniat.</i>	<i>Zinzipha.</i>	460
64	<i>Zizipha.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Vstio.</i> 76. <i>multiplex vrendi mo-</i>	<i>Zopissa.</i>	492
<i>dos. ibid. quanam vstione in-</i>	<i>Zythus.</i>	432

F I N I S.

Renou, Jean <<de>>,

Dispensatorium medicum continens institutionum pharmaceuticarum lib. V. De
materia medica lib. III. Pharmacopoeam itidem, sive Antidotarium varium et
absolutissimum

Francofurtum 1609

M.med. 891 p

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10288196-8

VD17 12:190560E